

Theological Seminary.

PRINCETON, N. J.

Part of the
ADDISON ALEXANDER LIBRARY,
which was presented by
MESSRS. R. L. AND A. STUART.

Case, Di

Shelf,

Book,

SCD

2053

C. Alexander

Co. [illegible]
[illegible]

ACTA
SYNODI
NATIONALIS.

In nomine Domini nostri

IESV. CHRISTI,

Autoritate

ILLVSTR. ET PRÆPOTENTVM

DD. ORDINVM

GENERALIVM FOEDERATI

BELGII PROVINCIARVM,

DORDRECHTI

HABITÆ

ANNO MDCLXXVIII ET MDCLXXIX.

*Accedunt Plenissima, de Quinque Articulis,
Theologorum Iudicia.*

LVGDVNI BATAVORVM,

Typis ISAACI ELZEVIRI,
Academie Typographi,

Societatis DORDRECHTANÆ sumptibus.

st

CL. MD. CXX.

Cum privilegio Ill. Ord. Generalium.

2 Y N O D 1

NAVIGATOR

For the use of the

Navigation

and

the use of the

M N O D 1

NAVIGATOR

For the use of the

Navigation

and

the use of the

Navigation

and

the use of the

Navigation

and

the use of the

Navigation

and

the use of the

242
32
Serenissimis atque Potentissimis
Christiani Orbis

MONARCHIS

AC

REGIBVS,

Illustrissimis Celsissimisque

PRINCIPIBVS, COMITIBVS,

CIVITATIBVS

AC

MAGISTRATIBVS,

ORDINES FOEDERATARVM

BELGII PROVINCIARVM

GENERALES,

*In Christo Iesu, omnium nostrum Servatore ac
Mediatore unico, salutem felicitatem-
que perpetuam.*

Vndamentum Reipublicæ huius
nostræ celeberrimæ esse Vnio-
nem, Vnionis autem, verum Dei
cultum, nemo ignoravit, quam-
diu nobis res cum uno ac eodem
hoste fuit. Simul ac sublatuſ fuit metus, ne quid
foris detrimenti publica res caperet; generis
† 2 huma-

humani hostis , qui in statione eâdem semper excubat , omnes machinas à mœnibus ac muris , in Ecclesiam convertit : qui cuniculi quominus sentiuntur , (nihil enim homini natura æque adlubescit ac profanitas) eo maius malum ac præsentius creare solent . Quia cum Ecclesia, quamdiu hic vivimus, vix separari possit à Republica ; qui dissidia illius aut illudunt, quales semper plurimi fuerunt, aut ad ea non advertunt animum ut debent , ubi simultatum morbi, qui ex ista oriuntur, ad vitalia totius status pervenerunt, suam quoque agi rem intelligunt. Æque enim omnes sentiunt ruinam , etiam qui antea periculum non metuebant . Huius rei Fœderatæ hæ Provinciæ, illustre documentum orbi vniverso hæctenus dederunt : quæ cum belli tempore inconcussæ atque immotæ, Dei ope, semper steterint, ab adversis animum, à discrimine assumpserint virtutem : inducias, discordia civili, & nisi respexisset idem Deus , proprio interitu exitioque redemisse videbantur. In horrenda hac calamitate & vindicta , quæ contemptum aut neglectum cultus Dei semper sequitur in terris , illud erat vel miserrimum , quod remedium concordia iam sustulissent , qui discordiam invexerant . Quod, tot votis omnium bonorum & gemitibus , qui publicum conventum tot iam annos suspirabant , in quo
fons

fons calamitatis huius serio expenderetur , locus amplius non esset. Quod , qui pacem toto pectore ardebant , armis eam denegari publice viderent. quibus non ab hoste , sed à suis , contra veritatem , quam professi semper fuerant , in patria obsidebantur . Nos , virtute eius freti , qui hic sedem sibi semel posuit , qui immensis olim beneficijs probavit , non se ita omni populo fecisse , simul ac Rempublicam labantem , cuius cura nobis cœlitus commissa erat , subduxisse in tutum nobis videbamur , Dei vivi causam ac negotium , à cuius Maiestate omnis quæ in terris est autoritas dimanat , magno animo , immensis sumptibus , agendam putavimus . In Vrbe Hollandiæ primaria Dordrecht , Synodum indiximus . Ad eandem , præter Professores nostros ac Ministros Senioresque , exquisitæ eruditionis viros , ex vicinis Regnis , Ditionibus ac Rebuspublicis , quæ Religionem profitentur Reformatam , suasu , inprimis Maximi ac Serenissimi Iacobi I. Dei Gratia Magnæ Britanniæ Regis , & Arausicano Principe in consilium adhibito , celeberrimos Theologos vocavimus . Qui non , quod in rebus cæteris nonnumquam solet , temere aut aliud agendo , sed iurati prius cœli Dominum ac terræ , se non nisi præeunte eius verbo & dictante conscientia , in hoc tam vene-

rabili conventu de tam arduis mysterijs sententiam dicturos ; admirando ac prope incredibili consensu (prout ex Præclaris, Nobilissimisque viris, Delegatis nostris, quos præesse universæ actioni, ac de omnibus ad nos referre iussimus, nobis indicatum est atque ipsi deprehendimus) tot annorum litem deciderunt. Quam nonnulli, qui damnata pridem innovabant, non de terminis agrorum, stillicidijs, aut aquæductibus, quæ res infra cogitationes nostras esse solent, sed de finibus humanæ voluntatis & Divinæ gratiæ, sub nomine Prædestinationis, quam exosam populo reddebant, Deo intentare ac Collegis cœperant. Vicit vero Dei causa omnium suffragijs, secundum quem pronunciata est hæc controversia. Ut in posterum rejiciatur omnis homo, qui cum Creatore suo in certamen venit. Hunc consensum Canones iam pridem editi, in quos ad unum omnes convenêrunt, cum subscriptione singulorum, coram toto orbe semper testabuntur : totidem Ecclesiarum scilicet Chirographa. Cæterum eâdem cura, ne quid ad Ecclesiæ tranquillitatem in hac Ditione nostra confirmandam, amplius desiderari posset, ipsas quoque Unionis nostræ Formulas, Confessionem nempe, & Catechesin hactenus hic usitatam, ad Divini verbi normam, ab iisdem recognosci sedulo curavimus. Qui

rem totam ubi diligenter & in Domini timore , cum ardentibus ad Deum precibus , in eodem venerabili conventu expendissent ; cum prope ineffabili multorum gaudio , qui bonitatem Dei Israelis in tam suavi tam amico omnium consensu , animo gustabant , iudicarunt : hanc Doctrinam , ita uti in utraque exponeretur , cum Divino Verbo convenire , ideoque ad posteritatem omnem , sine ulla immutatione , esse transmittendam. Quod iudicium , & Nos , ratum esse volumus . Porro omnibus ut constet , quantum vobis

R E G E S ,

P R I N C I P E S ,

C O M I T E S ,

C I V I T A T E S ,

M A G I S T R A T V S ,

qui in hac tam pia , tam sublimi causa , prompte ac benigne nobis adfuiſtis , quantum item eruditioni , pietati , fidei , sinceritati , maximorum , qui à vobis miſſi ſunt , Theologorum , deferamus , ſed præſertim , ne quis de conſenſu noſtro in Religione dubitare poſſit ; eorum , qui in venerabili hac Synodo comparuerunt , Acta , prout lecta ibi ſunt atque approbata , poſteaſque iuſſu noſtro ac mandato accurate

rate recensita, sub autoritate nostra, maximorum Principum exemplo, divulgamus. Obtestamur autem ceteros, inprimis vero eos, qui eodem foedere nobiscum sunt coniuncti, ut de hoc consensu nostro saepe cogitent, eandem fidem, quæ certissima est animarum salus, amplectantur. Sed præsertim, ut exemplo nostro, regnum Dei propagare in hac vita pergant: cuius Ditionis magnitudo, in futura apparebit.

Hagæ Comitum, Anno MD. CXX.

XXVII. Martij.

P R Æ F A

Ad Reformatas

CHRISTI ECCLESIAS,

*In qua Controversiarum Belgicarum, ad quas tollendas hæc
Synodus potissimum convocata fuit, ortus & progressus
breviter fideliterque narrantur.*

Proxime elapsa ætate, divulgata fuit Venerandæ Synodi, Dordrecht nuper habitæ, de quibusdam doctrinæ Capitibus, quæ in Ecclesijs Belgicis, maxima cum earundem perturbatione, hætenus disceptata sunt, Sententia, certis quibusdam Canonibus comprehensa. Et cum ad tollendas potissimum exortas in Religione controversias, ab Illustr. & Præpotentib. Ordinibus Generalibus, supremo Fœderatarum Provinciarum Magistratu, convocata hæc celeberrima Synodus fuisset, fatis fore plerique judicabant, si tantum Synodi de iisdem controversiis Iudicium publicaretur. Sed cum postea constaret, esse plurimos, qui desiderarent insuper, ex ipsis Actis Synodalibus, cognoscere, quidnam præter ista, ac qua ratione cum Pastoribus inprimis Remonstrantibus, in Synodo sit actum; cumque non sit dubium, quin ipsi ad velandam pervicaciam, fide non optima, de hisce rebus quædam sint divulgaturi, placuit Illustr. ac Præpotent. Ordd. Generalibus, ut Synodi eiusdem quoq; Acta, in gratiam atque usum Ecclesiarum, ex publicis tabulis fideliter descripta, typis vulgarentur. In quibus cum occurrant passim plurima, quæ ad rerum in Belgicis Ecclesijs gestarum historiam pertinent, quæque à Lectoribus rerum harum ignaris, minus commode intelligi aut dijudicari possint, qua de causa etiam Synodus Nationalis (uti in diversis Sessionibus videre est) Ecclesiarum inprimis Suyd-Hollandicarum Deputatis aliquoties injunxit, ut brevem rerum cum Remonstrantibus gestarum narrationem conscriberent; visum fuit ex ea quædam, quæ publice gesta sunt, Præfationis loco præmittere, ut Ecclesiæ, præsertim exteræ, semel bona fide intelligerent, quidnam harum Controversiarum ortus ac progressus fuerit: & qua occasione; quibusque de causis, Illustr. ac Præpotentes Ordd. Generales, celeberrimam hanc Synodum sumptibus immensis convocarint. Præsertim cum multa à Remonstrantibus in exhibitis atque hic insertis scriptis narrentur, quæ cum rerum gestarum veritate minus consentiant.

In Reformatis Fœderati Belgij Ecclesijs, quanta superiori sæculo, in omnibus Orthodoxæ doctrinæ capitibus, inter Ecclesiarum Belgicarum Pastores, Doctoresque vigerit consensus; quantaque insuper in earundem regimine, servata semper fuerit *Orta* atque *Σοφισμῶν*, universo orbi Christiano notius est, quam ut necesse sit multis explicari. Amabilem hanc Deoque & piis omnibus gratissimam Ecclesiarum Belgicarum pacem atque harmoniam, perturbare conati sunt olim nonnulli, qui deserto Papismo, sed fermento eius nondum plene expurgato, ad Ecclesias nostras transierant, earundemque Ministerio, in prima illa Ministrorum inopia, admoti fuerant; Casparus Coolhaasius Leydæ: Hermannus Herbertus Dordrecht & Goudæ: ac Cornelius Wiggerus Hornæ; effreni quidem audacia, sed haud magno successu. Quippe cum iisdem in locis quosdam Reformatæ Religionis minus faventes nacti essent, quorum patrocinio nitebantur, improba tamen hæc eorum audacia, tum Supremi Magistratus autoritate, tum vigilanti Pastorum prudentia, iustisque Ecclesiarum censuris, mature repressa fuit: Coolhaasij in Synodo Nationali Middelburgensi: Herberti in Synodis Hollandiæ Australis:

Wiggeri in Synodis Hollandiæ Borealis. Postea id ipsum magno ausu ac molimine aggressus est Iacobus Arminius, celeberrimæ Ecclesiæ Amstelodamensis Pastor; vir ingenij quidem excitatoris, verum cui nihil arrideret, nisi quod aliqua novitatis specie se commendaret. Adeo ut pleraque in Reformatis Ecclesiis recepta dogmata, vel hoc ipso nomine, quod essent recepta, fastidire videretur. Is primum quidem ad hanc rem, viam sibi stravit, famam autoritatemque præstantissimorum Ecclesiæ Reformatæ Doctorum, Calvini, Zanchij, Bezae, Martyris, & aliorum, publice privatimque extenuando atque sugillando, ut per nominis eorum ruinam gradum sibi ad gloriam strueret. Postea aperte varias opiniones heterodoxas, veterum Pelagianorum erroribus assines, maxime in explicatione Epistolæ ad Romanos, proponere ac disseminare cœpit. Cæterum venerandi Ecclesiæ illius Presbyterij vigilantia atque auctoritate conatibus eius mature obviam fuit itum, ne turbas, quas moliri videbatur, dare in Ecclesia posset. Non desinebat tamen tum apud suos, tum & apud aliarum Ecclesiarum Pastores, Ioannem Vtenbogardum, Adrianum Borrium, aliosque quorum amicitiam communia olim studia ipsi conciliaverant, quibus poterat modis, opiniones suas propagare, ipsumque Franciscum Iunium, celeberrimum S. Theol. in Academia Leydensi Professore, ad collationem super iisdem provocare.

CIS IC CII.

xxviii Aug.

Cumque anno huius seculi secundo, Clariss. Vir D. Iunius, maximo cum Ecclesiarum Belgicarum luctu, Academia Leydensi esset ereptus, Vtenbogardus, qui sententiæ Arminij, jam tum favebat, magno eum studio, Nobiliss. atque Ampliss. Academia Leydensis Curatoribus commendabat, ut videlicet D. Iunio in S. Theologiæ professione surrogaretur. Quod cum intelligerent Ecclesiarum Deputati, veriti ne viri de heterodoxia tantopere suspecti vocatio, contentionum & schismatum in Ecclesiis causam aliquando præberet, rogarunt Nobiliss. DD. Curatores, ne temere Ecclesias istis exponerent periculis, sed de asciscendo potius viro alio idoneo, qui ab hac suspicione immunis esset, cogitarent. Vtenbogar dum quoque monuerunt, ut à commendatione hac desisteret. Qui contemptis his monitionibus, non desistit vocationem eo usque urgere, donec eam tandem obtinisset. Instituta vocatione, Presbyterium Amstelodamense, in dimissionem eius consentire recusabat; hanc potissimum ob causam, quod existimarent prudentiores, ingenium tantopere luxurians ac novaturiens, evidentiori cum periculo in Academia, in qua iuventus Ministerio Ecclesiarum consecrata instituitur, maiorque docendi libertas usurpari solet, quam in Ecclesia aliqua particulari, in qua Presbyterij vigilantia atque auctoritate intra limites coerceri posset, esse versaturum. Dimissio tamen eius crebris DD. Curatorum, Vtenbogardi, atque ipsius etiam Arminij petitionibus tandem impetrata fuit. Hac conditione tamen, ut instituta prius cum D. Francisco Gomaro de præcipuis doctrinæ capitibus collatione, omnem heterodoxias suspensionem rotunda sententiæ suæ declaratione à se amoliretur: eum prius obtestatione solenni promississet, se opiniones, si quas forte haberet singulares, nunquam esse disseminaturum. Instituta fuit, coram DD. Curatoribus, præsentibus quoque Synodi Deputatis hæc collatio. In qua cum profiteretur, se præcipua Pelagianorum dogmata De Gratia naturali, De viribus Liberti Arbitrij, De Peccato Originali, De Perfectione hominis in hac vita, De Prædestinatione, aliæque diserte damnare, omniaque quæ Augustinus alijque Patres adversus Pelagianos scripserunt, approbare, quin & iudicare se Pelagianos errores recte à Patribus fuisse refulatos ac damnatos, simulque promitteret, nihil quod à recepta Ecclesiarum doctrina discreparet se docturum; ad Professionem Theologicam admissus est. Cuius initio, modis conabatur omnibus quamlibet heterodoxias à se amoliri suspensionem, adeo ut doctrinam Ecclesiarum Reformatarum, De Satisfactione Christi, De Fide iustificante, De Iustificatione per fidem, De Perseverantia vere fidelium, De Certitudine salutis, De Imperfectione hominis in hac vita, alijsque doctrinæ capitibus, quibus postea contradixit, quæque hodie à Discipulis ipsius oppugnantur, contra sententiam suam (uti ingenuè Ioannes Arnoldi Corvinus in scripto quodam Belgico fatetur) præsidio ac patrocinio suo in disputationibus publicis defenderet. Cæterum cum iam per annum unum atque alterum in professione hac versatus esset, deprehensus est, pleraque eum in Reformatis Ecclesiis recepta dogmata publice, privatimque sugillare, in dubium vocare, & discipulis suspecta reddere: argumenta præci-

CIS IC CIII.

6. & 7. Maij.

13. Octob.

præci-

præcipua, quibus illa ex Dei Verbo adstrui solēt, iisdem enervare exceptionibus, quibus Iesuitæ, Sociniani, alijque Reformatæ Ecclesiæ hostes, uti solent: adversariorum autē argumenta extollere. Tractatus quosdam suos manuscriptos, quibus sententiam suam complexus fuerat, discipulis privatim describendos dare. Castalio, Cornherij, Suarezij, similiumq; scripta discipulis suis in primis cōmendare: de Calvini, Bezae, Martyris, Zanchij, Vrsini aliorumq; præstantium Ecclesiarum Reformatarum doctōrum scriptis, contemptim loqui. Quinetiam aperte profitebatur, plurimas se habere adversus receptam doctrinā considerationes seu animadversiones, quas suo tempore esset patefacturus. Pastores nonnulli, qui ipso familiariter utebantur, se novā prorsus gloriabantur habere Theologiam. Discipuli eius domum ex Academia reversi, aut ad alias Academiās dilapsi, disputando, contradicendo, & doctrinam vellicādo, proterve Ecclesijs Reformatis insultabant. Hæc aliaq; cum Hollandicæ animadverterent Ecclesiæ, sollicitæ merito, ne labefactata doctrinæ Reformatæ sinceritate, imbutaq; pravi opinionibus iuventute, quæ in Ecclesiarum spem in hoc seminario educabatur, res hæc tandem in magnam Ecclesiarum pernitiem ac perturbationem erumperet, per Deputatos suos, quibus communis Ecclesiarum cura committi solet, de toto negotio penitus inquirendū duxerunt, quo in proximis Synodis mature dispici posset, ne quid Ecclesia detrimenti pateretur. Hac de causâ Ecclesiarum, cum Australis, tum Borealis Hollandiæ Deputati Arminium accedunt, eiq; rumores exponūt, qui de ipso ipsiusq; doctrina passim spargerentur, quantaq; omnes Ecclesias sollicitudo teneret, rogantq; amice, ut si quid forte in recepta desideraret doctrinā, id sincere Fratribus exponeret: quo aut ipsi per amicam collationem satisfieri, aut res tota ad Synodū legitime deferri posset. Quibus respondit, numquā illis se rumoribus iustam præbuisse causam: nec consultum videri sibi, cum iisdem tamquam cum Deputatis, ut qui hac de re ad Synodum essent relaturi, collationē ullam instituere. Hanc personam si deponere vellent, non defugere se, cum ipsis, ut privatis Pastoribus, de doctrina conferre: ea lege, ut si forte inter ipsos minus conveniret, nihil hac de re ad Synodos referrent. Quod cum Deputati iniquum iudicarent, cumq; eiusmodi collatione Ecclesijs sollicitudo eximi non posset, re infecta ab eodem discesserunt. Neq; tamen minus ex reliquis S. Theologiæ Professoribus intelligebāt, varias de Prædestinatione, Libero arbitrio, Perseverantia Sanctorum, alijsq; doctrinæ capitibus quæstiones, inter S. Theologiæ studiosos serio agitari, quales ante Arminij adventum inter illos agitatæ non fuissent.

Monitus quoque fuit ab Ecclesia Leydensi, cuius membrum erat, per Amplissimos Clarissimosque viros Phædonem Brouckhovium, urbis Leydenis Consulem & Paulum Merulam Historiarum Professore, eiusdem Ecclesiæ Seniores, ut de ijs, quæ in recepta doctrina improbareret, cum Collegis suis, coram Presbyterio Ecclesiæ Leydenis amicam institueret collationem. Ex qua posset constare, an & quibus in dogmatibus cum Collegis reliquisq; Pastoribus, consentiret aut dissentiret. Quibus respondit, se sine Curatorum Academiæ venia, id ipsum facere non posse. Nec videre, quid commodi ex tali collatione ad Ecclesiam redundaturum esset. Instabat iam tempus, quo annuæ Ecclesiarum Hollandiæ utriusq; Synodi celebrari solent, cumq; pro more Ecclesiarum gravamina à singulis Classibus mittenterentur; inter cætera & hoc à Classe Dordrechtana transmissum fuit: *Quandoquidem rumores audiuntur, in Academia & Ecclesia Leydensi, controversias quasdam circa doctrinam Reformatarum Ecclesiarum exortas esse; censuit Classis necessarium esse, ut de medijs quibus controversiæ istæ commodissime citissimeque componantur, Synodus deliberet, ut schismata omnia & offendicula, quæ inde oriri possent, tempestive amoveantur, conserveturque unio Ecclesiarum Reformatarum contra adversariorum calumnias.* Tulit hoc ægerrime Arminius, summaque ope adnissus fuit, ut gravamen hoc revocaretur: quod cum obtinere non posset, Academiæ Curatorum opera à Collegis obtinuit testimonium, quo declarabatur, plura quidem inter studiosos disputari, quam ipsis esset gratum; inter ipsos vero S. Theologiæ Professores, quantum quidem ipsis constaret, nullam esse in ipsis fundamentis disensionem. Paulo post congregata est in Vrbe Roterodamo, Ecclesiarum Suyd-Hollandicarum Synodus, quæ cum ex Classis Dordrechtanæ Delegatis multas gravesque intellexisset rationes, ob quas gravamen hoc ab eadem esset transmissum; simulque & ex Synodi Deputatis, quomodo se res in Academia Leydensi haberent, quidque cum Arminio reliquisq; S. Theologiæ Professoribus esset actum; post maturam deliberationem censuit, gliscenti huic malo tempestive esse occurrendum:

c19. l.ccv.
26. Iul.

10. Aug.

30. Aug.

neque sub incerta Synodi Nationalis spe, remedium eiusdem procrastinandum. Ac proinde deputatis Synodi injunxit, ut diligentissime inquirerent quibus de Articulis in Academia Leydensi inter Theologiæ studiosos potissimum disceptaretur, roga-
rentque DD. Curatores, ut S. Theol. Professoribus mandaretur, sententiam ut suam aperte ac sincere de iisdem declararent: Quo hac ratione de illorum consensu aut dis-
sentione constaret, Ecclesiæq; si dissensio forte nulla aut non gravis esset, sollicitudine liberarentur: aut si gravior deprehenderetur, mature de earundem remedio cogita-
rent. Mandavit quoq; Synodus omnibus Pastoribus, ut testandi in doctrina consen-
sus causa, Confessionis harum Ecclesiarum ac Catechesi, (quod in multis Classibus à
8. Novemb. quibusdam neglectum, à aliis negatum fuerat:) subscriberent. Deputati Synodi re
diligenter explorata, novem questiones, de quibus eo tempore potissimum disceptari
intellexerant, DD. Curatoribus exhibent: rogantq; ut S. Theol. Professoribus, ipso-
rum autoritate injungeretur, sententiam ut suam de iisdem plene exponerent. Qui
responderunt, aliquam jam Synodi Nationalis brevi obtinendæ spem affulgere: Ideo-
que judicare cōsultius, eas questiones ad eandem reservare, quam ulteriori earundem
inquisitione dissidio ansam præbere. Pastores quoque Arminij sententiam amplexi,
passim in Classibus recusabant, mandato Synodi de subscriptione Confessionis ac Ca-
techeos, morem gerere. Auxit hæc res Ecclesiarum sollicitudinem, cum viderent,
Pastores istos, quorundam favore fretos, autoritatem Synodi plane contemnere, au-
daciūq; in incepto pergere. Quare cum ista via remedium huic malo adhiberi non
posset, Illustr. ac Præpotentib. DD. Ordd. Generalibus prolixè exposuerunt, quanto
in periculo Ecclesiæ versarentur, petieruntq; ut ad tollendâ hæc mala, Synodus Na-
tionalis, quæ per multos annos dilata jam fuerat, eorundem autoritate dominorum
26. Nov. occasione prima convocaretur: Qui declararunt, omnium Provinciarum Ordines in
Synodi Nationalis convocationem jam consensisse: Esse tamen inter illos, qui in li-
teris consensus, hanc conditionem, seu, ut vocant, clausulam, addidissent: ut nempe, in
eadem, Confessionis & Catecheos harum Ecclesiarum fieret revisio: ac proinde,
Synodi Nationalis convocationem, sine Ordinum huius Provinciæ præjudicio, nisi
addita hæc clausula, fieri non posse. Cum autem non obscure constaret, quinam ante
annos aliquot Illustribus Hollandiæ Ordinibus autores fuissent, ut hæc clausula adde-
retur, atque etiamnum urgeretur, essetque metuendum, si illa convocationi Synodi
adjungeretur, ne illi, qui mutationibus doctrinæ studebant, eadem ad institutū suum
abuterentur, simulq; etiam, ne (hoc præsertim rerum statu) Ecclesiis offensionem haud
30. Nov. levem esset præbitura, quasi ipsi Illustr. Ordd. aut Ecclesiæ nostræ, de doctrinæ veritate,
in hac Confessione & Catechesi comprehensæ dubitarent, Deputati Ecclesiarum
petierunt, ut, convocatio Synodi, consueto antehac more, in generalibus, ut vocant,
terminis, institueretur: præsertim cum hæc clausula minus necessaria videretur, cum
in Synodis Nationalibus permissum semper esset, si quis adversus aliquem horum
scriptorum Articulum, quidquam se habere existimaret, libere id ac debite propone-
re. Declarabant vero Illustr. DD. Ordd. Generales nō ita hanc clausulam intelligen-
dam esse, quasi aliquid in doctrina harum Ecclesiarum ea immutatum vellent, nec
enim semper Recognitione immutari, sed nonnunquam quoque confirmari doctri-
nam: non posse tamen illam sine istius Provinciæ præjudicio omitti, quæ eam expres-
se addidisset. Litteras itaq; consensus, quibus ea quoq; inserta erat, Ecclesiarum De-
putatis tradiderunt, quas illi ad singularum Provinciarum Ecclesias transmiserunt.
C1010CVI
15. Mart. Quibus & significarunt, quam dedissent operam, ut ea omitteretur. Ecclesiæ Belgicæ,
acceptis hisce literis, gavisæ quidem sunt, post tot annorum expectationem, tandem
impetratam esse celebrandæ Synodi Nationalis potestatem: quanquam haud sane pa-
rum ista clausula offenderentur. Non quod Confessionem & Catechesin in Synodo
Nationali consueto debitoq; modo recognosci nollent, sed quod metuerent, ne illi,
qui mutationem doctrinæ moliebantur, eadem audaciores redderentur, tanquam si
hæc clausula, publica DD. Ordd. autoritate, quidvis movendi innovandiq; facta ipsis
esset potestas: litesq; hæc ac controversiæ ab illis non ex innovandi libidine, sed ex stu-
dio satisfaciendi Illustriū Ordinum decretis essent profectæ. Significabant quoque
iisdem literis Illustr. DD. Ordines Generales statutum esse sibi, eruditos pacificosque
aliquot ex singulis Provinciis Theologos convocare, ut de tempore, loco & modo,
C1010CVI,
in August. habendæ Synodi Nationalis, cum iisdem deliberarent. Dum hæc aguntur, annua Suyd-
Hollandicarum Ecclesiarum Synodus Gorinchemij celebratur, in qua cum Eccle-
siarum

fiarum Deputati retulissent, quid ab ipsis in causa Synodi Nationalis esset actum, & ab Illustr. DD. Ordinibus constitutum, mandare iisdem visum fuit, ut convocacionem Synodi Nationalis diligenter urgerent: Ac quamvis arbitretur Synodus, Confessionem ac Catechesin, more modoque ante hac consueto, in Synodo Nationali esse recognoscendam, voluit tamen eos, qui ad conuentum, in quo de tempore, loco & modo celebrandæ Synodi Nationalis, ab Ordd. Hollandiæ ex Suyd-Hollandia convocandi essent, moneri, ut ab Ordd. Generalibus, nomine harum Ecclesiarum peterent, ut Clausula, de qua antedictum fuit ex, literis convocacionis, ob causas ante memoratas, omitteretur, eiusque loco verba alia mitiora, quæ offensionis minus parerent, usurparentur. Iniunctum quoque in eadem fuit Synodo, omnibus Eccles. Suyd-Hol. Pastoribus, omnibusque S. Theol. in Acad. Leydensi Professoribus, ut, considerationes seu animaduersiones in doctrinam, Confessione & Catechesi comprehensam, quas haberent, (quia habere se quâ plurimas Arminius & Pastores qui addicti essent ipsi, stâpius gloriari solerent) Pastores quidem in Classibus suis, Professores autem Ecclesiarum Deputatis, primo quoque tempore exhiberent, ut eadem legitime ad Synodum Nationalem, si in Classibus satisfieri ipsis non posset, deferrentur. Quod cum à Pastoribus Arminio addictis postularetur, easdem proponere in Classibus detrecharunt, quod se nondum paratos esse dicerent: cæterum suo & loco & tempore proposituros. Arminius quoque ab Ecclesiarum Deputatis hæc de re monitus, respondit, hoc eo tempore fieri cum ædificatione non posse, sed in Synodo Nationali se easdem plene esse patefacturum. Cumque non ita multo post Illustr. Ordd. Generales, ex singulis Provinciis Theologos aliquot convocarent, quibuscum de loco, tempore & modo habendæ Synodi Nationalis deliberarent; Ioannem nempe Leonem & Ioannem Fontanum, ex Geldria; Franciscum Gomarium, Iacobum Arminium, Ioannem Vtenbogardum & Ioannem Becium, ex Suyd-Hollandia; Hermannum Fauckelium & Henricum Brandium, ex Zelandia; Euerardum Borium & Henricum Ioannis, ex Provincia Ultraiectina; Sibrandum Lubbertum & Ioannem Bogermanum, ex Frisia; Thomam Gofsvinium, ex Transsilvania; Ioannem Acronium & Ioannem Nicasium, ex vrbe Groningensi & Omlandijs. Quæstiones, de quibus in hoc conuentu esset deliberandum, ab Illustr. Ordd. Generalibus fuerunt illis proposiæ, declaratumque fuit consentientibus suffragijs, quod ad tempus, necessarium esse ut Synodus quamprimum ad initium futuræ ætatis, anni millesimi sexcentissimi octavi, convocaretur. Quod ad locum, commodissimum habendæ Synodo fore ciuitatem Ultraiectum. De modo; 1. Gravamina in Synodo pertractanda, à singulis Synodis Provincialibus ad Nationalem esse deferenda. 2. Ex singulis Synodis particulatibus, earundem suffragijs, quatuor Pastores cum duobus Senioribus esse deputandos, quorum Seniorum loco deputari quoque posse singularis eruditionis, petitiæque in rebus Theologicis, atque pietatis testimonio ornatos viros, etsi munere Ecclesiastico non fungerentur. 3. Deputatis hisce potestatem dandam in omnibus rebus, quæ in Synodo pertractandæ essent, non deliberandi tantum, sed definiendi quoque ac decidiendi. 4. Normam Iudicij in controversijs omnibus doctrinam & mores spectantibus solum esse Dei verbum scriptum, seu S. Scripturam. 5. Convocandas esse ad Synodum Nationalem non Ecclesias tantum quæ in Fæderato sunt Belgio, utriusque nempe idiomatis Belgici & Gallici, sed & illas Belgicæ nationis, quæ extra Belgium dispettæ, sive sub cruce siue alibi colligerentur. 6. Rogandos esse Illustr. ac Præpot. Ordd. Generales, ut Delegatos suos Religionem Reformatam profitentes, ad eandem mittere dignarentur, qui ipsorum nomine ordini ejus præessent. 7. Vocandos quoque ad eandem S. Theologiæ Professores. In quibus quidem omnibus convenit inter omnes. Quemadmodum in alijs nonnullis convenire inter ipsos non potuit. Arminius enim, Vtenbogardus, & duo Ultraiectini, quos in sententiam suam illi pertraxerant, hæc tria statuebant. 1. Pro definitiva Synodi sententia esse habendum, non quod omnium ad Synodum Deputatorum, sed quod omnium quoque Deputantium suffragijs definitum esset. Synodi enim nomine non Deputatos tantum, sed & ipsos Deputantes intelligi debere. 2. Deputatis semper liberum fore, quotiescunque voluerint, seque in aliqua re gravari senserint, consilii capiendi causa ad suos recedere. 3. Revisionem Confessionis & Catecheseos Belgicæ omnino esse necessariam, ideoque nullas se videre causas ob quas Clausula de revisione istorum scriptorum, convocacionis literis non

cisibevii.
23. May.

inser-

inferenda esset. Reliqui Pastores & Professores indicabant. 1. Pro definitiva Synodi sententia habendum esse, quod vel consentientibus vel pluribus Deputatorum ad Synodum suffragijs, statutum esset. Synodi autem nomine censerentur eos, qui cum iudicandi potestate ad eandem legitime deputati convenissent. 2. Licitum quidem fore consilij capiendi causa ad suos recedere, ita tamen, ne sub hoc pretextu actiones Synodi temere perturbarentur. Quando, quomodo & quibus de causis recedendum esset, non singulorum Deputatorum arbitrio, sed totius Synodi iudicio esse permittendum. 3. Confessionem & Catechesin Belgicam, in Synodo recognosci quidem posse, si ob causas iustas, Synodus necessarium hoc iudicasset: omnibus quoque liberum fore, si quid adversus ea scripta se habere existimarent, id ipsum Synodo examinandum & dijudicandum debite proponere. Verum quia Clausula illa de revisione, si literis convocationis infereretur, alijs offensionem, alijs innovandi licentiam præbitura videretur, putabant ab Illustr. Ordd. Generalibus petendum esse, ut hæc clausula propter Ecclesiarum tranquillitatem in literis convocationis omitteretur, ejusque loco hæc aut similia verba reponerentur: Synodum nempe ad confirmationem, confessionem & propagationem puræ atque orthodoxæ doctrinæ; pacem atque *tranquillitatem* Ecclesiæ servandam ac stabiliendam; ad veram denique pietatem inter harum regionum incolæ procurandam, convocari. Atque hoc ipsum se ab Ecclesijs suis, atque ipsis quoque Provinciarum suarum Ordinibus, in mandatis habere, plerique ostendebant. Hæc Consiliorum iudiciorumque discrepantia, novam Synodo Nationali remoram injectit. Qui enim ejus convocationi hæstus obstitierant, occasionem hanc avidè accipientes, omnibus allaborabant modis, ut Synodi, tametsi jam promissæ, convocatio impediretur. In hoc conventu, Arminius, à reliquis Professoribus ac Pastoribus, summa cum obsecratione rogatus est, ut quæ adversus doctrinam Confessione & Catechesi expressam, haberet, ea sibi, Synymistis suis, libere fraterneque communicare vellet: addita promissione, daturus se operam, ut ipsi plene satisfaceret; aut ut ipse cum collegis suis sub conditionibus honestis conciliari ac deinceps pacifice posset vivere: neque se quicquam eorum, quæ esset manifestaturus; extra locum conventus, facta reconciliatione esse eliminaturos. Ille vero, nec consultum sibi hoc esse, nec teneri se dicebat, cum in cuius finem conventus iste institutus non esset. Sequenti ætate, cum annua Ecclesiarum Syud-Hollandicarum Synodus Delphis celebraretur, monitus fuit Vtenbogardus, ut Synodo rationes exponeret, ob quas in dandis consilijs, de modo habenda Synodi Nationalis; à reliquis Pastoribus cum Arminio diversum sensisset ac suasisset; ut eandem à Synodo expendi ac dijudicari possent. Respondit, se Illustr. tantum Ordinibus non autem Synodo rationem hujus rei reddere teneri.

Rogatus, ut exponeret ea, quæ adversus doctrinam quæ Confessione & Catechesi harum Ecclesiarum contineretur, haberet; respondit, nec consultum sibi hoc in eo conventu videri, neque se paratum esse. Quæsitum in hac quoque fuit Synodo, an secundum superioris Synodi decretum Considerationes aliquæ seu animadversiones in Confessionem & Catechesin, Classibus exhibitæ essent; sed responsum à singularum Classium delegatis fuit, plerosque Pastores in Classibus profectos esse; nullas se adversus receptam Doctrinam animadversiones habere; eos vero qui se aliquas habere profiterentur, exponere eas noluisse. Vel quod nondum se paratos esse dicerent, vel quod sibi non consultum esse arbitrarentur. Quare Synodus denuo illis mandandum censuit, ut missis omnibus effugijs, tergiversationibus, ac dilationibus, animadversiones omnes, quas adversus receptam doctrinam haberent, Classibus singuli suis quam primum exponerent.

Ostensum quoque Synodo fuit, passim in Ecclesijs dissensiones quotidie magis magisque auferere: plerosque juvenes ex Academia Leydentiaque Arminij disciplina prodeuntes, ad Ecclesiarum ministerium vocatos, in examinijs quidem sententiam suam ambiguè loquendi modis, occultare, ubi vero ad ministerium admissi essent, novas statim disputationes movere, opiniones propugnare, variæque se adversus doctrinam receptam habere considerationes gloriari. In Classibus & Presbyterijs inter Pastores de plerisque doctrinæ capitibus dissensiones atque altercationes acerbæ oriri. In ipso quoque populo, magna cum Ecclesiarum offensione ac perturbatione disceptationes de doctrina variæ au-

diri; Quin & schismatum initia conspici. Pastores enim Arminio addictos, conuentus crebros, in quibus de doctrinæ suæ propagatione deliberarent, separatim instituere, populumque in partes magis magisque abire.

Quocirca cum remedium huius mali diutius differri non posse Synodus iudicaret, spemque obtinendæ Nationalis, propter istam consiliorum ac sententiarum diuersitatem admodum incerta esset, statutum à Synodo fuit, ex consilio Amplissimo Delegationum, ab Illustr. DD. Ordinibus Holland. & VVestfrisiæ peiendum esse, ut ex duabus Synodis Hollandiæ Australis & Borealis, una Synodus Provincialis (uti in similibus olim difficultatibus factum fuerat) ad hæc mala sopiendæ ac tollendæ, occasione prima convocaretur. Deputati vtriusque Synodi, cum Illustr. DD. Ordinibus ingrauescentes hæc Ecclesiarum difficultates prolixè exposuissent, petiissentque vt ad eandem tollendas Provincialis huius Synodi convocatio primo quoque tempore institui posset, licet ipsis magna ab Ampliss. DD. Delegatis spes facia esset, 14 Septemb. imperrare tamen nondum potuerunt, quia eo tempore de paciscendis cum hoste inducijs agi capturn esset, ipsique Illustr. Ordines grauissimis illis Reipub. negotijs distenti, vacare rebus hifce Ecclesiasticis non potuissent. Arminius interim, cum videret Ecclesias urgere, vt legitimis iudicijs Ecclesiasticis causâ hæc componeretur, quo forum declinaret, exhibito Illustr. Ordinibus libello supplice, obtinuit, ut de causâ eius ab Amplissimis supremæ Curie Consiliarijs, viris politicis, cognosceretur: iussusque fuit Gomarus coram iisdem, præsentibus Pastoribus, qui nupero conuentui Præparatorio ex Hollandiâ Australi & Boreali interfuerant, cum Arminio collationem instituere. Quod cum Ecclesiarum Deputati intellexissent, 14. May. rogarunt denuo, Illustr. Holland. & VVestfrisiæ Ordines, ut loco huius collationis coram supremâ curia institutæ, Synodus Provincialis, convocaretur, ut in eadem, de causâ hac Ecclesiastica, à viris Ecclesiasticis harum rerum peritis, & ab Ecclesijs legitime cum iudicandi potestate delegatis, cognosci ac iudicari posset. Responderunt Illustr. Ordines, causâ solummodo cognitionem supremæ Curie mandam esse, iudicium uero eius Synodo vel Provinciali vel Nationali postea commissum iri. In hac collatione de agendi ordine diu disceptatum fuit. Arminius contendebat, Gomarus actoris partes suscipere debere, se autem ad defensionem sui tantum teneri: Gomarus autem, hanc agendi rationem non minus inquam quam insolentem esse, præsertim in Ecclesiastica causâ, coram Politicis iudicibus, existimabat. Paratum se quidem coram legitima Synodo probare, Arminium dogmata proposuisse, quæ cum verbo Dei & Ecclesiarum Belgicarum Confessione & Catechesi pugnarent, uerum sine causâ præiudicio, isto in loco hoc fieri non posse. Existimabat, Collationem hanc, ut Illustr. DD. Ordinum intentioni satisficeret, hac ratione melius institui posse, ut nimirum sine mutuis illis accusationibus, uterque de singulis doctrinæ capitibus, sententiam suam clare & diserte explicaret ac proponeret. Inde enim commodissime in quibus consentirent aut dissentirent intelligi posse. Quod se attineret, non subterfugere de omnibus doctrinæ capitibus sententiam suam, quantum quidem à quoquam desiderari possit, plene vellet aperte explicare. Arminium quoque, si fidi Doctoris partes exple-re vellet, eodem modo sententiam suam declarare debere: neque eiusmodi subterfugijs, diutius hac in re vti. Ille nihilominus in proposito persistere; adeo vt tandem exclamaret, mirari se quandoquidem de Heterodoxia sua varii rumores, omnes iam Ecclesias peruasisent, incendiumque à se fuscitatum ipsa Ecclesiâ recta superare diceretur, neminem reperiri tamen, qui instituere accusationem aude-ret. Cui iactantiæ ut occurreret Gomarus, probaturum se suscepit, de primario fidei nostræ Articulo, de Iustificatione scilicet hominis coram Deo, sententiam eam docuisse, quæ cum verbo divino atque Ecclesiarum Belgicarum Confessione pugnarer. Ad cuius rei probationem, ipsissima eius verba protulit ex eiusdem Arminij autographo descripta, quibus assereret, in hominis coram Deo iustificatione, iustitiam Christi, non imputari in iustitiam, uerum ipsam fidem, seu Credere, per gratiosam Dei acceptilationem, esse iustitiam illam nostram qua coram Deo iustificamur. Cum se constrictum hic videret Arminius, ut pote qui hoc ob probationis euidentiâ negare non posset, in alterum agendi modum consentire cepit, ut sententiâ nimirum quisque suam de præcipijs Articulis, in quibus dissentio

existimabatur, thesibus quibusdam comprehensam, uterque scripto consignaret, ad quas postea singuli animadversiones suas vicissim annotabant. Collatione hac finita, Supremæ Curix Consilij, Illustrib. Holland. & Westfris. Ordinibus retulerunt, se, quantum ex collatione percipere potuissent, iudicare: Controversias quæ inter duos hosce Professores exorta essent, haud ita magni momenti esse, versarique potissimum circa subtiliores quasdam de Prædestinatione disputationes, quæ aut omitti, aut mutua tolerantia dissimulari possent. Addebat vero Gomarus, discrepantiam in Sententijs deprehensam, tanti momenti esse, ut ipse cum sententia Arminij coram Dei iudicio comparere non auderet: ac nisi mature remedium adhiberetur, metutendum esse, ne brevi Provincia una adversus alteram, Ecclesia contra Ecclesiam, civitas, contra civitatem, civesque inter se mutuo committerentur. Volebant autem Illustr. Ordines, scripta in hac Collatione utrimque consignata, in suprema Curia usque ad Synodum Nationalem asservari, neque ea cuiquam mortalium interea communicari. Neque tamen sollicitudinem Ecclesijs adimebant hæc collatio, sed potius augebat, cum præsertim quæ gesta ibi essent, Ecclesias celerentur. In Arminij enim gratiam hoc fieri, ne opiniones ejus patefierent, haud temere iudicabatur. Ecclesiæ interim, per Deputatos suos non desinebant obnixè ab Illustr. Ordd. petere, ut Ecclesiastica hæc causa, quæ nisi magno cum Ecclesiarum periculo differri posset, quamprimum in legitimo Synodi vel Provincialis vel Nationalis iudicio examinaretur, ac diiudicaretur. Quod cum Arminius intelligeret, per Utenbogardum, cujus magnæ tum temporis apud plerosque patriæ Preeres erat autoritas, procurabat, ut Illustr. Ordd. ipsas quoque annuas Australis simul & Borealis Hollandiæ Synodos, quarum tempus instabat, differri mandarent. Illud autem, quia fieri sine maximo Ecclesiarum dispendio non posset, denuo Ecclesiæ expositis apud Illustr. Ordines difficultatibus suis, petebant, aut utramque liceret, tam in Australi, quam Boreali Hollandia, annuam Synodum pro more celebrare, aut ut ex utraque simul coniuncta Synodus una Provincialis (uti antehac petiitum quoque fuerat) quamprimum convocaretur.

28. Jun.

4. & 12. Sept.

23. Novem.

Ad hanc petitionem, declarabant Illustr. Ordines, statutum sibi esse; proximo Octobri, hunc in finem Synodum convocare Provinciale. Quod cum Ecclesiis esset significatum, moniti iterum fuerunt Pastores omnes Arminio addicti, ut Considerationes suas singuli in Classibus suis patefacerent, ut egedam instantem Synodum legitime deferri possent. Illi vero, uti antea, ita nunc quoque singuli, consuetis tergiversationibus pariter hoc detrectarunt. Cumque mensis October appropinquaret, & Ecclesiæ convocationem promissæ Synodi Provincialis urgerent, ea in duos menses iterum dilata est: permissumque interim Ecclesiis fuit, Synodos ut annuas particulares, tam in Australi quam in Boreali Hollandia, celebrarent; ea conditione tamen, ne Arminij causa in iisdem tractaretur, quam ad Synodum Provincialem reservari volebant. In Synodo Ecclesiarum Styd-Hollandicarum quæ Dordrecht habita fuit, cum relatum esset, Pastores omnes Arminio addictos, Considerationes suas, quas se adversus receptam doctrinam habere dicerent, hæcenus Symmistiis suis noluisse patefacere; sed Ecclesiarum monitiones ac decreta Synodorum variis tergiversationibus eludere, statutum iterum fuit, denuo ipsis serio mandandum esse, ut Considerationes illas suas, intra mensis proximi spatium, post admonitionem factam, sub pœna Censuræ Ecclesiasticæ in contumaces stringendæ, patefacerent.

13 Octob.

Idem quoque à Theologiæ in Academiâ Leydensi Professoribus, & Collegij Theologici Regente Petro Bertio esse postulandum. Pastores isti cum ant sententiam suam esse patefaciendam, aut censuram Ecclesiasticam subeundam sibi viderent, utrumque ut declinarent, opera Vtenbogardi ab Illustr. D. D. Ordinibus literas obtinuerunt, quibus Pastoribus illis mandabatur, ut Considerationes suas, quas haberent, intra mensis vnius spatium obsignatas, ad ipsos D. D. Ordines transmitterent, ut ab iisdem Synodo Provinciali exhibendæ asservarentur. Professores à Synodi Deputatis rogati, ut si quas haberent eiusmodi Considerationes, eas ipsis patefacerent; responderunt, Gomarus quidem nihil se in Confessione, aut Catechesi harum Ecclesiarum observasse, quod ut minus Verbo Dei consentaneum, mutatione aut correctione egere existimaret: Arminius vero, se scripto ad hanc postula-

postulationem suo tempore responsurum. Cumque se ad sententia suæ declarationem ab Ecclesijs ita premi videret, Illustr. DD. Ordinibus in solenni ipsorum conventu proluxa oratione exposuit, quid de Prædestinatione diuina, de Gratia Dei & libero hominis arbitrio, de Perseuerantia sanctorum, de Certitudine salutis, de Perfectione hominis in hac vita, de Deitate Filij Dei, de Iustificatione hominis coram Deo, alijsque doctrina capitibus sentiret; simulque Illustr. Ordinibus persuadere conabatur, in Ecclesijs hisce Reformatis, de divina Prædestinatione tradi doctrinam, quæ cum Dei natura, eius sapientia, iustitia & bonitate, cum natura hominis, eiusque libero arbitrio, cum opere creationis, cum natura vitæ mortisque æternæ, ac peccati denique, pugnaret; quæ gratiam divinam tolleretur, Dei gloriæ inimica, hominum salutis esset noxia; quæ Deum peccati autorem faceret, tristitiam propter peccatum impediret, piam omnem sollicitudinem tolleretur, studium bona præstandi minueret, ardorem precandi extingueret, timorem tremoremque in quo salutem nostram operari debemus, auferret, desperationem parceret, Euangelium inverteret, verbi Ministerio obesset; postremo fundamentum non tantum Christianæ, sed & omnis omnino Religionis euerteret. Hæc cum Gomarus intellexisset, officij sui existimauit esse, eosdem Illustr. DD. Ordines melius erudire, ne forte sinistris aduersus doctrinam orthodoxam præiudicijs animi ipsorum hac ratione præoccuparentur. Petita itaque dicendi venia in eodem conventu prolixè exposuit, quamam genuina esset Arminij sententia de Gratia Dei & libero hominis arbitrio, de iustificatione hominis coram Deo, de Perfectione hominis in hac vita, de Prædestinatione, de peccato originis & de Perseuerantia sanctorum; quamque iustas suspicionum dedisset causas de sacra quoque scriptura, de SS. Trinitate, de Providentia Dei, de satisfactione Iesu Christi, de Ecclesia, de Fide, de bonis operibus alijsque doctrina capitibus, haud rectè ipsum sentire: quibus insuper artibus opiniones suas disseminaret: Publice scilicet ab Ecclesijs rogatum, obtestatumque, sententiam suam hæcenus occultare, priuatiim uero Pastoribus, quos in eam pertrahi posse speraret, ac discipulis suis diligenter eam inculcare: argumenta nostrorum præcipua, quibus adstrui doctrina Orthodoxa soleret, enervare; Iesuitarum vero aliorumque aduersariorum, quibus doctrinam Ecclesiarum Reformatarum oppugnant, confirmare; varias de Doctrina receptæ veritate dubitationes, discipulorum animis ingerere, eandemque cum Doctrina heterodoxa prius quasi in æquilibrio suspendere, ac deinde prorsus reijcere: nullam hæcenus sinceritatis ac consensus in Doctrina, licet sapius ab Ecclesijs amanter, fraterneque rogatum, declarationem edere voluisse: errores ipsius, qui coram suprema Curia detecti essent, ne Ecclesijs patere rent, omnibus modis allaborasse: atque hoc unum semper spectasse, ut dilatione temporis, occasione haberet plures in sententiam suam pertrahendi, ijsque Ecclesias passim occupandi: Spretis Synodorum, Classium, & Presbyteriorum iudicijs ac decretis, ad supremi Magistratus tribunal prima instantia profligisse, ibique querelas atque accusationes suas, aduersus Ecclesiarum doctrinam proposuisse, artibusque aulicis fauorem sibi, Ecclesijs vero odium conciliare diligenter studuisse. Quocirca Illustr. Ordines obtestabatur, quandoquidem S. Theologiæ studiosi in Academia Leydensi, multique passim Pastores ab Orthodoxa Doctrina quotidie magis magisque decederent, dissidia & contentiones gliscerent, Ecclesiæ turbarentur, ciuesque in partes distraherentur, sit promissa Synodus Nationalis quamprimum convocaretur, in qua causis maiorum legitime examinatis, remedium tandem idoneum adhiberi posset. Deputati Ecclesiarum idem subinde petebant, sed Vtenbogardi aliorumque opera effectum fuit, ut convocatio illa semper differretur.

Monuerunt quoque aliquoties Arminium, ut quod promississet, consideratione ipsis scripto comprehensas mitteret, qui tandem per Epistolam respondit, ne ipsis sc, hoc à se promissum esse, sed quia intellexisset Illustr. Ordines Pastorum non diffiteri ut Considerationes suas obsignatas ad ipsos mitterent, se consilijs mutasse, expediturumque dum idem sibi quoque mandaretur. Petrus Bertius, Collegij Theologici Regens, ab iisdem Deputatis monitus, ut si quid aduersus receptam harum Ecclesiarum doctrinam haberet, libere exponeret; sententiam suam de plenitudine articulis de Iustificatione hominis coram Deo, de Prædestinatione, de Gratia Dei & libero Arbitrio, de Perseuerantia denique vere fidelium, diversum ab Ecclesiarum Belgicarum doctrina sentire. Reddidit hoc Ecclesijs magis magisque sollicitas, cum

non tantum Arminium in Academia, sed & Bertium in Collegio Theologico, Hollandicarum Ecclesiarum seminario, iuventuti, suæ fidei commissæ, Ecclesiarumque Ministerio destinatæ, heterodoxam proponere doctrinam, eamque à doctrinæ sinceritate abductam, novis opinionibus imbuere intelligerent. Videbant hæc Ecclesiæ & dolebant, legitimumque hisce malis adhibere remedium, tamen quam maxime optarent ac necessarium iudicarent, non potuerunt tamen, Vtenbogardo alijsque quorum magna eo tempore apud quosdam Patriæ procures autoritas erat, per eisdem conventus omnes Synodicos iudiciaque Ecclesiastica, summa ope impendentibus. Hinc audaciores facti Pastores Arminio addicti, opiniones suas Heterodoxas, publice etiam coram populo proponere, receptam doctrinam varijs calumnijs proscindere, & adversus eam ut horrendam ac detestandam debacchari ceperunt. Inter quos haud postremus fuit quidam Adolphus Venator, Alcmarianæ Ecclesiæ in Hollandia Boreali Pastor, qui, præterquam quod vitæ esset minus probatæ, palam atque haud dissimulanter, Pelagianos Socinianosque errores, incredibili cum impudentia, publice privatimque spargebat: qua de causâ legitimo Ecclesiarum Hollandiæ Borealis iudicio, à docendi munere suspensus fuit. Ille contempto Ecclesiarum iudicio, in docendi munere invitis Ecclesijs persistebat. Pastores Orthodoxi in classè Alcmariana, hominem hunc impurum, legitime à Ministerio suspensum, uti quoque paucos quosdam alios Pastores, quos in sententiam suam pertraxerat, quique consensum suum in doctrina Ecclesiarum Reformatarum, Confessionis subscriptione testari præfractè recusabant, in cætum suum non esse admittendos iudicabant. Qua de re ij apud Illustr. Ordines conquesti, Vtenbogardi opera, mandatum obtinuerunt, quo ipsis hæc admissio imperabatur. Quod cum per conscientiam Pastores orthodoxi facere non possent, submisit Illustr. Ordines rogarunt, ne istiusmodi mandatis, quibus per conscientiam obtemperare non possent, grauaarentur. Deputati Ecclesiarum, cum dissidia & scandala hæc quotidie magis magisque augeri viderent, denuo Illustr. Ordines Ecclesiarum nomine obtestati sunt, ut promissa Synodus Provincialis, tollendis hisce malis primo quoque tempore convocari posset. Quo cum animos Illustr. D.D. Ordinum inclinare, Vtenbogardus, Pastoresque reliqui Arminio addicti animadverterent, quo iudicia Ecclesiastica declinarent, per quosdam qui causæ ipsorum addictiores videbantur, effecerunt, ut Provincialis loco Synodi, collatio de controversiis inter Gomarum & Arminium Articulis in ipso Illustr. Ordinum Conventu, haberetur: in qua sibi uterque quatuor assumeret Pastores, quorum consilijs uti illis liceret. Arminius assumerat Joannem Vtenbogardum Hagienfis, Adrianum Borrium Leydenfis, Nicolaum Grevinchovium Rotterdamensis, & prædictum Adolphum Venatorem Alcmarianæ Ecclesiæ: Gomarus vero, Ruardum Aconium Schiedamensis, Jacobum Rolandum Amstelodamensis, Joannem Bogardum Harlemensis, & Festum Hommijum Leydenfis, Ecclesiæ Pastores. Vbi convenissent, Gomarus, Pastoresque qui se illi adjunxerant, duo hæc petebant. 1. Ut Collatio hæc scripto, utrinque exhibendo institueretur: quo hac ratione vanis quibuscunque rumoribus occurreretur. 2. Ut ea scripta postea Synodo Nationali examinanda ac diiudicanda traderentur, quo causæ Ecclesiasticæ iudicium, Ecclesijs integrum reservaretur. Illustr. Ordines collationem viva voce institui volebant, ita tamen, ut ad memoriæ subsidium, scriptis uti liceret: promittebantque datis in rei hujus fidem literis publicis, causam hanc, ubi de eadem ex Collatione ista cognovissent, iudicio Provincialis Synodi reservatum iri, eumque in finem omnia quæ viva ibi voce agerentur, postea scripto consignanda, eaque scripta Synodo mox exhibenda iri. Indignum quoque ejdem putabant, Adolphum Venatorem, qui obviatam doctrinam, que impuram legitimis Ecclesiarum censuris à Ministerio suspensus esset, ad Collationem talen, magno cum Ecclesiasticarum censurarum adhiberi præiudicio. Quare & postulabant, ut illius loco alius assumeretur: quod, vehementer tum relictante Arminio, impetratum non poterat. Initio disceptatum quoque hic fuit de ordine pertractandorum Articulorum. Arminius enim causæ suæ præsidium in eo collocare pertrahatur, ut ab Articulo de Prædicatione fieret initium. Quoniam vero is qui erat de Iustificacione, magis videretur necessarius, ab isto exordium Gomarus putabat: quod & Illustr. Ordinibus placuit. De hoc Articulo eadem fuit controversia, quæ antea coram suprema Curia agitata fuerat. An scilicet Fides, qua

qua actus est, secundum gratiosam Dei æstimationem, sit ipsa iustitia qua coram Deo iustificamur. Secundo loco actum fuit de Prædestinationis divinæ doctrina, quam Arminius, consequentis iisdem, quas nuper in conventu Illustr. Ordinum proposuerat, odiosam reddere conabatur. Gomarus autem, præcipuum Controversiæ statum premebat, An videlicet fides Electionis causâ vel conditio antecedens sit, an vero eiusdem fructus seu effectus. Tertia controversia, de Gratia Dei & libero hominis arbitrio fuit. Arminius profitebatur, omnes sese gratiæ divinæ operationes, quæcunque possent statui, in conversione hominis agnoscere, in modo ne gratia ulla statuatur, quæ sit irresistibilis. Gomarus ostendebat, quæ ambiguitas, ac quis dolus sub ista *irresistibilis* voce lateret, occultari nimirum sub eadem, damnatam olim Semipelagianorum & Synergistarum opinionem: statuerebatque in hominis regeneratione eam spiritus S. gratiam esse necessariam, quæ ita efficaciter operetur, ut superata carnis resistantia per eandem certo atque infallibiliter conuertantur, quicunque gratiæ huius participes sunt. Denique actum fuit de Perseverantia vere fidelium. Arminius declarabat, se doctrinam de certa vere fidelium Perseverantia, nunquam oppugnasse, neque adhuc eam oppugnare velle, quoniam talia pro illa extarent Scripturæ testimonia, ad quæ respondere nondum posset: propositurum itaque tantum ea loca quæ in hoc Articulo scrupulum ac dubitationem, sibi moverent. Gomarus ubi ad ista loca respondisset; doctrinam hanc ex verbo Dei multis evidentibus testimoniis confirmabat. Pertractatis hisce, rogati sunt collocutores, utrum plures restarent Articuli; de quibus inter sese dissentirent. Gomarus esse plures respondit: Articulos videlicet de Peccato Originis, de Providentia Dei, de Autoritate S. Scripturæ, de Certitudine salutis, de Perfectione hominis in hac vita, nonnullosque alios; de quibus an hoc loco etiam agendum esset, se Illustr. Ordinum prudentiæ permittere; præsertim cum de illis in Synodo agendum esset denuo. Arminij autem valetudo cum diuturnius ferre colloquium non posse videretur, Illustrib. Ordinibus abrumpi placuit, postquam ad Gomari & Pastorum reliquorum qui se 22. augusti, illi iunxerant, petitionem, promississent, totam hanc causam in Synodo Provinciali quamprimum convocanda, plenius examinatum ac decitum iri, mandassentque collocutoribus, ut singuli sententiam cum argumentis suam, & contrariæ refutationem, scripto comprehensam, ipsis intra dierum quatuordecim spatium exhiberent, quo ea scripta usque ad Synodum Provincialem ab ipsis asseruarentur. Gomarus intra præscriptum spatium scripta sua transmisit, quæ postea Belgice sunt edita. Hac Collatione cum difficultates Ecclesiarum magis actæ quam sublatae essent: Ecclesiarum Deputati, ab Illustr. Ordinibus submisisse petunt iterum, ut Synodus Provincialis; toties iam ante & in ipsa hac Collatione promissa, primo quoque tempore convocaretur. Responsum ijs, quanquam nonnullis refragantibus, fuit, convocationem eam tum institutum iri, cum Alcmariæ Classis Pastores, Illustr. Ordinum mandato de Adolpho Venatore & Pastoribus ei addictis, in cæterum suum admittendis paruisissent. Ne autem eâ res Provincialem moraretur Synodum, Deputati Ecclesiarum Alcmariam profecti, cum Pastoribus illius Classis de hac admissione egerunt, permoveruntque eos, ut Pastores illos Venatori addictos, sub honestis admittendi conditionibus parati essent: Venatorem autem ipsum cur admittere non possent, tam multas gravesque Deputatis exposuerant rationes; ut ipsi iudicaret, hac in parte urgeri eos non debere. Quod cum Illustr. Ordinibus relatum esset, necdum tamen obtineri convocatio Synodi potuit. Pastores quippe Arminio addicti hoc effecerunt ut Alcmariæ Classi denuo iniungeretur, Pastores illos sine ullis etiam conditionibus simpliciter admitterent; quod cum facere non possent, convocatio hæc denuo impedita fuit. Apud Illustr. Ordines excusare se per literas Arminius, quod iniunctum sibi scriptum ob imbecillitatem corporis parare non posset. Quæ paulatim ita ingravescebat, ut paulo post ex hac vita excederet. Atque hæc certamina dissidiaque Academiam & Ecclesias Batavia superstitè Arminio exercuerunt. Eo autem è vivis sublato, etsi magnam partem malorum pariter cum ipso sublata ac sepulta esse, bonus quilibet speraret, utpote qui omnium contentionum harum dux atque auctor extitisset, tamen cum Pastores passim multi in Ecclesijs Hollandicis, in Sententiam ejus concessissent, ab eaque propaganda non desisterent, Ecclesiarum Deputati, urgendam nihilo secius Synodi Provincia-

16 Septemb.

15 Octob.

19 Octob.

vincialis convocationem putabant; quibus denuo responsum fuit, tum de conventus alicuius Ecclesiastici convocatione dispecturos esse Illustres Ordines, ubi Classis Alcmariana mandatis ipsorum paruisset. Interea Pastores Arminio additi, cum eorum esse deductam viderent ut impedita Synodi convocatione, à iudicijs & censuris Ecclesiasticis parum ipsis metuendum esse videretur, quasi laxatis audaciè impudentiq;ne habentis, in Orthodoxam Reformatarum Ecclesiarum de Electione, Perseverantia sanctorum, Certitudine salutis, alijsque Articulis doctrinam, acerbissimis contumeliosissimisque insectationibus, maxima cum piorum offensione, adversariorum congratulatione, & Ecclesiarum perturbatione publice privatimque invehi ac debacchari, doctrinam Ecclesiarum populo omnibus modis suspectam reddere, animosque inprimis magnatum adversus eam, fidosque eiusdem doctores exacerbare, ceperunt. Nec satis illis fuit privatis susurris, publicisque ac tribunitijs concionibus, tum plebis tum ipsorum procerum animos concitare; sed publicis quoque scriptis, quæ magno numero, nec minore scandalo, quotidie in vulgus spangebant, Ecclesiarum Reformatarum doctrinam, ita proscindebant, ut iurati ejusdem adversarij, maiori cum virulentia ac maledicentia facere id vix potuissent. Utque Magistratum favorem sibi melius conciliarent, eorumque animos adversus reliquos Pastores magis inagisque exacerbarent, per Vtenbogardum, primo quidem oratione in Conventu Ill. Ordinum habita, deinde publico scripto, persuadere Magistratibus conati sunt, Pastores reliquos, Magistratum auctoritatem imminuere ac labefactare; potestatemque potestati collateralem, seu æqualem, affectare si-bique arrogare. Quare Ecclesiarum Deputati denuo adeundos esse Illustr. Ordines censebant; rogandosque ut malis hijs, cum ad summum pervenisse viderentur, remedium legitimum convocata Synodo Provinciali, adhiberendam dignarentur. Cumque Illustr. Ordines propter summam rei necessitatem facile consensuros viderent, Pastores Arminii opinionibus additi, novum illis consilium suggerunt, quo hanc convocationem aut plane impediri aut ita institui posse existimabant, ut in tuto ipsum causa esset, si personæ nempe ex quibus convocanda esset Synodus, non ab Ecclesijs (uti equum, atque hæcenus usitatum fuerat) delegarentur, sed ab ipsis Ordinibus quidam evocarentur. Facile enim postea se obtenturos, illi tantum ut eligerentur, qui ipsorum causæ aut additi, aut ab ea minùs essent alieni. Hanc innovationem etsi nonnullis patriæ proceribus iam persuasisse, prudentiores tamen approbare non potuerunt, qui hanc convocationem consueto more esse instituendam iudicabant. Effecerunt nihilominus, ut dum inter Illustr. Ordines de convocationis modo disceptatur, ipsa convocatio (quod inprimis Pastores hijs spectabant) non tantum Synodi Provincialis sed & annuarum Synodorum, & quæ ante ordinariè habebantur, hac ratione omnino impedita fuerit. Quotiescunque enim de Synodi alicujus convocatione verba illi facerent, qui hæc mala hoc legitimo remedio sublata ex Ecclesijs optabant, toties qui Arminio eiusque causæ favebant, lites has de convocationis modo renovabant. Quare & Pastores, ejusdem opinionibus additi cum se rem jam eousque deduxisse cernerent, ut omnis iudicij ac censuræ Ecclesiasticæ sublatus videretur metus, audaciores facti, inconsultis atque inscijs Ecclesijs suis, sine Magistratus supremi auctoritate, magno numero, clam conveniunt. Atque ibi inter se, inita per subscriptionem nominum confæderatione seu conspiratione, corpus, ut vocant, à reliquo Symmystarum suorum corpore separatum efformant, manifestumque in Ecclesijs Reformatis schisma instituunt. Hoc tempore Illustribus Hollandiæ & Westitsiæ Ordinibus, libellum supplicem, seu, ut vocant, Remonstrantiam, (à qua postea Remonstrantes vocati sunt) exhibuerunt. In qua doctrinam Ecclesiarum Reformatarum, de divina Prædestinatione, de Gratia Dei & Sanctorum Perseverantia, mala fide, non sine apertis atrocibusque calumniis proponebant; ut hac ratione eam Illustribus Ordinibus exosam redderent: simulque eam, propriæ de iisdem Articulis sententiæ, addebant declarationem, quam ambiguis verborum involucribus occultabant, ut imperitiis haud multum à veritate aliena appareret. Insuperque ab Illustribus Ordinibus adversus omnes Ecclesiarum censuras, in patrocinium ac tutelam recipi petebant. Perculit ea res vehementer omnes Belgicas Ecclesias, cum iam in apertum schisma controversias hæc erupisse viderent, dederuntque omnem operam, ut exemplar huius Remonstrantiæ nancisci

25. Maij.

In Junio.
Edita est in
Coll. Hag.

nancisci possent, quo ad ipsorum calumnias responderetur. Cæterum favore eius, qui hæc asserere solet, facile obtinuerunt, ne exemplar ejus ullum in Pastorum reliquorum manus pervenire posset. Huic Ecclesiarum calamitati alia accessit, quæ sollicitudinem earum ac difficultates supra modum adauxit. Cum enim Jacobo Arminio in Professione Theologica, successu quæreretur, Ecclesiarum Deputati, Nobilif. atque Amplif. Academiæ Leydenfis Curatores obnixè publico Ecclesiarum nomine rogarent atque obtestati sunt, ut in ejus locum virum ab omni heterodoxias suspitione immunem substituerent, quo hac ratione controversiæ in Academia Leydenfi paulatim cessare, Ecclesiisq; pax sua restitui posset: atque in eum finem præstantes aliquot Theologos cum exteris, tum vero Belgicos ipsædem commendabant, verum irritò successu. Remonstrantes enim, qui quorundam animos præoccupasse videbantur, commendationibus suis effecerunt, ut Conrad. Vorstius Professor Steinfurtenfis, homo à multis annis de Socinianismo Ecclesijs Reformatis merito suspectus, in Arminij locum ad Professionem Theologicam vocaretur, eaque de causa Vtenbogardus Steinfurtum ablegaretur. Quod, cum Ecclesiarum Deputati intellexissent, officij sui esse existimarunt Illust. Ord. monere, ne ejusmodi hominem, qui tanquam ungvis in ulcere esset, rebus præsertim Ecclesiarum ita perturbatis, ad vocationem hanc admitti temere permitteretur. Utque hoc majori cum fructu fieri ab ipsis posset, à veneranda Academiæ Heidelbergensis facultate Theologica, cui Vorstius hic intime cognitus erat, per literas petebant, ut sincere declararet, utrum hunc Vorstium hoc rerum statu, cum fructu, pace, atq; ædificatione Ecclesiarum, juventuti erudiendæ in Academia Leydenfi præfici posse existimaret. A qua & responsum fuit, recens prodissi 26. August.

Ac purgasse quidem se tandem, relicta syngrapha. Purgationem vero eam non fecisse ratam, contra vero sapius, multisque modis, magis se suspectum reddidisse, quod portentorum nidum gereret in capite, quibus scholam & juventutem Steinfurtensem inquinasset hæcenus. Ad Illust. Ord. autem Academiam Leydensem se tam suspectæ fidei homo vocaretur, nihil aliud hæc fore, quam incendium oleo restinguere. Hæc cum non tantum Ecclesiarum Deputati, sed Amplissimi quoque Magistratus primariarum Hollandiæ civitatum, Dordrecht scilicet, & Amstelodami, DD. Curatoribus ipsisque Illust. Ordd. significarent, rogarentq; ne hæc viri illius vocatione, difficultates Ecclesiarum exasperarent, novarumq; eas, ac majorum turbatum periculo exponerent: Remonstrantes apud eosdè omnibus allaborare viribus, ne ab instituta hac vocatione desisterent. Hoc enim cum autoritatis ipsorum dispendio coniunctum fore persuadebant. Venit interim in Hollandiam Vorstius. Qui, postquam in conventu Illust. Ordinum, præsentè ex Pastoribus solo Utenbogardo, auditus esset, Steinfurtum rediit. 22. August.

Circa hoc tempus, cum studiosi quidam S. Theologiæ, ad ministerium verbi in diversis classibus vocati, examini subijciendi essent, Remonstrantes procurarunt, ut ab Illust. Ordd. Consiliarijs, Classibus illis mandaretur, ne à quoquam in Articulo de Prædestinatione & annexis ei capitibus, ulterior in examine postularetur declaratio, quam quæ quinque Remonstrantium, qui una mittebantur Articulis, expressa esset: simulque interdiceretur, ne quisquam eorum à ministerio arceretur, qui in antedictis Articulis, se cum Remonstrantibus sentire profiterentur. Cui cum Pastores multis de causis assentiri gravarentur, Ecclesiarum Deputati ab ipsèdem rogati, in proximis Illust. Hollandiæ & West-Frisiæ Ordinum Comitijs sua exponunt gravamina, simulque declarant, paratos se esse in legitima Synodo, probare istos Remonstrantium Articulos, cum Dei verbo, & Ecclesiarum Belgicarum Confessione ac Carechesi pugnare: rogantque Illust. Ordd. ne Articuli istos heterodoxos, in legitimo Ecclesiarum conventu nunquam debite examinatos, Ecclesijs hac ratione obtrudi paterentur. Quin potius Synodum Provincialem toties petitam, imo jamdiu expectatam convocarent, in quo Articuli isti secundum divini verbi normam legitime examinari prius possent. Ostendunt quoque quanto cum scandalo atque Ecclesiarum detrimento, coniunctum foret, si instituta Vorstij vocatio procederet. 22. Sept.

Ac proinde rogant, ut illa Illust. Ordinum autoritate impediretur. Habita super his deliberatione, statutum fuit, instituendam esse proximis Comitijis Haga-Comitis, in ipso Illust. Ordinum conventu, super quinque illis Remonstrantium Articulis Collationem, inter senos Pastores ab utraque parte eligendos. Remonstrantes pro se Ioannem Utenbogardum, Hagienfis, Adrianum Borrium & Ioannem Arnoldi Corvinum, Leydenfis; Nicolaum Greuinchovium, Roterodamenfis; Eduardum Poppium, Goudana; & Simonem Episcopium, Bleyſwicana Ecclesiæ Pastores, elegerant. Reliqui vero Pastores, per singularum Classium Deputatos, Petrum Planckium, Amstelodamenfis; Libertum Fraxinum, Brilana; Ruardum Acronium, Schiedamenfis; Iohannem Becium, Dordrechtana; Iohannem Bogardum, Harlemensis; & Festum Hommum, Leydenfis; Ecclesiæ Pastores, sibi legerant. Postquam convenissent, Remonstrantes recusabant cum reliquis illis sex Pastoribus, tanquam cum Classium Hollandiæ & West-Frisiæ Deputatis, quales se esse literis Fidei ostendebant, Collationem instituere, ne Ecclesiarum adversarij viderentur: quin protestabantur re infecta discessuros, nisi hanc deponerent personam. Qua de re cum diu multumque disceptatum esset, maluerunt reliqui Pastores importunitati eorum cedere, quam diutius ea de re litigare. Atque ij, qui à Classibus erant Deputati, antequam ad Collationem accederent, ab Illust. DD. Ordinibus petebant; ut promissio, quæ ante biennium, in Collatione inter Arminium & Gomarum habita, Ecclesiis esset facta (iudicium videlicet huius causæ absoluta Collatione esse Synodo Provinciali vel Nationali permittendum ac reservandum) hic quoque renovaretur. Ordinem agendi hunc placuit servare, ut pars utraq; sententiæ suæ argumenta, scripto comprehenderet: de quibus deinde viva voce collatio instituereetur. Antequam ad Articulorū examen deventum fuit, Pastores quos iam ante à Classibus fuisse deputatos diximus, ad supplicem Remonstrantium libellum, cuius exemplar paulo ante Collationem in actū erant, responsionem exhibuerunt, in qua ostendebant, Remonstrantes pessima fide Ecclesiarum Reformatarum sententiam proposuisse, multaque per calumniam ipsis affinxisse: sed nec suam aperte patefecisse, aut omnes, de quibus esset controversia, Articulos proposuisse. Cumque plura essent controversa capita, præter ea quæ quinque illis Articulis explicarentur; demisse se petere, ut autoritate Illustrius Ordinum, Remonstrantibus imperaretur, ut rotunde se atque aperte super reliquis quoque omnibus declararent. Itaque cum primus Remonstrantium Articulus excutiendus esset, quo statuitur Deum ab æterno decrevisse, fideles perseverantes salvos facere, quod nemo Christianus negat, atque hic Articulus ab ipsis ita positus esset, ut qui doctrinam de æterna Dei electione contineret, rogati Remonstrantes sunt, ut ad sententiæ suæ, hoc articulo expressæ, declarationem duohæ exponerent. Primo, An statuerent Articulum hunc continere integrum Prædestinationis Decretum. Secundo, an existimarent, fidem & perseverationem in fide, esse causas vel conditiones, quæ electionem ad salutem præcedunt, an vero fructus, qui ex electione prodeunt, & eam consequuntur. Postquam aliquamdiu tergiversati essent, responderunt tandem; Ad primum quidem, Nullam se aliam Prædestinationem ad salutem agnoscere, quam quæ primo Articulo esset ab ipsis expressa; Ad secundum vero, Fidem in consideratione atque intuitu Dei, priorem esse Electione ad salutem: non eam instar fructus alicuius consequi. Reponebant deinde septem alias, tum de Electione, tum de Reprobatione Quæstiones, ad quas à Pastoribus à Classibus Deputatis responderi volebant. Quæ cum ad Controversiæ de primo Articulo statum non spectarent, etiam mutiæ atque intricatæ essent pleræque, cumque in finem ab illis proponerentur, ut hoc modo à præcipuo Controversiæ statu, rectæque agendi ratione, in ambages abducerent. Pastores exposita per libellum supplicem Illust. Ord. iniqua hac agendi ratione, non quidem deprecati sunt, ne de Reprobatione sententiam suam manifestarent, (uti Remonstrantes improbe sapius, iisdem obiectarant,) sed diserte sententiam suam quantum ad Ecclesiarum pacem atque ædificationem sufficere existimarent, non tantum viva voce, sed & scripto declarant: se nimirum, cum æternum Electionis singularium personarū Decretum perunt, simul quoque ponere æternum de Reprobatione & rejectione quarundam singularium personarum Decretum: cum fieri nequeat, ut sit electio, quin simul quoque sit aliqua reprobatio aut derelictio. Difficiles omnes circa hunc Articulum quæstiones temere, excutere, nihil aliud esse quam inutilibus disputationibus, & nihil profuturis litibus, Ecclesiam replere, eiusque pacem perturbare.

Decla-

clō Is exi.
17. Martij.

18. August.

Declarationē suam hanc libello supplice expressā, moderatis omnibus pœcēq; amantibus ingenti, sufficere debere: credi videlicet ac doceri ab ipsis, Deum neminem condemnare, imo vero ne statuisse quidem condemnare quēquam, nisi iuste propter propria ipsius peccata. Placuit itaque Illustribus Ordinibus, ut missis illis spinosis quæstionibus, ad Articulorum pertractationem deveniretur. Pastores ab Ecclesijs Deputati rationes suas, ob quas singulos improbarent Articulos, scripto proponebant. Remonstrantes quoque contra argumenta sua, quibus singulos confirmari posse existimabant scripto exhibebant. Super hisce rationibus atque argumentis, in pleno Illust. Ordinum conventu viva voce habitæ sunt disceptationes. Collocutores partes nomīne Pastorum ab Ecclesijs Deputatorum obeunte Festo Hommio: nomine vero Remonstrantium ab primo quidem Adriano Borrio; deinde eidem per vices succedentibus, Nicolao Grevinchovio, Ioanne Arnoldi, & Simone Episcopo. Dum in hac Collatione occupantur Pastores, redierat ex Westphalia in Hollandiam Contr. Vorstius, quem Ill. Ord. in pleno conventu suo, præsentibus omnibus Collocutoribus audiendum esse statuebant. Vbi comparuisset, prolixam habuit orationē, qua se ab objectis erroribus purgare conatus est. Rogari deinde sunt ab Illust. Ordin. Collocutores, utrum aliquas haberent considerationes; ob quas Vorstij ad Professionem Theologicā in Academia Leydensi vocationem, esse impediendam iudicaret. Remonstrantes diserte declararunt, nihil se adversus Vorstium habere, neque quidquam in scriptis ejus deprehendisse, quod veritati aut pietati repugnaret. Pastores reliqui scripto rationes exhibuerunt suas, ob quas iudicaret, hanc vocationem Vorstij Ecclesijs Hollandicis vehementer noxiam, ac probrosam fore: ostēderuntque tum ex libro Socini de Autoritate S. Scripturæ, edito ab ipso Vorstio, atque interpolato; tum vero ex eo, quem de Deo divinisque attributis ipse Vorstius nuper imē conscripserat ac divulgaverat, præcipuos illius errores, super quibus inter ipsum & Festum Hommium in Illust. Ord. conventu, præsentibus Collatoribus per dies aliquot habitæ sunt Collatio. Qua finita, denuo ab Illust. Ord. rogari sunt utrinque Pastores, ut sincere & absque ullis affectibus declararent, utrum Vorstius responsionibus suis satisfecisset ipsis videretur. Remonstrantes responderunt, plene a Vorstio sibi esse satisfactum, iudicare se proinde Ecclesijs atque Academię utilissimum fore, si hec eius vocatio procederet. Reliqui Pastores scripto declararunt; responsionēs Vorstij, tantum abesse ut ipsos a priori sententia dimovissent, ut ipsi eodem magis magisque in hac sententia sint confirmati. Vocationem ejus nisi maximo cum Ecclesiarum atque Academię detrimento, manifestisq; majoris perturbationis periculo promoveri non posse. Cui ne temere hac vocatione Ecclesias exponerent, submisit Illust. Ord. obtestabantur. Dimisso Vorstio, reditum fuit ad Collationem super Quinque Remonstrantium Articulis. Quæ per aliquot dies continuata; atque ad finem tandem perducta cum esset, Illust. Ord. Collocutoribus utrinque mandavit, ut quæ viva voce acta essent, quæq; præterea ad pleniorē responsionem necessaria iudicaret, scripto utrinque comprehensa, per Utrenbogardum & Festum, Illust. Ord. exhiberentur. Atque interea ne inter se Pastores de victoria, quam alter de altero reportasset, gloriarentur; sed de controversiis Articulis cum ædificatione moderate docerent, & in pacē ac charitate inter se viverent: statuerunt Articulos hosce eodem in statu esse relinquendos; quo ante, Collationem habiti fuissent: In Vorstij causâ tūp temporis nihil Decretum fuit, sed cum paulo post Amplissim. Civitatis Dordrechtanæ Magistr. per Delegatos suos, viros Ampl. D. Hugonem Musium ab Holij, Prætozem, Iacobum Wittium, Adrianum Ræpelarium, & Iohannem Berkitum, Syndicum; Ill. Ord. rogarent, quandoquidem rumores de Vorstij erroribus atque hæresibus indies magis magisque increbescerent, ut Vocatio ejus aut intermitteri, aut saltem differri posset: mandarunt Illust. Ord. Academiæ Curatoribus, ne potro in Vocatione ejus progredierentur. Cumq; de hac vocatione fama ad ipsum quoque Serenissimum ac Potentissimum magnæ Britanniæ Regem Iacobum I. Fidei defensorem pervenisset, qui pro admiranda, in Rege præsertim, Theologicis in rebus peritia sua, ac pro singulari suo erga Religionē reformatam zelo, cum Vorstij de Deo tractatum ipse perlegisset, præcipuosque errores sua manu annotasset, Illust. ac Præpot. Ord. Generales, vicinos ac confœderatos suos, tum per litteras, transmissis etiam errorum ejus Catalogo, tum per legatum suum virum Illust. D. Rodolphum Winwodum, monendos censuit, ne hominem tot tantisque erroribus ac blasphemijs infamem, ad publ. in Academia docendi munus admitterent, sed potius

27. April.

6. Maij.

11. Maij.

16. August.

21. Septemb.

finibus eijcerent; ne si ab eodem pravis illis atque execrandis erroribus imbueretur iuventus (quandoquidem sinceritate doctrinæ Reformatae, in qua Ecclesiæ Belgicæ liactenus cum Anglicanis amabilem coluissent consensum, eiusque conservatione, Reipublicæ etiam salus versaretur) status paulatim labefacteretur. Quod cum differretur, Remonstrantibus contra obnitentibus, atque inprimis Vorstio, varijs Exegeticis, Apologiis, Prodromis, Responſionibus tum Modestis, tum Plenioribus, errores suos excusante atque incrustante, non destitit tamen Serenissima Maiestas Regia, repetitis aliquoties admonitionibus, etiam addita seria protestatione, dimissionem eius urgere. Dum hæc aguntur, quidam S. Theologiæ studiosi, qui ex Vorstij quoque disci-
 sci-
 pli-
 na atque domo prodijissent, in Academia Franckerana, quam Socinianis erroribus insicere iam satagebant, libellum quendam Fausti Socini de Officio hominis Christiani (quo suadet, ut omnes, qui animarum suarum saluti consultum volunt, desertis Reformatarum Ecclesiarum dogmatibus ac cæteribus, Photiniorum, atque Ebionitarum sententiam amplectantur) typis ediderunt, addita præfatione in, qua libellum hunc diligenter Ecclesiis commendant. Illustres Frisiæ Ordines de eo certiores facti, simulque familiares quasdam horum studiosorum literas nacti, in quibus declarabant, quibus artibus communis Socinianismi causa, quam à Vorstio quoque, Utenbogardo, aliisque in Hollandia agi, non obscure ipsi significabant, occulte tutoque propaganda esset: cum libelli huius exemplaria pleraque flammis ultatricibus curassent abolenda, istosque studiosos ex finibus suis eiecissent, primo quidem per literas; primariorum Hollandiæ civitatum Magistratus, deinde & per Nobilissimum virum Kemponem à Donia ipsos Illustres DD. Ordines monuerunt, rogaruntque, ut quandoquidem Orthodoxus in doctrina Reformata Consensus præcipuum concordiæ atque unionis inter Provincias fœderatas esset vinculum ac fundamentum, ne committerent, ut vocatione hominis unius, de manifestis hæresibus ita suspecti, consensus iste labefacteretur, neque istiusmodi technis ac fraudibus, quibus istos homines occulte istud moliri constaret, circumduci se paterentur. Pastores autem Leowardienses, divulgatis supradictis studiosorum literis, cum necessariis annotationibus, Ecclesias omnes serio monuerunt, ut ab eiusmodi technis, & dolosis hæreticorum, Vorstijque inprimis molitionibus sibi caverent. Illustr. quoque Ducatus Geldriæ ac Zutphanienſis Comitatus Ordines, eosdem Illustres Hollandiæ Ordines de eadem remonuerunt. Qui responderunt, nihil sibi magis cõrdi curæque futurum, quam ut in communi cum reliquis Provinciis fœderatis Religionis negotio, consensum hunc in-
 violatam retinerent. De quo ipsorum constanti proposito ut vicini fœderati certi esse-
 vellent, unice rogabant. Interea sese admonitionis huius rationem esse habituros. Mandantque Vorstio, ut ex civitate Leydenſi domicilium suum Goudam transferret, ibique ab obiectis erroribus, publicis, quantum posset, scriptis se purgaret. Statuerunt deinde iidem DD. Ordines, ut Collatores Hagienſes utrinque scripto Statum controversiæ circa quinque Remonstrantium Articulos exhiberent: simulque sua adde-
 rent consilia, qua ratione hæc controversias ad Ecclesiarum pacem & Reipublicæ bonum commodissime componi posse existimarent. Remonstrantes nullam certio-
 rem concordiæ rationem quam mutuam tolerantiam iniri posse iudicabant, per quam nimirum utrique parti permitteretur suam de hisce articulis sententiam libere docere ac propugnare. Reliqui Pastores declarabant commodiorem se viam non posse ostendere, quam ut primo quoque tempore autoritate Illustr. & Præpotent. Ordd. Generalium Synodus Nationalis prima occasione convocaretur, in qua controversijs hisce alijsque omnibus plane expositis atque examinatis, definiretur utra sententia cum Verbo Dei, & communi Ecclesiarum Reformatarum iudicio consentiret, ac proinde publice doceri deberet; ne dissidentium opinionum agitatione veritas læderetur, aut pax Ecclesiarum perturbaretur. Super hisce consilijs varia fuerunt Illustr. Ordinum sententiæ: nonnullis Remonstrantium, alijs reliquorum Pastorum consilium probantibus. Quæ causa fuit, ut nihil hac in re statueretur, quo finis hisce controversijs imponi posset. Cæterum cum Illustr. Ordd. intellexissent, præter Quinque hosce
 Articulos, de multis alijs haud levis momenti controversias moveri, ut sinceritate doctrinæ consulerent, innovationibusque mature occurrerent, statuerunt, ut doctrina S. Evangelij Do. nostri I. Christi, quam purissime, tum in Eccl. tum in pub. Scholis harum regionum proponeretur, ac proinde ut in Eccl. publicisque Hollandiæ & West-Frisiæ Scholis, de Perfecta Servatoris nostri I. Christi pro peccatis nostris Satisfactione,
 de Iusti-

15. Novem.

Extant in
Collat. Ha-
gienti.

3. Decemb.

de Iustificatione hominis coram Deo, de Fide salvifica; de Peccato originali; de Certitudine salutis, & de Perfectione hominis in hac vita, non aliter doceretur, quam uti passim in Ecclesijs Reformatis traditur, & in hisce Provincijs hætenus traditum fuit. Interea passim in Ecclesijs dissidia, scandala, perturbationes & confusiones, dolendum in modum augebantur. Remonstrantes enim omnibus allaborabant viribus, ut Pastores qui conatibus ipsorum maxime obfisterent, concitato adversus eos falsis criminationibus Magistratu, non tantum ex ministerijs sed ex ipsis urbibus ejicerentur, utque Ecclesijs passim omnibus quæ Pastoribus destituerentur, eiusmodi homines, etiam invitis ac reluctantibus, obtruderent, qui opinionibus eorum essent addicti, exclusis ubicunq; possent omnibus alijs, licet eruditione, pietate, donisque necessarijs optime instructis, atque ab Ecclesia legitime expetitis ac vocatis. Quæ causa fuit, ut Ecclesiæ Orthodoxæ eiusmodi Pastores, qui aut innocentes collegas suos, contra omne jus ac fas ita oppressissent atque eiecissent, aut qui invitis ipsis obtrusi essent, quique Reformatarum Ecclesiarum doctrinam virulentissimis concionibus quotidie horrendum in modum proscindebant, pro legitimis pastoribus suis habere, conciones eorum audire, canam Dominicam cum ipsis participare non possent, sed in locis vicinis ad orthodoxorum Pastorum conciones accedere mallerent, tametsi multis ea de causa convitijs, probris atque iniurijs afficerentur. Atque hæc fuerunt separationum à Remonstrantibus initia atque occasiones. Primainter omnes Ecclesias fuit Alcmariana, quæ eiusmodi separatione institui coacta est. Adolphus enim Venator, Ecclesiæ illius Pastor, ab Ecclesijs Hollandiæ Borealis cum ob vitam impuriorem, tum doctrinam impurissimam, à docendi munere suspensus, cum Magistratus illius patrocinio fretus, contemptis Ecclesiarum censuris, nihilominus in docendi munere persistere, mutatoque iam Magistratu, uti singulis annis fieri consuevit, tales legitime essent electi, qui partibus illius minus favere viderentur, quorumque patrocinio niti amplius non posset, concitata adversus Magistratum legitimam plebe, effecit, ut illa correptis per seditionem armis prius nollet conquiescere; quam abdicato Magistratu legitimo, alij quidam homines à Reformata Religione alieni partibusq; Venatoris addicti, eidem substituerentur. Isti simulac in civitatis regimine stabili essent, instigante Venatore, primo quidem Seniores & Diaconos à munere suo abire iusserunt, deinde & duos Pastores, quorum alter Petrus Cornelij per 1. fere annos Ecclesiæ illi maxima cum ædificatione præfuerat, quoniam Venatoris erroribus se opposuissent, ministerijs suis privarunt; alterum vero Cornelium Hillehium; integerrimæ fidei & vitæ virum, ac certumque orthodoxæ doctrinæ propugnatorem, urbe pulsum indignissime eiecerunt. Quam separationem Roterodamensis Ecclesia imitari est coacta. Nicolaus enim Grevinchovius cum videret collegam Cornelium Geselium propter singularem pietatem, modestiam, ac sinceritatem, Ecclesiæ Roterodamensi gratissimum, conatibus suis in introductione doctrinæ Remonstrantium vehementer obfistere, procuravit, ut per Magistratum eius loci, primo quidem ministerio privaretur, deinde per lictores publicos urbe ejiceretur, Roterodamensis quoque Classis Pastores, sinceritati doctrinæ addicti, cum hoc Grevinchovio, aliisque in Remonstrantium sententiam ab ipso pertractis, conventus Classicales habere detrectabant: cum Simonem Episcopium, cui Ecclesia Amstelodamensis, in qua vixerat, testimonium doctrinæ & vitæ dare negaverat, invitæ Ecclesiæ Bleyvicensi contra potiora Pastorum suffragia, Magistratus Roterodamensis auctoritate obtrusisset. Multæ quoque in pagis Ecclesiæ, aut quibus Remonstrantes invitis essent obtrusi, aut quarum Pastores ad Remonstrantes defecerant, quia horrendas illas doctrinæ orthodoxæ infectiones, quæ in ipsorum concionibus quotidie audiebantur, non sine maxima animorum offensione, tristitia ac perturbatione, audire possent, relictis templis suis, aut ad vicinorum Pastorum Orthodoxorum conciones accedebant, aut ubi illæ haberi non poterant, in pagis suis ab alijs Pastoribus, aut à ministerij candidatis orthodoxis, in conventibus separatis instituebantur. Quod Remonstrantes severis Magistratum illorum edictis frustra impedire annisi, haud levem adversus Ecclesias illas persecutionem excitabant. Interea DD. Curatores Academix Leydenfis, ex consilio Remonstrantium, ad Professionem Theologicam vocant M. Simonem Episcopium, invito & reluctante Clarissimo Viro D. Ioanne Polyandro, qui in Fr. Gomari locum ad eandem Professionem vocatus fuerat. Auxit hoc haud parum Ecclesiarum mororem ac sollicitudinem,

nem; cum ex eo appareret statutum ipsis esse in illa Academia contentiones fovere, Remonstrantiumque doctrinam stabilire. Hæc autem mala, cum jam diutius intra Hollandicarum Ecclesiarum limites vix contineri possent, contagium hoc vicinas quoque, Geldriæ inprimis, Ultrajectinæ Provinciæ, & Transisulanæ Ecclesias, tandem pervasit. In Ultrajectina diocesi, Pastorum negligentia, Ecclesiasticus ordo collapsus videbatur: sub cuius restituendi prætextu, Utenbogardus, Pastores aliquot Remonstrantes, atque inter eos Iacobum quandam Taurinum, hominem turbulentum & sævum, in Ecclesiam illam introduxit. Qui deinceps operam dederunt strenuam, ut, non tantum in illa urbe, sed in tota hac Provincia, ejectionis ubicunque possent Pastoribus orthodoxis & in locum eorum substitutis Remonstrantibus, sola Remonstrantium doctrina publice obtineret. Ut autem causam suam in eadem stabilirent Provincia, novam conceperunt Regiminis Ecclesiastici Formulam, quæ primo quidem à Synodo, in qua Utenbogardus, Pastor Hagienfis, præsidebat, deinde vero ab ipsis quoque Illustr. eius Provinciæ Ordinibus, eiusdem opera, approbata fuit. In Articulis 4. & 5. cap. 2. tolerantia sententiæ Remonstrantium quam in Hollandia tantopere urgebant, publice stabilita fuit: ubi quoque doctrina Ecclesiarum Reformatarum oblique odioseque traducitur. Plurimæ denique novitates in Ecclesiarum regimine, passim in hac formula occurrunt. Ita ut ex eadem appareret, nihil aliud hominibus hisce propositum esse, quam ut omnia, non tantum in doctrina, sed & in Ecclesiæ ritibus ac gubernatione novarent.

Iam vero & in Geldria, Neomagensis, Bommeliensis & Tilanæ Ecclesiæ Pastores, in partes suas Remonstrantes pertraxerant, qui deinde quoque suæ tantum sententiæ homines vicinarum Ecclesiarum Ministerijs præficiebant. Urque hoc liberius rursusque facerent, Utenbogardus, Borrius, & Taurinus, in Geldriam profecti, cum Illustrum ibidem Ordinum comitia celebrarentur, cum reliquis Remonstrantibus hoc effecerunt, ut in illa quoque Provincia, ordinarij atque annui conventus Synodici impedirentur. In Transisulania quoque nonnulli Pastores, in Ecclesia præsertim Campenli & Davenriensi, quorundam opera atque artibus in sententiam Remonstrantium pertracti, qui illis in locis pacatas Ecclesias novis deinde contentionibus perturbant. Cum malum hoc ita in reliquis quoque Provinciis serperet ac diffundi Ecclesiæ Belgicæ viderent, judicarentque summe necessarium esse, ut ei quamprimum occurreretur, neque diutius remedium esse differendum, communicatis inter se consilijs, ex singulis Provincijs binos ad Illustr. ac Præpotentes Ordines Generales ablegarunt Deputatos: ex Geldria videlicet, Iohannem Fontanum & Guilhelmu Baudartium; ex Hollandia Liberrum Fraxinum & Festum Honimium; ex Zeelandia, Hermannum Faulkelium & Guilhelmu Telingium (Ultrajectinæ Ecclesiæ suos mittere recusabant) ex Frisia Gellium Aconium, & Godfriedum Sopingium; ex Transisulania Iohannem Gosmannum, & Iohannem Langium; ex civitate denique Groningenli & Omlandijs, Cornelium Hillenium, & Wolfgangum Agricolam. qui una cum Ecclesiæ Amstelodamensis, quæ Synodalis erat, Deputatis, Petro Plancio, & Iohanne Hallio, expositis prolixè Ecclesiarum difficultatibus ac periculis, tum ipsarum Ecclesiarum, tum etiam plerique Illustrum Provinciarum suarum Ordinum nomine (quorum literas quoque exhibebant) obnixè Illustr. ac Præpotentes DD. Ordines rogant, atque obtestati sunt, ut afflictissimi Ecclesiarum status miserti, tandem aliquando de horum malorum remedio serio cogitarent, eumque in finem Synodum Nationalem ante annos complures promissam, primo quoque tempore convocarent. Quamvis plerique inter Ordines Generales, hanc Synodi convocationem non esse diutius differendam judicarent, eamque etiam ipsi urgerent; tamen quia Ultrajectinæ Provinciæ Delegati absentes, Hollandiæ autem & West-Frisiæ, se ad rem eam non satis liquidis à suis Delegantibus instructos mandatis esse dicerent, res dilata est, donec omnium Provinciarum Delegati in eam communibus suffragijs consensissent: quod ne fieret, Remonstrantium Hollandorum atque Ultrajectinorum opera deinceps impeditum fuit. Non destiterunt interim Remonstrantes, strenue causam suam agere, Magnatum favorem aucupari, animos Magistratum occupare, conventus omnes Synodicos Politicis suspectos reddere atque impedire, Ecclesias vacantes occupare, sententiam suam concionibus & scriptis publicis propagare, doctrinam orthodoxam horrendis calumnijs proscindere, populum in partes suas

24. August.

27. Sept.

suas pertrahere, & à Reformatarum Ecclesiarum doctrina magis magisque abalienare. Hunc in finem certatim magno numero in vulgus spargebant libellos, lingua populari conscriptos, sub titulis, Campanæ incendiariæ, Precellioris declarationis, Viæ directoris, aliisque, quibus non tantum doctrinam suam propugnabant, Vorstiumque exculabant, sed receptam Ecclesiarum Belgicarum doctrinam, impudentissimis calumnijs, absurdissimisque consequentijs ex eadem male atque improbe deductis, canina eloquentia atrocissime exagitabant. Hinc in populo acerba sunt excitata dissipationes altercationesque, quibus omnia loca perstrepebant: animique etiam conjunctissimorum inter se exacerbati; magno cum charitatis vulnere, Ecclesiarum & tranquillitatis publicæ perturbatione, ingenique cum piorum tristitia atque offensione, miserandum in modum divellebantur: Cumque in plerisque urbibus Magistratum sibi faventiores haberent, ac per Iohannem Utenbogardum apud Hollandiæ Advocatum nihil non possent, Ecclesijs & Symmystis suis insolenter insultabant. Interea omnes pij patriæque & Religionis amantes viri, miseram hanc Ecclesiarum calamitatem dolebant deshebantque: & cum animo satis perspicerent quorsum tandem turbæ hæ essent evasuræ, nisi remedium mature adhiberetur, quia publica auctoritate id ipsum hæcenus fieri non potuisset, annon alia quadam via malum hoc sisti saltem, si non tolli, posset, serio cogitare ceperunt. Inprimis Illustrissimus Nassoviæ Comes, Guilhelmus Ludovicus, Frisiæ Gubernator, pro eximio suo erga Ecclesias & Rempublicam affectu, privatim monuit tum Utenbogardum ab una, tum Festum Hommii ab altera parte, ut quandoquidem & ipse Reip. status contentionibus hæc Ecclesiasticis graviter concuteretur, amice ac fraterne inter se despicerent, annon aliqua componendi tristissimi huius dissidij ineundæque concordia, via honesta reperiri posset. Festus declarabat, si Remonstrantes in nullis alijs Articulis, quam in illis Quinq. de Prædestinatione, annexisq; ei capitibus, à reliquis Pastoribus dissentirent, existimare se, viam reperiri posse, qua pax aliqua inter partes stabiliri posset, donec in Synodo Nationali, tota controversia componeretur. Sed quia graves essent causæ, ob quas Ecclesiæ crederent, plerosque Remonstrantes in pluribus majorisque momenti Articulis à recepta Belgicarum Ecclesiarum doctrina dissentire; neque fieri posset ut sub prætextu Quinq. istorum Articulorum gravissimos errores in easdem invchi permitterent aut paterentur, nullam ineundæ cum Remonstrantibus concordia spem videri, nisi sincere declarare vellent, se exceptis Quinq. istis Articulis, in reliquis omnibus doctrinæ capitibus, cum Reformatis Ecclesijs Belgicis sentire. Utenbogardus ad hæc rogatus, respondit, quod ad se attineret, præter Quinq. illos Articulos, nihil se habere in quo dissentiret, paratūq; semper fore, sincere sententiam suam declarare; neque dubitare, quin plerique Remonstrantes idem facturi essent; nihilque se magis optare, quam ut ea de causa colloquium inter aliquot moderatioris ingenij Pastores institueretur. Cumque eandem declarationem Festo privatim Leydæ repetiisset, convénit inter ipsos, ut uterque apud suos procuraret, ut tres utrimque Pastores deputarentur, qui amice convénirent; serio de comoda pacis via inter se discepturi, quæ deinceps cum Ecclesijs communicari, atque ab iisdem approbari posset.

Illustres Hollandiæ Ordines, cum hæc consilia privatim agitari intelligerent, hoc illorum studium comprobant, publicoque nomine, ut quamprimum istud institueretur colloquium, mandarunt. Convenerunt paulo post hæc de causa in urbe Delphensi, à parte Remonstrantium; Iohannes Utenbogardus, Adrianus Borrius, & Nicolaus Grevinchovius: à parte reliquorum Pastorum, Iohannes Becius, Iohannes Bogardus, & Festus Hommii. Postquam eos Illustres Ordines per Delegatos suos hortati essent serio, ut sepositis simularibus atque affectibus prævis, omnes ingenij nervos intenderent, ut inter ipsos comoda aliqua pacis inveniretur via; simulque quam gratum hoc Deo, Ecclesijs, piisque omnibus atque ipsis inprimis Illustr. Ordinibus futurum esset, declarassent; cum singuli quoque Pastores animo se pacis studiosissimo accessisse, omniaque quæ ab ipsis proficisci posset, ad pacem conciliandam allaturos testari essent; habita inter ipsos amica est collatio. In qua Remonstrantes declarabant, nullam se aliam pacis viam monstrare posse, præter mutuam, ut vocabant, tolerantiam. Ut videlicet utrique parti suam de quinq. illis Articulis publicè in Ecclesijs sententiam docere libere permitteretur, petebantque a reliquis Pastori-

c10 Is xiiii.

21. Ianuarij.

27. Februarj.

bus, ut declararent, utrum sententiam suam Articulis illis quinque expressam, eo modo tolerabilem nec ne existimarent. Si existimarent tolerabilem non esse, necesse non esse ut ulterius de pacis via quidquam deliberaretur. Si quidem nulla tunc, ipsorum iudicio, ineunda pacis ratio restaret. Pastores reliqui respondebant, tutissimam sibi ac commodissimam pacis viam hanc videri, ut quandoquidem utrique Reformatarum Ecclesiarum Belgicarum Pastores essent, atque haberi vellent, utraque pars causam suam legitimo Ecclesiarum Belgicarum iudicio submitteret, eumque in finem serio ac sincere allaboraret, ut Synodus Nationalis Reformatarum Ecclesiarum in Belgio, quam primum, vel proxima, si fieri posset, ætate, Illustrium ac Præpotentium Ordinum Generalium auctoritate convocaretur, in qua tota causa legitime examinata & discussa, aut definiretur, utra sententia ut Verbo Dei consentanea in Ecclesiis doceri deinceps deberet, aut ejusmodi Tolerantiae ratio, communibus omnium Ecclesiarum suffragiis iniretur, qualis ex Verbo Dei instituenda videretur. Paratos esse huic Synodi iudicio se subicere: si Remonstrantes idem facere vellent, ita pacem confectum iri. Tolerantiam autem nullis circumscriptam legibus, qua hæcenus fuissent usi, qualemque petere viderentur, non posse Ecclesiarum paci atque ædificationi servire, si tamen eam honestis paterentur circumscribi conditionibus, de iisdem se paratos esse cum ipsis conferte: imo prius sincera atque aperta declaratione Ecclesias vellent certas reddere, se præter quinque illos Articulos, in nullo alio doctrinæ capite à Reformatis hisce Ecclesiis diversum sentire. Quoniam vero Illustr. Ordd. ante biennium, sex doctrinæ capita nominatim expressissent, de quibus verabant aliter doceri, quam hæcenus in Ecclesijs Belgicis traditum fuisset, de Perfecta, nimirum, Domini nostri Iesu Christi pro peccatis nostris satisfactione; de Iustificatione hominis coram Deo; de Fide salvifica: de Peccato Originali: de Certitudine salutis. Et, de Perfectione hominis in hæc vitæ in primis postulabant, ut declararent se sententiam de hisce Articulis in Confessione & Catechesi harum Ecclesiarum expressam, quam certis Thesisibus ex iisdem scriptis comprehenderant, amplecti: sententiamque contrariam quibusdam antithesisibus ex scriptis Arminij, Bertij, Vorstij, Veniatoris, aliorumque propositam, rejicere. Remonstrantes ad hæc regefferunt, se non posse videre, quomodo hæc controversiæ per Synodum Nationalem possent sopiri, ac proinde se eo rerum statu, eius convocationem neque approbare, nec postulare. Causam hanc decisionibus Synodalibus juvari non posse. Neque existimare se Hollandiam, in negotio religionis, aliarum se provinciarum decisionibus esse unquam submissuram. De declaratione, quæ postularetur, se cum reliquis Remonstrantibus, de eadem esse communicaturos. Cumque sententiam suam utrimque paucis scripto comprehendissent, re infecta discessum est. Illustr. Ordines, ad se postea Utenbogardum & Festum vocarunt, ut ex ipsis, quid in hac Collatione Delpheni actum esset cognoscerent, quæque ineunda concordia spes affligeret. Festus, sincere, nudeque quæ gesta essent, retulit, declaravitque, pacis affulgere spem, modo Remonstrantes suam de traditis Articulis aperte vellent declarare sententiam. Utenbogardus, astu aulico procuraverat, ut solus, absente Festo, audiretur; quo liberius quæ instituto suo servire arbitraretur, proponeret. Cumque multis odiosis reliquorum Pastorum traduxisset actiones, ut qui postulatione declarationis (quam tamen ante Collationem ipse promississet) novam in Ecclesias minimeque ferendam inquisitionem invehere conarentur, obtinuit ut iisdem interdiceretur, ne declarationem illam à Remonstrantibus amplius postularent. Præterea, ut iisdem simul injungeretur, consilium suum de optima pacis via, deque conditionibus, quibus Tolerantiam circumscribi debere existimarent, prolixius scripto exponere. Quod cum ab ipsis esset præstatum, simulque ostensum, propositas theses, de quibus declaratio postulata fuerat, toridem verbis in Confessione & Catechesi Ecclesiarum Belgicarum extare, ipsasque antitheses à multis, cum quibus Remonstrantes magnam haberent communionem, in hisce regionibus, publicis scriptis fuisse traditas. Ubi publice prælectum hoc eorum scriptum fuisset, per Advocatum effecerunt, ut severe interdiceretur, ne aut typis aut cuiusquam manu expressum, cuiquam mortalium communicaretur. Et quia Ecclesiarum suæ Synodorum Deputatos, quibus communis earum cura committi solet, conatibus suis (uti officij ipsorum ratio postulabat) multum obsistere viderent, effecerunt quoque, ut sicut antea omnes

annuæ Synodi essent impeditæ, ita iisdem quoque interdiceretur, ne posthac quicquam, Depurati Ecclesiarum aut Synodi, nomine uteretur, aut munere fungeretur. Vt hac ratione, sublata omni pro Ecclesiarum salute ac pace cura, illi tanto liberius in easdem grassarentur. Quæ agendi ratione magis magisque Ecclesijs se suspectos reddiderunt Remonstrantes, cum prudentiores omnes iudicaret, nisi in istis Articulis ab Ecclesiarum doctrina dissentirent, nullam habituros fuisse rationem, cur hanc declarationem subterfugerent, cum præsertim eâ Ecclesiarum paci, atque ipsorum famæ posset consuli. Vt autem Tolerantiam istam, quam tantopere semper urgebant, utpote cuius beneficio doctrinam suam paulatim in Ecclesias introducere se posse sperabant, facilius auctoritate publica obtinerent, hac arte usi sunt. Scriptum quoddam, quo verus controversiæ status dissimulabatur, per Hugonem Grotium, in Angliam, mittunt, addito Epistolæ exemplari, rogantque, ut à Serenissimo Magnæ Britannia Rege Iacobo I. peteret, quandoquidem causa hæc alia ratione, quam per Tolerantiam, componi non posset, ut Serenissima Maiestas Regia dignaretur, secundum additi exemplaris formam, ad Illustr. ac Præpotentes Ordines Generales, literas dare. Quas ille, captata opportunitate surrepticie impetrauit, easque ad Illustr. Ordines Generales transmissit. Hic, mirum in modum exultabant Remonstrantes, seque iam voti compotes fieri posse sperantes, per Advocatum laborabant, ut aliqua Tolerantiæ Formula, (eadem scilicet quæ Articulo I. & V. cap. I. Regiminis Ecclesiastici, Ultraiectini continetur), publica Illustr. Ordinum auctoritate stabiliretur, Ecclesijsque imperaretur. Quo tamen multorum animi in Conventu Ordinum inclinarent, prudentiores tamen vehementer obstiterunt; rati iniquum esse, Ecclesijs in Articulis fidei, qui nunquam in legitimo Ecclesiastico conventu debite examinati fuissent, quique manifestam in doctrina mutationem secum traherent, imperare tolerantiam; neque pacem Ecclesiarum ea obtineri posse, cum metuendum esset, si permitteretur opiniones ita discrepantes, ex eodem suggestu, iisdem cæribus proponi, ne Ecclesiarum pax magis magisque turbaretur, uti hæcenus experientia docuisset. Pergebant tamen Remonstrantes; Tolerantiam hanc suam, omni ratione urgere, eamque privatim publiceque scriptis ac concionibus commendare: hoc potissimum argumento, quod Articulus de quibus controverteretur, tam levis esse momenti dicerent, ut ad salutis fundamentum, non spectarent. In eius autem generis Articulis, tolerantiam stabiliri & posse & debere. Atque ita tandem effecerunt, ut Decretum de hac Tolerantia, invitis atque reluctantibus nonnullis ex præcipuis ac potentissimis Hollandiæ Westfrisiæque civitatibus, typis publicaretur; quibusdâ scripturæ, Patrumque (inter quos & Faustum Regensem, Semipelagianorum ducem adduxerant) testimonijs confirmatum. Ad quæ cum Iacobus Triglandius, Ecclesiæ Amstelodamensis Pastor, publico scripto respondisset; Vtenbogardus, prolixè itidem Decreti huius defensionem aggressus est. In qua tum doctrinam Ecclesiarum Reformatarum, tum præcipua earundem lumina, Calvinum, Bezam, Zanchium; aliosque indignis modis traducebat, ac proscindebat. Cui scripto Triglandius ad defensionem honoris, tum doctrinæ, tum Doctorum Ecclesiarum Reformatarum, accuratam opposuit responsionem. Cumque viderent scripti huius, cui, Decretum Ordinum, nomen fecerant, tantam non esse auctoritatem, ut eo obnoscere possent, quod intenderent, alia via idem tentandum iudicarunt, eumque in finem alia quadam Tolerantiæ formula, subdolis phrasibus concepta, per nonnullos qui occulte eorum parti atque opinionibus faverent, sed præ Remonstrantibus non haberentur, passim per Hollandiam Pastores, tum privatim, tum in conventibus suis, ad formulæ illius subsignationem sollicitabant. Cæterum, cum neque hac via negotium ex animi ipsorum sententia procederet, cogendos eos, quibus persuadere hoc non poterant, superiorum auctoritatē, tandemque aliquando perumpendum, negotiumque hoc plane conficiendum iudicant. Quem in finem quoque obtinuerunt, ut Illustr. Ordinum nomine, hoc de mutua Tolerantia Decretum, quod superiore anno editum fuerat, ad singulas Classes mitteretur, simulque Pastoribus, ut sine ulla contradictione eidem obtemperarent, mandaretur. Atque ut eos qui partibus suis addicti essent, ad Ecclesiarum ministeria, exclusis alijs, facilius promoverent, effecerunt insuper, ut alterum adiungeretur, quo permit-

6. Martij
in mo- Stylo Veteri.

cio 10. xlv.
25. Iul.

cio 10. ex.
Sept. & Oct.

22. Decem.

permitteretur ut in Pastorum vocatione & Seniorum, eo uti ordine liceret qui anno c1o. 15. xci. conceptus, sed non approbatus fuerat. Ex præscripto cuius, hæc electio à quatuor è Magistratu, quatuorque alijs è Presbyterio depurandis institueretur. Hæc Decreta cum ad Classes essent transmissa, pleræque Deputatos suos ad Illustr. Ordines ablegarunt, ut difficultates seu gravamina, quæ ad ea haberent, scripto comprehensa, publice exponerent, atque eorumdem introductionem deprecarentur. Quia de causa Hagam cum venissent, & iam ex primarum Civitatum Delegatis intellexissent, Decreta illa, licet iam transmissa essent, plenam tamen solennique omnium Ordinum approbatione nondum esse confirmata, ideoque Legis vim nondum obtinere posse, à proposito, donec ulterius urgerentur, desistendum iudicarunt. Posterius autem hoc Decretum, horarum contentionum ac turbarum, multis in locis, præsertim in Ecclesia Harlemensi occasionem dedit. Cum enim Magistratus nonnulli secundum novam hanc formam Ministros vocari vellent, vocarentque, eam autem Ecclesiæ non approbarent, factum, ut Ministros hoc vocatos modo, pro legitimis Pastoribus agnoscere, cum iisque communionem Ecclesiasticam habere decreverent. Isdem insuper Decretis factum, ut nonnullæ in Hollandia Classes, quæ cum Remonstrantibus pacis causa unitatem in gubernatione Ecclesiarum hætenus servassent, jam divellerentur; quod Pastores plerique ea approbare non possent: Remonstrantes tamen ex eorum præscripto ac lege gubernari Ecclesias vellent, utque hoc à Symmystis auctoritate extorquerent, in Classicales conventus, politicos quosdam à Reformata Religione plerumque alienos, aut suis addictos partibus, introducerent, dominiumque in Ecclesias inveherent. Pastores enim orthodoxi, contentionum, quæ cum Remonstrantibus hisce de causis quotidie exoriebantur, perturbati, præstare iudicabant, seorsim sine iis convenire, Ecclesiasque suas in pace curare, quam perperuis ipsorum contentionibus fatigari. Vtenbogardus interim procurat, ut auctoritate superiorum collegis ipsius mandaretur, his Decretis quoque, ut motem gererent. Quod cum collega Henricus Rosæus se promittere bona cum conscientia non posse diceret, à docendi munere, eorumdem auctoritate atque Vtenbogardi sinistra instigatione suspensus est. Vnde Ecclesiæ Hagienfis membra, quæ doctrinæ reformatæ sinceritatem amarent, primo quidem in proximo pago Risvicensi: deinde vero, Pastores commodato ab alijs Ecclesiis hæta cum essent, Hagæ in separato templo Religionis exercitium continuarunt, ad quod postea primarij quique ex ipsis Ordinibus, Curiarum Consiliariis, aliisque collegiis, atque ipse Illustrissimus Princeps Araucanicus & Generosissimus Comes Guilielmus Ludovicus, relictis Remonstrantium exilibus, ut consensum in doctrina orthodoxa, studiumque erga eandem suum restarentur, accesserunt. Separationem hanc Remonstrantes schismatis titulo odiose traducebant, modisque omnibus aut impedire aut vindicare conabantur; laborantes interim, ut hæc Decreta passim, ubi Magistratus favere sibi nossent, executioni mandarentur. Qua de causa cum multi viri pij, bonis, carceribus atque exiliis mulctati, ad supremum iustitiæ tribunal provocarent, opemque adversus vim implorarent, & jam Amplissimo Curiae supremæ Senatores, succurrere oppressis conarentur, per Advocatum Hollandiæ obtinuerunt, ut eidem Curiae, protectio-
ne eorum interdiceretur.

c1513c xvi

18. Martij.

24. Aprilis.

Cum autem executioni horum Decretorum, multæ quoque ac primariæ Hollandiæ civitates, interque eas inprimis potentissima Amstelodamenfis, obsisterent, effectum est, ut Hugo Grotius cum quibusdam Amstelodami mitteretur, quo amplissimo eius Urbis Senatui, facundia sua eorumdem Decretorum approbationem persuaderet. Quod postquam prolixa oratione tentasset, responsum ab Amplissimo Senatu fuit, minime probare se posse, præteritis legitimis convētibz Synodalibus; de rebus Ecclesiasticis in conventu Ordinum deliberari, decerni, decretaque executioni mandari. Propositum sibi esse veram Christianam Religionem, cuius exercitium per quinquaginta annos in hisce regionibus viguisset, tueri; iudicare quoque vel minimam eius mutationem Republicæ noxiam fore, nisi illa prius per legitimam Synodum mature examinata esset; ac proinde non potuisse diversis Propositionibus Actisque ab anno c1o 16c xi. usque ad xviii. Martij huius anni c1o 16c xvi. factis, nec postremæ huic Propositioni, assentiri. Neque velle ut

sub

sub nomine Amstelodamenſis civitatis (cum ea conventus Ordinum haud intimum ſit membrum) ulla Decreta ſtatuereſſentur, multo minus executioni mandarentur, aut quidquam adverſus eos, qui Reformatam proſtiterent Religionem decerneretur, niſi controverſiæ & mutationes in Religione, rebusque Eccleſiaſticis, ſub auctoritate Illuſtr. Ordinum in legitimis Synodis examinata prius atque pertractata eſſent. Sed nec velle ut Paſtores, qui ſententiæ Reformatae Religionis, à Contra-Remonſtrantibus deſenſæ, addicti eſſent, à miniſterijs interim ſuis, aut ſuſpenderentur propterea, aut removerentur, quod cum Remonſtrantibus Eccleſiaſticam colere unitatem per conſcientiam non poſſe declararent: neque ut Eccleſiæ, quæ eandem ſequerentur ſententiam, ſub prætextu ſchiſmatis, aut quod per conſcientiam ad Remonſtrantium conciones accedere gravarentur, in Divini cultus exercitio impedirentur. Atque hæc omnia ſe ſtatuerent, donec auctoritate Illuſtrium Ordinum, legitima Synodus convocaretur, in qua controverſiæ ac novationes debite examinari atque pertractari poſſent. Ita Remonſtrantium, eorumque qui favebant iſtis, labor ac conatus fuit irritus. Præſertim, quia hanc Senatus Amſtelodamenſis ſententiam, Ampliſſimi civitatis Dordrechtanæ, Enchuſanæ, Edamenſis, & Purmerendanæ Magiſtratus publicè approbarent.

Circa hoc tempus Paſtores Eccleſiæ Campenſis in Tranſiſulania, Remonſtrantium ſententiam amplexi, doctiſſimum & ſanæ doctrinæ tenaciſſimum collegam ſuum, Wilhelmum Stephani, S. Theologiæ Doctorem, quod ipſorum conatibus obſiſteret, magiſtratus opera ex miniſterio ejiciunt, ediſque libellis ac publicis concionibus, calumniarum plenis, Religionem Reformatam in plebis odium adducere conantur.

Ob hæc in doctrina innovationes, quæque eaſdem conſequutæ Eccleſiarum atque ſtatus perturbationes, cum magis magisque odioſos reddi ſe viderent, ſecundam Illuſtribus Ordinibus obtulerunt Remonſtrantiam. In qua incredibili cum impudentia, crimen innovationis à ſe amoliri, Paſtoribusque, qui in recepta harum Eccleſiarum doctrina conſtantiſſime permanſerunt, idem impingere conantur. Ad eam reliqui Paſtores, prolixam ſolidamque oppoſuerunt reſponſionem, quam iſdem quoque Illuſtribus Ordinibus obtulerunt. Quandoquidem autem diuturnæ hæc controverſiæ, in Eccleſias haud ſolum, ſed in ipſam quoque Remp. malorum, difficultatum, perturbationum, ac confuſionum tantam iam invexiſſent congeriem, ut quicumque Fœderatarum Provinciarum, Reformatarumque, quæ in iis ſunt, Eccleſiarum ſalutem amarent, aut eidem ſtuderent, omnes intelligerent, remedium horum malorum ſine maniſeſto & ſtatu & Eccleſiarum periculo diſferri diutius non poſſe: in remedii autem genere, Illuſtr. Ordines conſentire hæcenus non potuiſſent; Põtentiffimus ac Sereniſſimus Magnæ Britanniæ Rex Iacobus I. pro ſingulari ſinceroque ſuo erga hæc regiones atque Eccleſias affectu, Illuſtres ac Præpotentes Ordines Generales per literas monendos duxit, ne gratiam hanc corpus Reipub. depaſcere diutius paterentur, ſed infelicibus illis contentionibus, diſſiſionibus, ſchiſmatibus, ac factionibus, quæ maniſeſtum ſtatui periculum minitarentur, quam primum obviam irent: ſimulque eos obteſtatus eſt, ut veram veteremque Reformatam Doctrinam, quam profeſſi ſemper eſſent, quæque communi omnium Reformatarum Eccleſiarum conſenſu confirmata eſſet, præcipuumque ſemper fuiſſet arctiſſimæ amicitiae & coniunctionis, quæ inter ipſius Regna atque hæc Provincias tamdiu viguiſſet, fundamentum ac vinculum, extirpatis erroribus priſtinæ ſinceritati reſtituerent: quod omnium commodiſſime per Synodum Nationalem, quæ auctoritate ipſorum convocanda eſſet, fieri poſſe exiſtimabat. Si quidem hoc ipſum eſſet ordinarium, legitimum, atque efficaciſſimum remedium, quod ab omni ævo apud Chriſtianos in eiſmodi malis eſſet uſurpatum. Sed & ipſe Illuſtriſſimus Princeps Aſafricanus, Mauritius, Fœderati Belgij Gubernator, ut ante hæc ſæpe, ita non deſinebat quotidie, tum Illuſtres & Præpotentes Ordines Generales, tum ipſos quoque Illuſtr. Hollandiæ & Weſt-Friſiæ Ordines, ſerio graviterque obteſtari, ut quam chara ipſis eſſet Reipubl. atque Eccleſiarum ſalus, tam diligentem darent operam, ut graviſſimis hiſce malis remedium adhiberi quam primum poſſet. Quem in finem Synodi quoque Nationalis, ut ordinarij, ac tutiſſimi remedij, convocationem, inprimis commenda-

CICLOXXVII
In Martio.

Extant Latine Lugd. Batav. apud Orlers.

16 17.

20. Martij.

10. Maij.
bar,

bat, urgebatque. Illustres quoque Zelandiæ Ordines, per Nobilissimos atque Amplissimos Viros, D. Malderæum, Brouwerum, Pottejum, & Bonificium Iunium, Illustr. Hollandiæ & West-Frisiæ Ordines, in conventu suo solenniter monuerunt, rogaruntque, quandoquidem contentiones & dissidia cum maximo Reipub. periculo quotidie ingravescerent, multaque remedia hæcenus frustra tentata essent, ut in convocationem Synodi Nationalis, tanquam, ordinarij eiusmodi maiorem remedijs à Spiritu sancto propositi, & à Christianis semper usurpati, consentire vellent. Idem quoque deinde eisdem Illustr. Ordd. per Deputatos suos Illustr. Geldriæ, Frisiæ, Groningæ & Onlandiæ Ordines amanter rogarunt. Cum autem Remonstrantes viderent, à Regibus, Principibus & Rebuspublicis vicinis ac Fœderatis, quin & à primariis potentissimisque Hollandiæ & West-Frisiæ civitatibus, tanto studio convocationem Synodi Nationalis commendari, metuerentque ne Ordines Hollandiæ & West-Frisiæ, quorum multi sponte eo propendebant, negotiumque hoc diligenter promovebant, ad consensum hanc tandem permoveerentur, atque ita sibi coram iudicijs Ecclesiasticis doctrinæ actionumque ratio aliquando esset reddenda, ut hoc declinarent, primo quidem novam compendariam controversiarum rationem proposuerunt. Ut videlicet, ab Illustribus Hollandiæ & West-Frisiæ Ordinibus, viri nonnulli, tum politici tum Ecclesiastici, certo parique numero eligerentur, qui communicatis consilijs, aliquam pacis & concordie rationem conciperent, quæ ab illdem Illustr. Ordinibus approbata, Ecclesijs deinde præstiberetur. Caterum cum hoc non succederet, (quippe cum prudentiores facile præviderent, ex quibus qualibuscunque personis hic conventus esset instituendus, quidque ab eo expectandum; præterquam quod in Ecclesijs esset insolens, dirimendisque controversijs Ecclesiasticis doctrinam spectantibus parum idoneus) extrema quævis tentanda potius putabant, quam ad hanc redigi necessitatem. Ac proinde ad desperata consilia devenit. Quippe quibusdam ex Proceribus persuasum est, Synodi, de qua tum agebatur Nationalis convocationem, Maiestati, libertatique Provinciarum adversari. Vnamquamque enim Provinciam supremum habere jus de Religione statuendi, prout ipsi visum esset. Indignum esse, aliarum Provinciarum iudicio, hanc libertatem suam subicere. Ius hoc Maiestatis omnibus modis vel armis quoque esse tutandum. His similibusque rationibus imprudentiorum animi ita concitati, ut nonnullarum civitatum rectores, facta conspiratione decreverint, milites qui nec Præpotentibus Ordinibus Generalibus, nec Illustrissimo Principi Arausicano, summo militiæ Imperatori, sed sibi tantum juramento obstricti essent, ad hanc Remonstrantium causam, auctoritatemque suam, quam propter eandem periculum exposuissent, tutandam, conscribere. Factum hoc fuit Ultrajecti, in qua urbe Præpotentes Ordines Generales satis validum habebant adversus tumultus ac seditiones præsidium, Harlemi, Leydæ, Roterodami, ut & Goudæ, Schoonhovæ, Hornæ, alijsque in locis: Remonstrantibus Magistratus civitatum eo instigantibus, uti ex diversis illorum literis, quæ in manus postea pervenerunt, liquido probari potest. Atque ita Remonstrantium dissidia Provincias hæc florentissimas, in bellum etiam civilem periculum adduxissent, nisi singulari Præpotentum Ordinum Generalium prudentia, & nunquam satis deprædicanda Illustrissimi Principis Arausicani vigilantia atque animi fortitudine, mature hic furor repressus fuisset. Præpotentes Ordines Generales, cum hac ratione Provincias atque Ecclesias in summum discrimen adductas viderent, convocationem Synodi Nationalis haud diutius differendam, sed primo quoque tempore maturandam esse iudicarunt. præsertim cum illorum Illustr. Celsitudines, Vir Illustrissimus Dudleyus Carletonus, Serenissimi Magnæ Britanniæ Regis Legatus, gravissima prudentissimaque oratione serio exstimulasset. Quam orationem Remonstrantes postea impudentissimo maledicentissimoque libello, cui titulum fecerant Bilaticis, publice proscindere non sunt veriti, nulli hominum ordini, non Præpotentibus Ordinibus: non Arausicano Principi, imo ne ipsiquidem Serenissimo Magnæ Britannæ Regi, lingua maledica parcentes. Libellum hunc Præpotentes Ordines Generales publico Edicto, ut famosum ac seditiosum, condemnarunt; proposito amplissimo præmio, si quis autorem designare posset. Eundem post Io. Casimi-

19. Maij.

21. Maij:

+

4. Aug.

6. Octob.

rus Iunius, celeberrimi Francisci Iunij filius haud degener, prolixè refutavit. Convocationem itaque Synodi Nationalis, tandem aliquando in nomine Domini esse instituendam ad Calendas Majas futuri anni, Illustres ac Præpotentes Ordines decernunt: simulque leges quasdam statuunt, secundum quas tum convocationem institui, tum ipsam Synodum Nationalem celebrari vellent. Quia autem Remonstrantes Ecclesiarum Belgicarum iudicium non magni facere viderentur, populoque persuadere conati semper essent se à sententia Reformatarum Ecclesiarum non dissentire: visum quoque fuit Illustribus ipsorum Celsitudinibus, ex omnibus vicinorum Regnorum, Principatuum & Rerumpublicarum Ecclesijs Reformatis, Theologos aliquos pietate, eruditione, & prudentia præstantes ad hanc Synodum invitare, ut iudicijs ac consilijs suis Belgicarum Ecclesiarum Deputatis assisterent, atque ita hæc controversiæ, communi quasi omnium Ecclesiarum Reformatarum iudicio examinatae dijudicataeque, tanto certius, felicius, tutius ac majore cum fructu componerentur.

Facto hoc Decreto, Remonstrantes mirum in modum tumultuari, propositis, cl. lxxviii, que per eos, qui causæ ipsorum addicti erant, varijs conceptibus alijs, illud evertere ac reddere irritum conari. In Hollandia quidem per fautores suos Synodum Provincialem, à qua paulo ante tantopere abhorrerant, ipsi postulabant. Et quia de vocandis Theologis exteris ad Nationalem Synodum agebatur, ad hanc Provincialem quoque exteros aliquos Theologos, si ita videretur, vocari posse putabant. Responsum autem est, fuisse quidem Synodum Provincialem olim ab Ecclesijs Hollandicis postulatam, cum spes nulla obtinendæ Nationalis superesse videretur, cumque controversiæ Hollandicarum tantum Ecclesiarum limitibus includerentur. nunc autem, quia decreta esset Synodi Nationalis convocatio, malumque se per omnes diffusisset Provincias, ita ut per unius Provinciæ Synodum tolli non posset, alienum omnino esse à ratione hoc tempore, de Synodo, ad componendas hæc controversias, Provinciali cogitare. Quia, quemadmodum in singulis Provincijs particulares Synodos præcedere Nationalem oporteret, ita in Hollandia, tam Australi quam Boreali, particulares quoque Synodos esse præcessuras. Instabant tamen acriter per suos fautores, Remonstrantes, talēque Synodum urgebant: vel quod illam causæ suæ minus obfuturam putarent, quia in Hollandia tot Proceres faventes sibi ac Pastores haberent, vel ut hac tergiversatione convocationem Synodi Nationalis plane impedirent. Cumque ipsi viderent, hanc postulationem suam magis esse iniquam, quam ut facile eam persuaderent, ad exceptionem novam confugerunt, volueruntque, ut hæc causa ad Oecumenicam aliquam deferretur Synodum. Responsum illis fuit, incertissimum esse, an & quando Synodus Oecumenica convocari possit. Mala autem nostra, præsens remedium requirere. Nationalem hanc ab Illustr. & Præpotentibus Ordinibus Generalibus convocandam, quasi Oecumenicam & Generalem fore. Cum ex omnibus fere Reformatis Ecclesijs Deputati sint eidem interfuturi. Si talis Synodi iudicio, gravari se existimarent, integrum licitumque ipsis semper fore, ab hac Nationali ad Oecumenicam provocare: modo interea Nationalis Synodi iudicio obtemperarent. Effecerunt hisce effugijs ac tergiversationibus, ut literæ Convocationis aliquantisper detineri, præstitutumque conventui diem, mutari ac differri necesse fuerit.

Interea vir Illustrissimus Dudleius Carletonus, in Conventu Illustr. ac Præpotentium Ordinum Generalium publice conquestus est; honorem Serenissimi Magnæ Britanniae Regis, Domini sui, in famoso Bilancis libello, quem Remonstrantes, etiam post Edictum Illustrium Celsitudinum ipsorum, in linguam quoque Gallicam translatum denuo recudi curaverant, indignissime atque impudentissime proscindi; refutatque breviter ac solide plerisque Remonstrantium objectionibus, Illustribus ac Præpot. Ordinibus Generalibus exposuit, qua ratione Potentissimus Magnæ Britanniae Rex uti in componendis de Religione, seu Doctrina, controversijs solet. quæ quia cum Illustr. Ordd. Generalium Decreto consentiret, in hoc sancto proposito Illustres ipsorum Celsitudines magis magisque confirmavit. Amplissimus quoque civitatis Amstelodamensis Magistratus, communicato prius cum Pastoribus illius Ecclesiæ, aliisque hac de causa convocatis, consilio, multas

23. Martij.

++++

gravissi-

gravissimasque in conventu Illustr. Ordinum Hollandiæ & Westfrisiæ rationes scripto proposuit, quibus evidentissime demonstrabatur, controversias hasce, non posse hoc tempore alia ratione, quam per Synodum Nationalem componi, simulque ad omnes Remonstrantium objectiones, omneseque eorum de Synodo Provinciali, itemque Oecumenica conceptus, solidissime respondebatur. Idem quoque paulo post Amplissimus civitatis Enchusanae Magistratus, multis rationibus, scripto quoque exhibitis, comprobavit. Quæ rationes postea in lucem sunt editæ: ut omnibus constaret, quam inique Remonstrantes, eorumque fautores agerent, quod novis illis conceptibus Nationalis Synodi convocationi, tam præfracte obstitissent, eiusque iudicium subterfugerent.

27. Martij.

In Apologia civitatum
Dordrecht,
Amstelodami,
Enchusanae, &c. pag.
104. & 113.

Illustr. Ordines Generales, cum hanc rem tantopere necessariam, iustissimis gravissimisque de causis iam decretam propter eiusmodi conceptus, ac tergiversationes, haud esse diutius differendam iudicarent, denuo decernunt, Convocationem Synodi Nationalis sine ulla mora aut dilatione statim esse instituendam, statuuntque locum conventus fore urbem Dordrechtum, diem autem Calendas Novembris proximas. Huic Decreto cum nonnulli inter Ordines Hollandiæ & West-Frisiæ, Remonstrantium causæ faventes, in conventu Illustr. ac Præpotentium Ordinum Generalium se opponerent, qui conquerebantur, Majestati, juri, libertati denique Provinciæ illius fieri injuriam, Illustr. atque Præpotentes Ordines Generales publicis declararunt literis, nihil se hac Synodi Nationalis convocatione de Majestate, jure aut libertate ullius Provinciæ detractum aut imminutum velle: sed hanc esse Celsitudinum ipsorum sinceram intentionem, ut sine ullo Provinciæ alicuius, etiam ipsius unionis seu confederationis præjudicio, per ordinarium Synodi Nationalis iudicium, controversiæ tantum Ecclesiasticæ circa doctrinam, quæ Reformatas omnes Belgicas spectaret Ecclesias, exortæ, legitime ad Dei gloriam Reip. atque Ecclesiarum pacem componerentur. Ad singulorum deinde Provinciarum Ordines literas dederunt, quibus declararunt, statutum sibi esse, in nomine Domini, ex omnibus harum Provinciarum Ecclesiis, Synodum Nationalem ad proximas Novembres Calendas convocare, ut hac ratione controversiæ in iisdem Ecclesiis exortæ, legitime examinari possent, commodaque (salva semper veritate) via componi. Monebant simul, ut quamprimum in Provinciis suis Synodum Provinciale[m] consueto modo convocarent. Ex qua sex pij, eruditi, pacisque amantissimi Viri, quatuor videlicet aut tres Pastores, cum duobus tribusve aliis Viris idoneis, Religionem Reformatam profitentibus, deputarentur, qui in prædicta Synodo Nationali secundum leges ab ipsis constitutas, quarum exemplar trans mittebant, controversias illas examinarent, salvaque veritate tollerent. Ad Ecclesias quoque Gallo-Belgicas, quæ peculiarem inter se constituere solent Synodum, quandoquidem per omnes hasce dispersæ essent Provincias, eiusdem exempli literas dederunt. Quibus acceptis, Illustr. singularum Provinciarum Ordines, Provinciales seu particulares Ecclesiarum suarum Synodos convocarunt. In quibus gravamina ad Synodum Nationalem deferenda proponerentur, personæ ad eandem ablegandæ deputarentur, & mandata quibus illæ essent instruendæ, communibus Ecclesiarum suffragiis conciperentur. Acta sunt hæc in Provinciis singulis, modo in Reformatis huc Ecclesiis hætenus usitato: præterquam quod in Hollandia & Provincia Ultrajectina ob frequentem Remonstrantium numerum, consueti observari ratio in omnibus non potuerit. Cum enim in Hollandia nonnullis in Classibus separationes factæ essent, ita ut Remonstrantes, suos, alij autem Pastores, suos quoque conventus Classicales seorsim habere[n]t, visum fuit Illustrissimis illius Provinciæ Ordinibus, ut Classēs, in quibus non esset facta cuiusmodi separatio, usitato hætenus more, per plura suffragia deputarent quatuor, qui eum potestate ordinaria ad Synodum particularem essent ablegandi: utque in reliquis Classibus, vitandæ confusionis causa, deputarent Remonstrantes, ab una parte binos, & cæteri Pastores similiter binos, qui pari cum potestate ad Synodum particularem mitterentur. In Provincia Ultrajectina, Ecclesiæ in certas Classes nondum erant distributæ. Quare placuit Illustriss. illius Provinciæ Ordinibus, ut omnes Remonstrantes, seorsim in una convenirent Synodo, reliqui autem Pastores,

27. Iunij.

25. Iunij.

qui Remonstrantium sententiam non sequebantur, quorum adhuc haud exiguus supererat numerus, in altera: utq; ab utraque Synodo ac parte, tres ad Synodum Nationalem cum iudicandi potestate ablegarentur. Ecclesia autem Ultrajectina, cum distracta esset in partes, quarum altera Remonstrantium sententiam sequeretur, altera improbat, atque huic recens à Remonstrantium oppressione liberatæ de ordinarijs Pastoribus nondum esset prospectum, sed ministerio Ioannis Dibetzi, Pastoris Dordrechtani, eo tempore illa uteretur; factum est ut ille à Synodo altera nomine Ecclesiarum Ultrajectarum, quæ Remonstrantium sententiam non sequebantur, legitime deputaretur. Synodus autem Ecclesiarum Geldricarum & Zutphanensium, 25. Iunij, Arnhemij cum esset congregata, Remonstrantes à Classe Bommeliensi Deputati, reliquis asfidere derectarunt, nisi prius conditiones quædam ipsis essent præstite. Quas Synodus cum Illustr. Ordinum Decreto pugnare iudicabat. Cumque antehac à Remonstrantibus Classis Neomagensis, Bommeliensis, & Tielensis, Illustr. Geldricæ Ordinibus eorundemque Consiliariis, decem oblatis essent Articuli, quos à reliquis Pastoribus doceri significabant, iniunctum illis fuit, ut Pastores, qui ista docerent, publice nominarent, quo citari coram Synodo possent, ut legitime an ita fe res haberet, inquiri posset. Reformatis enim Pastoribus ad invidiam illis apud Supremum Magistratum constandam, Articulos istos à Remonstrantibus per calumniam affictos esse constabat. Neminem autem in tota illa Provincia nominare potuerunt, præter Pastorem Hattemiensem qui se classi abunde purgaverat. Cumque Synodus nihilominus illum citare vellet, ut coram audiretur, Remonstrantes amplius non urserunt. Henricus certe Arnoldi, Pastor Delphenis, qui nomine Ecclesiæ Zuyd-Hollandicarum præsens aderat; neminem in Zuydt-Hollandia esse declarabat, qui probaret ista aut doceret. Quare Synodus graviter eos propter hæc tam atroces calumnias reprehendit; simulque declaravit, Ecclesias Geldricas doctrinam illis Articulis comprehensam, prout ab ipsis proponeretur, non amplecti nec probare: tametsi in ijs quædam essent cominata, quæ seorsim & in commodo sensu sumpta; improbari non possent. Ibi demum culpam impactæ calumniæ confessi eam deprecati sunt. Formatus deinde in eadem Synodo fuit status controversiæ inter Remonstrantes & Pastores reliquos, qui postea Synodo Nationali fuit exhibitus. Cumque multi in illa Provincia essent Pastores, quorum alij præter Quinque Remonstrantium Articulos de multis alijs erroribus essent suspecti, alij illegitime in ministerium intrusi; alij denique vitæ profligatæ; horum nonnulli coram Synodo citati, illis de causis (minime vero ob sententiam quinque Remonstrantium Articulis comprehensam, quæ Synodo Nationali reservabatur) à ministerio suspensi sunt. Reliquorum causa, Synodi nomine missa; quibusdam Deputatis, fuit permissa. Quibus Illustres Ordines suos quoque Delegates adjunxerunt. Hi causis eorum in Classibus plene examinatis, nonnullos à ministerio suspenderunt, alios omnino removerunt.

Interea Illustres Ordines Generales, cum aliquoties, Ultrajectinis præsertim, mandassent, ut novos illos milites dimitterent, eosque in hunc quoque finem scriptos constaret, ut Synodi Nationalis futura Decretorum, si forte ea Remonstrantes probare non possent, executio manu armata impediretur, statuerunt omnes istos milites, quorum iam aliquot erant millia; quam primum esse autoritatē suā exautorandos atque abdicandos. Quod ipsum cum ab Illustrissimo Principe Arausicano incredibili cum animi fortitudine, prudentia, dexteritate, ac celeritate, sine ulla sanguinis effusione, confectum esset, & primarij eorum, qui huic abdicationi vi resistere conati fuerant, custodiæ essent mandati; Ioannes Utenbogardus, Iacobus Taurinus, & Adolphus Venator, male sibi conscij, desertis Ecclesiis, ex Fœderato Belgio profugiunt: uti quoque paulo post Nicolaus Grevinchovius, à Curia Hollandiæ ad dicendam causam citatus. Cumque in Hollandia Australi Synodus particularis, Delphis esset convocata, plerique Remonstrantes, contempto Illustr. Ord. prædicto Decreto, ad Synodum deputare quenquam recusabant: oblatoque Illustr. Hollandiæ & West-Frisiæ libello supplice petebant, ut loco Synodi Nationalis jura indistincta; alius conventus secundum easdem duodecim conditiones, quas Citati in Synodo Nationali postea reposuerunt, institutus, convocaretur. Illustres Ordines audito super hac postulatione Synodi Delphenis iudicio, (quod Actis hæc quoque insertum est) iusserunt, ut ordini constituto, mandatisque Illustres

In Septemb.

13. Septemb.

Ord. obtemperarent: atque insuper, ut sententiam suam super Articulis anno millesimo sexcentesimo & decimo tertio in Collatione Delphenli propositis, scripto comprehensam, Synodo Delphenli plene exponerent, simulque Considerationes omnes suas adderent, quas in Confessionem & Catechesin harum Ecclesiarum haberent. Illi declarationem sententiae suae super praedictis Articulis exhibuerunt, quae postea à Delegatis hujus Synodi in linguam Latinam conversa, Synodo Nationali fuit communicata. Considerationum autem loco quaedam ex nonnullorum doctorum scriptis excerpta, tanquam cum Confessione & Catechesi pugnancia, mittebant. Coram hac Synodo citati sunt Ioannes Urenbogardus, & Nicolaus Grevinchovius, cumque ille profugus comparere non auderet, hic vero contumaciter recusaret, auditis examinatisque accusationibus contra ipsos productis, uterque iudicio Synodi à Ministerio Ecclesiastico remotus est. Cumque in Zuyd-Hollandia praeter hosce duos multi quoque alii essent, quorum plurimi, in his dissidiis, sine legitima vocatione, Ecclesiis invitis essent obtrusi, alij, praeter Quinque Articulos, insuper varios Socinianos errores sparsissent, alij actionibus improbis ac turbulentis, Ecclesias graviter offensus, alij denique profanam agerent vitam; necessarium fuit iudicatum, ut Ecclesiae à scandalis illis purgarentur, & collapsa cleri (ut dicitur) disciplina tandem restitueretur, omnes illos Pastores *Actis* citati, ut coram Synodo, tum vocationis, tum doctrinae, tum etiam vitae suae rationem redderent: quod vel ea quoque de causa ante Synodum Nationalem faciendum esse videbatur; ut si qui forte iudicio Synodi aut Deputatorum eius se gravatos existimarent, ad iudicium appellare possent. Horum quidam comparuerunt, quorum causis rite examinatis, nonnulli à munere suspensi, alij prorsus sunt remoti. Qui vero ob temporis angustiam citati audiri non poterant, aut qui citati non comparuerant, de eorum causa ut Synodi nomine cognoscerent & iudicarent, Deputati sunt Pastores quinque, quibus tres quoque Delegatos suos Illustr. Ordines adjunxerunt. Fuit autem hisce Deputatis expresse iunctum, ne propter sententiam Quinque Remonstrantium Articulis expressam, ullam in quemquam stringerent censuram, quandoquidem iudicium de iisdem Synodo Nationali integrum esset reservandum. Illi vero, tametsi plurimos passim, ob praedictas gravissimasque causas, etiam durante ipsa Synodo Nationali, à munere docendi partim suspenderit, partim omnino removerint, neminem tamen ob sententiam Quinque Articulorum aliqua censura notarunt, uti ex ipsorum *Actis* clare ostendi potest. In Hollandia Boreali eodem modo in Synodo Hornana actum fuit, in qua Pastores Hornani Ioannes Valelius, Ioannes Rodingenus, & Isaacus Welsingius, à docendi munere suspensi, ad Synodum Nationalem appellarunt. Cumque Deputati huius Synodi una cum Illustr. Ordinum Delegatis, in Classe Alcmariana causam Iohannis Geystrani, Pastoris Alcmariani, eiusdemque fratris Petri Geystrani, Pastoris Egmondani, examinarent, deprehensum fuit, eos blasphemis atque execrandis Socini erroribus plane esse addictos, uti ex ipsorum Confessione constat. Quae, quia in Synodo Nationali publice cum omnium horrore praelecta fuit, hisce quoque *Actis* inferitur. Etiam in Ecclesiis Transfulanarum Synodo nonnulli Remonstrantes, doctrinae suae, actionumque rationem reddere iussi sunt. Cumque inter illos, etiam quatuor Ecclesiae Campensis Pastores, Thomas Gossvinius, Assuerus Matthiisus, Ioannes Schotlerus, atque inprimis Everardus Vosculius, multorum errorum, variarumque actionum turbulentarum accusati essent, causa examinata, visum fuit, eam ad Synodum Nationalem reservare. Uti ad eandem postea delata est. In reliquis Provinciis, quia nulli Remonstrantes manifesti reperirebantur, Synodi ibidem habitae, minori labore omnia ad Nationalem consuetudo more, debite prepararunt.

25. Iunij.

Dederant interea Illustrates ac Prapotentis Ordines Generales literas ad Serenissimum ac Potentissimum Magnae Britanniae Regem Iacobum I. ad Ecclesiarum Regni Galliae Reformatarum Deputatos, ad Serenissimos Electores Palatinum & Brandenburgicum, ad Illustrissimum Hassiae Landgravium, ad quatuor Reformatas Helvetiae Reipublicas, Tigurinam, Bernensem, Basileensem & Schaphusianam, ad Illustrates & Generosos Correspondentiae Vvedderavica Comites, ad Rempublicam Genevensensem, Bremensem, & Emdensem; quibus petebant, ut suos aliquot Theologos, doctrina, pietate, & prudentia excellentes, ad hanc Synodum ablegare dignarentur. qui consilijs. Indiciisque suis controversias in hisce Belgicis Ecclesijs exortas componere, pacemque

nisdem

ijſdem reſtituere cum reliquis Eccleſiarum Belgicarum Deputatis allaborarent. Hiſce omnibus rite preparatis atque conſectis, cum ad praſtitutum tempus tum Belgicarum Eccleſiarum Deputati, tum etiam Theologi exeri, paucis exceptis, Dordrechtum advenſſent, Synodus ipſa Nationalis, die decimo tertio Novembris, in nomine Domini inchoara fuit. In hac vero Synodo quid iam porro ſi geſtum, ex ejuſdem Actis, quae nunc, in Reformatarum Eccleſiarum gratiam atque uſum, publicantur, prudens Lector prolixè cognosceſcit. Placuit autem Actis hiſce adungi, præter alia huic Synodo exhibita ſcripta, ipſa quoque Theologorum de Quinque Remonſtrantiũ Articulis ludicia, uti in Synodo propoſita fuerant. quo ex iſſdem Eccleſiae Reformatae plenius cognoscerent, quibus ſcripturae locis atque rationibus, inniteſcentur Canones. Non eſt dubiandum, quin prudens Lector in Iudicijs hiſce ſummam admirandamque ſit deprehenſurus conſenſionem. Si cui forte in minutioribus diverſitas quadam occurrere videatur; vel hoc argumentum erit, debitam in venerando hoc Conventu prophelandi iudicandique libertatem viguiſſe, omneſque nihilominus concordibus ſententijs, in doctrinam Canonibus hujuſ Synodi expreſſam, (quibus omnes & ſinguli, ne uno quidem excepto aut tergiverſante, ad teſtandam hanc conſenſionem ſubſcripſerunt) conveniſſe.

Rogantur autem Eccleſia omnes Reformatae, ut doctrinam hanc orthodoxam, tam ſolenniter in hac Synodo ex verbo Dei explicatam confirmatamque, amplecti, conſervare, propagare, atque ad omnem poſteritatem ad divinae gratiae gloriam & animarum conſolationem ſalutemque tranſmittere velint. Ac ſimul etiam, ut pium & nunquam ſatis depredicandum Illuſtr. ac Praepotentum Ordinum Generalium Foederati Belgij pro conſervanda Religionis Reformatae ſinceritate zelum ac ſtudium acceptum habere, actot inſignium Eccleſiarum Doctorem, qui huic Synodo interfuerunt, operam pietatemque in eadem aſcenda, favore ſuo proſequi; atque in primis Deum Opt. Max. ardentibus votis comprecari velint, ut Eccleſias Belgicas, atque adeo omnes alias eandem cum ipſis doctrinam orthodoxam profitentes, in fidei unitate, pace, ac tranquillitate porro benigne conſervet, ipſiſque Remonſtrantibus, atque adeo omnibus alijs in errore verſantibus, mellorem mentem inſpirèt. Spirituſque ſui gratia ad veritatis cognitionem tandem aliquando perducat; ad divini nominis ſui gloriam, Eccleſiarum ædificationem, atque omnium noſtrum ſalutem. Per Dominum & Servatorem noſtrum Ieſum Chriſtum. Cui cum Patre & Spiritu Sancto, uni, vero, atque immortali Deo, ſit laus, honos, & gloria, in æternum. Amen.

243
32

AMICE LECTOR.

Cum pluſcula errata, in ſumma feſtinatione operarum commiſſa; à nobis obſervata fuerint, & iam non pauca annotata, eorum vixtoꝝ differemus in extremas totius operis paginas. Interea petimus, ut ſi qua maioris ſint momenti, qualia nonnulla obſervavimus, ab aequo lectore excuſentur.

Præcipuarum Rerum quæ his Actis Synodicis continentur.

- A** Perura Synodi. Pagina. 1.
 Oratio Balthazaris Lydij, Pastoris Dordrechtani. p. 2.
 Oratio Ampl. Viri D. Martinij Gregorij, nomine Illust. & Præpot. D. D. Ordinum Generalium ad Synodum. p. 3.
 Literæ fidei & mandati Illust. & Præp. Ord. Gen. ad Synodum. pag. 6.
 Nomina Delegatorum Illust. & Præpot. D. D. Gen. ad Synodum. p. 7.
 Nomina Delegatorum à Synodis Provincialibus ad Synodum. p. 8. 9. 10.
 Nomina exterorum Theologorum, Electorum ad Synodum. p. 11.
 Literæ Genevensis Ecclesiæ ad Synodum. p. 12.
 Leges habendæ Synodi ab Ill. & Præp. D. D. Ordin. General. præscriptæ. p. 15.
 Literæ citatoria Remonstrantium Synodica. p. 19.
 Literæ Gener. & Ill. D. D. Delegatorum Citatoria ad eosdem Remonst. p. 20.
 Modus, quem Theologi Angli, in versione Bibliorum sunt secuti. p. 21.
 De versione Bibliorum. p. 22. 23. 24. 25. 26. 27.
 De Catechisatione iudicia Theologorum Exterorum. p. 29. & c.
 Oratio parænetica D. Iosephi Halli. p. 39.
 De Catechisatione juniorum & adultorum decretum Synodicum. p. 46.
 De candidatis S. Ministerij Consilium Theologorum Zelandorum. p. 49.
 De Typographia, iudicia Theologorum Exterorum. p. 53.
 De tollendis Typogr. abusibus, Decretum Ill. & Præp. D. D. Ord. General. p. 60.
 Decretum Gen. & Ill. D. D. Delegatorum de Grevinchorio & Goulartio. p. 62.
 Formula Juramenti Synodici. p. 64.
 Scriptum Remonstr. de conditionibus habendæ Synodi. p. 68. 69.
 De iisdem conditionibus Gener. & D. D. Delegatorum Sententia. p. 83.
 De iisdem conditionibus iudicium Synodi Delfensis. p. 85. 86.
 Protestatio Remonst. adversus Synodum. p. 95.
 De Protestatione Remonst. Theologorum, Exterorum iudicia. p. 97. & sequent.
 De eadem Protestatione Nobil. ac Gener. Delegatorum Decretum. p. 109.
 Scriptum Episcopij quo se defendit. p. 110.
 Theses Remonst. de primo Articulo. 113.
 Theses Remonst. de secundo, tertio, quarto & quinto Articulo. p. 116.
 Decretum Ampl. & Illust. Delegatorum de considerationibus Remonst. super Catechesi & Confessione. p. 127.
 Declaratio Synodi de ordine quem servari vellet in translatione Articuli de Electione & Reprobatione. p. 130.
 Mandatum Ill. D. D. Delegatorum, quod jubentur Remonst. Decreto Synodico parere. p. 130.
 Exceptio Remonst. adversus illud Decretum Synodicum. p. 133.
 Explicatio plenior decreti Synod. p. 137.
 De æquitate decreti Synodici, Exterorum Theolog. iudicia. p. 139. & seq.
 Responsum Remonst. ad superiorem Synodi declarationem. p. 152.
 Oratio Parænetica D. Iohannis Polyandri. p. 153.
 Decretum Illust. & Præp. D. D. Ordin. General. quo mandatur Citatis, ut Synodo pareant. p. 163.
 Scriptum Rem. quo se per conscientiam parere non posse contendunt. p. 166.
 Nova Remonst. adversus præcedentia decreta Exceptio. p. 177.
 Decretum Ampl. & Gener. Delegatorum de Remonst. pertinaci contumacia. p. 182.
 Scriptum Remonst. quo negant se posse parere Synodicis Decretis. p. 186.

De modo

De modo examinandi quinque Articulos
decretum Synodicum. p. 189.

Decretum Illust. & Præp. D. D. Ordinum Generalium super Remonst. ex Synodo dimissione. p. 191.

Literæ Doctoris Paræi ad Synod. p. 202.

Sententia Doctoris Paræi de quinque Remonst. Articulis. p. 204. & seq.

Literæ Sereniss. Marchionis Brandenburg. ad Illust. & Præp. ordines Gen. p. 235.

Canones Synodi de quinque Remonst. Articulis. p. 241. & seq.

Sententia Synodi de Remonst. p. 275.

Eiusdem sententia Synodice Approbatio, Illust. & Præp. Ordd. General. p. 278.

Confessio horrenda fratrum Geisteranorum Remonst. p. 279. & seq.

Præfatio Canonibus præfigenda p. 284.

Sententia Petri Molinæi de quinque Remonst. Articulis p. 287. & seq.

Confessio Ecclesiarum Belgicarum, p. 299. & seq.

Catechesis Palatina approbata. p. 318.

Iudicium Synodicum de Doctrina Vorstij. p. 319.

Publicæ preces Præsidis, in templo Drechtano habitæ, in promulgatione Car. o. num. p. 320.

Gratiarum actio eiusdem Præsidis. p. 323.

Gratia habitæ Theologis Exteris ab Illust.

& Senerof. D. D. Delegatis per Ampliss.

Martinum Gregorij. p. 327.

Gratiæ actæ Theologis Exteris a Præsede Synodi. p. 328.

Oratio Iohan. Acronij in causa Campensis.

p. 336.

Oratio prima Sim. Episcopij. p. 341.

Oratio Parænetica D. Abrahami Sculteri.

p. 352.

INDEX PARTIS SECVNDÆ.

De primo Articulo

Iudicium Theolog. Magnæ Britannicæ. p. 3.

Iudicium Theolog. Palatinorum. p. 15.

Iudicium Theolog. Hassiacorum. p. 24.

Iudicium Theolog. Helvetiorum. p. 35.

Iudicium Theolog. VVetteravicorum. p. 38.

Iudicium Theolog. Genevensium. p. 46.

Iudicium Theolog. Bremensium. p. 54.

Iudicium Theolog. Emdanorum. p. 60.

De secundo Articulo

Iudicium Theol. Magnæ Britannicæ. p. 78.

Iudicium Theolog. Palatinorum. p. 83.

Iudicium Theolog. Hassiacorum. p. 88.

Iudicium Theolog. Helvetiorum. p. 94.

Iudicium Theol. VVetteravicorum. p. 96.

Iudicium Theolog. Genevensium. p. 100.

Iudicium D. Matthiæ Martinij. p. 103.

Iudicium D. Hen. Isselburgij. p. 109.

Iudicium. D. Lud. Crocij. p. 117.

Iudicium Theolog. Emdanorum. p. 118.

De tertio & quarto Articulis

Iudicium Theol. Magnæ Britannicæ. p. 127.

Iudicium Theol. Palatinorum. p. 136.

Iudicium Theol. Hassiacorum. p. 146.

Iudicium Theol. Helvetiorum. p. 147.

Iudicium Theol. VVetteravicorum. p. 150.

Iudicium Theol. Genevensium. p. 155.

Iudicium Theol. Bremensium. p. 161.

Iudicium Theol. Emdanorum. p. 164.

De quinto Articulo,

Iudicium Theol. Magnæ Britannicæ. p. 188.

Iudicium Theol. Palatinorum. p. 205.

Iudicium Theol. Hassiacorum. p. 211.

Iudicium Theol. Helvetiorum. p. 219.

Iudicium Theol. VVetteravicorum. p. 221.

Iudicium Theol. Genevensium. p. 225.

Iudicium Theol. Bremensium. p. 232.

Iudicium Theol. Emdanorum. p. 239.

Summa Privilegij.

Ordines Generales Confœderati Belgij, omnibus & singulis Typographis atque incolis prædicti Confœderati Belgij, interdicunt, ne quis ulla Acta aut Actitata quæ ulla modo ad Synodum Nationalem nuper Dordrecht habitam spectant, Latine, Belgice aut Gallice, in totum aut ex parte, maiori aut minori forma, intra septem annorum spatium, excudant vel divulgent, aut alibi extra Confœderatas Provincias expressa typis venalia, sine consensu Isaci Ioannidis Caninij, & sociorum eius typographorum Dordrechtanorum importent; sub pœna amissionis eiusmodi exemplarium, ac præterea sexcentum florenorum mulcta, cuius una tertia pars prætori, altera in usum pauperum, tertia item reliqua in commodum prædicti Caninij & Sociorum applicabitur, &c. Actum in Conventu Præpotentum DD. Ordinum Generalium, Hægæ Comitæ XIV. May, Anni 1619.

Voochtius v^r

Ad mandatum Præpotentum DD. Ordinum
Generalium, subsignatum

C. Aerssen.

ACTA

A C T A SYNODI NATIONALIS ECCLESiarVM

BELGICARVM;

Præsentibus Exterarum Ecclesiarum
Delegatis, habitæ

D O R D R E C H T I.

Sessione Prima.

SESS. I.

XIII. *Novembris, Anno MDCCXVIII; Die Martis,
ante meridiem.*

N N o à nativitate Domini & Servatoris nostri I E S V
C H R I S T I, millesimo, sexcentesimo & decimo octavo,
mensis Novembris die decimo tertio, in nomine & timo-
re Domini, in urbe Dordrecht, congregata atque in-
choata fuit Synodus Nationalis Reformatarum Eccle-
siarum utriusque idiomatis Belgici & Gallici; jussu atque
autoritate Illustrium ac Præpotentum Ordinum Gene-
ralium Federatarum in Belgio Provinciarum: ad con-
troversias & dissensiones in iisdem Ecclesiis exortas legi-
time tollendas, convocata. Ad quam, eorundem Illustrium ac Præpotentum Domi-
norum literis invitati vocatique venerant ex vicinis regnis ac Rebus publicis Re-
formatis, plurimi, eruditione, pietate & prudentia præstantes Theologi exteri, ut
eandem consiliis judiciisque suis in hac causa juvarent.

Ac primo quidem habitæ sunt in publicis templis, frequentissimoque Ecclesiæ
Dordrechtanæ cœtu, conciones precesque solennes; Belgice quidem à Balthasare
Lydio, Gallice autem à Ieremia Pourcio. Quibus finitis, Generosi atque Amplissi-
mi Illustrium ac Præpotentum Ordinum Generalium Delegati, SS. Theologiæ
Professores, Pastores & Seniores ad Synodum hanc Deputati, ad locum conventui
destinatum sese contulerunt; singulique in subscelliis hunc in finem præparatis ac
dispositis, suo loco & ordine confederunt.

Theologi exteri, à Pastoribus & Senioribus Ecclesiarum Belgicarum ad hanc
rem delegatis, ex ædibus suis ad locum conventus solemniter sunt deducti, ibidem-
que ab Illustr. Ordinum Generalium Delegatis benigne & comiter excepti: habi-
taque eorum, à quibus missi venerant, dignitatis ratione, in suis singuli subscelliis
ordine sunt collocati.

Postquam omnes ad hunc modum congregati jam essent, Reverendus vir Bal-
thasar Lydius, Ecclesiæ Dordrechtanæ Pastor, actionem hanc sanctam Latine au-
spicatus est. Ea enim lingua propter externos Theologos cuncta peragi placuerat.
Qui hoc modo eos est affatus:

A

Nobilissi-

Nobilissimi, Amplissimi, Prudentissimi, Consultissimi, Illustrium ac Præpotentum DD. Ordinum Generalium Delegati, Reverendissime Domine Præsul; Clarissimi, Doctissimi Sacræ Theologiæ Doctores, ejusque in Academijs & Scholis Illustribus Professores Venerandi atque in Christo observandi, Ecclesiarum exterarum & confœderati Belgij Pastores vigilantissimi; Auditores & Spectatores ornatissimi.

Consideratione dignissima est, impij cætera Regis Achabi sententia: ne gloriatur accinctus, æque ac discinctus. Habet enim vices conditio mortalium, ut adversa ex secundis, ex adversis secunda nascantur: occultat utrorumque semina Deus, & plerunque bonorum malorumque causæ, sub diversa specie latent. Itaque

nulla est sincera voluptas,

Sollicitumque aliquid lætis intervenit,

Cum ergo hodie illuxerit Ecclesijs Belgicis, desiderata toties dies, celebrandæ atque inchoandæ Synodi Nationalis, ut in ea discutiantur & Deo propitio componantur ortæ apud nos in Religione controversæ, necesse est ut duo inprimis à Domino postulemus: Primo ut omnibus ac singulis Synodi hujus membris largiatur dona, ad tam ardua negotia pertractanda, necessaria: illuminet quoque singulorum intellectus, sanctificet affectus, ut omnia tanquam ipsius ministri, coram ipsius facie peragamus. Secundo, ut ultima primis respondeant, ac discincti non minus gaudeamus, quam nunc bene speramus accincti. Levemus ergo corda & manus ad Dominum, meque, & mandato ex munere nunc imposito, vobis præeuntem, tacitis votis ac precibus, ita subsequimini: Omnipotens, æterne Deus, fons omnis sapientiæ, bonitatis, & misericordiæ, benignissime in Christo Pater; precamur te, ut labia nostra aperiās, quo annunciet os nostrum gloriam tuam. Minores sumus omnibus miserationibus tuis, quas in sumentum tuum & opus manuum tuarum largiter contulisti. Neque enim tantum ad imaginem tuam creasti nos, sed & per peccatum factos ira filios naturæ, ad imaginem tuam reformasti. Quod si nos totos tibi debeamus, quia nos fecisti; quid reddemus pro eo quod nos ita redemisti? Nam si mirabile & magnum fuit, hominem nasci ad imaginem tuam, longe majus fuit, quod qui rapinam non est arbitratus esse se æqualem Deo, ad imaginem nostram homo fieri dignatus sit, formaque servi suscepta, factus sit nobis à Deo sapientiæ, justitiæ, sanctificatio, & redemptio. Sed his beneficijs non contentus, quia thesaurus non prodest incognitus, nos populum sedentem in tenebris & umbra mortis, sine spe salutis, projectos super faciem terræ in abiectione animæ nostræ, manifestatione Solis justitiæ & veritatis illuminasti: absque qua fuisset, in erroribus æternum perissemus; ignari viæ, qua ambulandum esset. Et cum inimicus inter triticum, dormientibus hominibus seminasset zizania, eorumque tenebræ paulatim invaluisent; à plus quam Ægyptiacis liberaisti nos luce Reformationis. Vineam tuam in his locis plantasti: cujus umbra operuit montes, & arbusta ejus cedros Dei. Ac cum hostis humani generis, Draco ille magnus & rufus, invidens nobis hanc felicitatem, ex ore suo ejiceret aquam tanquam flumen, ut illius vorticibus abriperemur, & jam montes aquarum volverentur, atque horrida bella passim contra turturem & unicam tuam excitasset, atque hoc

inimici

inimici tui agerent, ut Ecclesiam tuam in his provincijs deglutirent, animam nostram de laqueo venantium, etiam tum, cum non appareret clypeus aut hasta in Belgio, eripuisti. Nova bella elegisti, portas hostium ipse subverristi, murus igneus urbibus fuisti, quæ portas aperuerant, ut intraret Rex gloriæ. Postea egressus cum exercitibus nostris, docuisti præliari manus Illustrissimi Principis Arausicani, manumque ejus apprehendens, confregisti vinctas portarum inimicarum: dedisti terminis nostris pacem; & adipe frumenti impinguaisti nos: coronasti nos benignitate tua: & pedes tui stillarunt pinguedine. Quodque caput beneficiorum tuorum temporalium apud nos est, dedisti Illustribus & Clementissimis Dominis nostris, urgentibus negotijs, turgentibus procellis, cor docile, ut populum tuum, cui eos præfecisti, sapienter judicare possent, interque bonum & malum discernere. Inspirasti illis consilia salutaria, & mirabiliter ijs benedixisti, & fecisti illos velut filios olei splendoris, qui adsisterent tibi Dominatori universe terræ. Expectasti pro his beneficijs tuis à vinea tua uvas, & ecce protulit labruscas: exaltasti populum, & ille te sprexit. Propterea etiam merito non pepercisti nobis. Factus es quasi colonus in terra, & quasi viator declinans ad manendum, ut fortis, qui non potest salvere. Confudisti labia nostra, & exteri belli mors, natalis pene fuit domestici. In pace amaritudo Sponsæ tuæ fuit amarissima. Securim ad radicem arboris posuisti, ut ficum infructuosam excinderes. Hereditas tua facta est, quasi leo in sylva: dedit contra te vocem. Pastores multi demoliti sunt vineam tuam, conculcaverunt partem tuam, dederunt portionem tuam desiderabilem in desertum solitudinis, posueruntque eam in dissipationem. Neque ubique pax fuit egredienti, & ingredienti, verum terror horrendus, & imago belli plurima: parum enim absuit, quin juxta minas tuas, ô Domine, gens contra gentem & civitas pugnaret contra civitatem, quia tu conturbabas eas omni angustia. Sed in ira recordatus es miserationum tuarum, inclinasti corda Patrum Patriæ, & zelo affecti domus tuæ, ut serio quærerent, quæ ad pacem faciunt Hierusalem. Hunc in finem convocarunt Synodum hanc Nationalem, ut super questionibus motis interrogaretur os Domini, & lex tua lux esset, discutiens omnes errorum caligines. Veruntamen, cum omnia pendeant à benedictione tuâ, Domine, precamur te ut juxta promissionem tuam (ubi duo aut tres congregati sunt in nomine meo, cum illis futurus sum in medio eorum) Synodo huic Nationali præideas Sancto tuo Spiritu, Spiritu veritatis & pacis. Et cum sacræ literæ eodem Spiritu, quo inspiratæ sunt, explicari etiam debeant, tantumque à puris mentibus intelligi possint, precamur te, ut eas primo quidem purifies, deinde illumines, ut verbum tuum sacrosanctum recte intelligamus, religiose tractemus. Effice, ô Deus, ne quæquam fallamus per scripturas, nec fallamur in illis: sed ut veritatem in illis querentes, eam inveniamus; inventam constanti fide propugnemus. Sanctifica nos in veritate tua: da ut uno ore honorificemus te, ne sint in nobis schismata, sed perfecti in eodem sensu eademque sententia simus. Ne efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes, sed solícite unitatem Spiritus in vinculo pacis servemus. Fac perpetuo cogitemus, meliorem esse talem pugnam quæ nos Deo (qui est veritas) proximos facit, quam pacem illam quæ separat à Deo: duas item esse amicas ac sorores geminas, Veritatem & Pacem: neque ad nos pacem venturam, si sororem ejus veritatem non dilexerimus. Concede nobis, ut sepositis affectibus pravis, quæstiones propositas non subtilitatum acumine, sed ipsa-

rum rerum soliditate libremus, & convitiorum amarissimam labem, verborum veracium flumine diluamus. Da, ut errantes in viam rectam reducantur, neque sint pertinaces, sed cogitent, confessam imperitiam, summam esse prudentiam: & posse in eo, quod homini incredibile, esse verum, & in verisimili mendacium: summamque esse victoriam, triumphare de errore deposito. Et quoniam mandasti nobis ut precemur te pro Regibus & Ducibus, iisque qui in sublimitate positi sunt; rogamus te inter alios, pro ijs, quorum Theologos in hac Panegyri Ecclesiastica conspicimus & expectamus. Pro Serenissimo Magnæ Britannie Rege Iacobo I. veræ Fidei Defensore acerrimo & vigilantissimo. Pro ejusdem genero, Serenissimo Principe Palatino, Romani imperij Septemviro, atque ejusdem nunc imperij Vicario: Pro illustriss. Duce atque Electore Brandeburgico: Pro illustrissimo Landgravio Hassiæ: Pro Confœderatis Helvetiorum Cantonibus: Pro generosissimis Comitibus Nassovicis & Wetteravicis: Pro amplissimo & spectatissimo Senatu Reip. Genevensis, Bremensis, & Emdanæ. Inprimis vero pro ijs, quos nobis in Reformato Belgio præfecisti: Pro illustribus ac præpotentibus Dominis Ordinibus Generalibus, eorumque ad hanc Synodum Delegatis: Pro illustrissimo & fortissimo Principe Arauscano, totaque domo Nassovica: Pro illustribus ac potentibus Ordinibus Hollandiæ: Pro Consiliarijs utriusque Curiaæ spectatissimis: Pro amplissimo etiam hujus urbis Senatu, Domino Prætorè, Consule, Scabinis & Octumviris. Fac ut omnes & singuli serviant tibi in timore, & exultent in tremore. Ut sint & maneant fidei Ecclesiarum in his oris nutricij. Stabilitas sceptrum eorum, & thronus ipsorum sit firmus jugiter. Benedic etiam urbis hujus Dordracenæ civibus. Da ut ante omnia querant regnum Dei & justitiam ejus. Et pro benignitate tua, temporalia illis tanquam superpondium adjicias. Denique fac ut nos omnes in hoc conventu grata tibi & sentiamus & proferamus: ad nominis tui gloriam, & veritatis conservationem, Ecclesiæ & Reipublicæ piam tranquillitatem. Audi & exaudi nos per Jesum Christum, Filium tuum, Dominum nostrum. cui tecum & cum Spiritu Sancto sit laus, honor, & gloria, in secula. Amen.

Actis Deo gratijs, ad vos me converto Illustrium ac Præpotentum DD. Ordinum Generalium Delegatos Nobilissimos & Generosos, gratiasque Illustribus ipsorum Celsitudinibus, quas possum maximas, nomine Ecclesiarum Belgij Reformatarum ago, quod gemitus, preces, supplicationes, pro impetranda Synodo Nationali non spreverint, sed insistentes vestigijs optimorum Imperatorum, Constantini, utriusque Theodosij, Marciani & similium, cætum hunc celeberrimum, minorem quidem numero, quam in Synodis illis quatuor Generalibus fuit, fructu vero, ut speramus, non inferiorem, convocare tam ingentibus sumptibus non fuerint gravati. Quodque vobis, (quos hoc opus plurimum gaudemus promovisse) hanc provinciam imposuerint, ut nomine Illustrium ac Præpotentum ipsarum Celsitudinum, Synodo huic celeberrima præsideretis. Quod bono publico & Ecclesiæ commodo vos facturos esse, nulli dubitamus. Scimus non deesse, qui sanctissimo decreto convocata hujus Synodi detrahant: sed regium est, ut ille aiebat, bene facere & male audire. Supremæ potestates mundo instar solis prælucent. non movetur ille latratibus: obnititur præterea reliquis planetis, & contrarius orbi evehitur. Maçti hoc animo, Illustres ac Præpotentes Domini. Confortamini, & non dissolvantur manus vestrae. Erit enim merces operi vestro. Durate, & vosmet rebus servate secundis.

Vobis

Vobis quoque, Reverendissime D. Præsul, Clarissimi, Doctissimi, & pietate conspicui Theologi Exteri, gratias ago pro ferventi zelo, quod super contritione Ioseph condolentes, hoc incommodo anni tempore, & præcipite autumno, post habitis cominoditatibus vestris & familiarum vestrarum, addo & Ecclesiarum vobis à Deo commissarum, nobis succurrere non fueritis gravati: infido mari, & periculosissimis itineribus vos exponentes. Extorsit à charitate vestra hoc officium communio Sanctorum, & membrorum cum Christo capite unio. Cumque non simus referendo, Deum venerabimur, ut vestrarum Ecclesiarum & familiarum vobis hic pro domo ipsius vigilantibus, rationem habeat. ut reversi salva omnia & ex voto inveniat. Speramus laborem vestrum non fore inanem in Domino, sed Deum precibus, laboribus, vigilijs, & conatibus vestris: ita benedicturum, ut præter tranquillitatem conscientiarum, peccatarum Ecclesiarum Belgicarum fructum reportetis. Atque ita suscepti itineris nunquam aut Dominos vestros (quos prout veneramur) aut vos ipsos unquam pœniteat. In quo omni finio.

Restat, ut Viri Nobilissimi, Amplis. Consultis. nomine Illustrum ac Præpotent. DD. Ordinum Generalium Delegati, Synodo huic ea quorum in sequentibus omnibus Sessionibus habenda erit ratio, aut alia quæ ipsorum prudentiæ ex usu, decore, & splendore huius cætus esse iudicabunt, exponant, & aperturam Synodi (ut prisca phrasi utar) facere non graventur.

Cum dicendi finem Lydius fecisset, Amplissimus & Consultissimus Vir D. Martinus Gregorij, Ducatus Geldriæ & Comitatus Zutphanæ Consiliarius primarius, nomine eorum, quos Illustris ac Præpotentes DD. Ordines ad venerandam Synodum hanc delegant, hac oratione, Synodi, ut vocant, aperturam fecit:

Quod Ecclesiæ ac Reipublicæ felix sit ac faustum, Reverendi, Venerabiles, Clarissimi; vel id imprimis Illustrissimorum atque Præpotentum Fæderatarum Belgij Provinciarum, Dominorum nostrorum honoratissimorum Delegati, maximopere gaudent, quod frequentissimam hanc vestram hodiernam præsentiam conspiciant, eamque ob causam Serenissimo Potentissimoque Principi ac Domino, Domino Iacobo, Magnæ Britannie Regi, felicissimo Fidei Defensori; Celsissimo quoque principi ac Domino, Domino Frederico Electori Serenissimo; Illustrissimo Principi Landtgravio, Generosis ac Magnificis Helvetiarum Cantonibus Evangelicis; Magnificis ac Spectabilibus Rebuspublicis & Civitatibus; Provincialibus denique Belgij Synodis; submissas, debitas, decentesque agunt gratias, quod ad rogationem, monitum, ac petitionem Illustrissimorum Dominorum nostrorum, Delegatos suos ad præsentem atque instantem hanc Synodum, pro salute ac concordia Ecclesiæ simul & Provinciarum huc ablegarint, frequentesque adesse voluerint. Vobis item Reverendi, Clarissimi, Doctissimi, Præstantissimique Viri, honorem hunc, pietatem, & promptitudinem animi adscribimus, quod insuper habita tempestate hac præsentè, & aëris incommoditate, promptè & ultro advolastis; dissidenti Ecclesiæ ac periclitanti, Christianum ac paternum officium; cognoscendis, examinandis, atque componendis controversijs Ecclesiasticis, exhibituri. Quæ cum summo, non Provinciarum modo nostrarum, sed finitimorum quoque ac exterorum mœrore hætenus percrebuerunt. Cui enim esse ignotæ possunt infelices disputationes atq; altercationes illæ, quæ parietibus subsellisq; Ecclesiæ Leydensis primum incluse, mox in vulgus (per imprudentiam an imbecillitatem animi?) disseminatæ, Ecclesias deinde omnes, urbes, oppida, postremo & singulas provincias ita pervagatæ sunt, prorsus ut illæ quasi agitantibus ventis

diffudisse quædam civilis belli incendia ubiq; viderentur: parumque abeset, quin & omnium Ecclesiarum, & hic ipse florentissimus Reipublica nostræ status funditus fuisset eversus: nisi & summa Dominorum nostrorum vigilantia, cura, ac sollicitudo, pro securitate & salute provinciarum, tum acerrimus ille magni Principis Uranie animus, ejusque singularis in conficiendis negotijs dexteritas, sese mutuo complexa fuissent. Tandemque hoc ipsum bonis omnibus desideratum, ac inprimis necessarium convocandæ Synodi, cujus hodie felicem, & frequentem hic conventum intuemur ac præsentiam, remedium excogitasset. Precamur autem Deum Optimum Maximum, ut sancto suo Spiritu præesse congregationi vestræ velit; ut hac ratione cuncta, sine ullis, quæ nonnunquam domo adferri solent, præjudicijs, moderate, sobrie, & in timore Domini proposita, cognita, definita, Illustrissimorum Dominorum nostrorum spei, desiderioque omnium provincialium, piorumque respondeant: utque hæc acclamatio ab universo populo feliciter exaudiat: cor Ecclesiæ credentium & popularium unum esse. Atque in hoc voto, Illustrissimorum Dominorum Ordinum Deputati, nunc finient & acquiescent: & quæ porro in rebus Ecclesiasticis agenda, tractanda, aut definienda erunt, sanctæ huic congregationi Synodoque permittent.

Exhibuerunt deinde Generosi ac Nobilissimi Illustrium ac Præpotentum DD. Ordinum Delegati, fidei ac mandati literas, ab iisdem Illustribus ac Præpotentibus DD. Ordinibus Generalibus ad hanc Synodum datas, quas à Balthalare Lydio, Ecclesiæ Dordrechtanæ Pastore publice prælegi mandarunt. Ex autem ita se habebant:

Ordines Generales unitarum Belgij provinciarum universis & singulis, præsertim Reverendis, Venerabilibus, Clarissimis Pastoribus, Doctoribus & Senioribus Ecclesiarum, tum Belgicarum tum exterarum, ad Synodum Nationalem evocatis, ac delegatis, hæc nostras lecturis & audituris, Salutem:

Quandoquidem nihil nobis magis curæ fuit per annos hosce quinquaginta, quibus cum Rege Hispaniarum & Archiducibus Austria, pro Religione Christiana, libertate, & privilegijs Provinciarum asserendis, domi, foris, terra, marique continue ac varie concertatum ac bellum gestum est, quam ut pura Christianæ Religionis doctrina, rectusque divinus cultus in omnibus & singulis provincijs nostris assereretur, conservaretur & propagaretur, atque nos in eam rem omnes nostras vires, & animorum cogitationes, sine intermissione adjiceremus, Deoque bene juvante, tam feliciter publica promoveremus, ut non modo Ecclesiarum Belgicarum status & consensus, sed & quies Provinciarum asserta esse videretur, pactis cum Hispaniarum Rege & Archiducibus Austria inducijs, subito quasi ex transverso infelices quædam altercationes de quibusdam Religionis capitibus emerferunt, quæ tam late in vulgus pervagatæ sunt, ut quædam jam certissima dissensionum, odiorumque initia, imo semina, ac civilis belli incendia, totis Provincijs diffusa viderentur. Nos cum hujusmodi rerum animorumque perturbationibus ac fluctibus, mature obviam eundum esse putaremus, cumque videremus, non alia promptiori, certiori, aut Christiana magis via ac modo, animorum Provincialium tranquillitati consuli, unionem pristinam, & optatam animorum conspirationem reduci ac restau-

ac restaurari posse, quam si promptissime & Christiane per finitimarum exterarum ac provincialium Ecclesiarum consensum huiusmodi motus componerentur, & obortæ controversiæ sopirentur, nihil ultra dubitantes, matura habita deliberatione, consultisque omnium & singularum Provinciarum sententijs, consiliisque, liberam legitimamque Nationalem in urbe Dordraci Synodum, convocare, indicare atque promulgare visum nobis fuit; anno hoc præsentis millesimo, sexcentesimo, decimo octavo, mense Novembri inchoandam. Ad cuius certiore ordinem, modum, ac progressum, evitandis omnibus impedimentis atque difficultatibus, quæ in actuum & agendorum celebratione oboriri possent, certo nostro consilio ac deliberatione antehabita, Delegatos nostros ordinavimus, delegavimus, commisimus, hoc ipso ordinamus, delegamus, & committimus Illustrē & Generosum, Nobiles, Clarissimos, & Prudentissimos statui nostro fideles:

Martinum Gregorij, Juris utriusque Doctorem, primarium Curiae Ducatus Geldriae, ac comitatus Zutphaniae Consiliarium. Henricum ab Essen, Curiae Ducatus Geldriae ac Comitatus Zutphaniae Consiliarium. D. Walravum de Brederode, Baronem Vianæ & Ameydæ, Vice-Comitem Ultrajectensem, Dominum in Noordeloos. Hugonem Muys ab Holy, equitem, urbis Dordrechtanæ, tractusque Striensis Prætozem. Vel N. ejusdem civitatis pro tempore Consulem. Iacobum Boulenium, urbis Amsterodamensis Consulem. Gerardum de Nieuenburg, Consulem civitatis Alcmarianæ. Rochum vanden Honert, supremæ Curiae Hollandiæ, Zeelandiæ, & VVest-Frisiæ Consiliarium primarium, Academiæque Leydenfis Curatorem. Nicolaum Cromholtium, Provincialis Curiae Hollandiæ, Zeelandiæ, & VVest-Frisiæ Consiliarium primarium. Simonem Schottum, J. U. Doctorem, Civitatis Middelburgensi à Secretis. Iacobum de Campe, J. U. Doctorem, Ordinum Zelandiæ Consiliarium. Fredericum de Zuylen van Nievelt, Dominum Aertsbergæ, Berckewoude, de Enge. VVilhelmum ab Hartevelt, civitatis Amersfordianæ Consulem. Ernestum ab Aylva, Ordinum Frisiæ Consiliarium, & Grietmannum in Oostdongerdeel. Ernestum ab Harinxma, primarium Curiae Provincialis Frisiæ Consiliarium. Henricum Hagen, Nobilem Vollenhoviæ, ex ordine equestri. Iohannem ab Hemert, Daventriensis Civitatis Consulem, & in Collegio Illustr. Ordd. Generalium Deputatum. Hieronymum Isbrants J. U. D. Etzardum Iacobum Clant, Dominum in Essinga & Sandvver.

Mandantes atque injungentes dictis omnibus singulisque nostris Delegatis, ut sub nomine & autoritate nostra quam citissime, & opportunitate prima, Dordracum se recipiant, Synodum aperiant, nostroque nomine in omnibus ac singulis Sessionibus & Actionibus Synodalibus se sistant, eis adsint, suæque prudentia, consilio, & moderatione singula quæ ad inspectionem ipsorum spectant atque curam, ita componant, prout dictis nostris Delegatis hoc plenissime committimus, eosdemque peculiariter instruximus, quo optatus tandem, ac desideratus Synodi hujus fructus, ad æterni Dei & Domini nostri Iesu Christi, gloriam atque laudem, ad omnium nostrarum Ecclesiarum, incolarum & popularium salutem, concordiam & pietatem redundare queat. Id quod à Deo misericordia Patre, per Dominum nostrum Iesum

Christum precamur. In horum omnium fidem & certitudinem, presentibus hisce literis sigillum nostrum appendi & subscribi à Graphiario nostro iussimus.

Dabantur in frequentissimo nostro conventu, Haga-Comitis, Anno Domini nostri millesimo sexcentesimo, decimo octavo, die sexto Novembris.

Signatum

A. V. Mathenefs. Vt.

Infra erat scriptum,

Ad mandatum prædictorum Dominorum Ordinum Generalium

Subsignatum

Aerffens.

*Appensum erat sigillum Ordinum Belgij magnum,
in cera rubra expressum.*

Generosis atque Amplissimis Delegatis, ut à Secretis, ipsis esset, ad-
jungi placuit, Clarissimum virum D. Danielem Heinsum: in
Academia Leydensi Historiarum Professore, ejusdemque Aca-
demiæ Bibliothecarium, ac Secretarium. qui & paulo post ad-
venit.

SESS. II.

Sessione secunda,

xiv Novembris, Die Mercurij ante
meridiem.

Hac Sessione, suas quoque Synodorum Belgicarum Delegati, Fidei, ut vocant,
litteras exhibuerunt: cum quibus ad hanc Synodum Nationalem erant ablegati. Ex
quibus constabat, à Provincialibus Fœderati Belgij Synodis, ad eandem Pastores
hos & Seniores, quorum hic subjiciuntur nomina, fuisse delegatos.

*Ex Ducatu Geldriæ, & Comitatu Zut-
phanienfi,*

Gulielmus Stephani, S. Theologiæ Doctor, & Pastor Ecclesiæ Arnhemienfis,
Eilhardus à Mehen, Ecclesiæ Hardovicenæ Pastor. Sebastianus Dammannus, Ec-
clesiæ Zutphanienfis Pastor. Iohannes Bovilletus, Pastor Warnsfeldenfis. Iaco-
bus Verheyden, Rector Scholæ Noviomagenfis, ejusdemque Ecclesiæ Senior.
Henricus ab Hel, Consul Zutphanienfis, & in Collegio Illustr. DD. Ordd. Ge-
neralium Deputatus, Ecclesiæ Zutphanienfis Senior.

Ex Hol-

Ex Hollandia Australi,

Balthasar Lydius, Pastor Ecclesiæ Dordracenæ. Henricus Arnoldi, Pastor Ecclesiæ Delphensis. Festus Hommius, Pastor Ecclesiæ Leydenfis. Gisbertus Voetius, Pastor Ecclesiæ Heusdanæ. Arnoldus Musius ab Holy, Syd-Hollandiæ Ballivus, & Ecclesiæ Dordrechtanæ Senior. Ioannes Latus, Senior Ecclesiæ Leydenfis.

Ex Hollandia Boreali,

Iacobus Rolandus, Pastor Ecclesiæ Amstelodamensis. Iacobus Triglandius, Pastor Ecclesiæ Amstelodamensis. Abrahamus à Doreslaer, Pastor Ecclesiæ Enchusanae. Samuel Bartholdus, Pastor Ecclesiæ Monachodamensis. Theodorus Heynigius, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis. Dominicus ab Heemskerck, J. U. D. & Ecclesiæ Amstelodamensis Senior.

Ex Zeelandia,

Herimannus Faulkelius, Pastor Ecclesiæ Middelburgensis. Godefridus Vdemannus, Pastor Ecclesiæ Ziriczeanæ. Cornelius Regius, Pastor Ecclesiæ Goefanæ. Lambertus de Rijcke, Ecclesiæ Bergizomianæ Pastor. Iosias Vosbergius, J. U. D. in Camera Rationum Zeelandiæ Consiliarius, & Ecclesiæ Middelburgensis Senior. Adrianus Hofferus, Scabinus, & urbis Zirizæ Consiliarius, ejusdemque Ecclesiæ Senior.

Ex Provincia Vltrajectina.

A parte Ecclesiarum illius Provinciæ, quæ ibidem sequuntur
sententiam Contra-Remonstrantium.

Iohannes Dibbezius, Pastor Dordrechtanus, Synodi Orthodoxæ Vltrajectinæ Deputatus. Arnoldus Oortcampius, Ecclesiæ Amersfortianæ Pastor. Lambertus Canterus, civitatis Vltrajectinæ Consiliarius, & Ecclesiæ Vltrajectinæ Senior.

A parte Ecclesiarum, quæ ibi sententiam Remonstrantium sequuntur.

Isaacus Frederici, Pastor Ecclesiæ Vltrajectinæ. Samuel Naranus, Pastor Ecclesiæ Amersfordianæ. Stephanus ab Hellinghen, J. U. D. Curia Provinciæ Vltrajectinæ Consiliarius, & Ecclesiæ Senior.

Ex Frisia,

Iohannes Bogermannus, Pastor Ecclesiæ Leoverdiensis. Florentius Iohannis, Pastor Snecanæ. Philippus Danielis F. Eilshemius, Pastor Ecclesiæ Harlingenfis. Meinhardus ab Itzerda, Ordinum Frisæ Consiliarius, & Ecclesiæ Leoverdiensis Senior. Kempo ab Harinxma à Donia, Curia Provincialis Frisæ Consiliarius, & Ecclesiæ Leoverdiensis Senior. Ioannes vander Sande, J. U. D. Curia provincialis Frisæ Consiliarius, & Ecclesiæ Leoverdiensis Senior.

Ex Transisulania,

Casparus Sibelius, Pastor Ecclesiæ Daventrienfis. Hermannus Wiferdingius, Swollanæ Ecclesiæ Pastor. Hieronymus Vogelius, Hasseltanæ Ecclesiæ Pastor; tempore Deputationis inserviens Ecclesiæ Campensi. Iohannes Langius, Ecclesiastes Vollenhovianus. Guilielmus à Broïckhusen, Senior Ecclesiæ Swollanæ. Ioannes à Lauwick, Consul urbis Campensis & Ecclesiæ Senior.

Ex urbe Groninga & Omlandis,

Cornelius Hillenius, Pastor Ecclesiæ Groningana. Georgius Placius, Pastor Ecclesiæ Appingadammonensis. Wolfgangus Agricola, Pastor Ecclesiæ Bedumana. Iohannes Lolingius, Pastor Ecclesiæ Noortbrouckana. Egbertus Halbes I V. L. Ecclesiæ Groningana Senior. Iohannes Ruffelaert, Senior Ecclesiæ Stedumana.

Ex Drentia,

Themo ab Affchenberg, pastor Ecclesiæ Meppelenfis. Patroclus Rommelingius, Pastor Ecclesiæ Rhuinenfis.

Ex Ecclesiis Gallo-Belgicis,

Daniel Colonius, Pastor Ecclesiæ Leydenfis, & Regens Collegij Gallo-Belgici in Academia Leydenti. Iohannes Crucius, Pastor Harlemensis. Iohannes Doucherius, Pastor Flissinganus. Ieremias Poursius, Gallo-Belgiæ Middelburgensis Ecclesiæ Pastor. Everardus Beckerus, Senior Ecclesiæ Middelburgensis. Petrus Pontanus, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis.

Ex horum numero, eligi suffragiis placuit, qui dirigendis atque consignandis Synodi præessent actionibus, Præsidentem vnum, Assessores duos, totidemq; Scribas.

Ex Generosis & Amplissimis D D. Delegatis, rogati sunt Clarissimi atque Amplissimi Viri Martinus Gregorij, & Simon Schotte, ut cum designatis quatuor Senioribus, Arnolde Musio ab Holy, Iacobo Verheyden, Iosia Vosbergio, & Iohanne Latio, suffragia colligerent. Quorum potiore numero Præsides Synodi electus est Iohannes Bogermannus, Ecclesiæ Leoverdiensis Pastor: Assessores, Iacobus Rolandus, Amstelodamensis, & Hermannus Faulkelius; Middelburgensis Ecclesiæ Pastores: Scribæ autem seu Actuarii, Sebastianus Dammannus Zutphanienfis, & Festus Hommius Leydenfis Ecclesiæ Pastores.

Eadem Sessione Reverendi & Clarissimi S. Theologiæ in Academiis & Illustribus Scholis Fœderati Belgij Professores, literas Illustrium Ordinum suarum Provinciarum à quibus missi erant, publice exhibuerunt. Quæ prælectæ probatæque sunt. Quorum hic sequuntur nomina :

*Ab Illustribus Ordinibus Hollandiæ &
Westfrisiæ:*

Iohannes Polyander, SS. Theologiæ Doctor & Professor in Academia Leydenti.

Ab Illustribus Ordinibus Groningæ & Omlandis:

Franciscus Gomarus, SS. Theologiæ Doctor & Professor in Academia Groningana.

Ab Illustribus Ordinibus Ducatus Geldriæ & Comitatus Zutphaniæ:

Antonius Thysius, SS. Theologiæ Professor in Illustri Schola Harderwicena.

Ab Illustribus Ordinibus Zeelandiæ:

Antonius Walzus, Ecclesiæ Middelburgensis Pastor, & in Illustri Schola ibidem Professor.

Sessione

Sessio Tertia,

SESS. III.

Eodem Die post meridiem.

Hac Sessio à Pastoribus Ecclesiarum Belgicarum ac Senioribus tradita, publice prælecta atque examinata sunt fidei singulorum literæ: quæ & placuerunt. In Deputatorum Transilulanorum literis fiducialibus observatum fuit, mandari iis; ut non modo secundum verbum Dei, sed & fidei analogiam in Confessione & Catechesi harum Ecclesiarum comprehensam, judicarent. Quo cum videri posset, ipsam quoque Catechesin pro norma iudicii, de veritate doctrinæ, cum Verbo Dei in pari autoritatis gradu constitui. Deputati Transilulani ad hæc declararunt, se fratresque à quibus essent delegati, solum Dei verbum, unicam normam, ad quam de doctrinæ veritate iudicari debeat, agnoscere; ac secundum eam tantum, ipsos quoque iudicatos esse. Quod autem in literis fidei, Confessionis quoque & Catecheseos mentio sit addita, non voluisse eo fratres Transilulanos significare, sese scripta illa in pari autoritatis gradu cum sacra Scriptura ponere: sed tantum, ea se pro Orthodoxis & cum verbo Dei consentientibus, proque formulis consensus in doctrina Orthodoxa habere. De quo consensu, si qua moveatur controversia, eam ex istis formulis diiudicandam esse. Quæ declaratione Synodo est satisfactum.

Fuerunt quoque in literis fidei, quas Remonstrantium ex provincia Ultrajectina Deputati exhibuerant, hæc tria animadverta: I. Non tribui eis potestatem in illis, aliis de rebus, quam de quinque Articulis Hagienfibus agendi. II. Quod si alia proponerentur, injungi iis, ne de illis agerent, priusquam eadem cum Delegantibus per recessum communicassent. III. Concedi iis tantum potestatem deliberandi, atque Remonstrantium sententiam defendendi, aut, ut loquebantur, accommodandi: non autem definiendi, aut quidquam decidendi. Has vero observationes Ultrajectini Remonstrantes, scripto comprehensas, una cum literis fidei exhibitis sibi tradi, tempusque de responso deliberandi sibi dari in diem proximum petierunt. Quod concessum ipsis fuit.

Post hæc Reverendi & Clarissimi Theologi exteri rogati sunt, num & ipsi quoque literas fidei Synodo exhibendas haberent. Ad quæ, cum à Generalis atque Amplissimis DD. Delegatis, tum ab ipsis exteris Theologis declaratum est: literas fidei ad Illustres ac Præpotentes Ordines Generales attulisse omnes. nonnullos quoque insuper, ad Illustrissimum Principem Arausicanum, quibus delegationem suam iis. dem probant. Eorum autem qui missi erant Theologorum, hæc sunt nomina:

A Serenissimo & Potentissimo Magnæ Britanniæ Rege, Iacobo I.

Georgius Episcopus Landavensis. Iosephus Hallus, S. Theologiæ Doctor, Decanus Wigorniensis. Iohannes Davenantius, S. Theologiæ Doctor, & publicus Professor in Academia Cantabrigiensi, Collegique Reginalis ibidem Præses. Samuel Wardus, S. Theologiæ Doctor, Archidiaconus Fauntonnensis, & Collegii Sidneyani, in Academia Cantabrigiensi Præfectus.

A Serenissimo Electore Palatino,

Abrahamus Scultetus, S. Theologiæ Doctor & Professor in Academia Heidelbergensi, Aulicusq; Concionator. Paulus Tossanus, S. Theol. Doctor, & in Senatu Ecclesiastico inferioris Palatinatus Consiliarius. Henricus Altingius, S. Theol. Doctor & Professor in Academia Heidelbergensi, & Ephorus Collegij Sapientiæ.

Ab Illustrissimo Landgravio Hassiæ,

Georgius Cruciger, S. Theologiæ Doctor, Professor, & pro tempore Academiæ Marpurgensis Rector. Paulus Steinus, Concionator Aulicus, & S. Theologiæ in Collegio Nobilitatis Adelphico-Mauritiano Professor Cassellis. Daniel Angelocrator, Ecclesiæ Marpurgensis Pastor, & vicinarum ad Lanum & Aederam Superintendens. Rodolphus Goclenius Senior, Philosophiæ purioris in Academia Marpurgensi Antecessor primarius, & nunc Decanus.

A quatuor

A quatuor Reformatis Helvetiæ Rebuspublicis.

Iohannes Iacobus Breytingerus, Ecclesiæ Tigurinæ Pastor. Marcus Rutimeyerus, S. Theologiæ Doctor, & Ecclesiæ Bernensis Minister. Sebastianus Beckius, S. Theologiæ Doctor, & Novi Testamenti in Academia Basileensi Professor, ibidemque Facultatis Theologiæ Decanus. Wolfgangus Meyerus, S. Theologiæ Doctor, Ecclesiæ Basileensis Pastor. Iohannes Conradus Kochius, Ecclesiæ Scaphusianæ Minister.

A Repub. & Ecclesia Genevensi.

Ioannes Deodatus, in Ecclesia Genevensi Pastor, & in eadem Schola S. Theologiæ Professor. Theodorus Tronchinus, divini verbi Minister in Ecclesia Genevensi, & ibidem S. Theologiæ Professor.

A Repub. & Ecclesia Bremensi.

Matthias Martinius, Illustris Scholæ Bremensis Rector, & in ea divinarum literarum Professor. Henricus Isselburgius, S. Theologiæ Doctor, in Bremensi Ecclesia ad B. Virginis Iesu Christi servus, & in Schola Novi Testamenti Professor. Ludovicus Crocius, S. Theologiæ Doctor, Ecclesiæ Bremensis ad S. Martini Pastor, & in Illustri Schola, Veteris Testamenti & Philosophiæ practicæ, Professor.

A Repub. & Ecclesia Emdana.

Daniel Bernardus Eilshemius, Emdanæ Ecclesiæ Pastor Senior. Ritzius Lucas Grimerhemius, Emdanæ Ecclesiæ Pastor.

Theologi Genevenses, alias præterea Synodo inscriptas tradiderunt, quibus Genevensis Ecclesia merorem ex controversijs Belgicis conceptū testabatur, deq; adhibito nunc ijs remedio gratulabatur: serio deniq; ac diligenter Synodum ad commodam & fidelem horum malorum curam adhibendam adhortata, divinam eidem benedictionem comprecabatur. Pro quibus pijs exhortationibus ac cōprecationibus, eidem quoq; Ecclesiæ actæ sunt gratiæ. Earū vero literarum hoc est exemplum:

Reverendi & Clarissimi Viri Patres ac Fratres, in Domino Jesu plurimum observandi.

Quantus hactenus fuerit bonorum omnium ex Ecclesiarum in Belgicis Fœderatis Provincijs disidio mæror, quam grave luctuosumque orbi Evangelicam puritatem profitenti, si latius grassetur malum schismatis, discrimen impendeat, pietati vestræ, Patres Venerandi, satis superque compertum est. Quare illam demum illuxisse diem, omnium votis expetitam, piorumque precibus toties exoptatam, & nos istius mystici corporis pars, etsi minima, aliquantula tamen in millibus Iuda, toto pectore gratulamur. Qua, sanciendæ sancientiæque, ex Domini præscripto, concordia; certæ fidæque rationes ineantur. Hac spe nempe freti, Christum, qui veritas idemque pax nostra est, sanctis piorum consilijs nunquam defuturum: ut iustissima Dei veritas, & animorum in Spiritu Domini conjunctorum charitas, inviolabili fœdere coalescat. nec uni temere quicquam adiiciatur, alteri contra jus fasque detrahendum: sed dirum istud, quo domus Dei deflagrat sopiatur incendium: ruinæ imminenti obviam eatur: & calcatis atque extra Ecclesiæ pomeria ejectionis noxijs & spinosis questionibus, quibus hodie feracem olim bonæ frugis agrum occupari & obsideri non sine lachrymis videmus, & non uni tantum provincie lata, sed etiam toti orbi Christiano salutaris lux pacis restituatur. Eo spectare omnium, tum sapientissimorum principum & Christianarum Rerumpublicarum, tum Christi servorum preces & conatus; jam aliquot ab hinc annis exploratum est. Hanc fuisse Synodi convocandæ, Illustrissimis & Potentissimis Provinciarum Fœderatarum Ordinibus, rationem intelleximus. Ad quam, quando ipsis è nostro cœtus nonnullos

nonnullos accersere visum fuit, ut collatis studijs, animis, precibus, consilijs, res omnium Deo gratissima, charitas fraterna promoveatur: Nos posthabitis Ecclesiæ Scholæque nostræ commodis, ex ordine nostro delectos fratres R. R. V. D. Johannem Deodatum & D. Theodorum Tronchinum, fideles Christi servos, Ecclesiæ & Scholæ nostræ columina, & luculentis, qua doctrina, qua pietatis testimonijs celebres (suffragijs nostris, autoritatis sue pondus apponente Amplissimo civitatis hujus Senatu) ad sacram vestram Panegyrim, divinæ gratiæ præsidio commendatos, mittimus & delegamus; Deum Opt. Max. precantes, ut ita ipsorum, & suscepti laboris causam secundare & concilio vestro (ne vel ipsi, vel alij incassum currant) Spiritu S. cuncta moderaturus, interesse & præesse dignetur. Illi autem, quæ sit Ecclesiæ nostræ fides, quæ preces, quis labor, quæ spes, quæ sententia, quis sensus, gemitus & suspiria, ingenue vobis exponent. Quis dolor & metus etiam; quæ cura nostros animos adiacentibus angat & urat. Quem enim non acerbissimo dolore afficiat bellum istud intestinum, quod fortissimas provincias, libertatis & religionis vindices, lamentabili exemplo discerpit? Quis non extimescit, ne crescente scissura, fiant novissima pejora prioribus, ne propediem eadem lues cæteras Ecclesiarum Reformatarum partes invadat? Serpit enim contagio, & ea iusto Dei judicio, temporibus nostris incumbit calamitas, ut ingenijs ad nova prurientibus, nihil jam sapiat, nisi quod fidei Sacro Dei verbo nixæ caput petit, & centrum concutit, fundamentaque ipsa convellit. Quem non tangant accerrime hostium Evangelij, quibus nos facti ludibrium sumus, sarcasmi & sanna: qui cum suam olim immanitatem sanguine nostro paverint, nunc suds istis digladiationibus oculos oblectant. Nempe in sinu gaudent, *αὐτοὶ βέλαι* & disceptationum tædas, è suorum castris in nostras cohortes injectas; in tantum profecisse, ut nobilissimam Ecclesiarum partem flamma jam depascat. Nam quibus militant, quibus sævent ista prælia, quos iste pugnae juvant, quarum exitus non vincenti, quam victo solet esse latior? Quapropter, Patres & Fratres observandi, flos Ecclesiarum, leclissima eruditorum virorum corona, in id totis animis incumbite, ut horum malorum radices extirpetis: Israëlitis vulnus rite curetis, Judicio Dei gravissimo, in templum & Prophetas divinitus misso, mature occurratis. Furit & faces subdit Satan; nullumque dissidio fratrum, quod Deus execratur, gratius est illi spectaculum. Irepunt fures, & ut in incendio susque deque aguntur, feruntur ac diripiuntur omnia; ita nunc, quos oportuit immotos, & in bonæ conscientiæ thesauro repositos fidei articulos, contentiosis disceptationibus & suspectis novationibus, turbari & concerpi cernimus. Optimorum Dei servorum nomina probro; modestam eruditionem & eruditam simplicitatem vitio; confessiones ex verbo Dei depromptas, tot martyrum sanguine comprobatas damno verti, ingeniorum acies, & stylosum mucrones, adversus veritatis hostes obvertendos, in viscera materna condidit; veteres jam olim explosas Arrianorum & Pelagianorum hæreses reviviscere; suspicionum, ubi nihil forte metuendum, querelarum, jurgiorum in Ecclesia, in foro, domi forisque plena omnia. Ecquid tandem consilij? Jam vero, per vos Ecclesiæ suæ laboranti suppetias laturus, Christus adest, monet, hortatur, & obtestatur, ut conscientijs consulatis. Nam sicuti olim, cum extiterunt de dogmatibus in Ecclesia dissensiones, inde ab ultimis usque temporibus Synodos coegerunt Apostoli, idemque postea institutum Principes optimi secuti sunt: ita quoque hoc tempore presentissimum in sanctissimò Fratrum conventu situm est remedium; qui nihil sibi querant,

non mundo, non carni, sed uni Christo serviant. Iam plus satis ævo nostro, quam triste sit & incivile belli sacri exemplum, in Germanico schismate sumus edocti; quantum offendiculum Evangelio positum; quantum gloriæ Christi detractum sit; nimium, probo dolor! experti sumus. Agite igitur, per Deum immortalem, Patres Reverendi, ut electi Dei filij induimini visceribus ipsius Christi; veritati ministrare; paci consulite; diuinæ ædificatoriæ restituere; piorum Dei servorum ab atrocibus calumnijs famam vindicare. Hostibus vestra concordia formidinem incutite; lugentibus sanctis gaudium reddite; Ecclesias schismate, bonos dolore, cunctos metu liberate. Nos interea supplices manus ad Deum pacis, pro pace Jerusalem attollimus, ut quemadmodum res ille nostras omnes consecit, hoc opus etiam vere divinum perficere; qui nos servavit, idem etiam nunc sanare, & malis ingruentibus opitulari dignetur. Veniat in templum suum Dominus; filios Levi purget: veritatis suæ jubar exerat, ut puro castæ religionis ministerio grata deinceps ipsæ munera offerantur. Eundemque obnixè rogamus, ut vos, Venerandi Patres, in electos sacerdotes sibi consecret; corda vestra Spiritu suo impleat; ora igne divino sanctificet, quo pretiosum à vili, falsum à vero spirituali æternæque discernentes, amplissimam consolationis toti Ecclesiæ referendam segetem in Domino reportetis: regno Christi incrementum Dei nomini, gloriæ, vobis laudis & salutis futurum argumentum certissimum præbeatis.

Genevæ VII. Octobris. Anno MD CXVIII. stylo veteri.

Subscriptum erat

*Vestrarum dignitatum observantissimi Pastores
& Professores Ecclesiæ & Scholæ Gene-
vensis, eorumque nomine,*

Simon Goulartius, S. Ecclesiastes Genevensis. Petrus Prevostius, Genevensis Ecclesiastes. Benedictus Turretinus, Ecclesiastes, & S. Theologiæ Professor. Daniel Chabreus, Ecclesiastes Genevensis.

Εμπνευσται erat, Reverendis & Clarissimis Viris, fidelibus Christi servis, Orthodoxarum Ecclesiarum Episcopis, Pastoribus & Doctoribus, ad Synodum Dordracenam Delegatis, Dominis, Patribus, ac Fratribus, in Christo plurimum observandis,

Dordracum.

SESS. IV.

Sessione Quarta

xv. Decembris, Die Jovis ante meridiem.

VLtrajectini Remonstrantes ad observata in literis fidei ex scripto responderunt: 1. Datam ipsis esse à Delegantibus potestatem, non tantum de quinque Articulis Hagienfis, sed de alijs etiam gravaminibus, tam doctrinam, quam ordinem Ecclesiæ spectantibus agendi: nec obscure potestatem definiendi ipsis tribui in literis fidei, voce, *judicandi*, in illis expressa, quam non vereantur ipsi per verbum *definiendi*, vel *decidendi* interpretari. 2. Se quoque sine Synodi permissione non esse ad suos recessuros. Si tamen forte sibi necessario recedendum judicarent, id ipsum à Synodo postulatu-
ros, iudicioque Synodi, hac in re morem libenter gesturos. Cui declarationi cum affirmassent literas mandati esse conformes, Synodus acquievit.

Exa-

Examinatis literis fidei, cum ad ipsam rem jam esset progrediendum, ut illius ex præscripto Illust. atque Præpotentum DD. Ordd. Generalium institueretur tractatio, placuit Generosis atque Amplissimis Delegatis, ut Leges x1. Novembris anni superioris, ab iisdem Illust. DD. Ordinibus statutz, quibus ratio habenda Synodi Nationalis, præscripta erat, publice prælegerentur. Quæ ita se habent:

Articuli de Indictione, Actionibusque Synodi Nationalis, in Conventu Illustrium ac Præpotentum DD. Ordinum Generalium Fœderatarum Belgij Provinciarum x1. Novemb. Anni
C1815 CXVII concepti, ac statuti.

I.

Ante omnia placuit, diebus quatuordecim, aut tribus ante conventum septimanis, ab Illust. ac Præpotentibus DD. Ordinibus Generalibus, in omnibus Provincijs, communem precum ac jejunijs diem indici: quo à Deo Opt. Max. votis ardentibus petatur, ut instanti actioni benedicat: utque tum sua Ecclesie tranquillitas, tum vero civibus mutua inter ipsos ad honorem Dei denuo reddatur ac restituatur concordia.

II.

Vt Nationalis Synodi, ab ipsis Illust. ac Præpotent. DD. Ordinibus Generalibus, indictio fiat ac denunciatio: Vtque in iisdem literis disertis, quinque Articulorum fiat mentio: atque hoc insuper addatur, ut si quæ sint Provincie quæ alias præterea difficultates aut gravamina habeant, quæ spectare ad communes Belgicæ Ecclesias videantur, aut si quæ peculiare reserent, quæ in Synodis Provincialibus commode dectidi nequierunt, ut ij, qui ad Nationalem hanc Synodum delegabuntur, easdem difficultates, plane ac dilucide scripto comprehendant, & ad Nationalem hanc Synodum deferant.

III.

Vt quo tota actio recte atque ordine procedat, omnisque vitetur confusio, à singulis particularibus, ut vocant, Synodis sex, qui maxime esse idonei videbuntur, delegentur. Inter quos ad minimum tres divini verbi administri erunt: reliqui tres aut duo spectate fidei ac probitatis, siue Presbyteri, siue alia Ecclesie membra, quæ Reformatam profiteantur religionem.

IV.

Vt ad Synodum eandem per literas Gallicana, quæ sub ditione Illustrissimum ac Præpotentissimum D. D. Ordinum Generalium sunt, Ecclesiæ vocentur: neque minus quæ in Flandria, Brabantia, alijsque Belgij Provinciis, sub cruce, utraque lingua Christum nobiscum profitentur: quæ sese proxima ac finitima Provinciali Synodo adjungent.

V.

Vt insuper, tum à Serenissimo ac Potentissimo magna Britannia Rege, tum à Reformatis quæ in Gallia sunt Ecclesijs, à Serenissimo item Electore Palatino, Hassiaque Landgravio Mauritio, ut & ab Ecclesijs quæ puram atque Reformatam in Helvetia profitentur Religionem, quemadmodum & à Genevensi, (quo maior in religione consensus stabiliatur ac concordia) postuletur, ut singuli tres, quatuorve pios, pacificos atque eruditos delegent Theologos: qui præsentia prudentiaque sua Synodalibus assistant actionibus: ac subortas, quantum in ipsis erit, difficultates seu gravamina, tollere, aut sopire conentur.

VI.

Vt præter illos, Professores Theologiæ ex Academijs atque Illustrissimis harum Provinciarum Scholis, ad eandem quoque Synodum vocentur.

VII.

Tum verò, ut ex finitimis Reformatis Orientalis Frisiae Ecclesijs, quemadmodum & ex Bremensi, aliquot eruditi in eandem rem advocentur Theologi.

VIII.

Erit præterea liberum omnibus ac singulis (præter ipsos Delegatos, quorum jam meminimus) verbi divini Ministris, in eadem Synodo se sistere, impetrataque à Præside aut conventu venia, si quas habent difficultates seu gravamina, proponere: hac lege, ut sese Synodi subiiciant iudicio. Qui tamen confusioni vitanda, ijs quæ in Synodo eadem decernentur non intererunt: nisi secus conventui videatur.

IX.

In conventu, primo omnium de notissimis quinque Controversis Articulis, deque ortis ex iisdem difficultatibus agetur: ut despicatur serio, quo pacto salva Ecclesiæ tranquillitate, (inprimis autem doctrinæ puritate) commodissime & minimo negotio tolli ex Ecclesijs possent. Post quas reliquæ postea proponentur, tam communes, quam singulæ, quæ ad Ecclesias spectant difficultates seu gravamina.

X.

In quibus omnibus ac singulis, cum nihil præter doctrinæ spectetur veritatem, curæ erit Delegatis, ut debita atque accurata investigatione solum Dei verbum, non autem ulla humana scripta, pro certa atque indubitata fidei regula adhibeatur: quod ut fiat, utque liquido appareat, nihil illis præter solam Dei gloriam atque Ecclesiæ tranquillitatem propositum fore, iuramento in hac Synodo sive conventu sese obstringent.

XI.

Atque ita, quicquid postea pluribus comprobabitur suffragijs, pro conclusione Synodali sive Canone habebitur. Ita tamen ut nec ij qui secus opinati fuerint, eo nomine suspensionem incurrant, reprehendantur, aut ulla ratione propterea graventur.

XII.

Quod si ulla incidant controversiæ, de quibus aut non satis liqueat conventui, aut aliqua suboriatur dubitatio, penes Synodum erit permitttere, ut deliberandi causa recedatur: & quidem, de quacunque re visum illi erit, eoque tempore ac ratione, qua consultum ipsa judicabit. Quo facto, sine indictione nova, singuli conventui se sistent.

XIII.

Tempus convocationis Synodi, placuit in primum Novembris, Anni MD C XVIII. stylo novo indici.

XIV.

Danda quoque erit opera, ut quamprimum ab Illust. & Prepotentibus Ordinibus moneantur Provincia, idemque Gallicis, quæ ibidem sunt, Ecclesijs significetur. Quo singuli preparanda

rei, Synodos Provinciales indicant, convocent, celebrent, ante primum Novembris ad summum.

XV.

Quod ad locum designatum Synodo, urbs Dordrechtum esto.

XVI.

Visum quoque est ex usu fore, ut à singulis Provincijs, duo probi atque ad eam rem idonei nominentur, qui & reformatam profitentur religionem atque Ecclesiæ sunt membra, quo auctoritate plena ab Illust. ac Præpot. Ordinibus instructi, Synodo intersint eidemque adsint continuo, omnesque ejus actiones dirigant ac moderentur; quo hac ratione omnis tollatur atque præveniatur perturbatio ac confusio.

XVII.

Vt post Synodi Nationalis conclusionem, ad Illustres ac Præpot. DD. Ordines Generales de singulis actionibus referatur. Vt de ijs, deque ipsis Actis Synodalibus, ubi fuerint exhibita eorumque approbatione, ab iisdem Illustribus ac Præpotent. DD. Ord. Generalibus, debite ac legitime statuatur.

Quoniam vero nono articulo mandabatur, ut de notis quinque Articulis & difficultatibus inde exortis, primo loco ageretur, ut hoc rite fieri ac debite posset, statutum quoque ex consilio & sententia Delegatorum fuit, ut primarij quidam Remonstrantes, qui in causa hac maxime exercitati habebantur, quamprimum vocarentur, atque in rem præsentem citarentur. Vt intra dies, post acceptas literas (citatorias quas vocant,) quatuordecim, coram Synodo se sisterent, atque in eadem sententiam suam proponerent, explicarent, & defenderent, quantum possent atque necessarium judicarent: simulque omnes, quas haberent considerationes super doctrina, in Confessione & Catechesi harum Ecclesiarum comprehensa, exhiberent.

Quinam autem, & quot numero, citandi essent, DD. Delegatorum judicio permissum fuit. Quibus visum fuit citari.

Ex Geldria & ditione Graviensi,

Henricum Leonem, Ecclesiæ Bommeliensis Pastorem. Bernerum Wezekium, Echteltanæ Ecclesiæ Pastorem. Henricum Hollingerum, Graviensis Ecclesiæ Ministrum.

Ex Hollandia Australi,

M. Simonem Episcopium, S. Theologiæ in Academia Leydeni Professore. Iohannem Arnoldi Corvinum, Ecclesiæ Leydenensis Pastorem. Bernardum Dwinglonium, Ecclesiæ Leydenensis Pastorem. Eduardum Poppium, Goudanæ Ecclesiæ Pastorem. Theophilum Rijckwaertium, Brielanæ Pastorem.

Ex Hollandia Boreali,

Philippum Pynackerum, Ecclesiæ Alcmarianæ Pastorem. Dominicum Sapmam, Hornanæ Ecclesiæ Pastorem.

Ex Transsylvania,

Thomam Gosvvinium, Campenſis Eccleſiæ Paſtorem. Affuerum Matthiſium, Campenſis Eccleſiæ Miniſtrum.

Ex Eccleſijs Gallo-Belgicis,

Carolum Niellium, Eccleſiæ Ultrajectinæ Paſtorem.

Moniti autem omnes Deputati fuerunt, ut interea dum Remonſtrantium citandorum adventus expectaretur, ſcriptorum utriuſque partis diligenti lectione ad examen huius cauſæ præparare ſe vellent. Rogati autem inprimis ſunt Clariſſimi Profeſſores Belgici, ut hanc curam ſibi ſedulo commendatam haberent.

Seſſione Quinta.

SESS. V.

xvi. Novembris, die Veneris ante meridiem.

Prælectæ atque à Synodo approbatæ ſunt citatoriæ, quas vocant, literæ, ad Remonſtrantes mittendæ. Quarum exemplum hic ſubjicitur:

Reverende & Doctiſſime Vir N. Synodus Nationalis reformatarum Eccleſiarum Belgicarum, in nomine Domini, autoritate, & mandato Illuſtrium & Præpotentum D D. Ordd. Generalium Fæderati Belgij, in civitate Dordrechtana legitime congregata, ad controverſias in dictis Eccleſijs exortas, examinandas ac tollendas, intelligens hanc eſſe dictorum Illuſtrium D D. Voluntatem, ut primo loco examinentur ac dijudicentur quinque articuli Remonſtrantium; quandoquidem ex illis hæ controverſiæ potiſſimum ſunt exortæ; æquum & neceſſarium judicavit, ex Remonſtrantium numero, prætereos, qui huic Synodo interſunt, ex Geldria, Henricum Leonem, Bernerum VVezeſium: ex ditione Gravienſi, Henricum Hollingerum: ex Hollandia Auſtrali, M. Simonem Episcopium, Iohannem Arnoldi, Bernardum Dvvinglonium, Eduardum Poppium, & Theophilum Ryckvoertium: ex Hollandia Boreali, Philippum Pynackerum, & Dominicum Sapmam: ex Provincia Transſylvana, Thomam Goſſvvinium, & Affuerum Matthiſium: & ex Eccleſijs Gallo-Belgicis, Carolum Niellium, ut maxime in hac cauſa exercitatos, ad hanc Synodum vocare & citare: ut in eadem dictos Articulos libere proponant, explicant, & defendant, quantum poſſunt & neceſſarium judicabunt. Ac ſimul etiam huic Synodo ſcripto exhibeant omnes, ſi quas habent, conſiderationes, ſuper doctrina in Confeſſione & Catecheſi harum Eccleſiarum comprehenſa, earundemque conſiderationum rationes. Ut dicta Synodus, omnibus auditis atque expenſis, maturius de ſingulis in timore Domini judicare queat. Quapropter dicta Synodus, accedente Generoſorum ac Nobiliſſ. D D. Delegatorum autoritate & conſenſu, Te N. per præſentes vocat ac citat, ut ad finem prædictum, in Synodo te præſentem ſiſtas, una cum reliquis ad eundem finem citatis & vocatis, intra quatuordecim dies poſt acceptionem harum præſentium literarum, ſine ulla tergiverſatione aut exceptione: ne negligentie aut contumacie culpa in te inveniatur, aut cauſe veſtræ deſuiſſe videaris.

Data Dordrecht in Synodo Nationali xvi. Novemb.
ſtylo novo. Subſcripſerant nomine dictæ Synodi, Præſes,
Aſſeſſores, & Scribe.

DD. Delegatis hæc quoque ad eosdem dare placuit:

Reverende atque eruditissime Vir. Quandoquidem, quod neminem latere potest, Illustres atque Præpotentes harum Unitarum Belgij Provinciarum Generales Ordines, in primum hujus mensis, Nationalem indixerunt Synodum, ad quam celeberrimos quosque à Magna Britannia, Gallia, Palatinatu, Brandenburg, Hassia, Helvetia, Geneva, Brema, Embda, alijsque quæ religionem Reformatam profitentur Ecclesijs, jam pridem advocarunt Theologos; quo tristissima hæc, ac cum publice tum privatim noxia in negotio Religionis examinentur controversæ; atque hac ratione sua Reip. salus, Ecclesiæ reddatur tranquillitas, exulcerati utrimque atque exacerbati lemantur animi, omniaque in posterum ad unius Dei immortalis gloriam, & communis Patriæ dirigantur incolumitatem; cumque in eo conventu, ad XII. mensis hujus, rite atque ordine, præsentibus Illustr. ac Præpotent. DD. Ordinum Generalium Delegatis, celebrato primum ac bonis auspicijs inchoato, reliqui etiam exteri, nulla aut molestiarum aut itinerum difficultatis ratione habita, sese stiterint Theologi: soli autem Ultrajectinorum huic actioni interfuerint (vt nunc loquuntur) Remonstrantes; Nos Illustr. & Præpotent. DD. Ordinum Generalium Delegati, vt omnia ordine, decenter, ac quemadmodum in domo Domini oportet, transigantur, eosdem citari iussimus (quemadmodum hoc ipso R. T. citamus ac vocamus) ac significare, non tantum omnibus, Verum etiam singulis ex præcipuis atque eruditissimis, quos stare ex ea parte novimus, & ad quinque, quos vocant, Articulos, de quibus proxime agendum erit, aliquid movere possunt, vt intra diem decimum ab hac insinuatione & quartum, in conventu hoc legitime ac cum plena ab Illustribus & Præpotentibus DD. Ordinibus potestate indicto, sese sistant; uti in timore Domini, sententiam suam de dictis Articulis libere proponant, explicant, & quantum esse necessarium existimabunt, defendant: & si quæ ulterius habent super doctrina, quæ in Catechesi & Confessione harum Ecclesiarum comprehenditur, de quibus dubitent, ea earumque rationes scripto comprehendant, vt maturius atque accuratius examinari queant: ne quid sit quod actionem hanc sanctissimam moretur, animos in posterum distrabat, aut Reip. tranquillitatem turbet. Quod vt reliquis, ita & peculiariter. R. T. significare placuit: ne quis ignorantiam in posterum prætexat, aut à nobis quidquam, quod ad pacem & ædificationem animorum spectet, prætermissum queratur. Qui autem huic citationi nostræ, intra dies decem & quatuor, postquam has acceperit, morem non gesserit, desertionis atque contumaciæ reus habeatur. In posterum autem, disputandi, dubitandi, aut aliquid apud ullos cum vulnere & ruina Ecclesiæ in dubium vocandi, controversas movendi, aut postremo quidquam, quod sacrosancto Dei verbo nititur, per libidinem impugnandi, postquam aliquid legitime constitutum fuerit, ipse sibi ansam prædicat. Vale, Reverende atque eruditissime Vir.

Datum Dordrecht, 15to 10^{bris} cxix. Novemb. xvi. Subscript. erat, Illust. & Præpot. DD. Ordd. Generalium Deputati, eorumque nomine,
Daniel Heynsius.

Literis hæc ad singulos missis, ne interea dum Citati expectabantur, medium hoc tempus sine fructu transigeretur, moniti sunt rogatique singularum Synodorum Deputati, ut, quæ attulerant gravamina Ecclesiarum, quæ nec doctrinam, nec communem regiminis Ecclesiastici proprie spectarent Ordinem, Præfidi traderent, ut ab ipso, una cum Assessoribus & Scribis nonnulla ex ijs seligerentur, de quibus interea commode agi posset.

Existi-

Existimatum quoque fuit ex usu, honore atque ædificatione Synodi fore, si in hoc conventu subinde exhortationes quædam publicæ latine instituerentur. Quapropter rogati sunt exteri Theologi, ut huic exercitio sacro per singularum Nationum subscellia continuando, præparare sese dignarentur: de provincialibus autem Theologis postea deliberandum.

Quoniam vero ex Franckerana Frisiorum Academia, nemo ex Professoribus S. Theologiæ ad hanc Synodum venerat; rogati sunt Delegati, ut literis suis Illustres Frisicæ Ordines monere dignarentur, ut Clarissimus vir Sibrandus Lubbertus, quam primum ad hanc quoque Synodum ablegaretur. Qui hanc rem sibi curæ fore responderunt.

Sessione Sexta.

SESS. VI.

XIX. *Novembris, Die Lune ante meridiem.*

Post solennes à Præside conceptas preces, de nova & accuratior translatione Bibliorum ex linguis Originalibus in Belgicam instituenda capit agi. Quia autem Nobilissimus Philippus Marnixius, S. Aldegondæ Dominus, Clarissimique ac Reverendi viri, Arnoldus Cornelij, & Wernerus Helmichius, qui diversis temporibus, ab Ecclesijs Belgicis ad novam ex ipsis fontibus versionem adornandam deputati fuerant, eoque opere vix-dum inchoato, jamdudum è vivis excefferant, tria hæc proposita fuerunt:

Primum, an necessarium atque è re Ecclesiæ futurum esset, ut nova Bibliorum versio in linguam Belgicam institueretur.

Secundum, qua ratione ad Ecclesiarum nostrarum usum atque ædificationem, illa commodissime adornari posset.

Tertium, quot & quibus, labor hic publico Ecclesiarum Belgicarum nomine committendus esset.

Theologi exteri sententiam suam dicere rogati, responderunt, De necessitate hujus versionis Ecclesias Belgicas optime posse judicare; siquidem illis causæ ejusdem melius, quam exteris perspectæ essent.

De commodissima autem operis instituendi ratione, deque eorum, quibus hoc committi posset, necessarijs dotibus ac numero, prudentissima sua explicarunt consilia. Ulterior de hac re, elapsa jam hora in diem sequentem est dilata deliberatio.

Sessione Septima.

SESS. VII.

XX. *Novembris, Die Martis ante meridiem.*

Theologi magnæ Britannicæ scripto explicarunt, quo consilio, quaque ratione negotium accuratissimæ versionis Anglicanæ à Serenissimo Rege Jacobo institutum fuerit, quæ ratio in distribuendo opere fuerit observata: tum quæ leges interpretibus fuerint præscripæ: ut inde ea, quæ nobis usus fore judicarentur, desumi possent. Exemplum ejus scripti hic subjicitur:

Modus quem Theologi Angli in versione Bibliorum sunt secuti.

Theologi magnæ Britannicæ, quibus non est visum tantæ questionis subitam & inopinatam responsonem adhibere, officij sui esse judicarunt, præmatura deliberatione habita, quandoquidem facta esset honorifica accuratissima translationis Anglicanæ mentio, à Serenissimo Rege Jacobo magna, cum cura, magnisque sumptibus

nuper

nuper editæ, notum facere huic celeberrimæ Synodo, quo consilio, quaque ratione sacrum hoc negotium à Serenissima ejus Majestâte præstitum fuerit.

Primo, in opere distribuendo hanc rationem observari voluit: totum corpus Bibliorum in sex partes fuit distributum: cuilibet parti transferendæ destinati sunt septem vel octo viri primarij, Linguarum peritissimi.

Duæ partes assignatæ fuerunt Theologis quibusdam Londinensibus: quatuor vero partes reliquæ divisæ fuerunt æqualiter inter utriusque Academiæ Theologos.

Post peractum à singulis pensum, ex hisce omnibus duodecim selecti viri in unum locum convocati, integrum opus recognoverunt, ac recensuerunt.

Postremo, Reverendissimus Episcopus Vintoniensis, Bilsonus, una cum Doctore Smitho, nunc Episcopo Glocestriensi, viro eximio, & ab initio in toto hoc opere versatissimo, omnibus mature pensitatis & examinatis, extremam manum huic versioni imposuerunt.

Leges Interpretibus præscriptæ fuerunt hujusmodi:

Primo, cautum est, ut simpliciter nova versio non adornaretur, sed vetus, & ab Ecclesia diu recepta ab omnibus novis & vitijis purgaretur; idque hunc in finem, ne recederetur ab antiqua translatione, nisi originalis textus veritas, vel emphasis postularet.

Secundo, ut nullæ annotationes margini apponerentur: sed, tantum loca parallela notarentur.

Tertio, ut ubi vox Hebræa vel Græca geminum idoneum sensum admittit, alter in ipso contextu, alter in margine exprimeretur. Quod itidem factum, ubi varia lectio in exemplaribus probatis reperta est.

Quarto, Hebraismi & Græcismi difficiliores in margine repositi sunt.

Quinto, in translatione Tobit & Judithæ, quandoquidem magna discrepantia inter Græcum contextum & veterem vulgatam Latinam editionem reperitur, Græcum potius contextum secuti sunt.

Sexto, ut quæ ad sensum supplendum ubivis necessario fuerunt contextui interserenda, alio, scilicet minusculo, charactere, distinguerentur.

Septimo, ut nova argumenta singulis libris, & novæ periochæ singulis capitibus præfigerentur.

Denique, absolutissima Genealogia & descriptio Terræ sanctæ, huic operi conjungeretur.

Clarissimi DD. Professores Academiarum & Illustrum Scholarum Belgicarum, sententiam quoque suam de necessitate, usu, & ratione operis hujus instituendi, prolixè exposuerunt.

Sessione

Sessione Octava

SES. VIII.

Eodem Die post meridiem.

PAstores & Seniores Ecclesiarum Belgicarum, suam quoque de propositis quaestionibus sententiam dixerunt; fuitque, consentientibus omnium suffragiis, iudicatum, versionem sacrorum Bibliorum accuratorem ex ipsis fontibus in linguam Belgicam, non tantum Ecclesijs nostris Belgicis utilem fore, sed & ipsam plane necessariam: ac proinde, uti in superioribus Synodis Nationalibus antehac iudicatum ac factum fuit, dandam esse operam, ut hoc opus versionis novæ, primo quoque tempore, & ratione quam commodissima ac compendiosissima, institueretur. Consultius etiam suffragiis Synodi iudicatum fuit, novam versionem de integro instituire, quam veterem Belgicam recensere aut interpolare: ita tamen, ut ad evitandam offensionem ex nimia mutatione, ex veteri versione omnia illa retineantur, quæcunque; salva veritate & sermonis Belgici puritate ac proprietate, servari possint; in libris præsertim historicis Veteris Testamenti, omnibusque Novi, in quorum versione pauciora reperiuntur animadversione digna. Visum præterea fuit, novam hanc versionem ex ipsis fontibus seu originalibus Sacræ Scripturæ linguis, Hebræa & Græca, instituendam esse; adhibitis tamen in subsidium & collatis optimis versionibus, commentariis, & scholijs; doctorum denique virorum in difficilioribus locis, iudicio. Placuit postremo, has sequentes leges interpretibus designandis esse præscribendas:

I. *Vt originali textui semper religiose inhereant, atque ipsas originalium linguarum phrasés, quantum orationis perspicuitas, & sermonis Belgici proprietates permittunt, sollicitè retineant. Si vero durior alicubi occurrat Hebraismus aut Hellenismus, quam ut in textu possit servari, eum passim in margine diligenter annotent.*

II. *Vt ad supplendum hiantis textus sensum, quam paucissima adjungant verba, eaque in textu alio charactere expriment, & uncinulis includant, ut à verbis contextus dignosci possint.*

III. *Vt singulis libris & capitibus succincta & accurata argumenta præfigant: passimque in margine locos S. Scripturæ parallelos annotent.*

IV. *Vt adjungant breviam quædam scholia, quibus versionis ratio in obscurioribus locis reddatur: observationes autem doctrinarum addere, nec necessarium, nec consultum fuit iudicatum.*

Sessione Nona

SES. IX.

xxi. Novembris, Die Mercurij ante meridiem.

Quandoquidem libros Apocryphos scripta mere humana esse constat, nonnullos quoque; supposititios, Iudaicis fabulis & commentis aspersos, quales sunt Historiæ Judithæ, Susannæ, Tobithi, Belis, Draconisq; arq; imprimis tertius & quartus Esdræ: nonnullos etiam continere quædam dogmatica & historica, libris Canonicis repugnans-

repugnantia; cumque nec in Iudaica, nec in antiquissima Ecclesia Christiana sacro Veteris Testamenti codici fuerint adjuncti, deliberatum fuit: an & illi accuratiori versione digni sint. Tum vero, utrum conveniat, ut cum sacris & Canonicis libris, in uno volumine porro conjungantur: cum præsertim illa conjunctio idem progressu temporis periculum creare possit, quod in Pontificia Ecclesia accidisse videmus, ut scripta hæc mere humana tandem pro Canonicis divinisque, ab imperitioribus haberentur. Re diu deliberata rationibusque varijs ac gravissimis utrinque allatis atque explicatis, spatium maturius rationes allatas expendendi, postulatum fuit.

SESS. X.

Sessione Decima.

XXII. *Novembris, die Jovis ante meridiem.*

Clarissimi viri Gomarus & Deodatus, nonnullique alij Pastores, de librorum Apocryphorum versione & cum Canonicis conjunctio, quid sentirent, scripto explicarunt. rogatisque cæterorum sententijs, potioribus suffragijs statutum fuit:

Libros Apocryphos, de novo vertendos ex Græco in sermonem Belgicum: opus tamen non videri, ut in versione illorum ea accuratio adhibeatur, quæ in librorum Canonicorum versione requiritur.

Ac quandoquidem, à multis retro sæculis, libri hi cum sacris scriptis uno eodemque volumine conjuncti fuerint, atque hæc conjunctio in Reformatis quoque omnium Nationum Ecclesijs etiamnum servetur, cumque distinctio seu separatio horum librorum à volumine Bibliorum, nec exemplo nec suffragijs aliarum Ecclesiarum Reformatarum sit comprobata, sed occasionem & scandalorum & calumniarum, facile data sit, quantum optarent quidem omnes libros hosce Apocryphos, sacris Scripturis nunquam adjunctos fuisse; placuit tamen eos hoc tempore sine aliarum Ecclesiarum Reformatarum consensu atque approbatione à corpore voluminis Biblici, non esse segregandos; sed eidem jungendos, adhibitis tamen hisce cautionibus:

Ut à Libris Canonicis justo aliquo interstitio & peculiari titulo discernantur, in quo diserte moneatur, hos libros scripta esse humana: ideoque Apocryphos.

Ut ijs exacta præfigatur præfatio, in qua lectores, tum de autoritate horum librorum, tum de erroribus quæ illis continentur, accurate erudiantur.

Ut alijs minoribus typis excudantur: ut in margine annotentur loca omnia, & refutentur, quæ cum veritate Librorum Canonicorum pugnant: atque imprimis illa, quæ à Pontificijs contra veritatem Canonicam ex illis libris producuntur.

Ut præterea peculiari paginarum numero eos Typographi distinguant, ita ut seorsim quoque possint compingi.

Ac quamvis hæctenus libri illi in sacri codicis volumine, loco inter libros Veteris ac Novi Testamenti Canonicos medio inserti fuerint, quia historia ratio hunc locum illis assignare videtur, tamen ut populus tanto melius eos à scriptis Canonicis discernere, atque internoscere discat, placuit Belgicis (exteri enim se hic excusari petierunt) ut in nova hujus versionis editione, ad calcem omnium Librorum Canonicorum, etiam Novi Testamenti, rejiciantur.

Perficiendo huic novæ versionis operi, sex Theologorum Belgicorum operam, insigni & rerum Theologicarum & linguarum peritiam tum pietate præditorum, adhiberi placuit; quorum terni versionem Veteris, terni autem Novi Testamenti, & Apocryphorum, adornent. Ut autem huic operi se totos dare queant, donec ad finem fuerit perductum; visum fuit, ut iidem interpretes interim ab omnibus alijs functionibus atque occupationibus vacent, utque in celebriorum

briorem aliquam Belgicæ Academiam omnes sese conferant: quo ibidem, quando opus fuerit, consilio atque opera Professorum S.S. Theologiæ, & linguarum, atque etiam Bibliothecæ publicæ beneficio uti possint.

Quem in finem nominè Ecclesiarum Belgicarum, Illustres ac Præpotentes Ordines Generales, rogandi erunt, ut auctoritatè sua opus hoc sanctum promovere, sumptusque necessarios suppeditare non graventur.

Placuit etiam, eligendos esse in hac Synodo ex singulis Belgicæ Provinciis recognitores binos; unum Veteris, alterum Novi Testamenti versionis: ad quos interpretes, post aliquem librum jam absolutum, totidem ejusdem exemplaria transmittant; ut Versio ab iisdem recognoscat, atque examinetur. Et si quæ observaverint, haud satis probe vel commode translata, illa diligenter annotent. Absoluto autem toto jam opere, omnium tum Interpretum tum, Recognitorum indicetur conventus. In quo, observationum collatione facta, communibus congregatorum suffragiis, omnia de quibus dubitabitur, ita decidentur; ut penes hunc conventum, de nova hac versione extremum futurum sit iudicium.

Quod si forte ante absolutum hoc opus, alicui ex interpretibus interea aliquid humanitus acciderit, ut aut è vivis excedat, aut morbo diuturniore detineatur, aut necessitate alia impeditus, progredi in hoc opere cum reliquis non possit; in illius locum is substituetur, qui in electione pluribus suffragiis proximè ad eum accesserit. Si vero ex recognitoribus quis interea mortem obierit, particulares Synodi alium virum idoneum in ejus locum substituent.

Sessione Vndecima;

S E S S.
XI.

XXIII *Novembris, Die Veneris*
ante meridiem.

Clarissimus vir Sibrandus Lubbertus S. Theologiæ D. & in Academia Fræcrakena professor, in Synodo comparuit, exhibuitque Illustrium D.D. Ordinum Frisicæ literas: Quibus prælectis, & à Synodo probatis, locus ei inter Professores Belgicos in Synodo assignatus est, fuitque ad Synodum admissus.

Quæsitum est & illud: Annon tempus certum Interpretibus præfigendum esset, intra quod hæc Interpretatio jam antedicta ab ipsis esset absolvenda; ut hac ratione Ecclesiarum expectationi satis fieret; atque ipsi in accelerando hoc opere ad maiorem diligentiam excitarentur. Collatis autem sententijs, declaratum fuit, judicari, illud spatio quadriennij absolvi posse; modo debita adhiberetur diligentia atque ut intra hoc tempus absolveretur, omnes optare. Cæterum ne nimia festinatione, immatarius in lucem protuderetur, iudicatum fuit, certum aliquod tempus ipsis præscribendum non esse, sed hoc totum fidei ac diligentia interpretum permittendum. Ut tamen de ipsorum progressu & diligentia Ecclesijs constare posset, statutum fuit; ut singulis trimestribus, quæ ab ipsis versa essent (tanquam diligentia suæ specimina) Illustribus ac præpotentibus D. D. Ordinibus Generalibus ostenderent, & ad Recognitores transmitterent. Quorum officij erit, si forte eos tardius in opere progredi deprehendant, ad maiorem diligentiam serio excitare: Initium autem hujus operis post tres à Synodi hujus dimissione menses, faciendum esse placuit.

Quæsitum etiam fuit, quandoquidem evenire facile posset, ut ex Interpretibus, ante absolutum hoc opus, aliqui morte prævenirentur, annon consultum esset, ut à libris difficilioribus in vertendo inciperent: quo hoc labore saltem frui Ecclesiæ possint. Sed quia isti incommode per surrogationem posset succurri, placuit ordinè propterea turbandum non esse: ideoque visum fuit eo ordine libros S. Scripturæ esse vertendos, quo in sacro extant codice, idque eo magis, quod interpretatione librorum

faciliorum, interpretes ad felicius difficiliora vertenda, magis idonei reddi possent.

SESS.
XII.

Sessione Duodecima,

XXIV. *Novembris, Die Saturni
ante meridiem.*

Propositæ sunt quæstiones quædam, ad interpretationem Bibliorum spectantes. Quarum prima fuit: An in locis illis omnibus, in quibus sermo de Deo habetur, in persona secunda singularis numeri, ad exemplum Nationum aliarum, per vocem Belgicam, *Du*, sit exprimendum, itemque verba Belgica secundæ personæ singularis numeri eidem respondentia: An vero, magis rationi consentaneum sit, ut recepta loquendi consuetudo retineatur. Argumentis utrinque varijs allatis atque expensis, pluribus suffragiis fuit iudicatum, præstare, ut in illis locis, pronomem, *Ghy*, iam usitatum retineatur, cum id ipsum apud Belgas omnes iam usu inveterato pro singulari usurpetur: atque in primis, quia verba Belgica, secundæ personæ, singularis numeri, quæ pronomini, *Dy*, respondent, jamdudum quasi obsoleta sunt, & horridam, ingratam, & desuetam auribus Belgicis, vocem edunt.

Secunda quæstio fuit, Quomodo nomen Iehovâ in Veteri Testamento sit transferendum? Vtrum in Belgico sit retinendum, an vero per vocem *Heere*, uti hætenus, aut similem exprimendum? Ac consultum fuit iudicatum, cum alia commoda atque usitata vox Belgica non existeret, quâ vis istius nominis exprimeretur, ut interpretes vocem Iehovam transferant per vocem *Heere*, utque hæc vox majusculis literis in textu exprimitur. Vbi cumque vero vox Iehovæ emphasin habere videtur peculiarem, ibi ponendum esse asteriscum, & vocem Iehova in margine adscribendam. Monendos quoque esse interpretes, ut ubi vox hæc habet puncta vocis Elohim, dispiciant an illis in locis commodius per vocem *God*, quam per vocem *Heere*, transferri non possit.

Tertia quæstio fuit, Vtrum nomina propria Veteris Testamenti exprimenda sint, uti sonant in lingua sancta: an vero retinenda, uti nunc in vulgata versione leguntur. Placuit autem ita retinenda esse, uti nunc leguntur; nisi forte exigua quædam mutatio in nonnullis necessaria videatur.

Quarta quæstio fuit, An distinctio capitum & versuum accuratior in multis locis adhiberi non debeat. Ac statutum fuit, receptam capitum ac versuum distinctionem servandam esse: vbi cumque autem mutatio quædam necessaria esse videbitur, eam in margine esse annotandam,

Quæsitum denique fuit, Annon expediat novæ huic versioni accuratas aliquas descriptiones Chorographicas locorum, quorum in Veteri & Nova Testamento fit mentio, Chronologiæ item sacræ & Genealogiarum, adjungere. Ac iudicatum fuit, viles quidem ejusmodi descriptiones fore, atque ad calcem sacri codicis adjungi posse, illis vero describendis aut delineandis interpretes occupari non debere. In primis autem cavendum esse, ne descriptiones minus accuratæ aut incertæ adjiungantur: tum ne in descriptionibus Chorographicis, aut in titulis uspiam appingantur imagunculæ, quæ offensionem præbere possint.

Monendos autem esse interpretes, Vt conficiant, atque huic novæ versioni accuratum rerum & verborum indicem cum exactiore nominum Hebraicorum interpretatione subjungant.

Item, ut absentium quoque ratio in deputatione interpretum & recognitorum haberi possit; edita atque annotata nomina absentium fuerunt, qui in singulis provincijs versioni aut recognitioni hujus operis maxime idonei iudicantur.

Sefsione Decimatertia.

SESS.
XIII.XXVI. *Novembris, Die Luna ante meridiem.*

FActa est hac Synodo, Interpretum & Recognitorum Veteris Novique Testamenti electio. Clarissimis atque Amplissimis viris, D. Martino Gregorij, & D. Simone Schorto suffragia colligentibus, pluribus suffragijs ad interpretationem Veteris Testamenti designati sunt, Iohannes Bogermanhus Leoverdientis, Guilihelmus Baudartius Zurphanienfis, & Gerson Bucerus Verianæ Ecclesiæ Pastores. Ad quos pluribus suffragijs proxime accesserunt Antonius Thysius; in illustri Schola Harderwicena S. Theologiæ Professor, Iacobus Rolandus Amstelodamensis, Hermannus Faulkelius, Middelburgensis Ecclesiæ Pastores. Ad Novi Testamenti & librorum Apocryphorum versionem, potioribus suffragijs delegati sunt, Iacobus Rolandus Amstelodamensis, Hermannus Faulkelius, Middelburgensis, & Petrus Cornelij, Ecclesiæ Enchusanae Pastores. Quibus potioribus suffragijs proxime accesserunt, Festus Hommius, Leydenfis; Antonius Walæus, Middelburgensis Ecclesiæ Pastores: Iodocus Hoingius, Illustris Scholæ Haderwicenæ Rector.

Præusquam ad delegationem recognitorum deventum fuit, petierunt Ultrajectini à parte Contra-Remonstrantium delegari, ut Recognitorum ex provincia Ultrajectina delegatio differretur, donec eidem Ecclesiæ de idoneis Pastoribus prospectum esset. Ad quam petitionem, delegationem illam differendam esse placuit, donec ab Ecclesijs ditionis Ultrajectinæ in una Synodo communibus suffragijs nominari, & cum interpretum ac Recognitorum consensu atque approbatione eligi aliquando possent.

Ad recognitionem autem versionis Veteris Testamenti, delegati sunt, ex Geldria, Anthonius Thysius: ex Zuyd-Hollandiâ, Iohannes Polyander SS. Theologiæ in Academiâ Leydenfi Professor.

Ex Hollandiâ Boreali, Petrus Plantius, Ecclesiæ Amstelodamensis; ex Zelandiâ Iodocus Larenus Vlißingenfis, Pastores: ex Frisia D. Sibrandus Lubbertus, in Academia Franekerana S. Theologiæ Professor. Ex Transilvania, Iacobus Revius, Ecclesiæ Daventrienfis Pastor: ex Groningana Provincia D. Franciscus Gomarus, S. Theologiæ in Academia Groningana Professor.

Ad Novi Testamenti versionis recognitionem delegati sunt, ex Geldria, Sebastianus Dammannus: ex Hollandiâ Australi, Festus Hommius: ex Hollandiâ Boreali Gossuinus Geldorpheus: ex Zelandiâ Antonius Walæus: ex Frisia Bernardus Fullenius: ex Transilvania Iohannes Langius: ex Provincia Groningana Vbbo Emmius; Græcæ linguæ in Academia Groningana Professor.

Sefsione Decimaquarta.

SESS.
XIV.XXVII. *Novembris, Die Martis ante meridiem.*

CVm institutionis Cathedericæ in primis religionis Christianæ fundamentis summa sit in Ecclesijs tum utilitas, tum necessitas, & ex multarum Ecclesiarum gravaminibus ac querelis constaret, articulum postremæ Synodi Nationalis sexagesimum primum, quod præcipitur, *Vt Pastores omnibus locis ordinariæ in pomeridiana concione summam doctrinæ Christianæ in Catechesi hoc tempore in Ecclesijs Belgicis recepta comprehensa breviter explicant, ut ita singulis annis absolvi possit,*

secundum ejusdem Catecheseos sectiones, eum in finem distinctas, multis in locis hodie non observari; statutum fuit, hunc articulum inprimis esse renovandum, omnibusque Pastoribus non tantum in urbibus sed & in omnibus pagis serio & sub gravi censura Ecclesiastica pena mandandum esse: ut, diebus Dominicis post meridiem semper habeant conciones Catecheticas, in quibus Catechesis Palatina in Ecclesiis nostris recepta eo ordine explicetur, quo in dicto articulo præscriptum fuit. Nec propter auditorum infrequentiam, quæ in pagis quibusdam obtendi posset; negligendas aut omittendas esse hæc pomeridianas conciones, etiam si pastores initio coram paucis auditoribus, imo vel coram solis tantum familiis suis eas habere cogerentur, cum minime dubitandum sit, si pastores exemplo familiæ suæ præcant, aliosque, præsertim Religioni Reformatæ addictos, sedulo cohortati fuerint, quin progressu temporis multi satis frequenti numero ad conciones illas tandem sint conventuri. Ne autem populus diebus Dominicis post meridiem, alijs laboribus aut exercitijs profanis distentus, ab hisce pomeridianis concionibus abstrahatur, rogandi erunt Magistratus, ut opera omnia servilia seu quotidiana, atque imprimis lusus, computationes, aliaque Sabbathi profanationes, quibus tempus pomeridianum diebus Dominicis, maxime in pagis, plerumque transigi solet, severioribus Edictis prohibeant, ut hac quoque ratione ad conciones illas pomeridianas melius adduci possit, atque ita integrum Sabbathi diem sanctificare discat.

Quoniam autem cõm inationes, seu conjunctiones Ecclesiarum, quæ in agris, multis in Provincijs crebræ sunt, sæpe non permittunt, ut ab uno Pastore singulis diebus Dominicis, uno in pago binæ habeantur conciones, allaborandum erit in singulis classibus, ut, si nullo modo fieri possit, combinationes illæ tollantur, atque ut singulæ Ecclesiæ Pastorem suum habeant. Si autem hoc fieri non possit; dabunt operam Pastores illi, qui binis simul inservient Ecclesijs, ut alternis saltem vicibus, post meridiem conciones habeant Catecheticas. Ut autem Pastores omnes hac in parte officio suo debite & sedulo fungantur, advigilabunt diligenter Ecclesiarum visitatores, ut si quos forte deprehendant, huic Synodicae constitutioni morem non gerere, eos ad classem deferant, quo eorundem negligentia justa censura serio corrigatur: uti quoque Ecclesiastica censura digni censentur, si qui Religionem Reformatam professi, conciones illas pomeridianas frequentare & familias suas ad eas adducere detrectabunt.

Cum vero conquerantur quoque Ecclesiæ, atque ipsa testetur experientia, hanc doctrinæ Catecheticae explicationem in Ecclesijs nostris hætenus usitatam, quæ publice in templis e Cathedra instituitur, non sufficere ad rudem juventutem in primis Religionis Christianæ fundamentis pro ipsorum captu commode imbuendam, neque ad ignorantiam ab imperita plebe satis commode tollendam, rogata fuit tota Synodus, ut serio de commodatione cogitaret, quæ insuper ad juniores atque adultiores, qui nondum in cognitione Religionis Christianæ satis profecissent accuratius instituendos, adhiberi posset.

SESS.
XV.

Sessione Decimaquinta,

XXVIII Novembris, Die Mercurij
ante meridiem.

DE accuratiore ac familiariore juniorum atque adultiorum catechizatione, consilia sua, tum exteri, tum provinciales omnes proposuerunt: monitique sunt, qui viua tantum voce sua proposuerant, ut eadem scripto comprehenderent: eaque hora quarta pomeridiana, ad Præsidem deferrent. Quo, collatione eorum à præside, Assessoribus, & Scribis facta, decretum hac de re Synodicum conciperetur. Consilia autem Exterorum hæc sunt:

Senten-

*Sententia Theologorum Magnæ Britannia,
de Ratione Catechizationis.*

Necessarium plane esse hoc Catechizandi institutum, & praxis Apostolica & ratio & experientia satis docent, & adversarij nostri exemplo nostro edocti probe didicerunt. De ratione vero, qua istud commodissime fiat, qui ingenium populi vestri norunt, optime omnium statuere possunt.

Nobis sic videtur:

Duplex esto Catechismus, unus in usum puerorum breviculus ac facilis, continens fundamentalia illa Religionis capita, quæ Symbolo, Oratione Dominica, Decalogo, & Sacramentis comprehenduntur, breviter ac dilucide explicata. Qui quidem etiam à Ludimagistris suis hebdomadatim ab ipsis exigatur. Alter ille sit Palatinus, qui nunc obtinet (non parum enim nocet ista varietas) in suas partes (prout usus feret) distributus. Populus vero cum duplici in classe sit, vel qui juniores, vel provectiores ætate: ut seniores quique, ad publicum hoc (infuetum hætenus) examen vocentur, vix commode posse fieri existimamus, nisi qui forte se huic instituto sponte subjecerint.

Sed ubi duplex occurrit de Sacris Fidei capitibus agendi opportunitas (una Ordinaria, quæ singulis diebus Dominicis haberi solet; altera Extraordinaria, ubi ad sacram *συναγωγή* post debitam præparationem acceditur) hanc occasionem arripere possunt Ministri amice & familiariter etiam cum provectioribus quibusque de rebus fidei privatim colloquendi. Ordinario vero examini intersint quidem omnium ætatum omnes, soli tamen juniores subjici teneantur. In sacro ergo conventu pomeridiano, certus quidam sit horum numerus (puta duodenarius vel vicenarius) juxta vicorum domorumque ordinem institutus, qui paratus sit statim quæstionibus Catecheticis respondere.

Incertum illis sit, à quibus ipsorum hoc respondendi pensum exigetur. Ita ut omnes sint paratissimi. Sæpe repetatur eadem quæstio, ut ita frequenti inculcatione memoriæ infixatur. Singulas responsiones quam possit planissime explicet minister; & ubi singulas quæque absolverit, rationem repetat illico à suis Catechumenis eorum quæ dicta sunt. Ut ita palam constet, nunquid explicata à se prius satis intellecta fuerint. Quod si ex ipsorum responsis constet, habet ipse in quo acquiescat: sin minus, ad clariorem (si potest fieri) rei explicationem ac repetitionem sese comparare non gravetur. Singulis etiam responsis confirmandis unicum aliquem Scripturæ locum maxime idoneum exigere operæ-premium erit, ut hanc Catechismi doctrinam in sacris Scripturis fundatam intelligant. Quod vero ad delectum dicendorum attinet, multum prudentiæ Ministrorum necessario relinquendum est. Qui tamen monendi sunt, ut in ijs solis quæ & scitu necessaria & captui populari accommodata fuerint, insistere velint. Quod ad catechizandos; putamus institutum hoc non debere restringi ad ludos literarios, pubemve liberalius & honestius educatam. Omnes animæ æque charæ sunt Deos sed & quo minus imbuti sunt literis, eo magis necesse habent, ut aliquid eis accedat luminis aliunde; ita ut & baptizati omnes fidei illius rationem omnem, cui se voto obstrinxerint, intelligant. Ad Catechizantes vero; conjungant suas operas cum Ministris Ludimagistri; utrique enim profecto incumbit hæc cura, ut piam omnis animæ institutionem, quantum possint, promoveant. Ut autem & Catechizandi & Catechizantes suis officijs non desint, oportet interveniat summi Magistratus auctoritas, quæ inultam non ferat vel parentum, vel Ludimagistrorum, vel Ministrorum negligentiam. Quæ etiam sub multa pecuniaria injungat senioribus quibusque, ut juniorum Catechizationi publicæ intersint.

*Iudicium Theologorum Palatinorum,
de Catechizandi ratione.*

Gratulamur venerandæ Synodo, quod quæstionem hanc de Catechizandi ratione, quæ inprimis hoc tam solenni conventu digna videtur, excutiendam duxerit. Multum enim interest, quam ratione vera Dei agnitio, verusque ejusdem cultus, rudiorum animis instilletur. Neque dubitamus, cur tot hæreses & nova dogmata locum passim invenient, causam vel maximam esse, Catechizationis neglectum. Vbi namque solida pietatis fundamenta jacta non sunt, fieri non potest, quin populus quolibet doctrinæ vento huc illuc agitetur.

Itaque de necessitate Catechizationis, non est quod quæramus: De modo potius quæritur cujus si exacta habenda ratio est, auditores Evangelici in certos quosdam ordines distinguendi sunt.

In Palatinatu Electorali distinguuntur in tres ordines: puerorum & puellarum, adolescentum & virginum, denique seniorum seu adultorum. Catechizatio puerorum & puellarum fit in Scholis: reliquorum in Templis. Quia vero Grandævi Catechizationem difficulter admittunt, juniorum potissima cura & institutio suscipitur.

Est igitur pij Magistratus in eo diligenter laborare, ut non tantum in urbibus; sed etiam in pagis Scholæ puerorum puellarumque instituantur, in quibus utrique & legere & scribere & pietatis fundamenta discant.

Qua in re cum nullis pepercerit sumptibus Serenissimus Elector Palatinus, Dominus noster clementissimus, paucorum annorum intervallo factum est, ut in Palatinatu secundum illud Ioëlis, filij & filiæ prophetent, seniores somnia somnient, & juvenes visiones videant.

Sed præficiendi hujusmodi scholis tales ludimagistri, qui Catechetica & ipsi recte norint, & aliquam etiam facultatem habeant ea alijs tradendi & explicandi.

Deinde Pastores loci frequenter scholas illas visitent oportet. Tum pro varietate puerorum institutio Catechetica quoque varianda est. Pueris igitur lac propinandum est. Hoc est, capita quinque pietatis & quæstiones paucæ ex Catechesi depromptæ quæ summam Religionis contineant.

Qui ætate paululum accreverint, ijs solidior cibus proponendus. Hoc est, quæstiones in Catechesi nostra asteriscis notatæ, quæ parvam quasi Catechesin faciunt.

Grandiorum in Scholis, præsertim oppidanis, alia ratio erit. His enim integra Catechesis ediscenda: cum his per omnes Institutionis Catecheticae modos, Catechesis ipsa erit exercenda. Qui modi quales sint docebit Catechesis Scholastica Palatina, quam venerandæ Synodo in hunc usum offerimus.

Adultiorum, qui scholas nunquam visitarunt, institutio diebus Dominicis commodissime fiet in templis, idque horis pomeridianis, ubi brevi conciuncula Catechetica habita, Pastor de suggestu descendens, præleget præsentibus tum capita pietatis, tum quæstiones ex Catechesi excerptas, summamque Religionis continentes, & viva voce paucis ea explicabit: & primo quidem verba duntaxat capitarum pietatis & quæstionum, deinde vero sensum quoque earundem ab auditoribus exigit.

Et quia nonnulli forte hoc pium & laudabile institutum ita sunt interpretaturi, ac si sub novum jugum Hispanicæ Inquisitionis hac ratione redigendi sint, Pastores frequenter & diligenter auditoribus suis inculcabunt, causam magnam esse, cur Deo gratias agere debeant, quod à jugo servitutis Hispanicæ sint liberati; sed causam longe majorem esse, cur Deo gratias agant, quod sub jugum Christi missi sint. Quod, teste ipso Salvatore, facile est, ac leve.

Quoniam

Quoniam etiam usu receptum est in hoc Belgio, ut qui ad communionem primum admittantur, publica Catechizatione prius explorentur, pendere possunt Reverendi Domini Pastores Ecclesiarum, an non id quoque ad alios interdum præsentibus; flagrantibus zelo Dei & professionis nominis ipsius, transferri queat: ut ita res paulatim in exemplum trahatur & communis fiat.

Magistratus autem in primis rogandus videtur, ut hic juvet laborem ministerij, nec patiatur concionibus Catecheticis licenter nimis & scandalose expatiari populum.

Hæc salvis melioribus judicijs.

*Sententia Theologorum Hassiacorum,
de Catechizatione.*

VT Examina Catechetica legitime & cum fructu juventutis institui & haberi queant, quatuor potissimum observanda censuimus.

1. Ut Catechesis habeatur certa, sacris literis non solum consentanea, verum etiam ad captum eorum qui ex ea informandi sunt maxime accommodata.

2. Ut sint qui Catechesin illam alijs tradant & inculcent.

3. Ut sint Catechumeni, qui in doctrina Catechetica informantur.

4. Ut informatio legitima & commodissima ratione fiat.

De primo, partim Ecclesijs Belgicis jam tum prospectum est, utpote in quibus hæcenus recepta & tradita fuit Catechesis Palatina, qua vix alia dari poterit solidior, concinnior, perfectior, & ad captum adultiorum pariter & juniorum accommodatior; partim facillimo negotio prospici deinceps poterit, si eandem per quæstiones marginales resolutam & integris scripturæ testimonijs, quæ singulis quæstionibus subjungantur, confirmatam, prout ea ante novennium in Palatinatu edita est, una cum viginti illis quæstionibus quæ in Ecclesijs Palatinis paganis proponisoleant, in linguam Belgicam transferant, & sigillatim Typis describendam curent. Omnes veto aliæ Catecheses publica auctoritate à Scholis eliminabuntur.

De secundo, judicamus officium instituendi Juventutem in doctrina Catechetica, pertinere, tum ad Ministros verbi divini, tum ad Ludimoderatores, tum denique ad ipsos parentes. Ministris igitur verbi divini, tertio injungendum, vt examina Catechetica statis diebus & horis, ea, qua par est, diligentia, non minus ac ipsas conciones habeant & instituant. In eos, qui hac in parte negligentes deprehensi fuerint animadvertendum.

Ludimoderatores de hac ipsa re commonefaciendi erunt, & simulatque scholasticæ juventuti ad omnem pietatem informandæ præficiuntur, sancte, idque subscriptione nominis promittent, se non aliam, quam quæ in his Ecclesijs Belgicis recepta sit, Catechesin juventuti scholasticæ tradituros.

Parentes tum in publicis Concionibus, tum vero etiam si negligentiore deprehendantur, à Synedrio monendi sunt, ut in erudiendis suis liberis & familijs, in doctrina Catechetica debitam diligentiam & fidelitatem adhibeant. Quod ut commodius ab ipsis fieri possit, ipsi examinibus Catecheticis publicis intererunt, ut quæ in illis à verbi divini Ministris proponuntur, domi repetere, & suis inculcare queant.

Quod tertio Catechumenos concernit, Eorum nomine præcipue quidem juniores intelligimus, ita tamen ut adultos, puta patres & matres familias, non omnino ab hoc exercitio exclusos velimus. Erunt itaque illi qui in Catechesi instruendis sunt tum juniores, tum adulti.

Juniores in tres Ordines distinguimus, quorum primus complectitur hos, qui infra annum ætatis circiter octavum primis Christianæ Religionis elemen-

tis addiscendis operam navant: Secundus est puerorum, & puellarum: Tertius continet adolefcentes & virgines. Statuendum itaque, accedente Magistratus consensu & auctoritate, omnibusque & singulis serio, & sub certa multa pecuniaria pauperibus numeranda, injungendum erit, Ut non minori frequentia omnes juniores pariter & adulti, hisce examinibus Catecheticis, quam ipsis etiam concionibus interfint audiendis. Quam ad rem, non inutile fore arbitramur, si Pastores & Seniores Ecclesiarum, præsertim in pagis, ubi minor est auditorum frequentia, certum Catalogum haberent omnium familiarum ad cætus suos pertinentium, easque in certas classes distributas ordine, in examinibus Catecheticis explorarent.

Quartum habet sua distincta membra: 1. Quid ex Catechesi cuilibet Catechumenorum ordini tradendum. 2. Quomodo. 3. Quo tempore & loco.

De primo statuimus, Primæ classis Catechumenis inculcanda esse prima ac nuda Christianæ Religionis capita, Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, Institutionem Baptismi & Cænæ Dominicæ. Quæ in viginti illis supra dictis quæstionibus breviter enucleantur.

Quas quæstiones existimamus à juventute primo septennio vel octennio facili negotio addisci posse: præsertim si ad domesticam institutionem accedat Scholastica & Ecclesiastica. Nec parum ad hoc obtinendum profuerit, si libris Alphabeticis ex quibus pueri syllabas connectere & legere discunt, quinque illa Christianæ Religionis capita interferantur. Atque in hoc ordine Ministrorum & Ludimagistrorum prima & potissima cura erit, ut juventus textum quinque illorum capitum integre & incorrupte ediscat; seduloque cauendum, ne textum corrumpat; aliena verba, quæ quandoque ineptum & contrarium prorsus sensum gignunt, substituendo. Hoc enim si fiat, adultiores facti, vix ac ne vix quidem ediscere poterunt, quæ in prima sua pueritia male didicere. Dehinc opera danda est, ut sensum singulorum paulatim recte assequantur. Quod ut fiat, Ludimoderatores & Ministri. 1. Textum aliquoties clara & distincta voce Catechumenis proponent. 2. Ab iisdem exigent, & si alicubi errent, eam statim humaniter emendabunt, eaque verba quæ ab alijs male pronunciata, aut reddita fuerunt, semel, bis, terve enunciabunt, & tum à Catechumenis eadem denuo repetent. 3. Voces, quæ in textu occurrunt, peregrinas vel obscuras & pueris non statim obvias, quam fieri potest maxime perspicue declarabunt, verbigratia, In primo præcepto, ut juvenis intelligat, quid per captivitatem Ægyptiacam & liberationem ex ea intelligendum sit, historia quæ in Exodo descripta est, quam brevissime juventuti narranda erit. Sic in quarto præcepto vocabulum Sabbathi explicandum, & historia creationis pueris breviter narranda erit. Non abs re quoque futurum esset, si in hoc ordine paucissima Scripturæ dicta, præsertim ea quibus summa Legis & Evangelij continetur, & utriusque usus describitur, juventuti ediscenda proponantur, nisi forsitan Catechumenorum primi hujus ordinis captus, nondum illud ferre posse videatur.

In secundo Ordine, superioribus quæstionibus addendæ erunt illæ, quæ in Catechesi Palatina asterisco notatæ sunt. Hæ quæstiones. 1. prout in Catechesi habentur, hujus ordinis Catechumenis proponendæ, & ab iisdem exigendæ. 2. Per marginales quæstiones & responsiones, primo quidem à Ludimoderatoribus & Ministris præcuntibus clara voce, deinde vero etiam à Catechumenis ipsis, ad marginales quæstiones datis responsionibus resolvendæ erunt. Vbi similiter, ut in superiori classe, opera danda est, ut Catechumeni sensum eorum, quæ didicerunt, percipiant. Id quod fiet eo magis, si à Catechetis quæstiones marginales quandoque immutentur. Tamen ex responsionibus Catechumenorum, quæ ipsæ quoque, ut interrogationibus respondeant, à Catechumenis immu-

immutandæ erunt, facile apparebit, satisfic quæstionum & responſionum ſenſum perceperint, nec ne. Vbi aliquis defectus deprehenditur, comiter emendandus erit. Adjicienda inſuper, & ab hujus ordinis Catechumenis ediscenda erunt teſtimonia Scripturæ, ſaltem ea, quæ in ſummarijs reſponſionibus, ex adverſo quæſtionum ſingularum in margine appoſitis, ſunt notata.

Tertio ordini omnes alia quæ ſuperſunt quæſtiones Catechetica proponuntur, & ab ejuſdem Catechumenis diſcuntur, una cum Reſponſionibus ad quæſtiones marginales, & diſcis ſcripturæ in ſummarijs Reſponſionibus notatis.

Quod ſi in paganis Eccleſijs omnes ſupradiſti tres ordines Catechumenorum haberi ſub initium hujus exercitij nequeant, ſufficiant pro ratione temporis & loci cujuſque duo Ordines priores.

Modis Catechizationis juniorum in Scholis & Eccleſijs unius ſit idemque, ne diverſitate Catechiſationis juvenus turbetur, & in ſtudio Chriſtianæ Religionis rerardetur. Qualis vero eſſe, & in quolibet ordine obſervari debeat, ex ſuperioribus liquet.

Tempus examinationibus Catecheticis ſtatum assignator. In ſcholis paganis, & inferioribus claſſibus Gymnaſiorum ſingulis diebus duæ horæ, altera antemeridiana, altera pomeridiana huic pietatis exercitio tribuuntur, ſervata ea de qua ſuperius diximus, pro Catechumenorum diverſitate, diſtinſta ratione & modo.

In Eccleſijs Urbicis tria ſingulis ſeptimanis examina Catechetica habentur; unum diebus Dominicis; duo diebus profeſtis. In paganis ſufficiat diebus Dominicis horis pomeridianis Catechizationem juvenutis, concione Catechetica finita; inſtitui.

Ludimagiſtri ad hæc examina diſcipulos ſuos ſiſtunt: parentes liberos ſuos, qui ſcholas non frequentant, ad eadem diebus profeſtis mittunt; Dominicis vero ipſi adducunt.

Patres & matres-familias, non quidem publice in præſentia domesticorum examinandos eſſe judicamus, præſertim ſub initium hujus noviter inſtaurandi examinis Catechetici, ne in conſpectu ſuorum pudeſcant, & aliquam honoris & dignitatis, qua merito apud ſuos valere debent, jaſturam faciant, neve animi ipſorum ab hoc laudabili & pio inſtituto alienentur. Nihilominus tamen eorundem progreſſus in doctrina Chriſtiana ſubinde commode explorari poſſe cenſemus, ſi infantes recens ſibi natos ad SS. Baptiſma adducturi, prius Paſtores Eccleſiarum adire, & ab ipſis Baptiſmi adminiſtrationem petere jubeantur. Id quod in noſtris eccleſijs Haſſiacis hætenus non ſine fructu uſurpatum fuiſſe comperimus. Nec parum ad hanc rem profuturum videretur, ſi ipſi etiam Propatres & Promatres, uti vocari ſolent, nomina ſua apud Paſtores profiterentur. Quod idem in Eccleſijs noſtris fieri conſuevit.

Vt verò tam Catechiſtis quam Catechumenis aliquod veluti calcar addatur, & utrique ad debitam diligentiam excitentur, 1. Paſtoribus Eccleſiarum uniuiſcujuſque loci demandanda erit ſcholarum inſpectio & viſitatio ad minimum ſingulis menſibus inſtituenda, in qua ipſi diſcipulorum progreſſum in doctrina Catechetica explorabunt; ut, ſi quos vel in docentibus vel in diſcentibus deſectus deprehenderint, eoſdem emendare queant. 2. Certis quibuſdam Paſtoribus Metropolitaniſ iniungeretur munus, Eccleſias, præſertim paganas, ad minimum ſemel quotannis viſitandi, & in iſta viſitatione inter cætera inquirendi in diligentiam, tam Paſtorum & ludimagiſtrorum, quam Catechumenorum.

3. Ad Cœnæ Dominicæ vsum, præsertim in pagis, nemo admittetur, nisi qui doctrinam Catechetica probe teneat, & fidei suæ rationem, coram tota Ecclesia, publice reddat. 4. Sponsi non copulabuntur, nisi privatim Pastoribus, suos in Religione Christiana profectus satis comprobaverint. 5. Autoritas Magistratus imploranda, ut gravissime lusbis aliisque exercitijs, quibus Sabbathum profanatur, pium hoc institutum impediri potest, interdicat, populumque quibus commode fieri potest rationibus & modis, ad hæc examina Catechetica frequentanda adigat.

Hæc salvis meliorum judicijs.

Helvetiorum Theologorum Iudicium de Catechizandi Ratione.

TAmetsi in Reformatis Ecclesijs Helveticis, circa Catechismi exercitium nonnulla sit pro diversitate Rerumpub. diversitas, adhibetur tamen industria peculiaris ubique, certa & gravi ab amplissimis Magistratibus constituta, negligentioribus seu contumacioribus pœna.

Conciones diebus Dominicis in urbibus & pagis habentur plures, quarum aliqua est Catechetica.

Quotannis Catechismi explicatio ad finem perducitur, ut repetitus felicius hæreat.

Concionibus istis Catecheticis Dominicis interesse tenentur quotquot vel scholis egressi jam sunt, vel quibus scholæ beneficium non contingit. cuius generis sunt servi, ancillæ, &c.

Die profecto hebdomadatim habetur Concio Catechetica destinata Scholasticis utriusque sexus. Hac Catechista, phrasi populari, alias religionis tantum capita, ut sunt, Decalogus, Symbolum, & Oratio Dominica; alias, quæstiones Catecheticas ipsas explicat, ac certis diebus Dominicis, publico examine industriam cum ludimagistrorum, tum profectum puerorum explorat.

Quando Pastori vni concionandum est in pagis duobus aut etiam tribus; conciones Catecheticas Dominicas alternat.

In locis nonnullis, ubi homines ob locorum distantiam utramque concionem Dominicam minus assequi possunt, habetur concio matutina tantum; ea tamen brevior. Qua finita, Ecclesia retinetur: de suggestu pastor descendit: Catechumenos ad sese colligit: eos examinat, erudit, & quid deinceps discant, præscribit. Rationem hic habet accuratam non juventutis tantum; sed ætatis omnino omnis. Vt ex hac occasione ad seniores quoque redundet fructus non pœnitendus.

Adornantur quoque Catalogi, quibus non tantum personarum nomina, sed ætas etiam & profectus consignatur. Vt aliorum quidem provehatur industria commendationibus publicis, & nonnunquam levidensioribus præmijs: aliorum vero negligentia, vel commonefactione, vel autoritate magistratus emendetur.

Non in vrbibus tantum, sed in agro quoque scholæ aperiuntur, in quibus juvenus, non tantum legere & scribere docetur; sed in primis in Catechesi, precationibus & psalmodijs, eruditur. Conciones itidem Catechetica Dominicæ, quando juvenus in templis a frigore videtur lædi, in ædibus privatis habentur.

In quibus locis hæc Catechizandi ratio primum instituta fuit, ut facilius à plebe rusticana impetraretur obsequium, patres & matres familias, nonnulli etiam ex adultioribus, eximebantur: tantumque iuniores ab initio catechizabantur. donec progressu temporis plusculum obtineri posset.

Ut discendi desiderium accendatur & foveatur; quicumque matrimonium suum publice consecrari volunt, tenentur se sistere Pastori suo, ut huic suum in causa Religionis profectum probent. Estque penes Pastorem, horum vel petitionem admittere vel suspendere, certumque præscribere tempus, intra quod ea addiscant, quæ sine fidei vel morum periculo, ignorare non possunt.

Nemo etiam ex juvenibus ad Cœnæ communionem admittitur, nisi prius examinetur, an mysterium hoc sanctum probe intelligat. Qua ratione, religioni Christianæ addiscendæ, adduntur juventuti calcaria.

Ex junioribus non admittitur testis Baptismi, nisi prius examinetur, an mysterium Baptismi, & quodnam testium sit officium, intelligat.

Denique; Pastorum munus est, ingredi scholas frequenter, suaque præsentia; cum industriam Ludimagistrorum; tum *φιλολογίαν* ipsius juventutis, acuere.

*Sententia Ioannis Deodati, & Theodori
Tronchini, de Catecheti-
cis exercitijs.*

IN tanta sententiarum & optimorum; de Catechetica institutione, monitorum copia; paucula, ex usu & praxi Ecclesiæ Genevensis, sublegemus.

Moneantur diligenter & contente parentes & patresfamilias pro concione, ut prima Religionis Christianæ Elementa, ipsi, vel per se, vel per conductos præceptores, vel in trivialibus Scholis, animis suorum liberorum & famulorum inferi curent.

Ante singulas sacræ Cœnæ celebrationes, paulatim instituatur, ut per urbis regiones certis locis in ædibus privatis; vel etiam in templo conveniat plebis minutoris, servitiorum, opificum, juniorum turba: ibique examine familiarari, autoritate Magistratus, ad edendam fidei suæ & in sacris profectus professionem adigatur: tardiores denique atque imperitiores ad futura examina moneantur, & sancta æmulatione provocentur.

Formula brevis & dilucida pro urbana ejusmodi plebe, villaticisque hominibus, publica Synodi autoritate conscribatur: qua Symbolum Apostolicum, oratio Dominica, Decalogus, De Sacramentis doctrina; per capita, & sectiones suas, perspicue, solide, & ad usum conscientiæ præcipue, explanentur.

In pagis, duæ tresve ejusmodi comprehensiones vel tmemata breviores istius Catecheseos, adhibitis uno vel altero Sacræ Scripturæ locis insignioribus adargumentum expressis, horis pomeridianis diebus Dominicis enarrentur.

Si à communi vulgo ægre id obtinent pastores, ut adsit frequens Catechismo; saltem omni ope atque etiam pro autoritate sua id à iunioribus pueis & puellis exposcant, & obtineant.

Aliquos vel ex suis domesticis, liberisve, vel ex liberalioribus sui gregis seligant, quos institutione privata, ad publice respondendum in templo comparent: atque quamprimum honeste poterint illud exercitium publicum inducant, sanctamque æmulationem inter æquales excitent.

In urbibus & pagis, quantum fieri poterit, absteineatur perpetua Catechismi oratoria explicatione. Erotematis potius res peragatur, quibus eliciatur intimus respondentis sensus, audientisque populi consensus: omnesque à teneris addiscant sensus & conceptus veros & germanos de Deo & divinis in animo suo formare, tum rite atque adeo fidenter de illis loqui.

Caveantur quæstiones perplexæ, scholasticæ, curiosæ; solida pietatis doctrina, Theologia conscientia & practica, animis infigatur; cum diligenti usus ad omnes vitæ & mortis declaratione.

In Scholis publicis exerceantur, & observentur egregia illa omnia, quæ ab alijs in medium consulta fuere. Usus vero Catechismi Heidelbergensis mordicus retineatur.

Adfuescant Theologiæ studiosi Catechetico officio, etiamque ante publicam vocationem ad illud adhibeantur & excitentur: atque sobrietatis, sanctæ prudentiæ, & Religionis leges, ab ipsius populi necessitatibus discant,

Retraherent Synodi futuræ adeo necessarium sui ordinis caput, & de diligenti observatione sedulo inquirant.

Theologorum Bremensium iudicium, de modo Catechetizandi.

Necessitas:

1. **C**atechetica institutio est fundamentum ædificationis Ecclesiasticæ; adeo ut ea mediocriter formando populo Dei possit sufficere. Etsi tamen sedula opera danda sit, ut in tanta lucæ doctrinæ, ad quandam maiorem perfectionem feramur: id quod monet Apostolus Heb. 5 & 6. Certe ea est necessitas Catechismi tradendi in Ecclesia, quæ est Locorum communium professionis in scholis Theologicis. Hæc esse debet forma sanorum verborum: ita omnes ad conciones intellegenter & fructuose audiendas præparantur: paulatimque de Religionis controversiis iudicare discunt. Et hæc consuetudo Ecclesiam docendi una cum doctrinæ puritate nobis disciplinæ quoque formam restituet & servabit.

Modus:

2. Triplex autem modus esse potest Catechesis tradendæ: Scholasticus, Ecclesiasticus, & Domesticus.

Scholasticus.

3. Scholasticus est, vel in Vernaculis, vel Latina, vel Exoticis linguis.

4. Ad vernaculas & exoticas scholas deligatur institutor, qui sit Ecclesiæ membrum, doctrinæ Christianæ gnarus, pius, laboris patiens, & in eo vitæ genere perseveraturus: aut si quis se dignum probeat, ad Ecclesiasticum Ministerium transiturus. Is singulis diebus, ad minimum unam aut alteram quæstionem discipulis diligenter inculcet, ejusque usum in precatione & vita univèrsâ urgeat.

5. Harum Scholarum Inspectores sint Pastores, & singulis mensibus, ubi maxime sunt infrequentiores hominum cætus, discipulorum profectum & docentium industriam, fidem ac prudentiam explorent: laudent discipulos, & qui meliores sunt exempli, moderate (at cum spe laudis alias auferendæ) arguant ignaviores.

6. In Pædagogio scholæ nostræ servamus hunc morem:

In Pædagogio:

Præter ordinarias duas Catecheticas horas, quibus omnes promiscue per hebdomadam examinantur, peculiæ sunt institutiones eorum, qui se ad sacram *αγάθη* parant. Trimestri autem ante Cœnam illi Catechumeni nomina sua profitentur, totoque medio tempore aliquoties de tota Christiana doctrina audiuntur, quique satisfaciunt examini, solemniter cum stipulatione recipiuntur.

Domesticus.

7. Qui scholarum beneficio non uruntur; ij domatim opportunis & statis temporibus, præsentibus patribus familias, audiri possunt: recitatis rextibus nudis, & familiariter explorato per quæstiones perspicuas singularium partium sensu.

8. Maxime autem è re Ecclesiæ erit, ludimoderatores per singulos pagos constitui. Is vero in re tanti momenti, absque qua Ecclesiæ publicum ministerium sæpe infructuosum erit, honeste pro perperuis & molestis laboribus prospiciendum erit. Idem autem in pagis lectores Ecclesiastici esse possent.

Ecclesiasticus.

9. Ecclesiasticus Catechizandi usus, erit vel loco secundæ concionis (sic a commode haberi non possit) vel post eam. Vbi de iusta doctrinæ parte paulo ante dicta, ij, imprimis examinentur, qui nondum ad cœnam sunt admissi.

10. Prudentia autem hic opus est singulari, ut dispensator mysteriorum Dei dispiciat, quid cujusque loci circumstantiæ ferant. Ad pudorem corrigendum & universalem ordinem facilius obtinendum, consultum putamus, ut singuli auditores suo loco maneant, & Pastores subsellia obambulent, initio juniores examinent, paulatim etiam adultiores. Si Ecclesia sit amplior, ministri diversi dividant examen, ut alii in superiore, alij inferiore templo illud obeant. id alicubi utiliter observari novimus. Quid hæ regiones ferre queant judicio Provinciarum fratrum relinquimus expendendum.

11. Vbi Catechesis plenior docetur (quæcunque tandem Belgicis Ecclesiis placeat) longiores responsiones familiariter & prudenter in plures quæstiones distinguuntur per anatomen seu evolutionem ipsarum.

12. Proponimus etiam considerandum, utrum præstet pro parvulis & infirmioribus, quasdam præcipuas quæstiones excerpere, quæ integre discantur: an longiores omiſſis nonnullis verbis contrahere. Illud nos malumus: quia hoc valde turbat memoriam eorum, qui postea pleniores responsiones vident ediscere: Saltem hoc cavendum est, ne ex medijs commatis verba excipiantur. Nam integras periodicas clausulas responsionum in compendio omittere, nulli damno fuerit.

13. Qui jam plusculum profecerunt in doctrina, assuefieri possunt, & ad sublimiores quæstiones, & ad earundem probationes, saltem per ea dicta, quæ in V. & N. T. sunt illustriora, & in concionibus plebi crebrius inculcantur. Subinde etiam monendi sunt juniores ministri, ut in concionibus omnibus no-rent, quæ Catechismi partes eisdem præcipue explicentur. Et hoc ad Catechismi commendationem insignem pertinet, si vel initio, vel sub finem in ἀνακταλυσίς propter juniores moneatur, ad quod doctrinæ Catecheti-cæ caput, exposita doctrina sit referenda.

Nervus.

14. Nervus ad hos Catechizandi modos erit autoritas Magistratus, paternæ & blandæ Pastorum exhortationes, exempla ab ipsis magistratibus & ministris, senioribus, officarijs, eorumque uxoribus, liberis & famulitijs: id quod ab illustribus quoque personis in Germania alicubi factitatum, magno cum Ecclesiæ bono, confirmare possumus. Etiam singulis semestribus, solemne examen institui potest de toto doctrinæ corpore. Seniores Ecclesiæ, alique honorati viri plebem ad se invitabunt, ac tum quisque eos, quos sibi beneficijs devinctos novit, hanc ad rem pie disponet. Multas pecuniarias, carceres, & similes correctiones politicas, in Ecclesiam introduci non arbitramur esse consultum: ut Christianæ mansuetudini contrarium, & quod utriusque testamenti exemplo caret. Etiam noxium esse illud diversarum Ecclesiarum experimento nobis constar, id quod etiam de his regionibus metuimus. Qui matrimonium meditantur eique benedici volunt, privarim occasione prudenter & amice capta (quale apud Augustinum lib. de Catechizandis rudibus est legere) de religione ceu occulte, & quasi aliud agatur, audiri possunt. Similiter opportunum erit, Christianum cum eo instituere colloquium, qui infantem suum tingendum offert, aut qui ad Baptismum testis adhibetur.

In primis autem, ad sacram Cœnam, nemo sine iusta fidei & vitæ exploratione ac religiosa stipulatione est admittendus.

Adulti:

15. Si juniores mature & recte in Catechesi informantur, de adultioribus deinceps non erit magnopere laborandum.

Ratio Catechizandi in Ecclesia Emdana.

1. Cum ad consequendam salutari doctrinæ solidam cognitionem, catechizandi ratione nihil magis necessarium, eaque quasi ædificij spiritalis basis & fundamentum sit ab initio reformationis factò Anno 1520, operam dederunt majores nostri, ut etiam pueris & ætate junioribus prima doctrinæ Christianæ rudimenta traderentur.

2. Eum in finem primum habuere Ministri scriptam quandam Catechismi formam, brevem & simplicem, quam junioribus instillare paulisper cœperunt.

3. Crescente paulatim eorum numero Emdæ, & in vicinis pagis, qui renunciato Papatu, ad Evangelij professionem accedebant, Catechismus paulo latiore scripto conceperunt, & auditoribus inculcarunt.

4. Tempore vero D. Ioannis à Lasco, magnus ille & accuratus Catechismus, cujus in præfatione Catechesis præsentis fit mentio, in urbe Emdana & pagis, qui Evangelij doctrinam receperunt, pro Ecclesia fuit traditus & explicatus.

5. Deinde 1554. magnus ille Catechismus qui nunc extat in formam brevioris est contractus, ut singulis semestribus, percurri atque explicari possit.

6. Semper autem Ecclesiæ Pastores, Seniores, & Scholarchæ quibus apud nos cura hæc demandata est, in eo, summo conamine, fuerunt, ac etiamnum sunt, ut orthodoxos, pios, fideles, & industrios habeant, cum Latinòs, tum Germanicos utriusque sexus ludimoderatores.

7. Diversæ Religionis ludimagistri, ut qui non sunt membra Ecclesiæ, nullo modo admittuntur.

8. Ludimoderatores multis officij sui admoniti, manuum suarum subscriptione sancte se obligant, sese inter cæteras muneris sui partes imprimis rationem Catecheseos habituros, eamque discipulis suis indefinenter inculcaturos, utque memoriæ ab omnibus manderetur, operam daturos.

9. In eum finem Pastores, Seniores, & Scholarchæ, singulis trimestribus scholas visitant, industriamque Præceptorum & profectum discipulorum, in doctrinâ præsertim Catechetica, explorant.

10. Præceptores singulis diebus Dominicis horis pomeridianis, discipulos suos magno numero ad templum deducunt.

11. Pueri quinque vel sex annorum, capita doctrinæ Catechetica & primas quæstiones recitant.

12. Alij discipuli numero 30. vel 40. singulis vicibus quæstiones pro concione explicandas, ex memoriâ recitant. Hinc fit ut pueri annorum 8. 9. 10. integram norint à capite ad calcem recitare Catechesin.

13. Postea cum ad alia adhibentur agenda liberi, parentes pij domi, imprimis diebus festis, sub vesperam, Catechesin cum iisdem repetunt, & ne oblivioni tradatur, recitationem Catecheseos, iterum atque iterum exigunt.

14. Quando virilem ætatem attingerunt adolescentes utriusque sexus, alique provectæ ætatis homines, cum ad mensam Domini admittuntur, publicè coram facie Ecclesiæ totius ex Catechesi examinantur, eamque memoriter recitant: exceptis tamen nimium meticulosis, quibuscum privatim agitur.

15. Pastores Catechesin explicaturi, post preces suas, capita doctrinæ Christianæ, Decalogum, Symbolum, Institutiones Baptismi, Cœnæ & Disciplinæ Ecclesiasticæ, cum Oratione Dominica recitant.

16. Deinde à pueris & puellis, quæstiones Catecheticas tunc explicandas exigunt.

17. Hinc breviter & populariter recitatas quæstiones exponunt, & pro ratione temporis ad usum applicant, haud secus quam fit in explicatione textuum Bibliorum.

18. Pastores semestrispatio integram Catechesin repetunt & absolvunt.

19. Pastores, cum postridie Cœna Domini celebranda est, singulis mensibus, binis concionibus integram Catechesin, postquam à novis communicantibus recitata est, synoptice repetunt, ita ut antemeridiana summa Fidei & Operum; pomeridiana, doctrina de fidei Sigillis, item de Disciplina Ecclesiastica & Oratione; quæ ad exercitium fidei & bonorum operum necessaria sunt; exponantur.

20. Pastores Ecclesiæ membra domatim semel in anno visitant, parentesque ac sobolem: omnesque domesticos officij, imprimis ad exercitia Catechetica continuanda, exhortantur.

21. Visitatores ægrotorum, cum magno Dei beneficio totis nunc 15. annis à morbis contagiosis liberi fuerimus, sedulo etiam sanos & incolumes visitant, multosque hac ratione ad ovile Christi adducunt.

22. Pastores, in pagis, etiam paucis præsentibus auditoribus, pomeridianas habent autumnali, brumali, & verno tempore, breves conciones Catecheticas. Prolixioribus enim concionibus pomeridianis auditores ab ipsidem detereri, experientia docet.

23. Pastores agrarij (cum Ecclesiarum visitatio, alijs in locis usitata, summaque cum utilitate introducta, hic haberi nequeat) in cœtu Embdano, ad quem numero plus minus 50. Orthodoxi ministri, æstivo tempore hebdomadatim spontaneo motu excurrunt, quotiescunque censura doctrinæ, ac morum habetur, quod fit singulis annis post festum Paschatis, ne hanc sui officij partem negligant, serio admonentur.

Hanc in Frisia Orientali, in Ecclesijs ibidem orthodoxis, Catechizandi rationem debite, & submisse, venerandæ Synodo communicamus, si forte quippiam in Ecclesijs Belgicis quod ad usum revocari possit, in ea inveniatur.

Sessione Decima-sexta.

SESS.
XVI.

XXIX. *Novembris, die Iovis ante meridiem.*

Habita fuit in conventu Synodico, à Reverendo & clarissimo viro, D. Iosepho Hallo VVigornjensi Decano, doctissima atque accuratissima exhortatio Latina, ex Ecclesiastæ Salomonis cap. septimo vers. 16. Ne sis justus nimis, neque sis sapiens nimis, &c. Pro qua publice ei gratiæ sunt actæ:

Quæ hic exhibetur.

ECCLES. 7. 16.

Ne sis justus nimis, neque sis nimis sapiens.

DE justitia mihi hodie, cum bono Deo, & de sapientia sermo erit. Quid vero occurrere potuit opportunius? De iusticia coram æquissimis Reipubl. moderatoribus, de sapientia coram amplissima doctissimorum Theologorum Synodo, sed & vice versa, de sapientia in prudentissimorum Ordinum vicariorum consensu; de justicia in sanctissima corona Prophetarum. Nec est quod dubitem ne non aure bibula, lubentique

animo excipiantur ista ab utroque vestrum ordine (Nobilissimi Ordinum deputati, Theologi gravissimi) quæ utrunq; ex æquo spectare videbuntur. Iusticia se vobis offert primulum, deque illa tres miræ profecto clausulæ convenere istic, seque oculis auribusque vestris sponte ingerunt: *Iustus perit*, vers. 15. *Ne sis iustus nimis* 16. *Non est iustus* 20. Euge concionatrix anima, quid meditaris? ut è sacro illo ore pugnantibus effluant sententiæ, seque uti Cadmæa proles mutuo perimant: dum negat ultima, quod prima asseruit; secunda vetat fieri, quod ultima posse fieri negat? Si non sit iustus, qui potest perire? Qui potest esse quis iustus nimis, si iustus nemo est? Mi homo; amicæ sunt semper Scripturarum lites: utinam tales semper fuissent nostræ. Neque hic opus est Mose aliquo Mediatore, qui fraternitatem inculcet. Pulcherrime, scilicet, his in se ultro convenit, ubi tribus clausulis, tria iusticiæ genera accommodare libuerit. Iusticia absoluta est: sic nemo iustus. Iusticia inchoata, inque suo genere: sic iustus perit. iusticia æquivoca: sic ne sis iustus nimis. Ita facile & nimium iustus est, qui iustus non est, & qui iustus est, perit. Non ergo vel animum adimit iusticiæ asseclis summum iusticiæ exemplar, dum iustum perire ait, vel veram iusticiam deprimit, dum nimietatem vetat. Facile quidem omnes deterremur à bono, qui vix ullis seu monitorum seu minarum frænis nos à malo divelli patimur. Quam avidè alacriterque omnes arripimus hoc quicquid est consilij! Nempe hoc ægre nobis est, ac si quis febricitanti amico, jamque merum ignem spiranti, poculum frigidæ pleniussculum propinaverit. Perplacet naturæ nostræ libertas, & quicquid hanc sapit, cordi est. Nos quidem onagrorum more (Iobi verbum agnoscitis) per hæc mundi deserta soluti discurremus, nec iugo assueti, nec fræno. Tota religio ligat nobis & mentem & manum. Vnde & nomen illi indidit vetustas, & frænum appinxit in manu inter Theologos nostri seculi Poeta maximus. Nullum non mandatum hami instar est & retinaculi, quo vaga hæc, & in scelus omne solutissima mens coeretur. *σκληρὸς λόγος* est quicquid jubet. Illud vero imprimis, *Estote perfecti, sicut Pater vester*. Quod Petrus olim de rituum lege, idem caro & sanguis de lege morum: jugum impar cervicibus & Patrum & nostris. Laxare nunc habenas hæc videtur Salomon, & pro blandis alicujus Mitronis more indulgere aliquid parum flagitiosæ licentiæ: *Ne sis iustus nimis*. Falleris & hic, quisquis es, Parasitæ tui. Perditissimæ huic naturæ ut obblandiri velit sanctus concionator, ut modum imperet veræ sanctimonix, improbulum ut esse sinat, ut jubeat! Apage blasphemiam! dixisset modo, noli iustus esse, haberes profecto, quo petulantem hunc animum demulceres. Sed cum ait, *Noli iustus esse nimis*, iusticiam præcipit, damnat excessum. Excessus iusticiæ iusticia non est. Ut desit vocabulū quo hoc exprimatur, res constat. satis iustus nemo potest esse, nedum nimis: etiam dum servat iusticiæ modum. Molestia quædam animi pendentis anxietas & *δαιμονία* nomen hoc fortean induit, aut opinio iusticiæ. Quot vitia, virtutum titulis insignita vulgo prodeunt, præsertim ubi nota additur excessus? Nimis liberalis prodigus est: nimium fortis audax: frugi nimis, avarus. Potius istic probatur *μεσότης* dum *ὑπερβολή* prohibetur. Ut ubi Paulus

immo-

immoderatum pro mortuis luctum vetat, moderatum jubet. Inprimis ergo justus esto. Da operam, ut in te justus sis, ut in Christo. Regula justiciæ: lex est, summa legis justitia, Oportet impleri omnem justiciam, inquit verus *ἡγέρων* Melchisedechi. Suum cuique, justus. Vis igitur justus esse? da Deo timorem, amorem, fidem. Proximo, & suum semper, & aliquando etiam ipsius tuum. Illi enim & tuum cedit: ubi tibi superfluit, ipsi defuit. Tibi, quantum & naturæ sufficiat, & personæ. Vtinam vero hoc unum addiscere possemus aliquando: utinam hac in parte haud parum peccaretur gravius! Non satis justi sumus, qui justiciam profitemur. Quisque sibi ferretotum tribuit, proximo parum, minimum Deo: utrique certe horum, quantulum expediat sibi. Vos appello (viri fratres) testes communis hominum vitæ ac morum, quam perierint penitissime justitia & veritas, à filijs hominum. Quippini & vos æque provocem, (viri Magnates) censores judicesque facinorum, quæ oculos plebeculæ vel spectando fatigarint. Conquerimini licet omnes cum Beato Martyre Cypriano. Flagrant ubique delicta, & passim multiformi genere peccandi, per improbas mentes nocens virus operatur. Quin & innocentia, nec illic ubi defenditur, reservatur. Consensere jura peccatis, & cæpit esse licitum, quod publicum est. Sed, o, si possitis in illa sublimi specula constituti, oculos vestros inferere secretis, recludere cubiculorum obductas fores, & ad conscientiam luminum penetralia occulta referare; aspiceretis profecto ab impudicis geri, quod aspicere non possit frons pudica: videretis, quod crimen sit & videre, turpes Aretinismos libidinum, crudas nauseabundæ ebrietatis reliquias. Filij hominum, usque quo gravi corde, quousque diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Estote justi satis. Succurrite vos interim laboranti Reipubl. qui sedetis ad clavum, & date operam sedulo, ut grassantibus hominum vitijs, tempestivis aliquando tandem censuris occurratur. Quin claves manu exerit exercetque Ecclesia, quæ gladium oris libere usque vibraverit? Quin fulminum spiritualium vim omnem ac horrorem sacrum redintegratis, facitisque, ut qui Dei Ministros flocci fecerint, ad licitorum vestrorum faces contremiscant? Supponitur hoc primum (*iustus est*) sequitur, quod vetatur postmodum, *Ne quid nimis*; seu opinione, seu vero re ipsa. Non opinione. Facile qui paucillum in se habent justiciæ, intestino quodam fermento suæ *φιλανθίας* efferuntur, jamque se plus nimio abundare autumant. Ita justus erat jactator sui Phariseus (*Gratias tibi Domine, non sum ut alij*) non ait, ut aliqui: modestiæ fuisset istud humique repentis *ταπεινοφροσύνης*. Sunt enim aliqui profecto Dæmones, humana specie larvati, ut vere Hieronymus: sed ut alij, universalis naturam sortitur indefinitus enunciandi modus. Parem cum Pompejo ferre non vult, nedum cum Cæsare superiorem. Jungant vero huic manus, (si volunt) Pontificij Thraones, homines facerrimi, qui legem se ex amussi servare, & supererogare demum aliquid se Deo posse jactitant. Ilicet hi veri sunt horum temporum, (quos exprobrare solent alij) Puritani. Ingenue (quod solet) Espensæus, sunt qui hodie, status & homines in perfectione justiciæ tantum non æquent Angelis; novæ veteris Pelagianismi reliquiæ. Qua hæresi, ut nulla vel periculosior vel perniciosior, aut perpetuæ gratiæ Christi necessitati magis contra-

ria, ita nulla vel minus extincta, vel plus rediviva. Sed & suus deniq; Gratianus, istos probe sugillat, qui si nomē suū (inquit) cognoscere vellent, mūdānos se potius quam mūdōs appellarent. Erigant isti sibi cum Acesio scalam, qua in cælum ascendant, (monitore Hieronymo) ab irato interim omnis superbix vindice, in immum barathrum præcipitandi. Mittamus opinionem. Sunt qui reapse nimium ambient justiciæ, idq; vel publice, vel privatum. *Publicæ*, vel qui ipsū legis rigore sectantur paulo severius in judicādo, neglecta interim omnis *Προφύλαξις* ratione: *pestimi amanuenses*, qui leges etiam lacteas sanguine transcribunt. *(Carnifices plane legales)*, qui dum non tam in mentem legislatoris, quam in juris apices intendunt, magistrā vitæ, matrem pacis saluberrimā νομοθεσίαν in ministrā mortis inique convertunt. Quo referri dicerem, qui sic pœnis frui solent, ut in aliorum delicta atrocius animadvertant, nisi illud palam esset, nullo graviore morbo sæculum hoc, quam lenitate nimia laborare. Neq; tam lenientibus, cutimve blande reducentibus linimentis indiget commune improbitatis ulcus, quam igne & ferro. *Etiam virtus ipsa nimia licentia languescit, quæ moderata coercitione vires perennat, imo reduplicat.* Animosissimus equorū, ni semper laxantur fræni, medio itinere deficit: neq; jam virgæ respondet satis, nec calcaribus. Siquidem vobis publicæ rei salus curæ sit, eritis quidem hac in parte justiores. Vel qui sacræ legis interpretes ita se literis ac syllabis mancipio dare solent, ac si (contra quod olim *Tertullianus*) *ratio divina non in medulla esset, sed in superficie.* Ita Scribæ olim & Pharisei, cenfore Christo. Ita *Origenes*, pœnam dans merito tot allegoriarum, *Emuchatum plane allegoricum ad litteram paulo servilius interpretatus, sibi vim tulit. Qui non minus vim intulerat Scripturæ, virq; esse desijt, qui non desijt esse malus interpres.* Ita & Monachus ille olim Evangelium ipsū vendidit, à quo iussus est omnia vendere. Vtinam vero Doctores Pontificij immunes se præstarent ab hoc crimine, quibus nimis solenne est cælum terræ miscere, humanitatē Christi in monstrum, in nihilum redigere potius, quam in sacramentali loquendi formā figurā nobiscum admittere velint, qui tamen ipsi multas inibi fateri coguntur. Non infimum est apophthegmatū sapientissimi Regis, quod tamen vulgata Papicolarum versio ridiculum facit, *Emulsor lactis educit butyrum: emunctor nasi educit sanguinem.* Et quid est hoc aliud, quā (γάλα ἁδόν) *sincerum lac veritatis*, ita nimis agitare ut in butyrū congelescat: nareq; scripturarū adeo graviter comprimere, ut sanguis demum eliciatur. Et horum quidē uterq; *nimis justus* est; in sententijs seu ferendis seu interpretandis. Quin & huc revocamus illos male cautos justicię divinę vindices, qui causam Dei non aliter agendam censent, quam suam. Quasi ille ipse omnis justiciæ & bonitatis fons ac scaturigo immundum fluat, nisi ab istorum puteis humorē petat illicet. Vel qui ex altera parte prodigiosam justiciam, pijsq; auribus ne ferendam quidem Deo adfingunt. *O homo, ô lutum; sat est: sis tu illi quem te esse voluit: sit tibi ille, quem se fore revelavit.* Privatus justiciæ excessus sequitur, vel ἐξ τῆς ἀπείχης, vel ὑπέχης, ut imitemur Epictetum: sive in evitandis rebus legitimis, quarū nobis usum libere concessit Deus, sive in agendis suscipiendisq; quæ Deus nusquam præscripserit. Illud meticulosæ cujusdam est ac rigidiusculæ anxietatis: hoc vero superstitiolæ nimiumque affectatæ sanctimonix.

monia. Quæ de utroq; horum meditatus eram, quã multa prudens omitto, ne nimius sim. Cum instituto nostro conjunctior est paulo quæ de sapientia sequitur oratio. (*Ne sis sapiens nimis*) Qui data optione sapientiam sibi elegit, & supra quam mortales solent, sortitus est, nimium damnat sapiëntiæ; *Ecquid melle dulcius*, vere Sampson: *Ne nimium tamen mellis comedito*, prudenter Salomon. Ipse rationis morbus est curiositas, quo vel ad mortem usq; laborarunt primi generis humani parentes: nobis quidem ideo hæreditarius cognatusq; . Eisdra ille suppositicius aliud profitetur, aliud præstat. *Non proposui tibi* (inquit) *interrogare de superioribus tuis*. Et tamen eodem loci, *Nunquid plus futurũ est, quam præterijt?* Sed & bonus ille Dionysius, ita de Angelorum ordinibus (uti nostis) disserit, quasi cum Paulo raptus fuisset in cælum. Imo quæ beatus Apostolus vidit, & conticuit, iste non minus profecto cõticit, quam vidit. Neq; defuit alter, qui cælestiũ spirituum numerum æque certo designavit. Quin & Matilda; una ẽ minorũ gentium Divis, fratris cujusdam rogatu aulæ est (nimis quidẽ familiariter) sciscitari, quid de anima Sampsonis, quid de Salomonis, Trajani, Origenis, demũ fieret. Qui ad pedes Christi diutule sederunt Apostoli, ubi de fidei mysteriis sermo inciderat, audiunt illic, *vobis datum est nosse*: sed ubi de rebus parum necessariis percontantur, (*ἐχ' ὑμῶν γινώσκειν*). Absorptus est ab illa voragine Plinius, quam propius penitusque voluit intueri. *Et Bethsemitæ, dum sacram Dei sedem leti perlustrant oculis suis, periëre*. Scio me jam ulcus tangere hujus ævi, quod tamen faciam levi manu Liceat mihi (fratres Reverendi) coram vobis merito queri, sæculũ illud prius, nimium ignorantia perdidisse. O crudeles planè illorum temporum Scribas & Phariseos, *qui claves cælorum sibi servant, nec intrarint ipsi, nec alios intrare discipulantes sustinuerint*: nostrum vero hoc nimio perire sapientia. Generosior quidem paulo est iste morbus; sed nihilominus lethalis. Omnes omnia scire volumus; & ne quid forte lateat, etiam in arcanissima Dei consilia temere irruimus ac præcipitamus. Date veniam huic parrhesia. Et plebem & Doctores reos perago hujusce mali. [Est sane (ne quis nesciat) Theologia duplex, Scholastica & Popularis. Hæc religionis basin spectare viderur, illa tectorij ipsius formam & ornamenta respicit. Hæc, quæ sciri debent, illa quæ sciri possunt. Hujus cognitio Christianum facit, illius disceptatorem. Vel (si quis mavult) & hæc Theologum facere solet, illa polire.] Vt omnes utriusque scientiam ex æquo ambiant, periculi plena res est, & quæ vulgo in summa rerum omnium confusione desinat. Nulla profecto ars est, cujus intima ac secretiora mysteria non soleant, peculiari quadam ratione, solis artificibus relinqui. Nemo est quin tantum sibi patrij juris notum esse velit, quantum hæreditati suæ sive adeundæ, sive tutandæ inservire posse putet, qui tamen summos juris apiculos sibi parum disquirendos autumet: Hos vero potius consultissimis legum Doctõribus libentissime remittat. Pari modo fit in medicina. Ecquis est, qui non eo usque se Æsculapio in disciplinam tradere velit, ut quid corpori suo noxium, quid valetudini accommodum esse soleat, satis intelligat? qui tamen interim omnes Pharmacopolæ pixides, herbarum vires, morborum rationes, medendique methodos, susque deque habeat? Quin & hoc idem in artium omnium Domina ac Regina animæ cum Iurispru-

dentia tum medicina, sacrosanctissima Theologia usu venit. Scitu ad salutem necessaria quæque imbibant omnes, & licet & juvat. Saturate animas vestras, quotquot estis Ecclesiæ filij, sacris hisce deliciis; subtiliores Scholarum argutias, alio ablegaturi. *τί ὑμῖν καὶ μακροῖς ἀνδράσι;* Quanto minus expedit, ut plebejum quodque ingenium summas cæli arces scandat profano pede, ibique sacra Dei penetralia audaci oculo perlustret, deque profundissimis consilij divini arcanis, judicium ferat: ut quivis è plebenaturarum bajulorumve, de abditissima Prædestinationis ratione, ratiocinari præsumat? Regulam Cossicam in Arithmetica dixit nonnemo Prædestinationem in Theologia, de qua doctam quandam ignorantiam fateri non pudit illum, minatissimos Ecclesiæ Doctores. Etiam rapta in cælum anima clamavit, (*ὦ βάθος*). Nos vero, brevicula intellectus nostri ulnula, Decreti divini abyssi meriri audebimus, quæque ipsi Angeli stupent, nos conculcabinus? Neque tam plebem incuso istic, quam Doctores ipsos, qui hæc tam parum tempestive populi auribus animisque oggerint: imprudenter sane factum, ita hæc abstrusissima mysteria è suggestis palam sonuisse, quasi in ijs solis, Christianorum res unica constirisset. Quanquam, ut vere dicam, etiam in causis religionis, nemo tenetur secundum ictum expectare. Ferire non licuit, licuit impetum hosticum propulsare. Sed neque tam imprudentia peccatur istic, quam nimio forsan sapientiæ. Duo sunt, si quid ego animadverti, huic Ecclesiæ admodum infesta, nihil enim mihi est cum malis quorundam Poliricorum artibus negotij, nimium acumen, & hinc orta nimia prophetandi libertas. O mutata haud parum Batavorum ingenia, quibus hebescit jam plane orbis reliquus: dignus ilicet, qui vulgaria confectetur! Hinc fit, ut spreta communi principiorum via, altiores quasdam speculationum semitas, de Ordine, de Numero, de Subjecto Decreti divini, de Physica moralive inclinatione, de Actuum habituumq; methodo ac discrimine, tanto cum strepitu inire maluistis. Paulo aliter magnus ille Gentium Doctor Paulus, qui profecto si revivisceret, spinosam Iesuitarum ac Dominicanorum Theologiam prorsus non intelligeret. Nihil ille inter suos scire curavit, præter Iesum Christum, eumque crucifixum. Figende sunt hic Scholis ipsis suæ meræ, quas nefas fuerit transiluisse. Quantum nos, mei fratres, à primigenia illa Christianorū simplicitate defleximus: sex tantum capitibus constabat Catechismus Apostolicus. Theologia vero hodierna, quæ hominum curiosa mens est, se habet instar quanti, seu Mathematici seu Physici, divisibilis in semper divisibilia. Illud quidem vere Erasmus, hanc vix finitam quæstionum subinde emergentium decisionumque farraginem, hoc quicquid est turbarum, in Ecclesia Dei concitasse neq; dubitarim ego non neminem Scholasticorum, verbis Festi compellare, unaq; ad Anticyras relegare. Quos nimium eruditionis ad pessimum usq; insanix genus redegerit. At nos, mei fratres, edocti melius, sobrie sapiamus. Hoc est, uno verbo, non supra Scriptum, non supra Patres. Nos homuli ut progrediamur porro ubi pedem fixerit Deus? Audi caro & sanguis; *Scrutator majestatis, opprimetur à gloria*. Quindecim sunt (ut Iudæi observant) in tota scriptura loci, singularibus quibusdam intentionis notulis insigniti. Quorum ille & unus, & primus est, *Secreta Deo*. Si nihil quic-

corpo-

quam consilij sui nobis innotescere voluisset Deus, prorsus siluisset: si totum, dilucidius profecto ac plenius rationem illius omnem explicuisset. Iam scire nos ista voluit, sed parcius. Quantum scilicet nostræ tenuitatis modulo suæque gloriæ expedire iudicavit. Hucusque sapere & sanum & tutum est. Et certe, ut liceat mihi hac de re paulo liberius loqui (quandoquidem nullarum partium homo sum ego, neque adversarium ago, sed monitorem benevolum) iudicem esse debere controversiarum omnium Spiritum sanctum in sacra scriptura loquentem, nemo est qui ambigat. Quo nempe recurrant fratres de jure hæreditatis contendentes, nisi ad Patris testamentum? Gratulabor vero hoc consilij Illustrissimis Ordinibus, quorum nos decretum huc pie prudenterque manu duxerit. Neque minus illud constat, ea Scripturæ loca, quæ quid obscurius, vel transseundo enunciare videntur, ad illustriora, quæque studio rem ipsam tractant exigenda. Sed neque hoc denique à quoquam negari potest, nullum esse paginæ utriusvis locum, qui ægre plene, perspicue, deditave opera disquisierit hoc Prædestinationis caput, ac celeberrimus ille, qui habetur ad Romanos nono. Agite ergo (viri iudices) si me auditis, jubete, ut pars utraque litigantium, brevem, claram, apertamque, sine fūco sine ambagibus illius loci paraphrasin Sanctæ Synodo, fraterna manu exhibeat. Fieri non potest, quin præeunte hac face divina se veritas, pijs ingenuisque oculis conspiciendam sit præbitura. Non supra Patres, fidelissimos Scripturæ interpretes, lucidissima Ecclesiæ sydera. Sed & Rex noster, serenissimus noster Rex Iacobus, cujus nomine exultare mihi videtur tota Ecclesia Dei; Regum, quos sol unquam vidit, (post unum Salomonem *Σολομῶνα*) sapientissimus, in sua illa aurea Epistola monuit Illustrissimos Ordines, nobisque in mandatis dedit, illud totis viribus urgere, illud unum inculcare, ut receptæ hætenus fidei communique & vestræ & aliarum Ecclesiarum confessioni adhærere usque velitis omnes. Quod si feceritis, O felicem Belgicam! o intemeratam Christi sponsam! o Rempubl. florentissimam! Navigabit profecto in portu demum hæc afflictata opinio, num undis Ecclesia, tempestatesque à maligno illo excitatas, tuto ridebit ac contemnet. Illud vero ut jam tandem fiat, *φιλοψύχοι*. Fratres sumus, simis & collegæ. Quid nobis cum illo infami Remonstrantium, Contra-Remonstrantium, Calvinianorum, Arminianorum titulo? Christiani sumus, simus & *ισόψυχοι*. Vnum corpus sumus, simus & unanimes. Per tremendum illud omnipotentis Dei nomen, per pium blandumque communis matris nostræ gremium, per vestras ipsorum animas, perque sanctissima Iesu Christi servatoris nostri viscera, pacem ambite fratres, pacem innite. & ita vos componite, ut seposito omni præiudicio, partiumque studio ac malo affectu, in eadem omnes veritate feliciter conspiremus. Apage vero vesanā illam prophetandi libertatem, imò licentiam blasphemandi: ut liceat male feriato cuique Tyroni, prodigiosissima cerebri sui phantasmata in aprium producere, & populo commendare & prælo. *Ridente Mauro, nec dolente Iudæo*: Quidvis licet, modo hoc liceat: in Scholis quidem Philosophicis indultum hoc semper fuit luxuriantibus adolescentum ingenijs, ut liceret se the-

se thesibus, paradoxis, doctasticisque argutationibus exercere; sed ut in sacrosancto Theologica veritatis negotio istud obtineat, moliri, audacia est plane Diabolica: & quod merito nobis extorqueat illud Prophetæ, *Obstupefcite cæli, confundere ô terra. Populus meus deseruit me, fontem vivum, & effudit sibi cisternas; imo puteos immundos, lutulentos.* Nobilissimi viri, vosque sancta Synodus, si quis pudor, si qua pietas, reprimite hanc petulantissimam insaniendi libidinem, modum imperate hominum & linguis & calamis: Effacite, ut qui vera sentire nolunt, falsa divulgare non audent. Ut error hæresifve, si denasci non potest, discat tamen latere, & invisum cælo caput tenebris occultare. Ita ut sola veritas lucem adspiciat, regnet sola, vobis salutem, gloriam Ecclesiæ, Reipubl. pacem allatura. Quod utique efficiat ille pacis autor, veritatis Deus, Rex gloriæ, cui trinuni Deo, Patri, Filio, Spiritui sancto, sit omnis laus, honor, gloria, in secula seculorum. Amen.

SESS.
XVII.

Sessione Decima-septima,

XXX. Novembris die Veneris ante
meridiem.

Praelecta fuit decreti Synodici formula, de accuratioris juniorum atque adultorum catechizatione, ex omnium tam Exteriorum quam Provincialium sententijs consilijsque scripto exhibitis, hunc in modum collecta ac formata:

Ut juvenus Christiana à teneris annis in fundamentis vera Religionis accuratius instituatur, ac vera pietate imbuatur; triplex hac catechizandi ratio observari debet: domestica à parentibus: Scholastica à ludimagistris: & Ecclesiastica à pastoribus, senioribus, & lectoribus, seu agrorum visitatoribus. Utque omnes hi diligenter officium faciant, rogandi erunt magistratus Christiani, ut tam sanctum ac necessarium opus, auctoritate sua promoveant: monendique omnes, quibus Ecclesiarum & Scholarum inspectio & visitatio demandata est, ut hujus rei curam imprimis gerant.

Parentum officium est, domi liberos suos totamque adeo familiam fidei suæ commissam, in tyrocinij Christianæ Religionis, quam maxima diligentia pro captu singulorum instituere: serio & diligenter ad timorem Dei & sinceram pietatem adhortari; sanctis precum domesticarum exercitijs adhibere & assuefacere, ad audiendas conciones secum adducere; auditas, imprimis Catecheticas, cum ipsæ diligenter repetere, capita quadam S. Scripturæ prælegere, vel prælegenda dare: insigniora S. Scripturæ dicta ediscenda proponere atque inculcare: eademque familiari quadam & teneræ ætati accommodata ratione explicare, atque ita eos ad scholasticam catechizationem præparare, cumque ad eam pervenerint confirmare, excitare, & pro virili provehere. Hujus officij parentes omnes, apud quos admonitioni locus esse poterit, tum publice in concionibus, tum privatim, tam in ordinaria ante sacram synaxin visitatione, quam alijs temporibus opportunis à pastoribus, senioribus, & agrorum visitatoribus sedulo & serio admoneri debent. Si qui parentes religionem reformatam professi, in hoc sancto officio negligentes reperiuntur, scrijs pastorum admonitionibus, & si res postulaverit, presbyterij reprehensionibus ac censuris, ad officium revocabuntur.

Schola, in quibus juvenus pietate & fundamentis doctrina Christiana rite imbuatur, non tantum in urbibus, verum & in singulis pagis instituuntur, sicubi hætenus nulla instituta fuerunt: rogandi sunt magistratus Christiani, ut de honestis stipendijs ludimagistris passim prospiciatur, quo viri ad functiones illas idonei adhibeantur, illique alacrius in munere suo versentur. Imprimis autem, ut pauperiorum liberi gratis ab illis erudiri possint, neque illi à scholarum beneficio excludantur. Ad has functiones scholasticas, nemo, nisi qui sit Ecclesiæ Reformate membrum, ornatusque orthodoxæ fidei & probatæ vitæ testimonio, atque in doctrina Catechetica probe exercitatus, adhibeatur, quique subscriptione manus suæ Confessio-

nem

nem & Catechesin Belgicam approbet, seque secundum hanc Catechizandi rationem, juventutem sibi commissam in Christianæ religionis fundamentis diligenter instituturum, sancte promittat.

Ludimagistrorum horum officium erit, omnes discipulos suos pro ætatis & captus ratione, duobus minimum in hebdomade diebus, non in ediscendis tantum, sed intelligendis quoque Catecheseos rudimentis exercere. Atque hunc in finem triplex Catecheseos formula, ad triplicem juventutis conditionem accommodata, in scholis est adhibenda.

Prima erit in usum puerorum, quæ contineat Symbolum Apostolicum, Decalogum, Orationem Dominicam, & Sacramentorum ac Discipline Ecclesiasticæ institutionem, cum brevibus quibusdam precatiunculis, & quasiunculis simplicissimis, ad tres Catecheseos partes accommodatis. Quibus addi poterunt insigniora quedam S. Scriptura dicta, ad pietatem excitantia.

Secunda erit, compendium breve Catecheseos Palatina, in Ecclesijs nostris usitata. In quo, porro instituentur ij, qui jam aliquo usque in priore profecerint. Utraque autem formula, vel ad exemplum Ecclesiarum Palatinatus, vel Ecclesiæ Middelburgensis, vel ratione ab hac Synodo præscripta, concinnabitur.

Tertia erit Catechesis Palatina, ab Ecclesijs nostris recepta, in qua provectiores ætate & profectu erudicuntur. Ecclesia autem Gallo-Belgica, quæ Genevensi Catechesi hæcenus utuntur, eiusdem usum in Scholis, atque Ecclesijs servare poterunt. Alijs autem Catechizandi formulis uti Ludimagistris in scholis non licebit. Rogandi vero Magistratus sunt, ut Catechismos omnes Pontificios, aliosque libros omnes erroneos, atque impuros, ex omnibus scholis auctoritate sua, plane eliminare velint. Curabunt quoque Ludimagistri: ut discipuli non tantum hæc formulas ediscant, sed & doctrinam ipsæ contentam probe intelligant. Quem in finem easdem pro singulorum captu dilucide explicabunt, & an sensum recte perceperint, diligenter ac sepius examinant. Inventutem scholasticam, disciplinæ suæ commissam, singuli Ludimagistri ad audiendas conciones sacras, imprimis autem Catecheticas, adducent, earumque rationem diligenter exigent.

De fide autem atque industria Præceptorum, simulque & de juventutis profectu ut constet, officium Pastorum erit, adhibito Seniore, & (si opus erit) aliquot ex magistratu, scholas omnes tam privatas, quam publicas sapissime visitare, præceptorum diligentiam acueri, in ratione Catechizandi præire, atque exemplo suo instituere, juventutem blandam compellatione examinare, sanctisque exhortationibus, collaudationibus, & premioliis à magistratu constituendis, ad industriam & pietatem excitare. Præceptores, si qui negligentiores in officio, aut refractarij deprehendantur, à Pastoribus, & (si opus fuerit) à Presbyterio, diligenter officij admoneantur. Quod si hisce monitionibus morem non gesserint, rogandus erit Magistratus, ut aut ad officium faciendum auctoritate ipsius constringantur, aut alij magis idonei substituantur. Denique, petendum à Magistratu erit, ne ulla scholæ, quæ sancta hæc Catechizationis exercitia, aut non admittunt, aut negligunt, tolcrentur.

Pastorum in Ecclesia muneris & prudentiæ erit, Conciones Catecheticas, eum ad modum publice instituere, ut & breviores, & ad captum non adultorum modo; sed ipsius quoque Inventutis, quantum fieri poterit, accommodatae sint. Laudanda quoque erit Pastorum industria, quibus studium atque otium erit, easdem in scholis, præsertim ruri, diligenter repetere, quique laborem eum non detrectabunt. Ut adultiores autem, & qui scholarum institutione aut nunquam usi fuerunt, aut in ijs non satis profecerunt, in fundamentis Religionis Christianæ melius erudiri queant, (quia experientia docet, ordinarias institutiones Ecclesiasticas, tum Catecheticas, tum alias apud multos non sufficere ad eam Religionis Christianæ notitiam illis ingenerandam, quæ in populo Dei vigere debet, atque usus testetur, maximam esse vi-væ vocis efficaciam; cum pers familiares, & ad singulorum captum accommodatas Interrogationes & Responsiones, quæ optima Catechizandi ratio est, Rudimenta Religionis animis imprimuntur) Pastorum officium erit, discendi cupidos accedere, & adhibito Seniore, vel ad edes privatas, vel ad locum Consistorij, vel alium aliquem huic actioni opportunum, justum aliquem eorum numerum tam ex membris Ecclesiæ, quam alijs adultioribus singulis septimanis convocare, cum illis amice & familiariter de capitibus Religionis Christianæ agere, ac, pro ratione captus, profectus, & ingeniorum, singulos Catechizare: Conciones Catecheticas cum ijs repetere, omnique studio in id incumbere, ut animos omnium clara & solida Catecheseos intelligentia imbuant.

Qui vero nomen Ecclesie dare volunt, tribus, quatuorve septimanis ante Cæna celebrationem, certo in loco sæpius & diligenter instituantur, ut ad fidei rationem reddendam, magis idonei atque alacres reddantur.

Prudentia autem à Pastoribus hic erit adhibenda, ut tales ad se erudiendos vocent, quos cum aliqua non pœnitendi fructus spe adhiberi posse, quosque de animarum salute sollicitos esse constet: utque ij simul eodem tempore convocentur, quos conditionis paritas ad pœnitentiam alliciat.

Conventus hi precibus, & sancta exhortatione inchoandi & finiendi erunt.

Hæc omnia, sicut, qua omnino convenit, voluptate, alacritate, vigilantia, fide, zelo, & prudentia, à Pastoribus, quibus concrediti sibi gregis aliquando reddenda erit ratio, præstentur, nequaquam dubitandum, quin brevi tempore horum laborum fructus uberrimi, tam in fidei, quam sanctitatis vitæ profectu, ad honorem Dei & Religionis Christianæ propagationem, divina benedictione, ante omnium oculos futuri sint expositi, gratiamque Ecclesijs nostris, atque incrementum conciliaturi.

Ad formulas minorum Catechesium concipiendas deputati sunt, Franciscus Gomarus, Iohannes Polyander, Antonius Thysius, Hermannus Faukelius, Balchazar Lydius, & Godefridus Vdemannus: Monitque sunt, ut in concipiendis hifce formulis, quantum fieri potest, majoris Catecheseos verbis inhæreant.

Eadem Sessione quæstionem proposuerunt Noort-Hollandi, à Pastoribus Christianis ex India Orientali transmissam, ad quam perebant ut Synodus primo tempore responderet, quia naves Indiam petituræ, jam paratæ erant, ut prima tempestate solverent. Quæstio autem hæc erat: An pueri ex parentibus Ethnicis nati, jamque à Christianis in familias adsciti, sint baptizandi: si, qui eos offerunt baptizandos, fidejubeant se eos in Religione Christiana educaturos, aut educandos esse curaturos. Rogati sunt singuli, ut de hac quæstione mature cogitarent ac deliberarent: proximaque sessione sententiam suam scripto exhiberent.

Invitata fuit rota Synodus ad deductionem funeris Nobilissimi viri D. Henrici ab Hel, Consulis Zutphaniensis, ejusdemque Ecclesiæ Senioris, & in Concilio Ordinum Generalium deputati; nomine Synodi Geldricæ ad hanc Synodum Nationalem delegati. Qui vigesima septima Novembris, placide in Christo diem suum obierat.

SESS.
XVIII.

Sessione Decima-octava,

Ipsis Kalend. Decembris, Die Saturni ante meridiem.

Quæstio Indica de baptizandis Ethnicorum infantibus aut pueris, à fratribus Noort-Hollandis fufius explicata fuit. Nimirum, infantes seu pueros illos, de quibus quæritur, plerumque jam ad aliquam pervenisse ætatem, nec esse à Christianis in filios adoptatos; sed tantum in ipforum familias loco mancipiorum adscriptos, ab ijs coëmi, sæpe invititis parentibus ereptos: qui nonnunquam iterum à Christianorum familijs alienentur, & in Ethnicorum potestatem redeant.

Prælectæ sunt de hac quæstione Theologorum Anglorum, Helvetiorum, Brementium, S. Theologiæ Professorum Belgicorum, & Synodi Zuyt-Hollandicæ Deputatorum Sententiæ. Reliqui promiserunt, se suas quoque responsiones, proxima sessione scripto esse exhibituros.

Propositum interea fuit gravamen Ecclesiarum de Studiosis S. Theologiæ, atque inprimis sacri ministerij candidatis, ad ministerium Ecclesiasticum accuratius præparandis ac formandis. Zeelandi consilium suum scripto hac de re exhibuerunt: statutumque fuit, idem à singulis Synodis describendum esse, ut in diem

diem Lunæ mature, quid addi vel mutari oporteret, deliberari posset. Sic habet autem:

*Consilium Fratrum Zelandorum, super questione: Quo modo candidati
S. ministerij, ad sacram illam functionem
sint præparandi.*

Post deliberationem de Catechizandis rudibus, tam pueris quam adultis, sequitur deliberatio de personis ad Ministerium sacrum idoneis, iisdemque ad tam excellens munus in Ecclesia informandis. Atque hic primum de electione, deinde de recta illorum institutione deliberandum.

Vt itaque Ecclesijs nunquam idonei Pastores desint, rogandi erunt Illustres D.D. Ordines, ut in singulis Provincijs, ubi id nondum obtinuit, certus sit hujusmodi adolescentum numerus, qui sumptibus publicis ad Ministerium sacrum alantur. Monendi etiam erunt ditiores, ut liberos suos, quos ad hanc rem videbunt idoneos, ad scholas mittant, atque illic erudiendos curent: ut sint seminaria publica, ex quibus ad Pastorum munus obeundum evocantur, quoties opus erit.

Ad hanc rem ex scholis trivialibus seligantur adolescentes, ingenuis & honestis parentibus orti, ne forte probum aliquod Ministerio accedat, ex generis, aut parentum infamia: iisdem tam animi quam corporis viribus valeant ad tantum onus & munus obeundum: quique in scholis trivialibus ea ingenij & eruditionis specimina ediderint, ex quibus spes certa concipiatur, eos, ubi adoleverint, Ecclesiæ in Ministerio fore utiles: denique, in quibus pietatis, probitatis, modestiæque indicia certa conspiciantur.

Hoc modo selecti, aut à parentibus in hoc studio enutriti, ubi in scholis trivialibus rude donati fuerint, ad Academijs mittantur, in quibus utile, imo necessarium esset, certa & distincta Provinciarum collegia institui, ubi sub Regentium & inspectorum cura studiosi vivant, ex quorum consilio studia sua instituant, quique illis certam in studijs methodum præscribant, ne in incertum vagentur, & cupientes ex omnibus aliquid, de toto nihil discant. Denique, qui vitæ illorum & morum curam gerant. Nimia enim libertas in Academijs, multos perdidit.

Ab his, qui aliquando Ecclesijs præfaturi sunt, hoc requiritur, ut & ipsi nomen Ecclesiæ dant, & quam alijs aliquando religionem docturi sunt, ipsimet primum profiteantur; concionibus sacris crebro intersint, Cœnæ Domini cum Ecclesia communicent, Ecclesiasticæ disciplinæ subijciantur, & Pastorum in illos singularis sit inspectio.

Ad solidam autem Philosophiæ & linguarum, in primis vero Theologiæ cognitionem comparandam, non unus aut alter annus requiritur; sed spatium in universum quinque aut sex annorum. Nam ut magna est adolescentum quorundam temeritas, qui vixdum biennio in Academijs peracto, promotionem ad munus pastorale ambire audent; ita nec laudandum illorum consilium, qui totam fere ætatem in Academijs terunt, & sero nimis ad Ministerium sacrum accedunt.

Quamobrem, ut huic utrique malo obviam eatur, non inconsultum foret, tempus aliquod præscribere, intra quod studiorum cursum teneantur absolvere, & Ecclesia ipsorum laboribus frui. Vt autem Ecclesijs, Mæcenatibus, & parentibus, de illorum profectu constet; consultum est, ut singulis annis rationem studiorum suorum iisdem reddant.

Aboluto hoc in Academia aliqua studiorum cursu, non inutile esset eos extræ Academijs & Ecclesijs invisere, ac tam diu in celebrioribus locis subsistere, donec, quid illic laudabile esset, perlustrassent, ac perdidicissent. Vt ita domesticis & exteriorum exemplis instructiores ad suos redeant.

Domum reversi, testimonium ab Ecclesiarum, Pastoribus, & Academicarum Rectoribus aut Professoribus, aut facultatum Decanis, Ecclesiæ & Classi, in qua sunt victuri, exhibeant: vocationem legitimam ad munus Pastorale expectantes.

Et, ut visis hisce testimonijs, nemo nisi præmissò examine præparatoriò ad exercitia formandarum concionum admitti debet; ita necesse est, alia etiam exercitia accedere, quibus amplius idonei reddantur, ad sanctam hanc Ministerij sacri functionem.

Hic vero non esset inutile, hujusmodi Ministerij candidatos, interdum S. Scripturam publice in templis prælegere. Atque hoc pacto eveniet, ut rori Ecclesiæ innotescant, & coram illius facie ambulent. Tota Ecclesiæ, morum, pietatis & probitatis illorum testimonium habeat. Denique illi ita prudenter se gerant, ne quidquam committant, quod vocatione illorum (ad quam se præparant), indignum sit. & sic omnibus innotescant & ab omnibus probentur, qui omnibus præstaturi sunt. Deinde ista lectione publica, accedet *majoria* quædam, qua assuefient conspectui totius multitudinis. Vox etiam & elocutio illorum formabitur, ut paratiores accedant ad dicendum coram populo, quod illis post accuratius examen etiam concedi posse iudicamus, modo classis consensu antecedat.

Deinde expediet illos frequentes adesse Pastoribus, cum ijs de varijs conscientiarum casibus conferre, eosdemque in visitatione ægrorum atque consolatione afflictorum comitari, ab ijsque discere, quomodo tales sint compellendi, afflicti erigendi; denique quæ, & quales preces, interdum pro re nata, concipiendæ. Etsi enim ex Scholis exercitati in dicendo ad Ecclesias venire debent; tamen quæ didicerunt, ad praxin sunt revocanda; id quod à Pastoribus necesse habent addiscere.

Et quia vocati ad S. Ministerium, regimini Ecclesiæ aliquando sunt præficiendis: Ecclesiarum vero regimen in scholis exacte non addiscitur, non abs re foret, si aliquot ante vocationem mensibus, in urbibus celebrioribus potestas illis fiat, ut intersint Presbyteriis, item conventibus Diaconorum, sub certis tamen & limitatis conditionibus; atque ita intelligant, quomodo Ecclesiæ regimen sit instituendum, quæ ratio interrogandi & colligendi suffragia, quomodo disciplina exercenda, quid in variis casibus facto opus sit. Item quæ cura sit habenda pauperum. Et, si quæ sunt similia, quæ usu potius quam præceptis addiscuntur. Quorum omnium magnus illis usus futurus, quando ad Pastorale munus vocabuntur.

Denique; cum hætenus in examinibus, ante promotionem, tantum doctrinæ habita fuerit ratio, an nempe orthodoxi essent, quod fateretur esse primum; deliberari tamen potest: annon etiam expediat examen practicum institui, in quo examinentur, an etiam tenaces sint sermonis illius, qui est secundum pietatem, & idonei ad tradendam Ethicam Christianam, ad mores hominum in omni virtutum genere informandos, Oportet enim Dei hominem perfecte ad omne bonum opus instructum esse, neque tantum ad doctrinam & redargutionem, sed & ad correctionem & institutionem, quæ est in iustitia, paratum esse. Ad quam rem optandum esset, ut in Collegijs & Academicis adolescentum animi Theologia Practica imbuerentur, & de varijs conscientiarum casibus instruerentur.

Atque hæc quidem melioribus iudicijs
subjecta sunt.

Sessio Decima-nona,

SESS.
XIX.III. Decembris, die Luna
ante meridiem.

Hac Sessio tum exterorum, tum Provincialium Theologorum, ad quæstionem iudicandam de baptizandis Ethnicorum infantibus, responsiones scripto comprehensæ, prælectæ sunt, collatisque omnium sententijs iudicatum est, consentientibus suffragijs, adultiores & institutionis jam capaces, ad sacrum Baptismum admitti non debere, priusquam in religionis Christianæ fundamentis probe sint instituti, fidem profiteantur, eiusdemque rationem aliquam reddere queant, baptismum ipsi petant, & idonei etiam fidei-iussores adhibeantur, qui eos porro in Christiana religione instituant. Baptizatos autem pari libertatis iure, cum reliquis Christianis, frui iam debere, nec venditione aut alia quaquam alienatione ab heris Christianis potestati Ethnicorum iterum tradi. De infantibus quoque Ethnicorum, qui aut propter ætatem, aut propter linguæ imperitiā institui à Christianis nequiverunt, etsi per assumptionem Christianorum familijs inferantur, iudicatum quoque fuit plurimum suffragijs, non esse baptizandos, antequam ad eam pervenerint ætatem, ut pro illorum captu in primis religionis Christianæ initiis institui possint atque instituantur. Tum & fidei-iussores idonei spondeant, se daturus operam, ut porro in fide Christiana plenius instituantur, neque unquam permisiuros, quantum quidem fieri ab illis potest, ut à familijs, aut communione Christianorum, iterum abalienentur.

Prælectæ sunt Collegiorum, de Zelandorum consilio ad candidatorum S. Ministerij præparationem accuratorem spectante, sententiæ: idque omnibus placuit; mutatis modo paucis, additisque. Theologi Palatini promiserunt, daturus se operam, ut leges Collegij Sapientiæ, aliaque quædam instituta, quæ SS. Theologiæ studiosos, atque alumnos spectarent, intra paucas septimanas, Synodo hunc in finem exhiberi possent, quo ex iisdem, quæ ex usu Ecclesiarum Belgicarum fore iudicarentur, excerpti possent. Quapropter statutum fuit, decretum de hac candidatorum præparatione, differendum esse: donec illa quoque visâ atque expensâ essent. Rogatusque est D. Assessor Faulkelius, ea ut excerpteret, quæque Ecclesijs nostris usui fore viderentur, adiungeret, utque accuratam ex omnibus observationibus huius præparationis formulam conciperet, quæ deinde Synodo exhiberi atque ab eadem probari posset.

Sessio Vigesima,

SESS.
XX.IV. Decembris, die Martis ante
meridiem.

Deliberatum fuit de quibusdam quæstionibus ad præparationem candidatorum ministerii spectantibus. Prima fuit: Vtrum S. Theologiæ studiosi & ministerii candidati, ad conciones publicas pro populo habendas admittendi sint. Secunda: An administratio Baptismi eis sit permittenda. Tertia: An expediat eos ad conventus presbyteriorum & classium admitti. Quarta: An consultum sit, ut in templis publice in prælegenda S. Scriptura se exercent,

Rationibus omnibus diligenter expensis, statutum fuit: Administrationem Baptismi nemini esse permittendam, nisi qui præeunte examine plenario, ad sacrum ministerium admissus sit. Quod ad reliqua autem exercitia, iudicavit Synodus, esse quidem ea ad eiusmodi præparationem utilia, verum an, & qui, ad eadem sint admittendi, aut cum ædificatione admitti possint, prudentiæ & libertati Ecclesiarum, presbyteriorum & classium relinquendum esse existimavit. Sed & placuit, ea omnibus Ecclesijs strictè imperanda non esse: satis enim esse, si serio tantum commendentur.

Ultrajectini Remonstrantes, quasdam observationes, in statuta Catechizationis formula, ad quas à Præside responsum fuit, scripto exhibuerunt.

Sessione Vigesima-prima,

v. *Decembris, Die Mercurii ante meridiem.*

SESS.
XXI.

Reverendus Vir Wigboldus Homerus, Ecclesiæ Zuyt-Woldanæ Pastor in Synodo comparuit, eique literas fidei exhibuit, quibus in locum Ioannis Lolingij Ecclesiæ Noort-Brouchanæ, qui morbo præpeditus in Synodum venire non poterat, substituebatur: auditaque super hac subrogatione Deputatorum Synodi Groninganæ sententia ac declaratione, pro membro Synodi admissus fuit.

Eadem dies, quia Citatorum Remonstrantium comparitioni præstitutus fuerat, omnes à Præside publice ac nominatim denuo sunt citati, iussique, ut si qui adessent, Synodo se sisterent. Cumque nemo compareret, Remonstrantes autem Ultrajecto Delegati testarentur, se non dubitare, quin eo die adventuri essent, iussum fuit, ut cum advenissent, tum Politico, tum Ecclesiastico Præsidi se sisterent, ut jam semel certa comparitionis hora coram tota Synodo assignari illis posset.

Eadem Sessione propositæ sunt Ecclesiarum de variis gravibusque typographiæ abusibus, & intoleranda typographorū licentia, querelæ: quæ situmque fuit, quam ratione hæc tum scripturientium, tum typographorum quidvis, magna cum Ecclesiarum & Reip. perturbatione, nec minore cum scandalo, in vulgus spargentium, licentia coerceri posset. Atque hac de re præcedentium Synodorum Nationalium constitutiones sunt prælectæ. Audita itidem super ijs Exterorum ac Provincialium Theologorum consilia. Rogatique singuli sunt, ea ut scripto comprehensa Synodo exhiberent.

SESS.
X XII.

Sessione Vigesima-secunda,

v. *1. Decembris, Die Iovis ante meridiem.*

Indicatum fuit à D. Præsidi, Remonstrantes citatos advenisse, quatuorque à reliquis missos, ab ipso petijisse, quia nondum de hospitij prospectum ijs, neque suppellex libraria disposita esset, ut in perendinum aut saltem crastinum diem eorum differri posset comparitio. Nobiliss. D. Præsides Politicus, idem quoque eosdem à se petijisse indicavit. Ultrajectini quoque Remonstrantes aiebant, Citatos optare, ut comparitio ipsorum in diem perendinum Saturni, aut in diem Lunæ, differri posset.

De hac dilationis petitione Illust. D. D. Delegati sententiam rogati, responderunt, Quandoquidem hesternus dies comparitioni illorum præstitutus ab illis neglectus esset, mandandum, ut se Synodo nunc sisterent, utque ab ea hanc dilationem peterent, eiusque causas, in eadem publice diiudicandas, proponerent. Cui Illust. D. D. Delegatorum sententiæ acquievit Synodus, missique Ultrajectini Remonstrantes sunt, quiecos advocarent.

Interim eadem Sessione prælecta sunt de corrigendis typographiæ abusibus, scripto exhibita consilia. Quibus auditis atque expensis, visum est, ex illis omnibus, à Præsidi, Assessoribus & Scribis, accuratam aliquam constitutionem, à Synodo examinandam & probandam, postea concipiendam esse; quæ ut consilium Synodicum, Illustribus ac Præpotentibus Ordinibus Generalibus deinde offerretur atque exhiberetur. Rogandosque esse Ecclesiarum nomine, ut Decreto publico, auctoritate ipsorum promulgato, abusus isti omnes tollerentur, atque in posterum præcaverentur. Omnia vero Ecclesiæ membra in quæ Synodus ius præscribendi haberet, constitutioni huic Synodicæ, sub Ecclesiasticæ censuræ pœna, obtemperare tene-

tenerentur. Cui rei postea ab Illustribus ac Præpotentibus DD. Ordinibus prospectum est.

*Judicium Theologorum Anglorum
de Typographis.*

PUTamus rem esse omnino necessariam & saluberrimam, ut licentia Typographorum reprimatur: sed quia res hæc ad auctoritatem Politicam spectat, rogandi sunt Illustrissimi Ordines, ut auctoritatem suam interponere velint. In singulis civitatibus, quæ habent prælum, maxime in Academicis necessarium est, ut sint ad hoc negotium deputati viri Ecclesiastici, qui auctoritate & iudicio præstant, quibus est hoc oneris imponendum, ut prius legant libros, qui prælo offeruntur, & approbatione sua permittant impressionem. Ne quis artem Typographicam exerceat, nisi qui profiteatur religionem reformatam in istis provinciis stabilitam. Sectarios autem omnes removendos censemus. Ne quis liber imprimatur, nisi ad finem libri manu cuiuspiam ex ijs qui ad hoc negotium sunt deputati, approbatio scripta compareat. Hæc res diligenter observata, & Remp. & Ecclesiam magna molestia liberabit: quod in nostra Ecclesia magno cum fructu observatur.

*De tollendis Typographiarum abusibus, Monita
Theologorum Palatinorum.*

I.

Typographiæ certo ac definito numero constituentur, per ciuitates & provincias, nec Typographi, nisi iurati recipiantur.

II.

Delectu librorum ante editorum habito, quotquot Socinianorum, Libertinorum, aut Fanaticorum hæresibus polluti, aut bonis moribus perniciosi sunt, aboleantur: qui sani, salutare & idonei pietatis magistri, retineantur; & ubi ad incudem redierint, nova præfatione ornentur; ij præcipue qui ad captum & usum populi sunt, ut quorum lectioni potissimum vacare debeat, hociudicio intelligere possit.

III.

Caveatur etiam, ne alibi excusi libri impuri, sive hæreticorum, sive Atheorum importentur in Provincias, aut venales prostant.

IV.

Qui ad prælum parantur noviter, non ante excudantur, quam censorum iudicia subjerint & calculum meruerint. Rogentur etiam D. D. Ordines, ne libris non approbatis privilegia concedant.

V.

Censores librorum & inspectores Typographiarum per Civitates sunt Pastores cum Senatore uno, & Seniore Ecclesiæ; per Provincias Delecti sive Professores, ubi Academiae sunt, sive deputati Classium aut Synodorum, adjunctis Politicis, quoties res postulat.

VI.

Exemplar librorum qui primum excuduntur, vnum tradatur Ministerio in urbibus, Censorum Collegio in Provinciis, ad quos revocari posteriores editiones possint. Nec enim ipsis inconsultis suscipienda interpolatio aut mutatio.

VII.

Imprimis autem providendum est, ne Biblia Sacra quacunque forma aliter quam ex præscripto Synodi imprimantur.

VIII.

Postremo tum Typographis tum prælorum correctoribus, ponendæ leges sunt auctoritate publica; & in omnibus officinis affigendæ. quibus tam nobilem artem moderentur & exerceant, ex usu Ecclesiæ & Rei publicæ.

*Judicium Fratrum Hassiacorum, de abusibus
Typographiarum tollendis.*

Quæstio de tollendis abusibus Typographiarum, tanto accuratiorem meretur considerationem & decisionem; quanto ars Typographica majus est Dei donum; & ad honestarum artium ac disciplinarum cognitionem, cum primis vero cælestem veritatem propagandam accommodatius medium, quantoque periculosius est malum, quod ex præclari hujus Dei muneris abusu in Ecclesiam & Rempublicam dudum, præsertim in his Fœderatis Provinciis Belgicis, exundavit. Ut vero abusibus istis, quo ad eius fieri potest, obviam eatur; in duo potissimum incumbendum fuerit. 1. ut præterita & etiamnum præsentia damna, quæ scripti jam & in lucem editi libri, Ecclesijs & Provinciis Belgicis intulerunt, & adhuc dum inferunt, tollantur; aut certe ne latius serpant, inhibeantur. 2. ut futurum malum certis legibus, publica summi Magistratus auctoritate confirmatis, deinceps præcaveatur.

De primo censemus; & discrimen faciendum esse inter libros blasphemos ac hæreticos. Ut sunt Alcoranus Turcicus, libri Arriani, Samosatensiani, Sociniani, Pelagiani, & id genus alij; & inter eos, qui errores quidem, at non usque adeo perniciosos, nec fundamentum Christianismi penitus convellentes, in se continent.

Prioris generis libri ut quamprimum eliminantur, existimamus esse
è digni-

è dignitate summi Magistratus, & è re Ecclesiarum Belgicarum. Vix enim quicquam esse potest Repub. Christiana magis indignum, quam si in ea permittatur licentia, huiusmodi libros palam blasphemos & hæreticos excudendi, divendendi. Fiet autem hoc, nostro iudicio commodissime; si omnia, quæ apud Typographos & Bibliopolas reperiri possunt, istiusmodi librorum exemplaria supprimantur, & Edicto publico, ne vel palam vel clam distrahantur, severissime prohibeatur. Posterioris generis libros putamus tolerari posse, tantisper, dum ea exemplaria, quæ jam extant, sint divendita: modo caveatur, ne denuo distractis exemplaribus prælo subiciantur; absque consensu eorum, quibus censura librorum demandabitur.

De secundo existimamus, ne deinceps librorum in publicam lucem editio aliquod pariat hæc Ecclesijs & Provincijs Belgicis malum & incommodum; primum quidem coercendam & certis quasi legum cancellis circumscribendam esse, & scripturientium & Typographorum licentiam. Deinde vero & certos constituendos esse librorum Censores.

Scripturientium cacoethes inhibebitur. 1. Si edictis publicis caveatur à summo Magistratu, ne quis subditus Illustriss. Dn. Ordinum General. præsumat, quicquam Typographis in Fœderatis Provincijs, vel extra eas typis describendum tradere; nisi quod ab ijs, quibus librorum censura demandanda erit, approbatum fuerit. 2. si illi qui ad docendum in Ecclesijs & Scholis Belgicis deinceps admittentur, ore ac manu sua teneantur sese obstringere, se quamdiu Ecclesijs ac Scholis Belgicis præsent, vel in Fœderatis hæc Provincijs versantur, nihil à se aut ab alijs scriptum ulli Typographo imprimendum tradituros, absque antegressa censorum approbatione. Quod ut fiat, legibus quibus Scholarum Doctores ac Præceptores & Ecclesiarum Pastores, antequam ad officia aut Ecclesiastica aut Scholastica obeunda adhibentur, obstringi solent, hoc statutum de non publicandis libris, absque censorum approbatione, inferendum esse videtur.

Vt Typographorum licentiæ obviam eatur. 1. omnes ac singuli Typographi, solenni iuramento obstringendi esse videntur, ne quicquam sive antehac excusum, sive noviter scriptum, typis describant, aut ut à suis describatur, permittant, nisi quod à censoribus visum, lectum, & approbatum fuerit. 2. ijs in locis in quibus sunt Typographie; certis viris idoneis demandandum erit; ut vigiles habeant in operas Typographicas oculos, easque subinde invisant & perlustrent, nec permittant, ut quicquam publici juris fiat quod à Censoribus probatum & subscriptum non sit. 3. Injungendum erit Typographis serio; ut in imprimendis libris, à Censoribus approbatis; debitam diligentiam & industriam adhibeant, ut ita ex Typographicis libri prodeant, quoad fieri potest, ab erratis & mendis purissimi. 4. Cum primis serio ipsis mandandum esse censemus, ut quotiescunque libros sacros Biblicos impressuri sunt, quam fieri potest maximam curam adhibeant,

ne quid sanctissimis Dei Eloquijs indignum in eisdem irreat: præsertim vero integrum opus Biblicum nunquam prælo subijcient, nisi de voluntate & consensu censorum, & si haberi possit, Synodi Provincialis. 5. Bibliopolis graviter, & sub certa pœna interdicendum, ne libros blasphemos & hereticos alibi excusos in provincias hæc Belgicas importent, aut importandos curent, neve eos clam palamve divendant. Censores librorum omnino constituendos esse iudicamus. Horum officium erit, libros sibi ab autoribus aut typographis traditos, accurate, sive distributis inter sese operis, sive collegialiter, pro ut rei necessitas postulabit, perlegere, eaque quæ in ijs emendanda censent, diligenter annotare; de ijs & inter sese, & cum autoribus, si haberi possint, & rerum momenta hoc postulent, conferre, & ubi omnia ita concepta & correctæ fuerint, ut nihil amplius ijs insit quod receptæ in Ecclesijs Belgicis reformatis fidei Orthodoxæ adversetur, vel pietati, honestati & bonis moribus, publicæque tranquillitati & paci Reipub. officere videatur, manu sua subsignatos & approbatos autoribus vel typographis ad excudendum reddere. Non inconsultum quoque videtur, si censoribus potestas fiat nonnullos libros, præsertim Theologicos, quibus Ecclesiam & Rempub. Christianam sine detrimento carere posse existiment, prorsus rejiciendi, & ne imprimantur prohibendi; licet nihil in ijs deprehendatur fidei, sinceritati & bonis moribus adversum. Testatur namque experientia, nimia librorum, quos scripturiens hoc sæculum protulit, & etiamnum magno numero profert, multitudine fieri, ut optimi quique in omnibus facultatibus tractatus, superiori eruditissimo sæculo à præstantissimis quibusque omnium facultatum viris editi, quibuscum plerique recens scripti libri comparandi non sunt, paulatim intercidant, & à studiosorum oculis & manibus amoveantur, non absque magna rei literariæ jactura. Cui malo ut tandem aliquando occurratur, jamdudum videtur efflagitare summa Reipub. literariæ necessitas.

Caterum oprandum foret, quod hesterno die à Clarissimo D. Deodato bene monitum fuit, hanc censendi libros curam non paucis quibusdam, sed integro plurimorum doctissimorum & in omni facultatum genere exercitatis virorum Ecclesiasticorum & Politicorum Collegio committi; ne paucorum incuriam & negligentiam quandoque integræ Regionis & Respub. & omnes sæpenumero Ecclesiæ Reformatæ luere cogantur. Quod si tamen his locis parum id congruere videbitur, demandari poterit hæc librorum in publicam lucem edendorum revisio & censura, in ijs quidem Provincijs, in quibus Academiæ sunt, Doctoribus & Professoribus in sua quibusque facultate; in reliquis vero Provincijs, si libri Theologici fuerint, Deputatis eam ad rem Synodorum Provincialium; sin reliquarum facultatum, ijs quos quæque Provincia eam ad rem seliget & deputabit.

Hæc salvis melioribus judicijs.

*De Abusibus Typographiarum cavendis &
emendandis, Sententia Helvetiorum.*

Artem Typographicam divinitus humano generi concessam, maxime ad propagationem Sacrosanctæ veritatis, nemo ignorat: multiplices & enormes ejus abusus, jam diu pij atque pacifici serio multumque deplorant. Et quidem beneficium omne, quo est divinius, quo utilis, hoc etiam perniciosior est ejus abusus.

Ante omnia igitur hæc ars curæ esse debet Potestati supremæ, quæ possit leges non tantum præscribere, sed eas etiam exequi.

Typographorum & Typographiarum multitudinem nunquam non Ecclesiæ & Reipub. fuisse noxiam, experientia abunde docet. Non igitur omnibus, neque ubique locorum, artem hanc exercere Amplissimi Magistratus nostri permittunt.

Scriptorum genus omnino omne, Confessione Helveticæ & Basiliensi, pietati aut bonis moribus, concordie ac publicæ paci non congruum, nec non Libelli famosi, obscæna Carmina & cantilenæ, Picturæ, item odiosa contentionum fomenta, prohibentur severe.

Liber sine Auctoris, Typographi, aut loci nomenclatura impressus, nisi id fiat graues ob causas, conscio aut jubente Magistratu, supprimitur.

Liber censendus in Academia Basiliensi quidem, Magnifico Rectori primum, deinde pro diversitate argumenti, facultatum diversarum Decanis: in Scholis Metropolitanis autem Censoribus exhibetur. Si prolixior est, adhibentur Collegæ. Subscriptione tandem vel probatur vel improbat.

Liber sine subscriptione aut permissu editus, supprimitur & aboletur; & reus pro ratione delicti, luit ære, corpore, aut etiam fama.

Tametsi in scripto aliquo erroris aut damni fuerit omnino nihil, orthodoxa & necessaria omnia, si tamen Censorum conscientiam fugerit, id non fit impune.

Censores constituuntur viri autoritatis & potestatis primariæ, ex ordine non minus Politico, quam Ecclesiastico. Horum munus est, non tantum libros edendos inspicere, legere, probare, vel repudiare; verum etiam Typographiarum curam gerere, modisque omnibus providere, ne pax Ecclesiastica vel Respub. per Typographiarum errores detrimentum capiat.

Honorarij five præmij loco censoribus singulis, nec non Bibliothecæ publicæ libri editi debetur exemplum: alterum ab autore, alterum à Typographo.

Res gravioris momenti Censores deferunt ad Senatum.

Si quis ex Censoribus ipsis scripta sua juris vult facere publici, ne vel suæ potestatis abusus, vel Censorum reliquorum indulgentia sit res mali exempli, tenetur ipse quoque ea subijcere censuræ Facultatis suæ, vel totius Collegij.

Non Ecclesiæ membris duntaxat istæ leges præscribuntur, sed reliquis omnino omnibus, quorquot intra fines pij & Christiani Magistratus vivunt, sive indigenæ illi sint, siue alienigenæ.

Non nostris tantum nihil Censoribus inscijs vel invitis excudere licet in Typographijs nostris, sed ne quidem ad Typographos externos excudendum mittere quicquam, sine censorum nostrorum permisso:

Contra, si quæ scripta excudenda ad Typographos nostros mittuntur ab exteris, ea non minus Censoribus exhiberi debent, atque scripta Domesticorum. Si secus fiat, Typographus luit, & Magistratus autoris illius redditur certior, atque rogatur, ne suis abuti Typographijs nostris, vel nostras leges violare permittat.

Denique libros adversariorum seu controversiarum per leges nostras advehere quidem atque divendere licet: sitamen liber aliquis aut manifeste in Deum blasphemus est, pietati & bonis moribus adversarius, aut etiam injurius proximo, Magistratus mature monetur, qui pro re nata statuit.

Quæ ad leges & ordinem in Typographia observandum, quandoquidem jam pridem leges sunt conscriptæ, ut audio, & ea res ad auctoritatem sapientissimorum Magistratuum in his regionibus omnino spectat, ea omnia omitto.

Caveatur tantum in posterum malo atque periculo à licentia, quæ inolevit: constitutis librorum Censoribus per Provincias, vbi Typographia exercetur: quos Censores optamus ex Politico, Ecclesiastico, & Academico ordine esse.

Aliquid indulgeatur gentis & regionis mori; ne grauetur seueriori iugo, libertati, & aliquando amænitatibus addicta gens, ingeniaque; Nihil enim magis irritas facit optimas reformationes, quam absolutus rigor, & nimia omnia simul adducendi contentio.

Reliqua à Fratribus potissimum Zuydthollandis in medium prolata & exhibita, vehementer probo.

Iohannes Deodatus.

De Typographijs Consilium Theol. Bremensium.

I.

Typographiarum licentiosa multitudo ad iustum numerum, necessarium, aut saltem utilem Ecclesiæ & Reipub. revocanda est.

II, Ty-

II.

Typographi nulli sint, nisi publica autoritate Magistratus confirmati & jurati. Iidem sint Ecclesiæ membra, viri honesti, æqui, satis periti artis, & qui ipsi laborent, vel saltem operas à se conductas, vigili oculo lustrent.

III.

Sub gravi pœna ijs iniungatur, ne quid imprimendum suscipiant, nisi probatum ab eis, quibus Magistratus supremus hanc cognitionem & censuram demandavit.

IV.

Revisores ad minimum sint tres: unus ex ordine Magistratus; alter ex Professoribus aut Magistris doctioribus; tertius ex Pastoribus Ecclesiæ. Intelligimus autem tres istos Censores non sufficere omnibus hisce Provinciis, sed singulis esse tres illos dando.

V.

Sit etiam unus saltem Inspector totius rei Typographicæ; qui subinde Typographeam inviset, & cum Censoribus consilia communicet. *Inspector.*

VI.

Certæ Leges conscribantur, quibus Revisorum & Typographorum munia regantur: quales istæ sint, & similes. *Leges Communes.*

1. De quibus Censores dubitant, sub consultationem vocent, initio cum Inspectoribus; deinde si opus sit, etiam cum Magistratu, Pastoribus, Professoribus: in rebus gravioribus etiam cum Exteris orthodoxis.

2. Libri inutiles, famosi, puritati religionis & receptæ Confessioni & concordie alendæ inimici, & omnino qui bonis moribus obsint, penitus rejiciantur.

3. Libros aliunde missos vel alibi jam excusos, ne subijciant prælo, nisi consensimiliter de ijs Censores certiores fecerint.

4. De picturis idem judicium sit, quod de libris.

5. Auctorum & locorum, ubi scripta imprimuntur, nomina omittere, nemini fas sit; nisi causa Superioribus, in primisque consilio Magistratu, comprobata.

6. Libri aliarum, quam religiosarum, rerum, ut Philosophici, Historici, Juridici, & exoticis linguis conscripti, censendi mittantur ad eas Academias, ubi à doctis earum rerum viris specialiter ad hoc deputatis, relegi possint; ne quid uspiam sanæ doctrine aut piis

aut pijs moribus adversum, cum Ecclesiæ aut politiæ detrimento occulteretur.

7. Correctores sint satis notæ fidei & doctrinæ: ne Ecclesiæ proditoribus, nostra arcana committamus.

Salvo rectius sentientium iudicio.

Cæterum, Illustres ac præponentes Ordines Generales, paulo post ad tollendos Typographiæ abusus, hoc Edictum publicarunt.

Ordines Generales Fæderatarum Belgij Provinciârum, omnibus hæc præsentibus visuris aut lecturis, Salutem. Significatum volumus; quandoquidem non obstante præcedente Edicto nostro, VII. Julij, Anni millesimi, sexcentessimi & decimi quinti, à nobis statuto, atque ubique in prædictis Provincijs publicato, nonnulli curiosi, irrequieti, & turbulenti homines, novitatibus & mutationibus studentes, conati fuerint, atque etiamnum quotidie conentur, pessime loqui, varios Libellos scandali & offensionis plenos, Cantilenas, Versus, Narratiunculas, & similia componere, & scripto aut typis divulgare, atque in vulgus spargere, in quibus non tantum improbe atque indecenter de legitima harum Provinciârum gubernatione cum generali tum particulari, diffamatur, ac indicatur; sed etiam allaboratur, tentaturque, ut inter Provincias, Civitates, earumque incolas & cives, dissidia dissensionesque excitentur, adeo ut simpliciores, imperitiores, & rerum ignari homines, ipsumque inprimis vulgus, hac ratione facile in deteriores sensus abripi; ad tumultus & seditiones concitari, & à debito iustoque, quo legitimis suis Magistratibus sunt obstricti, officio abstrahi possent: & quandoquidem etiam nos certo, per fide dignos præmoniti sumus, proposuisse nonnullos inter istos homines scripta quædam, Synodo Nationali, quæ Dordrecht nunc celebratur, exhibita, aut in eadem posthac exhibenda, vel tota vel eorundem partem typis publice divulgare, & populo magno cum Actionum Synodali contemptu, aut ad vulgi concitationem, communicare; neque expectare velle donec actiones prædictæ Synodi ad finem perductæ & conclusæ fuerint, prout fieri æquum ac necessarium erat: quæ omnia cum in Republica bene constituta tolerari nequaquam debeant, sed adversus istiusmodi mala, hoc præsertim tempore, mature prospici, eademque secundum jura, Edicta præcedentia, Leges, & consuetudines Fæderatarum Belgij Provinciârum impediri ac puniri consultum sit ac necessarium; Hac de causâ, Nos maturâ deliberatione consultationeque habita, denuo vetavimus atque interdiximus, vetamus atque interdiciamus omnibus ac singulis, cujuscumque sint status, nationis, qualitatis & conditionis, de legitima Provinciârum gubernatione, civitatumque Magistratibus sinistre loqui, Libros aut libellos ullos, Cantilenas, Narratiunculas, aut Versus, scandalo aut seditioni servientes, aut alia eiusmodi scripta, qualiacunque tandem ea sint, quocumque etiam idiomate aut lingua conscripta, posthac in Fæderatas hæc Belgij Provincias inferre, in iisdem excudere, eadem vel excusa vel descripta divulgare, divendere, disseminare, aut circumferre; ac nominatim quoque Scripta, Acta, vel Actiones, quæ jam in prædictâ Synodo tradita, constituta, aut celebrata sunt, aut quæ in posterum in eadem tradi, constitui, aut celebrari possent, antequam id ipsum à nobis publica Constitutione atque autoritate fuerit statutum, permissum, & specialiter indultum: ut hac ratione conventus hujus, tam diu votis expetiti, fructus bono publico perfecte obtineri aliquando possint, utq; Delegati nostri ad eandem Synodum, instituti

instituti sui quod in tota hujus Synodi inspectione habent, compotes fieri queant, ad Dei gloriam, Ecclesiarum bonum, tranquillitatem, ac pacem, & Synodi simulq; Delegatorum laudem atque honorem: sub pœna amissionis talium scriptorum, libellorum, cantilenarum, istiusque generis scriptionum aliarum omnium, ac præterea ducentarum librarum, quarum singule quadraginta valent grossos, prima vice. Secunda autem vice sub pœna duplici & correctione arbitraria, atque insuper etiam pœna corporali, qua secundum rei circumstantias & necessitatem, cum Author, & Typographus, tum etiam divulgator, distributor, ac divenditor eorundem, punientur. Utque hæc omnia tanto melius observentur, interdicimus omnibus harum Fœderatarum Belgij Provinciarum Typographis, ne posthac quidquam imprimant aut divulgent, nisi id ipsum Provinciarum Delegatis Consiliarijs, seu Deputatis Ordinibus, aut illis, quibus in singulis civitatibus peculiariter hæc auctoritas demandata erit, prius exhibitum, atque ab iisdem perspectum permissumque fuerit; ita ut post hanc permissionem, eidem scripto nihil addi vel demi liceat. Tenebuntur quoque omnes Typographi, sibi servare omnium librorum atque actorum, quæ excusa ab illis fuerint, exemplar authenticum, atque illud ipsum ad Delegatos Provinciarum Consiliarios, seu Deputatos Ordines transmittere, antequam libros ullos, ullave acta divulgare aut divendere ipsis licebit, ut constare queat, quid ijs postea vel additum vel demptum fuerit. Adjungunt etiam omnes Typographi singulis exemplaribus ab ipsis impressis nomen suum, locum habitationis, & annum in quo excusa erunt, uti quoque nomen Autoris, vel Interpretis, simulque apponent literas Permissionis in secunda primi folij pagina expressas: Sub pœna etiam centum librarum, quarum singule quadraginta pendunt grossos, & amissionis omnium exemplarium prima vice. Secunda autem vice, sub pœna ducentarum similium librarum, & amissionis exemplarium. Tertia vero vice, sub pœna trecentarum similium librarum, & relegationis ex Fœderatis Provincijs per annos decem. Hæc omnia quo accuratius observari queant, mandamus omnibus prædictarum Provinciarum Typographis, ut intra spatium octo dierum, post edicti hujus publicationem, coram Magistratibus locorum, in quibus habitant, renovent juramentum, quo sanctè promittant sese in omnibus huic edicto obedientiam esse præstituros; sub pœna, ut singulis postea mensibus mulctentur centum libris, quarum singule quadraginta pendunt grossos, quam diu in præstando hoc juramento negligentes deprehendantur. Omnium autem harum mulctarum pars tertia cedit Prætori, qui Edictum hoc executioni mandabit, altera pars tertia indici, & quæ superest pars tertia, Reipublicæ. Quapropter omnibus Prætoribus & Justitiæ administratoribus, quorum hoc est munus, injungimus & mandamus, ut diligenter inquireant, quinam Edictum hoc nostrum transgrediantur, eosque sine ulla dissimulatione, secundum Edicti hujus nostri formam, puniant, & ut puniantur, curent. Nemo autem ut hujus rei ignorantiam prætereunda queat, denunciamus Dominis Ordinibus, Præfectis, Delegatis Consiliarijs, & Deputatis Ordinibus Provinciarum Geldrie, Comitatus Zutphania, Hollandiæ & VVest-Frisiæ, Zelandiæ, Ultrajecti, Frisiæ, Transsylvaniæ, Urbis Groningensis & Omlandiarum, omnibusque alijs justitiæ administratoribus & Prætoribus harum Fœderatarum Belgij Provinciarum, postulamusque, ut hoc Edictum nostrum sta-

tim publicari atque affigi curent in omnibus locis, in quibus ejusmodi publicationes atque affixiones fieri solent: utque adversus transgressores, prædictarum panarum irrogatione, agant, atque agi curent, sine ulla gratia, favore, dissimulatione, aut mora: quoniam Nos bono atque incolumitati Reipublicæ id ipsum expedire judicavimus. Datum Hage-Comitis sub Sigillo nostro & sub signatione tum nostra, tum etiam Graphiarj nostri, die Vigesimo-secundo mensis Decembris, anni millesimi, sexcentissimi & decimi-octavi. Subsignatum erat Gisbertus à Boetselaer v^t. paulo inferius scriptum erat, Ex mandato Illustrum ac Præpotentum Ordinum Generalium, & signatum C. Aerssen. Sigillum autem eorundem Dominorum Ordinum eidem impressum erat in cera rubra.

Eadem Sessione Remonstrantes Citati in Synodo comparuerunt, quibus à D. Præsidi exposita est citationis causa, monitque sunt, ut petitæ dilationis rationes Synodo exponerent. Responderunt, se Apostolorum more & exemplo, huic Synodo precari à Deo Patre, & Domino nostro, Iesù Christo, gratiam Spiritus Sancti, ut is consilia, quæ turbatæ Ecclesiæ, patriæque essent salutaria, suggerat. Appulisse se hesternæ die mandato eorum, quorum auctoritatem subterfugere non potuerint, ut causam suam, quemadmodum antehac, ita nunc, bona conscientia defenderent. Venisse denique ut intelligerent, quando ad collationem accedendum esset: occupatos adhuc se esse in explicandis cistis, ideoque D. Præsidi indicasse, videri æquum, ut dies unus atque alter concederetur sibi, ut sese interea pararent. Neque tamen hoc postulasse, aut quidquam Synodo præscribere velle, sed Illustrum D D. Delegatorum & Synodi arbitrio permittere. Qui concedendam ipsis dilationem in diem crastinum censuerunt: quod & Synodo placuit. Et quandoquidem collationis instituendæ mentionem fecissent, diserte ipsis significatum est, non esse eam Illustrum Delegatorum & Synodi mentem, ut solennis, tanquam inter partes, aut Pædagogica quædam institueretur collatio atque disputatio, cum citati essent (quod & Citatoriæ exprimerent) ut sententiam suam de quinque notis Articulis dilucide proponerent, explicarent, quantumque possent defenderent: ac deinde Synodi de ijs expectarent judicium. Monitque sunt, ut in scopum hunc intuerentur, istisque sese terminis continerent.

Citati Remonstrantes publice insuper significarunt, se libello supplice ab Illustribus ac Præpotentibus Ordd. Generalibus petiisse, ut Nicolaus Grevinchovius, & Simon Goulartius, quos acerrimos causæ suæ patronos & vindices vocabant, in defensione hujus causæ, ipsis adjungerentur: hanc petitionem ab Illustribus ac Præpotentibus Ordinibus Generalibus ad Synodum remissam esse. Petere itaque, obnixè, ut duo illi supra dicti ipsis adjungi possint, quos & antea ad eam rem fuisse nominatos intellexerant. Se interim causam esse auspicaturos, neque se Synodum, dum illos præstolarentur detenturos. Cumque secessissent, missi sunt ad eos Ultrajectini Remonstrantes, ut libellum illum supplicem cum Responso Illustr. Ordd. Generalium postularent. Qui retulerunt, respondisse ipsos, libellum illum supplicem non esse sibi redditum: neque enim scripto sed verbis ab Illustribus Ordd. Generalibus responsum ipsis fuisse. Cumque de hac re ageretur, Zuyt-Hollandi indicarunt Nicolaum Grevinchovium in postrema Synodo Zuyt-Hollandica Delphis habita, à Ministerio fuisse remotum. Uti ex sententia illius Synodi, contra ipsum lata, quæ prælecta fuit, patebat. Etiam Gallo-Belgici declararunt, Simonem Goulartium, à Ministerio Ecclesiæ Amstelodamensis, approbante Synodo Gallo-Belgica, remorum jam dudum fuisse. Illustres Delegati, responsum ad hanc petitionem, in diem proximum, differendum esse existimarunt.

Sessio Vigesima-tertia,

SESS.
XXIII.

VII. Decembris, Die Veneris ante meridiem.

Illustres Delegati, sententiam suam de postulatione Remonstrantium, Decreto hoc publico declararunt:

Ad petitionem Remonstrantium, qui Grevinchouium ac Goulartium, quorum presentia atque patrocinio, opus sibi esse iudicarent, adungi sibi postularunt; Illust. ac Præpot. DD. Ordinum Delegati, cognita abdicationis utriusque sententia, à competentibus iudicibus pronuntiata, ac legitime executioni demandata, neque ulla provocatione hætenus, ad superiorem, vel querela ulla, ut loquuntur, suspensa; declararunt, atque hoc ipso publice declarant; sese postulationi eorundem Citatorum ac petitioni, ex mandato DD. Ordinum, annuere nec posse nec debere. Ita tamen, ut benigne, atque ex favore, eidem Goulartio ac Grevinchouio permittant, uti libere ad Synodum veniant, causam Remonstrantium, privatim consilio promoveant ac instruant: ea lege, ut nulla aut dilatio aut mora Synodalibus injiciatur actionibus. Auditis insuper ac plene excusis eorundem Citatorum rationibus, concesserunt, atque hoc ipso concedunt, ut si quid ad explicationem aut defensionem quinque notissimorum Articulorum, ut & cæterorum que ab ijs dependent, ante Decreti Synodici promulgationem, deesse existimauerint, quod ad pleniorum eorundem atque ulteriorem facere intellectum videatur, impetrata à Synodo venia, breuiter & modeste id proponant atq; scripto comprehendant, seque Synodi iudicio submittant. Quemadmodum censuras omnes ac sententias, que hætenus aduersus eos lata sunt, ratas atque firmas esse volunt. Quibus nihil beneficio hoc suo, derogatum aut detractum erunt. Quin contra, ut aut oritatem, sicut par est, plenam atque firmam obtinere pergant, æquum esse iudicant.

Huic DD. Delegatorum sententiæ acquiescendum esse, Synodus iudicavit.

Quia autem Remonstrantibus Ultrajectinis, datum in mandatis fuerat, uti causam Remonstrantium defenderent, ideoque, pro Citatis ad eiusdem causæ cum reliquis defensionem, essent habiti, ut ex Citatorijs quoque literis apparet, ipsorumque eadem, quæ est M. Simonis Episcopij, ratio esse videretur, moniti sunt amice, ut cogitarent, utrum, dum ea res ageretur, inter Iudices sedere, Synodicumque cum reliquis præstare iuramentum vellent: an vero, potius, sese, ut eiusdem causæ defensores, Remonstrantibus citatis adjungere deberent. Videri enim auctor hoc esse faciendum, ut suorum Delegantiū mandatis satisfacerent: aut mandata ea ipsis esse deferenda, novaque ab iisdem esse postulanda. Petierunt, ut hæc propositio, scripto ipsis exhiberetur, tempusque deliberandi concederetur. Quamquā autem hoc, neque moris, neque necessarium esse videretur, cum res satis esset manifesta, ut tamē ipsis omnino satisficeret, aliquoties reperita, ac deinde res ipsis est tradita, tempusque in crastinū diem deliberandi concessum.

Comparuerunt eadem hac Sessione Remonstrantes Citari. Quibus indicatum fuit, quid ad petitionem ipsorum de admissione Grevinchovij & Goulartij esset statutum, eumque in finem Illust. Delegatorum Decretum fuit prælectum. Ubi confederissent: M.

Simon Episcopus, S. Theologiae in Academia Leydensi Professor, omnium nomine, venia non impetrata, orationem habuit. Quae significabant, eos se esse, qui observasse sibi viderentur quaedam à nonnullis magni alioquin nominis & famae Viris, magno asseri in olimine, quae cum gloria sapientiae, bonitatis, & iustitiae divinae, Servatoris nostri *φιλανθρωπία*, satisfactione, ac meritis, Verbi, Ministerij S. Sancti naturae, Sacramentorum usu, denique cum officio Christiani hominis, consistere non posse existimarent. Quae deinde cum ingenti offendiculo bonorum, indelebili Reformationis nostrae macula, incredibili pietatis iactura, conjuncta esse arbitrantur. Quibus denique luculenta adversariis nostris Reformationem suggillandi & obrectandi praeberetur materia. Majora haec fuisse & graviora, quam ut tacite ad ea conniverent. Conatos itaque hanc injuriam & maculam, ab Ecclesijs nostris amoliri: quamvis hoc propositum non recte ipsis cessisset. Hanc ob causam male esse habitos, publicamque invidiam subijisse: ob eandem multis injurijs fuisse affectos, quas prolixè, multaque exaggeratione exponebant. Tria haec ab ipsis in primis acta fuisse: primo, quod aperte se, atque ex professo opponere ijs conati essent, qui nonnulla horrenda & abominanda quorundam Doctorum placita, aut ipsi se tenere profitebantur, aut pro genuina Ecclesiarum nostrarum sententia, habenda atque retinenda esse assererent. Alterum, quod abhorruissent, palamque ijs se opposuissent, qui propter quinque ipsorum articulos, ante ullam Synodi sententiam, secessionem, vel absolutem, vel per provisionem, ut loquuntur, posse fieri, aut faciendam esse judicassent, vel silentio, factove ipso, id se approbare demonstrassent. Tertium, quod eorum rigorem semper improbassent, qui manentibus salvis, veritatis in primis necessarijs fundamentis, dissensiones saepe levicular & non necessarias, in suspicionem atrocissimae haereseos continuo vocassent. Accessisse quaestionem de Iure & autoritate Magistratus circa sacra. Haec tanti fuisse sibi visa, ut muneri suo neutiquam satisfacturos sese crederent, nisi ijs, quantum possent, irent obviam. Synodum denique, atque externos in primis Theologos, obtestabantur, ut positis praepiudicijs, sincere de causa cognoscerent. Se autem ea spe accessisse, ut aut eam, sicut hactenus defenderant, Synodo probarent: aut veritatis victoriam, si illa caderent, reportarent.

Finita oratione, postulavit D. Praeses, ut exemplar, ex quo recitata fuerat, Synodo exhiberetur. M. Episcopus respondit, aliud se non habere, neque hoc esse nitide descriptum, ac propterea petere, ut describere prius ipsisliceret. Cumque instaret Praeses, ut hoc ipsum qualecunque esset exhiberet, petijt Episcopus, ut vel ipsum autographum vel apographum authenticum sibi redderetur: æquum enim esse ut ipse orationis a se habitae exemplar haberet. Ceterum cum eadem oratio, nonnulla etiam politica continere videretur, mandarunt Illustr. DD. Delegati, ut Remonstrantes singuli eam subsignarent. Quod & factum fuit. Atque ita subsignatam Synodo exhibuerunt. Monuit deinde Praeses dictum Episcopium, orationem hanc intempestive ac praeter ordinem, venia à Synodo non impetrata, ab ipso habitam fuisse: cum praesertim nondum ipso indicatum esset, quae de causa eo essent advocati. Neque decuisse in primo Synodi ingressu, praemeditata oratione & falsis criminationibus adversus symmystas suos plena, animos praecoccupare & exacerbare.

Quoniam vero Illustr. ac Praepotentes DD. Ordines Generales, in legibus, quibus hanc Synodum convocandam & celebrandam decreverant, articulo decimo expresse mandarant, ut omnes ad Synodum deputati, in omnibus illis quae veritatem concernerent doctrinae, adhibito iusto plenoque examine, solum Dei verbum, non autem ulla alia scripta, pro unica veritatis norma haberent, atque hoc ipsum se facturos, nihilque aliud quam Deigloriam & Ecclesiarum pacem ante oculos esse habituros, juramento obstringerentur: cumque ad causam doctrinae, praesentibus iam Remonstrantibus, pertractandam, esset veniendum, monuit Praeses, ipsam rem nunc postulare, ut huic Illustr. ac Praepotentium DD. Ordinum Generalium, praescripto satisfaceret. Atque hunc in finem ipse, hac concepta formula, praesentibus, etiam citatis, praevixit:

Promitto coram Deo, quem praesentissimum renumque & cordium scrutatorem credo & veneror, me in tota hac Synodali actione, qua instituetur examen, iudicium & decisio, tum de notis quinque, Articulis, & difficultatibus inde orientibus, tum de omnibus reliquis doctrinalibus, non ulla

ulla scripta humana; sed solum Dei verbum pro certa ac indubitata fidei regula adhibiturum: mihiq; in tota hac causa nihil propositum fore, præter Dei gloriam, tranquillitatem Ecclesiæ, & cum primis conservationem puritatis doctrinæ. Ita propitius mihi sit Servator meus Iesus Christus, quem precor ardentissime, ut in hoc proposito Spiritus sui gratia mihi perpetuo adsit.

Reliqui omnes Pastores pariter & Seniores Belgici ad Synodum Delegati, ac deinde omnes exteri Theologi ordine assurgentes, clara voce declararunt singuli, idem sese coram Deo sancte promittere, ac jurare: testatique sunt, tali se animo ad Synodum venisse: sedisse hætenus in ea: atque in posterum per Dei gratiam esse versaturos.

Remonstrantibus Ultrajectinis, quia nondum declaraverant, utrum reliquis Citatis, tanquam causæ ejusdem defensores adjuncturi se essent, an vero causæ Remonstrantium defensionem renunciare, atque in posterum non ut defensores, sed ut Iudices, in Synodo sedere vellent; juramentum non fuit delatum.

Sessione Vigesima-quarta,

SESS.
XXIV.

VIII. Decembris, Die Saturni ante meridiem.

Ultrajectini Remonstrantes rogati ut sententiam suam de hesternâ propositiōne declararent, scripto responderunt, paratos se cum reliquis Synodicum præstare juramentum: atque arbitrari, non tam arcte se mandato de defensione causæ Remonstrantium adstrictos teneri, cum præsertim literæ mandati, hanc defensionem liberam permitterent, hoc est, siquidem ipsi eam necessariam existimarent. Se autem iudicare, necessarium nunc non esse, ut se Remonstrantibus Citatis ad defensionem huius causæ adjungerent. Quæ de re ut constaret, iussi sunt literas mandati, aut earum saltem partem quæ permissionem istam contineret, Præsidi exhibere. Quibus prolatis, ac periodis quibusdam ex iisdem publice prælectis, rogata est Synodus, ut declararet, an potestas de hac causâ judicandi satis manifeste illis concederetur, ideoque, utrum, tanquam eius causâ Iudices, sedere in Synodo deberent ac possent. Quamvis autem ex prælectis istarum literarum periodis liquido constare non posset, iudicandi atque decidendi potestatem ipsis esse datam, meliusque facturi essent, si liquidioribus mandatis, quibus defendere hanc causam juberentur, acquiescerent, cum præsertim ideo nulli Remonstrantes ex Provincia Ultrajectina ad eiusdem causæ defensionem essent citati, tamen ne Synodus calumniis exponeretur, quasi excludere eos vellet, declaratum fuit, eos, inter Iudices hisce conditionibus sedere posse: 1. Ut rotunde & sincere declararent, potestatem se habere non accommodandi tantum; sed & decidendi, seu definiendi, non de veritate tantum; sed de falsitate quoque quinque Articulorum: si eos in conscientia falsos esse convicti essent. 2. Ne in hac causâ cum Citatis communicarent, neve eliminarent ea, quæ absentibus Citatis in ipsorum causâ agerentur aut dicerentur. 3. Ne dum causâ hæc agitur, importunis interpellationibus, actionem Synodi turbarent. 4. Ut in ordine Iudicium postea manerent, neque liberum ipsis, posthac sese Remonstrantibus, sive defensoribus hujus causæ adjungere, esset. Quinto denique, ut idem Iuramentum Synodicum, quod ab alijs iudicibus præstitum fuit, ipsi etiam præstarent. Quæ proposita cum essent, petierunt de novo, conditiones has scripto sibi tradi, ac deliberandi de ijs tempus dari. Quorum utrumque illis est concessum: datumque usque in vespæram deliberandi tempus.

Eadem Sessione prælectæ sunt literæ, à Deputatis Synodi Hollandiæ Australis, ad Præsidem & Adfessores scriptæ, quibus petebatur, ut Theophilo Ryckvact, Ecclesiæ Brielenfis Pastori, qui hic inter Citatos Remonstrantes aderat, per triduum ab hac Synodo abesse liceret: ut in classe Brilana, in cujus visitatione versabantur ad accusationes, quæ adversus ipsum multæ gravesque in eadem Classe productæ erant, respondere posset. Illustres Delegati, sententiam de hac petitione rogati, responderunt: Etiam illi qui ad majus tribunal jure evocati sunt, ad minus jure evocari nequeant, tamen permittendum esse arbitrio dicti Theophili, utrum se hoc tempore ibidem classi nec ne vellet sistere. Cui Nobilissimorum atque Generosorum Delegatorum sententiæ, Synodus acquievit.

SESS.
XXV.

Sessione Vigesima-quinta,

x. Decembris, Die Luna ante meridiem.

POST habitas preces ordinarias, significatum est à Præside, Remonstrantes Ultrajectinos propriam vespere, sibi, Adfessoribus & Scribis responsum hoc scripto exhibuisse, quod & Synodo prælectum fuit.

Responsum Remonstrantium Ultrajectensium ad conditiones ipsis propositas, privatim exhibitum.

Ad conditiones nobis scripto exhibitas hoc in universum respondemus: Causæ nihil esse, cur arctioribus & pressioribus conditionibus adstringendi simus nos, quam alia Synodi hujus membra, ante præstitum juramentum adstricta fuere. Cum hætenus ad Synodum admissi simus, nec quidquam indignum venerando hoc cætu commissum à nobis sit. Pari cum aliis jure vocati huc accessimus; pari jure suffragium diximus hætenus, pari jure, ut porro quoque huic Synodo interesse liceat, æquissimum putamus: nec hic, indulgentiam ullam agnoscimus. Quod si tamen alia hujus Synodi membra declarent, se in conscientia existimare, sibi à Deputantibus datam esse potestatem quinque Articulos Remonstrantium non tantum accommodandi; sed etiam definitive sententiam suam pronuntiandi, non tantum de veritate, sed etiam de falsitate eorundem, si in conscientia falsos judicaverint, uti habet prima conditio, neque nos gravabimur rotunde ad hoc respondere. Ad secundam conditionem respondebimus tunc, quando Synodus hæc Remonstrantes judicaverit omnes partem adversam, cum qua non liceat de his rebus communicare, quæ in Synodo dicuntur aut aguntur. Quod autem de eliminatione dicitur, mirum nobis videtur, cum spectante & audiente frequentissimo auditorum theatro, negotia Ecclesiastica hic loci transigantur: quibus omnibus, aut silentium foret imperandum, aut ad hanc Synodum aditus ocludendus.

Ad tertiam conditionem, consentimus.

Ad quartam quod attinet, novimus utique, quid modestiam nostram coram veneranda hac Synodo deceat, nec indecoris interpellationibus alijs Synodi membris molesti erimus, uti neque fuimus antehac. Juramentum vero cujus mentio fit quinta conditione, præstare sumus paratissimi: & ea quidem conscientia, cujus rationem aliquando Deo judici reddendam scimus.

Deinde declaravit Præsides, Remonstrantes Ultrajectinos, de conditionum harum sensu & æquitate, melius edoctos, promississe se rem maturius esse consideraturos, deque ea deliberaturos, atque eadem vespere responsum categoricum duros esse. Isaacum autem Frederici, & Samuelem Neranum, hoc ipso demum mane responsum hoc exhibuisse.

Responsum

Responſum eorundem poſterius Synodo exhibitum.

Quandoquidem videmus, maximam huius Synodi partem, in ea eſſe ſententia, quod iudicent, nos citatis Remonſtrantibus adiungere in hac Remonſtrantium cauſa debere; aliquos vero indulgentiam & gratioſam conceſſionem interpretari, ſi locus nobis inter Synodi membra concedatur, quem nobis pari cum alijs iure competere arbitramur; & plerique noſtram præſentiam nunc, ubi de Remonſtrantium ſententia agitur, ingratam eſſe, & ſuper hac re diu multumque diſceptatum ſit: nos Ultrajectini Remonſtantes, re in accuratius examen vocata & ſerio expenſa, ne longior ſuper hac re diſceptatio Synodalibus actionibus remoram injiciat, nos, Remonſtrantium citatorum cœtui in hac cauſa, ſalvo principalium noſtrorum iure, adiungemus.

*Subſcriptum erat, 10. Decemb. CIO IO CXVII. ante meridiem:
Iſaacus Frederici & Samuel Neranus.*

Significavit inſuper D. Præſes, Conſultiſſimum Virum D. Stephanum Helſtingium, Ultrajectinæ Eccleſiæ Seniore, promptitudinem ſuam in præſtando debite iuramento ac ſinceritatem etiam ſuam ſibi abunde probaſſe. Quia autem cum alijs illis duobus ſe non coniunxerat, neque in Synodo eius negotij cauſa comparuerat, deliberatum fuit, annon ad Synodum vocandus eſſet, ut mentem ſuam eidem eoram exponeret. Monuerunt autem Generoſi Delegati, ut illius cauſa in dies aliquot differretur.

Reverendi Viri D. Theodorus Tronchinus, & D. Hieremias Pourſius, qui iuſta & Synodo probata de cauſa, cum iuramentum Synodicum præſtaretur, abſuiſſent, id ipſum hac ſeſſione ſolemniter præſtiterunt.

Eadem fuit monitum, Remonſtantes, ante aliquot dies, cum Dordracum primum appuliſſent, ſcriptum quoddam Theologis exteris exhibuiſſe, in quo non nemini in rebus ad hiftoriam pertinentibus iniectus fuit ſcrupulus, rogatumque eſt, annon eſſet opere præmium ſcriptum hoc Synodo exhiberi. Exteri Theologi declararunt, ſcriptum tale Apologeticum à Remonſtrantibus fuiſſe ipſis ante aliquot dies oblatum, ſecum eiufdem exemplar Synodo libenter communicaturos. Iudicavit autem Synodus, haud recte à Remonſtrantibus factum, quod ad exterorum Theologorum animos præoccupandos, ſcriptum privatim ſparſiſſent: debuiſſe eos, ſi quid ad deſenſionem ſuæ cauſæ haberent, publice Synodo proponere.

Comparuerunt denuo citati Remonſtantes, quibus duo Ultrajectini, Iſaacus Frederici, & Samuel Neranus ſeſe adjunxerant. Quibus & mandatum fuit ut orationi à M. Simone Epifcopio nuper habitæ, una cum reliquis ſubſcriberent. Qui ſibi tempus accuratius perlegendi eam atque expendendi petierunt. Quod & conceſſum illis fuit.

Monitus eadem ſeſſione fuit M. Epifcopius, quia nuper iuſſus tradere orationis habitæ exemplar, unum modo ſe habere dixerat; cum tamen poſtea compertum eſſet, bina cum habuiſſe, aliudque Synodo tradidiſſe, quam ex quo eam recitaſſet, ut cum veneranda Synodo candidius in poſterum ac ſincerius ageret. Reſpondit, ſe haud parum ſibi gratulari, occaſionem dari rumore huius rei, de qua erat monitus, in vulgus ſparſum, diluendi: nunquam ſe dixiſſe, unum tantum ſe exemplar eius habuiſſe; ſed exemplar ſatis nitide deſcriptum ſe non habere. Adjungebat Eduardus Poppius, ſe reliquosque qui proxime illi aſſederant, idem teſtari. Explicatæ ſunt deinde Remonſtrantium cauſæ; propter quas poſſiſſimum citati eſſent, prout illæ breviter in Citatorijs expreſſæ eſſent: ut, videlicet, ſententiam de quinque Articulis ſuam proponerent, explicarent & defenderent, ſimulque quas haberent in Confeſſionem, & Catecheſin harum Eccleſiarum conſiderationes ſuas exhiberent. Rogati ergo ſunt, num præſtare id ipſum, nunc parati eſſent. Petierunt ad hæc illi, ut liceret ſibi, antequam ad ipſam rem deveniretur, quædam ſcripto comprehenſa, quæ omnino iudicarent eſſe præmittenda, Synodo proponere. Reſponſum fuit, licere quidem, modo quæ proponenda eſſent, non ad perſonas; ſed ad rem ipſam pertinerent. Quæ cum eſſe talia aſſeveraſſent, prælectum ab illis fuit ſcriptum hoc prolixum:

Nobilissimi, Amplissimi, Domini, Illustrium Ordinum Generalium Delegati, Honorande D. Præses, Reverendissimi, Pijssimi, Doctissimi, Clarissimi Domini, Patres ac Fratres colendissimi.

Nos, Professor SS. Theologiæ, & Ecclesiastæ reliqui, qui quidem per literas, tum Delegatorum Illustrium & Præpotentum Ordinum Generalium, tum etiam Ecclesiasticorum, ad Synodum hanc Nationalem vocati & citati sumus (adquam accedere paratos fuisse Remonstrantes, etiam ante factam citationem, paucis retro septimanis supra dictis Delegatis Generalium Ordd. exhibito super hac re libello supplice, liquido probatum fuit) & impresentiarum omnes & singuli, obedientiam nostram summis Potestatibus testaturi præsto sumus, VV. RR. omnibus & singulis pacem & gratiam Domini nostri Iesu Christi ex sincero cordis affectu precamur, optantes, & ardentibus votis apud eundem Dominum Jesum Christum contententes, ut felicibus hac ipsa Synodus auspicijs incipiat, felicioribus procedat, felicissimis desinat, ad veritatis, quæ quidem secundum pietatem est conservationem, pacis & concordie (proh dolor!) violatæ restaurationem, multarum, quæ in Ecclesias irrepererunt, corruptelarum averrunctionem, Reformatæ religionis propagationem & divini nominis gloriam. Amen.

(Cum autem in Ecclesia, quæ Domus Dei est, juxta Apostolicam admonitionem, omnia *ὡς ἑκείνως καὶ ὁταύτως* fieri debeant, præcipue vero, cum de ijs rebus disceptatur, quæ Ecclesiarum plurimarum salutem incolumitatemque concernunt; nos vero ad eam citati simus, ut exortæ in negotio religionis controversiæ examinentur, & exulcerati atque exacerbatî utrinque animi leniantur, uti habet Delegatorum Illustrium Ordd. Epistola, utque sententiam nostram quoad controversos articulos libere proponamus, explicemus, defendamus; visum fuit nobis omnibus & singulis, in antecessum totius negotij, conditiones aliquot æquissimas stipulari, ne temeraria & præcipiti agendi ratione, vel veritatis defensionem improvide suscepisse, vel conscientiarum nostrarum rationem minus habuisse videamur. Sunt autem conditiones illæ, eadem, quas sibi concedi ab Illustribus Hollandiæ Ordinibus sex Collationis Hagienſis Collocutores non ita pridem exhibita ipsis Ordinibus Holl. Remonstrantia, sive declaratione, flagitarunt. Quarum quidem prima & præcipua hoc habet: ut quæ inter nos & Synodum erunt transigenda negotia, non apud eam, tanquam legitimum controversiarum nostrarum iudicem; sed tanquam partem adversam transigantur. Neque enim ab animo & conscientia nostra impetrare possumus, ut eos pro causæ nostræ æquis iudicibus agnoscamus, qui se palam professos nostros adversarios esse, factò à nobis, sive per provisionem, uti loquuntur, sive peremptorie, schismate, aliisque inique agendi modis, testati sunt. Hujus vero schismatis reos habemus maximam partem eorum, qui ad hanc Synodum ex Consæderatis Provincijs convenere, Ecclesiasticorum. Quorum alij schismati formando operam suam commodarunt: alij factum varijs in locis foverunt: alij silentio, hoc est, tacita approbatione, venerati sunt. Nec non aliquos eorum, qui hos ipsos Ecclesiasticos literis suis Fiduciarijs ad Synodum delegarunt. Ut his ipsis causæ nostræ iudicium committere nihil aliud foret, quam partem adversam & à nobis separatam, & ulla sacra nobiscum habere communia recusantem, pro iudice agnoscere. Exteros tamen Theologos excipimus: à quorum æquitate, fide, & prudentia, meliora speramus. Quod ne à nobis dici tantum putent Vestræ Rever. probationes subjungimus; plura addere parati, si res exigat. Quare hac præmissa præfatione, nos Synodum præsentem non agnoscere pro sententiæ nostræ legitimo iudice (quod de Exterarum Ecclesiarum Theologis dictum nolumus)

ad con-

ad conditionum quas à Vestris Rever. stipulamur recitationem progredimur, in quibus ad ea solum attendi petimus, quæ rei caput concernunt, neglectis aliquot circumstantijs, quæ presenti tempore (mensēs enim aliquot effluxere, ex quo illæ Illustrissimis Hollandiæ Ordinibus exhibitæ sunt,) minus convenire videbantur.

Conditiones Synodi legitime instituendæ, quas Remonstrantes Ecclesiæ primum supplice libello ab Illustrissimis Potentissimisque Hollandiæ & West-Frisiæ Ordinibus, sibi concedi petiverunt; atque etiamnum Remonstrantes, qui speciatim per literas ad Synodum Nationalem vocati sunt, sibi concedi petunt; munitæ testimonijs Reformatorum Doctorum, nec non rationibus perspicuis ac solidis.

I. **V**triusque partis concionatores, Remonstrantes, & Contra-Remonstrantes, tanquam partes adversæ ad Synodum evocentur Nationalem, concessa non Contra-Remonstrantibus solum, sed & Remonstrantibus libertate, eos ex suo cœtu, idque iusto numero, delegandi, quos ad præsens negotium quam maxime idoneos iudicabunt: & quantum particulares Synodos attinget, si ad eas quoque vocare Remonstrantes propositum sit, ut hinc inde quidam delegentur, ex utroque Hollandiæ tractu; quo pari numero unaquaque parte pro lubitu suo ex hoc vel illo tractu plures paucioresve delegante, de negotijs Ecclesiasticis in timore Domini præparatorie deliberent: ut utriusque partis Pastoribus imperetur, unum ut in cœtum omnes qui ejusdem sunt sententiæ, conveniant, quo libere de ijs, quæ quisque defendenda sibi sumet inter se conferant; ideoque ut ex tota Synodo duo fiant cœtus, singuli à suo Præside & Scriba instructi, quibus quoque cœtibus licitum sit in distincta subinde cubicula ad deliberandum se recipere.

Ad Conditiones sequentes & Vindicias eaque quæ in ijs aut doctrinæ sunt, aut fidei, præterquam quod sæpe sit responsum, videat Lector, partim ea quæ in Præfatione, partim quæ in exteriorum judicij, & in iudicio Synodi Delfphensis sess. seq. reponuntur.

2. Ut salvus conductus omnibus concedatur, qui ad Synodum aut Synodos venturi sunt, sive deputati ad eam fuerint, sive non, utque sedulo caveatur, ne quispiam vel furto, vel facto lædatur.

3. Ut in ipso Synodi limine *amnistia* universalis omnium offensatum & privatarum injuriarum, hinc inde sanciantur.

4. Ut solennis & plenaria instituatür renunciatio, primum in conventu præparatorio nomine Synodi particularis (si necessarius is iudicabitur) & mox in Nationali Synodo, omnium contractuum, fœderum, condemnationum & prejudiciorum quæ ante Synodi celebrationem inita susceptæque sunt; etiam schismatum & secessionum inde subsecutarum: utque Ecclesiæ hinc inde suas quique Ecclesias separatas ad finem usque Synodi curantes, tamen pro fratribus in Christo alij alios agnoscant, & pro membris veræ Reformatæ Ecclesiæ habeant, & qua tales, in conventu præparatorio & Synodo Nationali compareant, nomen Domini invocent, & ea, quæ incident, negotia tractent.

5. Ne cuiquam molestia facessatur propter observatum jam à controversiarum initio in istum usque diem, sive scribendo, sive dicendo, sive Remonstrantias exhibendo, sive consilia summis Magistratibus jussu ipsorum subministrando, sive ijs obtemperando, procedendi ac agendi modum, verum ut doctrina ipsa, de qua controversitur, examinetur.

6. Ut rite examinata & expensa utriusque partis, quo ad controversias præsentis sententia, rationibusque, non solum inquiratur an ea conveniat, vel non conveniat, cum doctrina Reformatarum Ecclesiarum, prout in Confessione & Catechismo expressa forte purabitur; Verum ut primo & ante omnia dispiciatur, an cum Verbo Dei conveniat, utque non minus ad necessitatem, quam veritatem singulorum articulorum attendatur, ideoque quisque sub fide iuramenti coram Deo sancte præstandi, promittat, se non respecturum in hoc negotio ad Confessionem, Catechismum, aut ullum aliud humanæ autoritatis scriptum, scriptoremque; sed ad solam sacram Scripturam, quæ pro sola fidei norma habebitur: nec quidquam propositurum, nisi quod apud conscientiam suam iudicat cum ista regula congruere: se Synodo suffragaturum in omnibus, de quibus ex Dei verbo se convictum iudicabit; ideoque hoc ipso iuramento se immunem credat ab omnibus alijs iuramentis, promissis, li-

teris fiduciarijs, mandatis, quæ vel directe vel indirecte huic juramento contravenire queant.

7. Ut utrinque scriptis agatur, nisi forte consentiatur, sive in totum, sive parte tenus, in collationem viva voce. Quia in re utrique parti iustum tempus dabitur, ut scripta debite & prout quævisque causæ suæ expedire judicabit, concinnentur.

8. Ut etiam dispiciatur de revisione Catechismi & Confessionis jam decreta. Quo unicuique liberum sit, suas considerationes ad illa exhibere; citra metum censuræ, ob exhibitionem earundem.

9. Ut de controversis Articulis non fiat decisio; sed accommodationi studeatur: cujus tamen via & ratio rata non habeatur, nisi accedente utriusque partis consensu. Quia de causa quoque licitum sit singulis partibus cum absentibus deliberare, per modum recessus: utque (si forte inter partes convenire nequeat, quod tamen ut fiat in timore Domini serio adlaborabitur) Magistratus summus dispiciat, statuaturque re utrinque cognita, quem ordinem & modum, tum in docendo, tum alijs, in publicis templis obtinere velit.

10. Ut ijs, qui isti ordini statim obsequi per conscientiam gravabuntur, iustum tempus concedatur secum deliberandi & dispiciendi, num expensis & examinatis omnibus, ei quoque morem gerere possit.

11. Si possit, ut in Ecclesiæ societatem unitatemque admittatur, & eo loco habeatur, ac si nulla unquam cum illo controversia Ecclesiastica habita fuisset.

12. Sin minus, & propter hoc Ecclesiæ ministerio abdicandus sit, ne ultra vel à Politicis vel Ecclesiasticis adversus ipsum agatur: concessa tamen illi, quæ alijs conceditur in his regionibus, conscientiarum libertate.

Priusquam vero singularum conditionum æquitatem necessitatemque demonstramus, pro generali illarum confirmatione tenendum est, controversias illas, quibus componendis Synodus vacabit, non esse ex earum numero, in quibus Contra-Remonstrantes, duriores nempe isti ac rigidiores, à Remonstrantibus, salva fraternitate ac pace Ecclesiarum dissentiant, aut de quibus Pastores ac Doctores soli inter se amice disceptent: sed quæ præcipiti & inconsiderato Contra-Remonstrantium quorundam zelo, in vulgus publice & privatim, concionibus & scriptis sparsæ, & pro fundamentalibus asstimatæ, ansam schismati dederunt, plebemque adeo ipsam, hoc est, integras Ecclesias, Hollandicas, Geldricas, Transiulanas, atque eas quæ sunt diceceses Ultrajectinæ, in vicinis reliquis frigidam suffundentibus, in duas partes distraxerunt. Indicio & argumento sint.

1. Atroces à Contra-Remonstrantibus in Remonstrantes sparsæ criminationes & calumniæ, tanquam in Dei ofores, injuriosos, blasphemos, calumniatores, murmuratores, querulos, superbos, gloriosos, malorum inventores, fedifragos, profanos, *ἀντιπαρακλητές*, abominandos, lupos, totius Christianæ religionis irrisores, quin & abnegatores & horribiles sanniones Dei ac Salvatoris nostri Iesu Christi, alium scopum & doctrinam habentes, quam in hunc usque diem habuerunt Christus, Apostoli ipsius, & Reformata Ecclesiæ: cum quibus licitum non sit, ullos conventus habere.

2. Quod sententia Remonstrantium de Prædestinatione cum annexis, in Ecclesijs intolerabilis iudicata sit à Contra-Remonstrantibus, non audito atque explorato prius Ecclesiæ iudicio: Remonstrantes ipsi hæretici proclamati. Quod pacem petentibus, responsum sit illud Apostoli, *Quod consortium iustitie cum iniustitia, que communio luci cum tenebris?* Quod operosis voluminibus, summa contentione, plebi inculcatum sit, quinque Articulos Remonstrantium cum annexis, fundamentum salutis evertere atque pessundare, neque cum fide aut salute consistere posse, &c. eo quod perniciosi magis sint, quam hæresis Arriana, Mæcedoniana, Nestoriana, Eutychiana, &c. Quod Articuli omnes & singuli iudicati sint tales, qui gloriæ divinæ derogent, & veram conscientiarum tranquillitatem perturbent ac tollant.

3. Quod, ne Remonstrantium sententia privato huius aut illius iudicio solum damnata videretur, ipsi ab Ecclesijs Hollandicis ad Collationem Hagiensem Deputati Pastores sex, eandem quinque Articulis comprehensam doctrinam, cum Verbo Dei, Confessione Belgicarum Ecclesiarum & Catechismo, pugnare, in eadem Collatione pronunciaverint: neque inventus fuerit hætenus inter Contra-Remonstrantes, qui iudicium istud improbaverit, quantum quidem nobis constat.

4. Quod

4. Quod conquesta sint exterorum suffragia in Remonstrantium præjudicium.
 5. Quod non pauci Remonstrantium solis quinque Articulis exceptis, cætera consentientes, aut nullius saltem *irregulæ* vel criminis coram Presbyterijs aut Classibus suis postulati, nedum convicti (quod & ordine Ecclesiæ prius factum oportuit) Ministerijs suis exautorati, alij insuper à sacræ Cænæ communione abstinere, alij Synodis excedere iussi: licet aliud quiddam in multis prætexatur.

6. Quod preces communes cum Remonstrantibus habere recusaverint, idque de consilio multarum Ecclesiarum Hollandiæ Borealis.

7. Quod involatum sit in Ecclesias Remonstrantium hactenus integras, & pacem cum Pastoribus suis colentes, templa alibi & suggesta per vim occupata, extrusis & repulsis à suggestu Remonstrantibus, idque inconsulto, quin invito, Magistrali & Classe.

8. Quod conventus partim extraordinarij, partim ordinarij, Presbyteriales, Classicales, Synodales, separatim habiti, ac de novo instituti sint, non invitatis imo reiectis Remonstrantibus, si qui accedere vellent.

9. Quod à Contra-Remonstrantibus missi sint, per universam Hollandiam aliosque tractus, aliquot candidati, qui Remonstrantium Ecclesias passim turbarent, atque clandestinos conventus cogendo, à concionibus & sacris eorum abstraherent.

10. Quod ab iisdem ad vicinas Ecclesias & Synodos Ecclesiarum nomine (quod soli sibi vindicant) institutæ sint legationes, in fraudem Remonstrantium, totque Ecclesiarum, quibus legitime præfecti sunt.

11. Quod Catechumeni à Remonstrantibus ad S. Cænā admissi, novo se examini Contra-Remonstrantium subicere iussi, aut à S. Cænā abstinere.

12. Quod testimonia Remonstrantium, quibus ex Ecclesiarum consuetudine orari ac honeste dimitti solent communicantes alio migraturi, à Presbyterijs Contra-Remonstrantium repudiata sint: contra si qui à Contra-Remonstrantium Ecclesijs ad ea loca migrarent, in quibus suos habent cœtus Remonstrantes, ijs testimonia reddita ea lege, & quidem in ipsis testimonialibus expressa, ut ad Contra-Remonstrantium cœtus privatos accederent, Remonstrantium vero cœtus & sacra vitarent.

Ex quibus qui iudicium fecerit, agnoscet (ita prorsus confidimus) Contra-Remonstrantes violata omni factorum & conventuum Ecclesiasticorum communione, qua Concionum, qua Sacramentorum, Precum, Presbyteriorum, Classium, &c. (quæ Ecclesiasticæ unionis symbola sunt ac testera) secessionem à Remonstrantibus fecisse, adeoque non minorem esse inter utrosque divulsionem & schisma, quam est inter Reformatos & Lutheranos.

Neque hoc in una tantum Provincia formatum est schisma, verum in pluribus, Hollandiæ, Geldriæ, & iam nuper imminente Synodo Nationali in Ultraiectiona ditione & Transilvania, cæteris Contra-Remonstrantibus Zelandis, nempe (qui nos in sua ad externos Theologos epistola, partem adversam & adversarios suos vocant) & Frisijs, operam sedulam commodantibus schismati fovendo. Quin & Ecclesiæ Wallonicæ, sive Gallicæ, harum Provinciarum, unguis in ulcere esse maluerunt, quam manum medicam adhibere: suis quoque studiis actionibusque non semel schismaticorum instituto patrocinantes. Quorum quidem omnium & singulorum probationes, si Synodus efflagitet, in medium adducere, & vel scripto exhibere, vel viva voce proponere parati sumus.

Quare ut Contra-Remonstrantes huius schismatis deplorandi, in quo ad perfectum & absolutum schisma nihil desideratur, reos peragamus, en apodixeis istas ex ipsorum principiis & confessione formatas. Prima: Qui ob Controversias sua ipsorum confessione non fundamentales, ne quidem expectato super istis publico Ecclesiarum iudicio, publicam secessionem faciunt, ij schismatici sunt ac novatores. At Contra-Remonstrantes ob controversias sua ipsorum confessione non fundamentales, ne quidem expectato super istis publico Ecclesiarum iudicio, publicam secessionem faciunt. Ergo schismatici sunt ac novatores. Maior nobis certa est. Minor duo habet membra. Primum est, Confessione præcipuorum Contra-Remonstrantium, Articulos quinque de Prædestinatione & annexis, non esse fundamentales, quoties aiunt, primo, illos ferri posse in privatis Ecclesiæ membris, quorum non alia esse potest fides quoad fundamentalia, quam Ecclesiasticarum. Secundo, in ipsis Pastoribus ferri posse, si silentium promittant, nec eos populo proponant.

Alterum

Alterum membrum est, propter illas controversias, factam esse secessionem. Quod probatur ex varijs Actis Conventuū variorū. Acta enim Amstelodamensia ita habent: *Intermittere non potuimus, quin hoc ipso scripto testaremur fratres illos, qui ab istiusmodi Ecclesiarum turbatoribus, &c. se separant iuxta verba Apostoli Rom. 16. 17. & 2. Ioh. v. 7. 10. 11. Quandoquidem nulla communio esse potest veritatis cum mendacio: &c.* Acta Conventus Hagienfis ita sonant: *Ipsos Remonstrantes habere pro falsis Doctōribus, & tantummodo Synodum Nationalem expectare, ut in ea facta à Remonstrantibus secessio legitime & præeunte Ecclesiastico iudicio executioni mandetur.* Promittētes, etiam si Synodus Nationalis primo tempore non procedat, se una cum alijs fratribus, qui jam secessionem fecere (quam ipsi iudicant gravissimis & sufficientibus de causis factam) deliberaturos de idonea ratione & modo, universalem & unanimum secessionem faciendi. Videantur quoque Acta conventus Schiedamensis.

Secunda: Quamdiu Remonstrantes à receptis unionis Ecclesiasticæ formulis, puta Confessione & Catechesi recessisse, nullo publico Ecclesiarum iudicio pronunciatum fuit, tamdiu non licuit Contra-Remonstrantibus privato iudicio, ab eorum societate & sacris recedere, citra culpam schismatis. At vero Remonstrantes à receptis unionis Ecclesiasticæ brevioribus recessisse nullo publico Ecclesiarum iudicio pronunciatum fuit. Ergo non licuit Contra-Remonstrantibus privato iudicio, ab eorum, pura Remonstrantium, societate, & sacris recedere, citra culpam schismatis.

Tertia: Qui in iisdem controversijs syncretisimum meditantur & pacem offerunt, alijs ad societatem Ecclesiæ reformatæ reducendis, quam negant Remonstrantibus in eiusdem Ecclesiæ unitate retinendis, illi causā sunt schismatis inter se & Remonstrantes. At Contra-Remonstrantes in Belgio hoc faciunt, uti probatur ex collatione eorum, quæ gesta sunt in Synodo Woerdana, cum Actis conventus Hagienfis, Amstelodamensis, Schiedamensis. In illa enim visum fuit invitare ad societatem Lutheranos, quod & Reformati in Germania faciunt Theologi: in his vero facta à Remonstrantibus secessio probata. Ergo.

Quarta: Qui sententiam, sententiæ Remonstrantium de Prædestinatione cum annexis contrariam, non tantum ut falsam, sed etiam ut blasphemam atque horrendam condemnarunt, illi ob istam Remonstrantium sententiam, nullo iure secessionem faciunt. At vero, Contra-Remonstrantium pars non contemnenda (reliquis silentio suo quasi annuentibus) sententiā sententiæ Remonstrantium de Prædestinatione cum annexis contrariam, non tantum ut falsam, sed etiam ut blasphemam atque horrendam condemnarunt. Ergo ob istam Remonstrantium sententiam, nullo iure secessionem faciunt. Minor probatur aperta & solemnī protestatione Synodi Geldricæ, adversus decem positiones à Remonstrantibus oblatas.

Quæ cum ita sint, nempe Contra-Remonstrantes esse Remonstrantium partem adversam, ream schismatis, alteramque schismatis partem, uti ex jam dictis liquet, duo colligimus:

Primum: Huic Synodo quæ ex solis Contra-Remonstrantibus, aut eorum sententiæ addictis constat, (Ecclesiastas harum Provinciarum designamus, nec externos Theologos complectimur) nullo iure iudicium de causā Remonstrantiū competere.

Secundum: Etiam si rebus Ecclesiæ integris iudicium hoc ipsi aliquo iure competisset, nunc facta secessione prorsus excidisse.

Quibus fundamentis nixi, sequentes condiciones nobis ad Synodum accessuris concedi petijmus & etiamnum petimus. Quarum omnium & singularum æquitatem, ne iniqua petijisse videamur, sic porro adstruimus:

Vindicie Primæ Conditionis.

Prima conditione hoc petimus, ut utriusque partis concionatores cum Remonstrantes, tum Contra-Remonstrantes, tanquam partes adversæ, ad Synodum Nationalem vocentur, &c. vide supra. Cui firmandæ hæc sequentia faciunt:

Gravamina Concil. Trident. pag. 7. *nullum fugiunt nostri, quod quidem liberum & neutri parti addictum sit, Concilium.*

Admonitio Neostad. pag. 420. *Maximi est momenti, qui & quales sint ad Synodum liberam vocandi & admittendi. Papa vult tantum sibi iuratos, Theologi Bergenfes itidem suos duntaxat complices. Nos vero precipuum in hoc delectu esse non dubitamus, ut non tantum*

Germa-

Germanicarum, & Augustanæ Confessionis Ecclesiarum; sed omnium Evangelium præstentium, etiam exterarum, &c. legati convocentur.

Et pag. 437. *Conventus, ad cuius iudicium provocamus, esse debet legitimus, liber & Christianus: non autem Romanensium aut Bergensium more institui, ex juratis unius partis complicibus, ad condemnandum sine disceptatione & iudicio libero partem absentem, aut factionibus oppressam.*

Paræus Irenico pag. 23. *Etiam Papa Romanus Synodum Tridentinam dedit: sed quomodo aut quorsum? Ut exclusis Evangelicis, Episcopi omnes in Romanæ sedis fidem jurati, soli sententias dicerent, &c. Pariter isti varios conventus agitarunt, sed quomodo & quorsum? Prorsus ut ibi: ut exclusis, quos vocant, Calvinistis, Pastores omnes in fidem Ubiquitatis adigerent.*

Pag. 57. *Sæpe injuriam passa est veritas in Synodis, quia omnes congregati consenserunt eodem errore. Atque ita veritas deserta & silentio præterita est. Hic autem dictum est, non ex una, sed ex utraque parte dissidentium esse mittendos.*

Rationes vero & Argumenta superioris postulati sunt:

1. Quia secus non erit libera Synodus; sed alteri parti obstructa in solidum.
2. Quia neutra pars inaudita judicari debet. Ergo utraque convocari.
3. Quia causa in Synodo tractanda, ad utramque partem pertinet: quod omnes tangit, id ab omnibus tractari & approbari debet.
4. Quia, si secus fiat, periculum erit, ne veritas injuriam patiat.
5. Non modo nihil utilitatis: sed plus etiam mali redibit ad omnes Ecclesias ex conventu & decreto unius partis, excludentis & damnantis alteram.

Videatur super his D. Paræus Irenici pag. 38. 39. *At vero in Synodo præsentis solis Contra-Remonstrantibus præsidendi, assidendi, judicandi, & decidendi partes deferuntur, exclusis ab iisdem actibus Remonstrantibus, uno alterove tantum admissis.*

Secundo, hoc habet prima conditio, ut Remonstrantes & Contra-Remonstrantes, tanquam partes adversæ, convocentur. Quod sequentibus firmatur:

Gravam. Concil. Trid. pag. 315. *Athanasius discessit à Concilio convocato in Tyro à Constantino, quod animadverteret præcipuos Concilij viros, iudicis & partis munere functuros. Videantur eadem Gravam. pag. 34. & 50. Paræus Irenici pag. 34. Chrysostomus ab amulo Theophylo ad concilium Theodosii mandato convocatum, quater & amplius accersitus, venire noluit, ne eosdem hostes & iudices haberet. neque profecto nos; ad Concilium tale ut quis veniat, autores cuiquam fuerimus, ubi eosdem habeat adversarios & iudices. Beza de pace Ecclesiæ, Remedium illud unicum superesse videtur, ut utrimque ex ijs ipsis, qui inter se dissident, certi iudices quam maxime fieri poterit, tum religione, tum prudentia, paribusque conditionibus omnibus deligantur.*

Paræus Irenici pag. 50. *Si sententiam dicendi deliberativam & decisivam in privatis & publicis congressibus, jus haberent æquale omnes legati Ecclesiastici, Scholastici, Politici, sine προσωοδία, non tantum Episcopi & Prælati, nulli plus deferretur, quam alteri, propter ipsorum Principes, Ecclesias, dignitatem.*

Æquitas hujus postulati per se manifesta est omni jure, ne scilicet parti litis partis iudicis deferantur. Tali iudicio (ajunt Protestantes Gravam. pag. 317.) *nec humana committi debent negotia: quanto minus divina, id est, Ecclesiastica.*

Et si ratio ipsa vetat, ne vel inimicitiarum suspectis, tantummodo iudicium committatur, quanto minus id adversæ parti committendum? Gentiletus adversus Concil. Trident. pag. 313.

Rursus, si ipsos confæderatos & socios partium litigantium iudicio abstinere æquum est, quanto iniquius erit ipsos litigantes iudicij potestatem usurpare? Gentiletus, pag. 315.

Denique, ex hoc solo, quod Citatus odio habet Citatum, dicitur Citatus non satis tutus quem omni iure tutum esse necesse est, uti habent Gravam. Concil. Trid. pag. 40.

Quare cum certum sit, Contra-Remonstrantes, qui Synodum istam constituerunt, partem alteram esse ex litigantibus, plurimosque adeo in ista Synodo considerare professos Remonstrantium adversarios, qui eos inauditos jam ante condemnarunt, exautorarunt, sacris omnibus interdixerunt, iniquissimum nobis (salvo meliore iudicio) videtur, ut ijdem in hac causa rotoque controversiarum inter Remonstrantes & Contra-Remonstrantes negotio, personam iudicis sustineant.

Tertio, eadem conditione petitur, ut tam Remonstrantibus, quam Contra-Remonstrantibus libertas concedatur, iusto numero ex suo cœtu eos deputandi, quos quique huic negotio aptos iudicabunt.

Suffragatur huic petitioni Gentiletus pag. 322. *Canon (inquit) Concilij Niceni vetat reum ullius iudicis subire iudicium, quem non ipse sibi elegerit, vel ab alijs ad causam delegari permiserit, &c.* Ex quo Canone inferimus, rationabile ac iustum esse ut nostræ religionis homines eligant eos, ex quibus, si non in totum, at una saltem parte libera Synodus formetur.

Suffragatur Paræus Irenici pag. 40. *Convenire debent ad conferendum non ab uno vel à paucis unius partis aut unius Principis vel Ecclesie Theologis designati; sed delecti & designati à suis Ecclesijs & Magistratibus.* Et pag. 57. *Non ex una; sed ex utraque parte dissidentium mittendi, aequali jure & libertate in Synodo disputaturi.* Sic veritas nec reticebitur, nec destituetur idoneis defensoribus, & pretextus ignorantia non relinquetur.

Accedunt hæ rationes.

1. Quia alioquin inæqualis erit parrium conditio.
2. Quia ipsa æquitas & ratio postulat, ut quisque designet, quibus res suas committere velit.
3. Secus accidet, ut veritas idoneis defensoribus destituatur.

Ergo nisi Remonstrantibus à Contra-Remonstrantibus concedatur æqua potestas eligendi, ac iusto numero delegandi quoscumque causæ suæ defensores maxime idoneos; ipsi iudicabunt, atque ex iis pari utrinque conditione Synodus formetur, nequaquam legitimæ Synodi nomine venire potest hæc ipsa Synodus, nec ab istis, qui vel citati, vel sponte sua ad Synodum istam venient, quicquam nisi suo tantum privato, non autem communi Remonstrantium nomine, geri potest.

Quarto petitur, ut singuli sese jungant parti suæ. Adeo ut tota Synodus, in duos quasi cœtus dividatur.

Admonit. Neostad. pag. 425. *Qui de ijsdem capitibus dissentirent ab alijs in singulis controversijs tractandis, juberentur se conjungere, ut constaret quid quisque tueri vellet, & totius Synodi in duas partes divisio, &c.*

Ratio est:

1. Quia contradictoriarum sententiarum assertio, talem divisionem necessario secum trahit. Paræus Iren. pag. 43.
2. Quia aliter disputationis ordo expeditus & perspicuus conservari non potest.

Quinto, ut utraque pars suum habeat Præsidem & Scribam.

Æquum hoc esse iudicat Admonit. Neostad. pag. 425. & Paræus Iren. pag. 43. *Facta hac Sessione in duas classes, in qualibet controversia utrique injungeretur nomine Principum, ut binos per suffragia eligerent præsides actionum (nisi forte Principes ipsi nobis dare mallerent) & singulos actores.*

Ratio est, quia si nullus erit Præses, quis cœtum moderabitur? Quis agenda proponet? Quis sententias colliget? &c. Si nullus Scriba, quis dicenda aut dicta scriptis concipiet, recitabit? Nam hæc quidem utriusque sunt officia. Sin unius classis Præses alteram quoque moderabitur, jam uni parti concedetur jurisdictio in alteram, nec liberæ erunt singulatum classium actiones inter se & Concilia.

Vindiciæ secundæ conditionis.

Secunda conditio habet, ut salvus conductus præstetur omnibus & singulis, qui ad Synodum veniunt.

Hujus conditionis æquitatem operose probare necessarium non arbitramur, cum facile eam nobis concessuri sint, & jam concefferint Illustrium Ordd. Generalium Delegati. Fufe de ea agunt supra nominati Autores, Paræus, Gentiletus. Admonit. Neostad.

Hoc tantum agatur, ut in urbe Dordracena tutis ac securis à plebis violentia & furoribus nobis esse liceat, quæ cura ad Amplis. istius urbis Magistratum pertinet.

Vindiciæ tertiæ Conditionis.

Tertia Conditió est, ut *amici* omnium privatarum offensus sanctiatur.

Gravamina Concilij Trident. pag. 373. De Constantino refert Theodoretus Episcopus, in Nicena Synodi historia, qua gravitate optimus, & religionis amantiſſimus Imperator episcopos, qui ad Synodum convenerant admonuerit inter cetera, ut deposita animorum acerbitate, qua se mutuo lacerassent & risum præbuisſent hostibus, hoc inprimis cogitarent, &c. officij eorum esse, ut in tanta Ecclesiarum distractione, principio charitatem inter se redintegrari patiantur, & mutua odia deponant.

Pag. 338. Omnis animorum acerbitas, odia, & offensa omnes, utrinque deponi debent inter partes, ut nihil hic, quam gloria Dei & pax atque tranquillitas quaesita videatur. Ita recte Gregorius: à Concilio procul absint odia, facinorum nutrimenta, & interna invidia tabescat.

Paræus Irenic. pag. 29. Adestum igitur, ô Constantine, Imperator Christianissime, & istos carnales Episcopos, ubi ad Synodum venerint, Imperatoria tua Majestate increpa, mone, iube, ut deposita animorum acerbitate, &c. patiantur principio charitatem inter se redintegrari, mutuaque odia deponant; satyricorum libellorum suorum memoriam aboleant:

Rationes sunt:

1. Quia hoc quosvis decet Christianos, multo magis in Synodo, ubi veritas investiganda, pietas promovenda, gratia S. Spiritus imploranda, qua se indignos reddunt injuriarum memores.

2. Quia alioquin conventus non erit fraternus.

3. Nec libera erit ac non præjudicata inquisitio veritatis, nec judicium incorruptum animis exacerbatis.

Quare, quousque Contra-Remonstrantes, ut hætenus, ita etiamnum, schisma inchoatum promovenatque dilatant, & durante ipsa Synodo, Ecclesias Pastoribus suis privant, in odium plebis, magis magisque eos adducunt, eousque ut tolerabilior sit Pontificiorum, imo Iudæorum in hisce regionibus, quam nostrorum conditio; aut si quando ab aliis illa fieri videant, sibi displicere publice non testantur; tamdiu citra ullius boni fructus spem in unam Synodum compingentur Remonstrantes, aut idonei sententiæ nostræ judices non erunt Contra-Remonstrantes.

Vindiciæ quartæ Conditionis.

Quarta Conditió habet, renunciandum esse, omnibus pactis, obligationibus, condemnationibus, præjudiciis. Vidé supra.

Gravamina Concil. Trident. pag. 353. Necessarium fuerit ejusmodi Concilio Oecumenico quale dicimus, habendo, ut Pontifex Romanus Episcopos, Praelatos, Antistites Ecclesiarum, quotquot fide data & juris-jurandi vinculis obstrictos & devinctos sibi habet, primo omnium ijs vinculis solutos plane liberet, & juramenti gratiam omnibus plenissime faciat.

Admonit. Neostad. pag. 423. *Vt non sint jurati in ullam Confessionis particularis aut privatæ formulæ, nec auctoritati Principum, vel Doctorum suorum, Lutheri, Zwinglij, Philippi, Calvini, vel aliorum addicti, sed omnes jurent, se nihil præter Scripturam & Symbola Catholica habituros loco fundamenti & fidei regule.*

In eandem sententiam loquitur Paræus, Irenico pag. 37.

Et pag. 433. inquit idem : *Caveri debet ne impediatur sinceritas judicij factionibus, conspirationibus, pactis, promissis, minis, gratia, auctoritate humana, vel simili aliqua causa; quales omnes abjurari in Synodi principio debent, ut conscientiarum & sententiarum vera sit libertas.*

Videantur Gravam. Concil. Trident. pag. 42. & 54. 55. Paræus Irenico pag. 27. & 12. & 36. Gentiletus pag. 20.

Rationes hæ sunt:

1. Quia secus nec libere, nec sine periculi metu, singuli sententiam suam dicere, aut veritati testimonium perhibere poterunt, non soluto vinculo prioris juramenti aut pacti.

2. Nemo potest judex esse illius rei vel personæ, cui aliquo modo est obstrictus: Iudicii enim actus est juris & potestatis superioris in illud; de quo iudicium est faciendum.

3. Qui ulli alij scripto, quam sacre Scripturæ est adstrictus, is neque debet, neque potest ex solis Scripturis iudicium facere de doctrinæ veritate alicujus, multo minus potest credi ex puris putis Scripturis iudicium fecisse, quod tamen fieri necesse est.

Ad hæc habet ista conditio, ut præjudicia cessent.

Sed & hoc perquam necessarium. Quia Synodi est causas cognoscere, at nisi depositis præjudiciis omnia integra Concilio reserventur, non potest causam legitime cognoscere, quia istis viæ præcluditur ad liberam & minime impeditam Veritatis inquisitionem.

Videantur Gravam. Concil. Trid. pag. 42.

Tertio postulatur illa conditio, ut schismati renunciatur.

1. Quia si præjudiciis renunciandum, multo magis schismati.

2. Quia durante schismate, nec Synodus legitime ex utraque parte formari, nec ab alterutra inter utramque dijudicari potest.

Quarto petitur ut alij alios durante Synodo fratres in Christo & membra vere reformatæ Ecclesiæ agnoscant.

Hoc autem etiam suadet ratio, quæ schismati renunciandum esse probavit. Vt & hæc, quod Synodus sit cæteris eandem fidem profitentium.

Gravam. adversus Concil. Trident. pag. 311. *Etiam hoc considerandum fuerit in hac causa, & quidem accuratius, quod Pontifex cum sociis suis & addictis, hos Imperij Ordines & Status, qui doctrinam fidei Augustana Confessione expositam amplectuntur, nequaquam pro sociis Christiana & Catholica Ecclesiæ agnoscat, sed pro hæreticis.*

Prius ergo factæ obligationes, condemnationes, fœdera & præjudicia Contra-Remonstrantium in Remonstrantes rescindantur, schisma tollatur, pax Ecclesiis restituat integra, fraternitas redintegretur; tum vero tanquam socii unius ejusdemque Ecclesiæ inter se convenient, & dispiciant in communem Ecclesiæ salutem.

Vindiciæ quintæ Conditionis.

Ecce hæc est: Ne cuiquam molestia faceatur propter habitum jam à Controversiarum initio in istum usque diem, sive scribendo, sive dicendo, sive Remonstrantias exhibendo, sive consilia subministrando summis Magistratibus jussu ipsorum, sive iis obtemperando, procedendi ac agendi modum; verum ut doctrina ipsa de qua controversatur, examinetur.

Ratio 1. Quia mutæ istæ criminationes infinitæ erunt, litemque ex lito ferent.

2. Magis animos utrimque concitabunt, atque ineptos reddent controversiis de Doctrina fraterne ac placide examinandis & componendis.

3. Quia de istis ex ordine Ecclesiarum hostiarum prius referri debebat ad presbyteria & classes, quam ad Synodum.

4. Quia iudicio & censuræ Synodali exempta sunt, quæcunque jussu Magistratus vel coram eo dicta, scripta, aut gesta sunt. Aut enim ea approbavit Magistratus, aut improbavit. Si illud, quis Synodo potestatem dedit revocandi illa, aut censura notandi? Sin hoc, gravius quid in reum statuet Synodus, quam ipse Magistratus.

Videantur ea, quæ ad conditionem tertiam de ἀνυσία annotavimus.

Adversus hanc conditionem etiam peccant Contra-Remonstrantes, qui durante Synodo, sub variis prætextibus, exhibitæ Hollandiæ Ordinibus Remonstrantiæ, talium vel talium scriptorum, concionum, dictorum, censuras Ecclesiasticas adversus Remonstrantes hic illic exercent.

Vindicia sexta conditionis.

Sexta conditio hæc est: Ut utriusque partis sententia circa id quod controversum est, nec non rationes ejus utrimque rite examinentur. &c.

Prolixam hac de re dissertationem instituit Paræus, Irenic. pag. 51. 52. 53. 54. 55. 56.

Secundo, hac conditione petimus, ne simpliciter inquiratur, quid doctrinæ Ecclesiarum Reformatarum, prout ea Confessione ac Catechismo expressa putabitur, conveniat, quid non; sed quid Verbo Dei consentaneum sit.

Paræus Irenic. pag. 19. *Judicem supremum & normam absolutam controversiarum fidei, nullam esse posse, nisi Scripturam sacram, &c. omnibus Evangelicis constat.*

In eandem sententiam scribit Gentiletus pag. 20. Videantur quoque Gravam. adversus Concil. Trident. pag. 250. 56. 57. 62. 363. 364. 367.

Neque alia lege hæc ipsa Synodus Nationalis indicta est ab Ordd. Generalibus, art. 10. Indictionis, his verbis: *In quorum omnium tractatione, quantum ad veritatem doctrinæ, Deputati, &c. solum Dei verbum, non autem ulla alia scripta pro norma habebunt.*

Rationes sunt:

1. Quia normam judicii infallibilem esse oportet, quæ non datur extra Scripturam sacram.

2. Quia in Synodo ipsa quoque scripta Ecclesiastica, pura Confessio & Catechismus, examini subjicienda sunt; non possunt ergo norma esse, ad quam exigantur reliqua.

Tertio petimus, non tantummodo veritatis solius, sed & necessitatis in quovis articulo rationem haberi.

Approbante Paræo, Iren. pag. 15. 16. *Prima (inquit) questio erit, quinam Articuli sint fundamentales, seu in quibus fidei capitibus vere consistat fundamentum salutis. &c. locus est prolixus.*

Ratio, quia non tam dissensus circa rem ipsam, quam opinio necessitatis turbas istas & schisma dedit Ecclesiis.

Quarto, ut hæc omnia fiant sub fide juramenti utrimque præstandi.

Paræus Iren. 41. *Diligenter considerandum erit, quibus conditionibus omnes acturi in Synodo, sint adstringendi.* Mox autem recitat Juramenti formulam.

In Colloquio Noriberg. Principes Germaniæ postularunt, ut quicumque ad illam Synodum convenirent Episcopi, sacramento Papæ absolverentur, & novo insuper iurciurando se omnia veritatis causâ locuturos, facturosque fidem facerent. Vide Sleidanum Anno 1523. lib. 4.

Ordines Generales Indictione Synodi Art. 10. *Ad quod* (nempe ut Dei verbum pro unica habeant norma veritatis, nec alium sibi scopum præfigant, quam Dei gloriam & pacem Ecclesiarum) *juramento obstringentur Deputati. &c.*

Quinto petitur, ne quisquam quidquam Synodo proponat, quod non in conscientia judicet, huic regulæ, sacrarum scilicet Scripturarum, consentaneum esse.

Gentiletus pag. 12. *Protestantes desiderarunt, ut omnes qui Concilio adessent cujuscunque ordinis, juramento pollicerentur, se sententias suas libere & sine omni dissimulatione dicturos, ad Dei gloriam. Videantur Gravam. Conc. Trid. pag. 358.*

1. Ratio, Quia quicquid fit, dubitante conscientia, peccatum est.

2. Quia secus non erit seria inquisitio veritatis; sed Sceptica tantum atque Academica dissertatio.

Sexto, ut quisque Synodo se subiciat in omnibus, de quorum veritate apud conscientiam suam convictus erit.

Admon. Neost. pag. 424. & Paræus Irenic. pag. 41. *Se parituros Synodi sententia in omnibus, de quibus ex verbo Dei fuerint convicti: & pag. 36. Paratis animis ad subiiciendum se verbo Dei.*

Septimo, ut soluti sint omnes à juramenti promissionibusque huic juramento Synodali contrariis.

Admon. Neost. pag. 424. *Liberentur usque ad finem Synodi omnibus alijs juramentis, quæ huic juramento Synodico obstare possent. Paræus, Irenic. 42.*

Vindiciæ septimæ Conditionis.

Quæ ita se habet: Vt utrimque scriptis agatur, nisi forte utrimque consensuatur in collationem viva voce. Quæ in re utrique parti justum tempus dabitur, ut scripta rite & prout quisque causæ suæ expedire judicabit, concinentur.

Admonit. Neost. pag. 427. *Intra hoc tempus Actores adhibitis in consilium ex suis, quibus vellent, dicenda scripto conciperent, &c. scripta illa recitarentur sine festinatione &c. ut nihil dictum esset, quod non descriptum daretur adversariis.*

Paræus Irenic. pag. 17. *Initio pars utraque scripto comprehendat suam sententiam, quosnam articulos arbitretur fundamentales esse vel non esse: tum ex utriusque partis scripto, quæstiones petantur atque formentur controversiæ. &c. tertio de quæstionibus controversis singulis, pars utraque sententiam suam scripto exponat: quarto, pars utraque ad alterius sententiam & argumenta scripto respondeat. &c. Quibus ad hunc modum peractis, ad orale veniatur colloquium.*

1. Ratio est, Ne si viva voce tantum instituaturs disputatio: altera pars alteri aut non dicta imputer, aut quæ dicta sunt mutilet, aut in *επιγον* sensum detorqueat.

2. Quia scripto instituta disputatio tranquillior est, & minus affectibus & tumultibus obnoxia.

Deinde, hoc quoque isto postulato petitur, ut Responsonum extemporalitas atque præcipitancia vitetur.

Admon. Neostad. pag. 428. *Vt nihil extemporale, nihil non meditatum, nihil non omnium sociorum sententia, nihil non scriptum & accurate examinatum prius; quam dictum audiretur ac probe intelligeretur in eo confesso. Suffragatur Paræus Irenic. pag. 46.*

Vindiciæ Conditionis octavæ.

Vt libera instituaturs revilio, sive examen, Confessionis & Catechismi, citra metum censuræ.

Aptari ad hoc potest, quod dicitur Gravam. Concil. Trident. pag. 7. *Multis iam annis flagitarunt Protestantes, talem indici Synodum, in qua vera Religio per viros pios, amantes veritatis, minimeque suspectos, ab errorum depravatione, recte vindicata in lucem suam assereretur, & erronea ac falsa doctrina omni exterminata, quæ sincera, vera, & incorrupta esset, restitueretur, doceretur, & conservaretur.*

Consulantur etiam Gravam. pag. 17. 28. 360. quæ loca mutatis mutandis, Confessione & Catechismo, quibus Religionis nostræ summa continetur, optime accommodari possunt.

Rationes hæ sunt :

1. Quia nisi hoc examen concedatur, non erit Dei Verbo integer suus honor; nempe, solum illud esse omni humano examini exemptum.

2. Quia scripta ista humana sunt, ideoque & errori obnoxia. Dispiciendum igitur, idque ex mandato Dei perpetuo, annon alicubi error lateat corrigendus, tum quoad verba, tum quoad sensum, tum quoad sufficientiam, ordinem, scopum: &c.

3. Ratio: Quia finis Synodi Nationalis est, ut dispiciatur, An Ecclesia harum Regionum bene se habeat & cūctetur, nequid detrimenti capiat, qui finis attingi non potest, nisi per examen doctrinæ.

4. Ob utilitatem hujus Examinis. Aut enim in eo corrigentur scripta hæc ab erroribus suis, aut confirmabitur magis eorum veritas, tantoque reddetur assensibus eorum gravior.

5. A temporis huius circumstantia, quæ speciatim Examen hoc postulare videtur: 1. Quia de phrasibus aliquot istorum scriptorum, inter ipsos Verbi divini Ministros contenditur. 2. Quia Doctrina Ecclesiæ Reformatæ nunc autoritate magistratuum demum confirmanda videtur; quod bona conscientia à Magistratu fieri nequit, nisi de veritate ejus persuasus fuerit, ad quam persuasionem ingenerandam, huiusmodi examen prorsus est necessarium.

Petimus vero ista conditione, ut citra metum censuræ hoc examen instituitur.

Ratio est, Quod in deliberandis rebus serijs, arduis, & gravibus, ut utiliter consultatur, oporteat metum periculi omnem longe abesse ab ijs, qui sententiam dicunt: Metus enim infirmitas est voluntatis, & consilij vulnus. Gravam. Concil. Trid. pag. 327.

Paræus Irenic. pag. 41. *Certi sint sibi non fore fraudi, nec apud suos, nec apud alios, libertatem sententiarum, tam ante quam post actionem absolutam.* His addè, quod pag. 48. scribitur Gravam. Conc. Trid.

Contra vero Contra-Remonstrantes tot jam retro annis, ob decretam ab ipsis Generalibus Ordinibus Confessionis & Catechismi revisionem, litem nobis moverunt. Adhæc Collat. Hagienfis. pag. 15. absurdum atque iniquum existimant, Remonstrantes dubia sua in Confessionem & Catechismum Synodo movere & de ijsdem judicare velle. Ergo sic isti liberum examen concedūt, ut qui dubium solummodo moveat ullum, licet contra Confessionem & Catechismum nihil decernat, eo ipso potestatem judicandi ac jus suffragij amittat, hoc est, censuram non levem incurrat. Quod si inspiciantur singulorum ad hanc Synodum Delegatorum instructiones, quas vocant, atq; aperiantur arcana mandatorum, tum vero aut istas vehementer à consuetis ejusmodi delegationū atq; instructionum formulis recessisse liquido constabit, aut plerumq; cautione ea mandatarijs literis expressa delegatos, ne qua in Confessione aut Catechismo admittatur correctio. Quod si ita se habeat, liberum istarum Formularum examen impeditur.

Vindiciæ nonæ Conditionis,

Vt de controversis Articulis non fiat decisio; sed accommodationi studeatur; cuius tamen modus ratus non habebitur, nisi utriusq; partis consensu. &c.

Controversias hodiernas de Prædestinatione cum annexis, non decisionibus Synodalibus; sed moderatione ac tolerantia mutua terminandas esse, hætenus judicarunt Doctores Reformati fere omnes; Rex Magnæ Britanniæ, Ordines Hollandiæ, Ultrajecti, Transilulanæ.

Consensum utriusque partis requirit ipsa natura, ratio, & vis moderationis, quæ tota in hoc versatur, ut partes ad consensum voluntarium inducantur. Secus uni parti in alteram concedetur jurisdictio. Deinde, repugnat naturæ Religionis, fidei

ac charitatis erga proximum, ut parti adversæ obtrudantur conditiones pacis Ecclesiasticæ, citra consensum spontaneum.

In hac autem Synodo lis rota non utriusque partis consensu, nec moderatione mutua concilianda, sed suffragiorum numero, hoc est, arbitrio unius partis prædominantis, scilicet, Contra-Remonstrantium, decidenda & terminanda videtur, ex Indictionis Synodalis Articulis.

Quod de habendo recessu in hoc ipso postulato dicitur, necessarium omnino est:

1. Quia tam deputantibus Ministris Ecclesiæ, quam deputatis, æque imposita est necessitas examinandi & dijudicandi. Prophetæ duo aut tres loquantur, alij dijudicent. Nemo autem Pastor potest hoc munus suum alteri resignare, vel per alium examinare aut dijudicare: nemo potest aut debet alteri homini consueque fidere, ut ipsius iudicio in rebus tanri momenti stet, aut cadat.

2. Communis est potestas iudicandi.

3. Omnes instructi sunt donis ad iudicandum necessarijs, secus ad munus publice docendi admitti non debebant. 1. Tim. 3. Tit. 1.

4. Omnes ex æquo tenentur reddere rationem pro animabus sibi commissis. Hebr. 13. 17.

5. Res in Synodo tractandæ, ad omnes æque spectant citra discrimen.

6. Et ejus sunt naturæ, ut à pluribus rectius examinari & certius dijudicari possint, quam à paucioribus: potest enim fieri ut sequenti revelatum sit, quod ignoret prior. 1. Cor. 14. 30.

7. Quia Synodus Deputatorum inferior est cætu deputantium, & tota ab eorum voluntate dependet.

Firmatur hoc ipsum Festi Hommij testimonio, Disputat. 18. De autoritate Conciliorum, thesi 4. *Decreta (inquit) Conciliorum Ecclesiis non debent proponi aut obtrudi, tanquam edicta quadam prætoria aut decreta Persica; sed mitti debent acta habiti Concilii ad omnes Ecclesias, ut ab iisdem ad amussim Verbi divini examinentur, & si cum ea consentire fuerint comperta, approbentur, atque ita tandem ab Ecclesiis approbantibus voluntarie & unanimiter, haud sane invite aut coacte, recipiantur. Ecclesia enim conscientias suas Delegatorum suorum ad Synodum iudicio non alligarunt, neque eis absolutissimam quidvis ipsarum ratione statuendi potestatem concesserunt: sed conscientie soli Verbo Dei semper manent alligata: cui si conformia compererint Delegatorum acta ac decreta, tum demum Ecclesiæ ea rata habere atque approbare debent. &c.*

At vero hoc ipsum quod nos ad Deputantes quoque Ecclesias, & quidem maxime, pertinere contendimus, totum hujus Synodi arbitrio committitur. Indictionis Synodalis Articulo 11. Hoc est, Ecclesiarum conscientie (quod salva superiorum pace ac reverentia dictum esto, quia aliter eius Articuli verba interpretari non possumus) alligantur iudicio suorum Delegatorum, atque his conceditur potestas quidvis, quod Delegatis expedire videbitur, earum nomine statuendi. Certe ex iisdem Indictionis articulis, quicquid plurium Delegatorum suffragijs constitutum fuerit, id vim decreti Synodalis habere iubetur, dummodo accedat Illustr. Ordd. Generalium approbatio articulo ultimo: non expectato, ac ne tentato quidem examine, nedum consensu Ecclesiarum.

Denique addimus in postulato hoc: ut penes Magistratum summum sit dispositio publici ordinis ac modi docendi quem in publicis templis Ecclesijsque obtinere velit.

Suffragantur Musculus in Loc. Com. De Magistrat. fol. 1371. edit. Hervag. *Nos absq. ulla simulatione sic sentimus, quemadmodum penes primum Magistratum superior est Religionis potestas & cura, ita penes illum etiam est legum Ecclesiasticarum constitutio, & eorum que prolapsa sunt in Religione reformatio.* Idem fol. 1373. *Paræus in Epistola ad Landtgrav. Hassiæ præfixa Hofæ: Officium magistratus est, religionis solemnem doctrinam de Doctrina & Oeconomia Ecclesiastica ad normam Scripturarum divinarum legitime, ubi deest, sanare.*

Pro huius conditionis confirmatione, argumenta cuivis obvia sunt in testimonijs allegatis, alijsque in hanc rem editis disputationibus DD. Reformatorum adversus Pontificis potestatem in rebus fidei.

At notissimum est, eam esse plurium Contra-Remonstrantium sententiam, superam de rebus sacris judicandi potestatem, sub Christo penes Ecclesiam esse, spiritualia Christi solius esse & Ecclesiæ in solidum, ut jurisdictiones unæquæque suorum sunt Magistratum: potestates istas, puta Ecclesiasticam & Politicam etiam personis distingui, hoc est, non posse simul in unam eandemque personam cadere. Vtramque potestatem simul oportere consistere ac progredi, tanquam duo brachia sub uno eodemque capite.

Vindiciæ decimæ Conditionis.

Ea sic habet: Ut ijs, qui isti ordini statim obsequi per conscientiam gravabuntur, justum tempus concedatur secum deliberandi & dispiciendi, num expensis & examinatis omnibus, ei quoque consentire possint.

Festus Disput. 18. de Concil. autorit. thesi 2. pag. 85. *Fundamentum omnis autoritatis Synodalis est convenientia cum ordinatione & veritate divina. De qua prius nobis liquido constare debet, antequam Synodus aliqua apud nos auctoritatem ullam obtineat.*

Et thesi 3. *Quare, auctoritas Conciliorum non est prætoria, neque debet esse tanta, ut decreta eorum, tanquam si essent veritatis, infallibilis simpliciter acquiescamus, absque ulteriore examinatione; sed debemus ea prius ad Verbi divini amussim expendere, & si deprehendamus cum ea convenire, sententiæ & consensui Ecclesiæ nos conformare: sin vero ab ea dissentire comperiamus, non tantum licet nobis, sed etiam debemus, decretis talibus debite & legitime refragari.*

Ratio est, quia vis non inferenda est conscientijs:

Vindiciæ undecimæ Conditionis.

Qui decretis Synodi post justam deliberationem acquieverit, ad plenam Ecclesiæ communionem ac pacem admittatur. &c.

Ratio est, Quia nihil jam superesse videtur, quod ab eadem Ecclesiæ communiōne ipsum arcere possit.

Vindiciæ ultimæ Conditionis.

Si non acquiescat, atque ob hanc causam publico Ministerio exautorandus videatur, poterit cedere: dummodo ne ulteriore vel Politica, vel Ecclesiastica pœna gravetur. &c.

Festus præf. ad Specimen. *Confessionibus tanquam formulis consensus subscribere debent omnes, qui in Ecclesijs illis (quarum scilicet istæ sunt Confessiones) publico docendi munere fungi volunt.*

Item. *Si quis existimet se in recepta doctrina aliquid observasse, quod sacris literis minus consentaneum arbitretur, communi Ecclesiarum judicio expendendum proponere debet, ut si rationes eius Verbo divino congruere comperiantur, communi consilio mutatio instituat: sin minus, ut aut Ecclesiæ judicio acquiescat; aut desinat docere in illis Ecclesijs, quarum doctrinam ipse non approbet.*

Ut vero post exautorationem gravius quiddam adversus ipsum statuatur, à ratione & charitate alienum est, cum Ecclesiastico ordini jam exemptus sit, & privatam illi, ut & alijs civibus, vitam agere per leges patriæ concedatur.

Reverendissimi Viri,

Hos articulos & conditiones non proponimus, ut Vestris Réver. ex imperio quicquam præscribamus; verum ut in re tanti momenti conscientias nostras, ut Pastores & fideles Iesu Christi servos decet, exolvamus. Si illas impetrare decet, hilari ac læto animo ad negotium, quod agitur, nos accingemus; re ipsa ostensuri, quam nobis cordi sit incolumitas & pax florentissimæ hujus nostræ patriæ, totque in ea Ecclesiarum, ac juxta salutis Veritatis conservatio, & conscientiarum tranquillitas, nec cuiquam cessuri sumus charitatis, humilitatis, mansuetudinis, quæ Christianorum tesserae sunt, officijs, in omnibus ijs, quæ cum

cum discendo, tum docendo ad pacem sectandam, obtinendam, conservandam, que facere videbuntur. Sin vero eas impetrare non detur, animas nostras optimæ conscientiæ testimonio solabimur, & æquissimas nos conditiones cum præstantissimis religionis Reformatæ Doctoribus petijſſe, vestræ Rever. non admijſſe, judicabimus, & judicabit nobiscum præſens & futura ætas.

Subscripta erant nomina.

Simon Episcopus, SS. Theologiæ Professor. Eduardus Poppius. Ioannes Arnoldus Corvinus. Bernardus Duinglo. Carolus Niellius. Henricus Leo. Philippus Pynacker. Aſſuerus Matthiſius. Thomas Goſwinius. Dominicus Sapma. Theophilus Ryckewaert. Bernherus Vezekius. Henricus Hollingerus. Samuel Naranus. Iſaacus Frederici.

Ea postquam prælecta eſſent publice, reſponſum illis fuit, indignum huic Synodo videri, citatos Iudicibus leges præſcribere velle, ipſosque hic diverſam Synodi formam poſtulare, ab ea quæ Illuſtrium ac Præpotentum Ordinum Generalium decretis legibusque convocata & ſtabilita fuit. Hanc Synodi huius accuſationem, non ipſi tantum Synodo, verum ipſis quoque Illuſtribus & Præpotentibus DD. Ordinibus, qui eam convocarant, tum & omnibus Belgicis Eccleſijs, quæ ſuos ad hanc Synodum Deputatos ablegarant, hant parum eſſe injuriam. Criminationes enim contra Delegatos Iudices prolatas, in ipſos redundare Delegates. Non poſſe Remonſtrantes Synodi autoritatem vel ſubterfugere, vel elevare, ſine manifeſto & autoritatis politicæ, & ordinis Eccleſiaſtici contempnu. Ab Illuſtribus & Præpotentibus DD. Ordinibus Generalibus, lataſſe leges, ſecundum quas hæc Synodus inſtituta ſit & convenerit: eas non debere ab ijs contemni, nec poſſe à Synodo mutari. Proinde, rectius facturos, ſi miſſis ejuſmodi effugijs & tergiverſationibus, Illuſtrium DD. Delegatorum & Synodi mandato morem gerant: quo præſentem hanc Synodum pro legitimo cauſæ ſuæ iudice agnoſcere, atque in rem præſentem venire iubentur. Moniti ſunt inſuper, de Synodo, Sacroſancto jramento jam obſtricta, bene ut ſperarent: iudicium ejus prius expectarent. forte illam conſcientijs ipſorū ſatiſfacturam. Quod ſi fiat, cauſam eos gratias Deo agendi & acquieſcendi habituros: ſin minus, tum demum de Synodo conquiri eos merito poſſe.

De ſeceſſionibus earumque cauſis, ſuo loco & tempore poſtea agendum eſſe. Reſponderunt Citati, ſe Illuſtribus & Præpotentibus DD. Ordinibus, autoritatē ſuam deferre, Synodumque hanc ſuo loco relinquere. Poſſe tamen ejus iudicium eodem jure refugere, quo multi olim Patres quorundam Conciliorum priſcorum: majores noſtri, Concilij Tridentini; noſtrique olim, Flaccianorum judicijs ſe ſubmittere recuſarunt.

Oſtenſum fuit illis, quam diſpar hæc eſſet comparatio. Nos enim eidem ſubefſe Magiſtratui. Quod ſi eadem res eſſet, cauſæ nihil eſſe, cur non ipſi quoque, Eccleſiarum Belgicarum ac Reformatarum, membra eſſe ſe diſſiterentur. Ideoq; magnam Synodo ab illis fieri injuriam. Ac deinde, moniti ſunt denuo, ambagibus ut miſſis, ad rem venirent.

Quia autem quædam in poſtremo hoc ſcripto, ad ipſam quoque Remp. atque Illuſtrium ac Præpotentum DD. Ordinum Generalium autoritatem ſpectare videbantur, Generoſi Nobiliſſimique Delegati, ea ſe ad ulteriorem cognitionem revocatu-
 346
 32

SESSIO
XXVI.

Seſſione Vigefima-ſexta,

Eodem Die poſt meridiem.

DE ſcripto Remonſtrantium ante meridiem prælecto, quaſitum fuit, tum Illuſtrium atque Ampliſſimorum DD. Delegatorum, tum Eccleſiaſticorum tam Exterorum, quam Provincialium, iudicium. Illuſtres Delegati ſententiam ſuam hoc publico decreto declararunt:

Excuffis

Excussis atque examinatis singulis atque omnibus articulis conditionibusq; quas citati ad hanc Synodum atque evocati Remonstrantes, publice exhibuerunt atque prælegerunt, quasque ab hac Synodo concedi sibi ante ulteriorem rerum inchoationem, disquisitionem, ac tractationem petierant, Illustrum ac Præpotentum Ordd. Generalium Delegati diligentius examinata formula, ac legibus, ad quas omnes actiones Synodales & quæcunque porro hic agenda sunt institui, ac dirigi, ijdem Ordines mandarunt, declarant semel ac significant, singulis petitionibus, articulis, conditionibusque, ab iisdem Illustribus ac Præpotentibus Dominis, abunde jam prospectum esse. Et quæ porro cumque in hanc rem toto actionis tempore sese offerent, mature à Synodo curari ac decerni posse. Quapropter, ut ne aut mens aut institutum eorundem Illustrum ac Præpotentum Dominorum ullo modo elidatur, aut Synodales actiones porro conturbentur, diutiusque tempus in Reip. atque Ecclesiæ detrimentum extrahatur, Illustrum ac Præpotentum Ordinum jam ante dicti Delegati, censent adeoque mandant Remonstrantibus Citatis atque imperant, ut citra effugij moram, aut dilationem ullam, ad ulteriora, ac præsertim quæ in Synodo agenda sunt, procedant. Tum quæcunque à Synodo, hoc sine decernentur, ijs morem gerant, atque obediant.

Tota quoque Synodus sententiam rogata, conditionum harum postulationem; insolentem, iniquam, intempestivam, atque ex adverso, cum legibus indictionis Synodi ab Illustribus & Præpotentibus DD. Ordinibus Generalibus præscriptis, pugnare declaravit: accusationem autem istam, qua eandem Synodum, maxima sui parte ut schismaticam publice proscinderent, simulq; tergiversationem illam, atque exceptionem, qua ejusdem Synodi, tanquam partis adversæ, judicium atque autoritatem declinare conarentur, nulla solida subniti ratione, multisq; modis Synodo injuriam esse. Quod ipsum in Illustres ac Præpotentes DD. Ordines Generales redundare, quorum legibus & autoritate ea convocata esset. Quin & in omnes Reformatas Ecclesias Belgicas, quæ Deputatos suos ad eandem legitime ablegassent. Ideoque Citatos acriter redarguendos & monendos serio, ut in posterum ab exceptionibus ejusmodi sibi temperarent, majore cum reverentia de summi Magistratus actionibus loquerentur, à tam atrocibus accusationibus, injustiq; Synodi criminationibus desisterent, autoritatem ejus non defugerent; sed eandem pro legitimo causæ judice agnoscerent. Ecclesiarum Hollandiæ Australis deputati, paucis exponebant, quibus occasionibus, quasq; ob causas, nonnullæ in Hollandia Australi Ecclesiæ, cum Pastorib; Remonstrantibus nullam ulterius communionem habere, essent coactæ. Duodecim illas Conditiones hoc scripto propositas, à Remonstrantibus Hollandis nuper etiam libello supplice, Illustribus Potentibusque Hollandiæ & West-Frisiæ Ordinibus, fuisse exhibitas, qui audito super iisdem Synodi Delfensis circa illud tempus congregatæ judicio, petitionem hanc Remonstrantium rejecerant, illisque imperarant, ut missis ejusmodi tergiversationibus, ordini jam ab Illustribus Ordinum Generalium Celsitudinibus constituto, & in Ecclesijs Reformatis recepto acquiescerent. Et quia criminationes, quibus Remonstrantes in hoc scripto suo Synodum schismatis ream agere conarentur, Zuyt-Hollandicas potissimum tangerent Ecclesias; petere se, ut ad omnes illas respondere sibi permetteretur, publice significabant. Iudicavit autem Synodus, illud eo tempore nec conveniens nec necessarium esse, ne agendi ordo ab Illustr. ac Præpot. DD. Ordinibus Generalibus institutus, turbaretur: cumque essent personalia, doctrinalibus, de quibus suo & loco & tempore agendum esset postea, permiscerentur. Vocati sunt deinde Remonstrantes: qui, postquam serio à Præside de omnibus, de quibus eos Synodus reprehendendos esse statuerat, moniti essent rogatique, ut in posterum prudentius agerent, modestius loquerentur, & protervia tam juvenili atque intemperantia animi & linguæ abstinere, prædictum ipsis fuit à Clariss. Viro D. Heinio, Illustrium DD. Delegatorum in hac causa decretum, jussique sunt eidem morem gerere, atque ad rem ommissis ambagibus

bagibus venire. Ac si jam parati essent (uti se paratos fore dixerant) sententiam de quinque articulis suam exponerent: & considerationes quas tam in Confessione, quam in Catechesin nostram annotarant, exhiberent. M. Episcopus respondit, Quæ ab ipsis proposita fuissent, jure meritoque & gravissima de causa proposita fuisse: eaque personalia non esse, quia totæ Ecclesiæ secessionem fecissent. Ideoque prolixius hæc à se exposita: quod hæc serio agenda esse existimassent. Non agnoscere, scripto ullam Magistratui summo injuriam esse factam. Ad ipsum scriptum provocare. Non fuisse institutum suum, Illustres DD. Ordines taxare, adeoque ne in mentem quidem sibi venisse. Injuriam sibi fieri, si hoc sibi impingeretur. Respondit Præses, ea ratione injuriam supremo magistratui fieri, si is convocasse Synodum schismaticam, eoque illegitimam, diceretur. Cum præsertim alias leges, aliamque Synodi habendæ formam, quam quæ à supremo magistratu constitutæ sunt, præscribere vellent. Neque obscure Illustr. Hollandiæ, Zelandiæ, Ultrajecti, Frisæque Ordines, ut autores schismatum traduci, cum satis constet, auctoritate eorum Ecclesias, quæ à Remonstrantibus Pastoribus Hagæ Comitum, Ultrajecti, alijsque in locis secessionem fecissent, protectas, illisque de idoneis doctoribus prospectum fuisse: eisdemque præsentia sua, congregationes illas approbasse.

Carolus Niellius, dictis Episcopij addidit, licuisse semper citatis adversus Iudicis incompetentiam excipere: etiam Ecclesiæ praxin hoc permittere. Iniquum esse, alicujus causæ judicium permitti ijs, qui ante eam condemnassent, ac secessionem jam fecissent. Eos quippe hoc ipso incapaces judicandi sese reddidisse. Quod si hodie D. Pelargus ad Synodum Ubiquitariorum vocaretur, jure adversus eam posse excipere: eodemque jure posse se adversus hanc præsentem. Dolere, juvenilem sibi objici proterviam, quorum quidam viginti annos sunt in Ministerio versati. Responsum est à Præsede: Nunquam praxin hanc Ecclesiarum fuisse, ut Pastores, quoties exorientibus erroribus ex officio sese opponerent, propterea jure suffragiorum, aut de illis ipsis erroribus judicandi potestate exciderent: ita enim omnem everti judiciorum Ecclesiasticorum ordinem, efficique, ne Pastores officio suo fideliter fungi queant. De secessionibus, quo jure & quibus de causis factæ essent, suo loco inquisitum iri, ubi nempe ad personalia devenit esset. Æquum esse, ut eos nunc judices agnoscerent, qui auctoritate summi Magistratus & suffragijs Ecclesiarum dati illis essent. Adversus horum incompetentiam excipere, esse auctoritatem supremi Magistratus defugere, ordinemque omnem Ecclesiasticum turbare. Comparationem inter hanc & Ubiquitariorum Synodum, esse admodum iniquam. Quare denuo eos monuit, ut exceptionibus illis missis, Illustr. DD. Delegatorum decreto parerent.

Niellius respondit, admonitiones non satisfacere conscientijs: esse quidem penes supremum Magistratum convocandi talem Synodum, prout ei visum esset, potestatem; sed iniquum esse, judicium permitti illis, qui jam ante causam condemnassent. Posse quidem magistratum agendi modum præscribere; conscientijs autem imperare, non posse. Habere potestatem loco movendi ministros; sed non animis eorum imperandi. Illustr. Delegati monuerunt, formulam habendæ Synodi ab Illustribus ac Præpotentibus Ordinibus Generalibus præscriptam esse: secundum illam esse agendum. atque ad eam sese ut componerent, serio eos cohortati sunt. Niellius respondit, leges Illustrium & Præpotentum Ordinum Generalium, quibus Synodus indicta fuit, inter alia mandare, ne post eam dubitare ipsis liceat. Ad quæ Delegati denuo mandarunt, ut Decreto morem gererent, atque exceptiones omnes missas facerent. Addidit Præses: non ab ipsis peti ut pronunciarent, quales judices nos esse existimarent; sed ut ordini à supremo Magistratu & Ecclesijs constituto sese submitterent. Monuitque, ut omnis omnibus tergiversationibus, declarationes suas atque observationes, si paratæ essent, tandem exhiberent. Reponabant Delegati, se ipsorum conscientijs præscribere nihil velle; sed & jus legitime causam defendendi ademptum nolle, aut omnino ulla ex parte imminutum. Verum cum Illustrium ac Præpotentum Ordinum Generalium subditi essent, debere ipsos legibus ac constitutionibus illorum obedire, atque hoc esse quod iterum illis serio mandarent. Respondit Episcopus, Nunquam expectasse se futurum, ut decreto urgerentur; sed sperasse,

ſperaffe, rationes ſuas examinatum iri, atque hoc ipſum unice nunc petere. Et quandoquidem de tranquillandis multis animarum millibus, deque reſtituenda Eccleſiarum pace ageretur, non debere parti acerbatae atque exacerbanti iudicium permitti, nec deferri illis, qui jam condemnaffent alteram. Sed & conqueſtus eſt, Remonſtrantes Ultrajectinos ex Synodo eſſe ejeſtos; quia bona conſcientia defeſſionem cauſae Remonſtrantium deferere non potuiſſent. Reſponſum ei fuit, permiſſum Remonſtrantibus Ultrajectinis fuiſſe, ut inter ludices federent; ſi mandatum de defendenda Remonſtrantium cauſa deferere, & iuramentum Synodicum praſtare voluiſſent. Non fuiſſe ex Synodo ejeſtos; verum ſua ſponte Citatis Remonſtrantibus ſe adiunxiſſe, ut eandem cauſam pariter defenderent. Neminem autem poſſe, in iudicio eodem, ejuſdem cauſae defeſſorem eſſe pariter & iudicem. Moniti ſunt iterum, ne tergiverſationibus hiſce diutius actiones Synodicas turbarent; ſed ut ad rem venirent. Poſſe quidem aliquando fieri, ut Theologi qui ſub diverſis Principibus viverent, alij de aliorum iudicijs ſubmittere jure detrectarent: nos vero omnes, ſub unius ſummi Magiſtratus imperio cum ſimus, cui praſentibus hoc iudicium deferre placuerit, non poſſe Remonſtrantes adverſus hos iudices, tanquam incompetentes excipere, quin ſe omne legitimum iudicium ſubterfugere oſtenderent. Episcopius reſpondit, Non ſe ſubterfugere iudicium; ſed hoc tantum petere, ne adverſa pars ſit iudex. Rogavit eum Praeſes, ut quandoquidem hunc iudicem qui auctoritate ſupremi Magiſtratus & Eccleſiarum conſtitutus eſſet, rejiceret, quem habere vellet cauſae ſuae iudicem ſignificaret. Reſponder Episcopius, collationem inter partes poſſe inſtitui. Regeſſit Praeſes, collationem non eſſe iudicium: de iudicio iudicibusque quari: rogare ſe, quorum iudicum iudicio cauſam hanc pe mitti velint, libere explicent, aut alios dent iudices. Ad haec Episcopius, de eo nunc non poſſe reſpondere: hoc ſaltem dicere, hiſ iudicibus iudicium legitime non competere. Et quamvis alium aſſignare non poſſit, ſufficere hoc iſtis, partem adverſam legitimum iudicem eſſe non poſſe. Incerim DD. Delegati aliquoties monuerunt iuſſeruntque, ut ſe Illuſt. DD. Ordinum Generalium ſubditos eſſe cogitarent, eorumque inſtituto, legibus, conſtitutionibusque ſeſe ſubjicerent. Adjunxit Praeſes, illud ipſum eſſe in quaſtione, utrum Synodus pro parte adverſa debeat haberi, an vero legitimus eſſe iudex poſſit. Quia Eccleſiae nonnullae, quarum ibi eſſent Deputati, ſeceſſionem a Remonſtrantibus aut feciſſent, aut eandem approbaſſent. Remonſtrantes quidem negare, Synodum legitimum Controverſiarum harum eſſe poſſe iudicem. 1. Quod pars adverſa ſit. 2. Quod ſit ſchiſmatica. Vtrumque illis probandum eſſe, & a Synodo negari. Hanc controverſiam tum ab Illuſt. DD. Ordinibus Generalibus deciſam eſſe, cum illis viſum fuit, ad dijudicationem huius cauſae convocare hos iudices: tum ab Eccleſijs hiſce Belgicis, cum ab iſdem ad eundem finem hi legitime miſſi & deputati eſſent. Quare denuo monuit, ut exceptiones illas miſſas facerent, & ſi jam parati eſſent, declarationes & conſiderationes exhiberent. Illi in craſtinum diſſerri, atque exemplar Illuſtrium Delegatorum Decreti, ſibi dari, ut de re tota maturius deliberare poſſent, poſtularunt. Iudicium autem Synodi Delfenſis, quo reſpondetur ad XII. Conditiones habendae Synodi, a Remonſtrantibus propoſitas, cujus in hac Seſſione ſit mentio, hoc fuit.

Illuſtribus ac Potentibus Dominis Ordinibus Hollandiae
ac VVeſtſiſiae, DD. ſuis Clementiſſimis.

Illuſtres ac Potentes Domini, Quandoquidem Potentibus Dominationibus veſtris per Deputatos veſtros, nobis ad urbem Delphos in Hollandia Auſtralis Synodo congregateis, libellum quendam exhibere placuit, in quo Miniſtri nonnulli, gravamina ſua ad-

versus Potentium Dominationum vestrarum Decretum, de Provincialis aut Nationalis Synodi institutione proponunt, conquerunturque Potentes Dominationes vestras de ejusdem Synodi conventu indicendo quam primum cogitare (quum contra & nos & omnes pariter Ecclesie Belgicae justiores conquerendi causas habere arbitremur, non quidem de Potentibus Dominationibus vestris, sed de illis ipsis qui hunc libellum obtulerunt, quod acribus & machinationibus suis jam integros decem annos non tantum Provinciale, sed & utramque particularem Hollandiae Synodum remorati sint) idcirco nec potuimus, nec volumus committere, quin juxta Potentium Dominationum vestrarum mandatum, cum omni debita reverentia, & submissione Potentibus Dominationibus vestris sententiam nostram de dicto libello exponeremus.

Et quidem ante omnia videtur nobis (salvo vestrarum Potentium Dom. judicio) valde insolens, quod novus hic libellus, ab ijs qui eum obtulerunt, aut qui eum offerri curarunt, subscripatus non sit. Cum praesertim initio hujus querele sua nullo sibi titulo tribuant, quam ministrorum infra scriptorum, quemadmodum excusum quoque exemplar eundem titulum initio praefert. Sed utrum hunc novum libellum, soli illi sex suo nomine commoverint ac subscripserint, an vero communi omnium eorum nomine, quorum mandato collationem illam Hagensem cum sex alijs Ecclesiarum Pastoribus instituerunt, nec dum cognoscere potuimus; sciti quoque necdum pro certo nobis constare potuit, quinam illi sint, qui eodem sex Collocutores ad dictam collationem, & ad omnia illa quae communi nomine ab illis acta sunt, delegarint. Qui nobis agendi modus (salvo meliori judicio) va de insolens videtur, in Ecclesia Dei. Quod, scilicet nonnulli, dissimulatis nominibus, sine suorum fratrum conscientia, hoc pacto, ad communem reformatarum Ecclesiarum doctrinam oppugnandum, inter se conspirent, tanto artem hoc magis miramur, quod nonnulli, quos haecenus pro Remonstrantibus habuimus, & qui aabuc aperte profitentur se quinque Remonstrantium Articulos probare, & verbo Dei consentaneos judicare, nobis in hac ipsa Synodo nostra testati sint, non tantum suo consilio aut assensu hunc novum libellum non esse oblatum, sed neque primum omnium in quo quinque Articuli expressi sunt: Imo ne quidem ulli Remonstrantium conventui se unquam interfuisse, aut suffragio suo desinuisse, quod communi Remonstrantium nomine agendum esset. Quamobrem pliusquam aequum esse arbitramur, ut illi, qui ad impugnandam fratrum suorum doctrinam conspiciantur, nomina sua palam profiteantur: quo & illis, quorum doctrinam calumniantur, certo constare possit, quibuscum sibi negotum sit, & quinam ipsis contradicant.

Verum enim vero, quandoquidem Potent. Dominat. Vestris visum fuit dictum novum libellum responso dignari & eundem ad nos remittere, confisi Dominationes Vestras hoc facturam non fuisse, vel saltem ulteriorem ejus rationem non esse habituras, priusquam confict, quinam hujus novi libelli auctores sint & oblatores, propterea nos mature & in timore Domini, ex mandato vestro, scripto hoc expenso, illud duo imprimis membra complecti deprehendimus.

Initio enim excipere conantur adversus Synodi tam Nationalis quam Particularis institutionem: nonnullas causas prae texentes quare sese ipsam Synodis submittere graventur ac recusent. Deinde proponunt insolitas atque ab omni ratione alienas condiciones, sub quibus in dictis Synodis se comparituros, & causam suam coram ipsis acturos recipiunt.

Rationem prae textus, quamobrem se judicio Synodi submittere graventur, cum primis sumpti sunt, ab incapacitate, ut loquuntur, personarum, quas existimant ad hanc Synodum delegatum iri: Quam incapacitatem seu inhabilitatem conantur ostendere. Primo, quia jam nulli nobis sint Apostoli, aut infallibilis Spiritus Sancti ductus, qualis in Synodo Ierusalemiana Act. 15. fuit: adeo ut nemo nos jam certos reddere possit Synodos nostras non iam posse errare, quam multae prae cae Synodi etiam legitime congregatae erraverunt. Deinde, quia Ecclesie & Classes hujus provinciae in duas partes diversas jam abierunt, quarum una cum altera nullam Ecclesiasticam communionem colit. Quam divisionem Contra-Remonstrantibus conantur imputare, quia ipsi qui Remonstrantes dicuntur, semper optarant, ut altera pars alteram toleraret, potius quam triste hoc schisma admitteret. Contra-Remonstrantes vero erexisse separatos coetus. Unde factum fuerit, ut non tantum Ecclesias sciderint, sed adversam quoque Remonstrantium partem sese constituerint.

ac decreta

ac Decreta condiderint & subfignarint, quibus Remonstrantes tanquam falsos doctores condemnarint, seseque præterea ut eorum professos adversarios in omnibus gesserint. Et quandequidem hæc animorum alienatio adversus Remonstrantes, non tantum in hac, sed in vicinis quoque Provincijs ac Synodis, tam Belgicæ quam Gallicæ Lingue, jam satis sit manifestis, idcirco arbitrantur ejusmodi Synodos, quas ex talibus viris constitutas probabile est, qui sese jam ipsorum adversarios professi sunt, non posse judicium partes in ipsorum causa subire; quum natura id ipsa dicat, quod nemo accusator simul & judex esse possit. Hæc est summa eorum quæ in hac prima sui scripti parte satis prolixè exponunt.

Ad hos rationum prætextus, rogamus Potent. Dom. vestras, ut diligenter attendant, an videlicet in alium finem ab illis proferri possint, quam ut omni Ecclesiastico judicio sese subducant, omnemque spem in posterum prædant, qua pax & quies per ullum Synodi conventum Ecclesijs aliquando queat restitui. Nam si hæc rationes quicquam valerent, nulla unquam Synodus ab Apostolorum tempore, ad controversias ullas componendas, in Ecclesia Dei cum fructu celebrari potuisset, quum experientia tamen diversis temporibus contra docuerit, Synodales Conventus, sæpe magno cum fructu, ad varias hereses, errores, schismata, atque alias difficultates, quæ in Ecclesia Christi exorta erant, tollendas, fuisse institutos.

Verum quidem est, nullas Synodos, quamlibet celebres aut universales, post Apostolorum tempora, extra omne erroris periculum fuisse, ut ipsarum Decreta pro infallibili Dei verbo haberi possint. Nam soli Apostoli & Evangelistæ in Novo Testamento ita in omnem veritatem à Spiritu Sancto ducti sunt, ut in doctrina sua errare nequiverint.

Sed hinc non conficitur, quod sæculis insectis nulla Synodi cum fructu potuerint celebrari. In eo vero, contra potius ex Apostolica Ecclesia exemplo colligi potest, quam necessarii atque utiles ejusmodi Synodales conventus, ad quasvis controversias & dissensiones ex Ecclesijs tollendas, habendi sint.

Si enim ipsi Apostoli, licet omnes pariter Spiritu Sancto usque eo donati essent, ut in doctrina sua errare non possent, atque unius alicujus eorum testimonium ad ea quæ fidei erant definienda sufficeret, nihilominus ejusmodi conventus habuerunt; quanto magis hic ordo subsequens sæculis, quum reliqui Pastores in doctrina errare potuerunt, servari debuit, ut eo facilius errores ab Ecclesia Dei arcerentur.

Et si Paulus ac Barnabas, eodem Spiritu cum reliquis Apostolis præditi, Hierosolymam se ablegari sint passi, ut sententiam reliquorum Apostolorum de controversia, quæ in Ecclesia Antiochena exorta erat, intelligerent: quanto acrius est, ut alij Pastores qui Apostoli non sunt, sese hujusmodi Synodicis Conventibus subiciant. Nam Christus Dominus, qui Apostolis promisit Spiritum veritatis, qui ipsos ducturus esset in omnem veritatem, Ecclesie quoque suæ pollicitus est, se cum ea usque ad finem sæculi mansurum Matth. 28. 20. & ubi duo aut tres in ipsius nomine congregati fuerint, se in eorum medio futurum Matth. 18. 20. Sicuti ergo non sequitur, quia Ecclesia post Apostolorum tempora nullos Pastores habuit, qui in doctrina errare non possint, idcirco externum verbi ministerium infructuosum & inutile esse, quemadmodum Libertini quidam hisce extremis sæculis contendunt: ita quoque non sequitur, quandequidem post Apostolorum tempora, nullæ Synodi extra erroris periculum fuerunt, idcirco nullas Synodos, ad hæreses, schismata, ac dissidia ex Ecclesia Dei tollenda, esse celebrandas.

Nam sicuti Deus verbum suum per Prophetas, Apostolos, & Evangelistas scripto consignari voluit, idemque verbum scriptum miraculose conservavit; ut ex eo fidei ac pii Pastores, per Ecclesiam legitime vocati, possent cognoscere ea, quæ in Dei nomine Ecclesijs per ipsos proponenda essent, ita quoque idem verbum scriptum, tanquam regulam ac normam, constituit, ad quam in omnibus Ecclesiasticis Conventibus, judicia de fidei doctrina dirigenda sunt.

Quando autem pii ac docti Pastores, ex diversis Ecclesijs diversisque regionibus orbis Christiani, in timore Domini conveniunt, ut ex Dei verbo judicent, quid in Ecclesia Dei doceri aut non doceri conveniat: omnino confidendum est, Christum, juxta promissionem suam ejusmodi conventui interfuturum, atque eundem Sancto suo Spiritu illustratum ac recturum, ut nihil in eo quod ad veritatis ac regni ejus detrimentum vergere possit, discernatur.

Sed fac aliquid ejusmodi Decretum iri, veritas tamen propterea oppressa non manebit, sed suo tempore iterum in lucem emerget.

Interim tamen ordo, quies, & pax in Ecclesia Christi servari debet. Nam Deus non est confusionis aut discordiæ Deus, sed pacis; atque ideo vult omnia in Ecclesia sua, ordine, pacifice, & quiete geri.

Iam vero nullus ordo, nulla pax esse poterit in Ecclesia Dei, si cuilibet quidlibet docere permittatur, nec ad rationem doctrinæ suæ readendam, ac se judicio alicujus Synodici conveniunt submittendum, obligetur: juxta præceptum Apostoli 1. Cor. 14. 29. & 31. ut judicetur de iis quæ Prophetæ loquuntur, & Prophetarum Spiritus Prophetis subiecti sint.

Ad quod Remonstrantes, eo magis obligantur, quia in Ministeriorum suorum aditu scipfos ad hoc obstrinxerunt, quemadmodum in libello suo fatentur, cum id ipsum sibi objiciunt, & ad hanc difficultatem respondere conantur. Sed quam parum apte ad rem respondeant, ex sequentibus satis liquebit.

Quod vero velint hoc rerum & temporum statu, Apostolicum ordinem servari non posse, quia Ecclesiæ jam divise sunt, non minus omni ratione caret, atque illud de quo jam egimus. Quid enim aliud Ecclesiæ has divisit, quam diversitas doctrinæ, quæ in Ecclesijs ex illis audita est, Sin propterea in Synodicis conventibus de doctrina nihil certi statuere liceat, quia Ecclesiæ per diversas doctrinas divise sunt & separate, tum sane nullo tempore in Ecclesia turbis & schismatibus Synodi erunt convocandæ, & ad eundem modum illis, qui in Ecclesiam Dei nova dogmata antehac conati sunt invehere, semper proclive fuisset excipere, propter Ecclesiæ divisionem nullos conventus Synodicos esse celebrandos.

Idem olim prætere de potuissent Arriani, Nestoriani, Eutychiani, atque alij ejusdem generis sectarij, qui multos in Ecclesijs affectas habuerunt, easdemque sciderunt ac distraxerunt. Nec tamen eo minus p̃j Imperatores æcumenicas Synodos conscripserunt. In quibus de eorum doctrina, utrum sc. Dei verbo consentanea esset nec ne, judicatum fuit.

Quod Remonstrantes excipiunt, ijs inter judices de hisce controversijs in Synodo Nationali non esse concedendum locum, qui jam antea præjudicia sua de quinque Articulis ediderunt, firmitate quoque omni caret. Nam hinc necessario sequeretur, nullis Orthodoxis Ecclesiæ Ministris hoc iudicium esse committendum, quia iam antea declararunt se Remonstrantium sententiam probare non posse; atque adeo eos solos in fidei controversijs Iudices esse constituendos, qui neutri antea parti ad sensum præbuisent. Ad eumque modum Arrianis alijsque olim hæreticis adversus orthodoxos Pastores semper licuisset excipere. Quo autem pacto ineiusmodi controversijs p̃j Pastores se neutros, ut loquuntur, præbent (quando præsertim tam multi anni intercedunt, priusquam legitimum ac publicum Ecclesiæ iudicium obtineri potest) quum Deus illis præcipiat, ut serio doctrinæ sinceritati attendunt.

Quo nam præterea modo, p̃j Pastores dissimulare potuissent, quantum doctrina & modus procedendi Remonstrantium ipsis displiceret? cum animadvertenter eos, opinionis suas novas sub tolerantia prætextu, non solum in Ecclesiis omni conatu introducere, sed Reformatæ quoque Ecclesiæ doctrinam, sine ulla verecundia, quam odiosissime traducere atque exagitare, tum in prima sua Declaratione Anno 1610 Ordinibus exhibita, tum vero etiam magis, in Hagienſi Colloquio, atque omnium maxime in multis subsecutis & calumniarum plenis postea editis scriptis. Cur nobis ergo exprobat nostrum adversus eorum doctrinam, & actiones iudicium, cum ipsi nos tam odiose condemnarint ac calumniati sint?

Si contentant, nobis, tanquam adverse parti, in Synodo Nationali iudicandi de ipsis potestatem non esse concedendam, nos quod attinet, in hoc negotio aliarum Ecclesiarum, quarum Deputati eidem interfuturi sunt, iudicio nos libenter submittemus, si paria nobiscum facere velint. Tum aliæ Ecclesiæ Reformatæ iudicare poterunt, utra pars doctrinæ sane constantius in hæserit.

Ac si hæc Remonstrantium exceptio habere locum debeat, nulla Ecclesiastica censura aut disciplina unquam in Ecclesiæ Dei exerceri poterit; quia illi, qui in doctrina aut moribus scandalorum autores sunt, semper Censores suos, Consistoria, Classes, & Synodos, seu partem adversam rejicient.

Quod contra hæc prætendunt, verisimile videri, nullos ex ipsis, aut saltem valde paucos, ad Synodum iri delegatum, ac proinde se suffragijs superatum & doctrinam suam condemnatum iri; præsertim cum Contra-Remonstrantes separatos iam antea conventus formaverint, in qui-

in quibus Remonstrantium doctrinam ut heterodoxam condemnarint, & sese adversus ipsos conjunxerint, ac certorum Articulorum subsignatione se mutuo obstrinxerint.

Ad hoc respondemus, Remonstrantes suos fratres ac collegas ad ejusmodi separationem faciendam compulsi: quandoquidem omne ecclesiasticum de doctrina sua iudicium recusantes, talem hucusque tolerantiam mutuum urserunt, per quam novas opiniones suas Articulis quinque comprehensas, imo & nonnulli inter eos, multa alia nova dogmata, quinque Articulorum momentum longe excedentia, in Ecclesiam Dei conati sunt introdacere. Qui vero ejusmodi tolerantiam probare non possent, neque pati ut in Ecclesia Christi hac nova dogmata introducerentur, eorum opera ex functionibus suis eiccti, Ecclesie fidei suis Pastoribus & Ministris orata, atque illi qui hac agere ferrent, male mulctati fuerunt. Quæ causa fuit, per quam Ecclesia, quæ tales suos Pastores pro fidei veritatis doctoribus & Christi Ministris agnoscebat, ab ejusmodi pravis & perversis operariis se separare sint permota.

Neque hinc tamen sequitur, quod ejusmodi Ecclesia, quæ propter causas jam dictas à Remonstrantium communione secesserunt, schismatis causa sint. Nam schismatici in Ecclesia nominari solent, non qui se propter controversias in doctrina exortas segregant ab illis, quos à veritate defecisse intelligunt (alias enim Apostolus Paulus schisma mandasset Rom. 16. vers. 17.) sed illi, qui se ad eum modum segregant, ut communi Ecclesiarum iudicio se submittere rennuant, aut saltem, qui per novas doctrinas in particularibus Ecclesiis, schismatum autores sunt. Cujus rei iudicium penes Synodum Nationalem erit; atque hoc iudicium Synodi, Ecclesie jam separata, de hoc facto suo expectare sunt parata.

Quod ergo Remonstrantes dicunt, hoc rerum perturbatarum statu, consuetum Ecclesie ordinem non posse servari, sicuti rebus adhuc integris potuit, hoc perinde est, ac si glorientur, res Ecclesie nunc usque eo à se esse turbatas, ut nullis remediis restitui valeant. Nam ipsimet huic Ecclesie perturbationi causam dederunt, quum se Ecclesiarum doctrina in hunc modum opposuerunt, ut omnes censuras Ecclesiasticas adversus ipsos, Magistratum auctoritate, inhiberi curarent.

Nam quandoquidem ipsi omnium primi à fratribus suis secessionem fecerunt; quum ipsis plane inscijs inter se conspirarunt, atque à Magistratu supremo postularunt, ut in suis opinionibus tollerarentur, & adversus quasvis Ecclesiasticas censuras, quæ contra ipsos institui possent, defenderentur, interimque omni conatu hoc egerunt, ut numerum suum indies auferent, eoque modo suas opiniones Ecclesiis obruderent; quidnam aliud quæso ijs restabat, qui conscientie suæ testimonio, & vocationis suæ ratione ad veritatem, adversus eos qui contradicebant, defendendam, urgebantur, quam ut in conventibus suis viderent, atque inter se deliberarent, quid deinceps factu opus esset, ad veritatem tuendam, omnemque ulteriorem doctrina corruptelam sistendam, scandalaque arcenda. quum præsertim tot jam continuos annos frustra requisita esset Provincialis Synodus, aut Nationalis, nullaque spes eius unquam imperanda humanitus superesset: sed contra omnibus evidenter pateret, quod Remonstrantes per auctoritatem Magistratum, atque illegitimos & cum Dei verbo pugnantes agendi modos, Ministros, qui cum ipsis sentirent, Ecclesiis ubique obruderent. In quo instituto, si ipsis tantisper progredi licuisset, donec tandem in omnibus, vel plerisque Classibus maximum Ministrorum numerum in partes suas pertraxissent, nulli dubitamus, quin ad Synodum promovendam, promptissimi fuissent: cum certa spe, fore, ut opiniones suas, sub tolerantie prætextu, introducerent. Quemadmodum in Diacesi Ultrajectensi antebac ab illis est factum.

Sed quoniam metuant, ut causam suam in particulari vel Nationali Synodo, suffragiorum numero obtinere possint, hinc est quod divisionem Ecclesiarum & præiudicia adversus sese causentur.

Verum enim vero, quomodo sese, sub hoc prætextu, omni Reformatarum Ecclesiarum iudicio possunt subtrahere, quandoquidem pro Reformatæ Ecclesie doctoribus seipsi venditant? Quomodo id cum omni ratione non pugnat, ut illi, qui pro Reformatæ Ecclesie doctoribus agnosci volunt, nullius Ecclesie Reformatæ iudicio se velint submittere?

Si Pastores Ecclesiarum huius Provinciae pro adversa parte habent, & causas de eis conquerendi se habere existimant, quia præmature adversus ipsos quadam constituerunt, accusent eos coram Synodo Nationali.

Sin habeant quod de ijs quoque conquerantur, qui ex alijs Synodis & Provinciis in Synodo Nationali comparebunt, iudicium de hac re permittant ijs, qui ex alijs ditionibus & regnis ad Synodum venturi sunt.

Si nec illorum iudicium admittant, quod presentibus & moderantibus à Magistratu supremo Delegatis instituitur, declarent igitur, quarumnam Ecclesiarum Reformatarum iudicio se sistere cupiant.

Si ne hoc quidem facere velint, quomodo se pro Ecclesia Reformata Pastoribus agnoscere postulant?

Quod autem hic obtinent exemplum primorum Ecclesie Reformatorum, qui iudicio Synodi Tridentine se subicere recusarunt; illud plane absurdum & alienum est.

Nam Concilium Tridentinum, liberum non fuit. Quum Episcopi, Prelati, atque omnia eius membra, in verba Pape iurati essent: nec quicquam ijs liceret decernere, præterquam quod ipsi placeret, & per nuncium suum probaret, quodque cum antecedentium Conciliorum Pontificalium decretis consentiret. Quibus se non minus quam verbo Dei per iuramentum obstrictos atque obligatos esse, sentiebant.

Contra autem, quicunque ad Synodum Nationalem vocabuntur ac mittuntur: nullis humanis decretis aut scriptis, sed soli Dei verbo adstringuntur: adeo ut si quicquam in consensus doctrina nostræ formulis deprehendatur, quod à verbo Dei dissentit, non tantum illis liceat, sed etiam necesse sit, ad normam Verbi divini examinare ac corrigere.

Deinde & hoc manifestum est, quod primi Ecclesie Reformatores pro Doctores Ecclesie Pontificie haberi noluerint, sed contra ab ijs secessionem fecerint, ac proinde causas iustas habuerint, cur iudicio Ecclesie Romanæ se subicere recusarint.

Ad eundem modum in Germania Doctores nostri pacem & fraternitatem Ecclesijs Lutheranis quidem obtulerunt; sed eorum Confessionem nunquam receperunt, nec se pro Doctoribus Lutheranis haberi postularunt, nec unquam in hoc consenserunt, ut Lutheranorum opinio in templis suis doceretur; ac propterea Lutheranorum iudicio se submittere non tenebantur.

Quo pacto hoc congruit cum eo quod sit à Remonstrantibus, qui pro Doctoribus Ecclesie Reformate haberi postulant, prætexentes se à doctrina Reformatarum Ecclesiarum non recessisse: & tamen nulli earundem Ecclesiarum iudicio se volunt submittere?

Vnde satis quoque constare potest, quam abs re allegetur exemplum Synodi Nationalis Pontificie, quam Gallia Rex convocare posset; cuiusque iudicio Reformatæ quæ ibi sunt Ecclesie, se nolent adstringere. Nam iustas huius facti sui haberent causas, quia ipsi nunquam Ecclesie Pontificie Doctores censeri voluerunt, sicut hi pro Ecclesie Reformate doctores haberi cupiunt.

Et quid, obsecro, per hæc exempla aliud indicant, quam quod sibi videantur, tam longe à nobis dissentire, quam primi Reformatores ab Ecclesia Romana dissenserunt. Quam tamen contra testificuntur, se ab Ecclesia Reformata sententia non recessisse: sed, solis quorundam singularium Doctorem opinionibus in Ecclesia se opponere.

Quare igitur iudicium de doctrina sua communibus Ecclesijs non committunt?

Quod autem præterea excipiunt adversus nonnullos Ministros, tum in urbibus huius Provincia, quæ per Dei singularem gratiam has turbas & schismata passæ non sunt, tum etiam in Provincijs vicinis, eosque à iudicio de doctrina sua ferendo excludere satagunt, quia se Ministerijs quarundam separataram Ecclesiarum ad tempus adhiberi sunt passi, id ipsum non minus omni ratione, quam reliqua, caret.

Nam si Remonstrantes per insolitum procedendi modum novæque dogmata (quæ nonnulli eorum jam antea in alijs condempnarant) Ecclesias non turbassent, & ad secessionem ab ipsis faciendam, compulissent; non fuisset necessarium, ut Pastores illi, cum suo & Ecclesiarum suarum dispendio, separatis illis Ecclesijs suppetias ferrent.

Quod ipsum tamen ab ijs factum non est, nisi cum consensu Ecclesiarum & Magistratum quibus suberant. qui eorumque earundem Ecclesiarum respicientes, ut Ecclesijs illis hoc pacto prospiceretur, operam dederunt, ne Ecclesie istæ, quæ cum ipsis vera fidei unitatem conservabant, tanquam misera oves, sine pastoribus manere cogerentur.

An vero propterea Pastores illi non erunt idonei, qui de doctrina iudicent? Quomodo ergo ipsi Remonstrantes se ad hoc iudicium idoneos censebunt, quandoquidem se fratrum suorum doctrinæ manifestos adversarios professi sunt?

Pastores illi, qui ad hoc faciendum legitime rogati sunt, non potuerunt Ecclesias, quæ cum ipsis in doctrina consensiebant, in hoc ipsarum erummoso statu plane deserere.

Si hic peccarunt, subiiciunt hoc factum suum Nationalis Synodi iudicio. Intendant Remonstrantes eis liem, & audiantur quid ipsa Synodus hic sit iudicatura.

Imo si aliqui ex Pastoribus illis ad Synodum Nationalem deputati propter hoc factum conveniantur, parati sunt, dum hac ipsorum causa agitur, Synodo tantisper cum accusatoribus suis excedere, ut ijs absentibus tanto liberius de hoc ipsorum facto iudicetur.

Si Remonstrantes ad eundem modum eidem iudicio se velint submittere, æquo animo audientur, causamque doctrinæ ac factorum suorum, quantum videbitur, illis agere licebit.

Nam ex duobus alterum est necessarium, nisi pro Ecclesiæ perturbatoribus haberi velint; vel ut se communium Ecclesiarum iudicio submittant, vel ut aperte demonstrant, illud ipsum iudicium verbo Dei repugnare.

Præcipue vero ostendunt Remonstrantes, quod nullum Ecclesiæ iudicium agnoscant, quando etiam exterorum doctorum iudicium declinare audent, prætexcentes, eos, præterquam quod affectibus duci possint, facile quoque Provincialium suggestioni aures præbituros. perinde ac si nulla aequitate, ingenio, aut conscientia viri illi futuri sint.

Quid hoc aliud sibi vult, nisi, quod nullos plane homines, aut saltem nullos inter eos qui religionem Reformatam profitentur, idoneos existiment, qui de ipsis iudicent: ac proinde quod se ipsos soli iudicare velint, & Ecclesiæ reformatæ hanc legem imponere, ut quodcumque lubet, docere ipsi concedatur?

An igitur idcirco Ecclesiæ omnes Reformatæ errare iudicande sunt, aut esse partes adversæ, quia capere non possunt opinionem Remonstrantium verbo Dei esse consentaneam? Aut, an arbitrantur Remonstrantes tot pios doctosque viros quot in Synodo Nationali comparebunt, omni conscientia carituros; nec sincere & absque partium studio, de ipsorum causa esse iudicatu-ros; imo & eam ipsam amplexuros, si ex Dei verbo eam demonstrare possint?

An vero Remonstrantes existimant se solos habere Spiritum Dei, ac se magis extra erroris periculum esse, quam ceteros omnes Ecclesiæ doctores?

Nostro iudicio plane absurdum est, quod hi homines, qui nova hæc dogmata in Ecclesiam conati sunt introducere, omnes reliquos pastores velint suspectos reddere, & tanquam adversarios rejicere.

Nam eadem plane ratione, omnes olim hæretici, iudicium Ecclesiæ tanquam sibi adversaria rejicere potuissent.

Si contendant, se nihil novi conatos esse invehere, quanam ergo difficultas impediatur, quominus scrupulos quos habent, fratribus suis communicare, & expendendos dare audeant?

Aut quid opus fuit, ut à supremo Magistratu in opinionibus suis adversus omnes Ecclesiasticas censuras protegi peterent?

Ceterum, quod attinet accommodationem, ut loquuntur, vel decisionem harum controversiarum, nos eam Synodi Nationalis iudicio permittimus. De qua confidimus, sicuti nullam accommodationem probabit, quæ veritati sit noxia; ita quoque nihil decisuram, de quo non aperte ex Dei verbo, sic facto esse opus, ostendi possit.

Et quandoquidem ipsi Remonstrantes consentiunt, varias accommodandi vias posse iniri, licet ipsa doctrina cum veritatis detrimento, non flectatur; valde mirum est quod Synodo eiusmodi accommodandi modum velint præscribere, qui ipsis probetur, per quem non minus ipsorum opinio, quam antiqua Ecclesiæ sententia tolerari debeat.

Hisce paucis, satis responsum putamus ad primam hujus libelli partem, in qua Remonstrantes causas proferunt, cur graventur ad Synodum accedere, & eiusdem iudicio se ipsos submittere.

Iam vero quod attinet duodecim illas condiciones quas proponunt, & sequendas ac servandas esse sentiunt, ut æqua ac neutri parti addicta Synodus celebretur.

Nos sane iudicamus nonnullas ex illis ut insolitas & inauditas, observari non posse.

Nam quanquam illa Synodus futura sit, in qua due partes adverse conveniant, ipsaque Synodus in duos conventus separetur: quorum quisque proprium Præsidentem aliosque actionum directores habeat: in qua conventus uterque seorsim agat, & quidem separatim cubiculis? Quod in primo suo articulo proponunt.

Nobis sane, eiusmodi Synodum ab Apostolorum tempore ad hunc usque diem convenisse, non constat.

Et quorsum obsecro hoc tenderet? nisi cum Remonstrantibus non omnia posset concedi quæ cuperent, ut deinde re infecta libere discederent, atque hoc pacto ipsum schisma multo, quam antea fuisset, gravius redderetur?

Id ipsum quoque pugnaret cum Decreto, quod Præpotentes. D. D. Ordines Generales, & Potentes Dominationes vestre, de hac re iam antea condiderunt.

Salvus conductus seu liberi commeatus diploma, nostro iudicio neutri parti est necessarium, quandoquidem nostrarum Provinciarum status is est, ut nemini facile metuendum sit, propter sententiam suam de religione, in se gravius quippiam constitutum iri.

Cui quoque difficultati Magistratus urbis, ubi Synodus conveniet, ita providebit; ut injuria ipsi fieret, si publicus salvus conductus ad id requireretur.

Nos, Deo sit laus, sub iugo Pontificio, aut conscientiarum Tyrannide non vivimus.

Si publica fide sibi caveri velint, neminem futurum qui eos verbo sit offensurus, quis hoc illis prestare poterit? quandoquidem iam antea, per insolitos agendi modos, maxima partis populi odium in se concitarunt.

Adeo ut hanc conditionem ita late intellectam, sicuti & eam quæ antecessit, pro mero effugio habeamus; quia per eam stipulantur quod prestari non potest.

Neque etiam necessariam arbitramur, quam subiciunt, ἀπορία, seu omnium privatarum injuriarum abolitionem, sicuti nec omnium antecedentium obligationum renunciatio- nem sufficere putamus, ut due partes quæ de se mutuo conqueruntur, Synodi iudicio utrinque se submittant, sanctumque animo propositum concipiant, quo eadem iudicio in posterum acquiescant, omnes simultates deponant, & præteritis injuriis obliviscantur.

Quod præterea stipulantur, ne quisquam in Synodo cogatur rationem reddere ullius facti, contra publicum Ecclesiæ ordinem perpetrati, pugnat etiam cum ipso Ecclesiæ ordine; qui postulat, ut non tantum de doctrina, sed de factis quoque Ministrorum & publicis scandalis, legitime in Synodis cognoscatur.

Et plane metuendum est, ne sine debita censura, adversum eos, qui per doctrinam & facta sua, scandalorum & magnarum offensionum autores fuerunt, Ecclesiæ ad quietem reduci possint.

Quod porro petunt, ne à Synodo inquiratur utrius partis sententia, Remonstrantium, nempe, an Contra-Remonstrantium, cum doctrina Reformatæ Ecclesiæ congruat, sicuti ea in Confessione & Catechesi continetur; sed ut ante omnia examinetur, quid cum Dei verbo consentiat, illud non convenit cum eo quod Remonstrantes hæcenus sunt gloriati; quod ipsi, videlicet constanter permaserint in antiqua vere Reformatarum Ecclesiarum sententia, quæ Confessione & Catechismo exprimitur.

Nam si, ut loquuntur sentiunt, cur illius quoque rei iudicium Ecclesiæ non permittunt? nisi quia metunt, inanem fuisse hanc gloriationem, tum iri deprehensum.

Neg. nos tamen idcirco statuimus satis id fore, fide prehendantur adversus veterem Ecclesiæ sententiam sensisse & docuisse: sed necessarium iudicamus, ut deinde pergatur, & utra sententia cum Dei verbo consentiat, vetus, scilicet, Ecclesiæ, an nova Remonstrantiū, examinetur.

Quod omnia volunt scripto peragi, illud Synodi iudicio permittimus.

De Confessionis recognitione, antea satis declaratum est nos non impedire, quo minus Confessio relegatur & recognoscatur, prout antiqua consuetudo postulat.

Et nobis quoque placet, ut illi nulla censura propter animadversiones suas, quas proferent, notentur; quæ Synodi iudicio submittent, & ordinem hic constituendum sequentur.

Sententia etiam nostra est, Synodo nationali liberum fore, ut decadat, quæ secundum Dei verbum decidenda esse iudicat, ac porro omnia dispiciat, quæ sine detrimento veritatis, cumque Ecclesiæ adificatione facere ad pacem possint.

Cui rei, ut confidimus, illi qui ad Synodum Nationalem delegabuntur, unanimi consensu invigilabunt.

Confidimus quoque Præp. DD. Ordines Generales, quum de veritate atque equitate constitutionum Synodaliū apud se persuasi fuerint, easdem consensu suo approburos, ac publica autoritate executioni demandaturos.

Quemadmodum etiam censemus, penes iudicium & prudentiam tam Synodi, quam supremi Magistratus futurum, quæ ratione cum ijs, qui Synodi iudicio acquiescent, vel non acquiescent, deinceps agi oporteat.

Hæc sunt Nobiles, Potentes, & Clementissimi Domini, quæ debita cum reverentia ac submissione ad hunc libellum breviter adnotanda, ac Potentibus, DD. vestris proponenda iudicavimus.

Multa præterea alia in eodem libello observari possent, qualia cum primis sunt, quibus Synodi Geldricæ & Præsidis ejusdem Synodi actiones sugillant, (de quibus ipse Præsides, conventui nostro, Geldricæ Synodi nomine adstans, maximopere conquestus est, & contrarium nobis declaravit) item variæ iniustæque accusationes, calumnie, & injuriæ, adversus alios quosdam Pastores, tum intra, tum extra hanc Provinciam institutæ. Quorum culpam facile probari posset magis residere penes ipsos accusatores, quam penes illos quos apud Potentes Dominationes Vestras conantur traducere: quemadmodum & alia singularia plurima. Sed

Sed ne Potentibus Dominationibus vestris prolixiore responso molesti simus, utque omnia, iuxta mandatum vestrum, quæ acerbiter, perturbationem, aliosq; affectus sapiunt, vitemus, ad singularia illa respondere, aut hujus generis calumnijs atq; occasionibus acrius obviam ire nobis visum non fuit. Interim Potentes Dom. vestras demisse rogamus, ut responsum hoc nostrum boni atque æqui consilatis, deque ipsa re statuatis, quod vobis pro prudentia vestra, ad Patriæ commune bonum, & Ecclesiarum pacem maxime necessarium videbitur.

Et quandoquidem libelli hujus auctores, circa finem scripti sui innuunt, se adversus quasvis ejusmodi Synodorum (quas hic improbant) citationes, aures suas obtuturos, quod nonnulli ex ijs re ipsa quoque ausi sunt, quum, adversus iteratum Vestrum mandatum, coram Synodo hac non comparuerunt.

Rogamus Pot. Dominationes vestras, ut hæc ad animum revocent, & autoritate sua procurent, ne quisquam in posterum, qui ad hanc aut ad Nationalem Synodum citatus est aut citabitur, se sistere recuset, quando vide licet in eum finem citabitur ut doctrinæ atque actionum suarum rationem reddat.

Actum Delphis in conventu nostro Synodico ad 24. Octobris 1618.

P. P. D. D. Vestrarum humillimi Servi, Pastores & Seniores ad Synodum Zuylthollandicam deputati, atque omnium nomine Henricus Arnoldi, Præses. Balthasar Lydius, Assessor. Ioannes Lamontius, Scriba.

347
32

Sessione Vigesima septima,

S E S S I O
XXVII.

XI. Decembris, Die Martis ante meridiem.

Remonstrantes citati iterum comparuerunt, rogatique sunt, an sententiam suam de quinque Articulis proponere, & Considerationes suas super doctrina in Confessione & Catechesi harum Ecclesiarum comprehensa, quas se habere sapius professi fuerant, parati essent exhibere, prout in Citarorijs ipsis fuerat mandatum: Responderunt, se scriptum habere paratum quod præmittendum esse judicarent, utque id ipsum prælegere sibi liceret, petierunt. Rogati, utrum hoc scriptum explicationem sententiæ ipsorum contineret: non quidem eam continere, sed quasi præambulum quoddam esse scriptum, quod mox secutura essent alia. Quamvis autem scriptis hujusmodi diu detenta esset Synodus, meritoque rejici ea quæ non facerent ad rem potuissent, tamen ne de quo conquererentur haberent, permillum ipsis fuit, ut prælegerent: fuitque hujusmodi.

Nobilissimi Illustrium Generalium Ordinum Delegati,
Reverende Domine Præses, Reverendissimi, Clarissimi, Doctissimi, pijslimique Patres ac Fratres.

Prudenter monet doctissimus Paraus, Irenici sui pag. 34. se nemini autorem fore, ut ad Concilium accedat, ubi eosdem habeat adversarios & Iudices. Nam ubi pars adversa sola jus dicit, vix fieri potest, quin in alterius præjudicium, condemnationem, & oppressio- nem, consilia omnia & decreta dirigantur. Hujus vero rei documenta quam plurima, nobis exhibet hæc ipsa Synodus. In qua, præterquam quod nobis rigidissime præscribitur, quid dicendum nobis sit, quid non, usque adeo ut non-nisi impetrata precibus & obtestationibus venia, ad scriptorum nostrorum, quæ ad sententiæ & causæ nostræ patrocinium facere nobis videntur lectionem accedere concedatur; hoc etiam per D. Præsidentem agitur, ut modo in mala fidei, modo

modo in lesa Majestatis crimen nos adducat, quasi non sufficerent nobis plurimorum Theologorum ira & odia, ut etiam summe nostrae Potestates iniquis agendi modis, in nos concitanda sint.

Hesternae enim Sessione Matutina, suspensionem hanc Synodo atque auditoribus quotquot adsunt, injicere conatus fuit D. Praeses, ac si mala fide à D. M. Episcopo S. Theologiae Professore actum foret, ut-pote qui post habitam suam orationem petenti orationis exemplar Praesidi responderit, se non aliud habere exemplar quam unicum illud, quod ad manus esset. Cum tamen eo ipso die Secretarius Delegatorum Illustr. D. D. Ordd. aliud exemplar sua manu scriptum exhibuerit. Ad quod ipsum respondit supra dictus Episcopus, sibi insignem hac in parte injuriam à D. Praeside fieri, & hallucinari eius Reverentiam: se enim disertis & formalibus verbis dixisse, non habere se exemplar satis nitide descriptum: reliqua vero nec dicta sibi, nec cogitata esse. Provocans super hac re ad ipsius Synodi testimonium. Cui inter D. Praesidem & D. Episcopium contentioni finis tandem Delegatorum Illustr. Ordd. Generalium intercessione impositus est. His peractis, pomeridiana Sessione aliam in nos invehendi occasionem arripuit, ex scripto quodam nostro antemeridiana Sessione praefecto; & Synodo fusa & proluxa Oratione persuasit, nos censura esse notandos, quod ausi fuimus Illustr. Ordd. Generales & particulares, nec non Illustriss. Principem Auriacum schismatis accusare, nec non etiam maximam partem Synodi: quam etiam censuram, suffragante Synodo, paucis exceptis insinuit. Ad primum respondimus & respondemus, alteram nobis hic fieri ab eodem Praeside injuriam, & in toto nostro scripto nusquam nisi cum reverentia nos de Illustriss. Ordd. Generalibus & eorum Delegatis loqui. Et profecto non tam sunt honoris sui & Delegantium suorum exsistimationis, quam in Rep. sartam tectam esse oportet, prodigi, hi ipsi, qui praesentes sedent Illustr. Ordinum Generalium Delegati, ut hoc in suas dominationes commissum crimen, si quidem commissum esset, silentio praeferire vellent. Quin, ut quod res est appareat, discrete dicimus in Praefatione, nos schismatis reos habere maximam partem eorum, qui ex confederatis Provinciis ad hanc Synodum convenere Ecclesiasticorum. Ecclesiasticos designamus, ut horum actiones à Politicorum actionibus, de quibus pronunciare nolumus, distinguamus. Et pag. 3. 4. & 5. fuse probatur, hos ipsos Ecclesiasticos (de Magistratibus ne re quidem) schisma fecisse, idque ijs rationibus, quae in Magistratum non quadrant, sed Ecclesiasticos Contra-Remonstrantes solummodo spectant. Accedit, quod cum maximam Synodi partem ipsius criminis, nempe schismatis, insinulaverimus, Extersis Theologis exceptis, minime Illustr. Ordd. Generalium Delegati à nobis taxati sint, ut-pote qui vel ipso Praeside iudice, à Synodo ipsa distinguuntur, sed qui Synodalia actionum directores sunt moderatoresque. Nec est profecto moris nostri, Magistratum nostrorum dignitatem vel directe vel indirecte, nedum publicis scriptis, suggillare, sed uti reverentiam & obedientiam prioribus, ita praesentibus, quoad salva conscientia juxta Dei Verbum fieri poterit, praestabimus semper, etiam Deum pro incolumitate hujus nostrae patriae, Illustr. General. Ordd. nec non Illustriss. Principis Auriaci salute orantes. Quare istam D. Praesidis criminationem; errorem, ac hallucinationem non levem interpretamur. Alterum quod attinet, nempe nos Ecclesiasticos plerosque schismatis accusasse; agnoscimus, nec hac in parte quicquam à nobis peccatum arbitramur. Id quod verum est diximus, & testantur id ipsum, directæ in duas partes Hollandicae, Geldrica, Ultrajectenses, & Transsylvanicae Ecclesiae, idque Contra-Remonstrantium studiis, uti probatur à nobis in supra dicto scripto rationibus varijs, quibus non justa refutatio, sed Synodalis censura, nec non decretum Illustr. Ordd. Generalium Delegatorum opponitur. Cui decreto refragari, muneris nostri non est. Censuram tamen Synodalem quod attinet, nos eam multiplici nullitatis arguimus. Primo, quod, quae veritatis fors esse solet, indignè ferat, nos plerosque Contra-Remonstrantes in Synodo praesentes schismatis reos agere. Hoc enim ita se habere, conscientijs nostris persuasissimum est, quicquid tandem hac de re secus judicaverint, judicent, ac judicabunt ipsi Contra-Remonstrantes. Secundo, quia hac ipsa censura, in eandem schismatis culpam à nobis vocato: Illustr. Ordd. Generales, odiose & praeter rei veritatem supponit. Tertio, quia juvenilibus protervia ac petulantia accusat eos, quorum aliqui aetate & annis non solum multis Synodi membris, sed etiam ipsi D. Praesidi non cedunt. Quarto, quia protervia non est, nec petulantia juvenilibus conferri debet, quod praemeditati, consulto ac plena animi deliberatione scripsimus, & ut toti orbi Christiano constaret, volumus. Quae porro de iudice nostrarum controversiarum, inter nos & D. Praesidem disceptata sunt, eo redeunt, quod à conscientijs nostris impetrare non possumus

possumus, eos ut iudices agnoscamus, qui partem alteram lris nobiscum sustinent, qui schismate facto à nobis secessere, nulla sacra nobiscum communia habere volunt; sed scriptis suis nos jam ante condemnarunt. Iuris naturalis arbitramur, ne pars adversa iudex sit in sua causa, & adversus juratos etiam Iudices, si adversarii sunt, in re controversa excipi posse. Hac axiomata practica per se & natura sua nota, altius animis nostris insident, quam ut vel ulla Illust. Ordd. Generalium, vel hujus Synodi autoritate nobis eximi queant. Quod de praxi Veteris & recentis Ecclesie dictum fuit, respondimus & respondemus, Veteris in convocandis Synodis variam fuisse pro temporum diversitate rationem. Ipse enim Athanasius discessit ex Concilio convocato in Tyro à Constantino, quod animadverteret, præcipuos Concilij viros, iudices & partis munere functuros. Recentem Ecclesiam quod attinet, non ob aliam causam Reformati Concilium Tridentinum adire detrectarunt, quam quod Pontificios pro parte adversa haberent. Obeandem causam ad Flaccianorum Synodos venire detrectarunt nostri sub eodem tamen Magistratu, Duce Saxonia, viventes. Et quid si ad Lutheranam Synodum in Germania aliisque locis vocarentur Calviniani, quos vocant, num partem adversam iudicem agnoscerent? Nequaquam. Exempla Coolhaffij, VVigeri, Hermannij Herberti, aliena sunt. Nam nullum inter hos & alios factum fuerat schisma, uti nunc inter nos & Contra-Remonstrantes. Nec refert quod juramento adstricta sint omnia Synodi membra se secundum conscientias ex Verbo Dei iudicatura. Nam etiam contra iudices juratos excipi, quotidiana docet praxis, si quando in propria causa iudicare volunt. Ad id quod allegatum fuit à D. Præsidente, alia ratione hæresibus occurrere non posse, Respondemus, ad rem minus facere, cum nec hæretici simus, nec hærescos convicti. Ad id quod questum fuit à D. Præsidente, quem vellemus iudicem, respondemus, nobis in præsentiarum sufficere, hoc dixisse, hanc saltem Synodum, quæ jam ad iudicandum comparata est, non posse esse maxima sui parte iudicem, cum pars adversa sit. Quod si tamen ad hanc Synodum deputati fuissent ex confederatis Belgij provincijs viri pacis amantissimi, quæ mens fuit Illust. Generalium Ordd. nec qui se schismati huic faciendo vel promovendo inmiscuissent, minus cause nobis foret adversus talem Synodum excipiendi. At nunc ad eam delegati sedent Ecclesiastice, quam plurimi compertissimi nostri adversarii: quorum in locum mitti potuissent viri moderatores, quique schisma factum improbarunt, licet in Contra-Remonstrantium sint sententia. Qui tamen in deputationibus præteriti sunt. Et frustra alium iudicem eligeremus, cum alium nobis dare non decreverint Illust. Ordd. Generales, & hunc præsentem iudicem patienter ut feramus, petatur.

Quamobrem, ne diutius super hac re disceptemus, nos omnes & singuli hac solemnij & disertæ Protestatione toti huic Synodo & universo orbi Christiano testatum facimus, nos præsentem Synodum aut maximam ejus partem propter causas supra dictas, & in scripto à nobis exhibitio comprehensas, & rationibus munitas, non habere pro legitimo controversiarum nostrarum iudice, ideoque iudicium ejus nullum apud nos & Ecclesias nostras habiturum pondus. Qua Protestatione præmissa, ad rem præsentem, & propter quam citatos nos credimus, nos accingemus. Hoc petentes, ut hoc quoque scriptum nostrum & Protestatio actis Synodalibus inseratur.

Subscriperant qui ante.

Hoc Scriptum cum fuisset prædictum, rogata de eodem fuit, tum Illust. Delegatorum, tum totius Synodi sententia. Ac primo de criminationibus, quas intendebant: deinde, de Protestatione illa solenni adversus Synodum. Prima criminationis fuit, M. Episcopium immerito à Præsidente fuisse reprehensum, quod cum Synodo in tradendo orationis suæ exemplari haut satis sincerè nuper egisset. Quæ res, quanquam initio per se omittenda videretur Synodo, quod ad maiora properaret; tamen cum & fidem Præsidis in dubium vocaret, & ad univrsum Conventum provocasset Episcopus, rogata fuit tota Synodus à Præsidente, ut de re tota testimonium veritatis perhiberet. Declararunt omnes, in recenti adhuc habere memoria, summam verborum M. Episcopij: nonnulli quoque se formalia ejus verba calamis excepisse, ex quibus aliud intelligere non potuissent, nisi quod M. Episcopus cum habita superiori die Veneris oratione iustus esset exemplar ex quo eam recitasset, Synodo tradere, responderit, aliud se exemplar non habere: ac proinde petiisset, ut liceret prius sibi illud describere:

cumque

cumque urgeretur ut extemplo exhiberet, reposuisset, satis nitidè descriptum non esse, sed macularum, iussusque, ut nihilominus hoc ipsum qualecunque esset, traderet, ut sibi aut autographum ipsum aut apographum authenticum redderet petiisset : aequum enim esse, ut cum exemplar præter hoc non haberet aliud, ipse orationis suæ exemplum retineret. Qui formalium ejus verborum non meminerant, testati tamen sunt omnes, mentem se M. Episcopij non aliter quam Præsidentem cepisse. Rogati quoque Illustres Delegati, ut testimonium hac de referre dignarentur, responderunt, M. Episcopium non alia verborum forma usum fuisse, quam ex qua pateret, unum tantum exemplar ipsum habere. Clarissimus vir D. Heinricus eorundem Dominorum Secretarius, testimonium dicere rogatus, non alia verborum forma usum fuisse, testatus est. Ac proinde judicavit Synodus, M. Episcopium jure à Præsidente hac de re monitum ac reprehensum fuisse, utque postea candidius & sincerius cum Synodo ageret, denuo esse monendum. Secunda criminatio adversus Præsidentem instituta hæc erat, Quod Remonstrantes, in odium summi Magistratus immerito adducere conatus fuisset, ut qui in scriptis suis, eidem schismatis crimen impegisset, atque in dignitatem ejusdem & auctoritatem injurijs fuissent. Adquam criminationem diluendam, Præsides loca quædam ex ipsorum scriptis, quæ tum Synodo, tum exteris Theologis ante ab ipsis fuerant exhibita, prælegit, meritoque eos hac de re fuisse reprehensos, demonstravit. D. D. Delegati rogati, ut de hac quoque Criminatione sententiam suam dicere dignarentur, responderunt, Non potuisse se aliter intelligere, quam quod Remonstrantes de summo Magistratu non satis reverenter essent locuti, ac proinde reprehensionem illam à Præsidente merito esse factam. Idem quoque & Synodus rogata est. Cumque jam suam Abscissores, Scribæ atque Exteri Theologi, dixissent sententiam, quia jam elapsum tempus erat, res in proximam dilata Sessionem est.

SESS.
XXVII.

Sessione Vigesima octava,

Eodem Die post meridiem.

Omnes tam Exteri, quam Provinciales Theologi reliqui rogati, ut testimonium sententiamque suam de secunda hac Remonstrantium criminatione dicerent, consentientibus suffragijs declararunt, reprehensionem Remonstrantium quod de summo Magistratu ejusque actionibus non satis reverenter loquuti essent, à Præsidente, jure merito, tempestive, & publica auctoritate factum : Quod si aliqua in parte peccatum ab eo esset, lenitate potius quam nimia severitate modum excessisse. Remonstrantes enim tum sermonibus, tum scripto suo, partim Synodo, atque exteris Theologis hætenus traditis non tantum Synodi, sed supremi quoque Magistratus, atque Ecclesiarum Reformatarum Belgicarum, dignitatem multis modis læsisse. In primis falsa illa criminatione, qua Conventum tam illustrem ut schismaticum illegitimumque accusarent. Quæ in ipsum summum Magistratum, cujus jussu atque auctoritate convocatus esset, cujusque Delegati ipsius nomine huic Synodo interessent, eamque moderarentur, non reducere non possent. Quemadmodum & in ipsas Reformatas Belgicas Ecclesias, quarum Deputati eam Synodum constituerent : imo in Reges, Principesque & Magistratus Exteros, qui tot venerandos Theologos ad eandem ablegassent. Denique, in eos ipsos Deputatos Exteros Theologos, qui eidem Synodo interessent. Quocirca visum fuit hanc criminandi in Remonstrantibus licentiam proterviamque, acriter reprehensione castigandam denuo, monendosque serio, ut missis ejusmodi falsis atque conquisitis criminationibus, sincerius in posterum modestiusque agerent, neque libertate Synodi ac lenitate abuterentur. Illustrium denique Delegatorum decreto morem gererent, & sine ulla tergiversatione in rem præsentem venirent.

Rogati quoque ipsi Delegati, cum universa Synodo, quid de solenni illa Remonstrantium

Arantium adversus Synodum protestatione, tum de rationibus quibus niterentur sentirent; atque ut de tota causa melius exactiusque singuli pronuntiare possent, jam ante facta, denuo prælecta & ad calamum dictata est protestatio. Rogatique sunt singuli, ut Sessione proxima; quia tempus jam elapsum erat, sententias suas scripto explicarent.

Sessione Vigesima-nona.

XII. Decembris, die Mercurij ante meridiem.

Amplissimus Vir, D. Iosias Vosbergius, qui in Zelandiam profectus abfuerat, cum juramentum in Synodo præstaretur, idem jam reversus præstitit.

Advocati sunt citati Remonstrantes, quo ipsdem, tum in Synodo præsentibus; Theologorum de ipsorum Protestatione judicia prælegerentur. Iudicia hæc fuerunt:

De Protestatione & duabus Exceptionibus Remonstrantium Sententia Theologorum magnæ Britannia.

Primus Ministros Belgicos, etiamsi contrariam sententiam publice docuerint, ac defenderint, posse nihilominus, & (quandoquidem huc legitime vocati sunt) debere iudices sedere in causa Remonstrantium examinanda & diiudicanda; Nec posse Remonstrantes nullo jure illorum in hac Synodo congregatorum auctoritatem declinare. Nam quod obtrudunt Contra-Remonstrantes esse schismaticos, id nec verum nobis videtur, nec verisimile.

Primo, quia supremâ Ordinum potestate & communibus Ecclesiarum Belgicarum suffragiis ad hanc Nationalem Synodum celebrandam præ alijs electi, approbati, & constituti sunt. Schismatici ergo si habeantur, eodem schismatis crimine tota hac Ecclesia atque Resp. involvitur.

Secundo, quia constat hac Synodus ex personis nulla Ecclesiastica censura notatis, nullo publico, aut legitimo iudicio de schismate convictis unquam, aut condemnatis; Protestatio autem Remonstrantium facta in contrarium, vim latae sententiae habere non debet.

Tertio, quia Professores Delegati ab Ordinibus & Pastores deputati à Synodis suis provincialibus constituunt corpus representativum totius Ecclesiae Belgicae. A ratione autem alienum est, ut pars Schismatica & ab integro corpore divulsa censeatur, quæ ordinatione & auctoritate legitimorum corpus representat, & virtute sua continet.

Quarto, Secessio (si qua olim fuit) ea Magistratus auctoritate, aut tolerata fuit pacis causa, donec commodiore aliqua via Ecclesiae prospici posset; aut saltem mox emendata & sublata fuit; separatio autem à paucis facta, ad tempus tolerata, jamque sublata, non potest infamem & generalem schismatis maculam quam plurimis hujus Synodi membris adspargere.

Quinto, quia ipsi Remonstrantes, recedendo à doctrina communiter recepta, initium & causa hujus separationis extiterunt; Nam Veritas habetur, quod à primordio in Ecclesia aliqua traditum & receptum fuit; error deputatur, quod postea inducitur, donec habito legitimo examine & iudicio, contrarium concludatur. Quo etiam accedit, quod illi dicti non possint à doctrina Remonstrantium recessisse (quod in schismate necessario præsupponendum est) qui illam nunquam receperint; sed ab initio sibi propositam reiecerint, & condemnarint.

Denique quia in confesso fuit apud omnes externos Principes & Respublicas; qui suos Theologos huc delegarunt, suprema Resp. & Ecclesiae Belgicae auctoritate non conciliabulum schismaticorum, sed legitimorum Pastorum Synodum fuisse convocatum.

Neque secundo valet ad Synodi hujus auctoritatem enervandam, quod causantur Remonstrantes maximam Synodi partem constare ex adversariis suis; neque naturale jus permittere, ut, qui adversarius est, in causa sua iudex sedeat.

Huic sententiæ refragatur, primo perpetua praxis omnium Ecclesiarum. Nam in Synodis Oecumenicis Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, Chalcedonensi, in Synodis etiam Nationalibus & Provincialibus approbatis, qui antiquitus receptam doctrinam oppugnarunt, ab illis, qui eandem sibi traditam admiserunt, & approbarunt, examinati, iudicati, & damnati sunt.

Secundo ipsius rei necessitas huc cogit; Nam cum suprema potestas determinandi controversias in qualibet Ecclesia sit penes Synodum Nationalem, legitime convocatam & formatam, fieri non potest, ut nova dogmata in questionem vocentur & ventilentur, nisi ab illis, qui antiquitus tradita doctrina adhærescunt. Theologi enim in negotio religionis, neque esse solent tanquam abrase tabulæ, neque esse debent. Si igitur soli neutrales possunt esse iudices, extra Ecclesiam, in qua lites enatae sunt, semper querendi essent, & nulla Ecclesia esset ad componendas suas lites idonea.

Tertio, ipsa æquitas hoc suadere videtur. Nam quæ ratio reddi potest, cur suffragiorum inire priventur omnes illi pastores, qui ex officio receptam Ecclesiæ doctrinam propugnantes, secus docentibus adversari sunt? Si hoc obtineret, nova dogmata spargentibus nemo obfisteret, ne ipso facto jus omne potestatem de illis Controversijs iudicandi amitterent.

Quarto, in eo erratur, quod Pastores in sua causa hoc modo iudices esse præsumunt. Veritas communis Ecclesiæ thesaurus est, nec potest ullo pacto fieri peculium singularium personarum. Dei & Ecclesiæ publica causa est, non sua cuiusque, quæ in Synodis agitur. Atque hanc ob causam sacrosancto iuramento obstringuntur, seposito omni partium studio, & affectibus inordinatis, non tanquam de sua causa, sed tanquam de causa Dei, ex verbo divino se indicaturos.

Denique Iudex non habet eam potestatem in causa Religionis definienda, quam habet in rebus externis. In rebus externis, iniqua Iudicis sententia alteri eripit, ad se pertrahit rem alienam. At qui auctoritatem iudicariam exercent in causa Fidei, neque sibi adjudicare, neque adpropriare possunt ipsam veritatem, neque alijs eripere. Cum igitur supremum tribunal apud eos sit, externum eorum iudicium non potest declinari, utpote quod soli Deo subijcitur.

Hæc ob causas putamus protestationem Remonstrantium infirmis fundamentis nixam, illosque tam divino, quam humano iure obligatos, ut se huic Synodo subiiciant, & Protestationem suam tanquam temere factam renuncient; Id quod nobis & toti Synodo gratissimum fore arbitramur.

Sententia Palatinorum,

De quæstione, an Protestatio Remonstrantium de nullitate Synodi valeat, quia Provinciales sint adversa pars, & schismatici?

Respondemus. Si nos citatorum loco essemus, gratularemur nobis, si eius doctrina, ob quam videremur nobis aliquid passi esse, rationem reddere possemus, insu summi Magistratus, in tam augusto confesso, in tot testium oculis.

Miramur igitur, Citatos adeo relictari, imo vero totam Synodum reticere protestatione sua, quæ minime admittenda est; quia principes eius cause nullæ sunt, quod videlicet maximam Synodi partem habeant adversam, & eandem schismaticam.

Ratio prima nullius valoris est. Nam semper membra unius Ecclesiæ, à corpore ipso, videlicet Ecclesiæ, membrorum illorum fuerunt indicata.

In Vetere Testamento Novatores ad summum Sacerdotem, à Sacerdote ad Legem & testimonium remittebantur. In Ecclesia Novi Testamenti Arriani, Macedoniani, Eutychiani, Nestoriani, ab ijs iudicati sunt, quos illi putabant esse partem sibi adversam. Optatus etiam Atlevisianus lib. 5. adversus Parmenianum consulit; Ut aborta inter Christianos controversia non ad Paganos aut Iudeos recurratur; sed ut inter se fratres ex verbo Dei controversias componant.

Mos veteris Ecclesiæ, ad nostras Reformatas derivatus est.

In Palatinatu memisimus, unum atque alterum Novatorem se patefacere. Moniti sunt primum à Classe sua, deinde à Senatu Ecclesiastico: Qui refractarii fuerunt, dimissi sunt. Triginta anni sunt, quando Samuel Huberus in Helvetia, super iisdem Controversijs quæ in Belgio

Belgio mori sunt, litem suis collegis intendit: Et traduxerat non paucos in suas partes. Senatus Bernensis, ut gliscenti malo occurreret, benedictæ memoria viros Theologos, Theodorum Bezam Geneva, Iohannem Iacobum Grynaeum Basilea, Iohannem Gulielmum Stuckium Tiguro, & qui adhuc vivit venerandum senem Ioaninem Letzlerum, Scaphusio convocavit. Auditus ab his Huberus & institutus fuit. Sed cum cedere nollet, dimissus, turbas quidem alibi moris, Ecclesias autem Bernarum tranquillitas reliquit.

Obiiciunt Citati, Provinciales non posse esse iudices suos, quia hæterus sui dogmata impugnaverint: sed falsa nituntur hypothesis, pugnante,

1. Cum officio Ministrorum Ecclesiæ, quod iubet eos: refellere contradicentes.

2. Cum ordine Ecclesiæ, qui est, ut de o'is pluribusve prophetantibus, reliqui dijudicent, & ut Spiritus Prophetarum Prophetis suis subiecti.

Obiiciunt rursus, se à Provincia illius pridem esse damnatos. Respondemus, etiam Alexandrum Episcopum Alexandrinum privatim ante Concilium Nicaenum improbasse Arij dogmata: sed propterea pro illegitimo eius iudicio publico non fuisse habitum.

Et fac esse, Contra-Remonstrantes aliqui rigidiores fuerint in censura (omnes enim homines furus) tamen posteaquam iuramentum sinceritatis, charitatis, & veritatis præstiterunt, non debent idcirco à diiudicatione doctrina Synodica removeri.

Obiiciunt præterea in Saxonia & Marchia, longe aliam Synodorum rationem fuisse institutam.

Respondemus, quod ad Saxoniam attinet, Cassarius Peucerus, Fridericus VVidebramius, Christophorus Pezelius, Caspar Cruciger, Henricus Mullerus, Clarissimi Theologi, nihil aque in votis habuerunt, quam ut publice fidei suæ rationem edere possent. Sed in Torgensi Synodo, Anno MDLXXIV celebra'ta, non a'io & exploratio fidei ipsorum: sed subscriptio & approbatio manifestorum errorum fuit postulata.

In Marchia Brandeburgica, cum ante quadriennium Super. attendentes, numero pene quadraginta, volentes Serenissimo Electore, mihi Sculteto, & alijs ad eam rem designatis, suam de manducatione orali, Ubiquitate, & id genus alijs fidem explanare, & quantum posset defendere deberent, non illi exceperunt contra nos, tanquam partem adversam, sed a'ij ætatem, alij alia causati, deprecati sunt illud, & Magistratus suo polliciti sunt, se deinceps à calumnijs doctrinæ nostræ sibi temperaturos.

Obiiciunt ultimo Vrsinum & Paraum, qui Concilia illa non adeunda suaserint, in quibus ydem sunt & accusatores & iudices. Sed frustra hos viros nobis obiiciunt, qui contra concilia bulæ Pontificiorum & Lutheranorum scripserunt: quæ tantum differunt ab hac Synodo, quantum cælum à terra distat. Nam,

1. In illis decreta hominum, Papæ puta & Lutheri: hic decreta Dei audiuntur.

2. Ibi præiudicia ad Synodum afferuntur & inde auferuntur: Hic neminem putamus esse, qui non sit ita animatus, ut si quæ Remonstrantes ex Dei verbo possint evincere, cupide eas si arrepturus.

3. Ibi adversarij manifesti: hic fratres, & eiusdem Ecclesiæ socij.

4. Ibi servilia omnia: hic libera omnia, quoad fidei professionem & defensionem.

5. Vrsinus & Paraus nupiam do uerunt scripserunt, ubi in particularis alicuius Ecclesiæ visceribus morbus aliquis subnascitur, illum non in illius Ecclesiæ domo curandum.

Nupiam etiam scripserunt, exortis erroribus non licere fidos Dei ministros ijs occurrere: & si hoc faciant, illos iure suffragij in iudicijs de Religione publicis excludisse.

Altera Citatorum ratio pro nullitate Synodi, ducitur à schismate. Sed hic probe observandum est, non culpandum esse, qui secessionem facit: sed qui alios secessionem facere cogit: Sicut non Maiores nostri vituperandi sunt, qui secessionem ab Ecclesia Romana fecerunt: sed Papa, qui tyrannide & idolomania stupenda in Ecclesiam invelta, cecëgit nostros à se secessionem facere. Idem in Belgio videtur factum: Notatores schisma fecerunt à doctrina, schisma fecerunt ab Ecclesiastica, quando Synodis & censuris Ecclesiarum renuntiaverunt. Ut igitur illi reprehendendi, ita laudandi, qui in societatem novæ doctrinæ venire noluerunt.

Deinde, sint Provinciales schismatici, ut hoc ita ponamus, si Citati patriam, si Ecclesiam, sicutiusque tranquillitatem amant, erat pietatis eorum hoc agere, ut scandalum schismaticis

tollatur. Neque enim nunc de reficiendis & exasperandis; sed de sanandis Ecclesiæ vulneribus cogitandum est.

Et quoniam hætenus exteros semper exceperunt, ut ut non optime de Domesticis sperarent, debebant tamen hoc tribuere Extæris, illos Provincialibus injusta dicturis, iniqua decreturis, minime patrocinaturos.

Hæc & alia gnauiter Citatis inculcanda. Monendique sunt, ut, quoniam toties ad Iesum Christum hætenus provocauerunt, demonstrent huic Synodo, se non tantum nomen Iesu in ore, sed etiam amorem eius habere in corde.

Sententia Fratrum Hasiacorum,

De Protestatione Fratrum Remonstrantium, Hesternodie ab ipsis Venerandæ huic Synodo prælecta & exhibitâ.

Dvo sunt potissimum in eo Remonstrantium libello, qui hesternodie ab ipsis publice in hoc Venerando confesso prælectus fuit, de quibus sententia nostra exposcitur. Primum completitur ipsam Remonstrantium Protestationem, qua huic Synodo negant competere jus & potestatem, Controversias, quas ipsi in suis Ecclesijs Belgicis moverunt, diiudicandi & decidendi. Alterum concernit nonnullas ipsorum rationes, & quidem duas præcipue, quibus hanc ipsam Protestationem suam fulcire conantur.

Protestationem ipsam quod attinet, videtur ea, quod hesternæ vespere bene monitum fuit, non tam impetere hanc Synodum quam Illustriss. D. D. Ordines Generales, utpote qui Synodum hanc convocauerunt eidemque potestatem fecerunt, controversias, quæ has Ecclesias Belgicas turbant, cognoscendi, & secundum verbum Dei, seu unicam perfectam, & infallibilem fidei normam ac regulam, diiudicandi. Cum enim Illustriss. D. D. Ordines Generales, ipsorum Remonstrantium confessione, ius habeant & potestatem convocandi Synodum; & vero negari non possit, Synodum hanc ab ipsorum Dominationibus convocatam, & in eadem legitimum modum ac ordinem, quem Dominationes ipsorum præscripserunt, hætenus observatum fuisse; haud intelligimus, qui possit huic Synodo ea detrahi potestas, quam Illustriss. D. D. Ordines legitime ipsi concesserunt, quin simul immutetur auctoritas quæ ipsis Generalium Ordd. Dominationibus competit.

Existimamus itaque summe necessarium esse, ut non tantum Synodus, verum etiam ipsi Illustriss. D. D. Ordd. Generalium Delegati, interposita sua auctoritate publice declarent, supradictam Remonstrantium protestationem ipso iure esse nullam. Ut vero Remonstrantium conscientijs, si qua fieri possit ratione, consulatur, vel saltem auditorio huic innotescat non inique cum Remonstrantibus hac in parte agi, nec quidquam, quod iuri naturali repugnet, ab ipsis efflagitari; omnino indicamus utile & consultum, ut simul rationes, quibus ipsi fuerunt Remonstrantes, solide confutentur, eaque confutatio ipsis proponatur & Actis Synodalibus, non minus quam Protestatio ipsorum, inferatur.

Sunt autem duæ potissimum rationes, quibus se conficere posse autumant, Synodum hanc, aut maximam eius partem, non esse legitimum Controversiarum ipsorum iudicem. Altera est, quod Synodus hæc sit pars adversa: Altera, quod rea sit schismatis. Vtraque ratione atrocem huic Synodo injuriam fieri putamus. Pro parte adversi (ne quidem quoad fratres Belgicos) declarari non potest hæc Synodus, quin simul declarentur pro parte adversa omnes ac singula Ecclesiæ Belgicæ, à quibus fratres Belgici presentes ad hanc Synodum missi fuerunt. Repræsentant enim illi Ecclesias, quarum Credentialibus instructi in hac Synodo comparuerunt. Quod si omnes ac singulas Ecclesias Belgicas Fratres Remonstrantes pro parte sibi adversa declarent, jam non amplius earundem Ecclesiarum membra esse poterunt; sed necesse est fateantur ab eis exiisse, & secessionem fecisse. Nec aliud ponderis est, quod dicunt omnes fere fratres Belgicos presentes, jam tum in contrarium pronuntiasse, & ipsorum sententiam & doctrinam falsitatis & erroris arguisse. Nihil enim novum est; sed omnibus temporibus in Ecclesia Dei fieri consuevit, & etiam-

& etiamnum hodie observatur, ut subnascentibus novis controversijs, opinionibus & heresibus, fidei Ecclesiarum pastores sese mature, tam viva voce, quam scriptis opponant; ne malum cundo virus acquirat & per longas moras invalescat, totumque Ecclesie corpus corrumpat: qui tamen Ecclesiarum Doctores & Pastores eo nomine in publicis Synodis suffragij jure nequaquam exciderunt. Inbeantur Remonstrantes vel unicam Synodum legitimam nominare, in qua non inter Iudices confederint viri Theologi, qui jam ante hereses in istis Synodis damnatas, vel viva voce, vel scriptis editis impugnarint. Ecclesia Orthodoxa semper se heresibus opposuit, & etiamnum opponit; quam tamen nunquam non pro parte adversa habuerunt, & etiamnum habent, ac in posterum habebunt heretici. Nunquam igitur vel olim insitui potuissent, vel hodie & in posterum convocari posent legitime Synodi, siquidem isti Remonstrantium exceptioni locus esse debeat. Arrius, Nestorius, Eutyches, & id genus alij heretici, in Nicæno, Ephesino, Chalcedonensi, aliisque legitime congregatis Concilijs jure damnari hant potuissent secundum hanc Remonstrantium legem: quia istis Concilijs interfuerunt Iudices, Episcopi orthodoxi, à doctrina hereticorum alieni.

Cum in Ecclesijs Saxonis primum spargeretur dogma Ubiquitatis & propter vicinum malum aliquid mali paterentur Ecclesie nostræ Hassiæ, auctoritate Illustrissimorum Principum D. D. D. D. Gulielmi, Ludovici, & Georgij, & Philippi Lanigravium Hassiæ, fratrum felicissima & beatissima recordationis, Nationales Synodi distinctis vicibus in patria nostra celebratæ, & in ijs decreta facta fuerunt de vitandis in doctrina de Personâ Christi, & communicatione Idiomatum locutionibus abstractivis, & dogmatibus ex doctrina Ubiquitatis fluentibus, & cum ea coherentibus. Nec quidquam tum temporis his decretis Synodalibus faciendis obstitit illa de parte adversa exceptio.

Ante annos circiter undecim, Illustris. noster Princeps ac Dominus, D. Mauritius, Hassiæ Landgravius, &c. Dominus noster clementissimus, revocaturus Ecclesias inferiores & superioris Hassiæ suo imperio subiectas, ad pristinum in doctrina consensum, & decretorum Synodorum, unanimi totius Hassiæ Ecclesiarum consensu antehac factorum, observationem, conscripsit Synodum Hassiæ Generalem, ad quam citati fuerunt illi, qui contra Decreta Synodorum Nationalium Hassiacorum dogma Ubiquitatis, & quod cum eo coheret, oralis manducationis corporis Christi in cæna Dominica, propugnabant: & contra hos ipsos ex verbo Dei pronuntiatum fuit, & Decreta jam ante multos annos, viventibus & approbantibus quatuor principibus Hassiæ, in Synodis Generalibus Hassiacis facta, denno in lucem protracta, & de novo confirmata fuerunt, non obstante hac, de parte adversa, exceptione.

Schismaticam hanc Synodum Remonstrantes pronuntiare jure hant possunt, ne quidem quo ad fratres Belgicos. Profitentur enim illi adhuc dum per Dei gratiam non minus ac Ecclesie Belgicæ à quibus ad hanc Synodum delegati sunt, eam ipsam doctrinam, quæ secundum Dei verbum in formulis receptis Confessionis Belgicæ ac Catechescos continetur, quæque multis ab hinc annis in his provincijs tradita fuit. Remonstrantes contra, quantum nobis hæcenus de ipsis cognoscere licuit, illi ipsi sunt, qui privatas, & à receptis in his Ecclesijs doctrina discrepantes opiniones in his provincijs disseminarunt, non expectato prius & audito Classium vel Synodorum Provincialium (quibus ut suas in Confessionem & Catechismum notas, & animadversiones censendas traderent, nunquam adduci potuerunt) iudicio. Neque vero obiecti schismatis nostro iudicio fratres Belgici, Ecclesiarum ad hanc Synodum delegati convinci poterunt, exinde quod nonnulli in locis peculiare & à Remonstrantium Ecclesijs distincti ceteris instituti fuerunt. Cumenim, quantum intelleximus, non privatus unus vel plurium verbi divini Ministrorum; sed publica Magistratus auctoritate ad certum tempus, donec Ecclesijs commodius prospiceretur, iste separationes factæ fuerint, immerito culpa schismatis impingitur, vel Magistratibus, vel ipsis etiam Ministris. Magistratibus culpa hæc schismatis impingi nequit, cum nihil illi fecerint præter suum officium, cuius maxima ac præcipua pars est, diligenter vigilare, ne subditi falsa & erronea doctrina seducantur, operamque dare, ut consensus in sana doctrina conservetur. Ministris ipsis culpa hæc schismatis tribui nequit, quoniam insu Magistratus ierunt, quocumque missi fuerunt: cuius voluntati refragari, adeoque Ecclesias periclitantes sua opera desituere, per conscientiam suam integrum ipsis hanc fuit. Atque huius rei rationem non dubitamus tum demum manifestatum iri, cum absolutis doctrinalibus, ad hanc de facto schismate causam ventum fuerit.

Iudicamus itaque utrumque Remonstrantium argumentum, quo Synodi huius iudicium se jure declinare & enervare posse existimant, parum ponderis habere.

Hæc salvis aliorum iudicijs.

Remonstrantium adversus Synodum Nationalem Protestatio.

NOs omnes & singuli hac solenni & diserta Protestatione toti huic Synodo, & uni-verso orbi Christiano, testatum facimus, nos præsentem Synodum, aut maximam ejus partem, propter causas supradictas, & in scripto à nobis exhibito comprehensas & rationibus munitas, non habere pro legitimo nostrarum Controversiarum iudice: ideoque iudicium ejus nullum apud nos & Ecclesias nostras habiturum pondus. Rationes huius Protestationis primariæ sunt duæ. 1. Quod Synodus hæc sit pars adversa. 2. Quod schismatica.

Sententia Helvetiorum,

AD Protestationem ipsam quod attinet, eam jure ipso nullam & ponderis nullius esse affirmamus: quin & charitatem in Remonstrantibus atque modestiam desideramus vehementer.

Ad rationem priorem quod attinet. Nos Synodum hanc totam, totam, inquam, non fratres Belgas minus, quam Theologos externos, partem non esse adversam; sed motarum Controversiarum legitimos iudices, à suprema harum Provinciarum Potestate legitime vocatos, ab Ecclesijs suis legitime huc deputatos, literis Fiduciarijs authenticè ornatos, præsentia atque præsidio DD. Delegatorum honoratos & comprobatos, ac proinde extra omnem incompetentiam ac eam constitutos, asserimus.

It potestas suprema, Christiana tamen orthodoxa & pia, iudicium controversiarum Ecclesiasticarum committat Ecclesiasticis ijs, quos existimat ad rem hanc cumprimis idoneos, tamen si idem illi ante Synodi congregatæ tempus pro ratione muneris sui suspectam doctrinam & vocem & scripto redarguissent: Id vero minui perpetua tum Veteris, tum Recentioris Ecclesiæ praxi, cui praxi secundum Deum, tranquillitatem suam Ecclesiæ Bernensis, quam ante annos triginta carissima Huberiana turbaverat, sese debere lubens meritoque fatetur. Et quidem sanctissima huiusce praxeos quanta necessitas extiterit semper, quantisque perplexitatibus contemptus eiusdem involveret Ecclesiam universam, neque commemorare est opus, neque Remonstrantes ipsi ignorant.

Ad posteriorem quod attinet, Synodum hanc à schismatis infamia vindicat iudicium Serenissimi Regis Magnæ Britanniæ, & Illustriss. Electorum & Principum Germaniæ; Illustrissimorum Magistratuum tum nostrorum, tum aliorum. Nequaquam enim hi sapientissimi religiosissimique Ecclesiæ nutritij, quos nostro sæculo bonitas divina concessit, incomparabiles Theologo suos ad Synodum illegitimam, Synodum schismaticam, Synodum Lestricæ, Constantinens, Tridentinæ similem misisse credendi dicendive sunt.

Ceterum ut criminatione acerba est, venerandam hanc Synodum appellare schismaticam; ita intemperatius nobis videri non dissitemur, Remonstrantes criminis ejusdem, hoc quidem tempore, agere reos & condemnare. Est enim veneranda & sancta hæc Synodus congregata cum in finem, ut doctrinam Remonstrantium prepositam, explicatam defensamque audiat, ad Dei verbum probe examinet, de ejus vel veritate vel falsitate pronuntiet. Eo usque igitur sententiam de schismate, et ejusque autoribus suspendendam esse sentimus, quandoquidem pars ea, quæ post examen convicta fuerit doctrinæ erroneæ, hoc ipso schismatica quoque intelligitur, nisi cum corpore, à quo se sentit avulsam, rursus coalescat.

Si tamen venerando D. Presidi, vel cuiquam alijs visum fuerit, venerandam hanc Synodum de historia motuum horum Ecclesiasticorum instruere breviter & crudire; per nos quidem illud est liberum nec improbabimus.

De Protestatione Fratrum Remonstrantium, Sententia Theologorum Genevensium.

Quandoquidem in omni corpore vel Politico vel Ecclesiastico, necessaria est ad ipsius consecrationem potestas aliqua iudiciaria, quæ proportionem respondet illi corporis animalis facultati, qua noxia depellit & excernit, commodum & sibi congruentia asseruat, applicat, & assimilat: Omnino illa potestas est ab omnibus & singulis eiusdem corporis partibus & membris agnoscenda: quandoquidem compages corporis constat influxu illius potestatis, quo intercepto vel precluso, cessat ordo, temperamentum, vita, motus, & officiorum, ad commune corporis bonum, contributio.

In Ecclesia, cuius regimen est formæ Aristocraticæ, penes Synodum legitime convocata[m] residet, saltem organicis & representative, ius illud supremum iudiciale.

In Synodum ipsam nulla dari vel admitti potest legitima exceptio à membris earum Ecclesiarum, quæ Synodum constituunt: nam nulla est exceptio adversus supremum iudicem, ordinem publicum & receptum, & leges.

In personas Synodi talis, legitime convocate, in quantum de dogmaticis agitur, nulla exceptio vel recusatio à personalibus petita, admitti potest, nisi talis quæ vel defectum ordinis arguat, (utpote sedere aliquem sine legitima missione vel vocatione, vel qui malam iamque compertam malitiæ conscientiam, & pravas de doctrina Christiana sententias forceat) Alioquin qui comparent, non suam causam agunt, sed publicam Ecclesiam: Personæ hic proprie non iudicantur, sed dogmata.

Adde quod omnis exceptio à superiore aliquo debet indicari, sitne admittibilis nec ne. Si excipiens suas rationes non probat, neutiquam æquum est, ex libidine ipsius vel aboleri vel infirmari iudicium. Detrectatio pertinax iudicii legitimi Ecclesiastici, cum ab Ecclesia, quæ potestate coercitiva est destituta, non possit in ordinem revocari, duo supersunt refugia, quibus cavere potest auctoritas, & membrorum ordinis dissipatio: nempe Politica potestas exerens brachium, coercitivum: vel exercitium potestatis Ecclesiasticæ in separandis & segregandis publico iudicio illis, qui ordinem à Deo imperatum violant, nec uno spiritu vel influxu se regi patiuntur. Intelligimus autem hic influxum ordinis tantum, non mysticum & efficaciatem.

Sequitur est ratio, cum agitur de corpore ab altero corpore independente, nec illi subiecto ulla Dei lege: vel etiam de Persona, vel Personis quæ ultro unioni renunciant. Corpus autem est independentens vel propriè Politiarum & imperiorum diversitatem: vel etiam propter apertam precessionem divisionis, aliquando legibus in eadem politia vel permixta[m] vel toleratam, ut videre est in Ecclesijs Gallicanis Reformatis.

Idco licuit nostris, protestari adversus Concilium Constantiense, & Tridentinum, quia non profitemur unionem cum illis, imo illam adspernamur & averfamur. Ita fecerunt & olim & nuper omnes illi, qui Synodorum auctoritatem & cognitionem defugerunt, co ipso sese à communionem illarum Ecclesiarum Synodis illis representatarum, absceindebant.

Nullus à Synodi legitime iudicio gravari conscientiam suam merito potest causari: quandoquidem nulla vis ipsi infertur manendi in corpore, & cum corpore sentiendi vel consentiendi. Populus enim Christi est voluntarius. Separationem autem illam à corpore Ecclesiæ, non consequitur apud nos more Romanensi, proscriptio, persecutio in corporalibus & civilibus, sed tantum privatio illorum bonorum spiritualium, quæ resident in corporis unionem, & per illam singulis membris dispensantur & applicantur.

Ordo denique observatur, qualem Deus sancivit & sanctificavit exemplo Apostolorum, & omnium ætatum Ecclesiæ, confirmavit, reductive ad dictum Christi: Dic Ecclesiæ; Si Ecclesiam non audiverit. &c. Habuit Vetus quoque Testamentum suum Syhedrium magnum septuaginta seniorum de Pseudo-propheta, de falso cultu. &c. iudicans.

Quare cum fratres Remonstrantes, sint tantum pars corporis Ecclesiarum in Belgio Reformatarum, pars minor, pars nova, in sententia omnino debent stare iudicio corporis representati per Synodum, loquentem mandato, ore, & ex sensu totius corporis.

Nec licet ipsis corpus in partes vocare, vel sibi adversariam fingere, vel sibi ius corporis arrogare, quod ipsis nulla lege permittitur, vel hætenus à suprema Potestate permisum fuit.

Deinde ipsi se ut fratres hætenus ferunt, & queruntur, quod schismate illo prætenso non satis pro fratribus habeantur. Quod certe tacitam confessionem includit, ipsos velle adhuc communionis legibus subesse.

Adversus personas nihil personale possunt excipere; cum hic agatur de doctrina, & ipsi Remonstrantes sint tantum Patroni, & proprie nihil proprium hic agere debeant: ipsi quoque Synodi Deputati suscitant personam suarum Ecclesiarum deputantium ad morem veterum temporum in Concilijs, novo sacramento adacti, fratrum omnium, vigilantie mutue, censuris, & correctioni subiecti.

Atque quicquid eius rei sit, tamen rationes sue recusationis probare suprema potestati vel eius Delegatis presentibus tenerentur, ac postmodum illorum iudicio acquiescere.

In iudicijs forensibus index inferior emissio toto, ab omni ulterius indicandi officio cessat quidem. Verum hic res secus se habet: 1. Quia Ecclesia istos gradus iudiciorum in dogmaticis non agnoscit: & Synodus ipsa nihil aliud est, quam Conventus fratrum sententiam veram pro corpore toto inquirentium, vel de sententia communi Ecclesiæ & corporis pronunciantium. Deinde licet etiam in potestate, postquam diversi iudices inferiores, de facto aliquo iudicaverint, ipsos adhibere publica Principis auctoritate ad consilium de scienda lege communi circa factum iam iudicatum. Atqui Illustriſſ. Ordines convocant Synodum, ut communibus suffragijs respondeatur de iure & lege: non autem de singulari aliquo facto. In singularibus iudicijs præteritis gravatus omnis, habuit præsto provocationis remedium.

Schisma causificari nostro iudicio est absurdum: quia hic agitur de dogmatibus præcipuis & forsitan fundamentalibus. Schisma autem nullum proprie est in tali & tanta sententiarum discrepancia. Deinde rationes istius schismatis prætensi essent examinande, nec possunt alibi quam in Synodo commodius. Fuerunt enim istæ secessiones singulariter per diversas Ecclesias factæ & forsitan diversis de causis; adeo ut plures de unius facto rite pronuntiare possint. Denique ille secessionis fuerunt tantum provisionales, ut vocant, usque ad hanc Synodum quæ iam iudicatura est de causis.

Quare Fratres Remonstrantes, vel abjicere debent protestationem omnem adversus Synodum, & subjicere sua dogmata illius iudicio, quæ certe nec debet nec vult quidquam supra, vel ulterius in hoc toto negotio tentare, quam quod ab omni Synodo laudata semper fuit observatum: vel certe si manent in protestatione immoti, eo ipso sese declarant, ultro unioni Ecclesiarum Reformatarum Belgicarum renuntiare. Quod si faciant, dispiciat postea summa potestas, quid facto sit opus.

Subscriptum erat

Iohannes Deodatus.

Theodorus Tronchinus.

Iudicium & Consilium Fratrum Bremensium, De Protestatione Remonstrantium.

Queritur: An Synodus Protestationem Remonstrantium possit admittere?

Respondetur, iudicamus venerandam Synodum non posse protestationem, quæ extat in clausula gravaminum, à Remonstrantibus exhibitorem, approbare aut tolerare.

Rationes sunt istæ. 1. Synodus hæc à legitimo & summo harum provinciarum Magistratu est convocata, ex eo pio fundamento quod intelligeret & ad animum revocaret, partem hanc officij sui esse, ut & Christianæ fidei puritatem tucatur ac propaget, & Ecclesiarum tranquillitatem in præsens & futurum tempus procuret.

Secundo, Nemo in hanc Synodum venit, nisi à particularibus suis Magistratibus & Ecclesijs delegatus, & hic agnitus atque receptus.

Tertio, Omnes coram Deo & iurati & iurati sunt testati se eundem cum summis harum provinciarum Magistratibus scopum sibi habere propositum.

Quarto, iussi sumus atque etiam propositum habemus, de quinque summis Articulis & alijs, nonnisi ex verbo Dei secundum informationem nostræ conscientie, sententiam dicere atque indicare.

Quinto, In nullius conscientiam, etiam dum ex nostra conscientia sententiam dicemus, suis nobis sumimus aut usurpamus; sed Deo iudici soli eam subiciimus: & oramus, ut in omniam nostrorum animis salutarem veritatem persuasam reddat.

Sexto, Nulla hic vel insidiæ struuntur, vel ullum periculum intenditur. Quin imò securitas publica omnibus ad accessum, commorationem, & recessum præstatur.

Septimo, Ipsi etiam Potestatibus summis nullum præiudicium adferimus; aut quidquam præscribimus; sed earum pietati, prudentiæ & æquitati dispositionem, approbationem, improbationem & executionem secundum ipsarum conscientiam permittimus.

Octavo, Ita ad audiendum etiam fratres Citatos accedimus, tanquam perpersuri, an aliquid sint allaturi aut monituri ante à nobis minus observatum, quod ad illustrationem divinæ veritatis & offendiculorum Ecclesiam Dei urgentium emendationem facere possit, omninoque veriora & meliora docturis cedere parati.

Nono, Huiusmodi Protestationibus nunquam Propheta & Apostoli sunt usi; sed semper parati fuerunt coram omnibus, à quibus interrogabantur, etiam Ethnicis, ad rationem reddendam eius speciei quæ in ipsis erat.

Decimo, præterea etiam eiusmodi Protestationes liquido nimis adversantur decreto & detrahunt auctoritati Illustriss. Ordinum, atque illorum Nobilissimorum & Consultiss. Delegatorum; qui omnino hoc volunt, ut adrem ipsam Citati accedant, & optima, qua poterunt, forma, & ad intelligendum, & si possint persuadendum, vel saltem pro suis viribus probandum, suam, pro qua pugnant, sententiam aggrediantur.

Vndecimo, habenda hic etiam est ratio futuri temporis, ne ordinarias presbyteriorum & Synodorum conditiones, exemplo dato, subterfugere audeant, qui in censuras Ecclesiasticas sua culpa incurrunt. Et sane, si Remonstrantium in morem adversus supremorum Magistratum Decreta, Ecclesijs, & Synodis excipere liceat, omnibus hæresibus & sectis ianna aperietur: omnia Ecclesie indicia, ad quæ nos ipse Servator noster remisit, subvertentur, & perpetue male feriatorum hominum concertationes, pacem, & tranquillitatem Ecclesiasticam sine fine turbabunt.

Duodecimo, Male audiet hæc Synodus una cum Citatis, si hoc tempus in anibus altercationibus consumere pergamus, quod rebus utilissimis debetur, & in eas collocari potest.

Solutio Objectionum.

Obiectio Prima.

Pars adversa non potest esse Index. Atqui Hæc Synodus, vel certe plerique in ea, sunt pars adversa. Ergo.

Respondetur ad maiorem, Ea habet nonnullas exceptiones inter quas sunt etiam istæ. 1. Pars, qua pars, non est index. Potest autem ex Dei ordinatione duplex in unam personam respectus incidere, ubi divina legatio, auctoritas, adiuncta lex & instructio, veluti novam personam facit. 2. Pars adversa, aut est privata persona vel multitudo aut est publica. Illa non potest esse simul pars & Index: hæc vero potest. Ita magistratus in sua causa sedet Index secundum leges & statuta. 3. Pacto quoque conventum esse potest, ut pars offensa simul habeat iudicatum.

Ad Minorem. 1. Pars non sumus; sed pro modulo Ministerij, consultores & indices. Quatenus à Magistratu & Ecclesia ad hoc requisiti, impetrati, & in solenne iuramentum adacti sumus. Quo officio quem in medium fuerunt finis Dei cordium cognitoris est vel approbare vel vindicare. 2. Certe nullum a iure in suum huc contra crimis, quam in subsidium veritatis & pacis communis Ecclesiarum bono; nullam aliam Instructionem habentes, quam ut ex Dei verbo indicemus.

Sed instant: Plerique scriptis & conuentionibus suis se nobis opposuerunt, & sententiam nostram iam pridem condemnauerunt.

Respondetur, Servis Dei competit iudicium tum privatim tum publicum de rebus ad officium suum pertinentibus. Tota enim scriptura clamat, verbi Ministerium non tantum debere esse doctrinarum, verum etiam potentem ad obviandum os contradicentibus. Quare responderunt tum privatim & si qui, tum publice & cum alijs. Id autem comprimis prestabunt, ubi accedit auctoritas & mandatum Magistratus.

Objectio Secunda.

Schismatici non possunt esse iudices in causa Religionis. Hæc Synodus magna sui parte est schismatica. Ergo.

Respondetur ad Maiorem. De schismate sic forte quidam responderent, de quo tamen non litigabimus cum quoquam. Schismatici possunt esse iudices bona conscientia, & possunt recta pronuntiare. Qui enim in charitatem delinquant, non illico hæreticas opiniones sectantur. 2. Schismatici sunt, qui vel occasionem dant vel patiuntur distractionem. De illis non semper, de his autem raro vera est prepositio. 3. Schisma aliud est formatum & inchoatum, seu ad tempus, confusus rebus, inmutuante factum: Aliud autem est firmatum. Quantum ad illud, Maior non admittitur: quantum ad hoc, ordinarijs Ecclesiarum Ministris sub Magistratibus & Ecclesijs suis ius suffragiorum, omninoque iudiciorum manet, cum in nulla parte officij sunt abdicati, seu inhabiles declarati: Et omnino schisma non auferi sua iura Magistratui, neque Ecclesiarum Antistitibus, quorum causa Magistratus sive de iure, sive de facto, sive utroque modo patrocinatur.

Ad minorem satis heri est responsum, recitata rerum in Belgio gestarum historia: suoque loco & tempore pluribus declarabitur, itaque nos hoc illis, quibus ista singulariter sunt explorata, & vero nunc etiam publice nota relinquinus.

Hæc Historia à zuytholaudis recitata, paucis in Prefatione recitatur, quæ passim, præsertim in rebus facti. lectori consulenda.

Remedia.

Porro, quaeritur, quatandem ratione nos ex obiectis impediementis extricare possimus.

Respondetur. 1. Ex prædictis & similibus ostendatur, quam iniqua sit illorum Protestatio. 2. Iterato & fraternali inculceatur, merito ijs, quæ à D. Præside audiverunt acquiescendum esse; quod videlicet, neque ipsorum, neque ullius mortalis conscientiam finis obligaturi. 3. Magistratus auctoritas imploreitur, si fortassis eam tandem sint agnitiuri & secuturi. 4. Sin vero præter spem & expectationem nostram, in sententia perseverent; tamen iniuria Fraternæ miscendam, & nihilominus ad causa principalis disquisitionem in timore Domini progrediendum censemus. Nam esto, Synodi huius iudicium nullum apud eos pondus habeat, tamen quis novit, quem Deus Synodo sit largiturus eventum, quamque felix? Esto, apud eos nullum pondus habeat; tamen apud alios, idque dubio procul cum eorum confusione, habere poterit. 5. Ad extremum, si omnibus Synodi monitis, & consilijs oblectati fuerint, protestemur, nos conscios nobis esse, quod non allatis domo præiudicijs, aut ullis etiam occupati affectibus, admodum in animis nostris sollicitissimis, ne vel scienter, vel inscienter ex alieno relatu ulla vel minima iniuria Fratres Citatos afficiamus, nostrisque meditationibus nullam adjungamus misericordiam. Itaque protestemur & nos, coram Deo, hac tota congregatione membrorum & spectatorum atque auditorum Synodicorum, totis his regionibus, universo orbe Christiano, & secutura posteritate, per nos non stetisse, quominus hæc offendicula in hisce regionibus exorta, placida,

cidæ, amica, & omnino Christiana ratione componerentur, & Fratrū ipsorum, Ecclesiarūque salutē & pacē pariter consideretur.

Hæc salvis aliorū melioribus iudicijs.

De Protestatione Remonstrantium, Emden- sis Ecclesiæ Ministrorum, Iu- diciū.

SI Protestatio nudius tertius venerando huic caini per Remonstrantes, ut vocant, insinuata, nullis reſpersa audacibus criminationibus, sed nuda & simplex fuisset; non admodum eam fuisset morati, eaque parvipensæ ad rem ipsam ventilandam progrediendum esse absque longiori mora, censuissetmus: Sed cum fundamenta duo, toti huic Synodo ignominiosa, quam alter native tangunt, ei subſtrata sint, minime ad eā connivendum, sed macula hæc uniſerſa huic sanctæ congregationi adſperſa, eluenda esse videtur.

Primum eorum fundamentum hoc est: Partem aduersam non posse controversiæ huius iudicem esse. Syllogismus talis erit, ut rectius de hac re iudicari possit.

Qui pars aduersa in aliqua causa est, non potest in eadem esse iudex.

At Synodus aut maxima eius pars (sunt hæc ipsissima illorum verba) sunt pars aduersa in hac causa.

Ergo Synodus, aut maxima eius pars, in hac causa non potest esse iudex.

Respondemus primo, ad *Matorem*, quæ particularis est. *Universaliter enim sumta non est vera, non in Politicis quidem.* Nam etsi in propria causa, quæ privatim aliquem concernit, nemo possit esse pars litis & iudex: potest tamen subinde in causa communi & publica, qualis hæc est. Exempli gratia: Duo sedent in uno collegio; alterum alter accusat per duellionis, proditiōis, reperundarum, &c. qualia exempla in historijs passim occurrunt, suamque accusatiōnem liquido probat: accusando eum & probando delictum sit pars eius aduersa, & tamen potest nihilominus & debet esse iudex. Alioqui perduelles, fures, latrones, &c. aduersus iudices suos semper excipere possent, tanquam contra partem aduersam. 2. Respondemus, multo minus veram esse in rebus spiritalibus, conscientiam & æternam salutem concernentibus, probatur id.

1. Ex praxi Veteris Testamenti Ecclesiæ.

Eliás, Micha, Ieremias, Amos, alijsque Prophete pars aduersa erant Pseudo-Prophetarum, à quibus multa perpeſſi sunt: num propterea iudices controversiarum esse non potuerunt? An propterea Babelitis deferendum fuit iudiciū de controversijs Religionis? Aut alius aliquis in Topia querendus neutralis iudex? Nullo modo.

2. Ex praxi Ecclesiæ quæ fuit temporibus Christi & Apostolorum:

Christus, Apostoli, pars erant aduersa summorum Sacerdotum, Phariseorum, Scribarum, Institutiōrum, ceremonias Legis, & circumſionem urgentium: an propterea iudices non potuerunt esse in eadem causa? Imo sane.

3. Ex praxi Ecclesiæ tempora Apostolorum secuta.

Exempla à Reverendo D. Præſide alijsque Clarissimis viris hesternæ die allata sunt Arbanasij, Cyrilli, Alexandri, aliorum, qui pars aduersa hereticorum fuerunt, & tamen propterea sua vota in dicendo sententiam nequaquam amiserunt.

4. Ex praxi Ecclesiarum elapsi seculi: Cuius exemplum à Clarissimo D. Sculteto heri allatum fuit, & possunt plura adferri.

5. Ex praxi particularium Ecclesiarum & consistoriorum ecclesiasticorum. Exempli gratia. Multum nobis nostrisque maioribus negotium fuit cum Ubiquitarijs, Anabaptistis, Libertinis, Iudeis, alijs. Fuerunt Ecclesiæ Ministri & seniores illorum pars aduersa. Numquid propterea votum nullum habuisse censi debebunt? Contrarium possemus exemplis domesticis, si opus esset, probare. Sane ea ratione nullam nunc habuissetus Ecclesiam, sed colluviem tantum & mixturam variarum sectarum; Hæc secus quam si quis Archimagirus omnis generis edulia & pulmenta in unum coniiceret lebetem, id quod Sathan hisce temporibus moliri videtur.

6. Ex seria hortatione Pauli, *Actor. 20.* Attendite vobis-ipsis & gregi in quo Spiritus Sanctus vos posuit Episcopos. Hic Episcopi Ecclesie Ephesine & aliarum pars erant adversa falsorum doctorum, non parcentium gregi. An propterea non potuerunt indices esse in rebus inter eos controversis? Quo, quaesumus, quid absurdum magis? Quorsum enim tam serio eos officij sui admonuisset Apostolus?

7. Probatur idem ratione. Nam Ecclesiarum Ministri, nisi serio sese opponerent Pseudo-Doctoribus & Novatoribus inopodizian introducentibus, proditores essent Ecclesiarum suae fidei commissarum, & canes muti digni qui, ut falsum, pedibus conculcarentur.

8. Ex ratione alia. Sic enim agendo omnibus Novatoribus quidvis molendi & conandi janua aperiretur amplissima; id quod multi querere videntur.

Quae ex Irenico D. Parai, in ultimo & penultimo suo scripto protulerunt Remonstrantes, videlicet: Non esse necessum ut ad Concilia quispiam accedat, ubi unus, idemque sit Iudex & actor futurus, illa secundum quid sunt intelligenda, ut supra ostensum. Sunt enim haec de Pontificiorum & Pbiqutariorum Concilijs dicta. 2. Non erunt in hac Synodo eidem actores & indices. Posito enim Contra-Remonstrantes, qui ad Synodum hanc deputati sunt, adversam partem esse indices tamen controversiarum harum solum Dei verbum erit, ad quod juramento coram Deo omnes se obligarunt. 3. Si Doctor Paraus praesens esset, aspectum eius vix ferrent, cuius absentis vellicant barbam. 4. Insignis imprudentia toties Parai Irenico & Admonitione Neostadiana abuti eos, cum de mente & sententia Vrsini & Parai ipsis optime constet. Haec ad Maiorem.

Minorem etiam ut falsum negamus; totam Synodum quod attinet. Exteri enim iudicia sua integra sibi servarunt, & iureiurando se obstrinxerunt, a verbo Dei minime se disceduros. Idem prius fratres Belgici praesiterunt, qui propterea non nisi nat & n, pars adversa dici possunt; minimeque votum suum, ut antea ostensum, in hoc iudicio amiserunt.

Alicrum Protestationis fundamentum est, quod Synodus hac, aut maxima eius pars schismatica sit.

Syllogismus talis erit:

*Qui schismatici sunt, non possunt esse controversia huius in Belgio mota, indices.
At Synodus hac, aut maxima eius pars, est schismatica.*

Ergo, &c.

Respondetur, Primo ad Maiorem. Qui vere & proprie schismatici sunt, non possunt esse indices. Sed qui necessario propter Dei gloriam, conscientiarum quietem, & fundamentales in doctrina errores ab Ecclesia malignantium, ut maiores nostri a Papatu, alij a Novatoribus & inopodizian introducentibus secesserunt, vere schismatici dici non possunt. Ideoque hoc nam doknow schismate, potestas iudicandi minime eis adimitur.

Secundo ad Minorem; Primo falsissimam esse primam eius partem, in qua de tota Synodo loquuntur. Nunquam enim probabunt, omnia huius Synodi veneranda membra Schismati obnoxia esse. Haec itaque mera & intoleranda calumnia est, siquidem sic sentiunt, uti loquuntur.

Alteri parte assumptionis, Contra-Remonstrantes tangunt, quos aliquoties proterve in omnibus suis declamationibus pro Schismaticis satis insolenter proclamant. Nos palam protestemur, nos fratres Belgas, qui Contra-Remonstrantes dici consuevere, pro talibus minime agnoscere. De quibus non est nunc opportunum prolixiorē instituere disquisitionem. Fratres Belgici legitima ratione sese procul dubio defendunt, data opportunitate.

Interea omnino necessarium censuimus, antequam ulterius procedatur, si nunc questio de schismate, cum multa personalia complectatur, ex professo tractari non debeat, ut aliquo tamen modo Fratrum Belgarum, quos pro schismaticis, Novatoribus, pacis publica turbatoribus, qui pios, doctos & Ecclesijs suis charos Pastores suis sedibus exturbant, eorumque loca rursus occuparint, publice diffamarint, innocentia toti huic caetui & auditoribus magno numero hic praesentibus, inculcetur, ne ex eiusmodi diffamationibus, scrupulus aliquis auditorum animis inherescat.

Cæterum quod Synodum hanc legitime indictam, congregatam, in timore Domini celebrari cœptam, & hucusque magnò cum fructu & voluptate continuatam, cum Synodo illa Tyria comparare, impudenter ausi fuerint, ea demum summa est, non solum Ecclesiasticas, sed etiam Politicas personas, summumque adeo Magistratum concernens insolentia, quam Synodaliū actiōum moderatoribus cœercendam relinquimus.

Concludentes, Protestationem hanc falsis nixam esse fundamentis publice declarandum & pronuntiandum; omnia autem hæc Synodiciis actiis inserenda, & tum ad rem ipsam progrediendum esse.

Salvis rectius sentientium iudicijs.

Prælectis de hac Protestatione Remonstrantium, consentientibus hisce Theologorum exterorum iudicijs, Nobilissimi ac Generosi Delegati ibi subsistendum iudicarunt, sententiamque suam, tum de criminationibus, tum de protestatione Remonstrantium, hoc publico decreto, quod eadem illis insuper prædictum fuit, declararunt.

Cum Vir Reverendus M. Simon Episcopus S.S. Theologiae in Academia Lugduno-Batava Professor, à Clarissimo ac Reverendo Viro Præside hujus Synodi, Johanne Bogermano, ex autoritate publica Delegatorum paucis nuper, ac fraterne fuerit admonitus, quod sincere parum cum hac Synodo egisset (quanquam sane maluissent Delegati, dictum Episcopium, reliquosque fratres Remonstrantes, simplici confessione ac candida, delictum de quo omnibus constabat, ne qua dignitati eorum atque muneri haberet labes, deprecatos esse, & confessione, quod ingenuorum est, aut pudenti saltem excusatione crimen diluisse, tandemque aliquando sine ambagibus in rem præsentem veniri) quia tamen, quasi re deliberata, eo ipso die, quo de alijs agendum erat, coram tota Synodo, sine ulla circuitione, Reverendum & Clariss. Virum, Dominum Johannem Bogermanum, Synodi Præsidem nulla tot magnorum, tot clarorum, tot honestorum Virorum, qui universam vere Reformatam hoc in loco coram Deo representant Ecclesiam, nulla eorum conscientia præsentiaque ratione habita, mendacij accusare non dubitaverit: Illustrium ac Præpotentium D.D. Ordinum Delegati, audito prius summo ac unanimi, omnium tum exterorum, tum Provincialium, totius denique venerande hujus Synodi, & quidem juramento jam obstrictæ, testimonio, suo quoque addito (inter quos nonnulli sunt, qui verba ipsa exceperunt) graviter, serio, ac pro ea qua hic pollent autoritate, Virum Reverendum M. Simonem Episcopium, reliquosque fratres Remonstrantes, monendos esse iudicarunt, ut in posterum & ipsius veritatis, quæ virtutum omnium Ecclesiasticarum norma est & regula, quamque Deus virtus, supremus ille atque unicus scrutator renū cordiumque inspector, qui abyssos maris penetrat, adeoque ipsa veritas est, in veritatis suæ interpretibus maxime requirit, rationem habeant: Utque tam illustrem, tam venerandum, tam legitime huc convocatum, Ecclesiarum omnium, quæ eodem fidei vinculo conjunctæ sunt, conventum, in quo ipsi Illustrium atque Præpotentium D.D. Ordinum Fœderatarum Belgij Provinciarum præsident Delegati, qui supremum representant Magistratum, revereri, nunc saltem, toties jam moniti, addiscant, neque per convocatorum atque Delegatorum latus, quod non semel cum in Synodo hac veneranda, tum & in libello exteris Theologis nuperrime exhibito, clam ab ijs factum est, ipsos Delegantes atque Convocantes, petulanter ac pro-

terve petant: sed postpositis iam tandem criminationibus, decreto iam postremum plenissima cum potestate ab ipsis promulgato morem gerant, non obstante protestatione, quam omnino admittendam non esse censent ac declarant.

M. Episcopus petit veniam quædam ad ista dicendi, sed quoniam tempus elapsum erat, res in Sessionem pomeridianam est dilata.

SECT.
XXX.

Sessione Trigesima,

Eodem die post meridiem.

Citati in Synodo comparuerunt, monitique sunt, quia jam Theologorum exterorum de Protestationis nullitate sententias, argumentis solidis, & ad tranquillandas conscientias sufficientibus confirmatas, insuper Illustrium D D. Delegatorum, de eadem decretum audivissent, ut postpositis omnibus criminationibus, exceptionibus, protestationibus, similibusque tergiversationibus, ad rem ipsam venirent: rogatique sunt, Vtrum parati jam essent.

M. Episcopus petit, quia gravis & atrox in ipsum lata esset censura, quia fama ipsius haud levis facta esset injuria, ut liceret sibi breve aliquod ad defensionem sui scriptum prælegere.

Illustres Delegati, perlustrato prius scripto, quo constaret ipsis, num fortasse novas, quibus Synodus, ut ante aliquoties iam factum erat, distineri posset, criminationes contineret, permiserunt ut prælegeretur: quanquam decreto, superiori Sessione prælecto, nihil de tractum aut derogatum vellent.

Illustres ac præpotentes Domini, Honorande Præses, Reverendiss. Clariss. Doctissimi Viri fratres,

Et si bona conscientia paradisus sit, & ubi satisfactum est conscientie, sollicita admodum excusatione opus non sit, nihilominus tamen, cum nemo fama sua negligens aut prodigus esse debeat, imo nihil prius potiusve esse possit homini Christiano, & in primis publico in Ecclesia Iesu Christi munere fungenti, quam nominis atque existimationis sue integritas, Non potui committere, quin huius etiam serij mei studij specimen aliquod in hac augusta Synodo extaret. Cum enim graviter admodum & nulla mea causa vulnerata ac lassa sit, in primis hodierna die existimatio mea, tanquam si mendacio alicui publico non ita pridem in hoc tam celebri & augusto consensu me obstrinxissem; opera pretium duxi ad fama & existimationis meae iustissimam defensionem, hæc paucula Synodo breviter representare, nihil addubitans, quinsi qua forte suspitio mala fidei, animo quorundam hæserit, illa nullo negotio evanitura sit, si rem totam aqua lance judicij ponderare, & qua decet sinceritate introspicere non gravabuntur.

Crimen quod mihi impingitur hoc est, postquam orationem auscultatoriam in Synodo hac, de sententia & consensu fratrum meorum recitavisse, iussusque essem exemplar illius orationis exhibere, visus sum dicere Reverendo Præsidi, & uti jam hodierna die intellexi, plerisque in hac Synodo, aliud me exemplar non habere, quodque id ipsum ita intelligi voverim, ex eo liquido constituisse, quod illud ipsum, aut apographum eius, à Præside repeterem. Hæc summa accusationis est.

Reverendissimi Viri, grave hoc quidem crimen est, si verum: sed æque gravis iniuria si falsum: ecquid verisimilius sit, queso, expendite.

Fundamentum criminationis est, quod existimetur à me dictum esse, aliud me exemplar non habere. Quod etsi verum sit, non est tamen totum id quod dixi, addidi enim non obscure, imo disertis ac formalibus verbis, satis nitide descriptum. Ex quo satis liquet, aperte me agnovisse.

agnovisse aliud me exemplar habere & descriptum quidem: sed non satis nitide, quod scilicet dignum esset, quod tam angusto Confessui offerretur. Ita enim se res habebat: descriptum erat exemplar quod habebam, sed sine iustis marginibus, minime accurato charactere consignatum, adeoque lituris & mendis non paucis deforme, & quod præcipuum erat, cum ipso principali non collatum. Prædie enim multa & sera admodum vespere descriptum amaruenfis dederat. Hæc unica fuit tergiversationis meæ causa. Et quæ, quæso vos, Reverendi Viri Fratres, causa me movere potuisset, cur aliud mihi exemplar esse negarem? An ut fallerem quendam, nedum tantum & tam angustum Confessum? Atqui nihil in ea oratione erat, quod non præmeditatum, decretum, & jam antea communi consensu Citatorum approbatum fuerat: quin imo omnia eo sine scripta erant, ut in Synodo, & tantum non coram toto orbe Christiano dicerentur. Deinde, qui potuissent? assidebant juxta non tantum multi tenerrimam conscientiarum suarum rationem habentes viri Fratres, sed etiam circumquaque attentissimi, & oculis in me, in chartam & mensam defixi vultus, quos omnes fallere mihi propositum fuisse, quid habet verisimile? Accedit, quod, simul atque oratio recitata fuit, non tantum id aperte alicui ex me, an aliud exemplar habere, querenti, sed non ita multo post, ipsis etiam Delegatis Illustr. D. D. Ordinum autographum quale quale erat in manus dederim, ut constare posset omnibus, verum esse quod dixeram. Atqui, dicit fortasse quispiam, quorsum itaque petiit apographum? Responderetur. Quia illud ipsum quod obtuleram cum autographo collatum nondum erat, prout etiam nunc ex utriusque collatione constare potest, & constare volui ipsi Illustrum D. D. Ordd. Delegatorum Presidi, cui exemplaris mei copiam per Secretarium ea ipsa die feci. Non diffiteor quidem Rev. Dominum Presidem, ipsum autographum meum petiisse, sed autographum ipsum dari à me non dubitabam, cum illud ipsum darem quod ab amanuensi meo descriptum, & à me deinde fratribusque meis subsignatum erat, imprimis quia aliud plane non continebat (paucis tamen verbis quibusdam, eo quod collatio facta non esset, exceptis) quam quod autographo meo continebatur: puduisset enim me tam angusto Confessui offerre autographum meum, tot lituris, tot maculis, tot mendis refertum. Hæc ita esse bona fide acta Deus opt. Max. novit. Quod si cui tamen secus sentire lubebit, illi ego non respondebo aliud, quam quod conscientia mea & eorum qui mihi adfuerunt testimonijs omni exceptione majoribus nixus, Deo innocentiam meam commendaturus sum, & in pace animam meam ac silentio possessurus: quin imo gavisurus ex animo, quod etiam censuram sustinere cogar ob culpam cui me minime affinem esse apud animum meum persuasissimus sum & ero, donec Deus ille cordium scrutator, inter me & eos qui de me male sentiunt judicaturus est. Quod ut Actis Synodalibus inseratur, etiam atque etiam rogo.

Subscriptum erat Simon Episcopus,
S. S. Theologiæ Professor.

Responsum ei fuit, ea de re audita fuisse totius Synodi, atque ipsorum D. D. Delegatorum testimonia. Testimonia testimonijs opponi, opus non esse. Verba, ut loquuntur, formalia, à Synodo adeoque ab ipsis Delegatis, fuisse annotata, idque jam totam Synodum testatam esse. Decretum hac in causa factum sufficere debere. M. Episcopus respondit, Quandoquidem fratres Remonstrantes sibi assidentes hac de re non rogarentur, declarare sese eos privatim testatos esse, se quoque hæc ejus formalia verba audivisse, non habeo aliud nitide descriptum. Præses eum monuit, ut acquiesceret, dixitque, non Synodum, quæ obiter illius rei mentionem faciendam duxisset, verum hanc molestiam creasse ipsum sibi, qui hanc criminationem sibi, ut ajebar, factam, toti Synodo acerbe objecisset: ac proinde hanc censuram sibi attraxisset. Rogatique denuo Citati sunt, utrum Protestationi jam renunciare vellent, & in rem præsentem, cujus causa advocati erant recta, venire. Moniti que sunt, ut positis suspicionibus sinistris, certo sibi persuaderent, Synodum in causa ipsorum ita esse versaturam, ut suam Deo totique orbi Christiano probatura esset conscientiam.

Responderunt de scripto, quod à M. Episcopo prædictum fuit, petere se, ut apographum censurarum judiciorumque, de Protestatione, Theologorum Exterorum & Decreti Illust. D. D. Delegatorum sibi traderetur. Vtque iustum sibi concederetur tempus, rationes Exterorum, quod considerationem mereri viderentur, cum precibus ad Deum accuratius expendendi: ne quid temere in re quæ momenti tanti esset, à se fieret: utque bona conscientia Decreto Illust. Delegatorum morem possent gerere. Delegati de petitione hac sententiam rogati, responderunt, censere se, non debere rem sub ullo amplius prætextu differri: mandare itaque, ut in rem præsentem veniretur: tandemque simpliciter, non sub his vel illis conditionibus, Decreto acquiescerent. Citati petierunt: ut secedere liceret sibi, atque inter se quid esset respondendum deliberare. Quod concessum. Ac post aliquam deliberationem responderant, Sese salvo suo de hac Synodo iudicio, salvaque conscientia, parituros, atque ad rem venturos. Responsum illis fuit, tum ab ipsis Delegatis, tum à Synodo, conscientijs ipsorum, nihil imperari, neque imperatum iri, quod gravare eos posset: privatum quoque unicuique de Synodo liberum relinqui iudicium. Quod si vero per iudicium de Synodo, publicam hanc contra eandem Protestationem intelligerent, eam ipsis salvam non relinqui: sed tum Synodi Decreto, tum & suo, eam & injustam esse & nullam, satis declaratum: ideoque iterum mandari atque injungi ut parerent & ad rem venirent. In illa enim Protestatione quamdiu persisterent, tamdiu novam legibus omnibusque tum Synodi tum Illust. Delegatorum Decretis, inobedientiam ab illis opponi. Ideoque iterato sunt moniti, ut in posterum caverent sibi, ne auctoritatem Synodi tam venerandæ, dictis insolentibus aut factis proscinderent vel in dubium vocarent. In primis, ne aut voce aut scripto Illust. D. D. Ord. Generalium auctoritatem sub debita censuræ poena laderent. Responderunt, Se, ut sentirent, ita loqui, & ut loquerentur, ita sentire. Quam responsionem ibi locum non habere demonstratum fuit.

Vt igitur in præsentem rem aliquando veniretur, denuo rogati sunt, an parati essent sententiam de primo Articulo suam, qui est de Prædestinatione divina, cum rationibus Synodo exhibere. Responderunt, existimasse, viva voce collationem hic esse instituendam. Adeam se parasse, non ad scripta exhibenda. Habere quidem statum Controversiarum ad manum, cæterum sententiæ suæ explicationem scripto nondum consignasse. Ex Citatorijs non potuisse aliud se intelligere, quam quod propositio, explicatio & defensio sententiæ suæ prius viva voce esset in Synodo proponenda, ac deinde instituta collatione scripto comprehendenda. Delegati ipsis indicarunt, dolere sibi, quod Citatoriarum, sensum (de quo nemo, nisi qui maligne detorque eum veller, dubitare possit merito, capere aut non potuissent aut noluisissent. Connexionis rationem perspicue ostendere, mentem hanc fuisse, ut scripto suam exponerent sententiam. Responderunt Remonstrantes: Neminem ipsorum literas ita intellexisse: omnes, quotquot aderant, ad collationem se parasse. Quod in Citatorijs nomine Illustr. D. D. Deputatorum scriptis, expresse diceretur; dandam eam operam, ut animi exulcerati lenirentur, quod existimarent sine Collatione vix fieri posse; iudicare se, convenientissimum esse, ut Collatio tanquam inter partes institueretur: utque de illa postea supremus Magistratus iudicaret. Delegati prædictis publice Citatorijs suis, mentem suam clare expresserunt, ac diserte indicarunt, nunquam hanc fuisse, ut hic illa pædagogica collatio, aut ulla, tanquam inter partes, institueretur disceptatio, sed ut ipsi sententiam suam de quinque Articulis proponerent, explicarent, quantum possent defenderent, ac deinde Synodi, ut legitimi Controversiarum iudicis, iudicium expectarent. Conquerebantur nimis angustos præscribi sibi limites, siquidem viva voce non liceret sibi agere, suamque tantum sententiam proponere; non contrariam quoque oppugnare. Ad quam oppugnandam in primis se parassent. Responsum fuit, illis permittendum nihilominus esse, ubi sententiam suam scripto explicassent, ut viva voce, si quæ addenda existimarent, addere liceret. De sententiæ contrariæ oppugnatione postea videndum; ubi suam prius defendissent. Mandatum denique ipsis fuit, ut sententiam de primo Articulo suam, proximi diei Sessione prima, scripto exhiberent. Rogati quoque sunt: An Considerationes suas

suas de doctrina in Confessione & Catechesi harum Ecclesiarum comprehensa, jam paratas haberent. Responderunt, se quidem illarum considerationum sylvam aliquam in chartis habere, cæterum eas nondum exacte disposuissè neque nitide descripsissè.

Sessione Trigesima prima,

SESS.
XXXI.

XIII. Decembris, die Iovis, ante meridiem.

Clari sententiam suam de primo Articulo, qui est de Prædestinatione divina, decem Articulis seu Theisibus comprehensam, scripto hoc exhibuerunt, quod ab omnibus signatum, ab Episcopo prælectum fuit.

Sententia Remonstrantium

Quam in conscientia sua Verbo Dei consentaneam esse arbitrati sunt hæctenus, & etiamnum arbitrantur, circa primum de Prædestinationis Decreto Articulum, hæc est:

I.

Deus non decrevit quenkumque ad vitam æternam eligere, aut ab eadem reprobare ordinè prius, quam eundem creare decreverit, citra ullius obedientiæ vel inobedientiæ antecedentis intuitum, pro beneplacito suo, ad demonstrandam gloriam misericordiæ & iustitiæ suæ, vel potestatis & dominij absoluti.

II.

Cum Decretum Dei, de cuiusque hominis tum salute tum exitio, non sit Decretum finis absolute intenti, sequitur neque eidem Decreto subordinata esse media talia, per quæ ad finem destinatum tum Electi tum Reprobi efficaciter atque inevitabiliter perducantur.

III.

Quare nec Deus hoc consilio creavit in uno Adamo omnes homines in recto statu, non ordinavit lapsum ejusque permissionem, non subtraxit Adamo gratiam necessariam & sufficientem, non procurat Euangelium prædicari, homines externe vocari, non confert illis ulla dona Spiritus Sancti ut ista mediæ essent, per quæ eorum aliquos ad vitam perduceret, alios vitæ beneficio destitueret. Christus Mediator non est solum executor Electionis, sed ipsius Decreti Electionis fundamentum: quod alij efficaciter vocantur, justificantur, in fide perseverant, glorificantur, causa non est, quod absolute ad vitam æternam sint electi neque quod alij in lapsu deserantur, Christus ijs non detur, prorsus non, aut inefficaciter vocentur, indurentur, dammentur, causa non est, quod à salute æterna absolute sint reprobi.

IV.

Deus non decrevit sine intervenientibus peccatis actualibus multo maximam partem hominum ab omni spe salutis seclusam in lapsu relinquere.

V.

Deus ordinavit, ut Christus sit propitiatio pro totius mundi peccatis, & vi ipsius Decreti, statuit credentes in ipsum justificare & salvare, hominibusque media ad fidem necessaria & sufficientia administrare, ea ratione, quam novit suam sapientiam & iustitiam decere. Nequaquam autem destinavit ex vi decreti absoluti solis Electis Christum mediatorem dare,

eorumque solos per vocationem efficacem fide donare, justificare, in fide conservare ac glorificare.

VI.

Nec à vita eterna nec à medijs ad eam sufficientibus ullus rejectus est absoluto aliquo antecedaneo Decreto, sic ut meritum Christi, vocatio, omniaque dona Spiritus prodesse ad salutem omnibus possint, & re vera prosint, nisi ea ipsi in exitium sibi eorundem abusus vertant; ad incredulitatem autem, impietatem, & peccata, tanquam media & causas damnationis, nemo destinatus est.

VII.

Electio singularium personarum peremptoria est, ex consideratione fidei in Iesum Christum & perseverantia; non autem citra considerationem fidei & perseverantia in vera fide, tanquam conditionis in eligendo prærequisita.

VIII.

Reprobatio à Vita eterna facta est secundum considerationem antecedanea infidelitatis, & perseverantia in infidelitate; non autem citra considerationem antecedanea infidelitatis & perseverantia in infidelitate.

IX.

Omnes fidelium liberi sunt in Christo sanctificati; ita ut nullus eorum ante usum rationis ex hac vita decedens, pereat. Nequaquam autem in reprobatorum numero censentur etiam nonnulli fidelium liberi, in infantia sua ante ullum actuale peccatum in propria persona commissum ex hac vita discedentes; adeo ut nec Baptismi lavacrum sacrum, nec preces Ecclesie ipsis ullo modo ad salutem prodesse possint.

X.

Nulli fidelium liberi baptizati in nomine Patris, Filij, & Spiritus Sancti, in infantia sue statu viventes absoluto decreto reprobatis adscribuntur.

Reverendissimi Patres & Fratres, Habetis sententia nostra, quoad primum Articulum de Electione & Reprobatione propositionem; quam sententiam propugnare, & ei contrariam, quæ Contra-Remonstrantium est, oppugnare parati sumus, & isthac ratione ut eam proponamus & porro explicemus ac defendamus quantum possumus & necessarium judicabimus, veritatis ipsius, glorie divine, conscientia nostre, & edificationis Ecclesiarum interesse putamus. Hic subscripta erant omnium & singulorum citatorum nomina.

Rogati sunt, an singulorum hac communis esset sententia, & an huic declarationi aliquid præterea additum vellent? Responderunt eam communem omnium & singulorum esse sententiam, ut ex subsignatione constare poterat, neque habere quod hoc tempore additum vellent. Statutum fuit, ut post meridiem hæc Theses à singulis Collegijs describerentur, ut tanto maturius deliberari de ijs, & judicari posset. Et quandoquidem in exhibitis Thesis, quedam & obscuriora & ambigua viderentur, de quibus pressius interrogandi essent; deliberatum quoque fuit (quia citati corpus, uti vocant, aut Collegium non constituerent; sed singuli ex illis viritim essent citati) annon singuli viritim quoque & vocandi & rogandi essent. Visumque fuit, nec consultum esse neque necessarium, ut viritim vocarentur; sed ut omnes simul, cum rogandum esset aliquid, pariter se sisterent: aliquando tamen, hunc vel illum posse interrogari: ita tamen, ut liceret illi in sententia sue explicatione, uti quoque reliquorum ope. Declaravit præterea Synodus, displicere sibi, quod Citati in exhibitis Thesis, magis aliorum sententias rejicerent, quam propriam proponerent: quodque potius quid non sentirent dicerent, quam quid sentirent asseverarent: tum quod multa in hoc primo articulo admiscuissent, quæ ad sequentes potius pertinerent. Ideoque statuit monendos esse Remonstrantes, ut in sequentibus Articulis de istis sibi caverent, & ad Synodi mandata melius attenderent.

Sefsione Trigefima fecunda,

XIV. Decembris, Die Veneris ante meridiem.

QVia Articuli quinque de Prædeltinatione divina, & adjunctis ei capitibus ita inter fe connexi funt, ut alter fine altero vix tractari recteque percipi poffit, placuit Remonftrantibus injungi, ut fententiam quoque de quatuor reliquis Articulis fuam fcripto comprehendere, proximoque die Lunæ Synodo exhiberent. Placuit præterea monere citatos, ut Thefes fuas affirmative potius quam negative conciperent, quo melius de fententia ipforum judicari poffet, cui fi poftca contrariæ fententiæ rejecti- nem velint addere, integrum hoc ipsis fore. Vocatis Remonftrantibus injunctum hoc fuit. Submonuit & Præfes, ut potius quæftionibus illis inhærerent, quæ circa fuavem de Eleétione doctrinam verfarentur, quam ut odiofe doctrinam de Repro- batione exagitarent. Refponderunt, fe confideraturos effe ea, de quibus à Præfide moniti fuiffent.

Sefsione Trigefima tertia,

XV. Decembris, die Saturni ante meridiem.

Reverendus & Clariffimus Vir D. Abrahamus Schulterus, S. Theologiæ in Aca- Cujus ex-
demia Heidebergenfi Doctor & Professor, in Confefſu Synodico, gravem, difer- emplar, quia
tam ac patheticam Parænefin Latinam ex Pfalmo 122. *Lator de eo, quod dicitur mihi,* naéti non-
domum Iehovæ adeamus, &c. publice habuit: illicque eo nomine gratiæ funt actæ. dum fumus,
in calce Le-
ctor inve-
niet.

Sefsione Trigefima quarta,

XVI. Decembris, die Lunæ ante meridiem.

Reverendi & Clariffimi Viri, D. Iohannes Bifterfeldius Concionator aulicus & Inſpector Sigencenſis, & D. Iohannes Henricus Alftedius S. S. Theologiæ in Illuſtri Schola Herbornenſi Profeſſor, ab Illuſtri Correfpondentia VVettravica ad hanc Synodum deputati, in locum confefſus ſolenniter à Scribis funt introducti, ab Illuſtribus D. D. Delegatis benigne excepti, atque in ſubſellijs ſuo loco atq; ordine collocati. Prælectæ funt ab Illuſtr. D. D. Delegatis literæ fidei, quas à dicta Correfpondentia ad Præpo- tentes D. D. Ordines Generales attulerant. Quæ & Synodo placuerunt, factaq; congra- tulatione, quemadmodum ab alijs, ita & ab ipsis Synodicum juramentum præſtitum eſt.

Citati exhibuerunt ſcriptum, in quo fuam; de reliquis Articulis quatuor, quibuſ- dam Theſibus explicarunt ſententiam. Quod & ab ipsis eſt prælectum. Senten- tiam fuam de ſecundo Articulo, qui eſt de Vniverſalitate meriti mortis Chriſti, quæ- tuor; de tertio & quarto, qui eſt de gratia Dei & Converſione hominis, theſibus duo- decim; ac deinde de quinto, qui eſt de Perſeverantia vere fidelium, theſibus ſeu articu- lis octo comprehendant. Huic ſententiæ ſuæ explicationi, prolixam rationum quarundum declarationem adjunxerant. Quibus hæc duo probare conabantur.

I. Equum eſſe ut ſententiam fuam non affirmativis tantum, ſed & negativis The- ſibus exprimerent. II. Non de Eleétione tantum, una Prædeltinationis parte; ſed & de altera nimirum Reprobatione, agi debere. In eodem præterea ſcripto declara-

bant, illa quæ ab ijs rejiciuntur dogmata, à multis Contra-Remonstrantibus, aut eorum sententiæ addictis tum in his nostris tum alijs regionibus asserti: controversias præsentēs, non esse de segmentis unguum aut de levioribus momenti articulis; sed de ijs Theologiæ practicæ capitibus, quæ Dei gloriam maxime illustrarent, studiaque pietatis, si de ijs recte sentiretur, promoverent, aut contra, si minus recte, gloriæ divinæ plurimum detraherent, atque pietatis cursum morarentur. Esset & quamplurima Contra-Remonstrantium dogmata, de Reprobatione ejusque annexis, in gloriam Dei injuria, pietati noxia, quæque ab ipsis Reformationis initijs, haud levēs turbas in Ecclesijs dederunt.

Sententia Remonstrantium

De secundo Articulo, qui est de universalitate meriti mortis Christi, hæc est:

I.

Pretium Redemptionis quod Christus Deo Patri suo obtulit, non tantum in se & per se toti generi humano redimendo sufficiens est; sed etiam pro omnibus & singulis hominibus ex Decreto, voluntate, & gratia Dei Patris persolutum est: eoque à participatione fructuum mortis Christi, nemo absoluto & antecedente Dei Decreto præcise exclusus est.

II.

Christus merito mortis suæ Deum Patrem universo generi humano hæcenus reconciliavit; ut Pater propter illius meritum salva justitia & veritate sua, novum gratiæ fœdus cum peccatoribus & damnationi obnoxiijs hominibus, inire & sancire potuerit & voluerit.

III.

Etsi Christus omnibus & singulis hominibus reconciliationem cum Deo & remissionem peccatorum promeruerit: Nemo tamen secundū Novi & gratiosi fœderis pactum aliter quam per fidem beneficiorum morte Christi partorum, re ipsa fit particeps: nec peccata hominibus peccatoribus remittuntur, antequam actu & vere in Christum credant.

IV.

Christum credere pro se mortuum esse ij solententur, pro quibus Christus mortuus est: Reprobi vero, quos vocant, pro quibus Christus mortuus non sit, nec ad istam fidem obligari nec propter incredulitatem contrariam juste damnari possunt: quin si tales Reprobi essent, ij credere tenerentur, Christum pro se mortuum non esse.

Sententia Remonstrantium

Circa tertium & quartum Articulum.

De gratia Dei, & Conversione hominis, hæc est.

I.

Homo salvificam fidem non habet à se, neque ex liberi sui arbitrij viribus, quandoquidem in statu peccati nihil boni (quod quidem salutare bonum sit, cujusmodi in primis est fides salvifica) ex se & à se potest cogitare velle aut facere: sed necesse est, ut à Deo, in Christo per Spiritum ipsius Sanctum regeneretur atque renovetur, intellectu, affectibus, voluntate, omnibusque viribus, ut salutaria bona recte possit intelligere, meditari, velle, atque perficere.

II.

Gratiam autem Dei statuimus, non tantum esse principium, sed etiam progressum, & complementum omnis boni; adeo ut ne ipse quidem regenitus absque precedente sive præveniente ista, excitante, prosequente & cooperante gratia, bonum cogitare, velle aut peragere possit, ullisve ad malum tentationibus resistere: Ita ut
omnia

omnia bona opera, actionesque, quas quis cogitando potest assequi, gratia Dei adscribenda sint.

III.

Nec tamen credimus, zelum omnem, curam & studium ad obtinendam salutem adhibitum, ante ipsam fidem & Spiritum renovationis, vanum atque irritum, quin imo noxium magis homini esse, quam utile & fructuosum; sed contra, statuimus, audire Verbum Dei, dolere de peccato commissio, expetere gratiam salutarem, & Spiritum renovationis, (quorum tamen nihil citra gratiam homo potest) non modo noxium non esse & inutile; sed potius utilissimum, & quam maxime necessarium, ad obtinendam fidem & Spiritum renovationis.

IV.

Voluntas in statu lapsus, ante Vocationem, non habet potentiam & libertatem, ullum bonum, quod salutare sit, volendi. Ideoque libertatem volendi tam bonum salutare quam malum, in omni statu, voluntati adesse negamus.

V.

Gratia efficax, qua quis convertitur, non est irresistibilis; & licet ita voluntatem afficiat verbo & Spiritus sui operatione interna Deus, ut & potentiam credendi, sive vires supernaturales conferat & hominem actu credere faciat; tamen potuit homo ex se gratiam istam aspernari & non credere, eoque etiam sua culpa perire.

VI.

Quamquam pro liberrima Dei voluntate, maxima sit gratia divina disparitas; tamen Spiritus S. tantum gratie omnibus & singulis, quibus Verbum Dei predicatur, confert, aut conferre paratus est; quantum ad promovendam suis gradibus hominum conversionem sufficit: eoque gratia sufficiens ad fidem & conversionem, non tantum ijs obtingit, quos juxta Decretum absolute Electionis salvare velle dicitur Deus; verum etiam ijs, qui actu ipso non convertuntur.

VII.

Homo per gratiam Spiritus Sancti potest plus boni facere, quam re ipsa facit, & plus mali omittere, quam re ipsa omittit: neque credimus Deum simpliciter nolle ut homo plus boni faciat quam facit, & mali omittat, quam omittit: ac ut utrumque sic fiat ab aeterno præcise decrevisse.

VIII.

Quoscumque Deus vocat ad salutem, serio vocat, hoc est cum sincera & minime simulata salvandi intentione ac voluntate: nec eorum assentimur sententiae, qui statuunt Deum externe quosdam vocare, quos interne vocare, hoc est, vere conversos nolle: etiam ante rejectionem vocationis gratiam.

IX.

Non est in Deo voluntas istiusmodi arcana, quæ revelatae ejusdem in Verbo voluntatis sic contraveniat, ut secundum eam, arcanam scilicet, nolit conversionem, & salutem maximam partis eorum, quos verbo Evangelij, & revelata voluntate ad fidem & salutem serio vocat & invitat: neque hic, ut quidam loquuntur, sanctam simulationem, aut duplicem personam in Deo agnoscimus.

X.

Nec credimus Deum reprobos, quos vocant, hos in fines vocare, ut magis induret vel excusationem adimat, ut gravius puniat, ut aduocaret ipsorum ostendat: non autem, ut convertantur, credant, salventur.

XI.

Verum non est, ex vi & efficacia arcana voluntatis seu Decreti divini, omnia non bona tantum, sed & mala necessario fieri; adeo ut quicumque peccant, respectu Decreti divini non possint non peccare: Deum velle discernere, procurare hominum peccata, eorumque opera insana, stulta, crudelia, & sacrilegam sui nominis blasphemiam: movere linguas hominum ad blasphemandum, &c.

Falsum quoque & horrendum nobis est: DEVM ad peccata, quæ palam prohibet, occulta ratione homines impellere; peccantes non agere contra voluntatem DEI veram proprie dictam; consentaneum esse voluntati DEI, quod iniustum est, hoc est, quod præcepto ejus contrarium est; quinimo veram & capitalem culpam esse, facere DEI voluntatem.

Sententia Remonstrantium

Circa Quintum Articulum, qui est de Perseverantia, hæc est:

I.

P*erseverantia fidelium in fide, non est effectum illius absoluti Decreti, quo DEVS singulares personas, nulla conditione obedientiæ circumscriptas elegisse dicitur.*

II.

DEVS vere fideles, gratia & viribus supernaturalibus instruit, quantum ad perseverandum, & Diaboli, carnis, ac Mundi tentationes superandum, pro infinita sua sapientia sufficienter judicat: nec per DEVM unquam stat, quo minus perseverent.

III.

Vere fideles possunt à vera fide excidere, & in istiusmodi prolabi peccata, quæ cum vera & justificante fide consistere non possunt: nec potest hoc tantum fieri; sed, & non raro fit.

IV.

Vere fideles possunt culpa sua in flagitia & scelera atrocia incidere, in iisdem perseverare & mori; ac proinde finaliter excidere & perire.

V.

Neque tamen credimus vere fideles, etiamsi in gravia & conscientiam vastantia peccata nonnunquam incidant, protinus omni spe resipiscentiæ excidere; sed fieri posse agnoscimus, ut DEVS secundum multitudinem miserationum suarum eos rursus per gratiam suam ad resipiscentiæ revocet; quinimo non infrequenter id evenisse credimus: etiamsi de eo quod hoc certe & indubie futurum sit, persuasissimi esse nequeant.

VI.

Itaque hæc sequentia dogmata, quæ scriptis publicis in vulgus sparguntur indies, ut pietati & bonis moribus noxia, toto animo & corde rejicimus: nempe. 1. Vere fideles non posse deliberato consilio peccare: sed tantum ex ignorantia & infirmitate. 2. Vere fideles per nulla peccata à Gratia DEI excidere posse. 3. Mille peccata, imo omnia peccata totius mundi Electionem irritam facere non posse: cui si addatur, omnes omnino homines teneri credere se electos esse ad salutem, & proinde ex electione illa excidere non posse, quantum illud securitati carnali fenestram aperiatur, cogitandum relinquimus. 4. Fidelibus & electis nulla peccata ut ut magna & gravia esse possint, imputari; quin omnia præsentia & futura jam remissa esse. 5. Vere fideles in hæreses exitiales, in gravia & atrocissima peccata, uti sunt adulteria & homicidia prolapsos, propter quæ Ecclesia juxta justificationem Christi cogatur testari se ipsos in externa sua communione non posse tolerare; illosque non habituros partem ullam in regno Christi nisi convertantur, non posse tamen à fide totaliter & finaliter excidere.

VII.

Vere fidelis, uti pro tempore præsentis de fidei & conscientia suæ integritate certus esse potest; ita & de salute sua, & salutifera DEI erga ipsum benevolentia, pro illo tempore certus esse potest ac debet: & hic Pontificiorum sententiam improbamus.

VIII.

Vere fidelis pro tempore futuro, certus quidem esse potest ac debet, se mediantibus vigilijs, precibus, alijsque sanctis exercitijs in vera fide perseverare posse, nec ad perseverandum

Aut unquam illi defuturam divinam gratiam; sed, quomodo certus esse possit, se officio suo in posterum nunquam defuturum, sed in fidei pietatis, & charitatis actionibus, uti fidelem decet, perseveraturum in hac militia Christiana schola non videmus: nec ut hac de re certus sit fidelis, necessarium esse arbitramur.

Reverendissimi Patres ac fratres, Habetis sententiæ nostræ quædam reliquos quatuor Articulos propositionem: quam propugnare, & ei contrariam, quæ quoad maximam Thesum supradictarum partem Contra-Remonstrantium est oppugnare parati sumus, & ista ratione ut eam porro explicemus & defendamus quantum possumus & necessarium judicabimus, veritatis ipsius, gloriæ divinæ, conscientie nostræ & adificationis Ecclesiarum nostrarum interesse putamus.

Quandoquidem vero, postrema Sessione à Reverendo D. Praside moniti sumus, ut à negativis enuntiationibus abstinercmus, & de Electione potius quam odiosa Reprobationis materia ageremus; nos re in accuratius examen vocata, uti nos facturos promiseramus, quantum fieri potuit affirmative nostram super Articulis supra dictis sententiam enuntiavimus: interdu tamen etiam contrariam, ubi necessitas hoc postulare nobis videbatur, rejicientes. Quod ipsum ne sine grati causa à nobis factum videatur, Vestris Reuer. rationes aliquot expendendas dabimus; quæ ut sententiam nostram subinde negative exprimeremus, & non solum de Electione, una Prædestinationis parte; sed & de altera eius parte Reprobatione ageremus, suaserunt. Sunt autem Rationes hæc:

I.

Quia impossibile est, ut sententiam suam perspicue & plene proponant Remonstrantes, saltem circa primum Articulum, nisi per negationem & remotionem aliorum decretorum, quæ hominem vel ante lapsum vel in lapsu positum spectant. Nam primus Articulus Remonstrantium in Collatione Hagien si admittitur est prout iacet; sed questum fuit: Annon aliud agnoscerent decretum absolutum & sublimius, quod Electionis decretum dici debeat, quod tam quidem à nostris negatum fuit, & nunc etiam negatur; siue illud sit circa hominem condendum, siue lapsum iam, & in lapsu consideratum.

II.

Quia diserte habent literæ Citatoriæ D D. Delegatorum Illustr. Ordd. Generalium, ut sententiam nostram de quinque articulis proponamus, exponamus, defendamus, quantum possumus, & necessarium iudicabimus. At iudicamus necessarium esse, ut illam partim negative, partim affirmative proponamus.

III.

Quia non potest sententia aliqua rationibus defendi, nisi posita eius contradictoria. Quæ causa est, cur reuocari uocari siue principia prima scientiarum, rationibus à priori defendi non possint, quia illis ut contradicatur vel probabiliter saltem, impedit naturale intellectus & recte rationis lumen.

IV.

Quia sparsum est in vulgus, Remonstrantes traducere & mala fide proponere sententiam contra-Remonstrantium; quod si verum est, diserte & rotunde nobiscum illa negent Contra-Remonstrantes; quæ circa hos Articulos à nobis negantur. Putamus enim nos probare abunde posse, contrariam multis supradictis articulis sententiam adstruere Contra-Remonstrantes.

V.

Quia affirmationes negationibus nostris oppositæ, Ecclesias in his regionibus turbant, conscientias multorum indies offendunt, & Reformatam doctrinam suggillant, aduersariis omnibus ansam præbent, à quibus nos abhorrere, rotunda durioris & sublimioris istius de Reprobatione negatione, significatum volumus; idque eo magis,
quia

quia vulgo nobis sententia Contra-Remonstrantium impingitur, eoque nomine publice male audimus.

VI.

Quia aut vera sunt nostrae negationes, aut falsa. Si vera, quid quaesumus periculi? Imo cur non nobiscum se sentire pronuntiant Vestrae Reuer.? Si falsa, alterutrum sciendum erit: aut enim ostendendum rationes nostras, quibus istas negationes munire parati sumus, vim concludendi non habere; aut oppositis rationibus evertenda erunt, & asserenda contraria affirmationes.

VII.

Quia nuper in Synodis Provincialibus Hollandiae, Geldriae, & Ultra-jectinae diocesis, à Remonstrantibus & Contra-Remonstrantibus formati sunt Controversiarum status, per Theses & Antitheses contradictorias; idque cum in finem, ut ita formati in Synodo Nationali examinarentur.

VIII.

Quia in Epistola ad Exteros Theologos Ecclesiae Vvalachri, sententiam suam & nostram subinde affirmativè, subinde negativè proponunt.

IX.

Quia Contra-Remonstrantes non verentur illa quae nostris Thesisibus hic illis contradicunt, asserere & probare. Quid vetat itaque quominus nobis liceat ad sententiam nostram propositionem illam negare?

X.

Si maximam partem istarum Thesium negantium probavit Synodus Geldrica, contrariam damnando sententiam, cur nobis non licebit eadem paradoxa dogmata rotunda negatione improbare.

XI.

Iniquum omnino videtur, ut praescribatur Citato: quid sit dicturus ad causam suae patrocinium, quid non, praecipue tunc cum iudicium ferendum erit de citati causa.

XII.

Si hoc non concedatur Remonstrantibus, omnino indicabunt, uti & haecenus indicaverunt: Contra-Remonstrantes latebras querere, sententiam suam celare velle, aut eius defensionem diffidere, nec aperta & regia via ad veritatis inquisitionem liberam & minime impeditam grassari.

XIII.

Quia fieri vix potest ut rectum de Remonstrantium sententia feratur iudicium, eiusque veritas vel falsitas aqua lance expendatur, nisi etiam contraria sententia ad animum revocetur, & examinetur.

XIV.

Quia familiare est Philosophis & Theologis, in quaestionum controversarum examine κατὰ ἀναλογίαν, & ἀναρχολογίαν procedere, & modo ex negationibus inferre affirmationes, modo ex affirmationibus, negationes.

XV.

Denique quia in tali sententiam proponendi modo, praest nobis sacra Scriptura, cum inquit: Nolo mortem peccatoris, non vult Deus ut aliquis pereat: quibus phrasibus & enumerationibus negativis, suam de salute hominis sententiam proponit sapientissimus Deus.

Causae vero propter quas nostram de Reprobatione quoque sententiam exposuimus, haec sunt:

Quia.

I.

Quia secundum tenorem literarum Citatarum, licuit nobis sententiam nostram proponere, quantum possumus, & necessarium iudicamus. Quod ut à nobis factum esse constet, libere quoque quid de Reprobatione sentiamus, exposuimus.

II.

Quia ad gloriam Dei non minus facit, ut recte de eius iustitia vindicatrice, quæ in Reprobatione declaratur sentiamus, loquamur, scribamus, quam de eius misericordia quæ in Electione manifestatur.

III.

Quia non minus utiles sunt & necessaria comminationes, ad absterrendos hominum animos à peccatis, quæ à Reprobationis decreto efficacissima sumuntur, quam utiles & necessaria sunt consolationes, quæ ab Electione desumuntur, præsertim corruptissimo hoc nostro seculo, in quo quamplurimi doctrinæ gratiosæ Electionis, ad carnis licentiam & peccandi libertatem, suo exitio abutuntur.

IV.

Quia imperfecta & hiulca est tractatio Prædestinationis, omiſsa eius altera parte, Reprobatione.

V.

Quia scrupuli & difficultates, quæ Remonstrantes & eorum Ecclesias torquent, potissimum sunt circa Reprobationem.

VI.

Quia quotquot de Electione agunt Theologi, etiam ex opposito, de Reprobatione agunt, nec hic sententiam suam exponere gravati sunt Viri Clarissimi Iohannes Calvinus, Beza, Zanchius, Sturmius, Piscator, alijsque quamplurimi.

VII.

Quia tractatus pleni horridarum & in Deum contumeliosarum assertionum circa Reprobationem, eiusque annexam vulgus aliquot jam annis sparsi sunt, non sine bonorum offendiculo, & Reformatæ Religionis infamia.

Quod si ad hæc obijciatur, in Collatione Hagienſi aliter positam esse nostram sententiam. Respondemus. 1. Illum qui Haga-Comitis observatus fuit, disputandi modum, nobis iam non præscribere. Alius dies alias curas secum vehit, & discipulus prioris posterior dies. Quin & ingenue fatemur, plurima nos ex eo tempore, quo ad hoc argumentum, didicisse, ideoque ex præsentibus potissimum scriptis, non autem ex prioribus tantum, de nostra sententia indicandum erit. 2. In Collatione Hagienſi libello supplice illustr. Hollandia & VVæct-Erisia Ordinibus exhibito deprecati sunt Contra-Remonstrantes, ne de Reprobatione agerent. 3. Adsunt nunc nobis quamplurimi fratres Geldri, Ultraiectioni, Transſſalantani, qui Collationi isti non interfuere, quibus iam prout ipsi necessarium iudicabunt, sententiam suam efferre licet. 4. Tunc temporis non erat pronuntianda sententia de veritate aut falsitate Articulorum, uti nunc. Quare æquissimum est, ut plenaria concedatur Remonstrantibus sententiæ suæ propositio, explicatio, & defensio.

Si dicatur: nos Orthodoxam Ecclesiæ doctrinam traducere velle, ideoque huic periculum ingens imminere in ista agendi ratione. Respondemus. 1. Nos oppositam nostris Articulis sententiam habere pro heterodoxa. 2. Non agnoscere pro Ecclesiæ doctrinam: sed plurimorum Doctorem placitis. 3. Nihil causæ esse, cur periculum doctrinæ suæ imminere credamus Contra-Remonstrantes, siquidem à partibus ipsorum stet veritas, quæ sibi ipsa sufficit adversus subdolos omnes & speciosissimas licet argumentandi rationes. 4. Hoc unice seire desideramus à Veneranda hac Synodo, num pro sua & Ecclesiæ doctrinam agnoscat ea, quæ nostris Theſibus contradicunt, & nominatim illa, quæ de Creatione maxima partis ho-

minum ad interitum, Reprobatione infantium ex fidelibus etiam parentibus progenitorum, necessitate lapsus, vocatione ex Dei voluntate inefficaci, peccatorum omnium i revivibili necessitate, voluntate Dei arcana & revelata, Dei ad peccati existentiam operationibus & decretis, impossibili fidelium etiam in horrenda scelera lapsorum à fide iustificante defectione, alijsque capitibus à multis Contra-Remonstrantibus, & eorum sententia addictis, tum in his nostris, tum in alijs regionibus asseruntur: à nobis vero in Articulis iam recitatis reiecta & improbata sunt.

Si quis dicat, Confessionem à nobis exigi sententia nostra, eamque affirmative non negative enuntiamdam esse. Respondemus. 1. A nobis non solum exigi sententia nostra confessionem, sed etiam eius explicationem & defensionem: quæ citra reiectionem opposita sententia, recte institui non potest. 2. Nec hoc necessarium est, ut solummodo affirmative sint confessiones, cum etiam Ecclesiarum confessiones Catholica, Harmonia Confessionum, quin ipsa nostra Confessio Belgica, adversariorum sententias non raro reiciant, & veras esse negent.

Agnoscamus cum Rev. D. Praside, Doctrinam Electionis esse suavem, & consolationis plenam; Reprobationis vero ingratam: sed arbitramur eas, quæ ex absoluta & inconditionata Electione eliciuntur, consolationes periculi plenas esse, & peccandi commeatum hominibus (si ex sua indole continentur) facere, & oppositam Reprobationis absolute doctrinam iure meritoque odiosam esse, quia desperationis plena est, & iustitiæ divinæ contraria. Neque id tantum agendum Ecclesiæ Pastoribus, ut peccatores solentur, verum hoc quoque studium ipsorum esse debet, ut sceleratos & improbos moncant, fugere à ventura illa Reprobationis ira. Habet Ecclesia visibilis filios Dei, habet & mancipia Sathana, licet professione filij Dei esse videantur. Vtraque hic doctrina opus, & filijs Dei hereditas ab æterno Electione præordinata, annuntianda, & improbis pænæ quoque ab æterno Reprobationis decreto præordinata, denuntianda sunt.

Quamobrem statum sententiæ nostræ iam exhibitum mutilari, imminui, mutari, truncari, ab alijs minime æquum foret. Ipsi nos optimi sumus sententiæ nostræ interpretes, ipsi novimus qua parte nos in salebroso & difficili hoc argumento calceus urat, quid animos nostros torqueat, quid Ecclesiis nostris offendiculo sit. Cumque libera hæc sit Synodus, & mens sit illustr. Ordd. Generalium, ut quam possumus plenissime, apertissime, sententiam nostram explicemus, concedi hoc nobis debere, iure arbitramur, parati, si res exigat, plura adhuc addere, & plenius mentem exponere, si quid aut non satis aperte, aut non plene satis à nobis propositum fuisse credatur. Potissimum vero, quod nos in toto hoc argumento quam maxime angit & anxie habet, sunt quam plurima in gloriam Dei iniuria, & pietati noxia multorum Contra-Remonstrantium de Reprobatione eique annexis dogmata; quæ ab ipsis Reformationis initijs, turbas non leves Ecclesiis nostris dederunt. In his ut nobis & Ecclesiis nostris satisfiat, à Vestris Rever. per sacrosanctum Iesu Christi nomen petimus. Vident facile Rever. Vestra, quæstiones & controversias præsentēs non esse de segmentis unguinum, aut levioris momenti rebus, sed de ijs Theologiæ præctica capitibus, quæ gloriam Dei quam maxime illustrent, & pietatis studia promoveant, si de ijs recte sentiantur, aut contra gloriæ Dei quam maxime derogant, & pietatis cursum remorantur, si de ijs male sentiantur. Est autem Evangelici Doctoris officium, ea sectari ante omnia, quæ ad veritatem, quæ quidē secundum pietatem est, faciunt. ea vero è Christianorum Scholis & Ecclesiis exterminare dogmata, quæ impietati fomenta & alimenta sufficere & subministrare posse creduntur. Si silentio illa dogmata præteribit Veneranda Synodus, iudicabimus & iudicabunt Ecclesiæ nostræ, à Vestris Rever. ea tacito consensu probari. Si probentur, muneris nostri erit, conceditum nobis gregem Iesu Christi sedulo monere, ab istiusmodi ut sibi dogmatibus serio caveat. Si (quod speramus) publica Synodi voce improbabitur, Deo Opt. Max. gratias agemus, quod Ecclesiam suam ab istiusmodi, & erroribus purgare aggressus fuerit.

His omnes & singuli
subscripserunt.

Statutum quoque fuit, ut hoc scriptum post meridiem describeretur, quo accuratius expendi atque examinari posset.

Quia

Quia autem in scripto Citati quoque referebant, primum Articulum suum in Collatione Hagienſi à Contra-Remonſtrantibus, prout jaceret, admiſſum fuiſſe, eoſq; in eadem Collatione exhibitò Illuſtr. Hollandiæ & Weſt-Friſiæ Ordinibus libello ſupplice, deprecatos eſſe, ne de Reprobatione agere cogerentur: Scriba Feſtus Hommius, qui Collationi iſti interfuit, paucis expoſuit, quam non bona fide hæc de illis dicerentur. Conceſſiſſe quidem Collocutores Contra-Remonſtrantes hanc ſententiam quæ primo Remonſtrantium articulo exprimitur, nimirum, Deum decreviſſe fideles perſeverantes ſalvos facere, cum verbo Dei non pugnare, ſed quam loco doctri-næ de Electione divina poſuiſſent, docuiſſentque eam nihil aliud eſſe, quam generale illud Dei decretum, quo Deus ſtatuit velle ſalvos facere fideles perſeverantes; hanc doctri-nam eos oppugnaviſſe, atque oſtendiſſe, illam cum Verbo Dei pugnare: ſed nec libello ſupplice fuiſſe deprecatos, ne de Reprobatione ageretur. Cæterum, quia Remonſtrantes ſubdole in ipſo Collationis initio, ſeptem quæſtionibus ſpinofiſ, ac minime neceſſarijs, non tantum ad Reprobationis, ſed Electionis quoque doctri-nam ſpectantibus, à recto agendi ordine Contra-Remonſtrantes in ambages abducere conarentur, Contra-Remonſtrantes libello ſupplice apud Illuſt. DD. Ordines de tam iniqua agendi ratione conqueſtos fuiſſe, atque ut Remonſtrantibus mandaretur, ne extra juſtam agendi rationem jam inchoatam evagarentur, petiſſe. De Reprobatione autem Contra-Remonſtrantes, quantum ad ædificationem ſatis erat, ſententiam ſuam clare ibidem explicaviſſe, uti ſcriptorum editorum fide probari poteſt. Idem etiam Reverendus & Doctiſſimus Vir, D. Iohannes Becius, qui & ipſe huic interfuerat Collationi, ſuo præſens comprobabat teſtimonio. Quia autem Remonſtrantibus per Citatorias injunctum fuerat, ut conſiderationes ſuas de doctri-na tam in Confeſſione, quam in Catecheſi harum Eccleſiarum comprehenſa, ſcripto ſignatas Synodo exhiberent, nec dubium eſſe poſſet, quin eas aut paratas haberent, aut quam primum parare eas poſſent, poſtulatam fuit, ut eaſdem proximo die ſcripto exhiberent. Reſponderunt hanc poſtulationem præter omnem expectationem eis evenire: intellexiſſe ex literis Citatorijs has aliquando ſibi eſſe exhibendas, ſed exiſtimaviſſe quinque Articulos jam exhibitos prius fuiſſe explicandos, defendendos atque à Synodo dijudicandos, ac tum demum has conſiderationes proponendas eſſe. Aliud ſe ex Citatorijs intelligere non potuiſſe, ac propterea Conſiderationes illas non paſſe, neq; tempore tam brevi parare poſſe: petere itaque ut Synodo placeret, eo, quo ceptum erat pede, progredi; utq; harum Conſiderationum exhibitio, poſt abſolutam quinque Articulorum tractationem differretur. Reſponſum illis fuit: Inſtitutum agendi ordinem nihilominus ſervandum eſſe, neque de illis Conſiderationibus, niſi poſt pertractatam quinque Articulorum controverſiam agendum eſſe: poſtulare præterea Synodum, ut eas primo quoque tempore pararent ac traderent, ſi forte illuſtrationi ſententiæ ipſorum ſervire poſſent. Deuiſſe illos jam paratos eſſe, cum ante decennium, præſertim à Synodis particularibus harum exhibitio illis imperata eſſet, & nuperrime Hollandiſ-Auſtralibus ab Illuſt. DD. Ordinibus Hollandiæ & Weſt-Friſiæ injunctum, ut eaſdem Synodo Delphenſi exhiberent. Et quia ante multos annos, eas ipſas iſdem Illuſt. Ordinibus Hollandiæ & Weſt-Friſiæ obſignatis literis tranſmiſiſſent, ſylvamque earundem ſe paratam nuper habere profeſſi eſſent, ſubjecerunt, ſe ea de re nondum inter ſe contuliſſe, neque omnes eaſdem habere Conſiderationes. Paratam quidem nonnullos earum rerum ſylvam aliquam habere, ſed Belgice conſcriptam, neque hætenus digeſtam. De ſua ex ijs ſententia iudicari non poſſe. Quia eas non pro ſententijs ſuis, ſed pro animadverſionibus tantum conſideratione dignis haberent: nullas autem ſe habere conſiderationes; quas habere pro ſententijs ſuis vel- lent. Et quidem quas DD. Illuſt. Ordinibus olim tranſmiſiſſent, in multis nunc mutatas eſſe, quia *dies diem doceret*. Deinde viritim ſingulos rogavit Præſes, utrum aliquas haberent Conſiderationes. Reſponderunt, Henricus Leo & Bernerus Veze- kius, nullas ſe habere. Henricus Hollingerus, de Conſiderationibus ſe non cogitaſſe. Vbi ſuas Hollandi propoſuiſſent, ſe quoque de ijs diſpecturum: hoc quidem tempore vix unam habere. Zuyt-Hollandi, ſe habere ſuas, quas nondum digeſſiſſent. Noort-Hollandi, ſe eo fine Confeſſionem & Catecheſin non legiſſe, ut Conſiderationes aliquas in eam annotarent: putare tamen eſſe in illis quædam conſideratione digna: ſequæ ea, modo ſibi aliquod concederetur temporis ſpatium, conſignare poſſe.

Sapina, se vidisse quasdam animadversiones in sylva illa annotatas, quas existimaret esse consideratione dignas. Goswinus, occurrisse sibi quædam in Catechesin explicanti, quæ consideratione digna esse judicaret: ea autem non habere consignata. Asluerus Matthiſius, se non habere quod addat ad dicta collegæ sui Goswini. Carolus Niellius, se non explicare Catechesin Palatinam, sed Genevensensem: in ea nihil se observasse quod magni esset ponderis. Habere se nonnulla quæ in Confessione Ecclesiarum nostrarum observasset: ea vero se cum nemine communicasse: spectare autem ea ordinem doctrinæ potius, quam dogmata Catholica. Ultrajectini Remonstrantes responderunt: se tantum in causa quinque Articulorum sese Remonstrantibus adjunxisse: si quæ præterea haberent, se ea tanquam gravamina postea exhibituros esse. Mandatum illis denique fuit, quia corpus, ut loquuntur, non constituerent, ut singuli seorsim suas quas haberent considerationes, Synodo exhiberent: qui multas haberent, multas, qui paucas, paucas, qui nullas, nullas. idque intra spatium quatruidi. Responderunt, se non refragari quin hoc fieret. Posse tamen fieri, ut omnes inter se convenirent, visisque aliorum alij considerationibus, eas esse dignas examine judicarent, atque in eo casu posse eas conjungi. Responsum fuit, licere quidem hoc ipsum, modo ne alius alium inductionibus pravis in partes suas pertrahere conaretur.

SESS.
XXXV.

Sessione Trigesima-quinta;

XVIII. Decembris, Die Martis ante meridiem.

Propositum fuit, advenisse Reformatæ Ecclesiæ Campensis Deputatos, qui nonnulla Synodo haberent proponenda: eosque petere, ut quamprimum audiri possent. Atque in hunc finem literas commendatitias ab Illustriss. Principe Araucano attulisse. Placuit sequenti die audiendos esse. Atque examinata fuerunt Acta Sessionum aliquot præcedentium.

SESS.
XXXVI.

Sessione Trigesima-sexta;

XIX. Decembris, Die Mercurij ante meridiem.

Comparuerunt Deputati Ecclesiæ Reformatæ Campensis, quibus ab eadem Ecclesia adjunctus erat Reverendus Vir D. Iohannes Acronius, S. Theologiæ in Academia Franckerana Professor, & Ecclesiæ Campensis ad tempus in Ministerio verbi inserviens. qui scripto duodecim accusationum capita adversus Eduardum Vosculium, Thomam Goswinum, Asluerum Matthiſium, & Iohannem Schotlerum, Ecclesiæ Campensis Pastores, proposuerunt: simulque, quanto in periculo ea quæ in recepta doctrina ibidem persisteret Ecclesia, versaretur. Ei scilicet comminationibus partis adversæ quotidie metum incuti, ne ex Templo atque adeo ex Urbe ejiceretur. Quare & obnixè à Synodo petierunt, ut Ecclesiæ huic laboranti quam primum succurri, eiusdemque querelis remedium adhiberi posset.

Deputati Transifulani Synodo exposuerunt, supradictos Ecclesiæ Campensis Pastores, in sua quoque Synodo fuisse accusatos. neque eorum causam ibidem plene dijudicatam fuisse: eosque nondum à reatu absolutos ad hanc Synodum Nationalem provocasse, uti ex iisdem Actis, quæ prælecta sunt, constaret.

Re deliberata, tamen causa hæc ad Personalialia potissimum spectare videretur, quæ demum absolutis doctrinalibus pertractanda essent, quia tamen Ecclesia Reformatæ in evidenti periculo versari videretur, & Pastores dicti, de multis etiam doctrinæ capitibus accusati essent; statutum fuit, ut reliqui duo Pastores, Vosculus & Schot-

& Schotlerus, qui inter Citatos non comparerent, quamprimum ad Synodum citarentur. Citationis autem tempus ex sententia Illust. DD. Delegatorum, iudicio & prudentiæ Præsidis & Assessorum permissum fuit, ut explorato penitus Ecclesiæ illius statu, illud maturarent aut differrent, prout illis necessarium videretur.

Cæterum, ut illius laborantis Ecclesiæ periculo obviam iretur, placuit Amplissimum eius Urbis Magistratum Synodi nomine per literas rogandum esse, ut Ecclesiam jam dictam adversus omnem vim atque omnes injurias auctoritate sua protegere dignaretur: simulque imperare duobus illis Pastoribus, ne in posterum plebem adversus Ecclesiam jam dictam invektivis aut tribunitijs concionibus incitarent; sed pacifice & modeste se in ijs gererent. Illustres Delegati rogati à Synodo, suas quoque literas ad Amplissimum Magistratum Campensem, eundem in finem addiderunt.

Quia autem eo tempore Festum Natalis D. N. Iesu Christi instabat, propter cuius celebrationem actiones Synodi per aliquot jam dies interrumpendæ essent, Delegati Exteros Theologos rogaverunt, ac Provinciales monuerunt, ut in Urbe omnes propter incertam aëris hybernæ tempestatem sese continerent. Quo statim post Festum ad Synodicas singuli actiones redirent. Addidit Præses, Reverendos Seniores à Frisica Synodo Deputatos, gravi de causâ publico nomine domum esse revocatos, ideoque fore necessariam illorum per tempus aliquod absentiam. Quæ & à Synodo concessa ipsis fuit: monitique sunt, ut quam posset fieri citissime, de reditu cogitarent.

Sessione Trigesima-septima,

SESS.
XXXVII.

XX. Decembris, Die Jovis ante meridiem.

Comparuit atque in Synodum solemniter intröductus fuit Clarissimus Vir D. Gualtherus Balcanquallus, S. Theologiæ Baccalaureus, aulæ Pembrochianæ in Academia Cantabrigiensi Socius, à Serenissimo ac Potentissimo Magnæ Britanniæ Rege Jacobo I. Ecclesiarum Scoticarum nomine ad Synodum Deputatus, qui significavit, se Illust. DD. Ordinibus Generalibus in ipsorum confesso exposuisse causas, quare à Serenissimo Magnæ Britanniæ Rege, neque citius, neque plures nomine Ecclesiarum Scoticarum ad Synodum essent missi. Scoticas Ecclesias causâ Ecclesiarum Belgicarum semper favisse, semperque pro earundem salute atque incolumitate cum bello premerentur, publicas preces, posteaque cum disensionibus turbarentur, privata vota conjunxisse. In iisdem animis semper perstituras, seque ipsarum nomine in hoc conventu ad Ecclesiarum Belgicarum pacem, consilia sua omnia pro virili directurum. Ac deinde juramentum præstitit Synodicum.

Monitum à Præsidi fuit, quia plura essent dogmata, quam quinque Remonstrantium Articuli, quæ cum recepta Ecclesiarum nostrarum doctrina pugnarent, de quibus inde agendum esset, ut singularum Synodorum Deputati, in tempore omnia gravamina, si quæ haberent, dogmatica, pararent, eaque scripto comprehensa Præsidi exhiberent, ut eorum quorum maxime necessaria videretur pertractatio, postea delectus fieret.

Rogati præterea sunt singuli, ut si quid in Thesis Remonstrantium exhibitis forte observassent, quod non satis plene aut perspicue expositum esset, scripto id comprehensum Præsidi exhiberetur. Quod & à quibusdam est factum.

Quia vero Remonstrantes, aliquoties verba illa Citatoriarum Synodi, quibus jubebantur, ut sententiam suam proponerent, explicarent, ac defenderent, quantum possent, & necessarii judicarent, prout ita interpretati erant, quasi in ijs concessa esset ipsis libertas ad eum modum sententiam suam explicandi & proponendi, ipsi necessarium judicarent, atque huic interpretationi iniquas superstruerent exceptiones; rogata fuit Synodus, ut mentem de hisce verbis suam explicaret, ne, cum ad rem esset ventum,

Præses à Synodi sententia aberraret, aut Citati iustæ libertatis terminos egredierentur, vel exceptionibus iniquis subterfugia quærerent. Illustr. Delegati sententiam rogati, responderunt, intelligere se comma illud, quantum necessarium judicabunt, non ad propositionem & explicationem sententiæ; sed tantum ad eiusdem defensionem referendum esse, idque clare perspicui in Citatorijs, quæ ab ipsis ad Citatos essent datæ. In quibus diserte erat scriptum, ut sententiam suam proponant, explicent, & quantum necessarium judicabunt, defendant: adeo, ut ex ijs manifestum sit, illud comma, ad defensionem solam referri: neque posse, nisi quis cavillari velit, ad propositionem atque explicationem trahi. Quæ non debeat ipsorum iudicio aut arbitrio permitti, sed ad eum modum ab ipsis institui, quem Synodus necessarium judicaret. Tota quoque Synodus, consentientibus suffragijs declaravit, hanc suam esse sententiam. Quare visum fuit, hanc verborum Synodi in alienum sensum detorsionem, Remonstrantibus esse indicandam: eosque serio monendos, ut ab eiusmodi cavillis in posterum abstinerent, neque eiusmodi subterfugia deinceps quærerent: sed ut se ad sententiam suam plene dilucideque proponendam pararent: non quantum ipsis, sed quantum Synodo ad plenam eiusdem cognitionem iustumque examen, sufficere & necessarium videretur. Monitum deinde fuit, quia Citati in exhibitis scriptis quam plurimas narrationes, criminationes, & excusationes interferuissent, de quarum fide Synodo toti ac præsertim exteris Theologis non constaret, annon operæ esset pretiû, plenius de hisce rebus erudiri Synodum: placuitq; ut singulâ Synodorum Delegati, inprimis Geldriæ Australis, & Borealis Hollandiæ, dittonis Ultrajectinæ & Transisulaniæ, in quibus potissimum res istæ cum Remonstrantibus essent gestæ, brevem, fidelem, & accuratam de ortu & progressu harum Controversiarum & Contentionum, quæ in singulis acciderunt Provincijs, narrationem historicam conscriberent, Synodoque exhiberent. Quod se facturos esse, quantum per occupationes liceret, in se receperunt.

SESS.
XXXVIII.

Sessione Trigesima-octava,

XXI. Decembris, Die Veneris ante meridiem.

Remonstrantes scripto considerationes suas in Confessionem Ecclesiarum Bel-
6 gicarum exhibuerunt, excusaruntque se, quod per temporis angustiam, quas in Catechesin haberent, parare & simul tradere non potuissent. Subsignatæ erant à Citatis ex Hollandia Australi, M. Simone Episcopo, Eduardo Poppio, Ioanne Corvino, & Bernardo Dvinglonio. Reliqui quoque subsignatione declarabant, sese visis hisce fratrum Symmysiarum Hollandiæ Australis, quantumque per temporis angustiam licuisset, examinatis atque expensis, considerationibus, dignas iudicasse, ad quas in recensione Confessionis in Synodo Nationali aliquando instituenda, serio at-
tenderetur.

Prædicta fuit Præfatio quam his Considerationibus præfixerant, in qua declarabant, qua occasione illæ observatæ atque Illustr. DD. Ordinibus Hollandiæ ac West-Frisiæ literis obsignatis transmissæ olim fuissent: Inter cætera autem, multis de Confessionis atque Catecheseos recensione differebant. Sed & testabantur in ijs ipsis, nullum se Catholicum dogma in dubium vocare, neque quidquam in ijs definire, exceptis ijs, quæ in alijs ipsorum scriptis definita essent. Considerationes in Catechesin, dicebant harum numerum excedere. Eas autem se præ temporis angustia non potuisse parare; sed quam primum exhibituros. De Catecheseos ac Confessionis recensione, itemque de occasione, qua Considerationes istæ, ut vocari ab ijs solent, postulatæ olim fuerant à Remonstrantibus, fuisse disseruit Festus Hommius, qui & probavit, plurima illa præfatione haud bona fide narrari, longeque aliam, cur & postulatæ essent & exhibitæ, fuisse rationem. Quapropter denuo monitum fuit, ut fidelis harum controversiarum narratio Historica quamprimû conscriberetur, Synodoq; exhiberetur. Quæsitum porro fuit, num à Remonstrantibus ista considerationum exhibitione, Synodi decreto satisfactum esset. Illustres Delegati, de hac exhibitione, quin & de interpretatione illa verborum, quæ in Citatorijs extarent à Remonstrantibus detorta, sententiam suam hoc publico Decreto explicarunt.

Cum

Cum citatis atque publica autoritate advocatis fratribus Remonstrantibus, ab Illustrium ac Præpotentium DD. Ordinum Delegatis, injunctum, imperatum, ac mandatum sit nuper, Primo, ut considerationes super Catechesi & Confessione suas, intra diem quartum exhiberent, (quam quidem tempestatem ipsi sufficere tum judicabant) cum præterea serio graviterque sint moniti, singuli ut exhiberent suas: quanquam inter eos essent, qui habere nullas sese testarentur: nunc autem præter promissum, & bonorum ac piorum expectationem, suas tantum ad Confessionem exhibuerint, non etiam ad Catechesin, iisque omnes pariter, etiam qui nullas se habere fuerant testati, subscripserint; ea in re cum sine dubio ipsi intelligant, sese nec promissis suis, nec eorum, qui supremum in hoc loco representant Magistratum, dignitati atque autoritati fecisse satis: mandant, coram toto hoc conventu tam illustri, tam venerando, injungunt, præscribunt atque imperant, Illustrium ac Præpotentium DD. Ordinum Delegati, ut in posterum majorem sui, maximam illorum rationem habeant, quos suprema potestate armavit Deus immortalis: quique contemptum suum, ut meretur, vindicare & possunt, & judicio omnium, tam sæpe provocati, debent. Cumque præterea iterum, in scripto hodie exhibito, Nobiliss. ac Generosi Delegati, observarint, eos more suo ad mandatum DD. Ordinum atque ad Citatarum verba literarum provocare; monitos eos pro autoritate sua volunt, ut in posterum id genus cavillationibus & dictarum formularum interpretationibus abstineant. Cum hoc minime ipsis, sed Illustribus ac Præpotentibus Ordinibus, Dominis suis, eorumque competat Delegatis. Quare jubent, dicti Delegati, atque imperant, ut quas olim iidem Reverendi Fratres Remonstrantes DD. Ordinibus Hollandiæ, super Catechesi exhibuerunt considerationes, eas nunc iterum, cum alijs, si præterea quas habent, coram toto hoc venerando conventu, & quidem singuli, die Jovis proximo, tanquam coram facie ipsius Dei examinandas, atque excutiendas proponant. Præterea, quod toties jam monitum, ut considerationes tradant suas: cum præsertim Amplissimi Delegati, extra Reformata Ecclesiam, nullum inter illos, nullum alibi corpus Ecclesiæ agnoscant.

Tota quoque Synodus judicavit, mandatis Illustrium atque Nobilissimorum Delegatorum, ipsiusque Synodi, à Remonstrantibus non esse satisfactum, atque hac de causa serio esse admonendos, iisque injungendum, ut ad constitutum ab Illust. DD. Delegatis diem, considerationes singuli super Catechesi suas, earumque rationes, scripto exhiberent. Fuit & Citatis prælectum Delegatorum Decretum, significantque, idem illis & à Synodo injungi. Responderunt, dolere sibi ex animo, cum officium prestarent, seque satisfecisse arbitrarentur, accusari nihilominus inobedientiæ. Non potuisse plura per temporis angustiam parare. Causam, cur singuli non exhibuerint suas, hanc esse, quod ante quatuor septimanas, Zuyt-Hollandiæ, ad mandatum Ordinum Hollandiæ, suas consignassent, reliquos autem visis illis, judicasse, eas esse consideratione dignas: non enim habendas esse pro Thesis aut Conclusionibus; sed tantum pro animadversionibus consideratione dignis. Prætes rogavit, quandoquidem jam toties negassent, eas se paratas habere, quomodo nunc dicant, sese eas ante septimanas quatuor ad mandatum Ordinum Hollandiæ parasse? Responderunt, Eas se tunc temporis rudi tantum Minerva parasse, & in chartas coniecisse.

Rogati sunt, qui ex Zuyt-Hollandia citati erant, an hæc traditæ considerationes eadem illæ essent, quas ante annos aliquot obligatas Illustr. DD. Hollandiæ ac West-Frisiæ Ordinibus tradidissent: M. Episcopus respondit: se ad Illustr. Ordines nullas misisse, cum isto tempore nondum ad Ministerium vocatus esset. Poppius, se quidē eo tempore quasdam concepisse, quas tamen non misisset: omnes autem

quas tunc conceperat, hisce jam traditis contineri. Iohannes Arnoldi Corvinus, paucas se consignatas misisse, easque omnes & plures hisce exhibitis esse insertas. Bernardus Dvvinglonius, se quoque ante annos aliquot quasdam consignasse, & Illustrib. Ordinibus misisse: cæterum quia tunc temporis eo non valeret iudicio, quo nunc valeret, plerasque postea delevisse: quod non viderentur ipsi dignæ quæ exhiberentur. Iſaacus Frederici, qui eo tempore etiam in Hollandia Australi ministerio fungebatur, respondit, se quoque paucas misisse, inter eas autem nullas fuisse, quæ non istis essent comprehensæ. Etiam rogatis, cui eas, quas transmissérant, tradidissent; respondit Iohannes Arnoldi, sibi hoc excidisse, cæterum arbitrari, ad Collegium Illustr. D D. Deputatorum se misisse. Amplissimus D. Musius, Prætor Dordrechtanus, declaravit, Collegium illud nullas ejusmodi Considerationes unquam accepisse. Dvvinglonius respondit, se illas obſignatas in ædibus Iohannis Utenbogardi reliquisse: ut per illum Illustr. D D. Ordinibus traderentur. Idem quoque se fecisse dixit Iſaacus Frederici, seque nescire cui illas tradidisset.

Quæsitum præterea ex ijs fuit, cum plerique in Synodo ante paucos dies profecti essent, nullas se habere Considerationes, unde tam multæ ita subito in mentem illis venissent? Responderunt, se visis Zuyt-Hollandorum Considerationibus, & quantum per temporis angustiam licuisset examinatis, judicasse eas accuratiore examine dignas esse.

Rogati præterea, utrum hæ ita ipsorum essent, ut scrupulum illis moverent, (si enim nullos ipsis moverent scrupulos, non videri necessarium, ut ijs expendendis Synodus detineretur:) Responderunt Zuyt-Hollandi, movere quidem ipsis scrupulos aliquos, non tamen ita ut propterea ipsorum fluctuaret fides: verum ita, ut existimarent accuratiore dignas esse consideratione, petebantque, ut hi ipsi scrupuli sibi à Synodo eximerentur. Henricus Leo respondit, nullas se habere, quas prodire à se vellet, neque has velle haberi pro suis; sed censere dignas tantum quæ examinarentur. Idem respondit Bernerus Vezekius. Henricus Hollingerus respondit, se tantum unicam habere quæ sua sit: quam & scripto tradidisset: reliquas tamen existimare consideratione dignas. Quæstionem illam, utrum sibi scrupulum moverent, magni momenti esse: ad eam non posse ex tempore à se responderi. Neque de eadem exacte cogitasse. Si ad eam respondendum sit, tempus se deliberandi postulare. Philippus Pynakerus, se Confessionem eo sine nunquam legisse, ut ullas in eam considerationes annotaret: cæterum quæ scripto consignatæ essent, eas se legisse: neque tales sibi movisse dubitationes, ut propterea Synodi iudicium expetere vellet. Non enim suos esse eos scrupulos. Dominicus Sæpma, nec se quidem eo sine Confessionem legisse: Visas quidem sibi consignatas examen mereri, nondum tamen sibi scrupulum hære. Niellius, habere se suas, etsi non quoad dogmata Catholica: exhibitas non omnes esse ipsius, sed plerasque. Iſaacus Frederici & Samuel Næranus, se sententiam suam in earum subsignatione dixisse. In quibusdam sibi scrupulum hære, non tamen in omnibus. Ubi autem hæreat, suo loco indicaturos. Thomas Gofvvinus, expendisse se exhibitas, quantum per angustiam temporis licuisset, seque iudicare, attentione accurata dignas esse. Neque tamen penitus inspexisse. Forte enim & sibi scrupulum moveri posse. Assuerus Matthisius, antehac non fuisse sibi scrupulum motum, sed perlectis nunc exhibitis, in quibusdam moveri.

Denique rogati sunt, an præter hæc nunc exhibitas, alias præterea in Confessionem haberent. Plerique responderunt, se ingenue fateri, alias se non habere: alij, nunc sibi alias non occurrere.

Visum ergo fuit, ut quæ jam exhibitæ ab illis essent, describerentur. Quo accuratius à singulis expendi possent.

Sessio Trigesima-nona,

SESS.
XXXIX.

XXVIII. Decembris, Die Iovis ante meridiem.

HAc Sessio Remonstrantes, suas, ut vocabant, in Catechesin harum Ecclesiarum Considerationes exhibuerunt: conjunctim quidem ab Episcopo, Poppio, Corvino, Duingtonio, Pynackero, Sapma, Narano, & Hollingero subsignatas: seorsim vero suas tradiderunt singuli, Niellius, Gofsvinus, Matthius, & Isaacus Frederici. Ryckvaert & Vezekius, nullas se, quas exhiberent, habere profitebantur.

Rogati sunt, an hæc quoque eadem essent, quas jam olim Illustribus Hollandiæ & VVest-Frisiæ Ordinibus exhibuissent: tum, an præter hæc alias haberent. Responderunt, has easdem esse illas, quas olim Illustr. D D. Ordinibus tradidissent, quantum meminisse poterant: etsi jam multo plures essent additæ; sequæ alias præter hæc nullas habere.

Theologi Palatini declararunt, sese à Serenissimo Electore Palatino, in mandatis habere, ut si quid forte adversus Catechesin Palatinam adferretur, diligenter caverent, ne in præjudicium Ecclesiarum Palatarum quidquam statueretur. Quare, petere se, ut Considerationes istæ sibi traderentur: ut examinatis ijs, responsum ad eas pararent, quod deinde Synodi judicio permitterent. Promissumque ipsis fuit, nihil in ipsorum præjudicium actum iri.

Quandoquidem traditis jam Considerationibus omnibus, ad ipsam porro quinque Articulorum pertractationem atque examen esset veniendum, cumque Remonstrantes in Thesis exhibitis, sententiam suam nondum satis plene ac plane proposuisse viderentur, moniti ac rogati sunt, mentem ut suam ad interrogata quædam Synodi rotundius & plenius explicarent. Responderunt, hunc agendi modum nec probare se nec sequi posse. Et quia Citatorijs permissum ipsis erat, ut sententiam suam proponerent, explicarent, & defenderent, quantum ipsi necessarium judicarent, se in causæ suæ defensione uti hac libertate velle, eamque ita proponere atque explicare, prout ipsi necessarium judicarent. Declaratum ipsis fuit, de hac Citatoriarum interpretatione, quam & ante adhibuissent, rogatam fuisse Synodum, eamque declarasse, libertatem illam tantum ad defensionem sententiæ in Citatorijs extendi; non autem ad declarationem & propositionem sententiæ esse detorquendam. Ideoque modum declarationis, Synodi arbitrio & judicio esse relinquendum. Atque ita declarationem esse instituentam, non quantum ipsis; sed quantum Synodo ad sententiæ ipsorum plenam cognitionem justumque examen sufficere ac necessarium esse videretur.

Ad hæc responderunt, se ita semper Citatorias intellexisse, uti eas sunt interpretati: sequæ eo animo atque ea spe accessisse, ut eo modo ageretur, utque ea libertate fruerentur. Causam suam hunc agendi modum postulare: nisi eam vellent prodere, agere aliter non posse: necesse esse ut primo loco in omnibus Articulis atque argumentis de Reprobatione ageretur: cum in illo Articulo præcipuus totius controversiæ cardo versaretur; circa illum præcipui hærent scopuli, atque ex illo præcipuæ exorta essent contentiones. Quare, non posse se, ab animo imperare, ut alium agendi sequerentur modum, præter illum, quem ad defensionem causæ suæ ipsi commodissimum esse judicarent. In agendi modo, omne causæ suæ præsidium esse positum: ac proinde malle se ab actione Synodica desistere atque urbe cedere, nisi ipsis debita in antecessum concederetur ac permitteretur agendi libertas, prout ipsi causæ suæ conducere, & necessarium esse judicarent.

Delegati monuerunt, ut mandatis Synodi obtemperarent, meliusque, quid ab animo suo impetrare possent, expenderent. Se enim operam daturus, ut autoritas Synodi & Illustrissimorum D D. Ordinum Generalium, quorum

quorum locum hic tenerent, facta atque testa contra ipsorum exceptiones atque tergiversationes maneret. Rogata fuit, de eadem Remonstrantium tergiversatione, Synodi sententia, reque diligenter expensa, quo ipsis, quantum fieri posset, in hac re obviam iretur, atque omnis conquerendi ansa præcideretur, statutum fuit hunc in modum:

Quoniam Remonstrantes aliquoties professi sunt, se per conscientiam in Synodo subsistere ulterius non posse, nisi prius caveatur ipsis, fore ut de Electione & Reprobatione ea ratione, quam in Thesis & scriptis suis hactenus exhibitis proposuerunt, in posterum agatur: Synodus, quo magis ipsis fiat satis, publice ac coram omnibus declarat, statuisse sese ac statuere, sententiam ipsorum, non de Electione modo, verum etiam de Reprobatione, expendere atque examinare. Quantum, nempe, in conscientia, ad Dei gloriam, adificationem & tranquillitatem Ecclesiæ, omniumque conscientiarum, posse ac debere satis esse, ipsa iudicaret. Ad agendi vero modum, qui hic est servandus, & ordinem quod attinet, suum esse de eo discipere, non autem Fratrum Remonstrantium qui huc sunt Citati, quicquam præscribere existimat. Eosdemque frustra conscientiam obtendere, cum nihil quod cum verbo Dei pugnet, vel à Delegatis, vel à Synodo, ijs hactenus injunctum sit, atque hic de re agatur, quæ non conscientias, sed methodum agendi atque modum spectat. Ideoque, si quam debent, conscientia habere rationem velint, optime facturos si æquissimis summarum Potestatum imperijs iudicioque Synodi, qua par est sese reverentia submittant.

Decretum hoc Synodi Remonstrantibus prælectum fuit, rogatique sunt, utrum ei vellent acquiescere. Responderunt, se per conscientiam non posse. Cumque monerentur, ut de tota re maturius deliberarent, eique rei tempus deliberandi offerretur, illi ulteriore sibi deliberatione opus esse negarunt.

Statutum sibi satis ac deliberatum, istum agendi modum non sequi. Delegati monuerunt serio, ut sub contumaciæ, atque, ut loquuntur, arbitrariæ Politicæ correctionis pœna, obloqui cessarent, Decretoque Synodi acquiescerent. Illi nihilo minus in proposito persistebant, eodemque modo respondebant, se per conscientiam Synodi Decreto, atque his Delegatorum mandatis, obtemperare non posse.

SESS.
XL.

Sessione Quadragesima,

XXIIX. Decembris, Die Veneris ante meridiem.

Indicatum fuit à Præside, Remonstrantes ea ipsa hora curasse scriptum satis prolixum deferri, rogatumque fuit, utrum esset prælegendum. Placuit Illustribus Delegatis, nondum prælegi; sed ut prius sese sisterent Citati. Quibus, ubi jam comparuissent, hoc Decretum suum prælegi mandarunt.

Illustrium ac Præpotentum Ordinum Delegati, post jam toties & suam, & Venerandæ huius Synodi interpositam auctoritatem, postque tot Decreta hoc in loco promulgata, quæ contempta, insuperque à Citatis habita, ægerrime, pro eo ac debent, ferunt, denuo isdem imperandum serio existimarunt,

marunt, ac jam imperant, ne quis posthac simili temeritate ipsi sese opponere audeat, sed præscripto Synodi iam ante prælecto, quod vim plenam, sicut æquum est, ac robur suum obtinere volunt, prompte & sine detractione pareat: neque idem illud, vel silentio vel discessu suo infirmare audeat; sub pœna contumaciæ, aliaque arbitraria, etiam Politica, adversus delinquentes statuenda.

Rogati sunt, an tandem Delegatorum Decrêto morem gesturi essent. Responderunt, mentem suam sese in scripto Præsidi tradito exposuisse, ac propterea rogare, ut hoc legeretur. Delegati denuo mandarunt, ne ulterius jam moras necterent; sed ad rem venirent, candideque responderent. idque his verbis:

Generosi ac Nobiles Illustrium ac Præpotent. D D. Ordinum Delegati, pro autoritate summa, qua hic pollent, vetant denuo atque interdunt, ne quid hoc in loco prælegatur, quod hesterni postremoque Synodico Decrêto ulla ratione adversetur, vel autoritati eius detrahat: quemadmodum & pro eadem mandant, iubent Remonstrantibus Citatis atque indicunt, ne silentio aut discessu, quem pretendunt, suo, venerando atque augusto huic Conventui, moram in posterum iniçiant, sed in rem præsentem protinus se sistant atque ad interrogata candide ac sincere respondeant.

M. Episcopus respondit, ut hesterni die declarant, sic & eo die declarare, se per conscientiam parere non posse: nisi plena sibi libertas permitteretur, eo modo causam suam proponendi, explicandi, & defendendi, prout ipsi necessarium judicarent. Declaratum fuit, æquam, justam, atque Christianam libertatem ipsis plenarie concedi. verum absolutam, & quæ nullis circumscripta esset Synodi legibus, concedi ipsis neque posse neque æquum esse. Conscientiam huic inobedienciæ frustra obtendi, cum præsertim nihil imponeretur ipsis quod cum Verbo Dei pugnaret, cumque ea res tantum esset ordinis, ideoque per se media. Haud levem Delegatis totique Synodo fieri injuriam, quoties æquissimis illorum Decretis, conscientias suas opponerent: quasi aliquid iniqui, aut divino Verbo contrarium, ea continerent.

Ut autem postpositis tergiversationibus, ad rem tandem ipsam aliquando veniretur, rogati sunt, utrum Articulos à Remonstrantibus propositos ac defensos, pro suis agnoscerent, iussique ut singuli viritim responderent. Episcopus respondit, non posse se decreto acquiescere, quo juberentur ad ejusmodi quæstia respondere: æquum esse, quam postularint, concedi sibi libertatem: Citatos esse, ut causam communem defenderent: petere itaque, concedi sibi libertatem in omnibus argumentis & articulis, ita cam proponendi explicandi & defendendi, non ut Synodus, sed ut ipsi judicarent esse necessarium. Moniri sunt denuo à Præside, cogitarent saltem se non esse Iudices qui agendi legem debeant præscribere, sed Citatos, quorum sit sese ordini à Iudicibus constituto subijcere. Debere ipsos memores conditionis suæ esse. Quod si membra Ecclesiarum Reformatarum Belgicarum censerent, judicio eorum, qui has repræsentant, se subijcere debere. Infolens & inauditum esse, Ecclesiarum Reformatarum Pastores, earundem Synodi judicio submittere se nolle. Hujus detractionis causam non esse aliam, nisi quod non assuevissent leges accipere, sed dare: cogitare nunc, quæ facta esset rerum mutatio, & quo essent loco: ideoque qui essent agnoscerent, seque ut Citatos ordini à Iudice præscripto subijcerent. Respondit M. Episcopus, quicquid facerent, hoc conscientiam dictare sibi: neque intelligere se posse, justam sibi libertatē hætenus concessam esse. Ea autem nisi concedatur, malle se tacere. Henricus Leo rogatus, ut ad propositam quæstionē responderet, dixit; D. Præsidem

in eo esse totum, ut in odium supremarum potestatum ipsos adduceret. Quia hoc agendi modo veritas supprimeretur, cedere se malle ministerio & publico, quam hanc legem pati. Nolle quidem refragari Magistratui; non posse tamen isti Decreto acquiescere: semel se examini fuisse subiectum, nolle iterum examinari. Præses reprehendit eum, quod in re tam levi & quæ tantum ordinem spectaret, ministerio abire veller: rogavitque, utrum bona conscientia id possit facere? Ille petiit, ut ex scripto sibi liceret respondere. Bernerus Wesekius idem rogatus, respondit, immorari se scripto exhibito, se quoque semel examinatum; nolle se iterum examen subire: respondere non posse nisi plena ipsis libertas relinqueretur: causam communem esse: nihil se nisi cum reliquis facturum. Hollingerus dixit, ea se accessisse fiducia, ut hic sua libere eoque modo quem conducere existimarent causæ suæ, agerent. Legem Illustrium Delegatorum cum aequitate pugnare, ac proinde se non posse respondere: neque cuiusvis esse, ad interrogata omnia publice respondere. Iohannes Corvinus respondit, nisi permetteretur ea libertas quam postularent, & quam æquam censerent esse, ulterius se pergere non posse. Poppius, petere se, ut scriptum Præsidi exhibitum prælegeretur. Præsides respondit, D D. Delegatorum Decreto, ne id fieret, præscriptum esse: mandatumque ut responderent singuli, se itaque rogare eum, Utrum ad propositam quæstionem respondens esset. Atque ille, nisi libertas, quam petierant, concederetur sibi, parere se non posse. Quidvis autem malle pati. Bernardus Dvvinglonius, eandem sibi quoque mentem esse quæ Poppio: non posse illum agendi modum ingredi, nisi postulata concederetur libertas. Philippus Pynakerus se idem respondere. Dominicus Sagma, se non posse per conscientiam. Theophilus Ryckvaert, causam suam communem, communibus viribus agendam esse: se non esse ea animi præsentia, ut ad omnia interrogata respondere posset, neque quidquam tam bene dici posse, quod non saepe in deteriorem partem rapiatur: paulo ante se ludibrio exceptos, ac proinde malle silere. Respondit Præsides, nullo quenquam illorum ludibrio affectum esse; sed insolentem illam Episcopij vocem, qua significabat, eam sese libertatem petere, non quam Synodus, sed ipse iudicaret necessariam, non sine offensione audiri potuisse. Carolus Nicliius, se quoque non esse ea animi præsentia, neque ea in sermone Latino promptitudine, ut ex tempore ad singula quæsitæ respondere posset. Esse intolerabilem legem, si Synodo liceat quemcunque velit eligere quem interroget, cuique ad interrogata necessario sit respondendum: iniquissimum esse, si quis ex iudicio adversæ partis, causam suam agere cogatur: nullam esse tam bonam & æquam, quæ perverti sic non posset. Ac proinde, se huic decreto acquiescere non posse. Fateri quidem, Magistratibus obediendum esse, sed & legem debere ab ijs approbari, à quibus obsequium postulatur. Responsum ei fuit, satis ostendere ipsum, non deesse ipsi nec animi præsentiam, nec sermonis Latini promptitudinem: non esse hic prolixè disputandum aut perorandum: postulari tantum, ut doctrinæ ejus singuli rationem redderent, quam in hisce Ecclesijs docuissent. Nuper exrerorum suffragijs evidentissime ostensum ac comprobatum fuisse, Synodum pro parte adversa haberi non posse: ac proinde illud toties ab illis reponendum non esse. Regessit, non licuisse ipsis rationes illas expendere, neque datam fuisse operam, ut ipsorum conscientijs satisficeret. Responsum illi fuit, satis distincte illas fuisse prælectas. Habuisse tempus eas expendendi, proinde debuisse eas conscientijs abunde satisfacere. Verum eos nihil aliud egisse hætenus, quam ut tempus protraheretur, sumptusque in immensum crescerent. Aslucrus Matthysius respondit, non posse se à sententia in scripto expressa discedere: petere itaque, ne hoc vitio vertatur sibi. Thomas Gofsvinius, nihil se habere, quod responso collegæ adderet. Samuel Næranus, petere se, ut scriptum exhibitum legatur, rationes expendantur, ac refutentur. Quod nisi fiat, non posse se per conscientiam à petitione recedere. Præsertim cum hanc petitam libertatem illis citatoriæ concedant. Responsum fuit, eas talem ipsis libertatem non concedere, quæ soli illorum arbitrio relicta esset, nullisque Synodi adstricta legibus. Isaacus Frederici membrum Synodi se esse, neque eo animo conjunxisse se Remonstrantibus, ut viritim interrogarentur: sed

ut pariter communem causam defenderent. Ac proinde petere, ut in hac re præreeretur: quia alium eventum videret, quam cogitasset. Se in silentio malle expectare, quid sibi evenitum esset. Ac privatim potius visurum, quam ut disputationibus & interrogationibus obnoxius esse velit. Responsum fuit tum à Præsidente, tum à Daniele Heinsio Delegatorum nomine, ipsos corpus aliquod seu cæterum non constituere, quemadmodum jam sæpius hoc inculcatum esset. Viritim enim eo vocatos esse, ut doctrinæ suæ rationem singuli redderent. Concedi quidem ut conjunctim inter se deliberarent, & si inter eos conveniret, respondere posse, hanc communem esse omnium sententiam. Interim etiam singulos à Synodo rogatos, doctrinæ suæ rationem reddere teneri: neque hoc iniquum esse, cum ipsi quoque in declaratione scripto exhibita, testarentur, plurima à tempore Collationis Hagienfis didicisse se, ac proinde non tantum ex prioribus scriptis judicari velle. Necesse esse igitur, ut Synodo de sententia in qua nunc versarentur, constaret. Cum præsertim jam examen ejus sit instituendum. Id non posse fieri, nisi ad quæstia Synodi diserte responderent. Denique rogati omnes simul sunt, utrum in responsionibus jam ante datis persisterent. Ad quæ omnes pariter & singuli, in iis se persistere, atque arbitrari, causam communem, communiter agi debere, responderunt. Atque ita omnes secesserunt. Placuit Delegatis eos revocari denuo, monerique, ut rem maturius perpenderent. Concessumque illis fuit in horam pomeridianam quartam deliberandi spatium. Monitumque sunt, ut totam accurate rem expendere, utque ad obedientiam se componerent. Responderunt, non opus sibi esse ut amplius deliberarent: Se quod ante dixerant etiamnum dicere, atque in sententia persistere. Non posse in communi causa sigillatim respondere se, nisi in antecessum libertas illa concederetur sibi, ut, quemadmodum judicarent ipsi necessarium, causam suam agerent. Atque ita secesserunt.

Placuit Generosis Delegatis, secundo eos vocari. Cumque rediissent, ab iisdem Delegatis serio ipsis imperatum fuit, ut Decreto Synodi atque ipsorum mandatis inorem tandem aliquando gererent. Et quandoquidem contumaces esse persistebant, mandarunt insuper, ne, non impetrata potestate, urbe abirent.

Sessione Quadregesima-prima:

Eodem Die post meridiem.

Quandoquidem Remonstrantes, pertinaci proposito sententiam suam de quinque Articulis, ad interrogata Synodi plenius exponere recusarent, deliberatum fuit, quid in hoc negotio jam porro agendum esset. Placuit prius esse prælegendum Remonstrantium scriptum ante meridiem exhibitum, quod ita habebat:

Nobilissimi Illustr. Ordd. Generalium Delegati, Honorande Præses, Reverendis. Claris. Doctissimi Viri Patres ac Fratres,

Quantum voluptatis & gaudij cepimus ex eo, quod ad Synodum hanc Nationalem citatos nos intelligeremus, idque eum in finem, ut sententiam nostram de controversis quinque Articulis libere proponeremus, explicaremus ac defenderemus, quoad possemus ipsi & necessarium judicaremus: tantum profecto doloris & tristitia concepimus ex eo, quod ubi ad sententiam nostram pertractationem devenit, eos nobis in illius defensione limites præscribere visum sit venerandæ huic Synodò, quibus ut circumscribi nos patiamur, non patitur rei ipsius æquitas, veritatis, de qua agitur, causa, & optimis suffulta rationibus conscientia nostra, ad quæ tamen tanquam ad actionum omnium cynosuram fideles Iesu Christi servos & incorruptos veritatis assertores respicere perpetuo oportet. Quanquam enim nec ij simus, qui leges ipsi Synodo præscribere aut possimus aut debeamus, sed qui probe sciamus nos Citatos esse, & Citatorum personam, non vero Iudicum in hac ipsa Synodo sustinere; tamen nec ij profecto per Dei gratiam sumus, qui vel deliberato animi

proposito, vel per inconsultam temeritatem, vel per supinam negligentiam, aut alijs de causis eam agendi in presenti negotio rationem inire in animum induxerimus, quæ Ministerij nostri ad quod vocati sumus, scopo, edificationi, nempe, Ecclesiarum nostrarum in veritate & pietate, addite etiam, si libet, Citationis ad hanc Synodum fini, prorsus repugnet.

Maledictionem illi denuntiat Scriptura, qui opus Domini segniter ac negligenter facit, nec dignus ille regno cælorum judicatur, qui adnota semel ad aratrum manu, retrospicit, hoc est, à sancto suo & in timore Domini suscepto opere ac proposito, sola rerum terrenarum, gratiæ aut periculi, doloris aut laboris, consideratione se abduci patitur. Novimus utiq; optimam alias & justissimam certissimamq; causam præjudiciis quæ maximis gravari, speciose traduci, & aperta licet sit, intricari tamen posse, si de ea pro arbitrio ac libitu disponendi & pronuntiandi potestas omnis sit penes partem adversam; Contra vero nullam esse usque adeo à veritate, innocentia, æquitatis præsidio destitutam, cui non aliquis color & schema rectè obduci queat ab ijs, qui adversa parti eam oppugnandi & in lucem protrahendi, copiam facere detrectant.

Nos, Reverendi Viri Patres ac Fratres, hoc solum nobis dari petimus, & etiamnum petimus, ut non solum quid de toto Prædestinationis negotio, Electione pariter & Reprobatione (de ordine solum hic contendere nec animus nobis, nec mens est,) sentiamus, credamus, doceamus, nobis in hac Synodo proponere, explicare, & defendere concedatur: verum etiam pari jure ac equali libertate contrariam oppugnandi, prout necessarium ipsi judicabimus, potestas nobis fiat. Si enim is hujus Synodi, tantis impensis convocata, scopus est, ut exacerbati utrimque animi leniantur, ut pax sua Ecclesiis & Reip. restitnatur, omnino necesse erit in causas inquiri, quæ tranquillos antea animos exacerbant; & etiamnum indies magis magisque exacerbant. Sunt autem causæ, quamplurima dogmata & assertiones, non tam circa Electionis, quam præcipue circa Reprobationis doctrinam; quæ magnorum licet Ecclesiæ Doctorum autoritate fulta in Ecclesias harum provinciarum non sine gravissimo multorum indies offendiculo, nominis Divini ignominia, & reformationis labe introducantur. In quibus si conscientijs nostris, si tot tamque florentibus Belgij Ecclesiis, quibus præfetti sumus, Vestris Rever: satisfiat, plana ad concordiam & dissidentium animorum reconciliationem sternetur via.

Et quid, quæsumus, Vos Fratres, æquius est, quàm ut nos, de quorum honore, existimatione, Ministerijs, ne quid gravius dicamus, jam agitur, semel patiamini in sinum vestrum, hoc est ejusdem Ministerij consortium & concorporum fratrum ea effundere, quæ nos angunt & sollicitos habent, & in quibus cum spiritu mansuetudinis erudiri à Vestris Rev: humiliter & serio flagitamus; cedere parati unicuique meliora docenti. Multa Tribus nostris ut falsæ & horrenda damnamus, nec temere, sed gravissimis de causis, quia illa ipsa doceri, in vulgus indies spargi, imo, quæ quorundam vel inscitia vel perversitas est, nobis quotidie impingit videmus, audivimus, & cum damno nostro persentiscimus. Hec ipsa itaque ut à cervicibus nostris amoliamur, ut Dei Verbo contraria esse probemus, ut pietati noxia esse doceamus, quæ lex, quæ ratio prohibet, imo quæ non potius lex & ratio præcipit? Sane, si intra istas leges tacendi & loquendi, quæ tacere vel loqui, nos vellent, nos coercerent quotquot de rebus Religionis nobiscum disceptant Adversarij, sane de injuria conquereremur quam maxime & merito. Accedit quod præstantissimi Reformata religionis Doctores, uti suam de Prædestinatione sententiam defendendi leges præscribi sibi nunquam passi sunt, ita nec adversariis unquam eam oppugnandi & refutandi leges præscribere aut potuerint, aut voluerint. Expendite, quæsumus, Viri Patres ac Fratres, rationes, Vestris Reverentiis à nobis exhibitas, quibus ut sententiam nostram de utroque Prædestinationis decreto tum Affirmative, tum Negative proponere ac propugnare adversus dissentientes & disceptantes Contra-Remonstrantium sententias, nobis potestas concedatur, æquissimum & necessarium esse probavimus.

Si illas solidas esse judicatis, annuite æquissimæ nostræ petitioni & si minus solidas, rationes vestras opponite, quibus redargui ac refutari eas posse creditis. Cogitate & nobis aliquando coram Deo nostro & Jesu Christo summo Ecclesiarum Pastore reddendam rationem villcationis nostræ, & nobis non minus quam Vestris Rev: hanc ante omnia curam incumbere, ut, quod in nobis est, gloriam Dei nostri ac Salvatoris Jesu Christi, cui devoti ac consecrati sumus vindicemus ac propugnemus. At qui hoc in nobis fiet, si grassantibus hac tempestate impune tot erroribus (si modo errores solum dici debeant) quos Ecclesia Catholica vel damnavit olim, vel pro suis nunquam agnovit eos ubi commodum & quam maxime opportunum est, nempe in hac ipsa Synodo, refutare non liceat & spargente illa ipsa per agrum Domini zizania maligno spiritu,

spiritu, oīes & quasi rerum omnium securi agricolæ dormitemus. Si unquam alias, nunc certe glorie divine & Ecclesiarum Reformatarum interest, eas ab ijs dogmatibus purgari, quorum nomine peccasse hæctenus apud totum Christianum Orbem audiverunt: quæ hæc sunt: Deum maximam hominum partem exitio æterno destinasse, citra prævisionem peccati; hominē ē creasse ut laberetur; lapsos quamplurimos externe vocare solum, quos interne converſos & salvos fieri nolit; peccata ipsa prædestinasse, decreviſſe ut fiant, procurare etiam, omnia tam bona quam mala necessaria fieri; etiam aliquot fidelium liberos in infantia morientes æternæ damnationi adjudicari; Baptismum non in omnibus rite baptizatis infantibus secundum rei Veritatem, remissionem Peccatorum & Spirituum regenerationis obſignare; Fideles in horrenda scelera per ipsos gratiam salutis non amittere, & quæ plura sunt Theſibus roſtris rejecta dogmata. Ad quæ præſcripto ſilere non pietatis foret; ſed impietatis summe: non prudentiæ, ſed irreligioſe timiditatis ac ſocordie: non facilitatis & moderationis Chriſtiane: ſed in Dei ac Chriſti gloriam crudelitatis maxime. Munus roſtri eſt nihil celare, quod ad promovendum pietatis ſtudia facit, & munus ſui eſſe putavit Apoſt. Paulus non ſubterfugere quominus omne Dei conſilium annuntiaret. Qui etiam em, inquit Auguſtinus occidit, & qui prædit mendaciam, uterque reus eſt: ille quia prædeſſe non vult, iſte, quia nocere deſiderat. Quos ſum ergo hæc circumſpecta & anxia nobiſcum agendi ratio? Cur de Electione ſe diſputare, de Reprobatione rix loqui, aut non niſi taliorum præſcriptum & demenſum robis licuit? Cur non miſius hæc à peccatis abſterreat panis formidine, quam illa offici roſtri nos commoneſcit, & ſolati argumēta efficaciffima ſubminiſtrat? Nec eſt nobis in hac Synodo negotium cum infirmioribus qui lacte cgeant, quos gravioribus quæſtionibus exerceri non expedit: ſed cum Viris eruditiffimis, quique exercitatos in S. Scripturi ſenſus habent, qui ſus (uti nos quidem iudicamus) hæ diſputationes excuſſe ſepius ſunt, imo in ſuccum & ſanguinem jam abiſſe videri debent. Apud quos quin utiliter de hoc argumento diſſertatio inſtitui poſſit, minime dubitamus. Quare ut hic aut ſcientium, aut ſententiam defendendi limites nobis præſcribi patiamur, à contrariæ ſententiæ aſſertoribus, non permittit cauſa noſtra, quæ hoc poſitiſſimum nomine apud conſcientias noſtras commendatur, & porro apud Chriſti inos quoſvis, adeoque poſterioratem ipſam commendabitur, quod ſupradictorum dogmatum nobis conſci non ſintus, ſed ea toto animo & corde de teſtemur. De Electione quæ moventur Diſputationes noſtro iudicio minus periculi habent, ſed quod Reprobationis caput attingit, reſecanda hic ſunt multa, quæ ſanam doctrinam velut gangræna depaſcunt, & peccatoribus multis deſperationis metum incutunt. Cumque de Electione in Collatione Hagieſi liberaliter diſputatum ſit, & quæ noſtra ſuper hoc capite ſit ſententia, Veſtris Rev. conſtare poſſit ex dicta Collatione, epistoſa ad Exteris Theologis miſſa, & ex contrariæ Declarationē, in qua ſententiam noſtram à novitatis crimine indicavimus, minus neceſſarium arbitramur, de eâ ſolum oſeroſam denuo inſtituere diſſertationem. Verum cum de Reprobatione abſoluta & incondicionata, unde omnis in Eccleſias calamitas deſluxit, actum nondum ſit, neceſſarium quam maxime erit ad tranquillandus Eccleſias, ut de hoc dogmate, quæque ei annexa ſunt, propius diſcipiatur, & nobis, ſi qua commodaratione fieri poterit, ſcrupuli eximantur, qui nos in hunc uſque diem torſerunt, & à Contra-Remonſtrantibus diſſentiendi cauſam non levem præbuerint. Acceſſiſtis, Viri Patres, & Fratres, ad Synodum hanc ut iudicium rectum iudicetis, & poſt ſerium ac rigidum veriſatis examen, de Veritate aut falſitate ſententiæ noſtræ pronuntietis. Noſtis enim ignorantiam Iudicis plerumque eſſe calamitatem innocentis. At quomodo pronuntiabitis plena animi perſuaſione de ſententia noſtra, ſi eam, nec plene perceperitis prout eam proponere ac defendere in animo habemus, nec eam quæ noſtra contraria eſt, oppugnari à nobis libere patiamini? Nec eſt præſcripto, quod hic odium Veſtræ Rev. ſententiæ ſuæ, aut ſcandalum Eccleſiæ creatum iri metuant. ſi de Veritate neceſſaria & ad pietatem utili, ſcandalum ſumitur, utilius permittitur naſci ſcandalum, quam Veritas relinquitur. Eſt veritatem à veſtris partibus ſtare creditis, cur limitationibus, reſtrictionibus & cautelis hic opus? Eſt ea veritas, præſertim divine, indoles, ut ſui ipſam nuquam pudeat: ſed nudam ſe omnibus conſpiciendam præberi amat. Non poſſumus adverſus veritatem quicquam, ſed pro veritate, ut cum Apoſtolo Paul. loquamur: & ſicut nihil eſt ad defendendum puritate tuius, ita nihil ad dicendum veritate facilis, inquit Hieronymus. Nullus hoſtis, nullus reprehendor formidandus eſt amatori Veritatis. Aut enim merito reprehendet, aut immerito. Si merito, audiendus: ſi immerito, ſerendus eſt. Nec ſatiſſi nobis, ſi dicatur, Synodum permiſſuram, ut noſtram de Reprobatione ſententiam tractemus, quod illa ipſa ad gloriam Dei, Eccleſiarum adificationem, & tranquillitatem conſcientiarum, neceſſarium fore iudicabit. Nam hac iſa reſtrictione nobis prædictum libertas, & plenaria ſententiæ noſtræ deſenſio & contrariæ impignatio, præterquam quod non levis ſuſpicandi data ſit nobis occaſio, Synodum ubi nos de Electione diſſerentes audiverit,

nequaquam permissurū, ut Contra-Remonstrantiū, & eorum, quos illi pro Orthodoxis habent, de Reprobatione sententiam, prout necessariū iudicabimus, ad incudem revocari. Nam jam ante in Collatione Hagienſi iudicavūt Contra-remonstrantes, hoc spectare ad præjudiciū illorū, qui in hoc argumento aliter sentire possent: Ecclesiāq; magis conturbandas & inquietandas.

Quamobrem responsionis nostræ hæsterna summa fuit : nobis Citatis Remonstrantibus, non esse præscribendum, quomodo sententiam nostram de toto hoc Prædeterminationis negotio enuntiare, & contrariam impugnare debeamus, sed nobis in hac Synodo quæ libera vocatur, in qua per consequens veritatis disquisitio libera & minime impedita insitui debebat, liberam esse concedendam sententiæ nostræ cum adversæ impugnatione, propositionem, explicationem, defensionem. Et in hac Responsione etiamnum omnes & singuli persisterimus: ratio non contumaciam hanc esse & pertinaciam, sed in bono proposito & præcipuo causæ nostræ assidue perseverantiam. Nec ob aliam causam hac matutina Sessione ad horam solitam in Synodo nos non sistimus, quam ne novæ super hac ipsa causa disceptationes forte cum Nobiliss. Delegatorum indignatione, Synodi quoq; offensâ & Auditorum tedio moverentur, nobis utpote in hac nostrâ sententiâ etiamnum persistentibus, & omnib; rogantibus, ne ulterius nos Vestra Rev. in hoc negotio constringere, urgere, ac gravare velint. Interca non est quod VV. DD. & RR. hoc nostrum propositum, inobedientiam interpretentur: cum & ipsi Contra-Remonstrantes, cum in Collatione Hagienſi jussi essent ad interrogata quadam nostrâ de Reprobatione respondere, Magistratui morem gerere gravati fuerint, usque adeo ut collationem ceptam abrumpere se malle profiterentur, quam ut summarum potestatum imperio se constringi paterentur: nihil aliud conscientiæ suæ prætexentes, quam quod Ecclesiæ ædificationi obfuturam eam agendi rationem iudicarent. Quare cum res ipsa loquatur, (Contra-Remonstrantium verbis utemur, non posse nos bona conscientia in arenam hæc descendere, hac lege, ex qua jam ante liquido videmus, non nisi majorem rerum confusionem, conturbationem Ecclesiarum, animorum exacerbationem, inquietationem Reip. & veri ipsius implicationem: atque ob tenebrationem oborturam; confidimus etiā hanc detractionem nostram pro signo inobedientiæ, aut tergiversationis, apud æquos rerum æstimatores habitum non iri. Quod si tamen Veneranda huic Synodo sua stet sententiâ, bono conscientia testimonio nos solabimur, & animas nostras in patientia posidentes, & eventum Deo commendantes, cum alijs expectabimus, quid de tota hac re Synodus iudicatura sit, ut si illud comperiamus Verbo divino consentaneum, suffragio nostro lati & cum gratiarum actione comprobemus; sin minus, patienter istud, prout Christi servos decet, feramus; parati deinceps, ita nos componere, ut ille sæpe atque intemerata obedientia eā quam superioribus nostris juxta Dei verbum debere intelligimus, nos, actionesq; nostras Deo, proximo, & conscientijs nostris, approbemus.

Subscripta erant singulorum nomina.

Scripto hoc prælecto & diligenter expenso, quaesitū fuit, an propter has rationes à Remonstrantibus propositas, in Synodico Decreto aliquid mutari oporteret: auditisq; super ea re omnium tam exterorum quam Provincialium Theologorū sententijs, declaratum fuit conscientibus suffragijs, tantam Remonstrantibus libertatem ad defensionē causæ suæ concessam esse, quanta ex ratione & dignitate Synodi, Citatis concedi posset. Ac proinde nullam esse causam, cur Synodicum Decretū murandum videretur, aut cur Remonstrantes querelam instituerent, vel autoritatē huius Synodi subterfugerent. Nihil illis esse imperatū, quod ullo modo conscientias ipsorū gravare posset. Ac proinde, conscientia velū frustra pervicaciæ obtendi. Abunde ijs, omnibusq; modis satisfactū iam esse. Absolutam illam, nullisq; circumscriptam limitibus liberatē, quam petunt, à Synodo concedi ipsis non posse. Æquum esse ut certis sese legibus submittant. quibus si exorbitent, coërceantur. Cū honore Synodi & ædificatione, majorem ipsis concedi libertatem non posse, quam quæ decreto eius iam concessa esset. Cæterum, ut de æquitate toti constaret mundo, atque ut Remonstrantes ad officium faciendum tandem aliquando permoverentur, aut si in tergiversatione hæc persistarent, magis magisq; iniquitatis convincerentur, atque inexcusabiles redderentur, statutum fuit, ut Decretum hoc Synodicum, paulo proximiori explicatione extenderetur, utq; libertas ante à Synodo concessa, non sententiam tantum suam defendendi, sed & contrariam oppugnandi, disertis verbis exprimeretur. Ne conquerendi causam haberent ullam, quod mentem Synodi non satis assequuti essent. Utq; hæc fusior Decreti declaratio proximo ipsis die iterum prælegeretur, serioque denuo admonerentur, ut æquissimis tandem Synodi Decretis morem gererent, & ab eiusmodi tergiversationibus desisterent.

Sefsionè Quadragesima-secunda,

XXIX. Decembris, Die Saturni ante meridiem.

Prælecta fuit Synodo atque approbata prolixior ac plenior superioris Decreti Synodici explicatio, in hunc modum concepta:

Remonstrantes rogati ut sententiã suã tum Thesibus, tum Scriptis exhibitis propositã, ac primo quidem loco de Electione divina, per rotundas atque apertas, ad interrogata à Synodo ipsis proponenda, responsiones, dilucidius pleniusque explicarent; illi ea ratione, eandem penitus exponere recusarunt, petieruntque explicandi modum sibi liberum relinqui, prout ipsi necessarium & causæ suæ utile judicarent, non autem prout videretur Synodo. Professi sunt præterea, sibi agendi modum à Synodo præscriptum iniquum videri. Sibi permitti velle, non tantum primo loco, sed & circa omnes Articulos & Theses, singulaque argumenta de sententia Contra-Remonstrantium & eorum quos illi pro Orthodoxis habent, quoad Reprobationem agere, quia in hoc argumento calcens illos maxime urgeat: indignum esse, ut illi qui in Ministerio tamdiu sunt versati, denuo quasi examini subijciantur; imprimis si in causa communi singuli viritum interrogentur, cum non omnes sint eadem animi præsentia & promptitudine præditi: hac ratione leges loquendi & tacendi ipsis præscribi, libertatemque, quæ in legitima Synodo requiritur, præcidi. Rationem causæ non permittere, ut defensoribus limites ab ijs præscribantur, qui contrariæ sententiæ sunt addicti. Quare testati sunt, se cum bona conscientia hanc agendi rationem sequi non posse, aut in Synodo diutius subsistere, si hæc ipsis præscribenda sit: malle se publico Ministerio discedere, & quidvis pati, quam huic agendi modo se subicere. Declaratum ipsis à Synodo fuit, non esse Citatorum, ludicibus modum agendi præscribere, sed præscriptum à Iudicibus sequi. In hac agendi ratione nihil esse injustum; nihil à Iudicis officio alienum, nihil quod conscientias ipsorum gravare possit. Justam ac Christianam libertatem, sententiã suã explicandi, ac postea eandem defendendi ipsis concedi & relinqui: sed ne illa in protervã quidvis sine causa, fructu, atque edificatione proponendi, disputandi & cavillandi licentiam abeat, Synodi esse prudenter dispicere ac cavere. Petitionem Remonstrantium pugnare cum jure & praxi omnium Synodorum legitimarum, penes quas semper fuit modum atque ordinem agendi Citatis præscribere, non autem ab iisdem accipere. Libertatem eiusmodi quæ nullis, nec Illustrum DD. Delegatorum, nec Synodi legibus sit circumscripta, qualem hic petunt, nec illos petere debere, nec Synodum concedere posse, cum ipsa hæc Synodus legibus suis adstricta sit. Diserte hoc ipsis à Synodo indicari & promitti, non tantum de Electione divina, verum etiam ubi ille Articulus explicatus & absolutus fuerit, immediate postea de Reprobatione esse agendum, quantum ad Dei gloriam, Synodi informationem, edificationem & tranquillitatem Ecclesiæ, omniumque conscientiarum posse & debere satis esse à Synodo judicaretur. Naturam rei & doctrinã, exemplum Apostolorum, & praxin omnium Doctorum, postulare, ut prius de divina Electione, quam de Reprobatione agatur, uti quoque ipsi in articulis Hagienfibus egerunt. Et quia sententiã suã in multis non satis perspicue & plene proposuerunt,

non esse commodiorem penitus de ipsorum sententia cognoscendi viam, quam per responsiones ipsorum ad interrogata proposita. Sic in iudicijs examen causæ institui usitatissimum esse. Sæpius fuisse illis ab Illustr. & Præpot. Ordd. Generalium Delegatis indicatum, non constituere ipsos corpus aliquod, sed singulos pro se viritim citatos esse. Licere quidem hac in causa inter se communicare, verum & singulos sententiæ & doctrinæ suæ rationem reddere debere, ubi hoc necessarium esse Synodus iudicaverit. Si qui forte sint inter ipsos, quibus non sit ea animi præsentia aut promptitudo ad respondendū, eam à Synodo moderationem adhibitum iri, ut inprimis rogentur illi qui maxime inter ipsos in hac causa exercitati habentur. Quibus an reliqui assentiantur paucis significari ab ipsis posse. Si vero existiment se probare posse, in Ecclesijs hisce Belgicis ab earundem Pastoribus aut Doctoribus doceri dogmata quædam gloriæ Dei inimica, veræq; pietati noxia, aut quæ à recepta & in Formulis consensus explicata harum Ecclesiarum doctrina dissentiant, uti jam sæpius objectarunt, non arbitrarium ipsis fore, sed à Synodo insuper injunctum iri, ut ea quoq; post explicatam ac defensam sententiam suam, ea qua decet modestia producant, atq; oppugnent; ut Ecclesiæ Belgicæ à tam gravibus objectis criminibus liberentur: & aut accusati, si convincantur erroris, in viam reduci queant, aut patefacta illorum innocentia, accusantiū iniquitas toti Ecclesiæ & mundo patefiat, idq; ad Dei gloriam, & Reip. Christianæ tranquillitatem: Synodum deniq; non tantū permittere, sed & optare, ut rogati liberrime ad quæsitā respondeant. Frustra eos conscientiam hic contra obtendere, quandoquidem nihil quod cum Dei verbo pugnet, ijs ab Illustr. Ordd. Generalium Delegatis, aut à Synodo hæcenus injunctum aut propositum sit, agaturq; hic de re quæ conscientias non tangit, sed ad methodum tantum & agendi modum spectat: quin potius si conscientiæ suæ, quam debent, rationem habere velint, eos ad obtemperandum æquissimis supremarum potestatum mandatis, huiusque Synodi ordini & iudicio acquiescendum, teneri.

Vocati sunt Remonstrantes, fuitq; hæc illis prælecta explicatio, rogatiq; sunt, an Decreto Synodi, uti nunc explicatum est, parere vellent. Illi explicationis huius apographum sibi tradi, pariterque tempus deliberandi petierunt. Delegati indicarunt, statutum ipsis esse, si in tergiversando persisterent, aliquos ex suis eo ipso die Hagam ablegare, ut ad Illustr. & Præpot. DD. Ordd. Generales, totam hanc rem referrent, quo illorum sententiam super ea re intelligerent. Ideoque tempus non permittere, ut diutius deliberarent. Ne tamen rem præcipitari conquereretur, mandatum ipsis fuit, ut accepto declarationis huius autographo in proximum conclave secederent, ibiq; inter se deliberarent, quo sententiam mox suam Synodo rotunde exponerent. Communicatis consilijs reversi responderunt, Quanto propius rem in deliberationem vocarent, tanto magis sibi necessariū videri ut longius deliberandi tempus sibi concederetur: multa enim in hac declaratione contineri, quæ hæcenus tam dilucide proposita non fuissent. Velle se libenter scripto respondere, ut quantū posset fieri, tum Illustr. DD. Delegatorum mandatis, tum & conscientijs suis satisfacerent, ac proinde iterum amplius deliberandi tempus petere. Addebant, nunquā mentem suam fuisse ut de ordine aut methodo agendi controversiam moverent. Tantum hoc dicere, iniquum esse, si ad libitū adversæ partis respondere tenerentur. Petere se eam libertatem, quam Citatoriæ promitterent, hoc est, ut sententiam de Controversijs suam, quantum ipsi necessarium iudicaret, proponerent atq; explicarent. Responsum ijs fuit, Synodum non esse partem adversam, neq; illa verba Citatoriarum ad propositionem atq; explicationem, sed ad defensionem tantum esse referenda: hæc jam sæpius ipsis publice explicata & probata fuisse. Non decere hæc toties reponi: mentem Synodi expressiori hac explicatione satis clare nunc illis perspectam esse, atq; ex illa intelligi facile posse, libertatem illis justam, satisq; amplā concedi. Posse itaq; & debere in re tam perspicua extempore respondere. Rogati sunt

sunt denuo utrū missis subterfugijs desistere à petitione illa, & decreto acquiescere vellent. Responderunt iterum, se deliberandi tempus petere. Vt autem ab hac pertinacia omnibus rationibus dimoveri possent, consultum fuit iudicatum, ut sententia Theologorum exterorum de hoc ipso eorum subterfugio, ipsis præsentibus de scripto pteligerentur, si earum forte rationibus ad obediendum permoveri possent.

Prælectæ itaque sunt illis Exterorum omnium sententiæ; rationum pondere & numero abunde munitæ. Qui consentientibus declarabant suffragiis, ab omni ratione & methodo esse alienum id quod Remonstrantes peterent, ut prius de Reprobatione quam de Electione agere sibi liceret. Decretum Synodi iustissimis rationibus subnixum esse: mandata Delegatorum æquissima esse, neque usquam Dei verbo contraria. Quare privata iis iudicia opponi non posse, neque eorum conscientias ullo modo iis gravari: ac proinde posse ac debere Remonstrantes iis parere: libertatem illis iustam esse concessam; tantamque, quanta in legitima Synodo (quæ suis quoque legibus adstricta esset) requiri, aut concedi posset.

Sententia Theologorum Magnæ

Britanniæ,

De aequitate Decreti Synodici, cui refragantur fratres Remonstrantes.

Quoniam veneranda hæc Synodus rogavit, ut Exteri suam de aequitate Decreti Sententiam, & facto fratrum Remonstrantium, qui hæcenus huic Decreto morem gerere recusarunt, exponant, officij nostri esse duximus, breviter quid de tota hac re sentiamus, explicare.

Quod multis argumentis contendunt Remonstrantes, sententiam suam quandoque exprimendam negativæ, quodq; etiā urgent expedit, ut non solum de Electione, verum etiā de Reprobatione agatur, id totum ijs libenter concedimus. Quod vero ultra sibi concedi postulant, ut de suis negativis Thesis, & controversia Reprobationis primo in loco difficiatur, idque præcise earatione, qua ipsi in Thesis exhibitis usi sunt, hoc nobis videtur minime concedendum.

Nam I. Ipsa rei natura docet, ab affirmatione esse ordiendum, non à negatione; quia omnis negatio in aliqua prævia affirmatione fundatur; non poterit ergo doctrina non Electionis & Reprobationis clare intelligi, nisi prius Electionis ratio dilucide explicetur.

II. Reclamat omnium Theologorum exemplum, quorum nemo à spinosis illis negativis suam tractationem exorsus est, sed singuli ab Electionis doctrina initium capientes, posteriori semper loco & parcius de Reprobatione disputarunt.

III. Si hæc esset expeditissima & facilima procedendi via, quam nobis delinearunt Remonstrantes, tamen nec illis, nec nobis est integrum ea insistere. Non illis, quia iussi sunt primo in loco suam quam probant & docent sententiam Synodo exhibere, & rationibus confirmare; non contrariam, quam improbant exagitare. Non nobis, quia ordinem à suprema potestate constitutum pro libitu immutare, temerarium agnoscimus, & à nostro officio alienum.

Ratio conscientia propter quam Remonstrantes affirmant, se non posse ab ordine in Thesis observato discedere, videtur nobis invalida. I. Quia methodus, sive ordo procedendi, in huiusmodi negotiis, est libera circumstantia, neque pertingit ad conscientiam cuiusquam. Est igitur gravis error & periculosus, malitiam moralem in illis rebus ponere, quas Lex divina non damnavit, sed libertati nostræ permisit.

II. Quia præceptum Magistratus, præsertim supremi, obligat ad obedientiam, quando non contrariatur præcepto divino. Nullum autem mandatum divinum proferri potest, quod vetat ab Electione incipere, aut quod constringat de Reprobatione ad præscriptum à Remonstrantibus ordinem agere.

III. Quia in adiaphoris supremus Magistratus vice Dei ostendit quid expedit & decet. Si igitur ille statuerit expedire, ut hoc tempore & ordine de una re agatur, & alio tempore de alia; in huiusmodi rebus privatorum iudicia opponere Magistratui; est omnem eius auctoritatem enervare, & conscientia prætextu confusionem inducere. Iam quod ex adverso Synodus requirit, ut penes ipsam sit ordinem & modum in Synodicis actionibus præscribere, & non penes Remonstrantes, id æquissimum est, & omnium Synodorum praxi consentaneum. Nam I. Si citati Leges præscriberent Synodo in hisce rebus, ipsi in eam exercerent potestatem,

quam inferior in superiorem habere non debet. 2. Ipsa Synodi membra non possunt sibi hoc arrogare, ut quo ordine ipsi velint, & quantum ipsi necessarium indicabunt, de qualibet re proposita loquantur: quanto minus debent citati Remonstrantes hoc sibi vindicare. 3. Synodus lege obstricta est, hasce controversias examinare, quantum indicabit ad Dei gloriam, Ecclesie edificationem & tranquillitatem conscientiarum facere: at Remonstrantes eo modo obstricti non sunt. Est itaque multo magis metuendum, ne illi excurrant in quaestiones minime necessarias, quam ut Synodus de indulgentia necessarias praeferat.

Quaquam ne ullus locus detur illorum suspicionibus, indicamus non abs re fore, ut Remonstrantibus diserte promittatur, non modo tractandam fore doctrinam Reprobationis; sed singulas etiam eorum Theses, quas probare possunt in Ecclesiis hisce Belgicis, fuisse à Contra-Remonstrantibus, quos vocant, defensas.

Sententia Palatinorum.

Cum graves subesse causas oporteat, cur Subditus à summo Magistratu suo iussus, rationem fidei suae contra Divi Apostoli Petri monitum reddere nolit: & vero fratres Remonstrantes Illustrissimorum Dominorum suorum iussu in legitima hac Synodo Ecclesiae roganti, fidei suae rationem exponere recusent, nec aliud quidquam pretendant, quam libertati conscientiarum suarum non satis esse cautum; merito queritur, An Synodus arctioribus, quam par est, finibus, Remonstrantium in dicendo libertatem circumscripserit, & an maiorem illis libertatem concedere potuerit aut debuerit? Nos re in omnem partem diligenter excussa; statuimus, libertati conscientiarum Remonstrantium in proponenda, declaranda, defendenda sententia sua, plus quam satis cautum esse: dum toties dictum, promissum & ad ravim usque illis inculcatum est, non solum de Electione, sed etiam de Reprobatione cum illis actum iri, & liberum illis fore, exposita sententia sua contrariam modeste rejicere, & scrupulos de Reprobatione suos expromere: daturamque operam Synodum, ut iis illi eximantur. Aequum autem esse, ut de Electione prius, de Reprobatione postea agatur, vel ipsi non diffitebuntur, si perpendant, morem hunc & Scripturae & naturae, & scholis Theologicis esse convenientissimum, siquidem Scriptura de Electione frequenter, absque ulla Reprobationis mentione disserit; & Naturae ordo postulat, ut doctrina Electionis doctrinam Reprobationis praecedat: nec ullus est Theologorum, qui in horum Articulorum pertractatione tali methodo sit usus, qualem Remonstrantes desiderant. Necessarium quoque esse ita procedere inde patet, quia hic ordo à summo Magistratu Synodo praescriptus est: & Remonstrantes tolerantiam doctrinae suae, non Reformatae Ecclesiae petiverunt: quae tolerantia nulla illis ratione concedi potest, nisi prius constiterit, an doctrina illa sit tolerabilis: constare autem hoc non potest nisi Synodi iudicio subiciatur. Et mirum est, Fratres Remonstrantes tantopere laborare de Reprobis, cum Scriptura ipsi parvus de istis, fusus de Electis soleat loqui. Iniquum quoque esse illos propter iudicia Dei in Reprobos, turbare conscientias Electorum; & ita agere causam Reproborum, ac si ad patrocinium hominum iusto Dei iudicio reprobos suscipiendum, certo sint stipendio conducti. Profanum est porro, in tam profundo mysterio promiscue quaestiones curiosas vel movere vel admittere, cum Apostolus ipse curiositatem illam compimat, eicens, O homo! tu quis es qui responsas Deo? Postremo, cum fratrum Remonstrantium periculo coniuncta foret ista, quam postulant, agendi ratio: quando nec fratres Belgas, nec Theologos externos, reos poterant peragere illarum blasphemiarum, quibus doctrinam Orthodoxam hactenus impune oneraverunt.

Obtinent generatim, modum istum interrogandi & respondendi sibi displicere: sed meminisse debebant, Christianis Veteribus gloriosum fuisse fidei suae rationem, etiam coram infidelibus, reddere posse; quocumque id etiam modo fieret.

Obtinent speciatim. 1. Talem modum esse pedagogicum: se semel examinatos nolle examinari amplius. Nos vero modum istum positi Christianum esse agnoscimus, qui in Ecclesia Palatina magno cum fructu pridem est usurpatus, hodieque usurpatur. Neque enim quisquam peregrinus in illa ad functiones sacras admittitur, nisi prius ad quaesita de fide sua responderit, etiamsi decies alibi fuerit examinatus. Itaque non refugerunt huiusmodi examen Clarissimi Wittebergensis & Lipsiensis Academiae Theologi, cum Anno 1592. à sancto Electore Saxoniae Christiano I. Heidelbergam venissent; Picinus, Gundermannus, Calaminus, Majus, Auleander, Salmuthus, & alij.

Obten-

Obtinent II. Improbari sibi modum capitatum singulos rogandi, causanturque alij lingue Latine, alij disputandi imperitiam. Sed observatum fuit, expeditissime illum locutum fuisse, qui videri volebat illius lingue non usque adeo gnarus. Responsum etiam illis rectissime fuit à Reverendo Præside, non hic disputationes subtiles, sed sinceras tantum responsiones ad questiones ex ipso ummet scriptis petitas requiri. Quamquam, ut hæc excusatio illis adimatur, et a facilius inveniri poterit, si duo tresve ex coram illorum, reliquis præteritis, interrogentur, & si quæ difficultas obtenditur, spatium deliberandi detur.

Obtinent III. Se non posse sententiam suam explicare, & demonstrare, nisi contrariam oppugnent. Atqui si vera est illorum sententia, quod fides & perseverantia prævisa sint, causa Electionis, utique ex proprijs principijs, hoc est, ex scripturis sanctis sufficienter illam probare poterant, etiamsi contrariam sententiarum ne mentio quidem fieret: nec mirari satis potuimus, quendam ex Remonstrantibus dicere, presidium causæ suæ in isto agendi modo situm esse, ut prius de Reprobatione quam de Electione dicatur.

Cum igitur quicquid obijciunt, non iussæ causæ sed ficti prætextus rationem habeat, existimamus, Synodum nec posse nec debere majorem libertatem fratribus Remonstrantibus permittere, nisi summi Magistratus Decretum violare, auctoritatem suam prostituere, Orthodoxam denig, de Prædestinatione sententiam publice exagitant. in his obijcere velit. Indicamus autem debere Synodum fratribus Remonstrantibus insuper hoc beneficiū, ut graviter eas moneat, ut vel tandem secum perpendant, quid agant cogitent, quam gravē Deo rationem sint reddituri, qui ad sananda Ecclesiæ vulnera huc vocati, imprudenti discessu suo, ea majora reddere non dubitent, qui contra omnia omnium Conciliorum exempla Synodo, eges agendi præscribere non ab ea accipere velint, qui (quod inaudium est) conscientiam suam ladi dicant, si quod Scriptura & Natura volunt, de Electione prius, quam Reprobatione dissatur: & interim conscientiam suam minime vulnerari putant, si Magistratui summo in rebus Dei voluntari non aduersantibus sint immorigeri. Cogitent, quid omnes boni prudentes, & cordati viri, de ipsis iudicaturi sint, quando audierint Remonstrantes ad edendam, fidei suæ, non alienæ, professionem citatos, maluisse occupari in exagitanda sententia aliena, quā defendenda sua. Cogitent, postremo, quale iudicium Ecclesiæ quibus inserviunt futurū sit, ubi auerint suo. Pastores, magis de infidelibus hircis, quā de fidelibus ovibus esse sollicitos, & malle illos a cura Electarum ovium recedere, quam Magistratui & Synodo in re æquissima morem gerere.

Sententia Hassiacorum;

De hesternā Remonstrantium declaratione: Se ex hac Synodo discessuros potius, quam Decreto DD. Delegatorum & sententiæ Venerandæ Synodi, de modo agendi in sententiæ ipsorum declaratione, & probatione observando, parituros esse, &c.

Dolemus ex animo, DD. Fratres Remonstrantes ita obfirmasse suum animum, ut hesterno die declararint, malle se ex hoc tam angusto Confessu discedere, causæ suæ declarationem ac defensionem coram Venerandā hac Synodo deferere, quam æquissimis superiorū Decretis, toties iteratis parere, & iustissimum, ipsiusque rei, de qua tractandum est, naturæ accommodatissimū agendi modum, qui ab Illust. DD. Ordinibus Generalibus, eorumque Illust. ac Nobil. ad hanc Synodum Delegatis præscriptus, totique huic Synodo probatus fuit, intrare. Eorū tamen de ipsis, similem plerisque ipsorum, spem concipimus, fore, ut re penitus considerata mentem suam mutaturi, & ad sententiæ suæ declarationem & probationem circa quing. Articulos, secundum DD. Delegatorum voluntatem sint assiduri. Indicamus itaque serio, ipsi ad animum revocandum esse, quam ipsi nullam, ac ne ipsi quidem, qui causæ ipsorum favent probabilem rationem habeant, Synodo se subducendi, & causæ suæ actionem tam intempestive abruptendi. Decreti DD. Delegatorum & sententiæ Synodice iniquitatem, jure obviendere, & si obtendant, probare nulla ratione poterunt. Centenderunt & probare insisterunt, DD. Fratres Remonstrantes, multis adductis rationibus, declarationi suæ sententiæ, circa secundum tertium quartum & quintum Articulos, annexis, se iure merito in sententiæ suæ circa primum Articulum declaratione, tam de Reprobationis quam de Electionis materia egisse, idque non solum affirmativè suam circa hunc Articulum sententiam exprimendo; verum etiam negativè aliorum sententias quas ipsi indicent verbo Dei contrariæ esse, rejiciendo. At vero utrumq., quod probe à fratribus Remonstrantibus observari velimus, ipsis largiter concessum fuit ab hac venerandā Synodo, ut & contrarias sententias ubi suam prius declararint & probarint, rejiciant, & suam de Reprobatione non minus ac de Electione sententiā proponant: ut

ita omnes ipsorum rationes adductæ, nihil contra Synodum hanc Fenerandam concludant. Insuper, ne ulla ipsis dubitandi causa esset reliqua, promissum fuit aliquoties, omnino in hac Synodo agendum etiam esse de Reprobatione. Solummodo dissensio fuit, & etiamnum esse videtur, in duobus.

Primum: An initium tractationis de primo Articulo fieri debeat, ut quidam ex Remonstrantibus dixerunt, à Reprobatione: & inde deveniri ad Electionem. Vel, ut alij voluerunt, utriusque Electionis & Reprobationis tractatio in propositione & declaratione sententia ipsorum, & ipsis etiam rationibus & argumentis omnibus conjungi? An vero, primo loco de Electione: & secundo, de Reprobatione agendum sit.

Alterum: An fratribus Remonstrantibus permittendum sit, ut auspicentur causæ suæ tractationem, declarationem & defensionem, a refutatione sententiæ contrariæ. An vero monendi & urgendi sint, ut inchoent actionem à suæ sententiæ propositione, declaratione & defensione, & hac expedita, progrediantur ad sententiæ contrariæ rejectionem & refutationem?

Prius judicavit Synodus, æquum & naturæ rei conveniens esse: posterius, Remonstrantes. Sententia Synodi de primo, quod videlicet de Electione agendū sit prius quam de Reprobatione; nititur firmissimis rationibus, quas probe velimus à DD. Fratribus Remonstr. considerari.

1. Sacræ literæ in ijs locis, ubi ex professo de Prædestinatione tractant, aut de Electione tantum agunt, ut Eph. 1. Aut de Electione prius agunt, de Reprobatione posterius & quidem parcius, ut Rom. 9. Nolle igitur istum à DD. Ordd. eorumq. Delegatis præscriptum & demandatum, & à veneranda hac Synodo probatum ordinem sequi, quid quæso aliud est, quam ipsarum Sacrarum literarum ordinem in hac ipsa Prædestinationis materia, à Spiritu sancto observatum, infringere?

2. Omnes, quotquot unquam de Prædestinatione scripserunt, Theologi, Pontificij, Lutherani, Orthodoxi, hunc servarunt ordinem, ut primo loco de Electione, secundo de Reprobatione agerent. Nec quisquam inventus fuit hæcenus, qui ita desipuerit, ut primo loco de Reprobatione, secundo vero, de Electione tractandum esse statuerit.

3. Ipse naturalis ordo hoc suadet. Cū enim Reprobatio non possit intelligi facta fuisse, nisi aliquorū Electio præcesserit; omnino de Electione prius, de Reprobatione posterius agendum fuerit.

4. Vt Iurisconsultis, qui recti ordinis sunt observantes, absurdum foret, si quis contendat, prius agendum esse de exheredationis materia quam de hæredum institutione: Ita pariter absurdum est, asserere, prius de Reprobatione, posterius de Electione tractandum esse.

Nec minori laborat absurditate quod quidam ex fratribus Remonstrantibus sibi concedi petierunt, ut simul in propositionibus, declarationibus, rationibus, & argumentis suis omnibus, liceret sibi agere & de Electione & de Reprobatione. Præterquam enim, quod magna exinde confusio oritura esset earum rerum, quæ distincte tractandæ forent, insuper vix fieri posse videtur, ut uno eodemq. argumento plano, simplici ac perspicuo, concludatur & Electionis doctrinæ & Reprobationis, quæ Electioni contraria est materia, nisi in unum eundemque Syllogismum velint fratres Remonstrantes infarcire & congerere plures rationes, atque adeo ea quæ diligenti & debita distinctione clare & perspicue doceri possent, facta confusione, data opera, involvere & obscura reddere.

Sententia Synodica de Secundo, Esse primo loco affirmative Remonstrantibus suam sententiam proponendam, declarandam, defendendam, deinde vero ad contrariæ sententiæ rejectionem & impugnationem accedendum; iidem suis nititur firmis rationibus.

1. Omnis mensura prior est mensurato. Iam vero affirmatio mensura est negationis; non contra negatio affirmationis. Posita affirmative sententia vera, statim apparet, quæ sententia sint falsæ: non contra, rejecta una alteraque sententia falsa, ilico apparet, quid verum sit: Est enim Veritas una & simplex, error vero & falsitas, multiplex.

2. Ipsa commode institutionis & doctrinæ ratio suadet, ut veritas proponatur, declaretur & confirmetur prius quam falsitas reiiciatur & impugnetur. Solet quidem nonnunquam à negationibus fieri progressus ad affirmationem, sed oratorium magis hoc est, quam Logicum & accuratum docendi genus.

3. Comprobant hoc omnia legitima, non aliarum tantum disciplinarum, verum ipsius etiam Theologiæ systemata, in quibus ab affirmatione & confirmatione sententiæ veræ sit progressus, ad improbationem & impugnationem sententiarum falsarum.

4. Eadem methodus observatur in receptis Symbolis & Confessionibus Ecclesiarum, ut pote in quibus primo loco, & quidem potissimum, non, quid non credendum, sed quid credendum sit de Fidei articulis, traditur; subjectis nonnunquam, si quando opus sit, contrariarum sententiarum improbationibus.

Nec

Nec est, quod fratres Remonstrantes se gravari putent ista Decreti limitatione; Synodū ipsorum sententiam etiam de Reprobatione expendere, & considerare velle, quantum in conscientia iudicabit ipsa ad Dei gloriam, informationem, edificationem, & tranquillitatem Ecclesiarum, omniumq. conscientiarum posse & debere satis esse. Nec enim iudicamus hac limitatione quidquam præiudicari libertati Remonstrantium, in proponenda & defendenda sua de Reprobatione sententia, tam in anti-hesi suo tempore, quam Thesi: sed hanc limitationem, prout verba iacēt, existimamus pertinere tantum ad expansionem & considerationem sententia Remonstrantiū, quæ consideratio non fratrum Remonstrantium est, sed potius huius Synodi. Nec dubitamus, quin veneranda hæc Synodus facile hoc sit largitura ipsis, ut declarata & probata in Thesi sua sententia, progrediantur etiam suo tempore ad anti-hesin, earumq. adductis rationibus, confirmant, modo non studio moras nimis longas nectant, & actiones Synodis sine causa prorahant; ipsiq. rixissim Synodi permittant libertati, ea ipsa quæ adducturi sunt ad contrarie sententia impugnationem, cognoscendi, dijudicandi, & an ea, quas sūstinet contrarie sententia impacturi sunt, absurditates unquam in his Ecclesijs Belgicis, quarum causa Synodus hæc instituta est, doctæ fuerint, an potius calumniæ ipsorum sint, pronuntiandi. Neq. est, ut conquerantur dicto Decreto sibi immerito adimi potestatem pro suo libitu agendi & a negatione ad affirmationem, à Reprobatione ad Electionem progrediendi. Hæc enim potestas ipsis nec concessa fuit unquam à Synodo, nec iure eam sibi vindicare possunt. Concessa ipsis nunquam fuit hæc potestas à Synodo: Verba enim illa literarum Citatoriarum, quæ in primis in suis rationibus urgent, & quibus hanc sibi potestatem tributam esse optinatur, ut sententiam suam proponant, declarent, & quantum possint, & necesse est, & declarationem referri, vel soli particula, ET, docere ipsos poterat. Ut taceamus, ad modum & ordinem agendi, ista verba nequaquam pertinere. Iure quoq. ipsis hæc libertas hanc competit. Nam

1. Iniquum foret, si Citatus ad iudicium Reus audeat ponere Iudici leges, quo modo & ordine in ipso examinando & causa eius cognoscenda & dijudicanda progredi debeat. At DD. Fratres Remonstrantes sunt citati Rei, Synodus vero potestate iudicandi ipsorum causam à summo Magistratu instructa est. Abstineant igitur ab hac licentia ponendi huic Synodo legem de agendi modo. Non præscribitur ipsis à Synodo, quod invidiose ratione sua undecima ponunt, quid ad causæ suæ patrocinium dicere debeant. Dicant ad sententiæ suæ defensionem quid & quantum possunt; memores tamen eius, quam summo Magistratui, & venerando huic Concessus debent, reverentiæ, & eius, quæ ipsos decet, modestiæ. At dicant, secundum DD. Delegatorum Decretum, & Synodi sententiam affirmative, quid ipsi statuunt, antequam reiectionem & impugnationem sententiarum contrariarum instituunt, idq. de Electione prius; de Reprobatione posterius.

2. Ostendant Remonstrantes vel unicum exemplum ullius Concilij, seu Cæcumenici, seu particularis, in qua permissa fuerit citatis Reis, quorum causa cognoscenda & dijudicanda fuit, ista libertas & potestas inveniendi rationem & modum agendi, quem ipsi iudicaverint suæ causæ convenientissimum, eumq. obtrudendi Concilio.

3. Ipsa in foro coram Politico iudice agendi ratio fratribus Remonstrantibus obstat. Nec enim à citato Reo iudex patietur sibi præscribi aut obtrudi agendi modum. Quin potius ipse suum inibit agendi ordinem & modum, quem plene cognoscenda citati causæ iudicabit esse accommodatissimum.

Deniq. quod Fratrum Remonstrantium per certa interrogatoria ipsis proponenda examen concernit, quod nec ætati, nec Ministerio suo convenire, quidam ex istis existimant: iudicamus, ipsos iure examen illud detrectare nec posse, nec debere. Nec enim aliud ex ipsis, nostro iudicio quaeritur, quam quod ad declarationem sententiæ ipsorum in exhibitis propositionibus comprehensa, & ad terminorum ac phrasum nonnullarum explicationem pertinere videbitur. Iam vero quilibet, cuiusq. sit ætatis vel dignitatis, cum primis Vir Theologus, secundum præscriptum Apostolicum, tenetur rationem reddere fidei & spei, quæ in ipso est, cuius interroganti: præfertim, si hoc fiat publica auctoritate, qua Synodum hanc venerandam à summo harum provinciarum Magistratui munitam esse fratres Remonstrantes haud ignorant. Quod si molestum & grave ipsis fuerit virtutim respondere ad quæ sita singulos, forsitan ab hac Synodo impetrari poterit, ut qui inter ipsos sunt promptiores & expeditiores, interrogentur primum & à reliquis deinceps, nummam datam ipsorum Responsonem & declarationem approbent, quaeratur: sic nullam habebunt causam, vel suam balbutiem, vel timorem, vel aliud quid eiusmodi obtinendi.

Existimamus itaque fratribus Remonstrantibus hæc omnia & id genus alia serio inculcanda, ipsosque per sacro-sanctum Iesū Christi nomen, Ecclesiæ salutem, & suam ipsorum conscientiam orandos, mōnendos, obtestandos esse, ut probe, quid sibi hac in re factū opus sit, perpen-

perpendant, nec ob causam tam levem, contra summarum Potestatum decretum, & venerandæ huius Synodi sententiam, causæ suæ actionem abrumpant. - Cogitent illi, magis suam conscientiam sint gravaturi, si secundum sententiam huius Synodi, præscriptum summi sui Magistratus, toties ipsis repetitum, primo de Electione, deinde vero de Reprobatione sententiam suam declarent, idque in Thesi prius, in Antithesi posterius; an vero, si summo Magistratui, cui, si vel maxime infidelis sit, nihilominus Apostolus obediendum esse præcipit, propter conscientiam, sese hac in parte opponere pergant? Perpendant sicum diligenter, quam huius suæ causæ, siquidem bonam eam esse in conscientijs suis persuasissint, desertionis rationem Deo & Ecclesijs suis sint reddituri. Cogitent in quantam suspensionem (quasi sententiæ suæ affirmativæ in Thesi propositæ probationi & defensionis ipsi diffidant) se & causam suam apud omnes, qui iudicio pollent, sint adducturi. Considerent, in quantum periculum se, suos, & Ecclesijs suas sint coniecturi, idque sine omni, quæ vel minimam speciem habeant, causa & ratione. Attendant, quid de hac ipsorum desertione dicturi & iudicaturi sint alij, non dico sententiæ Orthodoxæ Reformatarum nostrarum Ecclesiarum addicti, sed Pontificij, & quos causæ suæ exsultant se habere faventes, Lutherani, ipsique Remonstrantes prudentiores. Certo statuunt, neminem inter ipsos fore sano iudicio præditum, cui quidem de tota huius rei ratione plene & vere confiterit, quin dicturus sit ipsos, imprudenter & temere, nulla urgente satis gravi ratione, causam suam desertuisse, Ecclesiarum suarum salutem neglexisse, seque & suos in præsentissimum periculum coniecisse. Oramus ardentissimis nostris votis Deum Opt. Max. qui solius corda hominum inclinat, quo vult, ut fratrum Remonstrantium voluntatem flectat, ad maiorem nominis sui Sacrosancti reverentiam, debitamque summis potestatibus obedientiam, ut quid sit sui muneris & officij, quid de re sua & Ecclesiarum suarum sit, pensius æstiment, & in id unice deinceps incumbant, ut Dei gloriam & Ecclesiarum salutem, pacem, & tranquillitatem, sibi vere cordi & curæ esse omnibus pijs contestatum faciant.

An Domini Remonstrantes Illustrissimorum, & Præpotentum DD. Ordinum Delegatorum Decretis, & Venerandæ Synodi Nationalis iudicio, de proponenda, explicanda, defendendaque sententia sua, salva conscientia acquiescere possint vel debeant?

Sententia Helvetiorum.

PRecamur ex animo, ut DD. Remonstrantes, fratres in Domino nobis dilecti, Decretorum hæcenus promulgatorum aquiratem illustrem, Synodi mentem sinceram, & consiliorum Synodicorum finem piissimum, modum item agendi rei ipsi convenientissimum, plene perspicere, decenter agnoscere, & secure in istis acquiescere possint.

Ad nos quod attinet, Synodi huius mentem eam esse persuasissimus, secundum quam DD. Remonstrantibus concedatur, suam de Prædestinationis membro utroque, non de Reprobatione minus quam de Electione, sententiam proponere plene, explicare libere, defendere sufficienter, adeo ut scrupulus ipsis nullus, nisi ipsi forte sibi ipsis hic desint, non expediatur. Modo hoc unum à sese impetrari permittant, ut de Electione quam de Reprobatione agatur prius, eo ordine, qui Synodo ad Dei gloriam & tranquillitatem infirmorum necessarius esse videbitur.

Oramus igitur DD. Remonstrantes, ea humanitate & pietate qua par est, ut expendant accurate, num salva pietate & conscientia ordinem eum, quem in tremendo hoc Prædestinationis mysterio nobis Spiritus Sanctus ipse commendavit, sancta industria beatorum Apostolorum accurate expressit, ceterisq; omnes quotquot hoc unquam dogma tractarunt, religiose sunt imitati, num, inquam, ipsi primi & soli hunc ordinem violare, aut detectare possint?

Oramus ipsos porro, viros non vulgari eruditione præstantes, probe disquirant, num crimine vel suspicione saltem carere possit, conscientiam itentidem opponere Decretis verbo divino nequaquam adversis; à potestate profectis suprema, legitima, fideli, cum primis ea, cuius ipsi Remonstrantes liberalitate, cuius salvo conductu fruuntur; cui potestati Reformatus pene Orbis secundum Deum salutem suam liberaliter lubensque debet. Vtique huius potestatis iussu Christianus omnino omnis, nedum subditus, aut quod primarium est, Ecclesiæ Minister, rationem reddere sibi suæ iure divino atque humano tenetur.

Quod si hoc à sese DD. Remonstrantes impetrari permiserint, eos de nobis persuasos esse volumus, nos ipsorum causa nihil non velle, quod à fratribus, à viris piis & probis expectari fas est. Contra vero, si spem nostrā fallant; certe nos, an conscientia sincera hætenus ad Dei iudicium tribunal provocaverint; an serio feralium moruū, funestissimiq; dissidiū finem quaesiverint; an Ecclesie, quam acquisivit sanguine suo Deus, pacem incolumitatemq; privata gloriolæ præposuerint; an tot piarum animarum anxietates & gemitus cordi habuerint; an non alio fine conscientiam, quam ne conscientiam nudare cogantur, prætenderint; vel inviti dubitare sufficariq; cogemur.

Iudicium VVetteravicum.

Reverende D. Præses, Nihil consignavimus, nec opus esse iudicavimus. Decretum est æquum, planum & Christianum. Remonstrantibus eorumq; obiectis rationibus, satis & abundanter multoties est responsum. Novi nihil attulerunt, nec novis ideo responsionibus opus est. Quoniam vero Decreti Synodici extensio heri ab Ampliss. DD. Delegatis est permessa, & à maxima Synodi parte approbata; eam adhuc approbamus, ea tamen lege & conditione. I. Ut impetrata quorundam precibus, expresse à D. Præsede præmittatur. II. Ad extensionem Decreti quod attinet, duo adhuc ipsis dari posse videntur. 1. Paradoxa, quæ vocant, de Reprobatione quoq; examinanda. 2. Ipsi forte posset concedi, ut prius suam edant declarationem, postea, si opus fuerit, ad interrogata deveniatur.

Subscriptum erat:

VVetteravici.

Sententia Genevensium

De Remonstrantium Exceptione adversus Synodicum Decretum

De ordine agendi in Articulo primo De Electione.

Primo, non possumus non gravissime affici, & pessime de tot quaesitis cunctationibus sentire, quibus totī Ecclesie; suspensa & suspiranti ad dissidiorum ipsorum compositionem, & veritatis apertam manifestationem, tam longa temporis spatia, arte, & perveracitate paucorum percaant: & ingenuus ille & plane paternus candor, fides, patientia, æquitas; ad cuius summum cumulum hætenus nihil reliqui fecit Synodus, nihil de hostili, infidioso, suspicacissimoq; Remonstrantium affectu remisisse, sed magis illum exasperasse & efferrasse videtur. Quod ut nobis perinsolens, & à virorum fratrum, quales se ferunt, & omnium Ecclesiarum Dei moribus alienissimum in conscientia nostris, probe excusis ad Dei verbum & timorem, videtur, ita protestamur nos, & apud Ecclesiam nostram, & ubi vis gentium fideliter exposituos, qui veri auctores sint vel dilata, vel elusa spei de tam venerando confesso conceptæ.

Si sedet ipsis animis, illa invicta perpetuo statutiis Synodicis adversandi sententia, larvam depontant tandem, separent se, nec fratru ementito nomine, amplius nobis illudant: agant ut professi adversarij: ipsis ad candorem, Ecclesie omni ad securitatem erit convenientius.

Mirum vero homines & numero, & reliquis qualitatibus modicos, de spiritibus, doctrina, iudicijs, omni exceptione maiorum virorum iudicium Dictatorum sibi arrogare, desigere vero adeo præstacte, vel formidolose, omne alienum, quantumvis legitime institutum iudicium, nisi ex omni parte favens, & sensui suo obsecundans: quod annon congenuum sit illi Pseudo-Apostolorum praxi quam describit Apostolus. 2. Corinth. 10. εαυτὸς ἐν ταυτοῖς μετὰρττες, καὶ συγκαρττες ἐαυτὸς ἐαυτοῖς & οὐκ ὡς, cuius sano iudici expendendum relinquimus.

Pessimi litigatoris est, vel tempus extimere, & sententia dictionem protelare, vel omnia suffragæ, agere, ferre, vertere, ad involvendam perpetuis tenebris causam. Iudicis vero probi est, ordinem agendi moderari, ad capita & fontes suos revocare ambagibus ludentes; acerrime venari veritatem, qua διαπαραγρηπα etiam insulam evadat.

Ad hanc formam sese componit, & ad hunc finem collimat Synodus; nulla calliditate, nullis insidijs, nulla iniuria; sed accurato studio veritatem sententia Quæsitæ expiscandi, & ordine omnia agendi.

Est enim hic causa Ecclesie, non Remonstrantium propria: quidque Ecclesie expediat, est Synodi indicare: accedente DD. Delegatorum autoritate.

Conscientia nomen & dictamen, quoties ad eiusmodi circumstantias prætenditur, profanari & deteri nobis videtur: cum potius utendum esset, vocibus abundantie sensus proprii, placiti, arbitrij, & independentis licentie.

Quis tulerit in iudicio conscientia privata, in propria causa, adversus publicum legitimumque ordinem, exceptionem?

Iudicis legitimi sententia omni, est parendum, ubi peccatum non imperatur, quantumvis conscientia iudicium proprium reclamet, vel errasse iudicio, vel peccasse affectu Iudicem: caveat quisque, nostrum à peccato suo, aliena Deo relinquat. Si in hoc facto conscientia aliqua leditur, certe non Remonstrantium: quandoquidem nullum peccatum includit decretum Synodi. Si vel per somnium affingi isti decreto possit aliquod vitium, leditur tantum conscientia Synodi, non ipsorum, quibus integerrimi relinquuntur, & illibati sui intimi sensus.

At vero inculpatissimis omnium nostrum conscientijs contumeliam inferri querimus, quasi in conscientias aliquid designetur: cum hæc accusatio tum demum locum habeat, ubi violatur lex omnium conscientiarum, & sensuum privatorum, non cum sensibus privatis, ratione & auctoritate resistitur.

Interrogationes sincere & candidas adhibitas scimus in omnibus Synodis, usurpari in iudicijs quibusvis, admissas fuisse ab Apostolis, Martyribus, Confessoribus, etiam ad infestissima tribunalia flantibus.

Si tantopere gravari se sentiant istis interrogationibus, candidè & plene sententiam suam exponant, adeo ut Synodus idonee informetur, & excludatur omnis legitima suspitio & falsum dogma: & Synodus sublevarunt labore interrogationum, quæ copiosissimi suscipiuntur, ut ex ignoracione facti, nulla illis fiat iniuria, vel Ecclesie, cuius causa hic agitur. Synodus ipsi nõ decreverit vicissim ipsos instruere, si res tulerit, de communi Ecclesiarum sententia, si illa ignoretur, vel detorqueatur.

Illud ex literis Citatorijs arreptum & toties decantatum, quantum necessarium iudicabunt, defendant: non spectat ad ordinem agendi, sed ad probationum copiam & vim: cui tamen benigne monuerunt poni à recto iudicio, & à rei ipsius necessitate modum, ne persultetur & pereretur campo aperto, nullis repagulis vel finibus. Modestam autem illam monitionem, si usus exegerit, etiam auctoritate adstringendam æquissimum indicamus. An enim plus inris est Citatis, quam ipsis Synodi membris sedentibus, quibus ordo agendi & dicendi modus, Synodi iudicio, DD. Delegatorum mandatis, D. Præsidis prudentia & auctoritate temperatur?

Rei vero ipsa natura clamat, incipendum esse ab Electionis doctrina constitutione certa: quia veritas illius, mensura est veritatis de Reprobatione: peculium & proprium Ecclesie, Electio: Scriptura illam amplissime & frequentissime proponit, raro Reprobationem: in Electionis negotio manifesta omnia, & explanata Ecclesie, nec æquum est inferri tenebras, & ignorantiam apertis, ex occultorum presumptione. Nec vero ullus ipsorummet Remonstrantium in tractatione Theologica hanc præposteritatem admisit, ut Reprobationis argumentum præmittat Electioni, vel nullus laudatus Theologus, id exemplum unquam usurpavit.

Quod si in doctrina Reprobationis nimium forte temere & irreligiose ab ipsis tractata, scrupulos aliquos offendunt, vel querunt; annon & Ecclesie licebit arguere sententiam ipsorum de fide prævisa plurium absurdorum, & ab illis velle liberari, priusquam convellatur sententia communis: ipsorum autem, ut recentiorum, esset sua sententia agrum istis absurdorum sententijs prius expurgare.

Cor Ecclesie est doctrina de gratia Dei absolutissima: hic fuit primus gradus restituta & revivæ Ecclesie ex Papatu, quæ Pelagianismum & Semi-Pelagianismum totum combiberat.

Quare illa doctrina primum omnium est in medio foro, & luce ponenda, & ex illa luce omnis absurdorum nebula dissipellenda.

Et vero, cum hic Remonstrantes sententiam Ecclesie de Electione non absolute negent, sed temperamento tantum aliquo molliant, & suo iudicio emendent: certe æquissimum est, ut deinde de illa & recte pronuncient; nec sese illat ebrent sententijs quæstiarum absurditatum. Si consentiant cum Ecclesia in Electione, facillimum erit solvere nodos absurdarum consequentiarum, & Synodus procul dubio, Palladio gratiæ Dei absolute discrimini erepto, facilis & æquissima erit in horridiorum & crudiorum sententiarum explanatione, & quicquid ex fide lucebit, charitati dabitur.

Sed absurdis ultro acquisitis, doctrinam receptam ex sola revelatione Dei, non ratiocinatione humana stantem, petere, est ex ipsis tenebris lucem Soli fenerare, est ex columna ignis Israelitis prævia, columnam nubis, & caliginis Aegyptios disurbantis & profligantis, facere.

Peripateticis relinquatur, in tanta Naturæ & causarum naturalium ignorantia, à remotione magis absurdorum, ἐν τῷ ὄντι ad verisimilitudinem: quam fides mixta solo Dei verbo, plane abjudicat, & habet prospectro, & sætu carnis plane adulterino.

Denique unica fax veritatis & regula esto nobis Verbum Dei, in manifestis liquido & clare loquens: unicus color veritatis in cordibus & frontibus nostris esto, simplicitas. Agatur de manifestis, utilibus, & necessarijs, manifeste, manifestis Scripturæ probationibus. Et tum, si occulta à manifestis tantam lucem mutuari possunt, ut citra præsumptionem mysteria ista non amplius carnis τὸ φῶς quæ fatigent, tum & nobis hanc accessionem factam gratulabimur: si secus, adigemur & ipsi nos ad veras illas & adorabundas, & coercitas voces, & confessiones, ludicia tua, Domine, abyssus magna: ὦ βάθος! ô homo! quis es tu qui responas Deo: ἐμβατεῦν εἰς τὴν ἐὼς ἔχεις.

Quare Decretum Amplissimorum DD. Delegatorum, & Synodicum, nobis omni justitia, prudentia, aequitate munitum videtur: nec convellendum ulla ex parte: magisque roborandum Illustris. Ordinum autoritate, ad quos totum hoc negotium referri necessarium judicamus:

354
32

R E S P O N S I O

Theologorum Bremensium ad quæstionem,

An Fratres Remonstrantes morem gerere possint ac debeant Decreto Synodico, de re & modo explicandi Controversias in præsentiarum tractandas?

Omnino possunt ac debent. Nam 1. Nihil est in illo Decreto, quod vel naturali æquitati vel verbo Dei repugnet.

2. Profectum & confirmatum est à Magistratu, cui non tantum propter timorem, sed etiam conscientiam obtemperandum est.

3. Agnoscent Ecclesia & eius Ministerio deberi reverentiam, non tantum ab auditoribus, verum etiam à symmystis.

4. Decretum ita conceptum est, ut non unius tantum partis, sed omnium conscientijs serio consultum velit, ad illibatam Dei gloriam & informationem atque adificationem totius Ecclesiæ Dei.

5. Paulus etiam coram infidelibus aliquot, cum gaudio fidei confessionem edidit, & interrogantibus respondit.

6. Quod petunt de tractanda Reprobatione; id eis, quantum ad rem & substantiam, non negatur, sed suo loco largiter satis conceditur.

7. Si in tractatione Electionis videatur ipsis argumentum à Reprobatione petendum esse; neque hoc negatur, modo extra institutum non fiat evagatio.

8. Quod autem volumus ab Electione fieri initium; in observabitur ille ipse ordo quem in suis Thesibus habent. Nam primo de Electione septem Thesibus, & deinceps tribus de Reprobatione agunt.

9. Tractatio de Electione, lucem adferet illi, quæ est de Reprobatione.

10. Si huic judicio non parebunt; cogitent, quam male ipsi consulant famæ suæ: ut qui vocabuntur in suspensionem, quasi quærant occasionem se avellendi à Synodo, & capient effugia.

11. Considerandum eis subiicimus, quid, tum Ecclesiæ Belgicæ, tum aliæ sint judicaturæ de ipsis, & eorum actionibus, quod ob rem indifferentem, & Synodico judicio æstimatam, hanc legitimam congregationem turbare voluerint.

12. Si Synodo excedant, nihil lucrabuntur. Nam nihilominus de ipsorum sententia ex scriptis editis, & jam apud Synodum depositis Thesibus & considerationibus duplicibus, cognitio suscipietur, & in Dei timore absolvetur.

13. Et de causa sua, & de affectu in eam suo, sinistra judicia in animis & sermonibus multorum partim confirmabunt, partim excitabunt: quasi absque ulla justa & sufficiente causa Ecclesias inquietaverint.

14. In nulla Synodo unquam propter huiusmodi causulam, judicium legitimum fuit declinatum.

Ad Objectiones

DD. Fratrum Remonstrantium hunc in modum respondemus.

Obiectio I.

Conscientia non patitur obsequium.

Respondetur, Conscientia proprie non violatur, nisi alicujus divini mandati transgressione: hic autem nullum tale est. Imo Magistratus præscribit hunc ordinem, cui non potest obsequium hac in re negari.

II. Obiect.

Nostræ conscientiæ non habetur ratio, sed tantum vestræ.

Respondetur, Et nostræ & vestræ. Vtrique enim sic obtemperamus Magistratui in re media & per se licita.

III. Obiect.

Negatur nobis libertas proponendi nostram sententiam.

Respondetur, Non negatur: sed intra legitimum modum regitur. Vt & nostra ex Magistratus præscripto ad Ecclesiæ edificationem accommodata.

IV. Obiect.

Tantum agitur edictis & autoritate: malleus autem rationibus.

Respondetur, 1. Mandata fundantur in rationibus, & ea autoritate, quam axioma officij & vocatio divina Magistratus postulat. 2. Quam multæ jam sæpenu-mero rationes, preces, monitiones, cautiones fraternæ, paternæ sunt conjunctæ!

V. Obiect.

Videtur hoc agi, ut pædagogice examinemur. id quod non decet officium & ætatem nostram.

Respondetur, 1. Imo reverenter & fraterne cum viris doctis conferre statuimus, ut occasio sit vobis vestram, nobis nostram Confessionem declarandi in commune bonum gregis nobis commissi. 2. Nos interrogando scrupulos nostros vobis proponimus: & promissum est, nos vobis ad vestros esse responsuros & satisfacturos pro modulo nostro.

VI. Obiect.

Qui minus apti sumus ad loquendum in publico, non debemus hic confundi.

Respondetur, 1. Loquatur communi nomine, & in communi causa, cui id maxime datum est. 2. Si quid arduum occurrat, meditatio non negabitur, & potestas fiet de scripto, sicut & nobis licet. 3. Interim non gravabuntur cæteri, suum vel consensum vel dissensum ubi opus erit, testari.

VII. Obiect.

In reprobationis argumento, positum est præcipuum præsidium causæ nostræ.

Respondetur, 1. Sed videndum est, an & quousque hoc argumento merito gravarentur Belgicarum Ecclesiarum Doctores. 2. Licet etiam de Reprobatione agere, tum in forma quæstionis suo loco, tum in argumentis ubi commodum videbitur.

VIII. Obiect.

Ob Reprobationis doctrinam cæptæ sunt Controversiæ eæ, quæ hætenus Belgium turbant.

Respondetur, 1. At hic in timore Domini perpendatur, quinam primum cceperint contra Confessionem & receptam in his Ecclesiis doctrinam docere.

2. Pietas.

2. Pietatis esse judicamus, ut omnes coram Deo, culpam nostram, licet cum optimo proposito conjunctam, agnoscamus, & emendare studeamus.

3. Confessio autem & Catechesis, nullam dederunt occasionem, nostram doctrinam odiosius exagrandi.

IX. Object.

Scrupuli inprimis magni & multi occurrunt in hoc argumento.

Respondetur, li eximentur, quoad ejus fieri potest, salvis Scripturarum principiis. Nam aut erunt quædam secus scripta quam vellemus, sive in veteribus, sive in recentioribus, sive in nostris, sive in aliis scriptoribus. Quæ si non possumus vel probare vel juste excusare: vitari suadebimus, laudata interim pietate auctorum, quatenus omnem salutis nostræ laudem Deo asserere laborant. Aut erunt quædam recte dicta, quæ immerito alios offendant, eaque tuenda. Aut erunt quædam bene intellecta, sed incommodius dicta, quæ commoda explicatione adjuvare & explicare, veritatis & charitatis esse arbitramur. Id autem nostri muneris esse omnes intelligimus, ut non modo verum falso, sed & clarius obscuro, utilius minus utili & rectius tolerabili anteponamus, & ad perfectionem majorem in dies in sentiendo, loquendo & agendo proficiamus.

X. Object.

Ordo nobis præscribitur: quod est indignum.

Respondetur, 1. Ordinem & vobis & nobis præscripsit idem Magistratus. 2. Ordo qui exigitur est, naturæ rei consentiens. 3. Maxime perrinet ad eum pium & laudabile finem, quem sibi Magistratus & Synodus ex ejus jussu habet propositum.

XI. Object.

Metuiamus, ne similiter tempus nunc Electionis negotio extrahatur, & ne Reprobationis doctrina maxime tractatu necessaria prætereatur.

Respondetur, 1. Id non posse fieri, quia statim ad primum Articulum de Reprobatione est agendum. 2. Diserte promissum est, ita factum iri. 3. Agnoscimus ipsi, æque propter Dei justitiam de Reprobatione, atque propter misericordiam de Electione, ad gloriam Dei nostri differendum esse.

XII. Object.

Nostra mutilantur, quia non licet nobis, tam negative, quam affirmative agere.

Respondetur, 1. Vtrumque licet per Synodum; primo vestra asserere, deinde aliena improbare, sed intra modum, ne magis necessaria per minus necessaria excludantur. 2. Fides est affirmativorum magis quam negativorum. Hic autem inprimis de vestra fide agitur.

Hæc salvis aliorum melioribus judiciis.

Judicium Embdanorum.

Fratres Remonstrantes quos vocant, in Synodi judicio, Illustrissimi DD. Ordinum Generalium, Amplissimorum Delegatorum Decreto jam confirmato, acquiescere merito debere censemus.

RATIO 1. Quia Magistratui morem gerere oportet in omnibus quæ non sunt contra Deum. At rationem reddere fidei suæ cuivis interroganti, inprimis Magistratui pio hoc mandanti; item methodum in agendo à Magistratu præscriptam observare; non est contra Deum, sed sacris literis consonum, & à Spiritu S. mandatum. 1. Pet. 3. & alibi. Ergo. &c.

2. Quia Synodo legitime summi Magistratus autoritate convocata, & coram Deo jurata, obsecundare æquum est. At talis est hæc Synodus. Ergo. &c.

3. Quia eiusmodi Synodis morem gerere detrectantibus, male semper cessit, quod historiarum testantur.

4. Quia citatorum & reorum non est rationem præscribere in agendo iudicibus, in ullo aut Ecclesiastico aut Politico iudicio. At DD. Remonstr. citati sunt. Ergo, &c.

5. Quia quibus potestas permittitur quod petunt agendi, non debent se difficiles in eo ipso agendo præbere. At Remonstrantibus potestas, etsi limitata, permittitur, etiam de Reprobatione agendi, sed suo loco & tempore. Ergo, &c.

6. Quia Spiritui S. morem gerere nos decet, primo loco & multis ac copiose de Electione agenti in S. Scriptura; parce autem admodum de Reprobatione. Quin itaque eius premunt vestigia?

7. Quia malam, nisi hoc agant, conscientiam inde referent. Ut qui neque Deo methodum de hac doctrina in verbo suo monstranti, neque Magistratui suo, neque Synodo legitimæ obedire sustinent.

8. Quia hic multa falso & per calumniâ Contra Remonstrantibus impinguntur, quæ nunquâ probabunt ita doceri. Hoc autem viros bonos & sinceros minime decet.

9. Quia sibi ipsis multas creabunt & inexplicabiles molestias, nisi obtemperent. Id quod prudenter, ut sunt viri prudentes, expendere debebant.

10. Quia Ecclesias afflictas in Belgio, aliasque Orthodoxas anxie exitum ex hisce difficultatibus desiderantes & expectantes, in suspenso tenent.

11. Quia Exteros Theologos necessario quod domi agant habentes, præter fas sic procrastinando, æquo diutius detinent.

12. Quia bene, fraterne, imo paterne monentibus morem gerere oportet, quales quales sint. Iob servi sui, Naaman Syrus ancillæ consilium, non adspernantur. Ergo nec fratres Remonstrantes, fidas Synodi monitiones spernere debent.

13. Quia gaudium explebunt omnium non tantum in hac Synodo præsentium, sed in locis longe distitis degentium, quod legitimæ Synodo obtemperant, & pacis bonique publici potius curam habere, quam privatis affectibus obsecundare maluerint.

14. Quia Episcopi ipsæ dixit, si scrupulus in doctrina Reprobationis ei eximi possit, in cæteris non fore magnam difficultatem. Et Niellius, nisi doctrina de Reprobatione ipsum detineret, se velle in alteram partem concedere. Nihil itaque aut parum restare videtur præter Reprobationis doctrinam, in quo non possit iniri consensus. An autem æquum sit propter solâ de Reprobatione doctrinam, carnem & rationi cæcæ odiosam, intellectu difficilem, parce in scriptura tractatam, tot florentes Ecclesias, tam multos vere fideles in suspenso teneri, ipsi Fratres viderint.

15. Quid? quod patati simus de Reprobatione non aliter loqui, quam loquitur ipsa Scriptura, & rationi incomprehensibilia Deo nostro committere.

16. Quia Remonstrantium in speciem absurdis, nullo tamen fundamento nixis, possunt ex illorum doctrina, alia absurda, Deoque ignominiosa opponi magno numero. Si autem in iis quæ rationi absurda videntur cumulantibus semper fatigabimur, quis, quandoque finis erit contentionum?

17. Quia hic est captivanda ratio & cum Paulo exclamandum, *O altitudo!*

18. Quia suarum conscientiarum paci & Ecclesiarum tranquillitati sic consulent: Exteras etiam Ecclesias exhilarabunt: spei de ipsis conceptræ multorum bonorum ipsos ut Fratres diligentium satisfacient.

19. Denique, quia nisi bene nos monentes audiant, in labyrinthos inextricabiles sese conjicient, & sero tandem suo & Ecclesiarum malo, sapere discant.

Quibus & similibus rationibus moti, iudicamus semel adhuc & ex superabundanti monendos, hortandos, & obsecrandos esse fratres Remonstrantes per Deum, per Salvatorem nostrum Iesum Christum, coram cuius tribunali omnes nos comparere oportebit, per amorem Ecclesiarum Belgicarum, tam misere nunc dissipatarum, per propriam ipsorum cum animorum, tum corporum salutem, & si quæ alia & amplior addi obrestatio potest, ut bene monentes audiant, ac affectus suos compescant, Spiritus S. in verbo suo nobis præeuntis exemplar imitentur, Synodoque minime partiali causam suam dijudicandam libere, sincere, placide, benevole permittant. Moneantur etiam iterum, ne toties provocent ad suam conscientiam: Nam & nobis nostra est conscientia, eaque tenera admodum. Quam sane illasam servare, & in nullius hominis gratia inquietare volumus. Si adhuc auscultare nolint, protestamur nos, qui ipsis optime

optime volumus, ab ipsorum damno & incommodo, quod hinc ipsis oriri posset, liberos esse velle, & per nos minime stetisse, quominus in rectam viam reducerentur. Quam ob causam noctu diuq; precibus nostris (novit hoc cordium scrutator) Deum nostrum sollicitavimus ac etiamnum fatigamus. Neq; ægre ferent fratres Remonstrantes, si in posterum veritatis patrocinium adversus quosvis eius adversarios, pro viribus nostris una serio suscipiamus. Dominus largiatur eis mentem meliorem; quod ex animo eis exoptamus.

Subscriptum erat,

Sic sentimus Embdani Ecclesie ministri ad hanc Synodum Deputati.

Hiscæ sententijs auditis, iterum moniti sunt Remonstrantes, ut exceptionibus omnibus missis, Synodi Decreto tandem aliquando acquiescerent, bene & quemadmodum oporteret, de Synodo sentirent, si quid forte iniqui imperari sibi existimarent, tum demum tempus conquerendi fore: hætenus iniqui nihil esse ab ipsis postulatum. Responderunt, dolere sibi, sententiam suam à Theologis exteris non recte fuisse perceptam, neq; enim unquam eam fuisse sibi mentem, ut de ordine contenderent, neque sollicitos esse, si de Electione sive de Reprobatione prius ageretur: modo ipsis iusta, ita causam suam agendi concederetur libertas, prout ipsi necessarium iudicarent. Conscientias suas Synodi iudicio subijci iniquum esse: talem libertatem se postulare, quæ conscientijs ipsorum satisfaceret, & qualem conscientia ipsorum necessariam esse dicerent. Ostendit ipsis Præses hoc cum magna omnium admiratione audiri, quod eorum quæ dixissent ipsi quæq; à tot venerandis viris excepta essent, & ad quæ ab omnibus etiam Exteris Theologis, tam solide responsum esset, ipsi se dixisse non meminissent: fuisse enim inter ipsos, qui diserte prius de Reprobatione agi, quæ de Electione voluissent. Sed & in exhibito scripto idem ipsos indicare. Dicerè enim, de solo Ordine se non contendere. Vnde satis constet, etiã de ordine, etsi non de solo, contendisse. Hac ratione omnem Synodi ordinem, autoritatem & libertatem à conscientijs & arbitrio Citatorum suspendi, quod ipsum omni rationi & ordini repugnaret. Iniquissimum esse postulare libertatem, nullis nec Illust. DD. Delegatorum mandatis, nec Synodi legis circumscriptionem. Cumq; hæc & similia quæ ad obedientiam illos perimovere possent frustra essent proposita, mandarunt Delegati, ut iam saltem responderent Categorice: Vtrum Synodi Decreto parituri essent, nec ne? Quare singuli rogati monitiq; sunt, ut diserte responderent. M. Episcopus, quod maximi momenti res esset, ut de scripto sibi respondere liceret, petijt, dixitq; se non incircumscriptionem petere libertatem, talem tamen quæ non impediret, quominus causam suam, quantum ipsi necessarium iudicarent, agere liceret. Respondit Præses, de imminuta libertate iusta nondum illos posse queri, siquidem ad rem nondum esset ventum. Episcopus recessit, libertatem hanc in antecessum, & antequam ad rem veniretur, concedi sibi debere: futurum alias, ut lege semel lata postea constringerentur: neq; enim integrum futurum tum tergiversari. Poppius respondit, varia à Theologis exteris esse proposita quæ expendi diligentet mererentur: ad eam rem tempore opus esse, neq; posse se ad eam quæstionem ex tempore respondere. Iohannes Arnoldi ad ea, quæ à Poppio iam dicta essent, se nihil addere: Duinglonius, rationes plurimas consideratione dignas à Theologis exteris esse propositas. tum veto eam Synodi explicationem quædam continere, quæ expressa in Decreto non fuissent. Ea omnia esse expendenda, ideoque petere deliberandi tempus. non posse simpliciter promittere, se paritutum. Nolle potestatibus supremis oblucri, malleq; se à Synodo abesse, ut quid porro sibi sit agendum dispiceret. Etiam Ryckwaertius deliberandi spatium petijt. Isaacus itidem exemplar explicationis & deliberandi spatium. Leo respondit, Perpetuo se hoc dilemmate urgeri: An parere, nec ne velint? si tergiversentur, accusari statim contumaciæ: Si pateant; prodere æquitatem causæ. In utroque Contra-remonstrantes certam habere victoriam: se malle publico cedere, quam istis implicari. Petere itaque ut de scripto respondere liceat. Hollingerus quæstionem hanc esse difficiliorem, quam ut ex tempore ad eam respondere posset. Petere se, ut sibi spatium amplius deliberandi, minimum quatuor horarum concederetur. Goswinus æquum esse, spatium deliberandi dari. Assuerus idem se petere, & Decreto DD. Delegatorum nolle refragari. Sapma petere ut allatas à

Theologis Exteris rationes perpẽdere liceret. Pynackerus, quia certum esset leges errare posse, non posse conscientias ijs simpliciter submitti, ac proinde se quoque nondum constituere posse, an hisce Synodi decretis parere possit. Naranus, se rogare, ut DD. Delegati sparium deliberandi indulgerent. Vezekius, nihil se habere quod adderet. Auditis his responsis, de ijsdem, absentibus Remonstrantibus, fuit deliberatum, cognitaque de ijs Illustr. DD. Delegatorum sententia, statutum fuit; quo omnibus modis Remonstrantibus satisfaceret, danda illis tum Decreti Synodici, tum proluxioris eius explicationis apographa. Concedendum quoq; in horam sextam vespertinam deliberandi tempus: injungendumq; ut (perfecto diligenter hoc Decreto atque eius explicatione) categorice tandem responderent, An parere nec ne vellent: utque hanc responsonem proprijs manibus sub Decreti forma consignarent. Quod ipsum ijs denuo vocatis indicatum atque adjunctum fuit.

Sessione Quadregesima-tertia,

Eodem Die post meridiem, ab hora sexta ad decimam vespertinam.

Remonstrantes hora sexta vespertina comparuerunt. Qui responsum suum ad superiorem Synodi postulationem scripto comprehensum, omniumque manibus sub Decreti forma consignatum, in hunc modum exhibuerunt:

Si per Synodum nobis non nisi Categorica responsione Decreto huic eiusq; explicationi subscribere liceat, simpliciter dicimus: Nos in responsione hesternæ die scripto exhibitæ, etiamnum persistere.

Si vero, quod omnino nobis concedi debere arbitramur, mentem nostram plenius nobis explicare permittitur, ita breviter respondemus:

Scripto exponemus plene ac plane sententiam nostram de singulis Articulis, ac primum quidem de Electione, inde vero de Reprobatione, eamq; eodem modo descendemus, & contrariam sententiam Contra-Remonstrantium, & eorum, quos illi pro Orthodoxis habent, in singulis Articulis plane propositam refutabimus. Quod si quid in explicatione, aut defensione deesse iudicabitur, itidem scripto respondebimus ad quæstiones à Rev. D. Præside proponendas. Aut si res patiatur, vir a recte per eos, quos maxime idoneos ipsi iudicabimus. Reliqui quid sentiant mox paucis significabunt. Atq; ne hæc libertas videatur illimitata, promittimus eam nos in agendo rationem servaturos, quæ à potestate quidvis sine causa, fructu, & edificatione proponendi, disputandi & cavillandi licentia, longissime abest. Ne vero ultra iustum debitumq; tempus actiones protrahantur, Nobiliss. DD. Delegatorum crit statuere. Quos tamen pro sua æquitate, discretione, & prudentia, in sum nobis ad concinnandi scripta nostra, tempus concessuros speramus. Quibus quoq; ut noster agendi modus probetur, operam dabimus.

Singuli subscripserant.

Quia autem in hoc responso Contra-Remonstrantium & eorum quos illi pro Orthodoxis habent, sententiã refutare se velle dixerant, rogati sunt, quos intelligerent per illos, quos Contra-remonstrantes pro Orthodoxis habere, quorumq; sententiã oppugnare velle dicerent. Responderunt, se illos tunc esse nominaturos, cum eos allegarent. Cumq; Præsides nonnullos, quorum sententias scriptis suis hætenus exagitarant, nominasset, quæreretq; an illos intelligerent; nihil responderunt. Et cum exire iussi essent, iterum quæsitum est, utrum Remonstrantes Synodi Decreto hac responsione tradita satisfecissent? Responsum ab omnibus atque iudicatum fuit, Synodi Decreto hac responsione minime esse satisfactum. Remonstrantes in superioribus responsis suis satis manifeste persistere, neq; hætenus, ut oportebat, mentem explicasse. Ideoq; indignos videri posse, cū quibus diutius de hac re ageretur. Cum præsertim plane nunc pateret, obfirmatam pertinaciam ipsorum, nullis rationibus aut modis expugnari posse. Iterum ergo Remonstrantes sunt vocati. quibus Synodi de exhibitæ ipsorum Responsione iudicium discrete indicatum fuit. Sunt & denuo rogati aliquoties, monitique serio, ut tandem aliquando clare, aperte, & categorice, an morem Synodo gesturi essent, declararent. Omnes in data atque exhibitæ Responsione persistenterunt. Cumq; illos toties frustra rogari appareret, declaraverunt tandem

tandem Delegati, statutum sibi esse, omnem rem ad Illustrissimos & Præpotentes DD. Generales Ordines per Deputatos referre: ut ab ijs de personis pariter & rebus ipsorum, quod è re fore videretur, semel statueretur. Mandatumque iterum Remonstrantibus ne urbe excederent; præsertim ad habendas in vicinis locis conciones. Placuit Illustribus Delegatorum Deputatis, ex Synodo, D. Hermannum Faulkelium Assessorum, & D. Sebastianum Dammannum Scribam adjungi.

Sessione Quadragesima-quarta,

xxx i. *Decembris Die Luna ante Meridiem.*

Habita fuit à Rev. & Doctiss. Viro, D. Iohanne Polyandro, Doctore ac Professore S. Theologiæ in Academia Leydensi, docta, accurata, & pathetica parænesis Latina, ex Esaïæ cap. 52. vers. 7. *Quam ameni sunt super istis montibus pedes.* &c. Quæ hic subiicitur:

Illustrēs, Generosi, Amplissimi ac Consultissimi Illustrissimorum ac Præpotentium DD. Ordinum Generalium Delegati, Præsēs nostræ Synodi Venerande, Præsul Ordinis nostri Theologici Reverendissime, ceterique Doctores, Pastores, ac Presbyteri clarissimi, doctissimi, vigilantissimi.

Cum Reverendo D. Præsidi nuper mihi iniungere placuerit, ut Cl. Virorum, Doctoris Halli ac Doctoris Sculteti vestigijs insistens, concionem ex hoc loco haberem, measque in aliquem sacri Codicis contextum meditationes expromerem; non alia in limine excusatione utar, quam quod Præsidis autoritati obtemperare, officij mei esse duxerim, vosque pro singulari vestra erga me benevolentia animique benignitate, quæ Deus Opt. Max. inter tot dotes præclaras vos exornavit, hoc meum institutum, ac publicum obedientiæ meæ testimonium, iudicio vestro esse approbaturus, certo mihi persuaserim. Qua fretus fiducia, priusquam concionem meam exordiar, auxilium Domini qui fecit cælum & terram, hac mea precatione implorabo: vos unice rogans, ut me voce præeuntem, porrecta ad Deum mente sequamini.

Omnipotens ac clementissime Deus, Pater Domini ac Salvatoris nostri Jesu Christi, qui fons es omnis sapientiæ ac doctrinæ, quandoquidem hic in tuo ac Filij tui dilecti nomine congregati sumus, ut de sacrosanctis, arduis atque abstrusis Regni tui mysterijs nobis in Verbo tuo revelatis, pie, placide sancteque disseramus, rogamus te ut in hoc sacrosancto exercitio Majestati tuæ divinæ gratissimo nobisque imprimis saluari, non tantum linguas, sed etiam aures ac singulas nostras cogitationes ad solam legis tuæ divinæ normam dirigas, oculos mentis nostræ summa ac tristissima caligine laborantes Spiritus tui radijs illumines, animos nostros magis ac magis in omnem veritatem introducas, nostraque pectora sincero pietatis ac charitatis fraternæ studio accendas; ad Nominis tui gloriam, Ecclesiæ tuæ ædificationem, & animarum nostrarum salutem. Amen.

Verbum

Verbum Domini, qua decet reverentia atque animi demissione mecum audite, olim per Prophetam Elaiam pronunciatum ac literis consignatum, Prophetiæ ipsius cap. 52. vers. 7. *Quam speciosi sunt super istos montes pedes evangelizantis, pronunciantis pacem, evangelizantis bonum, pronunciantis salutem, dicentis Sioni, regnat Deus tuus.* Quod in genere de præclaris scientijs, heroicis conatibus & amplis muneribus, trito Græcorum Proverbio dicitur, τὰ καλὰ, δύσκολα, id est, *difficilia quæ pulchra*, idipsum speciatim ad munus Ecclesiasticum posse accommodari, tum sacra Scriptura, tum ipsa experientia abunde attestatur. Sacram Scripturam si inspicimus, Apostolus Paulus docet, 1. Tim. 3. illos qui Episcopatum appetunt, opus præclarum desiderare: *opus*, ob functionis istius difficultatem; *præclarum*, ob eius dignitatem. Experientiam si consulimus, hæc varijs ab omni ævo exemplis demonstrat, non minus arduam ac laboriosam, quam laudabilem atque honorificam esse Verbi divini administrationem, qua universa populi multitudo unius hominis lingua in communi sacre Religionis vinculo, atque in mutuo veritatis pacisque studio, leniter fovetur ac retinetur. Quo respiciens Propheta Elaias, merito exclamat: *Quam speciosi sunt super istos montes pedes evangelizantis, pronunciantis pacem, evangelizantis bonum, pronunciantis salutem, dicentis Sioni, regnat Deus tuus!* Quo epiphonemate vates ille eximius asseverat, nullos illustriore apud Dei populum legatione defungi, nullos pijs suis laboribus de populo Dei melius mereri, quam Verbi divini præcones, qui nomine Dei Regis omnium supremi, pacem inquietis, bonum miseris, salutem perditis, libertatem captivis annunciant. *Occasionem* huius epiphonematis quilibet ex versibus præcedentibus mecum facile animadvertet: in quibus Elaias, ipsam Dei promissionem de Messia venturi redemptione, & præcursum eius missione, prisce Ecclesiæ sub typo liberationis ex servitute Babylonica adumbrare voluit, ut in hanc lætissimam exclamationem erumperet, qua partim legatis pacem Sioni annunciaturis, Spiritu prophetico acclamat, partim Sioni, de exoptato illorum advētu, gratulatur. Qua gratulatione præcones istos triplici nomine commendat: ab ipsorum, scilicet, dignitate, industria, & doctrinæ suavitate. *Dignitatem* ipsorum, designat figurata locutione, à pedum speciosorum pulchritudine & rectitudine desumpta. Qua & splendidam ipsorum legationem, & honestam coram hominibus conversationem denotat, ut eos à Pseudoprophetis, non tam ex vultu atque oris professione, quam ex legitima vocatione morumque elegantia, dignosci posse ostendat. *Industriam* eorum, non solum ab antiquis Prophetarum moribus describit, qui olim à Deo ad Iudæos missi, montes regionis Palestinæ conscendere, atque ex ijs apud populum concionari solebant, ut ab omnibus clarius longiusque exaudirentur: sed etiam similitudine, vel à Pastoribus, ut nonnulli volunt, vel, ut alij malunt, à speculatoribus montanis desumpta: quorum illi ovibus montes oberrantibus pascendis ac deducendis; hi ex loco aliquo edito excubantes, vicinis suis, aut de hostium, aut de prædonum adventu, aut de alio aliquo periculo præmonendis, invigilabant. Nos, utramque

similitu-

similitudinem, Euangelij præconibus adaptari posse arbitramur, propterea quod utroque Pastorum & speculatorum titulo passim in sacris literis insigniantur. Ut pauca è multis eligam, quis nescit verbi divini administratos, apud Ezechielem cap. 34. Pastores vocari, quorum fidei ac curæ Deus oves suas commiserit, ut pereuntes requirant, depulsas reducant, fractas obligent, & ægrotas confirment. Quis nescit eosdem Ezechielis 3. Speculatores nominari, à Deo quasi in monte, vel turri collocatos, ut tanquam ex loco eminentiore populum sibi concreditum intuentes, singulas ipsius actiones observent, & de periculis ipsi, si officio suo desit, imminuentibus, mature ac tempestive commonefaciant? Id certe Deus Ezechieli hoc suo alloquio expresse declarat, cap. 3. & 33. *Fili hominis, speculatorem te dedi domui Israelis, ut audias ex ore meo verbum, & admoneas eos à me. Quum dixero improbo, utique moriturus es, tu autem non admonueris eum, neque alloquutus fueris, ut admoneas impium, revocans ipsum à via sua improbißima, ut servet eum; iste improbus in sua iniquitate morietur, sed sanguinem ejus è manu tua repossam. Tu vero cum admonueris improbum, & non reversus fuerit ab improbitate sua, & à via illa sua pessima, iste in iniquitate sua morietur, & tu animam tuam eripies.* Apostolus Paulus Presbyteris Ecclesiæ Ephesinæ hac sua gravissima exhortatione, Act. 20. idem inculcat, ut animum, & sibimet ipsis attendant, & toti gregi in quo Spiritus sanctus ipsos constituerat Episcopos, ad Ecclesiam Dei pascendam, & lupos ab ea arcendos. Ad Esaiam nostrum ut revertamur, pedes aut Pastorum super montes, ac proinde quasi in medio inter Deum & homines loco esse positos. Vnde tota ipsorum conversatio ab omnibus, illinc, nempe, à Deo altissimo, hinc à Gentibus ad Sionem confluentibus, facile conspici possit. Atque hæc de Legatorum Euangelicorum dignitate & industria dicta sufficiant. Ad *suavitatem* doctrinæ ipsorum ut progrediamur, ea tum ex notatione, tum ex fructibus Euangelij, cognosci potest. Illorum etenim doctrina hic Euangelium nuncupatur, quod *εὐαγγέλιον* significat, bonam, lætam ac faustam annunciationem de Deo Patre nobiscum reconciliato in Christo Immanuele, nobis nato & à Patre dato, ut sit omnia nobis omnibus; sapientia ignorantibus, via errantibus, veritas dubitantibus, justitia reis, sanctificatio peccato pollutis, redemptio carni, mundo ac principi huius mundi mancipatis, vita æterna mortalibus, panis vitæ esurientibus. *Fructus* huius dulcissimæ doctrinæ quatuor à nostro Vate enumerantur, nimirum, *pax, bonum, salus, ac regnum Dei*; qui fructus tanquam nexu individuo sibi invicem annexi & innexi, hoc loco inter se recte copulantur. Vbi enim ex singulari Dei benedictione semen Euangelij disseminatur, ibi pax viget; & ubi pax viget, ibi pariter bonum & salus animarum & regnum Dei efflorescit. Ideo pax Dei ab Apostolis in salutationibus epistolicis perpetuo, vel cum Dei gratia, vel cum eius misericordia, vel cum utraque conjungitur. Ideo eadem pax ab Angelis in Cantico gratulatorio, quod in honorem infantis nobis nati, ac Filij nobis dati, coram pastoribus Bethlehemiticis decantant, media inter Dei gloriam ac benevolentiam erga homines collocatur.

Pacis huius nomine Propheta, omne genus benedictionum, tam corporali-
 lium, quam spiritualium complectitur, quæ omnibus hominibus Euange-
 lium fidei obedientia recipientibus, in sacris literis promittuntur. Hæ mul-
 tiplices Dei benedictiones pacis nomine designatæ, tum in mutua Dei no-
 biscum in Christo, & nostri cum proximo nostro ob Christum conjun-
 ctione, tum in conscientiarum tranquillitate, ex utraque illa conjunctione in
 cordibus nostris nascente atque accrescente, præcipue consistunt. Hac pa-
 ce tanquam arcta quadam catena, Reges, Principes & Magistratus, cum
 suis subditis, Pastores cum suis Ecclesiis, Patresfamilie cum suis domesti-
 eis, Deus in cælis cum Angelis, in terris cum hominibus, homines cum Deo
 in Christo per Spiritum S. devinciuntur. Vnde Prophetæ, spiritu prophe-
 tico rapti in cælum, Angeli missi in terram, Christus è terra in cælum ad
 Patrem suum revertens, hanc pacem Ecclesiæ suæ promisit, promulgavit,
 dedit, reliquit, atque unice commendavit. *Bonum* quod ex hac pace pro-
 ficiscitur, hic idem denotat quod apud Philosophos Græcos *Εὐδαιμονία*, &
 Latinos, beatitudo. Quicquid enim est rectum, jucundum, pulchrum, per-
 fectum & omnibus modis expetendum, illud in sacra Scriptura *bonum* ap-
 pellatur. Quamvis Philosophi hoc bonum diversis vestigiis indagaverint;
 nunquam tamen illud invenire potuerunt, quoniam luce Evangelij atque
 oculis fidei destituti, nec summum bonum hæreditatis æternæ Christi san-
 guine acquisitum, nec lepram suam originalem, nec reatum mortis æter-
 næ, duo præcipua mala istius summo bono opposita in se agnoscere, nec ve-
 rum utriusque mali remedium extra se in Christi sacrificio expiatorio pro
 nostris peccatis investigare, nedum reperire potuerunt. Quocirca cum
 Christus sit unicum veræ sapientiæ, virtutis, pacis & beatitudinis fundamen-
 tum ac complementum, non mirum nobis videri debet, quod insulsi de
 sapientia, vitiosi de virtutibus, perturbati de pace, ac miseri de beatitudine
 tam inepte disputaverint. Sed illis valere iussis, ad Prophetam nostrum
 Esaiam redeamus, qui bonum supremum in his tribus constituit, Primo,
 scilicet, in pace, de qua jam disseruimus: Secundo, in animarum nostra-
 rum salute: tertio, in regni Dei in nobis instauratione. De quibus paucis
 est agendum. *Salus* hic soli Deo regnanti tanquam proprio suo auctori
 attribuitur, ut ex eo colligamus salutem esse ex solo Deo, perditionem vero
 ab hominibus, hosque omnes in ista perditione immerfos permanere, do-
 nec prædicatione euangelica, quæ est potentia Dei ad salutem omni cre-
 denti, ex regno tenebrarum in regnum lucis translati, sub salutare obedien-
 tiæ Deo præstandæ jugum fedigantur. Hæc salus cum pace & bono con-
 iuncta *Regno Dei* subordinatur. Ut tria hæc dona cœlestia, tanquam varia
 unius causæ supremæ effecta, ab uno Rege supremo ac Capite Ecclesiæ uni-
 versali Iesu Christo, in omnia & singula ipsius membra profluere persuasum
 habeamus. Et sane, nulla extra Dei regnum pax certa, nullum bonum so-
 lidum ac perfectum proprie sic dictum, nulla vera salus animarum esse, aut
 percipi potest. Hinc Apostolus Paulus, hæc & consimilia beneficia salutæ-
 ria, solius regni divini finibus includit, Rom. 14: ubi docet, *Regnum Dei esse*
iustitiam & pacem; & gaudium per Spiritum S. Nec omittendum est, quod *Regni*

divini

divini Evangelium, tantummodo Sioni, id est, ceteri eorum cum quibus Deus fœdus suum gratuitum sancivit, à Propheta promittatur, cum asserit, Dei legatos Sioni nunciaturos, *Regnat Deus tuus*. Ut statum fœderatorum Dei, ab alienorum statu secernat. Utrosque, electos, scilicet, & reprobos, Deus quidem communi Providentiæ suæ regimine potenter gubernat. At inter Sionis filios, secundum peculiarem gratiæ suæ *invenitur*, seu dispensationem, regnum erigit salutis ac beatitudinis æternæ. Ideo vere dictum à Davide Psalmo, 105. *O semen Abrahami, servi lehvæ! ô electi ejus! ô filij Jacobi! Hic Iehova, est Deus noster, tametsi judicia ejus sint in tota terra*. Et ab Apostolo Paulo in epistola ad Romanos cap. 9. *Israelitarum fuisse adoptionem, & gloriam, & fœdera, & legis constitutionem, & promissiones*. Ob quæ singularia privilegia, licet Deus Rex cœli & terræ inter ipsos Israelitas sub vetere Testamento peculiariter regnasse verissime dicatur, hujus tamen vaticinij complementum ad Christianos novi Testamenti potissimum spectat. In vetere etenim Testamento, Deus populo suo per suos tantum subditos ac meros homines, Mosem, nimirum, & Prophetas, naturæ humanæ infirmitatibus alijs pares imperavit: in novo autem, Deus Ecclesiæ suæ, per proprium suum Filium, in carne manifestatum, verum Deum, ipsi ratione Deitatis cœqualem, regni sui statuta præscripsit ac revelavit. Non permittit horæ brevitatis, nec singularis vestra eruditio, ut operosiore hujus argumenti explicatione vos diutius detineam: cui unicum tantummodo porisma, de tribus sincero-
rum Pastorum notis adjungam, quibus à mercenarijs discerni possint. Harum prima ex diversa vocationis eorum forma internoscitur. Fidei enim Pastores, non nisi à Deo missi, Evangelium salutis ac pacis alijs prædicant, sicuti Apostolus Paulus Rom. 10. ex hoc loco argumentatur. Mercenarij vero nequaquam à Deo missi, sponte currunt. Quemadmodum Deus, de ijs conqueritur apud Ieremiam, cap. 23. vel, ut Christus utrosque graphice depingit, Ioh. 10. illi per januam rectam in caulam ovium, hi aliunde in eam ingrediuntur. Secunda nota ex diverso conversationis ipsorum indicio eruitur. Probi enim Pastores, pedibus speciosis, rectis ac candidis ambulantes, digne suo Evangelio, ac suæ vocationi congruenter, in hac vita versantur: ac proinde duplici face, puræ, scilicet, doctrinæ, ac vitæ inculpatæ; populo Dei præeunt. Improbi vero, pedibus atris, obliquis & indecoris incedentes, speciosam suam institutionem, improbis atque impuris suis moribus deturpant. Tertia nota, ex dissimili docendi modo colligitur. Boni enim pastores, unum idemque Evangelium, à primarijs Dei legatis, Prophetis & Apostolis sibi traditum, ex ore Dei ac mente Sacræ Scripturæ enarrant. Mali autem, aut aliud Evangelium Ecclesiæ proponunt, aut idem ex proprio suo corde ac sensu exponunt. Hactenus me, verba Esaïæ explicantem, atque unum ex ijs porisma elicientem, audivistis. Quæ ut ad nostros Ecclesiastas nunc breviter applicem, quemadmodum *Quintilianus* olim à sui sæculi præceptoribus desiderabat, ut, aut plane eruditi essent, aut se non esse eruditos scirent: sic hodie

opto, ut Ecclesiarum nostrarum Pastores, aut plane sint Evangelistæ, aut se non esse Evangelistas agnoscant. Vtinam nonnulli Ecclesiastarum titulo gaudentes, hac mente se esse affectos ostenderent. Minus, profecto errorum, contentionum ac perturbationum, plus veritatis, concordia ac tranquillitatis, in nostris Ecclesijs haberemus. Ast nunc, quorundam vitio, qui partes potius agunt male disputantium, quam bene evangelizantium, iustissimoque Dei iudicio adversus communem nostram *αἰχμήσαν* seu ingratitude ac nauscam puri Evangelij, nobis ab annis quadraginta fideliter prædicati, res nostræ sunt adeo perturbatæ ac permutatæ, ut nostræ Ecclesiæ, quæ domus quondam fuerunt quietis, pacis ac libertatis, ad quas peregrini atque exteri, tam remoti quam vicini, ab hostibus veritatis sua statione expulsi, tanquam ad tutissimum asylum adversus irruentes exterorum inimicorum oppressiones confugerunt, jam sint domus tempestatum, publica dissidiorum intestinorum, & quidem maximorum, theatra, nimiaque quælibet dogmata asserendi licentiæ spectacula. Pastores qui ante has concertationes Madianiticas, pacem, bonum, salutem, & regnum Dei florentissimum, magno cum bonorum gaudio & applausu annunciarunt, nunc, proh dolor! iurgia, schismata, animorum divortia & scandala recensent, non sine gravi infirmorum offendiculo, nec sine summo amicorum nostrorum mæore, & inimicorum oblectamento. Quis vestrum, *Frater venerandi*, ob hanc tristissimam Ecclesiarum nostrarum faciem, vel potius horrendam faciem earum metamorphosin, mecum non ingemiscat, ob quam totus orbis Christianus nobiscum Reformatus obstupescit: ob quam cælum & terra horrescunt, ob quam Angeli de Cælo ad nos assidue descendentes, summa tristitia afficiuntur: ob quam nostrarum denique Ecclesiarum atque Academicarum suggesta, pulpita, & scamna, contremiscunt ac vehementer desolantur? Quis vestrum hoc Esaiæ oraculum, de Legatis pacis ac salutis ad populum Sionis mittendis, quod Apostolus Paulus ad novi Testamenti præcones referendum esse affirmat Rom. 10. quis, inquam, vestrum hoc oraculum, mecum animo suoperpendens, in hanc lamentationem non erumpat, Vbi est, *ô Esaiâ*, tua pollicitatio de jucundissimo Pastorum, pacem, bonum, salutem & regnum Dei evangelizantium, adventu? Vbinam sunt pedes eorum candidi, recti, decori, radijs Evangelicæ veritatis, perspicua legitimæ vocationis demonstratione, inculpatæque conversationis splendore coram Deo ac populo ipsius resplendentes? Nonne è contrario quamplurimorum pedes, attriti, obliqui & indecori conspiciuntur: qui non missi à Deo, sed in Christi ovile aliunde, quam per veram ianuam ingressi, pravisque moribus contaminati, sua potius placita, quam Christi Evangelium; suas potius disceptationes perniciosas, quam Christi pacem salutarem; suæque potius, vel aliorum hominum, decreta, quam Dei statuta, Ecclesiæ ipsius proponunt? Hæc nostra tempora, hos mores, quotiescunque cum præcedentium annorum moribus mecum conféro, non possum eorum deplorationem intra animi mei præcordia

ribus mecum conféro, non possum eorum deplorationem intra animi præcordia continere; quin totus exclamem, O tempora exitialia, quæ præstantissimos nostros quondam Doctores ac Pastores, veritatis ac pacis studiosissimos, præmatura morte nobis eripuistis, aliosque in eorum locum Theologos; alios mores, alia studia, alia consilia, nobis produxistis! Quam beatæ sunt animæ Iunij, Trelcatorum, & aliorum nostrorum antecessorum, quorum nomina nunc silentio prætereo, quos Deus ex hac valle miseriarum in requiem suam æternam transtulit, ne fundi nostri calamitatem nobiscum intuerentur! Nos vero miseros, qui segetes puræ doctrinæ continuis controversiarum nimbis ac procellis, proh dolor! depressas prostratasque indies contemplanur, quique ob turbulentas nostras divisiones, quotidie acerbissimas inimicorum nostrorum sannas & exprobrationes, exaudimus! Quam meam lamentationem in eam partem arripi nolim, quasi aliorum nævos observans; meos non animadvertam. Non sum adeo mearum infirmitatum ignarus, ut me ex eorum numero eximere audeam, qui suis peccatis iram Dei adversus Rempubicam nostram provocarunt. Nec adeo duro sum corde; ut publicas, easque gravissimas peccatorum nostrorum pœnas ac castigationes, passim in nostris Ecclesijs percipiens, mihi possim temperare, quin meas querimonias pectore meo erumpentes, in sinum vestrum fraternum effundam, vosque orem, ut miseranda hæc dissertationum nostrarum incommoda, mecum apud Deum Patrem misericordiarum deplorantes, ardentissimas nostrarum contentionum, ipsam etiam Dei iram accendentium flammæ, lachrymarum vestrarum undis ad cœlum usque surgentibus mecum extinguere festinetis: ne nimia nostrâ procrastinatione hæc Dei vinea, proprijs vestris manibus plantata, aquisque saluberrimis ex signato sacra Scripturæ fonte deductis, toties rigata, tot tantisque ex peculiari Dei benedictione ramis aucta atque exornata, ut ipsos in ultimas quoque terræ marisque oras extenderit, ne hæc, inquam, Dei vinea, hoc continuo dissidiorum nostrorum incendio, tandem in fumum & cineres vertatur: mœstaque nostra posteritas, infelicissimas hujus vineæ ruinas adspiciens, eas nobis quoque hæc sua querela merito exprobet: O vinea, Deo quondam dilecta! o rami dulcissimorum quondam racemorum feraces! quonam maiorum nostrorum vitio ac torpore cecidistis? Cujus periculi, vos, *Symmysæ venerandi*, nunc commonefacio, non quod de vestra industria ac sollicitudine res nostras collapsas in pristinum statum restituendi, aut de prospecto hujus nostræ Synodi successu addubitem, nequaquam, *Domini ac fratres in Christo plurimum observandi*. Quotiescumque enim candelabrum puræ veritatis in plerisque nostrarum Ecclesiarum cathedris singulari Dei erga nos favore hætenus conservatum, atque hanc Synodum vix à nobis expectatam extraordinario atque admirabili Dei beneficio in hac urbe congregatam, tanquam duo salutaris Dei gratiæ symbola ac bonæ spei signa intueor: quotiescumque præcedentium vestrarum vigiliarum ac curarum recordor, quibus unitatem fidei in Deum per charitatem erga ho-

mines operantis, in vestris Ecclesijs alere studuistis: quotiescunque clarissimos ac reverendos Theologos externos Europæ nostræ Sydera spectatissima, nostræque inprimis Synodi decus atque auxilium non vulgare adspicio & suspicio: quotiescunque denique Generosos, Nobilissimos atque Amplissimos viros Politicos Illustriss. DD. Ordinum Delegatos, nullis ad nos excitandos monitis, nullis ad nos juvandos consilijs & subsidijs parcentes contemplor: toties magna & præclara beneficia ab hac Synodo mihi polliceor, eosdemque ab ea fructus exopto, spero, expecto, quos omnes Christiani nobiscum reformati, per totum orbem terrarum dispersi, ab ipsa exoptant, sperant, & expectant. Quos omnes ac singulos in hoc loco tanquam in specula constitutus, hic animis suis præsentem apud me considerans, videor mihi videre ipsos Reges, Principes, Magistratus, Ecclesiastæ, cæterosq; ejusdem nobiscum fidei domesticos, præsertim eos quorum Delegatos hic præsentem habemus, ob Synodi hujus convocationem eximio gaudio gestientes, sua monita, suffragia, consilia, per suos Delegatos nobiscum assidue communicantes, suaque præterea vota, suspiria ac preces pro felici hujus Synodi eventu, ad Deum effundentes. Quorum pio exemplo instigatus, vos quoque pro meo officio non possum non adhortari, ne mora longiore zizania errorum, litium ac dissidiorum, furtivis ac clandestinis Satanæ artificijs, bono semini Euangelico in nostro Belgio paulatim adspersa, longius latiusque propagari patiamini, sed de apto remedio nostrarum Ecclesiarum vulneribus adhibendo, mature ac serio mecum cogitantes, in hoc, quibuscunque poteritis rationibus, incumbatis, ut tantæ omnium piarum animarum nobiscum eandem Religionem profitentium expectationi, tot Dominorum ac Delegantium vestrorum mandatis ac postulatis, tot denique omnium sanctorum votis, commonitionibus ac comprecationibus vos pares exhibeatis: ac sanam nostrarum Ecclesiarum Reformatarum doctrinam, superiorum temporum iniquitate in his præsertim oris contumeliose accusatam ac prope ream, ab iniquis nonnullorum ipsi contradicentium criminationibus, quam primum vindicetis, motasque controversias, non ex proprio vestro cerebro, sed ex mente Spiritus sancti nobis in Verbo ipsius sacrosancto revelata, absque præjudicio sinistroe affectu, dijudicetis ac dirimatis. Non possum denique, *Auditores Præstantissimi*, vos non obtestari per nomen venerandum sacrosanctæ Trinitatis, quod indies mecum adoratis, per communem nostram fidem in Salvatore nostrum Iesum Christum, ac per communem Ecclesiarum fidei nostræ commissarum procuracionem, ut, qua estis erga Deum pietate atque erga Ecclesias vestras misere laceratas dilectione ac commiseratione, expulsi hisce tribus Principis Averni administris atque emissarijs, quibus hætenus eas perturbavit ac pene evertit, nimirum, falsa hominum Traditione, Discordia, & quidlibet pro cuiuslibet arbitratu docendi ac statuendi Licentia, tres Religionis sorores atq; alumnas, Veritatem, scilicet, Pacem, & Libertatem, sacris Verbi divini legibus adstrictam, in pristinam suam dignitatem passim restituere conemini. Quo vestro conatu, præterquam quod vos Deo, Magistratibus atque Ecclesijs vestris, quorum nomine hic estis congregati, vestram

solenni juramento obstrictam, apud omnes pios atque æquos actionum vestrarum æstimatores liberabitis; magnam quoque laudem ac gratiam apud omnes Sanctos; tam triumphantes in cœlis, quam in his terris militantes, invenietis. Vobis enim ab hac Synodo ad sedes vestras redeuntibus, tum universa hujus Senatus & plebis Dordracenæ multitudo, tum vestri Proceres, Collegæ, concives & fratres in Christo, de re tantæ molis, tanti-que momenti, tam præclare gesta, communi applausu gratulabuntur: vobis Ecclesiarum Batavicarum fautores, vestri officij ad eas restaurandas in hac Synodo præstiti, probe conscij, undique occurrentes, his Esaïæ verbis acclamabunt, *Quam speciosi sunt pedes, pacem, salutem ac beatam tranquillitatem Regni Jesu Christi Belgicis Ecclesijs restitutam nobis Evangelizantium!* Benedictus sit hoc nomine Rex noster Iesus Christus, nunc in Belgio triumphans. Benedicti estote Iesu Christi legati, huius Evangelij præcones exoptati. Vos denique ex hac Synodo post hanc vitam ad Convantum universalem primogenitorum qui conscripti sunt in cælis, commigrantes, Dominus noster Iesus Christus, Pastorum Princeps, hujusque Congregationis Præses supremus, coram Angelis, suis Delegatis, Prophetis & Apostolis, suis Assessoribus, osculo amplexuque suo gratulabundus excipiet, atque in æternam justorum consummatorum concionem, in qua nulla erit disputatio, nulla æmulatio, nulla accusatio, nulla condemnatio, manu sua propria deducturus, vos omnes ac singulos in perpétuum functionis vestræ laudabiliter peractæ testimonium, hac voce incomparabilis consolationis plena beabit, *Bene est serve bone & fidelis, in exiguo fuisti fidelis: supra multa te constituam. Ingredere in gaudium Domini.* Idipsum, *Iesu Christe*, nobis omnibus ac singulis, hic coram facie tua sedentibus, laborantibus ac lacrymantibus, in extremo tui judicij die largire, hujusque tuæ remunerationis certitudinem Spiritus, tui digito, imis nostris sensibus ad sempiternam animarum nostrarum pacem inscribe. Quod te cum tota hac selectissima servorum tuorum corôna, supplex precor hac mea oratione, qua & Patrem tuum, cum quo unus es Deus, in tuo nomine per Spiritum tuum sic invoco:

Omnipotens ac clementissime Deus, Pater Domini ac Salvatoris nostri Iesu Christi, Pater luminum, à quo omnis bona donatio & omne donum perfectum proficiscitur, Pater noster in Filio tuæ dilectionis nobis ex immensa tua misericordia nato ac dato, nos servitui genua nostra coram adoranda tua Majestate flectentes, te rogamus, ut oculis tui misertus, preces nostras auribus tuis recipias, potentiam tuam excites, & ad plenam salutem nobis adferendam ad nos accedas. O Deus! restitue nos & fac ut super nos luceat facies tua, atque ita servabimur. Iehova, Deus exercituum, quousque excandesces, ac sumaturus es contra populi tui supplicationes? Nos vicinis nostris expolis contentioni, ideoque nostri inimici nos subsannant. Vitem tuam ex vicinis regionibus in nostram transtulisti! Eam per servos tuos excultam rore ac pluvia tua cælesti rigasti, ut profundas ageret radices, ac ramos suos usque ad ipsos Indos & ultimas terre marisque oras extenderet. In hac turrim speculatoribus populi exstruxisti. Torcular quoque disciplina in ea excidisti. Eandem protectionis tuæ macerie vestrivisti ac lapidibus purgasti. Ast hæc vinea loco uvarum dulcissimarum, acerbissimas labruscas

rixæ invidiæque produxit. Nosque illius cultores, triste inter te & nos iniquitatibus nostris divertium fecimus. Hinc nostræ lacrymæ sunt nobis pani ac potui quotidiana. Restitue nos, ô Deus, nosque non amplius iræ, sed benignitatis oculis intueri. atque ita servabimur. Adsis filiis tuæ dextere: quorum præsidio hanc nostram vineam in medijs nimbis ac procellis miraculose conservasti, ac mæcerie tuæ ruptiones multis in locis consolidasti. Adsis inprimis Spiritui consilij ac fortitudinis Illustr. ac Præpotentibus Dominis Ordinibus Generalibus harum Provinciarum Confœderatarum, Dominis nostris clementissimis. Adsis Illustrissimo Principi ac Magnanimo Heroi Mauritio Principi Arauscano, nec non Illustribus Generosis ac Nobilissimis Illustr. DD. Ordinum Delegatis: Amplissimo ac Prudentissimo Senatui hujus benedictæ civitatis Dordracenæ. Adsis quoque exteris Regibus, Principibus ac Magistratibus, nominatim ijs qui præstantissimos suos Theologos ad nostri subsidium huc transmiserunt. Commendamus tibi speciatim Serenissimum ac Magnum Magnæ Britannie Regem, Jacobum veræ fidei defensorem: Illustris. ac Serenissimum Principem atque Electorem Palatinum Fridericum Quintum, præcedentium atque inprimis Friderici Secundi, Principis vere Pij, nunquam sine causa ab Orthodoxis laudati, sed sine fine laudandi, legitimum heredem ac verum successorem: Illustris. ac prudentissimum Langravium Hassiæ, Principum Germanorum ocellum: prudentissimos ac maxime cordatos Helvetiæ Procere: Generosissimos ac fortissimos Comites Nassovicos ac Veteravicos: Magnificos orthodoxæ Religionis defensores Syndicos ac Senatores Reipublicæ Genevensis: Amplissimos consultissimos nobisque conjunctissimos Magistratus, Bremensem & Emdensem. Adsis nobis quoque hic in nomine tuo congregatis Spiritus tui præsidio, nostrisque cæptis ac consultis saluifera gratiæ tuæ aura sic adspira, ut Regni tui cœlestis veritas salutaris, & tranquillitas beata, in nostris Ecclesijs iterum vigeant atque efflorescant; ad Nominis tui gloriam, & sanctorum tuorum coagmentationem. Audi nos & exaudi, per & propter Salvatorem nostrum atque Immanuelem Jesum Christum: cui tecum & cum spiritu sancto, sit honos & gloria in æternum. Amen.

SESS.
XLV.

Sessione Quadregesima-quinta,

*Anno Domini nostri Iesu Christi, Millesimo, Sexcentesimo
& decimo-nono, secunda Ianuarij, Die Mercurij
ante meridiem.*

PRÆlectæ sunt literæ Ampliss. Magistratus Bommeliensis, quibus petebatur, ut Henricus Leo, Ecclesiæ Bommeliensis Pastor, qui ad hanc Synodum citatus erat, ad Ecclesiam remitteretur, quo instante ibidem festo Nativitatis D.N. Iesu Christi, munere suo in docendo, ac Dominicam Cœnam administrando, fungiposset. Synodus audita super hac re Illustr. DD. Delegatorum sententia, cognitoque ex Deputatis Geldriæ Ecclesiæ illius statu, cum intelligeret, præsentiam Leonis non esse ei necessariam, & Ecclesiæ isti per vicinos Pastores prospectum iri atque porro prospici posse; judicavit Henrico Leoni, cum reliquis Remonstrantibus subsistendum esse, neque dimittendum saltem, ante DD. Deputatorum, ad Illustr. DD. Ordines Generales Legatorum reditum, atque hoc Ampliss. Magistratus

stratui Bommeliensi per literas significandum esse. Quibus suas quoque Generosi DD. Delegati addituros se significabant. • Moniti denuo sunt singularum Provinciarum Deputati, ut de gravaminibus ad doctrinam spectantibus mature præparandis serio cogitarent: atque ut inter cætera diligenter ad doctrinam in Disputationibus M. Episcopij nuper editis, comprehensam attenderent. Sunt & prælecta quædam Synodi Suyt-Hollandicæ gravamina, ad reformationem Academiae spectantia. De quibus quia postea in Synodo agendum esset, resque momenti esset maximi, moniti sunt singuli, ut mature & serio ea de re cogitarent: quo Illust. Provinciarum Ordines salubribus Synodi consilij hac in re juvari, atque in posterum Academiae omnes Belgicæ ita institui & gubernari possent, ne qua nova in posterum ex ijs nasceretur calamitas, qualis hætenus ex quibusdam maximo cum Ecclesiæ damno exorta esset: sed ut debitos optatosque ex illis Seminarijs Resp. pariter & Ecclesiæ perciperet fructus.

Sessione quadragesima-sexta.

SES.
XLVI.

III. Ianuarij, Die Iovis ante
meridiem.

Quia ab Illust. & Præpot. DD. Ordinibus Generalibus, DD. Delegatorum & Synodi Deputati, jam reversi erant, placuit citari Remonstrantes, ut iisdem eorundem Illustriss. atque Præpot. DD. sententia significaretur. Comparuerunt Citati omnes, exceptis Isaaco Frederici, & Henrico Leone. Prælectum illis fuit Illust. & Præpot. DD. Ordinum Generalium in causâ ipsorum Decretum, & quidem prius Belgicæ, ac deinde propter Exteros Theologos, in Latinam linguam hunc in modum conuersum:

Generales Fæderatarum Belgij Provinciarum Ordines, auditis ipso hoc die, in Illustrissimum ac Præpotentum Celsitudinum suarum conventu, quæ coram à Nobilibus, summæ eruditionis atque ample dignitatis viris, Henrico ab Essen in Ducatu Geldricæ atq; Comitatu Zutphanienſi Conſiliario, Hugone Musio ab Holy, Equite, Prætoze Dordracenſi, ac Strienſis ditionis Ballivo, & Iohanne van Hemert, Conſule Darentrienſi, præterque eos, Reverendo Hermanno Faukelio Aſſeſſore, Sebaſtiano item Dammano Scriba, Middelburgenſis ac Zutphanienſis Eccleſiæ Miniſtris, miſſis pariter à DD. Politicis, quos ad Nationalem, quæ Dordrecht nunc habetur, Synodum, ipſorum delegarant Celsitudines, ſuſe expoſita fuerunt, de quibusdam potiſſimum difficultatibus, ſeu gravaminibus, ex nonnullis dictis actionibusque Remonſtrantium, ad eandem Synodum publica autoritate Citatorum, coortis, ut de iis plene Illuſtriſſimorum eorundem atque Præpotentum Dominorum mentem intelligerent ac voluntatem; auditis itidem & prælectis Actis omnibus originalibus Decretiſq; tam Politicorum quam Eccleſiaſticorum nomine ibidem promulgatis, omnibusque Citatorum Remonſtrantium partim ſcripto exhibitis, partim viva voce redditis in eadem Synodo reſponſis (præcipue à die Veneris, menſis huius vigefimo & tertio, ante meridiem; ſuſque ad diem Sabbati nonum & viceſimum eiufdem menſis huius Decembris, veſperi, poſt horam decimam, ut loquuntur, incluſive) audito autem in primis tam Politico Decreto quam Eccleſiaſtico; vigefimo & ſeptimo eiufdem menſis ante meridiem, eiufdemque menſis vigefimo octavo itidem ante meridiem pronuntiato; nec non & reſponſo, die vigefimo & nono à jam ante commemoratis Remonſtrantibus Citatis, poſt meridiem, & quidem in ſcriptis

exhibito; sicut & ijs, quæ ab ipsis coram addita fuerunt: cumque ex Actis ante iam commemoratis, omnibusque appareat Decretis, Reverendos atque exquisitæ conditionis Dominos externos Theologos, partim scriptis partim viva voce unanimiter testatos esse, eosdem Remonstrantes Citatos, ante dictis Decretis, quoties ad ea responderunt; neutiquam nec scripto neque voce hætenus fecisse satis: idcirco Illustres atque Præpotentes Domini, accurate omnibus ac serio ex consilio atque in præsentia Illustrissimi ac Generosissimi Principis ac Domini, Principis Auraici &c. Generosissimi item Domini Comitis Gulielmi Ludovici à Nassau, Locum tenentis, &c. excussis atque expensis; cum imprimis eorundem Dominorum Ordinum Illustres ac Præpot: Celsitudines hoc agant, ut in Nationali ea, quæ nunc celebratur Synodo, omnia eo dirigantur, ut ad optatum, cuius causa institutus hic conventus est, deveniatur finem (quæ est gloria divinæ propagatio, atque religionis veræ Christianæ, quæ in hisce hætenus obtinuit Provincijs, conservatio, utque porro quam maxime ideius potest fieri, bene sit Reipublicæ, pariterque quies atque pax Ecclesiæ, optimorumque incolarum procuretur concordia) declararunt & hoc ipso declarant, ante dicta tam à Politicis quam ab Ecclesiasticis sancita atque promulgata Acta ac Decreta, cum optimo instituto suo ac mente ipsisque Decretis, Mandatis, ac Commissionibus, quas super Nationali hac Synodo eiusque moderatione conceperunt aut dederunt, prorsus convenire. Ideoque Illustres atque Præpotentes eorum Celsitudines, ea Acta ac Decreta approbant hoc ipso, omnibusque denunciant, Citatorum Remonstrantium fuisse, iisdem Actis ac Decretis, morem gerere evestigio, iisque se subijcere. Quemadmodum iidem Præpotentes Domini, ut in posterum id faciant, utque similibus pareant Decretis, mandant ipsis ac edicunt. Quod ut facere animum inducant, hortandos censent, atque graviter monendos. Secus enim, hoc est, nisi morem gerant, fore, ut non modo Ecclesiastica in eos censura, verum & Politica stringatur; prout agi cum ijs solet, qui supremam publicamque contempserunt atque conculcarunt auctoritatem. Ita tamen, ut iam dictos Dominos Politicos ad eandem Synodum jam Delegatos, præcipuas ejusdem actiones, prout habent concepti de indictione Synodi Articuli, ex vi Commissionum, uti vocant, atque Instructionum, quæ pridem ipsis datæ, & secundum ea, quæ iidem Illustres atque Præpotentes Domini iam decreverunt, omni industria atque diligentia, exequi ac moderari velint. Quod si forte usu veniat, ut Citati Remonstrantes in eadem pergant atque perseverent inobedientia, placet, ut ex scriptis eorum publicis, tum eorum explicationibus, partim scripto partim viva voce, tam in Nationali hac quam in reliquis Provincialibus Synodis, ab ijs ante expressis, ipsorum de religione opiniones excutiantur, examinentur, & secundum Dei verbum decendantur.

Mandatur autem nihilominus Citatis Remonstrantibus, uti intra urbem Dordrechtum sese contineant, neque ex ea nisi scripto, à Politicis, hanc peculiariter in rem impetrato, se subducant. Ut interea, quoties vocantur, sincere, rotunde, ac sine ullo effugio aut tergiversatione, respondeant, mentemque suam categorice, aut verbis aut
scripto

scripto, prout illis à Politicis iniunctum fuerit, ac prout ipsdem videbitur Politicis, ad interrogata Synodi explicent. Quod quidem placitum, voluntatem, atque mentis suæ explicationem, in ipso Synodico conventu, ipsis presentibus atque audientibus Citatis Remonstrantibus, prælegi publice atque recitari mandarunt. Actum in conventu Illustrissimorum atque Præpotentum Dominorum Ordinum Generalium, sub eorum sigillo ac subsignatione, nec non & subscriptione Graphiarum eorundem. Hagæ-Comitis ipsis Ianuarij Calendis Anno MDCXIX.

Subsignatum

Magnus vidit.

Inferius.

Ex mandato Illust. ac Præpot. DD. Ordd. Generalium

C. Aerffens.

Prælecto publice hoc Decreto, serio moniti sunt Remonstrantes, ut quandoquidem illis jam de voluntate & sententia supremi Magistratus, cuius auctoritatem subterfugere, nec possint nec debeant, satis constaret, ut tandem aliquando iustissimis, non tantum Synodi & Illust. DD. Delegatorum, qui eam moderarentur, sed & ipsius supremi Magistratus, decretis morem gererent: rogatique iterum sunt singuli, utrum id facturi essent. Atque hunc in finem proposita hæc illis fuit quaestio: *Vtrum quinque Articulos Hagenses pro suis agnoscerent: nominatim primum, qui prælectus illis esset.* Illust. Delegati mandarunt, ut eorum singuli conceptis & ad calamus dictatis verbis responderent. Episcopus respondit: Omnibus in timore Domini expensis, & adjunctis etiam ferijs ad Deum precibus, examinatis, non possum impetrare ab animo meo, ut aliam agendi rationem sequar, quam eam quæ ultimo responso nostro exhibita est. Ioannes Arnoldi Corvinus: responsum Clariss. D. Episcopi etiam meum esse volo. Bernardus Duinglonius: Idem respondeo, quod D. Episcopus. Carolus Niellius: Nihil habeo quod addam: in eadem sum sententia. Philippus Pynakerus: Respondeo, ut supra præcedentes fratres Remonstrantes. Asiuerus Matthysius: Non possum à conscientia mea impetrare, ut aliter respondeam quam nunc responsum est, nec spero hoc inobedientiæ crimen ab Ampliss. D.D. Ordinibus reputatum iri. Thomas Gofvinius: Quod Collega meus Matthysius respondit, idem & ego respondeo. Theophilus Rijckvvaert: Persisto in illa responsione, quæ die Sabbathi a nobis Venerandæ huic Synodo exhibita fuit. Henricus Hollingerus: Respondeo me non posse recedere à responso, quod exhibuimus die Sabbathi, nec posse eam recipere legem, eamque ingredi viam, quam prævideo certo certius tendere ad melioris causæ & ipsius, quam profitemur, veritatis subversionem atque oppressionem; quin graviter fauciem conscientiam, offendam Deum, & Ecclesiæ, atque innumeris pijs Christi cultoribus dem scandalum irreparabile, eoque gravem Dei iram in me concitem. Imitabor exemplum Christi: silebo, & omnem eventum commendabo illi, qui venturus est ad iudicandum vivos & mortuos. Dixi. Rogatus à D.D. Delegatis, annon ex calore quodam animi hæc diceret, respondit, se ista præmeditato diu ac sedato animo præferre. Dominicus Sappa: Responso clariss. D. Episcopi, nihil habeo quod addam. Bernerus Wezekius: Neque ego possum aliter respondere, quam antea respondimus scripto exhibito die Sabbathi. Samuel Nærahus: Non possum per conscientiam (validis ut videtur mihi suffultam rationibus, quas hodie in scripto nostro ad Ampliss. & Nobiliss. D.D. Delegatos Illust. ac Præpot. Ordinum Generalium exhibuimus atque expressimus) recedere a sententia proxime superiori die exhibita. Eduar-

ta. Eduardus Poppius : Cum debita erga summas potestates reverentia, respondeo, me invocato sepiissime, ac serio sanctissimo Dei nomine & re tota etiam atque etiam expensa apud animum meum, non posse desistere ab ultimo meo responso: Rationes hodie exhibuimus Nobiliss. DD. Delegantis Illust. D. D. Ordinum Generalium, in quibus etiamnum conscientia mea acquiescit; certo persuasa id quod facio, Deo. Opt. Max, & Domino Meo Christo Iesu probatum iri.

Præses secundo hanc illis proposuit questionem : *Vtrum statuerent Decretum de salvandis fidelibus perseverantibus esse integrum Decretum de Prædestinatione ad salutem, nullamque aliam Prædestinationem ad salutem in Evangelio esse revelatam?* Atque hanc esse fundamentum salutis & certitudinis de salute? Monuit porro, ut singuli ad eam responderent. Episcopus respondit: Persisto in responsione mea. Iohannes Arnoldi: Idem facio. Duinglonius: Persisto in responsione data. Niellius: Et ego persisto. Pynakerus: Idem & ego respondeo. Matthiſius: Et ego. Thomas Gofſvinius: & ego. Wefekius: & ego maneo in responsione mea. Hollingerus: Dixi. Sapma: idem & ego. Naranus: & ego. Poppius: quia conscientia mea non habetur ratio à Synodo, non expecto ab illa institutionem in veritate, ideoque consultum non est respondere.

Deinde Præses, tertiam hanc questionem proposuit, iussitque ut ad eam responderent: *An hac, videlicet, ipsorum esset sententia; In Decreto Prædestinationis tantum teneri Electionem qualitatis salvandorum, sive ordinationem fidei in conditionem communicanda salutis: non autem hominum ad salutem: seu esse tantum ordinationem qualitatis, qua vestitus esse debet, qui salvandus erit?* Responderunt: Episcopus: Dico quod antea. Poppius: Quia conscientia satisfacere non licet defensione veritatis & confutatione falsitatis, satius est silere, quam respondendo veritati & bonæ causæ detrimentum adferre. Iohannes Arnoldi: Persisto in responsione jam dicta. Duinglonius: Non habeo, quod priorî responsioni addam. Niellius: Nec ego habeo quod addam. Matthiſius: Non habeo quod addam responso D. Poppii. Thomas Gofſvinius: Non habeo quod addam superiori meæ responsioni. Pynakerus: nec ego. Rijckvaert: Idem dico, quod antea dixi. Hollingerus: opinor per hunc agendi modum vim inferri veritati & conscientijs nostris, quemadmodum apparet ex scripto hodie Nobiliss. DD. Delegatis exhibito. Sapma: idem respondeo quod D. Poppius. Wefekius: Ego persisto in responsione mea antea data. Naranus: Si liceat nobis de Reprobatione & Contra-Remonstrantium sententia super ea agere, quantum nobis Conscientia nostra, & Ecclesiarum nostrarum ædificatio persuadebit sufficere, & hoc in antecessum promittatur, libenter ad quæsitam respondebo: sin minus, silere malo. In hisce responsionibus quia sæpe ad scriptum quoddam suum Illust. DD. Delegatis exhibitum provocant, quo se hârum Responsionum rationes reddidisse testabantur, placuit ipsiſdem Ampliss. DD. ut hoc toti Synodò prælegeretur, quo eidem quoque de his rationibus constaret:

*Nobilissimis Amplissimis DD. DD. Illust.
ac Præpot. Generalium Ordinum
Delegatis.*

Quanquam magna sit, Illust. ac Nobilissimi DD. imo summa sub Deo VV. DD. in nos subdigerere potestas; cui non solum propter iram; sed & propter conscientiam obedire & morem gerere tenemur, tamen ipsam limitibus circumscriptis Rex Regum & Dominus dominantium, ut nihil, quod vel rectæ rationi, vel expressæ in Scripturis voluntati divinæ contraveniat, subditis suis imperare ac præscribere possit aut debeat. Recta ratio imaginis divinæ scintilla est, & tacita æterni numinis voluntas. Scriptura altera Dei vox est, & plenior voluntatis divinæ significationem continet. Utraque Conscientiarum omnium & ætionum canon est, mensura, & regula, ut si forte summa potestates per ignorantiam

aut humanam imbecillitatem (quæ Magistratibus etiam prudentissimis & maxime circum-
spectis accidere potest) aliquid ijs repugnans imperent, conscientias subditorum Mandatis
suis gravare merito videri debeant. Gloria nostra, inquit Apostolus, testimonium
est conscientiæ, à qua non oportet, quenquam, nedum Christianum & Iesu Christi ser-
vum, in omni vita sua vel transversum unguem discedere. Sed ut nihil est facilius,
quam conscientiam obtendere: ita nihil necessarium magis, quam ut, si quando illa
gravari se conqueritur, apertis & evidentibus testimonijs probetur, aliquid ipsi præscri-
bi, quod cum naturali æquitate, aut expresso Dei verbo pugnet. Hoc si fiat, libe-
ra est ab humanis imperijs conscientia, utpote soli Deo devincta. Si non fiat, obedien-
tiam debet, nisi rebellis ac refractaria haberi velit. Date Veniam, Illustr. ac Nobiles
DD. ut in presenti, quod agitur, negotio, ubi conscientijs nostris opponuntur conscien-
tia aliorum, Vestris Dom. significemus, quam sit Dei voluntas, quam sequi & nos, &
Vestras Dom. oportet. Muneris nostri est, non populum solum, sed & Reges & Princi-
pes terræ erudire, ne si subditis suis onus imponant, quod conscientias ipsorum torqueat,
causam ipsis ingemiscendi apud Deum præbeant. Vocati sumus vestra autoritate, Il-
lustres Domini, ad Synodum hanc Nationalem, ut de arduis religionis Christianæ
mysterijs, quibus de salute ac æterna damnatione hominū pronuntietur, senten-
tiam nostram dicamus, explicemus, defendamus. Verum sententia nostra, verita-
tis nostro iudicio sententia est, & quidem ejus, qua gloria divini nominis ac me-
ritorum Iesu Christi quam maxime illustrari, & pietas quam maxime promoveri
potest. Volunt Vestræ Dominationes, vult veneranda hæc Synodus, ut in hac Veri-
tatis professione & defensione, eam agendi incamus rationem, ut nobis à Synodo,
quam maxima sui parte nobis adversam esse apud conscientias nostras judicamus, præ-
scribantur limites hujus professionis & defensionis, & quidem tales, quibus veritas
ipsa aut mutilabitur, aut celabitur, aut tenebris & labyrinthis inextricabilibus in-
volvetur, aut insigne saltem aliquod damnum reportabit. Fiet enim hoc, si libe-
re sententiam nostram exponere, & contrarios errores Deo & pietati inimicos pari li-
bertate refutare, eosque ex illis auctoribus citare & producere, quos eorum patronos &
assertores præcipuos esse novimus, quosque ipsi in sententia suâ defensione allegare solent
Contra-Remonstrantes, & super horum consensu gloriari, quique clarissime & evidentissi-
me illam proposuisse nobis videbuntur, nobis non licebit, & si institutis ante susce-
ptam à nobis Veritatis defensionem, questionibus, idque per capita singulorum extem-
poraneis & non præmeditatis responsonibus Veritas non in lucem prorahatur, sed
cavillationibus, & inutili responsonum inter se commissione obscuretur, & ludibrio
exponatur; denique si à parte adversa leges nobis & modum defendenda veritatis & op-
pugnanda falsitatis, cum manifesto veritatis præjudicio præscribi concedamus. Hoc ut
fiat, casum conscientie interpretamur, quia & recte rationi hoc ipsum & Sacræ scri-
pturæ repugnat. Suadet recta ratio, ne a parte adversa leges accipiat pars adversa circa
ipsum diffensionis argumentum, utpote quæ imperium in illam non habet. Iuris na-
turalis est, ne quis in propria causa sit accusator, testis, & iudex. At in hac Synodo,
maximam Ecclesiasticorum partem si spectes, iidem sunt accusatores nostri, iidem testes, i-
dem iudices. Sed ipsius Dei per Moysen loquentis vocem audite: Iudices & mode-
ratores constituito tibi in singulis portis tuis, quas Ichova Deus tuus dat ti-
bi per tribus tuas: qui iudicent populum iudicio iusto. Ne perversito judi-
cium, ne accipito personam. Verum, quam speciem recti, iusti ac non perversi
iudicii habebit illorum in hac Synodo iudicium, quorum alij jam ante scriptis concioni-
bus, & factò à nobis schismate nos condemnarunt: alij ita de nobis publice in ipso Synodi
confessu pronuntiant, ut qui indigni simus, cum quibus Synodus agat: qui nec Deum
nec supremas Potestates, nec Ecclesias suspiciamus, qui audaciam pro muro, & impu-
dentiam pro scuto habeamus, in quorum dictis, factis, gestibus quidquam pietatis ob-
servari non possit: qui non bona, sed mala, imò perditā conscientia agamus. Qui
numero & qualitativis (Εν ποσῶ καὶ ποιῶν) modici simus, & quæ quamplurima sunt alio-
rum ἀποργα & plena inclementia iudicia, quæ animum partium studio non leviter abre-
ptum, ideoque ad iudicandum iudicio iusto minime idoneum, manifeste arguunt. Iudices
iniqui errant à veritate sententiæ, dum intendunt qualitatem personæ, inquit Ifo-
dorus, libro 3. de Summo Bono. Paulus Apostolus, vivum & absolutissimum Epif-

Actor. 25.

copi & Doctoris Evangelici exemplar, usque ad eo à summorum Sacerdotum hoc est, partem sibi ex professo adversæ, iudicio abhorruit, ut rogatus à Feslo, an vellet Hierosolimam proficisci, & super controversis de Religione inter ipsum & Indeos questionibus istis iudicari, maluerit ad Casaris tribunal provocare, quam in Ecclesiastico Indeorum confesso causam dicere, aut eorum iudicio se submittere. Monet Scriptura, serio & cum maledictionis interminatione, ne quis opus Domini segniter faciat. Ierem. 48. At si Vestra Dominationes DDos velint, ne in lucem protrahantur, prout rei necessitas exigit, Contra-Remonstrantium, & eorum quos illi pro Orthodoxis habent, errores crassi & noxii, volent profecto, ut causam Dei & veritatis segniter ac negligenter agamus, itaque, nisi in Dei maledictionem incurrere velimus, per conscientiam parere non possumus.

Paulus Apostolus in Epist. ad Titum cap. 1. inter alia officia boni Doctoris & hoc requirit, ut sit idoneus ad convincendos contradicentes. Redarguito eos (inquit) ut sani sint in fide. Idem Timotheum suum monet, ut erudiat eos, qui contrario animo sunt affecti, ecquando det eis Deus, ut respicientes agnoscant veritatem, cum Scriptura divinitus inspirata sit non solum ad doctrinam; sed etiam ad redargutionem, πᾶσι ἐλεγχόν. Quare, per Conscientiam hanc muneris nostri partem intermittere, aut ut de ea pro arbitrio suo dispenset pars dissidens & contradicens permittere, nobis non licet, & quidem tunc, cum sententia nostra confessionem edere solemniter jubemur. Vult Scriptura passim ut glorificemus Deum, ut omnia ad gloriam eius faciamus.

1 Cor. 6. & 10.
2. Cor. 4.

Quamobrem, cum lasam à multis arbitremur gloriam misericordie, iustitie & sanctitatis divine, eius certe vindicationem per conscientiam negligere, aut ad placitum aliorum suscipere, tunc cum maxime opportunum esse am asseri, non debemus. Vult Scriptura, ut Ecclesie Pastor & Episcopus testimonium habeat, quod sanus sit in doctrina, & abrenuncians pudendis latebris, non cum calliditate ambulet; neque falsus sermonem Dei; sed declaratione veritatis commendat seipsum apud omnem conscientiam hominum in conspectu Dei. Nequaquam ergo hoc tempore, quo fama & existimatio nostra proscinditur hoc nomine, quod quæ Contra-Remonstrantium est, nostra esse credatur sententia, ab huius criminis & suspicionis abstersione suspendendum nobis erit, nisi contra disertam Spiritus S. admonitionem, apud fidei nostre domesticos & extraneos male audire & pro non sanis in doctrina haberi velimus. Urget serio Apostolus, ut attendamus ad nos ipsos, ad doctrinam, ad gregem Domini, in quo constituti sumus Episcopi & Pastores. Monet Timotheum, & in eius persona nos quoque, ut ministerij nostri plenam fidem faciamus, finem quoque nostri ministerij vult esse edificationem corporis Christi. Verum si unquam, nunc tempus est, ut ad nos, ad doctrinam sermonis fidei, ad gregem nobis conceditum, cuiusque edificationem attendamus, utpote cui Contra-Remonstrantium & eorum quos illi pro Orthodoxis habent, contraria nostris Thesis dogmata essentialium maximum prebuerunt. Quenam itaque illa dogmata sint, quique eorum assertores, silentio præterire, ubi ad causæ tractationem ventum erit, citra conscientia læsionem non possumus.

Actor. 20.
Tit. 1.
2 Tim. 4.
Eph. 4.

Exigit à nobis prudentie Christianæ infallibilis Doctor Christus, simplicitatem columbinam, & serpentinam prudentiam. Sed contra hanc erit, si à parte adversa nobis prescribi sinamus istiusmodi leges, quæ, cause nostre, sive veritatis, defensionem, quam maxime præiudicant. Estote, inquit Scriptura, imitatores Dei, & Christi, & ad Corinthios scribit Apostolus: Estote imitatores mei, sicut etiam ego sum Christi. Quod facere conscientie bonæ, & peccatoris Christiani officium est. At quid familiarius Deo, quam per Prophetas invehiri, in errores Pseudo-Prophetarum? Quid familiarius Christo, quam quavis occasione vindicare à corruptelis Phariseorum, Legem Domini? Quid familiarius Paulo, quam tempestive & intempestive refutare Indeorum de Iustificatione ex operibus sententiam? Nullos hic sibi limites à Indæis vel Gentiibus, aut quoquam mortalium præfigi passi sunt Apostoli: sed ubi & quando opportunum erat, & quod necessarium iudicabant ipsi, in veritate defendenda, & falsitate oppugnanda, persisterunt intrepidam ad mortem usque. Nec cum Petro non recto pede incedenti, in os resisteret Paulus, eo quod condemnandus esset, silendi aut loquendi leges à Petro sibi poni passus est. Vult Scriptura, ut in Ecclesia Dei omnia ἐν γνώσει καὶ εὐαγγελίῳ fiant. Quo Scriptura loco, ordinis Ecclesiastici necessitatem probant Orthodoxi omnes.

Galat. 2.

Sed in

Sed indecens profecto erit, ut divina veritas, quam sanguine suo confirmavit Dei filius, limites defendendi sui & averruncandi errores accipiat ab ijs, qui isti veritati è diametro contradicunt. Indecens erit, ut nondum instituta à nobis Thesium nostrarum defensione & explicatione talis institatur per Quæstiones & Responsiones Veri inquisitio, ex qua nonnisi maior confusio & rerum tractandarum perturbatio, certissime consequetur. Estque hoc contra ordinem Ecclesiæ & ἄλγυν plane, ut in Synodo qua ad componendas Ecclesiæ turbas convocata est, de ijs rebus agendi libertas nobis præcidatur, quæ motuum & dissidiorum in Ecclesiâ, causa præcipua & principalis sunt.

Vident Domin. Vestra, rem non esse adiaphoram de qua controversitur, sed à recta ratione, manifestis Scripturæ locis, Dei, Christi, Apostolorum exemplis definitam & circumscriptam esse, ut quotquot mysterium fidei cum pura conscientia tenere volunt, alio pede incedere non debeant, nec si muneris sui rationem habere velint, possint. Si Vestrarum Dominationum, si Synodi conscientia secus statuunt, nihil nos ijs imperare, quod contrarium suadeat, volumus, quia homines sumus: nihil ijs imperare, quod contrarium suadeat, possumus, quia citati & imbelles sumus. Verum cum conscientia nostræ aliter judicent, quarum fide, integritate, innocentia, nihil quoque nobis carius est; humiliter Vestras Dominationes rogamus, ut rationes nostræ & Synodi prius examinentur, & inter nostram & Synodi conscientiam sequestræ intercedant. Si Synodus edocere queat, casum hunc conscientia casum non esse & iniqua nos postulare, cedemus libenter: Si nos edoceamus, casum hunc, conscientia casum esse, nosque aquisissima petere, tandem petitioni annuite.

Hoc vero quamdiu tentatum non est, rogamus Vestras Dominationes ne conscientias nostras porro in hoc negotio à Synodo torqueri sinant, ne vel nobis imponere videantur necessitatem contra conscientia dictamen agendi, quod irreligiosum foret, & veritatis causam adversariorum arbitrio permittendi; vel sibi necessitatem imponant, sub specie & titulo inobedientia & contumacia in Magistratus nostros, in innocentes animas, & fideles Iesu Christi servos & obsequentissimos subditos, durius quiddam, præter meritum nostrum, statuendi. Quod tamen patienter ferre malumus, quam ut causæ Dei & Christi, per negligentiam nostram defugisse videamur, & contra conscientiam agentes, toties execratum in Scripturis hypocrisios crimen committamus, & iram Dei Opt. Max. qui corpus & animam nostram in gehennam conjicere potest, in nos concitemus.

Quapropter plena animi & conscientia fiducia in responsione nostra postrema acquiescimus, parati ad rei tractationem accedere, siquidem isto pede liceat. Cumque (quod notari petimus) Synodus iudicet casum hunc, conscientia casum non esse, nos vero gravius rem omnem ponderemus, utique hac in re nobis gratificari salva sua conscientia poterit.

Hæc quoque Vestras Dominationes scire volumus, ne quidquam quod ad instruendum Vestras Dominationes in re gravissima, qua non leviores circumstantias, sed Dei gloriam, muneris nostri fidem, Ecclesiæ adificationem & ipsam veritatis causam concernit, intermisisse videamur.

*Subscripta erant omnium
nomina.*

Illustres D D. Delegati Synodo declararunt, quid ab ipsis ad hoc scriptum esset responsum. Nimirum, existimare se, totum tribus potissimum niti fundamentis. Primum esse, quod conquererentur nimis arctis sententiæ suæ explicationem constringi limitibus. Ad hoc respondisse, latiore sententiæ ipsorum explicationem Decreto Synodico ipsis, ubi ad interrogata respondissent,

plene concessam, quo & contrariæ sententiæ oppugnationem, non tantum permissum, sed & imperatum iri significatum fuit: adeo ut de imminuta sententiam suam declarandi & defendendi libertate, conqueri nullo jure queant. Secundum, spectare qualitatem Synodi, cuius auctoritatem subterfugere hac criminatione conarentur, quod adversa pars esset. Eam autem criminationem Exterorum suffragijs soli disque jugulatam ac refutatam esse rationibus. Tertium esse, quod conscientias suas Decretis tum Synodi, tum Illust. DD. Ordinum, eorundemque Deputatorum Decretis opponerent. Responsum illis fuisse, Decretis illis nihil mandari, quod ipsorum conscientias jure merito gravare posset. Nec debere eos tantum suis tribuere conscientijs, ne nullam conscientiarum DD. Delegatorum, & totius Synodi, quæ profecto multo minus conscientijs ipsorum alligari posset, habuisse rationem viderentur. Quare, non minus æquum esse, ut suarum quoque Delegati & Synodus haberent rationem: ac proinde denuo mandasse ipsis, quia Illustrum & Præpotentum DD. Ordinum Generalium voluntas ex decreto hoc satis perspecta ipsis esset, ut se ei submitterent.

Præses quartam hanc quæstionem Remonstrantibus proposuit, *Quandoquidem in exhibitis Thesibus dixissent, Deum elegisse cum intuitu antecedentis obedientiæ, quid per hanc obedientiam intelligerent.* Responderunt: Episcopi: non habeo causam cur à sententia mea recedam. Nisi Deum reverer, non facerem quod facio. Iohannes Arnoldi: Persisto in responsione data. Poppius: Nusquam in scriptura legi Pastoribus aut seorsim aut congregatis, permissum esse, ut ita cum conservis suis agerent. Conscientiam allegavi, neque quisquam satisfacit conscientiæ meæ. Respondit ei Præses: totum orbem Christianum judicaturum esse. Pastoribus in Verbo Dei potestatem esse concessam rogandi de conservorum sententia: in Ecclesia Dei debere esse inspectores, qui de Doctorum in Ecclesia doctrina & moribus judicarent. Rogavitque eum: An disciplinam illam, quam Christus & Apostoli instituerunt, ex Ecclesia eliminatam velleret. Poppius respondit: Ei qui conscientiam suam allegat, nihil esse imperandum, nisi opera prius detur, ut conscientiæ ejus satisfiat. Se sincere coram Deo loqui, & rogare Synodum, ne quid tale in se committeret. Dolere se vicem Synodi, quod ita secum ageret: Non auctoritate agi debere, sed rationibus conscientijs esse satisfaciendum. Præses ostendit, hoc responsum sapere supercilium. Illos liberrime judicare de Decretis Illust. DD. Ordinum & Synodi, neque pati ut de ipsis eorumque factis judicetur: ipsorum conscientijs jam satis superque debuisse esse satisfactum. Libertatem non tantum suam sententiam defendendi; sed & contrariam oppugnandi Decreto Synodico satis amplam iam concessam ipsis esse, modo iustus illa legibus circumscripta maneat. Synodum ipsam fuisse circumscriptam legibus. Iniquum esse, quod in agendi ratione non supremi Magistratus Decretum, sed præconceptam à se opinionem velint sequi. Nihil dum iniquum ab ipsis postulatum: rectius facturos, si querelas hæc, donec aliquid iniqui ab ipsis peteretur, differrent. Cum in antecessum enim (sicut loquebantur ipsi) ista urgerent, nihil facere aliud, quam quod Synodum accusarent, quasi certum sit, illam aliquid iniqui ipsis præscripturam. Respondit Poppius: Rationes se proposuisse, de quibus iudicatura esset posteritas. Dvvinglonius rogatus respondit: nullam video causam, quare à sententia discedere debeam: persisto in sententia mea. Niellius: si non licet autores allegare, non video, quorsum ulterius pergere debeamus. Responsum ei fuit: concessum illis esse Decreto Synodico, sententiam contrariam oppugnare. verum libertatem illam non debere esse illimitatam, ut prohibitu Doctorum Ecclesiarum Reformatarum sententias exagitant, & eorum quasi sepulchra refodere, atque animas ventilarent: si modeste, uti decet, agere hoc vellent, Synodum reluctaturam non esse, cum ad eam rem deventum esset. Niellius reposuit, Non petere se illimitatam libertatem, neque animum sibi esse Doctorum Reformatæ Ecclesiæ sepulchra refodere; sed illorum de Reprobatione sententiam, quantum necessarium iudicarent, impugnare vellet. Respondit ei Præses, vt de Reprobatione aliquando agerent, non permissum tantum esse, sed iniunctum iri. Ita ut de libertate illa dubitare non possent.

Ille regessit: Intelligere se, quorsum hæc tendant, ac proinde non posse respondere. Illustres DD. Delegati interfati significabant: Non dubitare se, meminisse Remonstrantes, in exhibito scripto provocasse ad sequestram DD. Delegatorum operam. Eam ipsos non posse non interponere, ac proinde hoc significare, existimare se per Decretum Synodicum abunde ipsis esse satisfactum, seque ijs denuo injungere ut huic saltem acquiescant, neque hanc cundationum ferram toties reciprocet. Reliqui porro moniti fuerunt, ut ad propositam quæstionem responderent. Matthæus respondit: Non possum aliter respondere quam respondi. Pynackerus: Persisto in responsione Die Sabbathi data, quamdiu rationes nostræ non impugnantur. Goswinus: & ego persisto. Ryckwaert: Non habeo quod addam. Hollingerus: detur nobis facultas agendi scripto libere, plene, & quantum judicamus necessarium ad veritatis manifestationem ac defensionem, sublati cautelis & circumcriptionibus, promittimus vobis, daturos nos esse operam, ut nihil quod æquum & justum est, in nobis desiderari possit. Sapma: non habeo quod addam priori responsioni. Wezekius: Nec ego. Naranus: Quandoquidem Synodus interprete-
tur non esse conscientia casum; posse ac debere hanc ipsorum infirmitatem ferri à Synodo: non egressuros limites modestiæ in refutatione, modo libere refutare lice-
ret. Ne protervi haberentur, munivisse se responsum suum rationibus. Quæ si forte infirmæ sint, ijs tamen se moveri, ut aliter agere non possint: paratos esse responde-
re, modo ne limites refutandi sibi præscriberentur: nihil se malle quam sen-
tentiam suam fusissime explicare, modo libertas, portentosa quædam & homi-
num salutis noxia, dogmata refutandi, quantum ipsi necessarium judicarent, conce-
deretur. Responsum ei fuit, Rationes illas in scripto expressas satis esse refutatas.
Mera tantum illos subterfugia querere, ne sententiam suam manifestare cogerentur:
Libertatem refutandi justam, satis plene ipsis Decreto Synodico esse concessam, at-
que adhuc concedi: modo illa justis Synodi legibus constringeretur. Ne forte ea
agerent, quæ per conscientiam Synodus admittere non posset. M. Episcopus sub-
junxit: Nihil se aliud petere, quam ut scriptum inspiciatur, sibi que concedatur Con-
tra-Remonstrantium, & eorum quos illi pro Orthodoxis habent, sententiam, quan-
tum ipsi necessarium judicarent, refutare. Responderunt Delegati, Scriptum il-
lud à se lectum & expensum esse: Si existimarent, se eam sententiam, quæ pro Or-
thodoxa hætenus esset habita, erroris & falsitatis posse convincere, ipsis esse permi-
tendum, ut hoc facerent, modo judicium de modo agendi non tantum penes ipsos,
sed & penes se & Synodum maneat. Et quia toties objectum ab illis fuerat, in Ec-
clesiis nostris portentosa quædam tradi dogmata, gloriæ Dei & hominum salutis ini-
mica, quæsitum est à Præsidente: Si existimarent talia esse, quæ in hisce hætenus Ec-
clesiis fuissent tradita, quamam conscientia utriusque partis tolerantiam antehac ur-
gere potuissent? Eo enim tempore, cum tolerantiam urgerent, declarasse ipsos,
dogmata quæ Controversa haberentur, levis admodum momenti esse, nec salutis
fundamentum attingere. Nunc contra horis singulis ingeminare, tam horrenda ea
esse, ut conscientijs suis satisfacere non possent, nisi ea oppugnarent & everterent.
Quanam ratione hæc conciliari possint? Videri esse temporis filios, qui ex circum-
stantia illius, gravitatem dogmatum, aut levitatem metirentur. Responderunt,
Numquam se urisse tolerantiam, nisi quæ legibus circumscripta esset. Tunc tem-
poris nondum habuisse scripta Piscatoris & quorundam aliorum. Quæ si habuissent,
non fuisse istam tolerantiam urisuros. Imperatum ipsis denuo est à Delegatis, quia
mens & voluntas Illust. DD. Ordd. Generalium satis perspecta ipsis esset, ut ad obe-
dientiam sese componerent, neque ex urbe sine venia ipsorum discederent. Pete-
bant Remonstrantes, ut Decreti huius Illust. DD. Ordd. Generalium apographum
concederetur sibi. Responderunt Delegati, iustas esse causas, quare id fieri non
possit. Si quid tamen aut obscurum, aut quod non satis recte ipsi intelligerent,
esse videretur, bis terve prælectum illis iri. Cui responso acquieverunt.

SESS.
XLVII.

Sessione Quadregesima-septima,

IV. *Januarij, Die Veneris ante meridiem.*

Henricus Leo, qui superiori die, quo reliquis Remonstrantibus Decretum Illust. & Præpotent. D D. Ordd. Generalium prælectum esset, præsens non fuerat, solus vocatus fuit, & comparuit: prælectumque ei dictum Decretum, rogatusque est, utrum hisce Illust. & Præpotent. D D. Ordd. Generalium mandatis morem gesturus esset. Respondit, se sententiam suam scripto comprehendisse: quod & tradidit, petijtque ut prælegeretur. Significavit illi Præses, reliquis Remonstrantibus propositam fuisse hanc quæstionem. *Vtrum quinque Hagienſis Colloquij Articulos, pro suis agnoscerent, obtestatusque est eum, per Dominum Iesum Christum, & per afflictarum Ecclesiarum pacem, ut ad hanc quæstionem sincere, simpliciter, & candide responderet.* Qui subjecit, se, si sibi constitisset ea ratione actum in Synodo iri, ad eam venturum non fuisse. Hagienſi Collationi non interfuisse se: Articulos illos hæcenus suos esse, quatenus ijs postea assensum suum adhibuisset. Si libertas postulata concederetur, fidi Pastoris officio se non defuturum, neque vagam & prophanam postulare licentiam, tantum petere debitam sibi concedi libertatem. Et quandoquidem iudicium hic ferendum esset, cum periculo conjunctum esse ad omnia interrogata Præsidis respondere. Non posse se causam suam, eorum iudicio, à quibus condemnata jam esset, permittere, neque se de omnibus loqui, sed Provinciales maxima sui parte adversarios esse, quibus committi iudicium non posset. Esse in Ecclesijs hisce Reformatis, qui secessionem ab ijs fecissent: illos agnoscere Iudices iniquum videri: Non posse se ad quæstionem propositam respondere, nisi concessa libertate postulata. Respondit ei fuit, non tantum ei fore liberum, sententiam contrariam oppugnare, sed & hoc, quod toties iam dictum esset, sponte injectum illis iri. Liberum etiam illi esse, ut si mentem suam ad interrogata Synodi non satis plene explicare posset, ea postea adderet, quæ ad explicationem pleniorē addenda viderentur, modo ordine hoc fieret. Nihil delinqui, si ad quæstionem hanc responderet. Quare salva conscientia respondere posse: maiorem se in ipso quam in reliquis æquitatem agnoscere, & proinde gratias habere, quod & libere & candide illud quod reliqui allegare noluissent, profiteretur (quæ tamen vera & præcipua tergiversationis causa esset) Synodum nimirum pro parte adversa ab ipsis haberi, ac propterea causam suam eius iudicio ac directioni permittere nolle. Rogavit eum Præses, An-non sese in Synodo Geldrica, Nationali subiecisset? Respondit, se hoc non negare. Addiderunt D D. Delegati, ut sententiam contrariam refutarent, non modo liberum illis fore, sed & imperatum iri: permitti iustam libertatem sententiam suam explicandi atque defendendi, modo non illimitata sit. Ad Delegatorum sequestram operam provocasse ipsos: Quare bona omnia debere ab ijs expectare, ad quos provocant. Proposita jam ipsis Illust. DD. Ordd. Generalium mandata, quibus conscientia ipsorum minime gravarentur. Æquum esse ut ijs morem gererent. Arbitrarium non esse, supremi Magistratus auctoritati legitimæ refragari. Iniquum esse, Citatos Iudicibus leges præscribere, & quasi manus ligare velle: Synodi iudicium non posse ipsos subterfugere. Spiritus Prophetarum Prophetis subjectos esse. Qui membra Ecclesiarum Reformatarum esse vellent se istorum Ordini subicere, eosque Iudices agnoscere debere, qui ab ijs essent Delegati. Rogarunt eum denique, ut quandoquidem hoc iudicium declinaret, neque hos Iudices agnosceret, quodnam igitur iudicium, & quos Iudices in causa sua postulare? Respondit, secundum Remonstrantium sententiam, supremum Magistratum esse legitimum Controversiarum Ecclesiasticarum iudicem:

judicem: se autem arbitrari hoc Iudicium Ecclesiæ magis competere. Illam vero, æquiores iudicēs quam sunt isti, & suspectos minus, dare debuisse. Rogatus ab Illust. D D. Delegatis, quid in his Iudiciis desideraret, respondit, esse in hoc Confessu tales, qui pro legitimis agnosci non possent: dubitare præterea, utrum omnes legitime sint deputati. Demonstratum ei fuit, Iudicem legitimum ad rei exceptionem recusari semper non posse. De Rei seu Citati exceptione ipsos Iudicare debere Iudices: Si Iudex legitimus minus idoneis conditionibus instructus videatur, non solere cum rejici propterea, sed adjungi ei aliquem. Hisce Ecclesiasticis Iudiciis additos esse ipsos Delegatos, qui diligenter essent curaturi, nequid fieret iniqui. Respondit Leo, non putare se ullum extare Canonem, quo statutum sit, partem adversam posse esse Iudicem: Synodum autem maxima sui parte adversariam esse, cum in ea multi sint, qui partibus jam faveant, scriptisque suis causam Remonstrantium jam condemnarint. Rogavit eum Præses, quandoquidem dixisset, omnes qui sententiam de hisce controversiis dixissent pro adversa parte habendos esse, annon hac eadem ratione Illust. Ordines pro parte adversa habendi essent, siquidem declarassent, se Contra-Remonstrantium sententiam pro ea habere, quæ cum Reformatis Ecclesijs consentiret. Leo respondit, non constare sibi Illust. Ordines hoc declaravisse: cæterum, si illi declararent, sententiam, quam Contra-Remonstrantes docent, Reformatam religionem esse, nolle se esse membrum istarum Ecclesiarum in quibus ista docerentur. Responderunt Delegati Geldrici, si existimaret tam blasphemum à Contra-Remonstrantibus doceri dogmata, cur ea in Geldrica non adduxisset Synodo: cum præsertim hoc ab ipso postulatum esset. Respondit, postremum ipsum scriptum non fuisse prælectum, sed suppressum. Idem D D. Delegati responderunt, ipsos noluisse ut prælegeretur: non enim Synodo inscriptum fuisse. Quæsit postea Leo, An ergo Synodus hæc ipsis plenam permitteret libertatem? Responsum ei fuit, eam ipsis dudum permissam esse, atque ut de eo constaret, denuo Decreti explicatio prælecta fuit. Respondit, satis quidem plenam ibi libertatem permitti videri: sed, fortasse, ubi ad Reprobationem & ad sententiam Contra-Remonstrantium de ea perventum esset, silentium sibi impositum iri. Petijt denique ut scriptum paulo ante à se exhibitum prælegeretur. Quod prælectum quoque fuit. In quo declarabat, statuisse se huic Conventui non interesse, sed citatum comparere voluisse: idque ea spe, ut Collatio amica super quinque Articulis, atque in primis rigida de Reprobatione quorundam doctrinæ institueretur. Quod si visum esset illa ratione secum agere, malle se à publico recedere. Expectaturum quidem Synodi iudicium, idque si verbo Dei consentire deprehenderet, ei se assensum præbiturum: sin minus, Ministerio cessurum. Quo si privaretur, quia partis se adversæ iudicio non submitteret, orbem de eo iudicaturum esse. Præses iterum rogavit, An ad quæstionem jam propositam responsurus esset. Respondit, se citatum ut propriam opinionem, quantum necessarium esse iudicaret, explicaret & defenderet: ea lege se velle, ea cessante, se non posse, sed iudicium Synodi de Persona & Doctrina sua expectaturum esse. Cumque omnino respondere detrectaret, cum hoc D D. Delegatorum mandato dimissus est: ne sine ipsorum venia urbem excederet.

Quandoquidem Citati, tum Synodi tum ipsorum Illust. & Præpotent. D D. Ordinum Decretis ac mandatis parere, sententiamque suam ad interrogata Synodi plenius exponere detrectarent, cumque ab ipsis Generalibus Ordinibus, publico Decreto iam statutum esset, ut nisi morem gererent, Remonstrantium sententia ex ipsorum scriptis examinaretur, deliberatum fuit, qua ratione id ipsum commodissime institui posset. Præses proposuit, Annon videretur consultum, ut prius ex ipsorum scriptis quædam, ut vocantur, interrogatoria conciperentur, quæ se jam aliquo modo parata habere dicebat; atque ut ex ijs postea Theses quædam formarentur, quibus Remonstrantium sententia breviter, perspicue & fideliter comprehenderetur atque explicaretur. Placuit Synodo hanc agendi rationem experiri.

Balthasar Lydins, Ecclesiæ Dordrechtanæ Pastor indicavit, die proximo Dominico sacram Canam in ea urbe celebratum iri, gratissimumque Ecclesiæ isti fore,

fore, si Venerandæ Synodo placeret tum firmandæ fidei suæ, tum testandi in fidē consensus causā, sacram *συναγωγή* cum ea celebrare: decretum esse à Presbyterio, ne qua oriretur confusio, ut quicumque accessurus esset, id ipsum prius alicui ex illius Ecclesiæ Pastoribus significaret. Idem Ieremias Poursius Gallo-Belgiæ Ecclesiæ nomine Synodo indicavit, idemque ab eadem petijt.

SESS.
XLVIII.

Sessione Quadragesima-octava,

v. *Januarij, Die Saturni ante meridiem.*

Proposita sunt Synodo à Præside Interrogatoria nonnulla, ad pleniorē sententiæ Remonstrantium circa primum Articulum explicationem. Monitique sunt Exteri Theologi, ut amanuenses post meridiem, ad describendum statum controversiarum in Synodo Geldrica formatum, & in ipsorum gratiam in Latinam linguam conversum, mitterent.

SESS.
XLIX.

Sessione Quadragesima-nona,

vii. *Januarij, Die Luna ante meridiem.*

Præses indicavit Isaacum Wellingium, Pastorem Hornanum à Synodi Noort-Hollandicæ iudicio ad Nationālē in causā suspensionis à munere docendi appellasse, literasque ab Illust. Principe Araulicano, quibus causā ejus Synodo commendabatur, attulisse. Quæ & prælectæ sunt. Exhibitæ quoque & prælectæ sunt literæ Ioannis Arnoldi Rodingeni illius Ecclesiæ Pastoris, scholæque in eadem urbe Rectoris, in simili suspensionis causā ad Synodum appellantis. Statutum fuit, ad hasce appellationes, literasque attendendum esse, ubi ad tractationem Controversiarum Personalium devenit, atque hoc ipsis tempori significandum esse.

Perrexerunt Præses in dictandis Interrogatorijs ad explicationem primi Articuli, ex scriptis Remonstrantium ab ipso excerptis.

SESS. L.

Sessione Quinquagesima,

Eodem Die post meridiem.

Prælecta atque examinata sunt præcedentium aliquot Sessionum Acta. Eademque occasione denuo moniti sunt Synodorum Geldricæ, Hollandiæ Australis & Borealis, Ultrajectinæ & Transilulanæ Deputati, ut rerum cum Remonstrantibus in Provincijs suis gestarum, brevem & fidēlem historicam conscriberent narrationem, eamque quam primum posset fieri, Synodo exhiberent.

Proposuit quoque fuit, annon expēdiret, ut à Remonstrantibus, præter jam exhibita, considerationes siue animadversiones ipsorum, in *λειτουργία* & Ecclesiasticum harum Ecclesiarum regimen, exigerentur. Cum non esset dubium, quin in ista suas quoque haberent considerationes. Verum dilata fuit hæc deliberatio.

Sessione

Sessio Quinquagesima-prima,

SESS. LI.

VIII. *Ianuarij, Die Martis ante meridiem.*

Propositæ sunt à D. Præside Theses quædam, ab ipso ex Remonstrantium scriptis collectæ, quæ ad explicationem primi Remonstrantium Articuli, quæ est de Prædestinatione divina, spectarent. Prælectæ quoque sunt earundem Thesium ex Remonstrantium scriptis probationes. Quo facto moniti sunt singuli, ut diligenter attenderent, utrum mens Remonstrantium ipsæ probe expressa esset, an vero aliquid addendum, demendum vel immutandum in iis videretur, utque ea de re sententias suas proxima Sessio per Collegia (si fieri posset) exponerent: simulque Consilia sua de modo, quo in hoc negotio porro procedendum, adjungerent.

Sessio proxima, ex petitione Clariss. DD. Professorum, in diem perendinum dilata fuit.

Sessio Quinquagesima-secunda,

SESS. LII.

X. *Ianuarij, Die Iovis ante meridiem.*

Prælectæ sunt singulorum Collegiorum considerationes in Theses à Præside propositas, fuitque iudicatum, ipsæ Remonstrantium sententiam probe satis ac fideliter expressam esse. Quo nomine & Præsidi pro hoc labore gratiæ sunt actæ. Observata quædam à nonnullis fuerant, quæ commodius mutari, aut dici possent. Iudicavit plerique aliquanto fore consultius si hæc Theses in pauciores contraherentur: utque in primis fundamentales maximeque necessariæ serarentur, exque à Confessariis distinguerentur. Cujus rei specimina à magnæ Britannicæ Theologis, Zuyt-Hollandis, & à Scriba Fæsto Hominio, Synodo exhibita sunt.

Consilia de modo in hac causa porro procedendi à plerisque addita non fuerant. Quare de eo statui eo tempore nihil potuit.

Sessio Quinquagesima-tertia,

SESS. LIII.

Eodem *Die post meridiem.*

Prælecta sunt reliquorum Collegiorum de modo in hac causa procedendi consilia, quibus collatis, potioribus suffragiis statutum fuit, explicationem Remonstrantium sententiæ, eadem hac ratione, qua in primo Articulo factum fuerat, in reliquis porro quatuor esse eruendam, Thesisque certis includendam, priusquam ad examen & iudicium primi Articuli deveniretur. De quo tamen singuli ut serio cogitarent, eumque diligenter expendere, sunt moniti.

Eadem Sessione quædam à Præsidi dictata sunt, quæ ex observationibus in Thesis, quas paulo ante conceperat, mutanda, aut addenda collegerat. Ac præterea præcipua quædam capita, ad quæ in Controversia de primo Articulo in primis attendendum esse iudicabat. In quibus hoc præcipue spectandum monebat, utrum Remonstrantium sententia recte satis ac fideliter expressa esset. Rogavit quoque Synodum, annon consultum esse iudicaret, ut Citati se sisterent, eorumque de dictis Articulis sententia audiretur. Cæterum, placuit proximo

ab hoc die eos advocari, atque ex iisdem Articulis interrogatoria quædam à Præsidente proponi, mandarique illis, ut ad pleniorē sententiæ suæ declarationem ingenue & aperte responderent.

SESS.
LIV.

Sessione Quinquagesima-quarta,

XI. *Januarij, Die Veneris ante meridiem.*

Remonstrantes vocati comparuerunt. Et quia Isaacus Frederici præsens non fuerat, cum reliquis Edictum Illustriss. ac Præpotent. Ordd. Generalium superioribus diebus prælegeretur, ut ipsi quoque de eorundem D D. Ordd. voluntate constaret, denuo id ipsum præsentibus cæteris omnibus prælectum est. Significatum est insuper à Præsidente Remonstrantibus, cognitum ipsis esse, huic Synodo non tantum ab Ecclesijs hisce Reformatis, sed & Illustriss. & Præpotent. Ordd. Generalium præscripto inunctum esse, ut ipsorum Remonstrantium quinque Articulos primo loco examinarent. Quod ut sincera conscientia fieret, præstitum esse à singulis iuramentum, se hac in causa nihil spectaturos, quam gloriæ Dei propagationem, veritatis confirmationem, & Ecclesiarum ædificationem, atque in ferendo iudicio, solius Dei verbum, non autem alia humana scripta pro eiusdem norma habituros. In huius causa discussione necessarium fore, ut ante omnia recte cognoscerent Remonstrantium sententiam atque examinarent. In hoc singulos Synodo sincera declaratione inservire debere. Ipsos quidem aliquam sententiæ suæ declarationem super quinque Articulis tradidisse. Cæterum iudicasse Synodum, necessarium esse, ut mentem suam latius declararent. Eum in finem postulatum ab ipsis aliquoties fuisse, ut eam ad interrogata quædam latius explicarent. Ipsos vero detrectasse hætenus ad ea respondere, nisi ipsis in antecessum sententiam suam explicandi, & contrariam refutandi libertas concederetur, quantum ipsi necessarium iudicarent. Hinc contentionem inter ipsos & Synodum esse exortam. Hinc ad nauseam usque toties illis inculcatum, æquam ac plenam ipsis concessam esse libertatem, non tantum sententiam suam explicandi & defendendi: sed & contrariam rationibus oppugnandi; modo interim sit Synodi displicere, ne illa libertate abutantur. Varia super hac re ultro citroque fuisse dicta ac scripta, tandemque Illustriss. & Præpotent. D D. Ordinum Generalium intervenisse auctoritatem. Quorum Decreto parere recusarint, neque hætenus ad interrogata Synodi respondere voluisse. Vocatos esse iterum eandem ob causam. Synodum denuo periculum facturam, utrum tandem aliquando responsuri essent. Moneri itaque ac rogari serio, ut ingenue ac sincere ad quæstiones à Synodo proponendas responderent. Ac primo, Num adhuc sententiæ suæ declarationem & defensionem quæ in Hagensi Collatione contineretur probarent. Huius quæstionis rationem non esse obscuram, quia antehac professi essent, se ab eo tempore multa didicisse, neque velle ex prioribus illis scriptis de sententia sua iudicium ferri, quia dies diem doceret. M. Episcopus rogatus, ex scripto prolixè respondit: sperasse se conscientia suæ satisfactum iri, quod ne quidem leviter tentatum sit. Leges se nolle Synodo præscribere, sed neque ab ea quilibet accipere. Petere se eam libertatem, quam & jura, & Citatoriæ diserte concederent. Non se subterfugia quærere, neque metuere ne dogmata gloriæ Dei inimica & salutis hominum noxia, ex ipsorum Confessionibus exculperentur. Qualia se in Contra-Remonstrantium sententia ostendere posse existimarent. Tantum abesse, ut subterfugia quærerent, ut parati essent sententiam suam, quantum ipsi necessarium iudicarent, proponere.

nere, explicare ac defendere. Permittere se, cum sententiam suam ita proposuissent, si quid Synodo quærere placeret, ut hoc fieret. Se ad propositas quæstiones vel sexcentas vel millenas responsuros esse: siue viva voce, siue per eos, quos maxime huic rei idoneos iudicarent. Mandatum ex sententia Delegatorum fuit, ut hoc scriptum omnium manibus subsignatum traderent. Quod & factum fuit. Fuit autem tale:

Honorande Domine Præses, meminit dubio procul abunde satis Reverentia Tua, quid Sessione ultima à nobis omnibus & singulis unanimiter & concordibus sententijs atque animis ad quæstiones propositas responsum sit. Speraveramus eundem futurum, ut conscientiarum nostrarum, & quibus illas subnixas esse demonstravimus, fundamentorum, ratio haberetur ab hac Synodo, cui id maxime curæ esse oportet, ut conscientias Fratrum ac Symmystarum suorum vel rectius instruat, melioribusque rationibus edoceat, sicubi errant; vel si infirmiores fuerint, Spiritu mansuetudinis sublevet atque suffulciat. Nihilque agat, quod aliud quid quam Christianum huiusmodi & benevolentie plenum animum atque affectum in omnibus actionibus spiret. Hac spe freti expectaveramus, ut rationes nobis & argumenta proponerentur, quæ vi & efficacia sua suaderent nobis, ut à proposito nostro discederemus. Et sane postulabat id tum Charitas Christiana, quæ conscientijs proximi, quæ potest, optima ratione sponte & ultro succurrere & consulere gaudet; tum Naturalis ipsa aequitas, quæ alteri facere nos iubet, quod ipsi nobis fieri optaremus, & cuperemus. Sed proh dolor! nihil horum omnium vel tentari leviter videmus; sed per eandem rursus lineam, eodem mandato atque imperio nos gravari sentimus, tanquam si conscientias nostras eo tantum fine hæcenus obtendissemus, ut quia nulla solida ratione tecti atque muniti videbamur, sub earum obtentu quilibet diceremus ac faceremus, leges ac Decreta summarum potestatum insuper haberemus, & quod præcipuum crimen est, ulteriorem causæ totius disquisitionem declinarem: A quibus omnibus quam longissime nos abesse persuasissimi sumus.

Leges nullas Synodo præscribimus, sed nec quaslibet accipimus aut admittimus. Eam enim libertatem in libera Synodo dari; & concedi nobis postulamus, quam Civitatis omnibus ad causam suam dicendam, iura omnia, divina pariter ac humana, concedunt, quamque literis Citatorijs plena manu concessam nobis esse arbitramur. Subterfugia nulla querere in animo habemus. Neque enim causa ulla est cur ea nobis querenda esse existimemus. Nihil habet sententia nostra, cuius nos pudere debeat, quod occultatum, fucatum aut incrustatum cupiamus. Plana in ea omnia sunt atque facilia: nulla salebra, nulla ambages, nulla ambiguitates quas non planissime expositas, explicatas & detectas ex animo velimus: non metuemus ut quisquam ex ea expiscetur atque exculpat eiusmodi dogmata, quæ divine gloriæ iniuria, pietati noxia & in totam Religionem Christianam contumeliosa sunt, qualia non pauca habet Contra-Remonstrantium sententia, quos propterea subterfugia querere majori iure dicere liceret. Quinimo uti hæcenus semper, ita in-præsentiarum aperte iterum atque ingenue profiteamur, tantum abesse, ut sententiam nostram occultatam cupiamus, aut ulla subterfugia quæramus, ut contra ideo nobis plenariam potestatem concedi petamus, explicandi & defendendi sententiam nostram, quantum possumus, & necessarium iudicamus, ne quisquam deinde sit qui iure aliquid ultra à nobis desiderare possit, quod ad exactam totius causæ cognitionem facere ulla ratione videatur. Quod ipsum ut serio atque omnino nobis propositum esse Consensus universus intelligat, iterum promittimus, prout responsione nostra ultima scripto huic Synodo exhibita promissimus, si quid deinde in explicatione & defensione sententiæ nostræ, ac contrariæ impugnatione Synodo huic ad pleniorē intelligentiam quærere placebit, nos non tantum ad propositas hæcenus quæstiones, sed etiam si vel sexcentæ aut millenæ aliæ forent, ad omnes & singulas ultro ac libenter responsuros esse, vel scripto, vel si res patitur viva voce, per eos, quos ei rei maxime idoneos iudicabimus. Quod tanto
ardentius

ardentius petimus; quia nihil dubitamus, quin in explicatione & defensione sententiæ nostræ contrariæque impugnatione, alia multa, quam quæ quæstionibus continebuntur, allaturi simus; quæ multum ponderis atque momenti ad causæ totius cognitionem allatura sunt, & sine quorum intelligentia haud facile erit negotium totum, prout meretur, pertractare & dyjudicare. Quod si impetrare non liceat, nulla causa est, cur ab instituto nostro discedamus, aut ad propositas quæstiones respondeamus. Nos contra justissimas causas nos habere arbitramur, cur in proposito persistendum sit. Ne, videlicet, causa nostra optima defuisse & veritatis plenariam defensionem, contrariæque falsitatis impugnationem neglectui habuisse, aut non ex officio & conscientia suscepisse ulla ratione videamur.

Subscripta erant omnium nomina.

Responsum autem fuit, non videri necessarium ut prolixè refutaretur, cum omnibus de æquitate Decretorum tum Illustr. & Præpotent. Ordd. Generalium, eorumque Deputatorum, tum & Synodi plus satis constaret. Quæ in hac causa, ea conscientia, æquitate & integritate egisset, ut si eo quoque tempore iniqui aliquid mandatum à se esse depræhenderet, quo ipsorum conscientia merito gravari possent, omnes Synodicos melius edoctos errorem suum agnituros, petiurosque, ut in meliorem ea partem acciperent. In Synodo omnes æquitatis leges esse observatas. Iustam ipsis libertatem toties permissam & concessam esse, ut vel juramenti loco hoc promissum esse posset. Nihil autem peti à Synodo, nisi ut penes se sit potestas eam legibus honestis intra terminos coercendi, si eosdem forte excederent. Declaravit Episcopus, nullam aliam se petiisse libertatem, quam quæ æqua sit, quæque omnibus Citatis concedi & soleat & debeat. Responsum fuit, talem libertatem ipsis à Synodo concessam esse, quin & amplius concessum iri, modo Synodi prudentia atque autoritati committatur, ut prospiciat ne quando ejus limites transgredierentur. Si existimarent Synodum aut Delegatos libertatem eam imminutam aut ademptam velle, magnam fieri ab ipsis Synodo & Delegatis injuriam. Quare Præses iterum amice & fraterne eos cohortatus est, ut pie & sincere agerent: utque ad interrogata Synodi tandem responderent; neque in subterfugiis ulterius progredierentur: pollicitusque eis est solemniter & quidem Synodi totius nomine, libertatem plenam quæ Citatis jure merito debetur, tributum iri. Episcopus respondit, si concedatur nobis mentem nostram de singulis explicare articulis, ac primum quidem de Electione, inde vero & de Reprobatione, eamque eodem modo defendere, & contrariam sententiam Contra-Remonstrantium, eorumque quos illi pro Orthodoxis habent, in singulis articulis plane propositam refutare, si quid tum in Explicatione aut Defensione deesse judicaretur, se ad quæstiones proponendas, sive scripto, sive viva voce, per eos, quos maxime idoneos ipsi existimarent, responsuros. Circumstantias temporis & similes arbitrio Delegatorum se permittere. Hæc libertas si concederetur sibi, ad propositas quæstiones responsuros esse. Præses dixit, in scripto tamen exhibito eos declarare, si categorice ipsis ad Synodi Decretum sit respondendum, persistere se in priori responso. Toties inculcatum esse illis in hoc rei cardinem versari. Libertatem ipsos petere non sententiam tantum suam defendendi, sed & aliorum, quantum ipsi judicarent necessarium, exagitandi. Ad quæ multi simul voce pariter sublata, hoc nequaquam à se peti. Exagitandi verbum non agnoscere, neque eo usos esse. Cumque multi testarentur ea voce usos esse, responderunt, hanc non esse mentem suam. Aliquem fortasse inter ipsos ea voce usum esse, nec idcirco æquum esse, ut quod unus forte aliquis dixisset, omnes luerent. Etiam Episcopus, ea usum se negabat. Quam tamen multi in Synodo audivisse se testabantur. Cumque reprehensi essent obiter, quod omnes simul extra ordinem clamarent pariter aut loquerentur, denuo illis declaratum fuit, Illustr. atque Præpotentes Ordines, ipsamque Synodum, libertatem ipsis non sententiam modo suam defendendi, sed contrariam quoque oppugnandi permissi-

fisse: modo ipsi libertatis hujus moderamen relinquatur. Neque tantum hoc permitti, sed injunctum iri insuper à Synodo, ut si, quod jam sæpe objecerant, dogmata ulla gloriæ divinæ inimica, aut saluti hominum noxia, horrenda, aut blasphemata in Ecclesiis hisce doceri crederent, in medium proferrent, atque oppugnant. Negationem justæ libertatis, veram hujus subterfugij non esse causam, sed propterea responsum eos detrectare, quia Synodum hanc pro legitimo causæ suæ Iudice agnoscere nolint. Respondit Episcopus, Nos quidem ita sentimus, verum ut sentimus ita nobis pronuntiare non licet. Præses iterum atque iterum amice eos monuit, ut desisterent tergiversari: nondum enim quicquam ijs quod iniquum esset propositum fuisset. Si quid tale in progressu forte eveniret, tum ejusmodi querelis locum fore. Rogavit ergo rursus Episcopium, num sententiam in Collatione Hagienfi propositam ac defensam agnosceret pro sua? Qui respondit, se ad eam quæstionem tum responsurum, ubi postulata sibi libertas concederetur. Rogatus porro, An doctrinam in scripto contra Walachres explicatam pro sua agnosceret; posse se progredi negavit, nisi prius ad ipsorum rationes, quas exhibuissent nuper scripto, responderetur. Ad eandem quæstionem Eduardus Poppius respondit, Nihil se habere, quod responsioni datæ adderet. Si libertas postulata concederetur, sese responsurum. Dictum ei fuit, eam toties concessam & promissam jam esse. Eam nempe, quæ & justa, Synodique legibus esset circumscripta. Non debere ita tergiversari sub prætextu conditionis concessæ & decretæ. Illustres D D. Delegati per Amplissimum & Clarissimum virum, D. Rochum Honardum declararunt, hanc rem diu sæpiusque jam tractatam esse. Velle sese finem ei aliquando jam imponi, neque eandem ferram toties recipiari. Ad justam causæ disquisitionem, nullam illis libertatem futuram. Delegatos polliceri, sese operam duros, ut nec locus ipsis, neque tempus plene agendi causam suam negaretur. Mandare itaque, ne diutius, quod toties jam dictum esset, subterfugerent, sed ut tandem aliquando ejusmodi tergiversationibus finem imponerent. Perpetuo enim silentio veritatem nec inquiri, nec defendi. Episcopus respondit, si quod peterent promitteretur, sese parituros. Et paratos jam declarationem sententiæ suæ de primo Articulo exhibere: hac lege se libenter eam tradituros, siquidem id D D. Delegatis videretur. Præses eos obtestatus est per conscientias suas, ut ostenderent, quid in eo sit peccatum, si ex Illustriss. D D. Ordd. Generalium mandato, ad propositam quæstionem responderent. Si in hisce interrogatoriis, ad justam declarationem quidquam deesset, plenior eos posse tradere. Sufficere debere, eam concedi ipsis libertatem, quæ Citatis deberetur. In antecessum aham velle postulare, supervacaneum esse, neque aliud, quam subterfugium hoc loco intempestivum. Querimoniam illam de libertate non satis plena ipsis concessa, esse injustam: cum tot præcedentibus Sessionibus toties contrarium propositum illis esset ac promissum: iniquum esse & alienum de non data loquendi libertate conqueri, ubi aliquis jubetur loqui. Poppius denuo rogatus, ut ad propositam quæstionem responderet, dixit, Se tum responsurum, ubi ea quam peterent libertas concessa esset. Nolle se quidquam præscribere, hoc enim ad Illustriss. D D. Delegatos pertinere, ac proinde nolle se falcem suam in alienam mittere messem: non esse tutum ad omnia proposita ex tempore respondere: tum fortasse se responsurum, cum libertas illa jam concessa esset. Ioannes Arnoldi Corvinus idem rogatus, respondit: In responsione, nempe jam & ante data, se persistere. Dvvinglonius: si declararet, hanc esse Synodi mentem, concedi ipsis eam, quam petunt, libertatem, se paratum esse ad respondendum. Si vero non concedatur, libere se profiteri, non posse se à data responsione discedere. Præses monuit, illos nunquam Categorice, sed per SI conditionale semper respondere: rotunde & Categorice esse respondendum. Dvvinglonius respondit, Candide ipsos agere, neque velle decipere, ac propterea ita respondere. D D. Delegati monuerunt, causæ nihil esse, quare ipsi de candore quoque D D. Delegatorum, totiusque Synodi dubitarent. Præses subjunxit, Synodum loqui plane: ipsos autem obscure: à Synodo enim eam libertatem, quam omnia jura divina & humana Citatis concedunt, diserte ipsis promitti: non itaque opus esse, ut sub ambigua illa & obscura loquutione subterfugia quaerent, Synodumque legibus, quas admittere nec debeat, nec possit, adstringerent,

stringerent. M. Episcopus, ostēdi sibi petijt, quidnam in responsis suis merito desiderari posset? Ad quæ Præsēs, satis hoc jam dictum esse, quod nimirum Synodi auctoritatem non agnoscant, neq; iustis, ubi opus sit, illius velint coërceri legibus. Rem esse inauditam, citatos iudicibus agendi modum velle præscribere, & de eodem illis controversiam movere. Poppius dixit, Liceat nobis illa, quam petimus, frui libertate. Quicquid Illust. D.D. Delegati nobis mandaturi sunt, aut faciemus, aut patienter feremus. Respondit Præsēs: Decreta Illust. D.D. Ordinum Generalium & Synodi, sufficere ipsis debere: illa esse clara & æqua: exceptiones autem quas adferrent, ambiguas esse & nullius momenti. Niellius rogatus, utrum ad propositam quæstionem respondere vellet: dixit, Quæstionem esse intricatam. Non posse se ex tempore respondere. Se re ipsa nunc experiri, eam libertatem, quæ æqua sit, ipsis non concedi. Cum enim suspicio nuper tantum esset, futurum, ut Perkinsij, Piscatoris, aliorumque errores, qui à multis aliis in his quoque regionibus condemnantur, producerentur, statim præcisam sibi fuisse hanc libertatem. Adeo ut crimen sit vel nominare eos, quos errare facile probari possit. Respondum ei fuit, non vere, sed per calumniam ista dici. Rogatusque denuo, num respondere vellet, negavit se, nisi prius refutatis suis rationibus, respondere possit. Henricus Leo idem rogatus, dixit, se citatum esse, ut suam proponeret ac defenderet sententiam, non, ut ad scriptum responderet: velle se suam proponere, non alienam. Sed & judicari non ex aliena, sed ex sua velle. Rogatus denuo, Annon sententia in Collatione Hagienſi proposita ipsis esset, respondit, se nondum accurate perpendisse: rogare se, ut suam sibi proponere liceret, neque cogereetur declarare quid de aliena sentiret. Vezekius idem rogatus respondit, in eadem se responsione persistere. Hollingerus, se uti nuper, ita nunc respondere. Nimis anxium præscribi agendi modum, neque opus esse hæc Pædagogica interrogatione. Isaacus Frederici, se non perpendisse Hagienſem Collationem. Petere, ut permittatur sibi libertas sententiam suam proponendi. Desiderare se, ut ad omnes rationes suas respondeatur. Ryckvvaert, si liceat sibi eam quam peterent agendi rationem sequi, se non habere, quod adderet. Naranus, assentiri se Collegæ suo Isaacō Frederici: paratum se ad omnia interrogatoria respondere juxta tenorem Citatoriarum: non interfuisse se Collationi Hagienſi, neque isto tempore functum esse ministerio. Esse rem exigui momenti, si primo loco permitteretur suam explicare sententiam ac mox respondere. Præstare autem illud, quia forte in eius explicatione, in multis satisfacturi essent, de quibus postea non esset opus interrogare. Non posse quædam ab ipsis plene explicari si interrogationum limitibus circumſcribantur. Respondum ei fuit, eodem rem redire, sive primo loco, ad interrogata responderent, sive primo loco sententiam suam scripto explicarent. Et quandoquidem à Synodo decretum jam esset, atque injunctum, ut ad ea, quæ proponerentur, primo loco responderent, non debere ipsos de hoc ordine adeo præfracte contendere. Neque enim interrogationum limitibus ita circumscriptum iri, quemadmodum existimarent: liberum enim ipsis fore, postea ad hanc declarationem semper addere & exponere quæcunque ipsis ad pleniorē sententiæ declarationem addenda viderentur: cumque urgeretur ut responderet, dixit, Citatoriis se inharere. Ostendit ei Præsēs, eas non permittere ipsis libertatem non circumscriptam, nec per eas prohiberi, quominus Synodo interrogare eos liceret. Respondit, Interrogatoria illa fore supervacua, si in antecessum sententiam suam plene declararent. Significavit Præsēs, Decretum jam esse ut prius ad interrogata responderent. Si ea ad plenam totius sententiæ ipsorum explicationem non sufficerent, licere eandem postea plenius explicare. Naranus addidit, vidisse ipsos aliquod istorum interrogatoriorum specimen, ex quo facile colligerent, per illa non permitti plenam libertatem explicandi quid sentirent. Respondum fuit, Si hoc forte fieret, permisſum ipsis iri, ut eam postea, quod & ante dictum fuerat, plene explicarent. Rogavit Naranus, cur ergo negotium sibi facesſeretur, & à Citatoriis discederetur? Respondum ei est, negotium ipsos sibi & Synodo facesſere. Sæpius fuisse explicatum, à Citatoriis non discedi. Synodi esse agendi ordinem præscribere. hunc nunc esse à Synodo constitutum, ut ad interrogatoria sententiam suam explicarent: si quid ad uberiorē explicationem postea

postea deesse existimarent, posse hoc illos indicare, causæque suæ nondum esse satisfactum dicere. Semper enim libertatem, plenius se declarandi, concessum ipsis iri. Quare moniti sunt, iterum & quidem serio, Synodo honorem istum exhiberent, ut jam saltem aliquando ad illius interrogata responderent. Addiderunt, sua quoque monita & iustiones Delegati multisque, ut antea, probatum fuit, non esse Citatorum leges Iudicibus præscribere; aut pro suo arbitrio tempus extrahere. M. Episcopus respondit, se hoc non facere, neque hoc agere, ut protraheretur tempus, sed in scripto suo petere, ut ab Illust. Delegatis spatium præfigeretur sibi. Non esse egressuros limites, sed paratos esse Decretis parere, modo iusta ipsis concederetur libertas. Illust. Delegati responderunt, toties nunc iustam libertatem esse promissam, toties jam ipsis imperatum esse, ut Synodo parerent. Velle ac iubere ipsorum Amplitudines, ut iudiciale hoc eloquium, fidem & obedientiam apud ipsos tandem aliquando iuveniret. Præses addidit, cum sit charitatis omnia sperare, debere ipsos quoque bona omnia de tam Veneranda fratrurn Congregatione sperare, præsertim cum ab eadem, iusta & æqua libertas toties permissa nunc esset. Non debere existimare ipsos, nullam esse æquam libertatem; nisi sub certis conditionibus promitteretur. Episcopus regessit, eandem charitatem postulare ut ab ipsis bona omnia expectarentur, addiditque, modo sibi postulata concederetur libertas, & exhiberentur quæstiones, esse se ad eas responsuros. Respondit, quod de concedenda libertate diceretur, odiosum esse ac rædiosum toties in hac Synodo repeti, cum præsertim iusta libertas tam prolixè & toties concessa & promissa ipsis esset. Interrogatoria autem ut exhiberentur ipsis, neque opus esse, neque usitatum in iudicijs. Episcopus reposuit: Quid sit moris in hac re se nescire, saltem videri sibi hoc æquissimum. Pynackerus rogatus, ut ad propositam quæstionem responderet, dixit: Quia contentio tantum de ordine esse videretur, si interrogata exhiberentur sibi, liberumque esset eo pede, quo jam postulassent, respondere, recusaturum se non esse: Ex tempore se non posse respondere: Æquum esse, ut longioris temporis spatium sibi concederetur. Declaravit Præses, interrogationes obscuras non fore, sed ad eas ex tempore facile responderi posse, modo vellent. Quod si forte quæstiones non satis recte aut clare proponi ipsis viderentur, posse ipsos hoc ostendere, & Synodum iuvare, ut de ipsorum mente perspicue constare posset. Episcopus addidit, se paratos esse omnia, quæ ad ipsorum & nostram salutem sufficere putarent, proponere & declarare. Dixit Præses, Peti, ut hoc fieret, imo imperari ipsis, neque minus tamen eos conqueri & adhuc cunctari. Sapma idem rogatus, respondit, se non esse leges accepturos ab ijs, quos in conscientia sua pro parte adversa habent. Candorem huius responsionis dilaudavit Præses, atque hanc esse veram huius tergiversationis causam ostendit, quod Synodum pro Iudice legitimum non agnoscerent, ideoque respondere nolle, ne si responderent, pro Iudice eam agnoscere viderentur. Gosvvinus interrogatus dixit; Responsio mea, in scripto nostro est exhibitæ. Assuerus Matthiæus, responsurum se esse, si libertas postulata concederetur, & interrogandæ quæstiones exhiberentur. Quumque omnes declarassent alia conditione parere & respondere se nolle, exire iussunt.

Dimissis Remonstrantibus, deliberatum fuit, quid in hac causa, jam porro agendum esset, ut Illust. & Præpor. D. D. Ordd. Generalium mandatis, & Ecclesiarum expectationi satisficeret. Præsertim cum professi jam essent Remonstrantes; se non velle tantum ex scriptis suis iudicari, sed ex sententia sua quam nunc habent, eamque ad quæsitæ Synodi declarare detrectarent. Quæsitum fuit, annon tempus esset, ut sepositis præteritisque huius aut illius, quas peculiariter haberent, sententijs, eæ præcipue examinarentur, quas in scriptis suis proposuissent, & publicassent Remonstrantes hætenus. quia istis Belgicæ Ecclesiæ potissimum jam essent conturbatæ. Illust. D. D. Delegati, deliberationem in horam quintam pomeridianam differri voluerunt, rogatique sunt omnes Synodici, ut sententias suas, si id fieri posset, per Collegia, vel scripto vel viva voce, exponerent.

SESS.
LV.

Sessione Quinquagesima quinta,

Eodem die post Meridiem.

R. Ogatum fuit Synodi iudicium, de antemeridianis Remonstrantium responsionibus atque actionibus; deliberatumque fuit, quid porro tum cum illis, tum in illorum causa esset agendum. Nonnullis quidem, inter Exteros praesertim Theologos, visi fuerant Remonstrantes, aliqua ratione propius ad Illust. DD. Delegatorum & Synodi voluntatem accedere, qui proinde existimabant, exhibenda ipsis esse interrogatoria, ac mandandum, ut rounde & perspicue ad ea responderent. Quo hac ratione Synodus labore inquirendi ipsorum ex scriptis sententiam, sublevaretur, temporisque fieret compendium. Sed potioribus suffragijs iudicatum fuit, si declarationes ipsorum penitus inspicerentur, nihil aliud ipsos respondisse, quam quod antehac toties respondissent, neque ad voluntatem Synodi propius se accommodare, sed adhuc in consueta & toties repetita tergiversatione ac contumacia palam persistere, ideoque dignos esse, qui propter hanc pertinacem & invincibilem contumaciam, censura Ecclesiastica notarentur. Quam Synodus suo tempore irrogandam sibi reservaret. Et quia toties tentata jam eorum esset pervicacia, pateretque manifeste, eam nullis rationibus, iussionibus, aut monitis vinci posse; placuit, Remonstrantes hac in re non esse amplius urgendos aut monendos; sed in causae examine pergendum. Quare ex consilio mandatoque DD. Ordinum, ex ipsorum scriptis, cum communibus, tum singulorum, examen doctrinae esse instituendum. Illustres Delegati hac de re sententiam rogati, Remonstrantes advocari iusserunt, iisque praesentibus suam hoc Decreto sententiam explicarunt. Quod & praelegi iusserunt.

Quandoquidem Amplissimi atque Generosi Delegati cum mærore hactenus observarunt, huc citatos publica autoritate Remonstrantes, etiam post recitatum hoc in loco Illustrissimorum atque Praepotentum Dominorum Ordinum Decretum, in eadem pertinacia ac contumacia persistere, placuit iisdem Generosis Nobilissimisque Dominis, stare atque inherere promulgato pridem Illustrissimorum atque Praepotentum D.D. Ordinum Decreto, eaque, quæ hoc ipso continetur pena. Utque in scriptis Remonstrantium, quæ publice ab omnibus leguntur, eorumque examine pergatur; ex iisque tota, quantum potest fieri, doctrina, quam tuentur hactenus, ac sententia, eliciatur. Mandant insuper & quidem pro autoritate Remonstrantibus, praecipue post declarationem, toties, atque etiam hoc ipso die, tum à Delegatis, tum à Veneranda huius Synodi Praeside, tanto repetitam cum labore ac molestia, ut si quæ ad explicationem aut defensionem eorum quæ ab ipsis sunt edita, aut habent, aut adferre possint, ea exhibeant. Ita tamen, ut potestas illis concedatur, cogitandi, an Synodicis Decretis pridem promulgatis die Luna, & quidem ante meridiem, morem se gesturos, declarare vellect.

Dordrechtii XI. IANVARII. ANNO

DOMINI, M. D. C. XIX.

Prælecto hoc Decreto postularunt Remonstrantes, apographum ejus sibi concedi. Responsum illis fuit ab Illustr. D. D. Delegatis, apographum ipsis dari non posse, sed permittere, ut ipsis hoc iterum atque iterum relegeretur. Fuitque ad illorum petitionem iterum distincte prælectum. Mandarunt etiam Delegati, quia Episcopus ante Meridiem dixisset, paratos se exhibere pleniorum primi Articuli explicationem, ut omnia, quæ parata haberent, Synodo exhiberent. Respondit Episcopus, se non dixisse, paratos se jam esse, sed paratos brevi fore. Præses eum monuit, ne hoc negaret: neque enim à quoquam aliter fuisse intellectum. Arque hoc eo confirmari, quod scriptum aliquod in manibus haberit, porrexerit, atque ostenderit, cum ista diceret: tanquam si hoc esset illud paratum scriptum. Ille nihilominus, in ista negatione persistebat.

Sessione Quinquagesima sexta,

SESS.
LVI.

XII. *Januarij, Die Saturni ante meridiem.*

HAc Sessione lectæ sunt binæ Ampliis. Magistratus Campensis literæ. Quorum prioribus ad Synodicas respondebatur: quibus significabant, daturos se operam, ne Ecclesia Reformata in illa civitate, quæ addicta esset Contra-Remonstrantium sententiæ, ulla, à parte adversa, injuria aut ignominia adficeretur. Monuisse etiam serio Ministros Remonstrantes, ne in concionibus suis plebem adversus Ecclesiam illam concitarent. Alteris à Synodo petebant, quandoquidem duo Ministri, Voskulius & Schotlerus, ad hanc quoque Synodum citati essent, & Ecclesia Campensis omnium Pastorum suorum simul opera carere non posset, ut aut capita accusationum ad Voskulium & Schotlerum mitterentur, quo ijs scripto respondere & apud Ecclesiam suam manere possent, aut si omnino illis sit comparendum, ut interim Gosvvinus & Marthius, qui in Synodo inter Citatos Remonstrantes comparerent, ad Ecclesiam illam remitterentur. Prælectæ quoque sunt literæ Presbyterij Campensis, tum Remonstrantium, quibus idem petebatur: tum Contra-Remonstrantium: quibus se excusabat, quod propter adversæ partis absentiam, ad præscriptum diem nullos misisset.

De petitione Magistratus Campensis & Presbyterij Remonstrantium, deliberatum aliquandiu fuit. Omnibusque accurate expensis, potioribus suffragijs statutum, duos Pastores illos Campenses denuo citandos esse, tempusque comparitionis, Præsidis & Adfessorum prudentiæ & curæ esse relinquendum. Monitum deinde fuit, ut à meridie ex singulis Collegijs aliqui ad describendum declarationes Synodales Vltraactinas convenirent.

Sessione Quinquagesima-septima,

SESS.
LVII.

XIV. *Januarij, Die Lunæ ante meridiem.*

Illustres Delegati indicarunt Synodo, uti antea sæpe laboraverant ut Citatis Remonstrantibus satisfacerent, ita die Saturni superiore extremam adhibuisse manū, totumque pomeridianum tempus insumpsisse monendo, obtestando atque imperando, ut de notis quinque Articulis, quibus Ecclesiar. nostrarum status hactenus fuisset perturbatus,

sententiam suam exponerent, explicarent, quantumque judicarent necessarium, defenderent: Sed & permisisse ipsis libertatem, ut de Reprobatione non tantum propriam exponerent defenderentque, verum & contrariam quoque impugnarent, modo penes Synodum relinqueretur, ut si forte illa libertate abuterentur, iustis eam legibus cerneret. Etiam in se recepisse, sese, nisi ipsis plane hac in re à Synodo & plene satisficeret, prospecturos ne querendi causam haberent. Frustra tamen hæc omnia illis proposita fuissent, neque quidquam apud eos profecisse. Respondisse illos scripto Belgico, quod paucis miris idem à Delegatis propositum ipsis fuisset, monitosque omnes esse, ut ei subscriberent: cum existimarent, ne ipsorum quidem iudicio posse amplius peti, quam paulo ante ipsi petissent. Conditiones enim quas proposuissent, pene istis verbis reddidisse ipsis. Neque tamen paulo post reversos, potuisse adduci, ut illis subscriberent: provocasse enim denuo ad clausulam, Vigesimo & Nono Decembris, ab ipsis propositam: quæ non tantum sapie antea à Delegatis, sed & nuperimo ipsorum D. D. Ordinum re-scripto penitus rejecta esset, Manifesta cavillatione & ludibrio eorum, quæ toto fere pomeridiano tempore cum ipsis essent acta. Ut igitur tergiversationibus illis finis aliquando imponeretur & ad rem veniretur, postulare ipsos Delegatos ut significaret Synodus, annon hisce officiis decreto Illustr. ac Præpot. Ordd. Generalium satisfactum esset. Quod si ita judicaret Synodus, arbitrari se, vocandos esse Remonstrantes ac postremo jam monendos, ut Decreto Illustr. D. D. Ordd. Generalium, eorundem Deputatorum, & ipsius Synodi parent. Sententiam suam ad Synodi interrogata explicarent, scriptumque ad declarationem primi Articuli, quod paratum se habere dixissent exhiberent. Iudicare autem, in ordine agendi Synodo perendum esse deinceps, quemadmodum Decreto Illustr. ac Præpot. Ordd. Generalium constitutum esset. Ut autem Synodo constaret, quas conditiones Remonstrantibus proposuissent, scripta illa recitari publice mandarunt. Prius scriptum Belgicum hunc exprimebat sensum, de verbo ad verbum Latine reditum:

Illustres, Nobiles, Præpotentes Domini: Nos adjungimus ad præcedentia responsa nostra, & oblationes, quas obtulimus, & scripto exhibuimus, vigesimo nono Decembris proxime præterito, & undecimo Ianuarij, nos paratos esse ad interrogata quæ à R. D. Præsidente proposita sunt, & porro super singulis ex quinque Articulis proponi poterunt, perspicue & absolute respondere, & responsa nostra simul cum explicatione nostra super singulis Articulis, quemadmodum antea à nobis propositi & exhibiti sunt, intra tempus justum Synodo exhibere.

In quibus verbis cum manifesta lateret ambiguitas, utpote cum iterum ad responsum suum vigesimo nono Decembris exhibitum provocarent, Illustres Domini Deputati quod subsequitur conceperunt, dictisque Remonstrantibus ut ipsi subscriberent exhibuerunt:

Nos subscripti declaramus, paratos nos esse ad interrogata, quæ à R. D. Præsidente Synodi nobis proposita sunt, & porro poterunt proponi, ex notis quinque articulis & difficultatibus ex ijs ortis, perspicue & absolute scripto aut voce pro occasione rei respondere & responsa nostra simul cum explicatione nostra, & sententia, intra tempus justum Synodo exhibere.

Actum sub nostra
subsignatione &c.

Qui pro subsignatione, quam Illustres eorum Amplitudines expectabant, cum prope singula eorum verba, & promissa contineret, hæc iterum verba scripto exhibuerunt.

Vt appareat nos de ordine non contendere, præcedens Decretum subsignamus: ea lege, ne nobis reliquæ conditiones in responso nostro, vigesimo nono Decembris scripto exhibito, expressæ, denegentur.

De hoc Remonstrantium responso, D. D. Delegati petierunt, ut Synodus sententiam suam declararet, simulque, utrum Remonstrantibus non abunde satisfactum esset. Quod si satisfactum esse existimaret, annon judicaret in examine hujus causæ, ex ipsorum scriptis secundum Decretum Illust. ac Præpot. Ordd. Generalium pergendum esse: denique, annon Remonstrantes denuo ad Synodum vocandi essent. Re diligenter & mature expensâ, Assessores, Scribæ, & Exteri Theologi, consentientibus suffragiis unanimiter declararunt, existimare se, Remonstrantes in eadem etiamnum pertinacia, contumacia arque inobedientia persistere: omnibus modis satis superque indultum ijs, imo plus æquo concessum: Delegatorum æquanimitate, totiusque adeo Synodi patientia, diu multumque abufos esse. Satis apparere, pertinaciam eorum nulla ratione posse frangi. Bona illos conscientia & potuisse & debuisse æquissimis Illustr. & Præpot. D. D. Ordinum Generalium, eorumque Delegatorum & Synodi Decretis morem gerere. Libertatem ipsis pleniorē concedi non potuisse, quam quæ toties à Synodo oblata & permissa fuit. Fuisse quidem visos superiore die Veneris paulo propius ad Synodi voluntatem se accommodare. Quam ob causam etiam nonnulli inter Exteros Theologos existimassent, quæstiones interrogandas ipsis esse dandas, ut ad eas responderent: sed ex hac postrema ipsorum responsione nunc intelligere, se ambiguis ipsorum promissionibus deceptos fuisse: ac proinde quia apparet nullam superesse spem eos ad meliorem mentem reducendi, arbitrari missos esse faciendos, & à præsentia Synodi amovendos. Vocandos iterum in Synodum esse, ut hæc ipsis indicentur. cæterum paucissimis cum ijs esse agendum, ne novis cavillationibus tempus iterum protraherent, ac deinde solemniiter ex Synodo esse dimittendos. Ordinem vero agendi, Decreto Illust. D. D. Ordinum Generalium præscriptum, in hujus causæ examine, porro sequendum esse. Auditis Exterorum Theologorum suffragiis, judicarunt D. D. Delegati, necessarium non esse, ut in perquirendis Provincialium suffragiis pergeretur. Volverunt tamen Remonstrantes advocari, ac postremo Delegatorum ac Synodi nomine ipsis imperari, ut vel jam saltem responderent Categorice: an simpliciter ac sine ista, quam jam toties adjunxerant, conditione, Decreto Illust. & Præpot. Ordinum Generalium, hujusque Synodi, parere, ac in eam præsentem venire vellent. Vocati Remonstrantes comparuerunt, jussique sunt simpliciter & Categorice, ad superiorem quæstionem respondere. Qui & Synodo scriptum obtulerunt. Quo significabant, etiam ad eam quæstionem jam responsum esse. Iusserunt Illust. Delegati, ut singuli viva voce pro se responderent. Qui dixerunt, singulos huic scripto subscripsisse, atque in eo ad propositam quæstionem Categorice responderi. D. D. Delegati denuo monuerunt, ut singuli viva voce responderent: habere causas suas, quare ita responsum velint. Illi perstiterunt in priori responso, dixeruntque, Omnium responsum planum atque apertum scripto contineri, omniumque manu illud esse signatum. Præses iterum rogavit singulos, an respondere vellent, jussitque ut simpliciter per Ita & Non responderent. Dixerunt, in libera Synodo semper licuisse de scripto respondere. Iusserunt tandem Delegati, ut hoc scriptum ipsis traderent. Illi petierunt, ut liceret sibi suum publice prælegere. Quod cum non permitteretur, tandem ipsis Delegatis tradiderunt. Qui mandarunt, ut secederent. Atque interim altera illius pars est prælecta; quæ responsionem ad Illustr. D. D. Delegatorum atque Synodi petitionem continebat. Cui prolixâ Thesium de primo ipsorum Articulo adjuncta erat explicatio. Scriptum autem erat hujusmodi.

Nobilissimi D. D. Delegati, Honorande D. Præses,
Reverendissimi, Clarissimi, Doctissimi Viri,
Patres ac Fratres.

Quamquam inviti denuo in hanc contentionis & disceptationis cum Veneranda Synodo arenam protrahimur; in qua, aut causæ nostræ & veritatis quam ex sententia nostra defendendam suscepimus, ultronei & inconsulti proditores audiemus, si illi morem geramus; aut si renuamus, Synodi & publicæ autoritatis contemptores audiemus; Tamen quia in præsentiarum respondendi necessitas rursus imposita est, existimamus nos gemino nostro responso, quorum prius vigesimo nono Decembris scripto exhibuimus, posterius undecimo hujus mensis Ianuarij, in ipso quoque Synodi confesso prælegimus, & ad postulatum R. D. Præsidis Rever. vestris tradidimus, officio nostro & omnibus, qui scriptorum istorum argumentum penitus excutere volent, abunde satisfacisse.

Quippe in quibus sincere ac candide obrulimus, nos plene ac plane ea qua decet modestia explicaturos scripto sententiam nostram, eandemque eodem modo defensuros, & contrariam sententiam Contra-Remonstrantium; & eorum quos illi pro Orthodoxis habent, scripto quoque (neque enim ad justam collationem ac disputationem venire nobis datur) refuturos, quantum possumus & necessarium esse judicabimus: Quin etiam si quid in explicatione vel defensione desiderabitur, ad quæstiones omnes si vel sexcentæ, vel millenæ forent, citra ullam tergiversationem, vel scripto, vel si res patiatur, viva voce, per eos, quos maxime idoneos judicabimus, responsuros, relicta Illustr. ac Nobiliss. D. D. Delegatis de tempore discipendi potestate. Quia tamen Synodus in his nostris responsis iteratis, jam aliquoties non acquievit, & post prælectum nobis Illustr. ac Præpot. Ordd. Generalium Decretum, ipsis denuo D. D. Delegatis visum fuit, superiore die Veneris Sessione vespertina, novo Decreto nobis mentem suam & voluntatem significare (licet plerosque Clarissimorum Theologorum Exterorum suffragijs suis scripto exhibitis petitionem nostram non prorsus improbasse intelligamus, quo nomine nobis gratulamur) nos uti hætenus summarum potestatum reverentes fuimus, ita neque nunc quicquam, quod Nobilissimos D. D. Delegatos jure meritoque offendere possit, aut debeat, ad supra dictum Decretum, quoad ejus tenorem ex sola recitatione percipere licuit (neque enim placuit ipsorum Dominationibus, apographum nobis concedere) respondebimus. Alterutrum ex mente & voluntate istius Decreti nobis incumbere videmus; aut ut faciamus, quod nobis injungitur: aut ni faciamus, pœnam incurramus, quæ nobis denuntiatur.

Quod faciendum præscribitur, illud est, ut morem geramus Synodicis Decretis. Verum hoc nos non posse per conscientiam, jam sæpius significavimus, quin Synodi mandatum ab æquitate naturali recedere, & nobis ea, quæ divinæ voluntati contraveniunt, præscribere, fuisse satis jam ante probavimus, atque idcirco etiamnum in illa sententia persistimus: nequam tamen ijs Synodi Decretis refragaturi, quæ apud conscientias nostras judicabimus rectæ rationi & Dei Verbo consentanea esse. Quod si vero ob hoc, pœna cum Ecclesiastica tum Politica digni censebimur, ad patientiam & mansuetudinem, quod Christianorum est, nos componemus, atque hic præclaro isto Hilarij dicto nos solabimur: Ecclesia dum contemnitur, proficit: dum læditur, vincit: dum arguitur, intelligit: tunc stat, cum superari videtur.

Interim judicent æquiores, annon à præxi Ecclesiæ alienum sit & alienissimum esse debeat, ut illis, qui ad causam libere dicendam in foro Ecclesiastico (ubi res Religionis quæ conscientiam spectant, examinantur) citati venerunt, politica etiam pœnæ & supplicia intendentur, aut intentata mox infligantur. Idque ob hoc, quod legibus in manifestum causæ suæ & veritatis præjudicium conceptis, obtemperare propter conscientiam, additis rationibus hujus sui facti, non possint.

Illud

Illud insuper hic serio Vestris Rever. inculcatum volumus, nos de ordine, qui in Responsione ad quæstiones à R. D. Præside proponendas, & sententiæ nostræ explicatione observari debeat, non contendere; quin die Sabbathi iam proxime elapso Nobiliss. DD. Delegatis hunc scrupulum exemisse, & responsione brevi scripto comprehensa significasse; nos simul & Responsionem ad quæstiones iam dictas, & explicationem sententiæ nostræ Synodo exhibituros esse, salvis manentibus alijs conditionibus responso nostro xxix. Decembris & xi. huius mensis exhibitio expressis.

Cæterum quandoquidem DD. Delegatis visum fuit, eodem suo Decreto nobis imperare, ut Synodo de sententiæ nostræ ex publicis scriptis antehac editis iudicium latura, ea insuper tradamus, quæ scriptis illis ad pleniorẽ explicationem & defensionem sententiæ nostræ addenda putabimus, En inpræsentiarum Vestris Rever. offerimus explicationem sententiæ nostræ circa primum Articulum de Prædestinatione, quem nuper decem Thesibus comprehensem Synodo exhibuimus. Quas iustum tempus nacti rationibus ex Verbo Dei & recta ratione petitis munire ac tueri parati sumus, atque hoc pede in reliquorum Articulorum pertractatione procedere.

Subscripta erant omnium nomina.

Iterum vocati Remonstrantes sunt, iterumque singuli rogati, an in hoc responso scripto jam exhibito persisterent? Responderunt ad unum omnes, se in eo persistere, iussique sunt singuli, ut isti quoque scripti illius parti, quæ responsionem istam continebat, subscriberent. Quod & factum est. Quia vero in prælecto quoque scripto declarabant intellexisse se, plerosque Clarissimorum Theologorum exterorum suffragijs suis scripto exhibitis, petitionem ipsorum non prorsus improbasse, quo nomine sibi gratularentur; Præsides indicavit ijs, posse illos ex iisdem auditoribus intelligere, eosdem illos Theologos externos postremis suffragijs suis declarasse, deceptos se à Remonstrantibus superiori illa declaratione, quam ipsi, quia ab illimitata illa libertate videbantur recedere, secundum Christianam charitatem, sinceram arbitrati essent, nunc autem intelligere, eos in eadem postulanda persistere, atque in usitata pertinacia atque inobedientia perseverare. Ac proinde existimare se, indignos esse eos, qui in Synodo diutius audirentur. Fuisse inter ipsos, qui fidelem proposuerint narrationem historicam, qua ostendebatur, istiusmodi agendi ratione ab ipso comparitionis initio, ad hunc usque diem, fuisse usos. Causam hujus pertinaciæ hanc esse primariam, uti in prioribus scriptis declarassent, quod pro legitimo harum controversiarum iudice Synodum non agnoscerent, sed pro parte adversa haberent: ac proinde statim eos ab initio contra eam esse protestatos. Theses exhibitas ea ratione non conscripserunt, quia à Synodo injunctum ipsis fuisset: Æquissima tum Illustr. DD. Delegatorum, tum Synodi Decreta sæpius contempsisse, cum sententiam suam iussi essent ad interrogata Synodi plenius declarare; hoc sæpius ipsos detrectasse, nisi in antecessum illimitata ipsis concederetur libertas: hoc est, quæ non iustis Synodi legibus, sed ipsorum tantum circumscripta esset arbitrio, quarumque Synodus concedere illis non potuisset. Hac arrepta occasione, Synodum diu detinuisse. Et quamvis toties Illustriss. DD. Delegatorum mandatis atque etiam Illustriss. DD. Ordinum Generalium decreto imperatum illis fuisset, ut ab eadem desisterent, tamen in ea pertinaciter persistisse. Pressos tandem penitus viros non tam libertati illi inherere amplius, quam ordini: An nimirum prius ad interrogata responsuri, an vero potius declarationem suam tradituri essent. Hanc ob causam quosdam inter externos Theologos, adeoque ipsos Delegatos sperasse, tandem aliquando in rem præsentem venturos. Declarasse Illustriss. ipsorum Amplitudines, multis rationibus allaboratum ab ipsis fuisse, ut ad faciendum officium permoverentur: sed conditiones illas, quas proposuissent, prius de illimitata libertate iterasse; Idemque in scripto jam postremum exhibito fecisse.

Quo factò manifestè debitum Decretis Illustriss. Delegatorum ac Synodi obsequium detrectassè. Æquitati, lenitati, mansuetudini corundem, ut & Synodi, nihil prater artes, fraudes, ac mendacia opposuissè. Adeo, ut inter Exteros Theologos non nemo esset, qui pronuntiari publice, desinere illos eo modo quo cœpissent. Frandibus cœpisse ac mendacijs, mendacijs & fraudibus desinere. Ac cum hoc elogio dimittendos. Quippe Episcopium, quemadmodum initio actionis negaverat, aliud se exemplar orationis suæ habere, cum postea tamen compertum fuerit, bina habuisse: sic postrema Sessione iterum negasse à se dictum, ad exhibendum declarationem primi articuli paratos se esse; cum tamen id diferte dixerit, & porrecta manu scriptum ostenderit. DEVM inspectorem cordium artes illas omnes videre, & Synodi sinceritatem cognitam habere: campatitèr diuque obedientiam illorum expectasse, Deumque pro ipsis orasse, ut aliter agerent, sed omnes illorum actiones plenas semper artium, fraudum, & illusionum fuisse: ac propterea, cum Synodo per ipsos inceptam cum illis actionem continuare & tranquille ac sedate agere, propter eorum præsentiam non licuerit, ex Synodo eos dimitti. Quotiescunque vero Synodus aliquid ab ipsis postulare vellet, indicatum hoc ipsis iri. Et quandoquidem ab ipsis contra Synodi atque ipsius summi Magistratus iussa ac Decreta multiplex commissæ esset pertinacia, Synodum toti orbi Christiano patefacturam, spiritualia sibi non deesse arma, quibus illam vindicare possit, iustissimamque suo tempore censuram illis irrogatum iri. cuius æquitatem quin toti Christiano orbi probatura sit, Synodum non dubitare. Hæc cum illis dicta à Præsidente essent, surrexerunt, atque ex Synodo discesserunt. Episcopus inter discedendum adjecit, Ad hæc cum Salvatore nostro Iesu Christo silebimus, qui iudicabit aliquando de fraudibus ac mendacijs nostris. Næranus, Provocamus ad iudicium Dei, in quo illi qui nunc sedent ut iudices, tunc iudicandi stabunt. Alijs de illata sibi injuria protestantibus, Illustres DD. Delegati denuo ipsis imperarunt, Ne quisquam illorum sine sua venia urbediscederet.

SESS.
LVIII.

Sessione Quinquagesima octava,

Eodem Die post meridiem.

QVia Remonstrantes ante meridiem scriptum admodum prolixum ad declarationem primi Articuli exhibuissent; quæsitum fuit, qua ratione illud cum omnibus commodissime communicari posset, ut tanto accuratior eius à tota Synodo haberi posset ratio: Visumque fuit, esse describendum ab amanuensibus, ne descriptione ejus, Synodi actiones interrumpèrentur. Atque hanc scripitionem, die sequenti ante meridiem esse inchoandam.

Et quandoquidem iidem Remonstrantes sententiam suam ad interroganda à Synodo explicare omnino tunc detrectassent, ac propterea dimissi essent, deliberatum fuit, qua ratione & ordine porro in examine hujus causæ ex ipsorum scriptis procedendum esset: ut plene & debite causæ satisfieret, viaque quam brevissima negotium expediretur. Absensores, Scribæ, & plerique Exterorum Theologorum, sententiam declararunt. Sed quia elapsum erat tempus, ita ut totius Synodi iudicium rogari non posset, dilata est in diem crastinum hæc deliberatio.

Sessioe Quinquagesimà nona,

SESS.
LIX.

xv. Ianuarij, Die Martis ante meridiem.

HAc Sessioe, præcedentium aliquot Sessionum Acta examinata atque approbata sunt.

Sessioe Sexagesima,

SESS.
LX.

Eodem die post Meridiem.

Rogata sunt suffragia reliquorum de modo in examine quinque Articulorum post hac servando : auditisque singulorum judicijs, & Illust. DD. Delegatorum consilijs, statutum est, ex illis omnibus Decretum unum esse formandum, quod postea Synodo prælegeretur, atque ab eadem approbaretur.

Sessioe Sexagesima-prima,

SESS.
LXI.

xvi. Ianuarij, Die Mercurij ante meridiem.

Propositæ sunt à Præside Theses quædam, quibus Remonstrantium de Articulo secundo sententia explicabatur.

Prælectum fuit Decretum, de modo in examine quinque Articulorum posthac servando : ex prioribus suffragijs hunc in modum formatum :

Collatis diligenter per Præsidem Assessores & Scribas, ex præscripto Illust. DD. Delegatorum, suffragijs omnibus, tum scripto, tum viva voce superioribus diebus in Veneranda hac Synodo dictis, super modo agendi circa examen & iudicium quinque, quos vocant, Articulorum, compertum est plurimis placere, ut singula quamprimum Collegia, ad examen illud instituendum, iudiciumque formandum serio se accingerent. Ac primo quidem loco primum Articulum in manus sumerent. In cuius examine (ut & deinceps in cæterorum) ad interrogatoria & Theses à Præside dictatas (ut & postea dictandas) quilibet inprimis attenderent. Si quis tamen plura que ad sententiam Remonstrantium proponendam atque explicandam facere possent, que forte in Thesis aut interrogatorijs istis indicata non essent, addere vellet & posset, id cuique liberum relinqueretur. Et ut privatim singula Collegia ante meridiem de hoc examine cogitarent, ita post meridiem, ne Synodus intermissa ac nulla Auditorum spectatorumque ex omnibus passim oris quotidie accurrentium ratio haberi videretur, publicus (nisi omnino res ipsa aliud postularet) celebraretur conventus. In quo potissima Remonstrantium argumenta, maxime ex Scripturis desumpta, ipsamque adeo ad contrariæ sententiæ rationes, maxime ex ipsdem Scripturis

Scripturæ petitas responsa proponerentur atque excuterentur; præcuntibus D. D. Doctoribus ac Professoribus, tum Nostratibus, tum Exteris, ad denominationem Præsidis: Relicta interim singulis libertate, dictis addendi, suamque de propositis argumentis sententiam dicendi. Quare necesse quoque esse, ut quilibet serio de argumentis istis & responsionibus apud se cogitaret ac meditaretur. Daturum autem operam singulis sessionibus Præsidem, ut de quibus proxima sessione agendum esset, universæ Synodo constaret. Ac si quis esset, qui de re aliqua, de qua forte à Præside monitum non esset, iudicium Synodi audire, sua vel aliorum causa, desideraret; ejus si privatim Præsidem compellaret, rationem habitum iri, prout ipse adhibito consilio Adseßorum & Scribarum, ac si opus esset etiam plurium, ex usu Synodi, aut ejus rei, de qua ageretur, esse existimaret. Iudicium de quolibet Articulo formatum, additis rationibus, quibus subnixum esset, Præsidi privatim exhibendum, donec de omnibus Articulis iudicium formatum, & similiter exhibitum esset.

Rogata fuit Synodus, utrum hæc agendi ratio Decreto expressa placeret. Fuitque pluribus suffragiis approbata. Illustres D. D. Delegati, idem rogati, sibi quoque non displicere testati sunt. Ac statutum fuit, Primi Articuli examen, proxima die eadem ratione inchoandum.

SESS.
LXII.

Sessione Sexagesima-secunda.

XVII. Januarij, Die Iovis ante
meridiem.

Comparuit, atque in Synodum solemniter fuit introductus Reverendus & Clarissimus Vir. D. Thomas Goadus, S. Theologiæ Doctor, à Sereniss. Magnæ Britanniae Rege missus, & in locum D. D. Iosephi Halli, qui propter valetudinem, patriam repetere cogeatur, successus. Cujus, quanquam absentis, scriptum publice lectum est, quo idem Doctor Hallus, luculenter sane atque humanissime, toti Synodo valedicebat.

Visumque est eidem, à Præside, uno Assessore & Scriba, vicissim valedicendum. Prælectæ quoque sunt Illust. & Præpot. D. D. Ordinum Generalium literæ, quæ de hac surrogatione testabantur. Habitaque insigni ad conventum oratione, ac præstito ab ipso Iuramento Synodico, inter membra hujus Synodi admixtus est.

Clarissimus Vir. Doctor Sibrandus Lubbertus publice Quæstionem hanc explicavit, Vtrum ex hisce Scripturæ locis, Ioh. 3. 36. & 6. 40, Heb. 11. 6. & 1. Cor. 1. 21. probari possit, *Decretum de salvandis fidelibus, esse integrum de prædestinatione ad salutem Decretum.*

Deputati Ecclesiæ Campensis, scripto summam Ecclesiæ istius necessitatem indicarunt, petieruntque, ut eidem quam primum succurreretur. Visum fuit, die Lunæ proximo, privatim, à quibusdam, quos sibi adjungeret Præsides, audiendos esse. Rogatique sunt Illust. D. D. Delegati, ut & ipsi quosdam ad cognitionem hujus causæ ex ipsorum numero adjungere dignarentur.

Sessione

Sessione sexagesima-tertia,

SESS.
LXIII.XV 111. *Ianuarij, Die Veneris post meridiem.*

CLarissimus Doctor Franciscus Gomarus, publice de genuina significatione vocum, Eligere, electio, & electi, disseruit, probavitque; neque ex hisce vocibus, neque ex locis Eph. 1. 4. 5. 6. quos accurate explicuit, probari posse, subjectum electionis esse Fideles perseverantes. Habitaque fuere super eadem quaestione amica συζησις & dissertationes.

Sessione sexagesima-quarta.

SESS.
LXIV.XXI. *Ianuarij, die Luna ante Meridiem.*

Praelectum publice utraque lingua Belgica & Latina, Decretum seu Declaratio, Illust. & Praepor. D. D. Ordd. Generalium, super Remonstrantium ex hac Synodo dimissione: quod ita habebat.

D E C R E T U M.

ORdines foederatarum Belgij Provinciarum Generales, auditis die hesterno in Illustrium atque Praepotentum Celsitudinum suarum conventu, quae praesentes ipsis exposuerunt Generosissimus D. VV alravius, Dominus de Brederode, Baro Viane & Ameyda, Burchgravius Ultrajecti, Noordelostae Dominus, &c Dominus item Hugo Musius ab Holij, Eques, Praetor Dordracenus & Striensis ditionis Ballivus, praeterque eos Reverendus Hermannus Faukelius Assessor, Festus item Hommius Nationalis Synodi Scriba; Middelburgensis ac Leydenensis Ecclesiae Ministri, pariter à Dominis Politicis, quos ad Nationalem, quae Dordrechtii nunc habetur Synodum, illorum Illustrissimae ac Praepotentes delegarunt Celsitudines, Delegati atque missi, ut ex ijs plene iidem Illustrissimi ac Praepotentes intelligerent Domini, quacunque in eadem Synodo, post Decretum suum primo Ianuarij datum, ijsque quos eo tempore jam antedicti Domini Politici itidem delegarant, traditum, acta atque gesta sunt; auditis item ac praelectis Actis omnibus originalibus Decretisque tam Politicorum quam Ecclesiasticorum nomine ibidem promulgatis, omnibusque Citatorum Remonstrantium à die Iovis, mensis huius tertio, usque ad diem Lunae ejusdem mensis huius Ianuarij decimum & quartum, inclusive, ut loquuntur, partim scripto exhibitis, partim viva voce redditis in eadem Synodo responsis, imprimis autem eo quod die Veneris Ianuarij undecimo ante meridiem iidem Citati Remonstrantes, in eadem Synodo, scripto exhibuerunt responso, ut & Reverendorum D. D. Exterorum ac Provincialium Theologorum iudicij, atque eorundem D. D. Politicorum Decreto, quod postea promulgatum est; imprimis autem & peculiariter audito (quemadmodum ante-dicti Domini scripto coram exposuerunt) qualem quantamque operam iidem Domini Politici

dis

die Saturni Ianuarij xii. ab hora circiter tertia ad horam circiter octavam navaverint, ut jam ante dictos Remonstrantes Citatos eo adducerent, ut plusquam aequis justisque tum Illustrum atque Præpotentum ipsorum Celsitudinum primo Ianuarij exhibitis, tum dictorum Dominorum Politicorum postmodum secutis obedirent atque morem gererent Decretis; auditis insuper quæ scripto iisdem Domini Politici die Luna, decimo & quarto Ianuarij ante meridiem, super omnibus jam ante dictis declararunt atque exposuerunt; intelligentes præsertim Citatos eosdem Remonstrantes, quorum fuerat rotunde, sincere, ac sine ulla tergiversatione respondere, mentemque suam categorice, prout illis ab Illustrissimis atque Præpotentibus ipsorum Celsitudinibus fuerat injunctum, ad propositas ab Ecclesiastico Præsede interrogationes explicare, loco responsi scriptum exhibuisse, ipsorum de primo Articulo sententiæ præfixum, quod & ipsum in Illustri earundem Celsit. Conventu est prælectum, ex quo tantum non manifeste apparet, jam ante dictos Citatos, nullo prorsus modo, ad ullam sese obedientiam Decretis antedictis debitam composuisse, sed ut publicæ autoritatis contemptores, in omni tergiversationum, effugiorum ac fallaciarum genere, perstitisse. Vt hac ratione, bonum ac felicem hujus tam diu exoptatæ Synodi eventum eluderent, atque infructuosum redderent: postremo autem audito quoque atque intellecto, Reverendissimos Dominos Exteros Theologos, unanimiter paribusque suffragijs atque sententijs judicasse, indignos esse eosdem Citatos, qui in posterum in Synodo audirentur, cum præsertim plene ijs esset satisfactum, neque ulla omnino appareret spes, fore ut ad officium redirent, ideoque ex ipsa Synodo esse dimittendos, ut in posterum ex præscripto antedicti Decreti, primo Ianuarij ab Illustrissimis atque Præpotentibus Celsitudinibus ipsorum promulgato procederetur, utque ex scriptis eorum publicis atque explanationibus, partim scripto, partim viva voce, tam in Nationali hac, quam in reliquis Provincialibus Synodis & alibi ab ipsis ante expressis, eorum de doctrina opiniones excuterentur, examinarentur, & secundum Dei verbum deciderentur.

Post quæ omnia Reverendus Præsides Ecclesiasticus eosdem Citatos ijs verbis ex synodo dimisit, quæ & ipsa in eodem Illustri Celsitudinum ipsorum Conventu recitata sunt. Idcirco Illustres atque Præpotentes Domini, accurate ac serio ex consilio atque in præsentia Illustrissimi ac Generosissimi Principis ac Domini Principis Auraici, &c. Illustris item Domini Comitis Gulielmi Ludovici à Nassau Locum tenentis &c. excussis atque expensis omnibus, in primis autem hoc etiamnum agentes, in ut Nationali ea quæ nunc celebratur Synodo, omnia referantur eo atque dirigantur ut ad exoptatum cui, instituta est deveniatur finem (quæ est gloriæ divinæ propagatio, ac Religionis vere Christianæ, quæ in hisce hætenus obtinuit Provincijs, conservatio, utque porro quam maxime id ejus potest fieri, bene sit Reip. pariterque quies, atque pax Ecclesiæ optimorumque incolarum procuretur concordia) declararunt & hoc ipso declarant, ante dicta tam à Politicis quam ab Ecclesiasticis sancita, atque promulgata Acta ac Decreta, cum optimo ipsorum instituto, etiam eo, quod nuperrime Calendis Ianuarijs ab ipsorum Celsitudine est conceptum, manifeste expresso convenire. Quamobrem & Illustrissima atque Præpotentes eorum Celsitudines, ea Acta & decreta approbant hoc ipso; sicut & hoc ipsum, quod Citati Remonstrantes, post hac Synodo exire sunt iussi. Quibus & mandant, ut & in posterum extra eam se contineant,

vineant, & in Urbe Dordrechtana maneant: donec ipsis à jam ante dictis D.D. Politicis, aut ab ipsa Synodo, aliud præscriptum fuerit. Illud quoque insuper illorum Illustrissima atque Præpotentes sanciunt Celsitudines, ut hæc Synodus, præcipua, quorum causa indicta est, negotia, secundum illud dirigat Decretum, quod Calendis hujus mensis Ianuarij ab ijs promulgatum est, quæ ad ordinem in istis observandum spectant, ijs ipsis committentes, prout eum maxime idoneum, & ad rei hujus optimum progressum maxime conferre existimabunt. Injungentes insuper, ut hoc bonum institutum suum, placitum, voluntas atque mentis suæ denunciatio, sicut & superior Calendis huius mensis exhibita, publice in ipsa prælegatur Synodo.

Actum in Conventu Illustrissimorum atque Præpotentum D. D. Ordinum Generalium, sub eorundem sigillo ac subsignatione, nec non & subscriptione eorundem Graphiarum. Hæc Comitibus, XV^{II} Ianuarij, CIO. IO. CXIX.

Subsignatum erat:
Nanninx vidit:

Inferius.

*Ex mandato Illust. ac Præpot.
D. D. Ordd. Generalium
C. Aerffens.*

CLarissimus Vir. Antonius Thyfius, publice de duabus hæc quæstionibus disseruit. Primo, An Decretum Dei de salvandis fidelibus, sit totum & integrum Decretum Prædestinationis ad salutem? Secundo, An fides sit conditio in eligendis prærequisita. Invitatus est totus Conventus, ad funus Reverendi & Clariss. Viri D. Iohannis Bisterfeldij, sequenti die prosequendum.

Sessione Sexagesima quinta,

SESSI.
LXV.

XXII. Ianuarij, Die Martis post meridiem.

Instituta fuit *συζησις* super quæstionibus, quæ à Clariss. D.D. Professoribus pertractatæ fuerant, atque in primis illa, Quomodo intelligenda sit phrasis hæc, cum Scriptura dicit, Eph. i. 4. *Nos esse electos in Christo*: atque etiam, Quomodo Christus fundamentum Electionis dici possit.

Sessione Sexagesima sexta,

SESSI.
LXVI.

XXIV. Ianuarij, die Iovis post Meridiem.

CLarissimus Vir, Doctor Iohannes Polyander, publice explicavit hæc loca, Philip. 4. 3. Apoc. 21. 27. Luc. 10. 20. In quibus agitur de inscriptione nominum in libro vitæ: Rom. 8. 29. *Quos prædestinavit, eos vocavit, justificavit, &c.* & 2. Tim. 2. 19. *Firmum stat fundamentum Dei, &c.*

Reverendus Vir, Antonius VValæus, disseruit de locis, Act. 13. 48. *Crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam æternam.* Rom. 9. 11. *Nondum enim natis pueris, &c.* Qua occasione, etiam, brevem totius illius capituli analyfin proposuit. Et Rom. 11. 5. *Reliquia secundum electionem gratiæ facta sunt.*

SESS.
LXVII.

Sessione Sexagesima-septima,

XXV. *Ianuarij, Die Veneris post meridiem.*

Clarissimus Vir Doctor Iohannes Davenantius, publice hanc quaestionem tractavit: An electio divina sit unica, an multiplex. Atque hac occasione explicuit. 1. Quale sit genuinum Prædestinationis Decretum. 2. Qualia Decreta Remonstrantes pro Decretis Electionis statuunt. 3. Quales distinctiones ex ijs deducant. Fuitque deinceps de hisce quaestionibus multisque alijs postea instituta συζησις, in qua Clarissimus quoque Doctor Samuel VVardus, prolixè ad nomen Remonstrantium argumentum respondit. Quo probare conantur, Decretum de salvandis fidelibus esse ipsissimam Electionem ad salutem, quia ejus fundamentum est Christus. Clarissimus Philosophus Rudolphus Goclenius Senior, accurate ex principijs Logicis refutavit palmarium Remonstrantium Syllogismum, ab executione Prædestinationis desumptum. Clarissimus Matthias Martinus, paucis explanationem, quomodo vel quatenus Christus Electionis fundamentum dici possit, repetijt.

SESS.
LXVIII.

Sessione Sexagesima octava,

Reverendus & Clarissimus Vir, D.D. Abrahamus Scultetus publice de sensu Electionis ejusque certitudine peroravit: habitaque fuit de eadem quaestione collatio, in qua Reverendus Senex Daniel Eilshemius, declarabat, se istam de Electionis ac salutis certitudine doctrinam, quæ à Clarissimo D. Sculteto explicata fuerat, per integros quadraginta quatuor annos in Ecclesia Emdensi, magno cum Collegarum consensu & Ecclesiæ insigni ædificatione, docuisse.

SESS.
LXIX.

Sessione Sexagesima nona,

XXIX. *Ianuarij, Die Martis post meridiem.*

Clarissimus D. Doctor Henricus Altingias, publice doctrinam de Reprobatione, atque inprimis Reformatæ Ecclesiæ de eadem sententiam, & causam ostendit, addiditque explanationem trium hypothesium: 1. Quod per hanc doctrinam, Deus non statuatur Autor peccati. 2. Quod peccata, etsi statuatur Reprobationis consequentia, tamen ex natura hominis corrupta, ut unica eorum causa, promanent. 3. Quod induratio & excæcatio justa sint Dei judicia, atque hac ratione Deo attribui possint.

SESS.
LXX.

Sessione Septuagesima,

XXX. *Ianuarij, Die Mercurij post meridiem.*

Proposuit Præses, esse inter fratres Synodicos nonnullos, qui, hunc agendi modum in examine primi Articuli hætenus observatum, in compendiosorem & commodiorem posse mutari existimarent. Propterea rogare se Synodum, ut declarare velit, utrum cœpto modo, nec ne peragendum esset. Plurium suffragijs statutum fuit, in cœpto hoc agendi ordine peragendum videri. Quod iudicium Illustr. quoque

quoque ac Generosi Delegati approbarunt, qui monuerunt, ne Decretum, hoc est, Canones, nisi omnia prius publice probeque examinata ac discussa essent, formaretur.

Sessione Septuagesima-prima,

XXXI. *Januarij, Die Jovis ante
meridiem.*

SESS.
LXXI:

PRæsides Synodo probationes quasdam Thesium ante à se conceptarum proposuit. Eadem quoque Sessione, examinata Theses sunt, ab ipso de sententia Remonstrantium, circa secundum Articulum, propositæ.

Sessione Septuagesima-secunda,

*Calend. Februarij, Die Veneris post
meridiem.*

Clarissimus Vir, D. Gualtherus Balcanquallus, publice tractavit hanc quæstionem: An voluntas Patris Filium in mortem tradentis, & Filij, mortem subeuntis, fuerit, omnibus & singulis hominibus salutem conferre. Atque hac occasione etiam prolixè de Remonstrantium distinctione inter impetrationem & applicationem reconciliationis & remissionis peccatorum, disseruit.

Clarissimus D. Doctor Georgius Cruciger, publice hanc quæstionem, An impetratio reconciliationis & ejusdem applicatio æquè late se extendant, explicavit, simulque præcipua Remonstrantium argumenta, quibus reconciliationem multis impetratam fuisse contendunt, quibus tamen non fuerit, applicata, examinavit.

Sessione Septuagesima-tertia,

I V. *Februarij, Die Luna ante
meridiem.*

PRElectæ sunt literæ à Johanne Schotlero, Pastore Campensi, ad Synodum citato, scriptæ. Quibus excusabat se, quod per morbum, ad diem præstitutum adesse non posset. D. Langius, Synodo exposuit, quomodo se Schotleri hujus res haberent: ipsum nimirum, cum reliquis Pastoribus Campensibus, à Synodo Transilvaniana, ob varias accusationes, in reatu teneri: causamque ejus ad hanc Synodum dilatam esse.

Deliberatum fuit, de quibusdam scriptis, quæ Ecclesijs nostris usui fore existimabantur: suntque nonnulli rogati, ut de ijs, quantum per Synodicas occupationes fieri posset, quam primum conficiendis, serio cogitarent.

SESS.
LXXIV.

Sessione Septuagesimaquarta,

V. Februarij, die Martis post meridiem.

Examinatæ sunt Theses à Præsîde, de sententia Remonstrantium circa secundum Articulum propositæ: habitæque sunt συζητήσεις, de distinctione sufficientiæ potissimum & efficaciæ meriti mortis Christi: & an, seu, quatenus, Christus dici possit, sufficienter mortuus esse pro omnibus.

SESS.
LXXV.

Sessione Septuagesimaquinta,

VI. Februarij, Die Mercurij post meridiem.

Clarissimus Doctor Steinius, de gratia Dei, per quam homo regeneratur, deque ejus in regenerationis opere perficiendo operandi modo, publice disseruit: simulque explicavit quæstionem maxime hic controversam, An gratia hæc Dei sit resistibilis, an vero irresistibilis. Habita deinde fuit συζήσις, de Remonstrantium genuina circa Articulum secundum sententia.

SESS.
LXXVI.

Sessione Septuagesimasexta,

VII. Februarij, Die Iovis ante meridiem.

Continuata est Collatio de Remonstrantium circa secundum Articulum sententia. Præsîs indicavit, Remonstrantes exhibuisse ingens volumen, continens probationem primi ipsorum Articuli: cum sententiæ contrariæ refutatione. Probationem item Articuli Secundi. Significatumque est, iussos esse ab Illust. DD. Delegatis, ut reliqua scripta quam primum etiam pararent & intra octiduum exhiberent.

SESS.
LXXVII.

Sessione Septuagesimasextima,

VIII. Februarij, Die Veneris post meridiem.

Propositæ sunt à D. Præsîde Theses, de sententia Remonstrantium, circa Tertium & Quartum Articulum, conceptæ.

Sessione

Sessione Septuagesima octava,

SESS.
LXXVIII.XI. *Februarij, Die Luna post
Meridiem.*

Clarissimus Vir Doctor Sebastianus Beckius, ad omnia Remonstrantium argumenta, quæ in Collatione Hagienſi ad verſus efficacitatem gratiæ Dei in hominis converſione, & pro gratia reſtitibili adducuntur, publice reſpondit. De liberatum fuit de prolixis Remonstrantium ſcriptis, nuperrime exhibitis, publice ne prælegenda eſſent. DD. Delegati judicabant prælegenda eſſe omnia illa, quæ deſenſionem cauſæ Remonstrantium ſpectarent: reliqua privatim legi per deputatos poſſe.

XII. *Februarij, Die Martis ante meridiem.*

Acta fuit cauſa Campenſis in conventu privato. Cui interfuert ex ſingulis Collegijs ſinguli; cum quibuſdam ex Illuſt. DD. Delegatorum collegio.

Sessione Septuagesima nona,

SESS.
LXXIX.XIII. *Februarij, Die Martis post
Meridiem.*

Inſtituta fuit *συζησις* de quibuſdam quaſtionibus, ad explicationem Tertij & Quarti Articuli ſpectantibus. Inprimis vero, quouſque homo per lumen naturæ, aut per verbum externum, pervenire queat. Quemodo item Deus Converſionem efficaciter ſuam in homine operetur, eamque nihilominus ab homine exigere jure poſſit.

Sessione Octuagesima,

SESS.
LXXX.XIV. *Februarij, Die Mercurij post
Meridiem.*

Continuata ſi *συζησις*, de Tertio & Quarto Articulis: Atque inprimis de libertate Arbitrij humani: de liberæ Voluntatis determinatione: de gratia Dei ad converſionem hominis neceſſaria: An, & quomodo, homo in prima Converſione ſe habeat, mere ne paſſive? Item, de cooperatione liberi arbitrij cum gratia divina, alijsque nonnullis quaſtionibus.

SESS.
LXXXI.

Sessione Octuagesima prima,

xv. Februarij, Die Veneris post meridiem.

Nobilissimus Vir, Tacitus ab Aysma, Ecclesiæ Hightumanæ in classe Bolsverdiana Senior, in Synodo comparuit, Literasque fidei ab Illustris. DD. Ordinibus Frisiæ, simulque à Synodi Frisiæ Deputatis exhibuit. Ex quibus restabatur, se in locum Nobilissimi P. M. viri D. Meinhardi ab Itzerda, nuper defuncti, legitime surrogatum esse. Quæ literæ prælectæ Synodo placuerunt, præstitoque ab ipso sollemniter juramento Synodico, pro membro Synodi admisus est.

Clarissimus Vir D. Ioannes Henricus Alstedius, publice responsiones Remonstrantium contra Tertium & Quartum Articulum examinavit. Atque hac occasione, de gratia quoque resistibili, atque irresistibili disseruit.

Ex consilio Illustr. DD. Delegatorum, statutum fuit, scriptum Remonstrantium nuper exhibitum, ad probationem Primi & explicationem Secundi Articuli, in Synodo legendum esse.

Eadem Sessione prælectæ sunt Everhardi Vosculij, & Iohannis Schotleri, pastorum Campensium ad hanc Synodum citatorum, literæ. Quibus significabant se ad iter præparatos fuisse, ut coram Synodo comparerent: Sed ab Ecclesiâ volentes nolentes retentos esse. Petebantque, ut liceret sibi causam suam per Collegas suos Gosvvinium & Matthisium, qui ad Synodum citati essent, agere. Quam ipsorum patrocinio omnino permetterent, coque se staturos aut cauros addebant.

Prælectæ quoque sunt Presbyterij Campensis Remonstrantium literæ, quibus obnixè petebant, ut Vosculio & Schotlero, causam suam per Collegas, qui in Synodo Dordrechtana comparerent, agere liceret: testabanturque ipsos, quod ad doctrinam attinet, sententiam à Remonstrantibus in Collatione Hagienâ defensam tutari, eorumque vitam omnibus, apud quos vixerant, approbari.

Denique prælectum fuit, Scriptum Deputatorum Ecclesiæ Reformatæ Campensis, quæ adversus Vosculium & Schotlerum, accusationem instituit. Quo ad omnes rationes, quibus illi absentiam suam excusabant, respondebatur. Petebant item, ut quia toties citati non comparuissent, contumaciæ à Synodo condemnarentur.

Rogati sunt Illustris. Delegati, ut quandoquidem Iuris-Consulti casum contumaciæ optime intelligerent, consilio suo Synodum in hac causa juvarent. Qui responderunt: Citatos hosce Pastores, non obstantibus excusationibus productis, contumaciæ reos merito condemnari posse, ac propter eandem à munere suo suspendi. Iudicare tamen se, concedendum ipsis esse, quatuordecim dierum à literarum acceptione spatium. Quod si intercea non comparerent, tunc ut nunc, & nunc ut tunc, ut loquuntur, pro suspensis à munere & ministerio Ecclesiastico haberi debere.

Sessione

Sessione Octuagesima secunda,

SESS.
LXXXII.XVIII. *Februarij, Die Luna ante meridiem.*

HAc Sessione scriptum Remonstrantium ad defensionem primi & explicationem Secundi Articuli, prælectum fuit.

Sessione Octuagesima-tertia,

SESS.
LXXXIII.*Eodem Die post meridiem.*

Rogata fuit Synodi, de contumacia Citatorum pastorum Campensium, Voculij & Schotleri, sententia: plurimumque suffragijs judicatum fuit, in sententia Illustris. DD. Delegatorum esse acquiescendum; atque hoc ipsum tum ciatis, tum Amplis. Magistratui Campensi esse significandum.

Sessione Octuagesima quarta,

SESS.
LXXXIV.XIX. *Februarij, Die Martis ante meridiem.*

Prælectum fuit scriptum Remonstrantium, ad declarationem Tertij & Quarti Articuli, Synodo exhibitum.

Sessione Octuagesima quinta,

SESS.
LXXXV.*Eodem Die post meridiem.*

DEputatis Ecclesiæ Campensis præستا est Synodi de contumacia pastorum Campensium, Voculij & Schotleri, sententia Qui & apographum ejus perierunt: simulque, ut de hac re quamprimum ad Amplis Magistratum Campensem scriberetur.

Inter Professores Belgicos & Theologos Bremenses, habita est de varijs questionibus ad explicationem Tertij & Quarti Articuli, disceptatio. Tum de Philosophiæ & terminorum Philosophicorum, in controversijs Theologicis, usu, aut abusu.

Sessione Octuagesima-sexta,

SESS.
LXXXVI.XX. *Februarij, Die Mercurij ante meridiem.*

HAc Sessione ad finem perducta est declarationis Remonstrantium, de Tertio, quarto, & Quinto Articulo, prælectio.

SESS.
LXXXVII

Sessione Octuagesima septima,

Eodem Die post meridiem.

Clarissimus Vir D. VVolganguſ Meierus, doctrinam de Perſeverantia Sanctorum publice explicuit. Habitaque ſunt de Tertio & Quarto Articulo
σζητής.

SESS.
LXXXVIII.

Sessione Octuagesima octava,

XXI. *Februarij, Die Jovis ante meridiem.*

Continuata fuit deſenſionis Remonſtrantium, ſuper Primo Articulo, prælectio.

SESS.
LXXXIX.

Sessione Octuagesima nona,

XXII. *Februarij, Die Veneris ante meridiem.*

Hac quoque Sessione in deſenſionis Articuli Primi Remonſtrantium prælectione, Synodus perrexit.

SESS.
XC.

Sessione Nonagesima,

Eodem Die post meridiem.

Profeſſores Belgici, publice argumenta Remonſtrantium in Collatione Hagienſi producta adverſus Perſeverantiam Sanctorum examinarunt: oſtenderuntque, doctrinam de certa vere fidelium perſeverantia, non eſſe pietati noxiam, nec cum promiſſionibus & comminationibus divinis pugnare: Sed nec ſolicitudinem piæ vitandi peccata, nec ardorem precandi tollere.

SESS.
XCI.

Sessione Nonagesima prima,

XXV. *Februarij, Die Lunæ ante Meridiem.*

Continuata fuit ſuper Tertio & Quarto Articulo de hiſce potiſſimum quaſtionibus σζητής An homo irregenuſ, ſine ſupernaturali lumine, poſſit intelligere omnes Sacrae Scripturae ſenſus, ad ſalutem creditu neceſſarios? Et, An homo poſſit plus boni facere, quam facit, & plus mali omittere, quam omittit.

Propo-

Propositæ deinde sunt à Præside Theses quædam, sententiam Remonstrantium circa Quintum Articulum continentes, ex eorum scriptis excerptæ. Assuero Matthiæ & Thomæ Gofviniæ, Pastoribus Campensibus, missa sunt accusationum capita, adversus ipsos Synodo tradita, uique ad illa quamprimum responsum adorerent, injunctum illis fuit.

Sessione Nonagesima secunda,

SESS.
XCII.

XXVI. *Februarij, Die Martis ante meridiem.*

Prælectum fuit Scriptum Remonstrantium, ad defensionem Secundi Articuli de Univerſalitate meriti mortis Christi.

Sessione Nonagesima tertia,

SESS.
XCIII.

XXVII. *Februarij, Die Mercurij ante meridiem.*

Continuata fuit ejusdem Remonstrantium Scripti prælectio.

Sessione Nonagesima quarta,

SESS.
XCIV.

Eodem Die post meridiem.

Reverendus & Clarissimus Vir D. Theodorus Tronchinus, publice argumenta quædam, pro Perſeverantia vere fidelium, proposuit & examinavit.

Sessione Nonagesima quinta,

SESS.
XCV.

XXVIII. *Februarij, Die Jovis ante meridiem.*

Etiam hac, continuata est defensionis Remonstrantium Secundi Articuli prælectio.

Sessione Nonagesima sexta,

SESS.
XCVI.

Eodem Die post meridiem.

Habitæ sunt variæ super Articulo de Perſeverantia Sanctorum Collationes. Explicatæ sunt item variæ, quæ ad hunc Articulum pertinerent, quæſtiones.

Sessione

SESS.
XCVIII.

Sessione Nonagesima septima,

I. *Martij, Die Veneris post meridiem.*

C Continuatae sunt de eodem quinto Articulo collationes.

SESS.
XCVII.

Sessione Nonagesima octava,

I V. *Martij, Die Luna post meridiem.*

E Tiam hac Sessione variarum quaestionum atque observationum circa Articulum de Perseverantia Sanctorum, disquisitiones continuatae sunt.

Significatum est, perscriptum ab Amplis. Magistraru Campensi fuisse: Eum in iudicio Synodi de suspensione à munere docendi duorum Pastorum Campensium Vosculij & Schotleri acquiescere: daturumque operam, ut functiones Ministerij ibidem ad tempus per Pastores Zuollanae Ecclesiae administrarentur.

Clarissimus Vir D. Henricus Altingius, Synodo exhibuit literas, cum adjuncto scripto Reverendi senis & Clariss. Theologi, Doctoris Davidis Parai: cuius literae, quibus absentiam suam ab hac Synodo propter aetatem excusabat, eamque hoc scripto compensare voluisse testabatur, publice praelectae sunt.

*Salutem & benedictionem
à Domino.*

Nobilissimi ac Reverendissimi Domini, Patres & Fratres, in Synodo Dordracena congregati,

Quantis lachrymis infelix schisma vestrum, à bonis omnibus domi forisque deploratum hactenus fuit: tantis nunc gratulationibus Synodum vestram in Spiritu Sancto congregatam, ab iisdem excipi, non est quod dubitetis. Etenim, flagrante schismatis incendio, Ecclesias nuper arctissimo pacis & unitatis vinculo colligatas, misere, In sectas invisa Deo lacerabat Erinnyes. Respub. vestras sancti fœderis glutine prius junctas, dissociabat animorum & armorum infesta collisio: suspirabant boni: clam gestiebant improbi: nobis vicini Babylonij, calumniarum & sarcasmorum gladijs ignem discordia fodiebant: vobis vicinus hostis, exitio vestro invigilabat.

Nunc postquam custos Israelis, Deus pacis, dedit in corda vestra, ut vulneribus vestris medicinam ordinariam faciendam esse, necessarium judicaveritis, ad eademque sananda, sancta congregatione, in Christi nomine, concorditer convenistis: Ex omnium (quicquid improbi faciant) animi ingentem in spem erecti, intestinorum malorum salutarem clausulam expectant, votisque intimis Patrem misericordiarum vobiscum invocant, ut Spiritus sui gratia, secundum verbum suum, consilia & actiones vestras dirigere ad sancti nominis sui gloriam dignetur: quo erroribus latentibus & apertis, cum charitate detectis & eliminatis, ignem dissidij extinguere, Orthodoxae fidei sinceritatem, Ecclesiae Belgicae unitatem, Reip. fœderatæ cum securitate tranquillitatem; publice denique & privatim sanctam illam pacis saluissque conservatricem Concordiam, restituere satagatis & valeatis.

Utinam vero, utinam mihi sanctissimam vestram congregationem, coram intueri, & vel in extrema harenti exedra, pacis consilia vobiscum jurare, votisque vestris A M E N addere datum esset! Sed enim, hanc mihi desideratam frustra felicitatem, senectutis, loci, temporisque intemperies negavit.

Etsi autem charissimi mei in Domino Collegæ, qui vobiscum sunt, & me excusabunt, & vicem præstabunt satis: ne tamen totus abessem, en meam circa quinque illa πολυπρίκτα μὴλα τῆς ἐξουσίας, decumanam, ut arbitror, Synodica actionis materiam futuram (si forte desideretis) sententiam mittere, vestroque iudicio submittere visum fuit.

Cothurnos, deceptionum fontes, & contradictionum nodos latentes retexere cum primis studium fuit. Quippe in quorum detectione disceptantium meta præcipue sistitur.

Subtilitates de objecto Prædestinationis, deque Reprobationis causa, si minus attingisse videbor, consulto factum puteris velim. Certe enim; sapiendum est circa hæc mysteria, atque predicandum ita, ut ne apud tardioris intelligentia multitudinem, retardari quodammodo, ipsa sua prædicatione videantur, uti Augustinus alicubi monuit.

De objecto autem, tuto ac vere dici posse arbitror, DEVM tale genus humanum prædestinasse, quale propagare, vocare, justificare, glorificare decreverat, ex doctrina Apostoli, Rom. 8. 30. lapsu, nimirum, suo miserabile. Vnde per se cadit odiosa illa, de Reprobationis causa, disceptatio. Neque revera D. Calvini diversa est aliquot locis, ubi rem apertius explicavit, sententia: præsertim lib. 3. Institut. c. 23. §. 3. & Comm. ad Rom. 9. 11. ubi propinquam Reprobationis causam diserite dicit esse, vitiositatem per totum genus humanum diffusam: primam vero, DEI beneplacitum.

De mortis seu λόγος Christi sufficientia & efficacia vulgatam distinctionem sic me retinere videbitis, ut etiam cum ad æternum DEI Patris consilium, & Servatoris intentionem extenditur, maneat vera: & ad Massilianos contradictionis vinculo innodandos accommoda.

Barbarismum resistibilis sive indifferentis gratia, suis, quæso, autoribus donate: ex vestris vero Ecclesijs scholisque procul eliminate. Præter enim absurda innumera; quomodo quæso verum, DEO omnia esse possibile (id quod nuper auditório meo explicandum fuit) siquidem gratia resistibili, impossibile est hominem convertere, donec homo non velit, hoc est, pulvis Creatori, vas figulo cedere nolit? Denique Articulum de Perseverantia, seipsum jugulare, totus mundus jam videt.

Isti igitur deceptorij Articuli, cum æquivoco hoc prophetandi genere non ita pridem apud vos invecito, facite quæso, ne simpliciorum animos, oculosque præstringant, cathedrasve vestras perturbent diutius. Orthodoxæ autem Fidei sinceritatem, sue integritati restituite: Ut & discriminis nostri, atque salutis gloriæ integra, soli divine tribuatur gratia: & consolatio Christiana; in hac ipsa gratia sola, firma fixa que in vita & in morte consistat: instauretur publicus Orthodoxorum consensus, floreat, vigeatque in Ecclesia & Republica vestra, postliminio reparata Pax atque Concordia.

Quem

Quem ad finem ubi sancta hæc Synodus perducta fuerit, ingens, æternoque dignum præconio laboris, operæ, impensæque pretium, vobis & posteritati, quin Vniuersæ Orthodoxæ Ecclesiæ, consecutos vos esse statuatis.

Valete in Domino: qui ut Spiritus sui Numine ac lumine consilij actionibusque vestris ipse præsidium præstet, iterum iterumque suppliciter precor. *Heidelberga, prid. Cal. Nov. stylo Jul. 1618.*

Vester in Domino.

D. Pareus,
minimus Christi servus,
Septuagenarius.

SESS.
LXXXI.

Sessione Nonagesima nona,

v. *Martij, die Martis ante meridiem.*

PRAELECTUM fuit Scriptum Reverendi & Clarissimi Doctoris *Davidis Parei*, quo prolixè atque accurate sententiam suam de quinque Remonstrantium Articulis, iudiciumque suum de præcipuis eorum argumentis, declarabat; quod hic subiungitur.

Quinque Articuli Remonstrantium,

Cum Examine.

PRIMVS ARTICVLVS.

DEum æterno, immutabili decreto, in Iesu Christo filio suo ante factum mundi fundamentum statuissè, ex lapsò, peccatis obnoxio humano genere, illos in Christo, propter Christum, & per Christum, servare, qui Spiritus Sancti gratia, in eundem ejus Filium credunt, & in ea, fideique obedientia, per eandem gratiam in finem perseverant: Contra vero, eos qui non convertuntur, & infideles, in peccato & ira subjectos relinquere, & condemnare tanquam à Christo alienos: secundum illud Evangelij Ioh. 3. 36. Qui credit in filium, habet vitam æternam: qui vero filio non assentitur, non videbit vitam æternam: sed ira Dei manet super eum.

EXAMEN.

Hic Articulus, prima fronte nihil incommodi vel quæstionis habere videtur, sed summam Evangelij tradere, quales homines, quibus medijs Deus ab æterno statuerit servare; nempe, credentes in Filium Dei, & in fidè fideique obedientia, per gratiam Spiritus Sancti in finem, perseverantes: quales contra statuerit condemnare, nempe, non convertos, & infideles; à Christo alienos: quorum utrumque Evangelio docetur.

Sic

Sic multi boni, præsertim Politici, de hoc Articulo judicant, neque controversiam altiozem movendam censent: præsertim, cum omnia salutis media, Deo, & Christo, & gratiæ, luculenter adscribere videatur. Et revera, nulla hic quaestio esset, si auctores hoc solum vellent, Articulo hoc explicari popularem doctrinam de qualitatibus salvandorum & damnandorum.

Quoniam vero in Collatione profitentur, hunc Articulum continere totam Collat. Hag. pag. 85.
doctrinam de Prædestinatione ad salutem: negant vero qualitates salvandorum,

Fidem & Perseverantiam ex Prædestinatione, tanquam ex fonte descendere; sed contendunt eas Prædestinatione; seu Electione priores esse; nec obscure ab hominis voluntate suspendunt (unde necesse est, Deum solida salutis nostræ gloria spoliari; hominem superbia inflari, consolationem Christianam in vita & morte labefactari, justificationem gratuitam & salutis certitudinem abnegari, quicquid in contrarium verborum phalaris prætexatur) idcirco Articulus hic simpliciter probari non potest: estque plenus æquivocationibus, sive cothurnis periculosis, sub quibus Pelagianismus occulte in Ecclesiam invehitur. Quæ fraus ut lateret magis, vocabulo Prædestinationis, consulto abstinuerunt.

Fuit autem Pelagianismus, Augustini temporibus hæresis talis:

1. *Peccatum Adam, nemini nocuisse nisi ipsi: nec deteriorem hominem nunc nasci, quam fuerat conditus.*

2. *Christum fuisse missum & mortuum ad expianda omnia peccata, imitatione Adam commissa.*

3. *Salutem in Christo ita in medio propositam esse omnibus, ut quicumque ad fidem & baptismum accedere voluerint, salvi esse possint.*

4. *Qui vero credituri, bene operaturi, & in fide per Dei gratiam juvanda mansuri essent, præcisse Deum ante mundi constitutionem, & eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos, præ alijs credituros, & dignos futuros Electione, deque hac vita bono sine excessibus, præviderit.*

5. *Gratiam Dei omnibus dari ex merito; pro bono usu liberi Arbitrij.*

6. *Et quidem dari in tantum, ut homo in hac vita sine omni peccato esse possit, si velit.*

Adversus hanc hæresin Hieronymus & Augustinus multum disputarunt, & Augustinus quidem ad tria capita in Opusculis suis, tomo 7. omnia revocavit. 1. De peccato Originis: 2. De Gratia & causa Prædestinationis: 3. De Perfectione iustitiæ. Pelagius in Synodo Palæstina damnatus, revocavit Errorem in tantum, ut diceret: *Anathema, qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, qua Christus venit in hunc mundum, peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros, non esse necessariam: & qui hanc conantur auferre, penas sortiuntur æternas.* Quis Pelagium licet non absolvisset? Sed fucum & fraudem fecit Palæstinis Episcopis cothurno gratiæ, ut Augustinus ostendit.

Verba Pelagij apud August. de grat. Christi, cap. 2.

Reliquit post se discipulos duos præcipue, acris ingenij juvenes, Cælestium & Julianum: quibuscum multum Augustino fuit negotij in Africa. Transvolavit hæc pestis tandem Mediterraneum mare, in Siciliam & Galliam Massiliensem; non quidem integra, sed quantum ad caput de Gratia & Prædestinatione & Morte Christi, cuius proinde assertores vocabantur Semi-Pelagiani, & Pelagianorum reliquæ: de quibus extant Prosperi Aquirani & Hilarij Arclatenfis Epistolæ ad Augustinum; & huius erudita duobus libris de Prædestinatione Sanctorum, & de Bono Perseverantiæ, atque etiam tertio de Correptione & Gratia, comprehensa responsio. Qua si Articulorum auctores hodie stare vellent, uti stare possent ac deberent (est enim tota Paulina) res iudicata iam haberetur. Revera enim Massiliensium & Syracusanorum causam nonnihil interpolatam Arminius cum sequacibus hodie reassumpsit. Neque is ignorare id potuit: unde parum ingenua tergiversatione scripsit in Articulis: *Se nec Semi-pelagianismum sibi obiectum, nec dodrantem, nec quincuncem, nec trientem citius agnoscere.*

Ad Articulum ut revertemur, æquivocationes varix sic patent:

I. Cothurnus primus læt in immutabili Dei decreto. Iuxta Scripturas: Immutabile Dei decretum est, quod absolute non mutatur, nec à Creaturis mutari potest. Sic enim Deus pronuntiat, se immutabilem, & consilium suum immutabile. *Ego Deus, & non mutor: Consilium meum stabit, & omnem meam voluntatem fa-*

Malach. 3. 6.
Esa. 46. 10.
cliam.

ciam. Illi vero intelligunt, Deum decreto immutabili quidem statuiffe servare credentes, quoad speciem, hoc est, non-nisi credentes: sed non omnino immutabili, quoad individua, hunc vel illum credentem, nisi sub conditione, si hic vel ille credens mutationem non inducat. Sentiant enim (ut liquet Art. 5.) eos, qui hodie sunt vere credentes, cras posse fieri plane incredulos, rursusque ex incredulis fieri credentes. Consequenter igitur sentiunt, Deum eos, quos heri credentes immutabili decreto sub conditione statuerat servare, hodie mutata conditione rursus statuere non servare, perendie rursus mutata conditione rursus statuere servare. Quod an sit Dei immutabile Decretum statuere, ipsi viderint. Certe vertibilis umbra non magis mutabilis erit tali Decreto: quod Scriptura negat.

Iac. 1. 17.

Tale Decretum in Deo ponunt Remonstrantes, dum negant, à Deo ad salutem invitari quenkum, cui salutem omnino non dare decreverit. Hoc vero posito, dicendum est, Deum civitatibus Galilææ & Iudææ, quas Christus prædicans ad salutem invitabat, salutem omnino dare decrevisse. Atqui cum non crederent, salutem iis non dedit. Ergo vel salutem iis dare prius non decreverat, vel postea decretum mutavit.

Matt. 11. 21.
& 23. 37.

II. Alius Cothurnus, isque præcipuus, fundamentum reliquorum, summam totius causæ, differentiamque utriusque partis continens, subest verbo *statuiffe*. Hoc nobis juxta Scripturas significat, Deum eos, qui in tempore credunt & perseverant & servantur, ab æterno non solum servare statuiffe, sed etiam in Christo elegisse, & ad salutem prædestinasse, & qualitates ad salutem requisitas, puta fidem, conversionem & Perseverantiam per Verbum & Graciam Spiritus S. in eis efficere decrevisse, ut infallibiliter servantur: idque ad laudem gloriosæ suæ gratiæ declarandam. Contra vero eos, qui in tempore non credunt, neque perseverant, neque servantur, ab æterno statuiffe non servare, neque in Christo elegisse, neque ad vitam æternam ordinasse, neque fidem & perseverantiam eis dare, sed in cæcitate vel infidelitate originali eos relinquere, & propter peccata damnare decrevisse: idque ad ostendendam in eis iram, & notam faciendam potentiam suam.

Eph. 1. 5.

Rom. 9. 22.

Vtrumque divini huius statuti membrum ex Scripturis & perpetua mundi historia atque experientia, manifestum est. Prius membrum (quod Electio & Prædestinatio sanctorum ad gloriam vocatur) traditur Rom. 8. 30. Eph. 1. 4. Act. 13. 48. Philip. 2. 13. 1. Thes. 1. 4. 2. Thes. 2. 13. Matth. 24. 24. &c. Posterius membrum (quod Reprobationem & Prædestinationem malorum ad pœnam, Theologi vocant) Matth. 11. 25. Ioh. 10. 26. Rom. 9. 21. & 22. Proverb. 16. 4. 1. Pet. 2. 8. Iud. 4. &c. Testatur etiam perpetua mundi historia & experientia, Deum subinde sic discriminasse populos, ut unum dignaretur gratia fœderis sui & vocationis per Verbum, alium non: discriminasse etiam vocatorum individua, ut unum donaret efficace gratia, fide, conversione, perseverantia & salute, alterum non: idque nullo populorum, vel individuorum merito, aut præstantiæ ingeniorum ratione habita: (omnia enim invenit pariter à bono cœlesti averta: omniaque pariter flectere & dirigere ad se potuit, si voluisset) sedmero beneplacito & bonitate. Sic Israëliticum populum elegit peculium, Gentibus aliis reprobatis. Psal. 147. 19. *Annuntiat iudicia sua Israeli, non fecit taliter ulli nationi.* Esa. 41. 9. *Elegi te, & non reprobavi te.* Cur autem? Deut. 7. 7. *Non quia plures essetis præ omnibus populis, amavit vos Iehova & elegit vos, sed quia diligebat vos Iehova, &c.* Rursus ex vocatis Israeliticis subinde alios elegit, alios reprobavit: *Iacob dilexit, Esau odio habuit, &c.* idque non ex operibus, sed ut propositum electionis firmum maneret. Et hoc nostro sæculo, nos Christianos solos dignatur vocare per verbum Euangelij: Turcas, Paganos, &c. non dignatur. Ex Christianis etiam vocatis, alios donat vera fide, conversione, perseverantia, & æterna salute: alios non donat, sed in ignorantia, vel hypocrisis relinquit.

Rom. 9. 11.

Neque potest hæc populorum & personarum discriminatio, divinæ providentiæ derogari, & ingenijs hominum adscribi, citra blasphemiam; secus pro discriminatione nostri per vocationem & adoptionem præ alijs, nullis opus foret ad Deum precibus, nec Deo deberemus gratias, nec staret illud Apostoli: *Quis te discrevit? Quid habes, quod non accepisti? Quid si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Staret vero Atheismus, quem Pelagiana hæresis inexit: Ego me discrevi: habeo quod non accepi. Quod est barathrum inferni.*

1. Cor. 4. 7.

Est

Est autem in Theologia indubitabilis regula, nitens Sacræ Scripturæ auctoritate: Quicquid Deus in tempore facit, id eum ab æterno facere decrevisse, cum in Deum cadere nulla possit mutatio. Quare discriminationem illam Electorum & non Electorum, sed Reproborum, salvandorum & non salvandorum, sed propter peccata damnandorum, quam videmus Deum fecisse, & facere in tempore, eum ab æterno sic facere decrevisse, indubitabile Christianis esse debet: *Spoliatus enim Deus* (verba Lutheri sunt) *virtute & sapientia eligendi, quid erit nisi idolum fortune, cuius numine omnia temere fiunt? Et tandem eo venietur, ut homines salvi fiant & damnentur, ignorante Deo, ut qui non discreverit certa electione salvandos & damnandos, & oblata omnibus generali lenitate, tolerante & indurante, tum misericordia corripiente & puniente, hominibus reliquerit, utri velint salvi fieri, aut damnari: ipse interim forte ad convivium Æthiopum profectus, ut Homerus dicit.* Atque hæc est Orthodoxæ de Prædestinatione doctrinæ summa: sicque verbum *stansisse*, in Articulo est iuxta Scripturas & experientiam prorsus intelligendum.

Luth. de ser-
vo Arb. cap.
143.

Illis vero longe aliter significat, Deum eos, qui in tempore credunt, & perseverant, ab æterno quidem statuisse servare, sub conditione si crederent & perseverarent. Cæterum nec ad salutem eos magis, quam alios omnes ordinasse, nec in Christo elegisse, nisi eventualiter, quatenus illi præ alijs in Christum crederent & perseverarent: (fidem enim & perseverantiam Electione priorem faciunt) ut vero illi potius, quam alij crederent & perseverarent, non statuisse Deum singulari aliqua gratia in illis efficere: sed decrevisse omnibus hominibus universalem quandam, excitantem quidem & prævenientem, sed indifferentem & resistibilem gratiam offerre, cui qui non resistunt, sed bono usu liberi arbitrij assentiuntur & cooperantur, ad fidem, concipiendam & perseverantiam in finem usque præstandam; illi sint in Christo electi & prædestinati, & hos proinde Deum ab æterno eventualiter ex fide & perseverantia prævisa elegisse in Christo, atque ad salutem prædestinasse, seu servare statuisse: Qui vero eidem resistunt, vel non cooperari ad fidem & perseverantiam volunt, illi non sint in Christo electi & prædestinati, & hos proinde Deum ab æterno eventualiter ex prævisa infidelitate, ad damnationem prædestinasse, sive, damnare statuisse.

Hanc esse propriissimam illorum sententiam, omnes eorum declarationes ostendunt. Eandem vero fuisse Semi-Pelagianorum Massiliensium & Syracusanorum sententiam; legat apud Augustinum locis prius dictis, qui non credit, vel dubitat. Manifestum autem est, quod secundum eam neque fides, conversio, perseverantia & salus nostra, neque discriminatio nostri ab alijs, gratiæ Dei in solidum, sed nostræ voluntati atque cooperationi debeat. Quando enim, exempli causa, in una civitate ex pluribus eandem concionem audientibus, eandemque gratiam excitantem habentibus, hic credit, ille non credit, hic perseverat, alter deficit, si Paulus Apostolus quærat ex credente & perseverante, *Quis te discrevit? Quid habes quod non accepisti?* Respondebit ille: Ego me discrevi, quia gratiæ excitanti cooperari volui: voluntatem coöperandi habui, non accepi. Quo blasphemio mendacio, nonne homo se cum Diabolo in infernum præcipitabit? Si autem fides & perseverantia, & salus nostra nostræ voluntati superædificatur; quomodo stabit iustificatio gratuita? Et cum voluntate humana nihil sit mutabilius, nonne tota salus nostra stabit super arena, omnique certitudo & consolatio Christiana, redibit in nihilum? De altero Cothurno satis.

III. Est & equivocatio in verbis, ex lapsu peccatis obnoxio genere humano: lapsum genus humanum Scriptura & Catechesis intelligit, ex lapsu Adæ peccato originali perditum, hoc est, non solum in peccatis mortuum, sed & adeo pravum, ut ad bene agendum; prorsus non sit idoneum: & ad omne malum proclive, donec per Spiritum S. regeneretur; quale Deus propagare, ex quali etiam sicut in tempore sibi colligit, sic ab æterno sibi colligere decrevit, hoc est, in Christo elegit æternam Ecclesiam. Isti intelligunt quidem lapsum, sive originali (de quo varie loquuntur) sive actualibus peccatis obnoxio: non vero ita depravatum, quin possit libera voluntate velle & eligere bonum vel malum: Deum vocantem audire: pulsanti aperire: gratiæ excitanti resistere, vel as-

1. Cor. 4. 7.

2. Cor. 3. 5.

Rom. 8. 7.

sentiri & cooperari: qui sensus repugnat Scripturæ & veritati: *Quis te discrevit? Non sumus ex nobis idonei, &c. Prudentia carnis, est inimicitia adversus Deum.*

De corrept.
& grat. cap.

13.

A^{ct}or. 13. 45.

Chrysost.

Homil. 30.

Philip. 1. 6.

Matt. 24. 24.

IV. Est quoque notabilis Cothurnus in relativo *illos*: quod nos cum Apostolo Romanor. 8. 30. intelligimus de hominibus certis in individuo, de Petro, Paulo, &c. prædestinatis à Deo, non modo ad salutem & gloriam, sed etiam ad antecedentia media salutis, & ad qualitates in salvandis requisitas, vocationem externam & internam, ad fidem & Iustificationem, ad conversionem & perseverantiam in finem: juxta sententiam Apostoli: *Quos prædestinavit, hos & vocavit; quos vocavit, hos & justificavit; quos justificavit, hos & glorificavit.* Quorum (inquit Augustinus) ita est certus numerus, ut nec addatur eis quisquam, nec minuat ex iis. Quibus etiam solis datur infallibiliter, ut credant & perseverent, & perire non possint: sicut dicitur: *Crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam æternam*, hoc est, interprete Chrysostomo, *prædestinati à Deo.* Et: *Qui capit in vobis opus bonum, perficiet in diem usque Iesu Christi.* Et, *impossibile est seduci electos.*

Rom. 11. 7.

Illi intelligunt, homines non certos, sed quoscunque, eventualiter credituros: vel, certos quidem, sed tantum in specie, non in individuo credentes ante electionem: prædestinatos non ad fidem & perseverantiam, sed post fidem ad salutem eventualiter, si perseverent. Brevius, Nos intelligimus *illos*, quos Electio seu Prædestinatio facit credentes & perseverantes; Illi, quos electio invenit credentes & perseverantes: Brevissime: Nos intelligimus credituros & credentes consequenter, seu post electionem: Illi credituros & credentes antecedenter, seu ordine ante Electionem: quomodo nimirum, curru trahit equos. Si enim fides non potest esse ante vocationem, quæ est electione & prædestinatione posterior: quomodo potest esse ante Electionem? Atqui Apostolus contra: *Elegit nos ut essemus sancti*, non cum essemus sancti. Sanctificationis vero nostræ principium fides est; A^{ct}or. 15. 9.

Eph. 1. 4.

V. Non dissimilis cothurnus latet in verbis; *in Christo.* Nos intelligimus cum Apostolo; Deum ante jacta mundi fundamenta nos elegisse in Christo consequenter, hoc est, ut fide & Spiritu infereremur Christo, tanquam membra capiti, essemusque in Christo post electionem: mox enim declarat Apostolus. vers. 4. *Prædestinavit nos in adoptionem per Iesum Christum*: adoptio vero fit per fidem. Iohan. 1. 12. Illi intelligunt Deum nos elegisse in Christo antecedenter, hoc est, ante electionem existentes in Christo per prævisam fidem. Vnde vero Electis Fides ordine ante electionem? Num ex gratia Dei? Non certe. Gratiam enim facit Apostolus electione & prædestinatione posteriorem, dicens: *Elegit nos, & prædestinavit ad laudem gloriose Gratiæ suæ.* Num igitur ex libero arbitrio? hoc cum Pelagio statuunt necesse est. Videatur Augustinus de Prædestinat. sanctor. cap. 19.

VI. In verbis *Per Christum & propter Christum*, dubitari potest, annon etiam lateat Cothurnus. Nos simpliciter intelligimus, per & propter Christi satisfactorium. Illi de Satisfactione Christi dissimiliter sentiunt & loquuntur. Constat enim Vortium, cum quo eundem funem trahunt, de satisfactione Christi vel nulla, vel semiplena, nec necessaria jam pridem multa ex Socino Samofateniano, scandalose disputasse.

Ioh. 6. 44.

De grat.

Christi cap.

24.

VII. Cothurnus insignis latet in vocabulo, GRATIÆ: quod licet alias varie significet; in quæstione tamen de causa fidei, conversionis, perseverantiæ & salutis nostræ; Gratia proprie est efficax motus & tractus misericordiæ Dei in mentibus & cordibus Electorum; fidem, conversionem & perseverantiam ineffabili modo operantis: de qua Christus, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Et Augustinus: *Legant & intelligant, intueantur atque fateantur Pelagiani, non lege atque doctrina forinsecus insonante, sed interna atque occulta, admirabili ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum novas revelationes, sed etiam BONAS VOLUNTATES.* Illi intelligunt Gratiam, tum externæ vocationis per Verbum: tum internæ suasionis moralis per Spiritum, sed indifferentis, quam penes liberum hominis Arbitrium

trium sit bene vel male determinare, recipere vel respuere. Ideo *Resistibilem* vocant, ut patebit Art. 4. Quæ opinio & gloriæ Dei derogat, & hominem suo reti sacrificare, hoc est, contra Deum superbire facit, & certitudinem salutis, atque consolationem nostram, in vita & in morte convellit. Ut ostensum Cothurno secundo.

VIII. Etiam in verbo *Credere* & nomine *Fidei* haud dubie luditur. Nobis *Credere* est, non tantum omni verbo Dei assentiri, sed præcipue & proprie promissioni Evangelij de gratia & remissione peccatorum propter Christi sanguinem confidere: *Crede tantummodo*, pro, confide. Et hunc sensum præfettim habet in *Marc. 5. 28.* phrasi, *Credere in Deum, in Christum.* &c. *Si creditis in Deum, etiam in me credite:* pro *Ioh. 14. 1.* confidite: consolatur enim ibi Apostolos. *Domine quis est, ut credam in eum?* pro, *Ioh. 9. 36.* ut confidam in eo. Fides salvifica nobis est coniuncta cum fiducia promissionis Evangelij, seu promissæ misericordiæ Dei de remissione peccatorum propter Christi sanguinem: ut cum dicimus *fide iustificari*, fides fiduciam significat: & *fide* *Rom. 3. 28.* *iustificari*, est fiducia meriti Christi à peccatis absolvi: Quem sensum Apostolus tradit, cum dicit: *quem proposuit Deus placamentum per fidem in sanguine suo, ad* *Rom. 3. 25:* *declaranam iustitiam suam per remissionem peccatorum præcedentium:* ubi, *fides in sanguine suo*, non potest nisi fiduciam sanguinis Christi, significare.

Illi vero quod *fidem* tantum de assensu, *Credere* tantum pro assentiri intelligant; cum alia multa, tum lubrica ipsorum de Fide disputationes docent: quibus plerumque fiduciam remissionis peccatorum in fide non requirunt: & fidem iustificare, seu ad iustitiam imputari volunt, non quia Christi meritum sibi applicat; sed quia ipse fidei actus pro impletionem legis reputatur; quæ Alberij Triuncuriani deplorati hominis fuit opinio.

Cum igitur tot æquivocationibus depravet veram, occultet falsam de Prædestinatione doctrinam, hic Articulus; utique approbari simpliciter non potest.

An Articulus (seposita Prædestinatione) sufficere & tolerari possit?

Quid vero, inquires, de Prædestinatione adeo est disputandum? Nonne ad salutem sufficit, tenere summam Evangelij Articulo hoc traditam? *Qui credit in filium Dei, habet vitam æternam: Qui non credit, super eo manet ira Dei.* Et, Annon hætenus tolerari possit Articulus?

Scio sic quosdam iudicare, Imo scripserunt viri, alias eruditi & pij, de Prædestinatione non esse disputandum in Evangelio, sed tantum prædicandum de promissionibus universalibus gratiæ. Verum boni isti non observarunt, sic scribendo se contradicere Spiritui Sancto, qui certe in Evangelio doctrinam de prædestinatione tradidit, ut supra Cothurno 2. locis allegatis videre est. Videntur autem vel hoc prætextu imprudentes ipsi fundamentum fidei & consolationis nostræ labefactare, vel ab alijs labefactari non observare: illud igitur sive Am- *Lib. 1. de* brosius sive Prosperii piissime dictum, hic tenendum de Prædestinatione: *Quæ Deus Vocat. gent.* *occulta esse voluit, non sunt scrutanda, quæ autem manifesta fecit, non sunt neganda: ne in cap. 7.* *illis illicitè curiosi, & in istis damnabiliter videamur ingrati.* Sicut igitur illicita est curiositas, non revelata in Evangelio de Prædestinatione, velle scrutari: sic damnabilis est ingratitudo, quæ de Prædestinatione Deus in Evangelio revelavit, velle negare vel opprimere. Ad quæsitum vero sic responderetur:

Sufficientiam quod attinet, perinde quæras in Ecclesia, Annon sufficiat ad salutem doctrina Catechetica de miseria hominis; de liberatione per Christum; deque Gratitudine? Quorsum igitur lectio Bibliorum; & sublimior Theologia?

In Logica, Annon sufficiat tenere tot esse figuras syllogismorum & tot modos? Quorsum igitur Organo Aristotelico opus in scholis? In Politica, Annon sufficiat popularis scientia iuris & æqui ad Rempubl. gubernandam? Quorsum

igitur tantus legum apparatus, tam operosa Iuris-prudentia? In Mathematica, Annon sufficiat nosse triangulum habere tres duobus, &c. diametrum ad circumferentiam esse in subtripla proportionem super-partiente unam septimam? Quorum igitur tam ardua & intricata demonstrationes Euclidis? Ad talia nemo non facile respondendum videt, aliquibus quidem prima istarum disciplinarum Elementa; cognitionemque *ἐν* satis esse posse; sed non omnibus. Catechumenis in Ecclesia sufficere ad salutem possunt, rudimenta Catechetica salutis: sicut lac infantibus sufficit pro nutrimento: non sufficit vero adultioribus in fide, qui cibum solidiorem requirunt: non Doctoribus Scholarum, Pastoribus Ecclesiarum, quibus ex officio & conscientia uberior Theologicarum rerum scientia est necessaria: Tyronibus classicis in Logica, ad syllogizandum sufficit tot figurarum & modorum cognitio: Philosophis est necessaria *ἐν* Organum Aristotelico tradita scientia, unde, & cur tot sint, plures vero esse nequeant. Pedaneo iudici vel Notario: elementa juris & iustitiæ sufficere possunt: Iuris Professori, causarum Advocato, vel Cancellario. &c. legum fontes necessarii cognoscendi sunt. Mechanico illud $\frac{2}{3}$ de Trigono & circulo, sufficit ad opificium. Mathematicum Doctor vel studiosus, demonstrationum *ἐν* scientiam desiderat.

Pari ratione dicendum, Articulum hunc (semotis hunc æquivocationibus) Catechumenis & Idiotis, mysteriorum sublimiorum non capacibus, sufficere ad salutem posse; satisque esse illud *ἐν*, quales se esse, quibusque uti mediis ad salutem consequendam oporteat: Credentes nempe in Christum, inque fidē & obedientia fidei: d. finem usque perseverantes, per verbi & Sacramentorum ministerium, & per huic cooperantem gratiam. Adultioribus vero in fide, inprimisque Scholarum & Ecclesiarum Doctoribus qui nihil præterea necessarium dixerit, jejunos profecto, & imperitus rerum æstimator erit. Quinimo juvat oportetque hos altius scrutari Scripturas, penitiusque cognoscere, ipsum doctrinæ prædictæ *ἐν* *διόν*, hoc est, fontem & causam primam Scripturis revelatam: unde qualitates illæ, mediaque salutis cum gratia & salute ipsa, originaliter in nos descendant; unde etiam descendat ista, quam videmus, populorum & individuorum salvandorum à reliqua pereuntium multitudinē discriminatio: ne forte (quod ignorato, vel derelicto fonte necesse est fieri) cisternas confractas, aquas non continentes, nobis effodiamus: Jerem. 2. 13. hoc est, vocationem, fidem, perseverantiam, salutem nostram, vel ingeniis, viribus, & meritis humanis, vel gratiæ quidem, sed indifferenti & libero arbitrio nostro ex parte vel in totum, cum Dei contumelia nostroque exitio adscribamus.

Hic vero fons, hæcque causa suprema & prima, non est nisi æterna Dei prædestinatio, hoc est, æternum de nobis, præ alijs in Christo servandis consilium. Ex hoc enim fonte fuit salvandorum omnium Vocatio externa & interna ad fidem in Christum: fuit fides & resipiscencia: fuit justificatio, obedientia & perseverantia fidei: fuit tota salus & glorificatio nostra: quod perspicue docet & confirmat Scriptura his & similibus dictis: *Quos prædestinavit, hos & vocavit; quos vocavit, hos & justificavit.* Item: *Electio assecuta est, reliqui occalluerunt.* Item: *Crediderunt, quotquot ordinati erant ad vitam æternam.* Item: *Elegit nos in Christo ante jacta mundi fundamenta, ut essemus sancti & inculpati coram eo in dilectione: quos prædestinavit in adoptionem per Jesum Christum ad laudem gloriose gratiæ suæ.* &c. Confirmat idem Augustinus dicens: *Hæc Prædestinatio sanctorum nihil aliud est, quam preparatio beneficiorum Dei quibus certissime liberantur illi, quicunque liberantur:* Confirmat etiam Lutherus valde emphatice his verbis: *Ex æterna Dei prædestinatione, utrumque fuit, & suam originem habet; quis scilicet crediturus; quis non crediturus sit; quis à peccato absolvendus, quis non: ut id omne sit extra nostram potestatem, & in solius Dei manu quod justificamur.*

Hunc igitur fontem Theologis cumprimis & quotquot in fide & Consolatione juvat fieri confirmatiores, probe cognoscendum, Ecclesiæque & Scholis perspicue & sobrie explicandum esse, quis dubitet? Idque duas potissimum ob causas:

I. Propter

Rom. 11. 7.
Rom. 8. 30.
Act. 13. 48.
Eph. 1. 3. 4.

De Bono
Persever.
cap. 14.

Præfat. ad
Rom.

I. Propter gloriam Dei : ut scientes media, causasque & qualitates salutis & salutem ipsam, non ex nostro ingenio, sed ex solo Dei beneplacito descendere, non nobis, sed divinæ misericordiæ, in solidum salutem nostram acceptam feramus.

II. Propter Consolationem nostram, ut firmiter statuentes fidem, perseverantiam, & salutem nostram, non viribus vel arbitrio nostro niti, sed in æterno immutabilique Dei consilio fundari; eandem certam atque immobilem fore confidamus, & hac freti fiducia, precibus assiduis, bonisque operibus, vocationem & electionem nostram, firmam nobis reddere satagamus.

Atqui fontem hunc limpidissimum, cœno æquivocationum conspurcat obstruitque penitus hic articulus. Negat enim (videatur Collatio) fidem & perseverantiam nostram, ex æternæ Electionis fonte tanquam effectum ex causa prima descendere: utramque, in speciem gratiæ Dei, revera, humanæ voluntati adscribit: quia voluntatem humanam, gratiæ Dei resistibilis Dominam facit: liberum arbitrium gratia Dei resistibili fortius & potentius constituit, totumque salvandorum & damnandorum discrimen, ab hominum voluntatibus suspendit. Qua ratione gloriam salutis humanæ, Deo in solidum tribui non posse, sed necessario derogari, manifestum est.

Hinc & certitudinem gratiæ, fidei, justificationis, perseverantiæ, totiusque salutis, proinde & unicæ consolationis nostræ, in vita & in morte funditus convellit. Cum gratia enim resistibili, & voluntate hominis resistente, vel resistere valente, tanquam cum duobus principiis vel repugnantibus, vel in horas variantibus, quis non intelligat, certam fiduciam gratiæ, justificationis, perseverantiæ, salutis; solidamque in vitâ & in morte consolationem, consistere nullo modo posse?

Hinc de *tolerantia* quid statuendum sit manifestum quoque est. Articulum enim tam æquivocum, tamque periculosum captiosum cothurnis, quis tolerabilem dixerit? Saccarum occulto tinctum veneno, quis sciens volens emerit vel comederit? Quis *μηλον ἐν ῥιδι*? Ecclesijs objiciendum, perpetuatum litium materiam futuram, utile duxerit? Num Medici in scholis ferent, Empyricos pathologica doctrinâ adulterantes vel negantes? Mathematici Mechanicorum *ψευδὲς φημάς*, quibus verbi gratia, tetragoni sinum falsum pro vero inducunt, fontesque scientiæ convellunt; num tolerare possint? Longe minus in Ecclesia, toleranda sunt dogmata æquivoca; quibus prætextu gratiæ gratia negatur: *principium salutis in homine collocatur, divina voluntati voluntas hominis præfertur, ut ideo quis adiuvetur, quia voluit: non ideo quia adiuvatur, vellet: originaliter malus receptionem boni, non a summo bono, sed à semet-ipso inchoare creditur: aliunde denique Deo placere nisi ex eo, quod ipse donaverit, docetur.*

Prosper
Epist. ad
August.

Hæc de æquivocationibus primi Articuli. Quomodo vero is recte intelligi, expleri & formari possit, Cothurno secundo est explicatum.

Articulus Secundus.

Proinde Iesum Christum mundi Servatorem pro omnibus & singulis mortuum esse, atque id ita quidem; ut omnibus per mortem Christi reconciliationem & peccatorum remissionem impetraverit: eâ tamen conditione, ut nemo illa remissione peccatorum re ipsa fruatur præter hominem fidelem: & hoc quoque secundum Evangelium Ioh. 3. 16. Sic Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum dederit, ut quisquis credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Et 1. Ioh. 2. 2: Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nec pro nostris solum, sed & pro totius mundi peccatis.

Examen.

Prosper Epist. ad Augusti.

Rem non novam agunt Remonstrantes hoc Articulo. Olim enim Semi-Pelagiani Massilia & Syraculis, eundem tuebantur his verbis: *Pro universo genere humano, mortuum esse Dominum nostrum Iesum Christum, & neminem prorsus à redemptione sanguinis eius exceptum; etiamsi omnem hanc vitam alienissima ab eo mente transgat: quia ad omnes homines pertineat misericordia sacramentum: quo ideo plurimi non renoventur, quia quod nec renovari utile habeant, prænoscantur. Itaque quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam: quantum autem ad arbitrij libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint.*

1. Cor. 4. 7.
1er. 17. 5.

Quo Articulo etsi in speciem Dei gratiam & Christi redemptionem amplificabant: re vera tamen utramque minuebant, Deo gratiam indifferentem, Christo redemptionis meritum, libero arbitrio efficaciam utriusque tribuentes, & dum vellent doctrinam de Prædestinatione, quam ex Apostolo tuebatur Augustinus, evertere, re vera totum Euangelium convellebant, causam fidei & perseverantiæ, proindeque salutis humanæ, Deo & Christo indifferenter, ingenio & arbitrio humano determinative adscribentes: quod quale sit, à Deo docti intelligunt. Vbi enim illud Apostoli, *Quis te discrevit? quid habes quod non accepisti? quod si accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Maledictus qui ponit carnem brachium suum.*

Similiter isti dum articulo hoc de universali reconciliationis omnium hominum cum Deo per mortem Christi impetratione, in speciem gratiam mortis Christi amplificant, revera idem, quod illi agebant, agunt, & dum cogitant Apostolicam Dei Prædestinationem, discernentem salvandos à non salvandis convellere: contra suam Prædestinationem eventualem sponte credentium & perseverantium, seu ad fidem & perseverantiam se ipsos determinantium, fide & perseverantia posteriorem (quæ revera post destinatio non prædestinatio dicenda esset) inducere: humanam voluntatem gratiæ resistibilis Dominam faciendo, & reconciliationem per Christi mortem hominum voluntati exponendo, fidem gratiæ evacuant, consolationem ex morte Christi enervant.

Sed ipsum Articulum inspiciamus. Habet is quatuor membra:

1. *Propositionem*: Quod Christus sit mortuus pro omnibus & singulis: quæ est ambigua.
2. *Glossam*: Quod omnibus reconciliationem & remissionem peccatorum impetraverit: quæ est æquivoca & falsa.
3. *Conditionem*: Quod nemo nisi homo fidelis reipsa fruatur reconciliatione: quæ est vera, & propositionem limitat, glossam vero evertit.
4. *Probationem*: Per duo allegata Scripturæ: quæ nihil ad propositionem directe: in neutro enim allegato sit mortis Christi pro omnibus & singulis aliqua mentio: ut mirandum sit, autoribus aptiora non succurrisse: prioris vero posterius membrum, cogit etiam propositionem limitare & Glossam refellit.

Miscentur igitur vera quædam ambigue dictis, vel falsis.

Ioh. 3. 36.

Verum, inquam, est, quod nemo peccatorum remissione reipsa fruatur, præter hominem fidelem. Qui enim non credit, super eum manet ira Dei, non remissio vel reconciliatio: nisi quod verbis, *reipsa fruatur*, subesse videtur Cothurnus de duplici fruitione remissionis peccatorum, seu reconciliationis: Una reali per fidem, fidelibus solis propria, quæ sola vera est: Altera non reali sine fide, omnibus etiam infidelibus communi, quæ est fictitia & nulla.

Hinc vero conficitur, Christum proprie pro omnibus & solis fidelibus, pro nullis infidelibus; & sic non absolute pro omnibus & singulis hominibus, mortuum esse. Nam *mori pro aliquo* proprie est, morte sua aliquem à morte liberare, seu mori alicuius loco, ut ipse vivat: quod liquet, ex 2. Sam. 18. 33. *Vtinam mortuus essem pro te*, hoc est, loco tuo, ut tu viveres. Et de Christo, Rom. 5. 6. 8. *Mortuus est pro nobis, cum impij & peccatores essemus*, hoc est, nostro loco, ut nos à peccato & morte libe-

rati

rati, iustitiæ vivamus, seu vitam æternam habeamus. Sic, 2. Cor. 5. 15. 1. Ioh. 3. 16. 1. Ioh. 4. 9. Ioh. 15. 13. &c.

Ambigua ex imperfectione est propositio, *Iesum Christum Servatorem pro omnibus & singulis mortuum esse*. Si addas, *credentibus*; perspicua & vera erit propositio. Si, *hominibus*; manet ambigua. Potest enim accipi, vel de amplitudine meriti mortis Christi, omnibus hominibus ad reconciliationem sufficientissimi: vel de efficacia eiusdem, omnes homines reconciliantē.

Priore sensu, vera etiam est Propositio. Mors Christi enim ratione amplitudinis atque potentie sue remedium est peccatis omnium & singulorum hominum expiandis sufficientissimum: neque ad realem reconciliationem deest quicquam omnibus & singulis eam fide accipientibus. Hoc sensu Christus pro omnibus & singulis hominibus mortuus esse dici potest: eodemque dicta Scripturæ, ubi Christus dicitur *mortuus esse pro omnibus*. 1. Tim. 2. 6. *gustasse mortem pro omnibus*. Heb. 2. 9. *proptitatio esse pro peccatis totius mundi*. 1. Ioh. 2. 2. vulgo non incommode intelliguntur: licet etiam strictius accipi possint.

Posteriore sensu de remedij sufficientissimi fructu seu efficacia, quæ est realis cum Deo reconciliatio, & ex morte in vitam restitutio, falsa est propositio. Dicere enim Christum pro omnibus & singulis sic mortuum esse, ut omnes & singulos promiscue, fideles & infideles, qui Christum vel nesciunt, vel oppugnant, Deo reconciliaverit: repugnat Evangelio, quod magno consensu efficaciam mortis Christi solis & omnibus credentibus vendicat. Cui probando, vel una Servatoris Christi sententia, in Articulo allegata, Ioh. 3. 16. *ut omnis*. &c. sufficit. Non dicit enim *ut omnes & singuli homines habeant vitam æternam*; sed *ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam*: prout realis fruitio remissionis peccatorum in Articulo etiam limitatur. Vnde & in dictis præallegatis. 1. Tim. 2. 6. Heb. 2. 9. 1. Ioh. 2. 2. &c. cum de efficacia mortis Christi intelliguntur, universalis omnes necessario ad universitatem credentium & Electorum adstringenda est: de qua universitate scite scribens Prosper: *In electis*, inquit, *atque ab omnium generalitate discretis specialis quadam censetur universitas, ut de toto mundo totus mundus liberatus, & de omnibus hominibus omnes homines videantur assumpti*. Lib. 1. de vocatione Gent. cap. 3.

Duabus hisce Veritatibus Remonstrantes evidentissime constringuntur:

Primo: Christum quoad sufficientiam λύτῃς & meriti sui pro omnibus & singulis mortuum esse & mori voluisse.

Secundo: Quoad fructum & efficaciam mortis sue, hoc est, realem cum Deo reconciliationem ac restitutionem, non pro omnibus & singulis, sed pro solis & omnibus credentibus mortuum esse & mori voluisse.

Priorem Veritatem in Collatione nusquam quidem leguntur diserte probare: sed nec palam negare: neque possunt negare nisi insufficientiam meriti statuere velint.

Posteriorem concedunt quoad eventum, *non omnes homines à Christo esse reipsa re-* Collat. Hag. *stauratos, & in statum gratiæ restitutos*: negant vero quoad intentionem Servatoris pag. 497. & consilium Patris: quo quid absurdius & falsius? Quos enim Deus per mortem filij sui non reipsa instaurat in tempore: eos nec reipsa instaurare decrevit ab æterno: certe enim *Deus noster omnia quæ voluit, fecit*. Psalm. 115. 3. Quidquid igitur non fecit, vel facit in tempore, id nec voluit ab æterno. Quos etiam Christus morte sua reipsa non instaurat, eos nec instaurare voluit, nec iuxta consilium Patris debuit. At, fatentibus illis, non omnes homines Christus reipsa instaurat, & in statum gratiæ restituit: Ergo Christum non omnes homines reipsa instaurare, & in statum gratiæ restituere voluisse, vel ex consilio Patris debuisse, fateantur necesse est: secus dicant Christum aliquid non facere, quod facere omni modo voluit, & ita negent non omnipotentiam: vel

Matt. 23. 37.

vel quod ex consilio Patris facere debuit, & negent obedientiam. Si adhuc obijciant: *Voluisse Christum congregare filios Ierusalem; nec tamen fecisse*: dicant etiam, Christum omni modo voluisse eos congregare, non solum externa vocatione & invitatione ad resipiscendum, per Prophetarum, & suam, atque Apostolorum prædicationem, sed etiam internæ gratiæ ac potentiæ suæ tractione: nec quidquam tamen profecisse: viderint vero quo pacto omnipotentem Dei filium impotentia non accusent, seipsos blasphemia crimine non alligent.

Collat. pag. 497.

Vtraque igitur Veritate, velint nolint, constricti, consensum cum Orthodoxis ingenue fateantur oportet, vel non. Si fatentur consensum, quomodo non se ipsos perfidia damnant, quod inanibus logomachiis Ecclesias unitas lacerent, Remp. tranquillam perturbent? Si negant consensum in priorè, quomodo non blasphemant mortem Filij Dei, quasi insufficiens *λύτρον*? Si in posteriore, quomodo non manifesta contradictione se involunt? Si enim negant Christum quoad efficaciam & fructum mortis suæ, non pro omnibus & singulis hominibus, sed pro solis credentibus mortuum esse, utique affirmant necesse est; Christum, quoad fructum & efficaciam mortis suæ pro omnibus & singulis hominibus, non pro solis credentibus mortuum esse, hoc est, omnes & singulos homines (non solos credentes) Deo reconciliasse, seu, quod idem est, omnes & singulos homines remissione peccatorum reipsa frui fecisse. Atqui hanc affirmationem diserte negant limitatione Articuli, dicendo, *neminem peccatorum remissione reipsa frui præter fidelem hominem*: & disertius in Collatione, dicendo: *non omnes homines à Christo reipsa restauratos, & in statum gratiæ restitutos esse*. Hac igitur Contradictione tenentur: Omnes reipsa reconciliatos seu restitutos: &: Non omnes reipsa restitutos esse.

Exam
en
glossæ pro-
positioni
additæ.

Hic vero receptum parabunt ad Glossam propositionis: ita Christum pro omnibus & singulis mortuum esse, ut *Omnibus morte sua reconciliationem & peccatorum remissionem impetraverit*: quasi hic sit tertius sensus, quo Christus præter sufficientiæ & efficaciam mortis suæ respectum pro omnibus mortuus esse dici possit, & ita distinctio superior eludatur: quia omnibus morte sua reconciliationem impetraverit.

Col. 1. 10. 11.

2. Cor. 5. 19.

Ioh. 12. 47.

Ioh. 17. 23.

Sed dicant, quæso, nobis, quid sibi hic cothurnus velit, quo responsiones Fratrum in Collatione plus decies elusisse leguntur. Nusquam sic Scriptura loquitur, *Christum impetrasse omnibus reconciliationem*: sed aperte dicit, *Deum in Christo sibi reconciliasse omnia in celo & in terra: reconciliasse sibi mundum: Christum reconciliasse omnia per sanguinem suum*: significans Christum reipsa restituisse in statum gratiæ mundum synecdochice, hoc est, omnes in mundo credentes: sicut in illis: *Non veni condemnare mundum, sed servare mundum: ut mundus cognoscat me à te missum esse*: Vbi *Mundus* non potest nisi de Mundo electorum intelligi. Item, *Omnia*, hoc est, *Omnes fidei justificatos*, ut patet, Rom. 5. versu 11.

Hoc sensu si volunt Christum omnibus reconciliationem impetrasse, pro, omnes reipsa reconciliasse, Cur non aperte loquuntur? &, cur non exprimunt quibus omnibus impetraverit? Si omnibus credentibus, quid litigant? Si omnibus hominibus promiscue, dicant quomodo impetraverit? Meriti amplitudine, an etiam efficaciam? Si Meriti amplitudine, rursus quid litigant? Si & efficaciam, dicant: absolute & sine fide, an sub conditione fidei? Si absolute omnibus etiam sine fide, quomodo non rursus contradictione se implicant, ex limitatione sua conditionata; *Neminem reipsa frui reconciliatione præter hominem fidelem*? Si sub conditione fidei, quomodo non sic etiam nodo contradictionis constringuntur? Si enim omnibus impetravit sub conditione Fidei; destitutis igitur conditione fidei non impetravit. At conditione fidei destituti, hoc est, infideles, sunt plurimi; ergo plurimis his non impetravit. Hæc vero nonne rursus contradicentia sunt: omnibus impetravit; & plurimis non impetravit? Quomodocunque igitur cothurnum vertant, vel logomachi turbatores deprehenduntur, vel contradictione aperta involvuntur.

Videtur

Videtur autem Cothurnus hic aliquanto accuratius excutiendus, ut quam sit utrique pedi aptus, hoc est, verum & falsum sensum occultet, ex verborum significatione appareat.

Reconciliatio est dissidentium in gratiam restitutio vel reditio. Active Deo & Christo, passive nobis tribuitur.

Verbum *Impetrare* æquivocum est, varie significans, modo exorare, modo præparare, procurare, mereri, acquirere, obtinere, conferre. &c. Phrasis igitur, Christum impetrasse omnibus reconciliationem, valde æquivoca sit, oportet. Atqui æquivocationibus ludere, non est Theologorum, sed Sophistarum, qui fallere volunt.

Non potest tamen phrasis nisi triplicem habere sensum; vel, quod Christus morte sua reconciliationem omnibus impetraverit, quadam metalepsi, merendo seu procurando materiam reconciliationis omnibus sufficientissimam: *Vel*, quod reconciliationem omnibus impetraverit proprie, eandem conferendo omnibus, hoc est, omnes reipsa reconciliaverit: idque vel absolute sine conditione; quomodo, verbi gratia, Ioab in intercessionem mulieris Tekoanæ Absolomo parricidæ apud Davidem impetravit reconciliationem absolute; ut sine conditione reduceretur in conspectum Regis, & Pater oscularetur filium: quomodo etiam Esther Iudæis impetrasse legitur securitatem absolute sine conditione: *Vel* sub conditione fidei in omnibus ponenda, ut si omnes credant in Filium sint reipsa reconciliati; si non credant, reconciliationis expertes sint: quomodo, verbi causa, Adoniæ seditioso apud Salomonem impetrata fuit impunitas, sub conditione innocentie: *Si fuerit filius virtutis; non cadet capillus de capite eius; si vero malum in eo fuerit deprehensum, morietur.*

1

2

2. Sam. 14. 21.

33.

Esth. 7. 2. 3.

3

1. Reg. 1. 5. 2.

Dicam brevius: Christus impetravit reconciliationem omnibus, vel quoad amplitudinem meriti pro omnium reconciliatione sufficientissimi: vel insuper, quoad efficientiam reconciliationis omnium: idque vel absolute, sive credant, sive non: vel conditionaliter, si omnes credant. Neque dari potest quartus Cothurni sensus.

Quem enim Remonstrantes in Collatione adferunt, Christum impetrasse omnibus reconciliationem, hoc est, effecisse, ut Deus homini peccatori ianuam iterum aperuerit gratiæ suæ: quamvis nemo ad illius gratiæ communionem sit ingressurus, nisi per fidem: vel est novus Cothurnus, seu schema æquivocum, limitatione rursus auferens, quod prius posuit: (quomodo enim omnibus impetravit reipsa reconciliationem, qui effecit, ut princeps seditiosis aperiat ianuam arcis suæ, quam tamen nemo ingressurus, nisi per mille florenos; quibus fidei conditio longe est præstantior) vel si est impetratio reconciliationis dicenda, ad conditionalem impetrationis modum Tertium pertinet.

Collat. pag. 172.

Manent igitur tres tantum impetratæ reconciliationis modi, quorum aliquo Christum omnibus reconciliationem impetrasse dicendum illis est.

Si primo, consentiunt Orthodoxis: Quid igitur Ecclesias & Rempubl. turbant?

Si secundo, contradictione se involvunt, affirmantes, Christum omnibus absolutam reconciliationem impetrasse, hoc est, omnes reipsa in statum gratiæ restituisse; quomodo Ioab Absolomo reconciliationem cum Patre absolute impetravit, hoc est, in gratiam Patris eum restituit: Contra vero limitatione Articuli, sicut & in Collatione, diserte negantes, omnes à Christo reipsa restauratos; & in gratiæ statum restitutos. Quæ contradictio non minus aperta est, quam si dicerent, Ioabum Absolomo gratiam Patris absolute impetrasse; & non absolute impetrasse: seu, eum in gratiam Patris reipsa restituisse, & non reipsa restituisse.

Si tertio, contradictionis scopulo rursus alliduntur. Si enim Christus intentione sua omnibus reconciliationem sub conditione fidei in omnibus ponenda impetravit: nullis igitur sine conditione fidei seu fide destitutis, in quibus neque à Deo (qui fidem non dat omnibus, sed quibus vult,) neque à Libero Arbitrio, (quod

(quod Deo non vivificante mortuum est in peccato) eventualiter fuit ponenda vel ponitur, hoc est, infidelibus impetravit. Infideles autem semper fuerunt & sunt plurimi. Nonne igitur hic etiam manifestus conflictus? Omnibus impetravit; & plurimis non impetravit. Quomodocunque igitur se habeat cothurnus, vel idem cum Orthodoxis æquivocationibus suis sibi volunt, & sic λογολάχαι. Ecclesiæ & Reip. turbatores iuveniuntur: vel Contradictionibus manifestis irretiti tenentur: vel denique (quicquid tergiversentur) in Massiliensium Semi-Pelagiorum castra, universalem omnium etiam sine agnitione & fide Christi vitam hanc pertranseuntium reconciliationem tuentium, ab Hubeto nuper in Germania renovatam, concedere coguntur.

Collat. pag.
141, 142, 143.
213.

Atque huc profecto omnia fere eorum argumenta ab Huberianis mutuata collimant: hinc *Christum non fidelium tantum sed & totius mundi*, hoc est infidelium quoque *reconciliatorem* vocant. Hac hypothesi nituntur Classica absurda, quibus Orthodoxos gravare solent: quod alioqui increduli, nisi & his reconciliationem impetravit, nihil haberent quod crederent, aut si crederent mendacium crederent; quæ sunt falsissima. Licet enim Christus non sit mortuus pro omnibus, quoad efficaciam mortis suæ: est tamen mortuus pro omnibus quantum ad sufficientiam meriti sui. Hoc habent omnes etiam infideles, quod credant in Evangelio Christum pro totius mundi peccatis sufficientissime luisse, omnesque in ipsum credentes Deo reconciliasse; proinde se quoque meriti & reconciliationis huius participes fore, siquidem ex incredulis fideles fiant & in Christum credant. Hoc vero statuentes & credentes, nequaquam mendacium credunt: Mendacium vero crederent infideles, si statuere vellent, vel docerentur, sibi etiam in infidelitate manentibus per Christum reconciliationem impetratam esse. Mendacium enim hoc est, non veritas, Christum omnibus etiam infidelibus qua tales sunt & manent, reconciliationem impetrasse.

Rom. 8. 34.

Etiam supponunt, multos pro quibus omni modo mortuus est Christus, damnari. Id falsum esse Apostoli exclamatio arguit: *Quis condemnabit? Christus est qui mortuus est*. Rom. 8. 34. Hæc enim consolatio Apostolica vana esset, nisi supponeretur universalis: neminem pro quo Christus mortuus est condemnari. Ad hanc enim piæ mentes firmiter subsumere possunt: Pro me Christus est mortuus: & concludere: Ergo non condemnabor. Hæc est Christiana consolatio ex Christi morte. Hanc vero isti destruunt, pro universali particularem supponentes: Aliqui pro quibus Christus mortuus est non condemnantur. Ex puris enim particularibus quæ esset consecutio? quæ consolatio?

Collat. pag.
172.

Frustra vero impetrationis cothurno & Massilianisino prætexunt verba Catechismi, dicentes: *si quis omnino vult, impetrare idem esse, quod restituere in statum gratiæ, quid fiet Catechismo, qui Responsione 37. eodem verbo utitur.*

Primo falsum est, quod Catechismus eodem verbo utatur. Non dicit enim, ut gratiam Dei, iustitiam & vitam æternam impetraret, sed ut acquireret.

Athor. 20. 28.

Deinde, si eodem verbo *impetraret* uteretur, nihil id faceret pro cothurno: Non enim dicit, ut *omnibus*, sed ut *nobis*, nempe credentibus, (de quibus est quæstio: *Quid credis, cum dicis passus est?*) gratiam &c. acquireret, seu impetraret. Quin Catechismus evidenter eos contradictione constringit: loquitur enim de reali acquisitione gratiæ seu restitutione in statum gratiæ, quali Christus dicitur Ecclesiam Dei proprio sanguine acquisivisse, hoc est, in statum gratiæ restituisse. Si igitur acquisivit idem est quod impetravit, sequitur impetrare idem esse quod restituere in statum gratiæ; quod negant: & omnibus impetrare reconciliationem idem esse quod restituere omnes in statum gratiæ; quod negando in Collatione, nodo conditionis denuo se induunt.

Collat. pag.
497.

Neque se hoc nodo exsolvunt obijciendo, quod eadem Responsione Christus iram Dei adversus peccatum universi generis humani sustinuisse dicitur. Hæc enim verba non pariuntur se ita glossari vel torqueri, Christum universon genus humanum morte sua reconciliasse, vel universo generi humano reconciliationem & remissionem peccatorum impetrasse (quibus enim hanc acquisiverit, sive ut loquuntur, impetra-

impetraverit, sequentia demum verba docent: *ut sua passione &c.*) sed declarant atque amplificanc, causam & materiam passionis, fuisse nimirum hanc, sensum sive sustinentiam iræ Dei, peccato non aliquorum hominum; sed universi generis humani concitata. Vnde universitas quidem peccati & iræ Dei adversus illud à Christo toleratæ, efficitur. Vniversitas vero reconciliationis impetratæ vel restitutæ omnibus, minime. Reconciliationis enim impetratio seu restitutio, finem & fructum passionis declarat: verba vero illa non de fine & fructu sed de efficiente & materia passionis loqui manifestum est. Manet igitur nodus: & frustra prætextum cothurno suo in Catechismo quarunt.

Vnam denique in Collatione reperio stropham, ad contradictionis nodum eludendum excogitatam, ubi scribunt; *Passionem & mortem Christi antecedere ordine ipsam fidem, & infidelitatem. Itaque Remonstrantes absurdum dictu existimare, Christum pro fidelibus vel infidelibus (qua talibus) mortuum esse: assentiri vero, mortuum esse pro omnibus hominibus, quorum postea quidam infideles, quidam fideles fiant. Discernere enim illos inter statum hominis peccatoris ante infidelitatem & in illa. Sic videntur satis cavisse contradictioni huic:* Collat. p. 171.

Christus pro omnibus & singulis hominibus est mortuus: Et,

Christus pro infidelibus hominibus, qui sunt plurimi, non est mortuus.

Verum enim-vero his argutijs & novis cothurnis nodum minime solvunt. Occultum vero animi ulcus, & novæ prophetiæ mysterium produnt. Singula igitur excutienda diligentius.

Primo, passionem & mortem Christi antecedere ordine fidem. Esto: Antecedere ordine infidelitatem, falsum est. Infidelitas enim ordine antecedit impietatem & inimicitiam hominis adversus Deum, sicut causa ordine antecedit effectum. Impietas vero & inimicitia hominis adversus Deum, ordine antecedit passionem & mortem Christi, teste Apostolo: *Christus enim cum adhuc nullis viribus essemus, suo tempore pro impijs mortuus est. Item, cum adhuc peccatores & inimici essemus, reconciliati fuimus per mortem filij eius. &c.* Ergo infidelitas etiam passionem & mortem Christi antecedit. Rom. 5. 6. 8. 9.

Deinde, nulla est consecutio: Mors Christi ordine antecedit fidem & infidelitatem: Ergo absurdum dictu est, Christum pro fidelibus & infidelibus (qua talibus) mortuum esse. Luditur enim fallacia non causæ: Quoniam, quicquid sit de ordine fidei vel infidelitatis ad mortem Christi, verissimum dictu est: Christum pro fidelibus vel infidelibus (qua talibus) mortuum esse: æquivocationibus, quæ subsunt, re-motis.

De infidelibus ostensum est Apostoli testimonio. Si enim verissime dicitur, Christum mortuum esse pro impijs & inimicis (qua talibus) nempe anteceder, hoc est, qui ordine ante mortem Christi erant impij & inimici: etiam verissime dicitur, Christum mortuum esse pro infidelibus (qua talibus) nempe anteceder, hoc est, qui ordine ante mortem Christi erant infideles; postea per fidem, impij, inimici, infideles, esse defierunt.

De fidelibus idem est verissimum: idque sive mors Christi absolute in se, sive relate ad intentionem Servatoris & consilium Patris, consideretur.

Absolute mortem Christi considerando, ex eo quod mors Christi ordine antecedit fidem, conficitur quidem absurdum dictu esse, Christum esse mortuum pro fidelibus (qua talibus) anteceder, hoc est, quorum fides ordine antecederet *τὸ πισθῆναι*, hoc est, fides esset prior re credita, quod est absurdum; cum in talibus relatis, fides sit posterior re credita: sicut scientia scibili, sensus sensili est posterior juxta Aristotelis doctrinam: minime vero conficitur, absurdum dictu esse, Christum esse mortuum pro fidelibus (qua talibus) consequenter, hoc est, quorum fides mortem Christi in- In Categ. cap. 7.
tuens sibi quæ applicans, fructum ejus atque effectum consequeretur. Hoc enim sensu Christus servator aperte dicit, *se rogare atque sanctificare se pro credituris in se: se ponere vitam pro amicis, & pro ovibus suis*: nempe consequenter, qui ordine post mortem Christi creditam, futuri essent fideles, amici & oves. Joh. 17. 19. 20. Joh. 15. 13. & 10. 15.

Relate vero ad intentionem Servatoris & consilium Patris, mortem Christi
T astiman-

æstimando, prout revera in hac quaestione æstimari debet. Et phrasin *mori pro aliquo*, proprie intelligendo (ut supra est declaratum) verissimum est dictu, Christum mortuum esse & mori voluisse ac debuisse tantum pro fidelibus (qua talibus) hoc est ijs, qui fide mortem ejus suam facerent: non pro infidelibus (qua talibus) hoc est ijs qui infidelitate mortem ejus negligerent vel contemnerent: Contra est absurdum dictu: Christum (proprio illo sensu) non mortuum esse, nec mori voluisse & debuisse tantum pro fidelibus; sed etiam mortuum esse & mori voluisse ac debuisse pro infidelibus (qua talibus.) Hoc enim, quod non modo Scripturæ sacræ & eventui (ex quibus de voluntate Servatoris & consilio Patris judicari oportet) reclamet, sed & manifestam contradictionem implicet, Remonstrantibus conscientia sua dictabit.

Tertio: quod assentiuntur: Christum mortuum esse pro omnibus hominibus de magnitudine pretij mortis Christi pro omnibus hominibus sufficientissimi, bene habet. De fructu & efficacia ejus omnibus hominibus impetrata vel acquisita, etiam si omnem hanc vitam alienissima à Christo mente pertranscant, non Scripturæ sacræ nec eventui, sed Semi-Pelagiano Massiliensium errori assentiuntur.

Quarto quod ex omnibus hominibus ordine post mortem Christi quidam fiant fideles, recte est: Quod ordine post mortem Christi quidam fiant infideles, falsum est. Omnes enim Christus moriturus ordine invenit in impietate, in peccato, in inimicitia. Rom. 5. 6. 8. 9. Omnes igitur invenit in infidelitate.

Quod denique norunt discernere inter statum hominis peccatoris ante infidelitatem, & in illa: sane notitiam hanc ex Scriptura sacra non hausérunt, quæ statum peccati, seu hominis peccatoris ante infidelitatem, & sine infidelitate ignorat: Omnes vero homines filios iræ, & filios incredulitatis atque contumaciæ nasci testatur. Hoc est igitur illud ὅτι πᾶσι novæ prophetiæ mysterium & πρῶτον ψεδδῶ, cui Articuli quinque & plures alij, confessi, vel occulti, sunt superstructi, hominem nasci sine infidelitate, nec esse infidelitatem, nisi cum homo adultus Evangelium repellit: & hinc peccatum originis, si quod sit, penam esse non culpam: & hinc: hominem animale habere liberum arbitrium ad bonum & malum: secus injuria postulari fidem ab eo, qui facultatem credendi non habeat: hinc prædestinatio & electio ex fide prævisa: hinc impetratio universalis reconciliationis ex Christi morte: hinc gratia resistibilis seu indifferens: hinc apostasia sanctorum, perseverantia incerta, salus dubia, & alia occulta, quæ dies manifestabit.

Ex his omnibus duo habentur manifesta: *Vnum*, hac strophæ de ordine fidei ad mortem Christi minime expediri, vel eludi contradictionem, qua se hoc articulo implicare coguntur: Christum absolute pro omnibus & singulis mortuum esse, omnibusque reconciliationem impetrasse; & tamen pro infidelibus qui plurimi sunt, mortuum non esse: neque his reconciliationem impetrasse: quod malæ causæ est evidens argumentum. Quando enim adversarius ad contradictoria concedenda adigitur, victus est. *Alterum*: hunc proinde Articulum, quia æquivocationibus & contradictionibus Ecclesiam turbat, seque ipsum elidit, in Ecclesia ferendum non esse.

Articulus Tertius.

Hominem vero, salutare fidem à se ipso non habere, nec vi liberi sui arbitrij, quandoquidem in statu defectionis & peccati nihil boni, quod quidem vere bonum est, quale quid est fides salutaris, ex se possit cogitare, vel facere: sed necessarium esse eum à Deo in Christo per Spiritum eius sanctum regni & renovari mente, affectibus,

fectibus, seu voluntate & omnibus facultatibus, ut aliquid boni possit intelligere, cogitare, velle, & perficere: secundum illud Christi Ioh. 15. 5. Sine me nihil potestis facere.

Articulus Quartus.

Hanc Dei gratiam esse initium, progressum ac perfectionem omnis boni, atque id eo quidem usque ut ipse homo regentus absque hac præcedanea seu adventitia excitante, consequente & coöperante gratia, neque boni quid cogitare, velle, aut facere possit, neque etiam ulli mala tentationi resistere. Adeo quidem ut omnia bona opera, quæ excogitare possumus, Dei gratiæ in Christo tribuenda sint. Quoad vero modum operationis illius gratiæ; illa non est Irresistibilis: De multis enim dicitur eos Spiritui sancto restitisse, Actor. 7. & alibi multis locis.

Examen.

Quamquam hi duo Articuli aliquatenus differunt: quod *Tertius* est de causa operante fidem & Conversionem in homine non renato. *Quartus* prior parte est de causa operante progressum, incrementa & perfectionem omnis boni in homine renato; posteriore parte, est de modo quo causa illa, tum fidem & Conversionem in non Renatis, tum progressum, incrementa, & perfectionem in renatis operatur: tamen omnino collærent; ideoque a partibus conferentibus in Collatione conjuncti fuerunt; imo & *Quintus* qui est de Perseverantia *Sanctorum* cum *Quarto* connexus est, eo; quod modus operationis gratiæ tam ad perfectionem, quæ perseverantia obtinetur, quam ad initium & progressum refertur. Coll. pag. 216.
225. 237. 268.

Tertius non eget multo examine. Si enim nativum verborum sensum sequamur, utraque parte est Sacris literis consentaneus. 1. *Quod* causa procreans fidem salutarem in homine, non sit ipse, vel liberum ejus arbitrium: eo, quod in statu peccati homo non est idoneus ad aliquid boni ex se cogitandum, vel faciendum: juxta Scripturas, Eph. 2. 9. 2. Cor. 3. 5. &c. 2. *Quod* necesse sit hominem à Deo in Christo per gratiam Spiritus sancti regenerari, seu illuminari mente, renovari voluntate, affectibus, &c. ad bonum intelligendum, cogitandum, volendum, perficiendum, juxta allegatum, Ioh. 15. 16.

Quartus quoque prior parte juxta superficiem verborum verusest; & Deo gloriosus: quia initium, progressum, & perfectionem omnis boni hominis regenti Deo seu gratiæ adscribit, juxta dicta, Iac. 1. 7. Eph. 2. 9. Philip. 1. 6. &c. neque in Collatione Orthodoxi aliquid horum reprehendere voluerunt, modo juxta Scripturæ Sacræ mentem intelligerentur. Sed in cauda venenum.

Clausula de modo operationis illius gratiæ, quod prius datum est, totum aufert:

Modum hunc operationis negant esse *irresistibilem*: in Collatione vocant *resistibilem*: hi termini ipso sono sunt horridi & barbari, imo solæci.

Barbari sunt, quia hæc Scriptoribus Latinis, quod sciam; nec divinis literis noti: Scholis etiam Orthodoxorum, nescio an & Jesuitarum inauditi. *Jesuitas* omnes non legi; *Bellarminus* omnium Antesignanus, auxilij generalis & specialis, redivonis & gratiæ indifferentis, vel non indifferentis accuratissimus disputator in libris de *Gratia & Libero Arbitrio*, nusquā habet, quod meminerim: ut videatur pars *Arminij* cothurnū *irresistibilis gratiæ*, in magnū causæ suæ compendium excogitasse, ad conflandam

Veritati invidiam, quasi, nimirum, Orthodoxi gratiam coactivam, vel coactionem docerent. Etiam sensu seu significatione barbari & solæci sunt termini. *Irresistibile* enim, cui non possit resisti : *Resistibile*, cui possit resisti, quo, quæso, auctore passivè dici probabunt? Quidni active potius Irresistibile, quod non resistere; Resistibile, quod resistere possit, significabit? Multa quidem Verbalia in *bilis* ab activis ducta passivè significant, amabilis, placabilis, visibilis, &c. Sed nec pauca à Neutris descendencia, non passivæ, sed neutrius significationis sunt, *risibilis*, *hinnibilis*, *latrabilis*, *peccabilis*, *conducibilis*, *habilis*, &c. pro eo qui ridere, hinnire, latrare, peccare, conducere, habere vel capere aliquid potest. Sic & *stabilis*, quod haut dubie sequitur *resistibilis* à resisto, quod est gradum sisto; est etiam repugno: Ut igitur *stabilis* & *repugnabilis* non est passivè, cui diu stare (barbare) vel repugnari potest: sed neutraliter, qui diu stare, & repugnare potest: ita *resistibilis* non est, cui resisti, sed qui resistere potest. Sic gratia resistibilis erit, pro valde resistens: sicut Echo resonabilis apud Sabinum, pro valde resonans. Quo sensu clausula cum utroque Articulo dubio careret; non vero ex mente Remonstrantium. De usu igitur tam barbaræ & ambiguae vocis, prius Grammaticos consuluissent, quam Ecclesiam eadem turbarent.

Sed sit sane barbarus ille terminus passiva significatione Latinus, sit, inquam, operatio gratiæ resistibilis, vel irresistibilis, cui à voluntate hominis resisti potest, vel non potest: seu quolibet Arbitrio impediri potest, vel non potest. De hac quid statuendum sit quæritur; Sitne gratia operans hæc omnia, quæ utroque Articulo gratiæ tribuuntur, resistibilis an Irresistibilis dicenda?

Collat. p. 217. 238. 239. Remonstrantes prius affirmant: posterius negant. Orthodoxi in Collatione vocem barbaram & ambiguum non agnoscunt: rem tamen quod attinet, prius negant, posterius contra affirmant: Si, inquit, *per resistere intelligitur, Dei operationem penitus impedire & expugnare, fateamur à nobis in hominis conversione talem gratiæ operationem statui, quæ hac significatione est irresistibilis, id est, quæ non potest impediri, neque expugnari per voluntatem hominis repugnantem: idque quoniam gratia Dei in Christo illam repugnantiam tandem expugnat, impedit & tollit.* Hancque sententiam decem Scripturæ sacræ argumentis firmiter probant: Remonstrantes, contra suam novem rationibus ostendere conantur, plerisque æquivocis, ex ambiguo Gratia vocabulo: quo præcipue nititur ista sententiarum atque Argumentorum collisio. Ad quam proinde facilius expediendam, & statum quæstionis rectius percipiendum, distinctione est opus triplicis gratiæ, juxta triplicem voluntatis humanæ statum.

Est enim humana voluntas consideranda, quid possit, vel faciat ante conversionem; quid in ipsa Conversione, quid post conversionem. Sic triplex gratia est: *Prima*, vocans seu vocationis externæ, primo statui: *Alter*a, operans seu motionis internæ, secundo statui: *Tertia*, cooperans, motionis quoque internæ, tertio statui voluntatis conveniens.

Gratia vocans, seu vocationis externæ est, qua Deus homines nondum renatos, foris dignatur vocare, seu invitare ad fidem, obedientiam, & salutem, per vocem legis: *Audi Israel, &c. in præceptis meis ambulate, &c. hæc facite, &c.* & per Conciones Euangelij: *Venite ad me omnes. &c. Resipiscite & credite Evangelio.*

Hæc gratia (quæ prima, præveniens, præcedanea, excitans, invitans, & suadens vocari solet) Deus in Veteri Testamento non dignatus fuit, quovis populos, sed solos Israelitas: Iuxta illud: *Statuta sua annunciat Israeli, non fecit sic ulli Nationi*: sicut in novo Testamento non quovis hodie populos, sed solos Christianos dignatur.

De hac gratia ad quæsitum responderetur, quod minime sit irresistibilis, sed nimis resistibilis: imo quod Voluntas non renata nihil possit, nisi gratiæ vocanti resistere: quandoquidem *prudencia carnis est inimicitia adversus Deum: & Legi Dei non sibiicitur ac ne potest quidem.* Hinc querelæ Dei & Prophetarum, & Christi, & Apostolorum in utroque Testamento, de vocatorum resistentia & contumacia:

Locutus sum vobis, mane surgendo & loquendo, & non audivistis: Vocavi vos & non respondistis: Utinam populus meus obtemperasset mihi: Israel in vijs meis ambulasset! Quoties volui te congregare & noluisti! Vos semper resistitis Spiritui Sancto, &c. Hanc & non aliam resistibilitatem gratiæ, probant Remonstrantes argumento suo secundo, tertio, quarto, quinto, sexto, septimo, octavo. Nonne igitur tanto contactu siliquas, quod dicitur, trituran? Neque enim de hujus gratiæ resistibilitate quæstio, vel dubium est.

Gratia cooperans (de hac prius dicendum) quæ & subsequens, ab istis consequens dicitur, est, quæ Deus bonæ voluntati hominis regenerati intus cooperatur, quaque homo renatus, in statu gratiæ corroboratur: De hac dicitur, *Misericordia Domini subsequetur me omnibus diebus vite mee. Dabo timorem meum in corda eorum, ut non recedant a me. Spiritus tuus rectus ducat me in viam rectam. Deus confirmabit vos in finem usque inculpabiles.* Hanc Paulus precatur Ecclesiis in omnium Epistolarum clausulis.

De hac etiam proprie non est quæstio. Etsi enim Deus eam regeneratis (juxta promissiones suas & preces eorum) nunquam totaliter & finaliter subducit: tamen ita eam pro sapientia sua moderatur, ut subinde ad eos, vel explorandos, vel humiliandos, vel excitandos, vel castigandos luctam quandam Spiritus & carnis in eis relinquat: quæ modo Spiritus à carne, vicissim caro à Spiritu superatur, id quod lapsus & gemitus & querelæ Sanctorum testantur. Et Apostolus confirmat: *Caro concupiscit adversus Spiritum, Spiritus autem adversus carnem.* Hanc igitur facile patimur etiam vocari resistibilem; non simpliciter tamen, sed secundum quid. Neque enim hæc, si resistibilitas, sive resistencia est (ut prior) inter voluntatem & gratiam: sed inter sensualitatem, seu carnem in sanctis reliquam; & inter gratiam; testante Apostolo; *Non quod volo, hoc ago, sed quod odi, hoc facio. Non enim facio bonum, quod volo, sed malum, quod nolo, hoc ago: & ita quidem ut caro à Spiritu, sensualitas à bona voluntate, concupiscentia à gratia tandem superetur.*

Denique *Gratia Operans* (quæ cum duabus prioribus ab his confunditur) est motus misericordiæ Dei (ut vocatur ab Augustino) quo intus in mentibus, voluntatibus vel cordibus nondum regeneritorum operatur: ea, quæ ad conversionem hominis pertinent. Hæc gratia seu motio Dei proprie est, quæ in quæstionem venit, nec tota tamen. Testante enim Scriptura & experientia, sunt hujus gratiæ tres distincti gradus. Aliquorum enim Deus miseretur usque ad bonum illuminationis & fidei historice: aliorum usque ad bonum fidei temporariæ, & alicujus lætitiæ: aliorum denique, usque ad bonum fidei salvificæ & regenerationis.

Primum gradum ne ipsi quidem Remonstrantes negant esse irresistibilem. Quando enim, inquiunt, Deus voluntatem suam patefacit, irresistibilem Spiritus Sancti virtutem in mente nostra agnoscimus: quoniam mens nostra, ipsum scire, non potest effugere. & in animo nostro, quando illum pulsât: quia, velimus nolimus, cogimur illud sentire.

De secundi gradus, resistibilitate non est laborandum. Illuminationem horum irresistibilem quoque esse non negant illi. De motione ad assensum & lætitiæ aliqualem per nos sentire eis licet, quod volent. Si resistibilem dicunt, quia motio voluntatem non omnino efficaciter afficit, nihil hoc ad quæsitum. Resistibilitatem, quin & resistenciam finalem, Scripturæ & exempla probant: Cum gaudio accipiunt sermonem, sed radicem non habent, qui ad tempus credunt, & tempore temptationis deficiunt. Ex eo multi discipulorum discesserunt ab eo. Nonnulli naufragium fidei fecerunt. Discedent quidam à fide: abnegantes Dominum qui eos mercatus est: recedunt à sancta doctrina eis tradita.

De Tertij gradus operatione (quæ Vocatio interna dicitur,) totum quæsitum est. Irresistibilem hanc Dei motionem esse, firmissimè probarunt Orthodoxi:

I. Quia Deus eos, quos efficaciter convertere intendit, sicut irresistibiliter illuminat; sic irresistibiliter non solum potentia sed & actu credendi donat.

Cell. p. 229. Philipp. 1. 29. & 2. 13. Proinde efficacia motionis suæ, non solum resistantiam, sed & resistibilitatem in eis tollit. Quod obijcitur, *Vobis datum, pro Christo pati*; non adoperantem, sed ad cõoperantem gratiam pertinet, de cujus lucta modo dictum: proinde nihil ad rem.

Collat. 218. pag. 281.

II. Quia Deus convertendo nos, dat cor novum, Spiritum novum, aufert cor lapideum; & dat carneum, facitque nos ambulare in præceptis suis. At, cor novum, & spiritum novum, & actum ambulandi in præceptis Domini, fingere cum resistantia vel resistibilitate, absurdum est. Ier. 31. 18. Deut. 29. 4. Ezech. 36. 26. Contra quod nihil solidi assertur, licet multa dicantur.

Collat. à pag. 295. ad pag. 309.

III. Quia hominis animalis, in peccatis mortui vivificatio, regeneratio, conversio, nova creatio, cum resistibilitate non minus absurde, quam prima hominis Creatio, vel quotidiana generatio, vel ultima resuscitatio, cogitatur vel fingitur. Ioh. 3. 3. & 5. 25. Eph. 2. 5. &c. Quæ ratio verbositate nequidquam eluditur.

Col. p. 220.

IV. Quia gratia operans conversionem cum resistibilitate, non differret à persuasione oratoria, vel illicio morali ad fidem: quali vivificationem hominis in peccatis mortui, fieri est impossibile. Quæ contra dicuntur, *ὁ δὲν πνεῦμα ἐν ἡμῖν*.

Collat. p. 309.

V. Quia gratia operans fidem & conversionem, efficacia sua omnem hominum & rerum creaturam virtutem superat, coque nec depravata voluntate humana est superabilis. Eph. 1. 18. 19. Col. 2. 12. 13. 2. Thes. 1. 11. 2. Pet. 1. 3. &c. Cujus rationis Major minime infirma est. Vis enim pravæ voluntati humanæ insuperabilis, certe eidem est irresistibilis.

Collat. p. 220.

VI. Quia si gratia regenerationis esset resistibilis, foret ea communis multis non renatis. At Scriptura eam propriam filiorum Dei facit. Rom. 8. 14. & 30. 1. Cor. 1. 23. 24. Ioh. 14. 17. Ioh. 6. 36. 45. 1. Ioh. 4. 17. Quæ ratio, non solum pro irresistencia, ut prætenditur, sed etiam de irresistibilitate concludit.

Collat. p. 221.

VII. Quia tractus Patris, sine quo nemo venit ad Christum. Iob. 6. 44. irresistibilitati gratiæ supponit: secus nemo etiam tractus veniret. Nec ideo tamen trahimur à Patre inviti (quod obijcitur) magis, quam inviti illuminamur.

Collat. p. 222.

VIII. Quia donum fidei & resipiscentiæ à Spiritu Dei dari dicitur, non solum quod voluntati offertur resistibiliter, sed quod cordibus inditur, sive infunditur, irresistibiliter. Ioh. 6. 65. Eph. 2. 8. Philipp. 1. 19. 2. Tim. 2. 25. Rom. 5. 5. Cavillæ contrarij proorsus ἀθεολογοί sunt.

Collat. p. 222.

IX. Quia resistibilis gratiæ, si debeat fieri conversio, supponit bonam in voluntate non renata facultatem non resistendi. Hanc vero negat universa Scriptura. Hæc ratio an nihil adversus hæc concludat, denuo considerabunt Remonstrantes.

Collat. p. 331.

X. Quia posita resistibilitate gratiæ, præipuum opus nostræ salutis necessarium, ipsum nempe credere & resipiscere, in hominis arbitrio, tanquam in proxima causâ poneretur: discriminis quoque ratio, cur ex duobus non renatis, audito Euangelio, unus credat, alter non credat, ex homine esset: quod unus gratiæ non resistere, alter resistere voluit. contra illud: *Quis te discrevit? quid habes, quod non accepisti?* Quod non modo respectu infidelium (ut fingitur) sed & respectu gratiæ dicitur. Si enim in duobus infidelibus gratia pariter resistibilis ponitur, utique non resistens gratiæ, sed recipiens eam, & credens, poterit non solum resistanti, & non credenti, sed & gratiæ ac Deo respondere, *Ego me discrevi*: quod mendacium à Remonstrantibus approbatur, non sine blasphemia.

Collat. p. 336.

XI. Addatur hisce ratio alia ex dicto Iohannis 15. 5. *Sine me nihil potestis facere*. Si enim gratia convertens est resistibilis: poterit is qui non resistit gratiæ, Dominum refutare ac dicere: *Ecce sine te non resisti gratiæ*. Nec poterit dicere: *Ex te non resisti*: quia cum ex hypothesi, gratia eadem ponatur in resistente, dicere debuit: *Ille ex te*

De Corrupt. & resistit

grat. Cap. 14.

XII. Addatur & Augustini ratio: *Qui habet humanorum cordium, quo placet,*

placet, inclinandorum omnipotentissimam potestatem, & de ipsis hominum voluntatibus quod vult facit, & magis habet in potestate voluntates hominum quam ipsi suas. De grat. Christi. cap. 24.
 Quique interna atque occulta; mirabili atque ineffabili potestate operatur in cordibus hominum, non solum novas revelationes, sed etiam bonas voluntates: & quidem hoc non facit nisi per ipsorum hominum voluntates: is gratia sua fidem & conversionem in cordibus hominum, non resistibili operatione; sed prorsus irresistibili, nec coactiva tamen operatur. Atqui Deus habet omnipotentissimam potestatem in voluntates hominum, & in eadem operatur, prout dictum. Ergo.

Major habet evidentissimam veritatem ex nexu causæ propriæ cum suo effectu, ut negari nulla ratione possit.

Assumptionem Augustinus docet exemplis duobus. Prius est ex 1. Sam. 10. 26. de Saule, cui cum Deus vellet dare regnum, Israëlitarum vero voluntates posset se ei subdere vel resistere: Deus tetigit eorum corda, ut nec vellent nec posset resistere: idque fecit per ipsorum voluntates. Posterius ex 1. Paralip. 11. & 12. de Davide: quem cum Deus in regnum successu prosperiore constituere vellet, Spiritus Domini induit Abisai principem inter triginta, ut diceret: *Tu sumus David & tecum futuri filij Jesse.* Nunquid, inquit Augustinus, ille posset adversari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, qui in ejus corde operatus est per Spiritum suum quo indutus est, ut hoc vellet, diceret & faceret? Ac per hos Dominus omnipotens, qui erat cum illo, adduxit istos, ut eum regem constituerent. Nunquid corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit.

Conclusionem denique præmittit his verbis: *Deo volenti saluum facere nullum hominum resistit arbitrium, sic enim velle & nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec impediat potestatem.* Ac ne quis excipiat, Deum resistantiam quidem, sed non resistibilitatem auferre dicit porro: *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in cælo & terra omnia quæcunque voluit, fecit, & qui etiam illa quæ futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus ipse faciat quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, facit.* Apertissimum est igitur, Sanctum hunc Patrem, non solum in hominis conversione atque salute, sed in aliarum quoque actionum arduarum, qualis est regum electio, directione, gratiæ divinæ operationem irresistibilem fortiter asserere, idque propter gloriam Dei, prætextus vero resistibilitatis & coactionis, tanquam inanes elidere.

XIII. Denique, si gratia operans fidem & conversionem, non est dicto modo irresistibilis; sed resistibilis, ut ab hominum voluntatibus impediri possit vel non, sequitur inanes verborum fumos esse, quicquid tertio & quarto Articulo gratiæ Dei ab istis magnifice tribuitur, neque effectus illos, quos prædicant, gratiæ Dei, nisi indifferenter & remote; voluntatibus vero hominum non resistantium, specificæ & proxime vindicandos esse: quod sic patet:

Effectus causæ operantis resistibiliter, hoc est, ita ut ejus productio vel inhibito ab alia non resistente vel resistente causa pendeat, si producatur, indifferenter quidem & remote operanti; specificæ vero & proxime non resistanti, sed admittenti; contra si impediatur, specificæ & proxime resistanti, seu admittente nolenti, inhibito ejus debetur: V. G. Princeps subditis plurimis proponit bravium resistibiliter, ut qui certare voluerit, habeat; qui noluerit, non habeat bravium. Actio principis indifferenter se habet ad plures; volens certare specificabit eam bene; quia erit acceptio bravij: nolens certare specificabit male; quia erit ei carentia bravij. Quis non videat tam hanc quam illam volenti certare vel non, specificæ & proxime; Principi, non nisi indifferenter & remote, deberi? Addam aliud, quo gratiam resistibilem declarari ipse aliquando audivi: Pater catillum obsonijs plenum in media mensa assidentibus ex æquo proponit resistibiliter, ut volens capere habeat, nolens non habeat obsonia. Patris operatio indifferens est omnibus; volentes capere specificant eam bene; nolentes male. Quis rursus non videat, obsonia capientibus, specificæ & proxime patri, non nisi indifferenter & remote deberi? Talis est resistibilis operatio gratiæ, quam isti docent.

Ea vero si sic est, illuforia vel falsa sint necesse est omnia gratia effecta, quæ magnifice commemorant. 1. Illusorium vel falsum, quod homo fidem à seipso, seu vi liberi arbitrij non habeat: habebit enim à se specificationem operationis gratia: quia nolendo resistere gratia, discrevit se ab alijs. 2. Quod non possit ex se aliquid boni cogitare, velle, facere. Nam ex se bene specificare operationem resistibilem; indifferentem; bonum est. 3. Quod Deus per Spiritum S. nos regnat, & renovet, &c. Deus enim per Spiritum S. non nisi resistibiliter; indifferenter ac remote, & coque improprie: nos specificet; proxime & proprie, nosmet regnemus, & renovabimus. 4. Quod hæc gratia sit initium, (de progressu & perfectione circa hanc gratiam non queritur) omnis boni. Initium enim bonæ specificationis, resistibilis & indifferentis operationis; gratia bonum est; ex nostra nonresistentia. Quid porro? A Deo nonnisi resistibilis atque indifferens gratia operatio petenda erit; nec nisi pro hac, gratia Deo debita: nostra voluntatis & virtutis erit; non resistentia & specificatio bona gratia. Hinc nonne Deus gloria sua spoliatur? Homo recti suo habet quod sacrificet, ut infletur superbia in Deum, dicatque: *Ego me discrevi*. Hoc est, cum Satana in barathrum præcipitetur. Si vero ex nobis resistibili gratia non resistimus, oblatam accipimus; indifferentem specificamus (quæ cum clausula Articuli quarti necessario cohærent) nonne stat liberi arbitrij idolum? iacet & euanciscit peccatum originis? nativæque hominis animalis ἀδυναμία; corruptio, pravitas, de qua adeo queritur in Scripturis Deus; queruntur Prophetæ & Apostoli, queruntur ipsi Sancti? Vbi vero Catechesis, quod natura simus propensa ad odium Dei & proximi, quod adeo corrupti, ut ad bene agendum prorsus non simus idonei? Nimirum hoc est, quod resistibilis gratia it profligatum.

Articulo. 1.
Coth. 7.

Ex quibus omnibus manifestum est, Remonstrantes, utroque articulo, præsertim clausula quarti, vel æquivocatione vocis Gratia supra explicata abuti, operationem gratia vocantis, suadentis, excitantis (quam isti vocant adventitiam, præcedaneam) resistibilem asserendo, quam talem esse orthodoxi minime inficiantur: sicque inanibus rixis Ecclesias & Remp. turbare: vel operationem gratia operantis fidem & conversionem intelligendo, doctrinam gratia cum Pelagio periculose depravare: vel denique contradictionis vinculo, rursus se innodare; gratia operanti soli fidem & regenerationem tribuentes: eandem vero resistibilem, hoc est, ab hominis voluntate indifferenter suspensam statuentes: rursus fidem merum Dei donum profitentes: eandem vero resistibiliter à voluntatis assensu suspendentes: quæ nulla sophistica conciliari possunt. Quando vero (ut supra) adversarius contradictoria inducere cogitur, victus esse cognoscitur.

Collat. p. 502.

Collat. p. 226.

Negant, gratiam (seu resistibilem seu non) ex absoluto Dei decreto descendere. Hoc enim canepus & angue oderunt. Atqui satis est, testari hoc Apostolum, ubi vocationem, non externam tantum, sed propriissime internam illam, justificationis fidei effectricem immediate cum Prædestinatione, tanquam effectum cum causa prima, connectit. Quicquid vero huius sit, nihil in rem illorum. Fac nullam esse in cælo Prædestinationem, nullam Electionem. Manet nihilominus firmissimum Scripturæ principium, ab Augustino locis allegatis assertum; *Deum omnipotentem, omnipotentissimam potestatem in hominum voluntates habere, ipsasque voluntates, sicut vult, vel malas relinquere & inclinare, vel bonas, hoc est, gratia sua non repugnabiles efficere*: cum quo principio, illa quæ fingitur gratia resistibilitas, hoc est ad fidem, & conversionem efficiendam imbecillitas atque indifferentia, & voluntatum ad gratia, Deo ipsi in homine operanti tebellandum potentia, si stare posset; nec Deum in cælo omnipotentem fore, nec ullius unquam hominis ad Deum conversionem & regenerationem futuram esse, tam est evidens, ut nulla in æternum Sophistica convelli possit.

Rom. 8. 30.

Atque hæc de Articulo Tertio & Quarto satis: de quibus, quam sint tolerabiles, liquet.

Articulus Quintus.

QVI Jesu Christo per veram fidem sunt insiti, ac proinde Spiritus ejus vivificantis participes, eos abunde habere facultatum, quibus contra Satanam, peccatum, mundum, & propriam suam carnem pugnent, & victoriam obtineant; veruntamen per gratiæ Spiritus S. subsidium: Jesum Christum vero illis Spiritui suo in omnibus tentationibus adesse, manum porrigere: & modo sint ad certamen prompti, & ejus auxilium petant, neque officio suo deficiant, eos confirmare; atque id adeo quidem, ut nulla Satana fraude aut vi seduci, vel à manibus Christi eripi possint, secundum illud, Ioh. 10. Nemo illos è manu mea eripiet. Sed an illi ipsi negligentia sua initium sui esse in Christo, deferere non possint, & presentem mundum iterum amplecti, à sancta doctrina ipsis semel tradita deficere, conscientia naufragium facere, à gratia excidere: penitus ex S. Scriptura esset expendendum, antequam illud cum plena animi tranquillitate & πληροφoγiá docere possent.

Heb. 3. 6. 1. 4.
2. Pet. 1. 10.
Iud. 3. 1. versu.
1. Tim. 1. 14.
Heb. 11. 15.

Examen.

Cum hoc Articulo, doctrinam de perseverantia Sanctorum in fide, se tradere in Collatione profiteantur Remonstrantes, mirari subeathaud immerito, cur vocem *perseverantia* vel verbum *perseverandi* exprimere adeo caveant: ac multo magis, cur ne Deum quidem semel nominare audent: nisi quia adversativa clausula produnt, se & nomen & rem ab Ecclesia exterminatum ire; tam impij vero conatus auspiciem Deum haudquaquam habere se, conscientia ijs dictavit: adeo ut ne ferre quidem possint perseverantiam, donum Dei appellari: sed male sic dici, scribere non erubescant. Atqui si verum fatendum est, proterviam cum inscitia sic nimis produnt. Negare enim donum Dei recte dici, quod Deus ipse in Scriptura fidelibus se donum toties verbo suo promittit, quodque Sancti à Deo sibi dari instanter fatigant, nonne protervum est? nonne inscitia? negare perseverantiam esse donum & quidem infusum? nec cogitare perseverantiam nihil esse nisi ipsam fidem perseverantem in finem usque? Ipsa vero fides nunquid non Dei donum infusum? nonne eam merum donum Dei fatentur ipsi? Atqui haudquaquam fugere eos potest Augustinum donum perseverantiæ adversus Pelagianorum reliquias peculiari asseruisse libro, cui de bono Perseverantiæ titulum fecit. Ejus argumentum non est aliud quam hoc ipsum: Perseverantiam in fide ad finem usque, esse donum Dei, à Deo petendum, darique certo omnibus secundum propositum Dei vocatis atque prædestinatis. Hæc est sententia Augustini. Isti per totam Collationem, ut apparet, ferre possunt perseverantiam Sanctorum: minime vero, ut ea ex prædestinatione, tanquam effectus ex causa defluere, eoque certa esse, adstruatur: quandoquidem omnes quinque articulorum machinæ, ad subvertendum divinæ prædestinationis discretivæ consilium; contraque ad erigendum αὐτεξουσίας idolum, directæ sunt. Sed præfentis articuli verba ponderentur.

Collat. p. 407.

Collat. p. 502.

Quintus quarto respondet. Vt enim tertius cum quarto in extollenda gratia liberalissimus, quæ erat largitus, extrema tandem clausula rursus abstulit: ita iste facultatibus & securitati salutis fidelium, membris tribus prioribus (quadrimestris enim videtur) liberaliter cavet.

I. Quod abunde habeant facultatum ad Satanam & peccatum debellandum per gratiæ subsidium.

2. Quod

2. Quod Iesus Christus in omnibus tentationibus eis adsit, manumque porrigat.

3. Quod adeo eos confirmet, ut nulla Satanae fraude vel vi seduci, vel è manibus Christi eripi possint. Tam luculentis privilegijs, perseverantiæ nonne sit cautum?

Sed enim: ut prius, in cauda venenum. Adversativa appendice, quæ dederant, in dubium revocant: in Collatione palam auferunt: non tamen absque cothurnis; sed quibus eadem quæ prius, incommoda incurrunt, ut vel æquivocos sese turbat ores prodant, vel contradictionibus irriteriant? quæ sic patent.

In appendice dicunt: *Sed an illi qui Iesu Christo vera fide sunt insiti, ac proinde spiritus eius vivificantis participes, non possint initium sui esse in Christo deferere, à fide deficere, à gratia excidere, penitus expendendum est ex Scriptura, ante quam idcum ἄνθρωπος docere possint, hoc est, se dubitare utrum sit verum.*

Atqui si prius verum dixerunt, dubitare de hoc non possunt. Si enim illi vera fide in Christo insiti, abunde virium habent ad victoriam de Satana & carne. &c. & Christus in omnibus tentationibus illis adest, manumque porrigit: & ut nulla Satanae fraude, vel vi Satanae possint seduci, & ex manibus Christi eripi, eos confirmat: quomodo, quæso, dubium esse potest? Quin illi & facultatibus à Christo sibi datis, & ejusdem assistentia, confirmationeque, præsertim in defectionis tentatione adjuti ac freti, initium sui esse in Christo, nunquam sint deserturi, nunquam à fide defecturi, nunquam à gratia distituri? Revocando igitur in dubium, quod prius asseruerunt, & quidem verissime, nonne secum ipsi consignant?

Excipient: assertionem suam non esse categoricam, sed conditionatam; Christum vera fide sibi insitis, Spiritu suo adesse, manum porrigere, eosque confirmare, &c. *Si modo sint ad certamen parati, & ejus auxilium petant, neque officio suo desint, &c.* Hanc vero conditionem à multis non poni seu præstari; non igitur sequi conflictum. Sed qualem, quæso, Deum (quem tacite hinc excludunt) qualem Christum, qualem Spiritum fingunt? Talem, nimirum, qui vera fide Christo insitos, facultatibus gratiæ resistibilis quidem instruat: ad certamen vero in tentationibus paratos non reddat: sic stertere sinat, ut auxilium ejus non petant, ut officio suo desint. Atqui promissiones atque assertiones divinæ longe diversum tradunt. Quantumvis enim conditio certaminis, precum; & vigilantiae quam requirunt, omnino sit necessaria ad perseverantiam: eam tamen non tam poni à fidelibus (quod solum isti volunt) quam Spiritu Dei effici in fidelibus, docent hæc & similia testimonia. *Circumcidet Iehova Deus tuis cor tuum, & cor seminis tui, ut diligas Iehovam Deum tuum toto corde. Timorem meum dabo in corda eorum, ut non recedant à me.* Quod citans Augustinus, pro bono perseverantiæ explicat. *Tantus erit timor meus, quem dabo in cor eorum, ut mihi perseveranter adhæreant. Spiritum meum dabo in medio vestri; efficiamque ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiat & faciat illa.* Hoc erit sædus meus cum illis, ait Iehova, Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo non recedent ab ore tuo. *Effundam super domum David & super habitatores Ierusalem, spiritum gratiæ & precum, & respicient ad me quem confixerunt, &c.* Deus confirmabit vos usque in finem. *Qui capit in vobis opus bonum, idem perficiet usque ad diem Iesu Christi. Qui virtute Dei custodimur per fidem ad salutem, &c.* Hæc vel vanæ sunt pollicitationes, quod absit, vel falsa est assumptio, à multis vera fide Christo insitis, conditionem non poni seu præstari.

Neque contra faciunt cavilli: promissiones non esse absolutas, sed intelligentas cum conditione à fidelibus præstanda: stricte intellectas excludere etiam minima sanctorum peccata: conditionem præcipi non promitti, &c. Quæ sunt inania effugia. Promissiones enim de ipsa conditione fidei, precum, perseverantiæ, in fidelibus per Spiritum Dei efficienda, diserte loquuntur. Nec sequitur ejus effectum non promitti, quia præcipitur & exigitur à fidelibus. Nam etiam præcipitur, ut timeant Deum, ut ambulent in præceptis Dei, &c. & tamen

Deut. 30. 6.

Jerem. 32. 40.

De bono

persev. ca. 2.

Ezech. 36. 27.

Esaiæ 59. 21.

Zach. 12. 10.

1. Cor. 1. 8.

Philip. 1. 6.

1. Pet. 1. 5.

tamen promittit Deus: Dabo timorem meum, &c. Efficiam ut ambulent in præceptis meis. Præcipitur autem non quod possint, sed quod debeant præstare, ut & agnita sua imbecillitate, scient quid à Deo petere debeant; ideo enim dicit Augustinus, *Deus iubet aliqua, quæ non possumus; ut noverimus quid ab illo petere debeamus.* Audientes igitur præceptum, petunt dari, quod præcipitur, dicentes cum Augustino: *Da, quod iubes, & iube quod vis: quæ mea verba,* inquit idem, *Pelagius Roma, cum à fratre quodam Cœpiscopo meo fuissent eo præsentè commemorata, ferre non potuit, & contradicens aliquanto commotius, pene cum meo, qui illa commemorabat, litigavit.* Quod & orthodoxis hodie cum istis accidit. Nec tamen promissiones illæ, Sanctorum lapsus & peccata, magna vel parva, excludunt, sed lapsos à ruina erigunt. Nam etiam ad labentes quandoque iustos, promissiones diserte extenduntur: *Iustus si ceciderit non collidetur, quia Dominus supponit manum. Si dereliquerint filij eius legem meam, &c. Visitabo virga prævaricationem eorum: Misericordiam autem meam non auferam ab eo.*

De grat. &
lib. arb. c. 16.

Psal. 37. 24.
Psal. 89. 34.

Si igitur articulus hic tribus prioribus membris est verus & certus, ut est verissimus & certissimus: non potest per conditionem incertam excusari, ab hoc manifesto conflictu & contradictione adversariæ appendicis. Omnes vera fide Christo inritos ac proinde Spiritus eius vivificantis participes, à Christo sic confirmari, ut nulla Satanæ fraude, vel vi possint seduci, vel è manibus eripi, est verum & certum: Et, omnes vera fide Christo inritos sic confirmari, ut non possint seduci, Christo eripi, non est verum & certum, sed dubium & incertum, penitus ex Sacra Scriptura expendendum. Qui conflictus iterum est malæ causæ & conscientiæ apertum argumentum. Neque vero conflictum elidunt, sed nodum adstringunt, negando, scilicet caput Doctrinæ de perseverantia Sanctorum trahere in dubium, sed petere tantum amplius institui. Ita enim tota Collatione de Perseverantia Sanctorum disputant & institui petunt, ut inter varias tergiversationes id ipsum, quod prioribus articuli membris, ut verum & certum asseruerunt, revera non dubium vel incertum, sed aperte falsum & impium esse contendant.

Collat. p. 401.

Porro in eadem Collatione passim, sive ad evitandum hunc conflictum, sive ad constandam Orthodoxis invidiam, mutato sophistice articuli subiecto scribunt, Orthodoxos docere: *Qui semel crediderunt eos nunquam posse labi, neque lapsuros, sed persuasum sibi habere, quicquid peccent, se nunquam posse fidem amittere & gratia excedere, sed inevitabiliter perseveraturos & salvos futuros.* Atque hoc solum dogma de Perseverantia, seu hunc perseverantiæ modum, tantum sese in dubium vocare seu improbare.

Collat. p. 403.
404. 353. 354.
355. 372.

Ad hoc igitur dogma expugnandum & refutandum, machinæ septem argumentorum, quibus sententiam Orthodoxorum oppugnant, proprie directæ sunt.

1. Quia ex se veræ pietati & bonis operibus obsit, seu quia eius prædicatio sit scandalosa, fides licentiosa. Collat. p. 353.
2. Quia media hortationum, promissionum, minarum tollat. Pag. 356.
3. Quia præmonitiones & commonefactiones Spiritus Sancti, de fraudibus Satanæ cavendis, inefficaces reddat. Pag. 359.
4. Quia multos, qui crediderunt, à fide totaliter & finaliter defecisse exempla testentur. Pag. 360.
5. Quia multi fideles graviter lapsi legantur, ut opera carnis, & turpia flagitia commiserint, cum quibus fides stare non possit. Collat. p. 361.
6. Quia eo posito, omnes baptizati infantes fidelibus parentibus nati, servarentur. Pag. 362.
7. Quia multi fideles flagitiis se consueque contaminant, ut sint excommunicandi, & à Ministris Ecclesiæ excommunicentur. Pag. 363.

Verum enim vero si hoc solum & totum est, quod in dubium vocant & oppugnant: Næ illi vel inanes se vitiligitatores, ne dicam, temerarios Ecclesiæ & Reip. perturbatores, rursus produunt, qui de dogmate lites tantas moverunt, quod non

Collat. p. 368.
usque 398.

non minus Orthodoxi, quam ipsi, non modo ut dubium penitus expendendum & Scripturis iudicant, sed ut palam falsum & scandalosum improbant, oppugnant, exque Ecclesijs eliminandum censent: vel certe Orthodoxos insigniter calumniantur, affingentes eis dogma, quod illi pro suo minime agnoscunt. Vnde & septem illæ argumentorum machinæ, nonnisi falsum illud dogma feriunt, Orthodoxorum sententiam nihil prorsus lædunt, prout in Collatione demonstratum habetur. Calumniæ vero sic patent.

Collat. p. 341.

Prima est in subiecto: *Qui semel crediderunt*. Neque enim de his omnibus affirmant Orthodoxi perseverantiam: cum etiam hypocritæ & *ἀποστολικοί* temporarii, non perseverantes, credere *ἐκράνισαν* dicantur, sed de iis solis, qui per veram fidem Christo sunt insiti, & vivifici eius Spiritus participes.

Altera calumnia est in primo attributo: *eos nunquam posse labi, nec lapsuros*. Nam etiam vera fide Christo insitos & sanctos perseveraturos (cum homines maneant à quibus nihil humani alienum) per carnis imbecillitatem in magna & parva peccata non modo labi posse, sed sæpe lapsos esse, Scriptura sacra & experientia testantur, Orthodoxi sentiunt ac docent.

Tertia est in attributo altero: *fideles quicquid peccent, de perseverantia persuasos esse posse ac debere: hocque absurdum, doctrinam de Perseverantia sanctorum includere*. Hæc vero, non minus aperta & stolidæ est Sophistica accidentis, quam si dicant: Quia homines sani currere & laborare, &c. possunt & debent; etiam ægros febre vel podagra, currere & laborare posse ac debere. Atqui, sicut morbidus affectus ex accidenti impediunt actiones vitales corporis; sic infirmitates carnis ex accidenti, impediunt operationes spirituales fidei & spiritus.

Collat. p. 365.

Quarta calumnia est, in attributo tertio: *fideles nunquam posse fidem amittere, aut gratia excidere*. Hoc enim istis sonat absolutam impossibilitatem. Orthodoxi vero intelligunt limitatam: non posse hoc fieri, quantum ad gratiosas Dei promissiones, fidem Spiritus Sancti custodiam & immutabile Dei consilium de Prædestinatis salvandis: idque ex ore Servatoris, Matth. 24. 24. Iohan. 10. 28. Quantum vero ad fraudes Satanae & vires, imo infirmitates fidelium, si sibi relinquerentur, quovis momento posse & nimis posse eos à Satana & carne sua supplantari, excidere atque perire, palam fatentur.

Quinta est in eodem attributo: *fidem amittere, gratia excidere*. Quod rursus isti intelligunt absolute. Orthodoxi vero dicunt limitate, quod non possint amittere fidem, excidere gratia, penitus seu totaliter: ita nimirum, ut ex fidelibus fiant infideles & inimici Dei, sicut non renati peccantes: quod Scriptura & experientia testante est falsum.

Sexta est in attributo quarto: *sed inevitabiliter perseveraturos*. Hoc enim istis est, qualescunque etiam carnaliter securos, & vel invitos perseveraturos, quod est à candore & Orthodoxorum mente alienum.

Sic vero cothurnis explicatis, & calumniis remotis, Orthodoxorum doctrina de perseverantia Sanctorum in fide, quod sit vera & salutaris, decem scripturæ sacræ argumentis in Collatione demonstratur.

Collat. p. 342.

De bono
persever. c. 2.

Collat. p. 343.

1. Quia Deus in verbo suo promisit fidelibus, Christo insitis, totalem & finalem perseverantiam. Ier. 32. 40. Psal. 125. 1. Iohan. 10. 28. &c. Ergo & præstat: quia mentiri nequit: hoc fuit primū Augustini argumentum pro bono perseverantiæ.

2. Quia Apostoli testantur, Deum promissiones suas de custodia eorum in fide, fideliter præstare & præstiturum. 1. Corinth. 1. 8. & 10. 13. Philipp. 1. 6. 1. Thess. 5. 23. &c.

Collat. p. 343.

Bellarmin. de
Iustif. c. 12.

3. Quia ex doctrina Apostoli Rom. 8. vers. 30. perseverantia vocatorum secundum propositum, est proprius effectus Prædestinationis, adeo, ut etiam Bellarminus, gratiæ indifferentis seu resistibilis summus patronus, diserte fateatur, perseverantiam esse Prædestinationis maxime proprium effectum: adeo, ut sine perseverantia Prædestinatio impleri non possit.

Collat. p. 344.

4. Quia Christus pro perseverantia non solius Petri, sed & omnium, qui per sermonem Apostolorum erant credituri in ipsum, oravit & orat. Pater autem filium semper exaudit: Luc. 22. 32. Iohann. 17. vers. 20. Ioh. 11. 42. &c.

Collat. p. 344.

5. Quia Christo vera fide insiti, indefinenter orant pro sua perseverantia: quicquid

quicquid vero ex fide orant, à Deo impetrant. Hoc erat secundum Augustini, pro bono perseverantiæ argumentum.

6. Quia Christo per fidem vere insit; fideliter Dei virtute in fide ad finem usque perseverante custodiuntur. 1. Pet. 1. 5. *Collat. p. 345.*

7. Quia vera fide Christo insit, arthabone Spiritus S. in cordibus suis obsignatur de sua salute. Proinde etiam de fide & perseverantia. 2. Cor. 1. 21. Eph. 1. 13. *Collat. p. 345.*

8. Quia vere fideles sunt velut arbor non arefcens: vir prudens ædificans super petra: semen jactum in terram bonam. &c. juxta Scripturas. *Collat. p. 346.*

9. Quia vere fideles discernuntur à temporariis defectuoribus, eo, quod illorum fides est radicata in cordibus: horum vero radicem non habet. *Collat. p. 346.*

10. Quia Scriptura expresse confirmat, vere fideles nunquam penitus deficere, vel defecturos. Rom. 6. 2. 8. 9. 10. 11. 1. Ioh. 3. 9. Ioh. 5. 4. *Collat. p. 347.*

Adversus hæc, quæ verbosissime in Collatione à pagina 454. usque ad paginam 459. differuntur, universa redeunt ad unum punctum, conditionis in fidelibus requisitæ: quam exceptionem infirmam esse, & promissionibus ipsis elidi prius ostensum est. Omnia vero ad unam hanc solidam invictamque demonstrationem, à positione causarum sufficientium, ad positionem effectus revocantur hoc modo:

Quibus Deus perseverantiā in fide certo dare promisit, & qui virtute Dei custodiuntur in fide usque in finem; & pro quorum perseverantia Christus oravit & orat: & qui indefinenter ipsi pro eadem orant: & quorum denique perseverantia in æterna Dei prædestinatione fundata est: eorum perseverantia in vera fide ad finem usque non est dubia, sed certa secundum Scripturas. Omnes vera fide Christo insiti sunt tales, quibus Deus perseverantiā dare promisit. Ier. 32. 40. Psal. 125. 1. quique virtute Dei custodiuntur per fidem ad salutem: 1. Pet. 1. 5. & pro quorum perseverantia Christus oravit & orat. Ioh. 17. 20. Rom. 8. 34. quique pro eadem quotidie Deum in precatione Dominica invocant: quorum denique perseverantia in æterna Dei prædestinatione fundatur. Matt. 24. 24. Rom. 8. 30. Eph. 1. 11. 14. 2. Thes. 2. 13. 14. Omnium igitur vera fide Christo insitorum perseverantia, non est dubia; sed certa secundum Scripturas:

Non minus firmam demonstrationem præbet causa proxima, procreans veram fidem, in renatis semper manens, ex duabus Scripturæ sententijs simul junctis. 1. Pet. 1. 23. *Renati estis non ex semine mortali, sed ex immortali per verbum Domini, quod manet in æternum:* & 1. Ioh. 3. 9. *qui ex Deo natus est, peccatum non facit, quoniam semen Dei manet in eo: nec potest peccare, quia ex Deo natus est.* Hinc ita:

Qui sunt renati ex semine immortali verbi Dei, & in quibus hoc semen immortale, (non obstantibus eorum infirmitatibus) manet, in ijs manet etiam, nec unquam deficit fides penitus, proinde & perseverantia: quæ est ipsa fides non deficiens, sed manens & perseverans. Ratio hujus est, nexus individuus causæ & effectus: quia semen immortale verbi Dei non manet (in quibus manet) nisi per fidem. Omnes vera fide Christo insiti; sunt renati ex semine immortali Verbi Dei, teste Apostolo Petro, & in ijs manet hoc semen immortale (non obstantibus eorum infirmitatibus) teste Iohanne Apostolo: in omnibus igitur Christo vera fide insitis manet, nec unquam penitus deficit fides. Proinde & perseverantia.

Quid multis? Si dubia est Sanctorum perseverantia, nec certo datur à Deo omnibus eam quotidie petentibus, toto corde orando: *Sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua, sicut in calo, sic & in terra, ne inducas nos in tentationem; sed libera nos à malo.* quibus petitionibus perseverantiā à Deo peti & impetrati erudite & sancte docent Cyprianus & Augustinus: inanis præter alias hæc Dei promissio est: *Audite domus Jacob, qui portamini à me ab utero usque ad senectam. Ego vobiscum sum, & usque ad canitiam: ego portabo vos: ego feci: ego feram: ego quoque portabo & eruiam.* Inanis gust. de bono persever. cap. 2. 3. 6. *Infans ut qui capit in vobis opus bonum, perficiat in diem usque Iesu Christi. Nam mihi persuasum est, neque vitam, neque mortem, posse nos separare à dilectione Dei in Christo Iesu: Deus confirmabit vos usque ad finem inculpatores in diem Domini nostri Iesu Christi.* Inanis erit precatio & fiducia sanctorum precantium cum Davide, *Vsque in senium & in canitiam Deus ne derelinquas me: Ostendisti mihi angustias multas & magnas: reversus vivificasti me.* Inanis erit fides justificans, seu fiducia remissionis peccatorum in presenti: quia qui dubitat de promissione Dei in futurum: mentitur se credere promissioni de presenti: quia

*Psal. 71. 18.
Eph. 43. 25.*

quia connexa est una: *Ego portavi vos: ego quoque portabo vos usque in senium. Ego, ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me: & peccatorum tuorum non recordabor amplius.* Inanis denique fides vitæ æternæ & salutis: quia cui dubia est perseverantia in fide, sine qua vita æterna non obtrinetur: quomodo de vita æterna certo confidere potest? Qui enim incertus hæret de gratia & vita crastina, quomodo certus erit de æterna? Si pro fide inducetur fallax opinatio; regnabit in conscientijs hæsitatio, dubitatio, formido, anxietas: fidem, fiduciam & consolationem Christianam omnem labefactans atque evertens: hos revera fructus negatio perseverantiæ progenerat. Atqui omnes sunt falsi, impij, blasphemij. Contra omnes igitur stat sanctorum perseverantia.

Nihil vero argumentis his officit cavillum de conditione promissionibus annexa, ut est ostensum.

Nihil etiam perseverantiam Sanctorum lædit calumnia de prædicatione scandalosa & de fide licentiosa perseverantiæ: Secus scandalose prædicassent eam etiam Apostoli; licentiose credidissent Ecclesiæ.

Nihil paralogismus non causæ, de neglectu vel annihilatione mediorum & præmonitionum, &c. His ipsis enim Spiritus S. certitudinem perseverantiæ in cordibus sanctorum operatur atque sustentat.

1. Ioh. 2. 19. Nihil exempla hypocritarum vel apostatarum quartæ machinæ, de qualibus etiam, quinque marginalia Articuli loquuntur. Hi enim cum vere fidelibus nihil, præter nomen fidei commune obtinent: de quibus proinde omnibus dicitur: *Ex nobis egressi sunt, quia ex nobis non erant. Nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum; verum ut manifestum fieret, quod ex nobis non essent, ideo egressi sunt.*

Nihil Moysis, Aaronis, Davidis, Salomonis, Petri, Iudæ, & aliorum lapsus graves & atroces. Si quid enim contra facerent, totalem saltem, minime finalem perseverantiam labefactarent. Nam illos omnes, quos objicere solent perseverantiæ hostes, vel non fuisse vel fideles, sed hypocritas, vel finaliter resipuisse doceri potest. Sed neque totalis horum perseverantia labefactari hinc potest, quin promissiones divinæ simul labefactentur: quas prætenfæ objectionis exceptione labefactari, est impossibile.

Sunt autem (ut obiter hoc moneatur) lapsus sanctorum, non morose hic exagitandi ab ijs, qui in sanctorum censu haberi volunt: sed *ὡς ἔστιν*, ex charitatis regula deplorandi magis, quam iudicandi: considerata tum Dei Patris, qui filios peccantes iudicare habet, tum filiorum, qui Deo Patri peccant, ratione.

Pari crimine quandoque implicatur filius & servus in domo, imo filius gravius quam servus: tamen pater terrenus servum ejicit domo, filium non exhæredat, sed castigat ad emendationem. Peccatum igitur filij juvenili stultitia admissum, sicut odium filij in patrem non inexit, ita gratiam patris in filium non extinxit. David proditorie occidit Uriam: Ioab, Amasam: Petrus Christum ter perfide negavit: Iudas semel prodidit. Sepone eventum; gravius ille quam iste peccasse videtur. Christus tamen illum, non istum respexit. Adfint jam censores, & Petrum, pro cuius fide ne deficeret Christus oravit, ex metu negando, fidem penitus amisisse contendunt.

Ad lapsos vero quod attinet, sicut morbis acutioribus vita hominis periclitatur, donec subveniat medicus: non mox tota extinguitur: ita lapsibus gravioribus sanctorum concutitur fides & infirmatur: non mox penitus excutitur, emoriturque: quia medicus cælestis, gratia ineffabili semen immortale illud Dei (de quo fuit) in cordibus sustentat, supponitque manum iustis quando cadunt, ne collidantur. 1. Ioh. 3. 9. Psal. 37. 24. Hæc nulla *ἐνάντια* humana, necdum pietas Christiana, ulla specie expugnabit.

Nihil denique duo postremi ineptissimi paralogismi perseverantiam sanctorum lædere possunt, si vel scholasticè examinentur. Vterque enim, ut quod debet, hoc est, contradictoriam perseverantiæ: aliquos vere & actualiter credentes atque regeneratos, fidem & spiritum regenerationis penitus amittere, directe conficiat: necesse habet, vel (ne præmissarum altera sit falsa) ex puris particularibus inepte concludere: prior quidem hoc modo: Aliqui fidelium parentum liberi baptizati, penitus amittunt fidem & Spiritum regenerationis: Ratio, quia alioqui omnes (nullo excepto)

pto) fervarentur; quod istis absurdum, nobis ex charitate maxime optandum videtur. Aliqui fidelium parentum liberi baptizati, vere & actualiter credunt & regenerantur. Igitur, aliqui vere & actualiter credentes & regenerati penitus amittunt fidem & Spiritum regenerationis. Posterior vero hoc modo: Aliqui propter flagitia excommunicati, penitus amittunt fidem, &c. Aliqui propter flagitia excommunicati sunt vere credentes & regenerati: Aliqui igitur vere credentes & regenerati, penitus amittunt fidem. Vel cum hæ inceptæ inceptæ sint (ut consequentiæ corrigantur) prior Minorem universalem falsam assumere: posterior Majorem universalem falsam iidem supponere: ut prior sic se habeat in *Disamnis* (aliter enim concludi nequit: nisi & majorem universalem falsam malint.) Aliqui fidelium parentum liberi baptizati, penitus amittunt fidem & regenerationem. Omnes fidelium parentum liberi baptizati vere & actualiter credunt atque regenerantur. Igitur aliqui vere & actualiter credentes ac regenerati, penitus amittunt fidem & regenerationem. Hic Assumptionem universalem (nisi sacramentaliter intelligatur, quomodo rur-

Aug. lib. 4.
de Baptis-
mo, c. 24.

suus vacillaret consecutio) esse falsam, nec ipsi Remonstrantes negabunt. Ex sententia enim Augustini, (quam Ecclesiæ orthodoxæ sequuntur) sicut in *Isaac*, qui octavo die circumcissus est, præcessit signaculum justitiæ fidei: & quoniam patris fidem imitatus est, secuta est in crescente ipsa iustitia, cuius signaculum in infante præcesserat: ita & in baptizatis infantibus præcedit regenerationis sacramentum: & si Christianam tenuerint pietatem, sequitur etiam in corde conversio, cuius mysterium præcessit in corpore. Neque ad Assumptionem universalis falsæ probationem verba Catecheseos p. 74. quicquam faciunt.

Posterior Majore universali in *Darisi*, vel Minore conversa in *Darj* (aliter enim concludi nequit.) sic erit: Omnes propter flagitia excommunicati veram fidem & Spiritum sanctum penitus amittunt. Aliqui propter flagitia excommunicati sunt vere fideles & regenerati. Aliqui igitur vere fideles & regenerati fidem & Spiritum S. penitus amittunt. Hic majorem universalem esse falsam, ab orthodoxis in Collatione recte responsum est; ab alteris vero non refutatum. Possunt enim ex Ecclesia & regno Christi excludi qui nunquam vere in gratia steterunt, sed semper fuerunt hypocritæ: fide vera & Spiritu Dei destituti. Sic igitur veritatem orthodoxam de Perseverantia Sanctorum in fide à machinis istorum omni ex parte illatam consistere demonstratum est.

Hæcque de Articulo quinto etiam sufficiant.

Sessione Centesima,

SESS.
C.

Eodem Die post meridiem.

Clarissimus vir D. Matthias Martinus, publice doctrinam orthodoxam de Persona Domini nostri Iesu Christi, & utraque ejus natura, divina atque humana, explicuit. Qui quæstiones quasdam à Vorstio contra doctrinam de Omnipræsentia essentiae divinæ, deque argumentis quæ ad æternam Christi deitatem confirmandam, à Creatione mundi & à nomine Iehovæ desumpti solent, propositas, accurate discussit.

Sessione Centesima prima,

SESS.
CI.

VI. *Martij, Die Mercurij ante meridiem.*

Continuata fuit prælectio iudicii clarissimi D. Paræi, de tertio, quarto & quinto Remonstrantium Articulis: statutumque fuit, pro eodem ad Synodum transmissio, gratias ei esse agendas.

Quandoquidem omnia Collegiorum singulorum iudicia de quinque Remonstrantium Articulis, jam formata & tradita essent, deliberatum fuit; An ea publicè essent admissio promiscuo auditorio prælegenda. Rationibus utrinque examinatis, rogatum fuit consilium iudiciumque Illustrum DD. Delegatorum, qui deliberationem hanc in Sessionem pomeridianam differri voluerunt.

SESS.
CII.

Sessione Centesima Secunda,

Eodem Die post meridiem.

Illustrres DD. Delegati responderunt, consultius videri sibi, ut cum singulorum Collegiorum suffragia & iudicia prælegerentur, nulli omnino auditores admitterentur. Cui consilio Synodus acquievit.

Inchoata fuit deinde iudiciorum prælectione: ac primo quidem Clarissimorum Magnæ Britanniae & Palatinorum Theologorum de primo Remonstrantium Articulo.

SESS.
CIII.

Sessione Centesima Tertia,

VII. Martij, Die Iovis ante meridiem.

Prælecta sunt de primo Articulo Theologorum Hassiacorum, Helveticorum, & Wetteravicorum iudicia.

SESS.
CIV.

Sessione Centesima Quarta,

Eodem Die post meridiem.

Prælecta sunt de eodem Articulo Genevensium, Bremensium & Emdensium Theologorum iudicia.

SESS.
CV.

Sessione Centesima Quinta,

VIII. Martij, Die Veneris ante meridiem.

Continuata est hac Sessione iudicij Theologorum Emdensium, & Clarissimorum S. Theologiae Professorum Belgicorum inchoata prælectio.

SESS.
CVL.

Sessione Centesima Sexta,

Eodem Die post meridiem.

Clarissimus Vir Iohannes Deodatus, publicè de Perseuerantia Sanctorum disseruit: Et in primis quaestiones hasce excussit: *Quousque saepe procedat spiritus Dei agens in Ecclesia in corde hominis reprobis: Et quousque electi & vere regeneriti aliquando prolabantur: simulque, Quædam & quale sit discrimen inter fidem iustificantem & temporariam.*

Sessione

Sefsione Centefima Septimā,

SESS.
CVII.XI. *Martij, Die Luna ante meridiem.*

Comparuit atque in Synodum solemniter introductus fuit Reverendus & Doctissimus vir D. Georgius Fabricius, Pastor & inspector Windeccensis in Comitatu Hannovico, ab Illustri Correspondentia Wetteravica in loco D. Iohannis Bisterfeldij p. m. substitutus, atque ad Synodum deputatus: prælectis Illustrium ac Præporentum D. D. Ordinum Generalium literis, quæ de hac substitutione testabantur. Qui & præstato eadem Sefsione juramento Synodico, pro eiusdem membro admissus est.

Continuata est eadem Sefsione iudiciorum Clarissimorum Professorum Belgicorum, D. Polyandri, D. Thyfij, & D. Walæi, prælectio. Quorum etiam iudicio, D. Sibrandus Lubbertus subscripserat.

D. Gomarus, publice testabatur, se quoque ipsorum iudicium approbare in omnibus, excepto Articulo de objecto Prædestinationis, quod putabat statuentum esse, non tantum hominem lapsum, sed etiam ante lapsum, in Prædestinatione à Deo consideratum.

Prælectum etiam fuit iudicium D. Sibrandi Lubberti; cui D. Polyander, D. Thyfius vicissim & D. VValæus subscripserant. Idem quoque approbare se testabatur D. Gomarus, excepto dicto Articulo.

Denique prælectum fuit D. Gomari iudicium, cui se quoque assentiri, excepto hoc eodem Articulo, reliqui Professores testabantur.

Sefsione Centefima Octava,

SESS.
CVIII.*Eodem Die post meridiem.*

Thomas Gosvvinius & Alsuerus Matthysius Præsidi scriptum Ecclesiæ Campensis remiserant, quod accusationum capita adversus ipsos producta continebat, cui & suum adiunxerant: quo se excusabant, quod consignandis Synodis occupati scriptis, ad hæc accusationes respondere non potuissent. Sed & declarabant, neque necessarium sibi, neque consultum videri, ut ad illas responderent.

Prælectum quoque fuit partis adversæ scriptum, quo ostendebatur, debuisse illos ad institutam ἐντροπιδουχάλις in Ecclesiam Campensem invec̃tæ accusationem respondere. Caterum illos effugia querere, & iudicium declinare, simulque petebatur, ut ad reddendam doctrinæ suæ rationem autoritate Synodi constringerentur.

Aliud insuper scriptum eiusdem Ecclesiæ prælectum fuit, quo Ecclesiæ illius status afflictus declarabatur, petebaturque, ut Gosvvinius & Matthysius, quia ad accusationes respondere detestabant, à Ministerio suspenderentur.

In negotio Gosvvinii & Matthysij, propter certas causas, nihil eo tempore ulterius agi potuit. Vosculij autem & Schotleri à Ministerio suspensio, denuo confirmata fuit.

Prælecta sunt Geldrorum, Zuyt-Hollandorum, Noort-Hollandorum, & Zee-landorum, de Primo Remonstrantium Articulo iudicia.

SESS.
CIX.

Sessão Centesima Nona,

xii. *Martij, Die Martis ante meridiem.*

Praelecta sunt de eodem Articulo Ultrajectinorum, Frisiorum, Transfulanorum & Groningensium judicia.

SESS.
CX.

Sessão Centesima Decima,

Eodem Die post meridiem.

Praelecta sunt Drentanorum & Gallo-Belgarum de eodem primo Articulo judicia.

Deinde Theologorum Magnae Britanniae, Palatinorum, Hassiacorum, & Helvetiorum de secundo Remonstrantium Articulo judicia.

SESS.
CXI.

Sessão Centesima Vndecima,

xiii. *Martij, Die Mercurij ante meridiem.*

Praelecta sunt de eodem secundo Articulo Theologorum Wetteravicornum, Genevensium, Embdensium & Bremensium judicia.

SESS.
CXII.

Sessão Centesima Duodecima,

Eodem Die post meridiem.

Reverendus & Clarissimus Vir, D. Doctor Henricus Isselburgius, publice Doctrinam Orthodoxam de Satisfactione Domini nostri Iesu Christi, pro peccatis nostris, contra Socinianos & Vorstium, explicuit.

SESS.
CXIII.

Sessão Centesima Decima-tertia,

xiv. *Martij, Die Iovis ante meridiem.*

Praelecta sunt Professorum Belgicorum, Geldrorum, Zuyt-Hollandorum & Noort-Hollandorum de secundo Remonstrantium Articulo judicia.

SESS.
CXIV.

Sessão Centesima Decima-quarta.

Eodem Die post meridiem.

Praelecta sunt de eodem Articulo Zeelandorum, Ultrajectinorum, Frisiorum, Transfulanorum & Groningensium judicia.

Sessão

Sessione Centesima Decima-quinta;

SESS.
CXV.xv. *Martij, Die Veneris ante meridiem.*

Prælecta sunt de eodem secundo Articulo Drentanorum, & Gallo-Belgicorum judicia. Ac deinceps, quæ de tertio & quarto Remonstrantium Articulo Magnæ Britanniae ac Palatini Theologi tradiderunt.

Sessione Centesima Decima-sexta,

SESS.
CXVI.*Eodem Die post meridiem.*

Prælecta sunt de tertio & quarto Articulo, Hassiacorum, Helvetiorum, Wetteravicorum, Genevensium, Bremensium judicia, & ex parte Embdensium.

Sessione Centesima Decima-septima;

SESS.
CXVII.xvi. *Martij, Die Saturni ante meridiem.*

Continuata est judicii Emdensium de tertio & quarto Articulis prælectio: simulque prælecta sunt de iisdem Articulis Professorum Belgicorum, & Geldrorum judicia.

Sessione Centesima Decima-octava,

SESS.
CXVIII.xviii. *Martij, Die Lunæ ante meridiem.*

Illustres ac Præpotentes Ordines Generales, literas ad Synodum transmiserant, à Serenissimo Marchione Brandenburgico ad ipsos datas: quas in Synodo prælegi, ejusdemque actis inferi voluerunt: Quarum hoc exemplum est:

Salutem & benevolentiam nostram.

Præpotentes Domini, multumque dilecti amici ac vicini. Non sine gravi causa latere Dominat. Vestras noluimus, cum sub initium mensis Octobris proximi, stylo novo, ad Serenissimum multumque dilectum Dominum ac parentem nostrum Electorem Brandenburgicum, Prussiae, Juliae, Cliviae, Montium, &c. Ducem, Vestrarum Dominat. de mittendis nonnullis, ad indictam Dordraci Synodum, Celsitudinis ipsius Theologis, literæ in Ducatum Prussiae perlatæ essent, Celsitudinem ipsius illico Reverendos ac Doctissimos nobis dilectos fideles D. Christophorum Pelargum, & Johannem Bergium, SS. Theologiae Doctores, & suarum singulos Ecclesiarum superattendentes Generales, ac Verbi Divini in Ecclesia Francofurti ad Oderam Ministros, utrumque Professore Academiae eiusdem loci delegasse,

ac per literas ipsis significasse ut ad iter hoc suscipiendum se pararent, debitoque ac constituto tempore, in viam se darent, ut in Synodo Dordraci celebranda se sisterent. Verum illi, cum nonnulla præter expectationem obiecta illis essent, (ac imprimis D. Doctoris Pelargi, cuius potissimum ob ætatem multarumque rerum experientiam habita fuit ratio, adversa, valetudo) præter omnem spem fuere præpediti. Ita ut iter tam longinquum suscipere ac absolvere omnino neque tum, neque etiamnum possent. Quapropter, quanquam Celsitudo eius, Dominat. Vestrarum satisfacere petitioni voluerit: tamen etiamnum, rei huic iniecta est remora. Ac, etiamsi Domini Parentis nostri Celsitudo, alius in eorum locum substituere voluerit, ea tamen ipsi, in recenti adeo, & ut omnibus est notum, ante paucos annos inchoata Ecclesiarum ac Religionis reformatione, talium virorum non est copia. Eorum imprimis, qui ob longum usum atque experientiam, Colloquijs Actionibusque Synodi istiusmodi, cum laude & fructu adhiberi possint.

Atque hinc futurum speramus, vt Dominat. Vestra dicti Domini Parentis nostri Celsitudinem hac in re, excusatam habeant, neque de consensu atque una nimirum in omnibus religionis Articulis iuxta antiquissimam, Catholicam, indubitatam ac Christianam fidem nostram, consensione dubitent: cum ipsius Celsitudo suam fidei Confessionem, (quæ eidem, quam universa Reformata Ecclesia agnoscit, conformis plane ac uniformis est, & ad cuius normam Celsitudo eius in Electoratus sui Scholis ac templis, doceri atque predicari, iuventutemque & Ecclesias institui diligenter curavit, publice typis evulgaverit. Cumque ab omni dubio procul sit, Synodi Conclusionem, eidem fidei Catholice Confessioni conformem atque uniformem futuram; ex usu fore arbitratur Celsitudo eius, si ea ipsa juxta Dominat. Vestrarum aut Synodi iudicium ac placitum, ad subscribendum transmitti, atque ita Celsitudinis ipsius Theologi visis Syodicis Actis, Decretum illud subscriptionibus suis approbarent: cumque valetudine aliisque impedimentis præpediti fuerint, absentiam suam necessariam supplerent quasi, atque compensarent. Interim autem Dominat. Vestris, pariterque unitis Belgij Provincijs, eum Synodi istius successum atque exitum serio precamur, ut omnia, ad Altissimi gloriam, divinæ veritatis, fideique Christianæ conservationem atque propagationem; errorum contra ac dissensionum omnium in religione extirpationem, pacem tranquillitatem ac concordiam, perpetuam denique inconcussamque tum Regionum istarum, tum incolarum, vicinorumque omnium prosperitatem, vergant ac cedant. Interim & benevolentiam studiaque nostra, Dominat: Vestris oblata volumus. Datum Colonia ad Spream. x. Januarij c 15 15 c x i x.

Subscriptum,

Dei gratia Georgius Wilhelmus, Marchio
Brandenburgicus; Prusliæ, Iulix, Clivix,
Montium, &c., Dux.

Et paulo infra:

Dominat: Vestrarum Semper promptus
Amicus & Vicinus, Georg. V Vilhelm.
Marchio.

Prælecta

Prælecta etiam sunt de tertio & quarto Article Zuyt-Hollandorum, Noort-Hollandorum, Zeelandorum & Vltrajectensium judicia.

Sessione Centesima Decima-nona,

SESS.
CXIX.

Eodem Die post meridiem.

Continuata fuit prælectio judiciorum de iisdem Articulis Frisiorum, Transilulanorum, Groninganorum, Drentanorum, & Gallo-Belgicorum:

Sessione Centesima Vigesima,

SESS.
CXX,

xi. Martij, Die Martis ante meridiem.

Prælecta sunt de quinto Remonstrantium Article, Theologorum Magnæ Britanniae & Palatinorum judicia;

Sessione Centesima Vigesima-prima,

SESS.
CXXI,

Eodem Die post meridiem.

Theologorum Helveticorum, Hassiacorum, Wetteravicorum, Genevensium & Bremensium, de eodem Article prælecta sunt judicia.

Sessione Centesima Vigesima-secunda,

SESS.
CXXII.

xx. Martij, Die Mercurij ante meridiem.

Hac Sessione de eodem Article, Theologorum Embdensium, Professorum item Belgicorum, Geldiorum & Zuyt-Hollandorum, absoluta sunt judicia;

Sessione Centesima Vigesima-tertia,

SESS.
CXXIII.

Eodem Die post meridiem.

Clarissimus Vir, D. Doctor Ludovicus Crocius, publice explicavit doctrinam Orthodoxam de Iustificatione hominis coram Deo, atque in primis questionem hanc: An fides ipsa in iustificatione à Deo acceptetur pro omni iustitia, quam nos secundum legem præstare tenebamur.

SESS.
CXXIV.

Sessione Centesima Vigesima-quarta,

XXI. Martij, Die Iovis ante meridiem.

Iudicia de eodem quinto Articulo, Noort-Hollandorum, Zeelandorum, Ultrajectensium, & Frisiorum, prælecta sunt.

SESS.
CXXV.

Sessione Centesima Vigesima-quinta,

Eodem Die post meridiem.

Prælecta sunt similiter de eodem Articulo, Transilvanorum, Groningano-
rum, Drentanorum, & Gallo-Belgicorum iudicia.

Absoluta iudiciorum omnium de quinque Remonstrantium Articulis prælectione, Præses Deo egit gratias, pro summo omnium Collegiorum in Dogmatibus consensu: monuitque, restare nunc, ut ex omnibus collaris inter se iudicijs, Synodica sententia formetur, eumque in finem indicavit iam à se conceptos esse atque confectos ex his iudicijs Canones quosdam: petijtque ut ex Collegijs singuli postero die adessent, qui Canones exciperent ac describerent, posteaque cum Collegijs communicarent. Si quid in ijs observatum esset, quod addendum, demendum, aut mutandum videretur, de eo ipse, cum Assessores consulere-
tur. Observationibus diligenter consideratis, de mutationibus, si quæ necessariæ iudicarentur, ad Synodum referretur, posteaque singuli breviter sententiam suam dicerent.

SESS.
CXXVI.

Sessione Centesima Vigesima-sexta,

XXII. Martij, Die Veneris ante meridiem.

Præses proposuit Canones, de primo Remonstrantium Articulo conceptos.

SESS.
CXXVII.

Sessione Centesima Vigesima-septima,

Eodem Die post meridiem.

Præses Canones de secundo Remonstrantium Articulo conceptos, proposuit: indicavitque, ut si qui forre in iisdem aliquid, cuius explicationem aut mutationem desiderarent, observassent, illud ad se & ad Assessores referrent.

SESS.
CXXVIII.

Sessione Centesima Vigesima-octava,

XXV. Martij, Die Luna ante meridiem.

Cum superior agendi ratio nonnullis non satis commoda videretur, Illust. Deleg. monuerunt consultum sibi videri, ut ad formandos Canones Synodicos, præter Præsidentem

Præsidentem & Assessores, justus aliquis Theologorum tam Exterorum, quam Provincialium delegaretur numerus. Quo restanti momenti eo accuratius conficeretur.

Gratias interim pro labore hoc preparatorio Præsidi agentes. Quem rogarunt insuper, ut cum reliquis in eo pergeret. Consilium hoc Illustrium Delegatorum Synodo probatum fuit, atque ad hanc rem potioribus suffragiis deputati sunt ex Theologis Exteris, Reverendus D. Episcopus Landavenfis, D. Doctor Sculterus, D. Deodatus, & ex Provincialibus, D. Doctor Polyander, D. Walaus, & D. Triglandius.

Sessione Centesima Vigesima-nona,

SESS.
CXXX.

XVI. *Aprilis, Die Martis post meridiem.*

Canones de primo Remonstrantium à Deputatis Articulo formati, privatimque examinati in Synodo, lecti atque approbati sunt.

Prælecti quoque sunt Canones de secundo Articulo: de quibus in proxima Sessione amplius deliberandum Synodus censuit.

Sessione Centesima Trigesima,

SESS.
CXXX.

XVIII. *Aprilis, Die Iovis ante meridiem.*

Hac Sessione de Canonibus secundi Articuli instituta fuit collatio. habitaque de nonnullis disquisitione, paucisque immutatis, iidem Canones ab omnibus approbati sunt.

Sessione Centesima Trigesima-prima,

SESS.
CXXXI.

Eodem Die post meridiem.

Prælecti sunt Canones de tertio & quarto Articulo, atque ab omnibus approbati.

Prælecti quoque atque approbati sunt Canones de quinto Articulo.

Deliberatum denique fuit, Annon expediret iisdem Canonibus addi rejectionem aliquam calumniarum præcipuarum, quibus Orthodoxa doctrina de æterna Dei Prædestinatione ab eiusdem adversariis proscindi soleret. Quod cum Synodo probaretur, prælecta fuit eiusmodi rejectionis formula hunc in finem concepta.

Sessione Centesima Trigesima-secunda,

SESS.
CXXXII.

XIX. *Aprilis, Die Veneris ante meridiem.*

Examinata fuit concepta rejectionis calumniarum formula: cui addendam quoque existimabant nonnulli rejectionem duriorum quarundam & incommodiorum locutionum, quæ in nonnullis reformatorum Doctorum scriptis reperirentur. Quæ infirmioribus offensionem, adversariis calumniandi ansum præberent. Quem in finem rationes quædam in utramque partem à Theologis Magnæ Britanniae, Hassiacis, & Bremensibus, alijsque propositæ sunt. Quibus utrinque diligenter expensis, visum fuit potioribus suffragiis rejectionem incommodiorum locutionum esse omittendam: ne calumniari possent adversarii, rejectione phrasium incommodarum, etiam doctrinam Orthodoxam, quam professi essent illi, qui in eius expli-

explicatione eiusmodi phrasibus durius, aut imprudentius usi videntur, pariter dam-
nari. Cum præsertim manifestum esset, nonnullos ex ijs loquendi modis esse, qui-
bus ipse Spiritus S. usus esset; nonnullos quoque, quos sano sensu ipsi Remonstrantes
admisissent: longe autem plurimos, qui dextre ac commode, modo charitas adhi-
beretur, explicari possent.

SESS.
CXXXIII.

Sessione Centesima Trigesima-tertia,

Eodem Die post meridiem.

Iterum prælecta est, rejectionis calumniarum formula, ex observationibus pro-
positis reformata. Auditisque de ea singulorum Collegiorum iudicijs, cum ista
nonnihil variarent, rogati quoque sunt Illust. Delegati, quid sentirent. Quibus
placuit, deliberationem hanc, in diem Lunæ differri.

SESS.
CXXXIV.

Sessione Centesima Trigesima-quarta,

XXII. Aprilis, Die Lunæ ante meridiem.

Prælecta tertio fuit, accuratius ex observationibus mutata calumniarum reje-
ctio: Rogatisque de eadem singulorum Collegiorum iudicijs, tandem paucis
quibusdam immutatis approbata fuit.

SESS.
CXXXV.

Sessione Centesima Trigesima-quinta,

XXIII. Aprilis, Die Martis ante meridiem.

Prælecti denuo sunt Canones de primo Articulo nitide descripti, qui & singu-
lorum tam Exterorum, quam Provincialium Theologorum manibus sunt sub-
signati.

SESS.
CXXXVI.

Sessione Centesima Trigesima-sexta,

Eodem Die post meridiem.

Prælecti & subsignati sunt Canones de reliquis, secundo, nimirum, tertio, quar-
to, & quinto Articulis. Prælecta quoque & subsignata fuit calumniarum re-
jection. Quam cum ipsis Canonibus, singulorumque ad singulos subscriptionibus,
hic exhibemus.

PRIMUM DOCTRINÆ CAPUT

DE

DIVINA

PRÆDESTINATIONE

Articulus primus.

¶ Vm̃ omnes homines in Adamo peccaverint, & rei sint facti maledictionis & mortis æternæ, Deus nemini fecisset injuriam, si universum genus humanum in peccato & maledictione relinquere, ac propter peccatum damnare voluisset, juxta illa Apostoli, *Totus mundus est obnoxius condemnationi Dei.* Rom. 3. 19. *Omnes peccaverunt & destituuntur gloria Dei.* vers. 23. Et, *Superdum peccati mors est.* Rom. 6. 23.

II.

Verum in hoc manifestata est charitas Dei, quod Filium suum unigenitum in mundum misit, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. 1. Iohan. 4. 9. Iohan. 3. 16.

III.

Vt autem homines ad fidem adducantur, Deus clementer lætissimi hujus nuntij præcones mittit, ad quos vult & quando vult, quorum ministerio homines ad resipiscentiam, & fidem in Christum crucifixum vocantur. *Quomodo enim credent in eum, de quo non audierint? quomodo autem audient absque predicante? quomodo predicabunt, nisi fuerint missi?* Rom. 10. 14. 15.

IV.

Qui huic Euangelio non credunt, super eos manet ira Dei. Qui vero illud recipiunt, & Servatorem Iesum vera ac viva fide amplectuntur, illi per ipsum ab ira Dei & interitu liberantur, ac vita æterna donantur,

V.

Incredulitatis istius, ut & omnium aliorum peccatorum, causa seu culpa nequitiam est in Deo, sed in homine. Fides autem in Iesum Christum, & salus per ipsum, est gratuitum Dei donum, sicut scriptum est, *Gratia salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis. Dei donum est.* Ephes. 2. 8. Item, *Gratis datum est vobis in Christum credere.* Phil. 1. 29.

VI.

Quod autem aliqui in tempore fide à Deo donantur, aliqui non donantur, id ab æterno ipsius decreto provenit; *Omnia enim opera sua novit ab æterno:* Act. 15. 18. Eph. 1. 11. secundum quod decretum electorum

corda, quantumvis dura, gratioſe emollit, & ad credendum inflectit, non electos autem juſto judicio ſuæ malitiæ & duritiæ relinquit. Atque hic poſſimum ſeſe nobis aperit profunda, miſericors pariter & juſta, hominum æqualiter perditorum diſcretio; ſive Decretum illud *Electiōis & Reprobatiōis* in verbo Dei revelatum. Quod ut perverſi, impuri, & parum ſtabiles in ſuum detorquent exitium, ita ſanctis & religioſis animabus ineffabile præſtat ſolacium.

VII.

Eſt autem Electio immutabile Dei propoſitum, quo ante jacta mundi fundamenta ex univerſo genere humano, ex primæva integritate in peccatum & exitium ſua culpa prolapſo, ſecundum liberrimum voluntatis ſuæ beneplacitum, ex mera gratia, certam quorundam hominum multitudinem, alijs nec meliorum, nec digniorum, ſed in communi miſeria cum alijs jacentium, ad ſalutem elegit in Chriſto, quem etiam ab æterno Mediatorem & omnium Electorum Caput, ſalutiſque fundamentum conſtituit, atque ita eos ipſi ſalvandos dare & ad ejus communionem per verbum & Spiritum ſuum efficaciter vocare ac trahere, ſeu vera inipſum fide donare, juſtificare, ſanctificare, & potenter in Filij ſui communionem cuſtoditos tandem glorificare decrevit, ad demonſtrationem ſuæ miſericordiæ, & laudem divitiarum glorioſæ ſuæ gratiæ: ſicut ſcriptum eſt, *Elegit nos Deus in Chriſto, ante jacta mundi fundamenta, ut eſſemus ſancti & inculpati in conſpectu ejus, cum charitate; qui prædeſtinavit nos quos adoptaret in filios, per Jeſum Chriſtum, in ſeſe, pro beneplacito voluntatis ſuæ, ad laudem glorioſæ ſuæ gratiæ, qua nos gratis ſibi acceptos fecit in illo Dilecto.* Ephes. i. 4. 5. 6. Et alibi, *Quos prædeſtinavit, eos etiam vocavit, & quos vocavit, eos etiam juſtificavit, quos autem juſtificavit, eos etiam glorificavit.* Rom. 8. 30.

VIII.

Hæc Electio non eſt multiplex, ſed una & eadem omnium ſalvandorum in Vetere & Novo Teſtamento, quandoquidem Scriptura unicum prædicat beneplacitum, propoſitum & conſilium voluntatis Dei, quo nos ab æterno elegit & ad gratiam, & ad gloriam, & ad ſalutem, & ad viam ſalutis, quam præparavit, ut in ea ambulemus.

IX.

Eadem hæc Electio facta eſt non ex præviſa fide, fideique obedientia, ſanctitate, aut alia aliqua bona qualitate & diſpoſitione, tanquam cauſa ſeu conditione in homine eligendo prærequiſita, ſed ad fidem, fideique obedientiam, ſanctitatem, &c. Ac proinde Electio eſt fons omnis ſalutaris boni: unde fides, ſanctitas & reliqua dona ſalvifica, ipſa denique vita æterna, ut fructus & effectus ejus profluunt, ſecundum illud Apoſtoli, *Elegit nos* [non quia eramus, ſed] *ut eſſemus ſancti, & inculpati in conſpectu eius in charitate.* Ephes. i. 4.

X.

Causa vero hujus gratuitæ Electionis, est solum Dei beneplacitum, non in eo consistens, quod certas qualitates seu actiones humanas, ex omnibus possibilibus, in salutis conditionem elegit; sed in eo, quod certas quasdam personas ex communi peccatorum multitudine sibi in peculiū adscivit, sicut scriptum est, *Nondum natis pueris, cum neque boni quippiam fecissent, neque mali, &c. dictum est,* (nempe Rebeccæ) *maior serviet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau odio habui.* Rom. 9. 11. 12. 13. Et, *Crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam æternam.* Act. 13. 48.

XI.

Atque ut Deus ipse est sapientissimus, immutabilis, omniscius & omnipotens: ita Electio ab ipso facta, nec interrumpi, nec mutari, revocari, aut abumpi, nec Electi abjici, nec numerus eorum minui potest.

XII.

De hac æterna & immutabili sui ad salutem Electione, Electi suo tempore, varijs licet gradibus & dispari mensura, certiores redduntur, non quidem arcana & profunditates Dei curiose scrutando, sed fructus Electionis infallibiles, in Verbo Dei designatos, ut sunt vera in Christum fides, filialis Dei timor, dolor de peccatis secundum Deum, esuries & sitis justitiæ, &c. in sese cum spiritali gaudio & sancta voluptate observando.

XIII.

Ex hujus Electionis sensu & certitudine, filij Dei majorem indies sese coram Deo humiliandi, abyssum misericordiarum ejus adorandi, seipsos purificandi, & eum, qui ipsos prior tantopere dilexit, vicissim ardentem diligendi, materiam desumunt: tantum abest, ut hac Electionis doctrina atque ejus meditatione in mandatorum divinatorum observatione segniores, aut carnaliter securi, reddantur. Quod ijs justo Dei judicio solet accidere, qui de Electionis gratia, vel temere præsumentes, vel otiose & proterve fabulantes, in vijs electorum ambulare nolunt.

XIV.

Vt autem hac de divina Electione doctrina, sapientissimo Dei consilio, per Prophetas, Christum ipsum, atque Apostolos, sub Veteri æque atque sub Novo Testamento, est prædicata, & sacrarum deinde literarum monumentis commendata: ita & hodie in Ecclesia Dei, cui ea peculiari-ter est destinata, cum spiritu discretionis, religiose & sancte, suo loco & tempore, missa omni curiosa viarum Altissimi scrutatione, est proponenda, idque ad sanctissimi nominis Divini gloriam, et vividum populi ipsius solatium.

XV.

Cæterum æternam & gratuitam hanc Electionis nostri gratiam eo vel maxime illustrat, nobisque commendat Scriptura sacra, quod porro testatur non omnes homines esse electos, sed quosdam non electos, sive in æterna Dei Electione præteritos; quos, scilicet, Deus ex liberrimo, iustissimo, irreprehensibili, & immutabili beneplacito decrevit in communi miseria, in quam se sua culpa præcipitarunt, relinquere, nec salvifica fide & conversionis gratia donare, sed in vijs suis, & sub iusto iudicio, relictos, tandem non tantum propter infidelitatem; sed etiam cætera omnia peccata, ad declarationem iustitiæ suæ damnare & æternum punire. Atque hoc est decretum *Reprobationis*, quod Deum nequiquam peccati autorem (quod cogitatu blasphemum est) sed tremendum, irreprehensibilem, & iustum iudicem ac vindicem constituit.

XVI.

Qui vivam in Christum fidem, seu certam cordis fiduciam, pacem conscientiae, studium filialis obedientiae, gloriationem in Deo per Christum, in se nondum efficaciter sentiunt, medijs tamen, per quæ Deus ista se in nobis operaturum promissit, utuntur, ij ad Reprobationis mentionem non consternari, nec se Reprobis accensere, sed in usu mediorum diligenter pergere, ac horam uberioris gratiæ ardentem desiderare, & reverenter humiliterque expectare debent. Multo autem minus doctrina de Reprobatione terreri debent ij, qui cum serio ad Deum converti, ei unice placere, & è corpore mortis eripi desiderant, in via tamen pietatis & fidei eoque, quo volunt, pervenire nondum possunt; siquidem linum fumigans se non extincturum, & arundinem quassatam se non fracturum, promissit misericors Deus. Ijs autem hæc Doctrina merito terrori est, qui Dei & Servatoris Iesu Christi obliti, mundi curis, & carnis voluptatibus se totos manciparunt, quamdiu ad Deum serio non convertuntur.

XVII.

Quandoquidem de voluntate Dei ex verbo ipsius nobis est iudicandum, quod testatur liberos fidelium esse sanctos, non quidem natura, sed beneficio fœderis gratuiti, in quo illi cum parentibus comprehenduntur, pij parentes de Electione & salute suorum liberorum, quos Deus in infantia ex hac vita evocat, dubitare non debent.

XVIII.

Adversus hanc gratuitæ Electionis gratiam, & justæ Reprobationis severitatem obmurmuranti, opponimus hoc Apostolicum, *O homo! tu quis es, qui ex adverso respondas Deo?* Rom. 9. 20. Et illud Servatoris nostri, *An non licet mihi quod volo facere in meis?* Mat. 20. 15. Nos vero hæc mysteria religiose adorantes, cum Apostolo exclamamus: *O profunditatem divitiarum, tum sapientiæ, tum cognitionis Dei! Quam imperscrutabilia sunt Dei iudicia, & ejus viæ imper-*
vestigatæ.

vestigabiles! *Quis enim cognovit mentem Domini? Aut quis fuit ei à consiliis? Aut quis prior dedit ei, ut reddatur ei? Nam ex eo, & per eum, & in eum sunt omnia. Ipsi sit gloria in secula. Amen.* Rom. II. 33. 34. 35. 36.

R E I E C T I O

*Errorum, quibus Ecclesia Belgica sunt
aliquamdiu perturbata.*

Exposita doctrina Orthodoxa de Electione & Reprobatione,
Synodus rejicit Errores eorum,

I.

QVI docent, *Voluntatem Dei de servandis credituris, & in fide fideique obedientia perseveraturis, esse totum & integrum Electionis ad salutem Decretum, nec quicquam aliud de hoc Decreto in verbo Dei esse revelatum.* Hi enim simplicioribus imponunt, & Scripturæ Sacræ manifeste contradicunt, testanti, Deum non tantum servare velle credituros, sed etiam certos quosdam homines ab æterno elegisse, quos præ alijs, in tempore, fide in Christum & perseverantia donaret, sicut scriptum est, *Manifestum feci nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi.* Iohan. 17. 6. Item, *Crediderunt quotquot ordinati erant ad vitam æternam.* Actor. 13. 48. Et, *Elegit nos ante jacta mundi fundamenta, ut essemus sancti, &c.* Ephes. 1. 4.

II.

Qui docent, *Electionem Dei ad vitam æternam, esse multiplicem; aliam generalem & indefinitam; aliam singularem & definitam, & hanc rursus vel incompletam, revocabilem, non peremptoriam, sive conditionatam: Vel completam, irrevocabilem, peremptoriam, seu absolutam.* Item, *Aliam Electionem esse ad fidem, aliam ad salutem. ita ut Electio ad fidem justificantem, absque Electione peremptoria ad salutem, esse possit.*

Hoc enim est humani cerebri commentum extra Scripturas excogitatum, doctrinam de Electione corrumpens, & auream hanc salutis catenam dissolvens: *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit, & quos vocavit, eos etiam justificavit, quos autem justificavit, eos etiam glorificavit.* Rom. 8. 30.

III.

Qui docent, *Dei beneplacitum ac propositum, cujus Scriptura meminit in doctrina Electionis, non consistere in eo, quod Deus certos quosdam homines præ alijs elegerit, sed in eo, quod Deus ex omnibus possibilibus conditionibus [inter quas etiam sunt opera legis] sive ex omnium rerum ordine, actum fidei, in sese ignobilem, & obedientiam fidei imperfectam, in salutis conditionem elegerit; eamque gratiose pro perfecta obedientia reputare, & vitæ æternæ præmio dignam censere voluerit.* Hoc enim errore pernicioso, beneplacitum Dei & meritum Christi enervatur, & homines inutilibus quæstionibus à veritate justificationis gratuitæ, &

simplicitate Scripturarum avocantur, illudque Apostoli falsi arguitur, Deus nos vocavit vocatione sancta: Non ex operibus, sed ex suo proposito & gratia, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora seculorum. 2. Timoth. 1. 9.

IV.

Qui docent, In Electione ad fidem hanc conditionem prærequiri, ut homo lumine naturæ recte utatur, sit probus, parvus, humilis, & ad vitam æternam dispositus, quasi ab istis Electio aliquatenus pendeat. Pelagium enim sapiunt, & minime obscure falsi insimulant Apostolum scribentem: Versati sumus olim in cupiditatibus carnis nostræ, facientes quæ carni & cogitationibus libebant, eramusque natura filii iræ, ut & reliqui. Sed Deus, qui dives est misericordia, propter multam charitatem suam, qua dilexit nos, Etiam nos cum in offensis mortui essemus, una vivificavit cum Christo, cujus gratia estis servati, unaque suscitavit, unaque collocavit in cælis in Christo Iesu: ut ostenderet in sæculis supervenientibus supereminentes illas opes suæ gratiæ, pro sua erga nos benignitate in Christo Iesu. Gratia enim estis servati per fidem, (& hoc non ex vobis, Dei donum est) non ex operibus, ut ne quis glorietur. Eph. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

V.

Qui docent, Electionem singularium personarum ad salutem incompletam & non peremptoriam factam esse ex prævisa fide, resipiscencia, sanctitate & pietate inchoata, aut aliquamdiu continuata: completam vero & peremptoriam ex prævisæ fidei, resipiscentiæ, sanctitatis & pietatis finali perseverantia: Et hanc esse gratiosam & Evangelicam dignitatem, propter quam qui eligitur, dignior sit illo qui non eligitur: ac proinde Fidem, Fidei Obedientiam, Sanctitatem, Pietatem & Perseverantiam non esse fructus sive effectus Electionis immutabilis ad gloriam, sed conditiones, & causas sine quibus non, in eligendis complete prærequisitas, & prævisas, tanquam præstitas. Id quod toti Scripturæ repugnat, quæ hæc & alia dicta passim auribus & cordibus nostris ingerit: Electio non est ex operibus, sed ex vocante. Rom. 9. vers. 11. Credebant quotquot ordinati erant ad vitam æternam. Act. 13. 48. Elegit nos in semetipso ut sancti essemus. Ephef. 1. 4. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Iohann. 15. 16. Si ex gratia, non ex operibus. Rom. 11. vers. 6. In hoc est Charitas, non quod nos dilexerimus Deum, sed quod ipse dilexit nos, & misit Filium suum. 1. Iohan. 4. 10.

VI.

Qui docent, Non omnem Electionem ad salutem immutabilem esse, sed quosdam electos, nullo Dei Decreto obstante, perire posse & æternum perire. Quo crasso errore & Deum mutabilem faciunt, & consolationem piorum de Electionis suæ constantia subvertunt, & Scripturis sacris contradicunt docentibus, Electos non posse seduci: Matth. 24. vers. 24. Christum datos sibi à Patre non perdere: Iohann. 6. vers. 39. Deum quos prædestinavit, vocavit & iustificavit, eos etiam glorificare. Rom. 8. vers. 30.

VII.

Qui docent, *Electiōnis immutabilis ad gloriam nullum in hac vita esse fructum, nullum sensum, nullam certitudinem, nisi ex conditione mutabili & contingente.* Præterquam enim quod absurdum sit ponere certitudinem incertam, adversantur hæc experientiæ Sanctorum, qui cum Apostolo ex sensu Electiōnis sui exultant, Deique hoc beneficium celebrant, qui gaudent, cum Discipulis, secundum Christi admonitionem, *quod nomina sua scripta sunt in cælis*, Luc. 10. 20. qui sensum denique Electiōnis ignitis tentationum Diabolicarum telis opponunt, quærentes, *Quis intentabit crimina adversus Electos Dei?* Rom. 8. 33.

VIII.

Qui docent, *Deum neminem ex mera justa sua voluntate decrevisse in lapsu Ade & in communi peccati & damnationis statu relinquere, aut in gratiæ ad fidem & conversionem necessariæ communicatione præterire.* Stat enim illud, *Quorum vult, miseretur, quos vult, indurat.* Rom. 9. vers. 18. Et illud, *Vobis datum est nosse mysteria regni cælorum, illis autem non est datum.* Matth. 13. vers. 11. Item, *Glorifico te, Pater, Domine cæli & terre, quod hæc occultaveris sapientibus & intelligentibus, & ea detexeris infantibus:* Etiam, *Pater, quia ita placuit tibi.* Matth. 11. 25. 26.

IX.

Qui docent, *Causam cur Deus ad hanc potius, quam ad aliam gentem Evangelium mittat, non esse merum & solum Dei beneplacitum, sed quod hæc gens melior & dignior sit ea, cui Evangelium non communicatur.* Reclamat enim Moses, populum Israëliticum sic alloquens, *Et Jehovæ Dei tui sunt cæli, & cæli cælorum, terra & quicquid est in ea; Tantum in majores tuos propensus fuit amore Jehova diligendo eos: unde selegit semen eorum post eos, vos, inquam, præ omnibus populis, sicut est hodie.* Deut. 10. 14. 15. Et Christus: *Væ tibi Chorazin, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes illæ, quæ in vobis factæ sunt, in sacco & cinere olim pœnitentiam egissent.* Matth. 11. 21.

Ita nos sentire & judicare, manuum nostrarum subscriptione testamur,

Iohannes Bogermannus, Pastor Ecclesiæ Leoverdiensis, & Synodi Præses. Iacobus Rolandus, Pastor Ecclesiæ Amstelodamensis, & Præsidis Assessor. Hermannus Faulkelius, Pastor Ecclesiæ Middelburgensis, & Præsidis Assessor. Sebastianus Damman, Pastor Ecclesiæ Zutphanensis, & Synodi Scriba. Festus Hommius, Pastor Ecclesiæ Leydenensis, & Synodi Scriba.

EX MAGNA BRITANNIA,

Georgius, Episcopus Landavensis. Iohannes Davenantius, Presbyter: Doctor ac Sacre Theologiæ publicus Professor in Academia Cantabrigiensi, & Collegij Reginalis ibidem Præses. Samuel VVardus, Presbyter: SS. Theologiæ Doctor, Archidiaconus Tauntonensis, & Collegij Sydneiani in Academia Cantabrigiensi Præfectus. Thomas Goadus, Presbyter: SS. Theologiæ Doctor, Cathedralis Ecclesiæ Paulinæ Londinensis Præcentor. Gualternus Balcanqualus, Scoto-Britannus, Presbyter, S. Theologiæ Baccalaureus.

ACTA SYNODI
EX ELECTORALI
PALATINATV,

Abrahamus Sculcius, S. Theologiae Doctor, & Professor in Academia Heydelbergensi. Paulus Tossanus, S. Theologiae Doctor, & Consiliarius in Senatu Ecclesiastico inferioris Palatinatus. Henricus Alting, S. Theologiae Doctor, & Professor in Academia Heydelbergensi.

EX HASSIA,

Georgius Cruciger, S. Theologiae Doctor, Professor, & pro tempore Rector Academiae Marpurgensis. Paulus Steinius, Concionator Aulicus & S. Theologiae in Collegio Nobilitatis Adelphico Mauritiano Professor, Cassellis. Daniel Angelocrator, Ecclesiae Marpurgensis Pastor, & vicinarum ad Lanum & Aederam Superintendens. Rodolphus Goclenius, Senior Philosophiae purioris in Academia Marpurgensi Antecessor primarius, & nunc Decanus.

EX HELVETIA,

Iohannes Iacobus Breytingerus, Ecclesiae Tigurinae Pastor. Marcus Rutimeyerus, S. Theologiae Doctor, & Ecclesiae Bernensis Minister. Sebastianus Beckius, SS. Theologiae Doctor, & Novi Testamenti Professor in Academia Basiliensi, ibidemque Facultatis Theologicae Decanus. Wolfgangus Mayerus, SS. Theologiae Doctor, Ecclesiae Basileensis Pastor. Iohannes Conradus Kochius, Ecclesiae Scaphusanae Minister.

A CORRESPONDENTIA
WEDDERAVICA,

Iohannes-Henricus Alstedius, in Illustri Schola Nassovica, quae est Herborna, Professor ordinarius. Georgius Fabricius, Ecclesiae Vindeccensis in Comitatu Hannovico Pastor, & vicinarum Inspector.

EX REPUBLICA ET ECCLESIA
GENEVENSI,

Iohannes Deodatus, in Ecclesia Genevensi Pastor, & in eadem Schola SS. Theologiae Professor. Theodorus Tronchinus, divini verbi Minister in Ecclesia Genevensi, & ibidem SS. Theologiae Professor.

EX REPUBLICA ET ECCLESIA
BREMENSI,

Matthias Martinus, Illustri Scholae Bremensis Rector, & in ea Divinarum literarum Professor. Henricus Iselburg, SS. Theologiae Doctor, in Bremensi Ecclesia ad B. Virginis Iesu Christi servus, & in Schola Novi Testamenti Professor. Ludovicus Crocius, S. Theologiae Doctor, Ecclesiae Bremensis ad S. Martini Pastor, & in Illustri Schola Veteris Testamenti & Philosophiae practicae Professor.

EX REPUBLICA ET ECCLESIA
EMDANA,

Daniel Bernardus Eilshemius, Emdanae Ecclesiae Pastor Senior. Ritzius Lucas Grimerfhemius, Emdanae Ecclesiae Pastor.

SS. THEOLOGIÆ PROFESSO- RES. BELGICI,

Iohannes Polyander, SS. Theologiæ Doct̃or, atque in Academia Leydensi Professor. Sibrandus Lubbertus, SS. Theologiæ Doct̃or, & Professor in Academia Frisiorum. Franciscus Gomarus, Sacrosanctæ Theologiæ Doct̃or, & Professor in Academia Groningæ & Omlandia. Antonius Tyssius, sacræ Theologiæ in Illustri Schola Geldro-Velavica, quæ est Hardervici, Professor. Antonius Valeus, Pastor Ecclesiæ Middelburgensis, & ex eiusdem urbis Illustri Schola inter Theologos ad Synodum evocatus.

EX DVCATV. GELDRIÆ ET COMITATV. ZVTPHANIENSIS,

Gulielmus Stephani, SS. Theologiæ Doct̃or, & Arnhemensis Ecclesiæ Pastor. Ellardus à Niehen, Ecclesiæ Hardovicenæ Pastor. Iohannes Bouillet, Pastor Ecclesiæ VVarnsfeldensis. Iacobus Verheyden, Senior Ecclesiæ Noviomagensis, & Scholæ Rect̃or.

EX HOLLANDIA AVSTRALI,

Balthasar Lydius, M. F. Pastor Ecclesiæ Dei in urbe Dordrecht. Henricus Arnoldi, Ecclesiastes Delphensis. Gisbertus Voetius, Ecclesiæ Heusdaniæ Pastor. Arnoldus Musius ab Holy, Baillivus Suyd-Hollandiæ, Senior Ecclesiæ Dordrechtanæ. Iohannes de Laet, Senior Ecclesiæ Leydensis.

EX HOLLANDIA BOREALI,

Iacobus Triglandius, Pastor Ecclesiæ Amstelodamensis. Abrahamus à Dorestaer, Pastor Ecclesiæ Enchusane. Samuel Bartholdus, Pastor Ecclesiæ Monachodamensis. Theodorus Heyngius, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis. Dominicus ab Heemskerck, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis.

EX ZELANDIA,

Godefridus Vdemannus, Pastor Ecclesiæ Zirczcanæ. Cornelius Regius, Ecclesiæ Goesanæ Pastor. Lambertus de Rijke, Ecclesiæ Bergzomianæ Pastor. Iosias Vosbergius, Senior Ecclesiæ Middelburgensis. Adrianus Hofferus, urbis Zirczcanæ Senator, & Ecclesiæ ibidem Senior.

EX PROVINCIA VLTRAIECTINA,

Iohannes Dibbezius, Pastor Dordracenus, Synodi Orthodoxæ Vltraiectinæ Deputatus. Arnoldus Oortcampius, Ecclesiæ Amersfortianæ Pastor.

EX FRISIA.

Florentius Iohannis, Iesu Christi crucifixi Servus in Ecclesiâ Snezana. Philippus Danielis Eilshemius, Pastor Ecclesiæ Harlingenfis. Kempo Harinxma à Donia, Senior Ecclesiæ Leo-verdiensis. Tacitus ab Aysma, Senior Ecclesiæ in Buirgirdt, Hichtum, & Hartwardt.

EX TRANSISVLANIA,

Casparus Sibelius, Pastor Ecclesiæ Daventriensis. Hermannus VViferding, Ecclesiæ Swollanæ in Evangelio Christi Minist̃er. Hieronymus Vogelius, Hasseltanæ Ecclesiæ Pastor, tempore deputationis inserviens Ecclesiæ Orthodoxæ Campensi. Iohannes Langius, Ecclesiastes Vollenhorvianus. VVilhelmus à Broickhuyssen ten Doerne, tanquam Senior deputatus. Iohannes à Lauwrick, tanquam Senior deputatus.

EX CIVITATE GRONINGENSI ET OMLANDIIS,

Cornelius Hillenius, Servus Iesu Christi in Ecclesia Groningana. Georgius Placius, Pastor Ecclesiae Appingadammonensis. Wolfgangus Agricola, Pastor Ecclesiae Bedumanae. Vigboldus Homerus, Ecclesiae Midwoldanae Pastor. Egbertus Halbes, Ecclesiae Groninganae Senior. Iohannes Ruseleert, Senior Ecclesiae Stedumanae.

EX DRENTIA.

Themo ab Asscheberg, Pastor Ecclesiae Meppelensis. Patroclus Romelingius, Pastor Ecclesiae Rhuinensis.

EX ECCLESIIS GALLO-BELGICIS,

Daniel Colonius, Pastor Ecclesiae Leydensis, & Regens Collegij Gallo-Belgici in Academia Leydensi. Iohannes Crucius, Pastor Ecclesiae Haerlemensis. Iohannes Doucher, Pastor Ecclesiae Flissinganae. Ieremias de Pours, Ecclesiae Gallo-Belgicae Middelburgensis Pastor. Everardus Beckerus, Senior Ecclesiae Gallo-Belgicae Middelburgensis. Petrus Pontanus, Senior Ecclesiae Amstelodamensis.

SECUNDVM DOCTRINÆ CAPVT

DE

MORTE CHRISTI

&

HOMINVM PER EAM
REDEMPTIONE,*Articulus primus.*

DEVS non tantum est summe misericors, sed etiam summe iustus. Postulat autem ejus iustitia [prout se in verbo revelavit] ut peccata nostra, adversus infinitam ejus Majestatem commissa, non tantum temporalibus, sed etiam æternis, tum animi, tum corporis pœnis, puniantur: quas pœnas effugere non possumus, nisi iustitiæ Dei satisfiat.

II.

Cum vero ipsi satisfacere, & ab ira Dei nos liberare non possimus, Deus ex immensa misericordia Filium suum unigenitum nobis sponso-rem dedit, qui, ut pro nobis satisfaceret, peccatum & maledictio in cruce pro nobis, seu vice nostra, factus est.

Hæc

III.

Hæc Mors Filij Dei est unica & perfectissima pro peccatis victima & satisfactio, infiniti valoris & pretij, abunde sufficiens ad totius mundi peccata expianda.

IV.

Ideo autem hæc Mors tanti est valoris & pretij, quia persona, quæ eam subiit, non tantum est verus & perfecte sanctus homo, sed etiam unigenitus Dei Filius, ejusdem æternæ & infinitæ cum Patre & Spiritu S. essentia, qualem nostrum Servatorem esse oportebat. Deinde, quia mors ipsius fuit conjuncta cum sensu iræ Dei & maledictionis, quam nos peccatis nostris eramus commeriti.

V.

Cæterum promissio Evangelij est, ut quisquis credit in Christum crucifixum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Quæ promissio omnibus populis & hominibus, ad quos Deus pro suo beneplacito mittit Evangelium, promiscue & indiscriminatim annunciari & proponi debet cum resipiscentiæ & fidei mandato.

VI.

Quod autem multi per Evangelium vocati non resipiscunt, nec in Christum credunt, sed in infidelitate pereunt, non fit hostiæ Christi in cruce oblata defectu, vel insufficientia, sed propria ipsorum culpa.

VII.

Quotquot autem vere credunt, & per mortem Christi à peccatis & interitu liberantur ac servantur, illis hoc beneficium, ex sola Dei gratia, quam nemini debet, ab æterno ipsis in Christo data, obtingit.

VIII.

Fuit enim hoc Dei Patris liberrimum consilium, & gratiosissima voluntas atque intentio, ut mortis pretiosissimæ Filij sui vivifica & salvifica efficacia sese exereret in omnibus electis, ad eos solos fide justificante donandos, & per eam ad salutem infallibiliter perducendos: hoc est, voluit Deus, ut Christus per sanguinem crucis [quo novum fœdus confirmavit] ex omni populo, tribu, gente, & lingua, eos omnes & solos, qui ab æterno ad salutem electi, & à Patre ipsi dati sunt, efficaciter redimeret, fide [quam, ut & alia Spiritus sancti salvifica dona, ipsis morte sua acquisivit] donaret, ab omnibus peccatis, tum originali, tum actualibus, tam post, quam ante fidem commissis sanguine suo mundaret, ad finem usque fideliter custodiret, tandemque absque omni labe & macula gloriosos coram se silteret.

IX.

Hoc consilium, ex æterno erga electos amore profectum ab initio mundi in præsens usque tempus, frustra obnitentibus inferiorum portis, potenter impletum fuit, & deinceps quoque implebitur: ita quidem ut electi suis temporibus in unum colligantur, & semper sit aliqua credentium Ecclesia in sanguine Christi fundata, quæ illum Servatorem suum, qui pro ea, tanquam sponsus pro sponsa, animam suam in cruce exposuit, constanter diligit, perseveranter colat, atque hic & in omnem æternitatem celebret.

REIECTIO ERRORVM.

Exposita doctrina Orthodoxa rejicit Synodus Errores eorum.

I.

QVI docent, *Quod Deus Pater Filium suum in mortem crucis destinaverit, sine certo ac definito consilio quenquam nominatim salvandi, adeo ut impetrationi mortis Christi sua necessitas, utilitas, dignitas facta tecta, & numeris suis perfecta, completa atque integra constare potuisset, etiamsi impetrata redemptio nulli individuo unquam actu ipso fuisset applicata.* Hæc enim assertio, in Dei Patris sapientiam meritumque Iesu Christi contumeliosa, & Scripturæ contraria est. Sic enim ait Servator: *Ego animam pono pro ovibus, & agnosco eas.* Iohan. 10. vers. 15. 27. Et de Servatore, Esaias Propheta: *Cum posuerit se sacrificium pro reatu, videbit semen, prolongabit dies, & voluntas Iehovæ in manu ejus prosperabitur.* Esai. 53. 10. Denique, Articulum Fidei, quo Ecclesiam credimus, evertit.

II.

Qui docent, *Non fuisse hunc finem mortis Christi, ut novum gratiæ fœdus suo sanguine reipsa sanciret, sed tantum, ut nudum jus Patri acquireret, quodcumque fœdus, vel gratiæ, vel operum, cum hominibus denuo incundi.* Hoc enim repugnat Scripturæ, quæ docet, Christum melioris, id est, novi fœderis sponsorem & mediatorem factum esse. Hebr. 7. 22. Et, *Testamentum in mortuis demum ratum esse.* Hebr. 9. 15. 17.

III.

Qui docent, *Christum per suam satisfactionem, nullis certo meruisse ipsam salutem & fidem, qua hæc Christi satisfactio ad salutem efficaciter applicetur, sed tantum Patri acquisivisse potestatem vel plenariam voluntatem, de novo cum hominibus agendi, & novas quascumque vellet condiciones præscribendi, quarum præstatio à libero hominis arbitrio pendeat, atque ideo fieri potuisse, ut vel nemo, vel omnes eas implerent.* Hi enim de morte Christi nimis abjecte sentiunt, primum fructum seu beneficium per eam partum, nullatenus agnoscunt, & Pelagianum errorem ab inferis revocant.

Qui

I V.

Qui docent, *Fædus illud novum Gratiæ, quod Deus Pater, per mortis Christi interventum cum hominibus pepigit, non in eo consistere, quod per fidem quatenus meritum Christi apprehendit, coram Deo justificemur & salvemur; sed in hoc, quod Deus abrogata perfectâ obedientia legalis exactione, fidem ipsam & fidei obedientiam imperfectam, pro perfectâ Legis obedientia reputet, & vite æternæ premio gratiose dignam censeat.* Hi enim contradicunt Scripturæ, *Iustificantur gratis, eius gratia, per redemptionem factam in Iesu Christo, quem proposuit Deus placamentum per fidem in sanguine eius.* Rom. 3. vers. 24. 25. Et cum impio Socino, novam & peregrinam hominis coram Deo Iustificationem, contra totius Ecclesiæ consensum, inducunt.

V.

Qui docent, *Omnes homines in statum reconciliationis & gratiam fœderis esse assumptos, ita ut nemo propter peccatum originale sit damnationi obnoxius aut damnandus, sed omnes abistiis peccati reatu sint immunes.* Hæc enim sententia repugnat Scripturæ affirmanti, *nos natura esse filios iræ.*

VI.

Qui impetrationis & applicationis distinctionem usurpant, ut incautis & imperitis hanc opinionem instillent: Deum, quantum ad se attinet, omnibus hominibus ex æquo ea beneficia voluisse conferre, quæ per mortem Christi acquiruntur, quod autem quidam præ aliis participes fiant remissionis peccatorum, & vitæ æternæ, discrimen illud pendere ex libero eorum arbitrio se ad gratiam indifferenter oblatam applicante, non autem ex singulari misericordiæ dono efficaciter in illis operante, ut præ alijs gratiam illam sibi applicent. Nam isti, dum simulant se distinctionem hanc sano sensu proponere, populo perniciosum Pelagianismi venenum conantur propinare.

VII.

Qui docent, *Christum Pro ijs quos Deus summe dilexit & ad vitam æternam elegit, mori nec potuisse, nec debuisse, nec mortuum esse, cum talibus morte Christi non sit opus.* Contradicunt enim Apostolo dicenti: *Christus dilexit me, & tradidit seipsum pro me.* Galat. 2. vers. 20. Item, *Quis est, qui crimina intentet adversus Electos Dei? Deus est is, qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus est, qui mortuus est,* Romanorum 8. vers. 33. nimirum, pro illis. Et Salvatori asseveranti, *Ego pono animam meam pro ovibus meis.* Iohann. 10. vers. 15. Et, *Hoc est præceptum meum, ut diligatis alij alios, sicut ego dilexi vos; Maiorem dilectionem nemo habet, quam ut ponat animam suam pro amicis.* Iohann. 15. vers. 12. 13.

Ita nos sentire & judicare, manuum nostrarum subscriptione testamur,

Iohannes Bogermannus, Pastor Ecclesiæ Leoverdiensis, & Synodi Præses. Iacobus Rolandus, Pastor Ecclesiæ Amstelodamensis, & Præsidis Assessor. Hermannus Faulenius, Pastor Ecclesiæ

Ecclesiæ Middelburgensis, & Præsidis Assessor. Sebastianus Damman, Pastor Ecclesiæ Zutphanensis, & Synodi Scriba. Festus Hommius, Pastor Ecclesiæ Leydensis, & Synodi Scriba.

EX MAGNA BRITANNIA,

Georgius, Episcopus Landavensis. Iohannes Davcnantius, Presbyter: Doctor ac Sacræ Theologiæ publicus Professor in Academia Cantabrigiensis, & Collegij Reginalis ibidem Præses. Samuel VVardus, Presbyter: S.S. Theologiæ Doctor, Archidiaconus Fauntonnensis, & Collegij Sidneyani in Academia Cantabrigiensis Præfectus. Thomas Goadus, Presbyter: S.S. Theologiæ Doctor, Cathedralis Ecclesiæ Paulinæ Londinensis Præcentor. Gualterus Balcanqualus, Scoto-Britannus, Presbyter, S. Theologiæ Baccalaureus.

EX PALATINATV
ELECTORALI,

Abrahamus Scultetus, S. Theologiæ Doctor & Professor in Academia Heydelbergensi. Paulus Tossanus, S. Theologiæ Doctor, & Consiliarius in Senatu Ecclesiastico inferioris Palatinatus. Henricus Alting, S. Theologiæ Doctor, & Professor in Academia Heydelbergensi.

EX HASSIA,

Georgius Cruciger, S. Theologiæ Doctor, Professor, & pro tempore Rector Academiæ Marpurgensis. Paulus Steinius, Concionator Aulicus & S. Theologiæ in Collegio Nobilitatis Adelphico Mauritiano Professor Casellis. Daniel Angelocrator, Ecclesiæ Marpurgensis Pastor & vicinarum ad Lanum & Aederam Superintendens. Rodolphus Goclenius, Senior, Philosophiæ Purioris in Academia Marpurgensi Antecessor primarius, & nunc Decanus.

EX HELVETIA,

Ioannes Iacobus Breytingerus, Ecclesiæ Tigurinæ Pastor. Marcus Rutimeyerus, S. Theologiæ Doctor & Ecclesiæ Bernensis Minister. Sebastianus Beckius, S.S. Theologiæ Doctor, & Novi Testamenti Professor in Academia Basiliensi, ibidemque Facultatis Theologica Decanus. VVolfgangus Mayerus, S.S. Theologiæ Doctor, Ecclesiæ Basileensis Pastor. Iohannes Conradus Kochius Ecclesiæ Scaphusianæ Minister.

A CORRESPONDENTIA,
WEDDERAVICA,

Iohannes Henricus Alstedius, in Illustri Schola Nassovica, quæ est Herborna, Professor ordinarius. Georgius Fabricius, Ecclesiæ VVindeccensis in Comitatu Hannoverico Pastor & vicinarum Inspector.

EX REPUBLICA ET ECCLE-
SIA GENEVENSIS,

Ioannes Deodatus, in Ecclesiâ Genevensi Pastor, & in eadem Schola S.S. Theologiæ Professor. Theodorus Tronchinus, divini verbi Minister in Ecclesiâ Genevensi, & ibidem S.S. Theologiæ Professor.

EX REPUBLICA ET ECCLESIA
BREMENSIS,

Matthias Martininus, Illustris Scholæ Bremensis Rector, & in ea Divinarum litterarum Professor. Henricus Isselburgh, S. Theologiæ Doctor, in Bremensi Ecclesiâ ad B. Virginis, Iesu Christi servus, in Scholâ Novi Testamenti Professor. Ludovicus Crocius, S. Theologiæ Doctor, Ecclesiæ Bremensis ad S. Martini Pastor, & in Illustri Scholâ Veteris Testamenti & Philosophiæ practicæ Professor.

NATIONALIS DORDRECHTANÆ.
EX REPUBLICA ET ECCLESIA
EMDANÆ.

255

Daniel Bernardus Eilshemius, Emdanæ Ecclesiæ Pastor Senior. Ritzius Lucas Grimershemius, Emdanæ Ecclesiæ Pastor.

SS. THEOLOGIÆ PROFESSORES
RES BELGICI,

Johannes Polyander, S.S. Theologiæ Doctor, atque in Academia Leydensi Professor. Sibrandus Lubbertus, S.S. Theologiæ Doctor, & Professor in Academia Frisiorum. Franciscus Gonsarius, Sacrosanctæ Theologiæ Doctor, & Professor in Academia Groningæ & Omlandia. Antonius Thysius, sacra Theologiæ in Illustri Schola Geldro-velarica, quæ est Hardervici, Professor. Antonius Valeus, Pastor Ecclesiæ Middelburgensis, & ex eiusdem urbis Illustri Schola inter Theologos ad Synodum evocatus.

EX DUCATV GELDRIÆ ET
COMITATV ZVTPHANIENSI,

Gulielmus Stephani, S.S. Theologiæ Doctor, & Arnhemensis Ecclesiæ Pastor. Ellardus à Mehen, Ecclesiæ Hardovicenæ Pastor. Johannes Bouillet, Pastor Ecclesiæ VVarnsfeldensis. Iacobus Verheyden, Senior Ecclesiæ Noviomagensis, & Scholæ Rector.

EX HOLLANDIÀ AVSTRALI,

Balthasar Lydius, M. F. Pastor Ecclesiæ Dei in urbe Dordrecht. Heuricus Arnoldi, Ecclesiastes Delphensis. Gislebertus Voetius, Ecclesiæ Heusdana Pastor. Arnoldus Musius ab Holy, Baillivus Suyd-Hollandia, Senior Ecclesiæ Dordrechtanæ. Johannes de Laet, Senior Ecclesiæ Leydensis.

EX HOLLANDIÀ BOREALI,

Iacobus Triglandius, Pastor Ecclesiæ Amstelodamensis. Abrahamus à Doreslaer, Pastor Ecclesiæ Enchusana. Samuel Bartholdus, Pastor Ecclesiæ Monachodamensis. Theodorus Heyngius, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis. Dominicus ab Heemskerck, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis.

EX ZELANDIÀ,

Godefridus Vdemannus, Pastor Ecclesiæ Ziriſcænæ. Cornelius Regius, Ecclesiæ Goesanæ Pastor. Lambertus de Rijcke, Ecclesiæ Bèrgiſomianæ Pastor. Iofias Vosbergius, Senior Ecclesiæ Middelbùrgensis. Adrianus Hofferus, urbis Ziriſcæ Senator, & Ecclesiæ ibidem Senior.

EX PROVINCIA VLTRAIECTINA,

Johannes Dibbeſius, Pastor Dordacenus, Synodi Orthodoxæ Vltrajectinæ Deputatus. Arnoldus Oortcampius, Ecclesiæ Amersfortianæ Pastor.

EX FRISIA.

Florentius Iohannis, Iesu Christi crucifixi Servus in Ecclesiâ Snezana. Philippus Danielis Eilshemius, Pastor Ecclesiæ Harlingensis. Kempo Harinxma à Donia, Senior Ecclesiæ Leo-verdienſis. Tacitus ab Aylma, Senior Ecclesiæ in Bùrgirdt, Hichtum, & Hartwardt.

EX TRANSISVLANIA,

Casparus Sibelius, Pastor Ecclesiæ Daventriensis. Hermannus Vriſerding, Ecclesiæ Survolana in Evangelio Christi Minister. Hieronymus Vogelius, Hasseltanæ Ecclesiæ Pastor, tempore deputationis inserviens Ecclesiæ Orthodoxæ Campensi. Iohannes Langius, Ecclesiastes

ſtaſtes Föllenhovianſis. Wilhelmus à Broickhuſſen ten Doerne, tanquam Senior deputatus. Iohannes à Laurvick, tanquam Senior deputatus.

EX CIVITATE GRONINGENSI ET OMLANDIIS,

Cornelius Hillenius, Servus Ieſu Chriſti in Eccleſia Groningana: Georgius Placius, Paſtor Eccleſiæ Appingadammonenſis. VVolfgangus Agricola, Paſtor Eccleſiæ Bedumana. VVigboldus Homerus, Eccleſiæ Midvoldanae Paſtor. Egbertus Halbes, Eccleſiæ Groningana Senior. Iohannes Ruſelart, Senior Eccleſiæ Stedumana.

EX DRENTIA,

Themo ab Affcheberg, Paſtor Eccleſiæ Meppelenſis. Patroclus Romelingius, Paſtor Eccleſiæ Rhuinenſis.

EX ECCLESIIS GALLOBELGICIS,

Daniel Colonius, Paſtor Eccleſiæ Leydenſis, & Regens Collegij Gallo-Belgici in Academia Leydenſi. Ioannes Crutius, Paſtor Eccleſiæ Haerlemenſis. Ioannes Doucher, Paſtor Eccleſiæ Fliſſinganae. Ieremias de Pours, Eccleſiæ Gallo-Belgicae Middelburgenſis Paſtor. Everardus Beckerus, Senior Eccleſiæ Gallo-Belgicae Middelburgenſis. Petrus Pontanus, Senior Eccleſiæ Amſtelodamenſis.

TERTIVM ET QVARTVM DOCTRINÆ CAPVT DE HOMINIS

CORRVPTIONE ET CONVERSIONE

ad Deum, ejuſque modo.

Articulus Primus.

Homo ab initio ad imaginem Dei conditus, vera & ſalutari ſui Creatoris & rerum ſpiritualium notitia in mente, & iuſtitia in voluntate & corde, puritate in omnibus affectibus exornatus, adeoque totus ſanctus fuit: ſed diaboli inſtinctu, & libera ſua voluntate à Deo deſciſcens, eximijs iſtis donis ſciipſum orbavit: atque è contrario eorum loco cœcitatē, horribiles tenebras, vanitatem ac perversitatem iudicii in mente, malitiam, rebellionem, ac duritiem in voluntate, & corde, impuritatem denique in omnibus affectibus contraxit.

II.

Qualis autem poſt lapſum fuit homo, tales & liberos procreavit, corruptus nempe corruptos: corruptione ab Adam in omnes poſteros, ſolo Chriſto excepto, non per imitationē (quod Pelagiani olim voluerunt) ſed per vitioſæ naturę propagationem, juſto Dei iudicio, derivata.

III.

Itaque omnes homines in peccato concipiuntur, & filij iræ naſcuntur, inepti ad omne bonum ſalutare, propenſi ad malum, in peccatis mortui, & peccati ſervi & abſque Spiritus Sancti regenerantis gratia, ad Deum redire, naturam depravatam corrigere, vel ad ejus correctionem ſe diſponere nec volunt, nec poſſunt.

Reſiduum

IV.

Residuum quidem est post lapsum in homine lumen aliquod naturæ, cujus beneficio ille notitias quasdam de Deo, de rebus naturalibus, de discrimine honestorum & turpium retinet, & aliquod virtutis ac disciplinæ externæ studium ostendit: Sed tantum abest ut hoc naturæ lumine ad salutarem Dei cognitionem pervenire, & ad eum se convertere possit, ut ne quidem eo in naturalibus ac civilibus recte utatur. Quinimo quaecunque id demum sit, id totum varijs modis contaminet, atque in injustitia detineat. Quod dum facit, coram Deo inexcusabilis redditur.

V.

Quæ luminis naturæ, eadem hic Decalogi per Moſen à Deo Judæis peculiariter traditi est ratio. Cum enim is magnitudinem quidem peccati retegat, ejusque hominem magis ac magis reum peragat, sed nec remedium exhibeat, nec vires emergendi ex miseria conferat, adeoque per carnem infirmatus transgressorem in maledictione relinquat, non potest homo per eum salutarem gratiam obtinere.

VI.

Quod igitur nec lumen naturæ, nec lex potest, id Spiritus sancti virtute præstat Deus, per sermonem, siue ministerium reconciliationis, quod est Euangelium de Messia, per quod placuit Deo homines credentes, tam in Veteri quam in Novo Testamento, servare.

VII.

Hoc voluntatis suæ mysterium Deus in Veteri Testamento paucioribus patefecit; in Novo Testamento pluribus, sublato jam populorum discrimine, manifestat. Cujus dispensationis causa, non in gentis unius præ aliâ dignitate, aut meliore luminis naturæ usu, sed in liberrimo beneplacito, & gratuita dilectione Dei est collocanda. Vnde illi, quibus præter & contra omne meritum tanta fit gratia, eam humili & grato corde agnoscere; in reliquis autem, quibus ea gratia non fit, severitatem & justitiam judiciorum Dei cum Apostolo adorare, nequaquam vero curiose scrutari debent.

VIII.

Quotquot autem per Euangelium vocantur, serio vocantur. Serio enim & verissime ostendit Deus verbo suo, quid sibi gratum sit. nimirum, ut vocati ad se veniant. Serio etiam omnibus ad se venientibus & credentibus requiem animarum & vitam æternam promittit.

IX.

Quod multi per Ministerium Euangelij vocati, non veniunt & non convertuntur, hujus culpa non est in Euangelio, nec in Christo per Euangelium oblato, sed in Deo per Euangelium vocante, & dona etiam varia ijs conferente, sed in vocatis ipsis, quorum aliqui verbum vitæ non admit-

tunt securi, alij admittunt quidem, sed non in cor immittunt: ideoque post evanidum fidei temporaria gaudium resiliunt; alij spinis curarum & voluptatibus sæculi semen verbi suffocant, fructusque nullos proferunt. Quod Servator noster feminis parabola docet, Matth. cap. 13.

X.

Quod autem alij, per ministerium Evangelij vocati veniunt & convertuntur, id non est adscribendum homini, tanquam seipsum per liberum arbitrium ab aliis pari vel sufficiente gratia ad fidem & conversionem instructis discernenti, (quod superba Pelagij hæresis statuit) sed Deo; qui ut suos ab æterno in Christo elegit, ita eosdem in tempore efficaciter vocat, fide & resipiscencia donat; & è potestate tenebrarum erutos in Filij sui regnum transfert; ut virtutes ejus, qui ipsos è tenebris in admirandam hanc lucem vocavit, prædicent, & non in se, sed in Domino, glorientur, Scriptura Apostolica passim id testante.

XI.

Cæterum, quando Deus hoc suum beneplacitum in electis exequitur, seu veram in ijs conversionem operatur, non tantum Evangelium illis externe prædicari curat, & mentem eorum per Spiritum sanctum potenter illuminat, ut recte intelligant & dijudicent quæ sunt Spiritus Dei; sed ejusdem etiam Spiritus regenerantis efficacia ad intima hominis penetrat, cuncta clausum aperit, durum emollit, præputiatum circumcidit, voluntati novas qualitates infundit, facitque eam ex mortua vivam, ex mala bonam, ex nolente volentem, ex refractaria morigeram, agitque & roborat eam, ut cuncta arbor bona, fructus bonarum actionum proferre possit.

XII.

Atque hæc est illa tantò opere in Scripturis prædicata regeneratio, nova creatio, suscitatio è mortuis, & vivificatio, quam Deus sine nobis, in nobis operatur. Ea autem neutiquam fit per solam forinsecus insonantem doctrinam, moralem suasionem, vel talem operandi rationem, ut post Dei (quoad ipsum) operationem, in hominis potestate maneat regenerari vel non regenerari, converti vel non converti; sed est plane supernaturalis, potentissima simul & suavissima, mirabilis, arcana, & ineffabilis operatio, virtute sua, secundum Scripturam (quæ ab Authore hujus operationis est inspirata) nec creatione, nec mortuorum resurrectione minor, aut inferior; adeo ut omnes illi, in quorum cordibus admirando hoc modo Deus operatur, certo, infallibiliter, & efficaciter regenerentur, & actu credant. Atque tum voluntas jam renovata, non tantum agitur & movetur à Deo, sed à Deo acta, agit & ipsa. Quamobrem etiam homo ipse per gratiam istam acceptam, credere & resipiscere, recte dicitur.

XIII.

Modum hujus operationis fideles in hac vita plene comprehendere non possunt, in eo interim acquiescentes, quod per istam Dei gratiam, se corde credere, & Servatorem suum diligere, sciunt ac sentiant.

XIV.

Sic ergo fides Dei donum est, non eo quod à Deo hominis arbitrio offeratur, sed quod hominì reipsa conferatur, inspiretur, & infundatur. Non etiam quod Deus potentiam credendi tantum conferat, consensum verò seu actum credendi ab hominìs deinde arbitrio expectet, sed quod & velle credere, & ipsum credere in hominè is efficiat, qui operatur & velle & facere, adeoque omnia operatur in omnibus.

XV.

Hanc gratiam Deus nemini debet, Quid enim debeat ei, qui prior dare nihil potest, ut ei retribuatur? Imò quid debeat ei, qui de suo nihil habet, præter peccatum & mendacium? Qui ergo gratiam illam accipit, soli Deo æternas debet & agit gratias; Qui illam non accipit, is aut hæc spiritualia omnino non curat, & in suo sibi placet: aut securus se habere inaniter gloriatur, quod non habet. Porro de ijs, qui externe fidem profitentur, & vitam emendant, optime secundum exemplum Apostolorum judicandum & loquendum est: penetrabilia enim cordium nobis sunt incomperta. Pro alijs autem qui nondum sunt vocati, orandus est Deus, qui, quæ non sunt, vocat tanquam sint. Neutiquam vero adversus eos est superbendum, ac si nosmetipsos discrevissemus.

XVI.

Sicuti verò per lapsum homo non desijt esse homo, intellectu & voluntate præditus, nec peccatum, quod universum genus humanum pervasit, naturam generis humani sustulit, sed depravavit, & spiritualiter occidit: ita etiam hæc divina regenerationis gratia, non agit in hominibus tanquam truncis & stipitibus, nec voluntatem ejusque proprietates tollit, aut invitam violenter cogit, sed spiritualiter vivificat, sanat, corrigit, suaviter simul ac potenter flectit: ut ubi antea plene dominabatur carnis rebellio & resistentia, nunc regnare incipiat prompta, ac sincera Spiritus obedientia; in quo vera & spiritualis nostræ voluntatis instauratio & libertas consistit. Qua ratione, nisi admirabilis ille omnis boni opifex nobiscum ageret, nulla spes esset hominì surgendi è lapsu per liberum arbitrium, per quod se, cum staret, præcipitavit in exitium.

XVII.

Quemadmodum etiam omnipotens illa Dei operatio, quæ vitam hanc nostram naturalem producit & sustentat, non excludit, sed requirit usum mediorum, per quæ Deus pro infinita sua sapientia & bonitate virtutem istam suam exercere voluit: ita & hæc prædicta supernaturalis Dei operatio, qua nos regenerat, neutiquam excludit, aut evertit usum Evangelij, quod sapientissimus Deus in semetì regenerationis, & cibum animæ ordinavit. Quare, ut Apostoli, & qui eos secuti sunt Doctores, de gratia hac Dei ad ejus gloriam, & omnis superbix depressio-

depressionem, pie populum docuerunt, neque tamen interim sanctis Evangelij monitis, sub Verbi, Sacramentorum, & Disciplinæ exercitio, eum continere neglexerunt: sic etiam nunc, absit, ut docentes aut discentes in Ecclesia Deum tentare præsumant, ea separando, quæ Deus pro suo beneplacito voluit esse conjunctissima: Per monita enim confertur gratia, & quò nos officium nostrum facimus promptius, hoc ipso Dei in nobis operantis beneficium solet esse illustrius, rectissimeque ejus opus procedit, cui soli omnis, & mediòrum, & salutaris eorum fructus atque efficaciam debetur gloria in secula. Amen.

REIECTIO ERRORVM.

Exposita doctrina Orthodoxa, Synodus

reijcit Errores eorum,

I.

Qui docent, Proprie dici non posse, quod peccatum originis per se sufficiat toti generi humano condemnando, aut temporales & æternas pœnas promittendo. Contradicunt enim Apostolo, dicenti Rom. 5. vers. 12. *Per unum hominem peccatum in mundum introijt, ac per peccatum mors, & ita in omnes homines mors transijt, in quo omnes peccaverunt.* Et vers. 16. *Reatus ex uno introijt ad condemnationem.* Item, Rom. 6. vers. 23. *Peccati stipendium mors est.*

II.

Qui docent, Dona spiritualia, sive habitus bonos, & virtutes, ut sunt bonitas, sanctitas, justitia, in voluntate hominis, cum primum crearetur, locum habere non potuisse, ac proinde nec in lapsu ab ea separari. Pugnat enim hoc cum descriptione imaginis Dei, quam Apostolus ponit Ephes. 4. vers. 24. ubi illam describit ex justitia & sanctitate, quæ omnino in voluntate locum habent.

III.

Qui docent, Dona spiritualia non esse in morte spirituali ab hominis voluntate separata, cum ea in se se nunquam corrupta fuerit, sed tantum per tenebras mentis, & affectuum inordinationem impedita: quibus impedimentis sublati, liberam suam facultatem sibi insitam exerere, id est, quodvis bonum sibi propositum, ex se aut velle, sive eligere; aut non velle, sive non eligere posse. Novum hoc & erroneum est, atque eo facit ut extollantur vires liberi arbitrij, contra Ieremiæ Prophetæ dictum Cap. 17. vers. 9. *Fraudulentum est cor ipsum supra omnia & peruersum:* Et Apostoli, Ephes. 2.3. *Inter quos (homines contumaces) & nos omnes conversati sumus olim in cupiditatibus carnis nostræ, facientes voluntates carnis ac cogitationum.*

IV.

Qui docent, *Hominem irregentum non esse proprie, nec totaliter in peccatis mortuum, aut omnibus ad bonum spirituale viribus destitutum, sed posse iustitiam vel vitam elurire ac sitire, sacrificiumque Spiritus contriti, & contribulati, quod Deo acceptum est, offerre*: Adversantur enim hæc apertis Scripturæ testimoniis, Ephes. 2. 1. 3. *Eratis mortui in offensis & peccatis.* & Genes. 6. 5. & 8. 21. *Imaginatio cogitationum cordis hominis, tantummodo mala est omni die.* Adhæc liberationem ex miseria & vitam elurire ac sitire, Deoque sacrificium Spiritus contriti offerre, regentorum est, & eorum qui beati dicuntur. Psal. 51. 19. & Matth. 5. 6.

V.

Qui docent, *Hominem corruptum & animale gratia communi, quæ ipsis est lumen naturæ, sive donis post lapsum relictis, tam recte uti posse, ut bono isto usu maiorem gratiam, puta Euangelicam, sive salutarem, & salutem ipsam gradatim obtinere possit.* Et hac ratione Deum se ex parte sua paratum ostendere, ad Christum omnibus revelandum, quandoquidem media ad Christi revelationem fidem, & respicientiam necessaria, omnibus sufficienter & efficaciter administret: Falsum enim hoc esse, præter omnium temporum experientiam, Scriptura testatur. Psal. 147. 19. 20. *Indicat verba sua Iacobo, statuta sua & iura sua Israël, non fecit ita ulli genti, & iura ista non novērunt.* Actor. 14. 16. *Deus servit præteritis etatibus, omnes gentes suis ipsarum viis, incedere.* Actor. 16. 6. 7. *Prohibiti sunt (Paulus cum suis) à Spiritu Sancto loqui sermonem Dei in Asia.* Et, *Quum venissent in Mysiam, tentabant ire versus Bithyniam, sed non permisit eis Spiritus.*

VI.

Qui docent, *In vera hominis conversione, non posse novas qualitates, habitus, seu dona in voluntatem ejus à Deo infundi, atque adeo fidem, quæ primum convertimur, & à qua fideles nominamur, non esse qualitatem seu donum à Deo infusum; sed tantum actum hominis, neque aliter donum dici posse, quam respectu potestatis ad ipsam perveniendi.* Contradicunt enim hæc Sacris Literis, quæ testantur Deum novas qualitates fidei, obedientiæ, ac sensus amoris sui, cordibus nostris infundere. Ierem. 31. 33. *Indam legem meam menti eorum, ac cordi eorum inscribam eam.* Esa. 44. vers. 3. *Effundam aquas super sitientem, & fluentia super aridam; effundam Spiritum meum super semen tuum.* Rom. 5. 5. *Charitas Dei effusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis:* Repugnant etiam continuæ praxi Ecclesiæ, sic apud Prophetam orantis, *Converte me Domine, & convertar,* Ierem. 31. vers. 18.

VII.

Qui docent, *Gratiam, quæ convertimur ad Deum, nihil aliud esse quam lenem suasionem; seu (ut alij explicant) nobilissimum agendi modum in conversione hominis, & naturæ humane convenientissimum esse, qui fiat suasionibus;*

suasionibus; nihilque obſtare quo minus vel ſola moralis gratia, homines animales reddat Spirituales; imo Deum non aliter quam morali ratione conſenſum voluntatis producere: atque in eo conſiſtere operationis divinae efficaciam, qua Satana operationem ſuperet, quod Deus æterna bona, Satan autem temporaria promittat. Omnino enim hoc Pelagianum eſt: & univerſæ Scripturæ contrarium, quæ præter hunc etiam alium, & longe efficaciorẽ ac diviniorem Spiritus Sancti agendi modum, in hominis converſione agnoſcit. Ezech. 36. 26. Dabo vobis cor novum, & Spiritum novum dabo in medio veſtri, & auferam cor lapideum, daboque cor carneum.

VIII.

Qui docent, Deum in hominis regeneratione eas ſuæ omnipotentie vires non adhibere, quibus voluntatem eius ad fidem & converſionem potenter & inſallibiliter ſelectat; Sed poſtis omnibus gratiæ operationibus, quibus Deus ad hominem convertendum utitur, hominem tamen Deo, & Spiritui regenerationem eius intendenti, & regenerare ipſum volenti, ita poſſe reſiſtere, & actu ipſo ſæpe reſiſtere, ut ſui regenerationem prorsus impediatur, atque adeo in ipſius manere poteſtate, ut regeneretur vel non regeneretur. Hoc enim nihil aliud eſt, quam tollere omnem efficaciam gratiæ Dei in noſtri Converſione, & actionem Dei omnipotentis ſubjicere voluntati hominis, idque contra Apoſtolos qui docent: Nos credere pro efficacitate ſortis roboris Dei. Ephel. 1. 19. Et, Deum bonitatis ſuæ gratuitam benevolentiam & opus fidei potenter in nobis complere. 2. Theſ. 1. 11. Item, Divinam ipſius vim omnia nobis donaſſe, quæ ad vitam & pietatem pertinent. 2. Pet. 1. 3.

IX.

Qui docent, Gratiã & liberum arbitrium eſſe cauſſas partiales ſimul concurrentes ad Converſionis initium; nec gratiam ordine cauſalitatis, efficientiam voluntatis antecedere; id eſt, Deum non prius hominis voluntatem efficaciter iuvare ad Converſionem, quam voluntas ipſa hominis ſe movet ac determinat. Hoc enim dogma Eccleſia priſca in Pelagianis jam olim condemnavit, ex Apoſtolo Rom. 9. 16. Non eſt volentis nec currentis, ſed Dei miſerentis. &, 1. Cor. 4. 7. Quis te diſcernit? &, Quid habes quod non acceperis? Item, Philip. 2. 13. Deus eſt qui in vobis operatur ipſum velle & perficere pro ſuo beneplacito.

Ira nos ſentire & judicare, manuum noſtrarum ſubſcriptione teſtamur,

Iohannes Bogermannſis, Paſtor Eccleſiæ Leoverdienſis, & Synodi Præſes. Iacobus Rölandus, Paſtor Eccleſiæ Amſtelodamenſis, & Præſidis Aſſeſſor. Hermannus Faulkelius, Paſtor Eccleſiæ Middelburgenſis, & Præſidis Aſſeſſor. Sebastianus Damman, Paſtor Eccleſiæ Zutphanienſis, & Synodi Scriba. Feſtus Hommius, Paſtor Eccleſiæ Leydenſis, & Synodi Scriba.

EX MAGNA BRITANNIA.

Georgius Episcopus Landavensis. Ioannes Davenantius, Presbyter, Doctor ac Sacre Theologie publicus Professor in Academia Cantabrigiensis & Collegij Reginalis idem Præles. Samuel VVardus, Presbyter, S. Theologie Doctor, Archidiaconus Fauntomerensis, & Collegij Sidneyani in Academia Cantabrigiensis Præfectus. Thomas Goadus, Presbyter, S. Theologie Doctor, Cathedralis Ecclesie Pauline Londinensis Præcentor. Guateus Balianquillus Scoto-Britannus, Presbyter, S. Theologie Baccalaureus.

EX PALATINATV,
ELECTORALI

Abrahamus Scultetus, S. Theologie Doctor & Professor in Academia He delbergenſi. Paulus Toſſinus, S. Theologie Doctor, & Conſiliarius in Senatu Eccleſiaſtico inferioris Palatinatus. Henricus Alting, S. Theologie Doctor, & Præſſor in Academia He delbergenſi.

EX HASSIA,

Georgius Cruciger, S. Theologia Doctor, Professor, & pro tempore Rector Academia Marpurgensis. Paulus Steinus, Concionator Aulicus & S. Theologie in Collegio Nobilitatis Adolphico Mauritzio Professor Caſſilis. Daniel Agelocrator, Ecclesie Marpurgensis Pastor & vicinarum ad Lärum & AEderam Superintendens. Rodolphus Goclenius, Senior, Philoſophia prioris in Academia Marpurgensi Agricæſor primarius, & nunc Decanus.

EX HELVETIA;

Iohannes Iacobus Breytbergerus, Ecclesie Tigurine Pastor. Marcus Rutimeyerus, S. Theologie Doctor & Ecclesie Bernensis Miniſter. Sebaſtianus Beckius, SS. Theologie Doctor, & Novi Teſtamenti Preſſor in Academia Faſſilenſi, ibidemque Facultatis Theologie Decanus. Volgangus Mayerus, SS. Theologie Doctor, Ecclesie Caſſileenſis Pastor. Iohannes Conradus Kochius, Ecclesie Saphuſianæ Miniſter.

A CORRESPONDENTIA
WEDDERAVICA,

Iohannes-Henricus Aſtedius in Illuſtri Schola Naſſorica, quæ eſt Herbarna, Profeſſor ordinarius. Georgius Fabricius Ecclesie VVindoccenſis in Comitatu Hannoverico Paſtor & vicinarum Inſpector.

EX REPUBLICA ET ECCLE-
SIA GENEVENSI,

Ioannes Deodatus, in Ecclesia Genevenſi Paſtor, & in eadem Schola SS. Theologie Profeſſor. Theodorus Tronchinus divini verbi Miniſter in Ecclesia Genevenſi, & ibidem SS. Theologie Profeſſor.

EX REPUBLICA ET EC-
CLESIA BREMENSI,

Matthias Martinus, Illuſtris Scholæ Bremerenſis Rector, & in ea Divinarum literarum Profeſſor. Henricus Iſſelburg S. Theologia Doctor, in Bremenſi Ecclesia ad B. Virginis Ieſu Chriſti ſervans, & in Schola Novi Teſtamenti Profeſſor. Ludovicus Crocius S. Theologie Doctor, Ecclesie Bremenſis ad S. Martini Paſtor, & in Illuſtri Schola Veteris Teſtamenti & Philoſophiæ practice Profeſſor.

EX REPUBLICA ET ECCLESIA
EMDANA.

*Daniel Bernardus Eilshemius, Emdana Ecclesiæ Pastor Senior. Ritzius Lucas Gri-
merfhemius, Emdana Ecclesiæ Pastor.*

SS. THEOLOGIÆ PROFESSO-
RES BELGICI,

*Iohannes Polyander, SS. Theologiæ Doctör, atque in Academia Leydensi Professor.
Sibrandus Lubbertus, SS. Theologiæ Doctör, & Professor in Academia Frisorum. Fran-
ciscus Gomarus, Sacrosanctæ Theologiæ Doctör, & Professor in Academia Groningæ &
Omlandæ. Antonius Tysius, sacre Theologiæ in Illustri Schola Geldro-Velavica, quæ
est Hardervici, Professor. Antonius Valeus, Pastor Ecclesiæ Middelburgensis, & ex
eiusdem urbis Illustri Scholainter Theologos ad Synodum evocatus.*

EX DVCATV GELDRIÆ ET
COMITATV ZVTPHANIENSI,

*Gulielmus Stephani, SS. Theologiæ Doctör, & Arnhemienfis Ecclesiæ Pastor. Ellardus
à Meben, Ecclesiæ Hardrovicena Pastor. Iohannes Bouillet, Pastor Ecclesiæ VVarnsfelden-
fis. Iacobus Verheyden, Senior Ecclesiæ Noviromagensis, & Scholæ Rector.*

EX HOLLANDIA AVSTRALI,

*Balthasar Lydius, M. F. Pastor Ecclesiæ Dei in urbe Dordrecht. Henricus Arnoldi,
Ecclesiastes Delphenfis. Gisbertus Voetius, Ecclesiæ Henslanæ Pastor. Arnoldus Mu-
sius ab Holy, Bailivus Suyd-Hollandiæ, Senior Ecclesiæ Dordrechtana. Iohannes de Laet,
Senior Ecclesiæ Leydenfis.*

EX HOLLANDIA BOREALI,

*Iacobus Triglandius, Pastor Ecclesiæ Amstelodamensis. Abrahamus à Doreslaer, Pastor
Ecclesiæ Enchusana. Samuel Bartholdus, Pastor Ecclesiæ Monachodamensis. Theodorus
Heyngius, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis. Dominicus ab Heemskerck, Senior Ecclesiæ
Amstelodamensis.*

EX ZELANDIA,

*Godefridus Vdemannus, Pastor Ecclesiæ Ziriczeana. Cornelius Regius, Ecclesiæ Goesanæ
Pastor. Lambertus de Rijke, Ecclesiæ Bergizomianæ Pastor. Iosias Vosbergius, Senior Ec-
clesiæ Middelburgensis. Adrianus Hofferus, urbis Zirizæ Senator, & Ecclesiæ ibidem Senior.*

EX PROVINCIA VLTRAIECTINA,

*Iohannes Dibbezius, Pastor Dordracenus, Synodi Orthodoxæ Vltraiectinæ Deputatus.
Arnoldus Oortcampius, Ecclesiæ Amersfortiana Pastor.*

EX FRISIA.

*Florentius Iohannis, Iesu Christi crucifixi Servus in Ecclesiæ Snecana. Philippus Danielis
Eilshemius, Pastor Ecclesiæ Harlingenfis. Kempus Harinxma à Donia, Senior Ecclesiæ Leo-
verdiensis. Tacitus ab Aysma, Senior Ecclesiæ in Buirgirdt, Hichtum, & Hartwardt.*

EX TRANSISVLANIA,

Casparus Sibelius, Pastor Ecclesiæ Daventriensis. Hermannus Wiferding, Ecclesiæ Svollanæ in Evangelio Christi Minister. Hieronymus Vogelius, Hasseltanæ Ecclesiæ Pastor, tempore deputationis inserviens Ecclesiæ Orthodoxæ Campensis. Iohannes Langius, Ecclesiastes Vollenhorvianus. Wilhelmus à Broickhuysen ten Doerne, tanquam Senior deputatus. Iohannes à Laurwick, tanquam Senior deputatus.

EX CIVITATÈ GRONINGENSI
ET OMLANDIIS,

Cornelius Hillenius, Servus Iesu Christi in Ecclesiâ Groningana. Georgius Placius, Pastor Ecclesiæ Appingadammonensis. Wolfgangus Agricola, Pastor Ecclesiæ Bedumana. Vigboldus Homerus, Ecclesiæ Midvoldanæ Pastor. Egbertus Halbes, Ecclesiæ Groningana Senior. Iohannes Rufelaert, Senior Ecclesiæ Stedumana.

EX DRENTIA,

Themo ab Asscheberg, Pastor Ecclesiæ Meppelensis. Patroclus Romelingius, Pastor Ecclesiæ Rhuiensis.

EX ECCLESIIS GALLO-BELGICIS,

Daniel Colonius, Pastor Ecclesiæ Leydensis, & Regens Collegij Gallo-Belgici in Academia Leydensi. Ioannes Crucius, Pastor Ecclesiæ Harlemensis. Ioannes Doucherus, Pastor Ecclesiæ Flissingana. Ieremias de Pours, Ecclesiæ Gallo-Belgica Middelburgensis Pastor. Everardus Beckerus, Senior Ecclesiæ Gallo-Belgica Middelburgensis. Petrus Pontanus, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis.

QVINTVM DOCTRINÆ CAPVT

DE

PERSEVERANTIA
SANCTORVM.

I.

QUos Deus secundum propositum suum, ad communionem Filij sui Domini nostri Iesu Christi, vocat, & per Spiritum Sanctum regenerat, eos quidem & à peccati dominio & servitute, non autem à carne, & corpore peccati, penitus in hac vita liberat.

II.

Hinc quotidiana infirmitatis peccata oriuntur, & optimis etiam Sanctorum operibus nævi adhærescunt: quæ illis perpetuam sese coram Deo humiliandi, ad Christum crucifixum confugiendi, carnem magis ac magis, per Spiritum precum & sancta pietatis exercitia, mortificandi, & ad perfectionis metam suspirandi, materiam suggerunt: tantisper dum hoc mortis corpore soluti, cum Agno Dei in cælis regnent.

Z

Propter

III.

Propter istas peccati inhabitantis reliquias, & mundi insuper ac Satanz tentationes, non possent conversi in ista gratia perstare, si suis viribus permitterentur. Sed fidelis est Deus, qui ipsos in gratia semel collata misericorditer confirmat, & in eadem usque ad finem potenter conservat.

IV.

Etsi autem illa potentia Dei, vere fideles in gratia confirmantis & conservantis, maior est, quam quæ à carne superari possit; non semper tamen conversi ita à Deo aguntur & moventur, ut non possint in quibusdam actionibus particularibus à ductu gratiæ, suo vitio, recedere, & à carnis concupiscentiis seduci, iisque obsequi. Quapropter ipsis perpetuo est vigilandum & orandum, ne in tentationes inducantur. Quod cum non faciunt, non solum à carne, mundo, & Satana, in peccata etiam gravia & atrocia abripi possunt, verum etiam interdum iusta Dei permissione abripiuntur. Quod tristes Davidis, Petri, aliorumque Sanctorum lapsus, in sacra Scriptura descripti, demonstrant.

V.

Talibus autem enormibus peccatis Deum valde offendunt, reatum mortis incurrunt, Spiritum S. contristant, fidei exercitium interrumpunt, conscientiam gravissime vulnerant, sensum gratiæ nonnunquam ad tempus amittunt: donec per seriam resipiscentiam in viam revertentibus paternus Dei vultus rursus affulgeat.

VI.

Deus enim, qui dives est misericordia, ex immutabili electionis proposito, Spiritum Sanctum, etiam in tristibus lapsibus, à suis non prorsus aufert; nec eousq; eos prolabi sinir, ut gratia Adoptionis, ac Iustificationis statu excidant, aut peccatum ad mortem, sive in Spiritum Sanctum committant, & ab eo penitus deserti, in exitium æternum sese præcipitent.

VII.

Primo enim in istis lapsibus conservat in illis semen illud suum immortale, ex quo regeneriti sunt, ne illud pereat aut excutiat. Deinde per verbum & Spiritum suum, eos certo & efficaciter renovat ad pœnitentiam, ut de admissis peccatis ex animo & secundum Deum doleant, remissionem in sanguine Mediatoris, per fidem, contrito corde, expetant, & obtineant, gratiam Dei reconciliati iterum sentiant, miserationes per fidem eius adorent, ac deinceps salutem suam cum timore & tremore studiosius operentur.

VIII.

Ita non suis meritis, aut viribus; sed ex gratuita Dei misericordia
id ob-

id obtinent, ut nec totaliter fide & gratia excidant, nec finaliter in lapsibus maneat aut pereant. Quod quoad ipsos, non tantum facile fieri posset, sed & indubie fieret; respectu autem Dei, fieri omnino non potest: cum nec consilium ipsius mutari, promissio excidere, vocatio secundum propositum revocari, Christi meritum, intercessio, & custodia irrita reddi, nec Spiritus Sancti obsignatio frustranea fieri, aut deleri possit.

IX.

De hac electorum ad salutem custodia, vereque fidelium in fide perseverantia, ipsi fideles certi esse possunt, & sunt, pro mensura fidei, quā certo credunt se esse & perpetuo mansuros vera & viva Ecclesiæ membra, habere remissionem peccatorum, & vitam æternam.

X.

Ac proinde hæc certitudo non est ex peculiari quadam revelatione, præter aut extra Verbum facta, sed ex fide promissionum Dei, quas in Verbo suo copiosissime in nostrum solatium revelavit: ex testimonio *Spiritus Sancti testantis cum Spiritu nostro nos esse Dei filios & hæredes*. Rom. 8. 16. Denique ex serio & sancto bonæ conscientiæ & bonorum operum studio. Atque hoc solido obtinendæ victoriæ solatio, & infallibili æternæ gloriæ artha, si in hoc mundo Electi Dei destituerentur, omnium hominum essent miserari.

XI.

Interim testatur Scriptura fideles in hac vita cum variis carnis dubitationibus conflictari, & in gravi tentatione constitutos, hanc fidei plerophoriam, ac perseverantiæ certitudinem, non semper sentire. Verum Deus, Pater omnis consolationis, *supra vires tentari eos non sinit, sed cum tentatione præstat eversionem*. 1. Cor. 10. 13. ac per Spiritum Sanctum perseverantiæ certitudinem in iisdem rursus excitat.

XII.

Tantum autem abest, ut hæc perseverantiæ certitudo, vere fideles superbos, & carnaliter securos reddat, ut è contrario humilitatis, filialis reverentiæ, veræ pietatis, patientiæ in omni lucta, precum ardentium, constantiæ in cruce, & veritatis confessione, solidique in Deo gaudij vera sit radix: & consideratio istius beneficij sit stimulus ad serium & continuum gratitudinis & bonorum operum exercitium; ut ex Scripturæ testimoniis & Sanctorum exemplis constat.

XIII.

Neque etiā in iis, qui à lapsu instaurantur, lasciviam aut pietatis incuriam procreat rediviva perseverantiæ fiducia; sed multo maiorem curam, de viis Domini sollicite custodiendis, quæ preparatæ sunt, ut in illis ambulando perseverantiæ suæ certitudinem retineant, ne propter

paternæ benignitatis ab usum propitij Dei facies, (cujus contemplatio pijs vita dulcior, subductio morte acerbior) denuo ab ipsis avertatur, & sic in graviore animi cruciatus incidant.

XIV.

Quemadmodum autem Deo placuit, opus hoc suum gratiæ per prædicationem Evangelij in nobis inchoare, ita per ejusdem auditum, lectionem, meditationem, adhortationes, minas, promissa, nec non per usum Sacramentorum, illud conservat, continuat, & perficit.

XV.

Hanc de vere credentium ac Sanctorum Perseverantia, ejusque certitudine, doctrinam, quam Deus ad nominis sui gloriam, & piarum animarum solatium in verbo suo abundantissime revelavit, cordibusque fidelium imprimit, caro quidem non capit, Satanas odit, mundus ridet, imperiti & hypocritæ in abusum rapiunt, Spiritusque erronei oppugnant; sed Sponsa Christi, ut inestimabilis pretij thesaurum, tenerrime semper dilexit, & constanter propugnavit: quod ut porro faciat procurabit Deus, adversus quem nec consilium valere, nec robur ullum prævalere potest. Cui soli Deo, Patri, Filio, & Spiritui Sancto, sit honos & gloria in sempiternum. Amen.

REIECTIO ERRORVM. CIRCA
DOCTRINAM
DE
PERSEVERANTIA
SANCTORVM.

Exposita doctrina Orthodoxa, Synodus

rejecit Errores eorum,

I.

Qui docent, Perseverantiam vere fidelium, non esse effectum Electionis, aut donum Dei, morte Christi partum, sed esse conditionem novi fœderis, ab homine ante sui Electionem ac Iustificationem (ut ipsi loquuntur) peremptoriam, liberæ voluntate præstandam. Nam Sacra Scriptura testatur, eam ex Electione sequi, & vi mortis, resurrectionis & intercessionis Christi Electis donari. Rom. 11. 7. Electio assecuta est, reliqui occalluerunt. item Rom. 8. 32. Qui proprio Filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit ipsum, quomodo non cum eo nobis omnia donabit? Quis intentabit crimina adversus Electos Dei? Deus est, qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus is est, qui mortuus est, imo qui etiam resurrexit, qui etiam sedet ad dexteram Dei, qui etiam intercedit pro nobis. Quis nos separabit à dilectione Christi?

II.

Qui docent, Deum quidem hominem fidelem sufficientibus ad perseverandum viribus instruere, ac paratum esse eas in ipso conservare, si officium faciat: positis

positis tamen illis omnibus, quæ ad perseverandum in fide necessaria sunt, quæque Deus ad conservandam fidem adhibere vult, pendere semper à voluntatis arbitrio, ut perseveret, vel non perseveret. Hæc enim sententia manifestum Pelagianismum continet: & homines, dum vult facere liberos, facit sacrilegos, contra perpetuum Euangelicæ doctrinæ consensum, quæ omnem gloriandi materiam homini adimit; & huius beneficii laudem soli divinæ gratiæ transcribit: & contra Apostolum testantem: Deum esse qui confirmabit nos usque in finem inculpatos in die Domini nostri Jesu Christi. I. Cor. I. 8.

III.

Qui docent, Vere credentes & regenitos non tantum posse à fide iustificante, item gratia & salute totaliter & finaliter excidere, sed etiam reipsa non raro eisdem excidere, atque in æternum perire. Nam hæc opinio ipsam iustificationis ac regenerationis gratiam, & perpetuam Christi custodiam irritam reddit, contra disertam Apostoli Pauli verba, Rom. 5. 9. Si Christus pro nobis mortuus est, quum adhuc essemus peccatores, multo igitur magis, iam iustificati in sanguine eius, servabimur per ipsum ab ira. Et contra Apostolum Johannem, Ioh. 3. 9. Omnis qui natus est ex Deo, non dat operam peccato: quia semen eius in eo manet, nec potest peccare, quia ex Deo genitus est. Nec non contra verba Iesu Christi, Ioha. 10. 28. 29. Ego vitam æternam do vobis meis, & non peribunt in æternum, nec rapiet eas quisquam de manu mea; Pater meus, qui mihi eas dedit, maior est omnibus, nec ullus potest eas rapere de manu Patris mei.

IV.

Qui docent, Vere fideles ac regenitos posse peccare peccato ad mortem, vel in Spiritum Sanctum, Quum idem Apostolus Iohan. cap. 5. postquam vers. 16. 17. peccantium ad mortem meminisset, & pro iis orare vetuisset, statim vers. 18. subiungat: Scimus quod quisquis natus est ex Deo, non peccat (nempe illo peccati genere) sed qui genitus est ex Deo, conservat seipsum, & malignus ille non tangit eum.

V.

Qui docent, Nullam certitudinem futuræ perseverantiæ haberi posse in hac vita, absque speciali revelatione. Per hanc enim doctrinam vere fidelium solida consolatio in hac vita tollitur, & Pontificiorum dubitatio in Ecclesiam reducit. Sacra vero Scriptura passim hanc certitudinem, non ex speciali & extraordinaria revelatione, sed ex proprijs filiorum Dei signis, & constantissimis Dei promissionibus petit. Imprimis Apostolus Paulus, Ro. 8. 39. Nulla res creata potest nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu, Domino nostro. Et Iohannes, Epist. I. cap. 3. 34. Qui servat mandata eius, in eo manet, & ille in eo: & per hoc novimus ipsum in nobis manere, ex Spiritu, quem dedit nobis.

VI.

Qui docent, Doctrinam de perseverantiæ ac salutis certitudine, ex natura & indole sua, esse carnis pulvinar, & pietati, bonis moribus, precibus alijsque sanctis exercitijs noxiam: Contra vero de ea dubitare, esse laudabile. Hi enim demonstrant

strant se efficaciam divinæ gratiæ, & inhabitantis Spiritus S. operationem ignorare: & contradicunt Apostolo Iohanni contrarium disertis verbis affirmanti, Epist. 1. Cap. 3. 2. 3. *Dilecti mei, nunc filij Dei sumus, sed nondum patefactum est id quod erimus. Scimus autem fore, ut quum ipse patefactus fuerit, similes ei simus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Et quisquis habet hanc spem in eo, purificat seipsum, sicut & ille purus est.* Hi præterea Sanctorum tam Veteris quam Novi Testamenti exemplis redarguuntur, qui licet de sua perseverantia & salute essent certi, in precibus tamen, alijsque pietatis exercitijs, assidui fuerunt.

VII.

Qui docent, *Fidem temporariorum à justificante & salvifica fide non differre, nisi sola duratione.* Nam Christus ipse Matth. 13. 20. & Luc. 8. 13. ac deinceps, triplex præterea inter temporarios & veros fideles discrimen manifestò constituit, quum illos dicit semen recipere in terra petrosa, hos in terra bona, seu corde bono: illos carere radice, hos radicem firmam habere: illos fructibus esse vacuos, hos fructum suum diversa mensura, constanter seu perseveranter, proferre.

VIII.

Qui docent, *Non esse absurdum, hominem priore regeneratione extincta, iterato, imò sæpius renasci.* Hic enim per hanc doctrinam negant seminis Dei, per quod renascimur, incorruptibilitatem: adversus testimonium Apostoli Petri, Epist. 1. cap. 1. 23. *Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili.*

IX.

Qui docent, *Christum nunquam rogasse pro infallibili credentium in fide Perseverantia.* Contradicunt enim ipsi Christo, dicenti, Luc. 22. 32. *Ego rogaui pro te, Petre, ne deficiat fides tua: Et Evangelistæ Iohanni, testanti, Ioh. 17. 20. Christum non tantum pro Apostolis, sed etiam pro omnibus, per sermonem ipsorum credituris, orasse: vers. 11. Pater Sancte, conserva eos in nomine tuo: Et vers. 15, Non oro ut eos tollas à mundo, sed ut conserves eos à malo.*

CONCLUSIO.

Atque hæc est perspicua, simplex, & ingenua Orthodoxæ de quinque Articulis in Belgio controversis doctrinæ declaratio; & Errorum, quibus Ecclesiæ Belgicæ aliquamdiu sunt perturbatæ, reiectio. quam Synodus ex verbo Dei desumptam, & Confessionibus Reformatarum Ecclesiarum consentaneam esse iudicat. Unde liquido apparet eos, quos id minimè decuit, citra omnem veritatem, æquitatem, & charitatem, populo inculcatum voluisse,

Doctrinam Ecclesiarum Reformatarum de Prædestinatione & annexis ei capitibus, proprio quodam genio atque impulsu, animos hominum ab omni pietate & religione abducere. Esse carnis & Diaboli pulvinar, arcemque Satanae, ex qua omnibus insidietur, plurimos sauciet, & multos tum desperationis, tum securitatis jaculis

faculis lethaliter confingat: Eandem facere Deum autorem peccati, injustum, Tyrannum, Hypocritam; nec aliud esse quam interpolatum Stoicismum, Manicheismum, Libertinismum, Turcismum: Eandem reddere homines carnaliter securos, quippe ex ea persuasos Electorum saluti, quomodocunque vivant, non obesse, ideoque eos secure atrocissima quæque scelera posse perpetrare: Reprobis ad salutem non prodesse; si vel omnia Sanctorum opera vere fecerint: Eadem doceri Deum nudo puroque voluntatis arbitrio, absque omni ullius peccati respectu, vel intuitu, maximam mundi partem ad æternam damnationem prædestinasse & creasse: Eodem modo, quo electio est fons & causa fidei ac bonorum operum, reprobationem esse causam infidelitatis & impietatis: Multos fidelium infantes ab uberibus matrum innoxios abripi & tyrannice in gehennam præcipitari, adeo ut ijs nec Baptismus, nec Ecclesia in eorum Baptismo preces, prodesse queant. Et quæ eius generis sunt alia plurima, quæ Ecclesiæ Reformatæ non solum non agnoscunt, sed etiam toto pectore detestantur. Quare quotquot nomen Servatoris nostri Iesu Christi pie invocant, eos Synodus hæc Dordrechtana per nomen Domini obtestatur, ut de Ecclesiarum Reformatarum fide, non ex coacervatis hinc inde calumniis, vel etiam privatis nonnullorû, tum Veterum, tum Recentium Doctorum dictis, sæpe etiam aut mala fide citatis, aut corruptis, & in alienum sensum detortis, sed ex publicis ipsarum Ecclesiarum Confessionibus, & ex hac Orthodoxæ doctrinæ declaratione, unanimi omnium & singulorum totius Synodi membrorum consensu firmata, judicent. Calumniatores deinde ipsos serio monet, viderint quam grave Dei iudicium sint subituri, qui cõnita tot Ecclesiarum Confessiones, falsum testimonium dicunt, conscientias infirmorum turbant, multisque vere fidelium societatem suspectam reddere satagunt.

Postremo hortatur hæc Synodus omnes in Euangelio Christi Symmystas, ut in hujus doctrinæ pertractione, in Scholis atq; in Ecclesiis, pie & religiose versentur, eam tum lingua, tum calamo, ad divini nominis gloriam, vitæ sanctitatem, & consternatorum animorum solatium accommodent, cum Scriptura secundum fidei analogiam non solum sentiant, sed etiam loquantur; à phrasibus denique ijs omnibus abstineant, quæ præscriptos nobis genuini Sanctarum Scripturarum sensus limites excedunt, & protervis sophistis justam ansam præbere possint, doctrinam Ecclesiarum Reformatarum fugillandi, aut etiam calumniandi. Filius Dei Iesus Christus, qui ad dextram Patris sedens dat dona hominibus, sanctificet nos in veritate, eos qui errant adducat ad veritatem, calumniatoribus sanæ doctrinæ ora obstruat, & fidos verbi sui Ministros Spiritu Sapientiæ & discretionis instruat, ut omnia ipsorum eloquia ad gloriam Dei, & ædificationem auditorum, cedant. Amen.

Ita nos sentire & judicare, manuum nostrarum subscriptione testamur,

Iohannes Bogermannus, Pastor Ecclesiæ Leovardiensis, & Synodi Præses. Jacobus Rolandus, Pastor Ecclesiæ Amstelodamensis, & Præsidis Assessor. Hermannus Fankelius, Pastor

Ecclesiæ Middelburgensis, & Præsidis Assessor. Sebastianus Damman, Pastor Ecclesiæ Zutphanensis, & Synodi Scriba. Festus Hommius, Pastor Ecclesiæ Leydenfis, & Synodi Scriba.

EX MAGNA BRITANNIA,

Georgius, Episcopus Landavensis. Iohannes Davenantius, Presbyter: Doctor ac Sacræ Theologiæ publicus Professor in Academia Cantabrigiensi, & Collegij Reginalis ibidem Præses, Samuel VVardus, Presbyter: SS. Theologiæ Doctor, Archidiaconus Fauntonnensis, & Collegij Sidneyani in Academia Cantabrigiensi Præfectus. Thomàs Goadus, Presbyter: SS. Theologiæ Doctor, Cathedralis Ecclesiæ Paulinæ Londinensis Præcentor. Gualternus Balcanqualius, Scoto-Britannus, Presbyter, S. Theologiæ Baccalaureus.

EX PALATINATV
ELECTORALI,

Abrahamus Scultetus, S. Theologiæ Doctor & Professor in Academia Heydelbergensi, Paulus Tossanus, S. Theologiæ Doctor, & Consiliarius in Senatu Ecclesiastico inferioris Palatinatus. Henricus Alting, S. Theologiæ Doctor, & Professor in Academia Heydelbergensi.

EX HASSIA,

Georgius Cruciger, S. Theologiæ Doctor, Professor, & pro tempore Rector Academiæ Marpurgensis. Paulus Steinius, Concionator Aulicus & S. Theologiæ in Collegio Nobilitatis Adolphico Mauritiano Professor Cassellis. Daniel Angelocrator, Ecclesiæ Marpurgensis Pastor & vicinarum ad Lanum & Aederam Superintendens. Rodolphus Goclenius, Senior, Philosophiæ Purioris in Academia Marpurgensi Antecessor primarius, & nunc Decanus.

EX HELVETIA,

Ioannes Iacobus Breytingerus, Ecclesiæ Tigurinæ Pastor. Marcus Rutimeyerus, S. Theologiæ Doctor & Ecclesiæ Bernensis Minister. Sebastianus Beckius, SS. Theologiæ Doctor, & Novi Testamenti Professor in Academia Basiliensi, ibidemque Facultatis Theologiæ Decanus. Wolfgangus Mayerus, SS. Theologiæ Doctor, Ecclesiæ Basileensis Pastor. Iohannes Conradus Kochius Ecclesiæ Scaphusianæ Minister.

A CORRESPONDENTIA,
WEDDERAVICA,

Iohannes Henricus Alstedius, in Illustri Schola Nassovica, quæ est Herbornæ, Professor ordinarius. Georgius Fabricius, Ecclesiæ VVindeccensis in Comitatu Hannovico Pastor & vicinarum Inspector.

EX REPUBLICA ET ECCLESIA
GENEVENSI,

Ioannes Deodatus, in Ecclesia Genevensi Pastor, & in eadem Schola SS. Theologiæ Professor. Theodorus Tronchinus, divini verbi Minister in Ecclesia Genevensi, & ibidem SS. Theologiæ Professor.

EX REPUBLICA ET ECCLESIA
BREMENSI,

Matthias Martinus, Illustris Scholæ Bremensis Rector, & in ea Divinarum litterarum Professor. Henricus Isselburgh, S. Theologiæ Doctor, in Bremensi Ecclesia ad B. Virginis, Iesæ Christi servus, in Schola Novi Testamenti Professor. Ludovicus Crocius, S. Theologiæ Doctor, Ecclesiæ Bremensis ad S. Martini Pastor, & in Illustri Schola Veteris Testamenti & Philosophiæ præctiæ Professor.

255

NATIONALIS DORDRECHTANÆ.
EX REPUBLICA ET ECCLESIA
EMDANÆ,

Daniel Bernardus Eilshemius, Emdanæ Ecclesiæ Pastor Senior. Ritzius Lucas Grimmershemius, Emdanæ Ecclesiæ Pastor.

SS. THEOLOGIÆ PROFESSO-
RES BELGICI,

Iohannes Polyander, SS. Theologiæ Doctör, atque in Academia Leydensi Professor. Sibrandus Lubbertus, SS. Theologiæ Doctör, & Professor in Academia Frisiorum. Franciscus Gomarus, Sacrosanctæ Theologiæ Doctör, & Professor in Academia Groningæ & Omlandiæ. Antonius Thysius, sacre Theologiæ in Illustri Schola Geldro-Velavica, quæ est Hardervici, Professor. Antonius Valeus, Pastor Ecclesiæ Middelburgensis, & ex eiusdem urbis Illustri Schola inter Theologos ad Synodum evocatus.

EX DVCATV GELDRIÆ ET
COMITATV ZVTPHANIENSI,

Gulielmus Strehani, SS. Theologiæ Doctör, & Arnhemienfis Ecclesiæ Pastor. Ellardus à Mchen, Ecclesiæ Hardrovicenæ Pastor. Iohannes Bouillet, Pastor Ecclesiæ VVarnsfeldenfis. Iacobus Verheyden, Senior Ecclesiæ Norviomagensis, & Scholæ Rector.

EX HOLLANDIA AVSTRALI,

Balthasar Lydius, M. F. Pastor Ecclesiæ Dei in urbe Dordrecht. Henricus Arnoldi, Ecclesiastes Delphenfis. Gisbertus Voetius, Ecclesiæ Heusdanæ Pastor. Arnoldus Musius ab Holy, Bailivus Snyd-Hollandiæ, Senior Ecclesiæ Dordrechtanæ. Iohannes de Laet, Senior Ecclesiæ Leydensis.

EX HOLLANDIA BOREALI,

Iacobus Triglandius, Pastor Ecclesiæ Amstelodamensis. Abrahamus à Doreflaer, Pastor Ecclesiæ Enchusana. Samuel Bartholdus, Pastor Ecclesiæ Monachodamensis. Theodorus Heyngius, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis. Dominicus ab Heemskerck, Senior Ecclesiæ Amstelodamensis.

EX ZELANDIA,

Godefridus Vdemannus, Pastor Ecclesiæ Zirczeana. Cornelius Regius, Ecclesiæ Goesanæ Pastor. Lambertus de Rijke, Ecclesiæ Bergzomianæ Pastor. Iosias Vosbergius, Senior Ecclesiæ Middelburgensis. Adrianus Hofferus, urbis Zirczæ Senator, & Ecclesiæ ibidem Senior.

EX PROVINCIA VLTRAIECTINA,

Iohannes Dibbezius, Pastor Dordracenus, Synodi Orthodoxæ Vltraiectinæ Deputatus. Arnoldus Oortcampius, Ecclesiæ Amersfortianæ Pastor.

EX FRISIA,

Florentius Iohannis, Iesu Christi crucifixi Servus in Ecclesiâ Sneana. Philippus Danielis Eilshemius, Pastor Ecclesiæ Harlingensis. Kempo Harinxma à Donia, Senior Ecclesiæ Leoverdienfis. Tacitus ab Aysma, Senior Ecclesiæ in Buirgirdt, Hichtum, & Hartwardt.

EX TRANSISVLANIA,

Casparus Sibelius, Pastor Ecclesiæ Darentriensis. Hermannus VViferding, Ecclesiæ Svrollanæ in Evangelio Christi Minister. Hieronymus Vogelius, Hasseltanæ Ecclesiæ Pastor, tempore deputationis inserviens Ecclesiæ Orthodoxæ Campens. Iohannes Langius, Ecclesiastes

siastes Vollenhovianus. Wilhelmus à Broickhusen ten Doerne, tanquam Senior deputatus. Iohannes à Laurwick, tanquam Senior deputatus.

EX CIVITATE GRONINGENSI
ET OMLANDIIS,

Cornelius Hillenius, Servus Iesu Christi in Ecclesia Groningana. Georgius Placius, Pastor Ecclesie Appingadammonensis. VVolfgangus Agricola, Pastor Ecclesie Bedumanae. VVigboldus Homerus, Ecclesie Midwoldaeræ Pastor. Egbertus Halbes, Ecclesie Groningane Senior. Iohannes Rusehaert, Senior Ecclesie Stedumanae.

EX DRENTIA,

Themo ab Asscheberg, Pastor Ecclesie Meppelensis. Patroclus Romelingius, Pastor Ecclesie Rhuincnsis.

EX ECCLESIIIS GALLOBELGICIS,

Daniel Colonius, Pastor Ecclesie Leydensis, & Regens Collegij Gallo-Belgici in Academia Leydensi. Ioannes Crucius, Pastor Ecclesie Haerlemensis. Ioannes Doucher, Pastor Ecclesie Flissingane. Ieremias de Pours, Ecclesie Gallo-Belgicæ Middelburgensis Pastor. Everardus Beckerus, Senior Ecclesie Gallo-Belgicæ Middelburgensis. Petrus Pontanus, Senior Ecclesie Amstelodamensis.

Hæc omnia de Quinque Doctrinæ Capitibus Controversis supra comprehensis, ita esse gesta, testamur, Illustrissimorum ac Præpotentum, DD. Ordinum Generalium ad hanc Synodum Deputati, manuū nostrarum subsignatione.

EX GELDRIA,

Martinus Gregorij, D. Consiliarius Ducatus Geldrie, & Comitatus Zutphanie. Henricus van Essen, Consiliarius Ducatus Geldrie, & Comitatus Zutphanie.

EX HOLLANDIA,

Valtravius de Brederode. Hugo Muis van Holy. Iacobus Boelius. Gerardus de Nieuwburgh.

EX ZELANDIA,

Symon Scotte Consiliarius & Secretarius Civitatis Middelburgensis. Iacobus Campe, Ordinum Zelandie Consiliarius.

EX PROVINCIA ULTRAIECTINA,

Fredericus van Zuylen van Nyevelt. Wilhelmus van Hardewelt,

EX FRISIA,

Ernestus ab Aylua, Ordinum Frisicæ Consiliarius, Orientalis Dongrie Grietmannus. Ernestus ab Harinxma Consiliarius primarius in Curia Provinciali Frisicæ.

EX TRANSISVLANIA,

Henricus Hagén.

EX CIVITATE GRONINGENSI
ET OMLANDIIS,*Hieronymus Isbrants. I. V. D. Edzardus Jacobus Clant à Stedum,**Et Illustribus ac Amplissimis D. D. Delegatis à Secretis, Daniel Heynsius,*

Sessione Centesima Trigesima septima,

SESS.
CXXXVII.*XXIV. Aprilis, Die Mercurij ante
meridiem.*

Absolutis hunc in modum ijs quæ spectarent ad doctrinam, prælecta est judicij Synodici de Remonstrantibus formula: Eorum inprimis, qui ad hanc Synodum Citati contumaciæ crimine se toties obstrinxerant. Qua de re audita sunt iudicia,

Sessione Centesima Trigesima octava,

SESS.
CXXXVIII.*Eodem Die post meridiem.*

Formula superior ex singulorum suffragiis paululum immutata, denuo prælecta, tandemque omnibus est approbata: nisi quod inter externos essent, qui quæstiones illas personales, extra jurisdictionem suam esse, existimarent. Cujus formulæ hoc est exemplar:

S E N T E N T I A

S Y N O D I,

D E

Remonstrantibus.

Explicata hætenus, & asserta, per Dei gratiam, veritate, erroribus rejectis, & damnatis, absterfis iniquis calumniis; Synodus hæc Dordrechtana (quæ ipsi porro cura superest) serio, obnixè, & præ autoritate, quam ex Dei verbo in omnia suarum Ecclesiarum membra obtinet, in Christi nomine rogat, hortatur, monet, atque injungit omnibus & singulis in Fœderato Belgio Ecclesiarum Pastoribus, Academicarum, & Scholarum Doctoribus, Rectoribus, & Magistris, atque adeo omnibus in universum, quibus vel animarum cura, vel juventutis disciplina est demandata, ut missis quinque notis Remonstrantium Articulis,

Articulis, qui & erronei sunt, & mera errorum latibula, hanc sanam veritatis salutaris doctrinam, ex purissimis verbi divini fontibus haustam, sinceram & inviolatam, pro viribus & munere suo, conservent: illam populo & juventuti fideliter & prudenter proponant & explicant: usumq; eius suavissimum atque utilissimum, tum in vita, tum in morte, diligenter declarent: errantes ex grege, secus sentientes, & opinionum novitate abreptos, veritatis evidentia mansuete erudiant, si quando det ipsis Deus resipiscenciam, ad agnoscendam veritatem: ut saniori menti redditi, uno Spiritu, ore, fide, Charitate, Ecclesiæ Dei, & Sanctorum communioni, denuo accedant; atque tandem coalescat vulnus Ecclesiæ & fiat omnium eius membrorum cor unum & anima una in Domino.

At vero, quia nonnulli è nobis egressi, sub titulo *Remonstrantium*, (quod nomen *Remonstrantium* ut & *Contra Remonstrantium*; Synodus perpetua oblivione delendum censet) studiis & consilijis privatis, modis illegitimis, disciplina & ordine Ecclesiæ violato, atque Fratrum suorum monitionibus & judiciis contemptis, Belgicas Ecclesias antea florentissimas, in fide & charitate conjunctissimas, in his Doctrinæ capitibus, graviter & periculose admodum turbarunt: errores noxios & veteres revocarunt, & novos procuderunt, publice & privatim, voce ac scriptis, in vulgus sparserunt, & acerrime propugnarunt: Doctrinam, hætenus in Ecclesijs receptam, calumnijs & contumelijs enormibus insectandi, nec modum, nec finem fecerunt: scandalis, dissidijs, conscientiarum scrupulis, & exagitationibus, omnia passim compleverunt: quæ certe gravia in fidem, in charitatem, in bonos mores, in Ecclesiæ unitatem & pacem, peccata, cum in nullo homine tolerari iuste possint, in Pastoribus censura severissima ab omni ævo in Ecclesia usurpata, necessario animadverti debent; Synodus, invocato Dei sancto nomine, suæ autoritatis ex verbo Dei probe conscia, omnium legitimarum, tum Veterum, tum Recentium Synodorum vestigijs insistens, & Illustrissimorum DD. *Ordinum Generalium* autoritate munita, Declarat atque Iudicat, Pastores illos, qui partium in Ecclesia ductores, & errorum doctores sese præbuerunt, corruptæ religionis, scissæ Ecclesiæ unitatis, & gravissimorum scandalorum; Citatos vero ad hanc Synodum, intolerandæ insuper adversus supremi Magistratus in hac Synodo publicata decreta, ipsamque hanc venerandam Synodum pervicaciæ reos & convictos teneri. Quas ob causas, primo Synodus prædictis Citatis omni Ecclesiastico munere interdicit, eosque ab officiis suis abdicat, & Academicis functionibus etiam indignos esse iudicat, donec per seriam resipiscenciam, dictis, factis, studiis contrariis abunde conprobatam, Ecclesiæ satisfaciant, & cum eadem vere & plene reconcilientur, atque ad eius communionem recipiantur: quod nos in ipsorum bonum, & totius Ecclesiæ gaudium unice in Christo Domino nostro exoptamus. Reliquos autem, quorum cognitio ad Synodum hanc Nationalem non devenit, Synodis Provincialibus, Classibus, & Presbyteriis, ex ordine recepto, committit: quæ omni studio procurent ne quid Ecclesia detrimenti vel in præsens capere, vel in posterum metuere possit: Errorum istorum sectatores spiritu prudentiæ discrimi-

discriminant: refractarios, clamorosos, factiosos, turbatores, quam primum officijs Ecclesiasticis, & Scholasticis, quæ sunt suæ cognitionis & curæ, abdicent: eoque nomine monentur, ut nulla interjecta mora, post acceptum hujus Synodi Nationalis Iudicium, imperrata ad hoc Magistratus auctoritate, conveniant, ne lentitudine malum invalescat & roboretur. Ex infirmitate, & vitio temporum lapsos, vel abreptos, & in levioribus forte hæsitantes, aut etiam dissentientes, modestos tamen, sedatos, vitæ inculpatæ, dociles, omni lenitate, charitatis officiis, patientia, ad veram atque perfectam concordiam cum Ecclesiâ, provocent: ita tamen, ut diligenter sibi caveant, ne quemquam ad sacrum Ministerium admittant, qui doctrinæ hisce Synodicis constitutionibus declaratæ subscribere, eamque docere recuset: neminem etiam retineant; cujus manifesta dissensione, doctrina in hac Synodo tanto consensu comprobata violari, & Pastorum concordia, Ecclesiarumque tranquillitas denuo turbari queat. Præterea Veneranda hæc Synodus serio monet Ecclesiasticos omnes cœtus, ut invigilent diligentissime in greges sibi commissos, omnibus subnascentibus in Ecclesiâ novitatibus mature obviam eant; easque tanquam zizania ex agro Domini evellant: attendant Scholis & Scholarum Moderatoribus, ne qua ex privatis sententijs & pravis opinionibus juventuti instillatis, postmodum Ecclesiæ & Reipubl. pernicies denuo creetur. Denique Illustrissimis & Præpotentibus D D. Fœderatj Belgij Ordinibus Generalibus, gratijs reverenter actis, quod tam necessario & opportuno tempore, afflictis & labentibus Ecclesiæ rebus, Synodi remedio clementer succurrerint, probos & fideles Dei setvos in suam tutelam receperint, pignus omnis benedictionis & præsentia divina, Verbi nempe ipsius veritatem; in suis ditionibus sancte & religiose conservatam voluerint: nulli labori, nullis sumptibus ad tantum opus promovendum & perficiendum pepercerint: pro quibus eximijs officijs largissimam à Domino & publice & priuatim; & spirituales & temporales; remunerationem toto pectore Synodus comprecatur: Eisdem porro Dominos clementissimos obnixè & demisse rogat, ut hanc salutarem doctrinam, fidelissime ad verbum Dei & Reformatarum Ecclesiarum consensum à Synodò expressam, in suis Regionibus solam & publice audiri velint & jubeant: arceant suborientes omnes hæreses & errores, spiritus inquietos & turbulentos compescant: veros & benignos, Ecclesiæ nutritios ac tutores sese probare pergant: in personas supradictas sententiam, pro jure Ecclesiastico, patrijs legibus confirmato, ratam esse velint, & auctoritatis suæ adjecto calculo, Synodicas constitutiones immotas & perpetuas reddant.

NOMINE ET IVSSV SYNODI.

Sebastianus Damman, Synodi Scriba.

Festus Hommius Ecclesiæ Leydensis Pastor, & Synodi Nat. Actuarius.

In testimonium Actorum, Daniel Heinsius.

Atque hanc quidem sententiam Synodicam Illustriss. ac Præpotentēs DD. Ordines Generales postea approbarunt in hunc modum:

A P P R O B A T I O

Illustrissimorum ac Præpotentum Dominorum Ordinum Generalium.

Ordines Generales Fœderati Belgij, Omnibus, qui hæc visuri aut lecturi sunt, Salutem. Notum facimus, Quum ad tollendas tristes & noxias illas controversias, quæ aliquot abhinc annis cum magno Reipubl. detrimento, & pacis Ecclesiarum perturbatione, exortæ sunt super quinque notis Doctrinæ Christianæ Capitibus, eorumque appendicibus, visum nobis fuerit, ex ordine in Ecclesia Dei, ipsaque adeo Belgica, antehac usitato, Dordrechtum convocare Synodum Nationalem omnium Ecclesiarum Fœderati Belgij; utque illa maximo cum fructu & Reipubl. emolumento celebrari posset, non sine gravi molestia, magnisque impensis, ad eandem expetiverimus & impetraverimus complures præstantissimos, doctissimos, & celeberrimos Reformatæ Ecclesiæ Theologos externos, uti ex prædictæ Synodi Decretorum subscriptione, post singula doctrinæ Capita videre est: Delegatis insuper ex singulis Provincijs ad ejusdem directionem nostris Deputatis, qui in eadem ab initio usque ad finem præsentis curam gererent, ut omnia ibidem in timore Dei, & recto ordine, ex solo Dei verbo, sinceræ nostræ intentioni congruenter, possent pertractari. Cumque prædicta hæc Synodus singulari Dei benedictione, tanto omnium & singulorum, tam exterorum, quam Belgicorum, consensu, de prædictis quinque Doctrinæ Capitibus, eorumque doctoribus jam judicavit, nobisque consultis & consentientibus sexto Maij proxime præterito, Decreta & sententiam hisce præfixa promulgavit: Nos, ut exoptati fructus ex magno & Sancto hoc opere (quale nunquam antehac Ecclesiæ Reformatæ viderunt,) ad Ecclesias harum regionum redundare queant, quandoque nihil nobis æque cordi & curæ est, quam gloria Sanctissimi Nominis Divini, quam conservatio & propagatio veræ Reformatæ Christianæ Religionis (quæ fundamentum est prosperitatis & vinculum unionis Fœderati Belgij) quam concordia, tranquillitas, & pax Ecclesiarum; itemque conservatio concordiæ & communionis Ecclesiarum, quæ sunt in hisce regionibus, cum omnibus exteris Reformatis Ecclesijs, à quibus nos separare nec debuimus; nec potuimus, Visis, cognitis, & mature examinatis atque expensis, prædicto Iudicio & Sententia Synodi, ista plene in omnibus approbavimus, confirmavimus, & rata habuimus, approbamus, confirmamus, & rata habemus per præsentēs: Volentes ac statuentes, ut nulla alia Doctrina de quinque prædictis doctrinæ Capitibus in Ecclesijs harum regionum doceatur aut propagetur, præter hanc, quæ prædicto Iudicio sit conformis atque consentanea; Mandantes atque imperantes omnibus Ecclesiasticis cæteribus, Ecclesiarum Ministris, Sacrosanctæ Theologiæ Professoribus & Doctoribus, Collegiorum Regentibus, omnibusque in universum & singulis, quos hæc ali-

quatenus

quatenus concernere queant aut attingere, ut in suorum Ministeriorum & functionum exercitio eadem in omnibus fideliter & sincere sequantur, iisque convenienter sese gerant. Utque bona nostra intentioni plene ac per omnia ubique possit satisfieri, denunciamus & mandamus Ordinibus, Gubernatoribus, Deputatis Ordinum, Consiliariis & Ordinibus Deputatis Provinciarum Geldriae, & Comitatus Zutphaniae, Hollandiae & Westfrisiae, Zelandiae, Ultrajecti, Frisiae, Transsylvanicae, Civitatis Groningae & Omelandiarum, omnibusque alijs Officiariis, Iudicibus, & Iustitiariis, ut praedicti Iudicii Synodici, eorumque quae inde dependent, observationem promoveant & tueantur, ac promovere & tueri faciant, adeo ut nullam in hisce mutationem aut ipsi faciant, aut ab alijs ullo modo fieri permittant: Quoniam ad promovendam Dei gloriam, securitatem & salutem status harum Regionum, tranquillitatem & pacem Ecclesiae, ita fieri debere judicamus. Actum sub nostro Sigillo, Signatione Praesidis, & subscriptione nostri Graphiarii, Hagae Comitatus, secundo Julij, Anno millesimo, sexcentesimo & decimo nono, Signatum erat.

A. Ploos, vt

Et inferius,

Ex mandato praedictorum, Praepotentium
Dominorum Ordinum Generalium.

Subscriptum: C. Aerssen

Eratque spatio impressum praedictum Sigillum
in cera rubra.

Eadem Sessione Confessio duorum fratrum Iohannis Geysterani, & Petri Geysterani, Ministrorum Remonstrantium, quorum alter Alcmarianae, alter Egmondanae Ecclesiae Pastorem nuper egerat, Deputatis Synodi Noort-Hollandiae scripto exhibita, & ad Synodum transmissa, praelecta fuit, & cum summa detestatione ab omnibus rejecta, atque improbata, cum ex illa manifestissime appareret illos sub nomine Remonstrantium, & sub praetextu quinque Articulorum, horrendas atque execrandas Socini & Anabaptistarum blasphemias fovere, & in Ecclesias suas conatos esse introducere. Ea sic habet:

Confessio Iohannis Geysterani Ecclesiae Alcmariae
nuper Pastoris.

De Deitate Christi.

D Eclarat quaedam de hoc Articulo doceri, quae vera esse sibi persuadere non possit.
Dominum Iesum ab aeterno Deum fuisse, sese intelligere non posse.

In Scriptura S. invenire se non posse, illud ad salutem creditu necessarium esse.

Se perpensis iis quae ab aliquibus de isto Articulo scribuntur, talia ea deprehendisse, quae hominem tantum abest ut confirmet, ut potius in contrariam sententiam abripiant.

Christum non esse Servatorem ex sese, sed ex Patre.

Christum utramque naturam suam accepisse à Patre.

Deum ab æterno Deum esse, agnoscere, an autem ab æterno fuerit Pater, ignorare.

Quod Christus Pater æternitatis appelletur; an non sit consideratione dignum, ideo hoc dici, quia æternam vitam donat.

Neque aliter se intelligere, quam Christum, suam quam habet divinitatem, à Patre in tempore accepisse.

Capere se non posse, Christum ab æterno Deum fuisse, aut illud creditu ad salutem necessarium esse.

De Spiritu sancto.

Pateri ipsum esse æterni Dei æternum Spiritum, sed an proprie sit æternus Deus, percipere non posse.

Declarat, aliud sibi non constare, quam essentiam & personam in Deo; unum idemque esse, secundum fundamenta eorum, qui isthac ita defendunt. Vereri propterea, ne si ponat tres personas, simul ponat tres essentias, aut tres Deos.

Spiritum S. esse substantiam, per quam Deus operatur, & tamen ab operatione diversum.

Rogatus, an Spiritus sanctus sit Subsistentia, quæ Sapiens sit, & quæ voluntatem habeat, &c.

Respondit, Spiritui S. in Scriptura ascribi, quod scrutetur, quod contristetur, &c. Verum an hac proprie de ipso dicantur, statuere sese non posse.

Porro rogatus, an non crederet Spiritum S. esse tertiam in Deitate Personam, eiusdem cum Patre & Filio essentiæ, persona distinctum,

Declarat, se hanc materiam tam profunde penetrare non audere.

Declarat insuper, baptizare in nomine Spiritus S. esse, ad mandatum, & autoritate Spiritus S. baptizare.

De Attributis Dei.

Interrogatus, an Deus non sit omnipotens, ubique præsens, summe sapiens, bonus, longanimis, &c.

Respondit, se verbis S. Scripturæ debere interrogari.

Inprimis à D. Plancio rogatus, an crederet, Potentiam Dei infinitam esse in sese; Itemq., An Deus per essentiam ubique præsens sit?

Respondit, se de attributis Dei docere quantum ad salutem sufficeret: Potentem esse plene salvare eos qui ipsi serviunt atque obediunt, & in æternum punire, qui ipsi non obtemperant.

Quoad essentiam Dei, ignorare se, an Deus secundum eam ubique præsens sit; etiam in hoc Mundo &c. neque tam horrendam opinionem esse, ita non sentire.

De Animæ immortalitate.

Rogatus, an Anima post mortem hominis maneat essentia immortalis?

Declarat, Animas esse in manu Dei Patris; verum quomodo, vivane an mortuæ, mortales an immortales; quandoquidem de modo, quo ibi sint queritur; fatetur se id ignorare,

De Resurrectione.

De Resurrectione declarat, corpus esse resurrecturum aliud corpus, quam jam sit: sed an eadem corpora quoad substantiam sint resurrectura, dicit se nescire.

Christum quidem in eodem corpore surrexisse; verum in corpore eius, quod ascendit in cælum, aliquam mutationem quoad substantiam videri factam.

De Officio Magistratus.

Christiano Magistratui non licere ad defendendos bonos & puniendos malos gladium gestare. Quinimo nemini, quicunque tandem sit, gladio in illum finem uti licere.

De Veteri Testamento.

Fatetur totum Vetus Testamentum à Christo esse sublatum, atque penitus abolitum.

Ea solummodo præcepta Veteris Testamenti nos obligare, quæ Christus in Novo mandavit; eaque obligare nos, non quatenus aut quia in Veteri Testamento aut Legè habentur, verum quatenus à Christo in Novo Testamento sunt mandata.

De Justificatione.

Iustificari nos per fidem in Christum Iesum, ex gratia & misericordia Dei, propter Iesum Christum.

Non bona opera & gratiam pugnare; verum, opera Legis & gratiam inter se pugnare, Fides eiusmodi est, ut eam Deus in homine videre velit, antequam illum iustificet.

Sub Fide se bona opera comprehendere.

Bona opera esse conditionem quæ justificationem antecedit; ipsamque justificationem etiam consequi. Impios, de quibus Paul. ad Rom. 4. agit, tales esse impios, qualis erat qui istam Epistolam scribebat, tum cum scribebat; in quem finem allegavit verba Pauli 1. Tim. 1. 15. Fidem ipsam imputari in iustitiam.

Se nusquam in Scriptura invenire, Christi iustitiam nobis in iustitiam imputari.

Deum propter Christum & in Christo, ex gratia fidem nobis in iustitiam imputare.

Ubi cum Papistis disputatur, non disquirendum, an per bona opera iustificemur, sed per quæ opera.

De Perfectione hominis in hac vita.

Posse aliquem perfecte sanctum esse, omniaque Christi præcepta custodire, ac per illud posse & debere salvum fieri, & fore.

De Baptismo Infantium.

Rogatus, an infantes eorum qui in fœdere continentur debeant baptizari?

Declarat, ejusmodi infantes baptizari, non speciali aliquo Dei mandato de infantibus baptizandis, sed ad scandalum evitandum.

Addens insuper, se majoris facere baptismum adultorum, quam infantium.

De Peccato Originali.

Nequaquam intelligere, esse aliquod peccatum agnatum.

Peccatum Adami, solummodo temporalem mortem, omnibus hominibus produxisse.

Infantes quidem inde à pueritia corruptos esse, verum in peccato non nasci.

Deum qui repugnantiam homini indidit adversus Legem, etiam vires contulisse, quibus inclinationi isti resisteret. Ita ut eam tam custodire, quam eidem adversari possit.

In Christo fuisse naturam; in qua fuerit affectio; repugnans voluntati Dei, sed quæ non fuerit peccatum, eo quod non sit assensus aut voluntas subsequuta.

Conventus Classicus, examinatis diligenter omnibus, quæ de Ioanne Geysterano constabant, in timore Domini, contentientibus Ampliss. DD. Delegatis, & Synodi nostræ Deputatis, statuit: Quandoquidem manifeste patuit, Ioannem Geysteranum, illegitime ad ministerium promotum esse, atque ex propria Confessione, quam & pro arbitrio correxit, deprehensum fuit, illum à doctrina in Reformatà Ecclesia inde à principio Reformationis, in hisce provincijs recepta & prædicata, eo usque discellisse, ut pro Doctore prædictæ Ecclesiæ haberi nec possit, nec debeat, quin imò Reipubl. admodum perniciosus sit; Idcirco visum, illi in posterum, ab omni functione Ecclesiastica abstinendum, nec non illegitimis ejus Senioribus ac Diaconis, donec aliter ab Illust. & Potentib. DD. Ordinib. Holl. & Westfrif. aut à Synodo Nationali, constitutum fuerit.

Confessio Petri Geisterani, nuper in utraque Egmonda Concionatoris.

Serio monitus, ut si quid præter quinque notos Articulos adversus Reformatam religionem haberet, id rotunde declararet; Significavit, se in genere ad istam questionem respondere non posse.

Vitricus rogatus, quid sentiret de Trinitate? Petri filii ostendi, qui fructus unquam ad pietatem inde provenerint, quod tres unus sint.

Denuo rogatus, Annon idem de S. Trinitate cum Reformatà Ecclesia sentiret? Respondit, se sententiam illius non negare, sed non intelligere.

Deum esse omnipotentem, sapientem, omnia perscientem, & virtute sua penetrantem, & potentiam suam ubique præsentem: Verum an secundum essentiam ubique præsens sit, id se nescire.

Dum appellari Patrem respectu fidelium, atque etiam filii sui. Nescire tamen se, an Christus ab æterno Dei filius sit; aut Deus ab æterno. Veruntamen ipsum ad aliquam divinam potentiam erectum esse.

Spiritum Sanctum esse Spiritum Dei, & æternum Spiritum.

Non comprehendere in Scriptura, unius essentia esse cum Patre & Filio.

Neque invenisse in Scriptura, illum æternum esse Deum.

Fateri Spiritum S. esse ab æterno, & ante omnem æternitatem.

Iesum Christum fuisse verum hominem cum in terra viveret. nescire tamen an adhuc talis sit, quoad substantiam.

Ignorare se, an Christus ex duabus subsistat naturis, divina nempe & humana.

Neque putare Christo divinam naturam datam fuisse, ante creationem mundi.

Nos per opera, quæ Christus nobis in Novo Testamento injunxit, coram Deo iustificari; quibus se opus quoque fidei annumerare.

Ignorare se, An Christus fuerit sub Veteri Testamento.

Christum suo sacrificio meruisse, ut nobis peccatoribus observatio preceptorum, & fides in justitiam imputaretur, secundum verba Petri, 1. Pet. 2. v. 22. &c.

Se in illa Sententia esse, hominem Christianum mandata Christi perfecte posse implere in hac vita.

Necessarium esse, omnia Christi præcepta custodire ut saluemur. Ita tamen, ut, non obsit nunquam in hoc aut illo delinquere; quod de actibus, non de habitu intelligi vellet.

Magis proclivem esse in illam sententiam, eadem corpora resurrectione, quoad substantiam.

Quod ad illud, An hæc nostra corpora quoad substantiam sint in gloriam atque æternum gaudium ingressura; Respondit, mortale superinduet immortalitatem. Pressus rogatus, quomodo verba Pauli intelligenda essent, de substantia, an de modo: negavit se aliter respondere aut posse aut vellet.

Neminem gladium gestare posse, ne quidem Magistratum, etiam adversus hostem.

Homines non esse gladio a quoquam puniendum.

Ad obiectionem ex Cap. 13. ad Rom. v. 15. Respondit, duplicem esse Dei constitutionem, unam cui omnes, quantum ad nos pertinet, parere tenemur: alteram, quam voluntas hominis antecedit.

In hunc finem adducens exemplum Asur, qui virga iræ divine nominatur.

Fateri se, esse in pueris propensionem ad peccandum, & carnales cupiditates.

Infantes in peccatis concipi & nasci, in S. Scriptura non legisse.

Adami lapsum, temporalem solummodo mortem omnibus hominibus produxisse.

Deum qui repugnantiam homini indidit adversus Legem, etiam vires contulisse quibus propensioni isti resisteret.

Ita ut eam tam observare, quam eidem reluctari possit: quod de Christianis se posse affirmare proficitur.

Infantes baptizari, non ex speciali Dei mandato, sed ad scandalum evitandum.

Baptismum adultorum, magis edificare quam infantium.

Cum Petrus Geisteranus in hunc modum esset auditus, ei que esset concessum, ut Confessionem suam pro arbitrio corrigeret; in timore Dei post maturam deliberationem, omnibusque difficultatibus probe expensis, à conventu, cum consensu Amplif. DD. Delegatorum, & Deputatorum Synodi, statutum est: Quandoquidem ex Petri Geisterani propria Confessione, quæ ab ipso fuit dictata, quamque pro arbitrio suo corrigendam curaverat, manifeste patuit, illum à doctrina Reformatæ Ecclesiæ ab initio Reformationis in hisce provinciis prædictæ & suscepta, eousque defecisse, ut pro Doctore prædictæ Ecclesiæ haberi minime possit, imo Reipub. perniciosus sit, judicamus eundem imposterum ab omni functione Ecclesiastica atcendum, donec ab Illust. ac Potentib. DD. Ordinib. Holl. & Westfris. aut à Synodo Nationali, secus statuatur.

Descriptum ex authentico exemplari Actorum Classicialium, in Conventu Illustr. & Præpotent. DD. Ordin. Holl. & Westfris. exhibito; cum de hac causa presentibus eorundem Illustr. DD. Delegatis Classicialis conventus habitus fuisset mense Martio an. CIOIOCXIX: cum quo collatum, per omnia convenire, deprehensum est. Hage vi Martij, Ann. CIOIOCXIX.

Test:

Duijck.

Sessione Centesima Trigesima- nona,

xxv. Aprilis, Die Iovis ante Meridiem.

ACTA est particularis causa, quæ ex Frisia ad Synodum transmissa erat. Prælectum fuit & examinatum Proœmium quod Canonibus Synodicis, de quinque Remonstrantium Articulis, præfigendum putabatur.

Sessione Centesima Quadragesima.

Eodem Die post Meridiem.

Eadem Sessione prælectum fuit brevius Proœmium quod iisdem Canonibus præfigeretur, idemque mutatis nonnullis, quæ in illo observata fuerant, à Synodo est approbatum: quod hic subiicitur.

P R Æ F A T I O.

In nomine Domini & Servatoris nostri Iesu
Christi, Amen.

INter plurima, quæ Dominus & Servator noster Iesus Chri-
stus militanti suæ Ecclesiæ in hac ærumnosa peregrinatione dedit
solatia, merito celebratur illud, quod ei, ad Patrem suum in cælesti
sanctuarium abiturus, reliquit: Ego, inquit, sum vobiscum omnibus
diebus usque ad consummationem sæculi. Huius suavis-
sime promissionis veritas elucet in omnium temporum Ecclesiâ: quæ quum non
solum aperta inimicorum violentia & Hæreticorum impietate, sed
etiam operta seductorum astutia inde ab initio fuerit oppugnata, sane
si unquam salvari promissa sua præsentia præsidio eam destituisset
Dominus, pridem aut cùm Tyrannorum fuisset oppressa, aut frau-
de impostorum in exitium seducta. Sed bonus ille Pastor, qui gre-
gem suum, pro quo animam suam posuit, constantissime diligit, per-
secutorum rabiem tempestive semper & exserta sæpe dextera, mira-
culose represit, & seductorum vias tortuosas ac consilia fraudulenta
detexit atque dissipavit: utroque se in Ecclesiâ suâ præstantissimum
esse demonstrans. Huius rei illustre documentum exstat in Historijs
piorum Imperatorum, Regum & Principum, quos Filius Dei in
subsidiû Ecclesiæ suæ toties excitavit, sancto domus suæ zelo accen-
dit, eorumque opera non tantum Tyrannorum furores compescunt,
sed etiam Ecclesiâ cum falsis Doctoribus, Religionem varie adulte-
rantibus confligenti, sanctarum Synodorum remedia procuravit,
in quibus fideles Christi servi coniunctis precibus, consilijs & labori-
bus, pro Ecclesiâ & veritate Dei fortiter steterunt, Satana ministris,
licet in Angelos lucis se transformantibus, intrepide se opposuerunt,
eorum & discordia semina sustulerunt, Ecclesiâ in Religionis purâ
concordia conservarunt, & sincerum Dei cultum ad posteritatem il-
libatum transmiserunt.

Simili beneficio fidelis noster Servator Ecclesiæ Belgicæ, annos ali-
quam multos afflictissima, gratiosam suam præsentiam hoc tempore
testatus est. Hanc enim Ecclesiâ à Romani Antichristi Tyranni-
de & horribili Papatus idololatria potenti Dei manu vindicatam,
in belli diuturni periculis toties miraculose custoditam, & in veræ
Doctrinæ atque disciplinæ concordia ad Dei sui laudem, admirabile

Reipub.

Reipub. incrementum, totiusque Reformati Orbis gaudium efflorescentem, Jacobus Arminius eiusque sectatores, nomen Remonstrantium praeseferentes, varijs tam veteribus quam novis erroribus, primum recte, deinde aperte tentarunt, & scandalosis dissensionibus ac schismatibus pertinaciter turbatam, in tantum discrimen adduxerunt, ut florentissima Ecclesia, nisi Servatoris nostri misratio opportune intervenisset, horribili dissidiorum & schismatum incendio tandem conflagrasset. Benedictus autem sit in secula Dominus, qui postquam ad momentum faciem suam à nobis (qui multis modis iram & indignationem eius provocaveramus) abscondisset, universoni Orbi testatum fecit, se fœderis sui non oblitisci, & suspiria suorum non spernere. Cum enim vix ulla remedijs spes humanitus appareret, Illustrissimis & Præpotentibus Belgij Fœderati Ordinibus Generalibus hanc mentem inspiravit, ut, consilio & directione Illustrissimi & Fortissimi Principis Aversani, legitimis medijs, quæ ipsorum Apostolorum, & quæ eos secuta, Ecclesia Christiana exemplis longo temporum decursu sunt comprobata, & magno cum fructu in Ecclesia etiam Belgica antehac usurpata, scientibus hisce malis obviam ire decreverint, Synodumque, ex omnibus, quibus præsent, Prouincijs, auctoritate sua, Dordrechtum conuocarint, expetitis ad eam & fauore Serenissimi ac Potentissimi Magnæ Britannia Regis Jacobi, & Illustrissimorum Principum, Comitum, & Rerumpublicarum, impetratis plurimis gravissimis Theologis, ut communi tot Reformatæ Ecclesiæ Theologorum iudicio, ista Arminij, ejusque sectatorum, dogmata accurate, & ex solo Dei verbo, dijudicarentur, vera Doctrina stabiliretur, & falsa rejiceretur, Ecclesiisque Belgicis concordia, pax & tranquillitas, divina benedictione, restitueretur. Hoc est illud Dei beneficium, in quo exultant Ecclesiæ Belgica, & fideles Servatoris sui miserationes humiliter agnoscunt, ac grate prædicant.

Hac igitur veneranda Synodus (prævia per summi Magistratus auctoritatem in omnibus Belgicis Ecclesijs, ad iram Dei deprecationem & gratiosi auxilij implorationem, præcium & ieiunij indictione & celebratione) in nomine Domini, Dordrecht congregata, diuini Numinis & Salutis Ecclesiæ accensa amore, & post innocatum Dei nomen, sancto iuramento obstricta, se solam Scripturam sacram pro iudicij norma habituram, & in causâ hujus cognitione & iudicio, bona integraque conscientia versaturam esse, hoc egit sedulo;
magnaq;

magnaque patientia, ut præcipuos horum Dogmatum Patronos, coram se citatos induceret ad sententiam suam de Quinque notis doctrina Capitibus, sententiaque rationes plenius exponendas. Sed cum Synodi iudicium repudiarent, atque ad interrogatoria, eo, quo æquum erat, modo respondere detrectarent, neque Synodi monitiones, nec Generosorum atque Ampliſſimorum Ordinum Generalium Delegatorum mandata, imo ne ipsorum quidem Illuſtriſſimorum & Præpotentium DD. Ordinum Generalium imperia, quicquam apud illos proficerent, aliam viam eorundem Dominorum jussu, & ex consuetudine jam olim in Synodis antiquis recepta, ingredi coacta fuit; atque ex Scriptis, Confessionibus ac Declarationibus, partim antea editis, partim etiam huic Synodo exhibitis, examen illorum Quinque Dogmatum institutum est. Quod cum jam per singularem Dei gratiam, maxima diligentia, fide, ac conscientia, omnium & singulorum consensu absolutum sit: Synodus hæc ad Dei gloriam, & ut veritatis salutaris integritati, conscientiarum tranquillitati, & paci ac saluti Ecclesiæ Belgicæ consulatur, sequens iudicium, quo & vera, verboque Dei consentanea, de prædictis Quinque Doctrina Capitibus, sententia exponitur, & falsa verboque Dei dissentanea rejicitur, statuit promulgandum.

Sessione Centesima Quadragesima-prima,

xxvi. Aprilis, Die Veneris ante meridiem.

Acta fuit eadem causa particularis Frisica.

Sessione Centesima Quadragesima-secunda,

Eodem Die post meridiem.

Hac Sessione causa eadem Frisica continuata est.

Sessione Centesima Quadragesima-tertia,

xxvii. Aprilis, Die Saturni ante meridiem.

Clarissimus vir D. Petrus Molinæus Ecclesiæ Parisiensis Pastor, per D. Deodatum Synodo iudicium suum de quinque Remonstrantium Articulis exhibuit. Quod & publice prælectum fuit. Est autem illud:

Petri Molinæ Pastoris Ecclesiæ Parisiensis Confessio, super Controversiis, quæ in Belgio agitantur. Quam Sacro Cœtui Reverendissimorum Patrum Synodi Generalis Dordracenæ, examinandam proponit.

Prædestinatio est decretum Dei, per quod in salutis negotio, Deus constituit, quid de unoquoque homine facturus sit.

Huius Prædestinationis duæ sunt partes: Electio, & Reprobatio.

Electio est decretum æternum, eoque immutabile; quo Deus ex genere humano lapso & corrupto, decrevit certos quosdam homines, ex mera sua gratia per Christum, servare, & fidem cæteraque media eis dare; per quæ ad salutem perveniant.

Certum esse numerum Electorum, non modo in Dei præscientia, sed etiam ex eius Decreto & voluntate, credo & profiteor. Alioqui enim, quicquid Scriptura dicit, de libro vitæ, qui nihil est aliud quam Album Electorum; & de numero fratrum nondum impleto, & de ovibus Christo datis, etiam ante conversionem, evanesceret. Quapropter damno Arminium, ejusque sectarios, negantes numerum Electorum, Dei voluntate, & Decreto, esse definitum. loh. 10.

Credo & profiteor electos non posse reprobari: nec reprobos salvari: sic enim refigerentur certa Dei Decreta & immutabilia. Arminij scholam secus sentientem, damno & abominor.

Electiōnem Generalem & Conditionalem; nullam agnosco; qua Arminiani volunt, omnes homines electos esse ad salutem conditionaliter: id est, dummodo credant. Per hanc enim Electiōnem, Simon Petrus, & Simon Magus pariter Electi sunt. Non potest dici Electio, quæ ad omnes extenditur: Is demum eligit, qui aliquos cæteris præfert.

Credo unicum esse Decretum Electiōnis, quo Deus decrevit, non tantum quales, sed & quinam servandi sint: nec tantum constituit credentes esse salvandos, sed etiam, quinam & quot, suo dono & beneficio, sint credituri.

Tota illa dissertatio Pauli, quæ est à versu 6. capitis 9. ad Romanos, usque ad versum 29. agit de Electiōne & Reprobatione singulorum, non vero (ut volunt Arminiani) de Electiōne tantum, aut reprobatione. *Qualium*, id est, credentium aut non credentium: Id evincunt exempla singulorum: Isaaci & Ismaëlis, Jacobi & Esau. Tum illa verba, *Misereror, cuius misertus fuero*, aperte agunt de certis quibusdam personis; non vero de *qualibus*: alioqui Paulus dixisset, *misereror qualium misertus fuero*, non vero *cuius*, aut *quorum*.

Scopus Apostoli non est, agere tantum de Electiōne ad iustitiam: sed de Electiōne ad salutem. Non opponit opera, justificationi per fidem, sed Deo vocanti, idque ex Electiōne secundum propositum, & ex mera gratia:

Isaacum & Ismaelem, quemadmodum & Jacobum & Esau, nego ibi proponi, ut typos eorum, qui iustificantur per fidem, & eorum, qui volunt iustificari per opera. Nulla enim esset convenientia inter typum & rem, typo adumbratam: cum Esau & Ismael talem iustitiam nunquam affectaverint: nec ibi de justificatione sermo sit.

Electiōnem ex fide prævisa, nullam agnosco: sive prævisa fides ponatur ut causa Electiōnis, sive ut conditio præcedens. Deus non eligit nos ex fide, sed ad fidem. Nec nos invenit bonos, sed facit. Nec quicquam in nobis prævidit boni, nisi quod ipse facturus est. *Deus enim nos elegit in Christo, ante facta mundi fundamenta, ut essemus sancti*; Ephes. 1. 3. Non ergo, quia futuri eramus sancti. Fides enim pars est istius sanctitatis. utpote qua sanctificamur non tantum efficienter, sed & formaliter. *Deus nos prædestinavit, quos adoptaret in filios per Iesum Christum*, vers. 4. Quos autem prædestinavit ad adoptionem; necesse est prædestinaverit ad ad Spiritum adoptionis eis dandum: quia testimonium, quod Spiritus adoptionis in nobis perhibet, est ipsissima fides.

Consonant hæc loca. *Misericordiam consecutus sum à Domino, ut essem fidelis*. 1. Cor. 7. Non

Non ergo quia futurus eram fidelis. Et Act. 22. vers. 14. *Deus te elegit, ut cognosceres eius voluntatem.* Hæc autem cognitio pars est fidei. Quocirca Paulus ad Titum cap. 1. vers. 1. cum posset dicere electionem esse fidelium, maluit dicere, fidem esse Electorum: nempe quia fides electis peculiaris est, & ab Electione fluens. Nam fidei voce, doctrinam Evangelij non posse hic intelligi; hinc patet, quia doctrina Evangelij etiam reprobis proponitur, nec Electis peculiaris est.

Concinit Lucas Act. 13. v. 48. dicens, *credidisse; quorum quot erant ad vitam τεταγμένοι, ordinati:* Vbi qui per *τεταγμένοι* intelligunt *διατάκτες*, dispositos seu bene affectos, vocem Græcam depravant, & sensu Lucæ excidunt. Quod si Deus non elegit quemquam; ex prævisione operum, (ut faterentur Arminiani) sane nec ex prævisione fidei, & recti usus gratiæ, quandoquidem hic usus gratiæ, & obsequium fidei, opus est quoddam, idque longe præcipuum:

Neque vero sine summo scelere dici potest, Decretum Electionis, dum hic vivimus, non esse peremptorium & irrevocabile: Cum scriptura dicat: *Solidum fundamentum Dei stat, habens hoc sigillum: Novit Dominus qui sunt sui.* 2. Timoth. 2. 19. Et, *ut propositum Dei quod est secundum Electionem, firmum maneret.* Rom. 9. 11. Et, *Do ovis meis vitam æternam, non peribunt in æternum: non rapiet eos quisquam de manu mea.* Ioh. 10. Et, *Quicquid Pater dedit mihi, ad me veniet.* Ioh. cap. 6.

Quicumque asserunt, Deum in Electione considerare fidem & perseverantiam in fide, ut rem iam præstitam, non vero ut præstandam; cum alijs multis de causis, tum hoc solo nomine erroris arguuntur, quod hoc pacto statuunt, neminem eligi, nisi consideratum iam ut mortuum, aut certe ut constitutum in extremo puncto, quod est vitæ mortisque confinium. Non enim censetur perseverasse, nisi qui cursum absolvit.

Multus est in eam rem Iohannes: Apud eum cap. 6. Christus sic loquitur, *Quicquid dat mihi Pater, veniet ad me.* Ergo prius dati sumus Christo, quam ad eum veniamus: venire autem est credere, ut docetur vers. 35. & cap. 8. vers. 47. *Propterea non auditis, quia ex Deo non estis.* Ergo ex Deo sumus, antequam audiamus. Et cap. 10. vers. 26. *Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis:* Ergo qui credunt, ideo credunt, quia sunt ex ovibus Christi: Non ut Arminius, qui ideo vult aliquem esse ex ovibus Christi, quia credit. Enimvero ovium nomine hic censentur, non modo credentes, verum & qui nondum credunt, sed qui beneficio Dei sunt credituri: ut diserte docetur vers. 16. Non absurdum est illud Iohannis cap. 17. vers. 6. *Patefeci nomen tuum illis quos dedisti mihi.* Ergo prius erant dati; ac proinde electi, antequam Christus eis nomen Dei patefecisset. Non enim hic agi de solis Apostolis; ut fingunt sectarij, indicant verba sequentia, vers. 20. *Non tantum pro iis rogo, sed & pro iis qui per sermonem eorum sumi credituri.* Idem patet ex eo quod Apostoli ibidem opponuntur mundo, ut è mundo selecti. Quod sane ad solos Apostolos non potest pertinere.

Quicumque prædestinatus est ad vitæ sanctitatem & charitatem, necessario prædestinatus quoque est ad fidem, à qua hæc sanctitas fluit, & quæ per charitatem operatur. At Paulus ad Romanos 8. vers. 28. dum dicit nos prædestinatos esse, ut conformes fiamus imagini Christi, dicit nos prædestinatos esse ad sanctitatem. Ergo etiam dicit, nos prædestinatos ad fidem. Etsi autem Paulus hæc dicit ad consolationem afflictorum, eos tamen solatur consolationibus, quæ ad omnes fideles pertinent. Inter quos multi sunt, quos Deus habet indulgentius; & ærumnis eximit. Id vero evincunt verba sequentia: *Quos prædestinavit, vocavit, quos vocavit, iustificavit, quos iustificavit, glorificavit.* Quæ series concatenata donorum Dei, eum ad omnes fideles pertineat, non potest conformitas cum Christo, ad conformitatem crucis restringi; utpote à qua multi fideles excipiuntur.

Præcipui ponderis est, quod ibi Apostolus docet nos esse prædestinatos ad vocationem, & per vocationem ad justificationem. Quod si prædestinati sumus ad justificationem: ergo & ad fidem per quam iustificamur.

Mitto quod Arminiani everunt illud Apostoli, *quos iustificavit, glorificavit.* Quippe qui docent multos, iustificatos esse, qui fide excidunt, ac per id damnantur.

Idem evincit totum caput 9. ad Romanos, ubi inter alia Iacob dicitur amatus à Deo,

Deo antequam quicquam fecisset boni aut mali. Ergo & antequam credidisset, & recte usus esset gratia. Tum illud falsum esset, *non est volentis, neque currentis, sed misereantis Dei*; Si ex fide prævisa Deus hominum misereretur. Aëtus enim credendi, sectarij nolunt gratiam solam esse causam, sed partim gratiam, partim liberum arbitrium, penes quod sit gratia uti vel non uti, eamque vel admittere vel respuere.

Neque vero consentaneum est, Christum, quia homo, alia ratione esse prædestinatum, quam ejus membra. Eum autem esse prædestinatum ad tantum culmen gloriæ ex prævisa ulla virtute, ne sectarij quidem affirmare audeant.

Immo nec Electio, ex fide prævisa, potest vocari Electio, sed potius admissio seu receptio ejus, qui ultro venit ad Christum, & qui prius Deum elegit in quo fiduciam poneret, quam à Deo eligeretur.

Quid quod hac ratione omnes immaturo morte præcepti, ab Electione excluduntur. Quippe qui non possunt dici electi ex prævisa fide.

Denique, si Electi sumus ex prævisa perseverantia in fide, nemo potest, nec debet credere se electum esse: Sic enim crederet rem, quæ nondum est, & quæ ordine posterior est fide, & perseverantia in fide: sed debet, juxta Arminium, sic se cum loqui. Si perseveravero in fide, ero Electus.

Quod ad texturam illam quatuor Decretorum, quibus Arminius totam doctrinam de prædestinatione comprehendit; Quorum primum est, Decretum de mittendo Christo, & morti tradendo; Secundum, de salvandis credentibus & perseverantibus. Tertium, de dando omnibus vires sufficientes ad credendum. Quartum, de salvandis singulis, quos Deus prævidit credituros; Credo & pertendo hæc Decreta digesta esse ordine non probo, & hac Decretorum perturbatione; Evangelium quoque everti.

Secundum enim Decretum, cum includat mandatum Dei de credendo ad salutem, non potest esse Decretum Electionis: nam per prædestinationem Deus decrevit, quid de nobis ipse velit facere, non vero quid nos facere jubeat. Accedit quod hæc series Decretorum, Electionem singulorum à voluntate humana suspendit. Tum sic sunt duæ Electiones; una generalis quæ eligit *non quos, sed quales*; altera particularis, quæ eligit singulos: cum tamen Scriptura unam tantum Electionem ad salutem agnoscat, eamque singulorum: Tum illud gravissimum, quod Electio singulorum, sit posterior morte Christi: quæ opinio Arminianos transverso agit, & præcipitat in multa absurda. Docent enim, Christum non esse mortuum pro ovibus quas pater ei dedit, sed ut omnes homines fierent oves Christi. Nec Christum in morte plus sibi salutem Petri quam ludæ proposuisse. Cum tamen Christum dicat, se mortem oppetere pro amicis, se animam tradere pro ovibus, & pro iis quos Pater ei dedit. Quæ si vera sunt, oportet, ut prius consideretur ut oves, & ut à Deo amati, & Christo dati, quam Christus mortem pro iis passus sit.

Nec potest ulla esse capitalior oratio, aut in Christum contumeliosior, quam velle, ut Christus per mortem sit constitutus caput Ecclesiæ, antequam Deus constituisset, quæ futura essent ejus membra. Et cum caput Ecclesiæ esset certum, corpus tamen fuisse incertum. Imo vero ex Arminij doctrina, sequitur Christum potuisse esse caput sine corpore. Cum enim censeat, nullum esse Electum qui non possit reprobari; & rectum usum gratiæ prævenientis & comitantis pendere ex libero arbitrio hominis, ideoque numerum Electorum Dei voluntate non esse certum: poterat fieri ut omnes gratiam istam respuerent; & sic Deus suo fine in mittendo Filio, & Christus fructu mortis suæ, privaretur. Tutius est, Decretum Dei de Electione, non concidere scrupulose in frustra, nec scrutari momenta & ordinem divinarum cogitationum. Ad Electionem enim unum Dei Decretum sufficit, quo etiam statuuntur media, per quæ Deus ad finem destinatum nos perducat. Decretum enim de fine, includit Decretum de mediis ad finem: non fecus ac uno eodemque Decreto Deus decrevit dare homini vitam, & media ad vitam, puta respirationem, & cibum &c. Sic Deus uno eodemque Decreto, quos prædestinavit ad salutem, prædestinavit ad fidem.

Illud Pauli ad Ephes. cap. 1. *Elegit nos in Christo*; Sic interpretor: *Destinavit nos ad salutem*

ad salutem in Christo, seu, per Christum, adipiscendam. Non pugnant, Eligere ad salutem non credentem ut credat, & velle salvare credentem.

Etsi Deus magis amat iustitiam suam, quam salutem hominis, non tamen plus amat executionem iustitiæ suæ, qua punit nostra peccata in Christo, quam executionem suæ misericordiæ qua homines salvat: nam ob id ipsum voluit Christum luere nostra peccata, ut servaremur.

Quoniam Deus prius dat fidem quam salutem, non ideo Decretum de fide danda, prius est Decreto de salute conferenda. Deus enim prius intendit finem quam media, & finis semper intentione prior est. Salutem igitur Deus prius intendit, quam fidem, quia fides est medium ad salutem.

Per doctrinam de Electione præcisâ, non tardatur pius conatus fidelium, nec languescit industria. Nam quid obstat, quo minus gnaviter incumbatur labori, cuius eventus à Deo definitus est? Christus probe norat vitæ suæ in terris terminum; nihilo secius tamen vitabat pericula, & manibus Iudæorum non semel elapsus est. Ezechias recreatus ex morbo, sciebat vitam sibi ad annos 15. esse prorogam. Quo tempore tamen non est dubium, quin ederet & biberit. Paulus certus incolumitatis vectorum, & evasionis ex naufragio, nautas tamen hortabatur ad laborem. Nihil tam æquum est, quam ut Decreto Dei sive noto sive ignoto, subserviat piorum labor, & industria.

Ad Quæstionem qua quæri solet, Vtrum Christus sit Electionis fundamentum, sic censeo respondendum. Christum, quatenus est homo & mediator, esse caput Electorum, sed non causam electionis, cum ipse, qua homo, sit electus. Est quidem causa meritoria salutis, & λόγος. Sed non est causa, cur de duobus pariter peccatoribus, alter alteri præferatur. Causa quærenda est in Dei beneplacito, & amore gratuito, qui ordine antecedit intercessionem Filij, quandoquidem Pater misit Filium, & dedit redemptorem. Nihil detrahitur de magnitudine pretij redemptionis, cum voluntas ejus, qui pretium hoc obtulit, dicitur antecessisse. Id Christus ipse docet Ioh. 3. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut dederit Filium, &c.* Ergo prius nos amavit Deus, quam Filium pro nobis dederit. Qua dilectione dum Arminiani dicunt, Deum non voluisse nobis vitam æternam, perinde agunt ac si dicerent, Deum isto amore voluisse nos in morte relinquere: Et Deum quando decrevit dare Filium pro nobis, nondum constituisse an per eum nos salvaturus esset. Profecto Christus non est causa amoris, per quem pater voluit mittere filium: Nec ulla sit Christo injuria cum dicitur esse medium, per quod, & in quo nobis Deus confert salutem.

Nec vero dum volumus amorem Patris, per quem nos elegit, ordine ategredi intercessionem Filij, per hoc volumus, Electos esse à Deo amatos extra Christum. Nam etsi amor Patris antecedit missionem Filij, nunquam tamen nos amavit sine consideratione Filij; nec unquam voluit Electis bonum ullum largiri, nisi per Christum & in Christo. Prioritas ordinis potest esse inter duas res inseparabiles: præcipue inter decreta Dei, quæ pariter sunt æterna. Sic in Dei cogitatione prius fuit velle creare hominem, quam velle eum imbuere iustitia & luce: non tamen inde sequitur, Deum unquam voluisse creare hominem sine iustitia & luce. Sic plane dicimus, Deum nunquam nos amasse extra Christum, etiamsi ejus amor antecedit ordine intercessionem Christi.

Quosdam esse reprobos, ipsa vox electionis arguit: non enim essent aliqui electi, nisi cæteri essent posthabiti.

Reprobos mentionem facit Scriptura. 1. Petri 2. 8. & Iudæ v. 4. Hi in Apocalypsi designantur per eos, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ.

Reprobatio est decretum, quo Deus ab æterno statuit, certis hominibus, non dare gratiam, qua ab insita pravitate & debita maledictione, liberentur, eosque ad iustas & commeritas pœnas ob peccatum destinavit.

Reprobos posse salvari, dogma est Arminianum, Christianis auribus insolens.

Porro etsi peccatum sit causa meritoria destinationis ad pœnam, non est tamen causa voluntatis, per quam Deus ponit discrimen inter electos & reprobos. Sint enim duo fontes, rei ejusdem criminis; placeat autem Regi hunc damnare, illum absolvere: peccatum quidem causa est, cur ille plectatur capite; at non est causa cur

Rex aliter sit affectus erga unum, quam alterum, cum par utrobique sit culpa. Causa discriminis est, quod aliquid intercessit, quod ab uno horum pœnam avertit. Quod quidem in Prædestinationis negotio, est mera Dei *Edoncia*, qua ei visum est, hos donare Christo: cæteros vero, in insita corruptione & commerita maledictione, relinquere. Super quo delectu, nefas est Deo lirẽm intendere, aut eum vocare ad calculos. Sed usurpandum illud Pauli, *o homo, quis tu es? &c.* Hoc unum stermentibus nostris infixum, Deum his dare gratiam indebitam; illis, irrogare pœnam debitam: ut illi habeant quo laudent eius bonitatem: hi non habeant, quod conquerantur de eius iustitia.

Quamvis autem corruptio naturalis sit causa sufficiens ad reprobationem, non tectus ac serpentes rupto ovo recens in lucem editi merito necantur, quamvis neminem adhuc infecerint veneno; non est tamen dubium, quin ob quam causam Deus damnat, ob eandem damnare decreverit. Damnati autem Reprobos ob peccata actu commissa: luunt enim pœnas in Inferno non solum peccati Originalis, sed & actualium omnium: unde & inæqualitas pœnarum. Ergo & Deus eos damnare decrevit, ob eadem peccata. Nihil enim obstat, quo minus Deus considerans hominem jacentem in corruptione & pravitate naturali, eundem quoque consideret pollutum iis peccatis, quæ per istam pravitatem naturalem est commissurus.

Inter peccata, ob quæ aliquis destinatur ad pœnã, sine dubio est incredulitas & rejectio Evangelij. Nam hac ipsa rejectione peccatur in legem moralem, per quam Deus homines judicaturus est. Lex enim jubet Deum amari toto corde, ei; in omnibus & sine exceptione morẽ geri: ac proinde & credi loquenti, & jubenti credere obtemperari, quodcunque tandem illud fuerit, quod Deus vel jubebit, vel dicet.

Vt reprobetur ob rejectum Evangelium, & gratiam Christi sp̃etam, is, cui Evangelium nunquam est revelatum, nulla ratio patitur. Sed quem Evangelium non servat, sub lege relinquit, ut per eam judicetur. Quæ tum deum attingit hominem ad credendum in Christum, cum Christus annunciat: Nec est pædagogus ad Christum, nisi quibus Christi cognoscendi facta est copia.

Deum quemquam destinasse ad pœnam æternam, sine consideratione impœnitentiæ aut incredulitatis, nec dicimus, nec sentimus.

Neque vero si prædestinavit Deus electos ad fidem, idcirco prædestinavit reprobos ad incredulitatem. Distinguenda enim sunt media, quæ Deus in homine invenit ab eis quæ ipse facit. Invenit Deus in homine corrupto media ad damnationem, nempe incredulitatem. At fidem non invenit, sed ipse facit. Inde est quod prædestinat quidem ad fidem, at non ad incredulitatem. Ad id enim detum Deus prædestinat, quod facere decrevit. Denique impœnitentia antecedit ordine Reprobationem: at fides posterior est electione, quippe electionis effectum.

Enodatio Quæstionis: An Christus pro omnibus mortuus sit, hoc est, an Christus omnibus & singulis impetraverit, & acquisiverit reconciliationẽ, & remissionem peccatorum, pendet ab alia, videlicet, an justum sit ut reconcilientur Deo, ijsque remittantur peccata, qui Christi gratiam respuunt, & in infidelitate ac impœnitentia perseverant. Non convenire cum Dei iustitia, ut ad tales reconciliatio per Christum pertineat, nemo non agnoscit, nisi qui de Deo male sentit. Cum enim hanc legem Deus fixerit, ut nemo servetur, nisi qui in Christum credit, planum est, id à Deo esse statutum; quia scit ita æquum esse, & consentiens cum norma justitiæ. Nec sane par est, ut morte Christi reconcilietur Deo, qui mortem Christi abnegat. Hoc posito, hujus Quæstionis solutio est in promptu. Quærere enim, an mors Christi sit sufficiens ad servandos omnes incredulos & impœnitentes, nihil est aliud, quam quærere, an sit sufficiens, ad aliquid injusti impetrandum, & ad faciendum aliquid, quod Dei justitiæ adversetur.

Christum ergo, pro omnibus esse mortuum, hoc sensu verum est, nempe Christi mortem sufficentẽ esse, ad servandos quoslibet credentes: imo & abunde suffecturam ad servandos omnes homines, si quotquot sunt in toto orbe homines, in eum crederent. Quod autẽ omnes non servantur, causam esse, non in insufficiencia mortis Christi, sed in hominis pravitate & incredulitate. Deniq; eodẽ modo potest dici, Christum morte sua reconciliare omnes homines Deo, quo dicimus, solem illustrare oculos omnium hominum, quamvis multi sint exei, multi dormientes, multi

in tenebris abditi. Nempe, quia, si omnes & singuli essent oculati, & vigilantes; & positi in media luce, sufficeret lux solaris ad eos illustrandos.

Hæc de causa Scriptura sacra, quæ interdum ait, Christum mortuum esse pro omnibus, eo sensu quem dixi, frequenter generalem illam locutionem coarctat, & restringit: dicens, *Christum animam suam tradere pro ovibus suis*, Ioh. 10. 11. & *pro Ecclesia sua*. Ephes. 5. 25. Et *sanguinem ejus effusum esse pro multis*. Matth. 26. 28. Et *filium hominis venisse, ut daret animam suam in redemptionem pro multis*. Matth. 20. 28. Et, *oblatum esse semel ad tollenda peccata multorum*. Hebr. 9. 28.

Contra hæc Sectarij pertendunt, Christum morte sua omnibus & singulis impetravisse reconciliationem & remissionem peccatorum. Quod sane tam multis urgetur incommodis, & tam multa trahit impia & absurda, ut mirum sit eos posse contra obniti.

Principio, morte Christi, Iudæ esse impetratam reconciliationem, cum ipsa mors Christi esset ejus crimen, eumque ad laqueum adegerit, non est consentaneum.

Cumque eo ipso tempore, quo Christus mortem oppetebat, multi jam cruciarentur in inferno, oportet sit vacui capitis, qui censet morte Christi eis reconciliationem impetratam esse.

Tum hac doctrina Deo aperte illuditur. Fingitur enim Deus concedere Filio reconciliationem hominis, quem ab æterno damnare decrevit, eique largiri rem, quam scit non profuturam. Enimvero, si Christus pro Pharaone & Iuda impetravit reconciliationem, satis sciebat istam impetrationem ipsorum bono & utilitati non cessuram. Inducitur ergo Christus sic rogans Patrem, *Obsecro te, recipe in gratiam eos, quos scio te nunquam recepturum in gratiam*. Nempe hi homines id videntur dare operam, ut Religio Christiana ridenda propineretur.

Nec solum Deo sic illuditur, sed & ipse Deus fingitur illudere generi humano. Constat enim usu, & omnium sæculorum experientia, Euangelium vix decimo cuique annunciari, & nomen Christi maximæ parti orbis esse ignotum. Quod quidem fieri, Dei providentia sic dispensante, nemo negabit; nisi qui res susque deque ferri, & temere fluere putat. Quod si Deus omnes homines sibi reconciliavit per Christum, cur hoc beneficium non promulgar per totum orbem? Cur patitur hanc reconciliationem, maximæ parti generis humani esse ignotam?

Cum vero dicunt, Christum pro omnibus esse mortuum, quod ad impetrationem reconciliationis; non vero, quod ad applicationem: plane fatentur Christum non impetravisse, ut hæc reconciliatio omnibus applicaretur. Vnde fit, ut inanis sit hæc impetratio, & ridicula.

Perinde enim loquuntur, ac si dicerent, alicui impetratam esse liberationem, sed non ut liberetur: aut alicui cibum esse impetratum, sed non esse impetratum, ut hoc cibo vescatur.

Non minus ineptiunt, cum fatentur quidem, fructum resurrectionis ad solos credentes pertinere, at fructum mortis, id est, reconciliationem & remissionem peccatorum, ad omnes & singulos extendunt: perinde ac si dicerent, Christum mortuum esse pro aliquibus, pro quibus non superavit mortem. Et ad omnes quidem pertinere fructum pugnae, at non victoriæ. Et erunt aliqui, pro quibus cum se obtulerit in cruce, non tamen pro iis se offert in cælo. At Scriptura hæc nescit, ut indivulsa & inseparabilia; mortuum esse pro nobis, & resurrexisse pro nobis, Rom. 8. 34. *Christus is est, qui mortuus, imo qui etiam resurrexit: qui etiam est ad dexteram Dei, postulans pro nobis*. Et 2. ad Corinth. 5. 15. *ut qui vivunt, posthac non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit*. Nimirum, quia fructus mortis Christi nemo fit particeps, nisi per resurrectionem.

Quid, quod si hæc generalis impetratio reconciliationis totius generis humani admittitur, necesse est infantes omnes, nascentes extra fœdus, esse reconciliatos, & peccatum eis esse remissum. Vnde fit, ut non alio majore beneficio possint affici, quam si quis eos clementi crudelitate in cunis jugulaverit. Nam si in hoc statu reconciliationis moriuntur, certa est eorum salus. At ijdem vivi & superstites educabuntur in Paganismo, quæ est certissima via ad damnationem.

His adde, quod hic reconciliatio cum applicatione confunditur. Cum enim nemo possit servari, nisi cui reconciliatio impetrata, applicata quoque fuerit, apparet in his

in his infantibus impetrationem nihil differre ab applicatione. Siquidem infantes in hoc statu reconciliationis mortui, per hanc solam reconciliationem salvantur, (si his creditur:) ac proinde hæc impetratio reconciliationis, in eis vicem applicationis obrinet.

Quod si hæc duo inter se conferantur, impetrare inimicis reconciliationem ut servantur, & salutem eis iam reconciliatis conferre, non dubium est, quin longe maioris sit amoris, mori ad reconciliandos inimicos, quam dare salutem iam reconciliatis. Id diserte docet Apostolus ad Rom. 5. 10. *Si cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius; multo magis reconciliati servabimur per vitam eius.* Nempe, si Paulo creditur; res est longe facilius & probabilior, servare reconciliatum, quam reconciliare inimicum, moriendo pro eo: Cum ergo, quod est longe maximum, & summi amoris τεκμήριον, Christus pro omnibus præstiterit, (si fides Arminio) dicendum erit, Christum mortem oppetendo pro nobis, non minus Pilatum, Iudam, Saulem, Pharaonem, quam Petrum & Iohannem amavisse. Ut autem Christus summo amore aniaverit, quos Pater ab æterno odit, & quos scit à Patre ab æterno destinatos ad pœnam, nemo à se impetrabit ut credat; nisi qui vult decipi.

Quod si Christus moriendo fuit vas & λύτρον pro omnibus, etiam pro damnatis, Deo inuretur nota injustitiæ, qui duas pœnas pro uno peccato sumpserit, cum prior satisfactio sufficeret, & his in idem iudicaverit. Semel enim, hi damnati, mortui sunt in Christo, quando Christus in cruce eorū personam sustinuit; & tamen iidem ipsi in sua persona moriuntur morte æterna. Enimvero de ijs omnibus pro quibus Christus est mortuus, dici potest, quod dicit Apostolus 2. Cor. 5. *Si unus pro omnibus est mortuus, nempe omnes sunt mortui.* At reprobos cum Christo, aut in Christo esse mortuos; nemo hæcenus, quod sciam, ausus est dicere. Ac profecto sequentia verba Apostoli arguunt; eum loqui de omnibus; ad quos pertinet fructus resurrectionis, & qui sunt novæ creaturæ:

Idem Apostolus ad Rom. 5. 11. docet reconciliationem ad solos fideles pertinere. *Gloriamur, inquit, in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem assecuti sumus.* An Paulus tantopere gloriaretur beneficio quod ipsi cum Iuda & Herode commune esset? Sic cap. 5. 25. *Deus Christum proposuit placamentum per fidem in sanguine ipsius.* Non est ergo placamentum sine fide, ac proinde, nec reconciliatio.

Quoscūquē Christus reconciliavit, & quibus impetrat remissionem peccatorum, pro iisdem intercedit: hæc enim duo Scriptura coniungit, mori pro aliquo, & pro eo intercedere Rom. 8. 34, & 1. Ioh. 2. 1. 2. At Christus pro mundo non intercedit, sed pro solis fidelibus; ut dicit ipse Christus Ioh. 17. 9. *Ego pro ijs rogo, non rogo pro mundo, sed pro eis quos dedisti mihi, quia tui sunt.* Ergo Christus mundum non reconciliavit, nec ei impetravit remissionem peccatorum.

Arminiani κρησφύγεον hic adhibent, & distinguuntulam; Faciunt enim duplicem intercessionem Christi, unam generalem, quæ sit pro omnibus; alteram particulatam, quæ pro solis credentibus. Quo dicto ipsi se implicant, & orsa à se detexunt. Nam universalis ista intercessio sine particulari plane est supervacanea; frustra enim impetratur reconciliatio, si salus non impetratur. Quod si universali ista intercessione Christus petijt salutem Pilati, Iudæ, denique omnium hominum, frustra petijt, & repulsam passus est: Cum tamen ipse dicat Ioh. 11. 42. *se semper à Patre exaudiri.* Quod si petijt solam reconciliationem sine salute, inanis fuit eius intercessio. An forasle Christus petijt salutem omnium hominum; sed sub conditione, nempe si crederent, & ea lege ut credant? Hoc si ita est, tum planum est, eum non intercessisse pro omnibus. Quod enim petitur sub conditione, sublata conditione non petitur. Tum hæc petitio est ἀπρόσδόνος in eo, qui petit aliquid sub conditione, quam ipse scit non implendam, neque esse possibilem. Satis enim sciebat Christus moriens, non posse omnes credere nec servari; cum iam tam multi essent damnati.

Sed operæpretiū est cognoscere, quæ sit illa particularis intercessio Christi Ioh. 17. & quid per eā Christus petat. *Pater (inquit) conserva eos.* Et paulo post, *rogo te, ut servas*

eos à maligno vers. 15. Si hæc intercessio est peculiaris fidelibus, non video quid superfit intercessioni generali. Nam sine his omnis intercessio inanis est. Cum autem in oratione Dominica, hæc duo simul & iunctim petantur, remissio peccatorum & liberatio à maligno; quis ferat tam audax figmentum, quo sectarij hæc divellunt, & volunt Christum impetrare omnibus remissionem peccatorum, at non liberationem à maligno?

Quod si Christus orat pro omnibus, orat etiam pro ijs, quos scit peccare peccato ad mortem, pro quibus Iohannes ne quidem patitur nos orare. 1. Ioh. 5. 16.

Non inficior, Christum orasse pro crucifigentibus eum. At non pro ijs omnibus oravit, sed pro ijs tantum, qui id faciebant per ignorantiam. Dicit enim: *Pater remitte eis, nesciunt enim quod faciunt*. Quos paulo post ad Christi fidem esse conversos, testatur Lucas, Act. 2: & cap. 3. 17.

Cum ergo Scriptura dicit Deum usque adeo *dilexisse mundum, ut dederit Filium* Ioh. 3. 16. Et, *Christum esse propitiationem pro peccatis totius mundi*. 1. Ioh. 2. 2. Et si concederemus per *Mundum*, totum genus humanum in solidum intelligi, non tamen inde sequeretur, Christum omnibus & singulis impetravisse remissionem peccatorum. Nam reconciliatio quorundam hominum abunde testatur genus humanum à Deo diligi. Christus est propitiatio pro peccatis totius mundi, quia in toto mundo nemini remittuntur peccata nisi per eum. Eodem plane modo, quo 1. ad Cor. 15. 22. Paulus dicit, *In Christo omnes vivificari*, quia nemo nisi per eum vivificatur.

Speciose ostentant locum, 1. ad Tim. cap. 2. 6. *Christus semetipsum dedit pretium redemptionis pro omnibus*. Tum illud ad Titum cap. 2. *Illuxit gratia Dei salutaris omnibus hominibus*. Sed hic, per *Omnes* intelligi *Quosvis*, & cuiuslibet conditionis homines, loci textura evincit. Priori loco, Paulus vult orari pro Regibus: posteriori iubet servos esse fidos, & nihil *νοσφίζειν*. Huius exhortationis *αιτιολογια* hæc est: quia etiam ad Reges, quantumvis tunc temporis alienos à Christo, & ad servos quantumvis sortis abjectæ, pertinet promissio salutis; nec ulla conditio hominum à salute excluditur.

Nihilo plus ad rem facit locus ad Rom. cap. 14. 15. *Ne esca tua illum perdito, pro quo Christus est mortuus*. Ibi enim *perdere*, non est *damnare*, sed scandalo percellere, & conscientiam alicuius offendere, & sic, quantum in nobis est, trahere in ruinam. Nam absolute quemquam perdere aut damnare, non est in nostra potestate.

Secunda Petri cap. 2. vers. 1. Christus dicitur redemisse pseudoprophetas *quæ eum abnegant*. At ibi non agitur de redemptione à morte æterna, sed de liberatione ab ignorantia & errore, ac tenebris sæculi per lucem Evangelij, quod isti pravæ doctrinæ admistione corrumpebant.

Eadem Epist. cap. 3. vers. 9. idem Apostolus dicit *Deum nolle quemquam perire*. Nempe quia non est causa perditionis cuiusquam: omnes enim hortatur ad poenitentiam. Sed non tenetur omnibus dare fidem & dona Spiritus sancti, nec restituere homini vires, quas culpa sua amisit. Non est autem dubium, quin lapsu Adami amissæ sint vires credendi in Christum, quia hoc lapsu amissæ sunt vires amandi Deum, & obsequendi eius verbo. Cum enim Adam ante lapsum teneretur credere omni Dei verbo, quodcumque tandem illud futurum esset, non dubium quin hæc obligatio ad posteros transierit.

Inculcant sectarij ad nauseam, & nullibi non ingerunt hoc argumentum, *Quod tenentur omnes credere, id verum est. At Christum pro se esse mortuum, omnes tenentur credere, ergo id verum est*.

Hujus Syllogismi minor est falsa: nam ijs, quibus Christus non est annuntiatus, non tenentur credere Christum pro ipsis esse mortuum; qui tamen sunt pars generis humani longe maxima. Sed neque ij quibus Christus annuntiatur, tenentur credere absolute & sine conditione, Christum pro ipsis esse mortuum, sed sub hac demum conditione, si convertantur. Nam si in impenitentia perseveraverint, tenentur credere, mortem Christi ad se nihil pertinere.

Damascenus lib. 2. Orthodoxæ fidei cap. 29. & post eum Arminius, duas faciunt Dei voluntates, unam antecedentem, alteram consequentem. Eorum mens non est

est asserere, inter Dei voluntates seu potius volitiones, alias alijs esse priores: hoc enim est extra controversiam. sed voluntatem antecedentem eam esse volunt, quæ præcedit humanam voluntatem: consequentem vero, quæ posterior est humana voluntate. Voluntate antecedente multos vocari ad nuptias, qui consequente declarantur indigni ob eorum perveraciam Matth. 22. Antecedente voluntate Deum velle omnes homines servare, sed consequente, aliquos tantum: nempe eos quos prævidit credituros. In hanc latebram se proripiunt Arminiani, quando se sentiunt urgeri. Dicunt autem, voluntati Dei antecedenti resisti posse, & Deum posse frustrari suo voto & intentione, ac desiderio naturali (sic enim loquuntur) ac voluntati consequenti non posse resisti.

Hæc doctrina, si quæ alia, in Deum est contumeliosa, eumque accusat insipientiæ, & humanis affectibus induit, ei que affingit imbecillia vota, & desiderium inefficax, ac si Deum sic inducerent loquentem: Vellem vos servare, si velletis; sed cum per vos frustrer mea intentione, mutabo consilium, & aliorum flexa voluntate, vos perdam in æternum. Hoc pacto Deus voluntatem suam antecedentem & desiderium naturale, quod est longe optimum, precario tantum obtinet, & quantum licet per humanum arbitrium; Ut sit quod doleamus vicem Dei, qui desiderio suo naturali & longe optimo fraudatur.

Tum illud absurdum, Deum cui omnia ab æterno sunt non tantum prævisa, sed etiam provisa; aliquid intendere, quod scit ab æterno se non assecuturum. Nec minus est absurdum velle, ut firmitas voluntatis divinæ de servandis hominibus, pendeat ab hominis voluntate. Illud vero longe pessimum, quod Deus inducitur secum pugnans, quippe qui omnes cupit servare voluntate antecedente, quosdam vero vult perdere voluntate consequente. Ergo cupit, quod non vult.

Causam cur Deus se patiatur frustrari voluntate sua antecedente, & desiderio, quo serio cupit, omnes homines servari, Arminius hæc esse dicit: quia si in convertendo homine exerceret suam omnipotentiam, vim inferret libero arbitrio, & cogeret hominis voluntatem. Qua in re vir bonus plurimum hallucinatur. Potest enim Deus, sine coactione sic flectere voluntatem, ut sponte sequatur. Sine coactione subito immutavit animum Esau. Gen. 33. Et Saulis, 1. Sam. cap. 19. v. 23. Et Ægyptiorum, Psal. 105. 25. Et Regum, Prov. 21. 1. Hanc immutationem voluntatis, illibata libertate humani arbitrij, si Deus facit in improbis, quanto magis in probis & fidelibus? Christus vim non intulit cordi laronis in cruce. Nec trahuntur inviti, sed ultro sequuntur, quibus datur cor carneum ex lapideo. Ezech. 36. vers. 26. Et si certo & infallibiliter convertuntur.

Quid quod irresistibilitatem nemo magis statuit, quam Arminiani. Censent enim intellectum irresistibiliter à Deo luce veritatis imbui. Censent vires ad credendum irresistibiliter dari. Censent morali & efficaci suasionem affectus trahi. At his positus, necessarium est ut voluntas sequatur. Nam ubi mens firmam persuasionem imbibit, & affectus voluntatem exstimulant cum mente conspirantes, impossibile est, quin voluntas eorum se moveat, quo dicat mens à Deo imbuta, quando appetitus eodem impellit. Hæc enim sola sunt incitamenta voluntatis, nec ullo alio movetur impulsu. Nec dubium est, quin Deus, qui pernoctat texturam facultatum animæ, & arcana momenta motionum internarum, possit suasionem moralem tam claram & vehementem imprimere menti, & affectus sic accendere, ut voluntas non possit non velle, & ultro se movere, ad id, quod mens suadet & suggerit affectus.

His adde, quod Arminius censet Electos trahi à Deo gratia efficaci, cujus effectus est certissimus & infallibilis: quia (inquit) Deus eos trahit tempore & modo congruo; quo qui trahuntur, certissimo sequuntur, quantumvis possint resistere: ceteros vero trahit modo non congruo, quo qui trahuntur, nunquam sequuntur vocantem. Frustra igitur irresistibilitatem exagitant, quam ipsi tam firmiter stabiliunt: & inconditam vocem & barbaram in medium producant, ut speciosius certitudini, & infallibilitati Electorum illudant. Nempe hoc est quod Christus docet Ioh. 6. 37. *Quicquid Pater mihi dedit, ad me veniet.* Et versu 45. *Quicumque audierit à*

patre & didicit; veniet. Et cap. 10. 16. *Habeo alias oves quas oportet me adducere, & audient vocem meam.*

Instant tamen, & obijciunt illud Matth. 23. vers. 37. & dicunt, Christum voluntate antecedente voluisse congregare Iudæos, ut gallina pullos; consequente vero voluisse spargere per nationes. At ego pertendo, hos pullos actu & revra esse congregatos; quanquam reclamantibus Hierosolymis. Nam per Hierosolyma, primores, sacerdotes, & Scribæ intelliguntur; per pullos vero populus, cujus Deus misertus est. Tum illud, *Quoties volui*, male intelligunt de voluntate antecedente, quæ est Decretum Dei; Cum velle hic nihil aliud sit, quam invitare & jubere.

Quòd si Deus serio intenderet, & cuperet omnes servare, ut loquuntur sectarij; efficeret ut omnibus Evangelium innotesceret, sine quo nemo servatur.

Frustra caufatur Arminius multis non annuntiari Evangelium, quia in proavis aut tritavis gratiam oblatam repudiaverunt, quo actu posteri meruerunt à Deo deferri. Sane sic loqui, nihil est aliud, quam assignare causam, cur Deus non serio velit salutem omnium & singulorum; & sic secum ipse pugnare. Quanquam ne quidem causa hæc est idonea. Hoc enim adversatur regulæ justitiæ Dei, quæ habetur Ezech. cap. 18. *Anima quæ peccaverit, morietur, filius non feret iniquitatem patris.* Et cum in lege iniquitas patrum dicitur visitari in filiis, hæc pœna non ultra tertiam aut quartam generationem extenditur. Ac plane vera est & sine exceptione sententia Pauli 2. ad Cor. cap. 5. 10. ubi ait, *unumquemque reportaturum quod in corpore suo fecerit, sive bonum, sive malum.* Non ergo quod fecerit in alieno corpore.

Neque vero, si peccatum Adami imputatur posteris, idcirco sequitur peccata proavorum pronepotibus imputari. Causæ discriminis hæc sunt. 1. Quia peccato Adami puritatem originalem amisimus, peccatis proavorum non amisimus. 2. Adam acceperat dona quæ ad nos transmitteret, quod de nostris proavis dici non potest. 3. Accedit quod mei proavi peccatum erat mere personale, quod de Adami peccato dici non potest. 4. Nec esset compos mentis, qui diceret; Solomonem in Davide Vriam occidisse, quemadmodum nos peccavimus in Adamo. 5. Mitto absurda infinita in quæ se præcipitant. Poteest enim fieri, ut aliqujus paternus avus Evangelium respiceret, maternus receperit. 6. Cum genti integræ offertur aut auferetur Evangelium, in qua tamen diversi sunt diversis majoribus orti, pijs, impijs, bonis, malis. 7. Quid quod experimento constat, pessimorum majorum pessimam & profligatissimæ improbitatis prosapiam, ad fidem esse conversam? Et (ut ait Apostolus) ubi abundavit peccatum, ibi abundasse gratiam? Quid deterius Romana urbe, in quam ex toto orbe rapinæ erant congestæ? Quid erat Corinthus, nisi lupanar totius Græciæ, & fœdissimum libidinum emporium? Nihilominus tamen in istis urbibus erexit Deus trophæa Christi, insuper habitis multis populis barbaris, quorum stolidi feritas videbatur dignior commiseratione, si res non ex arcano Dei consilio, sed ex humana ratione gereretur.

Non ergo omnium hominum salutem Deus æqualiter cupit, sed vocatio tum externa, tum interna, secundum arcana divinæ prædestinationis dispensatur, ut non sit volentis neque currentis, sed miserentis Dei.

Exclusus temporis angustijs non potui de alijs quæstionibus agere pertractare. De quibus tamen quid sentiam, sic breviter expono.

Gratiam vniuersalem datam omnibus hominibus, quæ vel mediate vel immediate sufficiat ad perveniendum ad salutem, nullam agnosco.

Credo, nullam gratiam posse dici sufficientem, sine cognitione Christi.

Sententiam Arminianorum dicentium, Deum teneri dare omnibus vires credendi, repudio ut falsam & temerariam.

Discrimen inter vocationem externam & internam agnosco, & assero vocationem externam posse esse sine interna Spiritus efficacia.

Credo

Credo, Deum non modo dare vires credendi, sed & ipsum actum credendi. Quem actum qui dicunt partim esse à gratia, partim à libero arbitrio, merito Semipelagianis accensentur. Etsi homo libere credit & sponte, totum tamen illud quod facit, est donum Dei.

Credo fidem iustificantem esse donum Dei, Electis peculiare.

Credo Electos, quamvis subinde cespitent, & fides eorum vacillet, non posse tamen finaliter excidere.

Porto, etsi dubitatio de salute pijs subinde obrepit, Deus tamen in Verbo jubet nos esse certos de ea. Ad quam certitudinem, totis viribus contendendum est. Nec dubium est, quin ad hanc certitudinem multi perveniant, cum Scriptura plena sit his exemplis.

Quisquis autem certus est suæ salutis, oportet etiam certus sit se nunquam à Deo desertum iri, ac proinde se perseveraturum ad finem.

363
32

PETRVS MOLINÆVS

hoc credo, hoc profiteor.

Sessione Centesima Quadragesima- Quarta,

SESS.
CXLIV:

xxix. *Aprilis, Die Luna post Meridiem.*

Continuata fuit iudicij D. Molinæ prælectio, statutumque est pro accuratissimo eo iudicio, & consensu in doctrina, gratias ei agendas.

Amplissimi DD. Delegati monuerunt, se Illustribus ac Præpotentibus DD. Ordinibus Generalibus, quibusdam è collegio suo Hagam missis, renunciasse, quid hætenus in Synodo actum esset. Formatum nempe tandem esse unanimi consensu ac subsignatum Synodicum de quinque Remonstrantium Articulis iudicium: gratum id imprimis fuisse ipsidem Illustr. DD. Qui & eo nomine singulares Deo gratias agerent: eumque tum Exterorum Theologorum, tum Provincialium laborum, acceptissimum ipsis fuisse. Monere autem, ut quæ restarent agenda, quam celerrime fieri posset, ad finem perducerentur. Hanc quoque inprimis esse Illustr. DD. Ordinum voluntatem, ut Confessio fidei Reformatarum Ecclesiarum Belgicarum ex more in Synodis Nationalibus usitato, præsentibus Theologis Extæris relegeretur atque examinaretur. Utque à singulis Synodi membris, tam Extæris quam Provincialibus, libere declararetur, si quæ in Confessione ista ab ijs observata essent, quæ ad dogmata & doctrinæ essentiam pertinerent, quæque veritari in Verbo Dei revelatæ, aut aliarum Reformatarum Ecclesiarum Confessionibus minus consentanea viderentur. Quæ autem methodum aut phrasæologiam spectarent, quæque ad Regimen atque ordinem Ecclesiæ pertinerent, ea postea à solis Provincialibus penitus examinatum iri. Monitum proinde fuit eo tempore, Articulum trigèsimum primum & secundum, non esse examinandum, quia in utroque, de ordine Ecclesiastico, quem Exteri nonnulli à nostro diversum habent, ageretur.

Cum de exemplaribus Confessionis Bellicæ prius esset prospectum, prælecti sunt ordine omnes Confessionis huius Articuli. Rogatique sunt singuli, ut rigide probeque ipsidem examinaris, libere deinceps ac sincere declararent, utrum in dogmatibus Confessione ista comprehensis, quidquam observassent, quod cum verbo Dei minus conveniret, ac proinde necessario mutandum esse iudicaret.

Statutum fuit ex Illustrum Delegatorum consilio, die Lunæ proximo, Synodicum de quinque articulis iudicium, publice pronuntiandum esse.

Sessione

SESS.
CXLV.Sessione Centesima Quadagesima-
Quinta,xxx. *Aprilis, Die Martis ante meridiem.*

DEclararunt Clarissimi Magnæ Britannæ Theologi, se Confessionem Belgicam diligenter examinasse, nihilq; in ea deprehendisse, quod ad fidei quidem dogmata attineret, quod verbo Dei non consentiret: nihil obstantibus Remonstrantium considerationibus: quas se una opera examinasse testabantur, easque tales esse plerasque, quæ in omnibus reformatarum Ecclesiarum Confessionibus notari possent.

Invitatus fuit universus cætus ad finus Nobilissimi Amplissimiq; viri D. Lambertii Canteri, Reipublicæ Ultrajectinæ Consiliarii, eiusdemque Ecclesiæ Senioris ad Synodum Deputati, qui xxiv. Aprilis diem suum placide in Domino obierat.

SESS.
CXLVI.Sessione Centesima Quadagesima-
sexta,*Eodem Die post meridiem.*

Reliquorum tam Exterorum quam Provincialium Theologorum, de doctrina in Confessione Belgica comprehensa, rogata sunt iudicia: fuitque declaratum ab omnibus & singulis, consentientibus suffragiis, iudicare se, nullum in hac Confessione dogma contineri, quod veritati in sacris Scripturis expressæ repugnaret: contra vero omnia eidem veritati & Confessionibus Ecclesiarum aliarum reformatarum consentire. Moniti præterea serio ab Exteris Theologis sunt Provinciales, ut in hac Orthodoxa, pia, & simplici fidei confessione constanter perseverarent, eamque posteris intemeratam relinquerent, atque in adventum Domini nostri Iesu Christi conservarent. Vnanimiter quoque declararunt Provinciales, statutum sibi esse, in hujus doctrinæ Orthodoxæ professione constanter perseverare, eamque in hisce Belgicis provinciis pure docere, sedulo propugnare, atque incorruptam porro per benignitatem Dei conservare. Cui & pro amabili illo in doctrina tam Externorum quam Provincialium consensu gratias egerunt, rogaruntq; Illustrates Delegatos, ut Ecclesiarum Belgicarum nomine, apud Illustriss. ac Præpotes DD. Ordines Generales, intercedere dignarentur, ut iisdem Illustribus Dominis placeret Orthodoxam hanc doctrinam in Belgicis Ecclesijs fartam porro ac testam autoritate sua tueri ac stabilire.

Monuerunt Ecclesiarum Gallo-Belgarum Deputati, eandem Belgicam Confessionem, in Nationali Ecclesiarum Gallicarum Synodo, quæ in urbe Vitriacensi, anno cIdo lxxxiii fuit habita, solemniter fuisse approbatam. Quod & ipsum, ex Actis eiusdem Synodi confirmabant.

Acta Synodi Vitriacensis:

Nos Pastores & Seniores, in urbe Vitriacensi, ad habendam Synodum Nationalem congregati, eoque nomine ab omnibus Ecclesijs Gallicis delegati, ad postulationem fratrum, qui ab Ecclesijs Reformatis Belgicis ad nos missi fuerant, huic Confessioni fidei prædictarum Ecclesiarum, ad mutuam doctrinæ unionem testandam, subscripsimus: prout articulo ad hanc rem consignato, plenius declaratum est.
Actum Vitriaci ad 25. Maij, 1683. P. Merlinus Præses. M. Virellus. &c.

Articulus sic habet.

Quod ad Confessionem fidei & Disciplinam Ecclesiasticam, quas fratres Ecclesiarum Belgicarum nobis exhibuerunt, Synodus, hæc pro summo consensu & unionem, quæ

ne, quæ inter Belgicas & huius regni Ecclesias, in utraque intercedit, summas Deo gratias egit. Nec gravata est ipsæ subscribere: petijtque, ut prædicti fratres Deputati vicissim Gallicarum Ecclesiarum Confessioni & Disciplina Ecclesiastice, subscribant. Quod à prædictis fratribus est factum.

Petrus Merlinus. Mattheus Virellus: electi Synodi Præsides.

Hanc autem Confessionem, prout in Synodo recognita & approbata est, hic subiungimus.

ECCLESIARVM BELGICARVM

Christiana atq; Orthodoxa Confessio,

*Summam doctrinæ de Deo, & æterna animarum
salute, complectens.*

ARTICVLVS I.

COrde credimus; & ore confitemur omnes, unicam esse & simplicem Essentiam spiritualem, quam Deum vocamus; eumque æternum; incomprehensibilem, invisibilem, immutabilem, infinitum, omnipotentem, summæ sapientem, iustum, & bonum, omniumque bonorum fontem uberrimum.

II.

Duobus autem modis eum cognoscimus: primo, per creationem, conservationem, atque totius mundi gubernationem: quandoquidem is, coram oculis nostris est, instar libri pulcherrimi, in quo creaturæ omnes, magnæ minoresque, loco characterum sunt, qui nobis Dei invisibilia contemplanda exhibent; æternam nempe ejus potentiam & divinitatem, ut Paulus Apostolus loquitur, Rom. I. 20. Quæ omnia ad convincendos, & inexcusabiles reddendos homines, sufficiunt. Secundo, ipse sese nobis longe manifestius & plenius in sacro & divino suo Verbo cognoscendum præbet, quantum quidem id, ad gloriam ipsius, nostramque, in hac vita salutem, necessarium est.

III.

Confitemur, hoc Dei verbum, non humana voluntate allatum, traditumque fuisse; sed sanctos Dei viros divino afflatos Spiritu, locutos esse, ut beatus Petrus ait. Postea vero Deus, pro singulari curâ, quam de nobis nostraque salute gerit, servis suis Prophetis & Apostolis mandavit, ut sua illa oracula scriptis consignarent. Quin & ipse, duas tabulas legis, digito suo exaravit. Atque hanc ob causam, scripta hujusmodi, Sacras & Divinas Scripturas appellamus.

IV. Sacram

I V.

Sacram autem Scripturam, duobus voluminibus, Veteris nimirum & Novi Testamenti, complectimur: qui sunt libri Canonici. Quibus, nihil opponi potest. Eorum in Dei Ecclesia hic est Catalogus. Veteris quidem Testamenti, Quinque Libri Mosis; nempe, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Liber Iosue, Iudicum, Ruth, duo Libri Samuelis, & duo Regum, duo Libri Chronicorum, qui Paralipomenon dicuntur, primus Esdræ, Nehemias, Esther. Item Iob, Psalmi Davidis, Tres Libri Salomonis; videlicet Proverbia, Ecclesiastes & Canticum Canticorum: Quatuor Prophetæ Majorēs, Esaias, Ieremias, cum ejusdem Threnis, Ezechiel & Daniel: inde reliqui duodecim Minores Prophetæ; nempe, Oseas, Joel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Nahum, Habacuc, Zophonias, Aggæus, Zacharias & Malachias. Novi vero Testamenti; Quatuor Evangelistæ; Sanctus scilicet Matthæus, Marcus, Lucas & Iohannes; Acta Apostolorum: Quatuordecim Epistolæ S. Pauli, quæ sunt, ad Romanos, ad Corinthios duæ, Galatas, Ephesios, Philippenfes, Coloffenses, ad Thesalonicensēs duæ, ad Timotheum duæ; ad Titum, Philemonem, Hebræos: & septem epistolæ reliquorum Apostolorum; nempe Iacobi, Petri duæ, Iohannis tres, Iudæ: Apocalypsis denique S. Iohannis Apostoli.

V.

Hosce omnes libros solos pro Sacris & Canonicis recipimus, ut ad eos, veluti ad regulam, fides nostra exigatur: ijsq; tanquam fundamento, innitatur, & stabiliatur. Eaque omnia, quæ illis continentur, absque omni dubitatione credimus: idque non tam, quod Ecclesia eos pro huiusmodi recipiat & approbet, quam inprimis, quod Spiritus Sanctus in cordibus nostris testetur à Deo profectos esse, probationemque eius in se ipsis habeant: quum vel ipsi cæci ea, quæ in illis prædicta fuerunt, evenire, ipso quasi contactuprehendant.

V I.

Differentiam porro constituimus inter libros hosce Sacros, & Apocryphos; qui sunt, Tertius & Quartus Esdræ: Libri Tobiae, Judith, Sapientiae, Ecclesiastici; Baruch cū epistola Ieremiae, Adjectiones ad Estherem, Canticum in fornace trium puerorum, Historia Susannæ, Idoli Belis, & Draconis: Oratio Manassis, duo præterea libri Machabeorum: quos quidem Ecclesia legere, & ex ijs documenta de rebus cum libris Canonicis consentientibus, desumere potest. At nequaquam ea ipsorum vis & autoritas est, ut ex ullo testimonio ipsorum aliquod dogma de fide aut Religione Christiana, certo constitui possit: tantum abest, ut divinorum illorum librorum auctoritatem imminuere valeant.

VII.

Credimus Sacram hanc Scripturam, Dei voluntatem perfecte complecti, & quodcunque ab hominibus, ut salutem consequantur, credi necesse est, in illa sufficiens ter doceri. Nam quum illic omnis divini cultus ratio quem Deus à nobis exigit, fusissime descripta sit, nulli hominum, ne Apostolis quidem, fas est aliter docere, quam iam pridem in Sacris literis edocti sumus; imo vero, etiamsi è cœlo Angelus foret, ut ait Apostolus Paulus. Quum enim vetitum sit, ne quis Dei verbo quicquam addat aut detrahat, satis eo ipso demonstratur, doctrinam illius perfectissimam omnibusque modis consummatam esse. Sed nec cum divinis iisdem scripturis, vlla hominum, quantavis sanctitate prædicatorum scripta, neque vlla consuetudo, cum divina veritate, (veritas enim rebus omnibus antecellit) neque multitudo, neque antiquitas, neque temporum, personarumque Successio, neque Concilia, Decreta, aut Statuta, comparari possunt. Omnes enim homines mendaces ex seipsis sunt, ipsaque vanitate vaniores. Idcirco, toto animo rejicimus quicquid cum certissima hac regula non convenit, quemadmodum edocti ab Apostolis sumus, cum dicunt, Probate Spiritus an ex Deo sint. Item, si quis venit ad vos & hanc doctrinam non adfert, ne recipite eum in domum vestram.

VIII.

Secundum hanc veritatem & Dei verbū credimus, in vnum Deum, qui est vnica essentia, in qua tres sunt personæ, incommunicabilibus proprietatibus ab æterno revera ac reipsa distinctæ; nempe Pater, Filius & Spiritus Sanctus. Pater, omnium rerum tam visibilium quam invisibilium causa, origo atque principium est: Filius est verbum, sapientia, & imago Patris: Spiritus Sanctus, virtus & potentia æterna, à Patre filioque procedens. Veruntamen hæc distinctio non efficit, ut Deus in tres sit divisus; quandoquidem Scriptura nos docet, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, singulos distinctam habere suis proprietatibus hypostasiā. Ita tamen, ut tres hæc Personæ, tantum sint vnus & solus illè Deus. Manifestum itaque est, Patrem non esse Filium, neque Filium esse Patrem; similiter, Spiritum Sanctum, nec Patrem neque Filium esse. Interim Personæ illæ, ita distinctæ, non sunt divisæ; neque inter se confusæ aut permixtæ. Non enim Pater carnem assumpsit, ut nec Spiritus Sanctus, sed solus Filius. Pater nunquam sine Filio suo, nec sine Spiritu suo Sancto fuit. Quia tres hi in vna eademque essentia, æternitate sunt æquales. Nihil hic prius est aut posterius, quum omnes tres vnum sint, tum veritate & potentia, tum bonitate & misericordia.

IX:

Hæc vero omnia cognoscimus, tam ex sacræ Scripturæ testimonijs, quam ipsarum Personarum effectis; ijsque potissimum, quæ in nobismetipsis percipimus. Et sacræ quidem Scripturæ testimonia, quæ nos docent Sanctam hanc Trinitatem credere, in compluribus veteris Testamenti Locis exstant; quæ non tam numeranda, quam seligenda discernendaque sunt. Libro Geneseos dicit Deus, Faciamus hominem, ad imaginem nostram, & secundum similitudinem nostram &c. Deus itaque creavit hominem ad imaginem suam: marem & fœminam creavit eos. Item, Ecce Adam factus est, tanquam vnus è nobis. Ex eo quod ait, faciamus hominem ad imaginem nostram, plures esse in Deitate Personas apparet: Cum vero inquit, Deus creauit, vnitatem indicat. Verum id quidem est, ibidem non exprimi quot sint personæ, sed quod nobis in Testamento Veteri paulo est obscurius, id perspicuum est admodum in Novo. Nam quum Dominus noster in Iordane baptizaretur, Patris vox audita fuit, dicentis, Hic est Filius meus dilectus: Filius, in aquis visus est: Spiritus Sanctus, sub specie columbæ apparuit. Quin etiam in omnium fidelium Baptismo hæc formula à Christo præscripta fuit, Baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. In Evangelio S. Lucæ, Angelus Gabriel Mariam matrem Domini nostri ita alloquitur, Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit te: propterea id etiam quod nascetur ex te Sanctum, Filius Dei vocabitur. Item, Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Spiritus sancti, sit vobiscum. Et, Tres sunt qui testificantur in cœlo; Pater, Sermo, & Spiritus Sanctus; atque hi tres, vnum sunt. Quibus omnibus Locis, plene docemur, tres esse in unica Dei essentia, Personas. Quamvis autem hæc doctrina, omnem humani ingenij captum longe excedat, nihilominus illam ex Dei verbo nunc quidem credimus; expectamus vero perfectam eius notitiam fruitionemque in cœlis. Notanda sunt porro etiam, singularia trium harum Personarum erga nos officia & effecta. Pater vocatur, noster Creator, virtute sua; Filius noster est Servator & Redemptor, sanguine suo; Spiritus autem Sanctus noster sanctificator, sua in cordibus nostris inhabitatione. Atque hæc Sanctæ Trinitatis doctrina, iam inde ab Apostolorum ætate, in hunc vsque diem, in vera Ecclesia semper asserta & conservata fuit, adversus Iudæos, Mahumetanos, atque quosdam pseudochristianos hæreticosque, vtpote Marcionem, Manetem, Praxeam, Sabellium, Samosatenum, Arrium, & similes alios, qui iure meritoque ab Orthodoxis Patribus, condemnati fuerunt. Idcirco in hoc negotio, lubenter recipimus, tria illa Symbola; Apostolorum scilicet, Nicænum & Athanasij: similiterque ea, quæ à Veteribus patribus juxta illorum Symbolorum sententiam statuta sunt.

X.

Credimus, Iesum Christum, secundum naturam suam divinam, unigenitum Dei filium esse; ab æterno genitum, non factum aut creatum (ita enim foret creatura) sed eiusdem cum Patre essentiæ, coæternum, expressam imaginem hypostaseos Patris, & splendorem gloriæ ipsius, in omnibus illi æqualem. Qui quidem Dei filius est, non tantum ab eo tempore quo nostram naturam assumpsit, sed ab omni æternitate, ut hæc testimonia inter sese collata, nos docent. Moyses ait; Deum mundum creasse: Sanctus vero Iohannes, Omnia per Sermonem facta fuisse, quem & Deum vocat: Et Apostolus, Deum secula fecisse per Filium suum. Item, Deum creasse omnia per Iesum Christum. Necessè itaque eum, qui Deus, Sermo, Filius & Iesus Christus nominatur, iam tum existitisse, quum ab ipso omnia crearentur. Ideoque Propheta Micheas inquit, Exitus eius ab initio, à diebus æternitatis. Et Apostolus, Est absque initio dierum, & absque fine vitæ. Est igitur verus & æternus ille Deus, atque omnipotens, quem invocamus, adoramus & colimus.

XI.

Credimus præterea & confitemur, Spiritum Sanctum, à Patre & Filio ab æterno procedere: non itaque factum, nec creatum, neque etiam genitum; sed solummodo, ab utroque procedentem: qui ordine tertia in Trinitate persona est, eiusdem essentiæ, maiestatis & gloriæ cum Patre Filioque: adeoque verus & æternus Deus, ut nos sacra Scriptura docet.

XII.

Credimus Patrem per verbum, hoc est, Filium suum, cælum & terram cæterasque creaturas omnes, quando ipsi visum fuit, ex nihilo creasse; illisque singulis suam essentiam, formam, & figuram, variaque officia tribuisse, ut creatori suo inservirent: eumque etiam nunc eas omnes, pro æterna sua Providentia, & immensa sua virtute, sustentare & regere: idque, ut illæ quidem homini, homo vero Deo suo inserviat. Creavit præterea Angelos, eosque bonos, ut nunciij eius essent, electis eius ministrarent: quorum alij, ab excellentia, in qua eos Deus creaverat, in perditionem æternam prolapsi sunt; alij, divina gratia, in primo illo statu suo perstiterunt, atque permanferunt. Diaboli autem & cacodæmones ita corrupti sunt, ut Dei omnisque boni sint hostes, qui omnibus viribus, Ecclesiæ ac singulis eius membris, veluti prædones, in sidiuntur, ut imposturis suis omnia destruant perdantque: Ideoque propria sua malitia, æternæ condemnationi adiudicati, horrenda tormenta indies expectant. Ac proinde

detestamur Sadducæorum errorem, qui Spiritus & Angelos ullos esse negant: itemque & Manichæorum, qui asserunt, Diabolos ex seipsis originem suam ducere, & ex propria sua natura absque sui corruptione malos esse.

XIII.

Credimus benignum illum Deum, postquam res omnes creasset, minime eas casui aut fortunæ permisisse, sed secundum sanctam suam voluntatem eum in modum regere & gubernare, ut nihil in hoc mundo absque ipsius ordinatione eveniat: quamvis tamen Deus peccatorum quæ fiunt neque autor neque reus sit. Tanta enim tamque incomprehensibilis ipsius potentia & bonitas, ut opus suum optime iustissimeque ordinet & exsequatur, etiam quum & Diabolus & impij iniuste agunt. Quæ vero ita agit, ut humanum excedant sensum, in ea nolumus curiosè ultra quam fert captus noster inquirere. Quinimo omni animi submissione & reverentia, occulta nobis Dei iudicia, adoramus: sufficitque nobis, Christi esse discipulos, ut ea duntaxat discamus quæ ipse verbo suo nos docet, ut ne usquam hosce limites transiliamus. Hæc doctrina, ineffabilem nobis adfert consolationem, dum ea erudimur, nihil nobis fortuito, nec sine optimi Patris nostri & cælestis voluntate, evenire posse. Qui pro nobis cura vere paternâ excubat, omnesque sibi creaturas ita subditas habet; ut ne capillus quidem capitis nostri, qui omnes numerati sunt, imo nec passerculus ullus humi cadere, sine Patris nostri voluntate, possit. In quo quidem toti conquiescimus: persuasi, eum Diabolos omnesque inimicos nostros veluti habenis continere, ut sine eius permissione & voluntate, nobis nocere nequeant. Eoque rejicimus detestandum Epicureorum errorem, qui dicunt, nihil Deum curare, omniaque fortunæ permittere.

XIV.

Credimus, Deum ex terræ pulvere, hominem creasse, & ad suam imaginem & similitudinem fecisse atque efformasse, bonum nempe, iustum, & sanctum. Qui suo sese arbitrio ad divinam voluntatem per omnia componere posset. Verum, cum in honore esset, id ipsum non intellexit, nec excellentiam suam cognovit, sed seipsum, verbis Diaboli aurem præbens, peccato, ac proinde morti & maledictioni, volens subiecit. Nam mandatum vitæ quod acceperat, transgressus est: seseque à Deo, qui vera ipse erat vita, peccato suo, penitus divulsit, totamque naturam suam corripuit. Quo se morti corporeæ & spiritali obnoxium reddidit. Atque ita improbus perversusque effectus, & in vijs studiisque suis corruptus, præclara illa omnia dona, quæ à Deo acceperat, amisit. Adeo ut ipsi tantum exigua quedam illorum vestigia remanserint: quæ tamen ad reddendum

eum

eum inexcusabilem sufficiant; quoniam, quicquid in nobis est lucis, in tenebras versum est, ut Scriptura nos docet, dicens, Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vbi S. Iohannes, homines tenebras appellat. Idcirco rejicimus, quæcunque cum his pugnantia de libero hominis arbitrio docentur; vrpote qui tantum servus est peccati, neque quidquam ex se habere potest, nisi datum sit illi cœlitus. Quis enim jactare audeat, se boni quidquam, tanquam ex seipso, præstare posse, quum Iesus Christus dicat, Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui me misit, traxerit eum. Quis voluntatem suam ostendet, qui intelligat, Affectionem carnis, inimicitiam esse adversus Deum? Quis de intelligentia vel hîscere audeat, qui sciat; Hominem animale non esse capacem eorum, quæ sunt Spiritus Dei? In summa, Quis vel ullam cogitationem in medium proferat, cum intelligat, Nos non esse idoneos ex nobis ipsis ad cogitandum quidquam, veluti ex nobis ipsis, sed quod idonei simus, ex Deo esse? Firmum erga & ratum merito manere oportet, dictum illud Apostoli, Deum esse qui efficit in nobis & ipsum velle, & perficere, pro suo beneplacito. Nulla enim intelligentia, nec voluntas conformis est divinæ, nisi quam Christus in illis fuerit operatus. Quod nos docet cum ait, Sine me nihil potestis facere.

XV.

Credimus, Adami inobedientia peccatum Originis in totum genus humanum diffusum fuisse: quod est totius naturæ corruptio, & vitium hæreditarium: quo & ipsi infantes in matris suæ utero polluti sunt, quodque veluti radix, omne peccatorum genus in homine producit; ideoque ita fœdum & execrabile est coram Deo, ut ad generis humani condemnationem sufficiat. Neque vero hoc ipsum, per Baptismum etiam penitus aboletur, aut radicitus evellitur: quandoquidem assidue veluti aqua ebulliens, ex ea tanquam ex infausta scaturigine, peccatum emanet: quamvis Dei Filijs in condemnationem id non imputetur, verum gratia & misericordia eius condonetur. Non tamen ut secure peccato in dormiant, sed ut corruptionis huius sensus crebriores gemitus in fidelibus excitet, qui desiderant, ab hoc corpore mortis liberari. Quapropter rejicimus Pelagianorum errorem, qui asserunt, hoc peccatum, tantum ex imitatione esse.

XVI.

Credimus, posteaquam tota Adami progenies sic in perditionem & exitium, primi hominis culpa, præcipitata fuit, Deum se talem demonstrasse, qualis est; nimirum, misericordem & justum. Misericordem quidem, eos ab hac perditione liberando & servando, quos æterno & immutabili suo consilio, pro gratuita sua bonitate in Iesu Christo Domino nostro elegit & selegit, absque ullo operum eorum respectu: Justum vero, reliquos in lapsu & perditione, in quam sese præcipitaverant, relinquendo.

XVII.

Credimus benignissimum illum Deum nostrum, cum cerneret hominem sese ita in mortem tam corporalem, quam Spiritualem præcipitem dedisse, prorsusque miserum effectum; ipsummet pro admirabili sua sapientia & bonitate, eum, cum ab ipso totus tremebundus fugeret, quasi-visse ac consolatum esse, promissione illi facta de donando Filio suo, ex muliere nascituro, qui serpentis caput contereret, atque illum beatum redderet.

XVIII.

Confitemur itaque, Deum promissionem veteribus patribus, per os sanctorum Prophetarum factam, implevisse, quum constituto tempore, Filium illum suum proprium, unigenitum, & æternum, in mundum misit: qui forma servi accepta, similis hominibus factus est, & veram naturam humanam cum omnibus ipsius infirmitatibus, excepto peccato, vere assumpsit, conceptus in utero beatæ virginis Mariæ, idque virtute Spiritus sancti, absque viri opera. Quin & non solum naturam humanam quoad corpus assumpsit, sed & veram hominis animam, ut verus esset homo. Nam cum anima non minus quam corpus perita esset, necesse fuit illum utrumque assumere, ut utrumque simul servaret. Quare profitemur contra Anabaptistarum hæresin, negantium Christum carnem humanam ex matre sua assumpsisse, Christum carnis & sanguinis puerorum participem factum, fructum esse lumborum Davidis secundum carnem, factum esse ex semine Davidis secundum carnem, fructum uteri virginis Mariæ, factum ex muliere, germen Davidis, surculum ex radice Iesse, ortum è Iuda atque è Iudæis secundum carnem progenitum, ex semine Abrahami, siquidem semen Abrahamæ assumpsit, fratribus suis per omnia factus similis, excepto peccato. Adeo, ut hoc modo, revera sit noster Emmanuel, id est, Deus nobiscum.

XIX.

Credimus, hac Conceptione, Personam Filij, unitam atque conjunctam fuisse inseparabiliter cum humana natura. Ita, ut non sint duo Filij Dei, nec duæ Personæ, sed duæ naturæ in unam Personam unitæ, quarum utraque proprietates suas distinctas retineat. Adeo, ut sicut natura divina semper increata permanens absque initio dierum & vitæ fine, cælum & terram impleat: sic humana natura, proprietates suas non amiserit, sed creatura remanserit, initium dierum & naturam finitam habens, omniaque, quæ vero corpori conveniunt, retinens. Et quamvis eidem naturæ, immortalitatem resurrectionis sue dederit, nihilominus veritatem eius

non commutavit: siquidem salus & resurrectio nostra, etiam à veritate ejus corporis dependet. Cæterum naturæ istæ duæ, in persona una ita sunt unitæ, ut ne morte quidem ipsius separatæ fuerint. Quod igitur Patri suo moriens commendavit, is verus erat Spiritus humanus, è corpore ejus egrediens: at interim, divina natura semper humanæ unita permanfit; etiam cum in sepulchro jaceret: neque Deitas tum desinebat esse in ipso (sicuti & in ipso erat cum infans esset) etsi ad exiguum tempus sese ita non exereret. Quapropter confitemur ipsum verum Deum & verum hominem esse: verum quidem Deum, ut mortem suâ potentia vinceret: verum autem hominem; ut secundum carnem suam infirmam, pro nobis mori posset.

XX.

Credimus, Deum, qui perfectissime misericors & justus est, filium suum misisse, ut naturam eam, in qua inobedientia perpetrata erat, assumeret, qui in ea ipsa satisfaceret, pœnas peccatis debitas acerbissima passione suâ & morte expiaret. Deus igitur justitiam suam erga Filium suum, quem peccatis nostris onerarat, declaravit, & bonitatem atque misericordiam suam in nos reos & condemnatione dignos effudit, dum filium suum ex summa dilectione pro nobis in mortem dedit, & è mortuis excitavit ad nostri justificationem; ut immortalitatem & vitam æternam per eum consequeremur.

XXI.

Credimus, Iesum Christum summum sacerdotem esse in æternum jurejurando constitutum, secundum ordinem Melchisedech. Qui se nostro nomine coram Patre stetit, ad iram ipsius plena satisfactione sua placandû, offerens se ipsum in ligno crucis, pretiosumque sanguinẽ suum ad purificationem peccatorum nostrorum effundens, prout Propheta prædixerant. Scriptum enim est, Castigationem pacis, nostræ Dei Filio impositam, & vibicibus ejus nos sanatos esse: ipsum tanquam ovem ad mortem ductum, inter sceleratos reputatum, & à Pontio Pilato, tanquã maleficum, cõdemnatum: etsi illum prius innocentẽ pronunciaffet. Quæ ergo non rapuerat persolvit, & justus pro injustis, tum in corpore tum in anima sua passus est, ita ut horribiles illas pœnas, peccatis nostris debitas sentiens, grumos quasi sanguinis in terram defluentes, sudaverit, tandemque exclamaverit, Deus mi, Deus mi, quare me dereliquisti? Atque hæc omnia pro remissione peccatorum nostrorum pertulit. Quamobrem merito cum Apostolo Paulo dicimus, Nos nihil aliud scire, quam Christum cumque crucifixum. Quin omnia pro stercorebus ducimus, propter excellentiam cognitionis Iesu Christi Domini nostri: In cujus vulneribus omnem consolationem reperimus. Neque necesse habemus, ut rationes ullas alias quæramus, aut excogitemus, quibus Deo reconciliemur; præter hanc solam & unicam oblationem, semel peractam, qua fideles in perpetuum consummati sunt. Atque hæc ipsa causa est, quod ab Angelo Dei, Iesus, id est,

Servator, vocatus sit, quod populum suum à peccatis ejus servaturus esset.

XXII.

Credimus, ut hujus magni mysterij veram cognitionem adipiscamur, Spiritum Sanctum, veram in cordibus nostris fidem accendere: quæ Iesum Christum cum omnibus suis meritis amplectitur, eumque suum ac sibi proprium efficit, nihilque amplius extra eum quærît. Necessarium est enim, aut omnia quæ ad salutem nostram requiruntur in Iesu Christo non esse, aut si in eo sunt omnia, tunc eum qui fide Iesum Christum possidet, totam salutem habere. Afferere itaque, Iesum Christum minime sufficere, sed alijs quoque præter illum opus esse; horrenda omnino in Deum blasphemia est. Nam inde sequeretur, Iesum Christum ex parte tantum servatorem esse. Merito igitur cum Paulo dicimus, Nos sola fide justificari, seu, fide absque operibus. Interim proprie loquendo, nequaquam intelligimus, ipsam fidem esse, quæ nos justificat, ut quæ sit duntaxat instrumentum, quo Christum justitiam nostram, apprehendimus: sed Iesus Christus nobis imputat omnia sua merita, & tam multa sancta opera quæ præstitit pro nobis ac nostro loco, est nostra justitia. Fides autem est instrumentum, quo nos cum illo in communione omnium bonorum ejus retinemur. quæ cum nostra facta sint, plus quam satis nobis sunt, ad nos à peccatis nostris absolvendos.

XXIII.

Credimus nostram beatitudinem sitam esse, in peccatorum nostrorum, propter Iesum Christum, remissione, atque in ea justitiam nostram coram Deo contineri, ut David & Paulus docent, pronunciantes, Beatum hominem, cui Deus justitiam absque operibus imputat. Sed & idem Apostolus ait, Nos gratis aut gratia justificari, per redemptionem quæ est in Christo Iesu. Ac propterea, hoc fundamentum firmum perpetuo retinemus, omnemque gloriam Deo tribuimus, nosque coram eo humiliamus, ac qui qualesque simus, recognoscimus, nec de nobismet ipsis meritisque nostris quidquam præsumimus, sed sola Jesu Christi crucifixi obedientia innititur, in eaque acquiescimus. Quæ quidem nostra est, cum in eum credimus. Hæc sufficit ad omnes iniquitates nostras obtegendas, & ut fiduciam nobis faciat accedendi ad Deum, à conscientijs metum, horrorem, formidinem removens, ne imitemur primi illius nostri Parentis exemplum, qui tremebundus ficulneis sese folijs obtegere conatus est. Et revera, si nobis ipsis aut ulli creaturæ vel tantillum innitentes, coram Deo nos sistere, oporteret, (cheu!) statim absorberemur. Idcirco cum Davide singulis nobis potius est precandum, Domine ne intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo ullus vivens.

Credimus

XXIV.

Credimus veram hanc fidem per auditum verbi Dei, & Spiritus S. operationem, homini insitam, eum regenerare, novumque hominem efficere, adeoque ad novam vitam vivendam excitare, & à peccatorum servitute liberum reddere. Tantum ergo abest, ut fides hæc justificans, homines in recta sanctaque vita tepidiores efficiat, ut prorsus è contrario, sine illa ipsa, nemo unquam quidquam ex amore Dei, sed amore tantum sui, vel condemnationis metu effecturus sit. Fieri itaque non potest, ut sancta hæc fides in homine otiosa sit: siquidem non loquimur de fide vana, sed de ea quæ in scriptura dicitur, Fides per charitatem efficax. Quæ inducit hominem, ut illis operibus, quæ Deus verbo suo præcepit, sese exerceat. Atque hæc opera quæ à bona fidei radice proficiuntur, coram Deo bona, eique accepta sunt. Quoniam omnia, per illius gratiam sanctificantur. Veruntamen ad nos justificandos, in censum rationemque non veniunt. Fide utique in Christum justificamur, & quidem priusquam bona opera præstiterimus. Alias bona opera esse non possent, non magis quam arboris fructus bonus esse potest, priusquam arbor bona fuerit. Facimus igitur bona quidem opera, sed neutiquam ut ijs promereamur, (quid enim mereamur?) imo potius, ob bona opera quæ facimus, obstricti Deo sumus, non autem Deus nobis. Si quidem ipse est, qui efficit in nobis ut & velimus, & ut perficiamus proprio ejus bene placito. Habita ratione ejus quod scriptum est, Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus; nam quod debuimus facere, hoc fecimus. Interim tamen non negamus, Deum bona opera remunerari, verum gratiæ esse dicimus, quod coronet sua dona. Cæterum, quamvis bona opera faciamus, non tamen salutis nostræ fundamentum in ijs collocamus. Nullum enim opus facere possumus, quod non sit carnis vitio pollutum, ac proinde peccatis dignum. Et quamvis vel unum ejusmodi opus proferre possemus, unius tamen peccati recordatio ad illud rejiciendum coram Deo sufficeret. Proinde semper in dubio, & sine ulla certitudine hinc illic fluctuaremus, miseræque nostræ conscientiæ perpetuo torquerentur, nisi in unico merito mortis & passionis Servatoris nostri conquiescerent.

XXV.

Credimus, cetermonias & figuras Legis, Christi adventu cessasse, omnesque umbras finem accepisse: ideoque earum usum, inter Christianos aboleri debere. Ita tamen, ut nobis illarum veritas & substantia in Iesu Christo maneat, in quo suum complementum habent. Atque interea, etiam è Lege & Prophetis deductis testimonijs adhuc utimur, ut nos in Evangelij doctrina confirmemus, vitamque nostram, cum omni honestate, ad Dei gloriam, juxta ipsius voluntatem, componamus.

Credi-

XXVI.

Credimus nos nullum accessum habere ad Deum, nisi per unicum Mediatorem & Advocatum Iesum Christum, justum illum, qui ideo factus est homo, unita humana natura cum divina, idque, ut nobis hominibus aditus ad divinam maiestatem patefieret, qui nobis alioquin erat praeclusus. Verum tamen hic Mediator, quem Pater inter se & nos constituit, sua maiestate haudquaquam nos terrere debet, ut ad alium, pro arbitrato nostro quaerendum, ideo impellat. Nemo enim neque in caelo, neque in terra inter creaturas est, qui nos impensius amet, quam Iesus Christus, qui, quamvis esset in forma Dei, seipsum exinanivit, forma hominis ac servi pro nobis accepta, & per omnia similis factus est fratribus suis. Quod si igitur nobis alius intercessor, qui bene erga nos affectus sit, quaerendus foret, quem, quæso, inveniremus, qui nos magis diligat, quam eum ipsum, qui pro nobis, etiam cum adhuc inimici ejus essemus, vitam suam exposuit? Si porro quaerendus aliquis est, qui auctoritate & potentia valeat, quis est ille qui tanta polleat, atque is, qui ad Dei Patris dexteram sedet, quique omnem potestatem habet in caelo & in terra? Et quis facilius exaudietur, quam proprius & unice dilectus filius Dei? Sola igitur diffidentia, morem hunc invexit, ut sanctos ignominia honoris loco afficiant: dum id agunt, quod illi nunquam fecerunt; nec sibi deferri postularunt, sed constanter & pro officio suo rejecerunt, sicut ex scriptis eorum patet. Neque hic nostra indignitas prætexenda est. Non enim hic quaeritur de precibus nostra dignitate Deo, sed sola Domini nostri Iesu Christi excellentia & dignitate offerendis; Cujus iustitia nostra est per fidem. Unde merito Apostolus, ut nobis ineptum timeorem, aut potius diffidentiam excutiat, Christum ait, per omnia fratribus suis similem factum fuisse, ut misericors esset & fidelis pontifex, ad expianda peccata populi. Nam ex eo quod perpessus fuit, quum tentatus est, potest & ijs qui tentantur succurrere: & insuper, ut animos majores nobis addat, ad Deum accedendi, dicit: Habentes igitur Pontificem magnum Iesum Filium Dei qui penetravit caelos, teneamus hanc professionem. Non enim habemus Pontificem magnum, qui non possit affici sensu infirmitatum nostrarum, sed tentatum similiter in omnibus excepto peccato. Accedamus igitur cum fiducia ad thronum gratiae, ut consequamur misericordiam & gratiam inveniamus, ad opportunum auxilium. Idem Apostolus ait, Nos habere libertatem ingrediendi sacrarium per sanguinem Iesu. Accedamus igitur (inquit) cum certa persuasione fidei, &c. Item, Christus perpetuum habet sacerdotium: Vnde & servare potest eos, qui per ipsum accedunt ad Deum, semper vivens, ut interpellet pro eis. Quid amplius requiri potest? Cum Christus ipse pronuntiet, Ego sum via, veritas & vita: Nemo venit ad Patrem, nisi per me. Cur, quæso, alium nobis advocatum quaeramus? Quandoquidem Deo placuit, filium suum advocatum nobis dare, ne hoc dereli-

derelicto assumamus alium: aut quæramus potius, quem nusquam alibi inveniamus. Sciebat enim probe Deus, cum hunc nobis daret, peccatores nos esse. Proinde secundum mandatum Christi, Patrem cœlestem per Christum unicum Mediatorem nostrum invocamus, quemadmodum in Oratione Dominica edocti sumus: certo persuasi, nos ea omnia impetraturos: quæ à Patre in nomine ipsius petierimus.

XXVII.

Credimus & confitemur, unicam Ecclesiam Catholicam seu Vniversalem, quæ est congregatio sancta, seu cœtus omnium, vere fidelium Christianorum, qui totam suam Salutem in uno Iesu Christo expectant, sanguine ipsius abluti, & per Spiritum ejus sanctificati atque obsignati. Hæc porro Ecclesia, & ab initio mundi fuit, & usque ad ejus finem perdurabit: ut ex eo apparet, quod Christus rex æternus est, qui sine subditis esse nequit. Atque hanc Sanctam Ecclesiam Deus contra totius mundi furorem defendit, quanvis ad aliquod tempus exigua sit, & quasi extincta in hominû conspectu, appareat: Quemadmodum durante periculosissimo illo Achabi tempore, Deus septem millia virorum sibi reservarat, qui coram Baal genu non flexerant. Præterea sancta hæc Ecclesia certo in loco non est sita, vel limitata, aut ad certas singularesque personas alligata, sed per totum mundum sparsa atque diffusa. Quamvis corde ac voluntate, in uno eodemque Spiritu, virtute fidei, conjuncta unitaque sit.

XXVIII.

Credimus, quod cum Sanctus hic cœtus & congregatio, servandorum sit cœtus, atque extra eam nulla sit salus, neminem cujusunque ordinis aut dignitatis fuerit, sese ab ea subducere debere, ut seipso contentus separatim degat: sed omnes pariter teneri huic se adjungere, eique uniri, Ecclesiæ unitatem conservare, seseque illius doctrinæ & disciplinæ subjicere, collum Iesu Christi jugo submittere, & tanquam communia ejusdem corporis membra, fratrum edificationi inservire, prout Deus unicuique sua dona fuerit largitus. Ut porro melius hoc observetur, omnium fidelium officium est, sese secundum Dei verbum, ab ijs omnibus qui extra Ecclesiam sunt, disjungere, ut huic se congregationi adjungant, ubicunque illam Deus constituerit: quamvis Magistratus Principumque Edictis adversantibus; quinimo, licet mors aut qualiscunque corporis pœna subeunda esset. Quicunque igitur à vera illa Ecclesia recedunt, aut se illi non aggregant, Dei mandato repugnant.

XXIX.

Credimus, in primis diligenter ac circumspecte ex verbo Dei discernendum esse, quænam verasit Ecclesia, siquidem omnes sectæ, quotquot hodie in mundo sunt, Ecclesiæ nomen prætexunt. Nequaquam vero hic

hic de hypocritarum cœtu loquimur, qui quanquam boni in Ecclesia permixti sint, de Ecclesia tamen non sunt, etiam si corpore in ea sint: Sed Ecclesia veræ corpus & communionem ejus ab omnibus alijs sectis, quæ sedicunt Ecclesiam, distinguimus. Notæ quibus vera Ecclesia cognoscitur, hæ sunt: Si Ecclesia pura Evangelij prædicatione, si sincera Sacramentorum, ex Christi præscripto, administratione, utatur: si disciplina Ecclesiastica, ut vitia corrigantur, obtineat. In summa, si ad normam Verbi divini omnia exigantur, ac quæcunque huic repugnant, rejiciantur. Iesus Christus denique, unicum caput agnoscatur. Atque hinc vera Ecclesia certo dignosci potest, à qua fas non est quenquam se disjungere. Quantum autem eos attinet, qui Ecclesiæ membra sunt, ij ex Christianorum notis cognosci possunt, ex fide scilicet, & quando Iesu Christo, ut unico Servatore, recepto, peccatum fugiunt, justitiam consecutantur, verum Deum ac proximos suos diligunt, neque ad dexteram aut sinistram deflectunt; carnemque suam, cum ejus operibus crucifigunt. Minime id quidem quasi magna in illis non supersit infirmitas, sed quod adversus illam, per omne vitæ tempus, Spiritu depugnent, ac perpetuo ad sanguinem, mortem, passionem, & obedientiam D. Iesu refugiant; per quem remissionem peccatorum suorum fide in ipsum habent. Quod ad falsam vero attinet Ecclesiam, ea sibi, suisque institutis plus autoritatis, quam verbo Dei attribuit; Christi jugo se subicere recusat; neque Sacramenta, prout Christus in verbo suo præscripsit, administrat; sed illis pro arbitrio addit, detrahitque; hominibus plus quam Iesu Christo nititur; & eos qui sancte secundum Dei verbum vivunt, quique vitia illius, veluti avaritiam & Idololatriam reprehendunt, persequitur. Ex his igitur facile est utramque Ecclesiam cognoscere, & unam ab altera discernere.

XXX.

Credimus, veram hanc Ecclesiam, Spirituali illa politia, quam nos Deus verbo suo docuit gubernari debere: ut, videlicet, Ministri seu Pastores sint, qui verbum Dei annuncient, & Sacramenta administrent: Seniores quoque sint & Diaconi, qui cum Pastoribus, Senatum quasi Ecclesiæ constituent: ut hac ratione vera religio conservari, veraque doctrina passim propagari possit, quin & homines vitiosi, spiritualiter corripiantur, atque refrænentur: pauperibus item & afflictis, auxilio & consolatione, pro cuiusque necessitate, succurratur. Hac quidem ratione, rite omnia & ordine gerentur in Ecclesia, cum viri fideles eligentur, juxta regulam ab Apostolo Paulo in sua ad Timotheum Epistola, præscriptam.

Credi-

XXXI.

Credimus Ministros divini verbi, Seniores & Diaconos, ad functiones suas legitima Ecclesiæ electione, cum nominis divini invocatione, eoque ordine qui verbo Dei docetur, eligi debere. Quilibet itaque cavere debet, ne illicitis medijs sese ingerat, sed expectet tempus, quo à Deo vocetur, ut habeat vocationis suæ testimonium, quo certus & persuasus sit eam à Domino esse. Quantum vero attinet diuini verbi Ministros, ubicumque locorum sint, eandem illi potestatem & auctoritatem habent, ut qui omnes sint Christi, unici illius Episcopi universalis, vnique capitis Ecclesiæ, Ministri. Insuper ne sancta hæc Dei ordinatio violetur, aut in contemptum abeat, dicimus teneri omnes, ut verbi divini Ministros & Seniores Ecclesiæ, propter opus cui incumbunt, omni honore prosequantur, cumque illis, sine obmurmuratione, rixis & contentionibus, quantum quidem ejus potest fieri, pacem colant.

XXXII.

Credimus interea, quamvis utile & bonum sit, Gubernatores Ecclesiæ, ordinem aliquem certum inter se, ad conservationem corporis Ecclesiæ instituere & stabilire: deberetamen eos studiose cavere, ne ab ijs defleat, quæ Christus unicus Magister noster instituit. Quapropter, rejicimus omnia inventa humana, omnesque leges quæ pro cultu Dei, à quocunque introduci possunt, ut ijsdem conscientiæ ullo omnino modo devinciantur atque constringantur. Illud itaque solum suscipimus, quod ad conservandam & alendam concordiam atque vnitatem, omnesque in Dei obedientia retinendos, idoneum est. Ad id vero inprimis requiritur: Excommunicatio, juxta verbum Dei, cum reliquis ejus appendicibus usurpata.

XXXIII.

Credimus, benignum illum Deum nostrum, habita hebetudinis & infirmitatis nostræ ratione, Sacramenta nobis instituisse, ut promissa sua in nobis obsignaret, utque divinæ erga nos benevolentiæ ac gratiæ, essent pignora. Quin etiam ad fidem nostram fovendam & sustentandam. Quæ quidem verbo Euangelij addidit, ut efficacius sensibus nostris externis exhiberet, tam ea quæ nobis externe verbo suo declarat, quæ quæ in cordibus nostris interne operatur, ut eo magis ratam in nobis faciat salutem, quam nobis communicat. Sunt enim Symbola & sigilla visibilia, rei internæ & invisibilis, per quæ, ceu media, Deus virtute Spiritus Sancti, in nobis operatur. Signa itaque minime vana sunt & vacua, aut nos decipiendos ac frustandos instituta. Iesum Christum enim pro sua veritate habent, sine quo, nullius prorsus essent momenti. Præterea sufficit nobis, is Sacramentorum numerus, quem Christus, Magister noster, instituit: quæ duo duntaxat sunt, nimirum Sacramentum Baptismi, & S. Cænæ Iesu Christi.

XXXIV.

Credimus & confitemur Iesum Christum, qui finis legis est, suo sanguine effuso, omni alij sanguinis effusioni, finem imposuisse, quam ad peccatorum propitiationem aut satisfactionem quisquam adhibere possit, aut velit: & abolita circumcisione, quæ per sanguinem fiebat, Baptismi Sacramentum illius loco instituisse; quo in Dei Ecclesiam recipimur, & à cunctis alijs gentibus, ac peregrinis omnibus religionibus, segregamur. Vt illi toti consecremur, cuius characterem & insignia gestamus. Estque nobis testimonio, illum perpetuo Deum nostrum & patrem propitium fore. Mandavit itaque, ut omnes qui sui sunt, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S. pura puta aqua baptizentur: ut eo significet, quod sicuti aqua in nos effusa, & super corpus baptizati conspicua, ipsumque aspergens, sordes corporis abluit: sic & sanguis Christi per Spiritum Sanctum idem præstat interne in anima, adspergentem & à peccatis suis mundans, nosque ex filijs iræ in filios Dei regenerans. Non quod aqua materialis id efficiat, sed adpersio preciosi sanguinis filij Dei: qui nobis est, ceu mare illud rubrum, per quod transeundum est, ut è tyrannide Pharaonis, id est, Diaboli, egredi, & in Spiritualem terram Canaan, ingredi possimus. Ac proinde, Ministri quidem, quantum ad se attinet, præbent nobis Sacramentum & rem visibilem, Dominus vero noster, donat id, quod Sacramento significatur: dona nempe & invisibilem gratiam, ablucens, purgans, mundansque nostras animas, à cunctis sordibus & iniquitatibus; renovans item corda nostra, eaque omni consolatione replens; veram fiduciam paternæ suæ benegnitatis nobis largiens, novoque homine nos induens; veterem autem, cum omnibus factis eius, exuens. Hanc ob causam credimus, omnem hominem, qui id satagit, ut vitam æternam consequatur, semel unico baptismo illo qui in posterum non iteretur, baptizari debere: cum ne nasci quidem bis possimus. Neque tamen hic Baptismus tunc duntaxat prodest, cum aqua super nos effunditur & à nobis suscipitur, cum illius usus sese ad totum vitæ nostræ curriculum extendat. Anabaptistarum itaque errorem detestamur, qui unico & semel suscepto baptismo contenti non sunt: ac præterea, baptismum infantum fidelibus parentibus natorum, damnant: quos baptizandos & fœderis signo obsignandos esse credimus, sicuti olim infantes circumcidebantur in Israele, propter easdem promissiones infantibus nostris factas. Quin etiam revera Christus non minus sanguinem suum profudit, ut fidelium infantes, quam ut adultos, ablueret; ideoque signum seu Sacramentum eius, quod Christus pro eis præstitit suscipere debent: quemadmodum in Lege jubebat Dominus, ut Sacramentum mortis & passionis Christi, pueris recens natis communicaretur: offerendo pro ipsis agnum, qui Jesu Christi Sacramentum erat. Præterea quod circumcisio præstabat populo Iudaico, id pueris nostris præstat baptismus. Atque hæc causa est, cur Paulus, baptismum vocet circumcisionem Christi.

Credi-

XXXV.

Credimus & confitemur Iesum Christum Servatorem nostrum, sanctæ Cænæ Sacramentum ordinasse & instituisse, ut ea nutriet & sustentet eos, quos jam regeneravit, & in familiam suam, nempe Ecclesiam, iniecit. Qui porro regenerati sunt, duplicem in se vitam habent, unam quidem corporalem & temporariam, quam secum à prima sua nativitate attulerunt, quæque omnibus communis est. Alteram vero spiritualem & cœlestem, quæ altera nativitate sua illis donatur, & per verbum Evangelij in communione corporis Christi efficitur. Atque hæc vita non nisi Electis Dei communis est. Similiter nobis Deus panem terrenum & materialem, ad vitæ corporalis & terrenæ conservationem idoneum attribuit, qui omnibus, sicuti & vita ipsa, communis est. At vero, ad conservationem vitæ Spirituales & cœlestis, quam fideles iam habent, Deus illis panem vivificum misit, qui è cœlo descendit, nempe Iesum Christum, qui manducatus, id est, si applicetur & recipiatur, spiritu per fidem, vitam fidelium spiritualem nutrit & sustentat. Ut autem panem hunc Spiritualem & cœlestem, Christus nobis repræsentaret, panem terrestrem ac visibilem, in Sacramentum corporis sui, vinumque in sanguinis sui Sacramentum instituit, ut ijs ipsis testificetur, nos, quam vere hoc Sacramentum manibus nostris accipimus & tenemus, illudque ore comedimus & bibimus, unde postmodum vita nostra sustentatur; tam vere, etiam nos fide (quæ animæ nostræ & manus & os est) in animis nostris recipere verum corpus, & verum sanguinem Christi, unici servatoris nostri, ad vitam nostram spiritualem. Certissimum porro est Christum non frustra Sacramenta sua nobis commendasse. Quapropter, omne id in nobis efficit, quodcumque sacris suis signis nobis repræsentat; quamvis modus ipse, mentis nostræ captum superet, nobisque sit incomprehensibilis; sicut & operatio Spiritus Dei occulta & incomprehensibilis est. Interea vero nequaquam erraverimus, dicentes, id quod comeditur, esse proprium & naturale corpus Christi, idque quod bibitur proprium ejus sanguinem. At manducandi modus talis est, ut non fiat ore corporis, sed Spiritu per fidem. Atque ita Christus ad dexteram Patris sui in cœlis perpetuo sedet; neque eo minus se nobis per fidem communicat. Convivium hoc, mensa est Spirituallis, in qua Christus seipsum nobis cum omnibus bonis suis communicat, efficitque ut in illa tam ipsomet; quam passionis mortisque ipsius merito fruamur: miseram nostram animam, omnique solatio destitutam, carnis suæ esu nutriens, corroborans & consolans, sanguinisque sui potu reficiens ac recreans. Præterea, etiam si Sacramenta conjuncta sint rei significatæ, utrumque tamen simul ab omnibus non accipitur. Impius enim recipit

quidem Sacramentum in suam condemnationem: sed veritatem Sacramenti non recipit: veluti Judas & Simon magus, acceperunt quidem uterque Sacramentum, sed non etiam Christum, qui illo significabatur, qui solummodo fidelibus communicatur. Postremo sanctum hoc Sacramentum in cœtu populi Dei cum sub missione animi ac reuerentia sumimus: memoriam mortis Christi servatoris nostri cum gratiarum actione sancte celebrantes: ibidemque fidei & religionis Christianæ confessionem edimus. Nemo itaque ad hanc mensam se sistere debet, qui prius sese recte non probaverit, ne de hoc pane edens, & de hoc poculo bibens, iudicium sibi edat & bibat. In summa, usu hujus Sacramenti ad flagrantem Dei & proximi nostri amorem commonemur. Quare omnes mixturas & damnanda commenta, quæ homines Sacramentis addiderunt, & admiscuerunt, ut eorum prophantiones rejiciamus: atque affirmamus, contentos nos esse debere eo ordine, quem Christus & eius Apostoli nos docuerunt: eodemque modo de ijs loquendum esse, quo & ipsi loquuti sunt.

XXXVI.

Credimus, benignum illum Deum nostrum, ob generis humani depravationem, Reges, Principes, & Magistratus constituisse; ac velle ut mundus legibus & certa politia gubernetur, ad confusionem hominum coercendam; utque omnia inter homines recto ordine gerantur. Eum in finem Magistratui gladium commisit, puniendis quidem sceleratis, bonis vero defendendis. Horum autem officium est, ut non modo curam gerant & pro conservanda politia excubent, verum etiam ut sacrum tueantur Ministerium, omnemque idololatriam, & adulterinum Dei cultum submoveant & evertant: regnum Antichristi diruant, Christi vero regnum promoveant, operamque dent, ut verbum Evangelij ubique prædicetur, quo Deus ab unoquoque, prout verbo suo exigit, honoretur & colatur. Præterea quilibet, cujuscunque ordinis, conditionis ac status sit, Magistratibus subijci, tributa ei pendere, honorem & reverentiam deferre, ijsque obedire in omnibus quæ verbo Dei non adversantur, debet: pro ijsdem in precibus suis orare, ut eos Deus in omnibus ipsorum actionibus regere ac dirigere velit, utque vitam quietam & tranquillam, in omni pietate & honestate, ducamus. Quamobrem Anabaptistas aliosque homines seditiosos detestamur, atque in univsum omnes eos, qui supremas Dominationes & Magistratus rejiciunt: justitiam evertunt: bonorum communionem inducunt: atque honestatem, quam Deus inter homines stabilivit, confundunt.

XXXVII.

Postremo ex Dei verbo credimus: Vbi tempus a Domino præstitutum, omnibus autem creaturis ignotum, advenerit, numerusque Electorum fuerit completus, Dominum nostrum Iesum Christum e cælo, corporaliter

raliter & visibiliter, sicuti ascendit, magna cum gloria & majestate, venturum, ut se vivorum atque mortuorum declaret iudicem: vetere mundo igne & flamma succenso, ut expurget eum. Tunc vero omnes homines, tam viri, quam mulieres & infantes, quotquot jam inde ab initio mundi usque ad finem fuerunt, coram summo hoc iudice comparebunt; voce Archangeli, & clangore tubæ divinæ eo citati. Omnes enim antea inortui, è terra resurgent; Spiritu cum corpore proprio, in quo vixerat, conjuncto atque unito. Quod vero eos attinet qui tunc superstites erunt, non ut reliqui moriantur, verum ictu oculi à corruptione in incorruptionem mutabuntur. Tunc aperientur libri (id est conscientia cujusque) & mortui judicabuntur, secundum ea quæ in hoc mundo egerint, sive bona sive mala. Quinimo, omnes de omnibus verbis otiosis quæ loquuti fuerint, rationem reddent, (quæ quidem mundus nunc pro ludò reputat & ioco:) omniaque tunc hominum abdita, omnisque hypocrisis, palam coram omnibus retegetur. Ac proinde merito iudicij istius memoria, iniquis & sceleratis horribilis & formidabilis est: bonis vero & electis, summe exoptanda & immensæ consolationis plena: quoniam totalis ipsorum redemptio tunc plane perficietur; laborumque istic & dolorum suorum, quos pertulerunt, fructus percipient. Innocentia ipsorum aperte ab omnibus agnoscetur, & horrendam quam Deus de improbis sumet, qui tyrannice exercuerunt eos, affligerunt, & excruciarunt in hoc mundo, vindictam conspicient. Qui quidem proprio conscientia suæ testimonio convicti, immortales quidem reddentur, ita tamen, ut in igne æterno, qui Diabolo & Angelis eius paratus est, crucientur. Contra vero fideles & electi, coronâ gloriæ & honore coronabuntur, filiusque Dei eorum nomina coram Deo patre & electis Angelis profitebitur. Abstergentur omnes lachrymæ ab oculis eorum, ipsorumque causa quæ in præsentia à iudicibus & Magistratibus quamplurimis, veluti hæretica & impia condemnatur, causa filij Dei esse tunc agnoscetur. Ac pro gratuita remuneratione Dominus illos in tantæ gloriæ possessionem mittet, quantam nemo hominum animo concipere possit. Magnum ergo illum Diem maximo desiderio expectamus, ut promissis Dei in Christo Domino nostro, plene perfruamur. Amen.

Apocalyps. 22. 20. *Etiâ veni,*

Domine Jesu.

Sessione Centesima Quadragesima-septima.

SESS.
CXLVII

*Calendis Maij, Die Mercurij ante
meridiem.*

Illustres Delegati declararunt, hanc quoque esse Illust. DD. Ordinum Generalium
Voluntatē, ut Catechesis Palatina jam olim ab Ecclesijs Belgicis recepta, atq; in iisdē
D d 3 hætenus

hactenus tradita, eundem in modum recognosceretur atque examinaretur: utque singuli declararent, num quid in hac Catechesi tradi existimarent, quod verbo Dei non consentire videretur. Hunc in finem omnes quaestiones & responsiones ejusdem relectæ fuerunt, rogatique sunt singuli, ut sententiam suam de doctrina in eadem contenta, sincere declararent.

SESS.
CXLVIII.

Sessione Centesima Quadragesima-octava,

Eodem Die post meridiem.

DEclaratum fuit consentientibus omnium tam Exterorum, quam Belgicorum Theologorum suffragijs, doctrinam in Catechesi Palatina comprehensam, Verbo Dei in omnibus esse consentientem, neque ea quidquam contineri, quod ut minus eidem consentaneum mutari aut corrigi debere videretur, ipsamque hanc Catechesin, esse admodum accuratum Orthodoxæ doctrinæ Christianæ compendium; singulari prudentia non tantum ad teneræ adolescentiæ captum, verum etiam eorum qui adultiores jam essent, commodam institutionem accommodatum. Ac proinde eam in Ecclesijs Belgicis magna cum ædificatione doceri posse, atque omnino retineri debere.

SESS.
CXLIX.

Sessione Centesima Quadragesima-nona,

II. Maij, Die Iovis ante meridiem.

MOnuerunt præterea Illustres Delegati, petere Illustriss. ac Præpotentes DD. Ordines Generales, ut veneranda Synodus ex Doctoris Conradi Vorstij scriptis inquireret ac judicaret, an Theologia ejus seu doctrina in Ecclesijs Reformatis salva veritate atque ædificatione doceri, aut tolerari posset. Iudicasse præterea eosdem Illustrissimos Ordines, ne tempus contestationibus ac disceptationibus inutiliter protraheretur, nihil esse opus ipsum citari, aut coram Synodo comparere: cum præsertim sententiam suam, tot Apologeticis scriptis plenissime jamdudum declarasset.

Prælecta est deinde ejusdem Vorstij scripta ad Synodum Epistola, qua eandem monebat atque obtestabatur, ut in dijudicatione causæ suæ, æquitatem, charitatem, ac lenitatem adhiberet: simulq; declarabat, si Apologetica à se scripta non satisfacerent, nescire se qua ratione orthodoxiam suam melius comprobare posset. Paratum se ad amicam συζητησιν, cum exteris Theologis instituendam, & ad refutationem Socini conscribendam, si hoc sibi à Synodo imponeretur.

Prælecta quoque sunt quædam ejusdem Vorstij dogmata, ex ipsius scriptis excerpta.

SESS.
CL.

Sessione Centesima Quinquagesima,

III. Maij, Die Veneris ante meridiem.

Singula Collegia judicia sua de doctrina Conradi Vorstij scripto exhibuerunt, quæ & prælecta sunt. Statutumque fuit, cum omnes inter se consentirent, unum aliquod iudicium, quod Illustrissimis DD. Ordinibus Generalibus exhiberetur, mandandum esse.

Sessio Centesima Quinquagesima-prima, SESS.
CLI.*iv. Maij, Die Saturni ante meridiem.*

Iudicium Synodicum de doctrina Conradi Vorstij, extraditis & prælectis Collegiorum iudicijs formatum, prælectum, & à Theologis Exteris examinatum fuit:

Sessio Centesima Quinquagesima-secunda, SESS.
CLII.*Eodem Die post meridiem.*

Idem iudicium à Provincialibus quoque examinatum fuit, mutatisque ijs quæ observata fuerant, ac mutanda videbantur, communi tandem omnium & singulorum consensu atque approbatione, hunc in modum formatum est:

Quandoquidem Illustrissimis ac Præpotentibus D D. Ordinibus Generalibus placuit, per Generosos atque Amplissimos Delegatos suos, huic Synodo injungere, ut sententiam suam de Theologia, seu doctrina Conradi Vorstij, SS. Theologiæ Doctoris, in scriptis ipsius proposita, summatim exponat & simul declaret, an ea in Reformatis Ecclesijs & Scholis cum fructu & ædificatione salutariter doceri, aut in iisdem pie tolerari possit: Veneranda hæc Synodus, omnibus in timore Dei rectè expensis atque examinatis, consentientibus suffragijs declaravit, & per hanc præsentem declarat, Dictum Conradum Vorstium in scriptis suis posterioribus, præsertim vero in tractatu de Deo & attributis ejus, (præterquam quod reiectos in hac Synodo Remonstrantium de quinque Articulis errores, propugnet ac tueatur,) non tantum de uno atque altero Religionis Reformatæ Articulo, sed de plerisque ejus capitibus primarijs, qualia sunt de Trinitate personarum in essentia divina, de essentia divina simplicitate, infinitate, immensitate, omni præsentia essentiali, omniscientia, omnipotentia, sapientia, & immutabilitate, de creatione, de providentia Dei, de unione hypostatica duarum naturarum in Christo, de plena & perfectâ satisfactione Christi pro peccatis nostris, de justificatione hominis coram Deo per fidem, alijsque quamplurimis; tum à Serenissimo ac Potentissimo Rege Magnæ Britanniæ, tum à Theologis nonnullis publice commonstratis, in scriptis suis partim multa in dubium vocare, quorum certam & determinatam veritatem, omnes Ecclesiæ Reformatæ ex Verbo Dei iam dudum obtinuerunt & professæ sunt: partim etiam plurima diserte asserere, quæ veritati divinæ in S. Scripturis revelata, & Confessionibus omnium Ecclesiarum Reformatarum plane sunt contraria, gloriæ Dei inimica, pietati & saluti hominum noxia, & insausi illius Socini blasphemijs aut plane consona, aut admodum affinia. Quin etiam argumenta præcipua, tam à Veneranda antiquitate, quam à recentioribus Doctoribus reformatis pro Orthodoxa doctrina atque inprimis pro æterna Domini nostri Iesu Christi Deitate, ex verbo Dei rectè producta atque usurpata, passim periculosissime enervare, nullis alijs quibus veritatis doctrina fortius asseratur, repositis. Sophismata quibus veritas implicatur,

studiose proponere, & operose urgere, eorumque solutionem, ne quidem aggredi, sed ea integra relinquere, ut lectorum suorum animis inhereant: adeo ut manifeste appareat ipsum callide viam sternere voluisse ad impias Socini aliorumque hæreses clanculum instillandas, & sub inquirendi specie sedulo agere negotium seducendi. Frustra etiam hæcenus conatum eum fuisse hæc omnia varijs distinctionibus ineptis, excusationibus frivolis, tergiversationibus miseris & dissimulationibus fraudulentis, tegere atque incrustare. Ac proinde non tantum dissolutam hanc illius de præcipuis Christianæ religionis capitibus sceptice disputandi licentiam, & lubricam, ambiguam, ac tortuosam docendi rationem, Ecclesiæ Dei esse perniciosam, rebus tam sanctis atque arduis minime convenientem, adeoque orthodoxo Doctore indignissimam; sed imprimis etiam doctrinam ejus de quamplurimis maximi momenti dogmatibus, ut Verbo divino & Confessionibus Ecclesiarum Reformatarum contrariam, impiam, blasphemam, & in divinam majestatem ac veritatem multis modis contumeliosam, in Ecclesijs & scholis Reformatis nequaquam tolerandam; sed ex ipsdem cum detestatione penitus esse eliminandam atque extirpandam. Ipsum vero Conradum Vorstium, qui de erroribus suis nihil hæcenus remisit, omnesque admonitiones & judicia Reformatorum Principum, Doctorum, Academicarum & Ecclesiarum, præfracte contempsit, nec scandalum quod scriptis suis concitavit, debite reparare curavit, Professoris aut Doctoris orthodoxi in Ecclesijs Reformatis, & munere, & nomine, prorsus indignum esse declarat. Denique serio atque obnixè rogat hæc Synodus Illustrissimos ac Prepotentes Dominos Ordines Generales, ut scandalum hoc autoritate sua ex Ecclesijs Reformatis mature tollere dignentur, ac simul etiam procurare, ne Ecclesiæ Belgicæ diutius hac labe atque ejusmodi hæresibus & blasphemis dogmatibus inficiantur. Utque eum in finem scripta hujus Vorstij & similium, quanta fieri poterit cautione, supprimantur. Deum vero ipsum præfatur, ut Ecclesias Reformatas Belgicæ adversus huiusmodi prophanas hæreses, ex ipsque ortas contentiones ac confusiones, in pace atque orthodoxæ doctrinæ professione, magis magisque conservet, ac stabiliat, & per Spiritum suum Sanctum hunc Conradum Vorstium, atque omnes qui cum ipso errant, clementer illuminet, ac in viam veritatis pacisque revocet, ut Ecclesiæ potius de ipsorum conversione, quam confusione, letari possit.

Plenus quoque hac Sessione examinata, & amice transacta fuit causa Frisica.

SESS.
CLIII.

Sessione Centesima Quinquagesima-tertia,

vi. Maj, Die Lunæ ante meridiem.

EX consilio & voluntate Illustrium Dominorum Delegatorum statutum fuit, ut Iudicium de quinque Remonstrantium Articulis Synodicum, eiusdemque Synodi de Remonstrantibus, in primis ad hanc Synodum Citatis, sententia, in magno Urbis Dordrechtanæ templo publice pronunciarentur, ac promulgarentur. Quem in finem Conventus Synodicus ordine ad templum processit. eumque ibidem in subsellij confedissent, Præsides solennibus, quæ hic sequuntur, Precibus, toti Conventui prævit.

Omnipotens Deus, & misericors Pater noster in Filio tuo dilecto Domino nostro Iesu Christo: Quam magnum est nomen tuum, Domine, in universa terrâ, quam formidabile in populis, quam amabile in cætu timentium te! Magnus es tu, & laudatus valde: mirabilia

bilia facis solus. Auribus nostris audivimus & patres nostri narraverunt nobis opus quod operatus es temporibus eorum. Invenisti eos in squalore & ululatu desertos, solitarios, & acerbissimo servitutis Anti-Christicæ ac tyrannidis iugo pressos. Tu misertus eorum, exercitâ salutis manu jugum illud confregisti, contrivisti: Patres vero nostros plantasti; tanquam ursus & leo occurristi exactoribus eorum, eosque malo affectisti; populum vero tuum collocasti in tuto & propagasti. Non gladius, non brachium Patribus nostris salutem dedit: sed dextra tua, brachium tuum, & lux faciei tue, quia benevolus eras eis. Notam eis fecisti viam salutis, arcanum fœderis tui revelasti. Splendentes fecisti ipsorum tenebras, & sublatis abominandis idolis, vexillum gratiæ & solium gloriæ in medio eorum erexisti; unigenitum & dilectum tuum filium in Evangelio pacis læta fide complectendum eis exhibuisti, & Spiritu tuo intelligentes eos reddidisti, ut exultarent in luce tua, qui in umbra mortis sederant. Sicut aquila pullis suis incubat, expandit super eos alas suas, eisque portat eos, ita tu eos portasti, fovisti, duxisti, & tanquam oculi pupillam custodivisti. Gaudium erant totius terræ, quia pinguedine bonitatis tuæ satiabas eos. Osores eorum increpabas, contentionem eorum contendebas: instrumentis contra eos formatis maledicebas, linguam adversus eos in jus insurgentem condemnabas. Nomen Messie tui erat inter eos & sanguine ejus asperserant conscientias suas: ideo gratas habuisti preces eorum & angelus excisor non tetigit eos.

Propter hæc omnia benedicis tibi anima nostra, Domine, & intestina nostra nomini tuo sancto: ossa nostra dicunt: Domine quis par tibi? Tu diligis portas Sionis & benevolentia velus scuto, circumdas populum tuum.

Diebus istis uno corde servaverunt fœdus tuum, & coluerunt te redempti tui, quamdiu prolongarunt dies qui adspexerant opera manuum tuarum, mirabilia dextera tua.

Verum (ab Domine) surrexit post eos atas altera postquam saginati sumus & in pace collocati, elatus est animus noster, oblii sumus tui, & recalcitravimus. Nos Domine, nos in terra optima in valle pinguedinis calcitum & terrenorum bonorum affluentia abs te ditati. Nos, quos præ omni natione religiosissimos esse decuit, morum præceptorum custodes, facti sumus gens peccatrix, populus iniquitate gravis, peccavimus contra te, retrorsum recessimus, pedes nostros non cohibuimus, à vijs tuis sanctis desleximus, charitatem primam dimisimus, priora opera non fecimus. Quibus omnitus iustissimam & gravissimam tuam indignationem & iram in nos provocavimus. Patiens es, Domine, tardus ad iram, & longanimis: attamen meritissime tandem in nos exarsisti, & terribilis nobis apparuisti, ut anima tua velut miserendo & parcendo fatigata nos jam spernere & fastidire videretur. Lux nostra conversa est in tenebras, in pace nostra ecce amaritudo amarissima & terror: curationem à te expectabamus, sed ut peregrinus in terra visus es: propter excandescentiam tuam terra fuit obscurata, populus fuit tanquam ignis, pabulum, frater fratri non peperci, à planta pedis usque ad verticem summum nihil fuit in corpore nostro integri: omnia vulneribus, plagis, & livore plena. Amici tam longinqui quam vicini mala nostra cum mœrore & stupore adspectabant. Latabatur autem de nobis inimica nostra, cecidisse nos, & nunquam resurrecturos rata. Et vero dissidiorum ac turbarum mole in exitium ferebamur precipites.

Tremendus es Domine & iuste judicas orbem, etiam filiorum tuorum transgressiones virgis visitas & plagis iniquitates eorum.

Interea mæsti & atrati coram oculis nostris incedebant in suspirijs & gemitibus coram te jacebant, quorquor revererentur nomen tuum: non tantum Belgicarum Ecclesiarum ante florentissimarum miserandam faciem dolenter intuentes: sed vel imprimis corda lacerantes, eo quod viderent adorandam tuam majestatem, & sanctissimum tuum nomen proterve vellicari, & impie blasphemari, doctrinam tuam quovis auro purgatissimo puriorem ac pretiosorem vilipendi, depravari, contaminari, servos tuos de domo tua optime meritos; ipsamque adeo dilectam tuam Sponsam contumelijs & probris destandum in modum exagitari: hæreses damnatas ab inferis revocari, & nova arte fucatas reponi, populum à celesti, tam care nobis comparata, veritate misere seduci, & in omnis religionis contemptum abripi, denique in crimine poni, si quis remedia ab ipso

Dei spiritu probata malis nostris applicanda legitime commonstraret aut applicaret.

Tulimus hanc indignationem, Domine, quia peccavimus in te, speculantes tamen & expectantes, ecquando tandem è calis esses adspecturus, & perfecto opere, consummataque indignatione ac judicio tuo in Sione causam tui populi, tua veritatis adeoque & nominis tui acturus, veritati pristinum splendorem, servis tuis letitiam, Ecclesia tua exoptatissimam pacem & nomini tuo daturus gloriam. Memores fuimus horum tuorum eloquiorum:

Bonus est Iehova expectantibus ipsum, anima requirenti ipsum. Bene agitur cum eo qui silet Iehova & expectat salutem ejus: nam non rejicit in seculum Dominus: sed cum afficit mæstitia, rursus miseretur pro amplitudine benignitatum suarum: neque enim populum suum deserit, nec possessionem suam derelinquit.

Atque hac est admiranda illa tua bonitas & fides, quam experti sumus & predicamus in hoc tempore, in angustijs agnovimus peccata nostra, quesivimus & invocavimus te, tandem respondens collocasti nos in laro. Adspexisti afflictionem nostram & agnovisti angores anima nostra. Vivificasti animam nostram & consolatus es populum tuum, dedisti nobis desideria cordis nostri, & pronunciatum labiorum nostrorum non avertisti à nobis.

Cum autem tibi pro immensa tua bonitate & sapientia ad docendum & regendum populum tuum placeat uti opera, ministerio, communionem & cætibz sanctorum tuorum servorum, quos gregi tuo dedisti pastores & inspectores, assidue & ardentissime supplicavimus tibi, ut in gravissimis istis Belgicarum calamitatibus hoc nos aliquando beares solatio, ut Pastorum & Doctorem populi tui conjunctis precibus, communicatis donis & studijs, salutare aliquod remedium agrata ac pæne desperata Ecclesia Belgica ex sancta tuo Verbo adhiberetur, rejecta & pulsa errorum caligine, lumen veritatis in candelabro omnibus exponeretur, errantibus ad reditum, distractis ad unionem, pax præferretur, inquieti & perturbati ad tranquillitatem revocentur, & pax gratissima refloresceret in amenissimo hoc nostro Belgio. Ecce quod petivimus dedisti nobis, & quidem longe illustrius atque unquam sperare fuimus ausi. Testatur id præsens angusta corona tot eximiorum Christi servorum, quos ut spirituale exercitum in subsidium afflictissima nostra Ecclesia ex varijs non solum vicinis, sed etiam longe distitis regnis & regionibus, divina tua manu in unum coëgisti, ut singulari malo singulare responderet solatium. Flagitavimus insuper, ut quandoquidem sine tua benedictione omnis eorum labor foret irritus in omnia & singula sancti hujus cætus membra spiritualium donorum copiam effundere velles, eorumque corda & actiones sic gubernare, ut sancto tui nominis timore, compositis & sedatis animis omnia ad verbi tui normam fideliter examinerent, tandemque sincera & serena conscientia in unicam salutarem veritatem consentirent, & concordibus suffragijs ea statuerent, quæ ad nominis tui gloriam, regni Christi propagationem, Ecclesia Belgica concordiam & conscientiarum tranquillitatem quam maxime expedirent. Neque hoc desideratissimum bonum nobis denegavisti, Domine, ut tanta omnium, & singulorum in saluari doctrina consensione ab uno veritatis Spiritu inspirata, sanctus hic labor noster pijs omnibus eo esset gravior, infirmisque imperitijs & errantibus tanto redderetur fructuosior. Hujus consensus testes sumus omnes, qui hoc in loco coram te sedemus, & manibus nostris divine huic veritati ex Scriptura sana declarate subscripsimus. Sic conspicuum est opus tuum in servis tuis, sic formidabilis es in consilio sanctorum, sic exhilarasti nos secundum dies quibus affluxisti nos, secundum annos quibus experti sumus malum.

Hæc omnia nobis confecit tua misericordia, quæ prosequeris populum tuum. Hoc novo & illustri benignitatis tua miraculo, omnium (quæ tot edidisti in Belgio) veterum memoriam nobis refricas. Cum itaque gustemus, Domine, & videamus, quam bonus sis erga nos, & quantopere diligas Ecclesiam Belgicam, leti sumus & exultamus in te, fidem tuam in congregatione sancta celebramus, beatamque illam predicamus gentem, cujus tu Deus es, beatum illum populum quem eligis in hereditatem tibi.

Nunc ergo Domine obsecramus in nomine dilecti tui filij Hoscianna, serva nunc, prospera

spera nunc Domine, opus manuum tuarum in nobis perfice, da robur populo tuo & benedic ei cum pace, ut rejuvenescentes novis viribus ascendant, velut aquile, currant, neque defatigentur, ambulent neque decessentur.

Benedic porro laboribus servorum tuorum, & luceat lux faciei tue super populum tuum. Emitte Spiritum tuum ex alio, illumina hominum mentes, prepara & aperi corda, ut splenderem simplicissime tue veritatis videant, eam cum voluptate & corde bono recipiant, in ea perpetuo acquiescant, fructusque ea dignos constanter & abunde proferant.

Aberrantes, ô Pastor optime, ad gregem tuum clementer reduc, flecte & emolli corda dura, ut agnoscant extensam manum tuam & robore tuo prehenso, pacem tecum ineant, neque collo duro veritati diutius oblucentur, dissipatos in unum recollige, vulneratos sana, lapsos erige & confirma, mortuos vivifica. Tolle è medio nostri schismata, compesce Satanam, compone animos omnium ad tranquillitatem, ut populus tuus uno humero tibi serviat, uno corde & ore te colat & celebret, contentique Angeli in cælis, & homines in terris, Pacem in eo qui spes pax & salus nostra est Jesu Christo Filio tuo unigenito, qui tecum & cum Spiritu Sancto Vivit & regnat in secula, Amen.

His habitis, Scribæ, ex ambone in frequentissima Comitum, Baronum, virorum Nobilium, Amplissimi Magistratus Dordraceni, Pastorum, populi que undequaque confluentis, panegyri, Canones, Iudiciumque venerandæ Synodi, cum subsignatione singulorum tum Ecclesiasticorum tum Politicorum, prælegerunt publice ac promulgarunt. Quos deinde subsecutus Præses, publice itidem significavit, doctrinam in Confessione & Catechesi harum Ecclesiarum comprehensam in Synodo relectam atque examinatam, & consentientibus omnium, tam Exteriorum, quam Provincialium Theologorum judicijs, ut orthodoxam & verbo Dei consentientem fuisse approbatam. Tandemque hac gratiarum actione, celeberrimum, augustissimumque Conventum dimisit. Ea autem hæc fuit :

Celebrate Dominum quia bonus est, quia in seculum benignitas ejus : Dicat nunc Ecclesia Belgica, esse in seculum benignitatem ejus : Dicant nunc servi Jehovæ, qui perstant in atrijs domus ejus, esse in seculum benignitatem ejus : Benedicat anima nostra Domino nec obliviscatur ullius beneficiorum ejus : Qui propitius est omni iniquitati nostræ, qui medetur omnibus morbis nostris, qui coronat nos benignitate & miserationibus. Qui satiat nos bonis, qui nos renovat ut fiamus tanquam aquila, tanquam pueritia nostra. Magnifica effecit Jehova erga nos, exercet benignitatem erga unctos suos ; notas facit nobis vias suas, & arcanum suum revelat timentibus nomen ejus. Facit ut mansueti incedant in jure, & ducit eos in orbitis justitiæ. Eripit nos à contentionibus : vivat Dominus, & benedicta sit rupes nostræ : exaltetur Deus salutis nostræ : in caulis herbidis facit ut recubemus : secundum aquas lenes deducit nos : graviter impulsi fuimus ut caderemus, sed Dominus fuit auxilio nobis : severe nos castigavit Deus, sed morti non tradidit nos : solvit silicium nostrum, & accinxit nos letitia. Vox cantus & salutis sit in tentorijs iustorum, dicens : Non moriemur, sed vivemus, ut enarremus opera Domini. Multi dolores sunt improbo, sed qui fiduciam habet in Jehovæ, benignitas exundabit eum. Latamini ergo justi in Jehovæ, & cantate nomen ejus, qui præditi estis recto corde : nam amœnum hoc est & rectos decet. Videte quam gratiosus & misericors est Dominus, quam longanimis & multus benignitate : non secundum peccata nostra facit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis, sed quam alti sunt cæli supra terram, prævalet benignitas ejus erga nos : quam longe abest Oriens ab Occidente, tam longe amoret à nobis transgressionibus nostras, ut miseretur Pater filiorum, ita in præsentiarum miseretur nostri Dominus.

minis. Hic dies est à Jehova, & est mirabilis in oculis nostris: hunc diem nobis effecit Jehova, quare latemur & exultemus in ea.

Omnipotens, æternæ, misericors Deus & pater noster in Unigenito & dilecto tuo Filio Domino & Salvatore nostro Jesu Christo, quam admiranda & imperscrutabilis est hæc tua charitas & misericordia erga nos, nostra culpa miserrimos & perditissimos peccatores, quod nos ante jacta mundi fundamenta in dilecto tuo Filio ad æternam illam gloriam & animarumstrarum salutem, non ex prævisa ulla bonæ qualitatis vel actionis nostræ dignitate, sed ex mero gratuita dilectionis beneplacito elegeris: quod Christum nobis in caput & pastorem, nosque ipsi in membra, & oves ipsi inferendos & ab eo pascendos destinaveris & dederis: quodeidem dilecto & proprio tuo Filio non peperceris, sed in acerbissimam & maledictam illam crucis mortem pro nobis cum inimici tui essemus tradideris, ut pretioso hujus immaculati tui agni sanguine ab omnibus nostris peccatis mundaremur, & tibi reconciliaremur: quod per Evangelium, Spiritusque tui admirabilem & arcanam virtutem, nos in peccatis mortuos vivificaveris, regeneraveris, & ad beatam filij tui communionem efficaciter perduxeris, ad vitæ novitatem excitaveris, novisque & sanctis viribus superne donaveris ad tibi serviendum in sanctitate & justitia omnibus diebus vitæ nostræ; quod in ejusdem filij tui Servatoris nostri communione, nos secundum æternum propositum & fœderis gratuiti promissa, adversus tot mundi illecebras, carnis tentationes, Sathane insultus, ipsasque inferorum portas tam fideliter & potenter custodias; tam solida gaudia & certa solatia timidis nostris conscientijs præstes eaque per Spiritum illum adoptionis, hereditatis nostræ arrhabonem cordibus nostris imprimas & obsignes; quod denique post patienter confectam arduosam hujus vitæ peregrinationem in æterna nos tabernacula certo sis recepturus, ut semper simus cum capite & Domino nostro gloriamque illius conspiciamus. Qui, aut quales fuimus, aut etiamnum sumus nos, ut ipsum dilectionis tuæ fontem in nos velut effundas. Da, ô Domine, & Deus noster, ut hæc beneficia nobis præter & contra omne nostrum meritum destinata, collata, & conferenda, omnem nostrum adeoque ipsorum Angelorum, qui in hæc gestiunt introspicere, captum longissime superantia, humili & grato corde agnoscamus, eorumque assidua & sancta meditatione accendamus ad sinceram & filialem tui dilectionem, fervidam gratitudinem, patientiam & constantiam in omni cruce & luctu, fidamque & letam hujus gratiæ adversus Satane & impostorum corruptelas & contradictiones professionem & assertionem. Quod antehac fecisti, fac porro ut sancta & pura de his tuis beneficijs doctrina, quam ex purissimis Israelis fontibus depromptam populo tuo exhibemus, in omnibus tuis Ecclesijs sonet ad nominis tui gloriam, veræ pictatis propagationem & solidam omnium electorum tuorum in vita & morte consolationem. Da servis tuis omnibus spiritum veritatis, sapientiæ, prudentiæ, mansuetudinis & constantiæ, ut doctrinam hanc intrepide asserant, sancte ac religiose pertrahant, suoque exemplo ostendant, quam suaves & indole sua dignos fructus proferat in ijs, in quorum cordibus hæc ineffabilis Dei charitas per spiritum Sanctum effusa est. Quorum corda hujus gratiæ sensu nondum imbuta sunt, effice quasumus Domine, secundum infinitam tuam misericordiam, ut cælestis hujus Manna dulcedinem gustent & reipsa percipiant. Canes & porcos arce ab his margaritis, ne impuris illis pedibus proculcent. Qui insanas & infinitas carnis ratiocinationes

tiones sectantur, falsoque nominatæ scientiæ suco & prestigijs falluntur & fallunt, miserere illorum Pater Clementissime, & eodem quo nos Spiritus tractu & ductu ad sacrosanctæ tuæ veritatis obsequium eos inflecte, ut incomparabilis hujus thesauri pretium aliquando condigne nobiscum æstiment, & omni vana ac solida de viribus, meritis, & virtutibus suis præsumptione ac gloriatione in æternum abnegata, se vere coram te humilient, tibi que soli omnem omnium boni gloriam sine ullis verborum aut phrasium involucriis aperte & sincere cum toto Electorum, tum Angelorum tum hominum choro, in solidum tribuant. Omnes autem tuas Ecclesias per universum orbem dispersas in fidei unitate per unum illum qui totum Christi corpus regit & vegetat Spiritum custodi: omnes Satanae adversus eas molitiones dissipa & perde. Da illis & nobis ut crescamus in fide vera, spe viva, & charitate non ficta, donec promissa illa perfectionis beatitudine omnes in cælis perfruamur. Porro cum hac voluntas tua sit, ut omnes fideles, tam publice quam privatim tibi supplicent pro omnibus in eminentia constitutis, præsertim ijs, quos Ecclesia tuæ dedisti nutritios, agnoscimus id nobis in hoc augusto & venerando cætu congregatis omnino incumbere, ut ardentissimis votis & flagrantissimis precibus tibi commendemus illos, quorum cura, benevolentia, ac mandato hanc Synodum celebramus. Quanta igitur possumus animi intentione ac devotione, commendamus tibi Illustres ac Præpotentes Belgicæ hujus confœderatæ Ordines Generales, Dominos nostros benignissimos. Velis, ô Pater, beneficium illud imprimis, quod calamitoso & miserando hoc sæculo in populum tuum conferunt, amplissimarum benedictionum cumulo gratiosè remunerari. Præside assiduo in ipsorum conventu, Spiritu sapientiæ, prudentiæ, ac fortitudinis. Inspira ipsis salutaria consilia, successumque ijs & eventum facilem & felicem præsta: in zelo gloriæ, domus & veritatis tuæ ipsos confirma. Da ipsis regimen pacatum ac stabile, subditosque fidos & obedientes. Robora dexteras ipsorum adversus omnes, qui domi forisve, clam vel palam dissipationem, interitum, & occasum hujus Reipub. machinantur. Effice ut sancta eaque perpetua inter se concordia maneant colligati, qua adversus malitiosas imprimis Antichristi blanditias, ipsosque inferorum dolos, fallacias ac prestigijs, rupis instar inconcussæ subsistant. Concilia ipsis benevolentiam vicinorum & longinquorum. Da ut perpetui sint populi tui nutritij, regnique filij tui & veritatis ex verbo tuo in hoc conventu promulgatæ propagatores indefessi, & Satanae regni destructores imperterriti, tandemque cum omnibus sanctis æternum becentur.

Illustrissimum vero & fortissimum illum Heroa, Principem Auriacum Mauritium, quem vere Religionis ac Libertatis vindicem illorum Dominationibus adjunxisti, hactenusque animi & corporis robore valentem nobis servasti, inque organum tuæ erga nos beneficentiæ peculiariter selegisti & conservastis: hunc, Pater benignissime, umbraculo alarum tuarum assiduo refocilla ac protege: da ut eo quam diutissime salvo hac Respub. fruatur. Neu permittes ut scelerata sanguinariorum manus Unctum tuum attingat, capitivæ illius capillum ledat. Emitte è throno tuo exercitus cælestes, qui castris suis ipsum circumcludant. Instrue illum prudentiæ & fortitudinis donis, ut ad custodiam & prosperitatem nostram alacriter porro advigilet. Largire, ut dulcissimos immensi istius, & fidelissimi pro pace nostra exantlati laboris fructus cum gaudio adsipiat, ijsque, annis exsatiatur quamplurimis. Imbue & exorna illum omnibus virtutibus Christiano principe dignis, quibus magis ac magis in populo tuo emineat,

eique praluceat, tandemque cum sanctis Ifraelis heroibus recipiatur in aeterna tabernacula.

Oramus quoque te pro Generosis Nobilissimis & Consultissimis Ordinum Generalium ad hanc Synodum Delegatis, qui pia prudentique opera, moderatione, ac directione, sanctæ huic congregationi prompte & indefesse commodarunt, eoque nomine de populo tuo universo adeo præclare sunt meriti. Custodi, rege, & conforta eos, Domine, per spiritum tuum, ut opus hoc sanctum cum voluptate perficiant, fructusque inde uberrimos cum ædificatione conscientiarum & animarum aeterna salute reportent. Nec permitte, benigne Pater, ut quidquam à servis tuis proficiatur, quod molestiam illis exhibere, illosve contristare possit. Quin potius (uti habetenus gratiose fecisti) effice porro ut fidei omnium ac singulorum ministerio sanctis exemplis corda ipsorum in salutari tua veritate & nominis tui timore ædificentur, Dominisque suis hæc, quæ in presentiarum peragimus, fausta, aliaque omnia exoptata cum gaudio renuntient. Oramus præterea pro Magnifico Amplissimoque Civitatis hujus Dordracenæ Magistratu, Prætorè, Consule, reliquisque Spectatissimi Senatus membris. Aperi Domine thesaurum bonitatis tuæ, benedictionesque tam corporales quam spirituales in ipsos, totam hanc civitatem, omnes ejus incolas, imprimis Ecclesiam hujus loci, effunde, ut nostrarum precum, & sanctæ nostræ in Domino conversationis suavissimos fructus percipiendo, in beneficio & recordatione huius Synodi exultent, æternumque sibi de ea gratulentur. Fac Domine ut sancta hæc veritas quam servorum tuorum ministerio in hac urbe ex tuis eloquijs depromi, illustrari, stabiliri, & conspirantibus per eundem veritatis Spiritum animis, modo promulgari, Ecclesiæque tuæ universæ exhiberi tam benigne voluisti, in eadem constanter protegatur, religiose prædicetur, sancte credatur, fructuumque in sincera pietate abundantia alijs commendetur, sitque hæc urbs instar luminaris in edito positi, quod vicinam suam clarissima luce collustret. Denique quandoquidem in hoc celeberrimo conventu, tot exterorum principum Magistratum & Ecclesiarum deputatos coram cernimus, viva totidem paternæ tuæ erga nos misericordiæ & Christianæ ipsorum erga nos benevolentia documenta, absit à nobis hæc ingratitude, ut illorum non recordemur coram te. Quocirca toto pectore tibi supplicamus, pro Serenissimo ac Potentissimo Rege Jacobo, Rege Magnæ Britannia, cuius pientissimo zelo, ardentissima commiseratione, operaque vere regia, toties nos in malis nostris recreasti: pro Illustrissimis Germaniæ principibus, veris Ecclesiæ tuæ nutritijs, Electore Palatino & Landgravio Hassiæ, proque Illustribus, Magnificis & Spectatissimis Tiguri, Bernæ, Basiliæ, Scaphusiæ, Genève, denique Bremæ & Embdæ Magistratibus, Ecclesiis & Rebuspub. Recordare omnium, ô Domine, secundum eam benevolentiam qua prosequeris populum tuum. Da ut fruantur salute & gaudio electorum tuorum. Pro sancta sympathia jucundissimoque hoc beneficio, quo mæstas harum regionum Ecclesias adeo blande, prompte, & benevole sunt consolati, duplum in sinum ipsorum refunde. Concede illis pacem & prosperitatem perpetuam. Tenebras illorum illumina, in angustijs ac difficultatibus omnibus præsentissimum illis esto subsidium. Benedic omnibus & singulorum regimini, ut tibi sit gloriosum, subditis gratum & utile, totiq; Christiano orbi, ornamento atque emolumento.

Postremo

Postremo & hoc ne denega nobis, Domine, expectationi, votis, desiderijsque ipsorum, totiusque adeo populi tui factum, ut sit satis, gratiose procura. Ne laboris & studij pro pace Ecclesie tue suscepti & præstiti ipsos unquam pœniteat.

Exaudi nos in hisce omnibus, ô Pater miserationum in facie unigeniti ac dilecti filij tui Domini ac Servatoris nostri, cui tecum ac cum Spiritu Sancto uni vero, immortalis, æternoque Deo sit laus, honor, gloria in sæcula sæculorum. Amen, Amen.

Sessione Centesima Quinquagesima-quarta. SESS. CLIV.

IX. *Maj, Die Iovis ante meridiem.*

HAc Sessione, postquam omnes tum Politici, tum vero Exteri ac Provinciales convenissent Theologi, suoque quisque loco ac Ordine, singuli jam confeditissent, Consultissimus Clarissimusque Vir Martinus Gregorij, nomine Amplissimorum ac Nobilissimorum Delegatorum, gratias solenniter, Exteris præsertim Theologis, his verbis egit:

Rev. Ven. Clar. & Doctiss.

Vero, etiam pio, quisquis tandem dixit sensu: ἵδων τὸ τίπτεα τὴν χάριν δὲ τοῦ Θεοῦ. Nomine igitur populi Belgici, versus cælum attolimus oculos & manus nostras, ac tibi, Deus Pater, qui nos creasti, tibi, Iesu Christe, Fili Dei, qui nos pretiosissimo tuo sanguine redemisti, tibi Spiritus Sancte, qui nos virtute tua vivificasti & sanctificasti, ut uni, soli, & immortalis Deo, gratias ex intimo corde nostro agimus quam maximas, quod dissidentibus provincialium animis, in hisce diuturnis super veritate doctrine in verbo tuo nobis revelate, perturbationibus, Ecclesiam tuam adferiam & legitimam eloquiorum tuorum considerationem in hac Synodo excitare voluisti. eique tam clementer benedixisti ac presuisti, ut tandem per unanimem & consentientem contentiam veritas tua (ô Deus) vindicata sit ab errore & vertigine quæ populum tuum, populique tui Pastores hætenus occupaverat, Ecclesiamque tuam tam graviter afflixerat & fere prostraverat: quod eam Ecclesiam tuam reduxisti in veritatis tue semitam, quæ in hoc sita est, quod beneplacitum voluntarie Voluntatis tue in vocatione nostri, in & per filium tuum, in & per mortem Christi Salvatoris nostri, per fidem sola efficii tua gratia citra arbitrium nostrum nobis ostendisti, inque hanc vivam, letam & certam spem nos erexisti, quod in hac vita etiam præsentiscere nos faciat, quod post hac in domo tua, ô Iehova, habitabimus in perpetuitates æternas. Non nobis Domine, sed nomini tuo damus hanc gloriam, cui etiam vindicias hæc meritissimo & gratissimo animo adscribimus. O Pastor Israël ausculta, vitem tuam quam plantasti in hisce provincijs, clementer porro conserva, circumvalla eam muro forti, & maceria nova circumduc eam, ut ne aper Sylvæstris denovo ingrediatur & devasset eam. Nos refugimus à facie tua & verbo tuo, ideoque in opprobrium vicinorum & in subsannationem inimicorum nostrorum facti. Tu vero, ô Deus, revertere ad nos. Et vero reversus es. Respexisti enim de monte tuo sancto Sion: & lucere fecisti faciem tuam super nos: & servati sumus ut vivamus. Vivamus autem digne, vocatione nostra qua nos vocasti. Itaque eructabit tibi cor nostrum canticum novum, & psallemus tibi gratias in choro piorum, in medio Ecclesie tue. Deus noster spes, fortitudo, & dextera nostra, benefac porro pro voluntate tua Sioni, instaura muros Ierusalem ferruminatione verbi tui sancti & Spiritus tui consolida hoc corpus Ecclesie & populi Belgici. Ut omnes te uno ore & corde adorent; teque celebrent omnes generationes per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Porro, Reverendi, Venerabiles, Clarissimi & Doctissimi Viri Theologi Exteri, ab Illustrissimis Ordinibus Generalibus, Fæderatarum Belgij Provinciarum Dominis nostris benignissimis jussi sumus Reverentijs vestris, omnibus & singulis, magnas

agere gratias : quod per semestre hoc spatium & quod excurrit amplius , tanto labore vigilantia & assiduitate , accuratis vestris , doctis , ac pijs consilijs iudicijque Synodum hanc Nationalem adjutum ioveritis , idque in gravissimis causis & controversijs quæ Ecclesiam hanc Belgicam tam varie & misere hæcenus exercuerunt : quod satisfeceritis votis & pijs ipsarum Dominationum desiderijs , quæ in hoc solum incubuerunt , ut & purus Dei cultus , & orthodoxæ religionis professio in hisce Provincijs à maioribus acceptæ , publice obtineretur , conservaretur , & ad posteritatem transmitteretur . Hanc R. R. V. V. publice exhibitam animi ingenijque promptitudinem , hoc officium & beneficium , Illustrissimi nostri Domini Ordines Generales erga Serenissimam Regiam Maiestatem Magnæ Britannie , Serenissimas & Illustrissimas Celsitudines Flectoris Palatini , Imperij Vicarij , & Landgraviij Hassiæ , erga Magnificentissimos Helveticorum Magistratus & Cantones , Generosos Comites VVetteravicos , Spectabiles & Amplissimos Magistratus Genevenses , Bremenses & Embdanum , omni submissorum servitiorum , officiorum & studiorum genere si non exæquare , attamen quavis oblata occasione gratissime demereri conabuntur . Petuntque iidem Illustrissimi DD. Ordines R. R. V. V. per Delegatos suos presentes , ut Serenissime sue Maiestati , Celsitudinibus , & Magnificentijs suis , presentem huius Ecclesiæ simul ex Reipubl. statum de meliori nota commendare velitis , ijsque renuntiare , nihil Illustrissimos Ordines Generales prius habere , quam ut re ipsa significare & declarare possint , delegationes hæc vestrum omnium & singulorum , ipsis Ordinibus honorificas , & Ecclesiæ Belgicæ perquam salutares fuisse & gratas .

Vt vero hanc prolixam Dominationum ipsarum benignitatem , ac voluntatem presentes ipsi experiri possitis , rogatas Reverentias Vestras volumus , ipsis ut omnibus uno statoque die Hagæ-Comitis adesse , & in Consessu Dominationum ipsarum ab ipsismet dimissorias accipere placeat . Quod quia sine diverticulo posse fieri existimamus , neque deviam futuram esse hanc viam , facile nos à Reverentijs Vestris imperaturos , confidimus .

Quam gratiarum Actionem , Synodi ipsius nomine , hunc in modum ,
excepit Præses :

Illustres , Generosi , Nobiles , Amplissimi , Consultissimi ,
Illustrissimorum Ordinum Genn. Delegati , Reverendissime Domine Episcopo , ceterique omnes venerandi , celeberrimi , doctissimi , Patres & Fratres in Domino dilecti .

Cant. 6.

Hexam: 4.
cap. 8.

PUlcere Ambrosius, Sapientem in Canticis imitatus, Ecclesiam cum Luna comparat: Ecclesia, inquit, sicut Luna defectus habet & ortus frequentes: sed defectibus suis crevit, & his meruit ampliari, dum persecutionibus minuitur & Confessorum martyrijs coronatur. Hæc est vera Luna, quæ de fratris sui luce perpetua lumen sibi immortalitatis & gratiæ mutuatur. Fulget enim Ecclesia non suo sed Christi lumine, & splendorem sibi arcessit à Sole iustitiæ.

Egregie equidem hac imagine, varia Ecclesiæ in hoc mundo militantis conditio nobis depingitur. Quemadmodum enim Luna sua habet incrementa & decrementsa, & nunc pleno orbe nobis affulget, nunc aspectui nostro omne lumen subtrahit, prout, scilicet à Sole illuminatur, cuius tamen radijs nunquam est destituta: Sic Ecclesia nunc rara in terris apparet, nunc frequentior: Nunc cruce pressa, procellis agitata & latens in occulto; nunc halcyonijs suis recreata, in pace florens
& odorem

odorem bonæ fragrantie circumquaque diffundens, libere procedens & conspicua in agminibus suis, omniaque longe & late splendore suo collustrans. Et hæc quidem omnia Ecclesiæ accidunt ex sapientissima iustissima simul ac benignissima Filij Dei gubernatione, quares Ecclesiæ suæ omnino omnes dirigit ad suam gloriam, Ecclesiæ multiplex bonum, & hostium, Satanae imprimis, confusionem. Verum quæcunq; tandem Ecclesiæ sit conditio, manet illa semper sponso suo tenerrime dilecta: ut ut nigra foris appareat, decora tamen intus est, Dominique sui peculium, & totius mundi veluti *Cant. 1. Psal. 45.* Cor, ad quod Vniuersi Imperator perpetuo atque unice respicit. Benignitate enim *Esa. 54.* sempiterna miseretur eius Iehova, & desponsavit sibi eam in seculum: *Hose. 2.* tumque abest, ut in cruce curam dilecta suæ deponat Dominus; ut è contrariotum vel maxime Sponsi sui fidem & amorem conjugalem illa experiatur. Primo enim dilecta est quæ castigatur, & quæ flagellatur pro filia agnoscitur. Deinde quam varie, provide, benigne, ac potenter, custodit, solatur, sustentat, ducit, corrigit & erigit eam Dominus in cruce? ut mirabile sit in oculis nostris, eam nec ignis flamma consumi, nec aquarum fluentis suffocari, quoque magis calamitatum *Esa. 43.* fumo ac fuligine maculatur, eo indies candidiorem coram Deo apparere. Quibus omnibus ut dilectionis suæ constantiam Ecclesiæ testatam facit Dominus, ita ab ipsa etiam Ecclesia, in summis licet angustiis constituta, inde vult colligi, quod diligatur à dilecto suo. Quem in finem non solum verbum gratiæ illi administrat, sed Spiritum iohannis, tanquam arrham sponsalitiæ ei indit, ut suavissimo amoris & favoris sui sensu imbuta, in omnibus adversis se roboret & fulciat. Novit enim Dominus permagni interesse Ecclesiæ, ut sciat & sentiat se ab ipso diligi. Hoc vero illud est quod adversarium nostrum habet ægerrime, qui nisi fidem illam, qua Sponso nostro (id est, ipsi vitæ) agglutinamur, pectoribus excutiat, incassum se laborasse apprimè intelligit. Quare tanquam in rabiem versus omnia sursum deorsum volvit, procellis incumbit, opprobria malignantium undique accumulatur, carnemque via multiplici tentat, ut Ecclesiam crucis tedio fractam de fiducia depellat, evincatque illud: orbis Domino dilectam non esse, cui totus orbis infensus videatur. Atque hæc tentatio sane non è minimis est, Ecclesiamque, quippe carnis infirmitate laborantem & transgressionum conscientia gravatâ, acerrime pungit & sauciat. adeo ut fluctuans & fatigata ad impatientiæ murmura nonnunquam declinet, nihilque pene absit, quin effundantur eius gressus, & in desperationis barathrum abripiatur à maligno. Tunc è profundis quiritatur: Mutata est *Psal. 73. 74.* excelsi dextera: Oblitus est mei Dominus: Dereliquit me. Quousque *77. 80. 89.* Domine? quare rejicis in æternum? Vtrique inaniter purifico animum, & frustra lavo in munditie manus meas. Revertere tandem & aspice! An fastidit anima tua Sionem? Cujusmodi querimonie passim in Scripturis sanctis extant. Ad hæc omnia non dormit Israelis ille custos, qui sapienti quidem & iusto consilio dilectam suam probat, exercet, humiliat, & flagello gratiæ ad servida vere poenitentia exercitia revocat, sed crucis interim momenta ponderat, horamque suam habet in numerato, expectans, donec, consummato in monte Sionis iudicio suo, tempus sit ejus miserendi, causamque ejus agendi adversus Inimicam. Interim Ecclesia in cinere jacet & cilicio, indignationem Jehovæ ferens, quia se in ipsum peccasse agnoscit, Spirituque contrito gratiam & remissionem identidem implorat, & secundum fœderis promissa impetrat, quo unico in media cruce vivificata in Deo reconciliato exultat, sannisque & opprobrijs oppressorum, qui hereditati Do-

psal. 74. 41.
86.

mini insultant, nomenque ejus quotidie irritant, plurimum satura insurgere porro audent *adversus* eos, & precari cum Sione: Surge Deus, age causam tuam: recordare opprobrij stulti & inimici populi: libera me propter observatores meos: effice signum erga me quod bono sit, ut videntes ofores mei pudefiant, cum tu adjuveris me, & consolatus fueris me: Etiam hac re cognoscam, quod delectaris me; quod inimicus meus non jubilet de me. *Quamvis* enim propitium sibi Dominum & credat & experiatur Ecclesia in cruce, ut tamen idem publice ad Dei gloriam & lascivientis inimicæ confusionem innotescat, optare ut plurimum solet, & contentione magna flagitare. Et audit ista adeoque exaudit Orbis iudex, qui dum filios castigando se Patrem probat in domo sua, minacibus interim oculis intuetur catervam Edomæam, quæ blasphemiae, irrisuonis ac violentiæ nec modum facit nec finem. Ad hanc judicandam cum se accingit Dominus, solet ex ordine à se instituto sibi viam prius sternere per suorum illius preces, quas preparando huic iudicio dilectis suis inspirat. Atque hinc existunt tot improvisæ, admirandæ & improbis inexpectatæ prorsus atque incredibiles rerum metamorphoses, quas via impervestigabili, nunc mediate, nunc immediate, plerumque autem miraculose, inchoat, & perficit Dominus exercituum. Absque miraculo enim qui, obsecro, pusillus ille grex *adversus* inferorum portas subsistat, imo triumphet? Tunc demum Lunam illam nostram (Ecclesiam, inquam) gratiofo Solis sui lumine perfusam, post varias defectuum, quos passa, vicissitudines, coruscantem videas in orbe suo. Tunc rejuvnescit illa Christi sponsa, & justus procedit, ut juvenis Leo, coram quo cecidit improbus. Tunc dilatantur Piorum corda, & metunt cum cantu, qui seminarant cum lachrymis, persolventes vota liberatori, canticumque canentes novum & adorantes:

psal. 77. 71.
88. 72. 102.

Quis deus fortis magnus est, ut tu Deus? Tu Deus fortis mirifice, quia facis res magnas. Deus, quis est par tibi? Qui mortuos vitæ restituis, & ex abyssis terræ nos facis ascendere. Apud te exitus sunt contra mortem. Benedictus sit Iehova deus, qui facit mirabilia solus. Conscribatur hoc in generationem posteram, ut populus recreatus laudet ipsum.

Exemplorum plena est Ecclesiæ tam Veteris quam Novi Testamenti historia. Et hujus generis est beneficium hoc, Illustres, Amplissimique Domini, Patres & Fratres reverendi, quod post magnum illud reformationis opus superiori seculo Patrum nostrorum memoria patratum, Ecclesia Belgica à Domino accipit, agnoscit & prædicat in hoc tempore; & nos documentum ejus illustre, partemque adeo maximam & longe suavissimam percepimus in hac Synodo. Opus vere admirandum, ad quod contremiscunt inferi, & amici simul atque inimici obstupescunt, neutri hunc calamitatum nostrarum exitum præfagientes. Enimvero si malorum illorum, quæ tot nunc annos nos exercuerunt, initia, incrementa, abditos recessus & rationes omnes, remedia item tot totiesque incassum tentata, Synodum tot annos flagitatam, negatam, impeditam, tandem supra spem humanam, eo, qui viam in invijs invenit & complanat, procurante, concessam; si denique hujus Synodi (qualem quis unquam sperare ausus in Belgio?) initia, progressum, molestias, curas, labores, exitumque inprimis longe exoptatissimum, quem nos coram conspiciamus, piorum vero in Belgio cætus cum incredibili voluptate indies resciscunt, mentibus nostris, uti par est, recolamus, cordibus nostris ingeritur illud. Dignus dei hic est. Revera iam

Exod. 8,

Luna

Luna nostra Belgica ex densissimis miseriarum umbris emergens, quasi novo Solis sui recepto lumine, splendet, & porro frementibus nequicquam inferis, splendet, clarius omnino, quam unquam, antea. Adeo verum est Domini illud promissum: Etiam si jacueritis inter duas strues lapideas, sive, habitaveritis inter ollas (id est in maximis angustiis, sordibus & squalore) eritis posthac sicut penne columbe, argento obducte, cujus ale sunt ex fulvo auro purissimo & alibi: O afflicta, tempestatibus acta, consolatione destituta: sternam lapides tuos cum ornamento, & fundabo te Saphiris. Felicem igitur istam Ecclesiam Belgicam crucem iure prædico, quæ tantæ occasionem præbuit gratiæ. Inscrutabiles sunt viæ Altissimi, cui solenne est è tenebris lucem educere.

Horum Veritas cum in Suscipiendo hoc confesso, eiusque laudabilibus actis & gestis, quæ ad umbilicum modo perducta, vehementer utique gaudemus omnes, se quasi manibus nostris palpandam oculisque conspiciendam offerat, absit, ut nunc obliviscamur officij nostri, de quo partim divina præcepta, partim Ecclesiæ simili beneficio affectæ exempli, paulo ante in medium allata, nos cumulatissime erudiunt. Illud ego in duobus potissimum (quantum quidem ad præsens nostrum institutum attinet) consistere arbitror. Primo ad tanti huius beneficii, omnisque adeo boni authorem Deum, assiduo nobis respiciendum est, eique, quantas infirmitas nostra concipere potest, gratiæ humili & adorabundo corde oppido lubenter sunt persolvende: in quo quidem officio præstando nunquam sibi pie mentes satisfaciunt. Cum vero id ipsum toto huius Synodi decursu, & nuper admodum in solenni illa iudicii Synodalis promulgatione publice sit factum, præsensque conventus paulo post gratiarum actione ad Deum sit dimittendus, non immorabor in eo diutius, præsertim cum omne id, quod dicendum restat, argumento huic affine sit, & ex eo, tanquam rivus è suo fonte, profluat. Alterum igitur officij nostri genus est, ut causas administras, seu media & instrumenta illa, quorum ministerium in procurando nobis hoc gaudio intervenire voluit Dominus, circumspiciamus, iisque etiam debita gratitudinis, laudis, & observantiæ officia solvamus. Nam & hoc Sanctus decere, acceptumque esse coram Deo nostro inde manifesto colligitur, quod ipse Spiritus Sanctus hanc viam nobis præverit in exemplis Sanctorum, quæ passim in Verbo Dei occurrunt; ubi diligenter & operose celebratos legimus eos, quos multum in Domino & in bonum Ecclesiæ laborasse constabat; Rom. 16. quorum memoria etiamnum viget in domo Dei, & cum Evangelio prædicabitur in orbe usque ad sæculi consummationem, secundum nobile illud Domini effatum: Honorantes me honorabo. Instrumenta vero pro ratione necessitatis nostræ Dominus adhibuit varia, eaque partim domestica, partim externa. Quantum Illustrissimis & Præpotentibus Ordinibus Generalibus, Dominis nostris benignissimis, quantum Illustrissimo & laudatissimo illi Heroi, Mauritio Principi Auriaco, nec non Illustri & Generoso Domino, Gulielmo Ludovico, Comiti Nassovio, particularium etiam Provinciarum plerisque Ordinibus, quantum denique Vestrīs, qui Ordinum Generalium ad Synodum hanc estis Delegati, Dominationibus debeat hæc Nationalis Synodus, debeant Ecclesiæ omnes Belgicæ, inprimis illæ, quæ morbo

diuturno jam intabescens curationem omnem humanitus desperabant. De hoc dicendi alias locus erit. Et hic laude sua nequaquam excludi debent Theologi domestici, tum absentes, tum in hac Synodo presentes, quos reliquiarum instar, difficillimis, hisce temporibus sibi reservavit Dominus. Sed his in presentia missis transeundum nobis est ad subsidia externa, cui argumento conventus hic potissimum destinatus est. Nec vero existimandum est ea, quæ hæcenus de Ecclesia Dei in genere, & de nostra Belgica in specie, eiusque calamitatibus & liberatione dicta sunt, ab hoc instituto tam aliena esse, quam prima fronte fortasse videri queat. Quæcumque enim de præteriti temporis angustiis & presentis temporis gratia dicta modo sunt, & dici multo plura possent, ea omnia ad laudem eorum, quorum opera tantum hanc gratiam nobis administrat Dominus, augendam & amplificandam, gratitudinisque modum nobis delineandum pertinere, res, opinor, ipsa satis evidenter docet. Quare ad vos hic me converto, Reverendissime D. Præsul, vosque omnes & singuli, doctissimi, clarissimi, piissimi Domini, Theologi Exteri, Fratres in Domino venerandi, quorum lectissimam coronam quoties intueor, toties ter beatam & Deo dilectam agnosco Ecclesiam Belgicam; in cuius scilicet gratiam tot pios Principes, tot Illustres Respub. & Ecclesias commovit, ut sancto commiserationis zelo accensi præstans hoc & neutiquam contemnendum Ecclesiæ Reformatæ membrum, tam periculose laborans, pristinae integritati vestro auxilio restitutum, totius corporis ædificationi & commodis servarent. Effuse quidem hic exultat animus, & cogitata sermone gestit exprimere, sed quantopere adnitur, infra rem animus, & infra animum, remque multo magis ipsam, dicendi vires subsidere ultro profiteor; neque illud tam rei amplitudinem, quam meam, qui me in hac palestra inexercitatum ingenue agnosco, infirmitatem probe candideque consideranti, mirum videri potest. Dicentem tamen pro mea tenuitate, quantum Dominus hoc tempore concedet, charitate vestra benigne sustinebitis.

Primariam igitur, adcoque & primam in his Serenissimi Magnæ Britanniæ Regis, Iacobi (in cuius, scilicet, tempora nostras hæc calamitates incidere voluit Dominus) operam demisse agnoscimus; operam, inquam, vere Regiam, tanto Rege, fidei defensore, dignissimam, ad cuius plurima & præclara in nos & universam huius seculi Ecclesiam merita, in laudis cumulum & hoc accedere debuit, ut exemplo suo Regio, in causa tam gravi & sancta, totam Reformati corporis compaginem attingente, cæteris præluceret, suisque iteratis indefesse monitis, hortationibus, obtestationibus, ipso denique facto ad extremum usque præiret; utique Sereniss. eius Majestatis deputatos gravissimos Theologos, iamiam dimittendos in hac servorum Dei corona etiamnum nobiscum consistentes coram cernimus.

Sereniss. eius Majestatis vestigia proxime sequuntur duo ista Germaniæ Lumina, & Imperij Principes Illustrissimi, Palatinus Elector, & Lantgravius Hælsæ: Illustres deinde, Generosi & Magnifici, Spectatissimique Domini, comites & Magistratus, Helveticæ (Tigurini, scilicet, Bernenses, Basileenses, Scafhusiani) Nassovici item & Wetteravici, Gencuenses denique, Bremenenses, & Embdani. Horum omnium Sereniss. Regis, Principum, Dominorum, Rerumpub. & Ecclesiarum elegantium piissimis mandatis VV. RR. omnes & singulas ex transmarinis, longin-

longinquis & vicinis, regno, & regionibus, posthabita Ecclesiarum, Scholarum & familiarum Vestrarum cura, difficiliore anni tempore, superatis itinerum molestijs alacriter, pro illarum pietate & sancto zelo, in hanc urbem Dordrechtum, tanquam communi restringendo incendio, advolantes, & nobiscum una coeuntes magna cum voluptate conspeximus: hospites sane Ecclesie Belgicae gratissimos, expectatissimos! Quamvis autem de pia & propensa VV. RR. erga nos voluntate ex illarum adventu illo satis constiterit, ejusque beneficii nomine nos illis, & illarum Dominis Delegantibus, merito devinctos intelligamus; perexiguum tamen hoc est, si comparetur cum reliquis istis beneficijs, quæ à VV. RR. sex deinde menses continuos accepimus multo maxima. Quanta promptitudine, assiduitate, fide, conscientia, in controversijs illis, inter sacras maxime arduis, probe cognoscendis, ponderandis, examinandis, dijudicandis, versati sitis: Quanta insuper patientia immensos illos labores sustinueritis, tot morarum tædia devoraveritis, tot ex improvviso injectas difficultates superaveritis, tot Sessionum hyberno tempore continuationes molestissimas, rei bene cæptæ feliciter perficiendæ desiderio & fiducia pertuleritis, vidimus omnes oculati testes, & non injuria sumus admirati; vel ex hoc iudicio Dei bonitatem erga nos testatissimam non solum sentientes, verum etiam optatum hunc laborum sanctorum exitum non abs re presentientes. Precipuum denique & longe maximum hoc VV. RR. in nos & Ecclesias nostras meritum jure predicamus, quod præclarissimas illas animi dotes, quibus eas Filius Dei exornavit, adeo benigne, liberaliter & indefesse, in conventibus tam publicis quam privatis, Ecclesia nostra impenderint: Scientiam, inquam, rerum sacrarum eximiam, variam illam, suspiciendam ac sublimem eruditionem, matura, solida & exquisita de controversijs Theologicis iudicia, illam cruci Christi ancillantem eloquentiam, salutaris veritatis & pietatis zelum, pacis denique, tranquillitatis & sanctæ concordie studium. Quorum omnium laude licet RR. VV. pridem cumulativissime & in Ecclesia meritissime fuerint celebrata, tam illustria tamen in hac Synodo in nostrum & Ecclesiarum nostrarum solatium & communem edificationem dedere specimina, ut, si me his omnibus minutatim, & quidem ex vero, commemorandis, nedum prædicandis, imparem agnoscam, nihil me VV. RR. gratiæ dare, sed quod res est sincere proloqui conscientia mihi mea attestetur. Dignissima quidem esse isthæc omnia, quæ prolixa, venusta, & meditatissima oratione dilaudentur equidem non diffiteor, sed cum talis à me, & quidem in tanta occupationum multitudine expectari minime debeat, & vero res ipsa, me tacente, per se loquatur; quod reliquum est, quam potero paucissimis expediam. Principio quidem VV. RR. omnes & singulas studiose oro, ne ullum laboris aut molestiarum tedium, fastidium, pœnitentiæve ulla, illarum animos unquam subeat. Quin potius cogitate, Reverendissimi Fratres, vos rem (non dico jam Delegantibus, sed quod rei caput est) Deo vestro, cui Spiritu servitis in Evangelio Filij ejus, fecisse gratissimam. Si enim uni è parvis istis potum frigidæ solum, nomine discipuli, præbentem, mercedem suam non perditurum esse Servator juramento confirmat: si quod uni è minimis Christi fratribus fit, ipsi fit Christo, qui se id ipsum in die judicij agniturum prædixit; quanta quæso, merces reposta est bene merenti de pluribus, de Ecclesia aliqua, eaque afflictâ, & quidem graviter? Vos autem Domini & Fratres Honoratissimi, Charissimi, adeo præclare meriti estis de universa Ecclesia Belgica, tot particulares Ecclesias, tantum fidelium

numerus in se continente, & ea quidem annos plurimos afflictissima, vestraque opis sitientissima. Quanti illius instauratio ad totius Ecclesie Reformatæ incolumitatem & tranquillitatem sit momenti VV. RR. pro sua prudentia intelligunt optime. Quam dilecta Christo sit hac sponsa, initio diximus. Dubitare igitur non potestis, quin, qui Sponsæ benefecistis, ipsi Sponso gratum præstiteritis officium. Denique & membra eiusdem nobiscum corporis vos esse profiteamini. Qui ergo concorporales nobis estis, communi corpori, quod fecistis, factum reputate, cuius etiam fructum in eodem corpore ipsi percipietis. In recenti etiam est memoria, quoties RR. VV. ea gratiosa Dei præsentie in medijs laboribus iudicia nobiscum observarint, è quibus & id quod agebatur Deo gratum esse intellexerunt, & in gravissimis deliberationibus iucunda senserunt levamina: quorum recordatio quin etiamnum voluptatem non mediocrem VV. RR. adferat nullus dubito. Hoc ergo illis esto solatium, Filium Dei, quod tantæ fidelium & fratrum suorum multitudini præstitum est, largissimæ benedictionis mercede gratiosè remuneraturum. Ad nos quod attinet, cum tantis vestris meritis paria rependere nequeamus, quod possumus saltem meritissimis referimus. Vestris, scilicet, Reverentijs omnibus & singulis. Tibi Reverendissime D. Præsul, Vobis, Cæteri doctissimi, gravissimi, præstantissimi Magnæ Britanniae, Electoralis Palatinatus, Halsiaci, Tigurini, Beinenfes, Basileenses, Schaffhusiani, Nassovici, & Wetteravici, Genevenses, Bremenfes, Embdani Theologi, Doctores, Pastores, Patres, Fratres plurimum venerandi, qui Apostoli estis Ecclesiarum & gloria Christi, omnibus, inquam & singulis, pro omni studio, labore, officio, beneficio, auxilio, charitate, benevolentia, humanitate nomine omnium & singulorum Reverendorum, Clarissimorum, Doctissimorum Fratrum & Collegarum Provincialium maximas gratias ago, Ecclesiarumque adeo omnium Belgicarum nomine, humili & sincero affectu prolixioris & comiti sermonis loco (quod remunerationis genus pios maxime oblectat) cor pie gratum testor, offero & voveo; quaecunque etiam à nobis & universa nostra Ecclesia officiorum genera, & charitatis observantiaeque ministeria, unquam omni occasione proficisci poterunt, Spondeo; inprimis vota precesque pro vobis & vestris assiduas & ardentes, memoriam denique vestri in Ecclesijs nostris sanctam, perpetuam & immortalem. Et de hac sincera gratitudinis nostræ coram Deo, sanctis eius Angelis, venerandoque hoc Confessu, publica testificatione uti ad vestros delegantes (quibus omnibus & singulis quantum nos debere sentiamus, vel ex hoc ipso colligere promptum est) omnes & singuli studiose referre non gravemini, obnixè peto, ut beneficium se in gratos collocasse intelligant.

Præterea, quicquid à Reverendis DD. Assessoribus & Scribis, à reliquis item omnibus Rev. Clariss. & Doctissimis Fratribus Provincialibus pro mensura donorum, quæ in ipsorum RR. large effudit Dominus, in Synodicis laboribus præstitum, in commune consultum & collatum est, id ut VV. RR. boni consulturas, gratumque & acceptum habituras in Domino plane confido; ita ut id ipsum pro sua pietate facere non dedignentur officiosè rogo. De me ipso, huic tam arduæ tamque laboriosæ functioni imparem me, & in servis Domini, quos selecta hac, quam cernitis, copia Ecclesia Belgica ad hanc Synodum deputarunt, minimum ab initio coram Domino agnovi & publice professus sum. Quandoquidem vero ei, qui suo nostra regit arbitrio, mea infirmitate uti visum est, in Sancta ejus voluntate acquievi, fretus

fretus divino eius presidio & VV. RR. pietate, charitate, humanitate, equitate. Ut autem limatissimis tot gravissimorum Theologorum iudicijs usquequaque satisficerem, id RR. VV. pro ipsarum prudentia à mea tenuitate nequaquam expectasse scio, meque tale quid consecutum esse absit ut in animum inducam. Præfuit quod pro gratiæ mihi à Domino concessæ modulo in tanta curarum, molestiarum, laborum, occupationum undique se accumulantium mole in hac corporis imbecillitate præstare potui. Ut conatus, studia, laborem, & in his fidem atque conscientiam, Deo, VV. RR. & toti Synodo probare, nihilque hac in parte ab æquitate vestra in me desiderari paterer, hic mihi scopus fuit. Quod autem RR. VV. labores & conatus meos pro singulari illarum benignitate tam amanter, fraterne & patienter sublevarint, eo nomine illis omnibus peculiares ex animo gratias ago, infirmitatesque & defectus meos, ut (quod ipsas facere persuasum habeo) pro sua pietate benigne interpretentur vehementer etiam atque etiam rogo.

Quod superest, cum laboribus communibus ad optatum finem iam, Deo è cælis benedicente, perductis, RR. VV. ad suos singule reditum parent, & vero, licet sancta huiusmodi Synodica conversatione, quam beatæ & cælestis istius quasi preludium quoddam esse sentio, nihil in hac ærumnosa vita suavius optabiliusque nobis accidere queat, rebus tamen utrinque sic ferentibus, eas in pace & charitate dimitti, longe sit æquissimum; Primo omnes nos & Ecclesias nostras Belgicas Sanctis RR. VV. precibus studiosissime commendo. Deinde eundem Deum Opt. Max, qui VV. RR. Angelorum suorum ministerio salvas & incolumes ad nos adduxit, maxima animi contentione veneror, ut eodem comitatu omnes & singulas incolumes & illesas domum reducat, annos ijs ad sui nominis gloriam & Ecclesiæ ædificationem quam diutissime proroget, hilari eas & serena conscientia reliquo peregrinationis tempore & in ipsa morte consolatur, omniaque ijs salutaria, grata & optata, quam largissime largiatur.

Benedicat in super Dominus è Sione, Sereniss. Regi Magnæ Britanniæ, Electori Palatino & Lantgravio Hassiæ, Dominis & Magistratibus Tigurinis, Bernensibus, Basileensibus, Schaffhusianis, Comitibus & Dominis Nasovicis, VVetteravicis, Dominis & Magistratibus Generensibus, Bremensibus, Embdanis. Benedicat horum populis, & imprimis Ecclesijs ac scholis, quæ sub ipsorum alis florent & conquiescunt in pace: Benedicat, inquam, illis omnibus Dominus, salute, pace & gaudio populi sui.

Idem ille clementissimus noster Deus, omnes nos, corporibus licet paulo post disjungendos, animis studijs & ministerijs in sancta illa omnium & singulorum pulcherrima consensione & è verbo Dei in hac Synodo declarata & promulgata veritate, charitate etiam, votis & precibus, ad extremum usque Spiritum semper servet conjunctissimos, donec in cælestem & beatissimam illam Synodum omnes transferamur, ibique cum omnibus Electis æterna quiete & gloria perfruamur, & nunquam disjungendi semper simus una, & cum Domino. Amen atque etiam Amen.

Tum vero à singulis, postquam affectum suum erga Ecclesias nostras prolixè essent testati, officiaque sua in idem porro, propensissimis detulissent animis, actis gratijs iunctisque fraternæ communionis dexteris, cum mutuis amplexibus, non sine lachrymis, discessum est:

O R A T I O

IOHANNIS ACRONII,

quam nomine Ecclesiæ Reformatæ Campensis habuit in Synodo: de qua mentio fit Sessione trigesima Sexta.

Nobiliss. Ampliss. Consultiss. Dominorum Ord. Illustr. Deputati. Reverendiss. Presul, ac Rev. Patres, Doctores Clariss. & Fratres Observandi.

QUod in augustissimo Confessu vestro, locum dicendi, petentibus nobis, concedere voluistis, id nos quidem ingentis beneficij loco prorsus accipimus, ac Vestris Dom. & Rever. maximas idcirco gratias agimus. Causam vero non privatam in hoc theatro asserimus, sed Ecclesiæ Reformatæ Campensis, in Transisulania, publicam; quam, ne forsan abuti vestra patientia videamur, in medium quam brevissime proferemus. Enixe rogantes, illam intento benignoque studio cognoscere velitis.

Est civitas Campensis, è tribus Transisulanicis præcipuis, haud infima; quæ primum Religione sincera, (quam vulgo Reformatam vocamus) post abdicatas Papatus idolomaniæ, ab annis plus minus 40, laudabiliter effloruit, indeque Civium concordia, & pace tranquillitateque Ecclesiæ, celebris omnino, toto isthoc, quo sita est, Belgij tractu fuit; advenis etiam pijs in eam hospitio grato susceptis.

Hanc pauculis ab annis, turbata Religionis concordia, distractisque in partes civium animis, & affinium quoque cognatorumque amicitijs hic illic dissociatis; haud solum acerbis odijs misere fluctuare; sed & plurimos in ea pios insigniter offendi, statum Ecclesiæ duriter concuti vastarique, & Reformatæ religioni constanter adhærescentes, indignis modis affligi, premique, non sine gravi dolore conspeximus.

Eius verò mali causam certissime dedisse Pastores in civitate Campensi modernos, Thomam Goswinum, Everhardum Vosculium, Assuerum Matthysium, & Iohannem Schotlerum, Ecclesia Reformatæ Campensis adserit, ac verissime conqueritur: idque ipsum huic Synodo Nationali laudatissimæ, quæ nunc Dordraci celebratur, per nos Deputatos suos, huc idcirco missos, aperte demonstrari, testarumque reddi cupit. Ac licet huius rei documenta plurima, Pastorum assidua praxis exhibeat, hæc tamen paucula Synodo nunc expendenda, cum submissione debita, suppeditamus.

1. Primum, quia præceptum in Dei verbo sat Ecclesia novit, ut ab illis, qui spargunt aliena dogmata, se diligenter abjungat; eorumque consortio, quilibet etiam homo pius, abstineat, qui scandalorum ac dissidiorum, præter doctrinam, quam didicimus, autores sunt; ideo sane maximo jure plurimum hanc offendit Ecclesiam, quod prædicti pastores, ab aliquot jam annis, in hac civitate, dogmata nova, priusque eidem inaudita, & à recepto doctrinæ genere prorsus aliena, sparserint, & invexerint. Quod quidem initio

initio Thomas, & Voskilius aggressi sunt adversus Collegam suum Danielem Sauterium, acerbis contentionibus, hæc insulsa dogmata propugnantes: Quod Christus pro omnibus & singulis hominibus absque discrimine, ne uno quidem excepto, revera mortuus sit. Quod peccatum Adam semel condonatum, indeque nullum jam in infantibus Originale peccatum sit. Quod vires sufficientes omnibus hominibus Deus contulerit, amplexandi salutem, etiamque Indis, Diabolum adorantibus; quorum item cordibus inscripta Naturæ Lex, ipsis ad salutem dux esse possit, modo sequi ductum istum, & collata gratia recte uti velint. Quodque oves Christi vere hædi fieri, ac à salute desciscere possint. Quod nequaquam Deus condiderit decretum reprobandi quempiam, sed omnes ad salutem vocet, omnibus illam velit, ac promittat. Quæ quidem assidue Voskilius crepare solitus est: ac Thomas iridem, coram honorando quodam viro testibusque alijs audientibus, adserere non dubitavit: Deum habere suos, tam inter eos, qui verbo ejus carent, quam qui illud audiunt. Et latronem in cruce pendentem absque verbo salvatum esse. Omnes item audientes verbum Dei ea gratia donatos, ut recipere prædicatum verbum, & credere possint. Deum enim esse paratissimum omnibus donare fidem, qui modo volunt, illamque cupiunt. Eundem nil hominibus præcipere, quod non etiam ab omnibus vere fieri velit; præcipere autem omnibus ut credant, ac simul eis vires ad credendum dare: Hominesque tamen Spiritui S. regnare ipsos volenti, resistere posse. Hæc aliaque similia dogmata contentiose, quoties occasio ferebat, hominibus ab hisce pastoribus ingesta, pijs scandalum ingens, atque in Ecclesia hac schisma triste concitarunt, ut ejus permagna pars illos pro veris pastoribus agnoscere nequeat, ac ministerij eorundem utri communionem, jam dudum detrectet.

2. Auxit etiam hoc offendiculum quod prædicti Pastores, hanc innovationem doctrinæ in urbe Campensi, sunt moliti, non (sicut fas fuerat) ordine debito, sive per approbationem legitimam Classium & Synodorum, sive etiam per Provincialem resolutionem, sed autoritate tantum propria, proque lubitu suo privato, magna quoque consistorij sui parte penitus refragante. Quapropter Ecclesia merito novas istas opiniones, ausu tantum duorum Pastorum, haud adeo bonis literis excultorum, sane per quam temerario, sine legitimo Ecclesiæ judicio, vel causæ cognitione sufficienti, in theatrum productas, haudquaquam admittendas, suscipiendas, tolerandas censuit. Quin eo magis eidem hæc novationes suspectæ, quod subinde Pastores hi non obscure declararint, quanti Classium, & Synodorum, ipsiusque etiam Nationalis Synodi jus atque autoritatem faciant.

3. Accessit insuper effrenis, & violenta publicæ pacis in Ecclesia Campensi, proculcatio, per hosce pastores insolentissime facta, cum tribunitijs suis concionibus exagitare veram Religionem, horrendisque illam gravare calumnijs, & hoc modo Civium animos inter se mutuis imbuere discordijs, odijs, exacerbationibus, ac eo rem deducere tandem non cessarunt, ut in vijs publicis honestissimæ marronæ lapidibus, cæno, putridisque ovis, & pomis contumeliose petita, Cives honesti, non sane sicut par erat,

tractati fuerint, ac denique maleferiatis, animi tum ad lædendos concives, tum & ad impropria summis Capitibus inferenda, sint exasperati. Quales certe tranquillæ Communitatis perturbatio minime Pastores pios decet, qui potius concordiæ sarcientiæ maximo studio ducuntur. At hi Pastores Campenses, istis suis pravis machinationibus alienatos abs sese bonos haud unquam reconciliare sibi, quovis debito medio sunt conati; sic utique palam declarantes, se amissa nequaquam requirere, sed potius dissipandi, quæ recte congregata fuerant, sibi curam inesse, seque adeo tristem hanc dissipationem, in Campensi Civitate causasse.

4. Neque hoc sat eis esse potuit, sed insuper Orthodoxam Religionem nostram, quam cum Anglicis, Gallicis, Palatinis, Helvetijs, & Habsiacis Ecclesijs uniformiter profiteamur, atrocibus convitijs, ut abominationum plenam, cujus pudere nos oporteat, proterve coram imperita plebe profcindere, cunctosque ab ea, sub æterni exitij interminatione detertere non verentur. Quod non ore tantum proclamant, sed Articulorum quoque complurium formulis, in vulgus sparsis, ipso quasi factò, de Religione nostra reformata, cunctorum oculis ingereri satagunt. Ipsis denique piorum Ecclesiæ Doctorem, per Angliam, Galliam, Germaniam, tam vivorum, quam mortuorum nominibus, ignominiose præfixis quibuslibet abs se plurimum confictis blasphemijs, quam sint avidi calumniarum, & quanto famæ Clarissimorum hominum maledicendæ studio teneantur, sat produnt.

5. Quin ut ipsam doctrinam universam Ecclesiarum nostrarum, imperitorum odijs exponerent, hi Pastores Campenses, imprimisque Voskulius, Aphorismos 12 mutilos & mendaces, per domos privatim deferre, manibusque omnium ingerere toties solitus, ijs turbare simplices conscientias & Orthodoxam Religionem improbis onerare calumnijs, ingenti piorum cum scandalo, quam frequentissime studuit. Obtulitque idem se, in Synodo Zuollensi, ad Articulorum istorum patrociniū, sed quod nullum adhuc ab ipso præstitum esse cognovimus. Saltem igitur ex adjuncta manu, quis Author eorum sit, inquiratur.

6. Vidit etiam Ecclesia Campensis, haud exiguo cum dolore, quantas contentiones, de varijs doctrinæ Capitibus, Thomas & Voskulius cum Collega suo Orthodoxo, Daniele Sauterio dudum exercuerint: ita quidem, ut cedere tandem hic illorum pertinaciæ, bonisque invitis, ad Harlemenses hinc abire compulsus sit. Antequam vero discederet, die quodam Dominico, Daniel hic, in Templo, post Concionem, ex composito, ut videbatur, à nebulonibus aliquot impetratus, supradictorum duorum Collegarum affectus erga se persensit. Nam adductis eorum aliquot, imperio Magistratus, in carcerem, Voskulius, postridie, ductis secum in Curiam, è fece plebis, centum plus minus comitibus, Magistratum Campensem ad relaxandos captivos adegit. Quod quantopere tunc displicuerit Amplissimo Senatui, testari possunt ij, qui sanguinarij ausus istius conscij sunt. Nec obscurum item est, quali patrociniū Collegam istum suum Thomas quoque tunc sit tutatus.

7. Similiratione duo prædicti Pastores, in Clariss. virum D. Guilhel-
mum

num Stephani S. Theol. Doctorem, ad pacificandam Ecclesiam Campensem à Magistratu pariter & Ecclesia vocatum, insurrexerunt. Nam ad pacem à Magistratu commoniti, tamen in Concionibus inculcare novā dogmata non desinebant: nunc Christum pro omnibus hominibus esse mortuum clamantes, & Christi mortem eousque impijs conducere, quod ea peccatum Originale fuisset ab ijs ablatum: nunc universalem gratiam urgentes; unde subinferebant, omnes infidelium, Turcarum, Iudæorum infantes salvari, vel si hoc non fieret, Deum crudelius cum ijs, quam cum ipsis Diabolis agere, &c. nunc etiam Essentiam Dei tantum in cælis, ac nequaquam omnipræsentem in terris esse contendebant. Quibus ex officio renitens D. Stephanus, tandem ingenti piorum cum gemitu repulsus; etiam à causa sua dicenda, loco suo motus est.

8. Norunt præterea Pastores ipsi, quoties honestis civibus injuriā intulerint, ad placitum ipsis non adulantibus. Lubbertum Hardenbergium è suo Consistorio propulerunt, quod in Classe vel Synodo se probaturum reciperet, Voskulum novis & alienis dogmatibus Ecclesiam offendere: Quid alijs honestis Civibus acciderit, hic brevitatē causa non attingemus. Saltem ipsi coram Deo suas explorent conscientias, quot quantisque molestijs, optimos cives & incolas Campenses, immerito sæpius affecerint.

9. Nec Ecclesiasticam quoque Iurisdictionem ad se sigillatim rapere; contra Leges, non sunt veriti; cum ex Classibus, ad iudicium Consistorij sui pertraxerunt, Danielem Pipardum, Gallicum; Georgium Goyckerum; Wilsensem; & Iohannem Petri, Yselmudensem, Pastores: cumque in Classē Steinwicensem, invita, refraganteque eadem, suos intrudere conarentur. De quo videantur Gravam. Steinvvicensia.

10. Utque omnino nulla quies Ecclesijs esset, ac eorum honori maculā gravior aspergeretur, etiam his Pastoribus in Lucem edere libuit famosum quendam libellum, sub titulo, *Uprecht ende claer bericht der Predicanten tot Campen*, in quo, præter decantatos 5 Articulos, adhuc alia dogmata, in theatrum proferunt, ac, sub inscriptione fallaci Veritatis antiquæ; rudioribus divendunt. Atque quod majus est, Optimos ac pientissimos quosque Ecclesiæ hujus ævi Doctores, Orbi palam, ut Falsa docentes, ignominiose proponunt. Cujus libelli vanitates, errores, calumnias, ineptias; quandocunque postulabitur, omnibus juvante Deo, monstrare parati sumus. Atque quidnam de hoc libello, nupera Synodus Provincionalis Transylvanica statuerit, ab hac illustri Synodo, cognosci percupimus, ex Actis ejus, Articulis. 10. 11. 12. 14. & 24. 25. 26. Ubi tandem bis sub reatu relinquantur. Cumque læsa plurimum & offensa sit Ecclesia nostra turpissimo isto libello, rogamus, ut Synodus, quatuor istos Pastores qui nomina eidem sua subsignarunt, hic publice, ad dicendam de eo causam, idoneo tempore sistat, ac nos etiam super eo tunc audire dignetur.

11. Cumque item in Geldria nuper famosa quædam Tabella sparsa fuerit, in qua Religio nostra Reformata cum Mahometica confertur; in cuius propagatorem Illustris Curia Geldrica serio quoque animadvertit, illamque (ut intelleximus) igne concremavit; eadem tamen Tabella Cam-

pis postmodum de novo, typis, in forma præfenti procusa, quotidieque vendenda & spectanda proponitur. Hoc Pastores apud suum typographum non modo non impediverunt, sed & probabitur, ipsorum nonnullos, eodem tempore, quo excudebatur egregium hoc scriptum, subinde ad Typographum cursitasse. Rogamus autem, ut ad veritatem patefaciendam, ecquisnam scilicet ei Tabulæ hujus excudendæ fuerit autor, à Typographo quæratur: utque super eam judicium Synodi Transisulanicæ, Artic. 23. executioni mandetur.

12. Ad extremum, Pastores Campenses tres illegitime locum in Ecclesiastico Ministerio tenere dicimus. Nam qua ratione Everhardus Voskilius adhuc in munere suo versetur, disquiri propius ab hac Synodo cuperemus. Iohannem quoque Schotlerum ultima Synodus Provinciæ Transisulanicæ, Artic. 20. in functionem Campensem illegitime irrepsisse pronunciat. Assuero autem Matthiisio, per Gravamina Classium accusato, quod illegitime Campense Ministerium invaserit, eadem Transisulanicæ nupera Synodus injunxit, ut testimonium doctrinæ & viræ, simul & discessus ab Ecclesia Daventriensi sui, referat à Daventriensibus: quod forte nunquam vel postulat, vel obtinebit.

E quibus omnibus Illustris hæc Synodus aperte cognoscit quam juste Campensis Ecclesia reformatæ, Pastores istos supra dictos. 4. nempe Thomam Gosvvinium, Everhardum Voskilium, Assuerum Matthiisium, & Iohannem Schotlerum repudiet, eorumque Ministerio uti detrectet. Quare quo tandem istius afflictæ Ecclesiæ saluti consulatur, rogat eadem ipsa, ut ab officio suo, in urbe Campensi semoveantur hi Pastores, utque tum Amplissimo Senatui, tum Civium toti communitati notum reddatur, quam id justis æquisque de causis fiat. Cumque non desinant Pastores, qui Campis adhuc sunt, interdum noctuque instigare, cohortari, omnibusque modis, apud quosvis id agere, ut à nobis illos avertant; ut subinde quoque palam exaudiantur diræ nonnullorum voces, velle se nos, & è Templo rursus, & è Civitate quoque ipsa violenter eijcere, rogamus, ut huic malo, totique adeo negotio nostro modum, amplissima Synodus, hoc etiam tempore benigne ponere velit. Dordraci, Peroratum in Synodo Nationali xix. Decembr. An. 1618.

*Johannes Acronius, nomine ac iussu
Deputatorum Ecclesiæ reformatæ
Campensis,*

Subscripsit, m. pp.

O R A T I O

M. SIM. EPISCOPII,

Habita Sessione XXIII. VII. Decembris MD. LXXIII.

*Illustres ac Præpotentes Domini, Reverendissimi,
Clarissimi, Doctissimi, prudentissimique
Viri Fratres:*

Non possumus, quin in ipso, quod ajunt, limine atque aditu, ante omnia Apostolorum exemplo, & prout Christianos decet, vobis omnibus ac singulis precemur à Deo Patre & Domino nostro Jesu Christo, gratiam & pacem, Sanctique inprimis Spiritus communionem: Ut ille ejusmodi vobis consilia suggerat atque inspiret, quæ Ecclesiæ Iesu Christi mæste atque afflictæ, Reip. ac Patriæ nostræ, nimium, prob dolor! turbata, utilia & salutaria esse queant.

AMEN.

Hoc voto, hac prece ex animo usi ne prorsus ædificati simus, pauculis si ita placet, vos adfabimur, obnixè rogantes, ut exigui, & paucilli temporis usuram concedere nobis non gravemini.

Inter omnes curas, quæ multæ ac variæ mortales ab omni retro ævō, hodieque exercent, nullo prior potiorve esse debet homini Christiano, quam ea, quæ de Religione recta & salutari promovendâ suscipitur. Caterarum enim omnium curarum ea est ratio, ut aut infra dignitatem hominis, inprimis Christiani, longè posita sint, aut eidem cum illis etiam animantibus communes, quibus anima, quod dicitur, pro sale data est. Sola Religionis pietatisque cura hominem terris brutisque eximit, adeoque ei propria est, ut non tam ratione à feris brutisque, quippe cujus lineamenta at vestigia quædam ijs ipsis impressa sunt, quam Religione secerni videatur, & quod caput rei est, hujus unius opera atque auxilio aditum sibi faciat ad beatam immortalitatem & æternitatem.

Quare recte atque ordine facere judicandi sunt, non ij tantum, quos alia nulla, quam sui ipsius cura fere exercere solet, sed Principes inprimis Rectoresque populorum & Ecclesiarum Ephori & Antistites, quibus id negotij ab Altissimo datum est, ut non suis tantum, sed aliorum etiam multorum commodis & utilitatibus inserviant atque invigilent, qui in hanc præ cæteris omnibus curam toti ac proni incumbunt, ut se ipsos, populosque sibi subjeçtos ac concreditos, Deo & Filio ipsius Iesu Christo, sistere possint quam religiosissimos. Alijs enim rebus omnibus exigua & persunctoria cura sufficit: Hujus unius rei cura totum integrumque hominem sibi iure quodam suo ac merito vindicat.

Hæc causa fuit, Reverendi, Clarissimi, Doctissimiq; Domini, cur nos etiam, quibus non nostri tantum sed Ecclesiarum etiam nostrarum cura à Domino nostro Iesu Christo demandata atq; imposta est, officij nostri semper esse crediderimus, ut hanc quam nacti eramus Spartâ ornaremus, diligenterq; adeo & accurate provideremus, ne sancta atq; immaculata Servatoris nostri Religio per nostram culpam detrimenti aliquid caperet,

Inſerenda eſt hæc oratio Seſſ. XXIIT. in qua cum multa dicantur, ad quæ tū in Præſatione operi huic præmiſſum eſt, inprimis vero in Iudicijs Exterorum Theologorū de Remonſtrantiū Proſteſtatione, & ſcripto Synodi delpheñſis Seſſ. 16. plene reſpondetur, ad ea æquus lector remittitur. Neque enim dubiū eſt, quin ex diligēti collatione, multa, temere, plura confiderent, plurima autem falſo ab ijs dici, facile ſit deprehenſurus.

ideſt, ne ejuſmodi quedam auditorum noſtrorum animis infererentur atque inſtillar-
rentur dogmata, quæ indole atque ingenio ſuo, ſanctiſſimæ religionis amori paulatim
eximendo aut labefactando, apta nata videbantur.

Religionem cum dicimus, rectum de Deo Chriſtoque Mediatore ſenſum, & quæ
ſenſui inædificatur, legitimum ac genuinum utriuſque cultum atque obſequium in-
telligimus. Vt enim alter ſine altero eſſe nequit, ita utriuſque ſimul cura miniſtris
Jeſu Chriſti impoſita eſt, etſi non pari neceſſitate. Etenim cultus vitæ ignorantiam
aut vitium ullum admittit, quia neceſſum eſt, ut occaſione alterutrius obſequij ipſius
ſinceritas violetur, id eſt, in mandatum ipſum impingatur, cui vitæ æterna pro-
miſſio adjuncta eſt. Senſus errorem & ignorantiam aliquam ferre poteſt: quæ cul-
tui atque obſequio prorſus nihil officiunt. Enimvero ſenſus quidam ejus ſunt
naturæ atque indolis, ut ad cultum ipſum nec neceſſarij ſint, nec per ſe utiles.
Et in hiſce quidem ignorantiam ſimplicem, aut errorem putum putum ſi quis
calumniari voluerit & odioſe traducere, næ ille convitium mortalitati faciat ne-
ceſſe eſt. Hallucinamur enim & hæſitamus omnes ex facili in rebus illis divi-
nis atque cœleſtibus, alij gravia, alij leviora. neque quiſquam unquam tam ſub-
ducta ratione fuit ad omne verum, ut non aliquando cum quippiam aut effu-
gerit aut ſefellerit. Ex altera vero parte alij quidam ſenſus ſunt, quibus ve-
luti fulcris quibuſdam ac fundamentis cultus univerſus inſtituitur atque ſuſtenta-
tur, aut ſaltem qui ad cultum ipſum perſuadendum, confirmandum, & ſtabilien-
dum, per ſe non parum ponderis ac momenti habent, quos convelli atque labefactari
æquo animo non poteſt, nec debet ferre iſ, cui ſacroſancta Servatoris noſtri Religio
cura ac cordi eſt: tenerrime enim afficitur Chriſtianus animus oculi inſtar, cui mini-
mus etiam pulviſculus officere ſolet, quique eundem protenus cum dolore impactum ſibi
ſentit & excutere ſatagit.

Vt intelligatis quorſum hæc dicantur, Viri Clariffimi, Nos ij ſumus qui vi-
dere nobis videbamur ejuſmodi quedam placita à nonnullis, magni alioquin no-
minis & famæ viris, quos eruditio atque autoritas ſua in excelfo jure meritoque
collocaverat, magno molimine adſeri, atque aſſeverari, quæ cum gloria ſapientiæ, bo-
nitatis, ac juſtitie divinæ, ſalvatoris noſtri ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ, ſatiſfactione ac meritis, ver-
bi miniſterijque ſacroſancti natura, Sacramentorum uſu, denique cum officio Chri-
ſtiani hominis, conſiſtere non poſſe videntur. Deinde quæ cum ingenti bonorum
offendiculo, indelebili Reformationis noſtræ macula, incredibili pietatis jactura,
conjuncta eſſe videbantur: denique quæ adverſarijs noſtris ad unum quaque verſum
omnibus, luculentam materiam præbere videbamus ſuggillandi & obtrectandi lau-
dabilem illam, & felicibus adeo auſpicijs inſtitutam Reformationem. Neque hoc
tantum, ſed quod omnium maximum eſt, ea omnia doctorem placita tanquam con-
feſſa atque indubitata Eccleſiarum noſtrarum axiomata ab adverſarijs illis no-
ſtris traduci atque impeti; in illis veluti in proprijs & genuinis Eccleſiarum noſtra-
rum ulceribus, ungues, dentes, linguas, calamos omnium paſſim hoſtium imprimi at-
que inſigi.

Quæ res cum male nos haberet, enixiſſime pro ſe quiſque conati ſumus, inju-
riam iſtam corpori toti temere impactam ab Eccleſijs amoliri neque permittere ut la-
bes & macula iſta, pulcherrimæ ac nitidiſſimæ Eccleſiarum faciei inurceretur, quæque
peculiaria tantum quorundam in Eccleſia doctorem placita erant, ea toti atq; univer-
ſæ Eccleſiæ impingerentur. Sed proh dolor! male admodum atq; infeliciter ceſſit nobis
hoc

hoc pium propositum atque institutum nostrum: dum enim bene mereri de Ecclesia volumus, sensimus ea parte nos applicuisse medicinam ac remedium, qua veluti in affecto corpore fieri solet, humores omnes, suaditus, & nimium quam vehementer exacerbati & perturbati sunt, adeo ut inde corpori toti tantum non lethalis paroxysmus obortus sit, & incubuerit.

In vitis profecto ac nolentibus, imo non opinantibus nobis hæc res accidit, nullo proinde merito ac culpa nostra. Quid enim criminis ac non potius laudis in eo esse poterat, quod Ecclesijs nostris suam existimationem salvam, & à criminibus temere & sine causa impaetis, sartam tectam cuperemus? Vitio ne quisquam vertet, aut crimini dabit fidei Iesu Christi servo, quod pro virili sua adnitatur, ne Ecclesia tota ob paucorum quorundam peculiaria placita male audiat? Equidem, si quis hanc rem ex æquo & bono putabit, iniquitatem & injuriam temporum, non nos in culpam vocaturus est.

Nos vero tantum abest, ut cæpi institutique nostri propterea pœniteat, ut pulchrum gloriosumque duxerimus tam præclara de causa invidiam seculi nostri sustinere, officijque nostri esse putaverimus, nisi trans fugæ ac desertores bonæ causæ haberi vellemus à Domino nostro Iesu Christo, in laudabili proposito persistere ac perseverare: Etenim est aliquid, etiam magnis & per se pulchris ausibus excidere, & ut non succedat quod consulis, velle tamen consulere quod in rem Ecclesiæ est, remediaque necessaria ac utilia, etiam sine successu, tentare saltem atque experiri.

Neque vero causa, aut ratio nulla erat, cur aliter agendum putaremus. Majora enim & graviora erant, quæ amoliri cupiebamus, quam ut ad ea tacite coniveremus. Neque enim existimare debetis, verum esse id quod hætenus in vulgus magno cum causæ nostræ præjudicio sparsum est, de nihilo fere, & unguium retrimentis, aut segmentis, à nobis litem esse motam, magnis & celebratis illis nominibus. Ne sirit unquam Deus ille, cui nos in Spiritu servimus, ut in negotijs Religionis de rebus frivolis, minutis, ac pæne nihili, controversiam alicui temere moveamus, aut volupe ducamus, de lana, quod ajunt, caprina rixari, & ferram contentionis reciprocare. Enimvero seria, angusta, solida, & quæ pondus ac momentum habent, curat vere Christianus animus: minuta infra se putat, & procul ac post habet, leviculis etiam non adscitur. Prudentis viri est, de umbra, quod ajunt, asini, non nisi cum molestia posse digladiari; boni viri, etiam digladiari nolle. De alijs quam necessarijs aut apprimè ad salutem utilibus, contendere operæ pretium non est.

Quare cum hæc sententia imis animis nostris sederet, incidimus in duram admodum & quam minime meriti eramus sortem, id est, in publicum fere omnium odium atque invidiam. Adeo difficile est opinionibus inveteratis & inolitjs, imprimis quas excellentis atque egregij alicujus Viri auctoritas stabilis, manum adhibere, & malum bene aut potius diu firmiterque positum, loco movere.

Quid enim? Exinde non aliter in nos tanquam in professos Religionis ac Reformationis hostes, veritatis inimicos, tranquillitatis publicæ perturbatores, patriæ perduelles, novatores, hæresium omnium fautores ac patronos (utar duro vocabulo) servitum est: urnæ omnes convitiatorum, & atrocissimarum criminationum motæ sunt ac concussæ: in famam & existimationem nostram quæstis & ad odium compositis vocibus ac scriptis incursum est, tantis animis, tanto molimine, tantis conatibus, ut ver-

bis Apostoli dicam, ὡς ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς ἔρωςμεν facti sumus. Non opus est, ut commonstremus, verum esse id quod per decennium integrum teste cælo & universo orbe Belgico gestum est, neminemque latere potest. Ipsi templorum parietes, ambones, pulpita, porticus, fora, compita, convivria, non loquuntur, sed clamant: lippis, quod ajunt, & consoribus notissimum est. Etenim principio clancularijs suspicionibus, veluti cuniculis, & suffossionibus, animi plerorumque alioquin minime malorum, præoccupati & circumventi sunt, ut ab ijs, quos antea præ corde suo dilexerant, alieniores fierent. Venenum enim amicitie primum suspitio est. Inde manifestarijs & apertis criminationibus, licet vanis & falsis, veluti pestifero quodam halitu afflata mentes, in odia irasque exarserunt: accedentibus vero tandem tribunitijs concionibus, veluti flabellis ac foliis quibusdam, adeo inflammata sunt & accense, ut in convitia, scommata, opprobria, maledicta, aliaque odij excrementa efferverint: donec tandem ruptis omnibus honestatis, equitatis, & modestie repagulis, quisque id omne, quod animo suo collibitum esset, in nos veluti publici odij victimas, impune effutiret & evomeret. Bone Jesu! Quid non intentari nobis immerentibus & innoxijs, de throno tuo vidisti & audivisti! Quoties ascenderunt gemitus & suspiria nostra ad te in cælum usque! Quam crebro, quam ardentem effudimus animas nostras coram te, cui uni innocentiam nostram perspetam esse sciebamus! Testamur Te, Domine Iesu, qui judicaturus es vivos & mortuos, si unquam cuiquam justam causam tantarum irarum, querelarum, offensionum, injuriarum, & criminationum dedimus. Neque tamen, Viri Clarissimi, hac ita à nobis dici existimetis, tanquam se à nobis nihil prorsus in calore hoc contentionis designatum, dictum, scriptum, gestumve esset perperam, quodque aliquam reprehensionem mereretur. Absit. Etsi enim de causa ipsius bonitate, equitate, ac veritate prorsus apud animum nostrum persuasissimi sumus, novimus tamen, quam sit difficile in tantis animorum motibus ac tempestatibus, clarum recte semper tenere, & mentem prorsus equam, atque ab omni vitio integram suslinere. Homines sumus: humani nihil alienum à nobis esse putamus. Sed id tantum volumus, nihil nobis propositum fuisse, nihil nos cupivisse, nihil optasse, nihil tentasse, quod odium huiusmodi publicum mereretur.

Quare etiam cum hunc consiliorum studiorumque omnium nostrorum scopum ob oculos haberemus, in alteram priori succedaneam curam omnibus etiam viribus incubuimus, obnitentibus licet & obluçantibus non paucis, ne florentissima Ecclesiæ nostræ compages, sanctumque illud Domini nostri Jesu Christi corpus, quod post tot sudores, post tot labores, inter tot difficilia bella, in medijs Reipublicæ motibus, inter innocentissimorum hominum cedes ac lanienas, ex sanguine & cruore martyrum quasi coaluerat novo schismate debonestaretur ac dissolveretur, funestoque & lachrymabili divortio, inter ipsa fere incunabula in partes distraheretur.

Fatemur lubentes, in hoc steterunt & quasi trabali clavo fixæ fuerunt diu admodum curæ, cogitationes, consilia, preces, & supplicia nostra apud Deum Opt. Max. quicquid potuimus una cum heroibus patriæ nostræ, eo industriam fere omnem & operam nostram contulimus, ne vulnus novum Ecclesiis infligeretur, cui deinde medendo nullus sufficeret Hippocrates. Docuerant quippe nos multa præteritorum temporum, omnisque adeo prisce & nostri ævi exempla, levi brachio, nulloque negotio vulnera infligi posse, influcta vero difficilime curari, quoque diutius hiant labia, eo ægrius, nec nisi cum sæda cicatrice conglutinari & coalescere, imo non raro super omnia remedia ire ac consistere.

Fluic

Notet Lector, eos, qui primi Ecclesiæ quas pacatas invenerunt, mille novitatibus turbaverunt, maledictis & calumnijs oneraverunt, novitatum ac schismatum, maledictorum & malefactorum accusare eos, qui constanter Reformatæ Religionis ad hæserunt, & in hac re tremendum illud Iesu Christi nomen usurpare: ad quem (quod sine horrore cogitari non potest) provocare audent.

Huic itaque malo, ut quantum in nobis erat, occurreremus, aliquoties repræsentavimus Patriæ nostræ proceribus, ut unum horum trium concedere nobis dignarentur, vel ut Synodus ea, qua ab ipsis statutum erat lege, indiceretur & convocaretur, vel si id ex re Reipub. esse videretur, propter nimios recentisque animorum motus, qui iudicii sinceritatem turbare & vitare solent, mutua ad tempus sanciretur tolerantia, id est, sua cuique sententia in hisce capitibus controversis, certis tamen reverentiæ, modestiæ, & pietatis limitibus circumscripta, salva relinqueretur, usque dum aliter constitutum foret: vel, si nec id consultum videretur, neque Reip. sua tranquillitas & incolumitas, nisi nobis ejectis, constare posset, cedere juberemur functionibus, publicisque locis, resque nostras nobis habere. Malle nos damno nostro redimere patriæ nostræ pacem, quam committere, ut propter nos, publicorumque templorum usum, vel minimum aliquod incommodum ad Remp. & patriam nostram rediret.

Obtestamur vos, Ampliſſ. Reverendiſſ. Clariſſ. Doctiſſimi Viri Fratres, potuitne quippiam aut rectius, aut utilius, aut optatius salubriusve isto rerum statu à nobis fieri? Ut cederemus sententijs nostris, liberaque illarum professione, non sinebat nobis conscientia nostra: ut ministerijs nostris abiremus injussi, desertionis mercenariæ crimen habuisset: Ut Synodus indiceretur non permittebant ij, qui clausulam revisionis sive resurrectionis Confessionis & Catechesos Rescripto Ordinum insertam approbare gravabantur. Quid restabat aliud, quam tolerantia mutua consilium? Enimvero qui per nos stetisse affirmant, quominus multos ante annos Synodus convocaretur; nã illi magnam nostro nomini injuriam faciunt. Nos eni ij fuimus, qui Rescriptum D D. Ordinum tum Hollandiæ & Westfrisiæ, tum Generalium deinde omnium laudavimus, probavimus, & commendavimus, nihilque prius aut antiquius duximus, quam ut ista lege Synodus convocari posset, & eo quidem tempore, quo animi à contentionibus & rixis nondum incaluerant, quo iudicia nondum erant perturbata, quo sola tantum sententiarum bella ac divortia erant, ad tristes vero has & deplorandas animorum dividias, quæque ex illis nasci solent factiones, schismata, & secessiones nondum ventum erat. Sed cum isto tempore Synodum remorentur ij, quos id minime, nostro quidem iudicio, decebat, quiq; causam nullam gravem ac iustam habere nobis videbantur, in tolerantia mutua proposito sletimus, nihil dubitantes, quin ubi animi à contentionum calore ac vehementia nonnihil deservissent, commotæque ac turbata iudiciorum faces tractu temporis resedissent, concordie & conjunctioni iterum litari facile posset. Et suadebant nobis hoc ipsum exempla non maximorum tantum virorum, qui de Reformatione nostra optime meriti erant: sed integrarum etiam aliquot Ecclesiarum, quæ jura fraternitatis & communionis mutua, in maxima harum aliarumque multo plurium sententiarum diversitate, salva atque illesa non sine magno Ecclesiarum emolumento & incremento conservarent: quin imo non à Theodoro Beza tantum, Jacobo Andree, sed & à nobis ipsis concordie fraternitatisque dextera & tessera Lutheranis oblata. Denique Serenissimi Regis Magne Britannie consilium, aliaque Clarissimorum hujus nostri ævi Doctorum & Pastorum iudicia. Sed nec hac via successit res, quin imo quanto benignius placidiusque à nobis pro tolerantia mutua actum laboratumque est, tanto acrius animosiusque contra itum est. Sparsum quippe protinus in vulgus est, & Panegyricis concionibus, libellis famosis adſidue populo inculca-

inculcatum, tolerantiam, ~~καὶ~~ tantum & larvam esse, quæ incautorum oculis veluti ~~ἡδαικία~~ aliqua obduceretur; ne viderent, quid post siparium agerent, & in sinu foverent Remonstrantes: eos, quorundam Politicorum instar, sententias suas veluti navigia quedam ex tempestate Reipublicæ moderari, & prout ventus ex alto fiat, ita vela vertere. Conscientiæ illos suæ imperare quidquid velint. Quo crimine atrocius nihil, graviusque dici aut scribi potuit. Nec tamen ullam justam tantæ criminationi causam unquam dederamus. Sed hac ratione fax contentionum multo magis ventilata est, & oleum, quod dicitur, camino additum: usque adeo enim animi plerorumque, qui hætenus extra partium studia sese continuerant, ab alienati sunt; ut tandem post omnia frustra tentata à nobis remedia, res in nervum eruperit, id est, publicum atque apertum schisma, quasi dato signo & manu facta in Ecclesiam introductum sit; secessionesque in pagis, oppidis, & civitatibus passim, invitis & nequidquam reclamantibus, & resistentibus Patriæ pacisque amantibus Proceribus factæ sint, & ne privata quorundam autoritate atque arque arbitrio ea geri viderentur, advocati ex omnibus fere Provinciis præcipui, qui schismata illa autoritate & opera sua tanquam publico quodam suffragio stabilirent & confirmarent. Verum enimvero, ne quis vestrum existimet hæc populo tantum autore facta esse, fœdera, consociationes initæ & congressus clandestini habiti sunt, in quibus fide & tessera data, sese non pauci pastores obstrinxerunt, eo quod omnes & singulos Remonstrantium articulos, divinæ gloriæ & veræ conscientiarum tranquillitati noxios esse judicarent, ad secessionem hanc faciendum, & quidem ea mente atque animo, ut secessio ista in hac ipsa Synodo nationali, communi totius Synodi consensu autoraretur. Et certe si rem recta ratione æstimare velimus, non capit tam ingentes motus promiscua plebs & vulgus hominum, nisi sint, qui autoritate & exemplo suo calcar subdant, incitent atque impellant, maris instar, quod nisi venti commoveant atque conturbent, tranquillum, ac placidum stare solet. Nec leve iudicium huiusce rei illud fuit, quod nunquam fere quisquam eorum, quibus hæc agendi ratio displicere videbatur, Schisma autore seu Schismatis, aut publice reprobaverit, aut censura ulla notare sustinuerit. Sed qui prudentiores paululum videri volebant, alium hunc tam fædo operi colorem querendum esse putaverunt. Et sane querentibus non defuit: scilicet persuadendum erat populo, alia adhuc latere, quam quæ in controversiam publice vocata essent, horrenda, videlicet, & damnata olim dogmata, veteres omnes hæreses novo paxillo suspendi, & quidquid uspiam errorum fere pestiferorum fuit, id omne veluti postliminio in lucem revocari. Hinc protinus in formulas loquendi ac phrasés cuiusque inquisitum est; de periodis & periodorum sæpe lacinijs tantum non comitia habita & in consilium itum est; ad minutas quasque controversias & dissensiones veluti ad ingentes scopulos hesitatum est, post singulas, præruptos errores & hæreses infandas abscondi, sub phrasibus singulis veluti sub saxis serpentes latere, aliaque id genus plura, imo dicta, indicta, colloquia privata conquesta, corrasa & conyectata sunt, ut quæ mole ac pondere suo levia erant, ea numero gravia viderentur. Sic ubi forte vel silerent Remonstrantes, vel moderatius sentirent ac loquerentur, in suspicionem id protenus & calumniam vocatum est odiosam; hyperbola exaggeratum: nolite nobis credere viri Ampliis. Reverendis. Clariss. utroque tantum oculo legite specimen illud controversiarum nuperum, quæ parte Remonstrantes tangit, aut nos vehementer fallimur, aut palpare poteritis

Verum esse quod dicimus, & dies ipsa aliquando clarius docebit. Interim id persuadeatis vobis, certum esse, fucum & fascinum tantum esse, quicquid illud est quod obtenditur & præfertur. Enimvero fidenter dicimus, lustrate, lustrate scripta omnium nostra, privata, publica, nuspiam nec volam, nec vestigium reperietis, cui tam dira & acerba criminatio superstrui possit. Ecquis nostrum est, qui Theologiæ ipsius expostiva vel digito attingit, nedum labefactare & convellere sustinuit? Immota, incussa steterunt nobis hæcenus ea omnia, quæ Catholico Consensu approbata sunt. Credite nobis, commenta tantum hæc quorundam inquietorum ingeniorum sunt, eo fine adinventæ, ne Schismati color deesset.

Neque tamen diffitemur, ut forte quæ huius criminationis species fuerit intelligatis, ita nos fere semper judicasse, de magnis arduisque Theologiæ capitibus longe supra rationem positis, sive de Veris Religionis nostræ mysterijs, tutissime loqui eum, qui non nisi sobrie ac parce, quantumque fieri potest cum Scriptura loquitur; rati id quod res est, proclivem in tam arduis rationem ac naturam transcutitibus, abstrusis abditisque rebus errorem esse, & leviculum sæpe hallucinationem, maximo errori ansam præbuisse. Disputationes de iisdem ex professo vitavimus, quippe experiundo didiceramus, nonnulla tutius certiusque credi non ventilata, quam excussa. Mystéria summa, non nisi reverenter tractanda esse; evanescere & deteri eorum augustam Majestatem, si levibus rationum subtilitatibus tanquam purpurisæ & ceromate aliqua incrustentur, ut augustorum mysteriorum quasi speciem habere videantur, simplicitate sua se magis illa commendare, quam coloribus ascitijs. Et plerunque fieri, ut ratio ubi semel in consilium adhibita est, luxuriare gaudeat ac nuspiam fere subsistere, adeo ut nihil fere credendum deinde putetur, cuius ratio aliqua dari non possit. Et hinc insanæ illæ quæstionum variarum circa hæc mysteria moles ac farragines natæ sunt, quibus adeo indultum est, ut si quis in eas incidat, in rotidem labyrinthos, flexus, gyros, ac meandros sese tanquam per naufragium aliquod delatum credere debeat.

Præter hæc, si quæ alia aliquando mota sunt, ea talia fuerunt, de quibus varie semper sine periculo aut damno salutis jam pridem arbitrati sunt eruditiores, aut suo saltem jure, in Academijs scholisque imprimis publicis, ubi quæstiones in acie novacula, quod dicitur, collocandæ semper sunt, arbitrari poterunt. Enimvero iniquum esse putavimus, in omnibus minutjs & apicibus, ipsisque adeo phrasibus omnimodum consensum postulare. Artibus eiusmodi vinculis ac compedibus iudiciorum libertatem ac varietatem adstringi non posse, quin jejunum plerunque ac frigidum esse, quicquid ad arbitrium & placitum alterius creditur ac defenditur: sufficere debere, si capita ipsa religionis integra atque illesa maneant.

Neque vero etiam ullum unquam tam felix, tam beatum fuit sæculum, in quo iudiciorum sententiarumque discrepantia locum non habuerit. Si à primis orbis Christiani incunabulis à beatissimis illis Patrum sæculis, usque ad hæc nostra decurrere liberet, varia profecto, salvis societatis Christianæ legibus varie credita, defensa & adserta fuisse, ostendi posset. Vix unus est, qui ab altero non dissenferit in multis varijsque. Sed ne longe abeamus. Testamur te, Anglia, Gallia, Germania, imo te ipsum Belgium nostrum & quicquid uspiam fere locorum est, ubi, ubi, inquam, angulus ullus est, in quo omnes per omnia consentiant? Certe in tanta rerum varietate, iudiciorum diversitate, quæstionum perplexitate omnia ingenia ac judicia in unam eandemque sententiam com-

pingere velle, tantundem profecto est, atque cum Nerone Isthmum perfodere velle. Quin imo dicendum quod res est, cum Clarissimo Pareo; Majorem tam Veterum heresum, quam presentium dissidiorum partem in Ecclesia hinc precipue natam fuisse & esse, quod Concilia, Episcopi, Doctores Ecclesie, nullo discrimine, quævis scholarum dogmata & Cathedralium placita pro articulis fidei Catholice venditarint, parique ad salutem necessitate credenda conscientijs imposuerint: ex quavis vero interpretationis scripturarum discrepantia, nimis facile hereses vel schismata fecerint. Vnde fieri necesse est id quod Hilarius ad Constantem Imperatorem ait, Dum in verbis pugna est, dum de nominibus quaestio, dum de ambiguis occasio est, dum de autoribus querela est, dum de studiis certamen est, dum in consensu difficultas est, dum alter alteri Anathema esse incipit, nemo Christi fit.

Omnia hæc eo spectant, Reverendi & Clarissimi viri, ut intelligatis immerito gravatos nos fuisse hætenus atrocibus illis suspicionibus, quasi sursum versus omnia movere, miscellam Religionem adornare, Pyrrhoniæ & scepticam Theologiam revocare, & temerarium quidlibet pro arbitrio & ex privato sensu innovandi & esutendi licentiam sub specie libertatis prophetandi introducere in animo habuissimus. Absit: Nihil spectavimus, nihil optavimus, nihil quaesivimus, quam auream illam, & quæ inter servitutem & licentiam media interest, libertatem. Sicut enim ij non sumus, quibus hesitatio, tergiversatioque ex omni occasione placet, ita non minus aversamur eos, qui serviliter alijs sese mancipant, eorumque judicijs veluti hirudines per omnia pertinaciter adherent, tanquam si piaculum secessione piandum foret, vel latum unguem ab illorum placitis recedere, qui profecto non tam ex suo, quam aliorum ingenio ac judicio sapiunt, imo bubalorum, atque urforum instar, naso circumducuntur ad aliorum arbitrium.

Hæc animi fiducia rectique conscientie freti, sustinuimus hætenus quicquid nobis ingessum est calumniarum & injuriarum, rati cum Augustino, Non opus esse ut satisfiat calumniæ, ubi satisfactum est conscientiæ. Hæc eadem suffulti atque innixi huc accessimus ante aliquot dies, non citati, non vocati, sed sponte nostra, atque ultro: ego vero etiam jussu eorum, quorum imperium detrectare religio mihi erat. Inpresentiarum etiam rursus comparemus, citati ne, an secus, jam non moramur, dum modo bona fide agatur, & non tam victoria quam veritas ipsa queratur.

Et sane fiduciam nobis non exiguam addidit hoc unum, quod sciremus adesse jam & ex omni fere Christiani orbis parte confluisse, quos æquiores & benigniores cause totius cognitores futuros sperare licebit, quam eos qui hætenus nullo precedente judicio Ecclesie, suoque Marte ac consilio nomina nostra ex albo Ecclesie sue expunxerunt, & secessionem à nobis manifestariam fecerunt. Ita enim fere fit: æquiora & benigniora fere solent esse examina eorum, qui extra partes partiumque studia positi, integros se judicio conservarunt, quam qui liti, & partibus sese fervide immiscuerunt, imo qui de lite tota in alteram partem pridem aliquid statuerunt ac pronunciarunt. Quisquis enim alterutri partium impensus faveret, certæque ac designatæ alicui sententiæ, ita additus & consecratus est, ut cum contraria nihil se commune habere velle profiteatur; hic iudex non est duarum; sed vel autor suæ vel sectator alterius præcantis.

Quod cum ita sit, non possumus etiam, quin vos, Reverendi viri Fratres, quotquot ex remotis dissitisque locis ad hunc confessum celebrandum & consilij, studij, ac suffragij

fragijs vestris pijs & prudentibus iuvandum, accedere non estis gravati, obtestemur & obsecremus per viscera Servatoris nostri Iesu Christi; per sanctum illud & venerandum nomen, quod super nobis omnibus invocatum est, per se quid unquam anime vestre carum fuit, per communia fraternitatis & societatis Christiana jura ac fœdera, ut de nobis aliud nihil, quam id quod inpraesentiarum professi sumus, sentiat is aut statuatis. Si quid ab hoc aut illo, hac illave occasione, dictum, scriptum, factumve perperam est, ejus culpam prestare nostrum non est. Quisquis de re ipsa recte judicare vult, non in circumstantiarum superficie herere solet; sed in rem ipsam totam, reique totius scopum ac finem descendat ac penetret necesse est. Si quid à principali linea aberraverit, id extra causam & rem esse credendum est. Eorum autem quæ professi sumus summa, in compendio ad hæc tria capita redit: Primum est, quod aperte atque ex professo nos opponere conati sumus illis, qui horrida, uti ipsi loquuntur, & nuper Geldri, abominanda Doctorem quorundam placita circa Prædestinationem, & annexa, aut ipsi tantum se tenere profitebantur, aut quod magis est ea pro genuina Ecclesiarum nostrarum sententia habenda & retinenda esse adferebant. Alterum est: quod toto animo abhorruerimus, & palam ijs nos opposuerimus semper, qui propter quinque nostros quos vocant articulos, ante ullam Synodi legitimæ latam sententiam, aut decretum propria autoritate schisma & secessionem vel absolute, vel per provisionem fieri posse, aut faciendam esse judicarent, aut silentio, factove ipso id se approbare demonstrarunt. Tertium est, quod eorum semper rigorem improba verimus, qui salvis manentibus veritatis inprimis necessariæ fundamentis, dissensiones sæpe leviculas & non necessarias in suspicionem statim atrocissimæ hæreseos vocant, perinde ac si societate, si non Christiana, saltem Reformata, protenus indignus fieret is, qui vel hilum ab his illiusve Doctorem placitis discreparet. Accessit ad hæc, occasione fere harum conversarum innata, Quæstio, de jure & autoritate Magistratus circa sacra, nobis, supremam ac summam magistratui in publico, sub Deo & Verbo divino, de Religionis Controversijs, judicio assignantibus: alijs vero non paucis id juris magistratui derogantibus, & cæcæ nescio quam approbationem decretorum Ecclesiasticorum, ei tribuentibus. Hæc ea fuerunt, quæ proposita nobis habuimus, quæ nos tanti momenti esse putavimus, & etiamnum putamus, ut muneri nostro nos neutiquam satisfacturos crederemus, nisi ijs, quantum in nobis erat, obviam iremus. Fidelium enim servorum Iesu Christi esse credidimus, procurare inter cætera hæc inprimis duo: Ne sanctissima Religio Christi, ea parte ledatur & vulneretur, qua sanctimonie & pietati detrimentum aliquod inferri potest. Deinde ne quamlibet ob causam, si ve ob leviculam, aut leviculas dissensiones, secessio statim & schisma fiat in Ecclesia. Pro hisce duobus capitulis velis remisque contendimus: pro hisce stetimus, tanquam pro salutaribus & cælo delapsis ancilibus: certi & persuasi, salvis auspicijs, Deoque favente omnia ea geri, quæ pro sanctimonie veræ, & necessariæ pacis incolumitate geruntur: Si alijs suspicionibus aut criminationibus gravati sumus apud R. R. & D. D. VV. etiam atque etiam oramus, ut fidem ijs deferre tantisper super sedeati, donec alteram partem audiveritis, & totâ causam perdidiceritis. Date nobis aliud nihil, quam quod vobis ipsis plena manu dare cupercitis, si loco nostro essetis, id est, animum à præjudicijs vacuum: Si accusatio sufficiat, quis erit innocens? Non prensavimus vos, non ambivimus gratiam favoremque vestrum, nec ambimus etiamnum. Nec enim causa nostra favore cujusquam desiderat, nec favor hominum conscientijs nostris ullatenus sufficere potest. Dei nostri unius, cui tanquam summo iudici stamus ac cadimus, favorem querimus, & hoc agimus, ut innocentiam nostram si non

adversarijs, equis saltem hominibus approbemus, & bonorum conscientijs manifesti-
fiamus. Scimus cui iudici sistendi aliquando sumus, qui occulta cordium novit, & ea
aliquando in lucem producturus est.

Nolite, quæsumus vos, respicere ad hunc quem videtis exiguum numerum: bo-
ne causæ vel unus patronus sufficit: male, ne quidem infiniti. Sed nec deesset nobis
justus ad Synodum numerus, si numero contendere Christianum vel gloriosum fo-
ret: Aut si æquo & pari Marte, congredi licuisset. Sed quibus artibus, qui-
bus machinis, quibus studijs id procuratum sit, ut ne id fieret, Deus novit.
Nobis id certum est, ut numero multo inferiores redderemur, Schismata & se-
cessiones passim factas esse ad arbitrium sepe paucorum, muneribus atque Eccle-
sijs suis fidissimos & Ecclesijs suis acceptissimos pastores ejectos paulo ante Syno-
dum, ut veluti Rei sine suffragij jure accederent. Reliquos deputationibus se-
re exclusos, ut vel nulli adesse possent, vel qui accederent, numerum ferme
non facerent. Sicubi numerum maximum facerent Remonstrantes, ut in Ultra-
jectina Diœcesi nuper accidit, & pax atque concordia cum ijs à Contra-Re-
monstrantibus semper culta atque observata fuisset, in ipso Synodi limine scecs-
sio & apertum schisma factum est, ut ne pauciores numero Contra Remon-
strantes ad Synodum hanc ex provincia illa accederent, quam Remonstrantes.

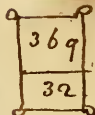
Sed & hæc insuper habuimus. Vnicum tantum & quidem præcipuum est,
de quo non possumus non conqueri apud vos, & coram toto mundo conqueri non
desinemus. Antesignanos, primi-pilos, & ordinis nostri ductores, apud quos a-
quile nostræ hætenus steterunt, (non qui munere isto inter nos functi sunt; sed
quorum ætas, prudentia, & eruditio illud nomen merentur) exautoratos esse, &
nobis quasi ademptos. Si queritis, quando? paulo ante Synodum, pridie eius di-
ei, quo decretum hoc factum est, ut ad Synodum vocaremur, cum jam in procinctu
staremus, cum de summa rei agendum esset, & manus quasi conferende. Quam
ob causam? Nescimus, imo si qua est, alia nulla est, quam ea que jam in discepta-
tionem hac ipsa in Synodo ventura est. Addimus amplius, dum ipsa causa discepta-
bitur, passim adhuc à Deputatis Synodi particularis exautorantur, censuris Ecclesia-
sticis gravantur ij, qui à partibus nostris stant, & sub alijs quidem pretextibus, &
uti nos credimus, pretextibus tantum. Ceteri omnes, tanquam, scilicet, nullius
prorsus culpæ rei, immunes sunt ab omni censura. Sed ne hæc tamen tam importuna,
ne quid gravius dicam, agendi ratio, permovere nos potuit, ut hastam abjiceremus:
Ita enim decrevimus, prout Christianos decet, non numero, sed rebus contendere. So-
la Scriptura & quæ ei juncta est, veluti pedissequa, recta ratio, pro nobis agmen du-
ctura est, quibus quamdiu aliud quid quam scriptura aut ratio solidior opponetur,
pedem non movebimus, nec centumvitalia judicia, nec cistas nongentorum, quod a-
junt, reformaturi. Sapiens enim non movetur numero judicantium, sed judi-
ciorum pondere. Et, quod præcipuum est, conscientia suffragijs non acquiescit, sed
quibus suffragia inniti debent, rerum ponderibus ac momentis. Fieri enim potest,
ut recte ait Seneca, ut argumentum pessimi turba sit: certare debet ratio cum ra-
tione, causa cum causa, res cum re, ubi veritatis cognitio queritur.

Hoc si fiat, quod fieri æquisimum esse V.V. R.R. norunt, erit profecto quod no-
bis atque Ecclesijs nostris gratulemur, occasionem nobis datam esse luculentam,
qua cum eruditissimis, doctissimisque viris examinare, atque inquirere dabitur,

pro qua parte veritas ac ratio potissimum militet. Alterum enim duorum consecuturos nos speramus, ut aut probemus causæ nostræ, quam hactenus defendimus, innocentiam, aut illa cadente, reportemus veritatis victoriam. Tam enim accessimus parati vinci, quam vincere: utrum enim ceciderit, sine fructu non erit: nec enim vinci pudet eum, qui pro damno erronea sententiæ veritatis lucrum quærit, nihilque aliud sibi propositum habet, quam ex veritatis consecutione, conscientiæ suæ solidam pacem ac tranquillitatem. Quisquis enim non eo animo accedit, ut quibus minime favet, possit absolvere, & quos unice amat condemnare, næ ille indignus est, qui in hoc confesso suffragium ferat.

Amicus debet esse Plato, amicus Socrates, amica Synodus, sed magis amica veritas.

Subscripserant, Simon Episcopus S. S. Theologiæ Professor, Eduardus Poppius, Ioannes Arnoldus, Bernardus Dwinglo, Carolus Niellius, Henricus Leo, Phillippus Pynaker, Assuerus Matthiæus, Thomas Gofwinius, Dominicus Sapma, Theophilus Rijckevuert. Bernerus Vezekius, Henricus Hollingerus.

PARÆNESIS

*Reverendissimi & Clarissimi Viri***D. ABRAHAM SCHULTETI**

Ad Synodum Dordracenam ex Psalmo cxxii. Dicta

15 Decembris, Sessione 33.

Illustrissimorum ac Præpotentum fœderati Belgij Ordinum, Illustres, Nobilissimi, Consultissimi, Delegati, Venerandæ Synodi Præsides, Reverendissime Præsul, celeberrimi Ecclesiarum Antistites, Academiarum Professores, vosque reliqui Auditores omnium Ordinum Spectatissimi, Ornatissimi:

Quod unicum erat votum Serenissimi & Potentissimi Magnæ Britanniae Regis Iacobi, Serenissimi & Celsissimi Imperij Electoris Frederici v. Comitis Palatini, Ducis Bavariae, Domini mei Clementissimi, multorum item aliorum piorum Principum, Comitum, Baronum, Equitum, Civium, in Germania, extra Germaniam: Ut quæ Ecclesias Belgicas aliquot annos fatigarunt Controversiæ, de ijs in legitima plurimarum Ecclesiarum Reformatarum Synodo pie cognosceretur, eius & illos & nos sub anni huius decursum damnari, non possum, quin publica voce profitear, me in Domino Deo meo animitus lætari.

Itaque, ad te conversus, Æterne, vere, vive Deus, qui te patefecisti immensa bonitate, misso Filio & effuso Spiritu Sancto in Apostolos, gratias tibi ardenti pectore ago, quod Illustrissimorum & Præpotentum Fœderati Belgij Ordinum, Illustrissimi item fortissimique Herois Mauritij Principis Auraici consilij ex alto benedicens, ad bene de afflictæ Reipublicæ, ad bene de afflictæ Ecclesiæ Belgicæ tranquillitate sperandum, tam illustre signum sustulisti: idemque te supplicibus votis veneror, quam beneficiorum tuorum telam clementer exorsus, eam gratiose pertexas: Ut exultent cœli & lætetur terra: & dicat omnis populus, Belgarum Deus æternum laudetur, celebretur.

Quoniam autem cum pastore illo Maroniano, frustra hic fessuri essemus, meliora Deum omnia poscentes, nisi ad faucibus Ecclesiæ vulnera medicas manus ipsi adhiberemus; & vero post Clarissimum Theologum, Doctorem Iosephum Hallum, Decanum Wigorniensem meritissimum, dicendi in hoc loco partes publica venerandi Præsidis autoritate ad me sunt devolutæ; decretum mihi est, exsuscitare animos nostros ad sanctum hoc opus, quod agimus, strenue peragendum, idque enarratione eius Psalmi, qui in ordine Centesimus Vigessimus Secundus numeratur. Hoc ut fructuose fiat, Cœlestis Patris gratiam ijs implorabimus verbis, quæ dilectus ipsius Filius, servator noster unicus nobis præivit.

Pater noster &c.

TEXTVS. PS. CXXII.

1. *Letatus sum cum his, qui dicunt mihi, In domum Iehovæ ibimus.*
2. *Stantes erunt pedes nostri in atrijs tuis Ierusalem.*

3. *Ierusalem*

3. *Jerusalem edificata est ut civitas: quæ consociata est simul.*
4. *Ut illuc ascendant tribus, tribus Dei, in testimonium Israelis ad celebrandum nomen Iehovæ.*
5. *Quia illic sedent solia ad Iudicium, solia domus David.*
6. *Precamini pacem Jerusalem: prosperentur diligentes te.*
7. *Sit pax in munitione tua: prosperitas in turribus tuis.*
8. *Propter fratres meos & propinquos meos: loquar nunc pacem in te.*
9. *Propter domum Iehovæ Dei nostri, quæram bonum tibi.*

EXPLICATIO.

M. Tullius, *Auditores*, sapientissimus librorum censor, cum Euripidis, poetæ Græci, versus legisset, mirifice illos commendaturus, singuli, scribit ad Tyronem, versus, sunt singula oracula. Hoc ego Elogium si ab Euripide ad Davidem, à versibus illius ad Canticum hoc Psalmicum transfulero, nullius me credo reprehensionem incursum, qui pauculis verbis prælectis, quanta rerum sublit magnitudo, perspexerit.

Nam ut summam eorum animis subijciam vestris, docet hic Psaltes,
Quod hominis Christiani summum in hac vita debeat esse gaudium? Nempe si videat florere Ecclesiam & verum Dei cultum in illa.

Docet:

Quod summum hominis Christiani votum esse debeat in hac vita? Nempe ut maneat Ecclesia in illo flore, & in eodem verus Dei cultus.

Docet:

Quod summum hominis Christiani studium esse debeat in hac vita? Nempe ut & ipse suo loco, sive maximis, sive minimis, sive mediocribus accenseatur, procuret ea, quæ ad Ecclesiam ornandam, ad verum Dei cultum conservandum, pertinere videntur.

De his magnis rebus agit Rex noster. De his magnis rebus acturus sum ego. Te Sancte Deus rogo, quæ ego in sono auribus, ea imprime cordibus, ut Davidis gaudium fiat nostrum gaudium, ut Davidis votum fiat nostrum votum, ut Davidis studium fiat nostrum studium. Quod ubi obtinuerimus, næ ego nos in ipsis huius vitæ miserijs, tamen terque quaterque beatos pronunciare non dubitabo.

I.

Summum hominis gaudium.

Ergo tripudium cordis sui aperturus Psaltes, *Latatus sum*, inquit, *in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.*

Stantes erunt pedes nostri in atrijs tuis, Ierusalem.

Sanctissimum hunc & viro Dei dignissimum affectum historia reddit lucidiorem. Arca fœderis divinum illud gratiosæ Dei in populo præsentia monumentum nullo certo loco constiterat hætenus, quin & ab hostibus sub Heli fuerat capta.

Territi isto casu & arcæ peregrinationibus Iudæi, nihil æque in votis habebant, quam ut fixa in terra sua sedes illi destineretur. Ecce autem

dum ista secreto cogitant, publice optant, Hierosolymam illa deportatur, in monte Sione collocatur, editurque à Deo memorabile illud oraculum: Elegi Sionem, in Sione æternum habitabo. Perfusi ob id Spirituali gaudio Iudæi, in mutuos amplexus irruunt, junctisque dextris soror sororem, frater fratrem alloquens, agite, inquit, in domum Domini eamus. Venite ascendamus in montem Jehovah, in domum Dei Iacobi, ut doceat nos de vijs suis, & ambulemus in itineribus eius. Tandem passer invenit domum, & hirundo nidum, in quo reponat pullos. O dilecta tabernacula Jehovah! In his stabimus nos, in his consistent liberi nostri, & nati natorum & qui nascentur ab illis.

Verum omnia omnium gaudia superabat lætitia Davidis, qui dum videt, sincerum Dei cultum esse restitutum, dum subditorum ad sacra se cohortantium audit voces, non potest sibi temperare, quin jubilum animi sui & ipse prodat, dicens: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Beatam diem, exoptatam horam, qua concentum hunc animorum Musicum audio, de adeunda domo Domini, de celebrando nomine mei Dei. Erant Regi uxores venustissimæ, erant liberi pulcherrimi, affluebat opibus, affluebat honoribus. At nec in opibus, nec in honoribus, nec in liberis, nec in uxoribus, sed in eo, unice lætabatur, quod Deus in populo suo recte agnosceretur & pie coleretur.

Et nimirum hoc illud est, quod à Psalte nostro primo loco diximus hic doceri, summum hominis gaudium fluere ex intuitu floridæ Ecclesiæ & incontaminati Dei cultus in illa.

Hoc gaudiq̃ delibutus Rex noster, diem unam in atrijs Domini meliorem esse prædicat, quam vel mille alias extra illa atria.

Hoc gaudió exhilaratus subditorum amicas ad summi Numinis venerationem invitationes pluris facit, quam omnes totius regni delicias.

Gaudeant igitur huius mundi cives: Alij super framenti, alij super vini, alij super olei copia. Nos cœli cives tum lætemur, quando Hierosolymæ nostræ muros salvos esse cernimus. Neque id vero sine causa. Uix enim verbis expresseim, quantis coronetur bonis is populus, cuius aures incorrupta vox Euangelij quotidie personat. Uiget apud illum, Concordia in domo, Pietas in templo, Justitia in foro. Testem omni fide digniorem, cito Regium nostrum vatem, qui Hierosolymam, veram tum Ecclesiæ sedem, his decoratam virtutibus celebrat:

Ierusalem edificata est ut ciuitas quæ consociata est simul, vel ut alij, quæ plane coagmentata est inter se pariter.

O amabile bonum! Civitatem, Provinciam, Regionem consociatam esse simul, coagmentatam esse pariter. Hoc bonum fluit ex rivulis benedictæ illius congregationis, quæ intemeratam Orthodoxæ fidei regulam tuctur.

Apostolorum mihi cœtum vide: Manent in unitate fidei, manent & in unitate animorum. Multitudinis enim eorum qui crediderunt, erat cor & anima una, referente D. Luca. Rumpe unitatem fidei, rumpes & unitatem animorum. Hinc primo simulates, mox obrectationes, postremo odia, &

tanto

tanto quidem illa acerbiora, quanto animi primo fuerunt conjunctiores. Ut enim ex corrupto generosissimo vino acerbissimum nascitur, acetum; ita ubi fratrum dirimuntur amores acerbiora odia subsequuntur. Vultis exempla vetera? Israelitæ & Moabitæ ab eodem sanguine descenderant. At ubi hi ad idolorum cultum desciverant, nullos Israelitæ infestiores hostes habuerunt, quam hos ipsos. Donatistæ in Ecclesiæ orthodoxæ gremio delituerant. Hoc ubi deseruere, tanta animorum facta est dissociatio, ut in nonnullis omnes non dico pietatis, sed congenitæ etiam nobis humanitatis venæ viderentur exaruisse. Nolim mihi fidem habere, Auditores: Optato Milevitano Clarissimo veteris Ecclesiæ scriptori habete. Sicenim ille ad Donatistas: *Nullus vestrum est, qui non convitia nostra suis tractatibus misceat. Lectiones dominicas incipitis, & tractatus vestros ad nostras iniurias explicatis. Profertis Evangelium, & facitis absenti fratri convitium. Auditorum animis insugitis odia, inimicitias suadendo, docendo suadetis: Et paulo post. Aliqui vestrum in persunctoria salutatione oscula denegatis solita: & docentur multi, ne AVE dicant cuicumque nostrum.* Vultis exempla nupera? In superiorem Germaniam mecum ite, schisma ubicuitarium quot in Ecclesiam importarit detrimenta, considerate. Tristis est querela Isaïæ vatis: *Singuli carnem brachij sui comedunt, Manasse Ephraim, Ephraim Manassen.* Quibus verbis Judaicum populum comparat ijs, quos horrendorum scelerum reos peractos Magistratus fame necandos Carceri includit. Hi post aliquot dierum jejunia tandem quasi in rabiem acti, in sua ipsorum viscera dentium morfu grassantur. Hanc querelem ingeminant, qui orta ex schismate ubicuitario in Ecclesijs Germanicis dissidia non sine gemitu intuentur. Officinæ librariæ scriptis Eristicis, scripta Eristica venenatis fratrum morsibus, sarcasmis, convitijs sunt referta. Stant in pulpitis hinc inde, qui licet cum Reformatis habeant unum & eundem generationis Spirituales patrē Sp.S. unam & eandem matrem Ecclesiam Evangelicam, unum & eundem servatorem Iesum, unum & idem animæ pabulum, carnem Christi in mortem traditam: unā & eandem spem beatæ immortalitatis: tamē ita reproborum causam agunt in negotio Eucharistico, ut propter infideles fideles rejiciant, & Pontificiorum potius idololatrica quam Reformatum purissimam sacramenta adeunda clamitent. Sunt alij, quos nulla unquam amoris divini scintilla calefecit, qui audacter tamen & petulanter eos æternæ morti adiudicant, qui pro veritate Evangelica vitam profundere & hostium filij Dei crudelitatem vel sanguine suo ablucere non sunt veriti. Rident falsæ adversarij communes, dolent acriter, quotquot contritionem Josephi lugent. Et hi scilicet sunt fructus disruptæ fidei unitatis.

Felices igitur vos Belgas, iterum dico, Felices vos Belgas, quibus simile quid hætenus expertis, desideratum mali remedium Deus monstravit, venerandam hanc Synodum, à qua tota Ecclesia ea expectat, quæ à tam augusta Clarissimorum Theologorum corona expectari & possunt & debent, nimirum ut nullis præpedita carnis affectibus, nulliusque hominis, solius autem Dei astricta imperio de controversijs motis secundum scripturas sanctas liberrimè pronunciet, & instar fi-

diffimæ matris membra Ecclesiæ difiecta colligat, depressa erigat, languida refocillet, putrida refecet, saucia sanet, sana à futuris morbis præservet: Ut totum hoc Belgium sit consociatum simul, & florentissimæ hæ provinciæ sint coagmentatæ pariter, in Fide, veritate & unitate: quod præsentibus videre, absentibus audire, summum utique erit gaudium, præsertim cum amabili nexu concordiæ in domo pietas quoque in templo erit necessario copulata. Dico necessario. Vera enim & sincera religio ubi ubi instauratur, ibi fieri non potest, quin verus Dei cultus quasi de novo efflorescat. Docet hoc porro Psaltes, aiens:

Illuc ascendunt tribus, tribus Domini, ad testimonium Israelitarum, ut celebrent nomen Domini.

Mens Prophetæ: Posteaquam Domino Deo placuit Hierosolymis Ecclesiæ suæ sedem erigere: confluit omnis caro ad arcam testimonij (quæ hic testimonium Israelitarum dicitur) invocatura, laudatura & celebratura Deum vivum. Non sic, non sic temporibus Saulis, quando ad Reip. clavum sedebant homines *ἀνέροι*, quibus omnis religio ludus erat & jocus, qui sincerum Dei cultorem Davidem sannis excipiebant, & ex ipsa religionum confusione turpem quærebant quæstum. Quam deplorandam Israeliticæ Ecclesiæ sortem miseratus Regius Prophetæ Deum fidenter adit Psalmo 7. v. 7. 8. & *Exurge, ait, Iehova in irata tua, & exaltare contra furores inimicorum meorum: & restitue mihi iudicium, quod mandasti. Ut Synagoga populorum circumdet te: & propter hanc in altum regredere.* Verum non concordia solum in domo, non pietas tantum in templo, sed iustitiæ quoque in foro dominatur, ubi vera dominatur religio. *Illuc enim sedent solia ad iudicandum, solia domus David*, hoc est, eriguntur ibi solia, in quibus sedent Iustitiæ Præsides, qui jus ex æquo, pauperi, diviti, honorato, inhonorato dicunt, & virtuti præmia, sceleribus pœnas decernunt. Ubi enim Deus recte agnoscitur, ibi & propter Deum iudicia ut plurimum recte administrantur: instaurat veram religionem Samuel: instaurat idem & iustitiæ civilis cultum. Purgat Ecclesiam Iosaphatus: idem mox constitutis per singulas civitates iudicibus edicit, in oculis Iehovæ ut iudicent.

Et non lætabimur, Auditores, super flore Ecclesiæ, quandoquidem illius flos florem concordiæ in domos privatas, florem pietatis in templa & cœtus publicos, florem iustitiæ in Regum aulas, iudicum consiliariorumque subsellia infert. Anni sunt centum vigintitres quando in Comitijis VVormatiensibus, quæ Maximilianus Caroli v. avus prima celebravit, Saxonix duces ad cœnam vocarunt Palatinum, Bavarum, VVirtembergicum duces, & cum singuli suarum regionum ornamenta, adeoque summa animorum suorum gaudia prædicarent. Erant qui venis metallicis, erant qui splendidis urbibus, erant qui proventu generosissimi vini & frumenti se jactarent, At VVirtembergicus ornamentum suum maximum hoc esse profitebatur, quod securus in medio æstu in campo, & solus in gremio cujuscumque suorum civium dormire posset. Magna quidem hæc erat gloriatio VVirtembergici, sed nihil ad gloriationem Regis Davidis, qui urbes, qui arces, qui Palatia, qui subditos suos hoc nomine

nomine commendat, Psalmo quadragesimo octavo, quod Deus in ijs notus esset: nihil ad gloriationem Imperatoris Theodosij, qui moriturus beato Ambrosio factus est, magis se gaudere quod Ecclesiæ veræ civis, quam quod Imperator esset. Hæc igitur, Fratres, & nostra sit gloriatio summa, hoc & nostrum gaudium sit summum in hac vita.

II.

Summum hominis votum.

Jam votum summum hominis Christiani quod erit? Si carnem & sanguinem consuluerimus, obijcient nobis ab una parte honorum dignitates, ab altera carnis voluptates, ab alia splendida hujus mundi divitias: et hæc optanda, ad hæc omnibus aspirandum votis suadebunt. Sed apage carnem & sanguinem. loquentem in Davide Spiritum Dei audiamus. Quid ille?

Precamini pacem Jerusalem.

Sit pax in munitione tua: Prosperitas in turribus tuis.

Hoc, hoc sit omnium Christi amantium unum & summum votum, ut Ecclesia denuo instraurata in flore & honore maneat. Ut conjunctis manibus & cordibus Deus vivus invocetur, prædicetur: Ut munitiones nostras pax, palatia nostra tranquillitas circundet, ut denique à cœtibus nostris exulent, quotquot oderunt pacem Jerusalem.

Hoc fuit votum piorum Israelitarum. Hoc fuit votum Sanctorum Apostolorum, qui toties pacem Ecclesijs suis precati sunt. Et quid dico de Israelitis, de Apostolis? Ipse Israelitarum & Apostolorum Dominus hoc voto vitam suam in his terris clausit, quando paulo ante agonem patri supplex factus oravit, ut omnes sibi à patre dati unum essent.

Vel hinc ergo intelligitis, quæ animorum nostrorum desideria, quæ vota esse debeant hodie: Non alia, quam ut Deus sanctos cœtus, quos sibi per vocem verbi & Spiritum Sanctum in diversis mundi locis colligit, pacis suæ bonis & donis beet: Ut mittat ad eos fidos operarios: ut abigat ab alveolis eorum omnes fucos, denique diversarum gentium animos glutine fidei salvi ficæ & sinceræ charitatis compactos ita aduniat, ut quam credimus vere sit sanctorum per orbem terrarum communio. Inprimis autem Belgicæ Ecclesiæ pacem & tranquillitatem precibus nostris Deo commendemus, ut quæ per Dei gratiam nunc quasi reflorescit, per ejusdem bonitatem nova deinceps luce splendescat. Salva enim Ecclesia, salva erit Respublica: salva Republica, salus totius populi erit salva.

Neque vero frustra precabimur pacem nostræ Hierosolymæ: Sed quam nos ei votis nostris impetrabimus benedictionem, in ejus societate & ipsi veniemus. Hoc enim & nō aliud sibi volūt cordialia illa verba: *Prosperentur diligentes*. Qui rem tuam strenue agunt, ô Ecclesia, qui pro te vigilant, pro te orant, omnibus postremo studijs & officijs conservationem veræ doctrinæ juvant: illorum causam vicissim ager Deus, pro ijs vicissim vigilet Deus, audiet eos orantes, allevabit afflictos, solabitur anxios, facietque, ut ijs feliciter & prospere omnia succedant, in hac vita ornatis cœlesti gratia, in futura decorandis cœlesti gloria.

Audivimus de summo hominis Christiani gaudio, de summo item ejusdem voto. Restat expediendum illud, ecquodnam summum Christiani studium esse debeat in hac vita? Non præterit Psalter, sed, *procurabo*, inquit, *bonum tibi*. Perinde mihi vir Sanctus videtur agere, ac strenuus aliquis militiæ dux, qui arcem occupaturus, ubi ad virtutem suos est cohortatus, scalas primus conscendit, exemploque alios ad insequendum animat. Ita noster Et ego, ait, *procurabo bonum tibi*, O Ecclesia. Quo ipso innuit, non solum gaudendum super Ecclesiæ flore, non solum Deo commendandam votis nostris constantem Ecclesiæ prosperitatem, sed cuique etiam suo loco in eo esse laborandum, ut & ipse aliqua & dicat & faciat, quæ Deo grata, Ecclesiæ sint salutaria. Scire vultis, Auditores, quæ tacita cordis mei sint desideria? Libere dicam: Huc feruntur vota mea: ut quotquot Christum sincere amant & pie invocant, Davidica hæc verba, *Ego procurabo bonum Hierosolymæ*, intimis cordium suorum fibris infixæ ubique secum locorum circumferant. Erit igitur Illustrissimorum fœderati Belgij Ordinum quotidianum hoc propositum: Nos procurabimus bonum Hierosolymæ Belgicæ. Erit hoc Illustrissimi & Fortissimi Herois, Mauritij Principis Auraci meditatio quotidiana, Ego procurabo bonum tibi Hierosolyma. Erunt hæc Nobilissimorum, Amplissimorum, Consultissimorum Delegatorum voces quotidianæ: Et nos juvabimus, ornabimus, promovebimus studia orthodoxiam docentium, discientium, in Ecclesijs, in Scholis. Quanquam non est, cur vel in Illustrissimis Ordinibus, vel in Fortissimo Heroe Mauritio, vel in Nobilissimis Delegatis hicaliquid desideremus. Illustrissimi Ordines & Fortissimus Princeps Mauritius, quanto Zelo rem Christi cupiant promotam, tam luculentis alijs argumētis, tum Venerandæ hujus Synodi convocatione Orbi Christiano demonstrarunt. Nec aliud loquitur honorifica Nobilissimorum Dominorum Delegatorum eaque quotidiana in hac Synodo præsentia, quæ studium insigne veritatis cœlestis, & ex hac profluentis amabilis concordie in Ecclesijs Belgicis firmandæ: Me, Me, & vos, Patres & Fratres, quotquot vel ab exteris Regnis, Principatibus, Rebus publicis, vel à florentissimis harum regionum provincijs missi hic convenistis, me inquam, & vos exsuscito, exhortor, exstimulo: operam demus, hac operata occasione ut recte utamur, Dei gratiam precibus advocâdo, fratres dubitantes confirmando, errantes in viam reducendo, quæstiones inutiles præscindendo, denique meditando, dicendo, sanciendo, quæ ad veram Dei agnitionem mentibus, ad verum Dei cultum cordibus ingenerandum, omnium sanctorum consensu judicantur esse utilia. Postulant hoc à nobis fratres in terris, postulat Deus in cœlis. *Propter fratres & propinquos meos loquar nunc pacem in te*, ait Rex noster. Sensus est. Dicam & faciam quæ Hierosolymæ bene cedant, nullus dubitans, pacem hujus urbis redundaturam in fratres & amicos, hoc est, in reliquas urbes, in quibus habitant fratres & cognati nostri, ejusdem sanguinis, fidei & religionis socij.

Non sum vates, Auditores. Ita tamen voveo: Pacem Ecclesiæ Belgicæ plurimarum Ecclesiarum aliarum pacem futuram: Firmata orthodoxia in
Belgio

Belgio eandem in pluribus alijs locis caput exerturam. Itaque propter fratres, propter amicos, in orbe terrarum dispersos, enitamus, ut veritas & concordia in omnibus Belgij locis se mutuo amplectentur, quandoquidem in unius Ecclesiæ salute tot Ecclesiarum salus inclusa est. Atque esto, fratres in terris hanc operam & curam à nobis non postulare, postulat tamē eam à nobis habitans in cœlis Deus. Psaltem audite: *Propter domum Iehovæ Dei nostri, procurabo bonum tibi.* Tu sancte Deus, inquit vates, dignatus nos es hac gratia, ut præteritis tot gentibus nos tibi in peculium selegeris, & inter nos domiciliū quodammodo præsentis tuæ gratiæ fixeris. Video igitur, quid à me gratitudo exigat, hoc videlicet, ut quicquid ad domus hujus ornatum, quicquid ad Domini Domus hujus laudem pertinet, id omni studio procurem. Et vero procurabo. Avertite, Auditores, mentem ab Hierosolyma, convertite eandem in Belgium. In clarissima Evangelij luce se Deus Belgio patefecit, ministerio Sanctorum Martyrum & Clarissimorum Theologorum, quorum animæ sunt in fasciculo viventium. Habitavit hic gratiose per spiritum, verbum & sacramenta, possumusque paucis immutatis de Belgio quoque dicere, quod olim Judææ accinebatur: Non fecit taliter pluribus alijs nationibus, & judicia sua tam clare non manifestavit eis. Agnoscimus impenfam gratiam? Agnoscamus & debitam gratiæ gratitudinem. Igitur propter gloriam domus Dei, imo vero propter gloriam ipsius Dei curam in eo omnem locemus, ut in vera pietate instituantur juniores, in eadem confirmentur seniores: Sic erit & manebit, ut olim super Hierosolymam Davidicam, ita super Ecclesiam Belgicam miseratio Patris, benedictio Filij, & gratia Spiritus Sancti. Habetis, Auditores, brevem & succinctam Psalmi centesimi vigesimi secundi enarrationem. Documenta pauca sunt sed illustria, de summo hominis gaudio, voto, studio. Gaudium in orthodoxæ Ecclesiæ flore, votum in continuato floris honore, studium in conservando perpetuo eius virore occupatur. Agite ergo, Patres & Fratres, hunc Dei virum ad imitandum nobis proponamus: gaudia mundi, vota mundi, studia mundi, mundo immundo relinquamus. Gaudium Davidis, votum Davidis, studium Davidis, sit nostrum gaudium, votū, studium, in hoc præsertim tempore, quo ad deliberationes quam Deo gratas, tam Diabolo & ministris eius invisas quotidie cōvenimus. Confirmo vobis, si non defuerimus Ecclesiæ nostra cura, Deum non defuturum nobis sua gratia: si dictis factis & consilijs veritatis ac pacis glorificaverimus Deū in hac Synodo, ipsum vicissim nos glorificaturū in magna & illustri illa Synodo, quando amabilis ille Sanctorum Patriarcharum, Regum, Prophetarum, Apostolorum, omniumque credentium chorus in amœnissimis Dordrechtī cœlestis spacijs conveniet, & post primam contemplationem æternæ gloriæ, post primum gustum æterni gaudij exultabundus canet: Lætatus sum, lætatus sum super his, quæ à Domino Iesu nobis dicta sunt: Ite in domum Patris mei à seculis vobis paratam: Quæ concupivimus in terra, ea sentimus in cœlo, plenam Dei agnitionem in mente, perfectum Dei & proximi amorem in corde: De quibus mortales audivimus, ea immortales facti videmus, Patrem in Filio, Filium in Patre, Sp. S. in utroque, lucem in luce, vitam in vita, gaudium in gaudio, gloriam in gloria: luce irradiati & ipsi

æterna,

æterna, vita donati, & ipsi æterna, gaudio perfusi & ipsi æterno, gloria decorati & ipsi æterna. O atria domus Dei adamata! Quam dulce hic vivere; quam jucundum morari! In his atrijs stabimus, in his atrijs sedebimus, in his atrijs deambulabimus, glorificaturi Patrem, qui pro nobis dedit Filium suum, glorificaturi Filium, qui pro nobis dedit vitam suam, glorificaturi Spiritum S. qui spei nostræ & salutis indubitatum fuit pignus. Omnes cæli pleni sint gloria Creatoris Patris, gloria Redemptoris Filij, gloria Sanctificatoris Sp.S. in æternitatum æternitates. Amen, Amen.

P R E C A T I O.

Æterne, vere, vive Deus, qui te patefecisti immensa bonitate, misso Filio & effuso Sp.S. in Apostolos, Gratias tibi agimus, quod nos non tantum ad brevem usuram lucis huius vitæ ex parentibus nostris nasci, sed etiam ad spem beatæ immortalitatis Sp. S. renasci volueris. Imprimis glorificamus nomen tuum, quod hanc nobis gratiam largiris, ut sub umbra alarum tuarum in celebri hac urbe quotidie convenire, & de tranquillandis Ecclesijs afflictis consultare possimus. Rogamus te, Sancte Deus, rege, gubernare, dirige Sp.S tuo quotquot hic adsumus, ut puris & defecatis animis hæc subsellia occupemus, & quasi in oculis tuis Sedentes, ea cogitemus, dicamus; faciamus, statuamus, quæ ad firmandam in verbo tuo revelatam veritatem, ad eliminandam exosam tibi falsitatem, adeoque ad amplificandam nominis tui venerandi laudem unice spectant.

Dirige oculo gratia, defende manu potentia tue, Illustres fæderati Belgij Ordines: ut quod agunt, du agant, & qui nunc sunt etiam post mortem audiant, sincera Religionis in Ecclesia & Iustitiæ in Rep. constantes patroni. Tuere ut pupillam oculi tui, charum cælo & terræ caput Jll. & Fortiss. Mauritium Principem Auraicum, cohibe manus sanguinariorum, ne animam turturis tui unquam attingant: Benedic Illustrib. Provinciarum singularum Ordinib. ad hanc Synodum delegatis: Prætori, item Consuli, Senatui, Civibus Reip. denique inclytæ huic urbi Dordrecht, quæ Synodi hujus membris tam grata præbet hospitia, largire hanc gratiam, ut quemadmodum olim Sancti Hierosolymam vel prætereuntes vel ingredientiæ caneant; Sit pax in muris tuis, & tranquillitas in palatijs tuis; ita quotquot boni deinceps Dordrechtum vel prætervehentur, vel ingredientur, ijs eam vocibus saluent, quæ porta novæ insculptæ leguntur:

*O flos nobilis urbium,
Semper te bona pax amet,
Et te semper amantibus
Cedant omnia recte.*

Renova ut aquile, annos Serenissimi & Potentissimi Regis magnæ Britannia: Conserva in flore & honore Ocellum Germaniæ, Fridericum V. Electorem, Comitem Palatinum, Ducem Bavarie: Literatissimū item Principem Mauritium, Hassiæ Landgravium, & florentissimas Resp. Helvetiam, Genevenses, Bremenses, Embdanam.

Illumina etiam, cælestis Pater, mentes Fratrum nostrorum, qui fidei suæ confessionem huic Synodo examinandam offerunt, ut pari nobiscum studio quærant bonum Ecclesiæ Belgicæ, ut tot hominum conscientia quæ inter istos disputationum Theologicarum motus fluctuarunt, vel tandem tranquillentur. Denique, da, ut quotquot in hac Synodo concordibus animis sumus congregati, in beata & optata illa Synodo læti rursus jungamur, te benignum Patrem cum Filio & Sp.S. æternum laudaturi, celebraturi.

I V D I C I A
THEOLOGORVM
EXTERORVM,

DE

Quinque Controversiis Remonstran-
tium Articulis,

SYNODO DORDRECHTANÆ
exhibita.

Anno MDCXIX.

THE
MUSEUM OF THE
MUSEUM OF THE
MUSEUM OF THE

THE MUSEUM OF THE
MUSEUM OF THE

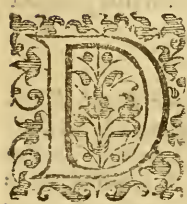
THE MUSEUM OF THE
MUSEUM OF THE

THEOLOGORVM MAGNÆ BRITANNIÆ SENTENTIA, De primo Articulo:

nempe de { *Electiōe,*
 Reprobatione,

I. De Electiōe Thefes { *Orthodoxæ, quas ponimus, &*
 confirmamus.
 Heterodoxæ, quas rejicimus, &
 refutamus.

ORTHODOXA THESIS I.

Decretum Electiōis, seu Prædestinationis ad salutem, est efficax voluntas Dei, qua pro suo beneplacito, ad demonstrationem suæ misericordiæ, salutem hominis lapsi intendit, eique media talia præparavit, quibus electos ad istum finem, efficaciter & infallibiliter perducere voluit.

Explicatio & Confirmatio,

Efficax decretum] Efficacem voluntatem appellamus hoc decretum electiōis: quia respicit non nudum ordinem ad vitam, relinquens hominem sic ordinatum in manu arbitrij sui, sicuti Adam fuit ad beatitudinem ordinatus, sed respicit atque decernit ipsum eventum ordinis. Est enim voluntas hæc cum potentia Dei conjuncta; Ephes. i. ii. Itai. xlvii. 14. *Dominus exercituum decrevit, & quis potest infirmare?* Psalm. cxiii. *Omnia, quæcunque voluit, fecit.* In quem locum vide Aug. Enchirid. Cap. 75. Rom. viii. 30. *Quos prædestinavit, glorificavit.* Ioh. vi. 39. *Hæc est voluntas ejus, qui misit me, ut nihil perdam ex eo, quod dedit mihi.* Et vers. 37. *Quicquid dat mihi Pater, venit ad me.*

Hujus voluntatis causam motivam non agnoscimus aliam, præter merum Dei beneplacitum. Rom. 9. 18. *Cuius vult miseretur.* Ephes. i. ii. *Prædestinari secundum propositum eius, qui omnia efficit secundum consilium voluntatis suæ,* Rom. 9. 11. *Nondum natis pueris, cum nihil fecissent boni aut mali, ut propositum Dei secundum electiōem maneret.* Agit autem hoc speciali modo Deus cum certis hominibus, ad relucientiam suæ misericordiæ, Rom. 9. 23. *Ut notas faceret divitias gloriæ suæ erga vasa misericordiæ; ipsidemque in lapsus statu consideratis, utpote à massa perditionis liberandis.* Eph. 14.

In ipſo (Chriſto) elegit nos. 1. Tim. 1. 15. Venit autem Chriſtus peccatores ſalvos facere.

Denique ne ab æterna intentione diſcreper operatio temporalis, qui efficaciter electos ad ſalutem deſtinavit, mediâ illis adminiſtrat prædictæ intentioni conſentanea; hoc eſt, ea quæ Deus novit fore illis de factò ſalutifera. 2. Tim. 1. 9. *Servavit nos vocatione ſancta. 2. Theſſal. 2. 13. Elegit vos Deus ad ſalutem in ſanctificatione Spiritus, & in fide veritatis; ad quod & vocavit vos per Evangelium noſtrum. Eph. 1. 4. Elegit nos ut Sancti ſimus & immaculati. Matth. 13. 11. Vobis datum eſt noſſe myſteria regni celorum.* Ex quibus Scripturæ oraculis conſtat Deum ex prævio electionis decreto illa omnia, nempe Evangelij cognitionem, vocationem, fidem, juſtificationem, ſanctificationem, perfeverantiam ſaluti deſtinatæ adipiſcendæ ſubordinaviſſe.

Ex multis Patrum dictis pauca delibemus. *Cum nos prædeſtinavit, opus ſuum præſcivit, qui nos ſanctos & immaculatos facit.*

Deo volenti ſalvum facere nullum hominum reſiſtit arbitrium. Sic enim velle aut nolle in volentis aut nolentis eſt poteſtate, ut divinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem.

Sic docet eos, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt, ſimul donans, & quod agant ſcire, & quod ſciunt agere.

Quamvis magna pars hominum ſalvantis gratiam aut repellat aut negligat, in electis tamen, & præſcitis, atque ab omnium generalitate diſcretis ſpecialis quedam cenſetur univerſitas, ut de toto Mundo totus Mundus liberatus videatur.

Eſt pars quedam generis humani quæ merito fidei divinitus inſpirata ad ſummam atque æternam ſalutem ſpecialibus beneficijs provehitur.

THESES II.

Chriftus eſt caput & fundamentum Electorum: adeoque omnia beneficia ſalutifera in Decreto Electionis præparata, non niſi propter Chriſtum, per Chriſtum & in Chriſto, conferuntur electis.

In perſonarum ſingularium electione æterna, Deus uno eodemque actu, & Chriſtum iſſidem caput assignat, ſimulque eos pro beneplacito ſuo membra Chriſti conſtituat: quo ex propoſito Deus eos, etiam ante temporaneam vocationem, ut Chriſto datos, ſic in eodem electos, ſibi que acceptos, intuetur. Ephel. 1. 3. *Benedixit nos in omni benedictione ſpiritali in Chriſto. verſ. 4. Elegit nos in ipſo. verſ. 7, In eo habemus redemptionem per ſanguinem eius, & remiſſionem peccatorum. verſ. 13. In eo obſignati ſumus. Quicquid electis intenditur ab æterno, quaſi concluſum tenetur in voluntate divina, nec nobis immediate communicatur, niſi propter Chriſtum, per Chriſtum & in Chriſto. Coloff. 11. 3. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. verſ. 7. Radicamur & ſuperædificamur in ipſo. verſ. 10. In ipſo completi ſumus.* Denique fons eſt, à quo omnes gratiæ ſalutaris rivuli ad nos emanant, Ioan. 1. 16. *De eius plenitudine omnes accepimus gratiam pro gratia. 2. Tim. 1. 9. Vocamur vocatione ſancta, ſecundum propoſitum (Dei) & gratiam quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu ante tempora ſecularia.*

Sicut prædeſtinatus eſt ille unus, ut caput noſtrum eſſet, ita multi prædeſtinati ſumus, ut membra eius eſſemus.

Vocat Deus prædeſtinatos multos filios ſuos, ut eos faciat membra prædeſtinati unicuique Filij ſui.

Poſt caſum hominis non niſi ad gratiam ſuam Deus voluit pertinere, ut homo accedat ad illum. Hanc gratiam poſuit in illo, in quo ſortem conſequuti ſumus prædeſtinati ſecundum propoſitum.

T H E S I S III.

Fides, perseverantia, omniaque gratiæ dona ad salutem perducentia, sunt fructus & effecta electionis.

Agnoscamus in nonnullis quædam dona gratiæ, quæ ad communem Dei providentiam supernaturalem sunt reducenda: sed ea dona, quæ habent infallibilem connexionem cum gloria, & operantur efficaciter ad ejus consecutionem (sicut facit fides justificans & perseverans) sunt æternæ electionis ipsissima effecta. Actor. 13. 48. *Crediderunt quotquot ordinati sunt ad vitam æternam.* Tit. 1. 1. *Fides Electorum Dei.* 1. Pet. 1. 5. *In Dei potentia custodimur per fidem in salutem.*

Per hanc Prædestinationem propositi Dei fideles sunt, qui præordinati sunt ad vitam æternam.

Prædestinatio Dei, quæ in bono est, gratiæ est preparatio. gratia vero est ipsius prædestinationis effectus. Quando ergo promisit Deus Abraham in semine eius fidem gentium, non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit. Promisit enim quod ipse facturus erat, non quod homines.

Nunquid dixit, Non ex operibus, sed ex credente? Prorsus etiam hoc abstulit homini, ut totum daret Deo.

Intelligamus vocationem, qua sunt electi, non qui eliguntur quia crediderunt, sed qui eliguntur, ut credant. Nam si propterea electi erant quoniam crediderunt, ipsi eum prius utique elegerant, credendo in eum, ut eligi mererentur.

Hæc dona Dei dantur electis secundum Dei propositum vocatis, in quibus est & incipere credere, & in fide ad hujus vitæ terminum perseverare.

Prosp. epist.
ad Aug.
Aug. de
Prædest.
Sanctor.
c. 10.

Ibid. cap. 16.

cap. 17.

Ibid.

T H E S I S IV.

Electionis decretum est definitum, inconditionatum, completum, irrevocabile, immutabile: ita ut electorum numerus nec augeri possit, nec minui.

In Prædestinatione media salutis non minus absolute decreta sunt, quam salus ipsa. Nam licet salus in executione pendeat ex conditionato usu mediorum, tamen Dei ad salutem eligentis voluntas non est conditionata, incompleta, aut mutabilis: quia absolute statuit dare electis vim & voluntatem implendi ipsas conditiones, scilicet resipiscentiæ, fidei, obedientiæ, & perseverantiæ. Dei enim prædestinantis decretum non in hanc formam concipitur, Ego Petrum, si contigerit eum credere, & perseverare, eligam ad vitam æternam: sed potius hoc modo, Ego eligo Petrum ad vitam æternam, quam ut infallibiliter consequatur, ego ei dabo fidem perseverantem. 2. Tim. 2. 19. *Firmum stat fundamentum Dei, Deus novit qui sunt sui.* Rom. 9. 11. *Ut secundum electionem propositum Dei maneret.* Rom. 11. 28. 29. *Secundum electionem dilecti. Sine penitentia enim dona & vocatio Dei.*

Hæc filiorum Dei adoptio, hæc gentium plenitudo præscita, & prædestinata in Christo, quæ ab initio usque in finem lapidibus vivis & electis edificatur. De his lapidibus nihil ejicitur, nihil minuitur, nihil rapitur.

Prosp. ad
Capit.
Gallor. resp.
8.

THESES HETERODOXÆ

D E

ELECTIONE,

quas rejicimus.

T H E S I S I.

Decretum, quo Deus statuit resipiscentes, & credentes perseveranter, in Christo, per Christum, & propter Christum salvare, totum esse & integrum decretum prædestinationis ad salutem.

Est quidem Decretum hoc annunciativum salutis omnibus ex æquo & indiscriminatim promulgandum, modumque præscribens, quo electi sunt ad salutem perducendi. At in hoc non explicatur tota fabrica prædestinationis divinæ in Sacris Scripturis descriptæ. Decretum quippe prædestinationis infert singulares quasdam personas prædestinatas, Deo notas ac ab alijs ipso electionis decreto segregatas, Matth. 20. 16. *Multi vocati, pauci electi.* Rom. 11. 5. *Reservatio secundum electionum.* 2 Tim. 2. 9. *Deus novit qui sunt sui.* Supra dictum vero decretum neminem de facto prædestinat, neminem segregat, neminem libro Vitæ inscribit; illo stante, poterunt nihilominus omnes mortales prorsus reprobari, poterit nulla in terris manere, nulla omnino fuisse, aut fore Dei Ecclesia: quo absurdo non modo vacillat decretum illud promissorium Matth. vlt. 20. *vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*: sed universa tollitur Scriptura, quæ necessario supponit Ecclesiam, cui & propter quam consignata est.

Denique, si non esset aliud, quam hoc Prædestinationis Decretum, Christus ipse non statueretur ex ullo decreto divino prævio caput Ecclesiæ certo futurum; utpote cui nulla infallibiliter assignentur membra: nec posset Christus dici infallibiliter ~~Deus~~ ut Rex, nisi ei dentur ex decreto divino positivo subditi certo extituri; cum tamen Scriptura non minus certum ac incondicionatum innuat Dei decretum de Christo capite ac Rege constituendo, quam de eodem incarnando, ac passuro. Ephes. 1. Enarrato redemptionis mysterio, præmissæ Christi passioni, resurrectioni, ascensioni, subjungit statim Apostolus vers. 22. (ut ex eodem decreto emanans) Et ipsum dedit caput super omnia Ecclesiæ, quæ est corpus ejus. Luc. 1. 33. *Regni eius non erit finis.* Act. 2. 36. *Dominum eum fecit Deus.*

Hæc Prædestinatio Sanctorum nihil aliud est, quam præscientia & preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur.

Aug. de Bo-
no Per-
sev. cap. 14.

T H E S I S I I.

Electionem singularium personarum peremptoriam, esse ex prævisione & consideratione fidei in Christum, & in eadem fide perseverantiæ, tanquam conditionis in eligendo prærequisitæ.

Prævisa fides, & perseverantia in fide, sequuntur decretum vocationis secundum propositum. At talis vocatio pender ab antecedaneo prædestinationis decreto, Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, hos & vocavit.* Act. 13. 48. *Crediderunt quotquot ordinati ad vitam æternam.*

Deus neminem prævidet ut in fide & sanctitate ad extremum usque halitum perseverantem, nisi quem voluntate antecedanca decrevit ita custodire, nisi quem operatione & protectione singulari à prædicta voluntate manante reapse per totum vitæ

curricu-

curriculum gubernat, & in via salutis conservat. Ioh. 10. 28. 29. *Oves meæ non peribunt in æternum, Nec rapiet eas quisquam è manu meâ. Nec quisquam potest rapere eas è manu Patris mei.* Matth. 24. 24. *Ut in errorem inducantur, si fieri posset, etiam electi.* Cum igitur perseverantia in fide fundetur in Electione Dei, electio non potest esse ex prærequisita conditione perseverantis fidei.

Porro Decretum conferendi gloriam & salutem perseveranter credentibus in exitu huius vitæ, ut præmium fidei, obedientiæque præstita, est actus iustitiæ, vel saltem fidelitatis aut veritatis. At juxta Scripturas electio est actus gratuitus, indebitus, graciosus, actus amoris & misericordiæ specialis, fundatus in mero beneplacito divino. Luc. 12. 32. *Complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Ephes. 1. 11. *Prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.*

Pari ratione ab electione excludenda est prævisâ fides, qua prævisâ opera. Æque scilicet dici poterit Deus elegisse sanctos propter conditionem sanctificationis annexam, ac credentes propter conditionem fidei. Neque enim obscurum est fidem hanc prævisâ penitus transire in naturam operis: quod apertius constat ex adjectâ conditione perseverantiæ, quæ certe nil aliud quam obedientiæ, sanctimoniam, ac bonorum operum segetem complectitur.

Denique data hac electione prævisionali, sequitur Christum prius à nobis electum, quam nos à Christo, contra illud Ioan. 15. 16. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Quod oraculum sæpe ab Augustino est inculcatum.

August. de præd. Sanct. cap. 19.

Electiorem, quam significat Dominus, dicens, Non vos me elegistis, sed ego vos elegi, nec ipsa fides præcedit. Non enim quia credidimus, sed ut credamus, elegit nos, ne priores eum elegisse dicamur.

Electiorem gratiæ nulla humana merita præcedunt: & fides, unde incipiunt omnia merita, donum Dei est, ne gratia non sit gratia, si aliquid eam, propter quod tribuitur, antevenit.

Prosp. ad Excerpt. Genevens. Resp. 1.

T H E S I S. III.

Fidem & perseverantiam in fide non esse fructus, sive effecta, electionis ad salutem.

Si Deus, qui solus dator est fidei perseverantis, priusquam fidem talem det, aut decernat dare, intelligat eam fore ipso facto recipienti salutiferam, tum proculdubio dat quoque illam ex animo & absoluta intentione, ut sit salutifera. At sic dare est dare ex prævia intentione servandi infallibiliter: quod idem est atque dare ex decreto electionis. Fides igitur perseverans est fructus huius Decreti, vel gratia specialis in hoc Decreto præparata. Vnde appellatur fides electorum Dei. Tit. 1. 1. Ephes. 1. 5. *Prædestinati sumus in adoptionem filiorum.* Atqui in actualem statum hujus filiationis admittimur per fidem. Ioan. 1. 22. *Dedit ijs potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.* Ergo Fides ipsa emergit ex Prædestinatione.

T H E S I S. IV.

Electionem ad salutem non esse unicam, sed aliam indefinitam, aliam definitam; atque hanc vel incompletam, revocabilem, mutabilem; vel completam, irrevocabilem, immutabilem.

Tametsi divinæ electionis varij sunt actus assignabiles ratione variorum objectorum, finis scilicet & mediorum, Scriptura tamen nusquam meminit vel diversorum graduum, vel specierum, electionis. Nam electio est quædam infallibilis ordinatio singularium personarum ad salutem, in mente ac voluntate divina. Indefinita igitur

igitur quæ fingitur electio, non est vera electio: quia nullam singularem personam ordinat ad salutem: sed tantum modum perveniendi ad salutem promiscue omnibus ostendit, & præscribit.

Præterea, cum electio unico actu perficiatur, ac ex natura rei sit in eorum numero, quæ non per incrementa gradatim succrescunt, ut, sanctificatio, mortificatio, &c. sed quæ (ut loquuntur) in indivisibili consistunt, ut justificatio, sive à peccatis absolutio; certe fingi non potest intentionis aut remissionis capax, adeoque complementum successivum nullo modo admittit, ut hodie incompleta, cras completa censeatur. Multo minus poterit manca hæc semi-electio pro Electione haberi; quæ nempe non ordinat ad salutem infallibiliter, sed solummodo disponit per qualitatem aut actum contingentem, quæ cum vita æterna connexionem necessariam (ex eorum sententia) non habet.

Denique quæ revocabilis & mutabilis statuitur, non est veri nominis electio. Si quidem electio denotat propositum firmum, & consilium immutabile Dei; electos ad beatitudinem ordinantis. Hebr. vi. 17. *ὁ ἀμετάβητος τῆς βουλῆς. Deus ostendit pollicitationis hereditibus immutabilitatem consilij sui.*

Prædestinationem duo sequuntur, suppletio auxilij ad consequendum finem, & finis consecutio.

Qui dispensationes Dei ex liberi arbitrij vult mutabilitate variari, proficitur sibi scrutabilia judicia Dei.

THESIS V.

Objectum electionis peremptoriæ & completæ esse hominem non nisi in exitu hujus vitæ consideratum.

In ipso exitu hujus vitæ fidelis consideratur, non ut eligendus, sed ut introducendus in regnum paratum ei ante jacta mundi fundamenta, 2. Tim. iv. 7. *Cursum consummavi. Quod superest, reposita est mihi corona, quam reddet mihi in illa die Dominus justus judex.* Non dixit Apostolus, quod superest, jam eligeret me Deus ad coronam vitæ æternæ, sed jam illam reddet.

Porro, si Electio inciperet ab exitu tantum hujus vitæ, ratio Prædestinationis sive electionis, nihil omnino posset conferre fidelibus ad cursum suum in fide ac pietate consummandum. At Prædestinatio tam ad media in via, quam ad finem in vitæ termino se extendit, ac per infallibilia media ad præstitutum scopum electos quasi transmittit. Rom. viii. 30. *Quos prædestinavit, hos vocavit; quos vocavit, hos justificavit; quos justificavit, hos glorificavit.* Quod si objectum electionis completæ esset homo in extremo vitæ momento positus, ea omnia invertenda essent hoc modo, Quos vocavit, hos justificabit; quos justificavit, hos (in futuro) prædestinabit.

Porro 2. Tim. i. 9. *Vocati sumus vocatione sancta ex Dei proposito & gratia, que data est nobis in Iesu Christo ante tempora secularia.* Propositum hoc Dei cum sanctam vocationem præcedat, eique fundamentum præsternat, hominem certe considerat, ut firmæ secundum hoc propositum electionis subiectum, non in vitæ huius exitu positum, sed ante ipsius vitæ initia, imo ante tempora secularia ad completissimam electionem consilio divino destinatum. Nec poterit quidem ulla figi electio definita ad gratiam efficacem, ad fidem, ad adoptionem (Ephes. i. 5. &c.) si hæc considerentur ut pendula: nec perfitura erit à Deo futura electi perseverantia, sed præviisa tantum in homine eligendo. Adeoque hic actus Dei erit tantummodo subsequens approbatio, qualis etiam ab homine futurorum nescio præstari poterit, non prævia & operosa electio, qualem omnem electionem esse ratio ipsa & vis nominis cogit.

Denique Ioan. x. 16. Gentes nondum vocatas, multo magis nondum in finali perseverantia constitutas Christus oves suas appellat, nempe prævio integræ & completæ electionis signaculo segregatas.

Qui facit oves homines, ipse ad obedientiam pietatis humanas liberat voluntates: sed quare istos

Aquin.
Quæst. disp.
de Prædest.
Art. 1.
Prosp. ad
cap. Gall.
Resp. 3.

Aug. contra
Epistolam
Pelag. l. 4. c. 6

istos homines oves facit, apud quem non est acceptio personarum? O homo! quis tu es &c. Vos dicitis, ex futuris operibus, quæ Deus illum facturum esse præciebat, Iacob fuisse dilectum; atque ita contradicitis Apostolo dicenti, Non ex operibus: quasi non posset dicere, non ex præsentibus, sed ex futuris operibus.

Ibid. lib. 2.
C. 7.

Electi sunt ante Mundi constitutionem ea prædestinatione, in qua Deus sua futura facta præscivit: electi sunt de Mundo ea vocatione, qua Deus id, quod prædestinavit, implevit.

Idem de
Præd. Sanct.
Cap. 17.

T H E S I S VI.

Nillum esse fructum, aut sensum suæ electionis à quoquam in hac vita perceptibilem, nisi conditionatum.

Adoptio filialis est fructus electionis proprius, genuinus, ac inseparabilis, estque ab electis in hac vita perceptibilis, hoc ipsorum cordibus revelante spiritu adoptionis. Gal. 4. 6. *Quoniam estis filij, misit Deus Spiritum filij in corda vestra clamantem Abba Pater. Quod si filius, hæres Dei.* Rom. 8. 15. &c. *Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater: Ipse enim Spiritus testimonium reddit Spiritui nostro, quod sumus filij Dei &c.* Ephes. 1. 14. *Signati estis spiritu promissionis Sancto, qui est arrhabo hereditatis nostræ.* Arrhabonem dicit hereditatis nostræ, certum indicium, nos nunquam exhæredandos, sed tandem istam hereditatem consequuturos. Rom. 5. 2. *Gloriamur sub spe gloriæ Dei, & vers. 5. spes hæc non confundit* (vel, pudefacit). Huic solidæ paci conscientiæ, gloriationi piorum, & spei infusæ, non subest falsum: quia & à Deo immittuntur electis, & eo sine eorum animis insiguntur, ut sint certa immutabilis electionis *πικνίσα*.

Fatemur electionem nostram à priori nobis non esse perceptibilem, sed proprii ejusdem effectus percipi possunt, & ab effectu proprio ad causam valet argumentatio. Fatemur insuper in ipsis Dei filijs certitudinem electionis suæ non adeo semper firmam & continuam manere, quin subinde per tentationes concutiat, ac ad tempus supprimatur; adeo ut non solum certitudinis gradus minuat, sed & ipsa electio, quoad electorum sensum & apprehensionem, videatur incerta & evanida.

Fatemur denique electos iustificatos, cum in gravia peccata incidunt, ipsidemque adherent, non modo hoc electionis suæ præsentis gustu privari, sed etiam magnam concipere formidinem contrarii, nempe iræ divinæ, vindictisquæ iustitiæ. Et merito: cum Sp. Sanctus non dignetur hanc cælestem & suavem solatii Mannam communicare conscientiæ contaminatæ ac in sordibus suis adhuc volutanti, sed solummodo animæ purgatorii ac fidei, pœnitentiæ, sanctitatisque studia exercenti: Animos autem fidelium expectatos, ac è sordibus resurgentes putamus denuo refici à Deo, ac subinde suavi vitæ æternæ, ante iacta mundi fundamenta illis præparatæ ac debito tempore infallibiliter conferendæ, sensu recreari. Sed de his aptius in §. Articulo.

Vir fidelis per fidem accepit, id quod est incertum alijs, & κατὰ τῆς ἐπαγγελίας, ipso promisso potitur.

Clemens
Alexandr.

Vt certum esset nos esse filios Dei, misit spiritum suum in corda nostra clamantem, Abba Pater.

Stromat.
Tertull. ad
Marc. Lib. 5.
Bernard. Epist. 107.

Iustus quis est, nisi, qui amanti se Deo vicem rependit amoris? quod non sit, nisi revelante spiritu per fidem homini æternum Dei propositum super sua salute futura: quæ sane revelatio non est aliud, quam infusio gratiæ Spirituali, per quam dum facta carnis mortificantur, homo ad regnum præparatur, quod caro & sanguis non possidet, simul accipiens in uno spiritu & unde se presumat amatum, & unde redamet, ne gratis amatus sit. (i. c. frustra.)

T H E S I S VII.

Parvulorum ante usum rationis morientium, nullam esse electionem.

Dato uno heterodoxo, cumulantur alia. Hoc scilicet ex eo emergit, quod in omni electione fidem, cui superfundetur, prævisam requirant: quæ certe in infantibus prævideri nequit. Nos autem contra demonstramus hæc esse ἀθεολογία.

Quorum datur in tempore introductio in vitam æternam, eorum proculdubio ante tempora sæcularia fuit electio ad vitam æternam. Alioquin numerus glorificatorum excederet numerum prædestinatorum. Arqui illud reciproce & adæquate popendum, *Quos prædestinavit, hos glorificavit*: Hos nempe, & non alios, ut habet August. de Præd. Sanctor. Cap. 27.

Scriptura supponit, aliquorum parvulorum nomina scripta esse in libro vitæ, eosque sistendos coram tribunali Dei. Apoc. xx. 12. ac admittendos in novam Hierusalem, Apoc. xxi. 27. Item, Luc. xviii. 16. *Talium est regnum celorum*. Porro qui ex mera gratia admittuntur in regnum celorum, illi gratuito beneplacito fuerunt ante electi ad regnum celorum. At quotquot ex infantibus cælum ingrediuntur, illis vita æterna charissima est per Iesum Christum, Rom. vi. 23. Ergo ad illud electi fuerunt in Christo.

Sin hic sit huius Theſeos sensus, Non esse electionem infantium, hoc est, inter infantes unius præ alio, quasi omnes promiscue salventur, certe nec ullis fundamentis nititur ipsa hypothesis; nec ea concessa, inde Thesis prædicta consequetur. Nam ad rationem electionis divinæ sive ponendam seu tollendam, circumstantia ætatis est quiddam impertinens, & nihil prorsus operatur. Fac igitur omnes infantes servari, ne uno quidem præterito, tamen, quia electio & præteritio respicit massam, non ætatem, licet non è numero infantium, tamen è communi massa hominum peccatorum segregati sunt: quod ad electionis rationem constituendam sufficit.

Effuderunt se divitiæ bonitatis Dei in ipsa quorundam primordia parvulorum, in quibus nec præcedens nec futura eligitur devotio.

Parvuli, nullas adhuc habentes voluntates, nullas proprias actiones, non sine Dei iudicio discernuntur: alij assumuntur heredes & alij transeunt debitores.

Parvulis quibus vult, etiam non volentibus neque currentibus subvenit, quos ante constitutionem mundi elegit in Christo.

T H E S I S VIII.

Beneplacitum Dei, quo ex multis conditionibus possibilibus, statuit solam fidem eligere, & acceptare in condicionem communicandæ salutis, esse illud solum, vel præcipuum beneplacitum de quo Scriptura loquitur: &, ex quo personæ singulares eliguntur.

Non negamus esse eiusmodi beneplacitum Dei in Evangelio patefactum, quo statuit fidem eligere in conditionem conferendæ salutis: id est, quo actualem salutis adeptionem, saltem respectu adultorum, ex fidei præcedentis conditione suspensam esse voluit. Atq; hic latus est ille salutarisq; nuncius, universis gentibus nomine Christi promulgandus. Sed hoc non est Decretum ipsum Electionis, appropriate sumptum, ac tantopere celebratum ab Apostolo. Nam illud decretum est prædicum, particulares personas ordinans ad salutem, non res, vel rerum connectionem in ordine ad salutem disponens. & ad ipsas creaturas terminatur, non ad qualitates. Ephes. i. 4. *Elegit nos. scil. homines*. Rom. viii. *Quos prædestinavit. nempe homines*. Matth. xx. *Pauci electi. nempe, homines*. At qualitas ipsa fidei hoc sensu non electa dicitur, sed electis præscripta & donata, ac ab æterno præparata. Nam est una ex primarijs spiritualibus benedictionibus, quas universas in Christo electi accipiunt. Ephes. i.

Postremo

Postremo, non recte affirmatur ex hoc beneplacito quo fides sola statuitur in condicionem communicandæ salutis, eligi homines singulares. Nam, eligi, est, præteritis alijs, ad vitam æternam destinari. At in prædicto decreto nulla singularis persona eligitur, nulla præteritur; sed omnes pari eademque conditione ad salutem ex æquo vocantur & designantur.

In sua, quæ falli mutarique non potest, præscientiâ, futura opera disponere, id omnino, nec aliud quicquam, est prædestinare.

Aug. de bono Persev.
Cap. 16.

II. DE REPROBATIONE.

THESIS ORTHODOXA I.

Reprobatio proprie dicta, seu non-electio, est æternum Dei decretum, quo statuit, proliberrima sua voluntate, quarundam personarum in Adamo lapsarum, non usque eo misereri, ut eas per Christum efficaciter eripiat è statu miseriæ, & infallibiliter ad beatitudinem perducatur.

Reprobationis actus proprios, qua Electioni opponitur, non alios esse putamus, quam negationem ejusdem gloriæ, ejusdemque gratiæ, quæ in electione filijs Dei præparantur. Præparantur autem illis in decreto electionis gloria, & gratia efficax, & ea intentione, ut sit efficax: id est, ut ad dictam gloriam per talem gratiam infallibiliter perveniant. Hujusmodi gratiam & gloriam, reprobatis præparari negamus.

Hanc non-electionem in liberrima Dei voluntate fundari dicimus, Rom. ix. 11. *Ut propositum Dei secundum electionem maneret, non ex operibus, sed ex vocante, dictum est, Iacobum dilexi, Esau autem odio habui:* i. e. non ita dilexi, ut per gratiam ad gloriam certo perducerem. Item vers. 15. & c. *Miserebor, cuius miserebor.* & c. *Cujus vult misereatur, & quem vult, indurat.* Et vers. 21. *An non habet potestatem signulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* Ioh. x. 26. *Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.*

Porro gloria cælestis nemini debetur, sed est χάρισμα Θεοῦ. Rom. 6. 21. *donum gratuitum Dei.* Ergo Deus pro liberrima sua voluntate potest quem vult eligere ad gloriam, & quem vult non eligere, seu præterire, idque sine omni injustitiâ, aut inclementiâ asperione, cum in gratuitis conferendis nullus supersit locus injustitiæ; nec ulla inclementia sit, nedum crudelitas, negare alicui, quod illi nullo modo debeatur; præsertim ubi maximum in persona oblata reperitur demeritum quod non modo beneficia gratuita non expectat, sed supplicia flagitat justissima: qualis est totus humani generis status, Deo electuro vel relicturo representatus. Quod autem hic de gloriæ donatione dictum; idem plane de gratiæ efficacis indulgentia dicendum.

Ecce misericordia, & judicium: misericordia in electione, judicium in eos, qui ex cæcati sunt. Aug. de præd. Sancto c. 6.

Qui non pertinent ad certissimum & felicissimum numerum Prædestinatorum, dimittuntur libero arbitrio. de Corrept. & gratia c. 13.

Qui Dei altiore judicio à perditionis massa non sunt gratia Prædestinationis discreti, ipsis non adhibentur dicta divina vel facta, per quæ possent credere, si audirent talia, vel viderent. de Bono persev. c. 14.

THESIS II.

Hæc non-electio, sive præteritio, non præsupponit in homine præterito aliquam qualitatem, vel conditionem aliam, quam quæ in electo reperta est, & quæ toti massæ corruptæ sit communis.

Deus ex misericordiâ eligens, invenit electum in massa corrupta, eadem miseria obrutum, qua cæteri, & ex sua præfenti conditione morti obnoxium. Rom. 9. 15. *Miserebor cuius miserebor.* Et vers. 23. *Ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ,*
quæ

quæ præparavit in gloriam. Versu autem 22. de reprobatis. *Volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam.* Ita objectis æqualibus propositis, Deus, cur quosdam liberarit, non omnes, cur hos potius, quam illos, rationem non petit ex ulla ipsorum inter se disparitate, sed tantum ex liberrimo suo beneplacito de manifestanda hinc ditissima gloria, illinc iustissima ira sua, cum facit hos, quales non erant, vasa misericordiar, illos, quales in proximo erant, vasa iræ. Ejus rei typus extat Ezechiel 16. ubi impuritas omnium naturalis describitur. vers. 4. Et Dei seligentis benignitas vers. 6. *Cum esses in sanguine tuo dixi tibi, vine, dixi, inquam, tibi:* reliquis nempe relictis in impuritate sua.

Aug. de Bon. Persev.

Cap. 8.

Aug. contr.

Iulianum

Lib. 5. Cap. 3.

Prosp. de

Vocat. gent.

Lib. 1. c. 17.

Qui liberatur, gratiam diligit; qui non liberatur, debitum agnoscat.

Quamvis omnes ex eadem massa perditionis & damnationis secundum duritiam cordis sui, quantum ad ipsos pertinet, thesaurizent sibi iram; Deus tamen inde alios per misericordem bonitatem adducit ad penitentiam, alios secundum iustum iudicium non adducit.

Ex nequissimis in ipso vitæ exitu gratia invenit quos adoptet, cum multi qui minus nocentes videantur, doni huius alieni sunt.

THESIS III.

Quando Deus salutiferum Evangelium quibusdam concedit nationibus, non hoc facit ex consideratione specialis alicuius dignitatis in ipsidem. Quando negat hoc beneficium alijs, est semper in illis concomitans indignitas, quibus negatur. Mera tamen voluntas Dei causa est, cur nolit hisce eam misericordiam exhibere, quam alijs non minus indignis pro suo beneplacito exhibuit.

Deut. 9. 4. *Ne dicas in corde tuo, Propter iustitiam meam introduxit me Dominus, ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas ista deleta sint nationes, &c.* vers. 5. *Et ut compleret verbum suum Dominus, quod sub iuramento pollicitus est Patribus tuis.*

Pari ratione semper invenit Deus ubique cur Evangelium non det prædicandum, vel datum auferat. Quibus autem indulget, non propter ipsorum iustitiam, vel minorem, quam alibi reperitur, improbitatem, id largitur quasi ex congruo; sed propter beneplacitum suum, & libertatem spiritus, qui spirat ubi vult, & quamdiu vult.

Si hoc voluntatum meritis voluerimus asseribere, ut malos neglexisse gratia, bonos autem elegisse videatur, resistet nobis innumerabilem causa populorum, quibus per tot sæcula celestis doctrinæ annuntiatio non coruscavit. Nec meliores fuisse eorum posteros possumus dicere, quibus scriptum est, Gentium populus, qui sedebat in tenebris, lucem vidit magnam.

Prosp. de
vocat. gent.
Lib. 1. c. 15.

THESIS IV.

Eorum quibus illuxit Evangelium nonnulli, etsi multis gratiæ donis imbuantur, libere tamen simulque infallibiliter in ea peccata, permitte Deo, incidunt, in quibus derelicti, atque in eisdem ad mortem perseverantes, iustæ damnationi se reddunt obnoxios.

Hos, etsi non Electos, percipere tamen multa gratiæ divine effecta, non negamus. Qualia sunt, quæ commemorantur Hebr. 6. 4. *Illuminatio, gustus doni celestis, Verbi, & virtutum futuri sæculi.* Quæ omnia vertunt sibi in gravius exitium; suo scilicet arbitrio relictæ, & secundum Decretum electionis in Christo minime fundati. Rom 11. 7. *Electio consequuta est, reliqui occalluerunt.*

Qui recedit à Christo, & alienus à gratia finit hanc vitam, propter postrema crimina morte afficitur. Quod quia Dei præscientiam nec latuit nec fessellit, sine dubio talem nunquam elegit, nunquam prædestinavit, & periturum, nunquam ab æterna morte discevit.

Aliqui gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt, nec perseverant; deserunt, & deseruntur; dimissi enim sunt libero arbitrio.

Prosp. ad
cap. Gall.
Resp.
Aug. de cor.
& grat. c. 13.

T H E S I S . V .

Deus neminem damnat, aut damnationi destinat, nisi ex consideratione peccati.

Deus bona gratiæ dispensat pro liberrima sua voluntate. Matth. 20. 15. *Annon licet mihi facere quod lubet de meo* : mala tamen pœne non decernit, nisi pro hominum prævio demerito, Rom. 3. 9. *Iudei & Græci omnes sub peccato sunt. vers. 19. Ut omne os obstruatur, & obnoxius fiat totus mundus Deo. Rom. 2. 9. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum.*

Porro damnatio est actus iustitiæ punitivæ. Culpam igitur præcedentem supponit.

Non prædestinatus perit infidelitate voluntaria, non coacta. Non casus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædestinatio Dei aut excitavit, aut suscit, aut impulit, sed prædestinavit iudicium suum, quo unicuique retribuitur est pro ut gessit.

Prosp. ad
cap. Gall.
sent. 14.
idem ad cap.
Gall. resp. 10.

T H E S E S H E T E R O D O X Æ.

T H E S I S I.

Decretum quo Deus ab æterno, & irrevocabiliter statuit, ex lapsu genere humano non nisi impenitentes & incredulos, in peccato & sub ira Dei relinquere, tanquam à Christo alienos, esse totum & integrum decretum Reprobationis.

Negatur, ob rationes allatas contra Thesin 3. heterodoxam de Electione. Hoc etiam decreto non continetur specialis Dei voluntas non miserendi cuius vult, in qua decretum Reprobationis, quatenus opponitur electioni, formaliter continetur. Adde, quod stante hoc decreto, fieri possit, ut nemo prætereatur, sed omnino omnes ad vitam æternam eligantur, & perducantur.

T H E S I S I I.

Reprobationem à salute, non esse unicam, sed aliam indefinitam, vel generalem : aliam, definitam, seu singularem. Esseque hanc, vel incompletam, revocabilem, mutabilem, vel completam, irrevocabilem, immutabilem.

Reprobatio, quæ est Electionis negatio, ponit immutabilem Dei voluntatem de non miseratione talis personæ præteritæ, quoad ipsam donationem vitæ æternæ. Hæc autem Dei voluntas non admittit mutabilitatem ullam, Isai. 46. 10. *Consilium meum stabit. Malach. 3. 6. Ego Deus, non mutor.* Vide etiam quæ supra diximus ad Thesin 4. orthodoxam & 4. heterodoxam de Electione.

Omnes adoptionis filij, priusquam mundus conderetur, electi fuerunt, in qua electione quicquid hominum in Christo præcognitum non est, nulla eidem ratione sociabitur.

Prosp. de
vocat. gent.
lib. 2. cap. 33.

T H E S I S I I I.

Neminem post lapsum mera Dei voluntate præteritum esse, sed reprobationem omnem singularem personarum factam esse secundum considerationem antecedentem infidelitatis, & in eadem perseverantiæ finalis.

Deum ab omni aeternitate præscire præteritos, ut morituros in sua infidelitate, certum est. Sed hanc prævisam infidelitatem, esse causam non-electionis, falsum est: quia omnes ad vnum homines prævidentur, ut perseveraturi in infidelitate, qui ad perseverantem fidem non eliguntur. Et, nemo prævidetur in infidelitate certo moriturus, nisi quem Deus in destinatione efficacis gratiæ, decreto antecedaneo præterivit. Ioan. 10. 16. *Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.* 1. Ioan. 2. 19. *Si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Apostolus præteritionem, seu non-electionem, arcessit à mera Dei voluntate. Ut constat ex locis citatis ad 1. Thesin Orthodoxam de Reprob. & ad Thesin 2. heterodoxam de Electione.

Denique si ponamus, neminem reprobari, nisi ob prævisam impenitentiam & incredulitatem finalem, nihil esset mysterij in decreto Reprobationis, nihil *αἰετοῦ* & impervestigabile. Contra illud Apostoli Rom. 11. 33. *O altitudo! &c.* Et illud Rom. 9. 20. *Quis es tu, o homo, qui ex adverso respondes Deo?*

Aug. Epist.
107.
ibidem.

Scimus gratiam non omnibus hominibus dari, & quibus datur, non solum secundum merita operum non dari, sed nec secundum merita voluntatis eorum, quibus datur.

Multi non salvantur: Non quod ipsi nolint, sed quia Deus non vult.

THESIS IV.

Neminem nisi in ipso mortis articulo considerari à Deo, ut reprobatum, præteritum, seu non-electum.

Manifestè falsa. Quia hujus præteritionis consequentia, ostenduntur erga præteritos etiam in hac vita. Qualia sunt, quæ in sacris litteris, occurrunt. Non vocari secundum propositum; permitti homines in suis vijs ambulare; corda dura non emolliri. Quibuscum Deus hoc modo agit, illos considerat, ut prius præteritos, seu non-electos: Rom. 9. *Deus Esau odio habuit; antequam quicquam boni vel mali fecisset.* Matth. 13. *Aliquibus non est datum nosse mysteria regni calorum. Quem vult, indurat. &c.*

Subscripserant.

Georgius Landaveus;

Ioannes Davenantius.

Samuel VVardus.

Thomas Goadus.

Gualterus Balcanquallus.

DE ARTICVLO PRIMO

*Distinctis propositionibus explicato, Iudicium
Theologorum Palatinorum.*

PROPOSITIO PRIMA.

DE

ELECTIONE.

Voluntas Dei de servandis fidelibus, in Fide ejusque obedientia ad finem perseverantibus, est totum decretum Prædestinationis ad vitam.

Collat. Hag. pag. 66. & seq. Epist. ad VValachr. pag. 323.

IUDICIUM.

Dubium non est, nec esse potest homini Christiano, quod Deus credentes, & in fide ad finem usque perseverantes servare velit, atque etiam immutabili consilio servare decreverit. Est hoc ipsius Christi essatum, qui voluntatem Patris sui & plenissime intellexit, & planissime nobis revelavit. Sic enim ille apud Ioann. Cap. 6.40. *Hæc est voluntas ejus, qui misit me. ut quisquis conspicit Filium, & credit in eum, habeat vitam eternam.* Et alibi, *Qui perseveraverit ad finem usque, is servabitur,* Matth. 24.13. Quod vero voluntas illa sit tota Dei voluntas de hominum salute in Evangelio patefacta, ut aliam nec quærere, nec asserere fas sit, id vero merito negatur ab ijs, qui sensus in Scriptura exercitiores habent. Certe actus complures alij voluntatis divinæ de nostra salute inibi nobis proponuntur, unico isto, ut ordine, sic operatione, priores. Est enim & hæc Dei voluntas, quod ex genere humano lapsio misereri quorundam ad salutem decrevit; quæ phrasi Scripturis usitatissima; Electio ad salutem vocatur. Marc. 13.20. Ioh. 13.17.18. Ephes. 1.4. Est præterea alia, quæ constituit electos redimendos dare Christo Mediatori, ejusque sanguine peccata ipsorum expiare. De qua ipse Christus Ioh. 17.6. *Patefeci nomen tuum hominibus quos dedisti mihi selectos ex mundo, tui erant, & mihi eos dedisti.* Et Apostol. Ephes. 1.4.7. *Elegit nos in Christo, in quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius.* Hæc etiam Dei voluntas revelatur nobis in Evangelio, quod electis suis Fidem in Christum gratificari decrevit, quam aliis negat; *Vobis*, inquit, Servator noster Matth. 13.11. *datum est nosse mysteria regni celorum: illis non est datum.* Et 11. 25.26. gratias agit Patri, quod pro *obdientia* sua, mysteria illa occultavit sapientibus, revelavit infantibus. Ex quibus planum est, voluntatem Dei de servandis fidelibus perseverantibus totum decretum Prædestinationis ad vitam nec esse; nec dici posse. Cæterum nec partem esse huius decreti liquido apparebit, si sententiam Remonstrantium, quam sanorum verborum formulis insidiosè occultant, cum explicatione Scripturæ contulerimus. Scriptura cum credentes perseverantes servatum iri pronunciat, ex æterno ac immutabili Dei consilio, credentes perseverantes intelligit consequenter; qui post sui Electionem, & ex gratia Electionis fide ac perseverantia donati credunt, perseverant: ut est Actor. 13.48. Rom. 8.29.30. Remonstrantes contra; credentes perseverantes fingunt antecedenter, qui crediderint & perseveraverint antequam æternæ salutis destinarentur à Deo. Quod nihil aliud est, quam pervertere seriem causarum salutis, & ex Prædestinatione facere Postdestinationem. Rursum, Scriptum decretum Dei de servandis credentibus perseverantibus, interpretatur definire & individualiter de certis personis, Petro, Iohanne, Paulo: sicut dicitur, *Crediderunt, quotquot*

erant ordinati ad vitam æternam. Act. 13. 48. *Quos præcognovit, hos prædestinavit*, Rom. 8. 29. *Non de omnibus vobis loquor, scio quos elegerim*, Ioh. 13. 17. 18. Remonstrantes contra, conceptu nimis Platonico, idem decretum indefinitum esse volunt, nullo personarum singularium intuitu, aut *περίωδον* circumscriptum, usque adeo, ut salva hac Dei electione condemnari universum genus humanum potuerit. Quare missa mutila hac, ambigua & falsa Prædestinationis definitione, nos plenam, planam ac certam aliam damus ex dictis Apostolicis, Rom. 8. 29. 30. Ephes. 1. 4. 5. 6. inque locum ejus substituiamus:

Voluntas Dei, quæ pro beneplacito suo statuit, quorundam ex genere humano lapsi misereri, eisdemque Christo filio suo servandos dare, fide in ipsum donare, atque ita justificare, sanctificare & glorificare, ad laudem gloriæ gratiæ suæ, est totum decretum Prædestinationis ad gratiam & gloriam.

PROPOSITIO SECVNDA.

Electio ad salutem non unica, sed ^a multiplex est; ^b indefinita & definita, ^c generalis & particularis sive singularis: & hæc iterum ^d incompleta, ^e non peremptoria, revocabilis, & completa, peremptoria, irrevocabilis: alia ^f item V. alia N. Testamenti.

- a. Declarat. exhibitâ.
- b. Remonstr. Geldri in Synod. Provinciali.
- c. Epist. ad Walachr, pag. 38. 39.
- d. Grevinch. pag. 133. & seq.
- e. Grevinch. pag. 137. & paret ex re ipsa.
- f. Theses Episcop. pag. 35. 38. & seq.

I V D I C I V M.

Nobis vero non varia aut multiplex, sed unica tantum est ad salutem Electio: sicut unica est Dei *ᾠθεσις*, unica *ᾠσγρωσις*, unica *ἰδοξία* Rom. 8. 28. 29. & 9. 11. 2 Tim. 1. 9. Ephes. 1. 5. quæ eandem salutem omnibus electis intendit, & eadem salutis media præordinavit ac præparavit Rom. 8. 29. 30. Ephes. 1. 4. 5. Hinc, quod Electionem attinet, eiusdem ordinis ac census apud Deum sunt omnes electi, Ioh. 10. 16. & 11. 52. omnes sunt primogeniti in cælis conscripti, eandem panegyrim & Ecclesiam constituentes, Heb. 12. 22. Facessant ergo portenta illa novorum terminorum, quibus nova & falsa doctrina in Ecclesiam invehitur.

Electio indefinita, & generalis nulla est, nisi conceptu humano; electio Dei tantum circa personas singulares occupatur. *Nam quos præcognovit, hos prædestinavit*, Rom. 8. 29. *Novit Dominus suos* sigillatim 2. Tim. 11. 19. & *vocat eos nominatim* Ioh. 10. 3.

Nec est electio incompleta, sed completa ratione finis & mediolorum. *Nam benedixit nobis Deus omni benedictione spiritali in Christo*, Ephes. 1. 3. *Et quos præcognovit, hos prædestinavit, vocavit, justificavit, glorificavit*, Rom. 8. 29. 30.

Non etiam revocabilis aut non-peremptoria, si terminum forenssem ad sublimia hæc Dei mysteria transferre libeat. Quia *solidum stat Dei fundamentum*, de nostra salute, 2. Tim. 11. 19. & *dona Dei, ejusque vocatio*, quæ est *κατὰ ᾠθεσιν, ἀμετάλητος* sunt, Rom. 11. 29.

Denique non alia V. alia N. Testamenti statuenda aut dicenda est electio, quandoquidem eadem utrobique salutis ratio obtinet, tum quoad fontem salutis, qui gratuita Dei electione continetur, tum quoad omnia eius media præcise necessaria. Quare dictis & exemplis V. T. cum primis firmatur, & illustratur hoc caput doctrinæ Rom. 9.

Explosa igitur Electio[n]is ad salutem multiplicitate ac varietate, unicam, certam, sibi que conformem in V. ac N. T. Electio[n]em κατ' ἀνθρώπων constituimus.

PROPOSITIO TERTIA.

Causa Electio[n]is est beneplacitum Dei, quo ex multis conditionibus possibilibus placuit ipsi Fidem eligere in conditionem communicandæ salutis.

Grevinch. pag. 105. 106. Epist. ad VValach. pag. 38. 39.

I V D I C I V M.

Beneplacitum Dei, prout in Decreto Electio[n]is strictius sumitur, non est electio Fidei in conditionem communicandæ salutis. Fides enim non eligitur, sed eligendo præparatur, ac tandem datur: sicut Christus eam dari docet ex Patris *Edoniz* Matth. 11. 25. 26. Neque etiam fertur in objectum indefinitum, vagum. Nam Scriptura circa personas singulares ex Dei misericordia servandas, eam docet occupari, Ephes. 1. 5. 9. Est vero beneplacitum secundum Scripturam, liberrimus ac benevolentissimus actus divinæ voluntatis, quo hominum præ illis misereri voluit ad salutem, his præ illis Christum Mediatorem, ac fidem in ipsum gratificari. Cujus interpretationis Christus Matth. 11. 25. 26. & 13. 11. & 20. 15. & Paulus Rom. 9. 15. 16. 18. Ephes. 1. 5. 9. præcipui nobis magistri sunt. Proinde optinio jure thesi heterodoxæ orthodoxam hanc opponimus.

Causa electio[n]is est beneplacitum Dei, quo nemini quicquam debens; liberrima voluntate ac gratia hujus præ illo misereri, in Christo servandi; hunc præ illo in fide & sanctitate ad salutem donare decrevit.

PROPOSITIO QUARTA.

Causa sine qua non electio[n]is, sive prærequisita ejus conditio, est Fides, nec non Fidei obedientia, & in utraque perseverantia.

Coll. Hag. pag. 66. & seq. Thesib. & Declarat. exhibitis.

I V D I C I V M.

Non contendimus nunc de eo, an Remonstrantes Fidem faciant causam propriè dictam Electio[n]is, sive meritoriam, sive instrumentalem, uti quidem facere multis videntur. Satis nobis est, quod causam, sine qua non, sive conditionem in objecto eligibili prærequisitam esse aperte & constanter profitentur. Quæ sententia verbis licet emollita, non magis quam altera illa cum veritate Scripturæ potest conciliari. Ea siquidem fidem, obedientiam, perseverantiam, ut effecta, Electio[n]i subordinat, non substernit ut antecedancas conditiones.

Fidem; Actor. 13. 48. *Crediderunt quotquot ordinati erant ad vitam æternam*; hoc est, præordinati, prædestinati, ut rectè exponit Chrysostomus. Eodem sensu veterem Ecclesiam vocem *Ordinati*, accepisse testis est versio vulgata, quæ habet *praordinati*. Sic Ephes. 1. 5. prædestinati dicimur εἰς ὑιοθεσίαν. ὑιοθεσία autem per fidem obtinetur Ioh. 1. 12. Denique vocatio efficax, quæ Fidei donatio est, non modo sequitur Electio[n]em, sed etiam ut fructus ex ea dependet. Rom. 8. 29. 30. & 11. 25.

Obedientiam; quia electi sumus in Christo, ut essemus sancti & inculpati in charitate Ephes. 1. 4. Et quos pro suis novit Deus, ij *περὶ γνώσεως* hujus efficacia discendunt ab omni injulitia, studioque bonorum operum Electionem pariter ac vocationem suam firmam reddunt, ut est 2. Tim. 11. 19. 2. Pet. 1. 20.

Perseverantiam: nam quos præcognovit, prædestinavit, hos vocavit, justificavit, glorificavit, ut nihil eos separare possit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu, Rom. 8. 29. 30. 39. & qui in electis cœpit bonum opus, idem perficit in diem usque I. Christi. Phil. 1. 6.

Quæ cum ita sint, rejecta thesi falsa, veram hanc antithesin ex Scripturis statuimus & stabilimus:

Fides in Christum, obedientia fidei, & in utraque perseverantia, fructus & effectus sunt Electionis, Electorum proprii.

PROPOSITIO QUINTA.

Electio immutabilis non est, ut quæ ipsorum electorum apostasia interrumpi & abrumpi potest.

Grevinch. pag. 127. Episcop. in Thesib. pag. 65. & alij passim.

I V D I C I V M.

Electio Dei prorsus immutabilis est, tum ad gloriam, tanquam finem, quia dabitur regnum ijs, quibus paratum est Matth. 20. 23. tum ad gratiam ut medium, quia quos præcognovit, prædestinavit, eosdem, non alios, vocavit, justificavit. Unde & dona Dei *ἀμετάκλητα*. Rom. 11. 29. & fons eorum æterna electio, solidum Dei fundamentum vocatur. 2. Tim. 11. 19. Lapsus & defectus Sanctorum haudquaquam interrumpunt, aut abrumpunt ipsorum Electionem. Nec enim ipsi Deum, sed Deus ipsos elegit, Ioh. 15. 16. perpetua dilectione gratis complectendos, Jerem. 31. Ideoque vel stantes confirmat, ne labantur; vel labantes sustentat, ne collidantur, vel lapsos erigit, ne perpetuo succumbant: omnes autem virtutis suæ præsidio ad salutem custodit. E quibus hanc antithesin efformamus falsæ thesi oppositam:

Electio ad salutem immutabilis est: nec defectibus aut lapsibus electorum, etiam gravioribus interrumpitur, aut abrumpitur.

PROPOSITIO SEXTA.

Sensus ac certitudo Electionis nulla est in hac vita.

Grevinch. pag. 138. Et patet ex re ipsa.

I V D I C I V M.

Sensum & certitudinem Electionis in hac vita negare, est ipsam Electionem electis in hac vita reddere inutilem, quin imo eam abolere, tum quoad gratiam, tum etiam quoad gloriam; cujus hic initia præsentiscunt electi. Scripturæ aliud iudicium est, quæ utrumque fructum, sensum videlicet ac certitudinem etiam in hac vita, vendicat electis vocatis; gradu licet dispari. *Sensum*: nam ex fonte Electionis in ipsos derivat solatium contra peccatum Rom. 8. 33. *Quis intentabit crimina adversus electos Dei?* contra infirmitatem fidei. 2. Tim. 11. 19. *Solidum stat Dei fundamentum.* irem, gaudium supra mundum & mundana omnia. Luc. 10. 20. *Gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in calis.* Tripudium quoque contra omnes hostes, Rom. 8. 35. *Quis nos separabit à caritate Christi?* &c. *Certitudinem*: quia per

per Fidem noverunt Electionem suam à Deo, ut est 1. Thess. 1. 4. & studio bonorum operum eandem firmam efficiunt in cordibus suis. 2. Pet. 1. 10. Nec enim Spiritum mundi accipiunt, sed Spiritum ex Deo, ut sciant, quæ Deus æterna electione ipsis sit gratificatus: 1. Cor. 11. 12. Quare Thesi illam ut impiam, nec minus in Deum eligentem, quam in ipsos electos injuriam damnamus & explodimus: contra stabilimus doctrinam veram & salutarem hac Antithesi:

Sensus ac certitudo electionis, non minus quam vocationis, aut justificationis, electis etiam in hac vita constar.

DE REPROBATIONE.

PROPOSITIO PRIMA.

Voluntas Dei de infidelibus perseverantibus sub ira relinquendis, & æternum condemnandis, est totum decretum Reprobationis ad mortem.

Coll. Hag. pag. 66. & seq.

Epist. ad V. Valach pag. 32. 33.

I N D I C I U M.

Contrariorum eadem ratio, eadem scientia est. Ex ijs igitur, quæ de Electione supra dicta sunt, de opposita Reprobatione, eiusque descriptione, quid statuendum videatur, haud difficile est pronunciare. Summa huc redit: Nec actus omnes Dei reprobantis hic notari, ut totum Reprobationis decretum dici queat: Nec qui norantur, ita explicari, ut decreti huius veritas possit agnosci. Extra controversiam est, quod Deus velit infideles, & in infidelitate contumaces sub ira relinquere, ac æternum damnare. Est hæc vox ipsius Christi apud Ioh. 3. 18. 36. *Qui non credit, jam condemnatus est, & ira Dei manet super eum:* item apud Marc. 16. 16. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Sed præter actum illum Dei, incredulos ad mortem destinantis, alij plures in Scriptura exprimuntur, hic autem omittuntur. Verbi gr. Quod quorundam noluit misereri ad salutem, Rom. 9. 16, 18. Quod non omnes dederit redimendos Filio suo, quemadmodum ipse testatur, Ioh. 17. 9. *Non pro mundo rogo, sed pro ijs rogo, quos dedisti mihi, quia tui sunt.* item, Quod non omnibus fidem in Christum gratificari statuerit, quæ tamen ex ipsius solum donatione obtinetur, ut est Matt h. 13. 11. *Illis non est datum:* imò, quod multis ne externæ quidem vocationis gratiam indulgere decreverit, quos finit incedere in vijs suis. Actor. 14. 16. Præterea utut verbis Scripturæ hic utantur, à sensu tamen ejus ac veritate longe deviant. Scriptura infideles, hoc est, contumaces gratiæ Evangelicæ contemtores eos vocat, qui post sui reprobationem gratiam Evangelij rejiciunt, contemnunt: sicut dicitur, *Electi affecuti sunt, reliqui, reprobi, occalluerunt: dedit enim eis Deus Spiritum soporis.* Rom. 11. 7. 8. Remonstrantes autem eos intelligunt, qui jam ante sui reprobationem, respuere gratiam Evangelicam, eoque reprobationem illam apud Deum promeruerunt. Scriptura Reprobationem factam docet circa personas singulares, Esavum, Pharaonem. Rom. 9. 11. 17. Iudam. Ioh. 17. 12. Quod & Christus indicat his verbis Ioh. 13. 17, 18. *Non de omnibus vobis loquor, Scio, quos elegerim:* & Cap. 10. 26. *Vos non estis ex ovibus meis.* Contra, Remonstrantes indefinitum, vagum, ac generale decretum somniant, à conditione ac determinatione personarum singularium seclusum. Quamobrem missa mutila illa, falsa ac ambigua Reprobationis descriptione, veram & perfectam hanc damus ex Scriptura.

Voluntas Dei, qua pro beneplacito suo statuit quorundam ex genere humano lapso non misereri in Christo, sed eos in peccatis relinquere, & tandem propter illa damnare, ad declarationem iustitiæ suæ, est totum Decretum Reprobationis ad mortem.

P R O P O S I T I O S E C U N D A.

Reprobatio non unica, sed multiplex est, indefinita & definita, generalis & particularis sive singularis: & hæc iterum incompleta, non peremptoria, revocabilis, & completa, peremptoria, irrevocabilis; alia item V. alia N. Testamenti.

Plana hæc sunt ex allegatis ad Propositum II. de Electione.

I V D I C I V M.

Vt unicam Electionem ad vitam supra docuimus ex Scriptura, ita unicam ad mortem Reprobationem eadem magistra agnoscimus, profiteamur. Vno eodemque odio averſatur Deus omnes reprobos, Rom. 9. 12. 13. uno eodemque decreto omnes præscripsit ad damnationem Iud. 4. eundem etiam ignem æternum omnibus præparavit. Matth. 25. 42. Ideoque omnibus reprobis commune est, quod hypocritis Christi nomen aliquando professis dicitur Matth. 7. 23. *Nunquam novi vos*: & quod Christus ait Iudæis Ioh. 10. 26. *Vos non estis ex ovibus meis*. Corruunt ergo uno velut concisa ictu omnes novarum distinctionum captiones, quibus irretire simplices, & eludere manifestissima Scripturæ testimonia consueverunt.

Nulla est Reprobatio indefinita, generalis; quia decretum Dei est de personis singularibus. Jam olim ad damnationem præscriptis, Esauo, Pharaone, Iuda, Iud. 4. Rom. 9. 11. 17. Ioh. 17. 12.

Nulla item Reprobatio incompleta: siquidem Deus immutabili decreto Reprobos non minus in præparatione salutaris gratiæ, quam in destinatione cœlestis gloriæ præterijt, Rom. 9. 18. & 11. 7. 8. Iud. vers. 4.

Nec est Reprobatio revocabilis, aut non peremptoria; quia firmum manet Dei propositum, non minus κατ' ἀποδοκίαν, quàm κατ' ἐκλογὴν, tam circa Esavum, quam circa Iacobum Rom. 9. 11.

Denique non alia ejus ratio in N. T. quam olim fuit in V. quod vel sola Pauli disputatione, quæ est Rom. 9. evincitur: ubi dictis & exemplis V. T. Reprobationem confirmat, & transitu ab hypothese ad thesin illustrat.

Rejicimus igitur propositionem secundam Reimonsantium de Reprobatione, hujusque unitatem ac conformitatem in utroque Testamento cum Scriptura agnoscimus, & ex ea profiteamur.

P R O P O S I T I O T E R T I A.

Causa Reprobationis meritoria est infidelitas adversus Euangelium, & perseverantia in ea.

Theſi exhibita VII. & addita ejus Declarat.

I V D I C I V M.

Causam damnationis meritoriam proprie dictam esse infidelitatem & contumaciam adversus Euangelium, clarum est ex verbis Christi Ioh. 3. 18. Marc. 16. 16. supra allegatis, & apud nos in confesso: Reprobationis autem causa meritoria salva veritate Scripturæ dici nequit. Nam cur alijs detur fides, alijs non detur, Christus ad ὁδοιάν Patris Matth. 13. v. 11, Paulus ad liberrimam ejus voluntatem refert, qua aliorum miseretur, dando ipsis fidem, alios indurat eam negando. Rom. 9. 18. Ioh. 12. 12. 39. 40.

Si teste

Si teste eodem Apostolo firmum jam erat Dei propositum quoad Reprobationem, cum necdum mali quicquam fecissent reprobi, quo reprobationem sui præ alijs mererentur, quomodo propter incredulitatem dici possunt reprobatum fuisse? Omnes natura sumus cæci mente & duri corde ad credendum, nec quisquam credit, aut credere potest, nisi Deo mentem eius illuminante, cor emolliente & flectente in obsequium Evangelij. Si igitur infidelitas causa esset Reprobationis, omnes pariter fuissent reprobatum. Sed Deus corruptione pares discrevit suo beneplacito, & illis fide donatis, hos liberrima ac justissima voluntate reliquit in peccato & morte, ut veritas dicto fieret, *Miseretur cuius vult, & indurat quem vult*, Rom. 9. 18. Hic vero duo se produnt novæ Theologiæ mysteria. Vnum; neminem reprobari, nisi post contemptam gratiam Evangelicam. Quid ergo de iis factum, qui nunquam audierunt Evangelium, sed quos Deus sicut suis ipsorum vijs ingredi? Psalm. 147. vers. 19. Act. 14. 16. Hi certe stante illa hypothese, in electorum catalogum referendi sunt, vel saltem in medio quodam hominum genere ponendi, quod neque ad electos, neque ad reprobos pertineat. Alterum neminem damnari, nisi ob peccata adversus Evangelium commissæ. Negatur ergo reatus ad condemnationem sufficiens, atque etiam efficax, ex peccato originali, contra Apostol. 1. Cor. 15. 22. *In Adamo omnes moriuntur*. Ephes. 11. 3. *Eramus natura filij ire*. Negari item videtur reatus ad damnationem ex actuali legis, saltem naturalis, transgressionem contractus ante promulgatum Evangelium; contra eundem Apostolum Rom. 2. 12. *Quicumque sine lege* (scripta scilicet) *peccaverunt, sine lege quoque peribunt*. Proinde de causa Reprobationis hanc antithesin ponimus:

Causa Reprobationis, cur quibusdam gratiose electis cæteros præterierit, est beneplacitum Dei, sive liberrima ac justissima eius voluntas. Causa autem damnationis est peccatum tum originale, tum actualia adversus Legem & Evangelium admissa.

PROPOSITIO QUARTA.

Quod Deus nonnullos præterit gratia prædicationis Evangelij, ejus causa est indignitas in ipsis hominibus latens.

Epist. ad Walachr. pag. 44. 45.

I V D I C I V M.

Hanc esse præteritionis illius causam Scriptura magistra non didicimus. Nam Christus Matth. 11. vocatos verbo Evangelij & miraculis indigniores, neglectos digniores discrete testatur: ut & apud Ezech. 2. ipse Deus. Apostolus etiam pronuntiare non dubitat, Gentes, quæ non sectabantur justitiam, apprehendisse justitiam: Israellem vero sectando justitiam, ad eam non pervenisse Rom. 9. 30. & 10. 20. ait, Deum inventum ab ijs, qui ipsum non quærebant. Alia igitur præteritionis hujus causa nobis quærenda est: quam Christus Matth. 11. 26. in Dei beneplacito proponit his verbis, *Etiam, Pater, quia ira placuit tibi*: & Moses Deut. 7. & alibi. Israelitis operose & pathetice inculcat. Sit igitur hæc antithesis.

Quod Deus nonnullos præterit gratia prædicationis Evangelij, ejus causa est idem beneplacitum, sive eadem liberrima ac justissima eius voluntas.

*Modus docendi populariter doctrinam
de Prædestinatione.*

I.

DE ELECTIONE.

EXaminata & rejecta doctrina heterodoxa de Prædestinatione, illud porro videndum est, ut verbi Dei Ministri de populari & fructuosa cam docendi ratione erudiantur: quam, salvo aliorum iudicio, nos hanc esse arbitramur.

Docendus est populus.

1. Deum post horrendum lapsum primorum parentum, homines æque, ac qui peccarunt Angelos, igni æterno adjudicare potuisse. Verum id non fecisse: sed suam hominibus gratiam pollicitum fuisse. Quam ut salva iustitia sua præstare illis posset, unigenitum Filium suum promississe Mediatorem, qui pro peccatis nostris victima fieret, & morte sua nos ab æterna morte liberaret.

2. Hunc Filium, in Verbo prædicato Deum hominibus offerre, serioque mandare, ut quotquot Evangelium audiunt, ad Christum se convertant.

3. Sed hominem per lapsum propter peccata, ita corruptum esse, ut concionem Evangelij nec intelligere, nec si intelligat, admittere possit, nisi Deus illum per Spiritum trahat, & cor ejus, ut Lydiæ, aperiat, Christi quæ ei amorem inspiret.

4. Itaque non solum Evangelium esse singulare Dei donum, non omnibus populis commune, sicut scriptum est Psal. 147. vers. ult. Actor. 16. 7. Sed etiam intelligentiam, & obedientiam Evangelij, vel, ut verbo dicam, Fidem esse singulare Dei donum, sicut scriptum est Ephes. 2. 8. 2. Thes. 3. 2.

5. Nec posse quenquam hominum mereri, ut sibi hoc donum à Deo detur: siquidem omnes sunt peccatores, Rom. 3. 23. Quis tantum abesse, ut homo mereri fidem possit, ut nec disponere se ad credendum, nec boni spiritualis vel minimi cupiditatem habere queat, quippe in peccato mortuus. Ephes. 2. 1. adeoque omni veri boni sensu destitutus.

6. Deum igitur ex mera gratia, donum fidei dare cui vult: sicut scriptum est, Rom. 9. 18.

7. Eundem Deum, ab æterno sibi ex genere humano lapsò, certos homines, quasi in peculium suum, elegisse, quos vellet per fidem Christo servandos dare: sicut scriptum est Ioh. 17. 6. *Tui erant quos dedisti mihi à mundo.*

Vnde clarum sit, Fidem electionis fructum esse, Sicut scriptum est, *Electio affecta est, reliqui occalluerunt*, Rom. 11. 7. Et, *Crediderunt quotquot ordinati erant ad vitam æternam.* Actor. 13. 48.

Clarum item, causam electionis esse beneplacitum Dei, qui nemini quicquam debens, liberrimâ voluntate ac gratia hujus præ illo misereri, cumque Christo per fidem servandum dare decrevit: sicut scriptum est Matth. 9. *Etiâ Pater, qui ita placuit tibi.*

8. Hanc Electionem ita firmam esse, ut quamlibet graviter sæpe labantur Sancti, tamen nec defectibus nec lapsibus illorum interrumpi, nullo ininus abrumpi possit. Sicut scriptum est: *Solidum stat fundamentum Dei, habens signum hoc, Dominus novit, qui fini sui.* 2. Tim. 2. 19.

9. Cæterum de Electionis suæ certitudine quæque Christianum certum esse debere. Ut autem certus esse possit, non esse, cur in abditos divinæ sapientiæ recessus conetur perirumpere, ut intelligat, quid de se sit constitutum in calis (hoc enim & verum & impossibile est, siquidem liber vitæ est obsignatus. 2. Tim. 2.) sed firmiter adhaerendum verbo Dei patefacto. Quod docet, Deum nos elegisse in Christo. Ephes. 1. 4. Hoc est, non aliter decrevisse salutare, nisi per Christum: & severe mandat, ut relapsamur, & credamus in propositum nobis Servatorem. Quod qui facit, is certissimum electionis suæ habet testimonium.

10. Idcirco autem hoc, & non alio modo, Deum Electionis nostræ certitudinem nobis præfacere velle, ne in securitatem carnalem prolabamur, sed cum timore ac tremore salutem nostram operemur, sicut præcipit Apost. Philip. 2. 12.

XI. Cum hoc timore ac tremore certo conjunctam esse consolationem illam, fidelem esse Deum, qui non patiarur nos tentari supra vires, 1. Cor. 10. 13. nec frangat arundinem quasaram, aut linum fumigans extinguat, Esaïæ 42. 3. Cum hoc timore & tremore, coniunctam fore illam omnis consolationis plenissimam Theologiæ practicæ logicam, etiam in maximis animi angoribus exercendam; Electi non seducuntur: Ego electus sum: Igitur nunquam seducar. Item: Oves Christi nemo rapit de ipsius manu. Ego Christi Ovis sum: novi enim pastorem meum, hunc amo, huic credo, huic vivam, huic moriar. Igitur securus, & lætus sum in Deo meo, & ingeminio illud Pauli: *Quis me separabit à caritate Christi?*

II.

DE REPROBATIONE.

I. Cum manifestum sit, esse electionem certorum hominum ad vitam, de Reprobatione certorum hominum ad mortem, nemo sanus dubitare potest.

II. Est autem Ministrorum Ecclesiæ prudenter dispicere, quando & quomodo de Reprobatione ad populum dicendum sit.

III. Docendum de Reprobatione est, cum textum aliquem ex professo de ea agentem explanamus: alias raro & parce: id quod Prophetas, & Apostolos, & Christum ipsum observasse videmus.

IV. Modum docendi populum de Reprobatione, gubernabunt sequentes regulæ.

Prima: Doceatur, non decere nos inquirere in arcanilla, cur Deus hunc elegerit, illum reprobarit? nec decernos inquirere in voluntatem Dei occultam, sed insistere voluntati in verbo patefactæ.

Secunda: Doceatur, ad ipsam mentionem reproborum, nostrum esse gratias agere Deo, qui cum in eadem peccati massa cum reprobis hæreremus, misericordiam Dei voluntate ex ea per Christum sumus extracti: sic David Psalm. C. celebrat gratiam Dei, quod nos fecerit oves pascuæ suæ: sic Paul. Ephes. 1. Dei gratiam prædicat, per quam nos in Christo elegit. Vterque parum de reprobis, multum de gratitudine; ab electis Deo debita; est sollicitus.

Tertia: Doceatur, nos etiam in hac vita aliquo modo intelligere, propter multorum hominum Reprobationem, Deum minime iniustitiæ accusari posse.

Nam primo, Deus neminem damnat, nisi propter peccata.

Neminem igitur etiam damnare decrevit, nisi propter peccata.

Secundo, quod non omnes peccatores reprobant, & damnationi addicit, sed aliquos eligit, aliquos reprobant, id ideo facit, teste Apostolo Rom. 9. 22. 23. ut in electis misericordiam, in reprobis iustitiam suam ostendat. Non est autem ulla hic Dei iniquitas, aut personarum acceptio: siquidem damnatis quidem debita redditur pœna, liberatis indebita confertur gratia.

Tertio, quod vero in his potius, puta Esau, Iuda, quam in illis, puta Iacobo; Petro, iram & iustitiam suam manifestare velit, facit pro potestate ea, quam habet figulus in lutum. Itaque, si quis obmurmuraret, illico audiet illud, *Annon licet mihi, quod volo facere in meis?* Matth. 20. & illud Matth. 11. *Etiā Pater, quia ira placuit tibi.* Itaque nec hic aliquid est iniustitiæ.

Expofuimus nostrum de Primo Articulo Remonstrantium iudicium: modum de Prædestinatione populariter concionandi descripsimus. In utroque eam de Electione & Reprobatione doctrinam professi sumus, breviterque confirmavimus, quæ cum in alijs Ecclesijs Reformatis, tum imprimis in Ecclesia Palatina, per Dei gratiam hætenus sonuit. Quæ cum totum salutis negotium non in lubrica hominis, sed in constanti Dei voluntate reponat, & nullam homini, omnem Deo gloriam vindicet: carnalem securitatem excutiat, consolationem solidam in vita, & morte electis Dei filijs suggerat: Rogamus benignissimum Deum nostrum, ita regat & illustret. Ordd. & venerandæ Synodi consilia, ut explosis novitatibus à tota Scriptura alienissimis, Apostolicam hanc doctrinam sibi unice commendatam habeant, eamque autoritate sua ad posteros quoque propagent:

Theologorum Hassiacorum

DE

Primo Articulo Remonstrantium, & eorundem circa illum sententia.

VT legitime ac distincte de prima Remonstrantium de Prædestinatione examinari, & secundum Verbum Dei iudicari queat; accurate distinguendum esse iudicamus, inter primum ipsorum Articulum, quem in Remonstrantia sua, antehac Illust. Hollandiæ & VVestfrisiæ Ordinibus oblata, posuerunt; & declarationem huius Articuli, ipsorumque circa eum sententiam; quam in scriptis suis tum publicis tum privatis tradiderunt.

Articulus ita habet: Deum æterno & immutabili decreto in Christo Iesu Filio suo ante jacta mundi fundamenta statuissè, ex genere humano in peccatum prolapsò, eos in Christo, propter Christum, & per Christum salvare, qui per gratiam Sp. Sancti in eundem Filium suum Iesum credituri, inque ea ipsa fide, & obedientia t dei, per eandem gratiam usque ad finem essent perseveraturi: Contra vero contumaces & incredulos sub peccato & ira relinquere & condemnare, tanquam à Christo alienos; juxta verbum Evangelij Ioh. 3. 36. *Qui credit in filium, habet vitam æternam; qui vero Filio non obtemperat, non videbit vitam, sed ira Dei manet super ipso.* Cui alia quoque diſſa Scripturæ respondent. Hæc primi Articuli Verba nihil continent à Sacris literis alienum, nisi forsitan Remonstrantes aliquid occultent in vocabulò Obedientiæ, Fidei, & ludant ambiguitate vocis Gratia. Quo de, suo loco, in examine Articuli 3. & 4. dicitur. Ratio, qua huius Articuli in se spectati veritas probatur, hæc est: Quatenus Deus in tempore facit, ea ab æterno ante jacta mundi fundamenta decrevit facere. *Nota enim sunt Deo omnia sua opera à seculo.* Act. 15. 16. At Deus in tempore ex genere humano lapsò, eos in Christo per & propter Christum salvat, qui per gratiam Spiritus Sancti in eundem credunt, & in ea ipsa fide ad finem usque perseverant. Ergo, tales etiam salvare decrevit ab æterno, ante jacta mundi fundamenta.

Caterum, si huius Articuli declaratio, & Remonstrantium circa eum sententia, quam tum in Collat. Hag. tum vero etiam in alijs scriptis, tam publicis quam privatis, proposuerunt, attentius considerentur; apparabit, à sacratissimo divinarum literarum codice eam *dis ticta πικρῶν* differre, quin & secum ipsam consistere nulla ratione posse. In Coll. Hag. de hoc Articulo duo asseruerunt. 1. Decretum illud, de salvandis in Christum perseveranter credentibus, esse totum & integrum divina Prædestinationis ad salutem, seu electionis, decretum, nullamque aliam, præter hanc, prædestinationem ad salutem nobis in Evangelio esse revelatam. 2. Fidem & perseverantiam in fide esse conditionem prærequisitam in eligendo, adeoque in consideratione divina præcedere ipsam electionem ad vitam æternam, nec ejus esse fructum, vel effectum.

Primam asserptionem nec cum S. Scriptura, nec cum altera asserptione, alijsque Remonstrantium effatis convenire, ex sequentibus iudicamus luculentissime constare posse.

1. Decretum Electionis ad vitam æternam (quale in Scripturis S. describitur, & hæcenus in Ecclesijs traditum fuit) tria complectitur: primo, Propositum Dei cenarum quarundam singularium personarum ex lapsò genere humano, quarum numerus soli Deo notus est, pro benevolò affectu voluntatis suæ, in laudem gloriolæ suæ gratiæ, miserendi. casque è communi miseria, in quam sese præcipies egerant, eripiendi. Sic enim Scriptura meminit certi numeri electorum Matth. 20. 16. & 22. 14. *Multi sunt vocati, Pauci vero Electi.* Quo etiam pertinent illa Scripturæ dicta, quæ mentionem faciunt libri vitæ, cui à Deo inscripta sunt omnium & singulorum electorum nomina, Luc. 10. 20. Philip. 4. 3. Apocal. 21. 27. Atque hic Electorum numerus dubio procul representatur per illa 144000 signatorum, Apocal. 7. 4. Esse autem hunc Electorum numerum Deo notum, apparet ex Iohan. 10. 3. ubi Christus dicitur, *oves suas vocare nominatim.* Et 13. 18. ubi Christus ait, *Ego scio, quos elegerim.* Atque huc pertinet illud Apostoli 2. Tim. 11. 19. *Novit Deus, qui sint sui.*

II. Electio complectitur destinationem illarum certarum & singularium personarum ad summam beatitudinem & felicitatem, videlicet ad vitam æternam. Act. 13. 48. *ad gloriam*, Rom. 8. 29. *ad salutem*, 2. Thes. 2. 13.

III. Complectitur ordinationem & dispositionem certorum mediorum, per quæ ad finem intentum perveniendum est, & decretum, media illa efficaciter electis conferendi, eosque per illa infallibiliter ad æternam beatitudinem perducendi. Atque hæc media sunt, 1. *Christus Mediator* 1. Pet. 1. 20. qui summum locum tenet, cui reliqua omnia media, ipsaque adeo salus veluti innituntur & inædificantur (quo sensu etiam non immerito dicitur, Fundamentum electionis, quatenus scilicet Electio accipitur pro ordinatione mediorum ad vitam æternam tendentium, in quo electi sumus, Ephes. 1. 4.) 2. *Vocatio* scilicet efficax & salutaris Rom. 8. 30. 3. *Fides Evangelij*, Act. 13. 48. Tit. 1. 1. 4. *Adoptio* facta in Christo Ephes. 1. 5. 5. *Inustificatio & sanctificatio*, Rom. 8. 30. 1. Pet. 1. 3. Et denique 6. *Perseverantia*, 1. Pet. 1. 5.

Im vero Decretum, quo Deus statuit, credentes in Christum, & in illa fide perseverantes servare, non complectitur ista tria.

Primo namque non exprimit, Propositum Dei, certarum & singularium quarundam personarum è lapso genere humano miserendi. Nec enim declarat Quos è genere humano lapso, sed Quales servare velit, scilicet credentes, adeoque Decretum illud exprimit potius Fidei ordinationem in conditionem Salvandorum, quam electionem & segregationem Personarum certarum & singularium, quibus inevitabiliter salutem æternam, & media ad eam perducuntia, efficaciter conferre decreverit. Atque hoc ipsum agnoscunt Remonstrantes non solum in privatis suis scriptis, ut videre est apud Ioannem Arnoldi contra Tilenum pag. 59. ubi Decretum, quo Deus statuit fideles servare in Christo, dicit esse Decretum, quo fidei ad salutem necessitas ordinatur; & apud Grevinchovium contra Amesum pag. 105, 106. ubi dicit, Decretum, quo Deus statuit servare fideles, esse decretum Dei, quo visum fuit puræ gratiæ eius voluntati, actum hunc ignobilem (puram Fidem) præscribere in conditionem communicandæ salutis; verum etiam in publicis, quæ communi ipsorum nomine edita sunt, ipsaque nuper Synodo exhibita declaratione sententiæ suæ circa 1. Articulum. Verba declarationis ita habent. Cum de Prædestinatione agunt Remonstrantes, dupliciter fere eam accipere solent.

1. Ut significet, Decretum illud divinum generale, quo constituit liberrimo suo arbitratu, credentes servare, incredulos reprobare, id est, ex multis conditionibus possibilibus unam certam, quandam rationem in mente sua designate & statuere, secundum quam salvare velit & damnare. &c.

2. Decretum de salvandis in Christum credentibus, non complectitur destinationem certarum & singularium quarundam Personarum ad vitam æternam. Meminit quidem salutis. At destinationis certarum & singularium personarum ad salutem seu ad vitam æternam, mentionem facit nullam. Id quod ipsi etiam Remonstrantes fatentur, dum præter decretum illud generale de salvandis in Christum credentibus, cuius in Thesi 5. exhibita meminerunt, aliud super decretum ponunt, de certis & singularibus personis, verbi gratia, Petro, Paulo, Iohanne salvandis; quod Dei decretum ipsi fingunt inniti præscientiæ Dei de ipsorum in Christum fide, & in illa fide perseverantia. Quod decretum Electionis appellant valde *abusus* peremptorium, & à priori illo decreto generali distinguunt, ut videre est Thesi 7. exhibita.

3. Decretum de salvandis in Christum credentibus, non complectitur ordinationem omnium mediorum, per quæ Deo placuit electos suos ad finem intentum, hoc est, æternam salutem perducere. Meminit enim solum Fidei in Christum, quæ unum tantum est electionis exequendæ medium inter quamplurima. At vero decreti de Christo Mediatore mittendo & in mortem tradendo, de electis interne simul & externe vocandis, deq; fide illa, per quam salus obtinetur, efficaciter ijs conferenda, nec quidem unico verbulo mentionem facit. Ex quibus omnibus evidentissime concluditur: Decretum illud, quo Deus statuit è genere humano lapso credentes in Christum salvare, non esse totum & integrum Electionis decretum.

II. Scriptura Sacra tale Electionis Decretum nobis describit, quo posito, necessario & infallibiliter quidam homines salvantur, nimirum, quotquot ad vitam æternam electi sunt. Ita enim Christus Ioh. 6. 39. dicit, hanc esse Patris sui voluntatem, (quam utiq; ipse implet) ut quicquid ipsi dederit, non perdat ex eo; Et Ioh. 10. negat posse fieri, ut oves eripiantur è manu sua & Patris sui. Et Matth. 24. 24. Impossibile esse dicit, electos seduci, scilicet finaliter in errorem, fundamentum salutis convellentem. Vnde & D. Apost. 2. Tim. 2. 19. *Firmum*, inquit, *stat fundamentum Dei, habens sigillum hoc: Deus novit, qui sint sui.*

At posito decreto, quo Deus statuit salvare credentes & in fide perseverantes, seu, quo Deus fidem ordinavit in conditionem communicandæ salutis, non necessario & infallibiliter quidam salvantur, sed fieri nihilominus potest, ut nemo hominum salvetur. Fac enim (quod ex natura hominis nimis clæu possibile, quinimo necessarium est) neminem in Christum credere, vel (quod Remonstrantes, falso licet, possibile esse statuant) omnes vere in Christum credentes, iterum à fide deficere; & nullus omnino salvabitur. Firmum tamen nihilominus & solidum stabit hoc Dei Decretum, quod velit salvare omnes in Christum credentes. Atq; hoc ipsum Remonstrantes, non solum de dicto decreto, verum etiam de altero decreto administrandi media ad salutem obtinendam necessaria & sufficientia, fatentur in exhibita sententiæ suæ declaratione, dicentes: Quia media, per quæ ad gloriam perveniri potest, respui & rejici possunt, hinc est, quod posita huiusmodi electione ad gloriam, non ponatur necessario gloriæ & salutis æternæ collatio. Et clarius in eadem declaratione: Posita decreti de administrandis medijs ad fidem necessarijs (quod præsupponit decretum de salvandis credentibus) necessitate, fieri nihilominus potest (etsi Deus per sapientiam suam noverit aliter futurum) ut nemo credat, & omnes omnino infideles maneant. Ergo.

III. Pugnat hæc Remonstrantium assertio (Decretum de salvandis in Christum credentibus, & in illa fide perseverantibus, esse totum & integrum electionis Decretum) cum altera ipsorum assertionem in Coll. Hag. posita, videlicet fidem in consideratione divinæ Electionem ad salutem præcedere, & non ut fructum, eam sequi.

Si namque Decretum, quo Deus statuit salvare in Christum credentes, est ordinatio Fidei, in conditionem communicandæ salutis, & idem illud Decretum est totum atq; integrum electionis Decretum (quod utrumq; Remonstrantes dicunt) quomodo fides in consideratione Dei eligentis potest habere rationem conditionis, electionem antecedentis, & non potius rationem habet consequentis effecti & fructus? An enim fides in consideratione divina prior fuit decreto, de fide ordinanda in conditionem communicandæ salutis? Alterutrum igitur, necesse est, fateantur Remonstrantes, aut decretum illud de salvandis in Christum credentibus, non esse totum & integrum electionis decretum, aut fidem in consideratione & mente Dei eligentis non antecedere ipsum electionis decretum, sed potius cōsequens effectum & fructum eius esse. Id quod Remonstrantes agnoscunt in responsione adversus Walachros, pag. 44. expresse dicentes; Agnoscimus, fidem, consequens, effectum & fructum dici posse decreti illius generalioris de fidelibus salvandis, infidelibus dammandis.

IV. Repugnat hæc Remonstrantium assertio alijs ipsorum essatis, cum primis illis, quibus præter decretum illud, quo Deus statuit credentes in Christum salvare, adhuc tria alia ponunt decreta, quorum primum de mittendo Christo mediatore; dictum decretum antecedit; reliqua duo de administrandis medijs ad fidem & respicientiam necessarijs, itemq; de salvandis personis singularibus, hoc, illo, isto, decretum illud consequuntur. Vnde colligimus aut tria ista decreta non esse de salute hominis (quod absurdum foret dictu) aut decretum de salvandis credentibus, quod à tribus istis decretis aliud est & distinctum, non esse totam voluntatem Dei de salute hominis in Evangelio patefactam, seu (quod Remonstrantibus idem est) non esse totum & integrum Prædestinationis ad salutem seu Electionis Decretum.

Alteram Remonstrantium assertionem, quam in Coll. Hag. posuerunt (videlicet fidem non esse consequens, effectum & fructum electionis, sed conditionem prærequisitam in eligendo, adeoque in consideratione divina præcedere ipsam electio-

electionem ad vitam æternam) cum Scriptura Sacra pugnare, & se ipsam evertere, ex sequentibus liquere poterit.

I. Nihil quod à Deo homini in tempore gratiose confertur, causa vel conditio sine qua non, esse potest actionis Dei æternæ: At Fides à Deo homini gratiose confertur in tempore: electio vero facta est à Deo ab æterno: Ergo, Fides non est causa vel conditio sine qua non, electionis. Maior probatur, quia impossibile est, Causam esse posteriorem suo effectui. Id vero quod in tempore homini confertur, posterius est eo, quod à Deo factum fuit ab æterno. Minoris primum membrum probatur: Quia homo tum primum credit; cum Deus per Sp. Sancti gratiam, non solum externe per prædicationem Verbi, verum etiam interne & efficaciter ipsum vocat; cor eius aperit, fidemque in eo accendit. Act. 16. 14. Eph. 1. 8. Phil. 1. 19. Nequaquam vero dici potest homo credidisse ab æterno, quippe qui ab æterno non fuit: Electio vero Dei, est actio Dei facta ab æterno.

Posterius membrum probatur Eph. 1. 4. ubi dicitur Deus elegisse nos ante iacta mundi fundamenta, id est; ab æterno, vide Tit. 1. 9. 2. Thess. 1. 13. 2. Tim. 1. 9.

Nec est, cur Remonstrantes excipiant, ut maxime fides hominis ipso actu & quoad realem suam existentiam non fuerit ab æterno, nihilominus tamen eam fuisse ab æterno, in Dei eligentis mente & præscientia, adeoque Deum prius prævidisse hominis fidem, quam ipsum elegerit ad vitam æternam. Nam homo ex se & viribus suis naturalibus in Christum credere, aut ad ipsum accedere nulla ratione potest: Sed Deus est, qui fidem per Sp. Sancti gratiam in homine operatur. Vnde fides dicitur esse Dei opus Ioh. 6. 29. Dei donum Ephes. 1. 8. Non itaque quia Deus prævidit in aliquibus fidem, ideo eos ad vitam æternam elegit, sed contra, quia eos elegit, adeoque fidem ipsis dare decrevit, ideo eam in ipsis prævidit.

II. Idem ex discrimine, quod est inter Iustificationem & Electionem, satis luculenter apparet: Justificatio fit in tempore per fidem, ita ut nemo iustificari dicatur, nisi qui actu in Christum credit, eiusque satisfactionem vera fide apprehendit. Sic Abraham nec fuit nec dici potuit iustificatus, antequam actu ipso in Christum crederet. At decretum Electionis non fit in tempore per fidem, sed ab æterno ante iacta mundi fundamenta factum fuit. Ephes. 1. 4. adeo ut Abraham, & quotquot unquam vitam æternam consecuti fuerunt, vel deinceps etiam consequentur, non tum demum inceperint, aut inepturi sint fieri Electi, cum ipso actu crediderunt aut credent: sed quotquot unquam salvati fuerunt, aut deinceps salvabuntur æternum, inde ab æterno electi fuerunt, etiam antequam actu crediderunt, aut credent.

III. Atque hoc ipsum luculentius apparet ex illis Scripturæ dictis, quibus etiam ij, qui nondum actu credunt, electi & populus Dei dicuntur. Christus Ioh. 10. 16. quosdam ex gentilibus, qui nondum ad fidem conversi erant, nihilominus oves suas appellat: *Alias etiam oves habeo, quæ non sunt ex hac caula, illas quoque me oportet adducere.* Et Act. 18. 10. Deus, antequam Evangelium Corinthijs esset annunciatum, multum sibi in ista urbe Corintho populum, id est, multos electos esse dixit. Vnde liquido constat, Dei filios, non tum demum, cum credere incipiunt, fieri electos, seu ad vitam æternam eligi, sed antequam credunt, inde ab æterno vere electos fuisse.

IV. Atque hinc est, quod Scriptura dicit, nos electos esse, non quia eramus sancti, aut quia Deus prævidebat nos fore sanctos, sed *ut essemus sancti & inculpati, in conspectu eius, cum caritate*, Ephes. 1. 4. (scilicet per fidem, qua corda sanctificantur & purificantur. Act. 15. 9.) Et Act. 13. 48. non dicuntur ordinati fuisse ad vitam æternam, quotquot credebant, vel credituri erant; sed contra, *credidisse dicuntur, quotquot erant ordinati ad vitam æternam.* Et Rom. 8. 29. Non dicitur Deus, quos vocavit, scilicet efficaciter, & fide donavit, ac per fidem iustificavit, eosdem etiam præcognovisse & prædestinasse; sed contra, *quos præcognovit & prædestinavit, eosdem etiam vocasse*, hoc est, vera & salvifica fide donasse, & per illam ipsam fidem iustificasse. Similiter Christus Ioan. 15. 16. dicit, se elegisse suos, non quia fructum faciebant, sed ut fructum facerent. Fides itaque non antecedens & conditio prærequisita in eligendo, adeoque electione prior, sed contra, consequens, fructus, & effectus est Electionis.

V. Si Fides per Spiritus S. gratiam (ut Remonstrantes insidiosè loquuntur) in corde hominis accendenda, est conditio in eligendo prærequisita, adeoq; in consideratione divina Electionem præcedit; sequitur, Electionem non esse primum fontem & scaturiginem omnium spiritualium bonorum & donorum, quæ Deus in nos confert. Ratio est: quoniam Electio, cum sit fide (quæ bonum & donum est spirituale) posterior, non potest fidei esse fons & scaturigo; sed necesse est fidem ex alio fonte promanare.

At Consequens est absurdum. Scriptura enim electionem nostri ad vitam æternam testatur esse scaturiginem, unde omnes benedictiones spirituales, quas Deus in nos confert, derivantur. Sic enim Div. Apostolus Rom. 8. 29. ex præcognitione & prædestinatione deducit vocationem scilicet efficacem, seu fidei donationem, justificationem, ipsamq; etiam glorificationem. Et Ephes. 1. ubi ex professio locus de Electione tractatur, D. Apostolus benedictiones spirituales, quibus Deus nobis benedixit, ordinè enumeraturus, primo loco ceu fundamentum ponit electionem nostri ad vitam æternam vers. 4, 5. indeque reliqua omnia Dei beneficia spiritualia, quæ in nos confert, ipsamq; etiam Evangelij patefactionem & fidem derivat, vers. 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Ergo Fides non est conditio in eligendo prærequisita, adeoque electionem in consideratione divina non antecedit; sed contra electionis est consequens, effectus & fructus.

VI. Si Electio facta est non tantum ad salutem, tanquam finem, verum etiam ad fidem tanquam medium, per quod salus obtinetur, fides non potest esse conditio in eligendo prærequisita, sed potius est fructus & effectus electionis. At Electio facta est non tantum ad salutem, ut finem, verum etiam ad fidem, ut medium, per quod salus obtinetur. Ita enim Apostolus Ephes. 1. 5. ait: *Deus prædestinavit nos eis in gloriam*, in adoptionem filiorum, seu quos adoptavit in filios. Hæc vero adoptio non fit nisi per fidem Ioh. 1. 12. Et Apost. 1. Petr. 1. 2. dicit: Electis *eis in Evangelio* *ἡμεῖς ἡμεῖς* *ἐν τῷ* *ἐγγύματι* *τοῦ* *Ἰησοῦ* *Χριστοῦ*, in vel ad obedientiam & asperzione sanguinis Iesu Christi, hoc est, ad fidem & justificationem, quæ sanguinis Christi asperzione hic designatur. Ergo, Fides non est conditio in eligendo prærequisita, sed potius fructus & effectus Electionis.

VII. Idem comprobatur ex Remonstrantium hypothesi, licet falsa: Dicunt enim illi in Collat. Hag. Decretum generale, quo Deus statuit in Christum perseveranter credentes salvare, esse unicum, totum, & integrum decretum electionis ad salutem. At Fides est consequens, effectum, & fructus decreti illius generalioris de salvandis fidelibus, inquit iidem Remonstrantes in scripto advers. Walach. pag. 44. Ergo Fides est consequens, effectum, & fructus decreti electionis ad salutem.

Atque hæc de duabus Remonstrantium circa primum Articulum assertionibus falsis, quas in Collat. Hag. propugnare conati fuerant.

Reliqua ipsorum scripta tam publica quam privata si evolvantur, multo plura occurrunt in iis de Prædestinatione utraque tam ad salutem quam ad exitium dogmata, & à S. Literis, ac Reformatarum Ecclesiarum ex iis hausta doctrina orthodoxa discrepantia, & secum etiam pugnantia. Quod ut manifestum fiat, ordine considerabimus,

1. Quid de Prædestinatione ad salutem seu Electione in dictis suis scriptis tradant.

2. Quid de Prædestinatione ad exitium seu Reprobatione doceant.

Heterodoxæ Remonstrantium assertiones de Electione, præter duas superius dictas, & in Coll. Hag. pro virili propugnatas, quatuor potissimum in ipsorum scriptis occurrunt. Prima est: Electionem ad salutem non esse unicam sed multiplicem, Generalem (quam & indefinitam quidam ipsorum appellant) qua Deus statuit in genere omnes in Christum perseveranter credentes salvare; & Particularem seu Singularem (quam & Definitam vocant) qua statuit hunc, illum, istum, videlicet Petrum, Paulum, Iohannem, quos prævidit credituros, servare: Et hanc iterum esse duplicem, incompletam & non-peremptoriam, quæ interrumpi & revocari, seu irrita fieri possit, ut cum quis vera & salvifica fide præditus, adeoq; vere justificatus, & per Spiritum S. renovatus, fidem & Spiritum S. penitus amittit, & in illa *ἀπιστία* finaliter persistit, inq; ea moritur: & completam seu peremptoriam, quæ in fide

in fide vera & salvifica perseverantium, inque ea morientium, adeoque immutabilis & irrevocabilis est.

Huic assertioni contraria est Reformatarum Ecclesiarum è Sacris literis hausta doctrina; Electionem videlicet ad vitam æternam esse unicam tantum: nimirum (ut supra diximus) propositum Dei pro beneplacito voluntatis suæ ex mera gratia; certarum & singularium quarundam personarum è genere humano lapso miserendi, easque è communi miseria peccati & damnationis liberandi, æternumque beandi; idq; per certa & ordinata ad eam rem media, videlicet Christi mediatoris satisfactionem, veram in ipsum Fidem & Sp. Sancti renovationem, inq; vera fide & sanctimonia ad finem usq; vitæ perseverantiam, quæ media efficaciter electis suis ipsæ conferre, eosque per illa ad salutem æternam, ut finem intentum, certo & inevitabiliter perducere velit, adeo; ut omnes qui ad vitam æternam electi sunt, complere ad eam electi sint ab æterno, & per media illa ad eam etiam in tempore necessario & infallibiliter perducantur.

Rationes quibus falsa Remonstrantium assertio impugnatur, & quæ ei contraria est, vera Reformatarum Ecclesiarum sententia confirmatur, sunt sequentes.

I. Scriptura Sacra unius tantum Electionis ad vitam æternam meminit, videlicet eius, quæ à nobis supra descripta, & quoad omnia sua membra, testimonijs divinarum literarum probata fuit, quæque & destinationem ad finem, hoc est, vitam æternam (quæ dici solet Electio ad gloriam) & ordinationem ad media, hoc est, fidem in Christum, iustificationem; sanctificationem, & perseverantiam finalem (quæ vocari solet Electio ad gratiam) complectitur. Atque hæc Electio non est indefinita quorundam (quicumque, tandem illi sint,) sed definita certorum & singularium hominum, huius, illius, istius, quorum omnium numeris Deo notus est, ut supra probavimus. Neque est incompleta sed completa & perfecta, inde ab æterno ante iacta mundi fundamenta facta, licet executioni mandetur per distinctos gradus & media, per quæ Deus electos suos ad salutem æternam perducit. Videatur caput 9. Rom. & Ephes. 1. quibus duobus locis doctrina de Prædestinatione ex professo tractatur.

II. Nulla Dei actio immanens potest dici incompleta. Ratio, quia actiones Dei immanentes sunt individuae, imò sunt ipse Deus, qui est perfectissimus. Electio ad salutem est actio Dei immanens, videlicet propositum vel decretum eius, de certorum & singularium quorundam hominum salute æterna. Vnde etiam facta dicitur electio ab æterno ante iacta mundi fundamenta Ephes. 1. 4. Ergo:

Nec est, ut Remonstrantes dicant, se per Electionem intelligere ætalem segregationem à reliqua hominum turba, & vocationem ad participationem bonorum Evangelij, ipsamque adeo Iustificationem & Sanctificationem, quæ omnia fiant in tempore. Nam 1. vocabulum Electionis, cum de electione ad æternam salutem sermo est, in Sacris literis accipitur pro decreto æterno, singulares & certos quosdam homines salvandi per certa media. Quod Decretum Dei imperfectum & incompletum nulla ratione dici potest. 2. Segregatio videlicet illa à reliqua hominum turba, & vocatio ad participationem Evangelij, fidei donatio, iustificatio, sanctificatio; quæ sunt in tempore, non sunt æternum decretum electionis, sed media; per quæ Deus electionem exequitur, & electos suos in tempore ad intentum & propositum finem; videlicet ad vitam æternam perducit; quemadmodum ex auræ salutis catena; Rom. 8. 29. 30. alijsque supra à nobis allegatis Scripturæ dictis apparet.

Consilio itaque hæc Electionis, quæ facta est ab æterno, & executionis eiusdem, quæ fit in tempore; est proflus *ἀνέκδοτος*.

III. Hanc ipsam Remonstrantium assertionem de Electione incompleta, solide convellunt ea Scripturæ dicta, quæ docent, Media Electionis propria (per quæ Deus Electos suos ad salutem æternam, ut finem intentum, deducit) & cum electione & salute, ut sine intento, & inter se necessario coherere, ita ut ijs, qui ad salutem æternam electi sunt, necessario etiam media illa omnia conferantur, ipsaq; etiam salutis æternæ obtingat; & vicissim, quibus media illa conferuntur, ij ad salutem

æternam certo sint Electi, & ad eam infallibiter perducendi. Sic enim D. Paulus Rom. 8. 29. 30. *Quos præcognovit, scilicet Deus, eos etiam prædestinavit conformandos imagini Filij sui, ut is sit primogenitus inter multos fratres. Quos vero prædestinavit, eos etiam vocavit: quos autem vocavit, eos etiam iustificavit: quos autem iustificavit, eos etiam glorificavit.* Quibus verbis D. Apostolus media salutis, vocationem efficacem seu fidei donationem, iustificationem & sanctificationem (quæ vel sub iustificatione, vel sub glorificatione comprehenditur) & inter se, & cum Prædestinatione ad salutem; & denique etiam cum ipsa salute, quæ glorificationis vocabulo signatur; connectit. Vnde liquido constat, eos, qui prædestinati sunt ad salutem, necessario quoque vocari, scilicet efficaciter, seu fide donari, iustificari; glorificari; & qui efficaciter vocantur seu fide donantur, necessario quoque iustificari, & qui iustificantur, necessario quoque glorificari, id est, sanctificari & æternum salvari. Falsum igitur est, in Christum credentes & iustificatos, esse quidem electos, sed incomplete & revocabiliter: tum demum vero, cum in fide moriuntur; complete & irrevocabiliter eligi ad vitam æternam.

IV. Atque hoc ipsum etiam ex illis Scripturæ testimonijs satis evidentè apparet, quæ electos totaliter & finaliter in errores fundamentum everteutes seduci, & à manu Dei cripi posse negant, Matth. 24. 24. *Excitabuntur Pseudochristi & Pseudopropheta, & edent signa magna & miracula; ita ut seducant (si fieri possit) etiam electos.* Ioh. 10. 28. 29. *Oves meas nemo rapiet è manu mea. Pater ille meus, qui mihi dedit eas, maior omnibus est: Neque quisquam poterit eas eripere è manu Patris mei.* Quæ Scripturæ testimonia non de ijs, qui in fide perseverarunt, & in ea mortui sunt (quos Remonstrantes complete, adeoque immutabiliter & irrevocabiliter electos esse dicunt) sed de ijs, qui adhuc in his terris vivunt, credentibus (quos incomplete electos vocant) intelligenda esse, luce meridiana clarius apparet. Loquitur enim Christus de ijs electis, qui in his tertijs signa & miracula Pseudochristorum & Pseudo-prophetarum vident, & de illis ovibus, quæ vocem ipsius in Ecclesiâ militante audiunt, ipsumque sequuntur, quibus se vitam æternam daturum promittit. Ex quibus omnibus concluditur, nullam dari Electionem incompletam, sed esse eam unicam, completam & *μωονειδῆ*, ita ut electi à Deo ab æterno infallibiter ad salutem per certa & ordinata media perducantur.

Secunda Remonstrantium heterodoxa de Electione assertio, quæ à proxima superiori pendet, & ex ea fluit, hæc est: Dari aliquam electionem mutabilem & revocabilem, scilicet eorum, qui vere quidem in Christum credunt, adeoque etiam iustificati sunt, attamen à fide iterum deficiunt, & in apostasia moriuntur. Contra, Ecclesiæ Reformata docent, Electionem ad vitam æternam esse immutabilem & irrevocabilem, adeo, ut omnes, quotquot ad vitam æternam electi sunt, & soli (non plures nec pauciores) salventur æternum.

Assertionis huius Remonstrantium falsitas, & contrariæ Reformatarum Ecclesiarum Sententiæ veritas, tum ex superius allatis argumentis, quibus electio incompleta refutata fuit, tum vero etiam ex sequentibus elucescit.

I. Scriptura Sacra testatur, Electionis fundamentum esse firmum, solidum, & immotum, ita, ut à salute æterna deficere non possint illi, quos Deus ad salutem æternam ante facta mundi fundamenta ordinavit, 2. Tim. 2. 19. *Firmum stat Dei fundamentum, habens sigillum hoc: Dominus novit, qui sunt sui.* Rom. 8. 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39. *Quis intentabit crimina adversus electos Dei? Deus est, qui iustificat. &c. Quis nos separabit à charitate Christi? Num afflictio? num angustia? Imo in his omnibus amplius quam victores sumus, per ipsum, qui dilexit nos: Nam mihi persuasum est, neque mortem, neque vitam, neque Angelos, neque principatus, neque potestates, neque presentia, neque futura, neque sublimitatem, neque profunditatem, neque ullam rem aliam conditam, posse nos separare à charitate Dei, quæ est in Iesu Christo Domino nostro.* Rom. 9. 11. *Ut propositum Dei, quod est secundum Electionem, fixum maneret.* Rom. 11. 29. *Dona & vocatio Dei eiusmodi sunt, ut ipsorum ipsum patiri non possit.* Electio itaque non est mutabilis & revocabilis, sed immutabilis & irrevocabilis.

II. Ipsa Dei immutabilitas hoc evincit necessario. Vt enim Deus immutabilis est natura & essentia sua, ita etiam immutabilis est voluntate, adeoque fieri non potest, ut consilium ipsius mutetur. Esai. 46. 10. *Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.* Psalm. 33. 11. *Consilium Iehovæ in seculum consistit.* Malach. 3. 6. *Ego Iehovæ, & non mutor: Ideo vos filij Iacobi non consumpti estis.*

Quoscumque igitur Deus ab æterno decrevit è communi peccati & damnationis miseria eripere, fide in Christum donare, & per fidem justificare, æternumque salvare, eos etiam inevitabiliter & necessario è miseria illa liberat, fide donat, justificat, & salvat.

III. Ipsæ Remonstrantium hypothesen hanc ipsorum assertionem convellunt. In Thesisbus namque exhibitis (quibus dubio procul suam de Prædestinatione sententiam perfecte proposuerunt) mentionem faciunt tantum duorum Decretorum, quæ quidem ipsi nomine Prædestinationis ad salutem seu Electionis hactenus indigitarunt. 1. Decreti Generalis, quo Deus statuit salvare omnes in Christum perseveranter credituros, Thesis 5. 2. Electionis peremptoriæ, (ut nove loquuntur,) qua Deus statuit singulares personas, quas prævidit in Christum perseveranter credituras æternum salvare, Thesis 7. Præter hæc duo decreta, nullam aliam in Thesisbus suis posterunt Electionem ad vitam æternam. At neutrum horum decretorum est Electio revocabilis & mutabilis: Non primum: Deus enim hoc suum decretum de salvandis in Christum perseveranter credituris, nequiquam revocat, sed firmum & immotum illud manet, si vel maxime nemo in Christum credat & salvetur.

Non secundum: hoc enim decretum de salvandis personis singularibus, cum secundum Remonstrantium sententiam pro objecto habeat hominem in fide perseverantem, inque ea morientem vel mortuum, revocari & mutari nulla ratione poterit: nisi eos, qui jam tum æternam beatitudinem ipso actu consecuti sunt, iterum eâ privati, & è statu beatorum in æternam damnationem præcipitari posse asseratur. Nulla itaque datur ad vitam æternam electio mutabilis & revocabilis.

Tertia Remonstrantium assertio heterodoxa, quæ extra Coll. Hag. in aliis ipsorum scriptis occurrit, hæc est: Christus est causa meritotia Electionis, ita quidem, ut quemadmodum nemo justificatur, nisi per & propter satisfactionem & meritum Christi vera fide apprehensum, ita etiam nemo dicatur electus, nisi per idem Christi meritum vera fide apprehensum.

Contra Ecclesiæ Reformatae docent, Christum esse electionis (non decernendæ, sed exequendæ) medium, & quidem *supra omnia*, id est, primum ac præcipuum, cui reliqua omnia media, puta fides, justificatio, sanctificatio, ipsaq; etiam salus innituntur, ita quidem, ut decretum de Christo mittendo, & in ignominiosam crucis mortem tradendo, ordine sit posterius decreto Electionis seu Electione.

Rationes, quibus hæc falsa Remonstrantium assertio impugnatur, & orthodoxa Reformatarum Ecclesiarum sententia stabilitur, sunt sequentes:

I. Scriptura sacra missionem Filij Dei & ejus in mortem traditionem, ipsiusque etiam Christi spontaneam passionem & mortem deducit ex amore Dei Patris, ipsiusque Filij singulari erga electos seu Ecclesiam, tanquam effectum ex sua causa. Ita enim Christus Ioh. 3. 16. ait: *Sic, id est, tam ardentet, Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum; non pereat, sed habeat vitam æternam.* 1. Iohan. 4. 9. *Per hoc manifesta facta est charitas Dei in nos, quod Filium illum suum unigenitum misit Deus in mundum, ut nos vivamus per eum.* Rom. 5. 8. *Commendat suam erga nos charitatem Deus, quod cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus sit.* Iohan. 15. 13. *Majorem charitatem nullus habet, quam istam, ut quisquam animam suam deponat pro amicis suis.* Ephes. 5. 25. *Christus dilexit Ecclesiam suam, & semetipsum exponit pro ea.* 1. Iohan. 3. 16. *Per hoc novimus charitatem eius, quod ille animam suam pro nobis deposuit.* Quibus verbis Scriptura ineffabilem Dei Patris amorem erga electos suos prædicat, eumque ex missione Filij, ejusque in mortem traditione tanquam ex effectu clarè illuxisse testatur, secus quam Remonstrantes volunt, qui in declaratione sententiæ suæ exhibitæ negant, Dei misericordiam in actum exire, priusquam justitiæ ipsius satisfiat. Quasi scilicet hoc non sit, Dei erga nos misericordiam in actum prodire, quod Filio suo unico non peper-

cerit, sed cum pro nobis omnibus tradit, Rom. 8. 32. Hic vero Dei amor singularis nihil est aliud, quam benevolus voluntatis ipsius affectus, secundum quem noluit totum genus humanum in peccato æternaque maledictione & damnatione relinquere (quod facere jure poterat) sed certorum & singularium quorundam è lapsò genere humano, pro liberrimo suo beneplacito, misereri, eosque Christo redimendos tradere, decrevit. Ergo missio Christi, eiusque in mortem traditio, non est prior, sed posterior decreto Electionis.

II. Idem liquido apparet Ephes. 1. 4. ubi D. Apostolus Electionem, ut fundamentum omnium benedictionum spiritualium, primo loco ponit, vers. 4. & redemptionem per Christum factam, demum electioni subjungit, ut medium executioni ejusdem inserviens, vers. 7. Est igitur Electio prior, redemptio per Christum facta posterior.

III. Ex Hypothesi Remonstrantium, licet falsa, beneficia, quæ Christus fuit promeritus, pariter ad omnes & singulos homines, nullo excepto, pertinent. Electio ad salutem, non ad omnes & singulos homines pertinet. Sunt enim multi vocati, paucivero electi, Matth. 20. 16. & 22. 14. Ergo Christus Electionem nostri ad salutem non fuit promeritus.

Quarta Remonstrantium assertio heterodoxa hæc est: Neminem, quamdiu in hoc mundo vivit, sine speciali Dei revelatione (puta extra verbum Evangelij patefactum) certum esse posse de Electione sui ad vitam æternam. Contra Ecclesiæ Reformatae ex Verbo Dei docent; ut maxime à priori, videlicet serutatione arcani consilij Dei, sine revelatione verbi & Spiritus, à nemine cognosci possit, an sit electorum numero, posse tamen nihilominus omnes & singulos credentes certos esse de sui ad vitam æternam electione, à posteriori, id est, ex revelatione Verbi & testimonio interno Spiritus sancti in ipsis habitantis, & ex effectis seu fructibus electionis, quos credentes in se deprehendunt.

I. Nam. Quicumque certus esse potest de sui vocatione efficace, fide in Christum, justificatione & sanctificatione, is certus etiam esse potest de sui ad vitam æternam electione. Ratio est: Quia vocatio efficax, fides in Christum, justificatio & sanctificatio, & inter se, & cum electione necessario cohærent. Rom. 8. 29. 30. Actor. 13. 48. Ephes. 1. 4.

At quilibet vere fidelis certus esse potest de sui vocatione efficace, fide in Christum, justificatione, sanctificatione, 2. Cor. 13. 5. Ergo, &c.

II. Idipsum Scriptura testatur, cum dicit, *credentes habere vitam æternam.* Ioh. 3. 36. *A morte ad vitam transiisse.* Ioh. 5. 24. *E morte ad vitam translatos esse.* 1. Ioh. 3. 14. Insuperque addit, *iplos scire, quod vitam æternam habeant.* 1. Ioh. 5. 13. Quicumque vero vitam æternam habet, à morte ad vitam transiit, ex morte in vitam translatus est, & hoc ipsum scit, is de sua ad vitam æternam electione certus esse potest. Nec enim quisquã vitam æternam habet, nisi qui ab æterno ad eã prædestinatus est.

III. Atque hanc certitudinem D. Apostolus Rom. 8. à vers. 31. ad finem capituli, non solum de se, verum etiam de omnibus electis prædicat. Locus insignis est, qui vel solus refutandæ huic Remonstrantium assertioni suffecerit.

IV. Pertinent huic etiam ea Scripturæ dicta, quibus credentes dicuntur habere arrhabonem hæreditatis cælestis, Spiritum S. qui ipsos confirmat in Christum. Ephes. 1. 11. 13. 2. Cor. 1. 22. Et qui testimonium reddit Spiritui nostro, quod sumus filij & hæredes Dei, ac cohæredes Dominio nostri Iesu Christi, Rom. 8. 16.

Atque hæc de Remonstrantium falsis assertionibus circa materiam de Electione. Proximum nunc est, ut quid de dogmatis ipsorum circa materiam Reprobationis statuendum, & ex Verbo Dei judicandum sit, aperiamus. Id quod facturi sumus quam brevissime, cum ex his, quæ de Electione prolixius diximus, facile, quid de Reprobatione sentiendum sit, intelligi queat.

Quod itaque Remonstrantium sententiam de Reprobatione concernit, tres sunt potissimum ipsorum de hac materia assertiones heterodoxæ.

Prima est: Deum non decrevisse ab æterno, pro libera sua voluntate, ad demonstrationem suæ justitiæ, quosdam è genere humano lapsos, in peccatis & miseria relinquere, mediaque ad fidem & conversionem necessaria, iis non conferre. Contra Ecclesiæ Reformatae ex divinis Literis docet, Deum decrevisse ab æterno ex genere humano

humano lapso (quod totum, nemine excepto, iure merito in miseria sua, in quam se sponte sua præcipitaverat, relinquere, & ob peccatum damnare poterat) quosdam pro suo beneplacito in lapsu & miseria relinquere, & media ad fidem & conversionem, ipsamque etiam salutem obtinendam necessaria eis non conferre, sed eos propter sua peccata, in quæ lapsi erant, æternum damnare: idque hoc fine, ut, quemadmodum in electis gloriam misericordiæ suæ ostendit, ita in his gloriam iustitiæ suæ peccata vindicantis declaret.

Reformatarum Ecclesiarum sententiam veram; & contrariam Remonstrantium assertionem falsam esse, ex seqq. fit manifestum.

I. Quicquid Deus in tempore facit, id ab æterno facere decrevit. At Deus in tempore quosdam è genere humano lapso derelinquit in sua miseria, nec media ad fidem & conversionem, ipsamque etiam salutem obtinendam, necessaria eis confert; sed potius ob sua peccata eos æternum damnat: idque pro liberrima sua voluntate, ad declarandam suam iustitiam. Ergo.

Minor probatur per sua distincta membra.

1. Deus in tempore quosdam è genere humano lapso derelinquit in miseria. Testatur namq; præter Sacram Scripturam ipsa Experientia, homines quam plurimos in peccatis suis relinqui, inque ijs perire, & propter ea æternum damnari. Vide Matth. 25. 32. 41. 46.

2. Deus mediâ ad fidem & conversionem, ipsamque etiam salutem obtinendam necessaria, quibusdam è genere humano lapso non confert. Semper enim fuerunt quam plurimæ gentes, quibus Verbum Dei, sine quo fides & salus obtineri non potest, prædicatum non fuit. Psalm. 147. 20. Act. 14. 16. Et 16. 6. 7. 9. Et inter eos, quibus Evangelium annuntiatur, quique illud externe auribus suis corporeis audiunt, semper reperiuntur plurimi; quibus Deus non aperit cor & intelligentiam, & in quibus fidem non operatur. Vide Matth. 13. 11. Luc. 8. 10. Joh. 12. 39. Esai. 6. 9. Act. 28. 26. 27. 2. Thess. 2. 2.

3. Deus hoc facit pro liberrima sua voluntate, seu pro suo beneplacito. Sic enim ipse Christus causam, cur Evangelium quibusdam non reveletur, transfert ad Dei Patris *Odioniam*, Matt. 11. 25. 26. Vide etiam Rom. 9. 11. 12. 13. 17. & 18. Eph. 1. 11.

4. Deus hoc facit ad declarandam suam iustitiam. Hanc enim causam finalem affert D. Apostolus Rom. 9. 22.

II. Eandem Reprobationis doctrinam Scriptura S. tradit, cum dicit; *iam olim*, id est, ab æterno; *quosdam ad damnationem esse descriptos*, Iudæ vers. 3. *ad iram posuit*, 1. Thes. 5. 9. *adaptatos ad interitum*, Rom. 9. 22. *factos à Deo ad diem malum*, Proverb. 16. 4.

III. Idem apparet ex doctrina Electionis; quæ Reprobationi est contraria. Si enim Deus ab æterno quosdam tantum ex genere humano lapso, ad vitam æternam elegit, eosdemque decrevit è miseria sua per Christum Mediatorem liberare, fide in ipsum donare, & per illam ipsam fidem iustificare, Sp. suo Sancto renovare, tandemque etiam glorificare; consequitur necessario; Deum reliquos omnes è genere humano lapso, quos in electione præterijt, statuisse in lapsu & miseria sua relinquere, nec media eis ad fidem & conversionem, ipsamque æternam salutem necessaria, conferre. At prius est verum; ut supra à nobis probatum fuit; Ergo & posterius.

Secunda Remonstrantium assertio falsa de Reprobatione, hæc est; Causa meritatoria Reprobationis, seu cur Deus quibusdam è genere humano lapso ab æterno electis, reliquos reprobaverit, esse horum impenitentiam & incredulitatem finalem; seu, quod Deus prævidit, eos non acturos penitentiam, nec credituros in Christum, & in ista sua impenitentia & incredulitate ad finem usque vitæ suæ, perseveraturos.

Contra, Ecclesiæ Reformatæ docent: Causam, cur Deus, quibusdam gratiose electis, reliquos præterierit, non esse eorum impenitentiam & incredulitatem, sed solam Dei *Odioniam*; licet interim peccata, tum originale, tum actualia, ipsaque etiam incredulitas vera causa sint, ob quam Deus decreverit Reprobos æternis corporis & animæ supplicijs afficere, & vere etiam in tempore afficiat. Accurate enim Theologi Reformatarum Ecclesiarum distinguendum censeant inter duos Reprobationis actus, quorum prior est negativus, vid. propositum Dei non miserendi, seu præter-

prætereundi: posterior vero est affirmativus, vid. propositum damnandi, & ordinatio ad exitium, ut justam penam.

Prioris actus, solam causam dicunt esse Patris *Edoniar*; posterioris, causam dicunt esse, partim in Dei voluntate, partim vero etiam in peccatis Reprobatorum, tam originali, quam actualibus. Sententiæ Ecclesiarum Reformatarum veritas, & contrariæ Remonstrantium assertio falsitas, ex seqq. apparebit.

Impœnitentiam & incredulitatem finalem, non esse causam præteritionis quorundam in electione, seu, cui Deus, quibusdam electis, reliquos præterierit, sequentia docere poterunt argumenta.

I. Si impœnitentia & incredulitas est causa, cur Deus è lapso genere humano quosdam præterierit, seu quorundam non-misereri decreverit: omnes omnino homines, nullo excepto, fuissent prætereundi: Ratio est; quia omnes omnino homines in peccatum prolapsi, in Dei præscientia, ex se, & in se, fuerunt pari prorsus conditione, ita, ut ex viribus naturalibus è lapsu resurgere, pœnitentiam agere, & in Christum credere, haud potuerint: Sola vero Dei gratia inter eos fecit discriminẽ, dum ipse constituit, quosdam ex iis convertere, fide in Christum donare, inque eâ conservare. At consequens est absurdum. Ergo & antecedens.

Divus Apostolus Rom. 9. 11. 12. 13. inquit; *Nondum natis pueris, cum nihil fecissent boni vel mali, ut propositum Dei, quod est secundum ipsius electionem, id est, non ex operibus, sed ex vocante, firmum maneret, dictum est ei, Major serviet minori, sicut scriptum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Quibus verbis D. Apostolus, non tantum à dilectione seu electione Jacobi bona opera, verum etiam ab odio, seu Reprobatione Esau, mala ipsius opera excludit. Peccata vero, tam originale, quam actualia, adeoque ipsam etiam impœnitentiam & incredulitatem esse causam, cur Deus reprobos destinaverit ad exitium æternum, ex sequentibus liquet.

I. Propter quod Deus in tempore aliquos damnat, propter id etiam eosdem ad damnationem ab æterno destinavit. Nec enim justus iudex aliam decernendæ; aliam exequendæ in teum justæ pœnæ, sed eandem utriusq; causam habet. At Deus propter peccata, tum originale, tum actualia, in tempore aliquos damnat, teste universa Scriptura sacra. Ergo, &c.

II. Ad justam pœnam nemo ordinatur, nisi propter peccata. At exitium æternum, seu mors & damnatio æterna est justa pœna. Ergo, reprobi ad eam non ordinantur, nisi propter peccata.

III. Idem arguit vocabulum *IRÆ*, quo D. Apostol. Rom. 9. 22. in materia Reprobationis utitur, inquit: *Quod si vero volens ostendere IRAM & notam facere potentiam suam, pertulit multa lenitate vasa IRÆ, compacta ad interitum.* Ira enim Dei semper respicit peccatum. Rom. 1. 18. *Manifestatur ira Dei è cælo adversus omnem impietatem & injustitiam hominum.*

Tertia Remonstrantium assertio falsa, circa doctrinam Reprobationis, hæc est: Causa, cur Deus quibusdam per Evangelij prædicationem vocatis, aliis illud non curat annunciandũ, non est absoluta & liberrima Dei voluntas seu beneplacitum, sed ipsorum hominum, quos Evangelij prædicatione præterit, indignitas. Contra Ecclesiæ Reformatæ docent: Causam, cur Deus Evangelium, cujus prædicatione quosdam gratiose dignatur, aliis non item annunciandum curet, esse Dei *Edoniar* & beneplacitum; quanquam interim non negant, Deum quandoque in subtractione verbi sui, etiam respicere ad hominum ingratitude & peccata.

Sententiæ nostræ veritas, & contrariæ Remonstrantium assertio falsitas ex sequentibus patet:

I. Ipse Christus Matth. 11. 25. 26. inquit: *Gratias tibi ago, Pater, Domine cæli & terræ, quod hæc mysteria (Evangelij) absconderis à sapientibus & intelligentibus, & ea manifestaris infantibus: Etiam, Pater, quia ita placuit tibi.*

II. Idem probatur exinde, quod Deus sæpenumero ingratisimo populo, verbum suum curavit prædicandum, præteritis aliis, qui, si verbum Dei habuissent, eo quantum ad causas secundas) flecti potuissent ad pœnitentiã, vide Ezech. 3. 5. Matth. 11. 21.

III. Si Deus ad nostram respicere velit dignitatem vel indignitatem, quoad hanc prædicationis Verbi sui gratiam; nemini mortaliũ ea contingeret. Omnes enim ex nobis ipsis tanta gratia sumus indigni. Atq; hinc est, quod Scriptura sacra

causam

causam hujus discriminis, quod Deus quibusdam Verbum suum manifestavit, reliquis præteritis, referat ad solum Dei amorem, gratiam & misericordiam, quæ unum populum præ alio secundum beneplacitum suum fuit complexus. Vide insignem locum Deutr. 7. 6. 7. 8. Psalm. 147. 19, 20.

Atque hæc breviter etiam de iis, quæ Remonstrantes circa Reprobationis doctrinam asserunt, dicta sunt.

De Prædestinatione

Sententia

HELVETIORVM.

I.

DEVS æterno & immutabili decreto, secundum liberrimum, merum & gratuitum voluntatis suæ beneplacitum, certos quosdam homines è communi miseria per Christum liberandos, ad vitam æternam elegit, reliquos in exitio sponte attracto relinquere, & iusto judicio propter peccata damnare statuit, ut notas faceret supereminentes illas opes gratiæ suæ erga vasa misericordiæ suæ, quæ præparavit ad gloriam; potentiæ item atque justissimæ iræ suæ erga vasa iræ, quæ coagmentata sunt ad interitum.

II.

Tamet si verissimum sit, Deum fideles perseverantes salvare, infideles contra & converti nescios in peccatis relinquere velle, tamen his verbis exprimi Prædestinationis decretum totum & plene negamus. Omittitur enim causa prædestinationis suprema & unica; *Electio* videlicet, sive Dei liberrima illa voluntas; Personas item electas certas & per fidem certo salvandas non attingit. Denique, quia verba hæc; fideles & infideles, credentes & non credentes, sunt ambigua; Etenim modo de fide prævisa; ut conditione electionis antecedanea; modo; de fide, ut fructu electionem consequente, explicantur.

III.

Præter *Electio* sive liberrimam, & in intima Dei erga nos dilectione fundatam voluntatem illam, causam electionis aliam agnoscimus nullam, sed hanc humillime veneramur, cœu unicam, supremam, causas alias omnes antegredientem, ut nemo dicere possit, cur sic agat Deus, & non aliter: cur placuerit huic gratis donare fidem, alium in cæcitate natura & sponte attracta relinquere. De electis enim, quod Deus eos prædestinaverit, quos adoptaret in filios per Iesum Christum in sese pro benevolo affectu voluntatis suæ, testatur Paulus. De reprobis, & occultandis ab ipsorum notitia regni mysteriis, quod Patri ita placuerit, pronunciat Dominus. De utrisque tandem dicitur: *Cujus vult miseretur; & quem vult, indurat.*

IV.

Christum Mediatorem, quem ex suprema sua & ineffabili dilectione Deus mundo dare decrevit, electionis exequendæ fundamentum sic esse credimus, ut benedictiones spirituales, cujusmodi est adoptio, efficax vocatio, justificatio, sanctificatio, glorificatio, ad electos redndent nullæ; nisi per Christum & propter Christum, extra quem nulla est salus, in quo nulla damnatio. Atque hoc sensu in Christo dicimur electi, quod Christo nos dederit Pater, per Christum redimen-

redimendos, per fidem Iesu justificandos, tandem per Christum & cum Christo glorificandos. Etsi autem electio respectum habeat ad Christum Mediatorem, in quo omnes ad salutem & gratiam eligimur, tamen nos elegit Deus, non velut existentes in illo priusquam eligeremur, sed elegit ut essemus in illo, perque eum servaremur.

V.

Fidem, fidei obedientiam, & in utraque perseverantiam, tanquam causam aut conditionem postulatam à Deo ab homine præstitam, in mente Dei eligentis præcessisse, Deumque ad electionis decretum movisse; aut propter hanc fidem prævisam, hunc illo electione digniorem vel indigniorem fuisse, negamus. Contra vero fidem, respiscientiam; justificationem, sanctificationem, quæ homini ante finem vitæ obveniunt, electionis gratiæ & liberæ fructus esse docemus, ita quidem, ut non aliter Deus quenquam elegerit, quam ut eundem per fidem Iesu Christi, veluti per medium subordinatum, ad gloriam immutabiliter atque infallibiliter perduceret. Neque enim Deus elegit; quod sciret credituros, sed elegit, ut crederent. Nec quiequam boni Deus in homine prævidit, nisi quod bonus ipse misero dare decrevit. Consequitur perseverans & viva fides electionem, infidelitas reprobationem: illa misericorditer & efficienter, hæc iuste & permittenter, utraque ineffabiliter & sapienter.

V I.

Tamet si in homine aliquo aut integra aliqua gente, mala latere multa nimis, Deoque iudiciorum suorum omnium cum universalium tum singularium causas & iustas & certas in homine etiam ipso, aut gente ipsa, patere plurimas non inficiamur; cur tamen Deus hunc præ illo, aut hanc gentem præ illa per Evangelium vocet, vel non vocet; cur indicaverit verbum suum Iacobo, statuta & iura sua Israël, nec ita fecerit ulli genti, quin-etiam ætati- bus præteritis suis ipsarum viis incedere siverit omnes gentes, latenti alicui malitiæ, seu causæ, propter quam alius præ alio Evangelij prædicatione sit dignus vel indignus, tribuere non possumus. Neque meliorem communioris gratiæ usum, nisi eum, qui fluit ex ipsa gratia, agnoscimus. Sumus enim natura filij iræ omnes, sicut reliqui: & sola nos distinguit indebita gratia. Et vero, quænam erit aut esse potest in homine vel gente durities tanta, tantaque malignitas, quæ ab incomprehensibili & exundantissima gratia illa tegi aut frangi non possit, si velit misereri Deus? Deus utique, qui misericordia dives est, vocavit eos, quorum guttur, lingua, labium, os, pedes, via, omnia denique erant longe miserrima; quemadmodum Paulus criminatur Iudæos & Græcos. Vocavit Deus, abluit, justificavit, sanctificavit flagitiosissimos, quales Corinthiorum nonnullos fuisse, Apostolus idem testatur. Verissimum enim est illud Pauli: *ubi & amplificatum peccatum, ibi superabundavit gratia.*

V I I.

Quemadmodum fuit præcognitus ante facta mundi fundamenta Mediator, non indefinitus aliquis, qui forte fortuna occurreret, sed singularis & certus, Dominus noster Iesus Christus; ita Deum certos & singulares homines, hunc videlicet & illum, elegisse credimus: Dilexit utique nominatim Iacobum, segregavit ab utero Paulum. Et ut quisque fidelium vere dicere potest: *Vivo ego per fidem Filij Dei, qui dilexit me, & semetipsum tradidit pro me, sic quoque vere dicere potest, Deus elegit me.*

VIII.

Infantium, non minus quam adultorum electionem & reprobationem esse, adversus Deum, qui nondum natos amat misericorditer, & odit inculpabiliter, negare non possumus. Ad infantes autem fidelium quod attinet, cum Deus vi fœderis gratui ipsorum sit Deus; illosque ex parente fidei, altero saltem, sanctos appelleret Paulus; & eosdem renunciet regni cœlestis heredes, cœlorum Dominus; si moriantur in infantia ante annos discretionis, optime de illis speramus; Nec dubitamus infantium talium Angelos, ministratorios illos & tenella ætatis illius amantissimos spiritus, quibus faciem suam Deus nunquam non exhibet, propter hos ipsos emitti vel maxime, suoque officio promptissime fungi.

IX.

Electionem aliam generalem, universalem, indefinitam: similiter completam & incompletam; peremptoriam, & non-peremptoriam, revocabilem & irrevocabilem, velut temerariæ curiositatis audax inventum, dicimus Deo ignominiosum; & inimicum consolationi fidelium esse. Illud quidem, quia Dei præstitutum, quod secundum electionem est, manet firmum, neque Deum vocationis donorumque penitet: hoc vero, quia prædestinatos nos esse lætamur secundum propositum ejus; qui agit omnia ex consilio voluntatis suæ potentis.

X.

Electorum definitus est certusque numerus, qui nec augeri nec minui, neque ex electo reprobis aut ex reprobo electus fieri potest. *Stat enim, teste Paulo, solidum Dei fundamentum, habens sigillum hoc, Novit Iesus, qui sunt sui.* Cumque absurdum sit existimare divina consilia moveri casu, aut pilorum passerumve curam Deo majorem esse quam hominum, temerarium quoque est electorum numerum certum negare.

XI.

Deus qui electis suis benedicit benedictione spirituali omni, quos dilexit ante jacta mundi fundamenta inimicos, diligitque reconciliatos per Christum magis, profecto filiis suis jam vocatis, conversis, justificatis & sanctificatis, electionis ipsorum atque futuræ gloriæ sensum gustumque in mortali hac vita non invidet; sed charitatem suam in corda ipsorum large effundit; spiritu adoptionis ipsos de peccatorum remissione, & parta per Christum salute ita certos reddit, ut in hujus vitæ miseriis firmam & inconcussam consolationem habere, imo in afflictionibus etiam sub spe gloriæ Dei gloriarî possint. Quia tamen electorum officium est non efferrî, aut carnali securitate disfluere; contra potius studere, ut vocationem & electionem suam firmam reddant, suamque operentur cum timore & tremore salutem, sensus illius ac certitudinis mensuram Deus largitur quantam, & quomodo, cum gloriæ suæ, cum ipsis quoque electis expedire optime unus omnium novit.

XII.

Quis decretorum divinatorum sit ordo & numerus, quandoquidem viæ Dei non sunt sicut viæ nostræ, & cogitationes Dei non sunt, sicut cogitationes nostræ, nec quisquam ipsi à consilio fuit, nos ista ei uni & soli permittimus, cujus intelligentia, teste Psalmista, *non est numerus.* Quia tamen prædestinare includit & finem & media ad finem, nos hominem uno eodemque actu primum ad gloriam, deinde ad gratiam; ad salutem nempe & ad vocationem, fidem, justifi-

ficationem & sanctificationem esse destinatum credimus. Crediderunt enim quot quot ordinati erant ad vitam æternam.

XIII.

Reprobationem & damnationem ipsi quoque distinguimus. Cur hunc præ illo Deus reprobaverit, extra Dei *Odontav* illam, causam nullam admittimus. *Quem enim vult, indurat.* Cur vero hunc vel illum damnet, propter peccatum fieri, & per offensas reatum in hominem ad damnationem venisse, magistro Apostolo, didicimus. Et verè, ut Deus non damnat nisi propter peccatum, sic damnare non decrevit, nisi propter peccatum.

XIV.

Damnationis causam propriam igitur, & proximam, intra impios ipsos quærere, ecclesias nostræ fidei committas docemus, peccatum videlicet, sive hæreditarium illud, sive adversus Legem, aut Evangelium prævaricatio sit. Quoties item de causis damnationis facienda est mentio, non tamen causam supremam & arcanam, justamque Dei voluntatem, quam ad hominis impij peccatum & culpam attendendum esse monemus, ut palam constet, nihil damnatis præter meritum evenire. Deum autem ad peccandum quempiam cogere, vel peccati esse autorem, plane horremus. Nam Deus noster non delectatur ulla injustitia, & odit omnes, qui operam dant iniquitati.

Subscripserant,

Ioh. Iacobus Breitingerus, Tigurinus.

Marcus Rutimejerus, Bernensis.

Sebastianus Beckius, Basiliensis.

Wolfgangus Mayerus, Basiliensis Eccles. administr.

Iohannes Conradus Kochius, Scaphusianns.

Judicium

DE

PRIMO ARTICULO,

*Nomine Orthodoxarum Ecclesiarum Nassovio-VVet-
teravicarum.*

DE ELECTIONE.

*Sententia falsa, quæ passim in Belgio
est disseminata.*

*Sententia vera, quæ hætenus in Ec-
clesiis Belgicis sonuit.*

I.

I.

Voluntas Dei, qua vult fideles perfe-
verantes salvare, est totum electionis
decretum.

Consilium Dei, quo ab æterno decre-
vit, quorundam de universitate generis
humani miseri pro suo beneplacito mi-
sereri, eosque ex statu miseriæ in statum
gratiæ translatos fide in Christum dona-
re, indeq; in statum gloriæ traducere, ad
laudē glorię gratiæ suæ, est totum electio-
nis decretum. Rom. 8. 29. 30. Eph. 1. 4. 5.

II. Electio-

II.

Electio ad salutem duo sunt actus, non temporis, sed naturæ ordine distincti: unus de fine, alter de mediis. Ioh. 6. 40. Ephes. 1. per totum. Et in his mediis primum obtinet locum Christus mediator, cui Deus electos dedit, ut fide in ipsum gratis servarentur, quotquot servantur. Ephes. 1. 3. 4. Iohan. 3. 16. & seqq.

II.

Quatuor distincta decreta consideranda sunt in electione ad salutem. Primum est, quo Deus decrevit Filium suum piacularem victimam hominibus dare: secundum, quo decrevit credentes salvare: tertium, quo media ad fidem necessaria conferre proposuit: quantum, quo decrevit singulatim eos salvare, quos in fide ad finem perseveraturos prævidit.

III.

Electio ad salutem est tantum unica, Rom. 9: per totum. Eademque est ratio electionis in V. & N. Testamento, Rom. 9. 11. 16.

III.

Electio ad salutem est indefinita vel definita, generalis vel singularis, & hæc rursus incompleta vel completa: revocabilis vel irrevocabilis, non peremptoria vel peremptoria. Et alia est ratio electionis in Veteri & Novo Testamento.

IV.

Causa impulsiva electionis est purum putum Dei beneplacitum, quo complacuit ipsi dare regnum electis suis, Luc. 12. 32. iisdemque revelare mysteria salutis, Matth. 11. 26. Confer Rom. 9. 10. Ephes. 1. vers. 5.

IV.

Decretum electionis universale, de salvandis fidelibus, est absolutæ voluntatis Dei, illiusque causa impulsiva est solum Dei beneplacitum; sed Decretum electionis singulare, de singularium salute, revera est conditionatum; quippe innixum fidei, tanquam conditioni prævisæ, sine qua non placuit Deo hunc vel illum eligere.

V.

Electio ad salutem est immutabilis. Rom. 9. 11. 2. Tim. 2. 19. ac proinde numerus electorum apud Deum ita est certus, ut nec augeri nec minui possit. Luc. 10. 20. Apoc. 21. 27.

V.

Electio incompleta & non-peremptoria potest interrumpi, atque interdum interrumpitur, ita ut incompleti electi possint fieri reprobi, numerusque illorum augeri & minui.

VI.

Fides per charitatem efficax, est fructus electionis: Deus enim nos elegit, ut essemus sancti & impolluti, Ephes. 1. 4. Confer 1. Iohan. 4. 10. 19. & Ioh. 13. 26.

VI.

Fides, fideique obedientia, est conditio antecedens electionem; quæ, ut gratiosa & Evangelica dignitas, movet Deum ad electionis præmium his præ aliis destinandum.

VII.

Homo electus in hac vita certus esse potest de sui electione: quippe quam

VII.

Electio ad gloriam sensus certus non est in hac vita.

ex testimonio Spiritus sancti, & infallibilibus mediis salutis, pura fide, fidei sensu, fidei lucta cum dubitationibus, spe denique viva & charitate non fucata, per gratiam Spiritus sancti infallibiliter cognoscere potest ac debet.

DE REPROBATIONE.

Sententia falsa, quæ passim in Belgio est disseminata.

I.

Voluntas Dei, qua vult infideles perseverantes sub ira relinquere, est totum Reprobationis decretum.

II.

Reprobationis decretum est universale vel singulare. Illud de infidelibus perseverantibus reprobandis; hoc de singulorum hominum damnatione.

III.

Decretum damnationis universale, est absolutum; singulare, condicionatum, quippe innixum infidelitati & perseverantiæ in illa, tanquam conditioni à Deo præcisa.

IV.

Reprobatio est universalis vel singularis: & hæc incompleta, revocabilis, & non-peremptoria; vel completa, irrevocabilis & peremptoria.

Sententia vera, quæ hætenus in Ecclesiis Belgicis obtinuit.

I.

Consilium Dei, quo ab æterno sapienter, libere & immutabiliter decrevit, quosdam de universitate generis humani miseri non-cligere, & illos iuste propter peccatum damnare, est totum Reprobationis decretum: Matth. 7. 23. Rom. 9. 21, 22. 1. Thess. 5. 9; Iud. 4. Apocal. 17. 8.

II.

Reprobationis actus duo sunt, præteritio sive non-electio singularium hominum; & damnatio, seu præparatio pœnæ. illa in Scripturis dicitur non-inscriptio in librum vitæ, Apocalypf. 17. 8. ista coagmentatio ad interitum, Rom. 9. 22.

III.

Causa impulsiva præteritionis est placitum seu voluntas Dei liberrima, Matth. 11. 25, 26. Roman. 9. 11. 18. 21. Damnationis autem causa est respectus certus ad peccatum. Nam quia Deus in tempore non damnat reprobos nisi propter peccatum, ab æterno non nisi propter peccatum illos damnare destinavit, Matth. 25. 41. Roman. 9. 22.

IV.

Reprobatio est unica: eademque ipsius ratio est in Veteri & Novo Testamento, Rom. 9.

IV. Quod

V.

V.

Quod Deus homines quosdam præterit gratia prædicationis Euangelij; ejus rei causa est sola Dei voluntas: Deuter. 7. 6, 7. Matth. 11. 25, 26.

Quod Deus homines quosdam Euangelij præconio ad salutis participationem non invitat, solius est beneplaciti, non absoluti, sed talis, quo homines istos ob insigne aliquod peccatum Euangelij sui annunciatione destitui cupit.

C O R O L L A R I V M.

Tametsi Deus ob peccatum originis infantes damnare potest: Christiani tamen parentes de salute suorum infantulorum minime dubitare debent: quia ipsis & liberis ipsorum facta est promissio Genes. 7. 7. Marc. 10. 16. Actor. 2. 39.

Infantium nec electio est, nec reprobatio.

Judicium

DE PRIMO ARTICULO,

qui est,

DE PRÆDESTINATIONIS DECRETO:

*Exhibitum nomine Orthodoxarum Ecclesiarum
Nassovio-VVetteravicarum.*

DE ELECTIONE.

Sententia vera quæ in Ecclesijs Belgicis hætenus sonuit.

THESES. I.

Consilium Dei, quo ab æterno decrevit quorundam de universitate generis humani miseri pro suo beneplacito misereri, eosque ex statu miseriæ in statum gratiæ translatos fide in Christum donare, indeque in statum gloriæ perducere, ad laudem gloriosæ gratiæ suæ, est totum electionis decretum.

Sententia falsa, quæ passim in Belgio est disseminata.

THESES. I.

Voluntas Dei, quæ vult fideles perseverantes salvare, est totum electionis decretum.

Confirmatio veræ sententiæ.

Augustinus cum alibi, tum in libro de Corrept. & Grat. recte docet, doctrinam de Prædestinatione publice esse proponendam, quod Christus & Apostoli eam prædicarint; quod ea faciat, ut in Deo gloriemur, non autem in nobis; quodque in veritate & pietate contra falsitatem & impietatem fideles muniat. Quæ omnia tum demum consequimur, quando hanc doctrinam proponimus, & sobrie,

& reverenter, & prudenter, & denique plane. Quod postremum non observant Remonstrantes, quando voluntatem Dei, qua vult fideles perseverantes servare, dixerunt esse totum electionis decretum. Nam Scriptura aliquid amplius nobis proponit de decreto Electionis: esse nimirum beneplacitum Dei, quo ille decrevit certos quosdam homines ex communi interitu per gratiam exemptos, fideque in Christum donatos, æternum glorificare. Rom. 8. 29, 30. Ephes. 1. 4, 5, 9. Rom. 9. 11. ex quibus locis colligitur, Deum ab æterno decrevisse, certis quibusdam hominibus fidem donare. Quando igitur dicimus, Deum elegisse credentes, exprimimus terminum ad quem, adeoque fidem intelligimus consequenter. E contrario exprimimus terminum à quo, quando dicimus, Deum elegisse nos inimicos suos, adeoque miseros. Quem utrumque terminum Scripturâ passim conjungit, quando negotium salutis nostræ nobis ob oculos ponit. vide Roman. 7. 17. 18. Caterum tale objicitur Deo eligenti humanum genus, quale vocat & justificat, nempe miserabile. Executio siquidem (ut habet Maxima Theologica) est speculum decreti. Et vero misericordia ibi locum habet, ubi miseria. Hinc ipse Deus in hoc argumento dicit; Miserebor, cujus misertus fuero: & commiserabor, quem commiseratus fuero. Rom. 9. 15.

Thesis vera II.

Electio ad salutem duo sunt actus, non temporis, sed naturæ ordine distincti: unus de fine, alter de mediis: Et in mediis primum locum obtinet Christus Mediator:

Thesis falsa II.

Quatuor distincta decreta in electione ad salutem sunt consideranda. Primum est, quo Deus decrevit Filium suum piacularem victimam hominibus dare: Secundum; quo decrevit credentes salvare: Tertium, quo media ad fidem necessaria conferre proposuit: Quartum, quo decrevit singulatim eos salvare, quos in fide ad finem perseveraturos prævidit.

Confirmatio veræ Sententiæ.

Actus divini beneplaciti in Deo est simplex: sed quoad nostrum intelligendi modum, duas habet veluti distinctas præordinationes & quasi partes; unam de fine, alteram de mediis. Quam docendi rationem in hoc argumento & natura & Scriptura nobis suppeditat. Natura enim docet, sapientem in omni actione sua & finem sibi præstitueret, & media ad finem constitueret. Cum igitur Deus sit ipsa sapientia, hosce duos actus in omnibus ejus actionibus ut conjungere, sic quoque distinguere, magnum est operapretium. Deinde sacra Scriptura hos ipsos actus conjungit in compendio Euangelij, Iohan. 3. 16. & in aurea salutis catena, Roman. 8. quando vitam æternam & fidem, glorificationem & justificationem, seu gloriam & gratiam simul nominat. Porro in mediis istis primum locum obtinet, adeoque reliquorum mediorum fundamentum est Christus mediator, cui Deus electos dedit, ut fide in ipsum servarentur gratis, quotquot servantur, Ephes. 1. 3. 4. Iohan. 3. 16. & seqq. Nimirum in Christo eligimur, ut adoptionem in illo consequamur. Et Deus ideo donat nobis Christum, & nos Christo, quia elegit nos dilectos pro sua gratia. unde liquet seriem decretorum, quam Remonstrantes constituunt, pugnare cum Scriptura, imo etiam cum ipsa natura, quæ docet, remedium esse posterius morbo, naturæ ordine.

Thesis vera III.

Electio ad salutem est tantum unica: eademque est ratio electionis in Veteri & Novo Testamento.

Thesis falsa III.

Electio ad salutem est indefinita & definita, generalis & singularis, & hæc rursus incompleta vel completa, revocabilis

cabilis vel irrevocabilis, non peremptoria vel peremptoria. Et alia est ratio Electionis in V. & N. T.

Confirmatio veræ Sententiæ.

Apostolus Rom. 9. & Ephes. 1. unicam duntaxat tradit Electionem, eam nempe, qua Deus ab æterno proposuit in sese, de universitate generis humani miseri, certos aliquos gratiæ & gloriæ suæ participes efficere in Christo, ad laudem suam & salutem ipsorum. Proinde distinctiones electionis à Remonstrantibus confictæ, non conveniunt sapientiæ & immutabilitati Dei. Nam neque sapientis est, temere aliquid sibi proponere: neque constantis, in singula pene momenta mutare suum propositum. Ad Electionem in V. T. quod attinet, illius eadem est ratio, quæ electionis in N. T. cum eadem sit ratio fœderis gratuiti sub V. & sub N. T. Quotquot enim à principio mundi fuerunt salvi facti, ij omnes per meritum Agni mactati ab origine mundi; perque fidem & Spiritum ipsis efficaciter applicantem *ἀγρὰ* Christi *ἐνέργειαν*, servati sunt. Heb. 11. & 13. 8.

Thesis Orthodoxa IV.

Causa impulsiva electionis est purum putum Dei beneplacitum, quod complacuit ipsi dare regnum electis suis, iisdemque revelare mysteria salutis;

Thesis Heterodoxa IV.

Decretum electionis universale de salvandis fidelibus, est absolutæ voluntatis Dei, illiusque causa impulsiva est solum Dei beneplacitum. Sed decretum electionis singulare, de singularium salute, revera est conditionatum, utpote nixum conditione fidei prævisæ.

Confirmatio veræ Doctrinæ.

Prævisæ fides non potest esse causa electionis: quia electi sumus, ut credamus: non vero credimus, ut eligamur. Ephes. 1. 4. 5. Quæ sententia adeo clara est, ut etiam in Cimmerijs Papatibus tenebris, Scholastici renebriones non potuerint ipsius lucem effugere. Diserte enim docuerunt, amorem communicationis seu benevolentia; quo Deus diligit etiam hostes suos, non nisi à Dei voluntate pendere: amorem vero complacentiæ seu concupiscentiæ, præsupponere amabilitatem objecti. Quo pertinet illud, quod de duplici dilectione tradi solet. Nimirum diligimus aliquem vel ut sit bonus, vel quod sit bonus. Deus ab æterno nos dilexit, ut essemus sancti, non quod essemus sancti: & nos eligendo, dignos fecit, non autem dignos invenit. Sola igitur Dei *ἔδοξα* est electionis causa impellens, juxta illud Christi, Luc. 12. 32. *Ne time parvæ græ: Nam placuit Patri vestro dare vobis regnum illud.* Vbi verbo *ἔδοξεν* significatur, ex gratuito misericordiæ fonte fluere vitam æternam. Quod ipsum docet Apostolus Rom. 9. 15. 16. Nam Moysi dicit: *Miserebor, cuius misertus fuero; & commiserabor, quem commiseratus fuero.* Nempe igitur electio non est eius; qui velit; neque eius, qui currat, sed eius qui miseretur, nempe DEI.

Thesis Orthodoxa V.

Electio ad salutem est immutabilis: ac proinde numerus electorum apud Deum ita certus est, ut nec augeri, nec minui possit.

Thesis Heterodoxa V.

Electio incompleta & non-peremptoria potest interrumpi atque interrumpitur, ita ut incomplete electi possint fieri reprobi, numerusque illorum augeri & minui.

Confirmatio veræ sententiæ.

Adeo firmum est Electionis decretum, ut quam non potest mutari Deus, tam non possit infringi illius decretum de servandis electis. *Dona siquidem Dei sunt ἀπερίεργα.* Rom. 11. 29. & firmum manet propositum Dei, quod est secundum electionem. Rom. 9. 11. *Solidumque stat fundamentum Dei, habens hoc sigillum, Novit Dominus eos, qui sunt sui.* 2. Tim. 2. 19. Quare cum nomina electorum sint scripta in cælis Luc. 10. 20. & in libro vitæ Apoc. 21. 27. fieri non potest, ut numerus illorum augeatur vel minuatur.

Thesis Orthodoxa VI.

Fides per charitatem efficax, est fructus electionis.

Thesis Heterodoxa VI.

Fides, fideique obedientia est conditio antecedens electionem, quæ ut gratiosa & evangelica dignitas movit Deum ad electionis præmium, his præ alijs destinandum.

Confirmatio veræ sententiæ.

Deus nos elegit, ut essemus sancti & impolluti, Ephes. 1. 4. *Et in hoc est charitas, non quod nos dilexerimus Deum, sed quod ipse dilexerit nos,* 1. Ioh. 4. 10. *nosque diligimus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos.* Ibid. vers. 19. Confer hanc Thesin cum superiori quarta.

Thesis Orthodoxa VII.

Homo electus in hac vita certus esse potest de sui electione.

Thesis Heterodoxa VII.

Electionis ad gloriam sensus certus non est in hac vita.

Confirmatio veræ sententiæ.

Certitudo electionis non tantum nobis spectanda est in Deo, sed etiam in ipsis electis; quos oportet de sui electione certos esse, tum ut sint grati erga Deum, tum ut in rebus adversis confugiant ad inexpugnabilem Prædestinationis arcem. Potest autem homo fidelis electionem sui colligere ex testimonio Spiritus Sancti, & infallibilibus medijs salutis, puta fide, sensu & lucta fidei, spe denique viva, & charitate non fucata. Nam *Spiritus Sanctus testatur una cum Spiritu nostro, quod sumus filij Dei,* Rom. 8. 16. & vera fides est *πληροφορία καὶ πεποίθησις,* Roman. 4. 22. Ephes. 3. 12. ideoque repugnat ipsi dissidentia. Fides præterea luctatur cum dubitationibus, Rom. 4. 18. extinguit ignita tela Satanæ, Ephes. 6. 16. & profert opera charitatis erga Deum & proximum Iacob. 2. 17. Rom. 6. 12. 13. Quæ omnia sunt *παραδείγματα* electionis ad salutem, omni exceptione maiora. Atque hæc Methodus vere Analytica observanda est in praxi huius doctrinæ, ut ab effectis assurgamus ad causas.

*DE REPROBATIONE.**Thesis Orthodoxa I.*

Consilium Dei, quo ab æterno sapienter, libere & immutabiliter decrevit quosdam de universitate generis humani miseri non eligere, & illos iuste

Thesis Heterodoxa I.

Voluntas Dei, qua vult infideles perseverantes sub ira relinquere, est totum Reprobationis decretum.

propter

propter peccatum damnare, est totum
reprobationis decretum.

Confirmatio veræ Sententiæ.

Proposita reprobationis definitio confirmatur ex Matth. 7. 27. Rom. 9. 21. 22. 1. Theſſ. 5. verſ. 9. Iud. verſ. 4. & Apoc. 17. 8. Lucemque accipit ex Theſi primâ de Electione.

Theſis Orthodoxa II.

Theſis Heterodoxa II.

Reprobationis actus duo ſunt, præteritio ſeu non-electio ſingularium hominum, & damnatio ſeu præparatio pœnæ.

Reprobationis decretum eſt univerſale, vel ſingulare. Illud de infidelibus perſeverantibus: hoc de ſingularium hominum damnatione.

Confirmatio veræ Sententiæ.

Præteritio ſeu non-electio, in Scripturis dicitur non-inſcriptio in librum vitæ, Apoc. 17. 8. eſtque actus negativus, quo Deus ſtatuit quorundam hominum non miſereri. Damnatio in Scripturis dicitur, coagmentatio ad interitum, Rom. 9. 22. & deſcriptio ad damnationem. Iud. verſ. 4. eſtque actus poſitivus, quo Deus ſtatuit quosdam homines propter peccatum damnare.

Theſis Orthodoxa III.

Theſis Heterodoxa III.

Cauſa impulſiva præteritionis eſt voluntas Dei liberrima: damnationis autem cauſa eſt reſpectus certus ad peccatum.

Decretum damnationis univerſale eſt abſolutum; ſingulare, conditionatum, quippe innixum infidelitati, & perſeverantiæ in illa, tanquam conditioni à Deo præſcitæ.

Confirmatio veræ Sententiæ.

Deus habet ius abſolutum in ſuas creaturas & homines, multo magis quam ſingulus habet abſolutum ius in lutum & vaſa ſua, formandi & ordinandi ea ad decus vel ad dedecus, abſq; iniuſtitia prout voluerit, Rom. 9. 20. 21. 22. Ex hoc igitur iure abſoluto, Deus omnes homines ordinare poterat ad interitum, ſi voluiſſet. Sed quia ſe non tantum abſolutum Dominum, ſed & iuſtum iudicem declarare voluit, abſoluto ſuo iure in ordinandis aliquibus ad interitum non eſt uſus, ſed uſus eſt iure ordinato & revelato in lege, quæ dicit; *Anima quæ peccaverit, morietur.* Ezech. 18. 20. hoc eſt, ordinavit ad damnationis pœnam, non utique innocentes, ſed peccatores in Adamo. In Adami enim corrupta perditionis maſſa (ut vocat Auguſtinus Epiſt. 106.) omnes intuitus, quos non elegit in Chriſto, nec ordinavit ad gratiam & gloriam indebitam ex miſericordia, eos reprobavit ad iram, hoc eſt, ad pœnam peccato debitam, ex iuſtitia. Prioris actus, quo decrevit Deus quosdam non-eligere, cauſa eſt voluntas Dei liberrima, Matth. 11. 25. 26. Rom. 9. 11. 18. 21. poſterioris, quo decrevit eoſdem damnare, cauſa eſt reſpectus peccati. Nam quia Deus in tempore non damnat reprobos niſi propter peccatum, ab æterno non niſi propter peccatum illos damnare decrevit. Manet enim immota regula: quicquid Deus in tempore facit, ab æterno facere decrevit. Et hoc vult Apoſtoliſ, quando Rom. 9. 21. 22. electos vocat vaſa miſericordiæ parata ad gloriam: reprobos vaſa iræ: adaptata ad interitum: iſta enim ſupponit peccatum, quia Deus non iraiſcitur creaturæ, niſi ob peccatum. ira quippe eſt pœna, quam ex ordine iuſtitie nulli irrogat Deus niſi ob peccatum. Ad iram igitur, hoc eſt, ad pœnam, neminem ordinavit, nec ordinat niſi ob peccatum. Neque tamen in peccato oportet hic ſubſiſtere, ſed aſſurgere ad *Edoctrinam*, quæ eſt cauſa præteritionis, ſeu non-electiois.

Thesis Orthodoxa IV.

Quod Deus homines quosdam præterit gratia prædicationis Evangelij, eius rei causa est iusta & libera eius voluntas.

Thesis Heterodoxa IV.

Quod Deus homines quosdam Evangelij præconio, ad salutis participationem non invitat, solius est beneplaciti, non absoluti, sed talis, quo homines istos, ob insigne aliquod peccatum, Evangelij sui annunciatione destitui cupit.

Confirmatio vera sententia:

Hic nobis sufficere potest illud Christi, Matth. II. 25. 26. *Gloriam tibi tribuo, Pater, Domine cæli & terræ, quod hæc occultaveris à sapientibus & intelligentibus, & ea retexeris infantibus. Etiam Pater, quia ita placuit tibi. Quo etiam pertinet locus Deut. 7. 6. 7.*

DE PRIMO ARTICULO,

qui est

de

Electione ad vitam æternam

Sententia & Suffragium Genevensium:

THESIS I.

Deus ab æterno, ex mero beneplacito voluntatis suæ, certas personas, ex semine & posteris Adæ, in, & cum eodem lapsas, reas & corruptas, decrevit in Christo per & propter Christum, ex eadem *Ordinatio* in hunc finem ipsis singulariter à Patre destinatum, gratiose & efficaciter vocare, fide donare, iustificare, per Spiritum regenerationis sanctificare, & per hæc, & post hæc omnia, tandem in æternum glorificare.

Hæc Thesis probatur ex manifestis istis locis.

Ephes. I. 4. *Elegit nos in ipso, ante iacta mundi fundamenta, ut essemus sancti & inculpati coram ipso in charitate: Postquam nos prædestinavit in adoptionem per Iesum Christum in sese, secundum beneplacitum voluntatis suæ. In laudem gloriæ gratiæ ipsius, qua nobis gratus fuit in dilecto. Et vers. 11. In ipso sumus sortem adepti, prædestinati secundum propositum illius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, ut finis nos in laudem gloriæ ipsius.*

Ephes. 3. 10. *Ad manifestandam per Ecclesiam multifariam sapientiam Dei, secundum propositum æternum, quod fecit in Christo Iesu Domino nostro.*

2. Tim. I. 9. *Servavit nos, & sanctæ vocatione vocavit, non secundum opera nostra, sed secundum proprium propositum & gratiam, quæ data nobis fuit in Christo Iesu ante tempora secularia.*

Tit. I. 2. *In spem vitæ æternæ, quam Deus, qui mentiri non potest promissit, ante tempora secularia.*

Rom. 9. 11. *Nondum natis pueris, cum nondum boni vel mali quicquam fecissent, ut propositum Dei, quod est secundum electionem, firmum maneret, non ex operibus, sed ex vocante: Dictum est ei, Maior serviet minori.*

Malach. I. 2. *An non erat Esau frater Iacobi? inquit Dominus. Iacobum autem dilexi, Esauum vero odio habui.*

Rom. 9. 18. *Miseretur cuius vult, & quem vult, indurat.*

Ioh. 13. 18. *Non dico de vobis omnibus, scio quos elegerim.*

2. Thes. 2. 13. *Nos autem debemus perpetuo agere gratias de vobis, fratres dilecti in Domino, quod Deus vos elegit à principio ad salutem, in sanctificatione Spiritus, & fide veritatis.*

Rom. 3. 4. *Quid igitur præcellimus? nequaquam: ante enim exicimus & Indeos & Gentiles omnes esse sub peccato.*

Et vers. 14. *Omne os obturetur, & obnoxius fiat totus mundus iudicio Dei. Et 12. Non est distinctio, quandoquidem omnes peccaverunt, & destituuntur gloria Dei.*

Rom. 5. 12. *Per unum hominem peccatum in Mundum introijt, & per peccatum Mors; & ita in omnes homines mors transijt, in illo, in quo omnes peccaverunt.*

Galat. 3. 22. *Scriptura conclusit omnia sub peccato, ut promissio per fidem Iesu Christi daretur creditibus. Ideo vasa misericordiae appellantur.*

1. Pet. 1. 20. *Christus præordinatus ante facta mundi fundamenta, & manifestatus ultimis temporibus propter vos, qui per eum creditis in Deum.*

Ioh. 17. 10. *Omnia mea tua sunt, & tua sunt mea, & in ipsis glorificor: oro pro illis, quos dedisti mihi, quia tui sunt.*

Isa. 9. 5. *Filius nobis natus, nobis datus.*

Rom. 8. 28. 32. *Scimus omnia cooperari in bonum ijs qui diligunt Deum, nempe ijs qui sunt vocati secundum ipsius propositum: Nam quos præservit, id est, præordinavit, eos etiam prædestinavit fieri conformes imagini Filij sui, ut sit primogenitus inter multos fratres; quos autem prædestinavit, etiam vocavit: Quos vocavit, etiam iustificavit; & quos iustificavit, eos etiam glorificavit. Qui nobis omnia dedit Filium, quomodo non & omnia cum ipso nobis daret? Quis accusabit electos Dei? Deus est, qui iustificat.*

1. Pet. 1. 2. *Electi secundum præordinationem Dei Patris, in sanctificatione Spiritus, ad obedientiam, & asperionem sanguinis Christi.*

1. Petr. 2. 9. *Vos estis genus electum, regium sacerdotium, gens sancta, & populus peculiaris.*

Apocal. 7. 14. *Qui sunt cum Agno, sunt vocati, electi & fideles.*

Apocal. 21. 27. *Non intrabit in ipsam quicquam immundum, nec qui facit abominationem, & dat operam mendacio: sed ij qui scripti sunt in Libro vite Agni.*

1. Pet. 1. 22. *Animas vestras purificastis, auscultando veritati per Spiritum.*

THESIS II.

Ex eadem mera *Edoctrina*, & voluntatis in sese proposito discrevit istas personas ab alijs, in eadem massa, & sub eodem reatu existentes, nec ulla dignitate, qualitate, dispositione alijs præcellentes.

Rom. 3. 9. *Quid igitur præcellimus. &c. Et 22. Non est distinctio.*

1. Cór. 4. 7. *Quis te discernit? Et quid habes quod non acceperis? Quod si accepisti, cur gloriaris, &c.?*

Ephes. 2. 3. *Eramus filij iræ ut & alij. Et vers. 8. Servati estis ex gratia per fidem; hoc non est ex vobis: est donum Dei, non ex operibus, ne quis gloriatur. Lege quæ ibid. fusius habentur.*

Rom. 5. 10. *Eramus inimici; ut & ad Titum 3. 3. Eramus & nos quondam insensati, rebelles, errantes, servientes varijs cupiditatibus, & voluptatibus, vitam agentes in malitia & invidia, odiosi & odio invicem habentes.*

Ephes. 2. 12. *Mementote vos quondam Gentis, in carne, fuisse absque Christo, extraneos à pactis promissionis, spem non habentes, & sine Deo in mundo.*

1. Ioh. 4. 10. *In hoc est charitas, non quod nos Deum dilexerimus, sed quod ille dilexit nos.*

Et vers. 14. *Nos Deum amamus, quia ille prior amavit nos.*

Ioh. 15. 16. *Vos non me elegistis, sed ego elegi vos.*

Rom. 4. 7. *Deus vocat quæ non sunt, tanquam si essent.*

THESIS III.

Omnis qualitas vel conditio laudabilis in homine, qua ad vitam æternam aptus est, est posterior illo actu *ᾧδοκίας*, imo illius verum & germanum effectum: potissimum fides, nobilissimum & eminentissimum opus spiritus Regenerantis.

Eph. 1. 23. *Quæ est corpus ipsius, & πᾶσιμα illius, qui implet omnia in omnibus.*

1. Cor. 12. 6. *Deus qui operatur omnia in omnibus est unus.*

Iacob. 1. 18. *Ipsæ voluntate sua genuit nos.*

1. Pet. 1. 22. *Per spiritum veritati obedimus.*

2. Cor. 3. 5. *Non quod sumus apti ex nobismetipsis, vel ad cogitandum quicquam, sed omnis nostra inactio est à Deo.*

Philip. 2. 13. *Deus operatur in vobis & velle & perficere, ὡς ἐπ' ἡμῶν ᾧδοκίας.*

Philip. 1. 29. *Vobis ex ἀπείδῃ, gratis concessum est pro Christo, non tantum in ipsum credere, sed & pro ipso pati.*

Ephes. 6. 23. *Pax fratribus, & charitas cum Fide à Deo Patre, & à Domino nostro Iesu Christo.*

Heb. 13. 20. *Deus pacis aptet vos in omni bono opere, ad faciendam voluntatem ipsius, faciens ipse in vobis quod acceptum est coram eo, per Christum Iesum.*

Ephes. 1. 11. *Deus operatur omnia secundum consilium voluntatis sue.*

Galat. 4. 9. *Quum Deum cognoveritis: imo magis cogniti fueritis ab ipso.*

THESIS IV.

Vocatio efficax per Evangelium, & fides cordibus infusa & impressa, sunt media ad istius decreti finem obtinendum à Deo ordinata: atque ab ipso met in tempore, cum eadem, qua ab æterno decrevit, personarum distinctione, dispensata.

Ioh. 17. 6. *Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo: tui erant, & tu mihi illos dedisti, & ipsi observarunt verbum tuum: Dedisti ipsis verba tua, quæ dedisti mihi, & ipsi receperunt ea.*

Act. 13. 48. *Crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam æternam.*

1. Pet. 1. 4. *Hereditas immarcescibilis & incontaminata, pro nobis in cælis conservata, qui in virtute Dei per fidem custodimur in salutem, quæ parata est revelari in ultimo tempore, verbi gratia, Obtinentes finem fidei vestre, salutem a nimarum.*

Psal. 147. 19. *Declarat verba sua Iacobo, statuta sua & iudicia sua Israel: Non sic fecit omni genti: iudicia non norunt.*

Tit. 1. 1. *Fides electorum Dei.*

Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit, quos vocavit, eos etiam iustificavit.*

Marth. 13. 11. *Vobis datum est cognoscere mysteria regni cælorum, ipsis autem non est datum: Beati vestri oculi, quia vident, & aures vestra, quia audiunt.*

Habenti dabitur, scilicet, gratia pro gratia, Ioh. 1. 15. Gratia pabuli, pro gratia vitæ.

2. Thes. 3. 2. *Fides non est omnium.*

Luc. 10. 21. *Iesus exultavit spiritu, & dixit, Benedico tibi Pater, Domine cæli & terræ, quod ista absconderis sapientibus & intelligentibus, & revelaveris ea parvulis. Ita Pater, quia sic complacitum est tibi. Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem, nisi Filius, & is cui Filius revelare voluerit.*

Ioh. 6. 65. *Nemo potest venire ad me, nisi ei datum fuerit à Patre meo, & vers. 45. Quicumque audit à Patre & didicit, venit ad me.*

Ioh. 9. 39. *Veni in hunc mundum ad exercendum iudicium, ut qui non vident, videant; & qui vident, cæcificentur.*

Ioh. 10. 37. *Quamvis tot signa fecisset coram ipsis, non tamen credebant in ipsum, ut impleretur verbum Prophete Isaie, quod dixit, Domine, quis credidit prædicationi nostræ? aut cui revelatum fuit brachium Domini? Propterea non poterant credere, quia etiam dixit Isaia, Excæcavit ipsoꝝ oculos, & induravit cor ipsoꝝ. &c.*

1. Petr. 1. 20. *Christus manifestatus ultimis temporibus propter vos, qui per eum creditis in Deum.*

Rom. 11. 9. *Electio obtinuit, reliqui indurati fuerunt.*

Ioh. 10. 16. *Habeo etiam alias oves, quæ non sunt ex hoc ovili, illas etiam oportet me adducere, & audient vocem meam.*

Act. 18. 10. *Est mihi populus multus in hac civitate.*

THESIS V.

Decretum hoc apud Deum stat firmum & immotum, adeo ut quicumque electus est, semper ad finem gloriæ, sed non nisi per media à Deo instituta, & inviolabilia perveniat; nec unquam electus fieri potest reprobus.

Rom. 9. 11. *Ut propositum Dei, quod est secundum electionem, firmum maneret, non ex operibus, sed ex vocante.*

2. Tim. 2. 19. *Fundamentum Dei stat firmum, habens hoc sigillum, Deus novit suos. Et, Recedat ab iniquitate, quicumque nominat nomen Christi.*

Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, eos & vocavit, quos vocavit, &c. Quis criminabitur electos Dei? Deus est, qui iustificat. Et vers. 37. In omnibus sumus victores per eum qui dilexit nos.*

Isaïa 65. 22. *Electi mei facient veterascere opus manuum suarum.*

Rom. 11. 29. *Dona & vocatio Dei sunt æquæquæ.*

Rom. 8. 39. *Neque vita, neque mors, neque præsentia, neque futura, poterunt nos separare ab amore Dei, qui est in Christo Iesu Domino nostro.*

2. Thess. 2. 13. *Vos elegit à principio in sanctificatione Spiritus, & fide in veritatem.*

Rom. 8. 9. *Qui non habet spiritum Christi, non est ipsius.*

1. Petr. 1. 2. *Electi secundum prædestinationem Dei Patris in sanctificatione Spiritus ad obedientiam, & asperersionem sanguinis Christi.*

Hebr. 6. 13. *Deus volens magis ostendere immutabilitatem consilii sui, heredibus promissionis fideiussit inveniurando.*

Psal. 138. 8. *Domine implebit pro me, Domine, benignitas tua in perpetuum, non deseres opus manuum tuarum.*

Isaïa 41. 9. *Tu es servus meus, elegi te, neque reieci.*

Rom. 11. 1. *An reiecit Deus populum suum? Absit: nam & ego sum Israelita. Et vers. 28. Sunt hostes, quoad Evangelium propter vos, sed sunt dilecti, quoad electionem propter patres.*

Rom. 11. 5. *Reliquia secundum electionem gratiæ remanserunt in hoc tempore.*

Matth. 24. 24. *Exurgent Pseudochristi & Pseudoprophete, & facient signa & miracula magna, adeo ut seducturi essent, si fieri posset, ipsos electos. Et vers. 31. Angeli colligent electos ex quatuor ventis.*

2. Thess. 2. 11. *Mittet Deus ipsis efficaciam erroris, ut credant mendacio: & iudicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed delectati sunt iniquitate: sed debemus perpetuo gratias agere de vobis Deo, fratres dilecti, quod elegit vos Deus ab initio ad salutem, &c.*

Apoc. 13. 8. *Adorabunt bestiam omnes illi incolæ terræ, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ agni.*

Ioh. 10. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & ipsæ me sequuntur. Et ego do eis vitam æternam, neque unquam in æternum peribunt, & nullus rapiet eas de manu mea: Pater meus, qui mihi illas dedit maior est omnibus, & nemo potest rapere illas de manu Patris mei.*

1. Ioh. 2. 19. *Egressi sunt ex nobis, sed non erant de nobis; nam si fuissent de nobis, utique mansissent inter nos; scilicet hoc accidit, ut manifestum fieret, non omnes esse de nobis.*

THESIS VI.

Notitiam, sensum, certitudinem istius decreti Deus electis in hac vita largitur, modo, mensura, tempore, quo ipsi placet. Nec ullus est electus,

qui

qui ætate rationis capace, non ante mortem, certissimam istius decreti persuasionem per Spiritum Sanctum accipiat.

1. Cor. 2. 9. *Quæ auris non audivit, oculus non vidit, neque unquam ascendit in cor hominis, illa sunt, quæ Deus præparavit illis, qui ipsum diligunt: Deus revelavit illa nobis per Spiritum suum, qui Spiritum investigat omnia, etiam profunda Dei: Non accepimus Spiritum mundi, sed Spiritum, qui est à Deo, ut cognoscamus ea, quæ nobis data sunt à Deo.*

Atqui 2. Tim. 1. 9. *Propositum & gratia Dei nobis data est in Christo ante tempora secularia:*

1. Ioh. 2. 20. *Habetis unctionem à Sancto, & nostis omnia.*

Luc. 10. 20. *Gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.*

Psal. 25. 14. *Arcanum Domini est pro timentibus ipsum, & fœdus ipsius, ut notum faciat ipsis.*

Apoc. 2. 17. *Vincenti dabo calculum album, & super illum calculum, novum nomen scriptum, quod nemo novit, nisi ille qui accepit.*

1. Thes. 1. 4. *Scientes, Fratres dilecti, à Domino, vestram electionem.*

Rom. 8. 33. *Quis accusabit electos Dei? Deus est, qui iustificat. Atqui conscientia accusat: Habeant ergo necesse est sensum, & certitudinem certitudini conscientiæ oppositam: nempe, fidem electionis.*

Ephes. 1. 13. *Obsignati estis Spiritu Sancto promissionis, qui est arrhabo hereditatis vestre ad redemptionem acquisitionis &c.*

2. Cor. 1. 21. *Is qui confirmat nos vobiscum in Christo, & qui etiam unxit nos, est Deus, qui etiam obsignavit nos, & dedit arrhabonem Spiritus in cordibus nostris.*

2. Cor. 4. 13. *Habentes eundem Spiritum fidei, ut dictum est, Credidi, & propterea locutus sum; nos etiam credimus, & propterea etiam loquimur: Loquitur autem ex hoc Spiritu Apostolus, Rom. 8. 38. in sua & totius Ecclesiæ persona, Nihil nos separabit ab amore Dei, qui est in Christo Iesu.*

2. Pet. 1. 10. *Studete vocationem vestram, & electionem firmam facere. Ergo observato hoc præcepto, potest haberi certitudo, quia inquit, 1. Ioh. 3. 19. Per charitatem, nempe per signum infallibile, agnoscimus nos esse ex veritate, & corda nostra certiorabimus coram ipso.*

1. Ioh. 3. 29. & 4. 13. *Ex hoc cognoscimus nos manere in ipso, & ipsum in nobis, quia dedit nobis de Spiritu suo.*

Rom. 8. 16. *Spiritus adoptionis per quem clamamus, Abba, Pater, ipse testatur cum Spiritu nostro nos esse filios Dei. Quod si filii, ergo heredes, cohæredes Christi, si modo cum ipso patimur, ut cum ipso glorificemur.*

Psal. 27. 13. *Veni mihi, nisi credidissem videre bona Dei in terra viventium.*

Psal. 16. *Benedicam Domino, qui mihi etiam de nocte dat consilium, renes mei insistant me, Latatum est cor meum, & gloria mea latata est, etiam caro mea habitabit in securitate, notas mihi facies semitas vite.*

2. Tim. 1. 12. *Scio cui crediderim, & sum certus illum esse potentem ad servandum depositum meum in diem illum.*

THESIS VII.

Electio Patrum sub V. Testamento fuit ab eodem fonte, ad eundem finem, per eadem media principalia, atque in Novo; Id est, ex mero beneplacito, Dei, in Christo, per fidem ad salutem æternam fuerunt ordinati.

Galat. 3. 8. *Evangelizarum fuit Abrahamo, justificari gentes per fidem: Il, qui sunt ex fide, sunt benedicti cum fidei Abrahamo. Benedictio Abrahami obtigit gentibus in Christo Iesu, ut per fidem accipiant promissiones spiritus.*

Rom. 11. 16. *Si primitiæ sanctæ, tota etiam massa sancta: si radix sancta, etiam rami sancti: Iudæi appellantur rami naturales, qui in propriam oleam olim inserentur de novo, & sic per totum caput.*

Heb. 11. 9. *Abraham, & reliqui cohæredes promissionum, expectabant civitatem quæ habet fundamentum, cuius architectus & faber est Deus. Et vers. 16. Optant patriam meliorem*

meliozem, nempe cœlestem; propterea Deus non erubescit vocari ipsorum Deus, quando quidem preparavit ipsis civitatem.

Hebr. 6. 13. Deus fecit promissiones Abrahamæ, quas confirmavit jurejurando per semetipsum. Et 17. Volens Deus amplius ostendere heredibus promissionis immutabilitatem consilij sui, intervenit jurejurando

Matth. 22. 32. Deus est Deus Abrahamæ, Isaaci & Jacobi; Deus non est Deus mortuorum sed viventium.

Psal. 47. 5. Elegit nobis hereditatem nostram, magnificentiam Jacobi, quem diligit.

1. Cor. 10. 2. 3. Patres omnes baptizati fuerunt; comederunt eandem escam, & biberunt eundem potum spirituales.

Hebr. 12. 23. Vocati sumus ad Ecclesiam primogenitorum descriptorum in cœlis, & ad spiritus in floribus consummatorum.

Psal. 65. 5. Beatus ille, quem tu elegisti, quem ad te accedere facies, ut habitet in atrijs tuis, satiabimur bonis domus tue & templi tui.

Matth. 8. 11. Multi venient ex oriente & occidente, & accumbent cum Abrahamo, Isaac & Jacobo in regno cœlorum.

Rom. 4. 16. Hereditas est per fidem, ut sit ex gratia, ut firma sit promissio toti semini, non solum illi, quod est secundum carnem; verum & ei quod est ex fide Abrahami Patris omnium nostrum.

THESIS VIII.

Vocati in Ecclesiam, & in Christo vivificati, ut nihil ad sui electionem æternam contulerunt, vel conferre potuerunt; ita omni studio, cura, ope, possunt ac debent illius certitudinem apud se explorare ab effectis & τεκμηρίοις infallibilibus, & illam sollicitè tueri, fovere & augere.

2. Pet. 1. 10. Potius studete vocationem & electionem vestram firmam facere, hoc enim si feceritis, nunquam impingetis.

2. Cor. 13. 5. Vos ipsos probate, an sitis in fide, vos ipsos explorare, annon agnoscitis vosmetipsos? Iesum Christum in vobis esse, nisi reiecti estis.

Hebr. 6. 11. Cupimus autem ut unusquisque vestrum idem studium ad finem usque ostendat, ad plenam fidei certiorationem, ut ne sitis segnes; sed imitatores eorum, qui per fidem & patientiam hereditarini promissionem.

Hebr. 3. 14. Facti sumus participes Christi, modo firmiter retineamus usque ad finem; principium τὸς ἀρχαίους.

Et vers. 6. Christus est fidelis, ut filius super domum suam, cuius domus sumus nos, modo firmam retineamus ad finem usque libertatem, & gloriationem spei.

DE REPROBATIONE.

THESIS I.

Deus ab æterno, liberrima sua voluntate, aliquas certas personas, in & cum Adamo lapsas, reas & corruptas, statuit apud sese, in statu peccati, & corruptionis suæ propriæ relinquere, nec erga illas remedium gratiæ efficacis, & salutaris in Christo adhibere.

Matth. 7. 23. Tum protestabor ipsis; Nunquam novi vos.

Apoc. 13. 8. Adorabunt bestiam omnes illi incolæ terra, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ Agni occisi, inde à iactis mundi fundamentis.

Matth. 22. 14. Multi vocati, pauci electi.

Rom. 11. 7. Electio obtinuit, reliqui indurati sunt.

Rom. 10. 19. Provocabo vos ad emulationem per gentem quæ non est gens.

Rom. 9. 6. *Non omnes qui sunt ex Israele, sunt Israel: filij promissionis, id est, ex gratia & potente Dei operatione nati per fidem.*

Rom. 4. 21. *Reputantur in progeniem.*

Rom. 9. 13. *Israhel amavi, Esauum autem odio habui.*

Et vers. 18. *Miseretur, cuius miseretur; & quem vult, indurat.* Et vers. decimo nono; *Dices ergo mihi, quid amplius queritur? quis resistere potest ipsius voluntati? Imo, o homo, quis tu es qui respondis Deo? An dicit figmentum fictori, quare me sic fecisti? An non habet potestatem figulus in lutum, ad faciendum ex eadem massa vas ad honorem, & alterum ad dedecus?* Et vers. 25. *Vocabo populum illum, qui non est meus, populum meum, & dilectam illam quæ non est dilecta.*

Deut. 10. 14. *Ecce cæli, & cæli cælorum sunt Domini Dei tui: etiam terra, & quicquid in ea continetur. Sed Dominus complacuit sibi in Patribus tuis tantum, ad amandum eos, & elegit progeniem ipsorum post eos, nempe vos ex omnibus populis.*

Deut. 7. 6. *Dominus Deus te elegit, ut sis ipsi in populum peculij, inter omnes populos, qui sunt super faciem terræ.*

Matth. 13. 13. *Omnis planta, quam non plantavit Pater meus, eradicabitur.*

Act. 14. 16. *Deus ataribus precedentibus fuit ire omnes gentes vias suas.*

Psalm. 147. 20. *Non sic fecit omni genti, & non cognoscunt iudicia.*

Ioh. 10. 26. *Vos nos creditis, quia non estis ex ovibus meis.*

1. Ioh. 4. 6. *Nos sumus à Deo. qui novit Deum, audit nos, qui non est à Deo, non audit nos.*

THESIS II.

Easdem personas in tempore, ex eodem placito voluntatis, vel non vocat, vel vocatas in Ecclesiam, spiritu Regenerationis non renovat penitissime, non inserit Christo mystice, non iustificat, neque unquam glorificabit.

Præter locos antea citatos, isti ad hanc Thesin faciunt.

Ioh. 3. 8. *Veniunt stat quo vult, neque scis unde veniat, vel quo vadat; sic est, quisquis natus est ex spiritu.*

Matth. 11. 25. *Gloriam tibi tribuo, Pater, Domine cæli & terræ, quod hæc abscondisti à sapientibus & intelligentibus, & revelasti ea parvulis. Ita, Pater, quia sic complacitum est tibi.*

Matth. 13. 10. *Discipuli dixerunt, quare loqueris ad ipsos in parabolis? Et Iesus respondit, quia vobis datum est cognoscere mysteria regni cælorum, ipsis autem non est datum.*

Ioh. 12. 39. 40. *Cui revelatum fuit brachium Domini? Propterea non poterant credere, quia dixit Isaias, Excavavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant, neque intelligent corde, neque convertantur, neque sanentur.*

Ioh. 17. 9. *Oro pro ipsis, non oro pro mundo; sed pro ijs, quos dedisti mihi, quia tui sunt.*

Et vers. 25. *Mundus te non novit. At isti cognoverunt quod tu misisti me: Et ego notum ipsis feci nomen tuum, & notum faciam magis, ut amor quo me amasti sit in ipsis, & ego in ipsis.*

Matth. 13. 38. *Is qui sedit bonum semen; est filius hominis: ager est mundus: bonum semen sunt filij Regni: zizania, sunt filij maligni: & hostis qui sevit illa, est Diabolus.*

1. Ioh. 3. 12. *Non ut Cain, qui erat ex maligno, & occidit fratrem suum.*

Ioh. 14. 17. *Pater dabit vobis alium consolatorem, Spiritum veritatis, quem mundus non potest recipere, quia non videt nec novit ipsum, sed vos cognoscitis; quia manet apud vos, & erit in vobis. &c.*

2. Cor. 4. 3. *Si Evangelium nostrum absconditum est, est absconditum inter eos, qui per-eunt: inter quos Deus huius sæculi excæcavit mentes incredulorum, ut non resplendeat ipsis lux Evangelij gloriæ Christi, qui est imago invisibilis Dei.*

Matth. 11. 21. 23. *Si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ fuerunt in te, iam olim resipuissent in sacco & cinere. Si in Sodomis factæ fuissent, mansissent usque ad diem hanc.*

Luc. 2. 24. *Ille positus est in resurrectionem & ruinam multorum in Israel, in signum cui contradicetur, ut multorum cogitationes patefiant.*

THESIS III.

THESIS III.

Præteritio ista, non est causa peccati, nec damnationis, multo minus creationis.

Hof. 13. 9. *Perditio tua ex te Israel, sed ex me auxilium tuum.*

Rom. 9. 22. *Rescuntur vasa iræ, id est, obnoxij per peccatum, & rei mortis.*

Rom. 11. 22. *Vide benignitatem & severitatem Dei, severitatem in illos qui ceciderunt; benignitatem in te, si perseveras in benignitate.*

Ioh. 8. 21. *Morietini in peccatis vestris: vos estis ex hoc mundo: Ego non sum de mundo, propterea dixi vobis, vos morituros in peccatis vestris.*

THESIS IV.

Hoc decretum præteritionis habet etiam suam immutabilitatem & infallibilitatem: adeo ut nullus reprobis fieri possit electus.

Iac. 1. 17. *Apud Deum non est mutatio, vel conversionis obumbratio.*

Iob. 12. 14. *Si claudit super quopiam, non aperietur.*

Iob. 23. 13. *Estne in aliqua sententia? quis avertet ipsum? facit, quod anima sua cupivit, perficiet id, quod de me statuit: Et plura huiusmodi sunt apud illum.*

Matth. 15. 13. *Omnis planta, quam non plantavit Pater meus, eradicabitur.*

THESIS V.

Electio ad gratiam Evangelij externam, per vocationem & coöperationem in corpus Ecclesiæ, & reprobatio ab eadem, possunt esse ad tempus, & mutabiles.

De istis videtur nobis loqui Christus Ioh. 15. 1. *Pater aufert omnem palmarum, qui in me non fert fructus; si quis non manet in me, foras eicitur ut fumentum, & exarescit. &c.*

Rom. 11. 21. *Si Deus non pepercit ramis naturalibus, cave ne & tibi non parcat: persevera in benignitate, alioquin & tu recideris.*

Rami naturales inferentur denovo in propriam oleam. i. Cor. 9. 27. *Macero corpus meum, ne, cum alijs prædicavero, ipse sum reprobus.*

Isai. 14. 1. Zach. 11. 12. *Eliget adhuc Iacobum, eliget adhuc Ierusalem.*

*Sententiam diversam & adversariam hanc
reijcimus.*

THESIS I.

ELECTIO singularium personarum facta est ex attentione à Deo, & considerata illarum fide, fidei obedientia, resipiscentia & sanctitate: vel, Electio est personarum istis qualitatibus in Dei præscientia vestitarum.

II.

Beneplacitum toties in Scriptura celebratum est, quod fidem potius elegerit, quam ullum aliud medium possibile.

III.

Electus, stricte acceptus, potest fieri reprobis, & contra.

IV.

Non est fructus vel sensus electionis cum certitudine ante obitum, sine speciali revelatione perseverantiæ.

V.

Generali voluntate Deus omnium salutem desiderat: omnibus Mediatorem dedit: omnes ad salutem ex fide obtinendam ordinat, omnibus eam offert: mediaque necessaria & sufficientia administrat.

VI.

Communioris gratiæ melior usus vel abusus, vel ulla alia causa latens, efficit, ut Deus his Euangelium annuntiari curet, illis non.

VII.

Multiplicationes decretorum & distinctionum, cum ad suffulciendâ isthæc *επεποδῆα* tantum inventæ sint, & Scripturæ sacræ vel plane non initantur, vel advenfentur, à nobis rejiciuntur.

Hæc est simplex & fidelis sententia nostra, fides Ecclesiæ nostræ, atque adeo, ut certo asseverare non dubitamus, bññium Ecclesiarum Gallicanarum, quæ Confessioni Gallicæ adhærent: quam, ut syncerissimam veritatem & parati sumus, Deo juvante, in Ecclesia nostrâ, tueri; & in Ecclesiis Belgicis inviolatam conservari, ac citra additamenta importuna, & anxia humanarum quæstionum & subtilitatum, prædicari optamus.

Ad primum Articulum

DE PRÆDESTINATIONE;
DOCTRINA.

VERA.

FALSA.

I.

I. Itaque rejicimus.

Decretum Electionis divinæ propriæ dictæ, est illa Dei voluntas, qua ipse ante jactum mundi fundamentum, sive ab æterno, non ex respectu ullius dignitatis, quæ esset in homine, sed ex mero suo beneplacito, statuit, ad singularem misericordiæ & gloriæ suæ demonstrationem, ex corrupta per lapsum primorum parentum nostrorum (Adami & Evæ) generis humani massa, certorum hominum misereri, eosque ad participationem gratiæ suæ efficaciter vocare, justificare, & glorificare: propter Christum, per Christum, & in eo.

Atque hoc est decretum electionis definitum, completum, integrum atque unicum: ad Vetus & Novum Testamentum simul spectans.

Quod electio propriè dicta, sit decretum, respectu alicujus boni in nobis prævisi, factum, aut à conditione vel qualitate aliqua humana suspensum.

Quodque beneplacitum illud Dei, in eo non consistat, quod pro libetrima sua voluntate & gratia, ex lapso genere humano hunc elegerit, illum non elegerit: sive, hunc præ illo fide & sanctitate ad salutem donare decreverit: sed tantum in hoc, quod Deo visum fuerit, ignobilem fidei actum præscribere, in conditionem communicandæ salutis, seu fideles facere salvos, non operarios vel alios, ubi potuerat salutem dare sub quacumque vellet conditione.

Item, quod aliqua electio sit indefinita, incompleta.

Præterea,

Præterea, quod alia sit etiam generatior electio, extra Christum, illorum incredulorum, quibus Evangelium non est communicatum, quiq; gratia communione corriguntur; vel fidem aliquam in Deum sine Christi & meriti eius notitia concipiunt.

Ad hæc, quod totum electionis decretum explicetur per voluntatem Dei de servandis fidelibus, in fide eiusq; obedientia ad finem vitæ perseverantibus.

Postremo; quod alia sit electio in V. Testamento, & alia sub Novo.

Vera doctrinæ confirmatio ex Scriptura.

Ephes. 1. 4. *Elegit (Deus) nos in ipso (Christo) ante iactam mundi fundamentum.*
vers. 5. *Qui prædestinavit nos, quos adoptaret in filios, per Iesum Christum in sese, pro benevolæ affectu voluntatis sue.*

Ephes. 1. 6. *Ad tandem gloriose sue gratiæ, qua nos gratis sibi acceptos fecit in illo dilecto.*
vers. 7. *In quò habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem, inquam, lapsum ex divite ipsius gratiæ.*

Exodi 33. 19. *Gratiosus ero, cui fuero gratiosus; & miseretur, cuius misertus fuero.*

Rom. 9. 15. 16. *Mos dicit Deus, Miseretur, cuius misertus fuero, & commiserabor, quem commiseratus fuero. Nempe igitur electio non est eius, qui velit, neque eius, qui curat, sed eius, qui miseretur, nempe Dei.*

Rom. 9. 23. *Et ut notas faceret divitiæ gloriæ sue erga vasa misericordiæ, quæ preparavit ad gloriam. &c.*

Rom. 8. 29. 30. *Quos præsciuit, etiam prædestinavit conformandos imaginì Filij sui: ut is sit primogenitus inter multos fratres. Quos vero prædestinavit, eos etiam vocavit, & quos vocavit, eos etiam iustificavit: quos autem iustificavit, eos etiam glorificavit.*

2. Tim. 1. 9. *Qui (Deus) servavit nos, & vocavit vocatione sancta: non ex operibus nostris, sed ex suo proposito, & gratiæ, quæ data quidem est nobis in Iesu Christo, ante tempora secularia.*

II.

Præterea, hoc decretum est liberrium, quatenus Deus miseretur cuius vult; est iustissimum, utpote factum in Christo Mediatore, iræ Dei placatore & hominum reconciliatore; benignissimum, ut simul dandæ salutiferæ gratiæ & gloriæ propositum.

Rom. 9. 11. & seqq.

Rom. 3. 25.

Rom. 3. 23.

1. Pet. 1. 2.

Confirmatio.

Rom. 9. 11. *Nondum natis pueris, quum nihil fecissent boni vel mali, ut præstitutum Dei, quod est secundum ipsius electionem, hoc est, non ex operibus, sed ex vocante, firmum maneret, dictum est ei, Maior serviet minori.*

vers. 14. *Quid igitur dicemus? Num iniustitia est apud Deum? absit. Nam Mos dicit, Miseretur, cuius misertus fuero, & commiserabor, quem commiseratus fuero, &c.*

Rom. 3. 23. 24. 25. *Omnes destituuntur gloria Dei, ut qui iustificentur gratis, id est, eius gratiæ, per redemptionem factam in Iesu Christo. Quem præstituit Deus, ut esset placamentum per fidem in sanguine ipsius, ad demonstrationem iniustitiæ suæ. &c. Ephes. 1. vers. 4. Rom. 5. vers. 1.*

1. Pet. 1. 2. *Electis ex præcognitione Dei Patris, ad sanctificationem Spiritus, per obedientiam & asperersionem sanguinis Iesu Christi, gratia vobis & pax multiplicetur, Rom. 9. 23. 2. Thess. 2. 13. 14.*

III.

III. Rejicimus.

Rom. 8. 30. Fides salvifica, & perseverantia in ea, est electionis hujus gratiosæ fructus: quam Deus dat omnibus & solis illis, quos tanquam membra Christi capitis factos, ad gloriam actu deducere statuit.

Quod fides profluat ex singulari aliqua hominis dispositione, in eligendo prærequisita: qua Deus moveatur ad eligendum, quaque homini talis dignitas accedat, ut fiat dignior electione; quam alius: non autem quod fides sit electionis illius gratiosæ fructus.

Doctrina veræ Confirmatio.

Rom. 8. 30. Quos prædestinavit (Deus) eos etiam vocavit, eos etiam justificavit.

Act. 13. 48. Gentes autem hæc audientes, gavisæ sunt &c. & crediderunt, quotquot erant ordinari ad vitam æternam.

IV.

IV. Rejicimus.

Esai. 46. 9, 10. Hæc electio est semper certa & immutabilis; quia Deus veraciter & efficaciter implebit, quod apud se constitutum habuit facere.

Quod nemo sit in hac vita aut dici possit certo electus: quodque electio mutari aut revocari, ex electo reprobis fieri; ac proinde electorum numerus augeri & minui queat.

Doctrina veræ Confirmatio.

Esai. 46. 9, 10. Recordamini priorum inde à seculo, me esse Deum, &c. judicantem à principio finem, & ab antiquitate qua nondum facta sunt, dicentem, Consilium meum stabit, & omnem delectationem meam facturum sum.

Malach. 3. 6. Quia ego Dominus non mutor, ideo vos, filij Iacobi, non consumiti estis.

Ioh. 6. 39. Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me id est, Patris, ut, quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitarem illud in ultimo illo die.

Rom. 9. 11. Nondum natis pueris, quum nihil fecissent boni vel mali, ut præstitutum Dei, quod est secundum ipsius electionem, id est, non ex operibus, sed ex vocante, firmum maneret, dictum est ei, &c.

2. Tim. 11. 19. Solidum fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc; Novit Dominus eos, qui sunt sui.

V.

V. Rejicimus.

Rom. 8. 29, 30. Hæc Electio nobis patet in tempore, quum per Verbum & Spiritum Dei regeneramur, seu efficaciter vocamur, ut in Christum credamus, sancte vivamus, & spem æternæ gloriæ certam concipiamus.

Quod in hac vita nemo, nisi per extraordinariam & specialem revelationem, de sui electione certus esse possit.

Doctrina veræ Confirmatio.

Rom. 8. 29, 30. vide supr. thes. 1.

1. Cor. 1. 26. &c. Cernitis vocationem vestram fratres: vos videlicet non esse multos sapientes secundum carnem, &c. verum quæ stulta sunt mundo, elegit Deus, ut pudes faciat sapientes.

verf. 30. Ex ipso vos estis in Christo Iesu; qui factus est nobis sapientia à Deo, justitiæ, & sanctificatio & redemptio, ut fiat, sicut scriptum est: qui gloriatur in Domino gloriatur.

1. Ioh. 4. 12, 13. Deum nemo conspexit unquam: si diligamus alij alios, Deus in nobis habitat, & charitas ejus adimpleta est in nobis. Per hoc cognoscimus, nos in eo habitare; & ipsum in nobis, quod de Spiritu suo dedit nobis.

Rom. 8.

Rom. 8. 15. *Non accepistis Spiritum servitutis rursum ad metum, sed accepistis Spiritum adoptionis, per quem clamamus Abba, id est, Pater. Et ipse Spiritus testatur una cum spiritu nostro, nos esse Filios Dei. Quod si Filij, etiam heredes: heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.*

VI. Reijcimus.

THES. VI. VERA.

Quod nec sensus huius electionis certus, nec fructus ullus sit in hac vita, sed Deus relinquat nos suspensos, ita, ut nemo certus esse possit de favore Dei in præsens & de futura gloria.

Hujus electionis fructus in hac vita ^{2. Cor. 1. 20.} est certus & magnus, quem post voca- ^{& seqq.} tionem & justificationem in nobis sen- ^{Esai 43. 17.} timus (nempe, pax & gaudium in Spi- ^{& seqq.} ritu S. sincera dilectio Dei & proximi, & ^{Rom. 5. 1.} certa ac patiens expectatio æternæ bea- ^{Rom. 8. 38.} titudinis) atque ita solidum in vita hac ^{2. Thess. 2.} ærumnosa solatium; major post mortem; ^{16, 17.} maximus & consummatus post glorio- ^{1. Ioh. 3. 2.} sam resurrectionem.

Doctrinæ veræ confirmatio.

2. Corinth. 1. 20. seqq. *Quotquot sunt promissiones Dei, in ipso sunt etiam, & in ipso sunt, Amen, ad Dei gloriam per nos. Porro, qui nos confirmat vobiscum in Christum: & qui unxit nos, Deus est. Qui etiam obsignavit nos; indiditque arrhabonem Spiritus cordibus nostris.*

Esai. 43. 17. & seqq. *Effundam Spiritum meum super semen tuum; &c. Hic dicit; Domini sum, & is se vocabit nomine Iacobi: ille vero scribet manu sua, sum Domini, & de nomine Israel se cognominabit.*

Rom. 5. 1. *Iustificati ex fide, pacem habemus erga Deum per Dominum Iesum Christum. (2) per quem etiam fide adducti fuimus in hanc gratiam, per quam stamus, & gloriamur, sub spe gloriæ Dei.*

Rom. 8. 38. *At mihi persuasum est, neque mortem, neque vitam, &c. neque ullam aliam rem conditam, posse nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.*

2. Thess. 2. 16, 17. *Ipse Dominus noster Iesus Christus, & Deus ac Pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam & spem bonam per gratiam; consoletur corda vestra, & stabilizat vos in omni sermone & opere bono.*

1. Ioh. 3. 2. *Dilecti, nunc Filij Dei sumus, sed nondum patefactum est, quod erimus. Scimus autem fore, ut, quum ipse factus fuerit manifestus, similes ei simus; quoniam videbimus eum sicuti est.*

VII. Reijcimus.

VII.

Quod liceat electis & de salute sua certis, pro arbitrio vivere, & quod etiam hoc eis impune sit futurum.

Hæc gratia, nullò modo à nobis promerita, nos meritò inflammabit, ad Deum ardentè redamandum, ut sancti & inculpati coram eo esse in caritate, & contra carnem, mundum ac satanam constanter militare studeamus.

Doctrinæ veræ confirmatio.

Deuter. 10. 12. *Nunc itaque Israel, quid Dominus Deus tuus petit abs te, nisi, ut timeas Dominum Deum tuum, ambules in omnibus viis ejus, & diligas eum, & colas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex toto animo tuo?*

Mich. 6. 8. *Indicat tibi, ô homo! quid sit bonum. Ecquid Dominus requisivit abs te, nisi, ut exerceas jus, & ames benignitatem, & modeste ambules cum Deo tuo?*

Ephef. 1. 4. *Elegit nos &c. ut simus sancti & inculpati in conspectu eius, cum caritate.*

Ephef. 2. 10.

Ephef. 2. 10. *Ipfius fumus opus, conditi in Christo Iefu ad opera bona, quæ præparavit Deus, ut in eis ambulemus.*

Rom. 8. 12. *Fratres, debitores fumus, non carnis, ut fecundum carnem vivamus.*

Rom. 6. 22. *Nunc liberati à peccato, servi autem facti Deo, habebitis fructum veftrum in fanctimoniam: finem autem vitam æternam.*

VIII.

De folis fidelium infantibus, qui antè ætatem doctrinæ capacem, demoriuntur, ftatuimus eos à Deo diligere & fervari ex eodem Dei beneplacito, propter Christum, per Christum, & in Christo, quo adulti: unde ex relatione fœderis fancti funt. Cujus rei confirmandæ gratia, baptifmo facro initiantur & Christum induunt.

Matth. 19. 14.
Marc. 10. 14.

Genef. 17. 7.

Aët. 2. 39.
1. Cor. 7. 14.

Matth. 19. 13, 14. *Obtulerunt ei (Iefu) parvulos, ut tangeret eos; difcipuli vero objurgabant. Iefus vero ait eis, Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cælorum.*

Genef. 17. 7. *Stabilio fœdus meum inter me & te, ac ſemen tuum poſt te per ætates ſuas, ut fœdus ſit perpetuum, me eſſe tibi Deum, & ſemini tuo poſt te.*

Aët. 2. 39. *Vobis facta eſt promiſſio & liberis veſtris, & omnibus longe poſt futuris; quofcunque videlicet advocaverit Dominus Deus noſter.*

1. Cor. 7. 14. *Maritus infidelis ſanctificatus eſt in uxore &c. alioqui certe liberi veſtri impuri eſſent: nunc autem, ſancti ſunt.*

DE REPROBATIONE

Doctrina.

VERA.

FALSA.

I.

I. Itaque rejicimus:

Rom. 9. 19.
ſeqq.

Deus ad illuſtrandam gloriam juſtitie ac potentie ſuæ, ſtatuit pro liberriſſima poteſtate ſua ab æterno, quod certorum quorundam ex genere humano lapſorum non veller miſereri in Christo ad ſalutem, ſed eos ſub ipſorum peccato & ira ſua relinquere ac damnare.

Rom. 9. 12.

Rom. 9. 11.

Et hoc eſt decretum æternum, immutabile, completum, unicum & integrum, reprobationis proprie dictæ; tempus utriuſque Teſtamenti reſpiciens.

Quod Deus citra conſiderationem peccatorum homines reproboverit ſeu damnare decreverit.

Item, quod in hominibus ipſis ſit cauſa aut qualitas, aut conditio aliqua alia, quam quæ toti maſſæ corruptæ eſt communis, quare alium præ alio Deus, gratia ſua ſalutari præterire voluerit, aut debuerit.

Item, quod non ſit certus numerus reprobatorum apud Deum. Adhæc, Quod Reprobatio aliqua ſit incompleta, mutabilis ac revocabilis, ita ut incomplete (vere tamen) reprobatum fieri queant electi ac ſervari, numeruſque illorum poſſit augeri minui.

Item, quod alia ſit reſpectu hominum ſub Veteri, alia ſub Novo Teſtamento.

Doctrina vera Confirmatio.

Rom. 9. 11. seqq. *Nondum natis, quum nihil fecissent boni vel mali, ut præsinitum Dei, quod est secundum electionem, non ex operibus, sed ex vocante maneret, dictum est ei, Major serviet minori: sicut scriptum est; Iacobum dilexi, Esavum autem odio habui.*

Verf. 18. *Itaque cuius vult, miseretur, quem autem vult, indurat.*

Verf. 19. *Dices ergo mihi, quid adhuc succenset? Nam ejus voluntati quis obsistit?*

Verf. 20. *Imo vero, o homo, tu quis es, qui ex adverso respondas Deo? Num dicit figmentum fictori, cur me tale fecisti?*

Verf. 21. *An non habet potestatem figulus in lutum, ut ex eadem massa, aliud quidem vas faciat ad decus, aliud vero ad dedecus.*

Verf. 22. *Quid si vero volens ostendere iram & notam facere potentiam suam, pertulit multa cum lenitate vasa ira, compacta ad interitum?*

II.

II. *rejeimus.*

Ideoque quicumque damnantur, illi Quod culpa, cur plurimi homines
omnes iustissime propter peccata da-
mnanantur. percant, sit in Deo:

Doctrina vera Confirmatio.

Match. 7. 23. *Tunc profitebor eis: Certe nunquam novi vos, discedite à me, qui operam datis transgressioni legis.*

III.

III. *Rejeimus.*

Quare autem Deus ex patiter indi-
gnis, certos aliquos, per prædicatio-
nem Evangelij sui vocet, causa est, li-
berrima ejus misericordis voluntas. Qui
vero non vocantur, illos ex iusto judi-
cio & pro liberrima sua voluntate præ-
terire decrevit.

Quod, quare Deus, aliis præteritis,
alios vocet, sit certa quædam hominum
dignitas, sive singulare aliquid in illis
latens, præter id, quod toti massæ hu-
manæ corruptæ est commune.

Doctrina vera confirmatio.

Roman. 9. 16. *Non est ejus qui velit, neque ejus qui currat, sed ejus, qui miseretur, Dei.*

Verf. 25. *Ut etiam apud Oseam dicit, vocabo populum, qui meus non erat, populum meum, & eam, quæ dilecta non erat, dilectam.*

Verf. 26. *Et erit in loco, ubi dictum fuerat eis, Non populus meus vos, illic vocabun-
tur filij viventis Dei.*

Verf. 29. *Et, sicut prius dixit Isaias, Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, facti fuissetus ut Sodoma, & Gomorrha similes facti fuissetus.*

Deuter. 4. 34. &c.

Ioh. 24. 2. &c.

Subscriptum erat,

Theologi Bremenses:

$\sqrt{375}$
32

De æterna Dei Prædestinatione

EMBDANORVM SENTENTIA;

*Primo Articulo Remonstrantium opposita; una cum
examine questionum controversarum.*

I. PRædestinatio est æternum, liberrimum, immutabile, iustissimumque Dei decretum, quo apud semetipsum constituit, ex genere humano integre quidem condito, propria tamen culpa, Deo id permittente, in peccatum & mortem lapso, quosdam pro beneplacito suo ad vitam æternam eligere, cæteros vero in exitio relinquare: & utrosque per certa iustaque media ab æterno ad id præparata, ad suos fines perducere: ad declarandam summam misericordiam, & severissimum iudicium suum; ut inde in perpetuum gloria sua esset manifesta.

a Exod. 33. 19. II. Causa prædestinationis efficiens est a Deus ipse, in quo, & à quo prædestina-
Malach. 1. 3. tionis actus est; ut à mente suprema & liberrima, à qua omnia ordinata sunt ad
Rom. 9. 11. 18. suos fines, & à quo media ad destinatos fines ducentia sunt præparata, b idque ante
b Eph. 1. 4. 5. re jacta mundi fundamenta.

III. Objectum seu materia circa quam Prædestinationis decretum versatur, est totum genus humanum integre conditum, & propria culpa in peccatum & mortem prolapsum. Dicit enim Apostolus: *An non habet potestatem figulus in lutum; ut ex eadem massa faciat aliud quidem vas ad decus, aliud verò ad dedecus?*

c Ephes. 1. 6. IV. Finis decreti supremus est c Dei gloria, non quidem in ipsomet Deo, cui
Proverb. 16. 4. nihil addi nec detrahi potest, considerata, sed quatenus in rebus ab ipso conditis & in earum administratione patefit.

V. Ut autem Dominus consilium istud suum sic exequeretur, ne ipse esset peccati in hominibus, eorumdemque damnationis autor, sed omnis gratiæ qua electi servantur, dator & effector, pro infinita sua sapientia, quandam inrer ipsum decretum, & decreti finem viam intermediam ab æterno sic sibi substavit, ut inde salutis electorum causa in solo Deo, reproborum vero damnationis causa tantum in ipsisprehendatur.

VI. Sunt itaque Prædestinationis species duæ: Electio & Reprobario. Tametsi enim vox Prædestinationis, frequentius sonare prædestinationem sanctorum, in multis Scripturæ dictis videatur, nonnunquam tamen generalius capitur. Actor. 4. 18. Rom. 9. 13. 18. 21.

VII. Electio ad salutem, de qua hic agimus, est æternum Dei decretum, ex mere gratuito ipsius amore & beneplacito profectum, de certis hominibus quos ipsi libuit, ex genere humano, peccato & maledictioni obnoxio, eligendis, in quorum æterna salute, summam suam bonitatem & misericordiam declararet.

d Rom. 8. 28. VIII. Causa Electionis efficiens impulsiva una & absoluta, est solum divinæ voluntatis d propositum gratuitum, e exclusa omni dignitate, præparatione, aptitudine & qualitate nostra, vel prævisâ, vel præsentē, vel futura, sive interna sive externa, quod contra Pelagianos, Semipelagianos & Remonstrantes, probe est observandum.

e Rom. 9. 11. IX. Materia seu objectum electionis, non est universum genus humanum, f sed sunt ceteri homines, quos Deus ex toto hominum genere, ab æterno ad vitam electos, in Christo salvare constituit. Qui enim omnia accipit, nihil eligit: & qui eligit quipiam ex duobus vel pluribus, necessario dicitur, quæ non eligit, rejicere seu reprobare.

f Malach. 1. 2, 3. X. Explodendi sunt igitur, qui Pelagianos furores hodie renovant, de promiscua omnium hominum electione ad salutem, & quod populus Dei sit universus mundus: quod nihil est aliud, quam filios Dei & Diaboli, imò Deum & Diabolum in unum conflare.

22. 23. XI. Via, inrer Electionis decretum, & decreti finem intermedia, qua Deus ex mera gratia peculiariter electos ad salutem provehit, est 1. Christus: 2. Vocatio ad
Joan. 13. 18. Christum efficax: 3. Fides. 4. Iustificatio per fidem: 5. Glorificatio.

XII. Christus

12. Christus merito primo loco collocatur. Sicut enim Deus in *a* Adamo genus humanum, sua sponte lapsurum, condere decrevit: Sic ab æterno alterum veluti Adamum constituere decrevit, in quo electos omnes per ineffabilem misericordiam servaret *b*. Hinc illa æterni Filij ab æterno Patre ante omne tempus prædestinata incarnatione *c*, & ad munus Mediatoris ordinatio *d*, ut eos quos Filio dedit ab exitio ereptos, *e* ad finem præstitutum, nempe, vitam æternam adduceret.

a. Rom. 5. 19.
1. Cor. 15. 22.
Ephes. 1. 4.

b. 1. Cor. 2. 7.
c. Act. 17. 31.

13. Secundum medium est, gratuita electorum à morte in vitam traducendorum per Evangelium ad Christum *f* vocatio: quæ fit, quando vox Dei per suos ministros externe sicut auribus corporis insonat, *g* ut simul interne Dei Spiritus audientis animum ad intelligendi facultatem aptet, & voluntatem ad assentiendum efficaciter disponat.

1. Petr. 1. 20.
Ioh. 17. 2.
d. Ioh. 6. 37.
39. Ioh. 17. 24.
e. Rom. 8. 29.
32. Ioh. 10. 28.

14. Tertium est, *b* Fides vera, quando videlicet ex vocatione efficaci, salutis intellectus notitia nascitur, & hanc rursus notitiam assensio sequitur, eaque talis, quæ Evangelij promissionem ad propriam credentis conscientiam applicat: *i* quæ fides est gratuitum Dei donum, *k* electis peculiare, ceteris alijs citius, alijs tardius concedatur.

Ioh. 17. 24.
f. Rom. 8. 30.
2. Tim. 1. 9.
g. Act. 16. 14.
h. Act. 13. 48.

15. Quartum & quintum sunt vere fidei in electis effectus, *l* Iustificatio, id est, remissio peccatorum, & imputatio iustitiæ Christi *m*. Sanctificatio, id est, corruptæ nostræ naturæ per Dei Spiritum inchoata restauratio, ex qua *n* bona opera tanquam fructus sequuntur: *o* Perseverantia in utraque ad finem vitæ.

i. Ephes. 2. 8.
l. Rom. 8. 30.
Tit. 3. 5.
m. 1. Cor. 1. 30.
Ephes. 1. 4.

16. Atque hæc est via, quam Dominus electis suis ad salutem perducendis ab æterno præordinavit, quam ut eorum quisque suo tempore à Deo efficaciter vocatus ingreditur, in eadem constanter progreditur, donec salutem ipsam & gloriam consequatur.

n. Ephes. 2. 10.
o. Ierem. 30. 40.

17. Hinc sequitur, electos omnes vere ac re ipsa tandem in hac vita, suo tamen tempore, de sua ad vitam & gloriam æternam electione, certos fieri & esse: quam certitudinem non ab illa profundissima decreti divini abyssu petunt, sed ex effectibus electionis, quæ Deus in solis electis operatur, indubitato colligunt.

18. Nam sicut Deus ex alto per causas medias ad nos descendit: ita nos ex effectibus ad ipsum ascendimus. Ab effectibus Regenerationis, ad iustificationem: à iustificatione ad fidem: à Fide vera ad vocationem efficacem: à vocatione denique efficaci, ad æternum ipsum de nobis servandis Dei decretum, in quo defixa anchora, spe sub vestri, tandem superatis omnibus tentationum tempestatibus, per Spiritum Dei in portum glorificationis evadimus.

19. Hæc primum contra Scholasticos, hanc certitudinem ordinatiæ cuique electo obtinere negantes: deinde adversus Remonstrantes, qui affirmant, quod nullus sensus aut fructus suæ electionis à quoquam in hac vita sit perceptibilis, nisi tantum conditionatus; diligenter sunt observanda.

20. Hactenus de Electione diximus: nunc de Reprobatione agemus. Reprobationem, dicimus esse æternum Dei decretum, quo apud se proliberrima voluntate sua constituit, eos quos non elegit, in peccato, & ira, in quæ per lapsum sunt præcipitati, relinquere, atque in eorum iustissima simul & severissima, quam proprijs etiam peccatis meruerunt, condemnatione, summum illud suum adversus omne peccatum odium, summa cum sua gloria, declarare.

21. Non ignoramus equidem, doctrinam de Reprobatione multis admodum esse odiosam, adeo quidem, ut nonnulli totam propterea de Prædestinat. doctrinam profusius refugiant. Sed cum eam nobis Scriptura cognoscendam proponat: & Electionis decretum sine Reprobatione stabiliri non possit, omitti sane ista non debet, nisi quis Sp. Sanctum temeritatis coarguere, & simul fidei nostræ basin, electionem videlicet, evertere velit.

a. Malach. 1. 2.
b. Rom. 11. 1.
c. Rom. 9. 22.
d. Rom. 9. 8.
e. Proverb. 16. 6.
f. 1. Sam. 6. 10.

22. Scriptura enim dicit: *a* Quod Deus Iacobum dilexerit, Esavum oderit: *b* quod Deus repulerit populum suum, quem non præcognovit: *c* quod pertulerit vasa iræ coagmentata ad interitum: *d* quod ipsos (scilicet reprobos) induravit: *e* quod impium creaverit ad diem malum: *f* quod excæcet: *g* Reprobi dicuntur filij perditionis: *h* constituti ad inobedientiam: *i* facti ad cum finem, ut capti intereant *k*, positi ad iram: *l* proscripti ad iudicium.

Rom. 9. 18.
g. Ioh. 17. 12.
h. 1. Petr. 2. 8.
i. 2. Petr. 2. 12.
k. 1. Thes. 5. 9.
l. 1. Ind. vers. 4.

23. Porro, sicut prius exposuimus, quibus causis seu medijs Deus eternū electionis propositum in electis exequitur: ita quibus medijs ij, qui in suo exitio sunt relictī, sine ulla Dei culpa, æterno Dei iudicio adiutū ex sese patefaciant, explicabimus.

24. Prima & summa eorum exitij causa est, primorum parentum corruptio, spontanea Adami voluntate in ipsum primum introducta, ac deinceps iusto Dei iudicio in singulos ipsius posteros propagata: in qua si Deus omnes relinqueret, nemini injuriam faceret, ut qui nemini sit debitor.

25. Secunda est, quod Deus reprobos, aut nulla prorsus externa per Euangelium vocatione dignetur: aut quosdam eorum per vocem Euangelij quidem externa, si ne tamen adjuncta interna spirituali efficacia vocet: aut in nonnullis etiam quandam assensum, & fidei quandam speciem gignat: ita tamen, ut omnes tandem cecitate & corruptione voluntaria gaudentes derelinquat, & salvifica sua gratia non dignetur.

26. Tertia causa est, induratio reproborum, quæ infligitur quidem à Deo, sed ita ut illam non efficiat. Indurat enim Deus, partim Satanæ partim ipsorum concupiscentijs iuste illos ut iudex tradens. Indurat autem Satan tentans, & malas cogitationes in ipsis ciens. Indurant denique seipsos sua corrupta mera spontanea voluntate, quæ propria est voluntariarum omnium actionum hominis principium.

27. Quarta, sunt indurationis reproborum effecta, quæ sunt quorumlibet sine discrimine & pudore viriorum & flagitiorum, ex mera impietate, perpetratio: eorundemque, tum à sese tum ab alijs commissorum, patrociniatio: denique in ijsdem ad finem vitæ perseverantia.

28. His omnibus ad hunc modum ordine explicatis, considerandum venit iustum Dei, tum de electis, tum de reprobis, iudicium.

29. Deus cum sit ipsamet iustitia, par est, ut iustos servet: iniustos condemnet. Atque ij solum ex hominibus iusti sunt, qui fidē Christo uniti, & per eum iustificati & sanctificati sunt. Quare vita, cui destinati sunt, iure quodam ad eos solos pertinet. Contra vero, qui in Adamo spontanea pollutione & morte manent, merito sunt Deo exosi, ut ab ipso damnentur.

30. Quare tandem Deus, quos ab æterno in Christo elegit, atque in peccatum & mortem sponte præcipitatos per eum redemit, per Euangelium vocavit, fide donavit, iustificavit, sanctificavit, in vita æterna quoque glorificat & coronat, ut ipsius maiestatem coram intueantur, & inenarrabili gaudio perfruantur, quod est ipsis ab æterno destinatum. Atque hæc est gloria & salus electorum.

31. Contra vero reprobos quos ab æterno non elegit, in peccato & morte per voluntariam defectionem deprehensos, natos, educatos, mortuos, ut iustus iudex damnanus, in æternum illum ignem, Diabolo & ipsius Angelis præparatum abjicit. Et hæc iusta damnatio reproborum.

32. Hæc igitur duplici ratione, & eaque plane diversa, ultimus ille iudiciorum Dei exitus & gloria ipsius omnibus patefaciet: ut nimirum immensa ejus, in electis suis per Iesum Christum gratis à peccato & morte liberatis & glorificatis, misericordia; & severa ejus in reprobis, propter peccatum sponte attractum & consummatum, abjectis & damnatis, b iustitia appareat.

a Rom. 9. 23.

Eph. 1. 6.

ibid. 11. 12.

b Rom. 9. 22.

Proverb. 16. 4.

Examen

*Examen brevè questionum potissimarum inter Contra-Remonstrantes & Remonstrantes controversarum,
circa primum Articulum,*

D E

P R Æ D E S T I N A T I O N E

Et primo quidem de Electione.

AN loca illa Scripturæ Ioh. 3. 16. Ioh. 6. 40. Hebr. 11. 6. 1. Cor. 1. 21. contineant *Quæst. I.* totum & integrum Prædestinationis sive electionis decretum. Vel, an decretum prædestinationis totum, hoc sit, quod Deus decrevit credentes salvos facere. Affirmant Remonstrantes; Negamus nos, & ponimus hanc Thesis:

Totum electionis decretum hoc est, quo Deus constituit ab æterno, primo ex genere humano lapsos quosdam eligere, quorundam misereri, eosque gratis à reliquis separare, & fidem eis gratuito donare, ac tum demum vera ac viva fide donatos salvos facere; probamus.

Rom. 9. 15. *Miserebor, cuiuscunque misertus fuero, commiserabor; quemcunque commiseratus fuero.* Item v. 17. *Non est volentis neque currentis, sed Dei misentis.* Et antea v. 6. *Non omnes qui sunt ex Israel, sunt Israelitæ: Neque omnes, qui sunt semen Abraham, sunt eius filij.* Et vers. 13. *Iacobum dilexi, Esavum odio habui.* Deutr. 32. 8. *Cum divideret altissimus gentes & separaret filios Adam: pars Iehovæ factus est populus eius, & Iacob funiculus hereditatis eius.* Psalm. 147. 19. *Indicat verbum suum Iacobo, & iura sua Israel, Non fecit ita ulli genti.* Matth. 11. 25. *Abcondisti ea à sapientibus, revelasti parvulis; quia ita placuit tibi.* Matth. 13. *Vobis datum est, nosse mysteria regni eorum.* Ex quibus colligitur, Deum æterno suo decreto certos homines ab alijs segregasse, quibus fidem daret, antequam eosdem per fidem salvaret. Loca Scripturæ à Remonstrantibus allata, non probant contrarium. Agunt enim omnes de executione decreti electionis, non de decreto ipso. Quæ duo nisi distincte in hoc negotio considerentur, multas confusiones pariunt. 1. Locus Ioh. 3. agit non de decreto in se, sed de medio, quo tendit prima causa ad finem destinatum, quod medium est fides. 2. Deinde, cum hic expresse dicatur dilectionem esse causam dationis Christi & fidei: sequitur inde, neque Christum, Christi que meritum, neque fidem esse vel causam vel conditionem præ requisitam dilectionis, beneplaciti, & electionis divinæ, sed contra esse ejus effecta. Quamvis locus hicrite explicatus, totum salutis nostræ negotium continere recte dici possit. Dilexit enim Deus nos dilectione perpetua. Ex gratuito itaque amore ab æterno quosdam ab alijs separavit; ex eodem amore iisdem dedit Filium unigenitum; ex eodem fides in Iesum Christum emanat; ex eodem denique dat vitam æternam. Hæc explicatione veritati nihil deccedit, neque hac concessione Remonstrantium sententiæ quicquam accedit. Ioh. 6. 40. agitur de voluntate servandi fideles; quæ pertinet ad decreti electionis executionem. De alia Dei voluntate (sic loquimur nostri respectu, cum revera una tantum sit Dei voluntas eaque simplicissima,) loquitur versu antecedente 39. ex qua voluntate voluit ab æterno & de in tempore donandos, ab alijs primo separare, & ad vitam æternam eligere, eosque Christo salvandos dare. Hebr. 11. 6. loquitur de ea fide, quæ est *ἐλπίς ζωῆς ἁΐων ἡσυχίας*, & per quam testimonium consecuti sunt veteres, quamque illi varijs modis per bona opera declararunt, ideoque per illam Deo placuerunt. Hæc autem fides actu fuit ipso. Si autem ex hac fide elegit eos, quorum ibi fit mentio, sequitur electionem fieri

fieri in tempore, quod pugnat cum doctrina Pauli ad Eph. 1. 4. ante mundi constitutionem. Deinde aliud est per fidem placere Deo, aliud per fidem eligi. Illud enim Scriptura dicit, hoc autem nullibi: Nam possumus sine fide eligi, sed reconciliari Deo, iustificari, à peccato absolvi sine fide non possumus.

Deinde placemus Deo dupliciter, 1. cum adhuc sumus inimici, quorum tamen ex mera gratia Deus vult misereri. 2. quando fide in Christum re ipsa iustificamur.

Locus 1. Cor. 1. 21. non facit ad rem. Docet enim illic Paulus, non quos Deus velit eligere, sed quos velit salvos facere, nimirum, qui credunt Euangelio, quod profani homines pro stultitia habent. Etiam si autem Deo placuerit per stultam predicationem credentes servare: placuit tamen eidem etiam antea aliquos ab æterno discernere, quibus in tempore fidem daret, sicuti supra ostensum.

Quæst. II.

An electio sit una tantum, an vero multiplex. Respondemus hac Thesi: Scriptura ubique unius tantum electionis mentionem facit, qua Deus nos elegit in Christo ante iacta mundi fundamenta. Ephes. 1. Rom. 9. 11. *propositum secundum electionem*. Rom. 11. 7. *Electio assecuta est*; & passim alibi 2. si electio quædam est incompleta, indefinita, revocabilis, sequitur electionem non esse ἀμετέλητον. Iam autem Scriptura testatur, omnia Dei dona esse ἀμετέλητα. Ergo & electio. 3. Item sequitur, nos bis esse electos, semel ira, ut non possumus fieri reprobi, cum nimirum in fide morimur. Aliter vice, revocabili, & non peremptoria electione &c. quod absurdissimum est. Itaque figmentum illud de completa & incompleta, indefinita & definita Geldrorum Remonstrantium: Item, de absoluta & condicionata, universali & singulari responsum aduersus Valachros; peremptoria, thesi exhibitæ 7. Revocabili, Grevinchovij; plane repudiamus, ut quod Deum gloria sua, homines vera consolatione in vita & in morte spoliât, omnem certitudinem in Doctrina religionis tollit, viam denique amplam ad Pelagianismum aperit, imo nihil aliud est, quam ipse Pelagianismus.

Quæst. III.

An Fides, fideique perseverantia obedientia &c. sint conditiones in eligendo prærequisite, ac antecedentæ, & qualitates in electione à Deo consideratæ, ut loquuntur Remonstrantes Ultrajectini ad 1. & 11. Articulum.

Thesis contraria.

Sola Dei ὁδοκία & propositum in gratuita ejus dilectione & misericordia fundatum est causa electionis, tum ad salutem, tum ad media eo ducentia,

Matth. 11. 26 Ἐγὼ ἐγένητο ὁδοκία ἑμπεδοῦν οὐκ Luc. 12. 32. *Ne time pusillæ grex, quia placuit Patri tibi regnum dare*. Rom. 9. 11. *ut propositum secundum electionem firmum maneret*. Rom. 11. 5, Ephes. 1. 5. *prædestinavit nos, secundum propositum voluntatis sue*. & vers. 11. *prædestinavit secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue*. Deutr. 7. 7. 8. *Non quod plures essetis reliquis populis, selegit vos Deus, sed eo, quod diligit vos Iehovah. Deus Iacobum secundum beneplacitum suum elegit*. Rom. 9. *cum: nihil boni aut mali fecissent*; Ergo etiam alios.

Cum eligimur, sumus filij iræ, in peccatis mortui, hostes Dei, vide Rom. 3. Ergo non ex prævisa fide, aut alia aliqua qualitate eligimur ad vitam, neque agnitio peccatorum, pœnitentia, humilitas &c. sunt conditiones prærequisite decreti electionis ad fidem.

Conditiones itaque illas Remonstrantium prærequisite, ut humani cerebri somnia omnino rejiciamus. Ratio.

1. Quia Deus in homine nihil boni prævidit, quod non antea decreverit ipse in eo efficere. Ergo elegit primum, deinde in electo suo statuit aliquid boni operari.

11. Quia hac ratione Dei propositum, consilium, beneplacitum prorsus tolleretur: si enim electio est ex fide prævisa, non manet firmum Dei propositum ex vocante, sed manet firmum ex vocante hoc est, ex sola vocantis εὐδοκία. Ergo non ex fide prævisa.

3. Quia sic Deus non posset eorum misereri, quorum vult, sed eorum, qui credunt & perseverant.

4. Quia

IV. Quia sic Deus non esset liberrimum agens, neque posset de suo statuere quod vult, ut supremus omnium Dominus, neque haberet potestatem in nos, quam habet figulus in lutum, quod aperte Paulus ad Rom. 9. asserit.

V. Quia sic electio ab homine in fide perseverante, non à Deo solo penderet, atque ita quod solius Dei est, homini tribueretur.

VI. Quia Deus neminem eligit dignum, sed eligendo dignum facit, ut loquitur Augustinus contra Iulianum. Et non eliguntur qui credunt, sed ut credant.

VII. Sic initium salutis sit ab eo qui servatur, non ab eo qui servat.

VIII. Sic omnis electionis certitudo tollitur, cum homo certus esse non possit an in fide ad finem constans sit futurus nec ne, ut loquuntur illi.

IX. In tota Scriptura de ejusmodi conditionibus prærequisitis nihil reperitur. Nusquam enim dicit, electionem esse ex credente, sed ex vocante & ex gratia. Rom. 9. 11.

Sed objiciunt

1. Ex Epist. ad Ephes. 1. 4. *Sicut nos elegit in ipso.* Hinc sic argumentantur.

Electio, quia Deus nos elegit in Christo, est tantum fidelium.

Electio facta ante jactum mundi fundamentum, facta est in Christo.

Ergo illa tantum est fidelium.

Major est manifesta ex eo, quod nemo potest esse electus, quam qui est in Christo, quales sunt soli fideles.

Resp. Concedimus totum recte intellectum. Nullos enim Deus, nisi ab æterno electos, fide in tempore donat. Sed secundum eorum mentem ambiguitas est in majore. Potest enim verborum duplex esse sensus. aut enim qui eliguntur jam fideles sunt prævisione divina, quod volunt Remonstrantes: aut qui eliguntur in Christo, futuri sunt suo tempore fideles, ut per fidem, tanquam per divinitus ordinatum medium ad finem, quæ est salus æterna, perducantur, quæ est Orthodoxorum sententia. Omnino enim aliud est in Christo eligi, aliud in Christo esse; quæ duo Remonstrantes confundunt, cum in probatione majoris dicunt, neminem in Christo, eligi, quinon sit in Christo. Nam hæc duo distincte considerari debere, inde liquet, quor ante iacta mundi fundamenta simul electi in Christo, ut loquitur Apostolus sed non ante iacta mundi fundamenta simul in Christo: sed tum demum quo tempore per fidem Christo inferimur.

Sed objiciunt, Dei mentem etiam futurorum contingentium præsciam prævidisse, quinam credituri essent, &c. Fatemur. Sed cum nihil Deus boni in quoquam prævidere potuerit, nisi quod ipse in homine operaturus esset, necessario sequitur, Deum primo novisse eos ut electos suos, quibus fidem daturus esset. Vnde colligitur, electionem esse fide priorem. Sanè, si quod ore profitentur, corde sentiant, Deum esse fidei datorem, eumque non dare omnibus fidem, sed aliquibus tantum, necessario inde colligitur, Deum primo juxta beneplacitum suum secrevisse homines, quibus fidem dare vellet, quibus non. Atque propterea primo gratuito favore novisse suos & ex alijs elegisse, vel ab alijs separasse, quos in tempore fide donare vellet.

Summa hæc est, Si Fides est donum Dei (quod ò utinam verè sentirent) novit utique is, cui ab omni ævo opera sua nota sunt, quibus hoc donum communicare vellet. Atque ita, nolint velint, fateri cogentur, electionem in Christo esse fide in Christum priorem.

Pro solutione argumendi hujus in Coll. Hag. prolata, etiam si analogia fidei esse possit, nimirum in Christo electum esse, idem significare, quod per Christum esse electum, quemadmodum per eum sumus conditi, malumus (ne coacta videatur loci interpretatio) simpliciter dicere, nos in Christo *θεωρωμένοι* tanquam in capite electos esse, Nisi enim & Deus & homo fuisset, non potuissimus in eo eligi. Hoc tamen non de decreto in se, sed de executione intelligi volumus.

Secundus locus est ex eodem Capite vers. 5. 6. Vnde sic argumentantur.

Quos Deus prædestinavit in adoptionem filiorum, & in Christo, uti dilecto suo acceptos sibi fecit, considerantur ut fideles.

At quos ad salutem elegit, eos prædestinavit in adoptionem filiorum per Iesum Christum, & sibi acceptos fecit in Christo.

Quos ergo elegit ad salutem, considerantur ut fideles.

Major est manifesta, nulla enim est adoptio in filios, nisi per fidem Ioh. 1. 12. Gal. 3. 26.

Resp. Posset concedi & hoc argumentum juxta analogiam fidei explicatum. Quocunque enim Deus elegit ad salutem, eos consideravit ut fideles: tales scilicet, non qui fidem haberent, qua moveri posset ad eligendum eos, sed quibus ille ut nudis, egenis, omni bono destitutis fidem suo tempore daturus esset. si ita sentirent, salva res esset. Sed cum Deum considerasse ita fideles sentiant, ut fidem eorum, tanquam conditionem prærequisitam præviderit, atque inde ad eligendum motus sit, possunt sane ex hoc ipso loco, quem ad erroneam suam opinionem stabiliendam adferunt, perspicue refutari. Nam.

Ioh. 1. 12.

1. Deus dicitur nos prædestinasse, in, vel ad adoptionem, vel quos adoptaret in filios. Vnde colligitur, prædestinationem esse adoptionem, ac proinde etiam fide priorem. Nam tum demum *υιοθεσίας* nostræ certitudinem consequimur, quando in tempore fide actu donamur. Adoptio itaque nostra & fides prædestinationis consequentia sunt & effecta, minime vero conditiones prærequisite & prævisæ.

2. Dicit Apostolus, Deum nos prædestinasse in se. Quo innuit, eum in eligendo nihil extra se, ac proinde neque fidem, neque perseverantiam in ea, neque obedientiam considerasse.

3. Secundum beneplacitum voluntatis suæ; ubi hæc *ὁδοξία θελήματι* locum habet, ibi prævisæ hominis fides locum habere nequit. Est enim beneplacitum Dei, ex quo fidem dat fide prius, ac proinde fides causa ejus movens nullo modo esse potest.

4. Ad laudem gloriosæ suæ gratiæ. Hæc gratia omni modo gratuita esse non posset, si aliquid in homine foret, quo ad gratiam hanc homini conferendam moveretur Deus. Neque solius Dei hac ratione gloria esse posset.

5. Ut essemus sancti & inculpati. Fides itaque cum sanctitate alijsque fructibus suis posterior est electione, ejusque effectus, ac proinde conditio prævisæ & prærequisita nullo modo esse potest. Elegit enim nos ut crederemur, non quod credimus. Nam fides naturæ ordine sequitur gratiam, ut effectus causam. August. de Præd. Sanct. c. 16.

Tertium illorum argumentum sumitur ex voce, *electus*, quæ sæpenumero in sacris literis occurrit. Argumentum tale est:

Dictio Electi in S. Scriptura, quando agitur de salute, accipitur passim pro fidelibus.

Nulla est igitur electio ad salutem, nisi fidelium.

Resp. 1. Electos omnes fideles fieri tempore divinitus ipsis præstituto, neque ante illud tempus fideles esse. Prius itaque electi sunt, quam fiunt fideles. Exemplo Pauli hoc manifestum sit, Act. 9. qui vas electum dicitur, antequam fidelis esset. Ideoque ad Gal. 1. 15. dicit se segregatum esse ab utero matris, ut Christum gentibus Evangelizaret. Fuit itaque primo divinitus segregatus antequam fidem consequeretur. Res hæc luce meridiana clarior est.

Resp. 2. Consequens esse ambiguum. Sano sensu acceptum, amplectimur illud, nimirum nullos à Deo electos esse, qui non suo tempore fide donentur, quo salutem consequantur. De fide electionem antecedente, & ut prærequisita in eligendo conditione, falsum est consequens, ut aliquoties nunc ostensum.

Quantum argumentum sumitur ex locis Rom. 9. 22. Ephes. 1. 5. sic:

Prædestinatio, qua Deus in his ostendit suam misericordiam, in illis severitatem, est vera & unica prædestinatio.

Atque decretum de servandis fidelibus hinc, & damnandis infidelibus illinc, est prædestinatio, qua Deus hinc ostendit misericordiam, illinc severitatem suam.

Illud ergo decretum est unica & vera Prædestinatio.

Resp. peccari hic ignorantie Elenchi. Conclusio enim non contradicit Thesi quæ oppugnatur, quæ hæc est, Fidem non esse conditionem in eligendo, infidelitatem in reprobando prærequisitam. Hoc probent, & missas faciant ambiguitates illas in suis argumentis, quibus jam nimis diu afflicta Ecclesia fatigantur. Argumentum hoc revera contra nos non est, sed pro nobis facit. Si enim Deus decreverit ostendere in his misericordiam, in illis justitiam suam, sequitur sane illum antea omnes ut miseros & peccatores considerasse, illosque ab hisce separasse, ut in illis fide donatis misericordiam, in hisce juste derelictis suam justitiam declararet.

Resp.

Resp. 2. Majorem Remonstrantium sensu acceptam, falsam esse. Non enim est hæc unica Prædestinatio, sed unicus tantum prædestinationis actus, quo Deus in aliquibus vult declarare misericordiam, in alijs justitiam suam. Alius actus est, quo per æta media eisdem ad salutem perducere decrevit Deus.

Quintum argumentum ab executione decreti, quæ sit in tempore, desumitur; hoc modo.

Quos & quales Deus in tempore servat & perdit, eos & tales ab æterno decrevit servare & perdere.

Atqui Deus solos fideles perseverantes, quæ tales, servat in tempore, sed infideles quæ tales perdit.

Deus ergo decrevit ab æterno solos eos & tales servare & perdere.

Resp. 1. Remonstrantes suomet ipsorum se hic jugulare gladio. Apertum enim hic ipsi discrimen faciunt, inter decretum quod fuit ab æterno, & executionem decreti, quæ sit in tempore; quæ duo alias semper fere confundunt.

2. Non probant quod probare insituerant, nimirum, fidem prævisam esse conditionem in eligendo prærequisitam. statum itaque controversiæ studiose declinant, & hoc concludunt, quod non est contra nos. Nisi forte in verbis quæ tales, fraus lateat, & hoc illis idem sit, ac si dixissent, propterea quod tales, hoc est, fideles sunt vel infideles. Quod de infidelibus concedimus, cum infidelitas propria ipsorum & ex corrupta eorum natura, fides autem gratiæ divinæ beneficium sit. Vnde fit, ut illi propter incredulitatem damnentur, hi autem nequaquam propter fidem, sed per eam, hoc est, per Christum fide apprehensum serventur. Minor itaque, fideles quod attinet, falsa est, & probatione indiget. Hoc enim illud ipsum est, de quo controversitur, ideoque pro confessione assumi nequit. Fatemur itaque Deum in tempore fideles servare, & hoc ipsum ab æterno decrevisse, sed non quæ illi fideles sunt, quasi ille in eligendo fidem prævideret: sed quæ ille tales per gratuitam suam gratiam facturus esset, & re ipsa facit, ita ut fides medium sit, per quod electos ad salutem perducit.

3. Argumentum hoc ipsos adversarios confodit. Si enim Deus salvos facit in tempore, quos ab æterno servare decrevit, sequitur, illum non indefinite, neque universaliter, neque incomplete, neque revocabiliter, neque non-peremptorie, sed definite &c. hos & illos singulares homines, quos in tempore vocat fideque actu ipso donat, ab æterno elegisse. Duo itaque, ut Prædestinationis decretum sit totum & integrum, requiruntur: primo electio & separatio singularium personarum ad salutem & gloriam: deinde earundem in tempore vocatio ad gratiam: fideique donatio, quæ sunt media, quibus ad gloriam perducuntur.

Ultimum eorum argumentum hoc est;

Decretum Dei de hominis salute, cujus fundamentum est Christus, est electio ad salutem.

Atqui decretum de servandis fidelibus est illud decretum Dei de salute, cujus Christus est fundamentum.

Ergo, decretum de servandis fidelibus est electio ad salutem.

Minorem quæ probatione non indigebat, patere dicunt, cum unicum illud decretum sit fundamentum Christianismi, salutis & certitudinis de salute.

Resp. 1. Concedimus totum argumentum. Non enim facit contra doctrinam Orthodoxam hæcenus ex verbo Dei defensionem. Credimus enim Deum nullos, nisi in Christum credentes, salvare, & tales decrevisse salvos facere.

2. Non concludit illud, quod erat in questione, nimirum fidem prævisam esse conditionem in eligendo prærequisitam.

3. Medium terminum, Christum salutis fundamentum esse, explicamus. Christus est salutis fundamentum 1. quatenus ab æterno præscitus & præordinatus est ut esset Mundi Salvator. 1. Pet. 1. 2. quatenus in illo tanquam in capite Deus nos elegit, Eph. 1. ita ut ipse sit omnium electorum caput, & fons bonorum omnium, quæ ipsis in electione destinantur. 3. quatenus in plenitudine temporis manifestatus, pretiosum suum sanguinem pro nostris peccatis effudit, atque ita viam ad gloriam nobis patefecit. 4. quatenus cum, ejusque satisfactionem fide, quæ purum putum Dei donum est,

apprehendimus, perque eam ipsi tanquam palmites viti inferimur, tandemque in plenam bonorum ipsius sanguine partorum possessionem immittimur. Ex quibus colligitur, fidem electione tum nostra, tum Christi ipsius posteriorem, ipsique electioni sublatum medium esse, per quod electi ad finem destinatum perducuntur.

4. Quod fidem hanc Remonstrantes, qua Deum fideles & perseverantes elegisse dicunt, fundamentum certitudinis salutis esse asserunt, in eo vehementer falluntur. Cum enim secundum ipsorum mentem, nemo de sua perseverantia certus esse possit, potius hinc desperationis de salute sua, quam certitudinis salutis ansam arripient afflictæ conscientiæ. Etiam si enim nunc credant, non possunt tamen certi esse, se ad finem perseveraturos in fide, cum multi vere fideles naufragium fidei fecerint, ut illi loquuntur. Atque ita perpetuo inter spem & metum ancipites harere & fluctuare semper coguntur. de quibus articulo 5. pluribus agetur.

Et hæc de quaestione tertia dicta sufficiant.

Quæstio IV. Hic simul & alia huic affinis quaestio expeditur, An scil. Christus ita sit electionis fundamentum, quod sit, ut salutis, ita etiam electionis causa meritoria & *αἰτιατική*. item, an ita sumus in Christo electi, quatenus per fidem fuimus in Dei præscientia tanquam *ἔσθες ἐν αὐτῷ*, acque ita fides prævisa sit conditio electionis prærequisita.

Hoc posterius supra refutatum fuit.

Illud his rationibus nixi negamus:

1. Causam efficientem electionis oportet ab æterno fuisse.

At Christi meritum non est ab æterno. Ergo.

2. Qui ad munus Mediatoris ab æterno electus est, ut nimirum electos cum Deo reconciliaret, is est electionis non causa, sed effectum.

At Christus ad munus Mediatoris ab æterno electus est, ut nimirum electos cum Deo reconciliaret.

Ergo Christus electionis non causa, sed effectum est.

Non enim ideo elegit nos Deus, quia Christus pro nobis moriturus erat: sed contra, ideo Christus pro nobis mortuus est, quia Deus nos elegerat in ipso.

3. Electi cum eligente uniri non poterant, nisi per ejusmodi medium, quale est Christus *ἡ αἰθρῶν* *Θ.*, ei conjungerentur.

Non enim eramus in nobis ipsis tantæ excellentiæ capaces. Oportuit itaque in eo tanquam in capite electionem nostram firmari.

4. Si propter meritum Christi, idque fide apprehensum, ut loquuntur, electi sumus, sequitur nos prius in Christum credidisse, quam fuimus electi, quod est absurdum.

Quæstio V. Ex quibus omnibus facilis est responsio ad quintam questionem. An fides, vocatio efficax justificatio, perseverantia &c. effecta sint & fructus electionis, mediæque per quæ electi ad salutem perducuntur. Cum enim in antecedentibus probatum sit electionem gratuitam, quæ omnibus rebus & causis prior est, horum omnium causam esse, infallibiliter sequitur, hæc omnia electionis effecta esse. Sed tamen pluresculum de hisce dicendum erit.

1. Vocationem efficacem & fidem electionis fructum esse, probatur ex cap. Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit.* Loqui hic dicimus Paulum de vocatione efficaci & fide, sed Remonstrantes Coll. Hag Brandij pag. 3. dicunt, hanc interpretationem esse nudam, tantum glossam, textui non congruam. Agi enim hic non de hac absoluta electione ad salutem, neque de ulla vocatione ad fidem, quæ ex tali electione prodit, sed de ordinatione & vocatione eorum, qui Deum diligunt, hoc est, fidelium, qui ad crucem & afflictiones vocantur, ut Christus, qui adversus mundi, eos ut execrabiles condemnantis, judicium, ab ejusmodi judicio justificati sunt, ut & Christus: qui etiam hac via glorificantur, ut & Christus, &c. Quid, obsecro, est Scripturam pervertere, torquere, & subvertere, si hoc non est?

Sed respondemus, Fateri nos, Paulum hic agere de cruce & afflictionibus piorum, quos adversus eas variis argumentis, imprimis etiam hoc ipso consolatur, quod crux & calamitates ipsæ ex æterna Dei prædestinatione immittantur, ut istac ratione conformes fiant Christo capiti suo, primum in crucis toleratione, deinde in gloriæ fruitione. Ergo sic agit de Ecclesiæ calamitatibus, ut etiam ad consolationem summam piorum, insignem salutis catenam auream contexat. Summa est, fideles patienter oportere crucem suam ferre, quia non solum afflictiones, sed etiam salus eorundem in æ: ter-

no Dei

no Dei proposito fundata sit, quod Dei propositum nullus hominum aliarumque creaturarum in remare potest. Etiam si itaque impij fideles affligant, patria, opibus, vitæque ipsa sæpenumero spolient, summaque ignominia afficiant, patienter tamen hæc ferenda esse, cum æternam salutem in Dei decreto fundatam ab ipsis auferre nequeant. Secum itaque nos Paulus, ne sub ærumnis vacillemus, in ipsa decreti & propositi divini peneralia abducit, ut ibi causas salutis nostræ æternæ & immobiles considerantes, contra omnes calamitates fortiter persistamus.

Dicit ergo primo, καὶ τὸς κλητοὺς vocatos esse. κλητοὶς est æternum Dei beneplacitum, sic dictum, quod τὸς κλητῶν αἰώνιον 2. Tim. 1. 9. positum est. Ex hoc proposito dicit nos esse vocatos, nimirum efficaciter & ad fidem. Dicens enim, vocatos esse καὶ τὸς κλητοὺς, vocationem efficacem à non efficaci distinguit, de qua Christus Matth. 22. *Multi vocati, pauci electi*. Conjungit itaque crucem & salutem, dicitque ex eodem fonte utrumque manare, & adversa quæque cooperari filijs Dei in bonum, & adjuvare eorum salutem. Ergo patienter ferenda.

Non agit itaque tantum de vocatione ad crucem, sed simul etiam de vocatione crucigerorum ad salutem in æterno Dei proposito fundatam. Et sic vox illa vocati plerumque accipitur, raro aut nunquam pro vocatis ad crucem. Sic Paulus Rom. 1. 7. appellat Romanos vocatos Sanctos. Et Corinthios 1. Cor. 1. 2. Ideo pro Ephes. 1. cap. 1. orat, ut intelligant, quæ sit spes vocationis illorum, non spes crucis, sed æternæ salutis. Exemplum Pauli secutus Petrus, eodem argumento afflictos consolatur, cum 1. Pet. v. 10. dicit paululum afflictos ad æternam gloriam vocatos esse.

2. Deinde Apostolus semel adyta κλησεως divina ingressus, pergit, dicitque, *præcognitos* etiam esse fideles crucem ferentes, quæ præcognitio Dei, non est tantum cognitio, qua omnia quæ cum ipse, tum creaturæ omnes fabricare erant, sed etiam & quidem imprimis agnitio, qua suos ab æterno agnovit, & gratis approbavit, ac amavit. Ideoque eisdem suo tempore fidem dare constituit, ut ex fide tantum benefactorem summo vicissim amore prosequerentur. κληνωσις itaque hæc non nuda scientia est tantum, sed scientia cum benevola & paterna Dei voluntate conjuncta, sicuti Iacobum dicitur amasse, Malach. 1. Rom. 9. 13. Hinc Deus dicitur nosse suos, Psalm. 1. 2. Tim. 11. 19. alios autem ignorare, Matth. 7. Et, 1. Pet. 1. 2. docet, ex hac Dei præcognitione nos electos esse &c. Absurdum itaque, velle hanc Dei κληνωσιν tantum ad piorum crucem, non etiam ad eorum salutem referre. Nuda enim illa præscientia, exiguum afflictis consolationem afferret.

3. Quos autem præcognovit, eos etiam prædestinavit, ut forent conformes imaginem Filij sui.

Prædestinare est rem ad finem præordinare, antequam eam ad finem mittas. Iam autem crux non est finis ad quem suos prædestinavit proprie Deus, sed prædestinavit eos ad vitam, ad salutem & gloriam, adque media eo ducentia, Ephes. 1. 11. *prædestinati secundum propositum ejus*. Et vers. 5. *prædestinati in adoptionem filiorum*.

Sensus itaque Apostoli hic est: prædestinatos nos esse, ut Christo famus conformes 1. in fide veraque fiducia in Deum nostrum 2. in Sanctitate & iustitia. 3. in gloria, ita tamen, ut ipse sit primogenitus inter multos fratres, & immensa gloria præ omnibus suis consortibus exornetur. Erimus ei similes, sicuti ipse est 1. Ioh. 3. in eandem gloriam transformabimur. 2. Cor. 3. Cohæredes Christi erimus Rom. 8. 4. In medijs ad finem, hoc est, in cruce & calamitatibus patienter ad exemplum Christi ferendis, ut per eas, cum Christo regnum calorum ingrediamur, ab exordio mundi nobis præparatum. Si enim cum eo toleramus, conregnabimus 2. Tim. 1. 12. Ex quibus liquido apparet, conformitatem hanc ad imaginem Filij Dei non tam in afflictionibus, quam in gloria secutura consistere.

Hactenus nos secum in cælos subvexit Apostolus; jam ad terram nos revocat.

4. *Quos prædestinavit, eos vocavit*. Hoc primum est Medium, per quod Deus suos præcognitos & prædestinatos ad gloriam traducit, vocatio nimirum externa, quæ sit voce Evangelij, & interna, quæ sit per Sp. Sanctum &c.

Sed ajunt, vocavit prædestinatos ad crucem.

Resp. 1. Concedo, sed non ad solam crucem, neque potissimum ad crucem, sed ad gloriam sequuturam, ut ex superioribus liquet.

2. Dixit Paulus supra vers. 28. Omnia ijs, qui Deum diligunt, esse adiumento ad bonum, ijs scil. qui ex præsstituto ipsius vocati sunt. Hoc autem de cruce & calamitatibus dici nequit, cum multis non sint adiumento ad bonum, qui ad eas vocati sunt, sed initium paenarum æternarum. De alia itaque hic agit vocatione, quam de ea quæ est ad crucem.

Observ. vocationem hic sequi prædestinationem. Falsum itaque, quod in resp. ad V Valachr. dicitur, decretum vocationis prius esse decreto electionis.

5. *Quos vocavit, eos iustificavit*, non à perversis hominum judicijs, ut perperam aureum hunc locum Remonstrantes in Collat. Hagienſi interpretantur, sed à reatu & peccatis nostris. Probatur vocem justificationis ita hic accipi debere;

1. Ex verbis seqq. *si Deus pro nobis, quis contra nos? qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus dedit eum, quomodo non omnia cum eo nobis gratificabitur?* non autem gratificatus est crucem, sed ex vocatione efficaci fidem, iustitiam, & gloriam.

2. *Quis intentabit crimina adversus electos Dei? Deus est qui iustificat, Quis est, qui condemnet? Christus est, qui mortuus est &c.* Agitur hic ubique de justificatione non ab hominum pravis judicijs, sed à peccatis nostris. Hęc itaque, ut manifestum est in textu, sequitur electionem, ejusque fructus est, & effectus.

6. *Quos iustificavit, eos glorificavit*, inchoate in hac vita, dum electos suos sanctificat, complete autem in vita futura. Vnde concluditur: Ergo quos Deus prædestinavit, eos ad gloriam potissimum, non ad crucem ferendam prædestinavit. Sic vindicatus fuit locus vere aureus à perversa & corruptissima interpretatione quorundam.

Fidem, vocationem &c. esse fructus electionis, probamus 2. ex loco Actor. 13. 48. *Crediderunt, quotquot ordinati erant ad vitam æternam.*

Sed obijciunt, hoc non esse intelligendum de aliqua præordinatione aut prædestinatione Dei ad salutem, sed de præſenti conditione, dispositione, habilitate & aptitudine gentilium, qua Dei gratia præditi erant, ut ad vitam æternam pervenirent.

Resp. Esse loci huius *ἡ ἀδοξοῦν*. Non enim hic agit de hominum dispositione, habilitate &c: sed de æterna Dei ordinatione. Non enim *παραμένει* activum est, sed passivum. Deinde, qui ordinatur ad rem aliquam, eum necesse est ab aliquo ordinari: à seipso nemo potest dici ordinatus esse. Ergo à Deo, qui omnia ordinat & efficit ex consilio voluntatis suæ. Dicitur enim expresse, *ordinatos fuisse ad vitam æternam*. Constat autem, nullum hominem semetipsum ad vitam æternam disponere posse, quod est solius Dei opus. Si scriptum esset, *Crediderunt, quotquot erant ordinati ad fidem*, forte colorem aliquem haberet hoc eorum glossema: sed cum scriptum sit, *ordinatos fuisse ad vitam*, manifestum sit ex hoc loco, fidem à Dei electione pendere. Et hæc fuit etiam Patrum sententia, & omnium probatissimorum doctorum nostri seculi, de quibus nunc non est dicendi locus. Adde, quod Remonstrantes hic sibi metipsis contradicant, cum statuunt prius homines dispositos vel ordinatos fuisse ad vitam, quam ad fidem tanquam medium, per quod ad vitam pervenitur; id quod alias ubique negant. Exponant itaque quænam sit illa dispositio, habilitas, & aptitudo hominum ad fidem.

Probo 3. ex loco Tit. 1. ubi *fides electorum Dei* dicitur. Prius itaque electi sunt, quam fideles.

Sed obijciunt, per *fidem* hic intelligi agnitionem & doctrinam veritatis. Sed non constant sibi metipsis in hoc suo interpretamento, cum postea dicant, per *fidem* electorum posse etiam intelligi fidem, quam omnes electi habent & sine cuius respectu nemo electus est.

Resp. 1. Abludere eos à scopo. Paulus enim docet simpliciter, se esse Apostolum Iesu Christi, ut ad fidem, agnitionem veritatis, veram pietatem, fidei; obedientiam, spem vitæ æternæ, ac ad ipsam vitam æternam promissam ante tempora sæculorum, per præconium, quod concreditum erat ei, perduceret electos Dei. Loquitur itaque de vere electis, & de vera eorundem fide. 2. Si secundum eorum interpretationem, *fides* electorum est ipsa doctrina veritatis, non potest esse agnitio veritatis. Quoniam doctrina veritatis est causa agnitionis veritatis. Causa autem & ejusdem effectus, non possunt esse unum & idem.

3. Cum dicunt, Paulum doctrinam fidei electis annuntiasse, hoc est credentibus & Sanctis, falluntur rursus, cum Paulus non electis solum, sed & non electis, non sanctis solum; sed etiam prophanis gentibus, qui quondam sine Deo erant, in mundo

Euan-

Euangelium prædicarit. Adde, quod sanctum, fidelem esse & electum confundunt; cum electi simus ut essemus sancti, Ephes. 1. ideoque sanctitatem præcedit electio.

4. Absurda est hæc interpretatio, cum secundum eam primo sancti & fideles oportuit fuisse, antequam doctrinam veritatis audivissent.

Hæc forte prævidentes, confugiunt ad aliam interpretationem, dicentes, per fidem electorum intelligi fidem, quam omnes habent electi, & sine cujus respectu nemo electus est. Sed hac ratione nemo electus esset ante finem vitæ, neque peremptorie & complete electus, cum non constet, an in fide perseverare debeat. Paulus autem non loquitur de futuris & electis incerto electis, sed de presentibus, & certo accipere electis.

Adde, ad Eph. 1. 5. *Prædestinavit nos ad adoptionem.* Adopiamur autem per fidem 1. Joh. 1. 12.

Atque ita probatum fuit, fidem, vocationem efficacem, justificationem, prædestinationis effecta & fructus esse.

Alia quæstio sequitur; An decretum divinum prærequirat conditionem, longo licet post tempore præstendam, modo eam ipsam ut præstitam intueatur futurorum etiam contingentium præscia Dei mens. Sic loquuntur in Resp. ad V Valachr. pag. 42. Quæst. vi

Resp. Nos omnino hoc ut falsum negare. Si enim decretum divinum prærequirit conditionem, sequitur, Deum quadam tum demum velle, cum conditio compleatur, & non amplius velle, cum conditio desinit.

Quo posito, infertur, Dei voluntatem esse mutabilem.

Deinde, si Dei decretum requirit conditionem adhuc implendam, & ab illa pendet; sequitur esse aliquam Dei voluntatem non æternam, sed quæ ex perit in tempore.

Contra dicit Scriptura, Deum omnia agere ex proposito suo, hoc est, æterno decreto; & ex consilio voluntatis suæ, Ephes. 6. 11.

Denique, ea ratione penderet decretum Dei à præscientia ipsius, cum contrarium sit verum. Ideo enim præscit Deus, hoc & illud futurum, quia decrevit, ut ita fieret.

Sequitur etiam hinc, Deum non esse omniscium, eumque ignorare, *an homo conditionem propositam implere debeat & possit, an non*, ideoque decretum suum, ut incertum suspendere, donec homo prærequisitam conditionem impleat.

Item, voluntatem Dei dependere ab hominis voluntate & conditione certa implenda, cum tamē illa omnino independēs & omnib. causis superior esse statuenda sit.

Hic rationibus concidit etiam alia quæstio mota à Remonstrantibus in thesi exhibitā 2. An decretum electionis sit decretum finis absolute intenti.

Septimo quæritur: An electio sit mutabilis?

Hæc quæstio ex priori oritur. Si enim decretum Dei pendet à conditione hominibus implenda; homo autem inconstans est; plane sequitur, & decretum Dei mutabile esse, id quod totum doctrinæ ipsorum Systema manifestum facit satis superque, in primis Episcop. Thesi 22. de justificatione. Remonstr. Geldri, de completa, incompleta, definita, indefinita electione agentes.

Er hic sentiunt cum Pontificijs, qui Concil. Trid. Sess. 6. cap. 32. dicunt, gratiam justificationis amitti posse. Unde sequitur necessario, posse etiam à prædestinatione excidere.

Contra statuimus hanc thesin: Electionis decretum est firmum, certum, stabile, ratum; immutabile & inviolabile, quod nunquam irritari & labascere potest. quæ certitudo & immutabilitas non consistit in nostra fide fideique perseverantia, neq; ullo modo ab hominibus pendet, sed à mera Dei *ᾠδονία* & immobili decreto. 2. Tim. 11. *firmum stat Dei fundamentum.* Ies. 46. 10. *Consilium meum stabit, & omnem voluntatem meam faciam.*

Rom. 9. 29. *Dona & vocatio Dei sunt ἀπὸ τοῦ ᾠδονία*

Malach. 3. 6. *Ego Iehova; non mutor.*

Hof. 13. 14. *Penitentia abscondita est ab oculis meis.*

Hebr. 1. 12. *Et mutabuntur; tu autem idem es.*

Hebr. 6. 17. *Deus volens ex abundantia hereditatis promissionis ostendere immutabilitatem consilij sui, fideiussit iureiurando. vers. 18. ut per duas res immutabiles &c. consolationem habeamus.* Iacob. 1. 17. *Apud quem non est transmutatio & conversionis obumbratio.*

Ies. 41. 9. *Elegi te, & non abieci te.*

His addantur rationes: 1. quod est æternum, est immutabile. Electio est æterna. Eph. 1. *ἡ ἐκλογὴ ἡμετέρα ἡ ἐκ τοῦ ᾠδονία* Ergo &c.

2. Si electi non possunt seduci, nec deserere, nec à dilectione Dei separari; tum electi non possunt fieri reprobi. At verum prius, Ergo &c. 3. Con-

3. Contra quos nulla potest intentari accusatio apud Dei tribunal, illorum electio est immutabilis. At contra electos non potest accusatio intentari: Ergo.

Quæst. viii.

An quis de sua electione certus esse possit in hac vita.

Negant Remonstrantes; Nemo .n. certus esse potest de sua justificatione, nisi conditionis prærequiritæ ad sit presentia, quæ ideo sæpius interruptitur. Ergo nec de electione. Epif. p. 63. Thes. 22. Rem. Thesi exhibita 7. Huc pertinent frivola illæ distinctiones electionis completæ & incompletæ &c: videantur Rem. Geldri & Grevius pag. 137. 138. Et hic consensus est cum Pontificijs. Nam Concil. Trid. Sess. 6. cap. 9. vocat certitudinem remissionis peccatorum, vanam & ab omni pietate remotam fiduciam. Hisce opponimus hanc Thesin consolatoriam: Vnusquisque electus de sua electione certus esse potest ac debet. Abraham de electione sua certus fuit. 1. ex promiss. divin. Genes. 15. *Ne timeas, ego sum clypeus tibi, merces tua ampla valde.* 2. ex fœdere gratuito, Genes. 17. *Ego sum Deus fortis Schaddai. Stabilio fœdus meum inter me & te, ut sit fœdus perpetuum, me esse tibi Deum, & semini tuo post te.* Hinc Apost. ad Rom. 4. dicit, Abrahamum non factum fuisse infirmum fide, neq. hæsitasse diffidentia in promissione Dei, sed fide confirmatum, gloriam dedisse Deo, ut qui sciret, Deum, quod promissit posse etiam præstare.

Ne autem quis solum Abrahamum hanc certitudinem consequutum fuisse arbitretur, subiicit Apostolus: *Non est scriptum tantum propter ipsum, sed & propter nos quibus imputabitur &c.*

Sic etiam Isaac, Jacob alijque Patres eandem certitudinem obtinuerunt.

Moses certus fuit, se in libro vitæ esse inscriptum Exod. 32: ideoque electum. Hinc exultatio illa & certitudinis salutis suæ testificatio. Exod. 15. *Iehova robur meum, carmen meum, salus mea, Deus fortis meus, Deus Patris mei &c.*

David certus fuit, quod testatur multis Psalmis: In primis 23. *Iehova pastor meus, non egebo &c. Habitabo in Domo Domini iugiter.* Sic Psalm. 27. initio, *Iehova lux mea &c.* Et Psalm. 46. *Deus receptus nobis, robur & auxilium, propterea non timebimus, etiamsi terra commutaret locum, & dimoverentur montes in immania.*

Et Psalm. 17. in fine, *videbo vultum tuum, satiabor, cum exigilavero, similitudine tua.*

Iob fuit certus, 19. *Scio, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die stabo super pulverem.*

Idem de omnibus Prophetis dici & probari posset.

Ne autem hæc singularium personarum fuisse privilegia quis existimet, Michæ Propheta totam Ecclesiam sic loquentem introducit, cap. 7. *Iehova versus specularabor, præstolabor Deum salutis meæ, exaudiet me Deus meus. Cum cecidero, surgam, cum cecidero in tenebris, Iehova lux mea est.* Paulus Apostolus certissimus fuit, idemque de omnibus fidelibus testatur Rom. 8. *Spir. contestatur spiritui nostro &c.* Item, *Spe servati sumus.* Item, *Quis accusabit electos Dei? Quis nos separabit à dilectione Dei? Item, persuasum est mihi neq. mortem &c.* Hinc 2. ad Tim. 1. dicit, *Scio, cui crediderim, & illum posse depositum meum servare.* Hinc salutem electorum solido fundamento confert, quod commoveri nequit 2. Tim. 2. Hinc 2. Tim. 4. dicit. *Quod reliquum est, reposita est mihi corona iustitiæ; idemque de omnibus fidelibus testatur, inquit, neque mihi solum, sed etiam omnibus, qui diligunt adventum Filij eius.*

Possent hisce plura testimonia & rationes addi, sed hæc sufficient.

Quæst. ix.

An Christus solis electis Mediator datus sit.

Negat hoc Remonstr. Thesi 5. exhibita, & passim alibi. His opponimus hanc Thesin: Christus tantum electorum Mediator est, non etiam reproborum. Sed cum hæc materia sequenti Articulo de efficacia Mortis Christi rursus tractanda sit, brevitatis gratia hic à probatione huius Thesew abstinemus.

Quæstio. x.

An alia sit electio Patrum in Veteri, alia fidelium in N. Testam. Affirmant Remonstrantes. Videantur Episc. Theses de Fœdere cum Abrahamo inito, de V. et N. Fœdere, item, de præceptis novi fœderis.

Antithesis.

Vna eademque est electio Patrum in Veteri, & fidelium in Novo Fœdere.

Ratio 1. quia idem fuit elector, is nimirum, qui cum Abrahamo fœdus gratuitum iniverat, & cum omnibus, vestigijs ejus insistentibus. Genes. 17. Rom. 4. 12. Illi autem sunt omnes fideles, qui post Abrahami tempora sub V. & N. Testamento vixerunt.

2. Eadem fuit causa movens & impellens, nimirum solum Dei beneplacitum. Ex eo Abrahamum elegerat ab æterno: ex eodem illum idola colentem vocavit: sædus gratiæ morte Christi faciendum & confirmandum, cum eo & posteris eius inisset per fidem eundem justificavit, ac demum glorificavit.

3. Per eadem itaque media, quibus in Novo Testamento utitur, ad salutem & gloriam, Patres traduxit.

4. Easdem conditiones à confœderatis Veteris & N. Testamenti stipulatus est, fidem nimirum, & fidei obedientiam. Genes. 12. *Credidit Abraham Deo.* Eadem fide nos salvari tradit Apostol. ad Rom. 4. Genes. 17. *Ambulare coram Deo, & integer esse* jubetur Abraham. Idem à fidelibus N. T. postulatur ubique.

5. Eadem fuerunt promissiones, eadenique bona in V. & N. Testamento. Hinc Matth. 8. *Multi dicuntur ab Oriente & Occidente venturi, & sessuri cum Abrahamo, Isaac & Iacobo in regno celorum.*

6. Eadem locutiones de electione usurpantur in Vet. & N. Fœdere, qualis hæc est, inscribi in libro vitæ, Exod. 32. 32. Psal. 69. 21. Daniel 12. 1. Luc. 10. 28. Apoc. 13. 8. Et 17. 8.

7. Actor. 15. 11. Evidenter illud asseritur his verbis, *Credimus nos per gratiam Iesu Christi servatum iri, quemadmodum & illos.*

An Deus media sufficientia omnibus offerat, ita ut revera omnibus præstent, nisi Quæstio XI. ipsi ijs malitiose abuterentur. Item huic affinis.

An Deus omnes externe vocatos, suo Spiritu intus sufficienter trahat. Affirmant Quæstio XII. Remonstrantes Thesi. 6. exhibita. In Coll. Hag. passim. Remonstr. Geldr. pag. 58. Advers. Walachr. pag. 35. lit. 33. 34. 35. Consentit Bellarm. lib. 1. de grat. cap. 2.

Antithesis:

Etiam si salutis æternæ media, quod ad ipsa media attinet, possint esse omnibus sufficientia, tamen in ijs tantum efficacia sunt, quibus Deus gratiam suam specialem largitur, Ideoque internam gratiam quod attinet, qua Deus excitat, adjuvat, movet, dirigit corda hominum, ea in nullis, sufficiens est, quin simul sit etiam efficax.

Probatio:

Deut. 29. 3. 4. *Viderunt oculi vestri probationes illas maximas, signa & prodigia maxima: sed nondum dederat vobis Iehovah mentem ad cognoscendum, oculos ad videndum, aures ad audiendum usque in diem hunc.*

Ies. 6. *Audite indefinenter & ne intelligatis, videte indefinenter & ne cognoscatis.*

Matth. 13. 10. 11. *Quare per parabolas loqueris eis? respondit, quia vobis datum est nosse mysteria regni celorum, illis non item.*

Et vers. 13. *Videntes non vident, audientes non audiunt neque intelligunt.* Ex quibus locis liquido apparet, multos externe vocari & audire verbum, qui tamen vi spiritus non trahuntur interne, neque sufficienter, neque efficaciter.

Sic Actor. 17. quando alij convertuntur ad conciones Apostolorum, alij autem illudunt Apostolis, anne dicendum est, illusores istos sufficienter interna Sp. Sancti vocatione tractos esse? Quemadmodum & illi, de quibus Ezech. 33. in fine cap. conqueritur Dominus.

Hinc David Psal. 119. 32. *Viam præceptorum tuorum percurram, cum tu dilataveris animum meum.*

Hinc sponsa orat Cant. 1. *trahé me, & curremus post te.*

Hinc Paul. ad Rom. 8. *Quos prædestinavit, eos vocavit,* nimirum, ut antè dixerat, *non vocati, sed effecti;* hoc est, efficaciter.

Idem dicit 1. Cor. 15. 10. gratiam Dei in se non fuisse inanem. Si vero gratia Dei interne hominem movens & vocans, effectum suum non assequeretur, tum esset inanis. Non itaq; gratia Dei tantum sufficiens, sed etiam efficax omnibus Dei filijs datur. Deus n. efficit in nobis velle & perficere: Hoc autem non est aliquo modo tantum movere

& persuadere, ut deinde ab homine pendeat, an velit assentiri, annon: Sed est, ipsum volendi actum producere, ipsumque assensum & voluntatis inclinationem actualiter operari. Hinc dicitur, Deus cor adaperuisse Lydia, quod amplius est, quam movere tantum & persuadere Act. 16.

Hinc Christus dicit Iohan. 6. 45. *Quisquis auditit à Patre, & didicit, is venit ad me.*

Quæstio
XIII.

Ex hisce alia exoritur quæstio, An Deus secundum beneplacitum suum serio velit omnes salvos fieri. Affirmant Remonstr. passim.

Nos negamus,

1. Quia non sunt omnes electi, Matth. 22. 14. *pauci electi.* Luc. 10. 20. *Soli autem electi salutem assequuntur, reliqui occalescunt.* Rom. 11. 2. Si Deus serio vult omnes salvos fieri, tum non est reprobatio. Sed reprobatio est. Ergo, &c. 3. Si Deus vult omnes salvos fieri, tum omnes efficaciter vocarentur, justificarentur, glorificarentur. At illud non fit. Ergo, &c.

4. Si pauci salvantur, & angustam portam inveniunt, Deus non vult omnes serio salvos fieri. At illud verum. Matth. 7. Ergo, &c.

5. Si Deus serio vult ut omnes salvi fiant, vult etiam omnes salvos facere serio. Sed hoc non vult, ergo nec illud.

6. Si Deus serio vult omnes salvos fieri, & tamen omnes non salvantur, tunc Deus non est omnipotens; quoniam non fit, quod Deus vult. Deinde, suo fine frustraretur: Et potentior esset creatura, quam ipse creator. quæ omnia sunt absurda.

7. Si Deus vult omnes salvos fieri, quis resistet voluntati ejus?

8. Si Deus vellet omnes salvos fieri serio, offerret omnibus gratiam suam, & vel saltem externe eos vocaret. Sed non vocat omnes externe, neque verbum suum & Sacramenta dat omnibus; multo minus interna spiritus sui operatione omnes dignatur. Deus enim primo cum Abrahamo eiusque posteris fœdus iniit, non autem cum alijs gentibus. Hinc David, *Notus, inquit, est in Iudæa Deus, & nomen ejus magnum in Israele.* Psalm. 76. Et 147. *Indicat verba sua Iacobo, & statuta sua ac jura Israeli, Non fecit ita ulli genti, ideo jura ejus non noverunt, Hallelu-jah.*

Deinde è contra ad tempus repudiatis Iudæis, vocavit gentes ad consortium regni sui, Rom. 11.

DE REPROBATIONE.

Quæstio I. **A**N ex Dei beneplacito sit quorundam reprobatio?

Remonstrantes respondent,

Deus neminem mortalium mero voluntatis suæ arbitrio absque respectu peccati tanquam meritoria causæ reprobavit. Episc. Thes. 1. de Reprob. Et Remonstr. Thes. exhibitis 1. & 8. & passim.

ORTHODOXA THESIS I.

Deus secundum beneplacitum suum, quosdam justo, sed nobis incomprehensibili judicio reprobavit, hoc est, constituit præterire aliquos & relinquere in communi exitio, in quod omnes per peccatum sese præcipitaturi erant.

Ierem. 6. 30. *Iehovah reprobavit eos, quoniam argentum reprobum sunt.*

Rom. 9. 21. *An non potestatem habet figulus in lutum, ut ex eadem massa faciat aliud quidem vas ad decus, aliud ad dedecus.* Ibid. vers. 15. *Miserebor, cuius miserebor.* Ergo non, misereretur omnium. Ibid. vers. 22. *Vasa iræ coagmentata ad interitum.*

2. Tim. 11. 20. *Ceterum, in magna domo non sunt tantum vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & testacea, & alia quidem ad decus, alia ad dedecus.*

1. Pet. 1. 7. 8. *Immorigeros, ad hoc etiam positos, ut offendant ad sermonem.*

Iudæ vers. 4. *Prius jam olim descripti ad hanc damnationem.*

Matth. 20. *Multi vocati, pauci electi.*

Matth. 15. *Plantæ, quas non plantavit Pater, eradicabuntur.*

Apoc. 13. 8. *Adoraverunt bestiam, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni.*

Apoc. 17. 8. *Mirabuntur incole terræ, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ à jacto mundi fundamento.*

Matth. 11. 15. *Gloriam tibi tribuo Pater, Domine cali & terræ, quod hæc occultaveris à sapientibus & intelligentibus.*

Matth. 7. *Non novi vos, discedite à me.*

Iohan. 17. *Non rogo pro Mundo, sed pro ijs, quos dedisti mihi.*

T H E S I S I I.

Reprobationis causa qua Deus decrevit quosdam in exitio, in quod sese præcipituri erant, relinquere, est merum ipsius beneplacitum. Matth. Quæstio II.
De causa
Reprobationis.
11. *Næ Pater, quia sic beneplacitum fuit coram te.* Non itaque proprie propter peccatum reprobavit Deus, quoniam omnes erant futuri peccatores, ac sic omnes reprobasset. Deinde Apostolus Rom. 9. dicit de Iacobo & Esau, *antequam quicquam boni aut mali fecissent.* Denique æternæ voluntatis Dei causa non potest esse peccatum. At reprobatio est æterna Dei voluntas. Ergo, ejus causa non est peccatum.

Falsum itaque quod Remonstrantes Thes. VII. exhibita & alibi passim dicunt; Deum propter intuitum infidelitatis & perseverantiæ in ea, sive propter peccata actualia, quæ homo omittere potuisset, hominem reprobasse. Hac enim ratione, ut dictum, omnes reprobasset.

Sed dicent, magnum esse inter electos & reprobos discrimen; quia electi erant credituri, & resipiscentiam declaraturi. Reprobi non item. Ergo non potuit Deus illos, sed hostantum reprobare.

Resp. Manere nihilominus hanc quæstionem indecisam, quare quos eligere voluit, fidei, resipiscentiæ, perseverantiæ donum dare decreverit Deus, alijs autem non voluerit dare. Non potest aliter responderi, nisi quod ita placuerit Deo. In hoc Dei beneplacito, merito debebamus omnes acquiescere.

Hiscæ ita dictis, subjicimus hæcæ hypotheses, duabus Thesisibus superioribus,

I. Deus etiamsi neminem reprobaverit propter peccatum, neminem tamen damnare, & æternis supplicijs punire decrevit, nisi propter peccata. Matth. 8. *Filij regni ejicientur in exteriores tenebras, ubi erit ejulatus & stridor dentium.*

1. Cor. 6. *Qui talia faciunt, regnum Dei non possidebunt.* Et passim alibi.

II. Hypothesis secunda. Nemo est ad peccandum à Deo prædestinatus.

Ratio 1. Quia Deus odit, aversatur, detestatur, punit peccata. Quod autem Iudas, Herodes, Pontius Pilatus dicuntur fecisse, quæ manus & consilium Dei præstinerant faciendæ, de ipsa actione intelligendum est, quæ satisfactum est justitiæ Dei, non de actionis pravitate, quæ fuit horribile peccatum, propter quod etiam horrendas pœnas luere coacti fuerunt.

Ratio 2. Quia Deus sapiens & bonus est, ideoque ad id quod malum est, quatenus malum, neminem præordinavit.

Ratio 3. Quia Deus sanctus est, justus est, misericors est, qui voluit peccatum prohibere, misericordia sua delere, justitia punire: ideoque non potuit esse auctor peccati, cuius est misericors ordinator & justus ultor. Fulgent. Libr. 1. ad Monim. Quod autem reprobi non possunt non peccare, ejus culpa non est reprobatio, quæ sancta & bona Dei actio est, sed corrupta eorum natura. Sunt enim arbores malæ, quæ non possunt bonum fructum ferre. Imo etiam ipsi electi antequam regenerentur, non possunt non peccare.

III. Hypothesis 3. Finis Reprobationis non est interitus Reproborum.

Ratio 1. quia sic videretur Deus hominum exitio delectari.

Ratio 2. quia Deus hominem reprobans, hoc est præteriens & non eligens, in exitio sua sponte præcipitatum invenit, non demum in illud conjicit. Quod autem hunc prætercat, illum assumat, hujus misceatur, illius non misceatur, in eo nemini facit injuriam; non magis quam Princeps aliquis, qui non omnes assumit in aulam suam, & ad honores summos evehit alijs præteritis, qui nullo modo propterea Principem culpæ possunt, ac si injuria ipsis facta esset.

IV. Hypothesis 4. Sed finis Reprobationis est gloria Dei, & electorum salus. Nam sic Deus

1. Demonstrat liberam suam potentiam & jus summum faciendi de suis creaturis quod vult. Rom. 9. 17. *In hoc ipsum excitavi te, ut ostenderem in te potentiam meam, & nomen meum annuntiaretur in tota terra.* Et ibid. vers. 22. *Ideo volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, pertulit multa lenitate vasa iræ coagmentata ad interitum.*

2. Ostendit summum suum amorem & infinitam misericordiam erga electos, quos jure cum alijs præterire potuisset, nisi eorum ex mera gratia fuisset misertus: quemadmodum summum suum amorem & infinitam misericordiam illustriorem fecit solum Israël em eligendo, alijs omnibus gentibus repudiatis.

3. Electos excitat ad merum potentia suæ, quæ in reprobis demonstratur, & ad veram gratitudinem summa cum admiratione tantæ misericordiæ Deo præstandam. ad verum Dei amorem, ad veram humilitatem &c. ut qui natura alijs quos præterit, nihilo erant meliores.

V. Hypothesis 5. Deus, sicuti ex beneplacito suo quosdam in miseria, in quam sua culpa præcipitari erant, relinquere; ita media ad salutem necessaria ijs non conferre decrevit. Videatur supra Quæstio II. 12.

Falsa itaque Episcopij Thesis tertia est de Reprobatione, qua Deum nemini mortalium sufficientem gratiam, cujus beneficio salutem consequi possit, negare absoluta voluntate constituisse dicit. Sane, si ad docendum in Indiam Occidentalem ablegatus fuisset, quod accidit viro pio & docto Iohanni Lærio, longe aliter judicasset.

Quæstio III. An Decretum Reprobationis sit immutabile. Negant Remonstrantes, quod infalsa eorum de completa & incompleta Electione, & per consequens, Reprobatione, figmenta satis declarant.

T H E S I S.

Sicuti Electionis, ita etiam Reprobationis decretum est immutabile: nullique reprobi possunt fieri electi, neque numerus illorum vel augeri potest vel minui.

Ratio 1. Quia Deus est immutabilis, Iacob. 1. 17.

2. Quia reprobatio est interna & æterna Dei actio.

3. Quia omnia Dei decreta, cum sint ex beneplacito ejus facta, sunt immutabilia.

4. Quia ex Dei voluntate, cui nemo resistere potest, reprobi sunt.

5. Quia Deus, qui reprobat, omnipotens est, ejusque omnipotentia infirmari nulla ratione potest.

6. Quia propositum Dei est immutabile.

7. Quia Deus nunquam suo fine frustratur.

8. Quia Deus in suis consilijs & deliberationibus non errat.

Quæstio IV. An causa, quare Deus hos Evangelio dignetur, illos minime, sit aliquid in homine latens, ut rectus usus communioris gratiæ & lucis naturæ, aut simile quippiam, quo illi hisce digniores censentur. Affirmant Remonstrantes Coll. Hag. pag. 97. & III. Ad Walachr. pag. 46.

Negamus nos, & ponimus hanc Thesis:

Causa, quare Deus hos Evangelio dignetur, illos minime, non est quippiam in homine latens, sed merum Dei beneplacitum. Probat Deut. 4. 7. 8. 32. 33. 34. 37. cap. 7.

cap. 7. 6. 7. 8. 9. 10. *Non quod plures essetis reliquis populis, sed quia diligit vos Iehovah.*
Et vers. 14. *Benedictus eris præ omnibus populis.*

Deut. 9. 5. 6. 7. *Populus dura cervicis es. Non propter iustitiam tuam dedit tibi Iehovah, &c.*

Actor. 16. 6. prohibentur Apostoli à Spiritu S. loqui sermonem in Asia.

Vers. 7. *Non sivit eos Spiritus Iesu ire in Bithyniam.*

Vers. 9. 10. Colligit Paulus ex visione quadam, se debere in Macedonia prædicare Evangelium.

Adde, quod omnes homines natura sint corrupti, filij iræ, & destituuntur gloria Dei, quod non sit iustus, ne unus quidem, quodque non sit timor Dei coram oculis eorum, ut omne os obturetur, & totus mundus obnoxius fiat condemnationi Dei, Rom. 3. Vnde colligitur, non esse in hoc, dispositionem aliquam, qua hanc gratiam mereatur, magis quam in illo, cum omnes natura æque sint corrupti.

An Deus neminem propter originale peccatum damnare decreverit? Affirmant *Quæstio V.*
passim Remonstrantes, Episcop. Thesi. 2. de Reprob. Arminius in Artic. perpend.
pag. 17. 18.

Resp. Nos illud negare; Omnis enim *peccati stipendium mors est.* Rom. 6. At originale peccatum vere est peccatum, & talis hæreditaria nostræ naturæ corruptio, quæ nos reos facit iræ Dei. Ephes. 2. *Eramus natura filij iræ, ut & reliqui.* Hinc David Psalm 51. peccatum originale vere peccatum appellat, seque propterea iræ Dei obnoxium & pœnis fatetur.

An voluntas Dei recte distinguatur in antecedentem & consequentem: quod *Quæstio VI.*
facit Damascen. lib. 11. cap. 29. de Fide Orthod. Et Armin. in Artic. perpend.
pag. 3.

Antecedens voluntas ipsis est, qua Deus vult Evangelium prædicari omni creaturæ, omnes & singulos ad agnitionem veritatis venire & credere in Christum, ut salventur, cum is pro omnibus mortuus sit.

Consequens, quæ hominum fidem aut infidelitatem & inobedientiam confectur, qua vult fideles servare, & infideles perdere.

Nos hanc distinctionem rejicimus. Nam

1. Voluntas talis antecedens transformat Deum in impotentem hominem, qui cuperet, quantum in se est servari omnes, si saltem ipsi velint.

2. Quod de consequente hac voluntate dicitur, absurdum est; quasi Deus tum demum salvum aliquem facere velit, cum videt illum idoneum aut dignum esse.

3. Sic Dei Decretum, Dei voluntas & potentia ac libertas penderet ab homine, non homo à Deo.

4. Sic sequeretur Deum mutabilem esse, qui quod antea voluit, postea nolit: esse impotentem, ut qui illud quod vult, effectum dare non possit: frustrari etiam suo fine.

Hæc nostra, de ijs, quæ circa primum de Prædestinatione Articulum inter Remonstrant. & Orthodoxos controversa sunt, sententia est, quam Verbo Dei consentaneam esse judicamus, parati discere, si rectius de aliqua re edoceri possimus.

SENTENTIA

Theologorum Magnæ Britanniae,

De Articulo secundo.

PROPOSITIO I.

EX speciali amore & intentione tum Dei Patris, tum Christi, mortuus est Christus pro electis, ut illis remissionem peccatorum & salutem æternam reipsa obtineret, & infallibiliter conferret.

Prima Propositio asserit, electos infallibiliter habituros remissionem peccatorum & vitam æternam ex morte Christi, idque ex speciali amore & intentione Patris & Christi. Probatur hoc ex ijs Scripturis, quæ virtutem Mortis Christi, quoad electos demonstrant. Iohan. 11. 51. *quod Iesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut Filios Dei qui dispersi erant, congregaret in unum*, Ephes. 5. 25. *Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, &c.* quibus verbis intentio Christi sese offerentis exponitur, quoad infallibilem salutis collationem.

THESIS II.

Ex hoc eodem amore, per & propter meritum & intercessionem Christi, dantur ijsdem Electis fides & perseverantia, cæteraque omnia, per quæ conditio fœderis impletur, & beneficium promissum, id est, vita æterna, infallibiliter obtinetur.

Hæc propositio asserit, ex morte & intercessione Christi, manare ad electos ea gratiæ dona, per quæ efficaciter perducantur ad vitam æternam, Rom. 8. 32. 33. 34. *Qui etiam proprio Filio non pepercit; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? &c.* Hebræor. 8. 10. *Dabo leges meas in mentem eorum, & in corde eorum superscribam eas.* Nam gratia illa quæ datur electis propter mortem Christi, est gratia redemptionis: efficacis: gratiam autem redemptionis intelligimus, non qua possunt homines redimi si velint, sed qua misericordia revera redimuntur, quia Deus vult.

THESIS III.

Deus lapsi generis humani miseratus, misit Filium suum, qui seipsum dedit pretium Redemptionis, pro peccatis totius mundi.

In hac Christi oblatione duo consideramus, Modum vocandi homines ad actua-lem participationem hujus hostiæ, & fructum ex eadem hostia ad homines diversimode redundantem.

Ad modum quod attinet, nemo mortalium est, qui non possit vere & serio per Ministros Evangelij vocari, ad participationem remissionis peccatorum, & vitæ æternæ per hanc mortem Christi, Actor. 13. 38. 39. *Notum sit vobis renuntiari remissionem peccatorum per Christum, &c.* Ioh. 3. 17. *Qui non credit: condemnatus est, quia non credidit in Filium Dei.* Evangelio autem nihil falsum aut simulatum subest, sed quicquid in
eo per

eo per Ministros offertur aut promittitur hominibus, id eodem modo ab autore Evangelij offertur & promittitur iisdem.

Ad fructum quod attinet, ex Morte Christi, in qua continetur infinitus thesaurus meritorum & benedictionum spiritualium, fructus actualis ad homines redundat eo modo, & ea mensura, iisque medijs, quibus visum est ipsi Deo. Visum autem est Deo, etiam post acceptatam hostiam, non aliter remissionem peccatorum & vitam æternam cuius actu conferri, quam per fidem in eundem Redemptorem. Atque hic se aperit æternum illud & arcanum decretum Electionis, quando illud pretium quod solutū est pro omnibus, & quod omnibus credentibus certo proficiet ad vitam æternam, non proficit tamen omnibus, quia non omnibus datur, ut hanc gratuitū fœderis conditionem impleant. Sic ergo Christus pro omnibus mortuus est, ut omnes & singuli, mediante fide, possint virtute *αὐτίλας* huius remissionem peccatorum & vitam æternam consequi. Sic pro electis mortuus est, ut ex merito mortis ejus secundum æternum Dei beneficium specialiter illis destinato, & fidem infallibiliter obtineant, & vitam æternam.

T H E S I S I V.

In hoc merito Mortis Christi fundatur uniuersale promissum Euangelicum, juxta quod, omnes in Christum credentes, remissionem peccatorum & vitam æternam, reipsa consequantur.

Promissum hoc esse uniuersale & in Christi Morte fundatum, constat ex Actor. 10. 43. *Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.* Et Rom. 11. 24. 25. *Quem proposuit Deus propitiatorium per fidem in sanguine ipsius.* Quamvis igitur hoc promissum non promulgetur omnibus quolibet loco & tempore, tamen ejusmodi est, ut possit omnibus & singulis vere annuntiari. Natura siquidem promissionis se extendit perpetuo ad humanum genus, quanvis promissionis notitia juxta Dei specialem providentiam, modo his, modo illis gentibus contingat. Marc. xvi. 15. *Abite in mundum uniuersum, & predicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, &c.*

T H E S I S V.

In Ecclesia, ubi juxta promissum hoc Euangelij salus omnibus offertur, ea est administratio gratiæ, quæ sufficit ad convincendos omnes impœnitentes & incredulos, quod sua culpa voluntaria, & vel neglectu, vel contemptu Euangelij, perierint, & oblatum beneficium amiserint.

Christus sua Morte non tantum Euangelicum fœdus fundavit, sed insuper imperavit à Patre, ut ubicunque annuntiatum fuerit illud fœdus, una etiam ordinarie ea mensura gratiæ supernaturalis administraretur, quæ sufficiat ad convincendos omnes impœnitentes & incredulos contemptus, vel saltem neglectus, ob non impletam conditionem. Hic duo breviter expedienda,

- Quorum {
1. Supponitur, aliquam mensuram gratiæ ordinarie in Ministerio Euangelij administrari.
 2. Ponitur, illam gratiam sufficere ad convincendos omnes impœnitentes & incredulos vel contemptus, vel saltem neglectus.

Primum patet ex Scripturis, Isai. l. ix. ult. *Hoc est fœdus meum cum ijs, dixit Dominus, Spiritus meus qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de corde tuo smodo & nŕque in sempiternum.* Hinc patet, verbum, & Spiritum individuo nexu

ex promissione Dei, in ministerio Verbi coniungi. Hinc Ministri Novi Testamenti, dicuntur Ministri, non literæ, sed Spiritus, non literæ occidentis, sed Spiritus vivificantis 2. Corint. 3. 6. Et ministerium Euangelij dicitur *ἡ κενωτική & ἡ ἐμψυχωτική*, ibid. vers. 8. Hinc Euangelium dicitur, *χάρις σωτηρίας*, Tit. 2. 11. Et *λόγος καὶ χάρις*, sermo reconciliationis. 2. Cor. 5. 19. Luc. 10. 9. 11. Christus cum mitteret 70. Discipulos ut Euangelium prædicarent, iussit illis ut populis quibus illud annuntiarent, dicerent, *Appropinquare vobis regnum celorum*; utique quod gratia aliqua supernaturalis illis ministrata esset, quibus Euangelium annuntiatum est.

Prof. ad cap.
Gall. resp. ad
Obiect. 4.

Non omnes vocari ad gratiam, quibus omnibus Euangelium prædicatur, non recte dicitur, etiam si sint, qui Euangelio non obaudiant. Alterum probatur ex Iohan. 15. 22. *Si non venissem, & locutus essem ijs, peccatum non haberent, nunc autem non habent, quod præcænant peccato suo.* Ex hoc loco constat, Christum proponendo Euangelium, etiam illam gratiam internam administrasse, quæ hæcenus sufficiebat, ut ex eo quod non acceptarent vel reiicerent Euangelium, iuste coargui possint infidelitatis positivæ.

Hebr. 2. 3. *Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem?* Ob neglectam salutem in Euangelio oblatam, iuxta pænæ obnoxii reddimur; Ergo salus in Euangelio offertur.

Heb. 4. 12. *Vivus est sermo Dei & efficax, & penetrantior quovis gladio ancipiti, & pertingit usque ad divisionem animæ simul ac Spiritus, compagumque & medullarum, & diducit cogitationes & conceptus cordis.* Hinc manifestum evadit, talem esse vim & efficaciam verbi, ut in ima usque animi penetralia sese insinuet, ut quemadmodum vere credentes plane vivificet; ita contumacibus lethale vulnus certo infligat.

Denique Scriptura acerbissimas pœnas interminatur, non recipientibus, negligentibus, spernentibus præconium Euangelii, Matth. 10. 15. *Quicumque non audierit sermones vestros, tolerabilius erit terra Sodomorum,* Hebr. 6. 4. *Impossibile est eos qui semel fuerant illuminati, gustaveruntque bonum Dei & servitium, &c. Terra enim bibens imbrem, proferens autem spinas, maledictioni proxima est.*

THESIS VI.

Non obstante hoc pacto universali de salvandis credentibus, Deus nullo pacto aut promisso tenetur, Euangelium aut gratiam salutaris omnibus & singulis communicare. Cur autem hæc conferat præteritis aliis, pendet ex misericordia & libertate divina.

Christus non alia ratione firmavit hoc pactum, quam ut huius pacti communicatio in libera & plenaria Patris potestate maneret. Deus autem dando unum beneficium, non astringitur ad novi beneficii donationem. Matth. 20. 15. *An non licet mihi quod volo de meo facere?*

Tale pactum aut promissum non occurrit in Scripturis. Promisit Deus in V. T. ut præconium Euangelij gentibus communicaretur. In N. Test. sublata est mact. Epist. ad Ruf. ries, & Apostolis mandatum est Marc. 16. 15. *Euntes in mundum universum, predicate* Et de vocat: *Euangelium omni creature.* Sed nusquam promisit, ut universaliter in mundo, uno Gent. l. 2. c. 3. eodemque tempore aliquando prædicetur. Quod recte Prosper; eo ipso tempore, quo ad omnes gentes prædicatio Euangelij mittebatur, quedam loca Apostolus adire prohibebatur ab eo, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Multis utique in illa retardatis atque averfis, Euangelij mora, sine agnitione veritatis & sine regenerationis consecratione morituris. Dicat Scriptura quod gestum est; *Transcuntes autem* (inquit) *Phrygiam & Galatiae regionem, vetiti sunt à Spir. Sancto loqui verbum in Asia.* Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, & non permisit illis Spiritus. Hæc Prosper.

Porro aperte constat, non obstante hoc pacto universali, quod in V. etiam Test. obtinuit, Deum huius notitiam Gentibus non revelasse. Psalm 147. 8. *Verbum suum denunciat*

denunciat Iacobo: *Non fecit taliter omni nationi, ideoque iura ista non noverunt.* Actor. 14. 16. *Deus præteritis atatibus fuit omnes gentes ambulare in vijs suis.* Quid quod nostris temporibus, vix sexta pars orbis habitabilis Christo nomen dedit? Quod si de facto Deus Evangelij præconiū omnibus & singulis annunciare nunquam dignatus sit, utique nec ad hoc tenetur. Facit enim quicquid tenetur facere. Idem sane pronuncians est de gratia salutifera. Nullibi in S. Literis mentio occurrit promissionis, qua Deus sese obstrinxit, ad gratiam illam omnibus & singulis communicandam. Imo Scriptura meminit Dei in miserendo libertatis. Rom. 9. 9. *Cuius vult, miseretur; non obstante hoc pacto in sanguine Christi fundato.* Ac quanquam Deus multis externis beneficiis afficiat omnes homines, etiam ingratiſſimos, qui extra pomæria Ecclesiæ degunt; & beneficiis salutaribus egeant omnes, ut pote peccatores; nemini tamen ad illa vel ista danda obligatur.

Denique, ex Sacris Literis evincitur, nonnullos judicari & damnari ob peccata contra solam legem Naturæ commissa, Rom. 2. 14. 15. ut qui excusantur ob non impletam legem fidei ignorantia plane invincibili, quæ excusatio locum habere nequit, ubi Deus promulgat legem, & homines obedire tenentur.

THESES HETERODOXÆ,

quas rejicimus.

Prima: Posita Christi Morte, non esse aliam Dei intentionem de ullis particularibus personis salvandis, nisi conditionatam, & ex contingenti fidei humanæ actu suspensam.

1. Theses illæ, rationesque de primo Articulo præmissæ, in quibus certarum personarum electio stabilitur, ac incompleta electio refellitur, item, ubi salutis media certa ex electionis decreto manantia statuuntur, denique in hoc secundo Articulo Thesis 1. & 2. in quibus probatur, Christum ea intentione mortuum, ut electis beneficia specialia conferret, huic Antithesi refutandæ firmamenta subministrant.

2. Rationes omnes Theologicæ, ex Scripturis, Fideique analogia petitæ, quibus Christi incarnatio, humiliatio, vel exaltatio probatur vel confirmatur, eo spectant, ut demonstretur divina expressa intentio de fructuoso huius tanti mysterij effectu, non conditionaliter producendo (nempe si homines cum æque nolle possint, velint, ut hic fructus inde enascatur) sed infruſtrabiliter efficiendo, potentia divina id operante.

Præterea, domus Dei ex hominibus construenda non sat habet firmitatis, si ab hominibus construatur. Ipsa Dei manu erigenda est hæc fabrica, Matth. 16. 18. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* 1. Cor. 3. 9. *Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.* Ephes. 2. 20. *Superstructi super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, Christo existente summo angulari lapide: in quo omnis ædificatio constructa crescit: in quo & vos coædificamini, &c.* Ephes. 4. 16. *ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam subministrationis secundum operationem, &c.* Ergo sibi ædificans Ecclesiam Deus, sua manu lapides parat, lapides dedolat, coagmentat, non autem expectat, ut ipsi se contingenter aptent ac fundamento applicent.

3. Eadem specialis decreti certitudine præstituitur a Deo salus Ecclesiæ per Christum efficaciter consummanda, qua Christus ipse mittitur. Eadem Dei vox, quæ Christum exhibendum primo promiserat, simul eiusdem effectum inconditionatum promisso absoluto obſignat, Genes. 3. 15. *Semen mulieris conteret caput serpentis.* At Serpens non conteritur, nisi per aliquorum certissimam liberationem ex captivitate Satanae, & translationem in Regnum Filij Dei, Isai. 53. 10. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum.* Heb. 2. 13. *Ecce ego, & Filij, quos mihi dedit Deus.* Ergo Decretum Dei, de longævo semine in Christi familiam adoptando, inseparabiliter annectitur Decreto de anima Christi pro peccatis ponenda. Et, Christo sese in victimam offerenti, dantur Filij, non à se: sed à Deo, qui nempe ipsis dedit Christum.

4. Si fructus Christi Passionis sit tantum conditionatus, tum non certius est beneficium

neficiū ex secundo Adamo, quam fuisset ex primo. Huic enim proposita salus sub conditione (*hoc fac & viues*) quam conditionem ut posset præstare si vellet, auxilium est ei à Deo præstitum, non autem ut actu ipso infallibiliter præstaret. In Novo autem Fœdere, gratia Christi morte impetrata, non modo nobis salus oblata sub conditione (*crede & saluus eris*) sed ut actu ipso credamus, Deus efficit per Spiritum suum. Hebr. 8. 6. *Melioris Testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Quænam autem sit illa promissio, constat vers. 10. Dando leges meas in mentem eorum: & in corde eorum super scribam eas.*

THESIS II. HETERODOXA.

Proprium & integrum finem Mortis Christi fuisse, ut Deo Patri acquireret jus & potestatem servandi homines, quibus vellet conditionibus.

1. Sin aliud nobis acquisitum ex morte Christi, quam ut aditus pateat ad novum quodlibet fœdus cum genere humano percutiendum, tum non sumus liberati à iugo legis; quia adhuc liberum erit Deo Patri, etiam post per solutam acceptatamque hanc victimam, legis præstandæ conditionem denuo nobis imponere. At Christus ad tollendam legis maledictionem pro nobis, hoc est, nostra vice, semel factus est *κατάρα*. Gal. 3. 13. Nos itaque non possumus ratione legis non præstitæ fieri denuo legis rei, & *ἀποκατάραται*.

2. Christus morte sua nobis promeritus est ipsam personarum nostrarum reconciliationem cum Deo, gratiamque nobis re ipsa communicandam. Iohan. 1. 16. *De plenitudine eius omnes accepimus.* Alioquin secundus Adam, Dominus de cælo, minus profuisset suis, quam suis obfuit primus Adam, de terra terrestres. Et quoad imputationem, Si Christus pro nobis penas non subierit. Et quoad transfusionem, Si à Christo capite nulla tradux gratia in membra derivetur.

THESIS III. HETERODOXA.

Christi mortem impetrasse omnibus hominibus restitutionem in statum gratiæ & salutis.

Ratio 1. est. Salus est res promissa in Novo Fœdere, nec promittitur nisi sub conditione fidei (quicumque credit saluabitur) cum itaque non omnes homines fidem habent in Christo, sub cuius sola conditione salus promittitur, certum est, Mortem Christi non omnibus, sed solis fidelibus impetrasse restitutionem in statum gratiæ & salutis: quod abunde probat illud Apostoli, Rom. 5. 1. *Iustificati igitur pacem habemus cum Deo.* Per (pacem) illic intelligimus, nostri, qui prius Deo inimici eramus, cum Deo reconciliationem & restitutionem in sinum gratiæ: Idemque, aperte evincunt omnia illa loca, quæ probant, Nos sola fide in Christum iustificari, seu haberi pro iustis à Deo. Rom. 3. 4. Galat. 2. 16.

Ratio 2. est. Extra fidem in Christum, manet homo in condemnatione. Iohan. 3. 18. *Non videbit vitam, sed ira Dei manet super illum,* Ioh. 3. 36. Qui autem restituti sunt in sinum gratiæ, ij singuli remissionem peccatorum habent, quæ homines beatos facit. Psalm 32. Nec manent in condemnatione, neque super ipsis manet ira Dei. Qui igitur fide carent, ij per mortem Christi, in statum gratiæ & salutis non restituuntur; cum per nomen Christi, nemo remissionem peccatorum consequatur, nisi qui in ipsum credat. Actor. 10. 43.

Ratio 3. est. Si omnibus Christi mors impetravit restitutionem, tum restituti sunt, vel cum ab æterno destinatus esset in mortem, quod est falsum; sic enim nemo nasceretur filius iræ, nec peccatum Originis quicquam hominibus obesset, quod ex hac sententia fuit illis ab æterno remissum: nec opus esset infantibus, aut aliis, lavacro regenerationis, quod est contra assertionem Christi, Iohan. 3. 5. *Nisi quis renatus fuerit*

fuert ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei: vel, restituti sunt in primorum parentum persona, cum promulgaretur promissio de semine mulieris, quod est falsum: ipsi enim protoplastæ non sunt restituti in statum gratiæ, nisi per Fidem in Christum, ac proinde nec eorum posterì; Non omnes ergo, sive fideles sive infideles: vel cum Christus ipse in cruce mortem oppeteret: quod est falsum. Sic enim nemo ante illud momentum esset restitutus, quod nemo concedit; neque omnes ab illo tempore sunt restituti: quia procul dubio adversus quosdam Christi accusatores, condemnatores, crucifixoress, derisores, ira Dei istoc eodem momento, & postea flagraverit.

Subscripserant,

Georgius Landavens.

Joannes Davenantius.

Samuel VVardus.

Thomas Goadh.

Gualterus Balcanquallus.

De Articulo secundo

Distinctis propositionibus explicato,

I V D I C I V M

Theologorum Palatinorum.

PROPOSITIO I.

DEus Pater Filium suum Iesum Christum ordinavit in redemptorem ac propitiatorem pro peccatis nostris, ex dilectione illa, qua homines lapsos & damnationis reos, ut creaturas tamen suas, dilexit: eorumque misereri voluit, si qua iustitiæ suæ convenienti ratione fieri posset.

Epist. ad VValach. pag. 47. & Declarat. exhibita.

I V D I C I V M.

Affectum quandam generalem dilectionis Dei, quo ipse omnes creaturas suas, imprimis vero universum genus humanum complectatur, agnoscimus utrinque, & uno ore profitemur. Eum homini etiam post lapsum benigne continuat cælestis Pater, dans nobis vitam, habitum & omnia. Act. 17. 25. Solem suum oriri faciens super improbos ac bonos, & pluens super justos & injustos. Matth. 5. 45. Quin imò in continuato quasi peccandi exercitio multa lenitate tolerat peccatores, ut vel bonitate sua frangat eorum pravitatem. Rom. 2. 4. Dumque punit ac perdit contumaces, resipiscere nescios, non destructione creaturæ, sed iusti iudicii sui executione delectatur. Esai. 1. 24. Est sane hæc insignis Dei in peccatores dilectio. Excellenter vero ac eminentior merito censetur, qua motus Deus Filium suum nobis dedit Servatorem a peccatis nostris. Eam non generalem, sed specialem, non omnibus & singulis

& singulis hominibus communem, sed electorum propriam statuimus. Nec enim aliud est illa dilectio, quam *εὐδοκία* servandi in Christo. Ephes. 1. 4. 5. An *εὐδοκία* Patris est de salute universorum? Id quidem Christus discrete negat Matth. 11. 25. 26. Constat præterea *ἀγάπη* Dei non esse universalem. Rom. 8. 28. 29. nec universalem eius misericordiam, qua miseretur cuius vult, Rom. 9. 18. neque etiam communem omnibus gratiam illam, ex qua aliis datur Fides in Christum, aliis non datur. Matth. 13. 11. Non magis igitur universalis est Patris in Christo dilectio: quando hæc ut æquipollentia usurpat Scriptura, & inter se commutat. 2. Tim. 1. 9. Rom. 3. 24. Et 5. 8. & alibi. Ipse Christus Iohan. 4. 10. Se vocat donum Dei, quod ex *Φιλαθεωρία* Patris & in nos benignitate profectum est. Num generale, & omnibus ex æquo commune? Hoc vero haud facile affirmabit, qui ex Paulo didicit, Deum ita nobis donasse Filium suum, ut una cum ipso omnia nobis gratificetur ad salutem necessaria: sapientiam, iustitiam, sanctificationem & redemptionem. 1. Cor. 1. 30. Manet ergo donum speciale, electis redimendis ac servandis credentibus, peculiari ac speciali Dei dilectione destinatum. Hinc Paulus Deum dicit Servatorem omnium hominum, maxime fidelium. 1. Tim. 4. 10. Quia omnes quidem servat generali quadam bonitate: de qua est. Psalm. 36. 7. At fideles servat bonitate ac gratia speciali in Christo, jam ante tempora seculorum ipsis præparata. 2. Tim. 1. 9. Quod dum asserimus, non annihilamus Christi meritum, nec inutilem reddimus electis redemptionem sui per Christum, & cum Deo reconciliationem. Sic enim dilexit Deus electos suos per totum mundum dispersos, ut ad demonstrationem iustitiæ suæ voluerit intervenire, imo præire in executione, Electionis perfectam satisfactionem pro peccatis ipsorum. Sic eos elegit ad vitam æternam, ut Christum pretio sanguinis sui vitam illam ipsis peccatoribus acquireret: quo sensu in Christo electi dicuntur Ephes. 1. 4. Licet igitur à priori absoluta sit specialis hæc Electorum dilectio, non dependens ab ulla causa extra Deum: à posteriore tamen absoluta non est, nec libera à mediis, quæ Deus exequendæ & exercendæ dilectioni suæ sapientissimo ac iustissimo consilio subordinavit. De his inspiciantur loca. Iohann. 3. 16. Rom. 3. 24. 25. Ephes. 1. 4. 5. 6. 7. 2. Tim. 1. 9. 10. Quorum evidentissimam veritatem secuti, thesin Remonstrantium improbamus & rejicimus: antithesin vero hanc substitui-

Deus Pater Filium suum I. Christum ordinavit in redemptorem ac propitiatorem pro peccatis nostris, ex dilectione illa, qua electos suos speciatim complexus est ad vitam æternam.

P R O P O S I T I O S E C U N D A .

Christus ^a ex Patris & sua intentione omnibus & singulis hominibus ^b indiscriminatim, tam pereuntibus, quam servandis impetravit ^c reconciliationem cum Deo, remissionem peccatorum, & ^d vitam æternam.

^a Coll. Hag. pag. 139. & seqq.

^b Epist. ad VValach. pag. 49.

^c Coll. Hag. pag. 139.

^d Epist. ad VValach. pag. 49.

I V D I C I V M.

Intentio Dei ac Christi Servatoris in redemptionis negotio, non ex ratione aut phantasia humana, verum ex Scripturis divinis eruenda & explicanda est. Docent illæ Deum non omnes & singulos indiscriminatim, tam pereuntes, quam servandos, sed certos quosdam homines selectos è mundo redimendos dedisse Filio suo, & hos,

non

non alios, Filium redimendos ac servandos suscepisse. De Patre est, Ioh. 6. 39. *Hæc est voluntas eius, qui misit me, Patris, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitarem illud in ultimo illo die.* De Filio est, Matth. 20. 28. *Filius hominis venit, ut det animam suam redemptionis precium pro multis:* Item Ioh. 17. 9. 19. *Non pro mundo rogo, sed pro ijs rogo, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et eorum causa ego sanctificavi me ipsum.* Reprobis & perditionis filii, aperte excluduntur ab hoc numero, vers. 9. 12. *Venit enim Filius hominis, ut servaret (non qui perirent, sed) qui perierant.* Exstant quidem multa Scripturæ loca, quibus Christus pro omnibus dicitur mortuus: utique ex Patris & sua intentione: sunt item alia, quibus mundus per ipsum reconciliatus, & ipse totius mundi reconciliatus esse docetur: sed præterquam quod ad amplitudinem, & sufficientiam ^{lūpæ} Christi illa refertur solent: ipsa Scriptura declarat, omnes illos esse omnes credentes, ex Iudæis & Gentibus, citra ullum personarum aut populorum discrimen coadunatos, Rom. 3. 22. *In omnes & super omnes qui credunt: non enim est distinctio.* Actor. 10. vers. 43. *Remissionem peccatorum accipiet per nomen eius omnis, qui crediderit in eum.* Sic mundum illum esse docet mundum credentium & servandorum. Ioh. 17. 21. *Vt credat mundus me à te missum esse.* Et cap. 3. 17. *Non misit Deus Filium suum in mundum, ut damnet mundum, sed ut servetur mundus per eum.* Magnæ igitur audaciæ est, in opere Redemptionis aliam Deo intentionem affingere, quam revera habet: & quod ipse definito consilio electis suis destinavit ad salutem, reprobis & perditionis filiis commune statuere. Gravius vero illud est, quod totum Redemptionis beneficium enervant Remonstrantes, & quæ inde ad Redemptorem refultat gloria, eam, si non penitus abolent, vehementer tamen extenuant atque obsecrant. Imperatio reconciliationis cum Deo, remissionis peccatorum & vitæ æternæ (quam plenis buccis ubique deprædicant) ipsis non est acquisitio gratiæ Dei, qua ex irato redditur placatus, ex severo iudice fit benignus & indulgens Pater: sed est acquisitio possibilitatis cuiusdam, ut nimirum Deus salva arque illæsa iustitia sua, hominem peccatorem possit recipere in gratiam, & hic vicissim certa quadam conditione (quæ fidei est operantis & perseverantis) in gratiam cum Deo redire, & ad vitam pervenire. Sic enim nobilem illum imperationis cothurnum. Coll. Hagienſi, pag. 171. 172. 175. 177. 197. Epist. ad Walath. pag. 47. aliisque scriptis tum editis tum exhibitis, ipsimet declarant. Egregia vero impetratio, quæ ita facta statuitur, ut nihilominus manere in peccato & perditione totum genus humanum possit. Et quo Scripturæ loco prodicium reperitur, Filium Patri quicquam impetrasse, aut acquisivisse ei ius ac potestatem reconciliationis? *Deus erat in Christo reconcilians sibi mundum, non imputans ei offensas.* 2. Cor. 5. 18. *Legi, quidem, impossibile fuit iustificare, dare vitam, ex quo per carnem infirmata est,* Rom. 8. 2. *Deo autem iustificare impium, non fuit impossibile.* Rom. 4. 4. Et licet non iustificet, nisi qui est ex fide Iesu; Iesus tamen possibilitatem illam reconciliationis non acquisivit Patri, sed ipse Pater, cuius infinite sapientiæ deesse non poterant modi alij, hanc viam invenit, nobisque verbo suo revelavit. Sicut scriptum est: *placuit Patri, ut pace per sanguinem crucis Christi facta, per eum sibi reconciliaret omnia.* Col. 1. 19. 20. Et stante hac glossa, Deus non erit reconciliatus & placatus homini peccatori, sed tantum reconciliabilis, placabilis: Homo item non reconciliatus Deo, sed reconciliabilis sub certa quadam conditione: contra expressa verba Apostoli: *tum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem Filij eius: Deus erat in Christo reconcilians sibi mundum, non imputans ei offensas: Per eum reconciliavit sibi omnia, tum quæ in terra, tum quæ in cælis.* Eadem ratio erit ceterorum Christi beneficiorum. Non acquisita per ipsum remissio peccatorum, sed remissibilitas: non parta salus æterna sed saluabilitas, & is qui servat populum suum ab omnibus peccatis ipsius, in quo uno est salus; titularis solum Servator est, vel Servator sine salute. Denique instituta comparatione causarum reconciliationis cum Deo, remissionis peccatorum & vitæ æternæ; Christus quidem causa remota, homo propinquus; Christus causa potentia, homo causa actu & in actu posita, dicendus est. Quæ sane Socinianissimi & Pelagianissimi notabilia sunt Emblemata, toto pectore execranda iis, quibus gloria Dei & Christi, nec non salus animarum, curæ & cordi est. Dam-nata igitur Thesi Heterodoxa, Antithesin Orthodoxam hanc formamus.

Christus ex Patris & sua intentione, omnibus & solis electis reapse impetravit, reconciliationem cum Deo, remissionem peccatorum, & vitam æternam.

PROPOSITIO TERTIA.

λύτρωσις Christi, non modo sufficiens, sed etiam a efficax est in omnibus & singulis ^b ad expiandum peccatum originale ^c, ad assumendum in gratiam ejusque fœdus totum genus humanum ^d, denique etiam ad gratiam sufficientem eidem communicandam.

a Collat. Hag. pag. 173.

b Remonstr. Thesib. exhib. & Coll. Geldr. & Vltraiect. Armin. in Artic. p. 117.

c Armin. in Artic. pag. 117. 118. Iohan. Arnold. contra Tilen. pag. 232.

d Remonstrantes Thesib. exhibitis.

I V D I C I V M.

De sufficientia λύτρωσις Christi pro omnibus & singulis, nulla hic quæstio, nulla contentio est. Agnoscit eam quisquis dignitatem personæ Mediatoris Θεωρώμενος, ac pœnæ pro nobis toleratæ gravitatem serio attenteque cogitat. Controversia vero omnis est de λύτρωσις huius efficientia ac efficacia; an nimirum efficaciam aliquam obtineat in omnibus & singulis hominibus, ut saltem quidam ejus fructus ad omnes & singulos perveniant. Hoc vero est, quod Remonstrantes rotunde profiteri renuunt. Revera tamen ita sentire, demonstratu difficile non est. Quippe statuunt peccatum originale nullis omnino hominibus, sive infantibus sive adultis imputari, & cedere in reatum condemnationis. Expiatum igitur esse oportet in omnibus & singulis universali quadam λύτρωσις Christi efficacia. Docent totum genus humanum, in & cum Adamo, ex lapsu communi receptum esse in gratiam, adeoque adscitum in fœdus illud, quod Deus cum Adamo initum, cum Noacho redintegratum, novissimis tēporibus per Iesum Christum confirmavit & consummavit. Quod ipsum universalis cuiusdam efficaciz ab hoc λύτρωσις manantis evidentissimum est documentum. Insuper contendunt, omnibus & singulis hominibus media ad fidem necessaria & sufficientia administrari, ea ratione, qua novit Deus, suam sapientiam & justitiam decere. Huius administrationis fundamentum cum in Christo positum esse agnoscant Thesib. exhibet. efficaciam quoque ipsius universalem fateantur oportet. Denique primipili Remonstrantium, Arminius & Vorstius, hominibus damnatis in sempiternis illis gehennæ flammis levamen aliquod pollicentur ex λύτρωσις Christi, quo effectum sit, ut Deus ne damnationem quidem iroget stricto, sed Παιδεία quadam temperato jure. Igitur & ipsis universalis illius efficaciz portiuncula quædam obtingit. Stat ergo efficacia λύτρωσις Christi in omnibus & singulis exsententia Remonstrantium. Et hæcenus, secundum ipsos, æstu reconciliationis est totum genus humanum, quatenus absolutum à reatu originali, à fœdere naturæ transijt in fœdus gratiæ. In reliquis reconciliabilitas, remissibilitas, salvabilitas obtinent, de quibus ante. Audiamus vero de universali hac Christi in omnibus & singulis efficaciz, sententiam Scripturæ. Ad Eph. 2. 3. dicimur filii iræ naturæ, concepti & nati in peccato, & propter illud rei iræ Dei ac mortis æternæ: in quo reatu manent, quotquot non regenerantur Sp. Dei, Ioh. 3. 3. Non igitur in omnibus expiatum est peccatum originale. Recepit quidem Deus Adamum lapsum in gratiā (ut pie creditur) & vi promissionis fœdus gratiæ inijt cum ipso. At gratia salutis beneficium est personale, quod generatione nō transt̃r̃at parētibus in liberos. Ioh. 1. 12. nec promisso salutis fœdere comprehensā in aliis, quam in filiis promissionis rata est. Rom. 9. 6. 7. Media vero ad

Armin. disp.
publ. 13.
thes. 5.
Vorst. disp.
de fœder.
thes. 26.

ad fidem, non magis universalia sunt, quam ipsa externa vocatio & Euangelij prædicatio, quæ nec in V. T. obtingit omnibus, nec obtingit in Novo, siquidem utrobique verum illud Christi axioma, *Multi vocati, pauci electi*. Matth. 20. 16. Postremo, si Christus; damnatis hominibus levamenti aliquid acquisivit, quid ni ipsis quoque diabolis: quando utrisque idem ignis infernalis paratus est. Matth. 25. 22. Cur ergo tam durus est epuloni Pater Abraham, ut etiam guttulam solatii perenti denegeret? Luc. 16. 24. 25. Faceßant ergo hæc Huberianisimi interpolati deliria, & Thesi falsa explosa; antithesis vera Orthodoxa obtineat:

Αὐτός Christi in se quidem sufficiens est pro omnibus & singulis: at efficax est ad expiationem peccatorum, tum originalis, tum actualium, ad restitutionem in gratiam ex fœderis gratuiti tenore, denique etiam ad gratiæ sufficientis & efficientis communicationem in omnibus & solis electis:

PROPOSITIO QUARTA.

Mortuus est Christus adæquate pro omnibus peccatoribus, resurrexit autem, & in calis apud Patrem intercedit cum salvandi intentione adæquate pro solis fidelibus.

Epist. ad VV alachr. pag. 50. 51.

I V D I C I V M:

Errorem evidentem unum habet hæc Remonstrantium assertio, quod impetrationem & applicationem beneficiorum Christi obiectis dispescit & distrahit: nec omnibus; quibus impetrata sunt, statuit applicari. Quod divorcium vel ideo faciendum erat, ut factus tectus maneret Pelagianismus de contingenti & eventuali fruitione beneficiorum Christi, eamque consequente salute æterna. Scriptura vero duos illos actus mediatores coniungit nexu inseparabili, ut quibus impetrata sunt, eisdem etiam applicari pronunciet, & vide versâ. Dicta nota sunt: Esa. 53. 11. *Servus meus iustus cognitione sui iustificabit multos, quorum iniquitates ipse baulavit*. Ioh. 10. 15. 18. *Animam meam depono pro ovibus, & vitam æternam do eis, nec peribunt in æternum*. Rom. 4. 25. *Traditus in mortem propter lapsus nostros, & resuscitatus ad nostri iustificationem*. Et cap. 8. 34. *Christus est, qui mortuus est, qui suscitatus est, qui sedet ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis*. 1. Ioh. 2. 1, 2. *Advocatum habemus apud Patrem, & ipse est propitiatio, &c.* Quin Apostolus ex impetratione immediate deducit applicationem, argumentatione à maiore ad minus, Rom. 8. 32. *Proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum. Quomodo non etiam eum pro nobis omnia gratiscebitur?* iterum c. 5. 10. *Si cum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem Filij eius, multo magis reconciliati servabimur per vitam ipsius*. His aliisque apertissimis Scripturæ testimoniis error ille sufficienter refellitur. Sine causâ vero queruntur & criminantur Remonstrantes, mandatum fidei enervari, eiusque obedientiam aboleri, dum impetratio beneficiorum Christi & applicatio eorundem dicuntur æque late patere. Applicatio siquidem ex parte Dei hæret per Sp. Sanctum, qui efficax est in electis ad fidem & Conversionem: ex parte nostra per fidem, qua recipimus Christum eum gratiæ salvificæ thesauris, eique unimur ut membra capiti. Utraque verbi ministerio peragitur in electis, quod est potentia Dei ad salutem omni credenti, Rom. 1. 16. Utramque operatur Spiritus per Euangelium, cum urget mandatis, allicit promissis, terret minis. Qua fronte igitur, siue impetrationi, siue applicationi opponunt mandatum Fidei in Christum, & mandati huius obedientiam? Si illa *ἀντίστα* sunt, nulla amplius valet subordinatio causarum, nec intentioni & actioni principalis deservit causâ aliqua instrumentalis. Eiusdem roboris est ac valoris, quod de applica-

applicatione obijcitur, si jam ante impetrata sit gratia, nihil eam fore, quam notificationem & certiorationem de eo, quod iam nostrum erat. Quasi applicatio medicamenti parati & pro certo pretio, nihil sit, quam notificatio, quod ei emptum paratumque fuerit: aut applicatio hereditatis tantum sit certioratio quædam liberorum, eam à parentibus demortuis ipsis relictam esse. Equidem fideles adulti & illud noverunt per fidem, & de eo plane persuasi sunt. Applicatio vero amplius quid habet; & quo ad Deum, est donatio sive actualis collatio beneficiorum Christi, quoad credentes vero, eorundem acceptio, possessio, fructio, sensus. Deus applicat homini beneficia Christi vocando, justificando, sanctificando, glorificando: homo sibi eadem applicat credendo, & in fide permanendo: quam fidem pax conscientiarum, lætitia in Deo, nova obedientia, & hujus ac future vite beatitudo sequuntur, Rom. 8. 29. 30. 1. Cor. 1. 30. Atque hæc de evidente illo propositionis quartæ errore proluxius. Sunt vero præter eum alij latentes duo, verbo retegendi, redarguendi. Unus est, quod mori pro peccatoribus non sit loco aut vice ipsorum mori, sed bono tantum; Coll. Hag. pag. 185. 186. & alibi. At Christus sponsor noster, secundum Scripturam, loco peccatorum mortuus est, ut ipsi non moriantur, sed vivant. Rom. 5. 6. *Christus cum nullis viribus essemus, pro impijs mortuus est.* 2. Cor. 5. 15. *Si unus pro omnibus mortuus est, illi omnes censentur mortui.* Gal. 3. 13. Christus nos redemit à maledictione Legis, dum factus est pro nobis maledictio. Alter est, quod Christus pro peccatoribus, non vero pro fidelibus mortuus sit. At Scriptura utraque phrasi utitur. Illa ad Rom. 5. 6. *Christus pro impijs mortuus est.* Et vers. 8. *Cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus est.* Ista Iohan. 10. 15. *Animam deponit pro amicis.* 1. Iohan. 2. 1. 2. *Si quis peccaverit, advocatum habemus, & ipse est propitiatio pro nostris peccatis.* Interim Fides electorum mortem Christi non antecedit, sed sequitur, quia mors illa & est causa fidei, qua propter Christum donantur electi, & objectum ejus, quod ipsa intuetur & amplectitur: sicut Paulus nihil statuit scire, nisi Iesum Christum, cumque crucifixum. 1. Cor. 2. 2. Antithesis igitur Orthodoxa hæc esto.

Christus & mortuus est & resurrexit, & in cælis apud Patrem intercedit pro solis electis & fidelibus, hoc est, partim loco, partim bono ipsorum.

IV D I C I V M

Theologorum Hassiacorum

DE

Secundo Remonstrantium Articulo, & eorundem circa illum sententia.

Quem ordinem in Examine Primi Articuli observavimus, eundem in huius quoque Secundi Articuli dijudicatione tenebimus, dicturi primo loco de ipso Articulo, prout verba ejus iacent, deinde vero etiam de Remonstrantium circa illum sententia, prout ea, cum in Coll. Hagienfi, tum in aliis ipsorum scriptis, occurrit, addito nostro de utroque iudicio.

Articulus secundus ita habet: Iesum Christum Mundi Servatorem pro omnibus & singulis hominibus mortuum esse: omnibusque per mortem crucis promeritum reconciliationem & remissionem peccatorum: ita tamen, ut nemo remissionis illius re ipsa participes fiat, præter credentes, &c.

Hic Articulus in tres Propositiones resolvitur. Prima est: Iesus Christus Mundi servator pro omnibus & singulis hominibus mortuus est. Secunda: Iesus Christus omnibus

omnibus per mortem crucis promeritus est reconciliationem & remissionem peccatorum. Tertia: Nemo ipsa remissionis peccatorum particeps sit præter credentes. De singulis, quid ex Verbo Dei sentiamus, breviter aperiemus,

De prima Propositione cum quoquam contendere nolumus, cum S. Literæ, Christum pro omnibus (nufquam vero pro singulis) mortuum, proque totius Mundi peccatis propitiationem esse, diserte dicant. Cujus phræcos verum sensum hunc esse putamus: Passionis & mortis Christi tantam esse dignitatem, vim, valorem & precium, ut omnium & singulorum hominum, quotquot unquam vixerunt, vivunt, & in posterum victuri sunt, peccatis expiandis abunde sufficiat. Cum enim Christus, qui passus fuit & mortuus, non solum homo sit sanctus, justus & ab omni peccati labe immunis, verum etiam Deus laudatus in secula, cum Patre & S. Sancto unius & ejusdem æternæ & indivisæ essentia divina, passio & mors ejus infiniti fuerit valoris, necesse est: adeo, ut omnes ac singuli homines, si modo vera fide Christo adhærerent, per & propter passionem & mortem ipsius, in gratiam & favorem Dei reciperentur, remissionem peccatorum, justitiam, & vitam æternam consequerentur. Vnde indiscriminatim electis & reprobis verbum Evangelij de Christo Iesu crucifixo annuntiatur, omnesque in ipsum credere jubentur, addita hac promissione, fore, ut omnes in ipsum credentes, cum Deo reconciliationem, peccatorum suorum remissionem, & justitiam consequantur, æternumque salventur. Atque hoc sensu primum Articuli secundi membrum probamus.

Secunda propositio, quæ asserit, Christum per mortem crucis omnibus promeritum esse reconciliationem & remissionem peccatorum, si dicto modo intelligatur, de mortis Christi in se spectatæ dignitate, valore ac sufficientia, ut sensus sit: mortis Christi valorem, dignitatem & sufficientiam esse tantam, ut per eam omnes homines, modo vere in Christum credant, Deo reconciliari, & peccatorum suorum remissionem consequi possint; tolerari utcumque potest, (hoc enim sensu nonnunquam ista phrasi utuntur Theologi Orthodoxi) si vero phræcos illius hic sit sensus, Christum per mortem crucis actualem reconciliationem, hoc est, favoris & gratiæ divinæ restitutionem, remissionem peccatorum ac vitam æternam iis, qui æternum pereunt, impetrasse, acquisivisse & obtinuisse, propositio ista, ut Heterodoxa, rejicienda est. Ex sacris namque Literis Ecclesiæ Orthodoxæ hætenus crediderunt & docuerunt; Licet mortis Christi in se spectatæ & consideratæ virtus & dignitas tanta sit, ut omnibus & singulis hominibus, si vel plures, quam milleni essent mundi, Deo reconciliandis, & peccatis eorum expiandis, sufficiat; (quæ etiam causa sit, cur Evangelium omnibus indifferenter, electis & reprobis, annuncietur, ipsique omnes in Christum credere jubeantur, & increduli propter suam incredulitatem iuste condemnentur) nequaquam tamen per eam omnibus hominibus ipso actu redemptionem, reconciliationem, remissionem peccatorum & vitam æternam impetratam seu acquisitam & obtentam esse; ita, ut omnes omnino homines dici possint, cum Deo per mortem Filij sui reconciliati, redempti, & jus remissionis peccatorum, æternæque vitæ habere: sed omnia illa beneficia Christum passione & morte sua acquisivisse, & obtinuisse solis suis ovibus, seu electis, quos Pater ipsi redimendos, æternumque salvandos tradidit, atque ad eos, & non alios, beneficia illa proprie spectare.

Rationes, quibus huius sententiæ Ecclesiarum Orthodoxarum veritas in Collat. Hag. stabilita, & contrariæ Remonstrantium assertionis falsitas impugnata fuit, probamus, & iis sequentes addimus.

I. Quibus Christus passione & morte sua reconciliationem cum Deo, remissionem peccatorum, justitiam, & vitam æternam ipso actu impetravit, acquisivit & obtinuit, ij beneficiorum illorum vere sunt participes. Ratio est: Nec enim quicquam dici potest alicui; merito Christi impetratum, acquisitum & obtentum, cujus ille aliquando particeps non reddatur. At increduli, qui æternum pereunt, reconciliationis cum Deo, remissionis peccatorum, justitiæ & vitæ æternæ non sunt participes, quin potius manet super illis ira Dei. Ioan. 3. 36. æternumque ij condemnantur. Marc. 16. 16. Ergo &c.

II. Qui per mortem Christi Deo sunt reconciliati, per vitam ejusdem servantur;
h 3 scilicet

scilicet æternum, Rom. 5. 10. *Si, cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij ipsius, multo magis reconciliati servabimur per vitam ipsius.* At non omnes homines, sed soli electi & credentes per vitam Christi servantur. Ergo, &c.

III. Quibus Christus destinatus & datus non est in mediatorem, eos suo Patri per passionem & mortem suam non reconciliavit, nec peccatorum remissionem & vitam æternam iis acquisivit & obtinuit. At Reprobis qui in infidelitate permanent, & in ea moriuntur æternum, Christus destinatus & datus non est in Mediatorem. Ergo, &c. Assumptio probatur. 1. Quibus Christus destinatus & datus est in Mediatorem, iis Deus una cum Christo gratificatur omnia scil. beneficia spiritualia, ipsamque etiam vitam æternam. Rom. 8. 32. *Is (Deus Pater) qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum ipso nobis omnia gratificabitur?* Est enim Filius Dei, Iesus Christus, donum longe majus & excellentius quavis alia benedictione spirituali. Cui vero Deus majus largitur & excellentius donum, ei minus non de negabit. Iam vero iis, qui in incredulitate manent, & in ea moriuntur, Deus non gratificatur omnia spiritualia beneficia, vitamque æternam; Manet enim ira Dei super ipsis: Et, condemnabuntur in æternum. Ergo iis, qui in incredulitate manent, Christus non est destinatus & datus in Mediatorem.

IV. Si per passionem & mortem Christi omnibus omnino hominibus reconciliatio cum Deo, peccatorum remissio ac vita æterna impetrata, acquisita ac obtenta fuit; sequitur, omnes, qui merita illa Christi actuali incredulitate haud à se rejiciunt, vere cum Deo reconciliatos manere, & remissionem peccatorum, æternamque vitam adipisci. At consequens est absurdum. Ergo & antecedens.

Minor probatur, Exemplo gentium quamplurimarum, quibus Euangelij doctrina nunquam fuit prædicata, nec adhuc dum prædicatur. Hæ enim licet incredulitate actuali Christum, eiusque meritum non rejiciant, cum iis verbum Euangelij non annuncietur, nihilominus tamen, cum à Christo alieni sint, æterna salute privantur, & æternæ damnationi adjudicantur.

Tertia Propositio, in quam Articulus secundus resolvitur, videlicet, remissionis peccatorum neminem reipsa participem fieri, præter credentes, sacris literis confirmata est. Ita enim docet Christus, Marc. 16. 16. Ioan. 3. 16. 18. Et 5. 24. Et 6. 40. 47. Et D. Paulus Rom. 3. 22. 24. 25. Et 10. 9. 10. 11. Atque hæc de Articulo secundo, prout verba ejus habent.

Quod porro sententiam Remonstrantium circa hunc Articulum concernit, est ea ex Coll. Hag. aliisque ipsorum scriptis eruenda. In Collat. Hag. Verbis Articuli, hanc addiderunt declarationem: Christum non pro solis electis, aut pro iis solis, qui salvandi sunt, mortem oppetiisse, atque ita reconciliationem peperisse, sed etiam pro aliis omnibus hominibus, idque juxta consilium & decretum Patris. Quæ verba duplicem possunt habere sensum. Prior est: Consilium & Decretum Dei Patris fuisse, ut Christus passione & morte sua eiusmodi λύτρον persolveret, quod in se consideratum, tantæ esset dignitatis, tanti vigoris, tanti precij, ut omnibus & singulis hominibus Deo reconciliandis, ipsorumque peccatis expiandis abunde sufficeret. Atque hic sensus verus est, nec à Reformatæ Ecclesiæ Doctoribus unquam negatus fuit. Quale namque in se est Christi λύτρον, quod Passione & morte sua præstitit, tale illud Deus Pater ab æterno voluit esse.

At Christi λύτρον in se est sufficientissimum ad omnium & singulorum hominum (si vel mille essent mundi) peccata expianda. Ergo, tale illud Deus Pater ab æterno voluit esse.

Posterior sensus est; Consilium & Decretum Dei Patris fuisse, ut Christus passione & morte sua pro omnibus & singulis hominibus reconciliationem ipso actu obtineret, seu, (quod idem est) omnes & singulos homines efficaciter Deo reconciliaret. Atque hic sensus falsus est, & à Scriptura alienus. Quod enim Christus non impetravit & obtinuit suo λύτρω, illud Deus nec ab æterno voluit, Christum suo λύτρω impetrare & obtinere. At Christus non impetravit & obtinuit suo λύτρω ipso actu, omnibus & singulis hominibus reconciliationem cum Deo, remissionem peccatorum & vitam æternam; sed Christus λύτρω suo non effecit, ut omnes & singuli homines ipso actu Deo reconciliarentur, remissionem peccatorum & vitam æternam consequerentur. Super quamplurimis manet ira Dei, videlicet super omnibus,

omnibus, qui à Christo sunt alieni. Ergo nec Deus ab æterno voluit, Christum suo *λύτρω* omnibus & singulis hominibus reconciliationem cum Deo, remissionem peccatorum & vitam æternam impetrare & acquirere.

Minor probatur omnibus supra adductis rationibus ad propositionem secundam hujus Articuli.

In alijs suis scriptis & exhibitis Thesibus circa secundum hunc Articulum, Remonstrantes, præter superiora, alia adhuc heretodoxa asserunt; de quibus iidem nostram sententiam breviter dicemus. Prima assertio heterodoxa, quæ extra Col-lar. Hag. in alijs Remonstrantium scriptis de hac materia reperitur, hæc est: Christum merito mortis & satisfactionis suæ hoc effecisse seu impetrasse, ut Patet, propter illius meritum, salva justitia & veritate sua, novum gratiæ fœdus cum peccatoribus & damnationi obnoxijis hominibus inire & sancire potuerit, & voluerit. Vide Thes. 2. Exhibita de Articulo secundo. unde colligitur Christum, & meritum mortis & satisfactio-nis eius, secundum ipsorum sententiam, non esse novi fœderis promissum, sed sanctionem novi fœderis antecessisse, eamque meruisse.

Contra Ecclesiæ Reformatæ docent, Christum cum sua passione & morte non antecessisse novi fœderis promissionem & sanctionem, nec eam meruisse. sed eius potius primum & præcipuum esse promissum, qui sua morte justitiæ divinæ satisfecerit, electos Deo reconciliaverit, ijsque remissionem peccatorum, justitiam & vitam æternam promeritus fuerit.

Christum cum precioso suo *λύτρω* non antecessisse novum fœdus, eiusque sanctionem meruisse, sed potius Novi Fœderis primum & præcipuum esse promissum, ex seqq. patet.

1. Genes. 3. 15. Deus fœdus gratiæ cum primis nostris parentibus initurus, dicit: *Semen mulieris conteret caput serpentis, & ipse mordebit calcaneum ejus.* Quibus verbis, (quæ utique fœderis gratiæ sunt) Deus principaliter promittit Messiam, & consequenter omnia bona spiritalia, quæ ipse passione & morte sua (quam morsus cal-canei significat) acquisiturus esset. Ergo Christus est præcipuum novi fœderis promissum, ex quo ceteri fonte, reliqua omnia bona Novi Fœderis, videlicet reconciliatio cum Deo, remissio peccatorum, & vita æterna promanant.

2. Eodem modo postea Deus Fœdus hoc gratiæ repetiturus & renovaturus cum Abrahamo, Isaac, Iacobo, Davide, alijsque Patriarchis & Prophetis V. T. cum primis meminit feminis illius, in quo ipsorum posteritas, omnesque adeo gentes benedicendæ essent, adeoque in memoriam ipsis revocat hanc, demittendo in hunc mundum & irradiando in mortem Messia, factam promissionem. Vide Genes. 17. 7. Et 22. 17. 18. Et 25. 15. Et 28. 10. 13. 14. Gal. 3. 16. 2. Sam. 7. 12. 13. 14. Heb. 1. 5.

3. Atque hanc etiam ob causam Christus dicitur Mediator Novi Fœderis. Hebr. 8. 6. Et 9. 15. Et 12. 24. At Novi Fœderis Mediator, ejusdemque promissio non potest non pertinere ad N. Fœdus. Quo enim referretur alias? Certe ad legem referri nequit, utpote, quæ Christum prius ignorat, nec eum prædicat. Ad Evangelium igitur pertinet, cuius promissa sunt etiam Novi Fœderis promissa.

4. Si Christus morte & satisfactione sua, de absoluta voluntate & intentione Patris, hoc promeruerit, ut ipse, salva sua justitia, possit & vellet novum Gratiæ fœdus inire cum hominibus peccatoribus & damnationi obnoxijis: sequitur, Deum, accepta hac Christi satisfactione, teneri cum omnibus omnino hominibus, nemine excepto, fœdus illud gratiæ inire, nec quenkum posse jure præterire hac fœderis gratia. Ratio est: quia & satisfactio illa in se fuit plenissima, ad obtinendum illud, quod intendit, & effectus ille, videlicet, impetratio possibilitatis & velleitatis Dei, fœdus gratiæ cum hominibus ineundi, à nulla conditione, quam homines præstare teneantur, suspenditur.

At consequens est absurdum. Non enim in V. tantum Testamento Deus, electo sibi in peculium suo populo Israëlítico, sivit gentes quamplurimas ambulare in vijs suis; verum tempore N. Testamenti, sub quo tamen regnum Dei latissime propagatum fuit, semper extiterunt, & etiamnum exstant populi quamplurimi, quibus de Fœdere Dei gratuito nihil innotuit. Ergo, &c.

Porro, Christum morte sua longe aliud, quam possibilitatem & velleitatem Dei Patris, novum cum hominibus peccatoribus fœdus ineundi, ipsam nimirum cum

Deo reconciliationem, peccatorum remissionem, iustitiam, sanctitatem & vitam æternam ipso actu vere & efficaciter meruisse, impetrasse & obtinuisse omnibus electis suis: exsequentibus luce meridiana clarius elucescit.

I. Reconciliationem cum Deo morti Christi tribuit Scriptura, Rom. 5. 10. *Cum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo, per mortem filij eius.*

II. Remissionem peccatorum sanguini & morti Christi adscribit, Rom. 3. 24. 25. 1. Ioh. 1. 7. Hebr. 9. 14. 15.

III. Iustitiam & sanctitatem eadem Scriptura sanguini, & corporis Christi oblationi, scilicet in ara crucis, attribuit, Hebr. 9. 10. Et 13. 12. Ephes. 5. 25. 26. 27.

IV. Vitam æternam passione & morte Christi acquisitam esse S. Literæ attestantur. Hebr. 9. 15.

Secunda Remonstrantium circa hanc materiam heterodoxa assertio, quæ extra Coll. Hag. in alijs ipsorum scriptis occurrit, hæc est: Posita & præstita Christi mortē & satisfactione, Deo Patri liberum fuisse, sub quacunque vellet conditione eam communicare, adeoque è multis possibilibus eligere & præscribere, quas vellet N. Fœderis & salutis condiciones, quas qui præstarent, ij demum Fœderis promissa consequerentur.

Contra, Ecclesiæ Reformatæ ex Verbo Dei docent; præstita Christi mortē & satisfactione, Deum per iustitiam suam nec potuisse, nec voluisse ulla alia via, quam per Christi communionem, quæ vera fide obtinetur, tam in V. quam in N. Testamento salvare credentes; Quod itidem ex S. Scriptura luculentissime constat.

Non potuisse Deum per iustitiam suam alia ratione hominem salvare, ex eo satis apparet, quia utrumque iustitia divina requirebat, tum, ut pro peccatis satisfaceret, (quam ob causam ipse Filius suo unigenito noluit parcere, sed in ignominiosam mortem crucis eum tradidit, ut is corporis sui oblatione in ara crucis pro nobis iustitiæ diuinæ satisfaceret) tum ut illa, à Christo præstita satisfactio fieret nostra, seu nobis applicaretur. Ut enim iustus Deus nostra peccata in Christo punire haud potuisset, nisi ea in ipsum coniecisset, adeoque ipsi ea vere imputasset; ita nec iuste nos ob præstitam Christi satisfactionem in gratiam recipere, æternumque salvare posset, nisi satisfactio illa fieret nostra, nobisque vere imputaretur. Videatur aureum dictum D. Apostoli 2. Cor. 5. 21. Non voluisse Deum alia nos ratione salvare, quam per Christi communionem, quæ vera obtinetur fide, inde satis luculenter apparet, quod hanc ipsam, & non aliam salutis consequendæ viam nobis peccatoribus in Verbo suo revelavit. Videantur Ioh. 14. 16. Actor. 15. 11. Rom. 3. 29. Et 10. 3. 4. 5. &c. usque ad vers. 14.

Tertia Remonstrantium assertio heterodoxa, quæ extra Coll. Hag. in scriptis ipsorum occurrit, hæc est: Posita & præstita Christi mortē & satisfactione, fieri potuisset, ut nemine Novi Fœderis conditionem præstante, nemo servaretur, & omnibus eam præstantibus, omnes salventur. Absoluta siquidem voluntas & intentio Patris Filium in mortem tradentis, & filij eam subeuntis, tantum fuit, ut reconciliatio & remissio peccatorum omnibus & singulis hominibus, tam pereuntibus quam salvandis impetrarentur: Quare etiam ea omnibus & singulis impetrata sunt. Voluntas autem & intentio omnibus ea & singulis applicandi, fuit tantum conditionata, seu desiderium, ex quo scilicet omnibus ea applicare vellet, si Novi Fœderis condiciones præscriptas præstarent. Contra Ecclesiæ Reformatæ ex Verbo Dei docent: posita & præstita Christi mortē & satisfactione, non posse fieri, quin salventur omnes illi, quos Deus Pater Filio suo Christo Mediatori redimendos & salvandos tradidit, & quorum ipse peccata vere expiavit, quosque Deo reconciliavit; Deumque Patrem omnibus, quos Filio suo redimendos tradidit, decrevisse etiam ab æterno fidem dare, ipsamque etiam efficaci operatione Spiritus Sancti, in tempore efficaciter ijs conferre; adeo, ut omnes illi necessario & infallibiliter salventur. Atque hæc Reformatarum Ecclesiarum doctrina ex Verbo Dei satis est manifesta.

Posita & præstita Christi mortē & satisfactione, non posse fieri, quin salventur omnes, quos Pater Christo redimendos & salvandos tradidit, ex sequentibus Scripturæ dictis & rationibus liquido apparet.

I. Pro quibus Christus ut Mediator orat, & in cælis coram Patre suo intercedit,

dit, ij certo & infallibiliter ſalvantur. Ratio eſt: Quoniam Pater Chriſtum Mediatorem in cælis pro ſuis intercedentem ſemper exaudit, nec preces ipſius unquam ſunt irritæ. At Chriſtus ut Mediator orat & intercedit pro omnibus iſis, quos Pater ipſi dedit de Mundo, hoc eſt, electis. Ioân. 17. 9. & 20. Ergo, &c.

II. Ipſe Chriſtus pronunciat, voluntatem Patris ſui cæleſtis eſſe, ut nullum perdat eorum, quos Pater ipſi dederit Ioân. 6. 39. Unde ſic concludimus: Omnes, quos Pater voluit à Chriſto non perdi, ſed ſalvari, vere etiam & infallibiliter ab ipſo ſalvantur. Chriſtus enim omnem Patris ſui voluntatem implevit. *Ecce adſum, et faciam, Deus, voluntatem tuam* Heb. 10. 9. Pſal. 40. 9. At Pater voluit à Chriſto ſalvari omnes, quos ipſi dedit ſcilicet redimendos & ſalvandos. Ergo, &c.

III. Quorum Chriſtus Mediator eſt merito & efficacia, iſs merita Chriſti certo & infallibiliter applicantur, ita ut per ea æternum ſalventur. At Electorum Dei filiorum, ſeu Eccleſiæ, quam Deus ab æterno ex genere humano lapſo elegit, Chriſtus eſt mediator merito & efficacia. Ideo enim Ieſus vocatur, quia populum ſuum ſalvat à peccatis ſuis, ſcilicet vere & efficaciter. Matth. 1. 21. Ergo, electis Dei filijs ſeu Eccleſiæ certo & infallibiliter applicantur Chriſti merita, ita, ut per ea æternum ſalventur.

IV. Si poſita & præſtita Chriſti morte & ſatiſfactione, fieri poſſet, ut nemo hominum ſalvetur; Chriſtus fruſtra fuiſſet mortuus, & ſine mortis & paſſionis ſuæ excideret. Hic enim finis fuit mortis Chriſti, ſalus ſui populi æterna. At conſequens eſt abſurdum; Ergo & antecedens.

Denique Deum Patrem omnibus, quos Chriſto redimendos & ſalvandos tradidit; & quorum peccata Chriſtus expiavit, decreviſſe etiam ab æterno fidem dare, & eam ipſis quoque in tempore efficaciter conferre, ex ſeqq. liquet.

1. Quicumque ad Chriſtum veniunt, à Deo Patre efficaciter trahuntur, hoc eſt, fide donantur. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum. Quiſquis audivit à Patre meo, & didicit, venit ad me. Nemo poteſt venire ad me, niſi datum ei fuerit à Patre,* Ioan. 6. 44. 45. 65.

At omnes, quos Pater Chriſto dedit redimendos, & quorum ipſe peccata expiavit, ad Chriſtum veniunt. *Quicquid dat mihi Pater, veniet ad me, & cum qui ad me venit, nequaquam ejiciam foras.* Ioan. 6. 37. Ergo omnes, quos Pater Chriſto redimendos tradidit, à Patre efficaciter trahuntur, id eſt, fide donantur.

2. Atque hoc ipſum Chriſtus expreſſe docet, Ioan. 17. 6. 7. 8. *Maniſeſtum ſeci nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi è mundo. Tui erant, & mihi eos dediſti, & ſermonem tuum ſervarunt. Nunc novèrunt omnia, quæ dediſti mihi, à te eſſe, quia verba quæ dediſti mihi, tradidi iſis, & ipſi receperunt: Et vere norunt, me à te prodiſſe, & crediderunt me à te miſſum eſſe.* Quibus verbis Chriſtus docet, omnes eos, quos Pater ipſi dedit, vere in ipſum credere, eorumque fidem varijs æquipollentibus verbis deſcribit, inquit: Eis maniſeſtum factum eſſe nomen Patris: Eius ſermonem eos ſervaviſſe; eos recepſiſſe verba; quæ Pater ipſi (Chriſto) tradiderit: Ipſos noſſe Chriſtum à Patre prodiſſe; & denique expreſſe ſubiungit, eos credidiſſe, Chriſtum à Patre miſſum eſſe.

Concludimus itaque, omnes eos, quos Pater Chriſto redimendos tradidit, & quorum peccata Chriſtus expiavit, vere etiam in tempore à Deo Patre ſalvifica fide donari: ac proinde Remonſtrantium aſſertionem eſſe falſam & erroneam, cum dicunt: Poſita & præſtita Chriſti morte & ſatiſfactione, fieri potuiſſe, ut nemine Fœderis Novi conditionem præſtante, nemo ſervaretur; & omnibus præſtantibus eam, omnes ſalvarentur.

Atque hæc etiam de ſecundo Remonſtrantium Articulo, & Eorundem circa illum ſententia, dicta ſunto.

DE MORTE CHRISTI

Sententia Helvetiorum.

I.

Dominus noster Iesus Christus, quemadmodum ex aeterna Dei Patris voluntate atque consilio, obedientia & morte sua remissionem peccatorum, reconciliationem cum Deo, restitutionem in gratiam; adoptionem, iustitiam coram Deo, salutem seu gloriam aeternam, sive quocunque nomine alio, beatissae illae caelestis; eiusque partes venire soleant, omnibus & solis electis, atque totius mundi, cum Veneris tum Novi Testamenti fidelibus impetravit, ita eandem, prorsus iisdem, omnibus & solis, eam propriam applicat.

II.

Neque hic excluduntur qui pereunt, defectu aut imbecillitate *ἡρώεα* à Christo soluti, cuius dignitatem & sufficientiam omni omnium delictorum enormitate infinite abundantiorē esse, profitemur & credimus: verum enimvero, quia Dei Patris voluntas, atque salvandorum electio; Filij obedientia atque oblatio; nec non Spiritus Sancti salutaris operatio, sive vocatio efficax & sanctificatio aequae late patent, easdemque personas respiciunt: quia item Pater electos suos, quos solos dilexit, solos redimendos Filio dedit; Filius sibi à Patre datos, quos solos dilexit, solos redemit; Spiritus Sanctus, Patris & Filij amor, electos & redemptos solos sanctificat: nostrum utique non est, liberalitate praepostera adversus Apostolum, imo adversus Christum ipsum, partem à Christo salutem assignare ullis, constitutis extra ceterum eorum, quos Pater dilexit, elegit & trahit; extra Ecclesiam illam, quam dilexit Filius, seque pro ea exposuit; extra corpus illud, cuius Christus est Salvator & caput; extra haeredes illos, in quorum cordibus Spiritus S. est arthabo, eosque credentes obsignat.

III.

Negamus Dominum nostrum Iesum Christum ex absoluta voluntate & intentione vel Patris vel sua, omnibus & singulis hominibus in communi lapsus & peccati forte indiscriminatim consideratis, sive, tam pereuntibus quam salvandis, peccatorum remissionem & reconciliationem cum Deo ita impetrasse, ut etiam pereuntium, nominatim Caini & Iudae proditoris peccata, morte sua luerit & expiarit. Finis enim ignominiosissimae illius, pretiosissimae tamen atque vivificae mortis, in quam Pater Filium definito consilio tradidit, & quam Filius obediens Patri sustinuit, non est reconciliationis & gloriae acquisitio tantum vel impetratio, verum etiam rei impetratae applicatio. Imo, quid, & quibus impetraverit Christus, applicatio ipsa demum patefacit atque obsignat. Neque impetrationem applicatio sequi non potest, cum haec illius sit finis, cumque utraque iisdem hominibus ante iacta mundi fundamenta, sit destinata, ac indissolubili nexu ambae cohæreant. Aut quis, quæso, sciens prudensque *λύτρον* pro captivo exsolvat: cuius beneficium à misero percipere non iri certo norit? Nempe dedit semetipsum Filius pro Ecclesia, ut eam non alios, sanctificaret, eamque sibi, non alios, gloriosam sisteret. Dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eximeret nos ex praesenti saeculo malo, idque secundum voluntatem Dei & Patris nostri. Dedit, inquam, semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & purificaret sibi ipsi populum peculiarem, studio bonorum operum accensum.

Sunt

Sunt hæc revera occulta fidei bona, quæ electis, quæ redemptis, quæ Sanctis solis, non alijs ullis, conveniunt, adeo ut à credentibus ista aut omnia simul, aut à non credentibus prorsus nulla percipiantur.

I V.

Negamus Christum bono, seu loco & vice hominum nunquam convertendorum, ita mortem sustinuisse, ut eorum victima fuerit, sive sacerdos & propitiator talis, qui loco illorum, pœnam debitam peccatis ipsorum iusto judici Deo exsolverit. Christus enim Dominus noster sursum tulit in corpore suo super lignum illud, peccata nostra. Peccata, inquam, nostra, qui credimus; non eorum, qui non assentientes ad sermonem impingunt, ad quod etiam positi sunt. Consummavitque oblatione unica in perpetuum non omnes, sed eos, qui sanctificantur.

V.

Christum secundum Patris decretum atque consilium mortuum esse pro ijs, quos nunquam servat, tam est alienum à vero, quam servari eos, pro quibus Christus ex Patris consilio mortuus non est. Et vero si non omnes vocati electi sunt, quid dicemus de ijs; qui ne unquam quidem vocati sunt? Utique ad gentes plurimas Christi eiusque Mortis pervenit ne mentio quidem, nedum iusta notitia eius, assensus, aut cordis fiducia. Scriptura quippe testatur passim fuisse gentes atatibus suis desolatâs; victas; immerfas tenebris, Deo incognitas, Dei ignaras, Deum non quærentes; de Deo non interrogantes; Deum Israël non invocantes; relictas sibi; absque Christo, à conversione Israël abalienatas; à promissionibus pastorum extraneas, spem non habentes, absque Deo; non populus Dei; non dilectas; non consequutas misericordiam; oraculis, prophetis, apparitionibus, fœdere, fœderis signis, typis, cultu denique vero universo carentes. His Christum quidquam impetrasse, opinio eiusmodi est, quæ absurditate sua ipsius facile necessarioque corrui.

VI.

Negamus Dominicæ mortis, resurrectionis & intercessionis fructum ita posse disjungi, ut mors pluribus, resurrectio & intercessio paucioribus prosint. Quin potius Deum ijs omnibus, pro quibus Filium tradidit, cum Filio omnia gratificare; & propter quorum Christus traditus fuit offensas, ad eorundem justificationem suscitatum quoque fuisse, & in sanctuarium cæleste ingressum, interpellare pro ijs, non item pro alijs, ex Sacra Scriptura didicimus.

VII.

Deum prædestinasse Christum in Mediatorem antè omnem voluntatem atque intentionem quenquam nominatim servandi; mediationi illi à Christo peractæ & præstitæ dignitatem, necessitatem & utilitatem suam constare abunde, tametsi ea nemini unquam applicaretur; aut fieri potuisse, ut propter incredulitatem omnium omnes perirent; denique Iesum Christum Salvatorem nostrum cum beneficijs suis nobis partis, novi Fœderis primum non esse promissum; & quæ ad detrimentum Ecclesiæ excogitata id genus sunt alia, serio vereque detestando horremus.

I V D I C I V M

*Nomine Orthodoxarum Ecclesiarum Nassovio-
Vetteravicarum,*

DE SECUNDO ARTICULO,

qui est,

De Univerſalitate meriti mortis Chriſti:

Thesis I. Orthodoxa.

CHRISTVS merito mortis ſuæ Deum Patrem nobis ita reconciliavit, ut propter eum, in eo, & cum eo, Deus omnia reliqua ſalutaria bona & dona electis promiſerit. Et per mortem ac ſatisfactionem ſuam, triplici noſtræ miſeriæ triplex oppoſuit remedium: noſtris videlicet tranſgreſſionibus, perfectam legis implerionem, noſtro reatui, abſolutionem ab eo; pœnæ nobis luendæ, ſolutionem. Cum igitur hic ſacerdos noſter ſeipſum pro nobis tradiderit oblationem ac victimam Deo, in odorem bonæ fragrantiae, Deus Pater non potuit nec voluit alia via, quam per unionem & communionem cum Chriſto, quæ per Spiritum Fidei obtinetur, ullos homines tam in V. quam in N. T. ſalvare.

Thesis I. Heterodoxa.

CHRISTVS merito mortis ſuæ Deum Patrem univerſo generi humano hæcenus reconciliavit, ut Pater propter illius meritum, ſalva juſtitia & veritate ſua, novum Gratiæ fœdus cum peccatoribus & damnationi obnoxiiſ hominibus inire & ſancire potuerit & voluerit: ſalva tamen manente Patris libertate, è multis poſſibilibus conditionibus (inter quas & opera legis ſunt) eligendi & præſcribendi: quas veller novi fœderis & ſalutis conditiones. Quas qui præſtarent, ij demum fœderis promiſſa conſequerentur;

Confirmatio vera ſententiae.

1. Cor. 1. 30. *Sed ex ipſo vos eſtis in Chriſto Jeſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, juſtitiaque, & ſanctificatio, & redemptio.*

Eph. 1. 6. 7. 8. *Ad laudem glorioſa ſuæ gratiæ, qua nos gratis ſibi acceptos fecit in illo dilecto: in quo habemus redemptionem per ſanguinem ipſius: remiſſionem, inquam, lapſum, ex devote ipſius gratiæ, qua redundavit in nos omni ſapientia & intelligentia.*

Act. 13. 39. *Et ab omnibus, à quibus per legem Moſis abſolvi non potuiſtis, per hunc, quem vobis, qui credat, abſolvi.*

Matth. 3. 17: *Hic eſt Filius ille meus, dilectus ille, in quo acquieſco.*

Matth. 20. 28. *Sicut Filius hominis non venit ut ſibi miniſtretur, ſed ut miniſtret; detque animam ſuam in redemptionis precium pro multis.*

Ioh. 14. 6. *Ego ſum via illa, & illa veritas, & vita illa. Nemo venit ad Patrem, niſi per me.*

Ioh. 15. 4. 5. *Manete in me, & ego in vobis manebo. Ego ſum vitis, vos palmites. Is qui manet in me, & in quo ego maneo, hic fert fructum multum. Nam ſecurim à me nil poteſtis facere.*

Act. 4. 12. *Nec eſt in alio quoquam ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub celo, quod datum ſit inter homines, per quod oporteat nos ſervari.*

Thesis

Thesis II. Orthodoxa.

Voluntas & intentio Patris, Filium in mortem tradentis, & Filij eam subeuntis, fuit, ut Filius per λύτρον pretiosi sanguinis ijs, quos Pater ipsi dedit, & impetraret & applicaret remissionem peccatorum & vitam æternam.

Thesis II. Heterodoxa.

Voluntas & intentio Patris Filium in mortem tradentis, & Filij eam subeuntis, fuit, ut reconciliatio & remissio peccatorum, omnibus & singulis, tam pereuntibus, quam servandis impetraretur, solis autem credentibus applicaretur. Et si igitur illa omnibus & singulis impetrata sunt: solis tamen credentibus applicantur.

Confirmatio verae sententiae.

Principio hæc sententia confirmatur ijs Scripturæ locis, quæ agunt de fine proximo passionum & mortis Christi. Passus enim est Christus (idque ex decreto Patris, Esai. 55. 10. 11.) ut animam suam daret pretium redemptionis pro multis, & reconciliationem pro multis, ut tolleret peccata multorum; ut peccata nostra in corpore carnis suæ ferret, & sanguine suo expiaret; purgationem peccatorum nostrorum per seipsum faceret; Deo nos reconciliaret, æternam redemptionem nancisceretur; iustitiam seculorum adduceret; vitam æternam impetraret. Matth. 20. 28. Heb. 9. 28. 1. Pet. 2. 24. Rom. 3. 25. 1. Pet. 2. 24. Heb. 1. 3. 2. Cor. 5. 19. Coloss. 1. 21. 22. Heb. 9. 12. Dan. 9. 24.

Deinde huc pertinent ea Scripturæ loca, ubi Christus dicitur pro nobis mortuus, ut Pontifex, qui se obtulit pro peccatis nostris; ut sponsor, qui loco seu vice nostra solvit αἰνέματα; ut vindex & Servator noster, qui morte sua aboleret eum, qui habet mortis imperium. Hebr. 10. 12. 14. Et 7. 27. Et 9. 2. 11. 12. Et 7. 22. Et 9. 15. Et 2. 14. 15.

Tertio hoc idem probatur ijs Scripturæ locis, quibus dicitur Christus, vitam suam posuisse pro ovibus suis, se tradidisse pro sua Ecclesia, servare populum suum à peccatis ipsorum, Ecclesiam sanguine suo redemisse, & esse servator corporis sui. Iohan. 10. 15. Ephes. 5. 25. Matth. 1. 21. Act. 20. 28. Ephes. 5. 23.

Denique huc pertinent illa Scripturæ loca, ubi dicitur, quod Christi obedientia constituamur iusti; quod Iehova sit iustitia nostra; quod Christus nobis sit factus à Deo Patre iustitia; quod denique factus sit peccatum, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Rom. 5. 19. Ierem. 23. 6. 1. Cor. 1. 30. 2. Cor. 5. 21.

Ex quibus omnibus colligere est, Christum omnibus & solis electis impetrasse & applicare reconciliationem; & esse Servatorem, qui remissionem peccatorum & Spiritum regenerationis simul donet.

Thesis III. Orthodoxa.

Christus est expiatio pro peccatis totius Mundi, quantum ad dignitatem & iustitiam λύτρον attinet. Sed ratione efficacæ & donatæ ab ipso fidei, iuxta gratuitam Dei electionem, non nisi electorum est servator.

Thesis III. Heterodoxa.

Christus pro omnibus individuis, tam pereuntium, quam salvandorum mortem obijt, quo ad salutis impetrationem, tam pro Caino & Iuda, quam pro Abele & Petro: non tamen pro illis, qui talibus, aut qua perituris, nec pro istis, qui fidelibus, sed indiscriminim pro his & illis in communi lapsus & peccati forte consideratis.

Confirmatio vere sententie.

Cum Scriptura dicat alibi; Christum esse mortuum pro omnibus, ut 2. Corinth. 5. 15. 19. Dediisse semetipsum ἀντίλutron pro omnibus. 1. Timoth. 2. 6. Gustasse mortem pro omnibus. Hebræor. 2. vers. 9. Esse ἵλασµον pro peccatis totius mundi. 1. Iohan. 2. vers. 2. alibi autem pro multis, & quidem electis Filijs Dei & credentibus, ut Marth. 20. 28. Iohan. 17. 19. Rom. 3. 22. Hoc ἐν ἁγίῳ Πνεύµατι ut tollatur, tenendum est, Christum Servatorem nostrum Opt. Max. pro omnibus dici mortuum tripliciter. Principio efficaciter mortuus est pro omnibus suis ovibus. Iohan. 10. 15. Atque in his omnibus & solis, inquit Ambros. lib. 1. de Vocat. Gentium cap. 3. specialis quædam universitas censetur. Et hæc est universitas credentium, quemadmodum datur universitas pereuntium, & universitas viventium, id est, omnium omnino hominum. Universalitatem illam credentium exprimit Apostol. Rom. 3. 22. *Iustitia Dei per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes qui credunt.* Quæ propositio est καθόλου ὡς µὴ καθόλου, id est, universalis, sed ad speciem certam astricta. Pro omnibus ergo, & solis credentibus Christus est mortuus, quantum ad efficaciam seu efficientiam & fructum mortis eius attinet: quem fructum minime omnes homines, sed soli credentes percipiunt, cæteri infidelitate sua respuunt. Immo enim & catholica est hæc Evangelij vox: *qui credit in Filium, habet vitam æternam; qui non credit Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eo.* Iohan. 3. 18. Licet itaque divinissima hæc panacea omnibus omnino in Euangelio sit proposita, Marc. 16. 15. nulla tamen vis eius in homines transfunditur, nisi fiat applicatio per fidem in Filium Dei. Ioh. 3. 36. Et 8. 24. Esai. 7. 9. Perinde ut nulla vis pharmaci in ægrum redundat, nisi audiatur Medicus, & fiat applicatio Medicinæ: qua similitudine Spiritum Sanctum in hoc ipso negotio usum videmus. Esai. 53. 5. 1. Pet. 11. 24. Proinde dubium esse non potest, quin ij omnes & soli efficacitatem mortis Christi, hoc est, redemptionem, reconciliationem cum Deo, remissionem peccatorum, iustitiam & salutem æternam percipiant, quotquot hæc beneficia in Euangelio oblata, vera fide amplectuntur. Hoc igitur sensu Christus mortuus est pro solis electis, id est, ad illos reip̃a beneficium mortis Christi redundat, ut ex illo salutem consequantur. Nam beneficia Christi salutaria ad credentes, & quidem solos, pertinent. Ad credentes quidem, propter indivisam illam salutis carenam, Rom. 8. *Quia qui ante tempora secularia in Christo fuerunt electi, illi in tempore in Christo iustificantur.* Itaque quam Dei decretum irritum, & meritum Christi in subordinatum inane esse non potest, tam impossibile est, credentes mortis Christi fructum non assequi, vel non credentes assequi. Additur autem conditio Fidei, non quod propter eam, sed quod per eam a Deo gratis donatam servemur. Ad solos autem credentes pertinet hic fructus, quia his solis dantur ea, per quæ sola omnis, & sine quibus nulla sit applicatio beneficiorum Christi, Spiritus nempe sanctificationis, & fides iustificans. Hæc et im tria coniunguntur in Scriptura: sanguis Christi fusus, asperio illius per Spiritum S. & fides purificans cor. Rom. 3. 25. 1. Pet. 1. 2. Act. 15. 9. Iohan. 3. 16. Nam qui non habet fidem, non habet Spiritum Sanctum, qui hunc non habet, non est Christi: qui non est Christi, sanguine illius ablutus non est; ac proinde ad illum non pertinet meriti Christi efficacia. Hinc omnibus promissionibus Evangelij est annexa conditio Fidei, vel expressa, vel subintellecta. Iohan. 3. 16. 36. Rom. 3. 24. Act. 10. 43. Soli ergo electi sunt speciale ac determinatum obiectum mortis Christi: quia Iis non solum hoc jus & potestatem redemptionis ac reconciliationis impetravit, sed etiam illos reali & actuali remissione peccatorum & reconciliatione donata, singulari gratia Spiritus S. intus efficaciter operantis, illuminat. Hos igitur non solum generali amore, in communi, per Verbi oblationem & externam vocationem afficit: verum etiam speciali affectu, semen verbi incorruptibile, illorum cordibus a Sp. Sancto impressum, in fructum maturum producit, ut vivam huius meriti efficaciam experiantur, Col. 1. 29. Ephes. 1. 19. Iohan. 1. 12. Et 5. 24. Et 6. 47. Et 12. 46. Heb. 3. 9. Cæteri ab hac efficacia & beneficijs in æternum exclusi manent, quotquot sine fide hoc seculum pertranseunt. Ioh. 3. 18. 36. 1. Cor. 6. 9. Apo. 22. 15. Gal. 4. 30. Huc pertinet, quod Augustin. passim, & nominatim de Nat. & Grat. limitat subiectum univer-

universale ex prædicato : Omnes in Christo justificantur , quotquot justificantur : ita ut gratia justificationis pertineat ad omnes , non absolute , sed limitate, ad omnes credentes. Quam limitationem Apostolus nos docet, Rom. 5. 15. 18. 19. ubi duo principalia regna, Adami primi & secundi, seu mortis & vitæ, Ioh. 1. 2. Coloss. 1. 13. opponit; & docet, quod Christus in omnes suos transfundat vitam, quemadmodum Adamus in omnes suos, mortem. Deinde, Quando Christus dicitur pro omnibus mortuus, intelligi potest, & in multis Scripturæ locis intelligi debet, objectum indeterminatum & universale mortis Christi: quod sunt omnes homines, sine exceptione populorum, conditionis, & sexus. Quod Scholastici bene expresseerunt, quando dixerunt, genera singulorum, non singulos generum, esse adæquatum objectum efficacæ mortis Christi. Quæ de re August. lib. de Corrupt. & Grat. cap. 14. sic ait: Omnes homines intelligit distributive; omne videlicet hominum genus, per quascunque differentias distributum, Reges, privatos, nobiles, ignobiles, sublimes, humiles, &c. seu omnes prædestinatos; quia omne genus hominum in eis est. Sic ergo Christus mortuus est pro omnibus hominibus, id est, pro hominibus omnium ordinum, ætatum, locorum: ita ut hæc vhrasi amplitudo gratiæ in N. T. indicetur, ut non ad Iudæos tantum, sed etiam ad alias nationes pertinere hoc beneficium intelligatur.

Tertio, quando Christus dicitur pro omnibus mortuus; hoc intelligi potest de meriti sufficientia, seu pretij magnitudine. Mors quippe Filij Dei, agni quæ immaculati est unicuique, perfectum, & sufficiens λύτρον expiandis & delendis omnibus torius mundi peccatis: meritum immensum iustitiæ, medicina catholica mortis, fons percennis & inexhaustus vitæ æternæ. Act. 4. 12. Iohan. 1. 29. 1. Iohan. 11. 2. 1. Pet. 1. 29.

Atque hæc sententia, ut suum fundamentum habet in Scriptura, sic quoque Orthodoxæ antiquitatis consensu est comprobata. Nam Orig. in Math. homil. 12. ait: Christus animam suam dedit redemptionem pro multis, qui crediderunt in eum. Et Prosper ad Capit. Gallor. cap. 9. dicit, Christum tantum pro his crucifixum, quibus Mors ipsius profuit. Et Haymonis est dictum Cent. 11. Col. 116. Christus mortuus est pro omnibus prædestinatis ad vitam. Scholastici quoque hoc dogma probaverunt: ut Anselmus & Thomas: quorum ille Cent. 11. col. 92. ait: Christus redemit omnes, qui salvandi erant: iste de Verit. Martyrij 26. 97. inquit: Meritum Christi, quantum ad sufficientiam, æqualiter se habet ad omnes: non autem, quantum ad efficaciam. Quod ipsum totidem verbis occurrit apud Lyrum in 1. Iohan. 11. Cæterum sufficientia & magnitudo λύτρος Christi quantum ad reprobos, geminum habet finem, unum per se, alterum per accidens. Finis per se est, ut Deus testatum faciat, se non delectari perditione hominum; utpote, qui Filium suum unigenitum dederit, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Finis per accidens est, ut reprobis magnitudine & sufficientia λύτρος reddantur inexcusabiles.

Hi enim non Christi, sed sua culpa pereunt; quando per infidelitatem suam beneficia Christi in Euangelio oblata repudiant. Si quæras, cur non omnes credant, & credendo accipiant beneficia morte Christi parata; & dicas, causam esse hanc, quia non omnes volunt credere: ego quæram, cum Fides sit donum Dei, & Deus possit omnibus dare Fidem, cur non omnibus det fidem: vel, cur non in omnibus efficiat, ut velint credere: quod tamen efficere in omnibus poterat? Hic cogitur obmutescere humana ratio, nec habet quod respondeat: sed cogitur, nolit velit, audire Filium Dei dicentem: *Etiam, Pater, quia sic placuit tibi.* Math. 11. 26. Vel si non audiat, frustra jactabit calces contra stimulum. Recte igitur August. Enchirid. cap. 103. Divina, inquit, scientia intra suum secretum discretionem illam continet. Cæterum quando dicimus Christum esse mortuum pro credentibus & pro amicis suis, hoc intelligendum est consequenter, ita ut denotetur terminus ad quem: sicut è contrario antecederet dicitur mortuus pro hostibus suis & pro infidelibus, negative accepto infidelitatis vocabulo. Porro electi soli tenentur credere simpliciter, Christum pro se esse mortuum: quia ad illos solos ipsa beneficium Christi redundat, ut ex eo salutem consequantur. Iohan. 3. 15. 16. 18. Rom. 10. 11. Reprobi autem tenentur hoc credere, meritum Christi tantæ dignitatis

esse, ut ipsis quoque prodesse possit; & si crederent Evangelio, & agerent pœnitentiam, revera prodesset.

Thesis IV. Orthodoxa.

Sicut Christus pro omnibus & solis electis adæquate est mortuus: ita pro his solis intercessit in statu humili, pro his solis resurrexit; pro que illis solis jam intercedit in cælis.

Thesis IV. Heterodoxa.

Christus mortuus est adæquate pro peccatoribus omnibus: resurrexit & intercedit cum salvandi intentione adæquate pro fidelibus.

Confirmatio veræ sententiæ.

Executio officij Christi sacerdotalis, tribus veluti partibus absolvitur: legis impletiōe, pœnarum perfolutione, & intercessiōe. Quæ tria pro objecto adæquaro habent omnes & solos electos. Nam pro his Christus legem implevit, tum perfectâ intellectu & voluntatis cum lege illa conformitate, tum operibus cum lege congruentibus & perfectis, internis & externis, Rom. 8. 4. Ioh. 17. 19. Math. 3. 15. Deinde pro his Christus seipsum Deo Patri in Spiritu æterno stitit sponsores, ipse sacerdos & sacrificium. Esaia 53. 17. Ioan. 10. 15. Denique pro his solis intercessit in statu exinanitionis, Ioh. 17. 9. *Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro ijs, quos dedisti mihi, quia tui sunt.* Quibus verbis almus Servator tria dicit: pro quibus oret, videlicet pro donatis sibi, quasi pro communi possessione, cuius tutela ad Patrem spectet: pro quibus non oret, videlicet pro mundo, hoc est, cætu impiorum: & cur pro suis oret: quia tui sunt, inquit: hoc est, ad hoc ab æterno prædestinati, ideoque digni Dⁱ Patris patrocinio, non quidem naturæ suæ dignitate, sed dignatione gratiæ. Pro his etiam solis Christus resurrexit. *Nam traditus est in mortem propter lapsus nostros, & suscitatus ad nostri justificationem.* Rom. 4. 25. Pro his quoque solis intercedit in cælis. *Non enim in manu factum sacrarium ingressus est Christus, quod sit exemplar vero sacrario respondens; sed in ipsum calum, ut compareat nunc faciei Dei pro nobis.* Hebr. 9. 24. Nimirum Christus sistit se Deo Patri tanquam Mediatorem & satisfactorem unicum, ut præsentatione meriti sui & satisfactionis præstitæ, remissionem peccatorum & justitiæ restitutionem nobis conciliet. Deinde spondet Deo Patri pro nobis obedientiam & gratitudinem, cuius sponsonis signaculum & arrham, Spiritum suum nobis confert, per quem in nobis excitet studium & vitandi peccata, & præstandi justitiam. Ultimo interpellat & orat pro nobis. Quæ tria intercessionis Christi momenta nullo modo ad hædos, sed tantum ad oves Christi pertinent.

De secundo Articulo

qui est,

DE VNIVERSALITATE GRATIÆ,

suffragium & sententia Genevensium.

T H E S I S I.

Christus, ex mera & donis Patris, destinatus, & datus fuit Mediator & caput certo hominum numero, corpus ipsius mysticum, ex Dei electione, constituentium.

Ephes. 1. 22. *Dedit eum caput super omnia Ecclesia.*

Rom. 8. 29. *Quos præordinavit, eosdem & prædestinavit conformes fieri imagini Filij sui, ut sit ipse primogenitus inter multos fratres.*

Ephes. 1. 4. *Electi sumus in ipso, ut capite: Ergo & ille datus caput membris tantum.*

1. Pet. 1. 20. *Agni immaculati pretioso sanguine redempti estis, præcogniti quidem ante jacta mundi fundamenta, manifestati autem ultimis temporibus, propter vos, qui per ipsum creditis in Deum.*

Isaï 53. 12. *Partiar ipsi inter magnates.*

Iohan. 17. 6. *Manifestavi nomen tuum hominibus, quos mihi dedisti de mundo: Tui erant, & tu mihi eos dedisti, & ipsi servarunt verbum tuum. Omnia tua mea sunt, & mea tua.*

THESES II.

Pro illis ipse Christus, vocationis suæ optime conscius, voluit & decrevit mori, & pretio mortis infinito, addere efficacissimam, & singularem voluntatis intentionem.

Ioh. 17. *Oro pro eis, non oro pro mundo, sed pro eis quos dedisti mihi, quia tui sunt, Et vers. 16. Non sunt de mundo, sicut neque ego sum de mundo, propter ipsos sanctifico meipsum, ut & ipsi sanctificentur in veritate.*

Et vers. 24. *Pater, ego volo, ut ubi ego sum, sint & illi mecum, quos mihi dedisti, ut videant gloriam meam, quam mihi dedisti, quia tu me amasti ante jacta mundi fundamenta.*

Ioh. 10. 14. *Ego sum Pastor ille bonus, & novi oves meas, & noscor ab eis. Et Pater novit me, & ego novi Patrem, & animam meam pono pro ovibus meis.*

Isaï. 53. 10. *Videbit semen, prolongabit dies, & prosperabitur beneplacitum Dei in manibus ipsius.*

Ephes. 5. 23. *Christus est caput Ecclesiæ, & Servator corporis: dilexit Ecclesiæ & sese dedit pro illa, ut eam sanctificaret, purificatam lavacro aquæ per verbum, ut sifteret eam sibi gloriosam, Ecclesiæ non habentem rugam neque maculam, aut quicquam ejusmodi, sed ut esset sancta & inculpata.*

Tit. 11. 13. *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & purificaret sibi populum peculiarem, studiosum bonorum operum.*

THESES III.

Christus sic datus & destinatus electis, est causa & fundamentum vocationis ipsorum, cooptationis in Ecclesiæ, insitionis in corpus ipsius, Sancti Spiritus communicationis, & omnium exinde donorum spiritalium.

Ephes. 1. 4. *Elegit nos in ipso, &c. & nos reddidit gratiosos in dilecto, in quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorum, secundum divitias gratiæ suæ, quæ abundavit erga nos in omni sapientia & intelligentia; Noto nobis factò mysterio voluntatis suæ, secundum beneplacitum suum, quod proposuerat in sese, nempe, ut in dispensatione plenitudinis temporum omnia sub uno capite colligeret, tam quæ in calis sunt, quam quæ in terris.*

Rom. 8. 32. *Ille qui proprio Filio non pepercit, sed dedit ipsum pro omnibus nobis, quomodo non & omnia cum ipso nobis daret?*

Ioh. 11. 51. *Iesus mortuus erat ut congregaret filios Dei dispersos in unum.*

Colof. 1. 17. *Ipse est ante omnia, & omnia in eo consistunt: estque caput corporis Ecclesiæ, principium & primogenitus ex mortuis, ut in omnibus primas teneat: quoniam libuit Patri ut omnis plenitudo in ipso habitaret: & pace per sanguinem eius facta, per eum reconciliavit omnia sibi, tam quæ in calis sunt, quam quæ in terra.*

Ephes. 1. 22. *Constituit eum caput super omnia Ecclesia, quæ est corpus eius, complementum eius, qui implet omnia in omnibus.*

Galat. 11. 13. *Christus nos redemit à maledictione legis, factus ipse pro nobis maledictio, ut benedictio Abraham obtingat Gentibus in Christo Iesu, ut per fidem promissionem Spiritus accipiamus.*

Galat. 4. 4. *Quum venit complementum temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, subditum legi, ut redimeret illos qui erant sub Lege, ut adoptionem reciperemus. Et quia vos estis filij, misit Deus spiritum Filij sui in corda vestra, clamantem, Abba, Pater: quare tu non es amplius servus, sed filius; quod si es filius, etiam es hæres Dei per Christum.*

Rom. 14. *Nullus ex nobis sibi vivit, aut sibi moritur; quia sive vivimus, Domino vivimus, sive morimur, Domino morimur. Ergo sive vivamus, sive moriamur, Domini sumus, quia propter hoc Christus mortuus est, & resurrexit, & ad vitam redijt, ut dominetur in vivis & in mortuis.*

Ioh. 12. 32. *Quum exaltatus fuero è terra, omnia traham ad me.*

Ephes. 4. 10. *Is qui descendit, idem est qui & ascendit super omnes celos, ut impleat omnia; & ipse dedit alios Apostolos, &c. ad coagmentationem sanctorum, ad opus ministerij, ad edificationem corporis Christi.*

T H E S I S IV.

Fides in ipsum est donum & effectum Spiritus Regenerationis, ab ipso Christo, ut capite, accepti.

I. Cor. 17. 9. *Huic datur fides per eundem Spiritum.*

I. Pet. 1. 21. 22. *Per Christum creditis in Deum; purificastis animas vestras obediendo veritati per Spiritum.*

Philip. 1. 29. *Ex gratia vobis hoc datum est pro Christo, non tantum ut in eum credatis, sed etiam, ut pro ipso patiamini.*

2. Cor. 4. 13. *Habentes eundem Spiritum fidei, loquimur, &c.*

Gal. 4. 6. *Spiritus Filij Dei clamat in vobis, Abba, Pater.*

T H E S I S V.

Fides est revera conditio Novi Fœderis, respectu ordinis inviolabilis à Deo instituti, sed & ipsa est promissum, donum novi Fœderis, & effectus nostræ in Christo institutionis.

Superiora huc faciunt.

T H E S I S VI.

Univerſales propositiones, quæ in scripturis reperiuntur, non significant, pro omnibus & singulis hominibus Christum mortuum esse, satisfecisse, &c. ex consilio Patris & sua voluntate: sed, vel restringendæ sunt ad corporis Christi universitatem: vel referri debent ad illam *οικουμένην* fœderis Novi, qua sublata omni populorum externa distinctione, Filius adscivit sibi gentes omnes in hæreditatem, id est, erga quasilibet gentes & populos communiter, pro arbitrio, gratiam prædicationis aperit & defert, ex illis Ecclesiam colligit, quod est fundamentum prædicationis generalis Evangelij.

Rom. 8. 32. *Dedit Filium pro omnibus nobis.*

Rom. 4. 6. *Abraham Pater omnium nostrum.*

2. Cor.

2. Cor. 3. 8. *Nos omnes velut in speculo intuentes gloriam Domini, tanquam facie de-
fecta reformamur in eandem imaginem.*

Ephes. 1. 23. *Christus implet omnia in omnibus.*

Coloss. 3. 11. *Omnia in omnibus est Christus.*

Ioh. 17. 32. *Cum exaltatus fuero, traham omnia ad me.*

Ioh. 6. 45. *Omnes crunt edocti à Deo, & quicumque audivit à Patre & didicit, ad me
venit.*

Ioel. 2. 28. *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.*

Rom. 1. 5. *Per quem accepimus Apostolatam in nomine ipsius, ut sit obedientia inter om-
nes gentes.*

Et Rom. 16. 26. *Mysterium in presenti declaratum inter omnes gentes ad obedientiam
fidei.*

Apocal. 5. 9. *Quia occisus fuisti, & sanguine tuo nos emisti Deo, ex omni tribu, lingua,
populo & gente.*

Rom. 9. 13. *Ut notas faciat divitias gloriae suae erga vasa misericordiae, quae antea prepa-
ravit ad gloriam, quos etiam vocavit, id est nos, non tantum ex Iudeis, sed etiam ex gen-
tibus.*

Ephes. 2. 14. *Ipse est pax nostra, qui ex duobus Iudeis & Gentibus, fecit unum, & diruit
parietem intergerinum, creavit duos in unum hominem novum, reconciliavit utrosque in
uno corpore Deo. Habemus utrique introductionem ad Patrem in eodem Spiritu.*

Math. 28. 19. *Ite, docete omnes gentes, baptizantes in nomine Patris, Filij, & Spiritus
Sancti.*

THESES VII.

Impetrationis & applicationis distinctione hactenus recipimus, si cum
certa personarum differentia intelligatur, nempe, ut propter Christum &
eius satisfactionem, constet apud Deum certum decretum benevolendi &
benefaciendi electis, priusquam actu illi vel existant, vel revera illa benefi-
cia perferantur; Deinde, ut impetratio causa ponatur efficax, perpetua,
infallibilis ipsius applicationis actualis in electis.

THESES VIII.

Si vero hac distinctione hoc spectatur & infertur, Deum per mortem
Christi, erga omnes & singulos esse placatum, velle ipsorum salutem, mo-
do ipsi velint, & voluntatem hominis illam universalitatem determinare,
ut Pelagianum, rejicimus.

DE ARTICULO SECUNDO

DE mortis Christi fructu sententiam dicturo, lubet sequi filium Ambrosianum
dictum, quod est Lib. 5. in cap. 7. Lucæ.

Si Christus pro omnibus mortuus est: specialiter tamen pro nobis passus est.

Itaque hic primo loco agam, de morte Christi pro omnibus hominibus: deinde;
de eadem pro solis electis & credentibus appetita.

De Morte Christi pro omnibus:

I.

Est communis quædam Dei *Φιλανθρωπία*, qua dilexit totum genus humanum la-
psum, & serio omnium salutem voluit.

II.

Huius *Φιλανθρωπίας* exequutio apparet in promiscua externa vocatione, quæ electis & reprobis obtingit, etsi Deus multos, pro libertate suæ dispositionis, semper tamen iustissime, prætereat.

III.

Hæc externa vocatio posita est in prædicatione Euangelij, & Sacramentorum administratione.

IV.

In vocatione ista sunt hæc distinguenda; narratio historię de Christo, mandatum credendi, interdictum incredulitatis, promissio vitæ æternæ credentibus facta, comminatio damnationis contra incredulos. Et huius vocationis eventus, si quis non credat, est condemnatio, & nominatim ob hanc causam, quod non credat in nomen unigeniti Filii Dei. Iohan. 3. 18.

V.

Hic autem eventus per se non intenditur à Deo: sed per accidens hominis culpa sequitur.

VI.

Quapropter hæc est exsequutio quædam, promiscue ad electos & reprobos pertinens. Communis autem exsequutio gratiæ à communi aliqua dilectione divina dependet: Quod etiam agnoscunt præclarissimi & sincerissimi Theologi, & per totas Scripturas est planissimum.

VII.

Cæterum illa externa vocatio, cujus partes recensui, necessario ante se requirit hæc; promissionem & missionem Filij (futuram olim, nunc factam) & redemptionem, hoc est precij solutionem ad expianda peccata, & Deum ita placandum, ut ipse nullam aliam pro peccatis ullius hominis hostiam requirat, unica illa plenissima contentus; & ad homines reconciliandos, ut pro eis nulla alia satisfactione nulloque alio merito sit opus; modo (quod in remediis fieri oportet) illius communis & salutaris medicinæ fiat applicatio.

VIII.

Si hæc redemptio, tanquam commune beneficium, omnibus hominibus impensum, non supponatur: indifferens & promiscua prædicatione Euangelij Apostolis commissa, apud omnes gentes obeunda, nullum verum fundamentum habebit.

IX.

Quum autem hoc dicere aversemur: videndum est, quomodo principiis notissimis & lucidissimis consentanea loquantur, quibus lubet simpliciter negare, Christum pro omnibus esse mortuum.

X.

Neque hic satis erit, sufficientiam talem redemptionis ponere, quæ satis esse posset: sed omnino talis est, quæ sit satis, & quam Deus & Christus satis esse voluerint. Nam alioqui mandatum & promissio Euangelica convellentur.

Quomodo

XI.

Quomodo enim ex beneficio, sufficiente quidem, at mihi non destinato per veram intentionem, deducetur necessitas credendi quod illud ad me pertineat.

XII.

Quid igitur dicemus illam redemptionem? Hæc redemptio se habet in novo mundo, ut creatio in veteri. Sicut nempe creatio hominis non est imago Dei, sed est illud fundamentum, sine quo imago Dei non poterat in illo locum habere: ita etiam redemptio non est ulla pars imaginis Dei, sed est illud, in quo fundatur omnis administratio muneris Christi prophetici, regij, ipsiusque intercessionis sacerdotalis. Cavendum autem est, ne hæc similitudo latius æquo extendatur.

XIII.

Hæc ipsa redemptio, est solutio precij debiti pro nobis captivis, non ut captivitate exiremus, quocunque modo: sed ut exire possemus & deberemus; revera autem exituri essemus, si in redemptorem crederemus, eius beneficium agnosceremus, omninoque eius, ut capitis, membra fieremus.

XIV.

Atque ideo in quencunque hominem incidamus, ei hujus salutaris gratiæ (sed folis credentibus salvificæ) sumus internuncij & præcones: ex officio pietatis & charitatis.

XV.

Etsi autem hæc redemptio non sit ulla pars imaginis Dei in nobis: id tamen est, sine quo ulla imaginis Dei instauratio, neque offerri in externa vocatione, neque conferri in vocatione interna, justificatione, sanctificatione & glorificatione queat. Quare est aliquid ipsa imagine Dei certo respectu preciosius, tanquam eius causa.

XVI.

Facta est hæc redemptio per mortem Christi (sub qua intelligo, totam obedientiam exinanitionis eius, in primis sanguinis fusionem & vitæ positionem) per eam, inquam, mortem, tanquam precium satisfactorium & meritorium. quibus duabus vocibus Ecclesia propriam vim mortis Christi solet enunciare.

XVII.

Sed & ipsæ sunt circumspicte explicandæ. Satisfecit pro omni malo, & meritis est omne bonum: cum exceptione duplici, una ad res, altera ad personas respiciente,

XVIII.

Exceptio ad res est, quod Christus non satisfecit, nec satisfacere voluit pro impœnitentia permanente, multo minus pro contumacia perseverante, qua beneficium illud contemnitur, aut benefactor contumelia afficitur; qualis est blaspheme malitiosa in iis, qui peccant in Spiritum Sanctum. Heb. 10. 26.

XIX.

Hinc fit, ut super incredulis ira Dei maneat, & omnia peccata eis imputentur, originale, actualia, contra legem & Euangelium admissa.

Quibus

X X.

Quibus autem Euangelium non innotuit, illi tamen iuste damnantur, ut legis, siue non scriptæ, siue scriptæ transgressores, Rom. 2. 12. Accedit etiam hæc multorum malitia, quod de vero Deo, Ecclesia, & Euangelio non inquisiverunt, neque inquirunt, quum possint.

X X I.

Meritus est etiam Dominus omnibus hominibus gratiam; sed non eam omnibus, quæ à singulari electione pendet. Quam igitur? Eam, quæ sub conditione fidei promittitur. Omnibus enim certe hominibus promittitur remissio peccatorum & vita æterna, si credant. Hic itaque apparet, remissionem peccatorum & salutem conditionalem pertinere ad omnes, non autem promissionem dandi vires & excitandi actus, quibus conditio illa impleatur. Hæc enim homines ex se ipsis debent præstare, vigore divini mandati. Quod qui non possunt, sua culpa non possunt.

X X I I.

Exceptio ad personas est, quod, etsi Christus promiscue pro hominibus ita satisfacit, ut eorum peccata remitti possint: solorum tamen electorum, à Patre sibi datorum, peccata fecerit remittenda, ipsa eventus veritate; quæ & in mente Dei ab æterno sunt eis remissa, in mente ipsorum remittuntur; siue illis id innotescit, dum fide donati in suis conscientiis de Dei voluntate certi redduntur: & in ultimo iudicio remissa eis esse ostenduntur.

X X I I I.

Et hinc quoque meriti distinctio constat. Meritus est Christus omnibus favorem Dei, obtinendum re ipsa, si credant, & sic ex favore Dei, iustitiam atque vitam.

X X I V.

Hunc favorem suum indicat Deus Verbo Euangelij communiter. Quod tamen (quia merita Filij sui, ut non à nobis, sed ab ipso data & proposita, in sua potestate retinet) promulgandum curat, quibus vult: in primisque per illud efficax est, in quibus, quando, & quantum vult.

X X V.

Ex dictis, puto, ad omnes, quæ de hoc Articulo proponuntur, quæstiones, non admodum difficulter responderi posse. & nominatim inde liquet, meritum seu impetrationem (hæc enim sæpe pro eodem veteres & recentes usurpant, etsi impetratio aliquid minus sit & generalius merito) meritum, inquam, & applicationem, non æque late, & æque late patere, diverso respectu; & minime contradictionem esse, Christum pro omnibus mortuum esse cum intentione salvandi, & non esse ita mortuum.

X X V I.

Rationes præcipuæ, cur hanc sententiam sequar, sunt tres:

1. Ut Scripturæ possint non contorte conciliari.
2. Ut maneat Deo gloria veritatis, misericordiæ & iustitiæ in mandatis, promissionibus, & comminationibus Evangelicis: ne illis Deus secus aliquid velle vel agere iudicetur, quam verba sonant.

3. Ut

3. Ut manifestum sit, culpam interitus impiorum esse in illis ipsis, non autem in defectu remedii, per quod servari potuissent.

Itaque sequor & retinco, quæ in Explicationibus Catecheticis Ursini, pag. 256. 257. 258. leguntur, inter quæ & illa:

Christus est mortuus pro omnibus merito & sufficientia *λύτρωσις*: pro solis credentibus applicatione & efficacia. in quam eandem sententiam multa & Patrum & Scholasticorum, & recentium Ecclesiæ doctorum testimonia citari possunt, ubi opus erit. Sed in Scripturæ simplice intelligentia hic acquiesco, in qua eam ipsam rem clarissime & creberrime tradidit statuo.

De Morte Christi pro solis Electis.

I.

Pro nobis, inquit Ambrosius, specialiter mortuus est Christus.

II.

Ergo est speciale quoddam Decretum, secundum quod illud fecit.

III.

Hoc est Decretum singularis electionis, de quo ad primum Articulum egimus.

IV.

Quia autem ea est destinatio non ad communia, sed ad singularia beneficia, gratiam scilicet regenerationis seu vocationis efficacis, justificationis & glorificationis: consequens est, Christum pro solis electis hoc sine mortuum esse, ut ista bona, & quæcunque sunt ejus generis, ipsis non quovis modo obtineret, impetraret, acquireret, sed revera promeretur & efficaciter communicaret, largiretur, applicaret.

V.

Et, quia his Fides, applicandi organum, donatur, reliqua communia beneficia, quæ ex fonte communis dilectionis oriri dixi, incredulos præterfluunt, apud eos non morantia, in solos electos influunt; ut quibus solis fiunt utilia.

VI.

Qui oblationem Christi in cruce factam spernit, is perdit omne jus, quod in illa habere poterat; & propterea aggravat sibi damnationem. Qui etiam oblationem in Evangelio factam contemnit, is eadem simili exitio se privat.

VII.

Ita Christus per se in resurrectionem positus, est nonnullis in casum: & Evangelium, quod per se est odor vitæ ad vitam, incredulis fit odor mortis ad mortem, per accidens, ipsorum vitio.

ERRORES

*Quorumcunque contra secundum
Articulum.*

1. **C**HRISTVS nullo modo mortuus est pro iis, qui pereunt.
2. Cum universalitate mortis Christi non potest consistere Decretum singularis certarum personarum electionis aut reprobationis.
3. Deus destinavit Christum in Mediatorem, ante omnem affectum miserendi humani generis lapsi.
4. Meritis Christi potuit constare sua dignitas, necessitas, & utilitas, etiam si nulli individuo unquam fuisset applicata.
5. Potuit redemptio electis impetrata esse, attamen nulli applicari.
6. Omnes homines potuerunt manere increduli, etiam respectu decreti Dei: cum nullum sit Decretum ita efficaciter dandi fidem, ut quis tum possit, tum velit sincere constanterque credere.
7. Finis mortis Christi, nullo modo fuit ejus applicatio.
8. Posita mundi redemptione per Christum, tamen potuit Deus conditionem operum ad salutem consequendam præscribere.
9. Intentio Dei, Filium in mortem tradentis fuit, absolute omnibus conferre salutem.
10. Deus omnes & singulos homines ex æquo dedit Christo redimendos & servandos.
11. Precium redemptionis Christi est efficax ad reconciliandos Deo actu omnes homines.
12. Qui in impenitentia moriuntur, eis adhuc jus manet in morte Christi.
13. Christus omnium est Sacerdos, per intercessionem ad applicationem.
14. Christi mors & resurrectio plane non valent pro iisdem.
15. Proprius & integer mortis Christi finis tantum fuit, ut Deus fœdus gratiæ posset & veller facere cum hominibus.
16. Christus cum morte & satisfactione sua non est donum seu promissio Novi Fœderis.
17. Voluntas & intentio Dei omnibus applicandi merita Christi, fuit tantum conditionata & non efficax gratia fidem operandi in certis hominibus.

*Adversus Huberum & Puccium, aversamur
has confusiones.*

CHRISTVM pro omnibus & singulis, non modo quantum ad sufficientiam, sed & quantum ad efficaciam *λύτης* mortuum esse.

Illos etiam qui non salvantur à morte liberasse, regenerasse, justificasse, sanctificasse, inque sinum & gratiam Dei restituisse: & salvos fecisse, adeo ut omnium Iudeorum, Turcarum, Saracenorum, omninoque Ethnicorum liberi, & sancti nascentur atque Christianorum.

Subscriptum & subsignatum erat

*Matthias Martinius Reip. Bremens. nomine
ad Synod. National. deputatus.*

IN ARTICVLVM SECVNDVM.

Ad illustrandum Articulum secundum de Christi Morte, ejusque fructibus sive effectibus, varia moventur, tum à viris orthodoxis, tum à Sectariis & heterodoxias studiosis.

Cum primis autem agitur impresentiarum quæstio, An Deus Pater Filium suum in mortem tradendo, & Filius mortem subeundo, intenderint omnes & singulos Deo reconciliare & servare. Item, An Dn. N. Iesus Christus per mortem suam omnibus indiscriminatim reconciliationem cum Deo, peccatorum remissionem, & vitæ æternæ hæreditatem impetraverit; licet non omnibus ea efficaciter applicetur.

Et video viros præstantissimos, atque in Ecclesia Orthodoxa laudatos, diversissimo de proposito argumento loqui.

Quos (si modeste, candide, & absque Ecclesiæ perturbatione sententiam suam proponant, neque incedant tanquam hostes crucis Christi) propterea damnare, aut odiosis nominibus infectari nolum. *a.*

At ramen salva illorum existimatione, atque Ecclesiarum pace, existimo, magis convenire S. Scripturæ, & rationibus inde deductis, si sequentem in modum statuamus.

a. Philipp. 3. 15. 16. 17. 18. 19. Quotquot itaque adulti sumus, hoc sentiamus, quod si quid aliter sentitis, hoc quoque vobis Deus revelabit. Attamen in eo, ad quod usque pervenimus, eadem incedamus regula, & idem sapiamus. Estote simul mei imitatores, fratres, & eos considerate, qui ita ambulant, sicut habetis nos pro exemplari. Multi enim incedunt, quos sæpe dixi vobis, nunc autem & stens dico, hostes esse crucis Christi. quorum finis est exitium: quorum Deus est venter, & gloria ad ignominiam ipsorum. Gal 6. 12. Fratres mei, etiamsi præoccupatus fuerit homo in aliqua offerisa, vos spirituales reconcinnae hujusmodi hominem cum spiritu lenitatis: consiliarius unusquisque temetipsum, & ne tu teneris. Alij aliorum onera portate: & ita complete legem Christi. &c.

1. Cor. 6. 2. & seqq. Fundamentum aliud nemo potest statuere, præter id quod positum est, quod est Iesus Christus. Quod si quis superedificet super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, cuiusque opus manifestum fiet &c. Si cuius opus manserit quod superedificaverit, mercedem accipiet: si cuius opus exustum fuerit, damnum faciet: ipse vero servabitur: ita tamen ut per ignem &c.

Theses quas amplector.

I.

Passionis, mortis, atque meriti Christi est ea dignitas & virtus, ut per se & natura sua abunde sufficiat ad expianda & tollenda omnia omnium hominum peccata, & ad impetrandam ac conferendam omnibus omnino & singulis reconciliationem cum Deo, gratiam, iustitiam, & vitam æternam. *a.*

Ideoque non tantum certis quibusdam aut solis salvandis. sed indifferenter, electis & reprobis, per Euangelij præconium, medicina peccati & mortis, Dominus noster Iesus Christus proponitur & offertur, & ad ejus participationem sive fruitionem, atque æternam salutem per eam impetrandam, omnes promiscue invitantur: omnes & singuli in Christum credere, eique vivere; & ad agnitionem veritatis venire. sinuere atque serio jubentur; *b* &, qui non credunt in nomen Filij Dei, iuste condemnantur. *c.*

a. Nam est sanguis & meritum filij Dei De sufficiens. 1. Ioh. 1. 7. unigeniti à Patre. Ioh. 1. 14. entia mortis quique est Deus 1. Tim. 3. 16, Deus verus Christi.

1. Ioh. 5. 20. & benedictus in secula. Rom. 9. 5. Item, lux illa vera illuminans omnem hominem Ioh. 1. 9.

Huius autem merito quid quæso deesse potest? Quæcumque habet Pater, ejus sunt. Ioh. 16. 13. Efficaciam habet, quia ipse potest sibi subicere omnia. Philip. 3. 21. sustinet omnia verbo suo potente. Heb. 1. 3. probavit doctrina & factis miraculosis, se potestatem habere remittendi peccata in terra, & quidvis præstandi. Matth. 9. 6.

b. Ma. 28. 19. Euntes docete omnes gentes &c. docentes eos servare omnia, quæ præcepi vobis. 1. Tim. 2. 4. Qui [Deus] omnes homines vult salvari, & ad agnitionem veritatis venire.

c. Marc. 16. 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, servabitur; qui vero non crediderit condemnabitur.

Et eoque sensu Christus recte dicitur pro omnibus sufficienter mortuus, ut omnes, quotquot in eum credunt, ejusque opem expetunt, reconciliationem, peccatorum remissionem, & vitæ æternæ hæreditatem, consequi possint & debeant, *d.* neque ullius mortalis peccata sint tam grandia, ad quorum expiationem Christi sacrificium non sufficiat; *e.* nullus etiam ex genere humano ab eo ita aut pariter alienus sit, atque Satanas & angeli mali: *f.*

Atque hæc est voluntas & intentio Dei ab æterno, ut mors Christi ita pro omnibus sufficiens sit, *g.* adeo ut nullam aliam Deus, pro hominum peccatis hostiam aut satisfactionem requirat, sed illam solam, ad omne malum (excepta impoenitentia permanente, & peccato in Spiritum S.) expiandum; *h.* & contra, ad omne bonum salutare promerendum, sufficientissimam habeat & probet: nulloque alio merito hominibus opus sit;

Nullus proinde ex reprobis, propter defectum Mortis Christi, aut quod sufficiens in eo contra interitum medicina non fuerit: sed propter propriam suam ipsius culpam quisque damnetur ac percat. *i.*

Ioh. 3. 36. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam; qui vero non assentitur Filio, non videbit vitam sed ira Dei manet super eum.*

Ioh. 3. 18. *Qui non credit, jam condemnatus est: quia non credidit in nomen unigeniti Filij Dei.*

d. Matth. 2. 28. *Venite ad me, omnes, qui fatigati estis, & ego faciam, ut requiescatis.* Ioh. 3. 17. *Non misit Deus Filium suum in mundum, ut damnet mundum, sed ut servetur mundus per eum.*

e. Esai. 1. 18. *Si fuerint peccata vestra tanquam dibapha, tanquam nix exalbescent &c. vide plura infra ad Thesin 3.*

f. Hebr. 2. 16. *Non utique angelos assumpsit, sed semen Abrahami assumpsit.*

g. In eo Pater acquiescit, Matth. 3. 17. Et 17. 5.

h. Matth. 12. 31. *Quodvis peccatum & blasphemia remittetur hominibus: blasphemia vero in Spiritum non remittetur hominibus.* vers. 32. *Et quisquis locutus fuerit adversus Filium hominis, remittetur ei: quisquis autem fuerit locutus adversus Spiritum S. non remittetur ei, neque in hoc seculo neque in futuro.* Marc. 3. 29. *Sed quicumque blasphemaverit in Spiritum S. non habet remissionem in æternum, sed tenetur æterno judicio.* Heb. 10. 26. 27. *Nam si ultro peccaverimus post acceptam cognitionem veritatis, non adhuc pro peccatis reliqua est hostia: Sed horrenda quædam expectatio judicij, & ignis fervor, qui devoraturus est adversarios.*

i. Ioh. 3. 19. *Hæc est autem condemnatio, quod lux venit in mundum, sed dilexerunt homines potius tenebras quam lucem: quia sunt eorum opera mala.*

Theses quas affirmo.

II.

At licet multis reprobis *a.* ex Christi merito, illud Evangelij præconium, si-
ficæ gratiæ. ve vocatio externa, & similia quadam dona sint communia; tamen nec voluit, nec debuit Dominus, indiscriminatim omnes & singulos homines (etiam eos videlicet, qui nunquam in eum credunt, aut credituri sunt, sed secundum iustissimum divinæ Reprobationis decretum, sub peccatis & ira Dei relinquuntur, ac propter ipsa peccata sua pereunt *b.*) per

Antitheses quas nego.

II.

Præterea, sicuti reprobis ex Christi merito, illud Evangelij præconium, & similia dona sunt communia, ita & voluit & debuit Christus indiscriminatim omnes & singulos homines (etiam eos videlicet qui nunquam in eum credunt, aut credituri sunt, sed ex iustissimo Dei reprobationis decreto, sub peccato & ira Dei relinquuntur, atque propter peccata sua pereunt) per mortem suam, actu ipso & re ipsa, in novum gratiæ sal-
mortem

per mortem suam reipsa in novum gratiæ salvificæ fœdus & statum restituere; eisque reconciliationem cum Deo, omniumque peccatorum remissionem, & vitæ æternæ hæreditatem acquirere seu impetrare. Neque etiam ea prædictum in modum omnibus indiscriminatum impetravit. c.

vificæ fœdus & statum restituere; eisque reconciliationem cum Deo, omniumque peccatorum remissionem, & vitæ æternæ hæreditatem acquirere seu impetrare. Ea etiam prædictum in modum omnibus indiscriminatum impetravit.

In Thesi secundam.

a. Matth. 20. 16. *Multi sunt vocati.*

b. Nam Christus nunquam novit impios istos. Matth. 7. 23. Neque pro eis oravit. Ioh. 17. 9. Præterea improbi isti sunt vasa iræ compacta ad interitum. Rom. 9. 22. eorumque non vult Deus misereri. Ibid. vers. 18. Proinde conferuntur canibus. Psal. 22. 13. 17. Esai. 56. 10. In Tremell. c. 57. 3. Item porcis. Matth. 7. 6. & aperte prohibet Dominus eis Sanctum dari, aut coram eis margaritas projici. Ibid. Quid vero Sanctius; quæ margarita præstantior sanctissimo & pretiosissimo Christi merito?

Porro sunt filij Belial, & tenebræ, cum quibus nulla communio est Christo. 2. Cor. 6. 14. 15. Zizania, & filij illius mali, sive Satanæ, Matth. 13. 38. Ioh. 8. 44. projiciendi in fornacem ignis. Ibid. vers. 42. Et procul est ab eis salus, quia statuta Dei non quarunt. Psal. 119. 35. Abominationi sunt Domino. Prov. 15. 26. & procul abest Dominus ab eis. vers. 29. atque ira Dei manet super eos. Ioh. 3. 36. Quod si manet super eos Dei ira, equidem non sunt in statum gratiæ restituti. Vnde etiam multos Deus neque Euangelij præconio dignatur. Psal. 147. 19. 20. *Indicat verba sua Iacobo, statuta sua & jura sua Israel. Non fecit ita ulli genti, ideoque intra ista non noverunt.* Act. 14. 16. *Qui præteritis ætatibus servit omnes gentes suis ipsarum vijs incedere.*

c. Matth. 20. 16. *Multi sunt vocati, pauci vero electi.*

Thesis III.

Antithesis III.

Sed tantum pro ovibus suis electis, sive fidelibus omnibus & singulis, eorumque loco & bono, animam posuit, sive mortuus est Christus; eo sensu, ut eorum sit salvificus Sacerdos, propitiator & victima, eos solos Patri suo actu ipso reconciliarit, eisque remissionem peccatorum, justitiam & vitæ æternæ hæreditatem impetravit: a. non secus ac si ipsi per eum Dei justitiæ satisfecissent, eique debita sua solvissent. b. Peccatorum autem omnium remissionem Christus fidelibus impetravit, ita ut non tantum satisfecerit pro illis quæ committunt, tanquam in communi peccati & lapsus sorte considerati, aut quæ omnibus sunt communia, sed etiam pro illis quæ sunt singularia, quæque committunt, posteaquam sunt ad participationem divinæ gratiæ vocati, & per fidem Christo insiti, quæcunque denum illa sint. c.

Non autem tantum pro ovibus suis, sive fidelibus omnibus & singulis, eorumque loco & bono animam posuit sive mortuus est Christus, eo sensu, ut eorum sit sacerdos & propitiator ac victima, eos solos Patri suo actu ipso reconciliarit, eisque remissionem peccatorum, justitiam & vitæ æternæ hæreditatem impetravit: neque ita ac si ipsi per eum justitiæ Dei satisfecissent, eique debita sua solvissent.

Neque etiam pro fidelibus aut infidelibus passus est aliter, quam quatenus in communi lapsus & peccati sorte considerantur.

In Thesin Tertiam.

- a. Nam pro his solis Christus oravit. Ioh. 17. 9. Idcirco etiam diserte refertur meritorium Christi ad electos & fideles & Christo auscultantes. Matth. 1. 21. Actor. 20. 28. *Attendite igitur animum ad vos ipsos & totum gregem, in quo vos Spiritus ille sanctus constituit Episcopos, ad pascendam Ecclesiam Dei, quam suo illo proprio sanguine acquisivit.* Rom. 10. 4. *Nam finis legis est Christus, ad justitiam cuius credenti.* Heb. 5. 9. *Et consummatus factus est autor salutis eterne omnibus ei auscultantibus.* Ephes. 5. 25. *Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum exposuit pro ea.* Hinc porro dicitur Dominus animam suam dedisse pro multis. Esai. 53. 11. *justificabit justus servus meus multos; quorum iniquitates ipse bajulaverit.* Matth. 20. 28. *Sicut Filius hominis non venit ut sibi ministretur, sed ut ministret, detque animam suam in redemptionis precium pro multis.* Et 26. 28. *Hoc est enim sanguis meus Novi Fœderis, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.* Item nominatim pro ovibus suis. Ioh. 10. 15. *Prout novit me Pater, ita & ego novi Patrem, & animam meam depono pro ovibus.* Hi & non alij accipiunt remissionem peccatorum per Christi nomen. Actor. 10. 43. *Huic etiam omnes Prophetae testimonium dant remissionem peccatorum accepturum per nomen ejus quemvis, qui crediderit in eum.* Hinc prærogativa & solida solatia fidelium ac piorum propria: hinc sunt beati, quia eis remissæ iniquitates. Psalm. 32. 2. Rom. 4. 6. Hinc certa spes salutis & gloriatio Rom. 5. 10. 11. *adversus omnes insultus Satanæ & impiorum.* Rom. 8. 34.
- b. Nam in eum conjectæ sunt iniquitates nostræ, item pœna Esai. 53. 4. 5. 6. & pro nobis ejus sanguis effusus Luc. 22. 20. & Christus mortuus, Rom. 5. 8
- c. Psalm. 103. 3 *Qui condonat omnes iniquitates tuas, qui medetur omnibus morbis tuis.* Tit. 2. 14. *Qui dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos, ab omni iniquitate.* 1. Ioh. 1. 7. *Sanguis Iesu Christi Filij eius purificat nos ab omni peccato.* Inde etiam nunc est advocatus noster. 1 Ioh. 2. 1.

*Thesis IV.**Antithes. IV.*

Atque hæc etiam fuit & Patris & Filij voluntas, aut intentio, ut tantum illos, qui essent per veram fidem Christo inferendi, a. non autem, ut indiscriminatim omnes homines in statum gratiæ salvificæ restitueret, eisque reconciliationem cum Deo, & peccatorum remissionem impetraret ac salutem conferret.

Atque hæc etiam fuit & Patris & Filij voluntas, aut intentio; ut non tantum illos, qui essent per fidem Christo inferendi, sed etiam indiscriminatim omnes homines in statum gratiæ salvificæ restitueret, eisque reconciliationem cum Deo, & peccatorum remissionem impetraret, ac salutem conferret.

In Thesin Quartam.

- a. Ioh. 3. 26. *Ita Deus dilexit mundum, ut Filium illum suum unigenitum dederit, ut quisquis credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Rom. 3. 25. *Quem præstituit Deus, ut esset placamentum per fidem in sanguine ipsius ad demonstrationem justitiæ suæ.*

Thesis V.

Quoscunque Christus per mortem suam ita Patri reconciliavit, eisdem omnibus ac solis impetratam illam cum Deo reconciliationem, omniumque peccatorum suorum remissionem, vere, certo, & absoluta voluntate applicat & conservat; *a* non autem tantum conditionata aliqua voluntate, quæ ab hominis arbitrio dependeat, prædicta bona hominibus applicare desiderat:

Antithesis V.

Non autem eisdem omnibus ac solis, quos Christus per mortem suam ita Patri reconciliavit, impetratam illam cum Deo reconciliationem, omniumque peccatorum suorum remissionem vere, certo, & absoluta voluntate applicat & conservat: sed tantum conditionata aliqua voluntate, quæ ab hominis arbitrio dependeat, prædicta bona hominibus applicare desiderat.

De applicatione impetratæ reconciliationis.

In Thesis Quintam.

- a.* Actor. 5. 31. *Hunc Deus dextra sua sursum sublatum constituit principem ac servatorem, ut det respicientiam Israeli & remissionem peccatorum.*

Heb. 10. 14. *Unica enim oblatione consummavit in perpetuum eos, qui sanctificantur.* Rom. 8. 32. *Is quidem, qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibustradidit cum, quomodo non etiam cum conobis omnia gratificabitur?*

Thesis VI.

In eisdem omnibus & singulis, quos per Mortem suam Patri reconciliavit, operatur virtute & gratia sui Spiritus, ita ut veram illam cum Deo pacem habeant, impetratam reconciliationem animo hilari ac grato agnoscant, vera fide amplectantur, inque ea ad finem usque vitæ proficiant, donec tandem per eandem Christi mortem ac resurrectionem, consequantur salutem & vitam æternam. *a.*

Atque ita eque late patent reconciliationis & remissionis peccatorum per Christum imperatio, eorumque beneficiorum applicatio.

Antithesis VI.

Neque in eisdem omnibus ac singulis, quos per mortem suam Patri reconciliavit, operatur virtute & gratia sui Spiritus, ita ut veram illam cum Deo pacem habeant, impetratam reconciliationem animo hilari ac grato agnoscant, vera fide amplectantur, inque ea ad finem usque vitæ proficiant, donec tandem per eandem Christi mortem ac resurrectionem consequantur salutem & vitam æternam.

Atque ita non aequè late patent reconciliationis & remissionis peccatorum per Christum imperatio, eorumque beneficiorum applicatio.

In Thesis Sextam.

- a.* Jerem. 31. 33. 34. *Nam hoc illud est Fœdus, quod pangam cum domo Israelis post dies hos, dictum Domini, indam legem meam menti eorum, & cordi eorum inscribam eam, & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus. Non autem solum docebunt amplius quisque amicum suum & quisque fratrem suum dicendo, cognoscite Dominum. Nam quotquot erunt, cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum eorum, dictum Domini, me condonare iniquitatem ipsorum, & peccati ipsorum non recordari amplius.* Rom. 6. 7. 10. 11. *Illud scientes, veterem illum nostrum hominem cum*

eam eo crucifixum esse, ut aboleatur corpus peccati, ne nos amplius serviamus peccato. Etenim qui mortuus est, liberatus est à peccato. Nam quod mortuus est, peccato mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. ita etiam vos colligite, vos tum mortuos esse peccato, tum vero vivere Deo per Christum Iesum Dominum nostrum. Rom. 5. 10. 11. Nam si quum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem Filij ejus, multo magis reconciliati servabimur per vitam ipsius; Neque id solum, verum etiam gloriamur de Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem recepimus. Heb. 2. 15. Et liberos redderet, quotquot metu mortis per omnem vitam damnates erant servitutis.

Thesis VII.

Pro quibus enim quorumque loco Dominus est mortuus ad expianda ipsorum peccata, ad eos omnes etiam fructus resurrectionis & intercessionis extenditur, sive ad eorumdem omnium resurrexit iustitiam, pro eisdem intercedit apud Patrem suum, ad salutem eis efficaciter conferendam.

Neque hæc divelli posse, multo minus divelli arbitror; sed individuo nexu ea ita esse conjuncta, ut quibuscunque impetravit reconciliationem cum Deo, & peccatorum remissionem, eisdem etiam eam applicet, & salutem æternam infallibiliter ac gratiose conferat, & conservet æternum. *a.*

Antithesis VII.

Pro quibus quorumque loco enim Dominus est mortuus ad expianda ipsorum peccata, non ad eos omnes etiam fructus resurrectionis & intercessionis extenditur, neque ad eorumdem omnium resurrexit iustitiam, neque pro eisdem intercedit apud Patrem suum, ad salutem eis efficaciter conferendam.

Sed hæc divelli posse, atque etiam sæpe divelli arbitramur, non autem individuo nexu ea ita esse conjuncta, ut quibuscunque impetravit reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum, eisdem etiam eam applicet, & salutem æternam infallibiliter ac gratiose conferat, & conservet æternum.

In Thesis septimam.

- a.* Rom. 4. 25. *Traditum morti propter offensas nostras, & suscitatum ad nostri justificationem.* Et Cap. 6. 4. 5. *Consepulti sumus igitur ei per baptismum in mortem: ut sicut suscitatus est Christus ex mortuis in gloriam Patris; ita & nos nova vita ambulemus. Nam si cum eo plantati coaluimus assimilatione mortis ejus, nimirum etiam resurrectionis assimilatione cum eo coalescimus.* Et 8. 34. *Quis est, qui condemnet? Christus est, qui mortuus est, imo vero, qui etiam suscitatus est: qui etiam est ad dexteram Dei: qui etiam interpellat pro nobis.*

Thesis VIII.

Ita demum vere & abunde constat impetrationi per Christum præstita sua dignitas, necessitas atque utilitas; ita filijs Dei sive pijs omnibus firma ac solida in vita & morte consolatio: *a.* non autem, si impetrata redemptio nemini actu ipso applicaretur, & nemo per eam fervaretur.

Antithesis VIII.

Et nihilominus vere & abunde constat impetrationi per Christum præstitæ, sua dignitas, necessitas atque utilitas, etiamsi impetrata redemptio nulli individuo unquam actu ipso applicata fuisset: potuissetque omnibus impetrata esse, & tamen nullis propter intervenientem omnium incredulitatem applicari.

In Thesin Octavam.

- a. Rom. 8. 33. 34. 38. 39. *Quis intentabit crimina adversus electos Dei? Deus is est, qui justificat. Quis est qui condemnet? Christus is est, qui mortuus est, imo vero, qui etiam resuscitatus est: qui etiam est ad dexteram Dei: qui etiam interpellat pro nobis. Nam mihi persuasum est, neque mortem, neque vitam, neque angelos neque principatus, neque potestates, neque presentia, neque futura, neque sublimitatem neque profunditatem, neque ullam rem aliam conditam, posse nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.*

*Thesis IX.**Antithesis IX.*

Ita etiam assequitur Christus finem suum à Deo proprie intentum, quando non tantum effecit, ut possit hominibus applicari meritum suum, quibus videlicet vel qualibus Deus velit; sive ut Deus salva iustitia sua peccatorem salvare possit, & peccator non obstante peccato, salvari; utque novum gratiæ fœdus cum peccatoribus & damnationi obnoxijis hominibus inire & sancire posset, & vellet; eoque facto universum genus humanum in reconciliationis gratiam assumeret; sed tum demum quando præterea virtute sui Spiritus; redemptis actu ipso confert illam salvificam Dei gratiam, iustitiam & vitam æternam, cæteraque omnia, quæ eis morte sua peperit atque impetravit. a.

Ita etiam assequitur Christus finem suum à Deo proprie intentum, quando hoc tantum effecit, ut possit hominibus applicari meritum suum, quibus videlicet, vel qualibus, Deus velit; sive ut Deus salva iustitia sua peccatorem salvare possit, & peccator non obstante peccato salvari, utque novum gratiæ fœdus cum peccatoribus & damnationi obnoxijis hominibus inire & sancire posset, & vellet; eoque facto uniuersum genus humanum in reconciliationis gratiam assumeret; non autem tum demum, quando præterea, virtute sui Spiritus, redemptis actu ipso confert illam salvificam Dei gratiam, iustitiam & vitam æternam, cæteraque omnia, quæ eis morte sua peperit atque impetravit.

In Thesin nonam.

- a. Ioel 2. 27. 28. 29. *Sed agnoscetis in medio Israelis me esse, meque esse Dominum Deum vestrum, & nullum esse amplius: neque erubescet populus meus in seculum. Eritque postea, ut effundam Spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt Filij vestri & filia vestra: Seniores vestri somnia somniant, juvenes vestri visiones videbunt. Quia etiam super servos & super ancillas, diebus illis effundam Spiritum meum. Ioh. 10. 28. Et ego vitam æternam do eis, nec peribunt in æternum, nec rapiet eas quisquam è manu mea.*

Et 14. 3. *Proficiscor paraturus vobis locum: & quum profectus fuero, & paravero vobis locum, rursum veniam, & assumam vos ad me ipsam: ut, ubi ero ego, & vos sitis. Et 17. 24. Pater, quos dedisti mihi, velim ut ubi sum ego, & illi sint tecum: ut spectent gloriam illam meam, quam dedisti mihi.*

*Thesis X.**Antithesis X.*

Ita destinavit Deus Christum in mediatorum cum peculiari intentione ac voluntate, certos quosdam ex genere humano redimendi, eosque æternum salvandi. a.

Ita neque destinavit Deus Christum in Mediatorem, cum peculiari intentione ac voluntate, certos quosdam ex genere humano redimendi, eosque æternum salvandi.

1^a Thesin decimam.

- a. Ioh. 10. 19. *Pater ille meus, qui mihi dedit eas, major omnibus est: neque quisquam potest eas eripere è manu Patris mei.*

*Thesis II.**Antithesis II.*

Simulque constituit ad fruitionem dictorum bonorum hanc conditionem & viam unicam, ut virtute Sp. Sancti per veram fidem Christo inseramur, ejusque beneficia amplectamur; a Neque decet pios de vlla alia præter eam, quæ sola in S. Literis nobis est revelata, laborare; & inquirere, an non alia conditione & modo, quam per Fidei medium potuisset meritum Filij sui nobis applicare, arque æque operum quam fidei conditionem ad salutem præscribere?

Constituit quidem ad fruitionem dictorum bonorum hanc conditionem & viam, ut virtute Sp. Sancti per veram fidem Christo inseramur, ejusque beneficia amplectamur; at ramen non erit indecens pijs, si insuper statuamus, quod potuisset, si voluisset, alio modo, quam per fidem, meritum Filij sui nobis applicare; sive æque operum atque fidei conditionem ad salutem præscribere.

in Thesin undecimam.

- a. Ioh. 3. 36. *Qui credit in filium, habet vitam æternam, qui vero non assentitur Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.*

Et cap. 5. 24. *Amen amen dico vobis, qui sermonem meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in condemnationem non venit: sed transivit à morte in vitam.* Act. 10. 43. *Huic etiam omnes Prophetæ testimonium dant, remissionem peccatorum accepturum per nomen ejus quemvis, qui crediderit in eum.*

Deutr. 29. 29. *Quæ occulta sunt, penes Dominum Deum nostrum sunt: at quæ revelata, nobis & filijs nostris usque in seculum revelata sunt, ut faciamus omnia verba huius legis.*

Henricus Iselburg. Th. D. & in Ecclesia ac Schola Brem. Iesu Christi servus.

De Secundi Articuli

REMONSTRANTIVM.

QVI EST

De Vniversalitate meriti mortis Christi
Controversa quæstione,

*An Iesus Christus mortuus sit pro singulis hominibus, ita ut per mortem crucis reconciliationem
& peccatorum remissionem omnibus hominibus impetrarit.*

I V D I C I V M.

I.

Mortis Christi ea est dignitas, pretium, potentia, valor ac sufficientia, ut ad omnium ac singulorum hominum reconciliationem cum Deo & peccatorum remissionem promerendam, acquirendam ac impetrandam ei prorsus nihil desit.

II.

Non solum Dei Patris Filium in mortem tradentis, verum etiam Filij mortem obuentis consilium, scopus & intentio est omnibus ac singulis hominibus peccatoribus præciosissima ista morte & passione acquirere, impetrare, ac promereri, ut, si resipiscant, quando doctrinæ capaces sunt, & in Christum credant, cum Deo reconciliari & remissionem peccatorum accipere possint.

III.

Christus ex suo & Patris sui consilio passus & mortuus, morte & passione sua omnibus ac singulis hominibus peccatoribus sufficientissime promeruit, ut, si modo resipiscant, & credant, possint Deo reconciliari, seu in gratiam & sinum ejus restitui.

IV.

Christus de consilio & voluntate sua pariter ac Patris sui, morte & passione sua omnes ac singulos credentes, eosque solos actu Deo reconciliavit, & in sinum ejus restituit: impenitentibus vero, in incredulitate ad finem pertinaciter commanentibus, aut precium mortis Christi contemnitim habentibus, & in Sp. Sanctum peccantibus, neque actualem reconciliationem cum Deo, neque remissionem peccatorum & vitam æternam acquisiuit & impetrauit.

V.

Hanc ego doctrinam, tanquam verissimam, Scripturis, naturæ rei, Ecclesiæ, nominatim quoque Bremensis confessioni, Patrum & Theologorum qua veterum, qua recentium potiori & communiori sententiæ consentaneam, in Ecclesia Dei necessario, pure & sancte retinendam ac defendendam esse censeo, tum ad Dei gloriam, quæ sic illustratur, ut nullius in vocando veracitas, in jubendo æquitas, in comminando justitia, omnibus Scripturam serio meditantibus pateat: tum ad vocatorum in vera fide ac pietate edificationem, profectum & consolationem; tum denique ad diversarum hæresium, doctrinam hanc, Scopulorum ad instar circumfistentium, salutarem declinationem & refutationem.

Quapropter Scripturis & experientiæ contraria dogmata sunt, & ab Ecclesia Dei averruncanda,

x Christum

1. Christum pro omnibus & singulis hominibus non modo quantum ad sufficientiam, sed & quantum ad efficaciam *λύτρωσ* mortuum esse, illos etiam, qui non salvantur, à morte liberasse, regenerasse, iustificasse, sanctificasse, inque sinum & gratiam Dei restituisse & salvos fecisse: adeo ut omnium Turcarum, Saracenorum, Centaurorum & Canibalum liberi eque sancti nascantur, atque Christianorum.

2. Deum destinavisse Christum in Mediatorem ante omnem affectum, voluntatem & intentionem miserendi humani generis lapsi.

3. Merito Christi potuisse constare suam dignitatem, necessitatem & utilitatem, etiam si nulli individuo unquam fuisset applicatum.

4. Omnes homines potuisse manere incredulos, etiam respectu decreti Dei: quum nullum sit decretum ita efficaciter dandi fidem, ut quis possit & velit sincere ac constanter credere.

5. Finem mortis Christi nullo modo fuisse ejus applicationem.

6. Posita mundi redemptione per Christum, nihilominus tamen potuisse Deum conditionem operum ad salutem consequendam præscribere.

7. Intentionem Dei Filium in mortem tradentis fuisse, absolute omnibus conferre salutem.

8. Precium redemptionis Christi esse efficax ac reconciliandos Deo actu omnes homines.

9. Deum omnes & singulos homines ex æquo dedisse Christo redimendos & servandos.

10. Qui in impietate commoriuntur, ijs adhuc esse ius in morte Christi.

11. Proprium & integrum mortis Christi finem tantum fuisse, ut Deo possibilitatem & velleitatem fœderis gratuiti cum hominibus inveniendi afferret.

12. Christum cum morte & satisfactione sua non esse donum seu promissum Novi fœderis,

13. Voluntatem & intentionem Dei omnibus & singulis Christi merita applicandi fuisse, tantum conditionatam, seu desiderium, ex quo scilicet omnibus ea applicare vellet, si Novi Fœderis conditiones præscriptas præstarent; non autem efficacem gratiam operandi fidem in certis hominibus &c.

Ita & non aliter de hac quæstione apud animum meum sentio & iudico: sententiam & iudicium hoc meum ubi & quodcumque usus fuerit; Deo bene juvante, demonstraturus; id quod hac manu testor;

*Ludovicus Crocius. S. Theol. D. Reip. Bremensis ad
Synodum Nationalem delegatus.*

BREVE EXAMEN

Quæstionum controversarum circa secundum Articulum
inter Remonstrantes & Orthodoxos.

DE

Gratiæ & meriti Christi Universalitate.

Embdensium Ministrorum.

Quæritur

1. **A**N Christus pro solis electis, iisque qui servantur mortuus sit: an verò etiam pro aliis hominibus? Hoc postremum affirmant Remonstr. Coll. Hag. pag. 139. & pag. 184 Brandij.

An Christus mortuus sit pro omnibus omnino hominibus? Affirmant Remonst. Coll. Hag. p. 141. & 171. in fine Brandij. Ad Walachr. p. 51. l. 2. & 13. ubi dicunt, Christum pro omnibus individuïs tam pereuntium, quam servandorum mortem obiisse. Et Remonst. Geldri pag. 47. Dicimus simpliciter, Christum absque discrimine mortuum esse pro his & illis hominibus, consideratis ut lapsis & peccato obnoxijis, ab initio mundi ad finem usque. Idem Geldri pag. 59. actuum Synodal. dicunt, Christum pro omnibus & singulis ab initio mundi ad finem, sive pœnitentibus siue impœnitentibus impetrasse remissionem peccatorum & reconciliationem cum Deo.

Hicce opponimus hanc Thesin.

Christus pro solis ovibus suis, hoc est, electis, nequaquam autem pro hædis animam suam posuit Ioh. 10. 15. Quæ Thesin cum in Collatione Hag. a venerandis Fratribus pluribus probata sit, à probatione longiore nunc superfedemus. Sequitur,

Quæstio. 112.

An Ordinatio Passionis & mortis Christi ordine antecesserit Electionem ad salutem &c. Affirmant Remonst. Coll. Hag. pag. 201. Brandij. Ad Walachr. p. 49. lin. 33. 34. Armin. in articul. pend. pag. 20.

Antithesis nostra.

Ordinatio Mediatoris, ejusque passionis & mortis, ordine posterior est Electione ad salutem, & est medium exequendæ Electionis. Sic enim Elai. 53. 10. postquam de passione & morte Christi multis actum esset, dicitur, *voluntas, vel decretum, & beneplacitum Domini per manum ejus prosperabitur*. Sed hoc cum in considerationibus nostris ad 1. Articulum polixe probatum sit, non adjicimus nunc plura.

An Christus mortuus sit pro omnibus ex intentione, consilio & decreto Patris. Affirmant Remonst. Coll. Hag. pag. 143. & 175. lin. 28. Remonst. Geldri pag. 15. & 60.

Quæstio. 113.

Antithesis nostra.

Christus ex intentione, consilio & decreto Patris pro solis electis mortuus est, Ratio, quoniam,

1. Quod Deus intendit, & ex decreto & consilio suo fieri vult bonum, illud etiã efficit. Sed omnes homines per mortem Christi saluos non efficit. Ergo non intendit hoc, neque fieri vult.

2. Si Deus aliquid intendit & decrevit, quod tamen non fit, non consequitur consiliorum suorum finem; & fiunt multa præter propositum ejus. At Deus, secundum Remonstrantes, intendit, decrevit & vult, ut per mortem Christi omnes salventur, quod tamen non fit. Ergo non consequitur consiliorum suorum finem, & fiunt multa præter propositum ejus: Quod dictum absurdum, imo blasphemum est. Ergo & illud.

3. Si Christus ex consilio, intentione & decreto Patris pro omnibus mortuus est, sequitur non esse quorundam Electionem, neque quorundam Reprobationem. Sed probavimus supra esse electionem & reprobationem. Ergo Christus ex consilio, intentione & decreto Patris non est mortuus pro omnibus.

4. Si Christus ex intentione & consilio Patris, pro omnibus mortuus est, Deus se habet æque & eodem modo erga omnes. Item, Gratia salutifera esset vniversalis.

Sed Deus non habet se eodem modo erga omnes, neque gratia ejus est vniversalis,

Si enim hoc,

Vbi 1. Electio gratuita?

Vbi 2. Vocatio gratuita quorundam, ut Israelitarum Deut. 4. 7. psalm. 76. & 147. Non fecit ita ulli genti.

Vbi 3. fœdus cum Abrahamo initum, non cum alijs?

Vbi 4. vocationis gentium mysterium, cuius toties apud Prophetas fit mentio?

Vbi 5. singularis ille favor, amor, gratia, qua suos electos prosequitur Dominus?

Plura videantur in Collat. Hag. & alibi.

An Christus non applicet omnibus, quibus impetrauit remissionem peccatorum & reconciliationem cum Deo. vel, an non sit omnium intercessor, quorum est reconciliator, & pro quibus mortuus est.

Quæstio. 114.

Negant expresse Remonst. Coll. Hag. pag. 172. lin. 6. & seqq. Item pag. 181.

Remonst. Geldri pag. 48. & 60. Advers. Walachr. pag. 52. lin. 32. 33.

Antithesis nostra, eaque Orthodoxa.

Christus pro quibus est mortuus, pro illis etiam est resuscitatus, pro illis sedet ad dextram Dei, pro illis etiam interpellat, eisque beneficia parta applicat. Rom. 8. 34.

Probamus.

1. Ex

1. Ex Rom. 8. 32, *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit cum; quomodo non ille gratificaretur nobis omnia cum eo?* Quomodo itaque ille non intercederet pro illis suaeque beneficia illis applicaret, pro quibus mortuus est?

2. Christus est summus noster Sacerdos, qui non solum Sacrificium pro nobis obtulit, sed etiam pro nobis orat Ioh. 17. *Oro pro omnibus, qui credituri sunt per sermonem eorum in me.* Ipse autem semper exauditur. Quae itaque haec hominum dementia est, quis furor, velle partes sacerdotij Christi separare?

3. Christus est Servator merito & efficacia, Matth. 3. Baptizat Sp. Sancto & igni. Luc. 14. facit ut corda nostra ardeant.

4. Si merito tantum servat, non efficacia, tum non est perfectus servator. Sed est perfectus Servator, qui potest nos servare *παντλης* Hebr. 7. Blasphema itaque nobis vox est, dicere, Christum esse tantum merito salvatorem, non efficacia, vel Christum impetrasse tantum remissionem peccatorum, non beneficij parti applicationem. Christus enim sanguinis sui pretiosi effusione utramque nobis meruit, & remissionem peccatorum, & Spiritum Regenerationis, qui per fidem beneficia sanguine Christi parva nobis applicat. Venit enim ut destrueret in electis omnia opera Diaboli.

5. Adde, ubi remissio peccatorum est, ibi salutem, & vitam esse, ut loquitur Lutherus. Et Psalm 32. *Beati quorum remisse iniquitates sunt.* Vbi ergo est impetratio remissionis peccatorum, ibi etiam est beneficij parti applicatio. Alioquin quomodo possunt beati dici? Donum procul ostentatum & non reipsum communicatum, neminem beare potest.

Summatim ut dicamus, pugnat haec doctrina de Vniversalitate redemptionis & impetratione remissionis peccatorum pro omnibus hominibus.

1. Cum Dei omnipotentia. Impetrari enim voluit beneficium, quod propter hominum malitiam non potest applicare.

2. Cum eius sapientia. Intendit enim aliquid, quod non assequitur. De conditionata Remonstrantium intentione postea.

3. Cum eius iustitia. Accepit enim à Filio plenam satisfactionem, & tamen non recipit omnes in gratiam.

4. Cum summo ejus amore. Sic enim dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum daret. Quis autem obsecro Filij esset amor, aut quis ejus usus, si non simul fidem daret in Filium suum?

5. Cum summo Filij amore; qui sic, cum inimici adhuc essemus, nos dilexit, ut pro nobis mortuus sit Rom. 5. Et ille beneficium tanto sudore, tam pretioso sanguine partum, reipsum non applicuit illis, quibus id meruit?

Tanta nihilominus horum hominum audacia est, ut in resp. ad Walachr. p. 52 dicere audent, Christum mortuum esse adaequate pro omnibus hominibus, resurrexisse autem & intercedere cum salvandi intentione adaequate pro fidelibus tantum. Quod postremum si verum est, sequitur, Christum non esse pro omnibus hominibus adaequate cum salvandi intentione mortuum. Quid itaque movit Christum, ut adaequate pro omnibus moreretur; si non cum intentione omnes salvandi mortuus est? Possuntne haec duo simul subsistere, Mori adaequate pro omnibus & Mori sine intentione salvandi omnes? Ergo Christus frustra pro maxima hominum parte mortuus est: frustra pro maxima hominum parte remissionem peccatorum & reconciliationem cum Deo impetravit, frustra pretiosum suum sanguinem, maximam hominum partem quod attrinet, effudit; maxima enim hominum pars non fit summi illius beneficii, remissionis peccatorum particeps. Sed miramini tenebriones istos, qui vesperilionum instar, nocturno potius, quam interdiu ambulat, tenebrisque magis quam luce delectantur, & ut foetidae sues in luto cum voluptate quadam se volitant: ita in haereticis suis somnijs & figmentis miserrime se oblectant. Sincere enim dicimus, illum hominem, qui Christi meritum & efficaciam, vel impetrationem remissionis peccatorum, & applicationem illius beneficii separat, a nobis pro heretico haberi, quem, nisi inquinari ab eo velimus, summo studio divitare oporteat.

Ex quibus omnibus falsum esse evincitur, quod dicunt, praestitae Christi meditationi suam utilitatem abunde constare potuisse, etiam si impetrata redemptio nulli unquam individue applicata fuisset, cum finis mortis Christi proprius non fuerit ejus applicatio.

An Christus merito Mortis suæ, ita reconciliarit Deum Patrem humano generi Quæst. vi.
 universo, ut Pater propter illius meritis salua justitia & veritate sua novum gratiæ
 fœdus cum peccatoribus inire potuerit & voluerit? Affirmant Remonstr. Thes. 2.
 exhibit. de 2. Articulo, & passim alibi.

Resp. Quum hic multa lateant abscondita, quæ brevi tempore discuti nequeunt,
 quod etiam nunc non est nostri propositi: huic Remonstrantium Thesi hæc Anti-
 theses opponimus.

1. Deus fœdus gratiæ non solum cum omnibus gentibus ultimis hæc temporibus,
 sed etiam cum Abrahamo, ejusque posteris in V. T. & longe antea cum primis parenti-
 bus pepigit. Ideoque fœdus cum Abrahamo initum ad ipsam fœderis substantiam quod
 attinet, non est diversum à fœdere cum omnibus populis sub N. T. inito, sed est unum,
 idemque.

2. Fœdus hoc duo primaria beneficia ubiq. cum in Ver. tum in Novo Testamento
 complectitur, nimirum, gratuitam peccatorum remissionem, & inscriptionem legis in
 cordibus nostris, Jerem. 31. 32.

3. Gratuitum hoc fœdus morte Christi confirmatum est, qua & remissionem peccato-
 rum & inscriptionem legis per Spir. in cordibus nostris nobis commeruit. Hebr. 8. & 9.

4. Ideoque Christus per mortem suam non tum demum acquisivit Patri possibilita-
 tem & velleitatem, qua salva justitia & veritate sua fœdus gratiæ cum peccatoribus inire
 potuerit & voluerit: sed ipse Christus cum omnibus per mortem ipsius partis benefi-
 cijs ipsissimum & primum N. Fœderis donum est, cum illud fœdus ipse qui verus
 Ichova est, sua morte stabiliverit.

5. Conditiones Novi Fœderis, quas vocant, eadem sunt ab initio mundi, & ante
 natum Christum, & post ejus in mundum adventum.

6. Conditiones N. Fœderis non tantum præcepta sunt, sed etiam promissæ. Ita nimi-
 rum, ut Deus Fœderis gratuiti auctor, se fidem & resipiscenciam, quam à confœdera-
 tis suis postulat, daturum promiserit, illudque quod promissum re ipsa præstet.

7. Qui conditionis N. Fœd. impleioni vitam & salutem adscribunt, Deo & Chri-
 sto suum honorem suffragantur, & vivam consolationem afflictis conscientijs eripiunt,
 adeoque ipsam peccatores salvandi rationem in S. Scriptura propositam subvertunt. Et
 hoc quæritur sub involucri illis verborum Thesi 2. exhibita positorum.

An voluntas Dei, meritum Christi applicandi, sit conditionata, si scilicet conditiones N. Quæstio vii.
 Fœderis homo adimpleat. Affirmant Remonstr. passim: videatur Thesis 2. exhib. Et
 ad V Val. p. 51. ubi dicunt, Hanc conditionem quoties negligit homo, non assequitur
 illud quod intendit Deus.

Antithesis.

Etiam si fidem & resipiscenciam à suis confœderatis requirat Deus, nequaquam tamen
 propterea voluntas ejus conditionata est, neque ab implezione illarum conditionum
 voluntas Dei meritum Christi applicandi dependet. Cum impletio harum conditio-
 num purum putum Dei donum sit, qui dat velle & perficere, & nullo modo homini
 tribui possit ac debeat.

Rationes.

1. Si voluntas Dei dependet ab implezione conditionum ab homine præstandarum; se-
 quitur, Deo non fuisse nota opera ejus ab omni ævo, Actor. 15. 18.

2. Sic Deus esset impotens ac infirmus. vult enim idque serio, ut loquuntur, aliquid
 fieri & impleri, quod tamen non fit.

3. Sic Deus pender ab homine, non homo à Deo. vult enim Deus, inquit, omnes
 homines implere conditiones hæc, ut omnes salvi fiant. Cur igitur non fiunt salvi?
 Quia, dicunt, nolunt implere Novi Fœderis conditiones. Ergo, omnia ab homine
 nolente, vel volente dependent.

4. Pugnat hoc cum ordine & natura causarum. Vbi enim hic prima causa, quæ ordi-
 nat & disponit secundas? Imo hac ratione secundæ causæ ordinant primam, & prima
 à secundis dependet.

5. Hac ratione homo semetipsum eligit, gratiam oblatam sufficientem acceptando:
 vel semetipsum reprobat, eandem repudiando.

6. Sic gloria non est ejus qui miseretur quorum vult, sed ejus qui oblatam condi-
 tionem amplectitur, aut respuit & aspernatur.

7. Sic decretum Dei pendet à præscientia ejus, non præscientia à decreto.

8. Sic malitia humana vincitur Dei bonitas: & homo, Sathan, mundus, caro, sunt

Deo potentiores. Deus enim ajunt, vult, ut omnes homines salvi fiant, homo autem non vult.

9. Sic Deus non dat homini aliam gratiam, quam quæ est in hominis potestate vel accipere vel repudiare.

10. Hac ratione voluntas Dei incerta relinquitur & pendet in dubio, donec conditio ab homine impleatur.

Quæst. viii. An reprobi teneantur credere Christum pro se mortuum esse. Hanc quæstionem movent Remonstr. Thes. 4. exhibita. Respondemus paucis: Cum electi & reprobi in hac vita permixti sint, Matth. 24. 40. *Duo erunt in agro, alter accipietur, alter relinquetur;* cumque utrisque conjunctim verbum prædicetur, nemo hominum scire potest, quinam sint reprobi, ideoque juxta caritatis judicium bene de omnibus speramus. Monstrent itaque nobis Remonstrantes, si possunt, quinam reprobi sint, & tunc dispiciendum esset, quid credere reprobi debeant.

Obijciunt: Sed mandat Deus omnibus quibus verbum prædicatur, ut credant.

Respondemus, esse quoddam mandatum obedientiæ, quoddam probationis. Mandanti itaque Deo parent electi divinitus ad parendum tracti. Reprobi autem vel omnino non obtemperant, vel credunt tantum ad tempus fide *περοκαίρω*, postea deficiunt. Sic probantur, ut manifestum fiat, quid lateat in cordibus ipsorum. Produunt itaque tum in delitatem suam & corruptam naturam, quæ quidem ipsis connata, nequaquam autem à Deo infusa est.

Et hoc quidem ad quæstiones ex Thesibus ipsorum cum exhibitis tum diſſatis exceptas, responsum esto.

Cæterum, cum huic Hydræ, capite uno reſeſo multa alia renascuntur; aliæ etiam ex superioribus ortæ eiſque annexæ Remonstrantium, circa secundum hunc Articulum, erroneæ opiniones paucis indicandæ & considerandæ erunt.

Quæstio ix. Cum itaque de sua impetratione remissionis peccatorum & reconciliatione cum Deo, passim & multis in locis crebram faciant mentionem, eoque imperitos fallant, ac simul tum Christo ejusque merito tribuerent, quo totum Mundum Deo reconciliarit, extrahendi erunt è suis latebris, ut fraus eorum magis magisque innotescat. Et videndum, quid ipsis sit impetrare remissionem peccatorum omnibus hominibus.

Quando itaque dicunt, Christum merito mortis suæ impetrasse omnibus remissionem peccatorum, nullo modo sentiunt, quod præ se ferre videntur, Christum merito mortis suæ pro peccatis hominum plene satisfecisse, & *ὅτι* pro nostro nomine persolvisse. Nihil minus. Negant enim ubiq; Christum pro peccatis plene & perfecte satisfecisse.

Armin. artic. perpend. pag. 34. perpendendum censet, An homo electus, in Christo pœnam luerit & obedientiam præstiterit re ipsa, an vero æstimatione tantum divina.

Idem ibid. pag. 33. perpendendum, An adus obedientiæ à Christo præstita, qua justificamur, non fuerint ei impositi secundum peculiare mandatum Patris, & peculiare pactum à Patre cum ipso initum.

Idem ad Hippol. (· · · ·) 296. quasi, inquit, Deus Christum ejusque justitiam nobis imputet, id est, pro nobis in justitiam, quod fieri nequit.

Ibidem. Non nego obedientiam Christi nobis imputari, id est, pro nobis & nostro bono præstitam censeri.

Ibidem, prima facie folij, Dico fidem nobis imputari ad justitiam propter Christum & justitiam ejus.

Episcop. Thes. 4. de justific. pag. 63. Justitia Christi proprie non est quod nobis imputatur, sed id propter quod nobis imputatur in ipsum credentibus justitia.

Remonstr. ad Articulos Delphenses Antithesi i. dicunt, Deum potuisse ex summa autoritate & libera potestate absque satisfactione, imo vel verbo vel nutu peccata remittere.

Propterea iidem Thes. 2. de plena satisfactione, pro verbis, *loco nostro*, substituerunt verba *pro nobis*.

Videatur etiam antithesis eorum 3. ad 1. Artic. ubi latet Socinianiſmus.

Iidem Artic. 2. Antithesi. i. sic loquuntur: Quod si vero per justitiam, qua justificamur, fides intelligitur, existimamus absque theſeos contradictione, id de ea affirmari posse, (nimirum, eam secundum gratiosam Dei æstimationem pro justitia ex gratia haberi) quippe quæ secundum S. Scripturæ stylum propter merita Iesu Christi

ex me.

ex mera gratia & gratiosa Dei æstimatione in iustitiam nobis imputetur. Ideoque, si per iustitiam, qua coram Deo subsistimus, intelligatur fides, ea ratione, qua supra in iustitiam nobis imputata est, non possumus rejicere, quod illa iustitia etiam in nobis sit.

Ex hisce & multis alijs liquido apparet, toties in Coll. Hag. illam impetrationem remissionis peccatorum & reconciliationem cum Deo, ad fallendum incautos iteratam, Remonstrantibus non esse solutionem λύτης & plenam satisfactionem pro peccatis nostris.

Quid itaque, quæris, est ipsis hæc impetratio remissionis peccatorum?

Responsione vide in Collat. Hag. pag. 172. latin. Brand. ubi sic ajunt: quando dicimus, Christum omnibus remissionem peccatorum impetrasse, sententia nostra est, Christum Dei iustitiæ satisfaciensem hoc effecisse, ut Deus sine iustitiæ suæ læsione, peccatori januam iterum aperuerit gratiæ suæ, quamvis nemo ad illius gratiæ communionem est ingressurus nisi per fidem. Hoc igitur discrimen inter impetrationem & ipsam peccatorum remissionem bene expensum &c.

Vide etiam Thesin 2. exhibitam de 2. Articulo, ubi dicunt, Christum merito mortis suæ hoc effecisse, ut Deus fœdus gratiæ cum peccatoribus salva iustitia sua inire potuerit & voluerit.

Proprijs itaque ipsorum verbis hæc ponimus Theses,

1. Inter impetrationem remissionis peccatorum, & ipsam peccatorum remissionem magnum est discrimen.

2. Impetratione remissionis peccatorum Christus hoc tantum effecit, ut Deus potuerit peccatoribus januam gratiæ aperire, ut per observationem conditionum N. Fœderis ingrediatur, quicunque volet.

Hic videmus non latentem tantum, sed manifestum Socianismum una cum Pelagianismo.

Antitheses nostrę.

1. Christus sanguinis sui pretiosi effusione non tantum fictitiam illam & nullo Dei verbo munitam impetrationem remissionis peccatorum, hoc est, januæ gratiæ apertionem, vel potentiam & possibilitatem aperiendi januam gratiæ nobis commiserit; sed re ipsa plenissime pro omnium electorum peccatis satisfecit, λύτης perfectissimum persolvit, nosque redemit non auro nec argento sed pretioso suo sanguine, 1. Pet. 18. 19. *Et magno pretio emit.* 1. Cor. 6. 20. Catech. Heidelb. quæst. prima. Contrarium Socianismum plane abominamur.

2. Christum, ejusque meritum vera fide apprehendere atque ita per januam gratiæ ingredi nemo potest per imaginariam illam sufficientem, sed tantummodo per efficacem gratiam, qua Deus electis suis non tantum velle credere, neque tantum posse credere, sed utrumque largitur, ut nimirum actu ipso homo credat, atque ita non suis viribus ullo modo, sed solius Dei beneficio per januam gratiæ ingrediatur. Contrarium Pelagianismum omnino repudiamus.

Hæc paucis de speciosa illa Remonstrantium impetratione remissionis peccatorum, & ex parte etiam, de fictitia illorum applicatione, de qua paucula tamen adhuc subjiciemus.

Sequitur itaque:

Quomodo nimirum impetratio remissionis peccatorum, & reconciliationis cum Deo nobis applicetur, ut plena sit peccatorum remissio. Hic Hercule aliquo ad expurgandum hoc Augiæ stabulum opus esset. Atque utinam super hisce possemus audire viva voce ipsorum declarationem propriam.

Sed, sit aliquid prodire tenus, si non datur ultra.

Ex ipsorum scriptis consideremus itaque.

1. Quis applicet. 2. Quo medio. 3. Quid.

De primo. Quis itaque applicat? Idem, inquirunt, qui impetravit remissionem peccatorum, nimirum Christus. Sed Quomodo? vel dat verbum illudque prædicari curat, vel alia ratione & modo utitur ad revelandam suam voluntatem, vel etiam Angelum mittit. Collat. Hag. pag. 192. Deinde hisce externis medijs addit sufficientem gratiam, si saltem homo velit. adversus V Valachr. pag. 52. lin. penult. & passim

sim alibi. Hic videmus iterum salutem hominis non pendere à Deo, sed ab ipso homine, qui si vult, potest adjutus sufficiente gratia beneficium hoc sibi applicare, aut, si nolit, repudiare. Ore itaque Christo hanc applicationem, reipsa autem ipsi homini tribuunt.

Antithesis.

Solis Deus remissionem peccatorum & justitiam morte Christi partam efficaciter nobis applicat, ita ut justitiam Christi nobis, ac si nostra propria esset, gratis imputer, quam nos fide, quæ purum putum Dei donum est, tanquam manu apprehendimus. eaque apprehensa in solius Christi merito & Dei celestis Patris gratuito favore, merito Christi parto, acquiescimus.

Vt de secundo hoc, nimirum, de Medio, quo impetratio remissionis peccatorum homini applicatur, non nihil adjiciamus, tenendum, etiamsi subinde fateri videantur, illud fieri per fidem, nihil tamen aliud illis propositum esse, quam ut suis amphibolijs incautos decipiant. Adversus VValachr. enim p. 86. expressis verbis hoc negant, cum dicunt, Fides utique justificans non est, qua quis credit sibi remissa esse peccata.

Et Episcop. Thes. v. & 6. de justific. expressè negat, fidem esse instrumentum apprehendens justitiam quæ imputatur. Et dicit, esse conditionē, fœdere Evangelico præscriptam & requisitam, sine qua Deus remittere peccatum, & imputare justitiam non vult.

De Tertio. Quid itaq; illud est, inquis, quod nobis applicatur & imputatur? Est scilicet ipse fidei actus, qui gratiosè pro justitia habetur per gratiosam Dei dignationem. Quapropter meritum Christi ipsam hœdem ad justitiam imputat.

Sic Arminius ad Hippol. Ipsum fidei actum, rō credere dico, imputari in justitiam, idque proprio sensu non metonymice. Videantur ibidem similia multa.

Sic ad VValachr. p. 84. Deus, inquiunt, qui in fœdere legali exstam mandatorum suorum obedientiam exigebat, nunc in fœdere Evangelico fidem exigit, & illam gratiosa æstimatione propter meritum & omnibus numeris exquisitissimam Christi obedientiam, habet loco legalis obedientiæ.

ibid. pag. 85. lin. 2. & seqq.

ibid. pag. 86. circa medium.

Ibi communis nostrorum Theologorum sententia est, remissionem peccatorum esse fidei consequens & effectum &c.

Et Remonstr. in Coll. Delphenſi Artic. 2. Antith. 2. Sentimus, inquiunt, Deum in nostri justificatione ita ad fidem respicere, ut eam æstimer pro obedientia, secundum postulatam & legem Evangelicam præstita. Et paulo post, Statuimus Deum fidem nostram nobis imputare pro obedientia, eamque, & nos in illa acceptos habere.

Sic videmus, quod solius Christi merito & satisfactionitribuendum erat, illud à Remonstrantibus ipsi fidei actui secundum gratiosam Dei æstimationem tribui. An non hoc est totum salutis nostræ fundamentum subvertere?

Si nunc ulterius quispiam in mysteriorum ipsorum adyta penetrare gestiât, & quærere, quidnam ipsis sit fides illa, quæ nobis imputatur ad justitiam, in labyrinthum intricabilem se conjiciet.

Ideoque & hoc tantum attingimus.

Episcopus Thesi 3. de præceptis N. Fœderis dicit, Fidem esse assensum fiducialem Evangelio adhibitum, quo argumētis, sive intrinsecis, sive ipsi Evangelio insitis persuasus, statim vera esse omnia ea quæ Evangelio continentur, inque Deo per Christum confido & acquiesco.

Vt autem liquet, parum Orthodoxi huic definitioni inesse, videatur Thesis quinta, ubi dicit, Fiduciam specialis misericordiæ, qua credo remissa mihi esse peccata gratis, non esse essentielle fidei constituens, sed tantum consequens.

Thesi 6. dicit, Objectum fidei esse totam veritatem Evangelicam. In quibus omnibus multa latent ambiguitates & expressa sunt falsitates, quibus crudis, explicandis & refutandis, non datur hic locus, neque sufficit tempus.

Progredimur ad alias quasdam quæstiunculas.

An infideles possint dicere, Christum pro se mortuum esse vere? Item, quis est qui nos condemnet? Affirmat Remonstr. Coll. Hag pag. 187. & repetunt p. 88. ubi addunt, Fideles hoc posse dicere ad consolationem suam: infideles ad historicam narrationem, quæ ad fidem ducantur &c.

Anti-

Quæst. x1.

Cum hac definitione convenit definitio Sociniana in libro de officio hom. Christ. c. 2. sub finem.

Quæst. x11.

Antithesis.

Nulli, nisi ij in quibus nulla est condemnatio, quique non secundum carnem, sed secundum Spiritum ambulant, & qui acceperunt Spiritum non servitutis, sed adoptionis, possunt dicere, Christus est pro me mortuus, quis itaque est qui me condemnet? Rom. 8.

An electi nusquam nomine ovium in Scriptura designentur?

Quæst. xii

Sic dicunt Remonstr. Coll. Hag. pag. 183.

Item.

An Christus oves habeat, pro quibus mortuus est, quæ tamen peteunt. Remonstr. Coll. Hag. pag. 185. 186.

Affirm. Quæst. xiv

Antithesis.

Electi in S. Scriptura multoties nomine ovium designantur, pro quibus solis Christus vitam posuit, quasque nemo è manibus ejus potest eripere, ideoque in æternum non peribunt. Ioh. 10.

An solum Dei verbum ejusque prædicatio sit ordinarium medium, quo beneficium morte Christi partum hominibus administratur, ut fide illud apprehendant. Concedunt; sed quod una manu dant, altera rursus eripiunt. Ajunt enim: An hoc fieri debeat hac vel illa ratione, nunc vel alias, putamus hoc esse nimis procul ingredi in judicia Dei, relinquentes ejus dispensationem justitiæ divinæ &c. Collat. Hag. pag. 189. Deinde dicunt, Deum velle verbum reconciliationis omnibus proponi, & re ipsa omnibus prædicatum esse. ibid. pag. 190, 192.

Quæstio. xv

Et ne quis hoc referat ad externam & notam prædicationem, ajunt, Deum, cum placet, alio modo posse uti ad revelandam suam voluntatem, imo & Angelum mittere. Hinc Ioh. Arnold. cap. 3. pag. 100. & seqq. & pag. 370. fatetur, juxta mentem Arminij, omnibus hominibus media, ad salutem sufficienter necessaria, adhiberi.

Antithesis ex verbis Pauli 1. Cor. 1.

Postquam in sapientia Dei mundus non cognovit Deum per sapientiam suam, placuit Deo per stultam prædicationem servare credentes. Est enim fides ex auditu, auditus autem ex verbo Dei. Rom. 10. Alius modus salvandi homines, & medium aliud, per quod beneficiorum Christi participes fiant gentes, in Scriptura non traditur.

An victima Christi non sanctificet nos, quatenus ille simpliciter oblatus est, sed quatenus applicatur. Sic loquuntur Remonstr. in Collat. Hag. pag. 179.

Quæstio xvi

Antithesis.

Victimæ expiatrix sanctificat vere omnes, pro quibus oblata est. Heb. 9. 13. 14. *Si sanguis taurorum sanctificat &c. quanto magis sanguis Christi emundabit nos &c.* Ioh. 17. *Ego meipsum sanctifico pro illis.* Tit. 2. *qui dedit seipsum, ut sanctificaret sibi populum electum.* Unde & liquido colligitur, non fuisse Christi intentionem dare sese in precium pro omnibus & singulis æqualiter. Deinde, pro quibus semetipsum Christus dedit, quod eosdem etiam sanctificet, non merendo tantum, sed etiam efficaciter salutem operando & applicando. Alioqui illorum perfectus servator non esset.

An Christus pro Caino & Iuda, quolibet: & pro Abelo & Petro, quæ fidelibus mortem sustinuerit? Negant utrumque Remonstr. ad VValachr. p. 51. Sed indiscriminatim pro his & illis in communem lapsum & peccati sorte consideratis.

Quæst. xvii

Sed cum sibiipsis hic contradicant, ibid. pag. 52. lin. 1. 2. 3. Et Collat. Hag. pag. 207. Et clarissimus vir D. Antonius VValæus illorum errorem, vel potius malitiam hic indicavit & refutavit, merito in eo acquiescimus.

An Christus summe diligat eos, pro quibus mortuus est. Negant Remonstrant. Coll. Hag. pag. 193. & 207. ratione addita, quia partam salutem non applicet omnibus, sed tantum fidelibus, quamvis omnibus parva sit.

Quæst. xviii

Antithesis ex verbis Christi, Iohan. 15. 13.

Maiorem charitatem nullus habet, quam istam, ut quisquam animam suam deponat pro amicis

cis suis. Et Rom. 5. 5. 6. 8. *Commendat suam charitatem erga nos Deus, &c.*

Dicere itaque Christum non dilexisse eos summè pro quibus mortuus est, est palam S. Scriptura contradicere & turpiter mentiri.

Quæst. xix.

An intercessio Christi alia sit universalis pro toto mundo, alia particularis pro fidelibus tantum. Affirm. Remonstr. Coll. Hag. 198. 199. dicuntque, pro infidelibus, quoad impetrationem, pro fidelibus, quoad applicationem.

Antithesis ipsis verbis Christi. Ioh. 17. 9.

Non rogo pro mundo, sed pro ijs quos dedisti mihi, quia tui sunt.

Et ad Rom. 8. docemur, Christum tantum intercedere, pro quibus mortuus est.

Quæst. xx.

An Passio Christi tendat tantum ad salutem impetrandam, electio autem ad applicandam & communicandam? Sic loquuntur, Coll. Hag. pag. 201.

Antithesis.

Christus passione sua salutem non tantum illorum opinione impetravit, sed etiam re ipsa & revera eam peperit, & Spiritum simul regenerationis meruit, qui tunc daret & omnibus quibus salus per passionem parta est, applicaret. Quomodo autem electio salutem applicet & communicet, illud nondum capimus; Quis enim profunditates istorum hominum, nisi sacris illorum initiatus, nosse poterit?

Quæst. xxi

Movent Remonstr. adversus VValachr. quæstionem pag. 51. Num quem finit Deus in opere aliquo intendit, possit non assequi. Respondent, quadam intendi, quæ per potentiam irresistibilem exequi & assequi vult Deus: quadam vero intendi sub conditione à creatura rationali libere præstanda. Hanc quoties præstare negligit homo, non assequitur id quod intendit Deus, &c.

Resp. & quæro primum, Quanam sit hæc conditio? respondebunt, fides in Christum. Iterum itaque quæro, quis det ut homo hanc conditionem adimpleat. Aut enim hoc solius Dei est, aut solius hominis, aut utriusque.

Remonstrantes huius criminis insimulant Orthodoxos, quod Deum faciant simulatorem, cum ipsi maxime huic crimini sint obnoxij.

Si solus Deus, quemadmodum volunt videri sentire, ut Articulo. 3. Coll. Hag. fatentur: Ergo Deus non dans homini, ut possit & velit credere, utque re ipsa credat, simulate agit cum homine, quem intendit saluum facere sub conditione, si credat. At homo non potest credere, inquit ipsi, nisi Deus eis det fidem: Deus autem non dat eam omnibus, neque vult dare: Si enim vellet, daret. Ergo &c.

Si homo; quod vox illa, sub conditione libere præstanda totusque adeo contextus innuit: sunt expresse Pelagiani Remonstrantes.

Sin partim Deus, partim homo; sunt Semipelagiani.

Deinde, si Deus non assequitur quod intendit, nisi præstita ab homine conditio; Ergo intentio hæc Dei pendet ab impletione conditionis hominis, & nihil potuit ab æterno certi statuere Deus, antequam homo conditionem impleat; quod absurdum est de Deo dicere.

Remonstrantium contraria argumenta quod attinet, cum partim in Coll. Hag. scripto, partim à Clarissimis Doctoribus D. Balcanquallo, & D. Crucigero viva voce refutati sint, nunc non attingimus; & hic considerationes nostras circa secundum Articulum finimus.

BRITANNORVM THEOLOGORVM

Sententia

De III. & IV. Articulis,

Primo de viribus arbitrij in homine
lapso.

THESIS NOSTRA I.

Voluntas hominis lapsi nudata est donis supernaturalibus, & salutaribus; quibus in innocentiae statu donata fuit: ac proinde ad actus spirituales nihil jam valet absque viribus gratiae.

Fuisse donis eximijs dotatam, inde constat, quia homo factus est ad imaginem Dei. Imago autem Dei in principe animi facultate proculdubio principem locum obtinuit. Qualia vero hæc dona fuerint, quibus in creatione ornata est voluntas humana, patet ex ijs, quæ in hujus imaginis redintegratione restituuntur. Ephes. 1v. 24. *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis.* Hanc insuper justitiam, sanctimoniam & rectitudinem voluntatis per lapsum esse amissam clarum est ex secunda hac ejusdem per Dei gratiam in Christo recuperatæ acceptione. Induendum, scilicet, nobis de novo, quod in Adamo denudato exuimus.

Hujusmodi autem voluntatem nostram nihil valere ad actus supernaturales tota Scriptura clamat, Ioan. 15. 15. *Sine me nihil potestis facere.* Rom. 5. 6. *Cum adhuc nullis essemus viribus,* 2. Cor. 3. 5. *Non sumus idonei ex nobis ipsis ad cogitandum quicquam &c.*

Hinc illud Augustini Enchirid. cap. 30. *Quid boni operari potest perditus, nisi in quantum à perditione liberatus?* Et illud, *Voluntas in tantum libera, in quantum liberata.*

I I.

Lapsæ voluntati inest non tantum peccandi possibilitas, sed etiam præceps ad peccandum inclinatio.

Isthec possibilitas voluntati etiam integre infuit, prout nimis constat ex eventu. Post lapsum autem, ac ex ipso lapsu, superaddita peccandi sitis avida, Iob. 15. 16. *Bibit, quasi aquam, iniquitatem;* complacentia & gaudium in peccatis, Proverb. 2. 14. *Levantur faciendo malum, exultant in pessimis perversitatibus:* studium peccati, Genes. 6. 5. *Cuncta cogitatio cordis intentata ad malum omnitempore:* Mancipatio sub peccato, Rom. 6. 17. *Fuistis servi peccati.* Denique mors in peccato, Ephes. 2. 2. *Vos cum essetis mortui in delictis & peccatis.*

Nec aliter se potest res habere in homine corrupto, nondum per divinam gratiam restaurato: cum ea sit natura voluntatis, ut nuda manere nequeat, sed ab uno, cui adhæserat, objecto excidens, aliud quærat, quod cupide amplectatur. ideo per Spontaneam defectionem habitualiter averfa à Deo creatore, in creaturam effreni impetû fertur, ac cum ea libidinose ac turpiter fornicatur, semper avida fruendi utendis, ac verita moliendi & patrandi. Quid mirum ergo si talis voluntas sit Diaboli mancipium? Luc. 11. 21. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet.*

August. Retract. 1. 15. *Voluntas sine charitate est rota vitiosa cupiditas.*

De antecedentis ad conversionem.

THESIS I.

Sunt quædam opera externa, ab hominibus ordinarie requisita, priusquam ad itatum regenerationis, aut conversionis perducantur, quæ ab iisdem quandoque libere fieri, quandoque libere omitti solent; ut adire Ecclesiam, audire verbi præconium, & id genus alia.

Requiri talia manifestum est, Rom. 10. 14. *Quomodo credent ei, quem non audierunt?* Esse autem in nostra potestate & ratio dicit, cum penes unumquemque sit regere suam loco-motivam; & experientia probat, cum videamus in externis homines pro arbitrio, hoc, vel illud agere, vel utrumquæ omittere; possunt itaque domi sedere, cum Ecclesia ad eunda est, possunt aures obturare, voce Evangelici præconis fonante. Marc. 6. 20. Herodes Ioannem audiebat libenter. Act. 13. 46. Iudei recusant audire Evangelium, Psalm. 58. 5. Impij obturant aures suas ut surdæ aspidēs.

I I.

Sunt quædam effecta interna ad conversionem sive regenerationem prævia, quæ virtute verbi, Spiritusque in nondum justificatorum cordibus excitantur; qualia sunt notitia voluntatis divinæ, sensus peccati, timor pænæ, cogitatio de liberatione, spes aliqua veniæ.

Ad statum justificationis, in quo pacem habemus apud Deum per D. N. Iesum Christum, non solet gratia divina homines perducere per subitum enthusiasmum, sed multis prævijs actionibus ministerio Verbi subactos, & præparatos. Hoc videre licet in illis, qui audita Petri concione, peccati onus sentiunt, timent, dolent, liberationem desiderant, spem aliquam veniæ concipiunt: quæ omnia ex illis verbis concipi possunt, Act. 2. 37. *Quum hæc audivissent, compuncti sunt corde suo, & dixerunt ad Petrum & reliquos Apostolos, viri fratres, quid faciemus?* Hoc ipsa rei natura requirit. Nam sicuti in generatione hominis naturalia multa sunt prævia dispositiones, quæ formæ inductionem præcedunt, ita & in spiritali per multas antecedentes gratiæ actiones ad spiritualem nativitatem pervenitur.

Hoc denique apparet ex instrumentis, quibus utitur Deus ad homines regenerandos. utitur enim ministerio hominum, & instrumento verbi 1. Cor. 4. 15. *Per Evangelium ego vos genui.* Quod si Deus immediate vellet hominem impium regenerare, & justificare, nulla cognitione, nullo dolore, nullo desiderio, nulla veniæ spe præparatum, nec hominum ministerio, nec verbo prædicato hanc ad rem opus esset. Nec Ministris verbum Dei recte secantibus cura incumberet, apte prudenterque auditorum conscientias primo legis terroribus sauciendi, deinde Evangelicis promissis erigendi, ac eosdem hortandi ad poenitentiam fidemque à Deo per preces & lachrymas petendam.

III.

Quos Deus mediante Verbo per Spiritum suum hunc in modum afficit, eos ad fidem, conversionemque vere, & serio vocat, & invitat.

Ex natura beneficii oblatis, & Verbo Dei apertissimo iudicandum est de illis gratiæ auxilijs, quæ hominibus suppeditantur, non autem ex abusu, aut eventu. Cum igitur Evangelium ex sua natura vocet homines ad poenitentiam & salutem, cum gratiæ divinæ excitatione eodem tendant, nihil hic simulare à Deo agi putandum est. Hoc probant seriæ illæ, patheticaeque rogaiones, 2. Cor. 5. 2. *Obsecramus Christi nomine, reconciliemini Deo.* Hortationes, 2. Cor. 6. 1. *Hortamur ne frustra gratiam Dei recipiatis.*

Exposu-

Expostulationes, Galat. 1. 6. *Miror quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vocavit vos in gratiam Christi.* Promissiones, Apoc. 3. 3. 20. *Ecce sto ad ostium & pulso: si quis audierit vocem meam & aperuerit ostium, ingrediar ad eum &c.* Quod si non omnes, quos hoc verbi Spiritusque sui dono dignatur Deus, ad conversionem seriam serio invitaret, certe & Deus nonnullos, quos ipse Filius sui nomine vocat, falleret, & promissionum Evangelicarum nuntij à vocatis falso perhibiti testimonij accusari possent, &, quia conversionem vocati parere negligunt, redderentur excusabiliore. Neque enim ea fingi potest homines reddere inexcusabiles per verbum & Spiritum vocatio, quæ eo tantum sine exhibetur, ut reddat inexcusabiles.

IV.

Quos ita affecit, Deus non deserit, nec desistit in vera ad conversionem via promovere, priusquam ab illis per neglectiorem voluntariam, aut hujus gratiæ initialis repulsam, deferatur.

Talentum gratiæ à Deo semel concessum nemini eripitur, nisi qui prius suo vitio illud sepelivit Matth. 25. 28. Hinc est quod nos in scripturis passim monemur, ne Spiritui resistamus, ne Spiritum extinguamus, ne gratiam Dei frustra recipiamus, ne deficiamus à Deo. Hebr. 3. 7. Imo divinæ derelictionis ea apertissime designatur ratio, quod Deus ab hominibus prius deferatur. Proverb. 1. 24. *Quia vocavi & renuistis; ego quoque in interitu vestro videbo.* 2. Chron. 24. 20. *Dereliquisti Iehovam, ut derelinqueret vos.* At nusquam in Scripturis vel levissime innuitur, Deum solere aut velle unquam absque prævia hominis culpa eripere cuiquam gratiæ excitantis auxilium, aut vllum subsidium, quod semel contulit ad conversionem hominis ordinatum.

Sic docuere Patres Orthodoxi, quibus cum Pelagianis negotium fuit.

Augustin. vel Prosper, ad Artic. fals. ad 7. *Dei est voluntas, ut in bona voluntate maneat; qui & priusquam deferatur, neminem deserit, & multos desertores saepe convertit.*

V.

Hi præcedenci effectus, virtute Verbi Spiritusque in hominum mentibus producti, rebellis voluntatis vitio, suffocari ac penitus extingui possunt, & in multis solent; adeo ut nonnulli in quorum mentibus virtute Verbi Spiritusque impressa fuit aliqualis notitia veritatis divinæ, aliqualis dolor de peccatis suis, aliquod desiderium & aliqua cura liberationis, mutantur plane in contrarium, veritatem rejiciant & odio habeant, concupiscentijs suis se tradant, in peccatis occalleant, & absque desiderio vel cura liberationis, in ipsidem computrescant.

Matth. 13. 19. *Venit malus, & rapit quod seminatum est in corde eius.* 2. Pet. 2. 21. *Melius erat non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti. Canis reversus ad vomitum.*

Hebr. 6. 4. *Qui semel illuminati, gustaverunt donum celeste, participes facti Spiritus Sancti, gustaverunt bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, eos rursus revocari impossibile. &c.*

Prosper. de Vocat. Lib. 2. cap. 2. *Multi cito intellectus lumen accipiunt, ipsa autem intelligentia non in omnibus eundem habet vigorem, aut similem facultatem; & plurimi cum & fide & intellectu videantur ornati, laborant tamen indigentia caritatis, & his, quæ fide & intellectu vident, nequeunt inharere, quoniam perseverari in eo non potest, quod non toto corde diligitur.*

VI.

Ne electi quidem ipsi in hisce præcedaneis ad regenerationem actibus ita se gerunt unquam, quin propter negligentiam & resistantiam suam possint iuste à Deo deferri & derelinqui: sed ea est erga eos specialis Dei misericordia, ut, quamvis hanc gratiam excitantem & illuminantem aut repellant aliquamdiu, aut suffocent, eos tamen iterum, iterumque urgeat Deus, nec desistat promovere, donec eisdem gratiæ suæ prorsus subjuga-verit, ac in statu filiorum regeneratorum collocaverit.

Ioh. 6. 37. *Quicquid dat mihi Pater, veniet ad me, & eum, qui ad me venit, non eijciam foras.* Hierem. 14. 7. *Quandoquidem iniquitates nostræ levantur contra nos, Domine fac propter nomen tuum, quoniam multa sunt aversiones nostræ.* & 32. 39. *Dabo eis cor unum & viam unam, ut timeant me universis diebus.* Phil. 1. 6. *Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu.* Quod si ita non pergeret Deus etiam reclinantes & refugientes prosequi, nulla vocatio redderetur efficax, nulla emergeret filialis adoptio, ipsaque in Dei beneplacito fundata electio frustraretur.

Augustin. de Persev. *Post casum hominis non nisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere, ut homo accedat ad eum, neque nisi ad gratiam suam voluit pertinere, ut homo non recedat ab eo.*

VII.

Non electos in hisce præcedaneis ad regenerationem actibus, divino Spiritui, gratiæque resistentes, ejusdemque initialia effecta in se ipsis liberi sui arbitrij vitio exstinguentes, Deus, quandocunque ipsi visum fuerit, iuste derelinquit: quos sua culpa derelictos, eodem demerito manere induratos, & inconvertos vere pronunciamus.

Putamus extra omnem dubitationis aleam positum esse, neminem mortalium ita se gerere erga Deum, quin mereatur gratiæ collatæ subductionem, vel omitendo aliquid, quod facere debuit, vel faciendo, quod non debuit: quo posito, clarum est, Deum sine ulla injustitia, aut crudelitate posse talibus hominibus gratiam oblatam subtrahere, eosque sui cordis duritiæ relinquere Rom. 9. 18. *Cuius vult miseretur, & quem vult induratur.*

Deus etiam hoc nemini debet, ut illum gratiæ suæ illuminanti, & excitanti resistentē, proprijsque cupiditatibus inservientem emolliat per illam specialem gratiam, cur nullum cor durum resistit. Rom. 11. 35. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Porro, qui hunc in modum derelinquitur, sua culpa inconvertus perit. Ioan. v. 34. 40. *Dico vobis ut servemini, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.* Actor. 28. 27. *Incrassatum est cor populi huius &c. ne convertantur, & sanem eos.*

De Conversione, qua denotat immediatum opus Dei hominem regenerantis.

1.

Deus animos electorum suorum prædictis gratiæ suæ actibus excitatos, & præparatos intima quadam, & mirabili operatione regenerat, & quasi de novo creat, infundendo Spiritum vivificantem, & omnes animæ facultates novis qualitatibus imbuendo.

Per regenerationem hic intelligimus, non quemvis actum Spiritus Sancti ad regenerationem prævium vel tendentem, sed illum actum, quo posito statim recte affirmetur, Hic homo jam natus est ex Deo.

Hæc

Hæc Spiritualis nativitas præsupponit animum excitatum per Spiritum, organo verbi divini utentem. Vnde & renati dicimur ex incorrupto semine verbi 1. Pet. 1. 23. Quod observandum est, ne quis Enthusiasticam regenerationem desidiosus expectet, absque ulla aut Dei, aut verbi, aut sui actione prævia.

Porro statuiamus, Spiritum regenerantem in intima animæ penetralia illabi, & refingere ipsum animum, ejusdem vitiosas inclinationes sanando, acindendo illi vires, & principium formale ad actus spirituales & salutiferos eliciendos, Eph. 2. 10. *Ipsius sumus vincti, creati in Christo Iesu ad opera bona.* Ezech. 36. 26. *Auferam cor lapideum, & dabo vobis carnum.* Ab hoc Dei opere promanant vires ad actus spirituales & salutiferos exercendos.

Ad opus credendi, 1. Ioh. 5. 1. *Quisquis credit, ex Deo natus est.* Ad opus diligendi, 1. Ioh. 4. 7. *Quisquis diligit, ex Deo natus est.* Ad omnia denique pietatis opera, Ioh. 15. *Sine me nihil potestis facere.*

Prosper dicit, gratiam ipsam esse bonorum in nobis creatricem. Scholæ Doctores Deliber. Ar. hanc tam claram veritatem non diffidentur. bitr.

Thom. Aquin. hanc gratiam, qua de loquimur, asserit, dare quoddam esse spirituale ipsi animæ, esse quandam supernaturalem participationem divinæ naturæ, habere se ad animum, sicut sanitatem ad corpus. Quæst. disput. de virt. Artic. 20.

II.

Ad hoc ipsum opus regenerationis habet se homo passivè, neque est in voluntate potestatis humanæ impedire Deum sic immediate regenerantem.

Ioh. 1. 13. *Non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo geniti sumus.* Nam si in creatione naturali verum sit, Deus fecit nos, & non ipsi nos; in recreatione etiam spirituali idem valebit multo magis. Ierem. 13. 23. Si mutare non potest Æthiops pellem suam, tum nec homo peccato maculatus corrigere intam naturæ suæ vitiositatem. In voluntate scilicet lapsa est potentia passiva ad esse hoc supernaturale extrinsecus adveniens recipiendum, non autem activa ad idem vel per se, vel cum alio producendum, Ierem. 17. 14. *Sana me Domine, & sanabor &c.*

In vivificandis hominibus Deus nullum initium humanæ voluntatis expectat, sed ipsam voluntatem bonam faciendæ vivificat.

Quid agit liberum arbitrium? Breviter respondeo, *Salvatur.* Opus hoc sine duobus effici non potest, uno, a quo fit, altero, in quo fit. Deus author est salutis, liberum arbitrium tantum capax.

Creatio in Christo in libertatem voluntatis facta est, & sine nobis si in libertatem, tum non ex libertate. Si sine nobis, tum penes nos non est hoc Dei opus impedire.

Deo volenti salvum facere, nullum hominis resistit arbitrium.

Epist. Synod. Episcoporum Afric. Bernard. de lib. arbit. & gratia. Bernard. ibid.

Aug. de cor. rept. & gratia cap. 14.

De Conversione, qua denotat actionem hominis per fidem & pœnitentiam salutiferam se ad Deum convertentis.

THES. I.

Prædictam conversionem sequitur hæc nostra conversio actualis, Deo proliciente ipsum actum credendi & convertendi ex mutata voluntate, quæ acta à Deo agit & ipsa, convertendo se ad Deum, & credendo, hoc est, actum suum vitialem simul eliciendo.

Ordine temporis vix distingui possunt opus Dei convertentis hominem, & actio hominis se convertentis ad Deum: ordine tamen causalitatis, divinum opus præcedat, nostra operatio sequatur, est necesse. Mala arbor fructus malos sua natura proferens, prius

prius in bonam ipsa muretur opus habet, quam fructum ullum bonum proferat. Hominiis autem nondum regeniti voluntas non modo mala est arbor, sed & mortua. Fructum vero bonum si proferat, non id facit, ut corrigatur, aut sua cooperatione vivificetur, sed quia mutata & vivificata est.

Ad simplic. Scite August. *Non ideo bene currit rota, ut rotunda sit, sed quia rotunda est. Sic & nos dicimus, non ideo bene currit voluntas ut regenerata sit, sed quia iam regenerata est.*

In eandem sententiam Hugo de S^{to}. Viçtore. *Gratia reparatrix bonam voluntatem aspi- rat, ut sit, deinde bonæ voluntati inspirat, ut moveatur. primum operatur eam, deinde per eam.*

Secundo dicimus, Deum non modo efficere habitualement illam mutationem, qua homo novas spirituales vires acquirit ad credendum & convertendum, sed etiam mira quadam arcanæ operationis efficacia prolicere ex sanata voluntate ipsum actum credendi & convertendi. Sic patet illam loquitur Scriptura. Ioan. 6. 66. *Pater dat venire ad filium, id est, credere.* *Mij. 1. 29. Vobis donatum est credere ipsum rō πῶς εἰπῶ, 2. Tim. 2. 26. Deus dat pœnitentiam.* Quod si, vires quasdam infundendo daret Deus tantum posse credere, posse converteri, ac ipsum interim actum committeret libero hominum arbitrio, certe quod primus parens fecit, faceremus omnes; libero arbitrio à Deo deficeremus, nec possibilitatem hanc in actum perduceremus. Hæc itaque eximie illa specialis gratia Electis in Christo concessa, qua non modo possunt credere, & velint, sed & volumus cum possunt. Phil. 2. 13. *Dat Deus nobis & velle, & perficere.*

In Epist. Synod. Afric. *Hanc contra Pelagianos gratiam operativam asseruerunt Catholici. Subet Deus homini, ut velit: sed Dominus in homine operatur & velle inbet ut faciat, sed operatur & facere.*

Episcop. *Omnis, qui didicit à Patre, non solum potest venire, sed venit; ubi iam & possibilitas presentis, & voluntatis affectus, & actionis effectus est.*

Aug. de gratia Epist. *Operatur Deus fidem nostram, miro modo agens in cordibus nostris, ut credamus.*

Idem de Persev. lib. 2. *Tandem & illud adjicimus, hanc Dei actionem in prolicienda fide non impedire, imo facere, ut ipsa voluntas simul agat, & actum suum eliciat. Ideoque actus credendi, utcumque à Deo immittatur, tamen, quia ab homine exercetur, ipsi homini tribuitur, Rom. 10. 10. Corde creditur ad iustitiam. & 2. Cor. 4. 13. Credidi, propter quod locutus sum. Deus est (inquit August.) non qui credit omnia in omnibus, sed qui operatur omnia in omnibus. Certum est nos credere, cum credimus, sed Deus facit ut credamus. Nos operamur, sed Deus operatur in nobis operari.*

II.

Divina hæc actio non lædit voluntatis libertatem, sed roborat: neque tamen extirpat radicis vitiosam resistendi possibilitatem; sed efficaciter & suaviter dat homini firmam obediendi voluntatem.

Duo hic negamus, primum voluntatis hac in parte læsionem. Nempe sic Deus agit in natura, etiam ubi evehit, ac suprasphæram suam attollit eam, ut non evertat singularem rerum naturam, sed relinquit unicuique proprium modum morumque in actione producenda. Cum igitur per Spiritum gratiæ agit in voluntatibus humanis, facit eas suo nativo modo operari, id est, libere, & eo liberius, quo moventur à Spiritu efficacius. Ioan. 8. 36. *Si Filius vos libera verit, vere liberi eritis.* 2. Cor. 3. 17. *Ubi Spiritus Domini, illic libertas.* Incredibile certe nobis videtur, Deum, qui nostras fecit voluntates, easque libertate donavit, non posse in eas, vel in eis tali modo operari, ut quamlibet bonam actionem per easdem, illæsa earum natura, hoc est libere, eliciat.

Ang. de corrept. & grat. cap. 14. Prospe de Voc. gent. lib. 2. cap. 26

De ipsis hominum voluntatibus facit, quod vult, & quando vult, habens humanorum cordium, quo voluerit, inclinandorum, omnipotentissimam potestatem.

Hanc abundantiore gratiam ita credimus potentem, ut negemus violentiam.

Alte-

Altetum, quod hic diffitemur, est eradicatio perversitatis. Quamvis enim Deus in ipso regenerationis opere adeo potenter in voluntatem agat, ut actualiter resistendi potentia proxima pro illo tempore suspendatur, remotam tamen &c. (ut loquuntur) in actu primo positam resistendi potentiam ne tum quidem funditus extirpat, sed in sua amara radice delitescere permittit. Quamdiu scilicet animo huiusmano inest radix illa corruptæ & corrumpentisque concupiscentiæ, certum est, una inesse non modo possibilitatem, sed & proritatem ad resistendum motibus Spiritus sancti. Galat. 5. 17. *Caro concupiscit adversus Spiritum.* Sed hæc resistibilitas, propter efficacissimam & suavissimam motionem gratiæ, nequit in actum, secundum hic & nunc erumpere. Proverb. 21. 1. *Cors Regis* (quanto magis hominum minus liberorum) *in manu Domini, quocumq. voluerit, inclinabit illud.* Huic gratiæ resisti nequit, quia Deo veritate gratiæ, primum operatur velle, id est, non resistere; neque enim resistere ultra potest, cui velle resistere sublatum est, ut præclare Reverendus Sarisburiensis.

De veritate
gratiæ,
pag. 206

THESIS III.

Deus hominem conversum, & fidelem non ita semper movet ad bonos actus subsequentes, ut tollat ipsam voluntatem resistendi, sed quandoque permittit illum vitio suo deficere à ductu gratiæ, & in particularibus multis actibus concupiscentiæ suæ parere.

Opportet semper discrimen statuere inter illos actus principales, sine quibus salus electorum non constat (quales sunt, convertere se ad Deum, credere, perseverare) & particulares subsequentes actus, qui specialiter considerati, non sunt ad salutem absolute necessarij, ut hoc, aut illud peccatum vitare, tale, aut tale bonum opus non omittere. Ad illos enim efficiendos sic operatur gratia, ut det electis, suo tempore & posse, & velle, & perficere; ad posteriores non deest quidem nobis per totum vitam nostræ cursum motus & ductus Spiritus divini, ita tamen, ut gratiæ desse possimus, imo ut nimis sæpe desimus, ac subinde concupiscentiis nostris libere turpiterque parcamus. Hinc illa Galat. 5. 16. *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.* Ephes. 4. 30. *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo obsignati estis in diem redemptionis.* Spiritum enim contristare dicuntur, qui ejus ductui resistunt, & servili quadam libertate concupiscentiis suis, contra gratiæ motum, & conscientiæ dictamen, indulgent.

THESES HETERODOXÆ.

Quas rejicimus.

THESIS I.

Voluntatem non esse capacem donorum spiritualium, adeoque nunquam fuisse dona spiritualia in hominis integri voluntate: nunquam à voluntate lapsi hominis fuisse separata: nunquam in regeneratione humanis voluntatibus talia dona infundi.

Sacra Scriptura, dum in corde ponit dona Dei spiritualia, eadem agnoscit in voluntate rectitudinem, Psalm. 32. 11. *Gloriamini omnes recti corde.* Munditiam, Matth. 5. 8. *Beati mundi corde.* Bonitatem, Luc. 8. 15. *Hi sunt, qui in corde bono & honesto verbum retinent.* Quod si quis hæc ad affectus retulerit, eosque extra voluntatem collocaverit, ille (quod nefas est) præclarissima gratiæ divini dona in irrationali animæ parte collocabit.

Quinetiam ipsa habitualis conversio voluntatis ad Deum Creatorem, & aversio ab inordinata libidine fornicandi cum creatura, procul dubio maximum erat donum. Hujus autem doni capacem fuisse voluntatem inde liquido constat, quod

Enchirid.
cap. 32.

De vocar.
lib. I. cap. 6.

cum tali rectitudine creata fuit. Nempe Deus ab initio hominem fecit rectum. Hanc esse amissam ex effectis nimium patet; cum jam ipsa hominis carnalis voluntas non possit non frui utendis, & uti fruendis: utpote in quam irruerit, & irruperit turba vitiosorum dispositionum. Porro cum voluntas hominis animalis mala dicatur ab innata quadam, & inhærente malitia, quæ in improbo etiam nihil agente habitualis est, vicissim agnoscenda est in voluntate renatorum donata quædam & infusa bonitas, quæ piis illorum actionibus præsupponitur. Hanc habituales bonitatem passim celebrat Augustinus: *Præcedit bona voluntas hominis multa dona Dei, sed non omnia, quæ autem non præcedit ipsa, in eis est & ipsa.* Ne quis autem somniet, hanc voluntatis bonitatem non esse donum internum, facultati infusum, sed meram denominationem ab actu voluntatis ipsius petitam, vocat illam Prosper primam supreni agricolæ plantationem. Plantatio autem designat quiddam animæ insitum, non actum ex ea dimanantem.

THESIS II.

Gratiam qua convertimur, esse lenem tantum, & moralem suasionem.

Non incipiamur in opere conversionis vel futuræ præparando, vel præteritæ confirmando, Deum adhibere minationum, promissionum, aliarumque hortationum vim suadentem, qua animos hominum subigat, alliciat, commoveatque; verum ad ipsam huiusce negotij catastrophem infallibiliter producendam potentius semper ac insuperabilius operatur, *pro magnitudine potentie, pro efficacia roboris potentie sue*, Ephes. 1. 18. Nec sufficit suo contingenter tantum afficiens, & invitans. Nam

1. Suasio moralis movet tantum objective, & in virtute finis. Recte autem statuunt Philosophi, Qualis unusquisque est, talem ei finem videri. Dum itaque homo carnalis est & nondum regnitus, bona supernaturalia ei representata, non possunt ita afficere voluntatem, ut illorum desiderio prorsus incendatur ad credendum & convertendum: sed potenti operatione, omnem suasionem eccellente, superanda, ac immutanda est voluntas, ut bonum oblatum efficaciter amplectatur.

2. Si morali tantum suasionem homines ad Deum converterentur, tum hæc quaestio, Cur oblata aequali gratia, hic credat, ille non credat, per liberi arbitrij velle & nolle solveretur; nec ulla restaret hac in parte impervestigabilis sapientiæ, ac iudicij Dei nostra admiratio. Atqui contra Pelagianos orthodoxa hæc sententia semper defensa est, Conversionem & fidem ex occulta Dei gratia esse, quæ datur aliis secundum misericordiam, aliis non datur secundum iustitiam.

3. Si mera morali suasionem homines converterentur, qui hanc suadentem gratiam admiserit, posset vere dicere. Ego me discretevi: accepi enim gratiam lenem & suadentem, quæ ad fidem & conversionem me quidem sollicitavit, sed æque etiam alios: illi, pro sua libertate, moralem hanc suasionem repulerunt; ideoque manent inconverti: Contra ego, pro mea libertate, eandem suasionem sum amplexus; ac ideo sum conversus. Vbi interim illud Pauli, *Quis te discernit? Quid habes, quod non accepisti?*

Fides & inchoata & perfecta donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis Sacris Literis regnare.

THESIS III.

Positis omnibus gratiæ operationibus, quibus Deus ad efficiendam hanc conversionem utitur, voluntatem hominis relinqui in æquilibrio, velintne credere, vel non credere, convertere se ad Deum, vel non convertere.

Contra.

1. Si post omnes divinæ gratiæ operationes hominis voluntas in æquilibrio relinquatur, necessario sequetur, non Deum per gratiam, sed hominem per liberum arbitrium esse principalem causam autoremque ipsius creditionis, ac conversionis. Qui enim, omnibus gratiæ suæ viribus exertis, nil aliud valuit, quam voluntatem ad medium quandam æquilibrij statum attollere, is ad novam ab æquilibrio mutationem, hoc est, ad actum credendi concurrit, non principaliter, aut prædominante, sed solummodo concomitante, & contingenter, nempe, sub hac conditione, si voluntas ex æquilibrio se prius sua vi naturali dimoverit. Quod ergo minus est, voluntas accipit à Deo, nimirum, ut poneretur in indifferenti quadam medietate, ut cederet, vel non crederet; quod autem majus est, ipsumq; eventum specificar, sibi ex se præstitit voluntas ipsa, nempe ut actum crederet.

2. Item sequetur, non majorem à Deo gratiam exhibitam electis, quam non-electis; nec illos, quam hos, Deo majori gratitudinis debito obstringi; quandoquidem in utrisque divina manus nil aliud operata sit, quam voluntatis æquilibrio; quod in puncto consistit, nec latitudinis est capax.

3. Gratia convertens ea intentione datur, ut sit efficax, hominemq; permoveat; imo perducatur ad ipsum fidei actum infrustrabiliter eliciendum: quo etsi aliquando forte pertingeret ex voluntatis in æquilibrio positæ libera propensione ad amplectendum & obsequendum gratiæ, tamen haud minus sæpe frustrabitur, ex voluntatis in eodem æquilibrio positæ libera sui determinatione ad repudiandam gratiam, eique resistendum: nempe, cum in æquilibrio semper supponatur contingentia prorsus æqualis ad utrumque.

Hæc gratia à nullo duro corde respuitur: ideo quippe tribuitur; ut cordis duritia primitus auferatur.

August. de prædestin. Sanctior. cap. 8.

THESIS IV.

Hominem non posse plus boni facere, quam facit, nec plus mali omittere, quam omittit.

Falsa sunt hæc, & absorta, si de homine irrogenito & animali intelligantur, si de etiam de renato & gratia sanctificante suffulto. Primum, quod ad hominis naturalis statum attinet, quamvis non possit instam suam pravitatem exuere, aut peccati generaliter sumpti dominium excutere; potest tamen multos actus externos cohibere, in quibus frena laxat concupiscentiis suis. Vitiosa concupiscentia inclinat hominem impium ad omne malum, non tamen determinat, aut cogit illum ad hoc, vel illud malum, hic, & nunc, necessario patrandum; ut hanc cædem, hanc rapinam, hoc adulterium. Hoc etiam inde constat, quod homines improbissimi sua scelerata aggrediuntur non sine prævia deliberatione, liberrimaq; mediorum dispositione; quodq; ad ipsam facinus jam accincti temperare sibi possunt, ex alterius reverentia, aut præsentaneo periculi metu. Denique frustra ex legibus humanis pœnæ sceleratis intentantur, si nemo ea, quæ admittit flagitia, omittere potuerit. Quod autem ad actus suo genere bonos attinet, certum est, ipsos irrogenitos omittere sapissime multas actiones morales externas, quas secundum operis substantiam potuerant præstare; ac ob voluntariam talium operum omissionem justissime condemnari. Matth. 25. 42. *Esurivi, & non dedistis mihi ad comedendum: Sitivi, & non dedistis potum;* &c. Deinde etiam de renatis ac vere sanctificatis idem est asserendum. nempe quamvis sint à peccati dominio liberati, Rom. 6. 14. & 18. Servi facti justitiæ; Rom. 8. 1. & non secundum carnem ambulent, sed secundum Spiritum; possunt tamen, idq; libere, extra rectum justitiæ ritumitem grëssus dimovere, etiam tum cum non transgrediuntur: itidemq; cum labuntur, portiterant gratiæ vi ac subsidio, per voluntatem liberam; hoc est, liberatam, concupiscentiis suis restitisse, vitasse illa carnis opera manifesta, quæ Gal. 5. 19. recensentur, fornicationem, immunditiam, iras, rixas, &c. Quis sanus dixerit Davidem non perpetrare adulterium? & hoc patrato, non potuisse illi, cui summā injuriam intulerat, non etiam pessimā & deliberata machinatione ipsam vitam eripere? Verum, ne longe exempla petantur,

singulorum piorum conscientias appellamus. Quis non quotidie Deum orans, *De-
mitte nobis debita*, simul agnoscat, sibi per Dei gratiam in promptu fuisse bona præ-
stare officia, quæ tamen omisit, item tentariunculas superare, quibus tamen cessit
1. Cor. 10. 13. *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet
etiam cum tentatione exitum, ut possitis sustinere.*

Georgius Landavensis.

Ioannes Davenantius.

Samuel VVardus.

Thomas Goadus.

Gualterus Balcanquallus.

DE ARTICVLO TERTIO ET QVARTO

Distinctis propositionibus explicatis,

Iudicium Theologorum Palatinorum.

PROPOSITIO PRIMA:

In statu peccati nec *a* mens hominis intelligentia spiritali plane de-
stituitur, nec *b* voluntas ejus caret facultate amplectendi bonum spiritua-
le; quam citra infusionem sanctitatis alicujus ab intellectu & affectibus
vivificatis excitata exercere potest: imo ipsam hominis conversionem sive
regenerationem *c* bona quædam opera, ceu conditiones prærequisitæ an-
tecedunt: agnitio peccati, & ex ea, offensi numinis dolor, humilitas, deside-
rium gratiæ, preces, propositum ac tentamen vitæ in melius commutandæ:

a Coll. Hag. pag. 298. & seqq. Episcop. de perspic. Scriptur. thes. 2. 3. 7.

b Coll. Hag. pag. 298. 299. 302. 303.

*c Coll. Hag. pag. 302. Grevinch. pag. 117. Episcop. disput. de penitent. pag. 1. 9. 13.
Ioh. Arnoldi adversus Tilen. pag. 397.*

Judicium.

De viribus hominis corrupti, qui ipsummet hominem testem aut judicem facit,
næ ille judici cæco & quidem in propria causa judicium defert. Solus Deus hic
idoneus testis ac judex est, qui alienus à *πρωτοπολησία* abditissimos etiam cordis
humani recessus penetrat ac rimatur, Ierem. 17. 9. 10. Is pronunciat in Verbo suo,
quod homo, prout naturali conditione nascitur ex Adamo, sit itæ filius, Eph. 2. 3. &
transgressor inde ab utero, Esai. 48. 8. non semi-mortuus, sed totus, quantus quantus
est, mortuus in peccatis suis, Eph. 2. 1. 3. Col. 2. 13. nec ullis ad bonum spirituale viri-
bus instructus, Rom. 5. 6. utpote cæcus mente, Eph. 5. 8. 1. Cor. 2. 14. pravus volunta-
te, Gen. 6. 5. & 8. 21. affectibus rebellis, Tit. 3. 3. Rom. 3. 12. & seqq. Et in hac cæcitate,
pravitate ac rebellionem suam ita obfirmatus natura ac voluntate, ut non magis exuere
vitiositatem & abjicere pravas inclinationes valeat, quam aut Æthiops potest mu-
tare pellem suam, aut pardus maculas, Ier. 13. 23. vel etiam arbor mala bonos fructus
ferre, Matth. 7. 18. Quæ omnia ejusmodi sunt, ut nullam sive intelligentiæ spiritua-
lis lucem, sive boni spiritualis cupiditatem & ad illud inclinationem relinquât ho-
mini animali. Proinde nec bona opera ante conversionem ab eo proficisci aut exspe-
ctari queunt. Nam qualis arbor, tales ejus fructus, ut docet Servator noster Matth.
12. 33. Certum quidem est, etiam non regenitos quædam honesta laude digna in
rebus civilibus & moralibus præstare auxilio Dei, Exodi 31. vers. 2. & seqq. Rom.

2. 14. quæ tamen ex fide & bona conscientia non procedunt, & ipsorummet vitis varie contaminantur. Certum item actus quosdam agnitionis peccati, doloris, contritionis &c. præcedere fidem & conversionem in homine regenerando, dum ministerio Legis & Evangelij præparatur ad accipiendam gratiam. At inter eos præter & contra veritatem Scripturæ ponuntur pleræque condiciones Remonstrantium tanquam præviæ conversioni: cum tamen eam aut consequantur ut fructus, aut inchoent ut salutaria ejus initia. Dolor siquidem offensi numinis, ut magis offensa Dei angatur peccator, quam pœnæ metu, est dolor secundum Deum, 2. Corinth. 7. 10. credentium proprius, qui ipsum benignissimum in Christo Patrem intuentes amplectentesque, peccatis suis offensum fuisse, serio & ex animo dolent. *Humilitas*; non hypocritica aut momentanea, qualis Achabi, 1. Reg. 21. sed sincera ac constans, fructus est regenerationis, quò Christo conformamur, Matth. 11. 29. *Desiderium gratiæ*, sive fames ac sitis justitiæ, fides est initialis, Matth. 5. 6. ejusque inchoatio quædam, Phil. 1. 6. & 2. 13. *Preces* à Spiritu sancto excitantur in cordibus: qui non modo à generali regenerationis apotelesmate Spiritus renovationis Tit. 3. 5. verum etiam à speciali hoc opere, *Spiritus precationis* denominatur, Zachar. 12. 10. Denique *propositum ac tentamen vite in melius commutande*, est ab inchoata conversione, sicut successus & constantia in eodem proposito est à continuatione ejus. Vnde Antiochenes credentes jam hortatus fuit Barnabas, ut proposito cordis manerent in Domino, Actor. 11. 33. Quæ cum ita sint, thesi Remonstrantium, autoritate Scripturæ reprobata, hanc antrithesin figimus:

Homo animalis mente cæcus est; pravus voluntate & rebellis affectibus: nec ante sui conversionem ullum opus verè bonum, ac Deo placens præstare potest.

PROPOSITIO SECUNDA.

Gratia Dei alia prima est; in lumine naturæ sive reliquiis imaginis Dei consistens: alia secunda, quæ est prædicatio Evangelij, ejusque efficacia. Et hanc gratiosa Dei dispensatione adipiscitur, quisquis prima illa digne utitur:

Armin. in Antiperkins. p. 218. 259. 260.

Ioh. Arnold. adv. Tilen. p. 154. & aliquot seqq. Item, p. 370. 380. 397.

Judicium.

Naturam gratiæ titulo ornare aut velo ejus palliare, Pelagianum est. Nam Pelagiani ne negare gratiam viderentur; nomen ejus transtulerunt ad naturam; quinimo gratiam in naturam transformant, Scriptura vero nihil bonorū naturalium, cœcū sunt, ratio, voluntas, liberum arbitrium, dignatur isto elogio. Evangelium quidem ejusque prædicationem gratiam dici lubentes permitimus; cum sit ministerium Spiritus gratiæ 2. Cor. 3. ac salutis sermo: interim, si styllum Scripturæ attendamus, nec est prima illa gratia, quam in nostri conversione sive regeneratione nobis proponit; neque etiam secunda; sed ordinarium utriusque organum ac instrumentum: quo sensu potentia Dei ad salutem vocatur Rom. 1. 16. Prima gratia in conversione peccatoris est, qua, vocatione Dei, quæ est *καὶ ἀποστολή*, traducitur ex statu peccati in statum gratiæ: renovatur mente, voluntate, affectibus, omnibusque viribus; non exteriori solum suasionē, aut interiore illuminatione & sollicitatione, sed novarum qualitatū sive virium infusione: quæ infusio, synonymia Metaphorica, dicitur mortuorum vivificatio, resuscitatio, irrogenitorum regeneratio; corruptorum nova creatio, Ephes. 2. 1. Iohā. 5. 21, 25. Cap. 3. 5. 7. 2. Cor. 5. 17. Eph. 4. 24. Et hæc est gratia præveniens, qua actus nostros in conversione prævenit & antevertit misericors Deus, juxta illud: *Inventus sum ab ijs, qui me non*

quarebant; manifestus factus sum iis, qui de me non interrogabant, Rom. 10. 20. Item, Gratia excitans, qua mortuos in offensis suis excitat, ac lethargo peccati oppressos ex-pergefacit; ut est Ephes. 5. 14. *Excitare qui dormis, & resurge a mortuis, & illucescet tibi Christus.* Denique, Gratia operans, qua Deus ipsum velle operatur in nobis secundum beneplacitum voluntatis suæ, Philip. 2. 13. Ephes. 1. 11. Secunda vero gratia illa est, qua homo jam conversus sive regeneratus confirmatur à Deo & corroboratur ad profectum & perseverantiã; eodemq; intus excitante & cooperante bonæ voluntati, ipse quoque operatur Deo grata, sibi salutaria. Dicta de ea sunt, Jerem. 32. 40. *Indam timorem meo cordibus ipsorum, & non recedent à me.* 1. Cor. 1. 8. *Deus confirmabit nos in finem usque inculpato,* Philip. 1. 6. *qui cepit in vobis opus bonum, idem perficiet.* Et 2. 13. à Deo est & velle & perficere. Hæc gratia dici potest subsequens; quia primam immediate sequitur; cooperans item, quia voluntati convertæ cooperatur. Proinde in prima illa gratia homo se habet mere passivè, ut subiectum patiens, & in se recipiens, substratus Spiritui S. regeneranti; non ut principium aut instrumentum agens, ei subordinatus. Cujus ratio est, quod mortuus sit in peccatis, viribus omnibus ad bonum, quæ actionum bonarum principia sunt, destitutus; prout loquitur Apostolus Rom. 6. 6. At in gratia secunda non passivè tantum, sed etiam activè se habet; ut qui actus à Spiritu S. agit ipse, & ei operanti cooperatur, non socia aut æquali virtute, sed pro accepto regenerationis modulo ac modo. Toto igitur cælo aberrant Remonstrantes in constitutione ac descriptione utriusq; gratiæ; præter quam, si alia parata non est, aut obtingit homini peccatori, in nullo sufficiens aut efficax esse potest ad consequendam salutem. Aut, si sequatur salus, non utiq; proveniet à beneficio gratiæ, sed ab arbitrio naturæ. Est hoc crassum & apertum nimis interpolati Pelagianismi documentum. Accedit alterum in eo, quod recto usu luminis naturæ homo patet sibi & comparat lumen gratiæ, hoc est, agnitionem Evangelij; idque ex gratiosa quadam Dei dispensatione. Vnde vero didicerunt illam dispensationis rationem? Christus quidem docet Matth. 13. habenti datum iri, hoc est, rectè utenti. Glossa vero textui contraria est, qua habentes dicuntur, qui ductum rationis sequuntur in quaerendo & colendo Deo. Ii sunt, qui fidem habent ex gratuita donatione ipsius secundum propositum electionis, eamq; lucere faciunt in fructibus bonorum operum ad Dei gloriam. Lumen naturæ quousq; procedat & provehat hominem docet Paulus Rom. 1. & 2. & exempla comprobant eorum, qui monstra virtutum habitui in gentibus. Sermo ille de cruce etiam sapientissimis stultitia est 1. Cor. 1. 23. Sapientia illa Dei latens in mysterio etiam ab acutissimis Philosophis non fuit comprehensa, quod ipsi quoq; animales essent, 1. Cor. 2. 7. 14. Act. 17. 18, 32. Ratio vero dispensationis, quam commento nimis audaci definiunt ac præferibunt, nec in Veteri Testamento obtinuit inter gentes, quo tacitum ipsis fuit Evangelium ex imperio æterni Dei, Rom. 16. 25, 26. nec valet in Novo, cum eas ubique terrarum per prædicationem Evangelij adductas constet ad ejus notitiam. Fides enim ex auditu est: auditus autem per verbum, Rom. 10. 17. Delirium igitur est & excrementum Pelagiani cerebri, in quo tum Veteres, tum novi Pelagiani meritorum humanorum fundamentum ponunt. Quod nos horremus ac detestamur ex animo; eo-que Thesi Pelagianæ antithesin Orthodoxam hanc opponimus.

Prima Dei gratia est, qua solus operatur in nobis conversionem: Secunda est, qua nobis conversis cooperatur, & fidem ac sanctitatem in nobis confirmat & auget; non nostro aliquo merito, sed gratuita sua bonitate.

PROPOSITIO TERTIA.

Operatio gratiæ in prima conversione indifferens est & resistibilis, ut per eam possit homo converti vel non converti: nec sequatur ejus conversio, nisi libero assensu ad eam se determinet & converti velit.

Remonstr. in Coll. Hag. p. 236. & seqq. Epist. ad VVal. p. 67, 68. & seq. Joh. Arnold. contra Til. p. 337. & advers. Bogermannum p. 263.

Indicium.

Nihil dicemus de terminis gratiæ resistibilis & irresistibilis, quos ad populi aplausum sibi, derestationem orthodoxi conciliandam, astuta novitate confinxerunt Remonstrantes, contra Scripturam, ipsam gratiam, & *παιδείας* Theologicæ *τρόπον*. Doctrinam ipsorum, quæ terminis hisce occultitur, indagabimus & protrahemus in lucem. Quod ut fiat commodius, internæ operationes gratiæ Evangelicæ in homine convertendo ante omnia distinguendæ veniunt. Huiusmodi vero tres facere solent pro triplicis subiecti condicione: Quorum prima posita est in illuminatione mentis ad agnitionem Evangelij: Altera consistit in pulsatione, excitatione ac vivificatione cordis & affectuum: Tertia autem circa voluntatem occupatur, qua flectitur ipsa atque inclinatur ad fidem Christi atque obsequium Evangelij. Illuminationem irresistibilem esse ipsimet fatentur Remonstrantes, quando virtute plane irresistibili scientiam hominibus ingenerari docent. De pulsatione cordis, & affectuum idem sentiunt. Sive enim velit, sive nolit homo, non potest non sentire pulsum divinum, eiusque sensu affici. Igitur de sola voluntate manet quæstio resistibilitatis: circa quam nullam omnino gratiam vere efficacem, eoque irresistibilem agnoscunt aut admittunt. Positis, inquit, omnibus operationibus gratiæ, quibus ad conversionem in nobis efficiendam Deus utitur, manet tamen ipsa conversio in nostra potestate libera, ut possimus non converti, id est, nosmet ipsos convertere, vel non convertere. Quæ vero sit operatio gratiæ in voluntate, id vero mustitare malunt, quam rotunde profiteri. Res tamen ipsa loquitur, nec omnino tacent Scripta ipsorum, quod operationem illam suasionem morali, aut ei analogam quadam actione definiant. Quam solam si in convertenda voluntate adhiberet Deus, utique resistibilis esset illa gratia, imo conversio per eam impossibilis; quando suasio conversionis, rei est simpliciter impossibilis homini peccatori: Rom. 8. 7. *Sensus carnis inimicitia est adversus Deum: Legi enim Dei non subijcitur: nam ne potest quidem*: Et Matt. 7. 18. *Non potest mala arbor bonos fructus ferre*, plane sicut impossibile est æthiopi cutem, pardo maculas suas mutare, aut mortuo ad vitam se ipsum resuscitare. Scriptura vero, etsi moralem (quàm vocant) suasionem non removet ab hoc negotio (quid enim est totum ministerium reconciliationis, quam eiusmodi commendatio ac suasio? 2. Cor. 5. 18. 19. 20.) præcipuam tamen vim conversionis in ea minime collocat, verum in actione longe diviniore, quæ efficacior, nec creationi, nec resuscitationi mortuorum quicquam concedat. Est siquidem nova creatio hominis Psalm. 51. 12. 2. Cor. 5. 17. prima eius resuscitatio à morte peccati Ioh. 5. 25. Ephes. 2. 1. altera generatio, qua Deo gignitur, Ioh. 3. 3. 5. renovatio cordis omniumque virum Ezech. 36. vers. 26. Tit. 3. vers. 5. tractus Patris Ioh. 6. 44. & gratia illa, quæ nunquam est inanis 1. Cor. 15. 10. Et quid mirum, cum Deus operetur conversionem supereminente illa magnitudine potentia suæ, & pro efficacia roboris virium suarum, qua omnia sibi potest subijcere: prout graphice eam depingit Apostolus Ephes. 1. 19. Tam efficax, tam potens Dei operatio optimo maximo iure dici potest irresistibilis, si terminum barbarum nuper malis avibus excogitarum liceat aut lubeat usurpare. Et irresistibilis quidem est, tum ex parte gratiæ Dei, tum ex parte voluntatis. *Ex parte gratiæ*: quia efficax Dei operatio est in actu posita, cui nemo potest resistere, Rom. 9. 19, prout Christus de gratia sapientiæ Apostolis datæ dixit: cui omnes non poterunt resistere, Luc. 21. 15. Et Petrus de gratia gentibus data: Ego quis eram, qui possem Deum prohibere Actor. 11. 17. Quod dum negant Remonstrantes, evidente contradictione se implicant, gratiæ efficaciam simul ponentes & negantes, non minus absurde, quam si vocem auditam inaudibilem dicant. ut enim vox audita actum auditionis in aure ponit, inaudibile negat: ita gratia efficax actum efficaciam in voluntate ponit, resistibile negat. *Ex parte voluntatis*: Nam subdita gratiæ efficaci iam non vult resistere: & quia non vult, necessario non vult, sicque resistere velle non potest salva sua libertate. Nam unumquodque dum est, necessarium est. Unde Christus Ioh. 6. 37. *Quicquid dat mihi Pater, ad me venit*. Et August. de Corrept. & Grat. Cap. 14. *Deo volenti salvum facere, nullum hominum resistit arbitrium*. Sic enim velle &

nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem. Quorsum vero gratia Dei resistibilis prædicatur? Nempe ut vires arbitrij humani contra gratiam Dei extollantur: neque est alia vera causa. Atque hoc est in infirmitate, in malitia gloriam querere. Possent enim gratia Dei resistere, non est potentia, sed defectus; non virtutis, sed malitia: imo est hominem in Deum armare contumacia & superbia. Quasi omnipotentissimam Dei operationem impedire possit & eludere pulvis & cinis; & dum non impedit, habeat, quod gloriaretur in seipso; qui gratiam liberrime determinavit ad sui conversionem, efficacem reddiderit, sequere ipsum eius auxilio converterit. Quod certe est gratiam homini reddere inutilem, ipsum vero in exitum misere precipitare. Ex quo periculum Pelagiani huius dogmatis pij omnes intelligunt: Præcipua eius firmamenta convellere; maioris foret operæ. Evertisse hypothesen, quibus maxime nititur, id vero satis erit in præsentia. Vna est, quod posita gratia irresistibili elidatur indifferens ad utrumlibet oppositorum voluntatis libertas. Quasi vero in actu conversionis indifferentem relinquat voluntatem renovationis Spiritus, hoc est, nihil agat; aut dum reformandam se Spiritui permittat voluntas, vim aliquam coactivam ab eo patiatur. Αθεολογία hæc sunt, ignota sanæ doctrinæ, quæ est secundum veritatem.

Altera, quod infusio gratiarum habitualium locum non habeat in voluntate. Quorsum ergo promissio illa Dei apud Ezech. 36. 26. *Dabo vobis cor novum, & spiritum novum.* Et apud Ierem. 31. 32. 33. *Indam legem meam menti ipsorum & cordibus ipsorum inscribam.* Nunquamne igitur diligemus Dominum Deum nostrum ex toto corde, ex tota anima, ex tota cogitatione, ex omnibus viribus? Matth. 22. 37. 38. nec integer noster spiritus & anima & corpus sanctificabuntur & inculpate conservabuntur in adventum Domini nostri Iesu Christi, 1. Thess. 5. 23. Ne Pontificij quidem tam insulse delirant, nec tam crasse recoctum Pelagianismum Orbi Christiano reponere audent. Exploso igitur periculoso ac damnabili errore, thesi Remonstrantium hanc Antithesin opponimus:

Operatio gratiæ in prima conversione tam efficax est in omnibus & singulis electis, ut non modo possint converti, sed etiam certo ac infallibiliter convertantur:

PROPOSITIO QUARTA.

Nihilominus initium, progressus & complementum fidei & conversionis prædictæ gratiæ, ut causæ principaliori æquum est attribui: fidesque donum Dei potest appellari, quatenus homo absque illa gratia eam concipere non potuisset. Non autem est donum infusum, irresistibile, partum morte Christi, aut etiam in Novo Fœdere promissum.

Ioh. Arnold. advers. Tilen. p. 441. Et Remonstrantes passim scriptis editis & exhibitis.

Judicium.

In productione fidei Scriptura non partitur operas inter gratiam Dei & voluntatem hominis, quasi ut causæ sociæ συνεργεία quadam ad eam concurrant; sed gratiæ eam in solidum vendicat, etiam *κατ' ἀντίθεσιν* Ephes. 2. 8. *Gratia servati estis per fidem: & hoc non ex vobis, Dei donum est.* 2. Cor. 3. 5. *Non sumus idonei per nos ipsos ad cogitandum quicquam velut ex nobis ipsis, sed quod idonei sumus, id ex Deo est,* Matth. 16. 17. *Caro & sanguis hæc tibi non revelavit, sed Pater meus, qui in cælis est.* Quod usque adeo verum est, ut ne ministri quidem Evangelij, dispensatores variæ gratiæ Dei, venire queant in societatem divini huius operis: quando neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus 1. Corinth. 3. 7. Equidem si ita se res habet, ut Remonstrantes volunt, Gratia Dei non principalis, sed

sed minus principalis causa fidei dicenda est, eiusque in causando virtus infra voluntatem humanam longissime subsidit. Quid enim ad fidem, & conversionem homini confert? Solam utriusque efficiendæ potentiam: actum non magis ponit aut ponere potest, quam congenitam voluntati libertatem auferre. Et quis potentiam illam deducit in actum, ut in his sequatur fides & conversio, in illis non sequatur? liberrima hominis voluntas, qua sponte admittit oblatam sibi gratiam, & efficacem reddit; quam pro eadem libertate sua respuerè, irritam & inefficacem reddere poterat. Si causa actû dignior est ea, quæ ultra potentiam non progreditur: efficacior item, quæ ex potentia in actum deducit, quam quæ deducitur; profecto inanes fuci & strophæ verborum sunt, quicquid de gratia fidem principaliter causante, nugantur Remonstrantes.

Illud præterea attendendum venit, quò sensû fides Dei donum appelletur. Si Remonstrantibus credimus, Dei donum est, quatenus hominibus eam offert Deus verbo Evangelij. Nam Evangelium præcipit fidem in Christum, cognitione eius mentes illuminat, dilectione corda imbuat & accendit, ut possint ipsum recipere, modo velint. Quod autem aliqui recipiunt, aut volunt recipere, non magis Dei donum esse censent, quam quod alij respuunt: quando uterque actus ex voluntatibus, indifferenter se habentibus, pariter parique libertate elicitur & effluit. Contra Scriptura Fidem Dei donum vocat, & vocari docet, non tam quod offertur, quam quod confertur à Deo, hoc est, simul & ab ipso datur & ab homine accipitur: prout natura ac ordo relatorum postulat. *Vobis*, inquit Servator Matth. 13. 11. *datum est nosse mysteria regni celorum.* Et Apostolus Philip. 1. 29. *Vobis datum est credere in Christum;* nempe ab eo, qui efficit in vobis & velle & perficere, ut est Cap. 2. 13. Nec aliter loquitur Deus apud Ieremiam Cap. 32. 40. *Indam timorem meum* (qui est ex fide) *animis ipsorum:* apud Ezech. 36. 26. *Dabo eis cor novum & spiritum novum.* &c. Ex quibus dictis alijsque similibus; geminam doni huius qualitatem eruimus.

Vna est; quod sit donum infusum; quia inditur cordibus nostris per Spiritum Sanctum, quem Deus effudit in nos copiose per Iesum Christum Servatorem nostrum Tit. 3. 6.

Altera, quod etiam sit donum irresistible, cum ij, quibus obtingit, certo credant in Christum, nec ab eo recedant. Ioh. 6. 37. 68.

Negare verò idem donum Morte Christi partum esse, est negare Iesum autorem & consummatorem Fidei; prout eum nominat Apostolus Hebr. 12. 2. Factum nobis esse sapientiam à Deo 1. Cor. 1. 30. aut Spiritum fidei nobis acquisivisse 2. Cor. 4. 13. Gal. 3. 14.

Negare item; promissum esse Novi Fœderis, est obliterare atque inducere promissionem fœderalem; qua pollicetur Deus se legem suam inditurum mentibus nostris, ut cognoscamus ipsum à minimo usque ad maximum Ierem. 31. 33. 34. Hæc verò qui faciunt, annon Deo affirmanti in os contradicunt negando, adeoque palam blasphemant? Quamobrem falsitatis ac blasphemix merito damnamus The sin illam Remonstrantium, hacque Antirhesi subvertimus:

Gratia Dei sola est causa fidei & conversionis: Fidesque Dei donum vocatur, quod Deus propter satisfactionem Filij, secundum Novi Fœderis promissionem, eam certo donet electis suis, effuso in ipsos Spiritu Sancto:

PROPOSITIO QUINTA:

Vocatio efficax ad fidem, non fluit ex electione ad salutem, nec eius fructus est.

Remonst. thesb. & declar. exhibitis.

Indicium:

Quemadmodum cætera bonæ ac beneficia salvifica ex fonte Electionis procedunt; ita hoc etiam beneficium. Rom. 8. 29. 30. in aurea illa salutis catena vocatione

tionem ex præcognitione ac prædestinatione deducitur. Cap. 9. 23. quos dicit Apostolus vasa misericordiæ præparata ad gloriam, eosdem etiam vocari docet, vers. 24. Nec alia causa est, cur vocatio καὶ ἐκείνων, καὶ ἰσὺν ἐκείνων appelletur, Rom. 8. 28. 2. Tim. 1. 9. & cum ipsa Electione nexu immediato copuletur, 1. Cor. 1. 26. 27. 2. Pet. 1. 10. & alibi. Sit igitur hæc antithesis:

Vocatio efficax ad fidem fluit ex Electione ad salutem, eiusque est fructus.

SENTENTIA THEOLOGORVM

HASSIACORVM,

De Gratia Dei, & Libero Arbitrio:

De quo argumento in Tertio & Quarto Remonstrantium Articulis agitur.

VT doctrina de Libero Arbitrio, & Gratia Dei, accurate & distincte pertractetur, ante omnia diligentissime distinguendum esse iudicamus inter ipsam Liberi Arbitrij essentiam, eiusque *εἰσώδεις* seu essentielles facultates, quæ sine totali Liberi Arbitrij subversione ab eo separari nequeunt, & inter vires & facultates eius accidentales, sine quibus Liberi Arbitrij essentia salva & integra consistere potest.

De Libero Arbitrio, secundum essentiam suam considerato.

THESIS.

Liberum Arbitrium, secundum naturam & essentiam suam consideratum, est animæ rationalis facultas, seu potentia, *ἐκ μετὰ σκέψεως*, hoc est, deliberata electione, absque omni coactione, proprio & spontaneo motu volendi aut nolendi, quodcumque intellectus eligendum aut respuendum iudicaverit. Hoc modo sumptum Liberum Arbitrium, homini in quovis statu competit, nec vel in statu corruptionis, servitute & necessitate peccandi evertitur, nec in altera cælesti futura vita, bene agendi necessitate & immutabilitate evertetur.

ANTITHESIS.

Execramur itaque Manichæorum & Stoicorum fatalem necessitatem, qua finire ipsam etiam hominis voluntatem ad actus suos elicitos, qui sunt velle & nolle, necessitate quasi constringi & cogi. A quo errore Ecclesias Reformatas Orthodoxas alienas esse, certo nobis persuasum est, ita, ut magnam ijs injuriam fieri putemus, dum Manicheismi & Stoicisimi à fratribus Remonstrantibus insimulantur.

De Libero Arbitrio, secundum vires suas accidentales considerato.

THESIS

Caterum, si vires & facultates Liberi Arbitrij accidentales spectentur, utique longe alio modo se habet homo in statu peccati & miseriæ, ante omnem regenerationis gratiam, quam in statu gratiæ, in quem misericordis & omnipotentis Dei efficaci operatione gratiosè transfertur.

De Libero Arbitrio in statu peccati.

T H E S I S I.

In statu peccati homo, quoad intellectum, prorsus destituitur luce cognitionis salutaris Dei, & rerum ad æternam vitam pertinentium, qua ipsum Deus in prima sui creatione collustraverat. Licet enim post lapsum in hominis intellectu non tantum lux sapientiæ naturalis, ad res huius vitæ intelligendas, verum etiam quædã veluti scintillulæ cognitionis & notitiæ Dei Creatoris remanserint, quas D. Apostolus Rom. 1. 19. 20. rerum creatarum visibiliũ intuitu, aliquo modo exfuscitavit, & in actum educi posse dicit: quo nomine etiam gentes; quibus verbum Dei annuntiatur non fuit, inexcusabiles coram Deo fore pronunciat: Hæc tamen Dei notitiã naturalis nequaquam vel in se, ad salutem æternam obtinendam sufficiens est, vel hominem paulatim ad maiorem gratiam, etiam salutarem; disponere, & gradatim ad æternam salutem perducere potest: Ita enim D. Apostolus 1. Cor. 2. 14. ait: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei: sunt enim ei stultiitia, neque potest ea cognoscere.* Et 2. Cor. 3. 5. *Non sumus idonei ex nobis ipsis ad cogitandum quicquam (scilicet boni spiritualis) velut ex nobis ipsis.* Hinc intellectus hominis obscuratus dicitur tenebris, propter ignorantiam, quæ in ipso est. Ephes. 4. 18. Et cor hominis insipiens, obtenebratum vocatur Rom. 1. 21. Quin & homo corruptus & nondum illuminatus dicitur ipse tenebræ Ioan. 1. 5. Eph. 5. 8,

T H E S I S II.

Quoad voluntatem, homo in statu corruptionis ita depravatus & corruptus est, ut quamvis bonã huius vitæ desiderare, actionesque moraliter & civiliter bonas velle & efficere, adeoque disciplinam externam præstare queat, nihilominus tamen iustitia & sanctitate, quam Deus voluntati concreaverat, & omnibus viribus & facultatibus naturalibus ad bonum spirituale ac cœleste, quibus Deus eam in prima creatione instruxerat, prorsus destituatur, ita ut bonum salutare spirituale & cœleste nec velit & efficiat, nec possit velle & efficere. Omnis boni affectio voluntati corruptæ admittitur Rom. 3. 10. 11. 12. Psalm. 14. 3. & 53. 3. *Non est iustus, ne unus quidem, non est qui intelligat, non est qui exquirat Deum, omnes deflexerunt, simul inutiles facti sunt; non est, qui faciat quod quod bonum est, ne unus quidem.*

Adversus seu potentia volendi & efficiendi bonum salutare, corruptæ voluntati denegatur Ierem. 13. 23. *An mutare potest æthiops cutem suam, aut pardus liventes maculas suas? Etiam vos potestis benefacere, qui edocti estis malefacere.* Matth. 12. 24. *Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali.* Rom. 8. 7. *Id quod sapit caro, inimicitia est adversus Deum, & legi Dei non subijcitur: Nam ne potest quidem.*

T H E S I S III.

Quoad cor, homo in statu corruptionis ita depravatus est, ut omnes cordis affectus & desideria tantummodo prava sint omni tempore. Genes. 6. 5. & 8. 21. *Omne figmentum & omnis cogitatio cordis tantummodo malum est omni tempore.* Marc. 7. 21. *Ex corde hominum procedunt male cogitationes, adulteria, furta, iniuriæ, &c. pertinent huc illa Scripturæ dicta, quæ pravæ concupiscentiæ meminerunt.* Ephes. 4. 22. Rom. 6. 12. Gal. 5. 16. 17. &c.

T H E S I S IV.

Proinde, quicquid homo in statu peccati, antè regenerationis gratiam, vel merite cogitat, vel voluntate eligit, vel corde appetit & desiderat, utui forsitan, quoad substantiam actus, moraliter bonum sit; nihilominus tamen peccatis ita est contaminatum, ut, si ad exactissimam legis divinæ normam exigatur, revera peccatum potius, quam bonum, Deoque placens opus appellari mereatur. Genes. 6. 5. & 8. 21. *Omne figmentum, &c.* Matth. 7. 18. *Mala arbor non potest bonis fructus ferre.* Rom. 14. 23. *Quicquid non est ex fide, peccatum est.* Heb. 11. 6. *Sine fide impossibile est placere Deo.*

Reijcimus itaque, ut heterodoxa, sequentia:

I. Hominem in hoc corruptionis statu, ante illuminationis gratiam, licet doctrinam in Evangelio revelatam suopte ingenio excogitare, & modum liberationis generis humani, in Evangelio patefactum, invenire haud potuerit, facillime tamen posse doctrinam illam, si ei reveletur, & proponatur, intelligere, adeoque sensum omnium eorum, quæ scitu, creditu, factu necessaria sunt, ex sese, sine lumine supernaturali capere.

II. Luminis naturalis, quod in hominis intellectu post lapsum remansit, recto & bono usu; qui homini corrupto possibilis sit; hominem consequi posse lumen supernaturale, & gratiam etiam salutarem. Id quod ex sententia Arminij asserit & defendere conatur Ioh. Arnoldi contra Tilen. pag. 153. 154. 155. 156. 157. &c. vel; cognitione Dei naturali peccatorem ad uberiores divinæ gratiæ opes recipiendas aptiorem reddi, ut Remonstr. in exhib. declar. articul. 3. & 4. loquuntur.

III. In voluntate hominis nunquam fuisse dona spiritualia & supernaturalia; ac proinde non potuisse ea, in morte spirituali ab ea separari; Quod fratres Remonstrantes in Coll. Hag. expressis verbis asseruerunt, ut videre est in Coll. Bertij pag. 279.

IV. Voluntatem hominis, etsi in statu corruptionis, ante regenerationem, vires suas bene agendi reipia exerere non possit; propter tenebras intellectus & depravationem affectuum, retinuisse tamen eas in sese, ut, sublati impedimentis istis, in actum exire, hoc est, bonum velle & eligere possit. Quæ Remonstrantium sententia non obscure colligitur ex Coll. Hag. loco proxime citato.

V. Hominem in statu peccati posse facere, & vero etiam sapenumero facere eiusmodi opera, quæ, si ad rectam rationem, & ad legem, quæ cordi hominis corrupti natura insita est & manet, examinentur, non solum peccata non sint, sed etiam maiorem & ulteriorem Dei gratiam inereantur, quod Remonstrantes in Declaratione sententiæ suæ circa 3 & 4 articulum innuunt.

VI. Hominem in statu peccati, ante fidem & Spiritum renovationis, habere posse, & vero etiam sapenumero habere zelum, curam, & studium, quod ad obtinendam salutem adhibeat; & verbum Dei audire, de peccato commissio dolere, gratiam salutarem & Spiritum renovationis expetere posse; idque, ad obtinendam fidem, & Spiritum renovationis, homini utilissimum, & quam maxime necessarium esse, ut Remonstr. in Thes. exhib. circa 3 & 4 artic. thesi 3. expresse docent. Item, Hominem in statu peccati, ante sui vivificationem seu regenerationem, habere agnitionem mortis suæ (scilicet Spiritualis,) eius dolorem & deplorationem, desiderium & votum liberationis, famem & sitim vitæ, item peccatorum confessionem, dolorem, initialem timorem &c. ut in Coll. Hag. pag. 283. fratres Remonstrantes: Et in scripto advers. Tilen. Ioh. Arnoldi pag. 397. loquuntur.

*De homine in statu Gratia, ubi simul De
Gratia Dei.*

T H E S I S I.

Etsi vero Deus iustissime totum genus humanum in statu peccati & miseriæ relinquere, æternumque propter peccatum damnare poterat, placuit tamen ineffabili bonitati & misericordiæ ipsius, è genere humano lapsis, quosdam, quos pro benevolo affectu voluntatis suæ in æterno & immutabili suo consilio, in laudem gloriæ suæ gratiæ, ad vitam æternam elegerat, efficaciter è statu miseriæ liberare, & in statum gratiæ transferre.

THESIS II.

[Quapropter Deus, cum illi è reliqua hominum turba evocandi & segregandi sint, non solum externe omnibus promiscue, reprobis pariter & electis, verbū suum annunciandum curat, & in eo voluntatem suam patefacit (quæ gratia dicitur externa, reprobis & electis communis) verum etiam per illud ipsum verbum, ut ordinarium medium & instrumentum, in quibus, & quando, & quatenus ipsi visum est, intus, Spiritus sui sancti gratia, intellectum, discussis ignorantie tenebris, novo cognitionis sui & rerum spiritualium ac cælestium lumine illustrat, quæ gratia dicitur interna, reprobis & electis communis) insuperque peculiari & singulari Spiritus *hōsōtōs* gratia, electorum voluntatem, sua naturali pravitate à Deo plane averfam; ad res spirituales, & cælestes eligendas & volendas, novis viribus & facultatibus supernaturalibus instruit, eamque ad sui obsequium, hoc est, ad conversionem & fidem in Christum, flectit & inclinat: Et denique etiam corda, omnesque affectus ipsorum sanctificat, & bona desideria eis inspirat: quæ gratia Dei vocatur interna efficax prima. Ab Augustino dicitur præveniens & operans.

De illuminatione intellectus egregius est locus Ephes. 1. vers. 16. 17. 18. *Non resso gratias agere pro vobis, mentionem vestri faciens in precibus meis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi, pater ille glorie, det vobis Spiritum sapientie & revelationis per cognitionem ipsius: Illuminatos oculos mentis vestre, ut sciatis, quæ sit spes illuminationis ipsius.* Luc. 24. 45. legimus, Christum *aperuisse mentem Discipulorum suorum, ut intelligerent Scripturas.* Atque huc etiam pertinet illud Christi, Matth. 13. 11. *Vobis datum est nosse mysteria regni celorum: illis autem non est datum.* Vide etiam 1. Ioan. 5. 20.

De voluntatis immutatione, novarum & supernaturalium virium ac facultatum ipsam infusione, ejusdemque ad bonum spirituale ac cæleste eligendum ac volendum, potenti & efficaci inclinatione; insignis locus est Phil. 2. 13. *Deus est, qui operatur in vobis velle.*

De cordis & affectuum sanctificatione itidem Scriptura clarissime testatur Psalm. 51. 12. *Cor mundum crea mihi Deus, & spiritum firmum renova in visceribus meis.* Ezech. 11. 9. Et 36. 36. *Auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Dabo leges meas in corda eorum, & in visceribus eorum scribam eas.*

THESIS III.

Non solum vero intellectus illuminatio, & cordis sanctificatio, sed ipsa quoque voluntatis immutatio, hoc est, qualitarum seu facultatum & virium supernaturalium in voluntatem infusio, ejusdemque ad conversionem & fidem efficax flexio & inclinatio, fit irresistibiliter. Ut maxime enim gratia Dei prima præveniente & operante non in totum voluntatis pravitas, & resistendi ac renitendi potentia naturalis penitus tollatur, (cum voluntatis regeneratio in hac vita imperfecta sit, ipsique etiam regenerati sæpenumero gratiæ Dei subsequenti seu cooperanti oblectentur), nequaquam tamen in primo salutaris conversionis momento ita voluntas humana Spiritui, regenerationem intendenti & operari volenti, resistit, ut gratiam ejus prævenientem & operantem, quam vocant, superet, seu penitus respuat, adeoque sui ad Deum conversionem impediat; sed potius prima illa gratia Dei efficax seu præveniens efficit, ut voluntas resistere non velit, sed ipsi necessario & inevitabiliter, libere tamen & absque omni coactione, spontaneo motu, assentiatur & obsequatur. Ita enim D. Apostolus Ephes. 1. 19. 20. dicit: *Esse supereximentem magnitudinem potentie Dei in nobis, qui credimus, pro efficacitate roboris virium ipsius, quod exeruit in Christo, cum suscitavit eum ex mortuis &c.* Et ad Phil. 2. 13. *Deus is est, qui efficit in vobis ipsam Velle.* Quò pertinent etiam illa Scripturæ dicta, quibus conversio hominis dicitur esse ablatio cordis lapidei, & datio cordis carnei, Ezech. 11. 9. Et 36. 36. Vivificatio, Eph. 2. 5. Nova creatio, Ephes. 2. 10. Et cap. 4. 24.

Operatio vero, qua cor lapideum aufertur, & cor carneum datur, mortui vivificantur, aliquid quod antea non erat, creatur, tantæ est potentie, virtutis, & efficacitæ, ut ei complete resisti, seu, quod idem est, ea superari, adeoque prorsus impediri neutiquam possit.

THESIS IV.

Nec tamen propterea hominis voluntas instar stipitis & trunci in sui regeneratione se habet, vel etiam invita ad conversionem & fidem cogitur, (quod falso Ecclesiis reformatis à Pontificiis & Remonstratibus impingitur.) Præterquam enim, quod potentia passiva seuabilitas est in hominis voluntate, ad vires & facultates supernaturales, volendi bonum spirituale ac cœleste, si ei de novo infundantur, recipiendas; quæabilitas in stipite aut trunco non reperitur: insuper etiam Deus voluntatem in sui regeneratione non violenter ad conversionem & fidem cogit, & invitam veluti rapit, sed naturæ voluntatis congruenter agit, non tantum patheticis invitationibus, exhortationibus, suasionibus, excellentissimis vitæ æternæ promissis eam alliciendo, & conversionem ac fidem moraliter suadendo, verum etiam in supernaturalibus facultatibus & viribus, quibus obtemperare possit suasionibus istis, eam instruendo, & potentissima efficacissimaque sua operatione, ut re ipsa obtemperet, immediate eam inclinando & flectendo, efficiendoque ista sua gratia præveniente & operante, ex nolente volentem; ita quidem, ut voluntas, licet ex se, suæque natura non nisi ad rejiciendam Dei gratiam apta nata sit, hac tamen prima Dei gratia efficaci immutata, & ex nolente volens facta, libere & spontaneo motu se ad Deum convertat, & in Christum credat.

THESIS V.

Atque hoc modo voluntas, prima Dei gratia præventa, efficaciterque ad conversionem & fidem à Deo flexa & inclinata, gratiæ Dei subsequenti (qua homo regeneratus in statu gratiæ confirmatur & dirigitur) *συνεργῶν* seu cooperatur, adeoque à Deo acta & mota, ipsa quoque in regenerationis suæ progressu & pietatis studio agit, & una cum gratia adjuvante ad ipsos fidei, caritatis, spei, aliarumque virtutum actus efficienter concurrat. Testatur hoc Scriptura, quoties regeneratos jubet, ut se renovent, mudent, in præceptis Dei ambulent, & salutem suam operentur; Ezechiel. 36. 27. *Faciam, ut ambuletis in præceptis meis.* Philip. 2. 12. 13. *Cum timore ac tremore operamini salutem vestram. Deus enim is est, qui efficit in vobis ipsum velle, & ipsum perficere.*

THESIS VI.

Voluntas itaque hominis ad qualitates seu facultates & vires supernaturales, nec non ad inclinationes novas recipiendas, habet se mere passive, ita, ut actio Spiritus sancti supernaturales illas vires in voluntatem infundentis, eandemque efficaciter & potenter ad conversionem & fidem flectentis & inclinantis, non à voluntate humana, ejusque cooperatione vel consensu pendeat: Ad ipsos vero fidei, caritatis, spei, &c. actus, motusque bonos, non pure passive, sed passive & active se habet: cum Dei gratia præveniente acta & mota, ac subsequente adjuta, ipsa etiam agat, fideique, caritatis, spei, aliarumque virtutum actus producat. Atque hinc non Deus in nobis, seu per nos, sed nos gratia Dei credere, sperare, diligere dicimur.

ANTITHESSES

Rejicimus itaque, partim ut ambigue dicta, partim vero ut heterodoxa, sequentia:

I. Dona naturæ; quæ etiam in gentibus, quibus Verbum Dei revelatum non fuit, locum habent, ut sunt, notitia Dei naturalis, & semina legis, cordibus hominum natura inscriptæ; vere esse & appellari posse gratiam Dei: Quomodo olim Pelagius, & ejus affectu, ne viderentur gratiam plane negare, ambiguitate vocabuli gratiæ luserunt. Quos secutus Ioh. Arnoldi, ex sententia Arminij, in scripto adversus Tilen. cap. 6. lumen naturale vocat gratiam Dei prævenientem, qua qui bene utuntur, ulteriore à Deo gratia, donentur.

II. Volun-

II. Voluntatem hominis in regeneratione à Spiritu sancto non renovari, novissime & supernaturalibus viribus & facultatibus instrui, sed regenerationem seu vivificationem locum tantum habere in intellectu, qui illuminetur, & affectibus, qui sanctificentur: Qua intellectus illuminatione & affectuum sanctificatione posita, voluntas, quæ propter tenebras intellectus & depravationem affectuum antea vires suas re ipsa exere in homine peccatore non poterat, sublati istis impedimentis jam potens reddatur ad insitam sibi facultatem bene volendi exercendam, ut in Coll. Hag. Fratres Remonstrantes pag. 277. 281. & alibi, passim loquuntur.

III. Nihil obitare, quo minus dicatur vel sola Dei suasio moralis homines animales reddere spirituales. Quo propendere videntur Remonstrantes in Coll. Hag. licet expresse illud profiteri ausi non fuerint: Grevinchovius vero totidem verbis asserere non dubitavit, Advers. Amel. p. 297.

IV. Gratiam Conversionis, quæ intus homini à Deo confertur, & collaræ vires bene operandi in homine operatur, non ita instruere hominem novis viribus, quin semper maneat in hominis potestate, iis uti vel non uti: adeoque positæ & presentibus omnibus ad conversionem hominis requisitis gratiæ actionibus, semper tamen esse in hominis potestate seipsum convertere vel non convertere, & gratiæ Dei consentire, ut conversio sequatur, vel etiam ita resistere, ut cessare possit ab actione, adeoque consensus & conversio non subsequantur. Id quod Remonstr. in Coll. Hag. pag. 274. Et Ioan. Arnoldi adversus Tilenum pag. 127, 128. Et 337. asserere non verentur.

V. Voluntatem hominis in sui conversione, efficaci & potenti Dei operatione, ad actum conversionis & fidei non ita determinari, ut conversio & fides ipsius necessario sequatur, & non possit non sequi.

VI. Gratiam Dei sufficientem ad conversionem & fidem, omnibus & singulis, quibus Verbum Euangelij prædicatur, adeoque iis etiam, qui actu ipso non convertuntur & credunt, à Deo conferri: ut vero gratia illa, quæ æqualis esse potest, & sæpenumero etiam æqualis est, in quibusdam, qui actu convertuntur, efficax, in aliis vero, qui non convertuntur, inefficax sit, ejus rei causam non esse aliam, quam quod illi gratia illa sufficiente bene utuntur, eidemque obsequuntur, hi vero eam aspernantur & negligunt. Vide Thef. exhib. Remonstrantium circa III. & IV. Artic. Thesin 5. 6. Et Joh. Arnold. contra Tilen. pag. 134. 135.

VII. Gratiam Dei (primam seu prævenientem) in homine non ita agere, quin agat etiam ipse cum gratia: adeoque homini commode tribui posse, quod se ipse discernat. Quod Remonstrantes in Coll. Hag. pag. 283. Et, Grevinch. advers. Amestium asserunt.

De Libero Hominis Arbitrio, & Modo,

Quo Gratia divina in homine fidem & conversionem operatur,

SENTENTIA HELVETIORVM.

I.

Homo ante lapsum integer fuit, liber ac bonus, ut intellectu suo, cum cæteras res omnes, tum creatoris sui præcepta rectissime nosse, voluntate sua bonum ab intellectu monstratum apprehendere, & affectus reliquos sibi, si vellet, subiectos habere posset. Per lapsum vero his omnibus excidit, & qualis à lapsu factus est ipse, tales ex ipso sunt posteri omnino omnes. Intellectus humanus Dei salutari cognitione orbatus; arbitrium sua ad bonum supernaturale apprehendendum libertate spoliatum; affectus reliqui, cum Dei lege & recta ratione conformitate privati; denique omnia corrupta ac depravata sunt adeo, ut homo miser nihil salutaris vereque boni cogitare vel velle, Deum non verè nosse, nec Deum aut proximum diligere, aut quicquam aliud, quod scitu, creditu, factu, operatu ad salutem est necessarium, viribus naturalibus capere aut efficere vel velit, vel possit.

II.

Profitemur ergo Fidem veram atque salvificam Dei donum esse mere gratuitum; quod electis suis secundum mensuram, & quando, & quantum vult ipse donat, infundit, auget, custodit. Hanc Fidem ordinarie effici credimus per Dei Verbum, extrinsecus quidem administratum atque auditum, intrinsecus vero per Spiritum S. mentem non tantum saluti cognitione illuminantem; verum etiam voluntatem ita efficaciter renovantem & flectentem, ut assentiri vel non assentiri, credere vel non credere, converti vel non converti, hominis electi arbitrio acceptum ferri nequaquam possit.

III.

Hominem tamen neque ante conversionem, neque in conversione, vel saxum, truncum aut stipitem facimus: nec voluntati humanæ, etsi conversionis causa non sit, neque ut causa, sed tanquam subiectum concurret, actionem in universo omnem adimimus. Homini, inquam, etiam irregeno, non intellectum modo & voluntatem, sed opus legis quoque in cordibus omnium scriptum, conscientiam se accusantem vel excusantem, aliasque imaginis divinæ collapsæ scintillas, & Dei notitiam aliquam sensumque tribuimus. Verum si vel hæc ipsa, vel his accepta majora homo in iniustitia detinet, eum inexcusabilem fieri, & iudicium sibi accersere gravius, ex Scripturis non ignoramus. Contra quoque, si donis his recte utitur; si miseriam suam vere agnoscit, & mortem spiritualem ita sentiscit, ut liberationem, vitamque, vere & salutariter esuriat sitiatque, si Domino pulsanti cor aperit, & corde aperto porro attendit; si facit alia id genus plura, quæ conversionem vel inchoando præcedunt; vel progrediendo constituunt, omnia hæc nec libero arbitrio, nec lumini naturali, neque viribus aut meritis humanis ullis, sed soli Deo, à quo bona donatio omnis, & donum perfectum omne superne descendit, grati humilesque adscribimus.

IV.

Non hominis solum mentem in boni supernaturalis cognitione cæcam, imo tenebras ipsas esse, sed voluntatem quoque ad bonum quantumvis ab intellectu monstratum, mortuam, ad malum propensam & pravam esse asserimus, nisi & ipsa quoque à Spiritu sancto sanetur & vivificetur. Ideoque voluntatem humanam mandatis Evangelicis, moralibus exhortationibus, suasionibus, amplissimis summorum bonorum promissis; sive contra, dehortationibus & minis salutariter affici, aut efficaciter impelli, nisi Spiritus sanctus eam vel ordinarie vel extra-ordinarie gratiosa sua & efficaci operatione regeneret, plane negamus. Præterea, quandoquidem promissionibus aut comminationibus iisdem diversi afficiuntur diverse, Spiritum sanctum audientibus omnibus gratiam parem largiri haudquaquam agnoscimus. Est enim Evangelij vox aliis odor vitæ ad vitam, aliis odor mortis ad mortem.

V.

Voluntas humana in conversionis initio habet se mere passive, neque incensum causæ, quando de conversione est questio, ratione ulla admittitur. Ut enim nec intellectus suæ causæ est illuminationis, neque vitiosus affectus causæ sunt suæ correctionis, ita neque humana voluntas est causæ suæ conversionis: & quantum Lazarus contulit ad suscitationem sui in vitam corporalem, tantundem contulit homo regenitus ad restitutionem sui in vitam spiritualem. Estque revera Deo tam proprium opus creationis primæ, atque ipsi est proprium opus creationis secundæ. Nisi asserere libeat arborem malam bonos posse proferre fructus; Ethiopem posse suam mutare pellem, tenebras

tenebras suapte seu propriis viribus transire in lucem; aut mortuis ab ipsa morte restitui vitam. Voluntatem enim hominis miserrimam, non solum languentem, sed mortuam prorsus, gratia Dei invenit; surgere nunquam volentem neque valentem, gratia Dei misericordis prævenit; quam erigit sola, eadem sola ad progrediendum vires infundit. Et hoc sensu suæ conversionis initium; progressum & finem mens vere pia Deo uni & soli in solidum tribuit.

VI.

Voluntas etiam nondum conversa tamen vult: sed quia est mala & prava, non vult nisi mala aut male. Voluntas à Deo conversa, atque ex mala facta jam bona, vult & bona & bene: sed Deus est, qui operatur utrumque. Hinc est quod hominem regeneratur, in electione & operatione boni, non passive tantum, sed active quoque sese habere omnino agnoscimus. Agitur enim à Deo, ut agat ipse quod agit. Voluntas mutata est prius per Spiritum S. & facultatibus ita instructa; ut bonum sponte revera velit & possit. Regenitus operatur; sed operatur in illo Deus, ut operetur. Post conversionem operatur & cooperatur voluntas hominis conversi, quæ potuit à solo Deo converti. Et revera sic est: fit à Deo quod volumus, qui solus efficit, ut velimus. Esse enim nos opus Dei, ad opera bona in Christo conditos, non conconditores ex Paulo didicimus.

VII.

Deo in suis fidem & regenerationem arcane & ineffabiliter, sed efficaciter & infallibiliter operanti quantum resistatur, novit optime omnium is, cui soli resistitur. De homine vel reprobo vel nondum regenito verissimum est, ipsum sermoni gratiæ & salutaribus monitis natura resistere, neque aliud quicquam quam resistere posse, nec unquam ea percipere, quæ sunt Spiritus Dei. Cæterum ad eos quod attinet, quos Deus pro benevolæ suæ voluntatis affectu salvare, ac proinde convertere decrevit, hos ut solos Deus convertendo restituit, sic ex his nullus, operationem divinam impediendo, resistit. Equidem in omni homine regenito, quamdiu in carne mortali hac vivit; duo semper manent opposita: caro videlicet, seu homo vetus, Spiritus item, seu homo novus: unde carnis & Spiritus lucta perpetua, & quidem nonnunquam pugna ardua adeo, ut caro regenerationis progressum non raro sistat, spiritumque tristitia afficiat gravi. Deo autem salvare volenti tandem humanum omne succumbit arbitrium, qui suos tam valide trahit, ut sponte, sua quisque hora, sequantur: non actum resistendi tantum, sed ipsam *δύσιν* in iisdem debellat, tandemque tollit; voluntatem non violento impulsu, sed efficaci blandoque motu ex nolente volentem, ex prava ingenuam promptamque efficit. Ovem fugientem & reluctantem Pastor bonus ac potens vel in humeros ipsos attollit. Spiritus sanctus mentem voluntatemque sic renovat, ut corruptionem agnatam cognoscant, de ea ex corde doleant, membra terrestria sua crucifigi & mortificari subinde, operationemque Spiritus sancti magis & magis intendi exoptent.

VIII.

Quare resistendi malignitatem in homine electo cum ante, tum post conversionem omnino agnoscimus, ut tamen indubia sit certæ victoriæ gloria, nec Spiritui sancto desit debellandi jugis materia. Cor tollit lapideum, qui promissit cor carneum. Verum quamdiu in mortali domicilio hoc peregrinamur, cor lapideum atteri, non prorsus conteri, donec tandem electus per Christum de carne victoriam atque triumphum reportet, nolentes volentes sentimus.

IX.

Denique, quæ hominem invitant, ut Deum quærat atque glorificet, ea omni homini manifestari, Paulo docenti credimus. Atramen propterea dicere hominem omnem ad salutem vitamque æternam vocari, aut media ad salutem necessaria sufficienter & efficaciter omni homini administrari, id vero non modo contrarium sacrae Scripturæ, verum etiam experientiæ ipsi asserimus. Deus enim, ut gentes ire viam suam olim permisit, sic in Fœdere novo ad populos plures Euangelij vocem non misit.

Judicium.

NOMINE ORTHODOXARVM ECCLESiarVM

Nassovio-Wetteravicarum,

DE

TERTIO ET QUARTO ARTICULO,

De Gratia Dei & Conversione hominis:

*Thesis de Libertate Voluntatis.**Sententia Remonstrantium.*

Libertas voluntatis humanæ nihil est aliud, quam indeterminatio & indifferencia ad actus oppositos, quæ non potest consistere cum necessitate ad unum determinante: neque cum necessitate illa, quæ dicitur pendere à decreto Dei.

Sententia recepta & vera.

Voluntas hominis per essentiam suam semper manet libera; etiam quando ad unum determinatur. Neque hanc libertatem tollit necessitas ista, quæ pendet à decreto Dei.

Declaratio & confirmatio veræ sententiæ.

Deus in prima creatione omnibus rebus creatis peculiarem indidit naturam; cuius instituta non convellit. Sic voluntatem hominis ornavit libertate, ita ut non possit cogi: Hæc igitur proprietas à voluntate tolli non potest. Sic autem ista libertas est comparata; ut non pugnet cum omni necessitate & determinatione. Pugnat equidem cum determinatione violenta, sive cum necessitate coactionis: sed optime convenit cum necessitate immutabilitatis, infallibilitatis & dependentiæ. Nam Deus necessario odit peccata, Psalm. 5. 5. necessitate scilicet naturæ suæ, seu immutabilitatis: & eadem odit libere, id est, non coacte. Sic beati Spiritus in cælis maiori libertate sunt præditi, quam nos in hac vita. Illi autem necessario tantum iusta & recta volunt; quia in gratia sunt confirmati. Et hæc est maxima voluntatis perfectio, ferri duntaxat in bonum. Deinde multa sunt necessario ex hypothesi seu formula decreti Dei, quæ respectu voluntatis humanæ sunt libere. Ità Iudæi crucifixerunt Christum necessario & libere. Necesario; quia Christum definito illo consilio & præstiruto deditum acceperunt, & manibus sceleratis cruci affixum interemerunt, Actor. 2. 23. Libere; quia plena lubentia & deliberata seu interpretativa, ut loquuntur, voluntate, quæ siverunt Christum trucidare, uti testatur historia Evangelica.

*Thesis de Statu miserie, & dignitate hominis vocandi.**Sent. Remonstrantium.**Sententia vera.*

Tametsi liberum arbitrium in hoc statu ad bonum spirituale est nullum: superest tamen notitia legis naturæ, rectæque rationis semen: ob cuius meliorem usum Deus quosdam homines præ alijs idoneos iudicat, quos ulteriore gratia donet. Idem iudicium est de gratiæ communioris meliore usu.

Liberum arbitrium in hoc statu nullum est ad bonum supernaturale. Ac tametsi in mente hominis reliquæ sunt notitiæ naturales, quas alij suffocant, alij recte collocant: rectus tamen illarum usus non movet Deum, ut quosdam homines præ alijs idoneos iudicet, quos ulteriore gratiâ; v. g. prædicatione Evangelij donet. Idem de gratiæ communioris meliore usu iudicium est.

Declaratio & confirmatio veræ sententiæ.

Cognitio Dei ut Creatoris petitur è libro Naturæ & Creaturæ: hoc est, oritur è dictamine conscientiæ, & hauritur ex operibus Dei, Rom. 1. Vtriusque usus, per se, est manuduere homines ad Deum cognoscendum & glorificandum, tanquam architectum & conservatorem mundi: per accidens, ut hominem reddat inexcusabilem. Quando igitur homo animalis hoc modo Deum cognoscit & glorificat, gravitatem æterni supplicij mitigat, non autem movet Deum, ut illum ulteriore gratia donet. Hoc enim est opus puræ puræ misericordiæ, quod Deus ex cive mundi facit civem Ecclesiæ, Deut. 7. 6. 7. Et vero Deus multos vocat in Ecclesiâ, qui lumine naturæ abutuntur, multosque, qui illo recte utuntur, non vocat. Ad gratiæ communioris meliorem usum, quod attinet, ne hic quidem potest movere Deum, ut gratiam ulteriorem donet: quia non est volentis, neque currentis, sed misereantis Dei, Rom. 9. 15. 16. Verum quidem est, Deum solere gratiarum suarum priorum rectum usum alijs & maioribus, & pluribus gratijs compensare, iuxta illud, Matth. 25. *Habemi dabitur.* Sed id non facit motus idoneitate aliqua hominis, quam ipsi conciliet rectus donorum usus: sed, promisso suo gratuito impulsus.

*Thesis de intentione Dei in hominis vocatione.**Sentent. Remonstrantium.**Sententia vera.*

Deus hac intentione vocat homines per prædicationem Verbi, ut illi assentiantur vocationi, respiciant, credant, & ad salutem adducantur: ideoque omnibus quos vocat, impertitur gratiam sufficientem.

Deus hac intentione vocat, electos, ut per prædicationem Verbi respiciant, credant & salventur, utque ipsius misericordia in ipsorum glorificatione elucescat: hypocritas, ut ostendat se delectari conversione & salute, itemque, ut ipsi sint ἀπαλογηται, & eius iustitia in ipsorum damnatione elucescat, Luc. 8. 10. 2. Cor. 2. 16. Vnde colligitur, vocationem illam, qua hypocritæ vocantur, esse sufficientem partim ad conversionem, partim ad ἀπαλογηται.

Declaratio & confirmatio veræ sententiæ.

Bonitas Dei scopum suum assequitur duobus modis in annunciatione Evangelij. Primo, si homines perducantur ad resipiscentiam & salutem, Rom. 1. 16. 17. Eph. 1. 6. & seqq. Et hæc est specialis illa Dei bonitas erga electos 2. Cor. 2. 16. Deinde, si non perducantur ad salutem. Tum enim elucet Dei bonitas in hoc, quod ille non sit autor interitus illorum. Esai. 5. 34. Et hæc est generalis illa *Χρηστότης Θεῶς* erga hypocritas. Deus autem vocando reprobos, vult eorum conversionem & salutem serio, voluntate approbationis, non effectiois. Si enim hoc modo vellet, efficeret: quia beneplacitum Dei infallibiliter impletur. Consilium namque Dei stat, & voluntati eius nemo resistit Esai. 46. 10. Quæ ut plenius intelligantur, distinguendum est inter vocationem communem, & propriam. Vocationis communis est, quæ etiam ad hypocritas pertinet: estquæ vel prædicationis, vel illuminationis. Illo modo vocantur homines per Verbum & Sacramenta: Hoc modo docentur voluntatem Dei & viam salutis agnoscere, adeo quidem, ut doleant de peccatis, cum gaudio excipiant sermonem, credant, illuminentur, gustent donum cœleste, participes fiant Spiritus sancti, gustent virtutes futuri seculi. Luc. 8. 12. 13. 14. Hebr. 6. 4. 5. Vocatio propria pertinet ad solos electos; & dicitur gratia renovationis, qua per Spiritum Sanctum regenerantur voluntates & cōrda. Et hæc est nova illa creatio, de qua passim in Scriptura. Quod attinet ad vocationem communem, sive gratiam prædicationis & illuminationis, illa duobus modis est sufficiens: Ac primo quidem ad conversionem, non simpliciter, sed secundum quid, hoc est, in ordine causarum secundarum, seu mediorum; quatenus nulla alia conversionis media, sive sine externæ prædicationis, sive internæ illuminationis, præter illa requiruntur: Sed non est sufficiens ad conversionem simpliciter, hoc est, sine internæ motionis vel tractionis gratia: sine qua quenkumque converti, & ad Christum venire, Scriptura pronunciat impossibile, Ioh. 6. 44. Matth. 7. 18. Deinde est sufficiens ad ἀναπολογίαν seu inexcusabilitatem. Esai. 5. 3. 4. ubi Dominus accusat ingratitude Iudæorum, ut omni eos excusatione carere doceat, quasi salutis viam & media non sufficienter eis revelaverit. Denique gratia renovationis, de qua Ioh. 3. 3. & 6. 44. sola est sufficiens ad conversionem simpliciter: quia sola est semper efficax. Si quæras, cur Deus hanc gratiam non impertiatur omnibus, quos externe vocat, dicam cum Christo: *Etiā, Pater, quia sic complacuit*: Et cum Apostolo, *Miseretur; cuius vult*: & cum eodem, *ô altitudo!*

*Thesis de Gratia divinæ actibus in hominis
Conversione.*

Sentent. Remonstrantium.

Spiritus Sanctus hunc ordinem in convertendo homine servat: Prædicatur Evangelium, exiguntur fidei & pietatis actus: per prædicationem Verbi & operationem Spiritus sancti vires supernaturales homini dantur ad eliciendos actus conversionis: concomitante porro Spiritu credit & bene agit homo: crebris fidei, spei & charitatis actibus comparat sibi habitus: quibus comparatis actus supernaturales cum facilitate eliciuntur à voluntate.

Sententia vera.

Spiritus Sanctus hunc ordinem in conversione hominis servat. Prædicatio Evangelij, qua Deus ab homine exigit fidem & bona opera. Hæc exigendo per prædicationem Verbi, operatione Spiritus interna, habitus fidei animis electorum infunditur. Quo habitu homo instructus, actum fidei elicit, adeoque agit actus à Spiritu sancto.

Declaratio & confirmatio veræ sententiæ.

Quando Deus per verbum, Spiritu suo animatum, agit in hominis electi intellectum & voluntatem, semen fidei iacit in agrum cordis, quod ibi arborefcit, & fructum maturum edit. Matth. 13. 8. 23. Luc. 8. 15. Psalm. 1. 3. Hoc fidei semen est habitus ille supernaturalis; quem Deus infundit. Est, inquam, habitus, id est, qualitas nova & principium vitale, actusque primus, à quo fluunt bona opera tanquam actus secundi; Iacob. 2. 22. Vnde patet, aliam esse rationem fidei, habitus illius supernaturalis; aliam habituum moralium. Hi enim crebris actionibus comparantur: ille à Deo infunditur, ibique una Dei misericorditer simul & potenter influentis actio supplet vicem multarum actionum, quales requiruntur ad habitus morales producendos.

*Thesis de modo Conversionis.**Sent. Remonstrantium.*

In extraordinario Conversionis modo vix dixerimus, gratiæ & motioni Spiritus Sancti resisti posse. Ad ordinariam vero conversionem quod attinet, illa non efficitur gratia irresistibili, sed resistibili: adeo quidem; ut positis omnibus gratiæ operationibus, maneat tamen ista conversio in hominis potestate, ut se ipsum convertere; vel non convertere, Deoque & Spiritui eius regenerationem intendenti resistere possit. Cum vero voluntas se movet ad consensum, & vult se convertere, tum, & non prius, Deus cum ea concurrit. In quo concursu gratiæ & voluntatis duæ sunt causæ partiales conversionis, non quidem collaterales, sed tamen subordinatæ.

Sentent. veræ.

Gratia, qua Spiritus Sanctus in homine efficit fidem (sive id faciat ordinariæ sive extraordinariæ) hæc, inquam, gratia est irresistibilis: adeo quidem, ut posita interna renovationis gratia (quæ non est suasio moralis, aut simplex & indifferens motio, sed efficax tractio & creatio nova) ut inquam, hac Dei gratia posita, homo qui convertitur, non velit resistere Spiritui Sancto, neque etiam possit, quatenus invicta Dei virtute vitiositas ipsius superatur. Quando igitur Deus hoc modo in hominem agit, voluntas hominis se habet mere passive; quippe quæ recipit influxum gratiæ; reformata à Spiritu Sancto. Proinde Deus est causa solitaria conversionis primæ. Ad conversionem secundam quod attinet, homo agit, sed actus à Spiritu Sancto. Ibi est gratia Dei præveniens & operans: hic gratia præveniens, subsequens & cooperans.

Declaratio & confirmatio veræ sententiæ.

Gratia prædicationis & illuminationis est resistibilis ex parte hominis non-regeniti, & regeniti. Ex parte non-regeniti, quantum ad eius pravitatem, gratia Dei est nimis, cheu! resistibilis. *Homo enim animalis non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei* 1. Cor. 2. 14. & *prudentia carnis legi Dei non subijcitur, & ne potest quidem* Rom. 8. 7. Deinde ex parte hominis regeniti eadem Dei gratia, ut & gratia renovationis, est resistibilis, quatenus caro concupiscit adversus Spiritum, Gal. 5. 17. & lucta perpetua est inter partem regenitam & non-regenitam. Rom. 7. Sed ex parte Dei, quantum ad eius beneplacitum, gratia renovationis nullo modo est resistibilis. Deus enim trahit hominem, id est, ex nolente facit volentem, Ioh. 6. 44. circumcidit cor nostrum, Deuter. 10. 6. dat cor, ut intelligamus; oculos, ut videamus; aures, ut audiamus, Deut. 29. 4. nos ex morte spiritali suscitatur, Ioh. 5. 25. & nos cum Christo vivificat, Eph. 2. 5. Vnde colligere est, hominem in prima hac conver-

conversione se habere mere passive, nihilque ex se adferre, ne ipsum quidem velle regenerari. Sicut enim homo ad sui generationem nihil prorsus confert; ita nec ad sui regenerationem, quippe quæ est spiritualis generatio: estque huiusmodi actio, qua Deus cor lapideum aufert, & carneum indit, Ezech. 11. & 36. Perperam igitur gratia Dei & voluntas hominis statuuntur causæ sociæ regenerationis: cum solus Deus nos regnat, & cor novum indat. Posteaquam autem Deus nobis indidit cor carneum, id est, principium in eternum bene agendi, spiritum scilicet regenerationis, tum convertimus nos ad Deum, incipimus vitare peccata, & bona præstare: ita tamen, ut ad singulas actiones bonas præveniat, comitetur, & subsequatur gratia. Deus quippe facit, ut ambulemus & pergamus ambulare in vijs ipsius. Ezech. 36. arque hæc est conversio secunda, in qua homo agit, sed actus à gratia. Tamen si autem homo hic non habeat se mere passive, utpote qui actus à Deo agit & ipse: bonitas tamen voluntatis & actionis non est à voluntate, sed à gratia, ita ut laus bonitatis soli Deo in solidum sit tribuenda, non autem inter gratiam Dei & voluntatem hominis dividenda. 1. Cor. 15. 10. Sed, inquis, homo se potest præparare & disponere ad primam conversionem, meditando Verbum Dei, dolendo de peccatis admissis, & expetendo gratiam Dei. Sed inquam ego, hæc omnia proficiscuntur à gratia illa communi prædicationis & illuminationis, non autem ab hominis voluntate, ut disputatum est supra ad Thesin, De Intentione Dei in hominis vocatione. Deinde quod attinet ad præcedentia illa regenerationis, siue sint externa, siue interna, uti est, dolor de peccato, desiderium gratiæ & similia, illa in hypocritis sunt non salutaria, in electis salutaria, & proinde differunt specie. Cæterum, homo renatus, etsi iam vult & potest, gratia Dei illum comitante, mala fugere & bona prosequi: tamen quamdiu hic vivit, nec omnia mala fugere, nec omnia bona prosequendo perficere potest. Plus tamen mali potest omittere, quam omittit, & plus boni præstare, quam præstat, si principium vitale, quod ipsi Spiritus Sanctus indidit, spectetur. illud enim est velut viva radix, quæ nunquam emoritur.

Corollarium

De actione Dei circa peccata.

QUæ Deus in tempore agit circa peccatum, ea ab æterno circa illud agere decrevit.

Declaratio & demonstratio.

Efficientia Dei circa peccatum, concernit partim materiale, partim formale peccati, hoc est, actum ipsum & vitiositatem actus: idque tribus modis. Principio, si spectetur initium peccati, Deus illud vel impedit, vel permittit. In ista autem permissione triplex cernitur Dei operatio. Nam aut intellectum non illuminat, aut voluntatem & affectum non flectit, aut occasiones bonas & indifferentes objicit, quibus homines abutuntur. Deinde, si consideretur progressus peccati, Deus illud dirigit in optimum finem, & determinat, ne vagetur in infinitum. Denique si spectes finem & terminum peccati, Deus illud vel punit pro sua iustitia, vel remittit pro sua misericordia. Hæc omnia ut Deus in tempore potenter, sapienter & libere circa peccati initium, progressum & finem facit: sic ab æterno hæc talia facere decrevit. Quid ergo? an peccata sunt necessario? ita est sane; si nempe intelligas necessitatem illam, quæ pender à gemina hypothesi, decreti scilicet permittentis, & finis boni. De priori necessitate legere est Actor. 2. 23. de posteriori Matth. 18. 7. & 1. Cor. 11. 19.

DE III. ET IV. ARTICVLIS,

qui sunt

DE

Efficacitate Gratia, & Libero Arbitrio.

Suffragium & sententia Genevensium.

THESIS I.

Homo animalis, id est, non habens Spiritum Dei, nullam habet vel in intellectu, vel in voluntate facultatem, dispositionem, vel aptitudinem ad ea quæ sunt Regni Dei intelligenda, credenda, facienda, speranda: imo sicut mens ipsius meræ sunt tenebræ, ita voluntas est inimicitia adversus Deum, qua perpetuo resistit, neque unquam subicitur Deo.

1. Cor. 2. 14. *Homo animalis non capit illa quæ sunt Spiritus Dei, quandoquidem sunt ipsi stultitia, nec potest nosse quia spiritualiter judicantur.*

Iudæ 19. *Isti sunt homines animales non habentes Spiritum.*

1. Cor. 12. 3. *Nemo potest dicere Iesum Dominum, nisi per Spiritum Sanctum.*

1. Cor. 2. 7. *Loquimur in mysterio occultam sapientiam Dei, quam Deus ante secula determinavit ad nostram gloriam, sapientiam non seculi huius, neque principum seculi huius, qui evanescent, quam nemo principum huius seculi cognovit: nam si cognovissent, nequaquam Dominum gloriæ crucifixissent: sed, sicut scriptum est, quæ oculus non vidit, neque auris audivit, nec introierunt cor hominibus, quæ paravit Deus ijs qui ipsum diligunt, Nobis ea revelavit Deus per Spiritum suum: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei; Quis enim novit ea quæ sunt hominibus, nisi spiritus hominibus, qui est in homine? Ita etiam quæ sunt Dei nemo novit, nisi Spiritus Dei. Nos vero non spiritum mundi accepimus, sed spiritum qui est à Deo, ut noscamus illa, quæ nobis data sunt à Deo: Quis novit mentem Domini? nos autem incertum Christi habemus.*

2. Cor. 3. 5. *Non apti sumus ex nobismetipsis ad cogitandum quicquam, sed omnis nostra inavortus est à Deo.*

Matth. 16. 17. *Caro & sanguis hoc tibi non revelavit, sed Pater meus, qui est in cælis.*

Rom. 8. 7. *Quoniam carnis est inimicitia adversus Deum.*

Coloss. 1. 21. *Vos olim alienos & inimicos mente, in operibus malis, iam reconciliavit, &c.*

Ephes. 2. 12. *Eratis eo tempore sine Christo, alieni à fœderibus, sine spe, & sine Deo in mundo.*

THESIS II.

Salutaris sensus peccati, coniunctus cum siti remediij, bona spe, cordis emollitione, odio peccati, & perfugio ad Deum, sunt effecta latentia Spiritus Sancti, ad gratiam iustificationis & regenerationem, hominem paulatim comparantis & adducentis.

Ierem. 31. 18. *Audivi Ephraïm lugentem: Castigasti me & castigatus fui, sicut vitulus non edoctus; converte me & convertar, quia tu es Deus meus: Quia postquam conversus fuero, panitebit me, & postquam eruditus fuero, percutiam femur meum, & pudore suffundar, & etiam confundar, quia tuli probrum pueritiæ meæ.*

Zach. 12. 10. *Effundam super domum David & incolas Ierusalem, spiritum gratiæ & precum, & respicient me quem confixerint, & lugebunt ut de unigenito, & amantudine afficientur ut de primogenito.*

Psalm.

Psalm. 27. 8. Cor meum dicit ex te, Quærite faciem meam.

Ioh. 16. 8. Spiritus convincit mundum de peccato, de iustitia & de iudicio.

Ioh. 6. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui me misit, traxerit eum.

THESIS III.

Cognitio & scientia illa rerum divinarum, residens in multorum non regenitorum mentibus ; est effectus illius lucis undique in Ecclesia, in Verbo, in Ministerio circumfulgentis ; qua editur quoddam veluti ἀνὰ πνεύματος in ipsorum intellectu, ad levem aliquam & evanidam corticis scripturæ veritatem pervidendam, adjuncto etiam aliquo momentaneæ lætitiæ motu : assensus vero si quis est, est à Spiritu sancti generali quadam baptizatis collata interna gratia.

Hebr. 6. 4. Impossibile est eos qui semel fuerunt illuminati, & gustarunt donum cælestē, & participes fuerunt Spiritus Sancti, &c.

Ioh. 5. 35. Iohannes erat lucerna ardens & lucens, & vos libenter ad momentum exultastis in eius luce.

Ezechiel. 33. 31. Populus iste venit ad te, sed & coram te, & audiunt verba tua, quæ in ore ipsorum sunt, veluti cantilenæ amatoria, sed cor ipsorum sectatur avaritiam suam : Tu es ipsis ut cantilena amatoria ; venusta voce, & bene sonans, audiunt verbum tuum, sed non exequuntur.

Matth. 13. 20. Satum in petrosis, Ille est, qui audit verbum, & statim cum gaudio recipit, sed non habet radicem in se, sed est temporarius.

1. Cor. 14. 24. Si omnes prophetent, ingreditur autem infidelis quispiam aut idiota, arguitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus, & ita parest oculis cordis eius, & ipse providens in faciem adorabit Deum, renuncians vere Deum in vobis esse.

Numer. 24. 3. 16. Super Balaam fuit spiritus Dei, & dixit, sic dicit apertis oculo, qui audit verba Dei ; qui videt visionem omnipotentis, qui novit scientiam altissimi, qui procidit humi, & habet oculos apertos.

Ioh. 5. 38. Non habetis verbum eius manens in vobis, quia non creditis, quod ipse me misit.

THESIS IV.

At vero illa profunda, penitissima, radicata, vitalis, amica, suavis, permanens, efficax cordis scientia, certitudo, persuasio, qua fit verbum ἐμφύον & fide contemperatum, est propria regenitorum & sola est salutaris.

2. Cor. 4. 6. Deus qui dixit ut de tenebris lux splenderet, is est qui splenduit in cordibus nostris ad præbendam lucem notitiæ gloriæ Dei in facie Iesu Christi.

Ephes. 1. 17. Det vobis Pater gloriæ Spiritum sapientiæ & revelationis per agnitionem ipsius, illuminatos oculos mentis vestræ, ad sciendum, quæ sit spes vocationis ipsius, & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ipsius in sanctis.

2. Cor. 3. 18. Nos autem omnes detecta facie gloriam Domini quasi in speculo intuentes, in eandem imaginem transformamur, de gloria in gloriam, sicut Domini spiritu.

Col. 3. 10. Induite novum hominem qui renovatur in cognitione ad imaginem illius, qui creavit ipsum.

Iacob. 1. 21. Recipite cum mansuetudine verbum insitum, quod potest servare animas vestras.

THESIS V.

Illam certo semper sequitur, & efficacissima & suavissima simul eiusdem spiritus operatione, in cor impressio, inspiratio, influxio novarum proprietatum, inclinationum, motuum, & in summa, ipsum cor vivifi-

vivificatur vitæ novæ parte sua, qua ante conversionem plane destituebatur.

Rom. 12. 2. Transformamini renovatione mentis vestræ, ut probetis quæ sit bona, accepta, & perfecta voluntas Dei.

Ephes. 4. 23. Edocti estis in Christo, deponere veterem hominem, qui concupiscentijs seductivibus corrumpitur, & renovari Spiritu mentis vestræ, & induere novum hominem, qui secundum Deum conditus est in iustitia & sanctitate veritatis.

Psal. 51. 12. Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innotra in medio mei, Spiritus voluntarius sustentet me.

Ierem. 31. 31. Ecce dies veniunt, quibus pangam fœdus novum cum domo israelis & domo Iudæ, non secundum fœdus quod pepigi cum ipsorum Patribus, quo die eduxi ipsos à terra Aegypti, quod fœdus violaverunt, quamvis ego ipsorum essem Dominus. Nam hoc est fœdus, quod pangam cum domo Israelis post dies illos, inquit Dominus, Indam legem meam in medio eorum, & inscribam eam cordi eorum, & ero ipsis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Non docebit amplius vir proximum suum, vel fratrem suum, dicendo, Cognoscite Dominum, nam me omnes gentes cognoscunt à minimo ipsorum ad maximum.

Ierem. 32. 39. Dabo ipsis cor unum, & viam unam, ut timeant me in æternum, ut bene sit ipsis & filiis ipsorum post ipsos; indam timorem meum in cor ipsorum, ut nunquam recedant à me.

Psal. 86. 11. Domine, doce me vias tuas, & uni cor meum timori tuo.

Ezech. 2. 19. & 36. 16. Dabo ipsis cor unum, & indam ipsis Spiritum novum: auferam cor lapideum ex carne ipsorum, & dabo ipsis cor carneum: Et indam Spiritum meum in medium vestri, & faciam ut ambuletis in statutis meis, & observetis statuta mea, & ea exequamini.

Ierem. 13. 9. Cor est prævum super omnia & immedicabile, quis cognoscet illud?

THESIS IV.

Istas duas partes nostræ regenerationis acceptas ferimus, tanquam fonti, arcana illi, mysticæ, inenarrabili & verissimæ nostri cum capite Christo unioni, qua facti unius Spiritus cum ipso, caro ex carne eius, & os ex ossibus eius, influit in nos, ut in membra, Spiritus Christi, & Christus est & operatur omnia in omnibus nobis, quæ nos vicissim in ipso, tanquam in spirituali nostra *ἑνωσάμεθα* præstamus: nec ulla pars hominis regeniti est, quam non pervadat, perspiret, obsideat, vivificet; agitet & moveat Christus motu efficacissimo: quod de corde, ut de arce *ἐνικησάμεθα* Christi, porissimum affirmamus.

Ephes. 1. 22. Dedit ipsum super omnia caput Ecclesia, quæ est corpus ipsius, complementum illius, qui complet omnia in omnibus.

Ephes. 4. 15. Veritatem sectantes in charitate, crescimus per omnia in illo qui est caput, nempe Christo, ex quo totum corpus congruenter coagmentatum & compactum, per omnes commissuras subministratōis, ex vi intus agente, pro mensura unicuiusque membri incrementum capit corpori conveniens ad sui ipsius extructionem in charitate,

Rom. 7. 4. Vos estis mortui legi per corpus Christi, ut sitis alterius, nempe eius, qui resurrexit ex mortuis, ut fructum feramus Deo.

1. Cor. 6. 17. Qui adheret Domino, unius est Spiritus cum ipso.

Gal. 2. 20. Crucifixus sum cum Christo, & vivo non amplius ego, sed Christus vivit in me, & quod nunc vivo in carne, vivo in fide Filij Dei, qui dilexit me, & dedit semetipsum pro me.

Col. 3. 11. Omnia & in omnibus est Christus.

Philipp. 2. 13. Deus operatur in vobis & velle & perficere, pro beneplacito suo.

2. Thess. 1. 11. Deus noster impleat omne beneplacitum voluntatis suæ, & opus fidei cum potentia, ut glorificetur nomen Domini nostri Iesu Christi in vobis, & vos in ipso, secundum gratiam Dei nostri, & Domini Iesu Christi.

Hebr. 3. 20. *Deus patris aptos vel consummatos vos reddat in omni bono opere, ad faciendam voluntatem suam, faciens in vobis id quod acceptum est coram ipso, per Iesum Christum, cui sit gloria in secula seculorum.*

THESIS VII.

Ita tamen in hac vita agit Christus per Spiritum in membra sua, ut verus homo, & corpus peccati, & mors illa spiritualis omnibus hominis partibus adiaceat adhuc semper & adhæreat: ista non simplice voluntatis libera inclinatione & applicatione, sed sua congenita malitia & pravitate, resistit Spiritui perpetuo; sicut ex adverso novus homo, corpus Christi, & ipsius creatura, id est, pars regenerata adversari illi nunquam vel inclinatione vult, vel proprietate sua potest: quandoquidem nova forma, nova imago, nempe ipsius Christi, in cor est impressa, per quam agit & movetur.

Galat. 5. 16. *Ambulate secundum Spiritum, & concupiscentias carnis ne implete; Caro enim concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus adversus carnem; Et hæc inter se ita adversantur, ut non omnia que vultis, illa faciat.*

Actor. 9. 5. *Durum tibi est contra stimulos calcitrare.*

Rom. 6. 17. *Gratia Deo, quod fuistis quidem servi peccati, sed ex corde obedistis illi formæ doctrinæ in quam estis traditi; & liberati à peccato, servi facti estis iustitiæ. Hominum more loquor, propter infirmitatem carnis vestræ; nempe sicut stitistis membra vestra serva ad impuritatem & iniquitatem, ita nunc sistite membra vestra serva iustitiæ ad sanctimoniam: Nunc liberati à peccato, servi facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctimoniam.*

Rom. 7. 14. &c. *Lex est spiritualis; at ego carnalis sum, venundatus sub peccato; Invenio hanc legem, ut volens facere bonum, adiaceat mihi malum: Delector enim lege Dei secundum hominem internum; sed video aliam legem in membris meis belligerantem adversus Legem mentis meæ & captivum me reddentem legi peccati; quæ est in membris meis: Ego ipse mente servio Legi Dei, sed carne Legi peccati.*

Rom. 8. 2. *Lex Spiritus vitæ liberavit me à lege peccati & mortis:*

Et vers. 13. *Si secundum carnem vivitis, moriemini, sed si spiritu actus corporis vivificatis, vivetis.*

Ephes. 2. 10. *Sumus ipsius opus in Christo Iesu, creati ad bona opera, quæ ante præparavit Deus ut in ipsis ambulemus.*

Col. 2. 12. *Fuistis cum illo sepulti in Baptismo, in quo etiam cum ipso resurrexistis, per fidem virtutis Dei, qui excitavit ipsum à mortuis.*

Rom. 6. 4. *Ipsi sumus consepulti per Baptismum ad mortem, ut sicut Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos ambulemus in novitate vitæ.*

Ephes. 4. 29. *Vestiamini homine novo, creato secundum Deum, in iustitiâ & sanctitate veritatis.*

Col. 3. 9. *Exuto veteri homine cum operibus suis, induite novum, qui in cognitione renovatur, ad imaginem illius qui creavit ipsum.*

THESIS VIII.

Malitia cordis gratiæ efficaci non potest resistere, quia per gratiæ infusionem aufertur, debilitatur, mortificatur, & tandem plane aboletur: Et quod homo regeneritus stat pro Spiritu contra carnem & peccatum suum proprium, est motus gratiæ, & Spiritus ipsius; ubi infirmatur Spiritus, tum ad carnem proclivis fit & labitur, sed nunquam spiritualis voluntas resistit Spiritui, sed gemit, si à voluntate carnali abripitur & opprimitur.

Hos. 14. 2. *Aufer omnem iniquitatem, & da bonum.*

Rom.

Rom. 8. 5. *Iti qui sunt secundum carnem, sapiunt ea quæ sunt carnis: qui sunt Spiritus, illa quæ sunt Spiritus.*

Gal. 1. 25. *Si vivimus Spiritu, Spiritu etiam ambulemus.*

Col. 3. 7. *In quibus ambulastis etiam vos, quum in illis viveretis.*

1. Ioh. 4. 4. *Vos estis ex Deo, & vicistis ipsos: fortior enim est, qui est in vobis, quam qui est in mundo.*

Ephes. 1. 19. *Ut cognoscatis, quæ sit supereminens magnitudo potentia Dei in nos, qui credimus secundum virtutem potentia roboris ipsius.*

Psal. 18. 24. *Integer fui coram ipso, & cavi à peccato meo.*

Rom. 8. 13. *Si per Spiritum mortificatis facta corporis, vivetis.*

Rom. 8. 23. *Nos ipsi qui habemus primitias Spiritus, gemimus in nobismet ipsis, expectantes adoptionem, redemptionem corporis nostri.*

2. Cor. 5. 4. *Nos, qui sumus in hoc Tabernaculo, suffragamur, aggravati: optantes non exspoliari, sed superindui, ut quod est mortale absorbeatur à vita.*

Rom. 7. 23. *Videò aliam legem in membris meis, bellantem adversus Legem mentis meæ, & captivum me reddentem Legi peccati, quæ est in membris meis: Miserum me hominem! quis me liberabit ex corpore hoc mortis? Non ego operor peccatum, quod non volo: sed operatur illud, peccatum quod in me habitat.*

Matth. 12. 29. *Quomodo potest aliquis ingredi aulam viri fortis, & vasa eius diripere, nisi prius vinxerit illum fortem, tum revera diripiet eius domum.*

THESIS IX.

In ipsis etiam reënitis sæpe extant tales Spiritus Sancti motus, qui non eadem efficacia agunt & ferantur, sed tantum, monendo, hortando, pulsando, destinantur ad experimentum, ad exercitium, ad humiliationem; in illis sæpissime voluntas, non quidem simplice aliqua indifferente proprietate & arbitrio, sed fallacijs peccati abrepta, resistit, & peccatum contrahit. Vbi non restitit sed obediit, ex animo gratias agat Deo, de singulari auxilio efficaci.

Deuter. 27. 2. *Vidistis quæ fecit Dominus, magnas illas probationes, signa & miracula; sed non dedit vobis Dominus cor ad intelligendum, nec aures ad audiendum, nec oculos ad videndum, usque in diem hanc.*

2. Chron. 32. 31. *Deus dereliquit Ezechiam ad probandum ipsum, ut cognosceret id quod erat in corde eius.*

Psal. 107. 10. *Qui sunt in umbra mortis, vincti afflictione & ferro, quia rebelles fuerunt Verbo Dei, & consilium Altissimi sustulderunt.*

Apoc. 3. 20. *Ecce, ego sto ad ostium & pulso, si quis audit vocem meam, & portam aperit, ingrediar ad ipsum, & cenabo cum ipso, & ipse mecum.*

Hebr. 3. 12. *Cavete, fratres, ne in aliquo vestrum sit cor prævum incredulitatis in desiciendo à Deo vero: Imo, hortamini vos invicem quotidie, dum adhuc nominatur Hodie; ne quis vestrum induretur seductione peccati.*

Eph. 4. 22. *Vetus homo corrumpitur seductricibus concupiscentijs.*

Rom. 6. 17. *Gratiæ Deo, quod eratis quidem servi peccati, sed corde obediistis illi formæ doctrine in quam estis traditi.*

THESIS X.

At in generali Conversione testatur Scriptura, Deum agere per modum generationis, creationis, exsuscitationis à mortuis. Quæ certè omnia modum gratiæ resistibilem non admittunt: sed omnipotentia Dei opus suum fortiter & suaviter simul, ab extremo ad extremum perducentis, sunt effecta.

Ioh. 5. 25. *Tempus veniet, & iam est, quo mortui audient vocem Filij Dei. & qui audierint, vivent: ut Pater suscitavit mortuos & vivificat, ita etiam Filius vivificat quos vult.*

Iac. 1. 18. *Deus volens genuit nos per Verbum veritatis, ut essemus quodammodo primitiæ creaturæ ipsius.*

Ephes. 2. 10. *Sumus ipsius πρῶτα, creati ad bona opera, quæ Deus ante preparavit, ut in illis ambulemus.*

THESIS XI.

Eandem vim adhibere in continuatione, reparatione, consummatione victoriæ adversus Diabolum, mundum, carnem, & peccatum, asserimus, caque sola niti certitudinem salutis obtinendæ.

Ioh. 10. 28. *Ego do ovibus meis vitam æternam, neque unquam in æternum peribunt, & nemo rapiet eas de manu mea. Pater, qui mihi illas dedit, maior est omnibus, & nemo potest rapere illas de manu mea.*

Col. 2. 12. *Estis Christo conscripti in Baptismo, & cum ipso etiam resurrexistis, per fidem potentie Dei, qui excitavit ipsum a mortuis.*

2. Thess. 1. 11. *Deus noster impleat in vobis omne beneplacitum bonitatis suæ & opus fidei in potentia.*

1. Corinth. 1. 8. *Deus vos confirmabit in finem inculpatores, in diem Domini nostri Iesu Christi.*

1. Petr. 1. 5. *Nos virtute Dei custodimur in salutem revelandam ultimis temporibus.*

Iudæ 24. *Illi, qui potens est vos servare immunes a lapsu, & sistere in conspectu gloriæ suæ inculpatores, Deo sit gloria, &c.*

Ephes. 3. 20. *Illi, qui super omnia potest exuberantissime facere super ea quæ petimus aut cogitamus, secundum potentiam, quæ agit in nobis, illi sit gloria in Ecclesia in Christo Iesu.*

Rom. 16. 25. *Deo soli sapienti, qui vos potest stabilire secundam Evangelium meum, sit gloria.*

1. Petr. 5. 10. *Deus omnis gratia, qui vocavit vos ad æternam suam gloriam, compleat vos, stabiliat, roboret, fundet.*

THESIS XII.

In quibus vero non sese profert virtus Dei ad regenerationem usque, & malitiæ atque tenebrarum hominis debellationem, ibi esse perpetuam & tristissimam oblietationem voluntariam, tum adversus Verbum extrinsecus oblatum, tum adversus Spiritum intus in mente lucentem, & cor pulsanter, cum Scripturis confitemur.

Genes. 6. 3. *Spiritus meus non semper disceptabit cum hominibus, quandoquidem caro sunt.*

Iob. 21. 13. *Sunt rebelles luci, non noverunt vias eius; nec adheferunt semitis ipsius.*

Isai. 63. 10. *Fuerunt rebelles, & contristaverunt Spiritum sanctitatis ipsius, & ipse factus fuit ipsis in inimicum.*

Actor. 7. 51. *Homines duri cervice, & incircuncisi corde & auribus, vos semper resistitis Spiritui Sancto, ut fecerunt Patres vestri, ita etiam facitis.*

1. Tim. 3. 8. *Ut Ioannes & Iambres resisterunt Moysi, ita & isti resistunt veritati: homines mente corrupti, reprobi circa fidem.*

THESIS XIII.

Huius tamen modo omnipotenti & efficaci operationis Spiritus & gratiæ, non adversatur illa paterna in filios οἰκονομία præceptorum, hortationum, monitionum, promissorum conditionalium atque alia eiusmodi: quibus Deus ad modum nostrum loquitur, quanquam cum illis omnibus agat ad suum.

Rom. 6. 8. *Liberati à peccato, servi facti estis iustitiæ. Ad morem hominum loquor, propter infirmitatem carnis vestræ.*

I. Cor. 1. 3. *Fratres, non potui loqui ad vos ut spirituales, imo locutus sum ad vos, ut ad carnales, ut ad pueros in Christo.*

I. Cor. 13. 11. *Cum essem infans, loquebar ut infans, sentiebam ut infans.*

Philosophica placita, quæ simplicitati Verbi Dei, in hac doctrina, & olim & nuper tam tristes tenebras offuderunt, facessere omnino ab hoc sacrario Dei optamus.

Bremensium Sententia

AD ARTICVLVM III. & IV.

De Regeneratione in Genere.

I. **R**egeneratio est actio salvificæ gratiæ Dei, qua nos ex infidelibus fideles, atque ex non filiis suos filios facit, & impuros natura, supra naturam sanctificat.

II. Hæc ut intelligatur, videndum est:

1. *Quid emendetur?*
2. *A quo & per quid?*
3. *Quo modo?*

III. Emendatur homo vetus præcipue in intellectu & voluntate omnibusque viribus suis à Deo per Verbum & Spiritum Sanctum, operatione invicta.

De intellectu & voluntate, ubi, de Libero Arbitrio.

I. Intellectus actiones sunt, res cognoscere: deinde iudicare, aliquid nude affirmando vel negando vel unum ex alio colligendo: aut dubitare, argumenta in utramque partem inclinantia trutinando.

Voluntatis actiones dicuntur, amare, ac probare, odisse & non curare quæ proponuntur, seu suspendere consensum vel dissensum.

II. Intelligimus nonnulla necessario per se ipsa, veluti principia nullam patientia contradictionem: nonnulla autem per alia, ubi sæpe contradictio & dubitatio incidit, & per notiora ad ignotius devenitur intelligendum.

Consimiliter quædam volumus necessario, ut contraria velle non possimus; quædam libere, ut possimus etiam nolle: utraque tamen incoacte.

III. Sicut Deus inclinare & determinare potest voluntatem: ita inclinat & determinat eam, quandocunque vult, semper bene & ad bonum.

IV. Voluntas vires supernaturales ex se nullo modo habere potest, neque solum divinus concursus nobis sufficit; sed opus est, ut singulari Spiritus sui gratia Deus præveniat & impellat, & contra omnes Satanæ incurfus ac carnis obstacula paterne succurrat, & muniat.

V. Atque ita Deus in nos agit secundum propositum suum, ex singulari gratia sua, & nobis dona sua instillat: nos autem hic patimur ad perfectionem nostri, atque à Deo accipimus, quod paterne nobis largitur ad nos purgandos & salvandos.

VI. Arbitrium nostrum consideratur in statu quadruplici, nempe, innocentia, miseria, gratia & gloria.

VII. In statu innocentia erat arbitrium liberum à peccato & pœna: sed mutabiliter.

VIII. In statu miseria, mansit quidem liberum à necessitate in rebus animalibus, civilibus & externis Ecclesiasticis: item liberum à necessitate huius aut illius facinoris; sed tamen tenebatur sub peccato & miseria.

IX. In statu gratia, de quo præcipue hic quæritur, devenit homo, quum convertitur. Et, quum Deus eum convertere aggreditur, fidem infundit cordi eius, omninoque eum ad imaginem suam instaurare incipit.

X. Postquam homo sic instauratus est, arbitrium eius est liberum à dominatu peccati; sed ita, ut tamen multiplex remaneat infirmitas, sæpeque gravis exorbitatio, reluctante ad tempus carne.

XI. In statu gloriæ, erit liberum ab omni peccato & miseria.

De Gratia Dei.

I. Quamvis vox Gratiæ sua natura late pateat: tamen specialiter sumitur in hac causa pro gratia vocationis; ut infra Thesi 6. patebit.

II. Hanc gratiam salutem administrat Deus Verbo & Spiritu.

III. Verbo Legis, præparat Deus hominem ad notitiam miseriæ suæ, & adducit ad desperationem de se ipso: deinde docet Evangelio, & ostendit viam consequendæ salutis tuto per fidem in Christum. ubi sunt narrationes & institutiones historicæ, mandata, interdicta, promissiones, comminationes.

IV. Hæc omnia spirant divinam veritatem, sanctitatem, bonitatem, iustitiam; & non possunt non notitiam aliquam mysteriorum cœlestium consequi, qui eas animo divinitus illustrato perpendunt. Solet etiam hinc in multis nasci assensus, quo veritatem in illis affirmant, & bonitatem prædicant, tantoque firmitus, quanto clarior est mentis illuminatio: & gustus aliquis iucundissimorum bonorum. Attamen hæc omnia possunt cadere in eos etiam, qui non renascuntur.

V. Quid igitur est proprium electorum Dei Filiorum?

Resp. Ex singulari gratia, potenter & efficaciter duci & trahi per Spiritum Dei & Christi, fidem in eis gratiose operantem, ut ex Verbo Evangelij, non tantum sibi communem gratiam possint & velint adjudicare in intellectu; sed etiam ut concipiant & retineant fiduciam, qua in Christi meritis & Dei favore acquiescant; proinde Deum filiali affectu diligant, ea cum spe, fore, ut ipsis omnia cedant in bonum; & ut per hanc gratiam, ducantur in gloriam.

VI. Quid autem de gratia conversionis & regenerationis iudicabimus, sitne ea resistibilis, aut non resistibilis?

Resp. Ut de ea iudicari rectius queat, vox gratiæ ita late sumatur, ut comprehendat hæc tria: Externam prædicationem Evangelij; internam illuminationem communioem; & illuminationem atque tractum singularem, in quo vera regenerationis differentia ponitur.

VII. Gratiæ externæ prædicationis sæpe resistitur; quando homo vel contemnit verbum ut non audiat, vel negligenter audit, vel cum carnali affectu, ut illud ad appetitus suos flectat.

VIII. Gratiæ illuminationis communiori resistitur, quum vel propter præconceptas opiniones, vel negligentiam meditationis, non præbetur assensus, aut lubricè tantum, & sine adjudicatione, aut certe sine seria & solida per fidem veram applicatione.

IX. His modis gratiæ Dei resistere solent reprobi, prout diverse afficiuntur; etiã vero aliquando electi, donec eis gratia regenerationis superveniat, & carnem domet: peculiari autem & horribili modo, per Diabolicam malitiam hic gratiæ divinæ illuminationis resistunt, qui blasphemiam in Spiritum Sanctum admittunt.

X. Est autem etiam singularis gratia, qua intellectus à Deo potenter & efficaciter disponitur, movetur & illuminatur, ad hoc, ut sibi promissas in Evangelio promissiones peculiariter adjudicet, & qua voluntas supra naturalem suam conditionem elevatur, ducitur & trahitur, ut in objectum clare cognitum, tanquam hic & ubique, nunc & semper bonum feratur. Atque ita voluntas divinitus, paterne & suaviter superata non potest non sincere & constanter consentire.

XI. Præterea hæc gratia solis electis datur, licet in singulis pro mensura divinitus destinata suis gradibus distinguatur. Nam alias Deus intensiore gratia docet & ducit, alias autem remissiore pro arbitrio suo: ideoque in alijs caro magis ac diutius & crebrius, in alijs minus oblectatur: at Spiritus Dei tamen, sub cuius magisterio & imperio sunt electi vocati, ita hæc moderatur, ut semen regenerationis, nunquam penitus excutiat, & ut tandem beata victoria obtineatur.

XII. Atque

XII. Atque ita videmus, Deum alias sic agere in hominibus, ut certo respectu resistere possint si velint, alias ut non velint, etsi per naturam possint, alias ut neque possint, neque velint.

XIII. Hic tertius modus maxime perficit voluntatem, tantum abest, ut eam evertat, & naturam eius perdat.

Tanquam Heterodoxa rejicimus ista:

1.

Nunquam fuisse dona spiritualia in hominis integri voluntate.

2.

Hominem lapsum absque supernaturali lumine esse capacem eorum, quæ sunt Spiritus Dei.

3.

Naturæ lumen, esse primam gratiam, quæ inter veras conversionis causas prædicetur.

4.

Naturam à Deo Creatore datam, & gratiam Dei Redemptoris, esse rem eandem,

5.

Naturæ recto usu homines gratiam salvificam promereri posse.

6.

Gratiam conversionis aliam congruam, aliam incongruam homini esse: quasi efficacia gratiæ ab hominis dispositione propria, & inefficacia ab ejusdem indispotione pendeat.

7.

Gratiam erga omnes homines esse æqualem.

8.

Hominem seipsum discernere, ut apud Deum gloriari possit.

9.

Gratiam non inclinare & determinare arbitrium nostrum ad bonum.

10.

Actionem, qua convertimur, esse tantum moralem suasionem, & non vere supernaturalem actionem ab omnipotentia Dei proficiscentem, & exercitam in intellectum atque voluntatem nostram.

11.

Esse tantum excitantem & adjuvantem gratiam, cui libere assentiendo cooperemur: non autem talem, quæ revera intellectum & voluntatem corrigat.

12.

Ad conversionem requiri vim, quæ omnem creatam vim multis partibus excedat; vim autem illam esse, promissionem de vita æterna.

13.

Virtutem eam, qua convertimur, esse tantum debilem potentiam, quæ nobis sinceritatem lubentiam & constantiam credendi non afferat.

14.

Fidem non esse donum morte Christi partum, nec Novi Fæderis promissum, sed ejus conditionem, quæ libere ab homine ex se præstetur.

15.

Nullam esse fidei infusionem.

16.

Fidem non esse qualitatem seu potentiam firmam, qua ad credendum Verbo Dei inclinemur, ut hoc sensu recte habitus dicatur.

17.

Fidem temporariam & vere salvificam, non distingui per certam differentiam.

18.

Veram & justificantem fidem, non esse signum electionis.

19.

Hominem, in mente & voluntate sanatum, non posse abuti donis divinitus acceptis.

20.

Hominem conversum, non posse plus boni facere, quam facit.

E M B D A N O R V M

T H E S E S,

Sententiæ Remonstrantium

De Gratia Dei: Viribus arbitrij humani: Et modo Conversionis ad Deum, in III. Et IV. Artic. explicata; opposita.

Quibus adjunctum est Examen Controversiarum, quæ de iisdem rebus in Ecclesiis Belgicis motæ sunt.

TERTIUS & Quartus Articulus Remonstrantium extant in Coll. Hag. Belgica, pag. 8. & in Latin. Brand. pag. 10.

Tertium, qui est de Fide salutari, si simpliciter ut verba sonant, iisque nulla sub sit ambiguitas vel dolus, intelligatur, verbo Dei consentaneum putamus. Quod vero controversi potest, infra in Examine nostro indicabitur.

In Quarto observamus. 1. quod de præcedanea seu adventitia, excitante, consequente & cooperante gratia dicunt, non tamen explicantes, qualis unaquæque sit gratia, & quæ cujusque operatio.

Secundo observamus, quod ajunt: Quoad vero modum operationis illius gratiæ, ille non est irresistibilis. de multis enim dicitur eos Spiritui sancto restitisse. Actor. 7. & aliis multis locis.

His duobus quarti articuli capitibus, sequentes Theses opponimus, ut inde hujus rei veritas eo luculentius cognoscatur.

1. Omni tempore certamen fuit Ecclesiæ Orthodoxæ cum hostibus veritatis, de modo & ordine conversionis Hominis ad Deum.

2. Pelagiani erroribus Philosophicis & Pharisaicis nimis addicti, ne viderentur gratiam Dei plane negare, fatebantur hominem gratia servari. Per gratiam vero intelligebant bona naturæ, rationem, voluntatem, liberum arbitrium: insuper legem & doctrinam à Deo gratis datam, quibus homo ad bene operandum excitetur.

3. Ponti-

3. Pontificij Pelagianorum erroribus (tamen si verbis id negare videantur) revera participant. Primum enim, peccatum originale in ulla qualitate prava consistere negant. 2. Voluntatem non renatam dicunt posse cooperari gratiæ prævenienti, & efficaciam hujus à libero arbitrio pendere.

4. Grevinchovius contra Amef. pag. 198. ad hunc modum scribit: Sicuti unum correlativum dicitur pendere ab altero, nulla prioritate naturæ; & causa partialis ab alia concausa: hoc modo dicimus gratiam in actuali efficacia liberi actus etiam pendere ab influxu arbitrij ex gratia operantis. Imo ut confidentius agam, dico effectum gratiæ, ordinaria lege pendere ab actu aliquo arbitrij, ut prævia conditione sine qua non.

5. Hæc (scilicet Grevinchovij verba) à sententia Bellatmini non admodum aliena videntur, qui scribit: Nec Deus determinat voluntatem, nec voluntas Deum: sed uterque concursus suum libere adhibet, & si alter nolit, opus non fiet. Simile addit: cum duo bajuli ferunt ingentem lapidem, quem unus ferre non posset, neuter alteri vires addit, aut eum impellit, & utrique liberum est onus relinquere.

6. Huic consentire videtur Doct. Conradus Vorstius ad hunc modum scribens: Ergo conversio nostra, sine cooperatione nostra perfici nequit. Quare licet Deus ex sua parte sufficienter hic operetur: homo autem cooperari nolit, effectum commune reipsa non existit. Nam tale effectum, cum utriusque causæ quali communis fetus sit, non statim sequitur ad sufficientiam unius causæ, sed utramque causam sufficienter in actu suo poni oportet, ut opus ab utroque pendens, vel apotelesma commune producat.

Vide amicum ejus duplicat. contra Piscat. cap. 8 pag. 512. & seqq.

7. Cum autem Remonstrantes in iv. Articulo, varias ponant Gratiæ Dei vel partes vel gradus, nimirum præcedentem vel adventitiam, excitantem, consequentem, & cooperantem gratiam, & tamen quid proprie per unamquamque gratiam intelligant, & quæ cuiusque operatio sit, non explicant: nos paulo fusius de his agemus.

8. Ab initio vero ad evitandos varios Remonstrantium errores, Dei operationes erga creaturas hic distinguendas arbitramur, in auxilium Dei & Gratiam Dei, quarum illud ex Providentia, hæc vero ex Prædestinatione fluit.

9. Auxilium vero est generale vel speciale. Generale auxilium est universalis operatio Dei, qua dirigit omnes creaturas juxta conditionem & proprietatem, quam singulis dum eas formare, indidit. Act. 17. *Ipse dat omnibus vitam & halitum, & omnia: in ipso enim vivimus & movemur & sumus.* Auxilium speciale est, quo in genere humano, etiam extra Christi gratiam, alios præ aliis, dotibus speciosis, animi vel corporis: theoreticis vel practicis: mechanicis vel moralibus exornat; Exod. 35. 32. quod speciale Dei auxilium, nonnulli gratiam reprimentem appellant.

10. Sed hoc auxilium cordis innatam malitiam non minuit & abolet, sed eam tantum in aliis coercet magis, in aliis minus: & datur homini in testimonium, ut sit inexcusabilis, Rom. 1. 20. & disciplinæ inter homines in politica societate conservandæ causa. Hoc genere auxilij vel reprimentis gratiæ, Ethnicis & pagani nonnulli nominati sunt, liberales, justis, sobrij, casti &c.

11. Errant vero hic Remonstrantes, qui docent: Hominem qui lumen naturæ habet, aliquid per illud lumen posse, ut hoc sit perexiguum. Ideoque non est negandum, talem, siquidem hoc exiguum præstet, & in parvo fidelis sit, à Deo majus lumen & majores vires, quibus plura facere possit, accepturum. Hæc enim intelligi possunt, ac si voluntas humana ad sui conversionem, hoc lumine naturæ recte uti volens, se paulatim præparare aptamque & idoneam reddere posset. Vide Joh. Arnold. contra Tilen. pag. 159.

12. Præcipua igitur inter Orthodoxos & Pelagianos, Pontificios, Remonstrantesque hic controversia est & manet, de primo conversionis nostræ puncto seu initio, unde illud sit, ex Deo ne, an ex homine.

13. Orthodoxi, conversionis initia nequaquam, neque in totum neque quo ad partem, humanis viribus, neque a generali, neque b speciali Dei auxilio, quod hominibus etiam extra Christi gratiam (ut paulo ante dictum est) constitutis, obtingit, tribuunt, sed ex mera Dei gratia illa proficisci affirmant.

a Act. 17.

25. 28.

b Exo. 35. 32.

14. Gratiam

14. Gratiam porro Dei (quod probe observandum) hic non intelligunt Orthodoxi, ut Remonstrantes faciunt, de re quapiam externe oblata, quam instar hospitii advenæ, quis intromittere vel excludere potest: sed de gratia intus efficaciter in hominibus operante.

15. Porro cum gratiâ Dei erga nos varia sit & multiplex, cujus distinctiones omnes hic recensere operæpretium non est: de gratia ejus movente interna hic potissimum dicendum arbitramur.

16. Gratiâ movens interna, est vocatio interna Spiritus sancti per illuminationem mentis, & renovationem voluntatis & cordis: ad quam pertinet *a* tota regeneratio, directio & perseverantia nostra in fide usque ad finem: *b* Hanc Christus vocat tractum Patris: eaque omnibus salvandis efficaciter datur, quia est salvandorum propria, & de hac propriè hic disputatur.

17. Hæc gratia à quibusdam distinguitur in Prævenientem, Operantem & Cooperantem. Hic eam cum aliis brevitatibus causa distinguemus in Primam & Secundam, cum res eodem recidat.

18. Gratiâ Prima, teste Augustino, est motus misericordiæ Dei efficax, quando per gratiam in hominis peccatoris mentem in divinis cæcam, novam lucem; in voluntatem perversam, novam qualitatem, seu novam inclinationem; in cor pravam, novos affectus inserit & imprimit. Atque per hanc gratiam *c* è statu peccati efficaciter vocatur, & in statum gratiæ transferimur.

16. Hæc in Scripturis dicitur, *d* nova creatio: *e* suscitatio ex morte peccati: *f* vivificatio: *g* regeneratio &c. Atque hanc gratiam alij appellant cum Augustino prævenientem & operantem.

20. Secundam gratiam vocamus eam, qua in statu Gratiæ *h* corroboramur, dirigimur, conservamur, ut perseveremus ad finem. Hanc alij subsequenter *i* dirigitur, *k* cooperantem vocant.

21. Gratiam Primam seu prævenientem vocabat Pelagius gratiam Legis & Doctrinæ. Hanc sententiam damnat Augustinus expresse dicens. Intelligant & fateantur ergo Pelagiani, non lege atque doctrina forinsecus insonante, sed interna atque occulta, mirabili & ineffabili potestate, operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates.

22. Bellarminus cum Concilio Tridentino & Pelagio, intelligit per gratiam primam seu prævenientem, vocationem & suasionem moralem foris oblaram, cujus efficacia ab hominis ingenio pendet. Atque hanc gratiam sophistæ tales appellant auxilium sufficiens ad conversionem, quod omnibus hominibus dari volunt, cui, si modo velint, libero arbitrio suo possint cooperari & converti, licet auxilium aliud efficax nullum accedat.

23. Ab illa sententia alienos non esse Remonstrantes, illi facile observabunt; qui lectione Scriptorum eorundem paulo attentius occupantur.

24. Bellarminus illustrat sententiam suam hoc simili, quo aliquoties utitur: Quod Deus tantum moralis causa sit conversionis nostræ, quemadmodum Orator perorando, causa motuum in animis auditorum existit.

25. Econtra vero tenendum est, quod suadendo, consulendo, actum conversionis, circa voluntatem hominis animalis, non magis quis perficiet, quam si Æthiopem exuere nigram pellem suam: pardum deponere maculas suas; cæcos videre; surdos audire; mortuos resurgere & ambulare suaderet.

26. Adducit quoque exemplum nolentis navigare in Orientem, qui tamen alterius persuatione motus, tandem illuc navigat. Verum exemplum illud toto genere est dissimile, & hæreticam suam opinionem manifestius prodit.

27. Dissimile est, quia navigatio est res indifferens: possibilis viribus humanis: qui non vult navigare, potest tamen naturaliter velle navigare: qui persuadet, tantum externis rationibus voluntarè alterius inducit, in potestate vero eam non habet, &c.

28. At negotium conversionis toto genere diversum est; quia nec est indifferens, nec nostrarum virium aut voluntatis.

29. Scriptura enim sacra docet, hominis carnalis conversionem fieri, non solum suasionem morali, sed operatione Dei longe diviniore, nec omnino inferiore quam fuit prima hominis creatio.

30. Cum enim homo post lapsum oculis & auribus mentis sit cæcus & surdus, *Psal. 51. 12.* corde totus perversus, in peccatis mortuus, ut ad Deum convertatur, Scriptura hec esse docet, ut gratia singulari Spiritus Dei denovo creetur, regeretur, *Ioh. 3. 5.* renascatur, illuminetur, cor ei aperiatur, lapideum auferatur, carneum detur, *Psal. 11. 4.* trahatur, à morte peccati suscitetur, vivificetur. Suasio ergo moralis, vim gratiæ efficacis & conversionis nostræ non sufficienter exprimit, sed extenuat, abnegat & tollit. *Act. 16. 14.* *Act. 26. 18.* *Ezech. 11. 9.* *1. Cor. 3. 26.* *Ioh. 6. 44.* *Eph. 2. 5.*

31. Addunt præterea Pontificij, cooperationem divinam cum libero hominis arbitrio se tenere ex parte effectus, non ex parte causæ, hoc est, concursum Dei non determinare voluntatem nostram, nec aliquid in illam imprimere aut operari, sed immediate influere in effectum; cumque producere illo ipso momento, quò à voluntate nostra producit. Quod nihil aliud est, quam Deum, cum sua motione, cooperatione, gratia, hominis arbitrio subiectum esse, & currum boves trahere.

32. Idem sentiunt Grevinch. contra Amesl. pag. 198. Et Vorstius in amica sua Duplicatione contra Piscatorem cap. 8. pag. 512. & seqq. Grevinch. inquit. Imo, ut confidentius agam, dico effectum gratiæ ordinaria lege pendere ab actu aliquo arbitrij, ut prævia conditione sine qua non. Vorstij verba sunt: Ergo conversio nostra, sine cooperatione nostra perfici nequit. Nam tale effectum, cum utriusque causæ quasi communis factus sit, non statim, sequitur ad sufficientiam unius causæ, sed utramque causam sufficienter in actu suo poni oportet, ut opus ab utroque pendens, vel apotelesma commune, producat.

33. Sed falsum est, quod primum velle conversionis nostræ, efficienter sit Dei & nostrum simul, nosq; in eo cooperemur Deo, & Deus illud non operetur sine nobis: Apostolus enim sibi persuasum habet. Deum, qui in nobis cæpit bonum opus, illud perfecturum usq; ad diem Iesu Christi, *Phil. 1. 6.* Item, Quod Deus is est, qui efficit in nobis, & ut velimus, & ut efficiamus, pro gratuita sua benevolètia, *Phil. 2. 13.*

34. Hac autem doctrina nequaquam stabilitur Enthusiastarum error (quod Remonstrantes prætendunt) qui gloriose jactitant afflatus sine Verbo Dei. Vñs enim ministerij nullo modo excluditur, sed ut singulare Dei organum, ex eius institutione maxime hic requiritur.

35. Non enim fingendi sunt violenti raptus, neq; Deus utitur hominis corde & voluntate in conversione eius, sicut arreptitiorum membris maligni Spiritus utuntur. Nec hominis voluntas transformanda est in statum: differt enim quoad modum agendi, natura hominis ab inanimatis & brutis naturis.

36. Fons autem erroris est, quod non considerato ordine, quo Deus se ac sua bona nobis in hac vita communicat, perverse ac impie distrahunt illa, quæ conjungi debebant, scilicet ministerium externum, & efficaciam internam Filii Dei & Spiritus sancti.

37. Deus enim non tantum per internam vocationem nos ad se trahit, sed etiam per externam vocationem ad sui communionem nos invitat. Veraque vero vocatio duos habet gradus, quos amplioris intelligentiæ causa hic addemus.

38. Externa vocatio fit, vel per Librum Naturæ & Creaturæ: Hac universalis est omnium hominum, sufficiens ad omnes, non quidem convertendos, sed *ἀναπολογία* reddendos in Dei judicio: vel per librum Scripturæ. Hac non est universalis omnium, sed aliquorum, quos Deus sic dignatur vocare: & est sufficiens ad conversionem secundum quid, hoc est, quatenus in ordine causarum secundarum seu mediorum, nulla alia externa conversionis media præter illa reperitur: non tamen sufficiens ad conversionem simpliciter, hoc est, sine internæ motionis sive tractionis gratia, sine qua quicquam converti, & ad Christum venire, Scriptura pronunciat impossibile. *Ioh. 5. 44.* *Matth. 7. 18.*

39. Errant igitur hic Remonstrantes, qui affirmant, i. Deum omnibus media ad fidem & respicientiam necessaria sufficienter, & efficaciter administrare. Huic errori contradicit Propheta David, inquit: *Indicat Iacobo verba sua, & jura sua Israel: non fecit illi ulli genti, ideoque jura ista non noverunt.* *Psal. 147.* Et Paulus *Rom. 10. 19.* *Per gentem intelligentiæ expertem, ad iram vos provocabò.* Item, *Actor. 14. 16.* *Ephes. 2. 11.* *Ioh. Arnold. cont. Tilen. 369.* ubi etiam Arminium citat.

40. Errant etiam citati Remonstrantes, qui in sententia sua de primo Articulo ad hunc modum scribunt: Quod Deus non hoc consilio procurat Euangelium prædicari, homines externe vocari &c. ut ista media essent per quæ eorum aliquos ad vitam perduceret. Contrarium Scriptura docet, Rom. 10. 14. 17. Act. 16. 9. 10. Act. 18. 9. 10.

41. Interna vocatio etiã duos habet gradus: Prior est gratia illuminationis, qua homines voluntatem Dei & salutis viam agnoscere, & intelligere docentur. Hæc etiam non est omnium, sed aliquorum, de quorum aliqua parte Petrus dicit: *Satiis fuisset eos viam veritatis non agnovisse*, 2. Pet. 2. 21. Et Paul. Hebr. 6. 4. *Qui semel fuerunt illustrati, & postea prolabantur*, &c. Est vero hæc gratia sufficiens ad *ἀπολογία*, ad conversionem autem minime sine interno vocationis gradu altero & præcipuo.

42. Alter vocationis internæ gradus, est gratia renovationis, per Spiritum regenerantem voluntatem & corda, quæ gratia non est simplex vel indifferens motio, sed efficax tractio, Ioh. 6. 44. conversio, & in Scriptura dicitur, *Nova Creatio*, 2. Cor. 5. 17. *Regeneratio*, Ioh. 3. 3, &c. Hanc gratiam solam dicimus esse sufficientem ad conversionem simpliciter, quia sola semper est efficax: reliquos gratiæ gradus externos & internos, de quibus ante dictum, tantum secundum Quid.

43. De hac gratia frequenter testatur Scriptura *a*. David eam per aurium perforationem à Deo factam *b*. Christus per aures ad audiendum *c*: per tractionem à Patre *d*: Paulus per apertionem cordis *e*: per apertionem oculorum explicant. Item *f* Deus circumcidit cor populi sui *g*: aufert cor lapideum, & dat carneum *h*: inclinatur corda ad se ut ambulent in viis suis.

44. Materia in qua, vel subiectum Conversionis, sunt mens, cor seti voluntas, & omnes affectiones hominis in quibus fit mutatio per Conversionem *i*: ut enim Mens & Cor se primum avertunt à Deo, Cordis vero aversionem sequitur aversio reliquarum partium & animæ & corporis, eoque totius vitæ *k*: ita rursus vera conversio in mentis & cordis mutatione cum primis consistit, id quod proprie significat *μετάνοια* *l*, & hinc sequitur totius vitæ mutatio.

45. Errant igitur Remonstrantes, qui prævenientis vel primæ gratiæ actum primarium in illustratione mentis ponunt: secundum in affectibus apparere tradunt; atque hæc resistibiliter effici concedunt. Voluntati vero suam manere libertatem affirmant, gratiam Dei recipiendi vel ei resistendi; ideoque conversionem nostri non fieri irresistibiliter, concludunt. Collat. Hagienf. Belg. pag. 244. Brand. 290.

46. Falsum & hoc est. 1. Quia cor in quo voluntas est, omnium est affectuum sedes, quomodo ergo affectus sanari & reformari possunt, ipso corde in plena sua pravitate relicto? Si vero voluntatem ipsam includant, & gratiæ nos convertentis participem faciant, tum totam hominis conversionem irresistibilem esse fatebuntur. 2. Quia Scriptura docet, Deum in hominis renovatione, cor circumcidere: cor lapideum auferre: & dare cor carneum: inclinare cor ad se ut ambulent in viis suis: trahere nos ad Christum: aperire cor, &c. Loca Scripturæ ante sunt annotata. Quæ ergo fronte dicere audebunt, Deum in hac cordis tam efficaci mutatione, voluntatem intactam & sine ulla sanatione relinquere? Cum Paulus aperte reclamet, *Deum in nobis efficere, & ipsum velle & perficere*, Phil. 2. 13.

47. Ad hanc mentis, cordis & affectuum mutationem voluntas naturalis post hominis corruptionem *a* se præparare & impedimenta amoliri non potest. *b* ut enim homo ab initio ad sui creationem præparare se non potuit: ita quoque peccator ad sui conversionem (*c* quæ nova quædam est creatio, *d* regeneratio, *e* suscitatio ex morte, *f* vivificatio) id præstare nequit. *g* ideoque præparationis opus, Dei est, non nostrum.

48. Vehementer igitur errant Pelagiani, qui hominē sine Spiritus gratia seipsum convertere posse tradunt: & similiter Pontificij, qui cum per liberum arbitrium ad gratiam se præparare posse affirmant: quibus succiunt Remonstrantes, ut antea ex illorum scriptis demonstratum est.

49. Nam in primo conversionis initio, quando Deus novas qualitates & inclinationes in mentem, voluntatem & cordis affectus inserit, quod merum Dei opus est in nobis, homo passivè, non autem activè se habet.

50. Spiritus enim Sanctus efficiens est nostræ conversionis causa. Verbum in usu suo recto, organum seu instrumentum est, per quod operatio Spiritus est efficax. Voluntas vero hominis, patientis sive subiecti tantum, in conversionis initio, rationem obtinet.

51. Cooperationem enim hominis in initio conversionis suæ primam; Sacra Scriptura simpliciter negat, ut conversionis nostræ gloria, Deo soli in solidum maneat. Sophistæ vero contra; ram primam, quam secundam cooperationem mordicus teneant. In prima enim cooperatione meritum congrui fabricant: in secundâ vero meritum condigni statuunt.

52. Summa eorum quæ de gratia primâ hæcenus diximus, hæc est: Quod in qualitatibus sive inclinationibus novis, voluntati & cordi imprimendis, homo se tantum ut subiectum in quo Deus operatur, habeat, & in eo voluntatem se tantum passivè habere;

53. Nequaquam vero primus ille motus passivus, libertati voluntatis derogat. Ad voluntatis enim humanæ libertatem satis est, si proprio & spontaneo motu & electione agatur vel agat, etiamsi is motus, ea electio, aliunde, nimirum à gratia excitetur & dirigatur.

54. Hæc de prima gratia sufficiant: Nunc de Gratia Secunda, cuius antea Thesi 17. meminimus, pauca subiiciemus. Secundam Gratiâ vocamus eam, quæ in statu gratiæ corroboramur, dirigimur & servamur, ut perseveremus ad finem. De hac dicitur Ierem. 32. 40. *Dabo timorem meum in corda eorum, ut non recedant à me.* Item Psalm. 143. *Spiritus tuus rectus dirigat me in viâ rectâ.* Item Phil. 1. 6. & 2. 13. *Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet idipsum in diem Iesu Christi.* Item, 1. Cor. 1. 8. *Deus confirmabit vos usque ad finem inculpato.* Item, Coloss. 2. 13. *Corpus Christi (quod est Ecclesia) augetur Dei augmento.*

55. Sub hac secunda gratia, voluntas hominis non tantum est subiectum, sed etiam instrumentum divinæ operationis, & quidem sua vi ipsi divinitus indita agens in producendo effectu, atque in eo se voluntas nequaquam passivè tantum, sed ætivè pariter & passivè habet, quandoquidem ideo movetur à Spiritu Sancto ad agendum, ut ipsa hoc agat, quod Deus per eam vult efficere: id quod in omnibus voluntatis actionibus bonis evenit, quemadmodum & in malis, cum à Diabolo vel alijs causis incitatur, ipsa nequaquam interea est otiosa.

56. Atque hæcenus de primo, quod in Quarto Articulo observandum duximus: nunc ad Secundum pergemus.

57. Secundum, his verbis Remonstrantes posuerunt, in Coll. Hag. Belg. pag. 8. lat. Brand. pag. 10. Quoad vero modum operationis illius, ille non est irresistibilis. De multis enim dicitur, Eos Spiritui Sancto restitisse, Actor. 7. & multis alijs locis.

58. Contra hanc sententiam nos affirmamus, Quod Deus voluntatem hominis gratia sua movet, non ut Pontificij tradunt (quibus hic assentiri videtur Doct. Vorstius in amica sua Duplic. p. 507. & seq.) ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare aut refragari: sed ut illam efficaciter etiam ab obsequendum fleat.

59. Nam quos Deus convertere vult, eos simul & sufficienter & efficaciter movet. Regeneratio enim non est penes voluntatem humanam, sed à voluntate divina simpliciter dependet. Et quando Deus nos convertere & renovare vult, etsi voluntas natura sua resistere possit, tamen immutabilis Dei voluntatis & internæ eius operationis efficaciam respectu, reluctari atque Dei opus repellere non potest.

60. In hominis enim conversione, Deus operatur velle & perficere pro gratuita sua benevolentia, Philipp. 2. 13. Atque homines in mandatis suis ambulare facit, Ezech. 36. 16. Sic autem moti à Deo, non inviti convertuntur, neque coguntur bene agere necessitate quadam physica, qualiter ignis urit, & pecudes agunt: sed bene agunt liberrima voluntate infallibiliter, quia Dei motio non potest carere suo effectu; sed irresistibiliter ex nolentibus facit volentes. Ezech. 36. 27.

61. Quapropter gratia resistibilis, quam Remonstrantes ad turbandas Ecclesias Belgicas docent & urgent, nihil aliud est quam excrementum leuiticum nuper in has Ecclesias injectum ab eo, qui novas moliens opiniones, novas phrasas exco-

62. Cum autem in hac voce, quam Orthodoxi omnes, ut à mysterio conversionis prorsus alienam, rejiciunt, Remonstrantes caput ipsum totius controversiæ collocant, nos paulo plenius de hac Resistibilitate, ut vocant, agemus.

63. Resistencia dicitur pugna seu actio contraria patientis cum agente, quæ agentis actionem pro facultate impedit aut repellit.

64. Iam gratia Dei agit in hominem ad conversionem eius: homo ex propensione carnis repugnat; & in contrarium tendit. Si repugnantia hæc æqualium sit virium cum exorta gratiæ virtute, tum non efficitur conversio, nec ut sequatur expectari potest: Effectio enim semper est ab inæquali superante.

65. Sin vero gratiæ virtus excedat, tum quamvis incompleta resistencia fiat à carne, vincitur tamen à gratia, quia hæc fortius agit. Sed si repugnantia major sit, & gratiæ operatio minor, tum caro eam superat, quæ resistencia prævalens est & complera. Et hæc illa resistencia est, cui gratiam Dei obnoxiam esse Remonstrantes defendunt, quando operationem gratiæ resistibilem esse contendunt.

66. Res autem ipsa ad hunc se habet modum. Ex parte hominis non regenerati, gratia nimis est resistibilis, Cum homo animalis non percipiat ea quæ sunt Spiritus Dei 1. Cor. 2. 14. Et prudentia carnis inimicitia sit adversus Deum; *nam legi Dei non subjicitur, imò ne potest quidem*, Rom. 8. 6.

67. Ex parte vero Dei quantum ad eius beneplacitum, gratia rectissime dicitur irresistibilis, gratia, inquam, movens, & efficax, (de qua sola hic est quæstio) adeo ut dicere, gratiam efficacem esse resistibilem, sit negare esse efficacem.

68. Resistibilitas autem, quæ à Remonstrantibus urgetur, eo spectat, ut vires voluntatis humanæ stabiliantur. Sed quales quæro erunt ex vires? Sane nullæ aliæ; quam quibus homo summum scelus posset committere, nimirum, ut gratiæ Dei & Spiritui Sancto hominem intus convertere volenti, resistere, Deumque offendere, summe peccare, atque seipsum in exitum præcipitare possit.

69. Verum, id posse hominem, Scriptura non libertatem, sed peccati servitutem esse reputat. Sed de hac re Augustini sententiam ascribemus. *Deo volenti*, inquit, *salvum facere, nullum hominum resistit arbitrium. Sic enim velle & nolle in volentis est potestas, ut divinam voluntatem non impedit, nec superet potestatem.*

14.

70. Testimonia Scripturæ nonnulla, demonstrantia, quibusdam dari gratiam efficacem, per quam infallibiliter convertantur, præter ea, quæ supra in diversis Thesisibus sunt annotata, hic annotabimus. Ioh. 6. 45. Ioh. 10. 28. Rom. 8. 30. Ezech. 36. 37. Jerem. 32. 40.

71. Testimonia quæ pro resistibilitate proferuntur, hæc sunt præcipua. I. ex Iesâ. 53. II. ex Matt. 23. 27. III. ex Act. 7. 51. IV. ex Rom. 2. 4. V. ex Apocal. 3. 20.

72. Ad eorum quædam respondebimus paucis:

Ad Iesâ. 5. 4. De vinea sufficienter culta & tamen fructus idoneos non ferente; Respondemus 1. Parabolas non facere dogmata. 2. Loquitur Deus de omnibus sufficienter adhibitis in ordine causarum secundarum, quia loquitur non ut Deus, sed humano more ut vinitor: idque ad ἀπολογία eorum satis fuit. Sic Paulus plantat, Apollo rigat 1. Cor. 3. 6. 3. Deus eorum pro tot beneficiis ingratitudinem accusat. 4. Habuisse vero illos auxilium sufficiens ad conversionem simpliciter, ita ut alia efficace gratia nulla accedente, sua se voluntate convertere possent, est falsum, ut supra abunde est demonstratum.

73. Ad locum Act. 7. 51. De Iudæis qui Spiritu sancto obnitebantur vel resistebant, Respondemus 1. Remonstrantes perperam ista verba intelligere, existimantes Spiritum S. bona desideria Iudæis inspirasse, quibus illi resisterunt. Per bona enim desideria Spiritui sancto non resistitur, sed obtemperatur. 2. Loquitur Srephanus de ijs qui erant duri cervice, & incircumcisi corde & auribus: Ergo non de ijs quorum cervicibus emolliendis & cordibus circumcidendis Spiritus S. occupabatur. 3. Resisterunt Sp. Sancto non intus efficaciter in ipsis operanti, sed foris per Verbi ministerium gratiam ipsis offerenti. 4. Textus inquit: *Resistebant sicut & patres eorum*: Hi vero resistebant Spiritui, quia Spiritum in Prophetis loquentem, contumaciter rejiciebant, sicut Deus conqueritur, Iesâ. 6. 9. Et 63. 10. & alibi: Et Christus dicit Apostolis Matt. 10. 24. *Vos non estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*. 5. Sacramentalis est locutio, qua contumelia signis illata, ipsi Deo vel rebus significatis illata dicitur; videantur loci Genes. 17. 14. Levit. 10. 1. Luc. 10. 16. Matth. 25. 40. 1. Cor. 11. 29.

74. Ad locum Apoc. 3. 20. *Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit ostium, ingrediar ad eum, & cenabo cum eo, & ipse mecum:* Respondemus 1. Locus est parabolicus non Literalis. 2. Habent quidem auxilium aperiendi sufficiens, quoad externa media, prædicationem Verbi, usum Sacramentorum, beneficia alia, quibus ad resipiscenciam invitantur; nec non quoad divinæ voluntatis agnitionem; non vero sufficiens ad aperiendum cor sine gratiâ Dei efficace, quâ ipse nos aperire faciat, imo ipse aperiat cor nostrum, sicuti de Lydia purpuraria dicitur, Actor. 16. 18. 3. Minime ignorat Christus pulsans, nos aperire non posse, sed iacere mortuos in peccatis. Neque pulsando est stultus: Quin ideo pulsat quia scit nos aperire non posse, ut pulsando nos ex morte peccati susciteret, aures surdis aperiat, voluntatem & vires aperiendi nobis instillet, non secus ac si quis pulset domum, in qua scit omnes vererino iacere sepultos.

75. Ad locum Matth. 23. 37. *Ierusalem, Ierusalem, interemptrix Prophetarum & lapidatrix eorum qui ad te missi sunt, quoties volui aggregare liberos tuos, quemadmodum gallina aggregat pullos sub alas, & nolueris?* Respondemus 1. Christum hic considerandum esse ut Deum simul & hominem, qui secundum Deitatem protektatur, se per ministerium Prophetarum Hierosolymis docentium, voluisse aggregare liberos eorum. Spiritus enim Christi, qui erat in Prophetis, declaravit eventuras Christi perpeffiones, ut Petrus testatur 1. Pet. 1. 11. Ideo dicit Christus hoc citato loco: *Ierusalem, Ierusalem, interemptrix Prophetarum & lapidatrix eorum, qui ad te missi sunt.* Item; *Quoties volui aggregare liberos tuos.* Hæc vero Deitatis suæ voluntas per Prophetas explicata, non fuit voluntas beneplaciti; alioqui fuissent omnes aggregati; sed fuit voluntas Signi, quâ Deus, quid ab hominibus fieri vel omitti velit, declarat, quam pro sua sapientia sic ipsi patefacere placet, non ut eos fallat, sed ut ipsorum bonum promoveat. 2. Respondemus Christum etiam hic loqui ut hominem, & ut, Paulus Rom. 15. 8. eum appellat ministrum Circumcisionis, qui ratione muneris sui Prophetici & ut Evangelij sui minister, omnes suos auditores promiscue aggregare voluit ac etiam studuit, sicut & fidi omnes ministri, relicto, penes Deum arcano suo consilio, facere consueverunt. Hæc autem Christi, ut hominis, voluntas discernenda est ab illa arcana & immutabili Deitatis suæ voluntate, quâ multos inter Hierosolymitanos, reprobos & plane inconvertibiles esse sciebat.

76. Has ad loca citata responsiones, si quis probe observaverit, multa alia similia facile explicare poterit; quare ampliorem laborem supersedemus, atque ad Examen Quæstionum inter Remonstrantes & Ecclesiam Orthodoxam in his Articulis Controversarum, progredimur.

EMBDANORVM

Examen controversiarum circa III & IV Articulum,

De causa Fidei & modo Conversionis.

Ex Thesi dictata prima.

AN Deus omnes homines aliqua vocatione vocet ad salutem, mediaque ad fidem & conversionem necessaria omnibus sufficienter & efficaciter administret. Affirmant Remonstrant. Armin. ad Perkins. pag. 259. 260. Coll. Hag. Brand. pag. 189. 190. 192. Iohan. Arnold. contra Tilen. pag. 99 104. 105. 106. & seq. Et pag. 367. 369. 370. 372. 373. Et adversus Wal. pag. 60. ubi dicunt Remonstrantes, Deum posse alia occulta ratione sensus verbo prædicato comprehensos animis hominum ingerere, & quibusdam Evangelij summam hoc modo notam facere. Et pag. 61. Deum ijs, qui veritatem in injustitiâ non detinent, sed eum, uti cognoscunt, glorificant, Evangelij doctrinam extraordinariâ ratione revelare.

Quæstio 1.

Deus, idque iuxta beneplacitum suum, non vocat omnes homines ad salutem, neque media ad fidem & conversionem necessaria omnibus sufficienter & efficaciter administrat. Probamus

1. ex Psalm. 147. 19. 20. *Indicas verba sua Iacobo, & statuta sua Israeli, non fecit sic ulli genti.* Respondet Ioh. Arnoldi ad Til. pag. 99. Prophetam loqui hic comparative & imparitatem tantum ac diversam vocationis mensuram exprimere.

Respondemus; Concedere nos primum, videlicet, Prophetam loqui comparative. Confert enim populum Iudaicum cui dedit Verbum suum, cum alijs gentibus quibus illud non dedit. Alterum illud; diversam hic tantum vocationis mensuram exprimi, negamus. Nulla enim hic fit mentio vocationis gentium. Deinde; subjicit Propheta hæc verba de gentibus; *ideoque iura ista non novērunt*, quod certe nullo modo dicere potuisset, si aliquā vocatione ad salutem fuissent vocati, mediaque ad eam necessaria sufficienter & efficaciter eis fuissent administrata.

2. Probamus Antithesin nostram ex eo, quod Apostolus tempora præterita vocet ignorantiae tempora, Act. 17. 30. Et gentes conferat ijs, qui noctu & in obscuro aliquid palpando quarunt.

3. Ex eo, quod Apostol. ad Rom. i. 20. dicat, generalem illam & confusam Dei notitiam ideo gentibus relictam, ut sint *ἀναπολόγητοι*.

4. Ex Pauli verbis i. Corinth. i. ubi dicit, *mundum non cognovisse Deum per suam sapientiam*, ideoque placuisse Deo per *stultam prædicationem Evangelij credentes salvare*.

5. Denique, si eiusmodi media sufficientia & efficacia omnibus administrat Deus, mirum est nullum ex præstantissimis Philosophis, quales imprimis Plato & Socrates, conversum esse. Ex quibus liquet palam, humanum figmentum esse, quod de medijs ad salutem sufficienter & efficaciter administratis fabulantur.

Quod autem in resp. ad Walachros asserunt, Deum occulta ratione sensus verbo prædicato comprehensos, & Evangelij summam, ratione extraordinaria revelare; cum illud sine teste asserant, eadem facilitate à nobis rejicitur, quā ab illis asseritur.

Quæstio ii. An homines mediorum istorum recto usu maiorem gratiam consequantur? vel, An qui lumine naturæ recte uti sunt, alijsque propterea digniores, consequantur lumen gratiæ? Sic Ioh. Arnold. ad Tilen. pag. 373. & 437. Et ad Wal. pag. 47. Et Armin. ad Perkinf.

ANTITHESIS.

Lumine naturæ, quod valde obscuratum est, absque singulari Dei gratia nullus homo recte uti potest, ideoque nèque eius recto usu ampliorem gratiam mereri. Nemo enim per lumen naturæ & rectum mediorum istorum, quem vocant, usum, ad veram Creatoris cognitionem pervenire potest. Ratio,

i. Quia vera Dei cognitio non nisi per Christum revelatur, Ioh. 14. 6. Naturæ autem lux non ducit nos ad Christum, Ioh. i. *In mundo erat, & mundus per eum factus est, & tamen mundus eum non cognovit.* Ergo naturæ lux, cum ad Christum non ducat, non ducit quoque ad veram & salutarem Dei creatoris notitiam. Quid itaque homo corruptus mereretur, qui ne in statu quidem gratiæ mereri quidpiam potest? Quis enim dedit Deo? ut retributionem accipiat?

Ratio 2. quia etiam sapientissimi inter gentes, stulti facti sunt in ratiocinationibus suis, Rom. i. 21. Considerentur facta, dicta, leges etiam sapientissimorum Ethnicorum, deprehendemus ea omnia, collata ad ea quæ sunt Spiritus Dei, nihil aliud quam tenebras fuisse. Videatur de horrendis Gentil. Legibus Theodorëtus lib. 9. de curandis Græc. affect. Et Hieronymus lib. 2. ad Iovinianum.

At, inquit Armin. contra Perkinf. *habenti dabitur* Matth. 13. *Non habenti auferetur, quod habet.* Resp. 1. non loquitur Christus de habente naturalia, sed quædam super-naturalia dona:

2. A non habente aufertur, nimirum, ut Lucas 8. 18. explicat quod videtur habere etiam si re ipsa non habeat.

Obiectio Ioh. Arnoldi, *incedent albati, quia digni sunt.*

Resp. Loquitur Spiritus Sanctus de dignitate gratiæ non naturæ.

EX THESI II.

An omnis homo post lapsum, ante Evangelij revelationem, versetur in tenebris Quæst. III.
ignorantiæ eius boni quod in Evangelio revelatur, neque possit ex se, suo ingenio, naturalibusque viribus absque ulla revelatione illud invenire vel excogitare, ideoque nec velle nec facere.

Remonstrantes hoc concedere videntur, imprimis ad Wal. pag. 62. Sed dolus later in illis verbis, ante Evangelij revelationem; Item, absque ulla revelatione. Dicunt enim Deum extraordinaria ratione doctrinam Evangelij hominibus revelare. Deinde fallunt incautos etiam voce prævenientis gratiæ, per quam nihil aliud quam lumen naturæ, & externam Evangelij prædicationem intelligunt. Ideoque, quod uno loco affirmant; alio, pleno ore negant, & prorsus contrarium statuunt.

Sic enim Remonstr. Coll. Hag. pag. 298. in morte spiritali non separantur proprie dona spiritualia ab hominis voluntate, quia illa nunquam ei fuerunt iniuncta. Vbi obiter & alius error notandus, quod hominem in creatione dona spiritualia accepisse negent.

Episcop. Thesi. 1. privat. disput. de perspic. Sacræ Scripturæ. quæ universis, inquit, & singulis creditu ad salutem necessaria sunt, clare omnibus & singulis etiam proponit Scriptura, ita ut à quolibet homine facile intelligi possint.

Et Thesi. 2. intelligi posse cum dicimus, aliud nihil volumus, quam percipi atque comprehendere posse; quæ sit verborum quibus necessaria enunciantur, mens & sententia. Hoc non possibile tantum, sed etiam facile esse credimus.

Et expressius Thesi 3. Ad hanc intelligentiam consequendam, aliud necessarium non esse, quam vis apprehendendi, quæ vis naturalis est, & omnibus ratione præditis communis in omni statu, neque ullum aliud supernaturale lumen requiritur. &c.

ANTITHESIS

Nullus homo post lapsum, utut sit ratione præditus, in statu peccati sua vi naturali, absque ullo supernaturali lumine sensum omnium quæ scitu, creditu, factu, speratu necessaria in Evangelio proponuntur, capere potest. 1. Cor. 2. 14. *Naturalis homo non intelligit ea, quæ sunt Spiritus Dei, non potest intelligere, sunt ei stultitia.* Sic 1. Cor. 1. prædicatione Evangelij gentibus stulta esse dicitur.

Ioh. 1. Ephes. 5. Homo ipsæ tenebra appellatur.

Deut. 29. 3. 4. *Viderunt oculi vestri probationes illas magnas, signa, prodigia. Sed non dedit vobis Iehovah mentem ad cognoscendum.* &c.

Iesai. 6. 9. *Indefinenter audite & ne intelligatis, videte indefinenter, neque cognoscatis.*

Marth. 11. *Nemo novit Filium nisi Pater, & nemo novit Patrem nisi Filius, & cuiuscunque voluerit Filius detegere.*

An pauca tantum in Sacra Scriptura creditu, scitu, speratu, factu necessaria sint. Quæstio IV.
Sic Episcop. Thesi. 2. & 4. Disput. 2. dicit quædam tantum necessaria esse, sine quibus nullo modo fieri potest, ut quis æternam salutem consequatur, quæque sine manifesta culpa hominis ignorari, negari, aut in dubium vocari nequeunt.

Deinde Thesi 3. quædam esse tantum utilia.

Denique quædam in pure-puta speculatione consistere tantum, quæ ad cultum Dei relationem nullam necessariam habeant, quæque ignorari, in dubium vocari, perperam credi sine voluntaria hominis culpa facile possunt.

Et Disput. 1. Thesi 3. dicit, minutulos quosdam & leviculos sensus in Scriptura esse, quos pius religiosusque animus non admodum curet, neque operose confectetur.

ANTITHESIS.

Etiamsi quædam in Sacra Scriptura primo-necessaria & quasi fundamentalia dici possint, qualia sunt primaria doctrinæ Christianæ capita, Decalogus, Symbolum &c. omnia tamen, quæcunque in Sacra Scriptura continentur, maxime necessaria & utilia esse statuimus, neque eiusmodi minuti & leviculi sensus & pure-putæ speculationes in ea inveniuntur, quas homo pius & religiosus non debeat summo studio consecrari.

Omnia enim dicta Iehovæ dicta pura sunt, argentum purgatum in catino lectissimo terra; defecatum septies. Psalm. 12. 7.

Rom. 15. 4. *Quæcunque antea scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per tolerantiam & consolationem Scripturarum spem habeamus.*

2. Tim. 3. *Tota Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, arguendum, corrigendum, instituendum in iustitia. &c.*

Quæst. v.

An notitia Dei residua, opus Legis inscriptum cordibus, conscientia accusans & excusans gentes, scintillæ imaginis Dei post lapsum reliquæ; etiamsi omnia & seorsim, & per se non sufficiant ad hominem vivificandum, media tamen sint, quæ Deus usurpat ad vivificandum, aut si homo non respondeat, ad excusationem omnem ei adimendum. Sic in Respons. ad Wal. pag. 60. Et in Coll. Hag. pag. 299.

ANTITHESIS.

Ultimum hoc, quod nimirum ad excusationem homini adimendam illa omnia sufficiant, cum Sacra Scriptura asserimus, Rom. 1. 20. prius illud plane repudiamus. Nusquam siquidem legisse nos meminimus, Deum per legem cordibus inscriptam, per conscientiam excusantem vel accusantem; perque scintillas imaginis Dei, tanquam per mediâ hominem vivificare, sed per Verbum & Spiritum suum, Iohan. 3. Actor. 2. 10. & 16. &c. capp. 1. Pet. 1. *renati per semen immortale.*

Observandum autem, quomodo his quid sentiant, palam semetipsos prodant, nimirum reliquias illas imaginis Dei in homine seorsim & per se non sufficere ad hominem vivificandum. Vnde colligitur cum gratia aliqua & auxilio conjunctas sufficere. Accedente itaque ad primam gratiam, hoc est, notitias Dei residuas, de quibus in Respons. ad Walach. pag. 53. 54. prolixè, gratia secunda, quæ est prædicatio Evangelij, tum per sufficientem gratiam hominem vivificari posse. Quem errorem multiplicem nos plane rejicimus. Sed de hisce in seqq. latius.

Quæst. vi.

An illud ipsum quod hominem coram Deo reddit inexcusabilem, vel, An naturalis istius luminis reliquæ, sint aliqua rerum divinarum, quæque ad vitam immortalem pertinent, cognitio? Sic Remonstr. in Respons. ad Walach. pag. 53. 34.

ANTITHESIS.

Cum homo ante regenerationem nulla salutaris Dei cognitione imbutus, sed in iis quæ ad regnum Dei pertinent, plane cæcus sit, nihilque intelligat eorum, quæ sunt Dei Spiritus, colligimus hinc, nullam ad vitam *immortalem* in homine cognitionem reliquam esse. *Hæc enim est vita æterna, inquit Christus, ut te cognoscant, scilicet illum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Ioh. 17.

Objiciunt Remonstr. ad Walach. pag. 53. verba Pauli Rom. 1. 20.

Respond. hic nullam, fieri mentionem vitæ immortalis, sed tantum *ἀναπόλ-
τίας.*

Objiciunt secundo, Artic. 14. Confessionis Belgiæ, Respond. nihil tale hic inveniri. Nihil enim aliud dicitur, quam aliquas tantum exiguas scintillas & vestigia relicta esse, quæ sufficiant ad homines reddendos inexcusabiles.

Objic. 3. Wilhelmum quendam Teilingium Middelburgensem, insigni eruditione & pietate virum, qui sex ad salutem capita scitu & creditu revera necessaria dixerit, quæ naturali intellectus lumine cognosci queant, & citra specialem revelationem, etiam irregegitis perspecta esse.

Contra

Contra dicit Apostolus, Rom. 8. *φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐστὶν inimicitiam adversus Deum.* Et loco antea ex 1. Corinth. 2. citato. *Homo animalis non potest intelligere.* Ephes. 2. *Abalienati à vita Dei, sine Deo, sine fœdere, &c.* Ex quibus & similibus evidenter colligitur, nihil esse in hominis irregeneriti mente reliquum, quo salus ipsius procurari & promoveri queat. Ac proinde falsissimum esse, quod dicunt, hominem irregeneritum citra specialem revelationem naturali intellectus lumine cognoscere illa, quæ ad salutem scitu & creditu sunt necessaria.

An dispensatores mysteriorum Dei horum obligati sint, ut omni creaturæ Evangelium prædicent, non eo tantum loco in quo sunt & vivunt, culpaque penes eos sit, quod Evangelium ubique non prædicetur, quia cum Iona ire, recusant quo mittuntur. Sic Iohan. Arnold. advers. Til. pag. 105. additque hæc verba, si tantus nobis esset zelus erga Dei gloriam, quantus amor auri est, non conquereremur tam multas nationes, cognitione Christi destitui.

Quæst. vii.

Respondemus, mirum esse, quod Remonstrantes qui tam liberales sunt in aliis reprehendis, ipsi se non præstent immunes à tali reprehensione, & non præeant in Indiam utramque, aliaque remota loca ad prædicandum Evangelium. Si hic tanta est apud Verbi præcones culpa, quare ipsi culpam non præstunt. Et si maior est apud ipsos gloria Dei zelus, quam auri amor, cur, quod voce fateantur, reipsa non implent?

Deinde, si quis absque vocatione & missione ad gentes Barbaras, quales sunt Indiani, Chineses, Turcæ, Tartari, &c. proficisci, iisque prædicare vellet, an non esset pro ἀλλοτρίοις ποικίλῃ habendus?

Annon tentaret Deum, quod absque vocatione in eiusmodi discrimen se cõjiceret? Denique aurum Indorum Brasiliensium, Peruvianarum, aliarumque gentium inter Reformatos potissimum quærunt Belgæ. Cum itaque Remonstrantes Belgæ sint, & nullibi nisi in Hollandia, Ultrajectensi ditione, Geldria, Transisulania reperiantur, præeant illi exemplo, salutem gentiliū quærendo, cum eorum aurum & divitias quærant.

An Gratia, quæ præveniens dicitur, sit aliqua communis gratia, puta lumen naturæ, & naturalis scientiæ Legis, &c. Sic Remonstr. ad Wal. pag. 47. Externa item prædicatio Verbi conjuncta cum tractione aliqua quæ sit per Spiritum, sic in Coll. Hag. pag. 97. lin. 13, 14. quæ Spiritus operatio semper cum Verbo conjuncta sit, & in omnibus externe vocatis operetur, sic Ioh. Arnold. advers. Til. pag. 431. Arminius, inquit, sentit externio Verbi præconio internum Spiritus auxilium coniunctum esse, neque internam Spiritus actionem ab actione externa Verbi esse separandam. Et pag. 432. Sententia Arminii est, internum Spiritus auxilium communiter & ordinarie iis contingere, qui per Verbum Evangelii vocantur. Et pag. 125. dicit, nemini externam vocationem sine interna contingere. Hinc ad Wal. pag. 65. statuunt gratiæ paritatem in omnibus quoad sufficientiam.

Quæst. viii.

ANTITHESIS I.

Multi externe vocantur, qui internæ & efficacis vocationis minime sunt participes. Audiunt enim multi, qui non intelligunt. Iesa. 6. & Matth. 13. multi Christum docentem audiunt, sed paucis datur nosse mysteria regni cælorum. Actor. 2. Non omnes credunt ad prædicationem Apostolorum, sed quidam illudunt. Actor. 17. 8. 12. quidam concitant plebem, quidam vero crediderunt. Ibidem, Athenienses audientes Paulum docentem ridebant, sed Dionysius Areopagita & Damaris aliique credebant, & Paulo ad hærebant. Hinc oritur.

ANTITHESIS II.

Gratia interna, qua Spiritus S. movet, immutat, excitat, corrigit corda hominum, non tantum est sufficiens, verumetiam efficax: ac proinde distinctio illa gratiæ in sufficientem & efficacem, si non de externis mediis, sed de vero & interno Spiritus tractu loquamur, minime nobis probatur. Retineant eam sibi Bellarminus & Arminius adv. Perkins. pag. 245. Quoscumque enim Spiritus sanctus

trahit, illis non tantum dar posse currere, sed etiam ut reipsa currant. Cant. 1. 3. Neque dat tantum Deus, ut possimus ambulare in viis suis, sed etiam ut re ipsa ambulemus, Ezech. 36. 27. Neque dat tantum ut possimus, qui in peccatis mortui sumus, vivificari, sed etiam ut actu ipso vivificemur, Ephes. 2.

ANTITHESIS III.

Gratia præveniens, non est Augustino, aliisque cum priscis tum recentioribus Orthodoxis Ecclesiæ Doctoribus, communis illa & naturalis gratia, qua Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ut perperam Remonstrantes sentiunt: sed qua Spiritus S. per Evangelij vocem & prædicationem in animis electorum efficaciter bonas cogitationes, bonum propositum, boni desiderium operatur, quaque ita eorum mentes & voluntates præparat, ut assentiantur & obsequantur Spiritui S. Probatur exemplis converſorum, Actor. 2. & 8. & 9. & 10. & 16. & seqq.

ANTITHESIS IV.

Gratia hæc præveniens, sicuti & præparans, operans; cooperans, interna cum externo Verbi præconio conjuncta, non est communis gratia; sed tantummodo electorum. Si enim hæc communis esset, non daretur alia gratia electis quam reprobis, quod nimis est absurdum. Deinde, si par gratia omnibus offertur & datur; unde tam impar effectus? Ex impari, ajunt, hominum affectu vel atbitrio, quo unus acceptat; alter respuit oblatum bonum. Sed hinc alterutrum necessarè sequitur: aut impar fuisse remedium, quod non sanat utrumque; aut impari fuisse morbum & corruptionem, quod est Pelagij placitum. Eligant nunc utrum velint, & sese absque cavillationibus, subterfugiis & dubiis loquendi modis expediant. Si Christus non potuit omnes servare, est imperfectus Salvator; quod blasphemum: si non, falsum est dogma eorum secundo Articulo traditum.

Deinde, si non æque corrupti sunt omnes homines, sed hi rectius communi gratia uti norunt, quam alij; vicit Pelagius.

Sin vero omnes æque corrupti sunt, ita ut non sit bonus, ne unus quidem, vicit Paulus Rom. 3. Vincat autem Paulus & confundatur Pelagius cum omnibus æsteliis suis.

Fatemur equidem, multa dona communia dari Hypocritis, etiam præter externam Verbi prædicationem, mentis illuminationem, (quamvis non specialem illam quæ electis datur; qua norunt ita Deum ut suum Deum, quemadmodum Filius familias Patrem suum novit, cum singulari erga Patrem affectu, utpote certus de Patris singulari erga se affectu:) sed nullum omnium illorum donorum separatim, neque conjunctim omnia, eum communia sint, ad salutem consequendam, sufficientia esse concedemus unquam.

Quæstio IX.

An vis illuminationis & vivificationis in mente sit irresistibilis, cum in corde, vel, ut illi loqui malunt, in voluntate, sit resistibilis? Affirmant Remonstr. pag. 273. ubi dicunt, mentem nostram ipsum scire effugere non posse, sed velit nolit, cogatur illud cognoscere.

ANTITHESIS I.

Illuminatio mentis, vera nimirum & electorum propria; ac innovatio voluntatis & cordis, nunquam à se mutuo separantur. Deus enim, unicus nostræ conversionis auctor, totum hominem mente, corde & voluntate renovat, opusque suum inchoatum magis magisq; perficit. Ideoque sicuti mens hominis, quem Deus convertere vult, non rejicit scientiam, quod natura tamen potest & facit, Rom. 1. 22, 28. ita voluntas eius qui convertitur, non vult non converti.

ANTITHESIS II.

Novam loquendi formulam, & ad nova dogmata occulte introducenda inventam, de vi irresistibili mentis & resistibili voluntatis, cum dolus sub ea lateat, liberumque

rumque hominis arbitrium plus æquo sic extollatur, ex Ecclesia Dei eliminandam censemus. Nam absurdum est dicere, Deum in convertendo hominem ei vim inferre, quod hostile aliquid sonare videtur. At Deus ex filiis iræ & tenebrarum, faciens filios lucis & gratiæ, facit molli tractu, ne amplius resistant. Quid itaque sibi vult vis illa irresistibilis in mente?

Voluntatem quod attinet, si hominis corruptam naturam consideremus, potest sane resistere, nec potest non resistere Deo, inprimis per externum Verbi præconium hominem vocanti: sed cum efficaciter vocatur, ita afficitur voluntas, ut libere & spontanee absque omni coactione velit bonum, quod antea nolebat, idque absque ullo actu resistentiæ. Exemplum in Paulo, Act. 9. *Domine, quid vis me facere?* Et Act. 2. *Viri Fratres, quid faciemus?* Et Act. 16. in præfecto carceris. Quanta hic ubique fuit promptitudo, cum cor intus tactum esset à Spiritu sancto? Quorsum itaque figmentum hoc de resistibilitate? nisi horum, ut sub hoc umbraculo conatus hominum nova dogmata spargere satagentium delitescerent?

An Liberum Arbitrium ita sit capax gratiæ natura, ut à gratia illam capacitatem dono accipere non sit opus. Sic expresse Armin. ad Perkins. pag. 244. Et addit, gratiam esse instar formæ, quæ capacitatem & potentiam materiæ in actum producat. Quæstio x.

ANTITHESIS.

Cum homo sit servus naturæ injustitiæ, Rom. 6. mortuus in peccato Eph. 2. cor habeat lapideum &c. non est capax ullius boni, nisi illam capacitatem à gratia omnimode accipiat. Quomodo enim capax boni est natura, qui ne ad cogitandum quidem bonum idoneus est? Recte Augustinus, *ut velimus, sine nobis operatur, cum autem volumus, cooperatur;* De Grat. & Lib. Arbit. cap. 17.

EX THESI III.

An communi illa illuminationis gratia, simul cor hominis pulsetur, ut affectus qui propter mentis tenebras erant inordinati, accendantur dilectione veritatis, renoventurque ac vivificentur. Sic Remonstr. in Coll. Hag. passim. Quæstio xi.

ANTITHESIS.

Cum cor hominis sit prævum, & figmentum cordis humani malum ab ineunte ætate, Genes. 6. & 8. Jerem. 17. nullo modo communi illa gratia præveniente, quæ ipsis est lumen naturæ & vox Evangelij externa, cor immutari & accendi veritatis dilectione potest: sed opus est ut cor & affectus renoventur per potentiam illam, qua Deus Iesum ex mortuis excitavit, Eph. 1. quaque cor novum in Davide creavit, Psalm. 51. Et quæ cor lapideum juxta promissionem, Ezech. 11. & 36. commutat in carneum.

An Spiritus ubicunque pulsât & intrare vult, non intret, nec semper cordis apertionem sequatur attentio. Affirm. Remonstr. Coll. Hag. pag. 294. lin. 14. 15. Non sequitur, inquiunt, in omnibus, quibus cor adaperitum est, talis attentio, qualis nimirum fuit in Lydia, tantum abest, ut necessario illam apertionem cordis sequeretur. Imo probandum esset prius, omnibus cor reipsa adaperiri, quibus illud Spiritus sanctus adaperire vult, quod nos negamus: quia ubicunque Spiritus pulsât, hoc vult aperire & eo ingredi: sed non ubicunque pulsât, aperitur cor, neque Spiritus sanctus ingreditur quocunque vult; vocat enim, sed homines detrectant venire, Proverb. 1. 24. Matth. 13. 37. Ita & non, ubicunque Spiritus S. adaperit vult, cor reipsa semper aperitur. Quæst. xii.

Ibid. pag. 322. Multi possunt venire, qui tamen non veniunt.

Et pag. 328. Posteriores autem partem, quod nempe operatio, qua Deus nobis fidem dat, semper sit efficax & irresistibilis, negamus simpliciter, imo existimamus illud è diametro pugnare cum natura ipsius fidei, & cum communi donorum conditione, quæ eius plerunque naturæ sunt, ut possint recipi vel rejici.

Spiritus S. ubicunque pulsat interno & efficaci pulsû; illuc intrat, & semper cordis apertionem sequitur attentio. *Ventus enim quo vult spirat: ita est qui genitus est ex Spiritu.* Ioh. 3. 8.

Deinde, quando *Iehovah inquit consilium, quis irritum illud faciet? & manum ejus extendant quis avertat?* Ies. 14. 27. *Consilium enim Domini stabit, & omnem delectationem suam facturum est.* Iesai. 46. 10.

Exemplorum appositione res manifestior evadet. Actor. 2. 9. 10. & 16. cap. hoc evidenter docetur, Spiritum S. cor multorum ingressum esse, eaque corda adaptasse, ita ut vera attentio subsequuta fuerit.

Quæ contra afferuntur ex Proverb. 1. & Matthi. 23. ea à Fratribus Contra-Remonstrantibus in Collatione satis refutata sunt. Agitur enim utrobique de extrinsecâ tantum vocatione. Locus etiam Actor. 16. ex quo Lydiæ conversionis exemplum prolatum, ab Amelio satis est vindicatus.

ANTITHESIS II.

Quorumcumque cor divina gratia tetigit, ita ut possint venire, in illis porro ita efficaciter agit, ut reipsa veniant, & cum filio prodigo reipsa surgant, & redeant ad Patrem suum, à quo fuerant averfi. Deus enim hæc omnia simul conjungit, posse venire, velle venire, & ipsum actu venire, Philip. 2. Anne putandum est, Patrem aliquos ad Christum trahere, qui tamen non veniunt? Ioh. 6. Hoc autem nullo modo pugnat cum natura fidei, siquidem in consideratione ad Articulum II. probatum est, Deum utrumque dare, & posse & velle credere, cum utrumque conjunctum esse oporteat. Est quidem hæc fidei natura, si incrementum spectes, ut per Verbi prædicationem, & Pastorum tempestivas & intempestivas instantias, monita, obsecrationes, augmentum capiat & crescat: sed longe aliter se res habet circa initium fidei, sicuti alias ostensum.

Neque pugnat hoc cum donorum omnium conditione, ut loquuntur loco citato Remonstrantes. Bonorum enim spiritualium tanta est dulcedo, tanta jucunditas, tam sunt desiderabilia, ut merito de iis dici possit, quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ spirituales; id quod ex iisdem exemplis, supra ex Actis Apostolicis allatis, palam liquet: imprimis Pauli, Lydiæ, multitudinis fidelium Actor. 2. Commentariensis, qui tremefactus primo accedit Paulo & Sylæ ad pedes: deinde, quid, inquit, oportet me facere, ut serve? Et annuntiato ipsi Iesu, credit protinus re ipsa & actu, baptizatur, gaudet & exultat cum tota domo sua, quod credidisset Deo.

Quæst. xiii.

An homo ante sui regenerationem possit mortem spiritualem agnoscere, eam dolere & deplorare, liberationem desiderare, vitamque esurire & sitire, aliaque plura præstare, quæ in homine regenerando desiderantur? Affir. Remonst. Coll. Hag. Brand. pag. 290. lin. 22. & seqq. Denique, inquit, probamus ex contextu hoc, Ego indam illis cor novum, quia revertentur ad me: conversionem, cum sit hominis actio per Dei gratiam, hic non sequi mox donationem novi cordis, sed præcedere instar conditionis, qua Deus cor novum promittit. Ibidem dicunt, hominem posse aliquid ad sui conversionem conferre ante habitus fidei infusionem.

Et pag. 300. dicunt, irregénitos aliquos esse vocatos; Dei gratia excitatos; & ejus auxilio eo perductos, ut mens illustrata veritatem salutaris noret; & affectus amore virtutis inflammatos esse. Et pag. 302. præcedit ergo aliquid hominis opus sui vivificationem, nempe, mortem suam agnoscere, deplorare, velle, rogare, ut ex ea liberentur, vitam esurire, sitire, querere. Quod omne & plus etiam à Christo exigitur in eis quos vivificabit & regenerabit. Sic etiam ad Wal. pag. 64. Episcop. disput. de Pæn. thes. 1. 9. 13. Ioh. Arnold. adv. Tilen. pag. 396, 397. ubi peccatorum confessionem, dolorem, initialem timorem, irregénitis tribuit, & vi Spiritus peccatorem ex legis concione præparari dicit ad regenerationem. Probat ex Psalm. 51. & Ies. 66.

*Chaos hic continetur errorum, quibus saltem breves hæc
Antitheses opponimus.*

ANTITHESIS

I.

Cum homo natura cæcus sit, mortuus in peccatis suis, filius iræ, verseturque in cupiditatibus carnis suæ, faciens quæ carni & cogitationibus libebant, habeatque cor lapideum, ex quo nullus bonus succus potest exprimi: figmentum illud Pelagianum de operibus ante regenerationem præparatoriis plane repudiamus, ut sacræ Scripturæ è diametro adversum.

ANTITHESIS

II.

Miseriam suam agnoscere, dolere, deplorare, liberationem desiderare, escire, strite, querere &c. nemo potest, sine speciali gratia Spiritus regenerantis, à quo nos queri & inveniri primum oportet, antequam nos illum queramus, Ies. 65. Inveni autem à Deo non agnoscimus & confitemur citius peccatum, quam Deus ignoscit; neque esurimus & sitimus iustitiam ipsius beneficio, quin statim saturemur. Marth. 5. Tribuere iraque hominibus ista vel in totum, vel ex parte ante regenerationem, Deo est contumeliosum.

ANTITHESIS

III.

Conversio donationem novi cordis ut conditio non præcedit, homoque ante donationem fidei ad sui conversionem nihil conferre potest, quia natura durus est, & corde incircumciso, Actor. 17. Turpissima autem hæc est loci Ieremiæ 24. 7. tam plani corruptio; quando ex hoc loco concludunt, conversionem esse conditionem antecedentem donationis novi cordis, ac si scriptum esset, quia revertuntur ad me, propterea indam illis cor novum. Cum sic scriptum sit, *Induam eis cor novum, eruntque mihi populus & ego illorum Deus, cum reversi fuerint ad me ex toto corde suo.* Sensus est, Deum converturum aliquos, eos nimirum, qui bonis fibus compatantur; Et cum convertèrit eos, ipsique ab eo conversi ad eum fuerint reversi, tum se copiam bonorum corporalium & spiritualium in eos effusurum, & sua ipsius dona in eis coronaturum. Conversio itaque non præcedit donationem novi cordis ut conditio, sed est ipsa novi cordis donatio, & vice versa, novi cordis donatio est ipsa conversio, continetque omnia, quæ ad eam pertinent.

ANTITHESIS

IV.

Mens electorum non illustratur veritatis salutiferæ cognitione, neque affectus amore veritatis inflammantur, quin simul voluntas vivificetur & immutetur, & vires novæ homini ad obtemperandum Deo sufficiantur. Deus enim hominem convertens non partem aliquam, sed totum hominem convertit. Hinc videmus Ierem. 24. 7. Novum cor & cognitionem veri Iehovæ conjungi. Inprimis etiam Ierem. 31. 33, 34. & passim alibi, notetur hic, quod infusionem omnem habituum in mentem, voluntatem & affectus post lapsum omnino repudient. Ad Walach. pag. 56. Quod in secundo Thesis Tertiæ Corollario annotatum est. Unde palam liquet, quid ipsis sit illa mentis & affectuum illuminatio & vivificatio, cum quibus toties in arenam prosiliunt, & unde illa ortum suum habeat, videlicet non à Deo, cui habituum & novarum qualitarum post lapsum infusionem non concedunt, sed ex ipsis Liberi Arbitrij humani viribus.

EX THESI IV.

Quæst. xiv. An in voluntate hominis nunquam fuerint dona spiritualia, ideoque infusio sanctitatis in ea locum habere non possit, & an nec in morte spirituali talia dona ab ea fuerint separata: sed an fuerit in ea duntaxat libertas bene vel male agendi, bonaque vel mala voluntas dicatur tantum ab actione bona vel mala. Affir. Remonstr. Coll. Hag. pag. 298. lin. 16. sed ajunt, in voluntate non potuit talis infusio fieri, quippe quæ ex se libera est ad volendum bonum vel malum, & ab opere suo vel bona vel mala denominanda est, quod mens illi monstraret, & quo affectus illam impellerent. Et lin. 24. At, inquiunt, in spirituali morte non separantur proprie dona spiritualia ab hominis voluntate, quia illa nunquam ei fuerunt infusa, sed tantum libertas qua posset vel bonum vel malum facere, ad Wal. 56. 57.

ANTITHESIS I.

Cum homo conditus sit ad imaginem Dei, quæ posita fuit in vera Dei agnitione, Col. 3. & sanctitate ac justitia in veritate, Ephes. 4. Colligitur hinc, non tantum mentem & affectus hominis, sed etiam voluntatem insignibus donis spiritualibus, inprimis justitia, rectitudine & integritate, qua perfecte interne & externe divinæ voluntati homo obedivit (unde factum ut nude ambularent parentes primi, nec erubescerent) ornatam & insignitam fuisse.

Falsum itaque figmentum Iesuitarum est, cum quibus Remonstrantes consentire videntur, hominem in puris naturalibus conditum, justitiam deinde superinfusam esse: Hanc ut donum supernaturale amissam, naturalibus relictis.

Falsum etiam, quod Remonstrantes dicunt, in voluntate tantum fuisse libertatem bene vel male agendi.

ANTITHESIS II.

Etiamsi post lapsum reliquæ quædam imaginis Dei in homine remanserint, ita tamen ea oblitterata est, ut præstantissima illa dona, ceu sunt, sanctitas, justitia, integritas, rectitudo & ad Deo obediendum admirabilis promptitudo, a voluntate hominis omnino separata fuerint, ita, ut qui ante lapsum libenter, sponte & cum voluptate Deo serviebat, eidem nunc, cum figmentum cordis ejus malum sit, repugnet, prorsusque ab eo sit aversus.

Quæst. xv.

An libertas volendi bonum & malum post lapsum in homine remanserit, ut pars creaturæ naturæ, vires autem suas propter tenebras mentis & connexam affectuum depravationem exerere non possint. Sic Remonstr. Coll. Hag. pag. 298. lin. 28. 29. pag. 300. lin. 14. pag. 301. Deus hominem peccatorem, ajunt, natura non privavit, cujus pars est voluntas, cujus proprium est libertas ad rem propositam vel recipiendam vel rejiciendam. Et pag. 302.

ANTITHESIS.

Etiamsi facultas volendi & quidem volendi libere post lapsum remanserit, nulla tamen in homine corrupto libertas est ad bonum, sed ad malum tantum, quod libere absque ulla coactione vult & patrat. Et hic boni omnis in voluntate defectus, non est tantum ex mentis tenebris & affectuum depravatione, sed ipsius voluntatis per lapsum corruptione. Probatur iisdem testimoniis & argumentis quæ supra sunt allata.

An eadem

An eadem libertas voluntatis maneat in regeneratis, quæ fuit in homine corrupto. Affirm. Remonstr. Coll. Hag. pag. 301.

Resp. Negamus: Nam homo corruptus est tantum servus peccati, ideoque non potest nisi malum velle. At homo regeneratus est servus justitiæ, ideoque potest etiam velle & facere, & vult ac facit re ipsa quod bonum est. Rom. 6. per totum, & Rom. 7. in fine. Nequaquam itaque hi duo status hominis ante regenerationem & post eam confundi debent.

An regeneratio & vivificatio inchoentur ab opere, quod Deus ipsum hominem jubet facere, & quod cum homo facit, paulatim reviviscit; Et an hominis aliquod opus præcedat sui vivificationem. Affirm. Remonstr. Coll. Hag. pag. 302. lin. 18. & 27.

Quæst. XVII.

Antithesis.

Cum Deus det velle & perficere, legem suam indat cordibus nostris, mutet cor lapideum in carneum, solus nos vivificet, & ex mortuis excitet, det Spiritum novum &c: Colli-itur hinc, initium Conversionis non esse ab opere aliquo, quod facit homo, sed quod facit solus Deus, iuxta multiplices eius hæc de re promissiones. Contrariam blasphemiam detestamur.

An mente & affectibus vivificatis, voluntas ista virtute mentis & affectuum reddatur potens, insitam facultatem, nolendi & volendi, exercendi, &, an voluntatis vivificatio proprie in eo sita sit. Affirm. Remonstr. Coll. Hag. pag. 300. ubi dicunt, affectus amore veritatis inflammatis voluntatem ad illam amplexandam instigare. Et paulo post: Nam & intellectus & affectus jam nunc vivificati sunt, atque ratione voluntas est potens facta, ut innatam volendi ac nolendi facultatem in actum producat, in quo voluntatis vivificatio proprie sita est.

Quæst. XVIII.

Antithesis I.

Intellectus & affectus vivificati non vivificant voluntatem, aut potentem eam facient ad nolendum & volendum. Sed solus Dei Spiritus qui mentem illuminat & affectus veritatis amore inflammat, voluntatem simul immutat, ut velit bonum & eoque delectetur, quæ ante efficacem illam Spiritus operationem nil nisi malum velle poterat. Passim enim hæc in Sacris Literis soli Deo tribuuntur. Sic Paulus, cum dixisset, nos omnes fuisse mortuos in peccatis, & natura filios iræ, dicit, non nos ipsos, sed Deum nos vivificasse: de toto homine, non de parte ejus loquens, Eph. 2.

Antithesis II.

Vivificatio voluntatis non est proprie in eo sita, quod voluntas per mentem & affectus vivificatos potens facta, innatam volendi & nolendi facultatem in actum producere queat; sed, quod quæ antea serva facta fuerat peccati, bonum jam possit velle & actu velit, sueque Conversionis incrementum serio desideret.

Antithesis. III.

Sacrificium illud cordis fracti, & animus fractus ac contritus, quæ Deus non spernit, Psalm. 51: non est irrogenitorum, ut somniat Ioh. Arnold. pag. 307. adv. Tilen. Sed tantum vere regenitorum, qualis erat David, cum hæc preces funderet.

An per Evangelicorum mandatorum, patheticarum invitationum, exhortationum, suasionum, excellentissimorum vitæ æternæ promissorum, querelarum, protestationum, comminationum notitiam &c: voluntas invitetur, excitetur, propellatur & instigetur ad præbendum assensum, id est, ad credendum & obediendum. Affirm. Remonstr. Coll. Hag. pag. 322. 323. Ioh. Arnold. advers. Til. pag. 11.

Quæst. XIX.

Antithesis.

Etiamsi Deus mandatis, exhortationibus, obtestationibus, suasionibus, minis, addo calamitates, penas &c. ad convertendum homines plerunque utatur: nullo tamen modo hæc omnia ad convertendum hominem sufficere; Sed aliam & infinito maiorem vim supernaturalem, & supereminentem magnitudinem potentiae Dei, qua Deus Iesum à mortuis excitavit, ad hominis conversionem necessariam esse. Quam vim resurrectionis Domini Paulus operatur ut Ephesij cognoscant, eoque nomine ardentè Dominum precatur, ipsaque jam conversus magis magisque sentire desiderat, Phil. 3. 10.

Falsæ itaque sunt hæ Remonstrantium assertiones.

1. Quod in hisce suasionibus alijsque allicijs constet gratia excitans circa voluntatem, vocatio efficax, potentia credendi, omnibus attentis auditoribus communiter collata.

2. In hisce consistere Dei voluntatem & intentionem hominem regenerandi.

3. Hanc esse vim illam supernaturalem, qua homo convertitur.

4. Hanc esse naturam maiorem & potentio rem, qua natura seipsam vincere & convertere possit.

5. Denique vel hac sola morali gratia homines animales reddi spirituales.

Ex Thefi V.

Quest. xx.

An positis omnibus gratiæ operationibus, quibus Deus ad conversionem utitur, Conversio tamen ita maneat in hominis potestate, ut seipsum possit convertere vel non convertere, credere vel non credere, Deoque & Spiritui ejus regenerationem intendenti atque operari volenti resistere, eamque impedire vel non impedire &c: Affir. Remonstr. in Coll. Hag. infinitis locis, imprimis pag. 273. lin. 18. ubi dicunt; multos Spiritui Sancto ita resistere re ipsa & efficaciter, ut opus conversionis suæ impediant, adeoque gratiam Dei resistibilem manere, Ioh. Arnol. ad Tilen. pag. 337. Arminij, inquit, sententia hæc est: gratiam non ita instruere hominem novis viribus, quin semper maneat in hominis potestate ipsi uti vel non uti. Ad Walach. pag. 66. lin. 25. & pag. 68. Arminius ad Perkins. pag. 243. Manet, ait, semper in potestate Liberi Arbitrij, gratiam datam recipere & subsequentem repudiare, quia gratia non est omnipotens Dei actio, cui resisti à Libero hominis arbitrio non possit.

Antithesis:

Deo per gratiam suam hominem convertente, inque hominis mente, corde & voluntate gratia sua interna & efficaci operante, nullo modo in hominis potestate manet conversionem suam impedire vel non impedire. Si secus esset,

1. Deus tantum suaderet, non simul persuaderet; sed hominis arbitrio hoc permetteret, si ve morem gerere velit, si ne non. Et sic nihil aliud præstaret quam homo amicus, qui multis rationibus & argumentis amicum in suam sententiam pertrahere molitur. quod absurdum est de Deo dicere, qui corda nostra in sua habet potestate, eaque inclinat quo vult.

2. Sic Deus ab homine penderet, non homo à Deo.

3. Sic gratia efficax penderet tantum ab eventu, eoque incerto, si, scilicet, homo velit vel nolit.

4. Sic esset hominis currentis & volentis, non Dei miserentis tantum: quod indubitato sequitur, si homo gratiam aut acceptare aut repudiare potest. At non est volentis, sed Dei miserentis. Ergo: &c.

5. Considerentur exempla Apostolorum, qui simulac audirent vocem Christi, Sequere me, protinus relictis omnibus, sequebantur eum. Vnde vero hoc? Num ex morali tantum suasionem? Nihil minus, cum secundum externam speciem Christus omnium esset miserissimus & contemptus ac abjectissimus virorum, doloribus affectus Ies. 53. Ergo ex interno & efficaci tractu. Exemplum latronis admirabile

rabile est, qui Spiritu Christi tactus & tractus, *miserere mei*, clamat, *Domine cum veneris in regnum tuum*. Et audit protinus dulcissimam illam vocem, *Amen dico tibi, hodie tecum eris, &c.* Anne existimandum tum languidam & inefficacem in eis fuisse Dei operationem, ut pro lubitu gratiam oblatam repudiare potuerint? Quin potius ita suavit Spiritus Sanctus, ut simul etiam persuaserit.

6. Porro si Deus hominem ita converteret, ut homo posset conversionem suam impedire &c: tum Deus non daret velle & perficere, Philip. 2.

7. Sic etiam Deus non discerneret hominem 1. Cor. 4. Sed homo Deum.

8. Sic homo posset gloriari se aliquid habere quod non accepisset, nimirum, reatum Liberi Arbitrii usum & actum, sola utendi eo potestate per gratiam sibi collata.

9. Sic Christus hominum Servator potestate tantum esset: homo autem sui ipsius servator actu,

10. Sic homo amplius ad salutem suam conferret quam Deus, cum potestate longe potior sit actus.

Ex quibus liquido constat, Blasphemam esse hanc Remonstrantium doctrinam, ideoque merito ab Ecclesia Dei detestandam.

Antithesis I.

Homo quando convertitur, irresistibiliter convertitur; etiamsi ante conversionem nihil aliud quam Deo resistat, post conversionem etiam ex infirmitate ei resistere possit & sæpenumero resistat. Nam Deus hominem convertens, ita in eo agit efficaciter, ut ex nolente faciat volentem, atque ita actu omnem resistantiam tollat. Fiunt enim qui convertuntur Filij Dei, amici Dei, fratres Christi, vivi lapides, concives Sanctorum, qui magno cum gaudio Deo efficaciter vocanti obtemperant, tantum abest, ut resistant. Quamvis, cum virus aspidum sub hac resistibilitate & irresistibilitate lateat, hæc *κακοφύκτας* ex Ecclesia eliminandas censeamus.

An non sola Dei gratia, sed & hominis voluntas tanquam subsequens & una cum gratia iens, non ex se sed efficacia gratiæ una operetur ad efficiendam ipsam actu fidem, atque ita sit concursus gratiæ divinæ, & voluntatis humanæ; Et, an hæc sit gratia adiuvans, concomitans, prosequens? Affir. Remonstr. Coll. Hag. pag. 271. lin. 18. 19. 20. 21. pag. 275. Voluntas, inquit, excitata per gratiam prævenientem (quæ ipsis sunt naturæ lumen & Verbi præconium) idonea facta est, ut cum gratia concomitante & per eam operetur. Et pag. 290. conversio est actio hominis per Dei gratiam. Et ad Wal. pag. 62. 64. dicitur voluntatem hominis esse gratiæ Dei causam subordinatam, & ad ejusdem operis boni apotelesina concurrere.

Antithesis I.

Cum vires Liberi Arbitrii ad bonum, per lapsum non tantum vulneratæ, sed penitus in homine annihilatæ & amissæ sint, concursus ejusmodi gratiæ Dei & voluntatis humanæ in conversione hominis plane repudiamus. Intellectus quidem & voluntas seu volendi vis, cogitationes &c. ipsius hominis sunt, idque ex generalis Dei gratiæ beneficio: Sed bonitas, puritas, rectitudo in intellectu, voluntate & corde, solius Dei opus sunt mere & integre.

Antithesis II.

Vnde colligimus, & adversus varia hæc Remonstrantium figmenta indubitato concludimus, hominem ad primam sui conversionem nihil conferre, sed habere se mere passive, quemadmodum cæcus ille Joh. 9. cum visum reciperet, & Lazarus cum ex mortuis excitaretur. Homo tamen jam conversus in continuatione suæ conversionis Dei *συνεργός*, desiderando incrementum donorum spiritualium, fi-

dei, Spei, caritatis, omniumque virtutum Christianarum, ideoque verbum audiendo, legendo, meditando, indefinenter orando &c. merito dicatur: ita tamen ut initium, medium, augmentum, finis omnis boni in solidum soli Deo tribuendum sit, qui dat velle & perficere. Hinc David jam conversus, adhuc orat ardentius, *ò Domine flecte animum meum ad statuta tua, nèque sinas desecti ad questum*. Psalm. 119. 36. Item Psalm. 143. *Doce me facere placitum tuum, quia tu Deus meus es: tuo Spiritu bono deduc me per terram planam.*

Nullum itaque concursum gratiæ & Liberi Arbitrij in prima nostri conversione agnoscimus. Ratio.

1. *Sumus enim mortui in peccatis*, Eph. 2.

2. *Animum mundum crea in me Deus*. Psalm. 51. Vnde liquet, hominis conversionem esse novam creationem. Ergo hominis voluntas cum Dei gratia non magis operatur, quam cum creatore creatura dum creatur.

3. *Agnosce Iehovam effecisse nos, non nos ipsos*. Psalm. 100. Loqui autem Prophetam non tam de prima creatione, quam de regeneratione, patet ex seqq. *Nos populus eius sumus, & grex pastus eius.*

4. *Deus dat velle & perficere*. Ergo non adjuvat tantum, sed totum ipse operatur. Sic expresse Augustinus, *Vt velimus, sine nobis operatur: cum autem volumus nobiscum cooperatur*. De Grat. & lib. Arbitr. Cap. 17.

5. *Amplius ego laboravi quam illi omnes: Non ego tamen, sed gratia Dei qua mecum est*. Hæc paucula sufficiant; cum res ex Sætris Literis plana & perspicua sit.

Non possumus itaque non summam Remonstrantium in proferendis cerebri sui vanitatibus audaciam & impudentiam admirari; quando expresse ad Wal. dicunt, pag. 63; voluntatem hominis ad operis boni (loquuntur autem de initio conversionis) *δυνάμεισιν* concurrere. Item, voluntatem esse causam, qua proxime & immediate velit bonum, credat, speret, diligit. Item, omnem actionem ab aliqua proxima potentia emanare, ideoque hos ipsos conversionis actus, puta credere, sperare, diligere, dolere, pœnitere ad voluntatem referri necesse esse, non ad Deum. Et similia alia ibidem *ἐνδόξα*, nimis audaci ausu proferre non erubuerunt, quæ nos merito abominamur, & pro blasphemis habemus.

Subtiles autem illos & sublimes Disputationes de Concursu gratiæ Dei & voluntatis hominis ijs relinquimus, qui ingenij sui acumen ostentare malunt, quam S. Scripturæ perspicua simplicitate contenti esse. Quid, quod ne ipsi quidem acutissimi Philosophi, hæc de re admodum subtiliter differentes, cum se ipsis consentiant, quod liquebit ex Libro Suarezij de hoc concursu Dei & hominis conscripto.

Ex hisce ita positis, & ex Dei Verbo firmatis, aliæ enascuntur quæstiunculæ à Remonstrantibus passim motæ, quæ paucis indicandæ tantum erunt, cum ex superioribus re ipsa satis sint confutatæ.

Quæst. xxii. An conditionem stipulari, eamque irresistibiliter efficere, & propter eam aliquid promittere, & hoc ipsum quoque irresistibiliter præstare, non pugnent inter se? Aiunt Remonstr. Collat. Hag. pag. 282.

Respondemus, minime hæc pugnare. Deus enim postulat à nobis, quod ex nobis ipsis minime præstare possumus, ut sciamus, quidnam ardentius à Domino petere debeamus. Hinc cum Augustino nobis dicendum, *Domine, da, quod iubes, & iube quod vis*. Ergo quam Deus à nobis stipulatur conditionem, eam ipse, quæ est naturæ nostræ pravitas & corruptio, in nobis adimplet.

Deinde promissiones suas præstat, sed non propterea, quod nos conditionem requisitam præstitimus, sed ex mera gratia, atque ita sua dona in nobis coronat, ut ita omnis gloria in solidum soli Deo tribuatur.

Deinde, si hæc inter se pugnant, tum ipsa Scriptura, adeoque ipse Deus secum pugnat. Nam postulat ut Israelitæ corda sua circumcidant, Deut. 10. Sed Deut. 30. promittit per Moysen, se quod ab ipsis postulavit, in eis effecturum. & cor eorum circumcisurum. Sic Ezech. 18. mandat Dominus: *facite vobis cor novum, & Spiritum novum*. Sed Ezech. 32. promittit Dominus: *Ego dabo vobis cor novum, & spiritum novum*. Quæ itaque hæc hominum vana est, ex hisce pugnantia venari velle?

An homo possit illud quod mandat Deus vel facere vel omittere? Remonstr. Coll. Hag. pag. 282. non obscure se hoc sentire fatentur. Quæst. xxiii.

Antithesis.

Homo post lapsum nequaquam illud præstare potest quod mandat Deus: non magis quam Æthiops pellem suam aut pardus maculas suas immutare potest, Ierem. 13. 23. Mandat itaque Dominus multa in lege, ut sciamus, non quæ sint nostræ vires, sed quod sit nostrum officium: quidque facere debeamus, non quid facere possimus. Et simul promittit se hoc quod mandat in nobis effecturum. Vt sciamus à quo hoc petere, & cui illud acceptum ferre debeamus, nimirum soli Deo. Cui sit omnis gloria in secula.

Hæc quæstio cum prioribus coincidit, An scilicet Deus non possit jure nobis imperare, quod ipse irresistibiliter in nobis efficit. Sic Remonstr. Coll. Hag. pag. 291, 292. Quæst. xxiv.

Respondemus, Deum iure à nobis omnia quæ mandat, postulare. Dederat enim possibilitatem; quam cum sua culpa amiserit homo, Deus propterea non amittit ius suum.

Deinde, quando Deus hoc quod jure à nobis postulat, quodque minime nos præstare possumus, in nobis se operari velle promittit; an non potius cum admiratione hanc immensam Dei bonitatem exoculari, de prædicare, & magni facere debemus, quam illam in jus quasi trahere; & ad rationis nostræ captum sacrosancta hæc mysteria aptare velle.

An infusio novarum qualitatuum bonarum in voluntatem, intellectum & affectus repugnet mediorum administrationi, quibus Deus in homine novam vitam operari vult, eamque ob causas virtutes quæ sunt in homine regenito, potius comparatæ quam infusæ dicantur. Affirm. Remonstr. Coll. Hag. pag. 292. lin. ult. & ad Walach. pag. 56. Quæst. xxv.

Respondemus, Nequaquam pugnare, cum subordinata non pugnent. Nam Deus utitur medijs istis, nimirum, prædicatione Legis & Euangelij, & per illa media efficax est, efficiens in electis illud gratiose quod in Lege & Euangelio requirit. Vbi hic repugnantia aliqua? Deum autem multa à nobis postulare, quæ præstare nequimus, antea ostensum, & per se satis est manifestum.

An autem virtutes, quæ sunt in regenitis, potius comparatæ quam infusæ dicantur, de eo non multum laborabimus, modo omne illud, quod siue comparatum siue infusum sit, soli divinæ gratiæ prorsus tribuatur. Remonstrantium autem sensu, qui nunc latere neminem facile potest, comparatas esse, sine honoris divini imminutione dici nec potest nec debet.

An libertas voluntati essentialiter ad hærens, qua potest objectum nolle & velle aut non-velle, tollatur è voluntate, si dicamus, Deum in conversione hominis tollere omnem resistantiam? Affirm. Remonstr. advers. Wal. pag. 55. In Coll. Hag. pag. 292. Quæst. xxvi.

Respondemus primo, nos ejusmodi libertatem, qua possit voluntas nolle aut velle; aut velle & non-velle bonum, minime, hominis antequam conversionem voluntati adhærere, concedere. Est enim homo servus peccati natura, Rom. 6. ac proinde nulla in eo ad volendum bonum libertas.

Secundo, negamus hoc sequi, quod ex hoc modo Conversionis, quam ex Scriptura tuemur, Remonstrantes sequi contendunt. Nam Deus hominem convertens, ita movet & renouat, non tantum intellectum & affectus; sed etiam voluntatem; ut voluntas libere & minime coacte velit bonum, quod etiam vult Deus. Atque ita à voluntate, non libertatem; sed molli tractione resistantiam tollit. Ita ut homo, qui natura nihil aliud potest quam Deo resistere, non resistat in sui conversione Deo, sed sponte & alacriter ac liberrime; motus à Deo; absque resistantia velit bonum & sui conversionem.

An, si sic convertamur, omne robur admonitionum, omne desiderium, omnis sedulitas & sollicitudo conversionis in homine, extingatur. Affirm. Remonstr. in Col. Hag. pag. 279: Quæst. xxvii.

1. Respondemus, ex superioribus liquere hoc minime sequi. Nam cum adhortationes omnes totidem media sint, per quæ nos Deus convertit, atque sua potentia in nobis operatur, quod nostris viribus nullo modo quimus, quomodo hac ratione extinguitur, ac non multo potius stabilitur admonitionum robor?

2. Dicimus, nos ejusmodi desiderium, sedulitatem & sollicitudinem conversionis, absque Dei singulari gratia, in nullo hominum ante sui conversionem esse posse, asserere.

3. Quando jam homo conversus & fide donatus est, tum mirum in modum hominis desiderium, sedulitas & sollicitudo pro conservatione boni accepti exaccuitur, tantum abest, ut extinguatur. Tum clamant cum Davide, *Domine, confirma in nobis quod operatus es*: cum Discipulis, *Domine, adauge nobis fidem*: Et rursus cum Davide, *Domine, notas fac mihi vias tuas, doce me semitas tuas*. Psalm. 25. *Vni cor meum tibi ad timendum nomen tuum* Psalm. 86. Quod itaque toties hoc inculcant Remonstrantes, id sine causa faciunt, & illud ad fallendum rude & incertum vulgus pertinet & doctrinam Orthodoxam suspectam reddendam apud incautos.

An ex hac doctrina sequatur, Deum non esse sincerum in offerendo verbo suo hominibus, neque justum in puniendis istdem.

Aiunt Remonst. Coll. Hag. pag. 296.

Resp. 1. Deum sincere nihilominus verbum suum hominibus offerre. Serio enim & sincere docet & inculcat, quidnam ab homine requirat, & quodnam sit hominis debitum Deo officium, ac serio quoad approbationem, vult omnium conversionem. Quare autem non omnibuseam velir dare, curiosus illi scrutentur, qui volunt perniciose errare, ut loquitur Augustinus.

2. Deum etiam iustissime punire verbo non obedientes. *Iustus enim est Iehova & iustitias diligit*, Psalm. 11. Item, *iustus est, & recta omnia ejus iudicia*, Psalm. 119. De hoc videatur Quæstio IX. Cateches. Heidelb. Qui itaque hic Deum injustitiae arguere audent, cogitent *Deum iustum esse in sermonibus suis, & vincere, quando indicatur*. Psalm. 51. Ipse enim multa lenitate tulit hominum malitiam, qua illum ad iram provocarunt, ejusque tolerantiam & benignitatem spreverunt, Rom. 2.

Quæst. xxx. An hic essentialis voluntati indeterminatio & agendi indifferentia tollatur? Hoc in speciem absurdo mirum in modum se oblectant passim Remonstrantes, in primis ad Wal. pag. 66.

Respondemus, Nos ejusmodi indeterminatorem & indifferentiam voluntatis ad bonum & malum nullo modo post lapsum homini concedere, sicuti supra ostensum. Summa hæc est. Nos nullum Liberum Arbitrium in homine non regenerato ad bonum agnoscere, sed servum peccati tantum. Frustra itaque toties illam suam indeterminatorem nobis obtrudunt.

Quæst. xxxi. An hac doctrina Orthodoxa de modo conversionis, vera præcipiendi & obediendi ratio tollatur? Sic putant Remonst. ad Wal. pag. 70.

Resp. Neutrum hinc sequi dicimus.

1. Non tollirationem præcipiendi quæ omnino necessaria est. Omnibus siquidem hominibus constare debet omni tempore, quidnam coram Deo rectum & æquum sit, quidque Domino Deo suo homo debeat.

Deinde hæc præcipiendi & præcepta indefinenter inculcandi promissiones & comminationes proponendi & explicandi ratio, medium est, quo Deus utitur ad hominem convertendum, ut supra dictum. Ergo & hanc ob causam præcipiendi ratio necessaria est.

2. Non obediendi rationem, quia homo per media illa conversus, vere Deo obedire incipit. Deinde, postquam hominem convertit, indefinenter nihilominus præcepta sua proponi, doceri & explicari vult Deus, & secundum ea obedientiam postulat, quam filiali timore spontaneæ & cum summa voluptate vere conversi præstant, serio & ex animo dolentes, si quando eos exorbitare contingat, Deumque rogantes assidue pro peccatorum remissione & Spiritus sui Sancti perpetuo ductu.

Gravissime itaque errant Remonstrantes, quando nos Deo non obedire statuunt, nisi obedientia illa ex nostris viribus & voluntate, indeterminate & indifferenter ad bonum & ad malum se habente, initio oriatur.

Quæst. xxxii. An sic nullum sit discrimen inter hominis & trunci vivificationem, & an hic agendi modus

modus non sit alius, quam si Deus ex lapidibus excitaret Abraham filios, & cum ex limo terræ Adamum formaret. Sic placuit Remonstr. ad Wal. pag. 71.

Sed infama hæc criminandi & veritatem traducendi protervia responsione digna non est. Cum constet, & multis inculcatum sit, hominem esse creaturam vivam, ratione præditam & volendi potentia, idque quod vult libere, non coacte volendi. In eiusmodi hominē Deum agere, ita ut mentem in spiritualibus cæcam illuminet, affectus praveos & corruptos sanct, voluntatem ad malum tantum natura propensam immutet, & ad obedientiam libere absque coactione præstandam inclinet. Hoccine est in trunco aut in statua lapideve agere sensu & vita carentibus? Sed digni sunt qui eiusmodi lepidi fabellis se mutuo seducant, idco quod amorem nudæ & simplicis veritatis abjecerint.

An si dicamus velle esse ab homine, bene velle à gratia, reale discrimen inferant. Ireni, an falsum sit, bonitatem esse aliquid superadditum actui? affir. Remonstr. ad Valachr. p. 72. Quæst. xxxii.

Respondemus actum volendi & bene volendi numero non differre. Est enim unus idemque actus; qui quatenus actus est volendi, est ab homine, auxilio tamen Dei generali sustentato: quatenus vero actus est bonus, à Deo est.

2. Nimis auida ser dicunt, falsum esse, quod bonitas actui superaddi posse asseratur. Cum è contra, hoc verum esse, lippos & tonsores ipsa experientia edoceat. Sane, si actui interdum superadditur malitia; nunquid è contrario, actui in se indifferenti bona qualitas superaddi poterit?

An *converte me Domine*, idem sit, quod castiga me, Ierem 31. 18. Sic sapiunt Remonstr. Coll. Hag. pag. 283. Quæst. xxxiii.

Respondemus paucis idem quod Philippus Marnixius, cujus memoria in benedictione est, in Apiario suo, loco de S. Cruce, respondit ijs, qui ex litera 77 Ezech. 9. fecerunt signum crucis; Etiam si tantum sit inter literam Tau & signum crucis discrimen, quantum est inter catum & anatem, tamen hoc credendum esse cum sic S. Martiri Rom. Ecclesiæ visum fuerit, explicare. Æque ferme magna differentia est inter hæc duo: castiga me & converte me; sed ita placuit exponere ijs, qui cum Scriptura, ut pueri cum tesseriis & astragulis ludunt. Si autem locum ipsum, verba, sensum consideremus, liquebit de conversione loqui Prophetam, non de castigatione. Et quis, obsecro, unquam sic precatus est, castiga me Domine, sicut castigasti Ephraimum, quemadmodum Remonstr. explicant. Legimus sæpenumero sanctos pœnas & castigationes sive præsentis, sive imminentes deprecatos esse, ut Psalm. 6. & 38. *ne castiga me, Domine, in excandescencia tua* &c. contrarium, raro invenietur, nimirum, quempiam petivisse, ut se Dominus castigaret.

Ex Thesi VI.

Quæritur, an Remonstrantes revera sentiant corde, quod ore farentur & manu, Quæst. xxxiv.
Artic. 3. nimirum, initium, progressum & complementum fidei, gratiæ Dei principaliter esse attribuendum. Videatur Artic. 3. de causâ fidei, Et Ioh. Arnol. adv. Tilen. pag. 441. lin. 5. 8.

Respondemus, docuisse nos experientiam, & crebram nunc ipsorum scriptorum lectionem, verba hæc tantum ad fallendum excogitata esse. Quam enim multiplex error hic lateat, & quid variæ illæ distinctiones gratiæ contineant monstri, haud facile, nisi qui ipsorum sacris initiatus fuerit, ex æte norit. Audiamus, alijs omiſſis Ioh. Arnol. verba loco citato: Assensum vero esse, dicit Arminius, partim ex prævenientis gratiæ impulsu, partim ex libera voluntatis potestate, quæ si non resistat impulsui prævenientis gratiæ, ipsam gratiam assensum operari cum voluntate concomitanter, ad quam antea invitarat prævenienter. En portenta & ludibria verborum. Explicet qui per otium potest; nobis in ierim ad finem properandum erit.

De Fide, cujus in Corollaris sit mentio, qualis sit, & quid sit, ac an electionis sit effectus, de eo supra aliquoties monuimus, ideoque hic acquiescimus, Deum orantes, ut nos in veritate sua conservet. Amen.

Theologorum Magnæ Britanniae

DE

V. ARTICULO SENTENTIA,

QUI EST

DE

Perseverantia Sanctorum.

IN hoc Articulo, quando de Sanctorum perseverantia quaeritur, manifestum est, de illis tantum Sanctis agi, qui rationis usu pollent, atque fidei ex Euangelio prædicato conceptæ justificantur, quique in eadem fide propria voluntatis actu aut perseverare, aut à perseverantia delicere ponuntur. Nam primo patet ex ipso Quinto Remonstrantium Articulo, agi de ijs qui Christo vera fide insiti sunt. Soli autem adulti per veram fidem insiti sunt. Secundo, idem patet ex Articulorum connexionem. Nam in IV. Articulo Remonstrantes contendunt, Deum operari fidem in hominibus per vim & gratiam resistibilem: & proinde Deum itidem fidem jam in cordibus fidelium ingeneratam, per vim resistibilem conservare & custodire. Ideoque eum, qui semel fidem adeptus est, posse eandem amittere. Ut patet in statu hujus Controversiæ à Remonstrantibus formato. At Deus operatur & conservat fidem resistibiliter in solis adultis: ut qua soli libere possunt gratiæ resistere. Ergo. Tertio Remonstrantes asserunt Perseverantiam, de qua hic agitur, esse beneficium omnibus fidelibus sub hac conditione ex æquo oblatum, si gratiæ sufficienti non defuerint. Quæ assertio plane supponit, Articulum intelligi debere de Perseverantia adultorum, qui soli libere deesse possunt gratiæ sufficienti. utpotè penes quos solos est libertatis usus. Hæc si diligentius perpensis Remonstrantes, abstinuisse poterant ab argumento sumpto à parvulis baptizatis, ad asserendam justificationum defectionem, præsertim ij, qui negant in Baptismo parvulorum ullam esse realis gratiæ collationem.

Quia in hoc Articulo duo sunt, quæ ventilari solent, Primum, an non-electi ad statum sanctificationis & justificationis, ex quo in vere Sanctorum numero censentur, unquam pertingant, secundum, an Electi justificati & sanctificati unquam ab hoc statu penitus deficiant: ideo primo in loco Theses ponimus eas, quibus ostenditur, quousque non-electi in via ad justificationem progredi possint.

Quoad non-electos; Thesis I.

Quibusdam non-electis conceditur quædam illuminatio supernaturalis, cujus virtute intelligant ea, quæ in verbo Dei annunciantur, esse vera; ipsdemque assensum præbent minime simulatum.

Hujus Theses veritas quoad priorem partem, illuminationem scilicet mentis, aperte ex Scripturis colligitur. Heb. 6. 4. ubi Apostolus meminit eorum, qui in Sp. Sanctum peccarunt, asserens eos fuisse *φωτισθέντες*; & cap. 10. 26. innuit, eosdem post acceptam veritatis cognitionem ultro peccare posse. Item, Apostolus Petrus 2. Pet. 2. 21. mentionem facit quorundam, qui cum cognovissent viam justitiæ, tamen regressi sunt à sancta doctrina ijs tradita. Iudas erat *filius perditionis*, Ioh. 17. 12. idem tamen cognitione Euangelij instructus est. Vnde & missus à Christo una cum reliquis discipulis ad prædicandum Euangelium Israël, Matth. 10. 7. Easdemque poenas interminatur Christus Iudæ præconium aspernantibus ac aliorum. vers. 9. Hi omnes illuminati sunt cognitione supernaturali veritatis Euangelij: quæ illuminatio à Sp. Sancto profecta, veram notitiam in horum mentibus genuit; ex qua actus eliciebant, quoties opus erat, eidem conformes. Imo fieri potest, ut Philosophus Ethni-

cusdi-

Coll. Hag.
Bert. parte
2. pag. 10.

Coll. ibid. pag.
150.

Coll. Bert.
ibid. pag. 19.

cus distinctius & accuratius apprehendat mysterium Incarnationis Christi, & subtilius intelligendo discernat unitatem personæ, & naturarum distinctiones, quam rudis Christianus.

De assensu minime simulato, qui Evangelio præberi & potest & solet ab hominibus non-electis, æque liquet. Luc. 8. 13. Semen quod cecidit super petrosam, eos denotat auditores, qui ad tempus credunt. id est, qui divinitus revelatis assentiuntur, & in primis pacto Evangelico: Assensum autem hunc minime simulatum fuisse inde constat, quod sermonem cum gaudio exciperent. Act. 8. 12. Ipse Simon Magus Philippo Evangelizanti, quæ ad regnum Dei pertinent, credidit, & in testimonium fidei baptizatus est. Hymenæus & Alexander naufragium fecerant fidei, non quidem fidei, aut simulatæ, sed veræ. Neque enim cuiquam vitio vertendum, quod à fide hypocritica deciat: nec fidei simulatæ naufragium sit, sed detectio, & manifestatio: nec naufragus esse poterit, nisi qui vere in navi fuit. 2. Pet. 2. 20. Nonnulli dicuntur effugisse inquinamenta mundi & *φθόνους & κολέας* quorum ultima conditio deterior facta est priori: hæc autem *ἐπιθυμίας* non nudam cognitionem, sed & assensum cognitiois datum denotat, ex quo nata illa fuga inquinamentorum mundi. Ioh. 12. 42. *Ex principibus multi crediderunt in illum: sed propter Phariseos non confitebantur, ut à Synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum, magis quam gloriam Dei.* Credebant scilicet fide dogmatica minime simulata, in cordibus quidem tum latente, sed in externam professionem non erumpente, propter periculi metum. Qui (ut inquit Augustinus) *in hac ingressu fidei si proficerent, amorem quoque humana gloria proficiendo superarent.*

Tractatu 53,
in Iohan.

Omnes huiusmodi desertores iuste coarguuntur, ac puniuntur, non quod fidem eam, quam nunquam habuerint, simularint, sed quod eam, quam habuere, dereliquerint: ac multo gravius peccant à fidei gratia collata recedentes, quam illi quibus Evangelij præconium nunquam innotuit, ut docet salvator. Ioh. 15. 22.

II.

In iisdem ex hac cognitione & fide oritur affectuum quædam mutatio, & morum aliqualis emendatio.

Ex illuminatione, & fidei assensu prædictis nascitur quædam in non-electis, cum mutatio affectuum, tum vitæ emendatio: de priore constat ex Matth. 13. 20. *audierunt verbum & cum gaudio accipiunt.* Item 1. Reg. 21. 27. *Cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite.* Hosce gestus fuisse indices veri doloris ex Prophetæ verbis concepti inde constat, quod Deus hanc humiliationem supplicij temporalis amotione remuneratus sit, vers. 29. *quia humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus.* Heb. 6. 4. *Qui ibidem describuntur apostatæ, non tantum illuminati sunt, sed & gustarunt donum cælestis, bonum Dei verbum & virtutes futuri seculi.* Et vers. 6. innuitur eosdem aliquo modo fuisse renovatos. Et Cap. 10. 26. *Iidem, qui acceperant cognitionem veritatis, vers. 29. dicuntur conculcare sanguinem fœderis, quo sanctificantur.* Marc. 6. 20. *Herodes libenter audiebat Iohannem Baptistam.*

De aliquali morum emendatione idem Herodes exemplo esse potest, qui *Iohannem Baptistam observabat, eoque audito, multa faciebat.* 2. Pet. 2. 20. *Inquinamenta mundi effugerant per agnitionem Domini & Servatoris Iesu Christi.* Hi ex hujus cognitionis & fidei operatione averſati sunt hæc mundi inquinamenta. item. c. 1. 9. *Quidam obli-viscuntur sese à veteribus peccatis purgatos fuisse.* Et Matth. 12. 43. *Ex talibus Spiritus immundus exiisse dicitur.* In hisce ut illuminatio & assensus divinitus revelatis præstitus minime simulatus erat, sed suo gradu & ordine verus, ita affectus quoque & morum immutatio. Hæc scilicet initialia non erant ficta, vel fucata, sed ex vi dispositionum ad gratiam, & afflatu Sp. Sancti, quem in sese pro tempore senserunt. Quod patet ex affectibus, gaudio, dolore, zelo, quos non tam præ se ferunt & simulant, quam in se vere experiuntur.

De corrept. & De talibus pronunciat Augustinus, *Non erant Filij, etiam quando erant in professione*
 Gratia cap. 9. & *nominis filiorum, non quia iustitiam simulaverunt, sed quia in ea non permanserunt.*

III.

Ex his initialibus, etiam per externa obedientiae opera testatis, sumuntur, & ex caritatis iudicio sumi debent, pro credentibus, justificatis & sanctificatis.

Qui istiusmodi Sp. Sancti donis internis cum vitae emendationem, tum fidei Christianae externam professionem adjunxerint, merito à nobis (quibus intima cordium penetralia incomperta sunt & inscrutabilia) fidelium, justificatorum, & sanctificatorum censu sunt habendi. id quod satis luculenter ex Apostolo Paulo evincitur: qui in Epistolis, quas ad Ecclesias dedit particulares Romae, Corinthi, Ephesi &c. omnes promiscue compellat, ut *dilectos Dei, sanctos, sanctificatos.* Rom. 1. 7. 1. Cor. 1. 2. Ephes. 1. 1. Phil. 1. 1. Similiter Apostolus Petrus in fronte primae Epistolae advenas dispersos hac formula affatur, *dilectis ex praevoitione Dei Patris ad sanctificationem Spiritus.* Augustini calculus accedat de non-electis sic loquentis. *Isti, cum pie vivunt, dicuntur filij Dei; sed quoniam victuri sunt impie, & in eadem impietate morituri, non eos dicit filios Dei praescientia Dei.* Et post. *Sunt rursus quidam, qui filij Dei propter susceptam temporalem gratiam dicuntur à nobis, nec sunt tamen Deo.*

IV.

Non-electi huc usque progressi, ad statum tamen adoptionis & justificationis nunquam perveniunt: ac proinde ex horum apostasia perperam deducitur Sanctorum apostasia.

Licet non-electi in Ecclesiae gremio enutriti dictis initialibus in mente, voluntate, & affectibus ad justificationem aliquo modo tendentibus disponantur, non tamen inde in statu justificationis vel adoptionis positi sunt. Adhuc enim vitiosarum, quibus indulgent, cupiditatum fibras radicesque funditus desixas retinent, amore terrenorum penitus afficiuntur, & durities in imis cordium recessibus latens non aufertur. hinc, iugente persecutione, aut tentatione, à gratia recedunt, & aut amore voluptatum carnisque illecebris inescati, aut aliquo alio vitioso affectu abrepti produnt tandem se *φιλαίτες*, ac potius *φιλοδῶες*, quam *φιλοθεῖς*; nihilque minus quam Deo frui, quicquid sibi falso persuadeant, sed revera *uti voluisse Deo, ut fruantur mundo*, ut alicubi Augustinus: unde constat, eos nunquam re ipsa pertingere ad illam mentis & affectuum mutationem & renovationem, quae cum justificatione conjuncta est, imo nec ad illam quae proxime praeparat ac disponit ad justificationem. Nunquam enim seriam poenitentiam agunt; nunquam serio dolore afficiuntur, hoc ipso quod peccando Deum offenderint; humilem cordis contritionem non attingunt, nec sincerum propositum de non peccando imposterum concipiunt; ijs non datur resipiscentia ad vitam, cujus mentio Act. 11. 18. non dolor ille secundum Deum, qui resipiscentiam efficit ad salutem, cujus nunquam poeniteat; Non sunt pauperes Spiritu, quoniam talium est regnum caelorum.

Contra Iulianum lib. 5. Huc facit illud Aug. qui de reprobis agens, *istorum* (inquit) *neminem adducit Deus ad poenitentiam salubrem, & spiritualem, qua homo in Christo reconciliatur Deo.*

Cap. 3. Adde, quod nunquam ferium in se sentiunt desiderium reconciliationis; non esuriunt nec sitiunt iustitiam: tales enim saturabuntur, ijsque dabitur è fonte aquae vivae, qui fons erit aquae salientis ad vitam aeternam. Porro se ipsos non abnegant, nec suis cupiditatibus penitus abrenunciant, neque unquam rerum omnium pro Christo vilipendentiam, quam habuit Apostolus, sordibus suis persentiscunt. Denique fidem illam vivam, & *ἀνυπόκριτον*, quae peccatorem justificat, & per dilectionem operatur,

ratur, nunquam adipiscuntur. Est enim hæc fides peculium Electorum; & negatur *Ioh. 10. 26.* non-electis.

Præterea solos electos justificari constat ex aurea illa Apostoli catena, *Quos prædestinavit, hos vocavit, quos vocavit, justificavit*: hos nempe, & non alios; ut ex August. ostendimus ad Articulum I.

Idem August. *Non omnium Deus, sed eorum, quos præservit & prædestinavit, delicta dimittit.* *Contra adult. leg. & prophet. lib. 2. c. 2.*

Eosdem non-electos nunquam ad statum adoptionis pervenire ex Scripturis etiam satis liquido constat. Nam primo gratia adoptionis fundatur in prædestinatione: *Qui prædestinavit nos, quos adoptaret in filios per Iesum Christum.* Secundo, status adoptionis, ut & jus ac privilegium filiorum, non nisi fide viva acquiruntur. *Quotquot eum receperunt, ijs dedit &c. hoc est, jus & privilegium, ut essent filij Dei. nempe ijs, qui credunt in nomen ejus.* Item, *Omnes estis Filij Dei per fidem in Christo Iesu.* Est autem hæc fides propria Electorum, ut supra dictum est. Tertio, omnes, qui in filios adoptantur, regenerantur, & quidem ex semine incorruptibili, per sermonem Dei vivi. *Quisquis natus est ex Deo, peccatum non committit, quoniam semen ejus in illo manet.* *I. Ioh. 3. 9.*

Quarto, iidem filij adoptivi sunt etiam hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: & hæreditatis arrhabonem accipiunt. At non electi nunquam ex semine incorruptibili regenerantur, nec in se manens Dei semen habent, nec in eandem cum Christo hæreditatem conscribuntur. *Rom. 8. 17.*

Hinc Aug. *Non erant in numero filiorum, etiam quando erant in fide filiorum.* Rursus: *Sicut non vere discipuli Christi, ita nec vere filij Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur, & ita vocabantur.* *De corrupt. & grat. cap. 9.*

Ambrosius: *Num Deus Pater ipse, qui contulit, potest sua dona rescindere? & quos adoptione suscepit, eos ad paterni affectus gratia relegare?* *Lib. 1. de Iacob & rit. bc. c. 6.*

Gabriel Biel, *Præciti non sunt filij adoptivi. patet, quia non sunt per voluntatem Dei ad hæreditatem præordinati.* *3. dist. 10. q. 1. artic. 1.*

Horum tantum, qui ad veræ justificationis metam & adoptionis statum nunquam perveniunt, veri nominis apostasia datur.

Eorum vero, qui in filios Dei cooperati, veraque sanctitate imbuti sunt, certa ac indubitata est perseverantia, ut post demonstrabimus.

Aut ergo horum filiorum Apostasia disertis Scripturarum testimonijs erat probanda, aut inausiti nominis ominifque titulo de Apostasia Sanctorum, abstinendum.

DE PERSEVERANTIA

Quoad ipsos electos, ipsiusque certitudine, quoad rem:

THESIS I.

Præter fidem illam dogmaticam, affectuum morumque aliqualem emendationem, datur suo tempore electis omnibus ipsa fides justificans; & gratia regenerans, eaque omnia, per quæ ex statu iræ in adoptionis ac salutis statum transferuntur.

Quando Deus cum electis agit, non subsistit in preparatorijs, aut initialibus quibusdam operibus, sed opus suum semper absoluit, eosdem vera fide donando, iustificando, adoptando; & ex statu mortis in vitæ statum transferendo. Hoc ostendit Apostolus 8. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit, & quos vocavit, eos etiam justificavit, quos autem justificavit, eos etiam glorificavit.* Et Col. 1. 12. *Gratias ago Patri, qui idoneos nos fecit ad portionem hæreditatis Sanctorum in lumine, & redemit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilecti sui.* Ex quibus locis constat, dari electis omnibus perpetuam quandam beneficiorum spiritualium seriem, quæ illos nunquam derelinquit, sed usque ad statum gloriæ profequitur.

II.

Quamvis electi in hoc statu constituti, ratione reliquiarum concupiscentiæ in omni opere bono aliquid omittant, & leviora peccata subreptionis, negligentia & inadvertentiæ quotidie committant, inde tamen nec justificationis status concutitur, nec juris ad regnum cæleste hæreditarij usque intercipitur.

Ex legis quidem rigore quodvis, vel levissimum peccatum est mortiferum, & excludit peccatorem à favore Dei & regno cælorum. Sed cum filijs cum Christo jam adoptatis & justificatis, Deus nunquam agit stricto jure. Sunt quidem peccata aliqua ob quæ Deus hisce filijs suis iram atque indignationem denunciat, imo è cælis exclusionem, mortemque æternam interminatur. Qualia ea sunt, videre licet. *1. Cor. 6. 10. Galat. 5. 25. Coloss. 3. 6.* de quibus in Theſibus sequentibus dicitur, Sunt autem & alia quadam peccata, ob quæ Deus misericors non solet filios suos vel ad tempus lumine vultus sui privare, non merum condemnationis aut mortis illis incutere. Hujusmodi sunt rebelles concupiscentiæ motus, de quibus conqueritur Apostolus *Rom. 7.* Item, defectus & navi, qui etiam optimis renatorum operibus adhærescunt. Denique ea quotidiana humanæ infirmitatis delicta; quæ committuntur absque certo aliquo proposito committendi, & quotidiana remissionis postulatione dimituntur. De hisce *Iacob. 3. 2. In multis offendimus omnes.* Et *1. Ioh. 1. 8. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Hisce peccatis non obstantibus, recte dixerit quisvis fidelium: *Nihil condemnationis est ijs, qui sunt in Christo Jesu.* Imo in medio harum infirmitatum, cuiusvis justificatio Deus dicit quod Apostolo dixit, *Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus mea in infirmitate perficitur.* Non excidunt à statu justificationis suis infirmitatibus, quorum infirmitate virtus Dei perficitur, quique interim gloriari possunt virtutem Christi in se inhabitare; ut eodem loco habetur.

III.

Iidem regeniti ac justificati quandoque suo vitio incidunt in atrociora peccata, atque hisce indignationem Dei paternam incurrunt, reatum damnabilem contrahunt, præsentem ad regnum cælorum ingrediendum, aptitudinem amittunt.

Exemplis Davidis ac Petri constat posse renatos in gravissimâ peccata seipsos præcipitare, Deo id quandoque permittente, ut discant cum humilitate agnoscere, non suis viribus aut meritis, sed solius Dei misericordia se fuisse à morte æterna servatos, & vita æterna donatos. Dum hujusmodi peccatis inhaerent, ijsque secure acquiescunt, indignatio Dei paterna contra eos suboritur. *Si iustitias meas profanaverint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.* Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum. Quinetiam reatum damnabilem contrahunt, ita ut dum in eo statu impoenitentes persistunt, nec debeant nec possint aliter sibi persuadere, quam se esse morti obnoxios. *Si secundum carnem vixeritis, moriemini.* Sunt enim capitali crimine constricti, cujus merito secundum divinam ordinationem morti subjacent, quamvis nondum morti traditi fiant, neque, si paternum Dei amorem spectemus, tradendi; sed ab hoc peccato prius eripiendi, ut sic ex mortis reatu eripiantur.

Denique, pro præsentem conditionem amittunt aptitudinem ad ingrediendum regnum cælorum; quia *in illud regnum non intrabit aliquid coinquinatum aut abominationem faciens.* Cælestis enim corona non imponitur nisi ijs, qui bonum certamen certaverint, & cursum suum in fide & sanctitate consummarunt. Ineptus ergo ad hanc coronam accedendum, quisquis impietatis operibus adhuc inhaerescit.

IV. Dei

Rom. 8. 1.

2. Cor. 12. 9.

Psalm. 89. 31.

Rom. 2. 9.

Rom. 8. 13.

Apoc. 21. 27.

2. Tim. 4. 8.

T H E S I S I V.

Dei immota ordinatio postulat, ut fidelis sic exorbitans per renovatum fidei & pœnitentiæ actum prius redeat in viam, quam ad viam metam, hoc est, regnum cœleste, perducipossit.

Ex electionis decreto ita ad finem prædestinantur fideles, ut non aliter quam per media à Deo instituta, quasi per viam quandam regiam ad eundem finem perducantur. Nec minus rata & certa sunt hæc Dei decreta de medijs, de modo, ac ordine eventorum, quam de fine, ac ipsis eventis. Si quis igitur insistas viam divinæ ordinationi contrariam, puta latam illam viam immunditiæ & impœnitentiæ, quæ recta ducit ad gehennam, nunquam poterit in cœlum isto pacto pervenire. Imo si mors illum oppræsserit in hoc devio errante, non poterit non in mortem incidere sempiternam. Hæc est perpetua & clara vox Scripturarum. *Nisi pœnitentiam egeritis, vos* Luc. 13. 3. *similiter peribitis. Ne errate: neque sortatores, neque idololatæ &c. regni Dei hæreditatem* 1. Cor. 6. 9. *possidebunt.* Frustra ergo sunt, qui opinantur electum in talibus flagitijs volutantem, & ita morientem, vi electionis nihilominus necessario salvandum fore. Nam Deo quidem decernente certa est & firma salus Electorum: at eodem Deo decernente non nisi per viam fidei, pœnitentiæ, ac Sanctitatis est certa. *Absque sanctitate nemo videbit Dominum.* *Solidum fundamentum Dei stat, & discedat ab injustitia omnis qui nominat Iesum Christum.* Heb. 12. 14. 2. Tim. 2. 19. Sicuti ergo certum fuit ex Dei decreto & promisso illos omnes, qui in eadem cum Paulo navi navigabant, incolumes è naufragio emersuros; & tamen illud Pauli dictum simul cerrum fuit, *Nisi hi manserint in navii, salvii esse non potestis;* ita certum fuit, electos Dei servos, Davidem & Petrum ad regnum cœlorum perventuros; & tamen non minus certum, si ille in adulterio & homicidio, hic in Christi abnegatione & perjurio impœniteres permanissent, neuter eorum salvus esse potuisset. Verum enim est illud Theologicum pronunciatum, Malum oritur ex quovis defectu; bonum non nisi ex causis integris. Ingens igitur illud bonum vitæ æternæ non potest nobis competere ex eo solo quod sumus electi, nisi concurrant & reliqua, quæ ad exequendam electionem ex necessaria Dei ordinatione requiruntur. Si quid horum desit, & contrarium insit homini electo, videtur ex utraque parte stare quædam impossibilitas. Exempli gratiâ, impossibile est ut Paulus electus pereat: impossibile est etiam ut Paulus blasphemus in Christum & incredulus, si hoc in statu moriatur, non pereat: vel, impossibile est, ut David electus pereat: impossibile simul, ut David adulter & homicida, si mors illum oppræsserit impœnitentem, non pereat. Sed hunc nodum divina Providentiâ & misericordia facile soluit: curando ut nemo electorum in eo statu moriatur, in quo à vita æterna juxta aliquam divinam voluntatis ordinationem excluderetur.

T H E S I S V.

In illo interstitio quod est inter contractum ex gravi peccato reatum, & fidei ac pœnitentiæ actum renovatum, stat talis peccator suo merito damnandus, Christi merito & firmo Dei proposito absolvendus: non prius autem, quam per excitatam fidem ac pœnitentiam, veniam impetraverit; actu absolutus.

De damnationis merito ob tale peccatum nulla potest esse quæstio. *Qui ita. Gal. 5. 21.* *lia agunt, regnum Dei non possidebunt.* Nihilominus sub tali reatu non est eadem conditio fidelium, & improborum. Fidelibus Christi sanguis est instar antidoti parati, & in proximo positi, quo simulac fides eorum evigilaverit, uti possint ad hoc lethale venenum superandum. At infidelibus deest internum hoc

principium, nempe fides, absque qua ipsum remedium est quasi è longinquo positum, nec potest illis fieri proprium, adque applicari. Huc accedit specialis Dei amor, qui quamvis non impediat, quin paterna ipsius indignatio suborietur contra filium immorigerum, areet tamen odium hostile, quod cum proposito damnandi conjunctum est. *Cum punimur, à Domino erudimur, ne cum hoc mundo damnemur.* Verruntamen hic Pater misericordiarum, qui non vult filios suos, etiam peccati reatu constrictos cum mundo damnare, neque vult eisdem peccatis suis cum mundo suaviter indormire. Hinc illum ordinem instituit, ut actus poenitentiae, beneficium veniae praecedat, Psal. 32. 3. *Delictum meum cognitum tibi feci, & iniquitatem meam non abscondi. Dixi, Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino. Et tu remisisti iniquitatem peccati mei.* Et Ezech. 18. 27. *Cum averteris se impius ab impietate sua, quam operatus est, ipse animam suam vivificabit.*

Cyprian. de
Cena D.

Si quis igitur ipsum momentum cognoscere velit, in quo post contractum ex gravi peccato reatum fiat actu absolutus, videtur Cyprianus clare illud hisce verbis indicasse. *Cum te in conspectu Domini video suspirantem, Spiritum Sanctum non dubito aspirantem: cum intueor flentem, sentio ignoscentem.*

VI.

In interstitio praedicto jus ad regnum caelorum non tollitur, justificatio universalis non irrita redditur, status adoptionis manet immobilis, & custodiente Spiritu S. semen regenerationis una cum omnibus fundamentalibus donis, sine quibus hominis regenerati status non consistit, facta tecta conservantur.

Rom. 8. 17.

Ius nostrum ad regnum coeleste non in actionibus nostris, sed in gratuita adoptione atque in nostra cum Christo conjunctione situm est. Ideoque jus ad regnum non tollitur, nisi sublatò eo in quo fundatur. *Si filij, haeredes, haeredes Dei, & cohaeredes Christi.* Manente ergo adoptione & in Christum insitione, extra viam regni aberrare potest fidelis, at jure regni haereditario excidere non potest. Nam sicuti is, qui in lepram incidit, propria domo carere cogebatur; donec ab illo morbo esset purgatus, neque interea loci jus ad suam domum amisit: ita Dei filius adoptivus adulterij, homicidij, aut cujuscunque atrocis peccati lepra correptus, non potest quidem calum ingredi, nisi per fidem & poenitentiam renovatam ab hac contagione prius expurgetur: & tamen jus ejusdem haereditarium interim non extinguitur.

Porro nec illa universalis & propriissima dicta Iustificatio (quam depingit Apostolus Rom. 3. 24. 25.) irrita redditur interveniente reatu particularis peccati, licet atrocis & conscientiam graviter sauciantis. Nam huic Iustificationi è diametro opponitur non quilibet reatus cujuscunque peccati, sed reatus universalis omnium peccatorum nondum expiatus, nec reatus cujuscunque personae, sed reatus incredulorum Christi sanguine nondum ablutorum, nec cujuscunque mensurae reatus, sed reatus talis, propter quem odium Dei hostile personae reae superincumbit. Qui semel vera fide iustificatus est, nunquam erit postmodum hoc modo reus.

Dicere itaque possumus, Effectum justificationis interveniente particulari tali peccato ad tempus suspendi: quia persona ex hoc novo reatu indiget particulari absolutione. At dicere non possumus, statum iustitiae carionis dissolvi: quia eadem persona non excidit ab universali peccatorum praecedentium remissione, non privatur speciali illa, quam credentibus omnibus Christus promissit intercessionem, nec gratuita Dei Patris sui dilectione.

Ioh. 8. 85.
Ambros. de Iacob. & Vita
Beat. lib. 1.
cap. 6.

Par ratio est adoptionis. Nunquam enim Deus in Christo adoptat sibi filium, quem postea exheredare, & è familia sua ejicere aut cogatur aut conetur. Peccare quidem possunt, & graviter Filij Dei: ita tamen eos peccare, ut orbentur patria & patre caelesti, minime patitur Dei providentia, & misericordia. *Servus natus manet in domo in aeternum, filius autem manet in aeternum;* Nam, (ut loquitur Ambros.) *donum adoptionis Deus non rescindit.*

Dem.

Denique semen regenerationis, cum fundamentalibus illis donis, sine quibus vita spiritualis non consistit, salva conservantur. Hoc inde clare patet, quod idem Spiritus Sanctus, qui hoc semen cordibus renatorum insindit, eidem semini vim imprimit coelestem & incorruptibilem, eandemque perpetuo fovet & custodit. *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet.* Manente in ijs hoc vitæ semine, vivæ fidei & caritatis dona prorsus extingui est plane impossibile. Hinc verè Gregor., *In Sanctorum cordibus secundum quasdam virtutes semper manet Spiritus, secundum quasdam recessurus venit & venturus recedit: in his virtutibus, sine quibus ad vitam non pervenitur, in electorum suorum cordibus permanet.*

VII.

Quod renati prorsus non excidant à fide, sanctitate & adoptione, minime oritur ex ipsis aut ipsorum voluntate, sed ex speciali Dei amore, divina operatione, Christique intercessione & custodia.

Certum est, si Deus stricto jure nobiscum agere vellet, posse eum justissime paternum suum favorem gratiaque salutifera dona nobis ob ingratitudinem & proterviam nostram subducere. Sed, cum ex ipsius Scholæ Decreto peccatum non tollat gratiam effectivè sed demeritorie, nisi evincatur, Deum cum suis agere secundum mala eorum merita, haud consequetur, ex admissione atrocis alicujus peccati fidem eos amittere, aut justificationis & adoptionis statu excidere. Nam quod nostro merito malo juste fieri posset, id boni Dei misericordia, & Christi intercessione, ac Sp. Sancti operatione ne fiat, impeditur. *Nulla creatura poterit nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro: Non Diabolus: Hunc enim Deus conteret sub pedibus nostris. Non mundus: hunc enim Christus vicit: & ita operatur in omnibus suis, ut ipsi quoque per fidem tandem victores evadant.* Non denique (unde maximum nobis imminet periculum) propria nostra infirmitas, aut liberi nostri arbitrij in malum proclivitas & flexibilitas. Nam Dei virtus in hac fidelium infirmitate semper ostenditur, & per Christi intercessionem pro iisdem ne deficiant à sua fide semper obtinetur. *Ego rogavi pro te ne deficiat fides tua. Non tantum pro ijs rogo, sed & pro ijs qui credituri sunt per sermonem eorum, &c.* Perseverantiam igitur fidelium in fide & Dei gratia, non arcesimus ab eorum libero arbitrio, sed ab eorum liberatore Christo.

Liberabit me Dominus ab omni opere malo, & ad caeleste regnum suum conservabit me. Huc spectant illa apud Augustin. *Tutiores vivimus si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte & nobis ex parte committimus.*

Sicut ipse operatur ut accedamus, sic & ipse operatur, ne discedamus.

VIII.

Perseverantia itaque Sanctorum est gratuitum Dei donum, & ex decreto Electionis ad nos derivatum.

Conclusio hæc ex ijs omnibus, quæ jam dicta sunt, enascitur. Verum ut clarius constet, paucula adjungemus.

Primo, quod sit donum Dei gratuitum, evincitur ex illis Apostoli verbis, *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Si res ulla iustam gloriandi causam hominibus præbeat, ea profecto est constanter in bono usque ad finem perseverasse, etiam tunc cum potuerint mediis ad perseverandum sufficientibus pro arbitrio non uti. Aut igitur hoc singulari munere datur fidelibus, aut habent aliquid quod non acceperunt, in quo magnifice gloriantur. Nos autem è contra asserimus, sive per perseverantiam intelligi velimus ipsam

vim statuminantem & suffulcientem fideles, siue ipsam stabilitatem, & invictam fidei firmitatem, siue denique ipsum actum perseverationis, nihil horum esse quod non sit donum Dei.

in responf. ad Walach. p. 75. Quod ad vim attinet, qua fulcitur voluntas, ut possit perseverare, Remonstrantes haud gravate concedunt, solam Dei gratiam esse, quæ hominem hisce viribus ad perseverandum instruit.

Quod attinet ad ipsam stabilitatem & firmitatem, quæ consideratur ut modus vel adjunctum veræ fidei, hoc etiam in donis Dei numerandum est. Nam qui dat ipsam rem, nempe fidem, ille & modum rei simul dat, puta stabilitatem ejusdem fidei, siue firmitatem, *Fidelis est Dominus, qui stabiliet vos. Nullo dono destituti estis, sed expectatis revelationem Domini nostri Iesu Christi, qui confirmabit vos usque ad finem inculpatis.* Ex quibus dictis patet, Fidem esse donum Dei, tam in suis incrementis & stabilitate quam in suis initijs, & quasi tenella ætate. Denique, si sanas loquendi formulas ex Scripturis petere cupiamus, ipsum actum perseverationis nostræ donum quoque Dei appellemus oportet; Nam si Scriptura non modo ipsam fidei qualitatem donum Dei appellat, sed *etms Deus* gratuito hominibus donatum pronunciat, tum etiam & nos debemus non modo perseverantiam, sed & ipsum perseverationis actum Deo acceptum referre. Hoc in loco allegato clare docetur, ubi Apostolus ait, non modo datum fuisse Philippensibus credere in Christum, sed etiam pati pro Christo: quod quid aliud est, quam sub cruce in fide Christi perseverare. In hanc sententiam Augustinus, *Asserimus donum Dei esse perseverantiam, qua usque in finem perseveratur in Christo.* Et inter Massiliensium errores refertur, quod negaverint dari cuiquam talem perseverantiam, à qua non permittitur prævaricari. Quem errorem refellit Augustinus de

Phil. 1. 19.

In Epist. Hieronij ad Aug. Aug. de Bono Persév. c. 1.

Bono perseverant. Cap. 6.

Iam restat, ut hoc donum perseverantiæ ab Electionis fonte dimanare ostendamus. Cui rei firmandæ unicum hoc argumentum afferemus.

Quod datur ex efficaci intentione infallibiliter servandi illam personam cui donatur, illud ex decreto electionis dimanare manifestum est. Quid enim aliud est aliquem eligere, quam eundem ad salutem infallibiliter consequendam ordinare. jam vero ea est vis & natura hujus doni, ut ne cogitare quidem possimus, cuiquam à Deo destinatum aut donatum esse perseverantiam, nisi ex intentione prævia eundem ad salutem infallibiliter ordinandi & perducendi. Quicquid enim commodi ex quocunque divino beneficio ad quemvis redundat, id totum absque dubio beneficii autor in eum confert decrevit, cui idem beneficium impartiri dignatus est. At ex immota Dei ordinatione, quisquis perseveraverit, salvus erit. Ergo cuicumque Deus dare voluit perseverantiam, manifestum indicium est, eundem antecedenti Dei decreto ad salutem fuisse destinatum. Huc spectat illud Matth. 24. 24. Vbi seductionis impossibilitas quoad certas personas Deo notas in prævia eorundem electione fundatur. Et illud Pauli Rom. 11. 5. Vbi pauculorum reservatio qui à Deo non desecerunt, secundum electionem gratuitam facta esse dicitur.

De his vide plura apud Augustin. de Bono Persév. Cap. 17.

DE PERSEVERANTIAE

certitudine quoad nos.

THESES I.

Quivis fidelium potest certo esse persuasus, quod per misericordiam Dei Patris sui sit in vera fide conservandus, & ad æternam salutem perducendus.

De perseverantia egimus, quoad certitudinem objecti, nunc de eadem agendum quoad certitudinem subiecti, nempe, quatenus rem in se certam, etiam nos, in quibus perficitur, pro certa ac infallibili apprehendimus. Quemvis fidelium, dum in hujus beneficii sortem admittimus, hoc non paucis indultum privilegium, sed fidelibus omnibus, qua fidelibus attributum, iisque quarto modo proprium astringimus.

Possè

Posse autem potius, quam semper actu esse, ita persuasum dicimus, quia certa hac persuasio, etsi ex ipsa fidei natura emergat, non tamen semper, prout potest, ac debet, actum suum exerat, sed nonnunquam supprimatur, ut paulo post dicimus. Veruntamen hic asserimus, quemvis vere delem intus *apud se & semper & ad semper* fundamentum huiusmodi habere in promptu firmum satis, cui, si recte statum suum, divinamque promissionem & custodiam pensiter, sepefructuere possit actualem hanc *ωληροφωριαν* de sua in fide ad salutem æternam conservatione.

1. Deo, propter gloriam suam non est satis, nos conservare, nisi etiam nos de hac sua conservatione faciat certiores. *Benedictus Deus cuius virtute custodimur per fidem in salutem.* Non autem benedicimus Deum deijs, quæ nobis sunt incomperta: Christo non erat satis, pro Petri perseverantia orare, unde effectum in se erat infallibile; nisi etiam Petrus idipsum sciret, unde firma ejusdem persuasione frueretur. *Oravi pro te, Petre, ne desiceret fides tua.* 1. Pet. 1. 3.
Luc. 22. 32.

2. Nobis, propter solatium nostrum, non est satis in Ecclesiæ navi positos versus salutis portum tendere, nisi etiam firmiter persuasum habeamus, nulla tempestate posse nos à portu optato secludi. Noacho non satis erat Arca includi, sed etiam ad fiduciam ipsius confirmandum contra naufragium divinâ promissione munitus erat, *Ponam fœdus meum tecum & ingredieris arcam &c.*

Genes. 6. 18.

3. Hæc persuasionis certitudo promanat ex ipsa fidei specialis natura; utpote quæ fertur non tantum actu directo in rem promissam, sed & actu reflexo in suam apprehensionem. De priori actu, illa: *iustificati per fidem, pacem habemus erga Deum. Oves mee non peribunt in æternum.* De posteriori, illa *γινώσκοντες ὅτι ἐνώκαμεν αὐτὸν.* Item, *Qui credit in Filium habet testimonium Dei in se.* Item, *Nos accepimus Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.* Ergo omnis verè fidelis per intimum fidei suæ actum credit ejusdem fidei suæ conservationem. Rom. 5. 1.
Ioh. 10. 28.
1. Ioh. 2. 3.
1. Ioh. 5. 10.
1. Cor. 2. 12.

4. Idem stabilitur ex fidei huius testimonijs. Insigne *τεκμήριον* est spirituale gaudium. Credentes exultatis gaudio ineffabili & glorioso. Gaudium autem hoc non est evanidum. *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Item, Spiritus gloriatio. Habemus accessum per fidem in gratiam istam in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Hæc autem gloriatio fertur in objectum suum ut præsens & jam comprehensum, etsi re ipsa futurum. Sic Chrysostomus (in locum) *Gloriatur quis super ijs, quæ in manu jam habet. Quoniam igitur rerum futurarum spes ita firma est atque evidens, ut jam datarum; æque, inquit Apostolus, & super illis gloriāmur.* 1. Petr. 1. 8.
Ioh. 6. 22.
Rom. 5. 2.

5. Denique, hanc non modo perseverantiæ, sed & perseverantis certitudinem probat mutua inter Deum & fideles oppignoratio, illinc depositi nostri in Dei manu custoditi, hinc arrhæ divinæ cordibus nostris inditæ. Vtrumque pignus non ad utriusque, sed ad unius tantum partis securitatem datur; nempe nostri. Vtrumque licet utrimque possideatur, tamen unius tantum partis fidelitate custodiatur, nempe Dei. De priore Paulus, *Non confundar, scio enim, cui credidi: & certus sum, quia potens est servare depositum meum in illum diem.* Depositum: ibi pignus salutis. Potens servare: ibi custos firmus. Scio, & certus sum: ibi fides. Non confundar: ibi fiducia. 2. Tim. 1. 12.

De posteriore penes nos sit; idem Apostolus, *Credentes signati estis spiritu promissionis S. qui est arrhabo hereditatis nostræ.* Item, *dedit arrhabonem Spiritus in cordibus nostris.* Quod si Deus hac arrha nobis prius data, reliquam hereditatis possessionem consequenter non adiceret, ipse arrhæ perditæ damnum pateretur; ut eleganter, simulque solide infert Chrysostomus, *εἰ γὰρ, εἰ μὴ ἐμελλε τὸ πᾶν διδόναι, εἴλετο αἱ τὸν ἀρραβανον.* Ephes. 1. 14.

ωρραφεῖν, ἢ ἀπολέσαι εἰκὴ, ἢ μάλιστα.

Idem; *ὁ ὄντως πνεύματι μετέχοντες ἰσχυρὸν ὅτι ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν ἐστὶ.* 2. Cor. 22.
Chrysost. Homil. in 2. Cor. 1.
Idem Homil. 2. in Eph. 1.

I I.

Extra studium sanctitatis, & usum mediocum non potest in actum exire hæc fidei persuasio.

Perseverantiæ donanda ac vitæ æternæ adipiscenda firmam persuasionem ad solam quidem Dei misericordiam ac Christi intercessionem, ut causam, referimus; ita tamen ut ad sanctificationem, ut comitem individuam, ac certam indicem simul remittamus. Hoc ipsum solidæ fidei indicium ponitur; *In hoc scimus, quod cognovimus eum, si mandata ejus servemus.* Hac iustificationis quasi propria passio describitur. *Nulla condemnatio ijs, qui in Christo sunt, qui non secundum carnem ambulant.*

Hanc autem sanctitatem, non gradu, sed studio, sive proposito metimur; ipsamque & sanctitatem & dei persuasionem precatione, jejunijs, vigilijs, membrorum mortificatione, alijsque medijs à Deo institutis promoveri, & firmari posse ac debere pronunciamus. *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Castigo corpus meum; ne efficiar rejectaneus.* Interim tamen studium hoc & pium horum mediorum usum ita inter nostra liberatæ voluntatis curricula recensemus, ut simul inter gratiæ adjuvantis auxilia, & Spiritus S. inhabitantis notionces numeremus.

Hanc autem, qua de loquimur, firmam persuasionem, constat sine his non emergere.

I. Quia iustificationis còmes Sanctificatio non consistit extra obedientiæ proposito. Quod quidem propositum habituale, licet multis interruptum lapsibus, sufficit electis ad statum iustificationis in se salvum custodiendum; ad presentancum autem fiduciæ solatium necessario requiritur hujusmodi propositum actuale. Nec potest quisquam ex Spiritus testimonio ad cor suum loquente dicere, Ego jam firmiter credo me in statu gratiæ indefectibiliter persisturum: nisi simul ex sinceri cordis studio adficiat, Ego jam firmiter statuo in Sanctorum Dei mandatorum vijs ambulare.

Multo minus cogitari potest rivus hujusce fiduciæ actus stare cum actuali & directo peccandi proposito: cum, ut habitus habitui, ita actus actui opponatur. Nec sine insulsa contradictione quenquam fingemus ita statuentem, Ego vitam æternam mihi eripi posse plane confido. Simul tamen mihi decretum est, illecebris cupiditatibus infer-

Matth. 6. 24. *vire. Hæc docetur esse ostendit Salvator. Nemo potest duobus dominis servire.*

III.

Persuasio hæc non habet illum certitudinis gradum, qui omnem contrarij formidinem perpetuo excludat: sed aliquando vivida est, aliquando languida; aliquando, ut in gravissimis tentationibus, nulla.

In donis spiritalibus quibus in hac vita imbuimur, spectanda sinceritas, non expectanda graduum perfectio: etiam illud, quod reliquis omnibus arripiendis est, manus; suos habet morbos, & debilitates, ita ut summo certitudinis gradu non semper fruatur fidelium de sua salute perseverantiæque persuasio.

Primi debilitas oritur, ipsa fundamentali hujus personalis fiduciæ dependentia, quæ infra fidei dogmaticæ certitudinem videtur subsidere. Assensum quippe nostrum afficiunt fidei Catholicæ Articuli, ut principia immediata, ac prima. Fidei autem specialis veritas, non inde deducitur, ut quiddam necessario consequens, sed tantum subjungitur per modum assumptionis. Ergo illius, quæ hanc persuasionem facit, conclusionis non potest esse firmitudo major, quam quæ præmissarum debiliori in est. Subsumptio autem illa experimentalibus nititur indicijs per privatam hominis conscientiam pensatis. Quæ cum nonnunquam in dubium vocentur, an sint signa genuina, sæpe autem tentationum nube occultentur, ne ad præsens solatium effulgeant; quid mirum si non semper in promptu sit vegeta & valida fidelium de sua æterna salute persuasio.

Quid quod etiam ipsa Fidei Catholicæ principia, utramque revelato lumine in se clara, cum tamen per certitudinem, non evidentie, sed tantum adhesionis nobis innoteant, non adeo equabilem apud nos sortiuntur assensus firmitatem, qualem demonstrationes Mathematicæ, aut communes Notiones. Sed in ijs ipsis intuentis ex nostræ carnalis dissidentie reliquijs quasi vapores oboriuntur aliquando,

per

per quos divinę immutabilis veritatis lumen refringi nobis videtur ac vacillare. Quanto crebrior ac diuturnior est in personali sua fiducia intuenta hallucinatio singulorum fidelium? Quorum quidem oculi semper vacillarent, nisi & hanc communem fidei Catholicę revelationem, & illam propriam subfumentis conscientię applicationem firmaret, & cordibus nostris obsignaret Spiritus Dei, qui testimonium perhibet, *Spiritui nostro nos esse filios Dei*. Hoc autem ipsum Spiritus testimonium, etsi nunquam semen ipsum prorsus extinguatur, quoad fructum tamen & sensum aliquando, vel se subducit, ut nobis pateat infirmitas nostra, vel ad tempus nostra rebellionē & ingratitude obruitur.

Altera itaque debilitas oritur ex tentationibus, quibus hæc persuasio oppugnatur. Eæ sunt partim afflictiones, quæ malum pœnæ videntur intentare, partim perverse nostrę concupiscentię, quæ malum culpæ reatumque imprimunt; partim Diaboli laquei & insultus, quibus nos utroque in genere infestat: præcipua vero patæstra est in carnis & Spiritus colluctatione. Durante hac lucta languida est fides. Quod si vincat Spiritus carnem, tum vivida est, ac triumphum canit, *Quis nos separabit à charitate Christi?* Sin, quod sæpe fit, delassatus, & fractus ad tempus succumbat Spiritus, vel afflictionum mole oppressus, vel graviorum peccatorum maculis sordidatus, nulla tum restat actualis huiusmodi persuasio, solatium omne spirituale intercluditur, divinique vultus lumen absconditur. Hinc illæ Sanctorum querulę voces, Iob. 6. 4. *Sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit Spiritum meum, & terrores Domini militant contra me*. Threnor. Cap. 3. 42. *Nos inique egimus, & ad iracundiam provocavimus. Idcirco tu inexorabilis es, opposuisti nubem tibi, ne transiret oratio*. Quod si altius surgant tentationum fluctus, & conscientiam suo onere pressam etiam vulnerent ignita Diaboli relâ, tum non modo exultat suavis hæc persuasio, sed prorsus contraria succedit, qua sancti turbati Deum ut iratum apprehendunt, ac in apertas Inferorum portas ruituri sibi videntur. Hoc monstrant pene desperabundę illæ voces Iobi 3. 2. *Pererat dies, in qua natus sum*. Davidis Psalm. 31. 32. *dixi in excessu mentis meę, Projectus sum à facie oculorum tuorum*.

Rom. 8. 35.

T H E S I S IV.

Postquam fidelis ex huiusmodi tentationibus eluctatus est, actus ille, quo apprehendit paternam Dei erga se misericordiam, vitamq; æternam sibi infallibiliter conferendam; non est actus incertę opinionationis, aut spei conjecturalis, cui fallum subesse potest, sed verę & vivæ fidei per adoptionis spiritum in ejus corde excitatæ & obsignatæ.

Vt in natura, sic etiam in gratia, nubes pulsa clarior it dies; & morbi quidam sunt impofterum salutare: Fidelis è gravium tentationum fluctibus emergens, non modo eandem; quæ pene suffocata erat, fiduciam resuscitat, sed & maiorem ejus gradum acquirit: fit enim & ab exercitio fortior, & à victoria lætior. Quod si ea in lucta etiam ossa illi fuerint contracta, in firmiorem modum consolidabuntur. Psalm. 51. 10. *Exultabunt ossa humiliata*.

Quia hominis regeniti vita & status est spiritualis, & quasi contra naturam distinetur, dum peccati aut tentationis vi, abripitur. Itaque spiritus facile ad ingenium suum redit, & priorem suam de Dei misericordia paternam fiduciam recognoscit. Hoc ex Sanctorum exemplis constat, qui luctas suas vehementiores in vivam fidei vocem delincentes expresserunt, Iohas in ventre Ceti, *Abiectus sum à conspectu oculorum tuorum: veruntamen rursus video templum Sanctum tuum*. Iona. 2. 5. Paulus, *Infelix ego homo, quis me liberabit à corpore mortis huius? Gratia Domini nostri Iesu Christi*.

Rom. 7. 24.

Quia anima anhelat, & reconciliationem paternam sitiens, ad aque vivę fontem avidius accurrit, & suavius gustat, qua aliquantulum se privati senlit, placati

Rom. 5.

Dei fruitionem. Inde fidei semen in se agnoscit, cujus vi ad ipsas fidei ruinas resarciendas exurgit: cujus quidem radix ipsa concussione crescit & novas fibras emittit: unde majoris certitudinis propaggines succrescunt. Ex hac colluctatione & afflictione patientiam discit, qua se domat; *ex patientia probationem*; qua se explorat, ex probatione ad spem, ascendit de futuris tentationibus similiter superandis; 2. Cor. 1. 10. *Qui de tantis periculis nos eripuit & eruit: in quem speramus quoniam adhuc eripiet*: de perseverantia, adeoque vita æterna conferenda. 1. Cor. 1. *Confirmabit vos usque in finem inculpatis in diem Domini nostri Iesu Christi*. Hæc autem spes non confundit, ut ibidem sequitur apud Apostolum. Non est itaque vaga opinio, aut incerta conjectura: sed spes, quæ, ut à fide orta, eandem habet cum fide certitudinem, ideoque solida est, ac infustrabilis.

Renovatæ hujus confirmatæque fiduciæ exemplum habemus in Davide, post maculam gravis peccati ablutam Psalm. 51. Post tentationis periculosæ retusum impetum, Psalm. 73. In utroque elucet Spiritus precum, gaudium spirituale, & obsignatio adoptionis. *Spiritum Sanctum à me ne auferas. Tenuisti manum dextram meam*; &c. Inde fiducialis illa conclusio; *Mihi autem adeo adherere bonum est*; *ponere in Domino spem meam*.

Theses Heterodoxæ, quas rejicimus.

T H E S I S I.

Perseverantiam vere fidelium non esse effectum Electionis; sed beneficium omnibus sub hac conditione ex æquo oblatum, nempe si gratiæ sufficienti non defuerint.

Primum hujusce Theseos membrum confutavimus in Thesisibus nostris de 1. Articulo, Orthodoxa 3. & Heterodoxa 3. Item in hoc 5. Artic. Thesi 8. Orthodoxa, de Perseverantia electorum, quo ad rem.

Secundum ejusdem membrum multa numerat absurda.

1. Falsum est, perseverantiam esse donum tantum oblatum, non etiam datum. Scripturæ enim testantur Deum gratiam perseverantiæ suis non tantum offerre, sed etiam dare, ac ipsorum cordibus indere. Ierem. 32. 40. *Timorem meum dabo in corda ipsorum, ut non recedant à me*. Ioh. 4. 14. *Aqua quam ego dabo illi, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*. 1. Cor. 10. 13 *Sed una cum tentatione dabit etiam exitum*.

2. Falsum est, idem ex æquo omnibus offerri, ut patet ex nostris de artic. 1. Thesisibus supra citatis. Vbi perseverantiam in fide ad solos electos pertinere probavimus.

3. Falsum est, perseverantiam esse donum sub conditione oblatum. Est enim donum à Deo absolute promissum sine ullo conditionis respectu. Ratio hæc est: promissiones Dei aliæ sunt de fine, aliæ de medijs ad finem; Promissiones de fine, verbi gratia, de salute sunt conditionatæ. *Crede; & salvaberis. Esto fidelis ad mortem*, (seu persevera) *& ego dabo tibi coronam vitæ*. Cum autem nemo par sit conditionibus præstandis, Deus quoque promissiones fecit liberrimas & absolutas de dandis ipsis conditionibus; quas ipse in nobis efficit, ut per ipsas, tanquam media, possimus ad finem pertingere.

Deut. 36. 6. *Deus circumcidet cor tuum, ut diligas Dominum Deum tuum, ex toto corde & tota anima tua, ut vivas*. Finis hic promissus est vitæ; quem Israelitæ nunquam assequuntur, nisi præstita hac conditione, nempe Dei dilectione. Verum Deus hic absolute promittit, se daturum illis ipsam conditionem.

Cum itaque promissiones de fide & perseverantia in fide, sint promissiones de medijs, omnino sunt de donis absolutis, quibus Deus, perfecta hominum ἀδωαρία cum de

cum de assequendo sine fine medijs, cum de ipsis medijs seu conditionibus ex se præstandis, pollicetur se effecturum, ut conditiones ipsas præstent. Deus vitam spondet constanter ipsum timentibus. Promissio de vita est condicionata: de constanti autem timore absoluta. *Timorem meum dabo in corda ipsorum, ut non recedant à me.*

4. Esto donum hoc conditionatum. Non tamen offertur sub hac conditione, si gratiæ sufficienti non defuerint. Contra hanc conditionem militant illæ rationes, quæ à nobis allatæ sunt contra vires Liberi Arbitrij in hominis conversione. Quibus & has addimus. 1. Ex hac conditione sequetur, frustra nos pro ullis hominibus orare Deum, ut det ipsis donum perseverantiæ: quia de more offert illis universalem, & sufficientem gratiam, cui si nolint ipsi deesse, perseverabunt. 2. Oriosa est hæc conditio, facit enim perseverantiam conditionem perseverantiæ. Non enim deesse gratiæ sufficienti est perseverare. Si itaque sub hac conditione Deus perseverantiam offerat, offert eandem sub sui ipsius conditione.

Denique secundum hujus antitheseos membrum solide ab Augustino convellitur. Cuius disputationis hæc summa est: *Adæ fuit datum ut posset, si vellet, in bono perseverare; sed non fuit datum ut vellet. Nobis vero, qui vere Christo insiti sumus, talis data est gratia, ut non solum possimus, si velimus; sed etiam, ut velimus in Christo perseverare.*

Aug. de Cor-
rept. & Grat.
Cap. II. & 12.

Item de vinitate Ecclesiæ Cap. 9. idem Augustinus ipsissimam hanc vocem in Donatistis damnat, *Si volunt homines, credunt: si volunt, non credunt: si volunt, perseverant in eo, quod credunt; si nolunt, non perseverant.*

T H E S I S II.

Perseverantiam esse conditionem novi fœderis antecedentem ad Electionem.

Vide 2. & 5. Theses Heterodoxas à nobis in I. Articulo reiectas.

T H E S I S III.

Vere fidelem posse peccare in Spiritum Sanctum.

Thesin hanc hæ rationes opugnant.

1. Peccare in Spiritum Sanctum est peccare ad mortem i. Joh. 5. 16. Vere fideles non possunt ad mortem peccare. Quia peccare ad mortem, est illud peccatum admittere, ex quo certa mors sequetur, nempe æterna & secunda: quæ ramen nunquam potestatem habet in vere fideles: utpote qui peccato moriuntur, & à peccatis resurgunt ad vitæ novitatem. Apoc. 20. 6. *Beatus & sanctus, qui habet partem in prima resurrectione: in tales secunda mors non habet potestatem.*

2. Qui peccat in Sp. Sanctum, illi nunquam perveniunt ad gloriam aut regnum cæleste: ad quod ramen vere fideles infallibiliter perveniunt. Esse enim vere fidelem idem est quod esse iustificatum; ac filium Dei adoptivum. Iustificati autem ad gloriam perveniunt. Rom. 8. *Quos iustificavit, hos glorificavit.* Et filii adoptivi perveniunt ad regnum cæleste. Gal. 4. 7. *Si filij, etiam hæredes Dei.*

3. 1. Joh. 3. 9. *Quisquis natus est ex Deo, qualis est omnis vere fidelis, peccatum non potest facere:* quod (interprete Apostolo, vers. 8. *Qui peccatum facit, est ex Diabolo*) intelligendum est de istiusmodi peccatis, quæ constituunt hominem sub regno & potestate Diaboli, quale cumprimis est peccatum in Spiritum Sanctum.

Quo spectat illud quoque Apostoli, *Liberabit me Dominus ab omni opere malo, & ad 2 Tim. 4. 18. cæleste regnum conservabit me.* Quid? an ab omni opere malo? Non id quidem. Sed ab omni tali opere malo, quod ipsi ius ad regnum cæleste prorsus adimat. Cuiusmodi proculdubio, propter non modo malitiam insitam, sed & finalem adiunctam impenitentiam, est peccatum in Sp. Sanctum.

THESIS IV.

Nullum vere fidelem ac regnitum posse esse certum in hac vita de sua perseverantia ac salute, absque speciali revelatione.

De priore hujus Antitheseos parte, actum prius in hoc Articulo. Perseverantiam autem de futuro posse sine revelationis specialis privilegio innotescere, sic probatur hac ratione. Quosdam Sanctos, præsertim Paulum, hanc certitudinem adeptos in confesso est. Rom. 8. *Certus sum, quod neque mors, neque vita, &c.* Atqui Paulus ipse hanc fiduciam non à revelatione extraordinaria petijt, sed à rationibus illis, quæ ipsi cum alijs fide libus sunt communes. vers. 32. *Qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo nobis omnia donabit? Quis accusabit adversus electos Dei? Deus est, qui iustificat. Christus est, qui interpellat pro nobis.* Nunquid soli Paulo, non item alijs fidelibus, datus Christus? Num solus Paulus electus Dei? Num solum Paulum Deus iustificat? aut pro solo Paulo Christus interpellat? Cum ergo ex his præmissis toti Electorum Ecclesiæ communibus, ibidem subinferat Apostolus Conclusionem fiduciam, *Quis nos separabit? & certus sum, &c.* constat alios etiam fideles, quibus ille est ad eadem media salutaria, posse inde haurire, & sibi applicare *ἀντιπροσέχειν* de sua salute & perseverantia. Eandem conclusionem fidelis quisque potest ex alijs ordinarijs præmissis inferre.

1. Ex Dei fidelitate. 1. Cor. 10. 13. *Fidelis est Deus. qui non sinit &c.* 2. Ex experientia prioris benevolentiae, Phil. 1. 6. *Persuasum habens, hoc ipsum fore, ut qui incepit opus bonum, perficiat.* 3. Ex bonorum operum praxi in fide præstitorum, 2. Pet. 1. 10. *Si enim hac feceritis, nunquam exciditis:* quæ autem illa sint, constat ex vers. 5. & 6. 4. Ex testimonio conscientie, 1. Ioh. 3. 21. *Si cor nostrum nos non condemnat, fiduciam habemus apud Deum.* 5. Ex testimonio antea actæ vitæ, 2. Tim. 4. 7. *Bonum certamen certavi, &c. deinceps mihi reposta est corona.* Ultimo, hæc omnia obsignat testimonium Spiritus Dei, Rom. 8. 16. *Spiritus Dei attestatur Spiritui nostro. &c.*

Hæc & similia media singulis patent fidelibus. Ergo & Conclusio.

2. Pet. 1. 11.

Quod si hæc certitudo ab extraordinaria tantum revelatione profluere, frustra morderet Petrus omnes fideles, *Date operam ut electionem vestram firmam reddatis.*

THESIS 5.

Quoties grave carnis peccatum committitur, toties statum justificationis & adoptionis amitti.

Contra hanc Antithesin militant, præter alias, hæc rationes.

Non potest homo ullo peccato actus divinos rescindere. At Iustificatio & adoptio sunt actus divini, quique ex beneplacito emanantes. Ergo &c. Cum itaque queritur, An per peccata carnis gratia iustificans possit intercidi, non solum queritur, An homo per peccatum possit aliquam qualitatem amittere: sed litem hanc operet multo altius repetamus, An nimirum peccatum humanum possit actus divinos reficere, aut mutare illam Dei sententiam, qua iam apud se Deus pronunciavit nos iustos, & adoptavit in ius filiorum. Frustra autem hic obtenditur deficientia subiecti, cum Deus subiectum quod per se procul dubio deficeret, reficit continuo, dando ipsis perseverantiam, ne possit deficere. *Ut enim custodiat nos per fidem, custodit etiam in nobis fidem ipsam*, ut scite Reverendiss. Sarisburienſis.

2. Tantum abest, ut etiam gravia illa carnis peccata fidelem à statu iustificationis adoptionisque semper deturbent, ut contra à Theologis, præsertim practicis statuatur, Deum eadem sæpe in iustificatis & adoptatis permittere, ut confirmator postea sit ipsis cum iustificatione tum adoptio, secundum illud Prophetæ Psal. 119. 72. *Bonum est mihi, quod humiliasti me, ut discam iustificationes tuas.* Hoc non modo in Davidis, sed etiam in Hezechiæ & Petri lapsibus patet: quibus

quibus occasionaliter promotum est in ijs studium sanctitatis, infirmitatis suę agnitione, ac pro perseverandi dono vehementior Dei obsecratio. Concludimus itaque, Sanctorum lapsibus non abrumpi justificationem, aut amitti adoptionem, sed effici, ut resurgentes eo cautius *cum timore ac tremore salutem suam operentur*.

T H E S I S V I .

Doctrinam de certitudine perseverantię, & salutis esse ex sua natura verę pietati noxiam, & toti religioni perniciosam.

Hanc vero calumniam facile retundit & veritas divina & humana experientia. Istę, scilicet, Christiana de Perseverantia & salute certitudo, non modo quoad rei naturam, sed etiam quoad ipsum in Ecclesia eventum, effectus, Deo benedicente, producit prorsus contrarios.

1. Quoad rei naturam, finis infallibilitas non tollit, sed stabilit usum mediorum. Iidemque sancti, qui certissime sibi spondent & constantiam in via, & fruitionem in patria, simul norunt hoc non præstari sine intermedijs sanctimonię officijs, & oppositorum fuga: ideoque medijs illis non valedicunt, sed sedulo incumbunt. 1. Joh. 3. 3. *Omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est.* Isai. 38. 5. Hezechias, accepto divino, de quindécim annis vitę suę adijciendis, promisso, non ideo omnem medicamentorum, alimentorumque usum abiecit. sed ad ipsum eventum in actum producendum, cataplasmasibi à Propheta præscriptum ulceri curando adhibuit.

Hanc carnalis securitatis ex hac doctrina consequentiam, prorsus respuit Apostolus quasi indignabundus, Rom. 6. 1. *Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo vivemus in illo?* quasi non, modo incongruitatem, sed & impossibilitatem innueret.

2. Quoad eventum attinet, verum quidem est, posse veritatem quamlibet Dei saluberrimam ex hominum abusu in perversum rapi. At ex hac doctrina ne defacto quidem extare ullum huiusmodi incommodum agnoscimus. Contemplemur Ecclesias reformatas, in quibus viget hęc perseverantię, ac inviolabilis adoptionis fiducia. Nunquid inde concupiscentiis fręna laxantur? num pietas pestundatur? Gratias agimus Deo, per Dominum nostrum Iesum Christum, quod apud nostros, qui hac solatijs specialis plena persuasione fruuntur, & sibi inamissibilem in celis hereditatem conservari prorsus confidunt, non minor reperiatur pietatis cura, vitęque, prout fragilitas humana fert, inculpatę studium, quam apud alios quosvis, qui suam à Libero arbitrio suspendunt perseverantię, nec ab ulla electione Dei prævia eandem proficere concedunt.

Exposuimus nostram de celeberrimis hisce quinque Articulis sententiam, quam credimus Verbo divino esse consentaneam, & tot Reformatarum Ecclesiarum Confessionibus conformem. A quibus ut una hæc Belgica divellatur nec tutum, nec piū ijs videbitur, quibus vel mica inest prudentię, vel verę pietatis scintilla.

Hoc certe *Sereniss. noster, ac Potentiss. Magnę Britannię Rex, Fidei Christianę defensor*, ac propugnator longe acertimus (qui etiam unice in votis habet, ut in florentissimis hisce Provinciis fides sincera, Ecclesięque & Reip. pax facta testā conservetur) imprimis curavit, cum nobis, huc destinatis, in mandatis daret, ut publicam Ecclesię vestrę pacem moderatioribus consilijs pro modulo nostro promoveremus, ac ut venerandos Symmysas in Synodo hac celebri coactos, hortaremur, nequid in Decretis Synodicis, quod contraveniat receptę doctrinę, in tot publicis Ecclesiarum Confessionibus consignatę, statueretur.

Displicuit non ita pridem novatorum quorundam ingenijs hæc recepta doctrina, quam dum omni ope, & opera, exagitare studuerunt, ea nihilominus instar celestis cuiusdam flammę, ipso motu & concussione clarius emicuit. Nos dem

quidem ex animo optamus hisce fratribus nostris Remonstrantibus *ὁφθαλμοῖς καὶ ἀκοαῖς πεπωπομένους*, animosque à pacis studio minime abhorrentes: Quinetiam & cæteris venerandis fratribus eam er. a illos caritatem, ut quorum ~~actores~~ oppugnant, eorum personis bene velle non desinant.

Atque hic liceat nobis paulisper an Amplissimos, & Prepotentes Ordines, eorumque Consultissimos Delegatos, omnesque adeo, qui ad clavum Reipubl. in hoc Belgio sedent, sermonem nostrum convertere. Vestrum est Illustres D.D. non minus curare, ne religio Orthodoxa, quam ne Respublica vestra fidei, concedita, quicquam detrimenti patiatur. In hoc enim Deo serviunt Magistratus, cum ea faciunt ad serviendum illi, *que facere non possunt nisi Magistratus*. Hic itaque non pietate tantum, & exemplo, sed potestate vestra, & impetio opus est. Imperium coercere illam *prophetandi*, uti vocant, *libertatem*; qua freti nonnulli, fundatissima fidei nostræ dogmata primo leviter tentare solent, dein aperte impugnare, tandem explodere & exhibilare. Si Orthodoxam doctrinam, & communi omnium Ecclesiarum Reformatarum calculo comprobata cuivis liceat impetere, metuendum profecto erit, ne, qui, Magistratu connivente, res novas in Ecclesia moliri cœperint, eodem etiam repugnante, cum occasio ferat, idem quoque in Republ. moliantur. Sed minime opus habent nostra hortatione, qui jampridem ingenti labore, & sumptu ea omnia procurant, quæ ad revocandam & stabiliendam in hisce Ecclesijs pacem, ac veritatem optari potuerunt.

Quorum ergo singularem prudentiam, pietatem, & industriam perspeximus, de eorumdem constantia vel dubitare nefas putamus. Deumque precabimur, ut, quæ pio animo ab ipsdem profecta sunt, felici successu absolvantur.

Vos itidem paucis conveniemus, dilecti Fratres ac Comministri, quorum prudentiam latere non potest, hisce, quæ disceptantur, primariis controversiis immisceri aliquando quæstioneculas, quæ neque eandem habent fidei certitudinem, neque multum momenti ad veram pietatem. Quæ autem sunt eiusmodi, ut absque illis Gratia Dei gratuita in hominum salute procuranda enervetur, & liberum arbitrium in Dei solum euehatur, pro illis, tanquam pro aris & focis dimicandum; nec ullo modo sinendum, ut certitudo salutis nostræ à firmitate divini propositi ad humani arbitrii fragilitatem revocetur: Verum, si qua intercurrent, quæ in ipsis Ecclesijs Reformatis nondum definita, à doctis, & pijs in utramque partem; sine fidei detrimento, probabiliter disputantur, non decet graves & moderatos Theologos, quæ ipsi in talibus privatim sentiunt, omnibus credenda obtrudere. In hisce salua res est, modo id caveatur, ne diversitas opinionum aut inter Ministros soluat vinculum pacis; aut in populum spargat semina factionis.

Porro & illud monemus, inter ea, quæ certa sunt, & in verbo divino solide fundata, esse tamen quædam, quæ non sunt omnibus promiscue inculcanda, sed suo loco & tempore prudenter attingenda. In his est sublime *Prædestinationis mysterium*, suavisimum illud quidem, & solatij plenissimum, sed illis solis, qui in fide radicati sunt, & in pietate exercitati, qualibus in gravi conscientia læta instar firmi propugnaculi esse potest.

Verum enim vero ubi Prædicantium quorundam imprudentia ad hanc abyssi speculandam vocantur, qui nondum prima religionis fundamenta probe didicerunt; quibusque mens adhuc carnalibus affectibus tota diffuit, id unum efficitur, ut dum de arcana Prædestinatione litigant, salutiferum Evangelium negligant, & dum nihil aliud, quam Prædestinationem ad vitam somniant, viam vitæ æternæ prædestinationis constitutam nunquam insistant. De Reprobationis arcano maiori sollicitudine cavendum, ut non modo pæce pruden terque proponatur, sed etiam ut in eo explicando studiosè vitentur horridæ illæ opiniones, & in Scripturis minimè fundatæ; quæ ad desperationem potius, quam ædificationem faciunt, & Ecclesias quasdam Reformatas scandalo ingenti gravant. Denique de Mortis Christi pretiosissimo merito ita statuamus, ut nec primitivæ Ecclesiæ sententiam, nec Reformatarum Ecclesiarum Confessiones negligamus,

nec (quod caput rei est) promissiones Euangelicas in Ecclesia universaliter proponendas enervemus.

Paucula hæc monuimus, potius ut nostrum erga venerandos Fratres amorem, officiumque testemur, quam quod eos monitis hisce nostris indigere arbitremur.

Quod reliquum est, Deum Opt. Max. suppliciter obsecramus, ut huc colliment, hoc affequantur consilia Procerum, studia Ministrorum, auxilia exterorum, vota omnium; quo Ecclesia hæc Belgica, extirpatis erroribus, & compositis dissidiis, fide Orthodoxa, ac stabili pace in omne ævum perfruatur, per pacis nostræ sequestrum Iesum Christum, Dominum nostrum. Amen.

Subscripserant ac subscrinarant,

Georgius Landavens.

Joannes Davenantius.

Samuel Wardus.

Thomas Goadus.

Gualterus Balcanquallus.

De Articulo Quinto

Distinctis propositionibus explicato

I V D I C I V M

Theologorum Palatinorum.

PROPOSITIO I.

Perseverantia vere fidelium in fide *a* effectum Electionis non est *b*, nec etiam Dei donum. Est vero *c* conditio novi Fœderis à Deo imperata, & ab homine ante peremptoriam sui Electionem libere præstanda.

a *Thess. exhib. 1. de V. Artic.*

b *Collat. Hag. pag. 407.*

c *Declar. exhib. de V. Artic. 7. 8.*

I V D I C I V M.

Perseverantiam vere fidelium in fide ex fonte æternæ Electionis defluere & ante demonstratum est ad Articulum primum, & his & similibus Scripturarum testimoniis plenius demonstrari potest. Rom. 8. 29. 30. *Quos præcognovit, prædestinavit, hos vocavit, iustificavit, glorificavit.* Unde vers. 35. insert Apostolus: *Quis nos separabit à charitate Christi?* cap. 11. 11. Electi assecuti sunt (nempe fidem & salutem) reliqui occalluerunt. 2. Timoth. 2. vers. 18. 19. *Hymenæus & Philetus circa veritatem aberrarunt à scopo, & subvertunt quorundam fidem. Solidum tamen stat Dei fundamentum, habens sigillum hoc: Novit Dominus eos, qui sunt sui.* Matth. 24. vers. 24. *Excitantur Pseudo-Christi & pseudo-prophetae, & edent signa magna & prodigia, ita ut seducant (si fieri possit) etiam electos.* Omnibus hisce locis perseverantia fidelium in fide, quod non submoventur aut seducuntur, sed assequuntur & glorificantur, Electioni

Electiōni ipsorum ad vitam adscribitur. Effectum igitur Electiōnis esse oportet. Non ergo prior est Electiōne, nec ut pravia conditio eam antecedit. Quo præsупposito, jam alterum suapte sponte corrui, quod perseverantia non sit donum Dei, & male hoc nomine vulgo appelletur. Quicquid enim electis suis ex proposito Electiōnis gratificatur Deus, ejus gratia ac donum est, & ad benedictiones illas pertinet, quibus *benedicit nobis in Christo*, Ephes. 1.3. Et quid, quæsumus, Perseverantia est, quam fides perseverans? Fides igitur, si donum Dei recte dicitur ab Apostolo, Ephes. 2.8. Quidni ipsa quoque perseverantia? quando qui *cæpit in nobis bonum illud fidei opus, idem consummat in diemque Iesu Christi*. Phil. 1.6. Sancti dum quotidianis precibus interpellant Deum pro perseverantia, ipsius certe donum esse agnoscunt, ex ipsius solius donatione eam expectant, & cum accepere, ut beneficium ipsius, grati prædicant. Nec aliud vult celebris illa Dei promissio apud Ierem. 32. 29. *Timorem meum indam animis ipsorum, ut non recedant à me. Timor ille, per quem Deo perseveranter adhærescimus*, ut loquitur Augustinus, *est Dei donum*: Ergo ipsa Perseverantia ejus donum est. Falluntur vero & fallunt Remonstrantes, eo, quod opinantur perseverantiam, siquidem effectum Electiōnis & Dei donum censeatur, conditionem N. Fœderis à Deo imperatam, ab homine autem libere præstandam, esse non posse. Quasi vero αὐτῶν hæc sint & repugnantia, nec potius subordinata, maximeque sibi consentanea. Nam Deus, qui in Novo Fœdere conditionem perseverantiæ fœderatis adultis præscripsit, & ex præscripto exigit, suspensam minime relinquit ab ipsorummet arbitrio aut viribus, sed efficaciter eam operatur, & actu ponit in ipsis. Adeoque quod foris præcipit verbo mandati, intus efficit virtute Spiritus conjuncti cum verbo, 2. Cor. 3. 8. Aliter si esset, fœdus gratiæ nihil præcelleret fœderi legis & operum: nec minus irritum fieret illud, quam hoc: quando utrumque in hominis tum ἀδυναμία, tum mutabilitate confisteret. Atque huc faciunt promissiones fœderis, quibus annexarum ei conditionum protestationem à Deo pendere docet Scriptura verbis clarissimis, Deuteron. 30. vers. 6. *Circumcidet Iehova animum tuum & animum seminis tui; ad deligendum Iehovam Deum tuum ex toto corde*. Ierem. 32. vers. 39. 40. *Indam ys cor unum ad reverendum me, & reverentiam mei indam animis ipsorum, ut non recedant à me*. Ezech. 38. 26. 27. *Dabo vobis cor novum, & amovens cor lapideum à carne vestra, indam vobis cor carneum: & Sp. meum ponam in medio vestri, efficiamque ut in statutis meis ambuletis*. Similia dicta & alibi reperiuntur. Esa. 59. 21. Zach. 12. 10. 1. Cor. 1. 8. Phil. 1. 6. 1. Pet. 1. 5. Ut verbo concludamus, non alia ratio est perseverantiæ, quam resipiscentiæ & fidei, quæ in conditiones N. Fœderis pariter præscribuntur. Iam resipiscentiam exigit à nobis Deus & simul dat, Matth. 3. 2. *Respicite: appropinquavit regnum celorum*. Act. 5. 31. *Hunc Deus constituit principem ac Servatorem, ut det resipiscentiam Israeli, & remissionem peccatorum*. Cap. 11. 18. Nemp̄e etiam gentibus Deus resipiscentiam dedit ad vitam. Fidem quoque simul exigit, & dat. Marc. 1. 15. *Credite Evangelio*. Matth. 13. 11. *Vobis datum est non solum credere in Christum, sed etiam pro eo pati*. Quare mandare & donare perseverantiam repugnantia esse non possunt, sed consentanea sunt, adeoque conjunctissima in dispensatione fœderis gratuiti, ubi mandatum perseverantiæ ejus in nobis per Sp. Sanctum efficiendâ est organum, Esa. 59. 2. Cor. 3. Proinde tum hoc, tum cæteris primæ propositionis erroribus reprobat, antithesin veram ex Scriptura hanc substituiamus.

Perseverantia vere fidelium in fide, effectum est Electiōnis ac Dei donum: quam Deus in novo Fœdere ita ab iis exigit; ut etiam operetur eam in ipsis per Spiritum Sanctum.

PROPOSITIO SECVNDA.

Cum a Deus vere fideles gratia & viribus supernaturalibus ad perseverandum sufficientibus ac necessariis abunde instruxit: b ipsi etiam fideles habitum fidei crebris credendi obediendique actibus sibi acquisi-

acquisiverunt; manet tamen semper in ipsorum potestate perseverare vel non perseverare: quorum voluntas secundum suam indolem libere agens proxima & sola causa Physica est perseverationis.

a *Thesib. & declar. exhibitis de 5. Articulo.*

b *Declar. exhibit. pag. 11.*

c *Epist. ad VValach. pag. 74.*

I V D I C I V M.

Perseverantiæ fidelium in fide duo fundamenta substernunt Remonstrantes, Gratiā resistibilem initialis quoque fidei operatricem ex sensu Articuli Quarti, & habitum fidei crebris credendi obediendique actibus comparatum. Quibus si firmiora aut solidiora alia non sunt, nihil mirum si in dubio, in lubrico posita sit fidelium perseverantia. Nam gratia illa ut maxime penetret in animos ipsorum; illuminando mentes; concitando affectus; & concitatos vivificando, non tamen mutat animos infusione novarum qualitatū, nec malas voluntates in bonas transformat. Habitus vero ille ut facile acquiritur, sic facile amittitur ex sententia Remonstrantium: usque adeo, ut quotiescunque vere fideles opus aliquod carnis patrānt, toties veram fidem totaliter excutiant. Scriptura vero alia fidei fulcra subministrat, quibus innixa inconvulsa immotaque consistat adversus omnes inferorum portas. Eorum primum ac summum est propositum Electionis, *Solidum illud Dei fundamentum*, quod in omnibus electis firmum est ac immutabile, Rom. 9. 11. 2. Timoth. 2. 19. Quandoquidem eligentis Dei nec voluntas mutari, Malach. 1. 6. Nec potentia impediri potest, Iohan. 10. 29. Intermedium sive sublaternum est Christus Sævator merito & efficacia, super quem tanquam petram ædificati sunt fideles, Matth. 16. 16. & qui pro ipsis apud Patrem intercedit, ne deficiat fides ipsorum, Luc. 22. 32. Proximum intimumque fulcrum est Sp. Sanctus manens nobiscum in æternum, Ioh. 14. 16. 17. Semen illud Dei incorruptibile, quod manet in cordibus nostris contemperatum fide, 1. Ioh. 3. 9. His Dei præsiidiis quia ad salutem custodiuntur fideles, perseverant in fide: eoque perseverantiam non ex se præstant, nec suis multum licet iteratis actibus acquirunt, verum ex donantis Dei largitate obtinent: qui fidei initia, progressus, incrementa, robur, constantiam unus solusque largitur, Phil. 1. 6. Hebr. 12. 1. Voluntas libere, non coacte agens causā quidē perseverantiæ dici potest, quatenus renovata vult perseverare, non vult recedere à Deo suo: quin etiam non male dicitur causa proxima, cum causa sit immediata actus perseverationis. At neque solā eius causa est, quia renovata movetur & agitur ab eo, qui in ipsa ineffabiliter operatur Spiritu Sancto juxta illud: *à Deo est & velle & perficere*, Phil. 2. 13. neque etiam Physica causa est proprie loquendo, vel saltem non causā Physica Physice agens, quia secundum formam supernaturalem supernaturali regeneratione sibi inditam operatur. Et hanc igitur Thesin Remonstrantium merito rejicimus, ac antithesi Orthodoxa elidimus:

Deus vere fideles gratia & viribus supernaturalibus ad perseverandum tam sufficienter instruit, tam efficaciter movet, tamque potenter conservat, ut non modo possint, sed & velint perseverare, atque adeo ipso actu perseverent: utriusque autem tum potentiæ, tum voluntatis causa hyperphysica est Spiritus Sanctus.

P R O P O S I T I O T E R T I A.

Vere fideles non modo possunt peccare peccato plane regnante, & eo, quod est ad mortem: nec possunt tantum à fide justificante, gratia & salute totaliter & finaliter excidere: sed etiam non raro sic peccant, eoque totaliter ac finaliter excidunt.

*Collat. Hag. pag. 353. & seqq.
Epist. ad VValachr. pag. 75. & in
Thesib. ac Declarat. exhibitis.*

I V D I C I V M.

In controversiam non venit, An fideles in statu gratiæ constituti incidere in peccata possint, siue leviora, quæ ex infirmitate à nolentibus, siue graviora & atrociora, quæ contra conscientiam à volentibus admittuntur. Scriptura, conscientia singulorum, & lugendi sanctorum lapsus dubitare de eo sinunt neminem. Nec illud controversium est, num fideles sensum gratiæ Dei ad tempus amittere, actum fidei impedire, habitum etiam arcere & imminuere valeant: Nam Scriptura pariter & experientia aperte & luculenter id testantur. Imo ne de eo quidem quæstio est, utrum in se & fragilitatis suæ respectu, cui omnes homines obnoxij sunt, excidere Dei gratia ac salute possint. Omnia hæc utrinque in confesso sunt & concessa. Illud manet controversum: Num fideles, quia Electi sunt ad vitam æternam, reconciliati Deo per Christum, & Spiritu Sancto in fidei custodiam donati, possint excidere electione & reconciliatione, amittere Sp. Sanctum, æternumque perire: adeoque non raro excidant & pereant. Hoc vero non sine insigni errore affirmari censemus, & doceri à Remonstrantibus: quando Scriptura apertis & rotundis verbis non actum modo, sed etiam potentiam peccati ad mortem, & per illud excidii exitiique ab electis, reconciliationis, sanctificationis, quæ talibus, removet. Actum: 1. Ioh. 2. 19. *Si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* cap. 3. 9. *Quiquis genitus est ex Deo, peccato non dat operam: quoniam semen ipsius in eo manet.* Psalm 37. 24. *Quum cadit iustus, non dejicitur: quia Iehova sustentat manum eius.* Matth. 16. 15. *Portæ inferorum non prævalerunt adversus Ecclesiam.* Rom. 8. 32. *Quis intentabit crimina adversus electos Dei? Deus est, qui justificat: quis est qui condemnet?* Potentiam etiam 1. Ioh. 3. 19. *Qui ex Deo genitus est, non potest peccare.* Matth. 14. 24. *Surgent pseudo-propheta & edent signa magna & prodigia, ita ut seducant (si fieri possit) etiam electos.* Ioh. 10. 29. *Non potest quisquam eripere eas è manu Patris mei.* Rom. 8. 39. *Nihil nos potest separare à caritate Dei, quæ est in Christo Iesu.* Quæ cum ita sint, Thesi affirmativæ Remonstrantium antithesin negativam hanc opponimus.

Vere fideles non modo non peccant peccato plene regnante & ad mortem, nec tantum totaliter & finaliter non excidunt gratia & salute, verum etiam sic peccare & excidere non possunt.

P R O P O S I T I O Q U A R T A.

Certitudo Perseverantiæ ad salutem nulla esse potest in hac vita absque speciali revelatione: neque etiam ad solidam fidelium consolationem & pacem conscientiarum necessaria est.

*Coll. Hag. pag. 409. & alibi,
& Thesib. ac Declar. exhibitis.*

I V D I C I V M.

Quemadmodum fides sua habet incrementa & decrementa; alias major, firmior alias minor, infirmior, languidior est: ita gradibus variatur & alteratur certitudo Perseverantiæ: quin etiam peccatis contra conscientiam, & gravioribus tentationibus, quæ fidei deliquium adferunt, sensus ejus ad tempus amittitur. In his facile consentimus cum Remonstrantibus. Consentire vero in eo nullo modo possumus, quod certitudinem Perseverantiæ ad salutem extra specialem revelationem non agnoscunt. Hoc ipso siquidem negant certitudinem promissionum Dei, negant *παραπορεύων* fidei, negant denique precum tum Christi, tum nostrarum exauditionem. Promissiones Dei non minus perseverantiam in gratia & fide, quam ipsam gratiam & fidem nobis pollicentur. Jerem. 31. 40. *Indam timorem mei animis ipsorum, ut non recedant à me.* Elai. 46. 3. 4. *Qui bajulamini inde ab utero ad senium & cantientem usque ego portaturus sum, ego feram, & ego gestabo.* Philip. 1. vers. 6. *Qui capit in vobis bonum opus, idem perficiet.* Hebræor. 13. 5. *Non deseram nec derelinquam te.* Tam certa igitur perseverantia est, quam certæ sunt promissiones Dei mentiri nescij, Tit. 1. 2. Fideles credunt hisce sermonibus Dei, amplectuntur eas certiorato corde, in iis filiali fiducia acquiescunt: & fides ipsorum Hypostasis est rerum, quæ sperantur ex veritate earum. Quomodo igitur qui credunt perseverantiam, incerti de ea esse possunt? aut qui credunt vitam æternam, de perseverantia ad eam dubii manere? An David incertus erat, cum profiteretur fidem perseverantiæ? Psal. 23. aut incertus Paulus, cum exultans de ea gloriaretur? Rom. 8. 39. 2. Tim. 1. 12. Neque est, quod dicant, hæc singularia fuisse specialis revelationis effecta: quæ ipsimet communia faciunt omnibus fidelibus, & ex generalibus promissionibus deducunt. Quanquam singulis fidelibus specialis etiam obtingit revelatio Spiritus Dei testificantis speciatim singulis, quæ ipsis Deus sit gratificatus. 1. Cor. 2. 11. 12. Postremo & Christus oravit pro fidelibus, ne fides ipsorum deficiat, Luc. 22. 32. Ioh. 17. 24. & ipsi perseverantiam ex fide petunt, dicentes, *Domine, adauge nobis fidem.* Luc. 17. 5. *Adveniat regnum tuum; Fiat voluntas tua: Ne inducas nos in tentationem.* Matth. 6. 10. &c. Iam ex ore Christi constat fidelibus, quod Pater ipsum semper exaudiat, Iohan. 11. 42. Constat item, quod ipsos similiter exaudiat precantes in nomine ipsius, cap. 16. 23. Certissimi igitur & persuasissimi de sui perseverantia in hac vita esse possunt. Hæc de certitudine Perseverantiæ. Necessitatem ejus ad solidam consolationem ac conscientiarum pacem quisquis non admittit, is nec tentationum insultus sustinuit unquam, nec spiritualis nostræ militiæ pericula expendit, & Apostolo indice expers spei futuræ mortalium omnium Miserrimus est. Nos igitur Thesin illam ut impiam & desperationis magistram detestantes, antithesin hanc statuimus & stabilimus.

Certitudo perseverantiæ ad salutem in hac vita obtinetur à credentibus absque speciali & extraordinaria revelatione: & ad solidam fidelium consolationem & conscientiarum pacem summe necessaria est.

COROLLARIUM.

Fides *πείσθαι* est vera & justificans fides: est quam diu durat grata Deo: nec specie differt à fide ad finem usque perseverante.

Declarat. exhibita. pag. 4. 5. & alibi passim.

I V D I C I V M.

Fidem *πείσθαι* temporariam & perseverantem temporis solum ac durationis adjuncto discriminant Remonstrantes: veritate, natura, effectis, hoc est, tota specie differre non agnoscunt.

Et tamen posteriore modo à se invicem non minus evidenter distinguuntur in Scriptura, quam priore. Quin differentiæ illius, quæ ex duratione est, fundamentum ponitur in diversitate veritatis ac speciei: cum duratio index sit veritatis, veritas autem principium durationis. Quod patet, si secundum locos inventionis, prout in Themate simplici fieri consuevit, differentiæ præcipuæ κατ' ἀντίθεσιν proponantur.

Primo igitur differunt causa efficiente, tam remota, quam propinqua. Causa remota fidei perseverantis est gratia Electionis, Actor. 13. 48. Rom. 8. 29. 30. Fidei temporariæ gratia communis, ex qua reprobis etiam varia χαρίσματα dispensat Deus ad ædificationem Ecclesiæ: quæ gratiæ gratis datæ appellari solent: argumento loci, 1. Cor. 12. 8. 9. 10. 13. 1. & seqq. Causa propinqua illius, est Spiritus renovationis, Tit. 3. 6. Regenerationis, Ioh. 3. 5. adoptionis, Rom. 8. 15. Istius, Spiritus illuminationis, Heb. 6. 4.

Secundo differunt Subjecto: tum 2.º, quod in fide perseverante est Electus, Tit. 1. 1. Rom. 11. 7. Actor. 13. 48. In temporaria reprobis, Matth. 24. 11. & 24. 1. Ioh. 2. 19. tum 3.º, quod illic est intellectus cognoscens & voluntas seu cor acquiescens in promissione & sensu gratiæ, Luc. 8. 15. Actor. 10. 37. Rom. 10. 9. 10. Eph. 3. 17. hic, intellectus tantum, vel etiam cor aliunde, quam ex vivifico gratiæ sensu dilatatum, Luc. 8. 13. Hebr. 6. 4. 5.

Tertio differunt Forma. Nam in Fide perseverante est fiducialis Christi apprehensio; per quam in ipso radicatur credens. Col. 2. 7. Jerem. 17. 7. 8. & quam πρὸς θεὸν Apostolus nuncupat. Col. 2. 5. Contra, Fides temporaria radicem non habet, Matth. 13. 20. Luc. 8. 13.

Quarto differunt Fine & Effectis. Finis fidei perseverantis est salus animarum, Hebr. 10. 39. 1. Pet. 1. 5. 9. temporariæ non item, Matth. 24. 13. Effecta illius varia sunt, de quibus, Rom. 5. 6. In primis autem gaudium solidum & constans, Iohan. 16. 22. In mediis afflictionibus perdurans, Rom. 5. 3. Quod inde gaudium fidei vocatur, Phil. 1. 25. At nec istud, Luc. 8. 13. nec cætera effecta ex temporaria proveniunt. gaudium enim eius est cum ipsa evanidum.

Quinto differunt Adjunctis sinceritatis & durationis. Sinceritatis, quia fides perseverans ἀνυπόκριτος est, 1. Tim. 1. 5. temporaria, hypocritica, 1. Iohan. 2. 19. Luc. 8. 18. Durationis, quia perseverans permanet, Luc. 22. 32. Tempora deficit, Matth. 13. 20. 21. 1. Iohan. 2. 19. Antithesis igitur hæc esto:

Fides πρὸς θεὸν vera & justificans fides non est, nec ad salutem placet Deo: à fide autem ad finem usque perseverante specie differt.

EPILOGVS.

Diximus de Quinque Articulis Remonstrantium, prout scriptis editis & exhibitis eos declararunt ipsimet, quæ dedit Dominus veritatem in sacrosancto Verbo suo inquirentibus. Omnes ejusdem sunt moneræ: omnes idolum arbitrij humani cum Pelagianismo postliminio in Ecclesiam reducunt. Nam Articulo Primo eos elegisse dicitur Deus, qui credere, obedire, & in fide ac obedientia perseverare voluerunt. Articulo Secundo, asseritur, Christum impetrasse omnibus & singulis reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum, modo fide accipere hæc ejus beneficia sustineant.

Articulo Tertio & Quarto efficacia Gratia conversionis ab humana voluntate suspenditur, ut efficax sit ad conversionem, si homo velit, inefficax, si nolit.

Quinto Articulo Perseverantia in fide eidem voluntati attribuitur. Ita principium salutis; ex quo illa primo oritur, & in quod ultimo resolvitur, aperte ponitur in ipsius hominis arbitrio ac manu. Hoc vero quid aliud est, quam Deo gloriam gratuitæ Electionis, Christo laudem Redemptionis, Spiritui Sancto virtutem Conversionis derogare? Christianam in vita & morte consolationem labefactare; salutis nostræ certitudinem convellere, timorem denique ac fiduciam filialem in cordibus credentium enervare: contra, hominem adversus Deum superbia inflare,

flare, ut non in Deo, in Christo, sed in seipso gloriatur, dicens, Ego me discrevi; ut non Dei virtute, sed suis viribus nitatur, carnem statuens pro brachio suo; adeoque ut omnem salutis suæ gloriam fastu diabolico sibi arroget, qui suapte sponte credere, obedire, perseverare voluerit? quod est barathrum inferni ac desperationis abyssus.

Quamobrem, Nos quinque illos Remonstrantium Articulos universos & singulos ob cothurnos æquivocationum non tolerandos, propter errores autem multiplices & & graves, tum apertos tum occultos, etiam solenni iudicio damnandos, & ex Belgicis Ecclesijs, tanquam infelix Pelagianismi lolium, auctoritate publica exterminandos censuimus.

Deum vero ac Patrem Domini nostri Iesu Christi ardentibus votis precamur, ut pro multitudine miserationum suarum, autores ac defensores horum Articulorum ab errore ad veritatem, à schismate ad unitatem reducere dignetur, condonata ipsi culpa gravissima contristatarum ac conturbatarum Ecclesiarum suarum: Ecclesias vero Belgicas cum omnibus, quæ passim invocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in veritate magis magisque sanctificet, consociet atque consolidet, quo per viam veritatis procedant & perveniant ad vitam paratam nobis ante jacta mundi fundamenta in eo, qui via, veritas, & vita est, Iesu Christo Servatore nostro.

S E N T E N T I A

Theologorum Hassiacorum,

D E

PERSEVERANTIA VERE FIDE-

lium & per Spiritum Sanctum regnitorum,

Quam

Ecclesiæ Orthodoxæ Reformatae ex Verbo Dei docent.

Et de

APOSTASIA seu DEFECTIO NE TOTALI

& finali eorundem,

Quam Remonstrantes extra Verbum Dei tradunt.

VT proposita quaestio de Perseverantia, & Apostasia vere fidelium & per Spiritum Sanctum regnitorum, commode ac distincte pertractari possit, ante omnia explicatio Terminorum quaestionis præmittenda erit:

*Quid per vere fideles intelligatur: ubi de discrimine Fidei
temporariae, & justificantis ac vere salvificae.*

Cum vere fideles nominamus, non intelligimus eos, qui vel fidem historicam, vel fidem miraculorum, vel denique fidem *πρόσωπον* seu temporariam habent, sed eos, qui vere justificante & salvifica in Christum fide præditi sunt.

Est enim vocabulum Fidei ambiguum, quatuor potissimum (ut alias ad hanc præsentem materiam non usque adeo pertinentes nunc prætereamus) significationes habens.

Primo enim in Scripturis accipitur pro sola & nuda notitia & assensu, vel profes-

sione etiam doctrinæ, nobis in Verbo Dei revelatæ: quæ fides historica dicitur, & in ipsis etiam Dæmonibus reperitur, Iacob. 2. 29.

Secundo denotat speciale Dei donum edendi miracula, quæ fides miraculorum appellatur, 1. Cor. 13. 2.

Tertio significat non nudam & solam, sed eiusmodi notitiam & assensum doctrinæ in Verbo Dei traditæ, quæ conjunctam habet aliquam lætitiā, verum evanidam, ex spe commodorum temporalium conceptam, sine fiducia certa remissionis peccatorum, & acquiescentia in promissione Dei, propter Christum nobis facta; quæ fides, quoniam rebus quidem secundis durat, adversis vero penitus evanescit, *πρωκαιρος* seu temporaria appellatur. Matth. 13. 21.

Quarto significat notitiam & assensum fiducialē, quæ promissionem, nobis à Deo in Christo factam, apprehendimus, & in Dei erga nos misericordia, amore & favore paterno, per Christi meritum nobis acquisito, suaviter acquiescimus, certo statuentes, remissionem peccatorum, justitiā, & vitam æternam ex mera Dei gratia; propter unius Christi meritum, non solum alijs, sed etiam nobis, & quidem in particulari, mihi, tibi, &c. vere donari. quomodo vocabulum fidei accipitur, cum per eam coram Deo justificari, æternumque salvari dicimur. Rom. 3. & 4. Et 11. Gal. 2. & 3. & alibi. Unde hæc fides justificans & salvifica dicitur.

Atque hæc Fides justificans à Fide temporaria multis modis, ipsaque etiam specie differt. Nam distinguuntur:

1. Subjecto. Fides enim Temporaria est in intellectu tantum, & ex se gignit quidem in corde aliquod gaudium, sed instabile, ex causis evanidis, spe nimirum commoditatis temporalis, ex doctrina Evangelij, obtinendæ: Fides vero iustificans, licet, quatenus notitia est & assensus, in intellectu sit, tamen quatenus fiducia est & acquiescentia in Deo, in voluntate & corde radicatur. Rom. 10. 9, 10. *Corde creditur*, &c.

Illa succedere potest, & quandoque etiam succcessit in agro non bono, sed lapidofo. Matth. 5. 6. 20. 21.

Hæc non provenit nisi in agro bono, hoc est, in homine, cui Deus cor lapideum abstulit, & dedit cor carneum, Ezech. 11. 19. Et 36. 26.

2. Differunt ratione formali. Fidei enim iustificantis forma est ipsa fiducialis Christi, & meritum ipsius apprehensio, seu firma illa *πρωθυμια* seu persuasio, qua quisque fidelis certo statuit, promissionem Evangelicam ad se pertinere, sibi que eam applicat: Fidei vero temporariæ forma est Verbi Dei assensus, cum gaudio evanido, quod ex spe commodorum temporalium nascitur, coniunctus.

3. Effectibus. Per illam Christo inferimur, eiusque membra efficimur, ita, ut ipse in nobis, & nos in ipso simus, Ioh. 6. 59. Ephes. 3. 17. Per hanc Christo non inferimur, nec membra eius efficimur: alias enim nulla persecutione aut compressione, iterum à Christo separarentur, qui fidem illam *πρωκαιρος* habent, secundum illud Rom. 8. 35.

Per illam homo coram Deo iustificatur. Rom. 3. & 4. Gal. 2. & 3, per hanc iustitia non obtinetur.

Illa producit ex se bona, Deoque placentia opera, caritatem, spem, patientiam, &c. ut fructus, in alijs quidem centenos, in alijs sexagenos, in alijs vero tricenos, pro mensura nimirum donationis Christi, & Spiritus eius, vide Matth. 13. 8. 27. Eph. 4. 7. 1. Cor. 12. 11. Galat. 5. 6. 22. 23. Hæc fructus illos non fert, sed antequam ad maturitatem perveniat, in prima veluti herba, ante *ρίζωσιν*, perit. Matth. 13. 6. 21.

Illa ex se parit lætitiā solidam, firmam & permanentem, qua in Deo suaviter acquiescimus, quæ quoddam veluti initium est ineffabilis illius gaudij celestis & æterni. Rom. 5. 1. 2. Et 14. 17. Hæc cum gaudio quidem coniuncta est, sed evanido, & rebus adversis non tantum languescēte, sed etiam penitus emarcescente & emoriente. Matth. 13. 6. 22.

4. Adjunctis. Fides iustificans est semper durabilis: Unde vere fideles & iusti dicuntur esse instar arboris plantatæ ad rivos aquarum, quæ fructum suum edit in tempore suo, & cuius folium non decidit, Psal. 1. 3. Fides temporaria, persecutione orta, statim deficit, quoniam radicem non habet, Matth. 13. 6. 21.

Quid per Spiritum Regenerationis intelligatur.

Spiritum Regenerationis cum vocamus, non intelligimus ea Spiritus S. dona, quæ reprobis cum electis sunt communia, ut sunt tum Extraordinaria illa primitivæ Ecclesiæ dona miraculosa, de quibus loquitur Christus Matth. 7. 21. 22. 23. Et D. Apostolus 1. Cor. 12. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. tum ordinaria illa *χαρίσματα*, intellectus illuminatio, mysteriorum regni cælestis cognitio, & quidam veluti Verbi Dei, & virtutum futuri seculi gustus. Heb. 6. 4. 5. Et 10. 26. quæ reprobis etiam obtingunt; sed ea intelligimus Spiritus Sancti dona, quibus electi à reprobis, vere fideles & sanctificati ab hypocritis discernuntur, ut sunt sincera Dei & proximi dilectio, vera sanctitas, justitia, patientia, spes, alijque fructus Spiritus, descripti ab Apostolo, Galat. 5. 22. 23.

Quid sit Perseverantia.

Perseverantiam in fide & sanctitate vocamus, non continuatam, & nullis lapsibus interruptam, actuum fidei & sanctitatis productionem, sed habituum potius fidei, dilectionis, sanctitatis, &c. in vere fidelibus & sanctis continuatam *ἡμων* seu permanentiam.

Quid sit Apostasia totalis & finalis.

Apostasiam totalem à fide & gratia vocamus omnimodam & plenariam habituum fidei, & donorum Spiritus *ὑποστασις* effusionem seu amissionem, ita, ut homo fide & donis regenerationis Spiritus Sancti, quibus antea donatus fuerat, penitus privetur & destituatur, adeoque ex fideli iterum infidelis, ex spiritali iterum animalis, ex libero Dei Filio iterum mancipium Satanæ fiat.

Finalem defectionem à fide & gratia dicimus eam, qua homo à fide ita penitus deficit, & Spiritu renovationis, ejusque donis ita privatur, ut nunquam ejisdem denuo donetur, sed in apostasia illa persistat, & æternum pereat.

His præmissis ac distinctis, sententiam nostram de proposito Perseverantiæ vere fidelium argumento, sequentibus Aphorismis concludimus.

APHORISMVS I.

Quos Deus pro benevolò affectu voluntatis suæ, è genere humano lapso, ante jacta mundi fundamenta, ad vitam æternam elegit, in ijs etiam in tempore, non solum secundum supereminentem magnitudinem potentiæ suæ & pro efficacia roboris virium suarum, veram & salvificam in Christum fidem operatur, eosque per Spiritum suum Sanctum regenerat, & ex animalibus Spirituales reddit, verum etiam in ea ipsa fide & sanctimonia, virtute sua divina, ad salutem æternam potenter & misericorditer conservat & custodit, adeoque perseverantia donat, ita, ut non minus, perseverantia in fide & sanctitate, ac ipsa fides & sanctitas, ex electione ad vitam æternam, ut fructus & effectus à sua causa, dependeat, & necessario promanet, omnesque & soli electi vere in Christum credant, per Spiritum Sanctum sanctificentur, & in vera fide & sanctitate ad finem usque perseverent.

Fidem ex electione ad vitam æternam necessario fluere, adeoque electorum esse propriam, sequentia docent Scripturæ sacræ testimonia, Actor. 13. 48. *Crediderunt quot quot erant ordinati ad vitam æternam.* Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit, scilicet inter he, seu, quod idem est, fide donavit.*

2. Thess. 3. 2. *Non omnium est fides.*

Tit. 1. 1. *Secundum fidem electorum.*

Sanctificationem Spiritus, seu regenerationem ex Electione, ut fructum & effectum ex sua causa promanare, tum ex indissolubili fidei veræ salvificæ, & Spiritus regenerationis ac renovationis, inter se nexu, tum vero etiam ex sequentibus Scripturæ dictis patet.

2. Thess. 4.

2. Theff. 2. 13. *Elegit vos Deus ab initio ad salutem, per sanctificationem Spiritus, & fidem habitam veritati.*

1. Pet. 1. 2. *Electis ex præcognitione Dei Patris, ad sanctificationem Spiritus.*

Ephes. 1. 4. *Elegit nos in Christo, ut essemus sancti & inculpati in conspectu eius cum caritate.*

Perseverantiam in fide ex sanctitate, & electione, ut effectum ex sua causa promanare, sequentia docent Scripturæ testimonia.

Iohan. 6. 29. *Hæc est voluntas ejus, qui misit me, Patris, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitem illud in ultimo illo die, scilicet, ad vitam æternam.*

Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, &c. eos etiam glorificavit. Et à vers. 35. usque ad finem capitis: Quis separabit nos à dilectione Christi, &c. Mihi persuasum est, neque mortem, neque vitam, &c. posse nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Iesu, Domino nostro.*

Rom. 11. 29. *Dona illa & illa vocatio Dei (scilicet, efficax, seu fidei donatio) ejusmodi sunt, ut eorum ipsum panitere non possit.*

1. Pet. 1. 5. *Virtutis Dei presidio custodimini per fidem ad salutem.*

APHORIS. II.

Hanc autem perseverantiam in vera fide & sanctitate, Deus non minus, ac ipsam fidem & sanctitatem, in electis suis operatur per certa, quæ eam ad rem potenter adhibet media, tum externa, tum interna.

APHORIS. III.

Externa media sunt, tum verbi divini prædicatio, & quæ in ea nobis proponuntur, Dei sanctissima mandata, gravissimæ exhortationes & commonesactiones, dulcissimæ & suavissimæ promissiones, severissimæ comminationes, &c. quibus ad perseverandum in fide & sanctitatis studio excitamur; tum paternæ castigationes, crux, calamitas, quibus Deus nonnunquam fidem & pietatis studium in nobis acuit. De quibus externis medijs quamplurima occurrunt Scripturæ Sacræ testimonia.

APHORIS. IV.

Interna sunt, efficax Spiritus Sancti in cordibus electorum per externa illa media operatio, qua vere fideles non tantum viribus supernaturalibus ad perseverandum, & Diaboli, carnis, & mundi tentationes superandum, necessarijs & sufficientibus instruuntur, ita, ut possint, si velint, perseverare (quod Remonstrantes agnoscere videntur) sed insuper etiam potenter adversus Satanæ, mundi & carnis tentationes, insidias, technas, & fraudes, in fide & sanctitate conservantur & custodiuntur, viresque ipsorum supernaturales ad perseverandum necessariæ, in ipsum perseverationis actum perducuntur. Et voluntas ipsorum regenerita, ad hoc, ut semper Deo constanter adherere velit, flectitur & inclinatur, adeo, ut Deus in vere fidelibus non tantum, ut possint, verum etiam, ut velint perseverare, & ut ipso actu perseverent, efficaciter operetur.

Deum vere Fideles viribus supernaturalibus, ad perseverandum necessarijs instruere, adeoque efficere, ut possint perseverare, ex sequentibus Scripturæ dictis manifestum est.

Eph. 6. 10. 11. *Corroboramini in Domino, & robore virium ipsius. Induite universam illam armaturam Dei, ut possitis stare adversus artes Diaboli.*

Phil. 4. 13. *Omnia possum per eum, qui me confortat, Dominum.*

Deum vere fideles potenter in vera fide & sanctitate conservare & custodire, adeoque efficere, ut perseverare velint, & ipso actu perseverent, ex sequentibus Scripturæ Testimonijs liquet.

Phil. 1. 6. *Persuasum habeo hoc ipsum fore, ut qui incepit in vobis opus bonum, perficiat, usque ad diem Iesu Christi.*

Phil. 2. 13. *Deus is est, qui efficit in vobis & ipsum velle, & ipsum perficere, pro gratuita sua benevolentia.*

1. Cor. 10. 13. *Fidelis est Deus, qui non finit vos tentari supra id, quod potestis, sed una cum tentatione præstabit etiam exitum, ut possitis eam sifferre.*

1. Pet. 1. 5. *Virtutis Dei presidio custodimini per fidem, ad salutem, paratam revelari præstituto tempore ultimo.*

APHORISMVS V.

Nititur itaque hæc vere fidelium perseverantia, non firmitate virium ipsorum naturalium, neque naturali voluntatis ipsorum, constanter volendi bonum supernaturale & cæleste, facultate. Est enim etiam in vere fidelibus virium humanarum tanta imbecillitas, & voluntatis ipsorum etiam regenitæ (quia non in totum, sed ex parte tantum in hac vita renovatur) tanta mutabilitas, ut vere fideles, sibi relictis, contra Satana astutiam & potentiam, mundi infidias & technas, nec non propriæ carnis concupiscentiam, ne quidem ad momentum subsistere possint: Unde Scriptura toties nos ad vigilandum, precandum & operandum salutem nostram cum timore ac tremore hortatur, Luc. 21. 36. Phil. 2. 12. 1. Pet. 5. 8. 9. & alibi, &c. Sed potius nititur:

1. Immutabili Dei consilio, de electis suis in vera fide ad finem usque conservandis, & per eam ad æternam salutem necessario & infallibiliter perducendis. Quod Dei consilium à nulla creatura irritum reddi, nec ab ipso Deo, propter ipsius immutabilitatem, revocari unquam poterit, Esai. 46. 10. Psal. 33. 11. Mal. 3. 6. Matth. 24. 24. 2. Tim. 2. 19.

2. Nititur virium supernaturalium quibus Deus hominem vere fidelem ad perseverandum instruit, immutabili ac constanti in ipsis permanfione. Deus enim efficaciter in electis suis operando fidem, indit ipsis principium æternæ durationis, & eiusmodi ipsis largitur perseverandi vires, quæ nec in æternum eis ab ulla creatura adimi possunt, nec ab ipsismet unquam penitus excutiantur. Quod principium vocatur in Scripturis radix insita, Matth. 13. 21. Semen manens, 1. Ioh. 3. 9. Et immortalis, 1. Pet. 1. 23. item Unctio manens, 1. Ioh. 1. 21.

3. Perpetua Spiritus S. assistentia, & in vere fidelibus mansione, nec non potente ipsorum, per Dei virtutem, custodia, protectione & directione, adeoque virium illarum supernaturalium in ipsum perseverationis actum deductione. Vide Ioh. 14. 15. 23. 1. Cor. 3. 16. Et, 2. Cor. 6. 16. 1. Pet. 1. 5.

4. Infallibili Dei promissione, qua vere fidelibus & vires ad perseverandum necessarias, & perpetuam Spiritus sui Sancti assistentiam, eorumque custodiam, protectionem & directionem in vijs mandatorum suorum pollicetur. Videatur Esai. 46. 4. Ierem. 32. 40. 1. Ioan. 2. 25. 27. 1. Cor. 1. 8. Et, 10. 13.

5. Indefinente Christi pro vere fidelibus, eorumque in fide perseverantia, intercessione, & Spiritus S. à Deo Patre impetratione. Iohan. 14. 16. Et cap. 17. 15. 17. 20. Luc. 22. 32.

APHORIS. VI.

Atque hæc vere fidelium perseverantia, non finalem tantum, verum etiam totalem defectionem à fide, penitus excludit, ita quidem, ut, quem Deus semel vera & salvifica fide donavit, is nec finaliter, nec totaliter eam amittat, nec vero etiam, ob fundamenta supraposita, amittere possit.

Quod finaliter ab ea non deficiant, ea probant Scripturæ testimonia, quæ vere fideles & regenitos vitam æternam habere, & à morte ad vitam transisse ac translatos esse testantur. Ioan. 5. 24. 1. Ioan. 3. 14. Qui vero vitam æternam jam tum habent, & ad eam translati sunt, nequaquam caprivi possunt. Quod ne quidem totaliter fidem & Spiritum regenerationis excutiant, amittantque, ex sequentibus liquet:

Ierem.

Jerem. 32. 40. *Timorem meum dabo in corda eorum, ut non recedant à me.* Qui vero à Deo non recedunt, nunquam fidem & Spiritum regenerationis totaliter amittunt, sed Deo perseveranter adhærent. Vide etiam Esai. 54. 10. Luc. 22. 32. Rom. 11. 28. Et insignem illum locum 1. Iohan. 3. 9. *Qui natus est ex Deo, peccatum non committit, quoniam semen ipsius manet in eo, nec potest peccare, eo, quod ex Deo natus est.*

APHORIS. VII.

Quamvis itaque vere fideles nonnunquam etiam in gravissima & atrocissima peccata prolabantur, quibus externi actus fidei, caritatis, aliarumque virtutum Christianarum interturbantur, & interrumpuntur, adeoque foris aliquamdiu deficiunt ac cessant, & Spiritus Sanctus intus in ipsorum cordibus contristatur, Ephes. 4. 30. Donaque eius ita imminuuntur & debilitantur, ut quandoque homo interior ad agonem veluti redactus, & tantum non enectus videatur; semper tamen Deus secundum pactum misericordiae suae, per ac propter Christi meritum, & perpetuam pro fidelibus suis intercessionem, manum eis, ne penitus collidantur, supponit, semen fidei in ipsis potenter & misericorditer conservat, & è lapsibus eos denuo erigit: adeoque fidei scintillulam, quæ in ipsis remanserat, exterius Verbo Legis & Evangelij, nonnunquam etiam paternis castigationibus adhibitis, interius Spiritus S. virtute, quæ sese de novo in ipsis exerit, ita ventilat, ut in actum, per lapsus illos interruptum, iterum erumpat.

Veritas huius aphorismi ex sequentibus patet.

Psal. 37. 24. *Cum cadit iustus, non dejicitur, scilicet, ut pereat.*

2. Cor. 4. 9. *Quia Iehova sustentat manum eius.*

Proverb. 24. 16. *Septies cadat iustus, exurgit tamen.*

Luc. 22. 31. 32. *Simon, Simon, Satan petijt vos, quos ventilaret sicut triticum, sed ego deprecatus sum pro te, ne deficiat fides tua.*

1. Iohan. 3. 9. *Qui natus est ex Deo, peccatum non committit, quoniam semen ipsius manet in eo.*

Atque hoc ipsum probant exempla Davidis, Petri, aliorumque vere fidelium & Sanctorum, in quibus semen Dei, quod ipsorum lapsibus veluti suffocatum videbatur, tandem iterum germinare, & fructum ferre cepit, cum virtute Dei è suis lapsibus resurrexerunt, & ad Deum per veram penitentiam redierunt.

APHORIS. VIII.

Unde facile est intelligere, ingens esse discrimen inter peccata non renatorum, & lapsus vere fidelium & regeneratorum. Illi ex contemptu Dei, toto animo, plena voluntate, & cum quadam veluti delectatione in peccata præcipientes ruunt, eaque sine ulla lucta Spiritus committunt, quod Scriptura vocat ἀμαρτάν ποιῶν, 1. Iohan. 3. 9. Unde etiam peccatum hoc non renatorum, dicitur regnans. Rom. 6. 12. Ipsi que dicuntur vivere in carne & secundum carnem. Rom. 8. 1. 4. 5. 8. 12. 13. &c. Hi nec ex contemptu Dei, nec toto animo, & destinata quadam malitia, plenaque voluntate, sed ex carnis quæ in ipsis residua est, infirmitate, reluctante semper, licet non prædominante, imo vero succumbente Spiritu, peccant. Unde in Scriptura Sacra negantur ἀμαρτάν ποιῶν, 1. Iohan. 3. 9. Nec in carne vel secundum carnem vivere dicuntur, (quæ phrasis habitum denotat, & carnis regimen & dominatum, qui in renatis locum non habet) licet opera carnis sæpe numero committant.

APHORIS. IX.

Hæc, de Perseverantia vere fidelium & per Spiritum Sanctum regeneratorum, doctrina, firmum ac solidum nobis in omnibus tentationibus solatium præstat, nosque de incorruptibili, incontaminabili & immarcescibili hæreditate cælesti, æternaque animarum nostrarum salute obtinenda certos & securos reddit: Securos, non carnali

nali sed spirituali securitate, adeo ut, qui vera & salvifica in Christum fide præditi sunt, & spiritum regenerationis & renovationis intus in cordibus suis sentiunt, certa & indubitata animi fiducia, se à Deo, ante secula condita, vere ad vitam æternam electos esse, & præsidio virtutis ipsius, per fidem ad salutem custoditum, adeoque necessario & infallibiliter æternum salvatum iri, statuere possint ac debeant.

Videantur de hoc solatio & salutis certitudine, ex hac doctrina promanante, insignia loca Rom. 8. à vers. 33. ad finem cap. 2. Tim. 1. 12. 1. Ioan. 3. 14. Et 5. 10. 11. 12. 13. 14. 15. Et jungantur cum his ea Scripturæ testimonium, quæ Spiritum sanctum dicunt esse arrhabonem hæreditatis cælestis, qui vere fidelibus testimonium perhibet, quod sint filij & hæredes Dei, ac cohæredes Christi, qui quæ ipsos obsignat, in diem Iesu Christi, & de obtinenda æterna salute certos reddit. Rom. 8. 16. 17. 2. Cor. 1. 22. Ephes. 1. 11. 13. &c.

ANTITHESIS.

Rejicimus itaque, ut heterodoxas, sequentes Remonstrantium assertiones;

1. Veram fidem justificantem & salvificam, non esse electorum propriam; Quod ex ista Remonstrantium assertionem, cum dicunt, vere fideles in atrocibus flagitijs & sceleribus perseverare & mori, ac proinde in ijs æternum perire posse, & sæpenumero etiam perire, necessario sequitur. Electi enim æternum perire nequeunt.

2. Fidem *πρόκαιρον* seu temporariam esse fidem totalem, justificantem, nec disferre specie à vera fide ad finem durante.

In Declar. Artic. 5. exhib. pag. 4. 5.

3. Perseverantiam in fide, non esse effectum Electionis ad salutem, sed conditionem prærequisitam in homine eligendo.

Thesib. exhib. 7. & 1. de Artic. 5.

4. Si Deus pro absoluto suo jure quosdam, diu multumque in stadio pietatis exercitatos, & in varijs adversitatibus, veluti igne probatos, dono indefectibilis perseverantiæ remuneretur; id extraordinaria quadam ratione fieri, nec in censum venire, ubi de ordinarijs Dei actionibus agitur.

In Decl. Artic. 5. pag. 8. 9.

5. Perseverantiam in fide, non esse donum Dei, & quidem tale, quod omnibus electis derur. Hæc assertio ex proxima præcedente necessario sequitur. Si enim extraordinaria ratione fieri dicatur, cum Deus quosdam, diu multumque in stadio pietatis exercitatos, & in varijs adversitatibus veluti igne probatos, dono indefectibilis perseverantiæ remuneratur, utique non omnibus electis ordinarie hoc donum obtinget.

6. Deum quidem gratia & viribus supernaturalibus instruere hominem vere fidelem, quantum ad perseverandum, & Diaboli, carnis ac mundi tentationes superandum, pro infinita sua sapientia sufficere iudicat, insuperque paratum esse, porro gratia & auxilio suo divino ipsi, si officium suum faciat, & gratia viribusque ad perseverandum sufficientibus bene utatur, hoc est, vigilijs, precibus, aliisque sanctis exercitijs, in vera fide perseverare studeat, adesse: nihilominus tamen, stante auxilij divini promptitudine, & gratiæ sufficientis præsentia, positisque illis omnibus, quæ ad perseverandum necessaria atque sufficientia sunt, quæque Deus ad fidem conservandam adhibere vult, imo, posito etiam in ipsa voluntate fidei habitu, manere tamen semper in hominis potestate, perseverare, vel non perseverare: Quæ Remonstrantium assertio non obscure colligitur ex *Thesi. exhib. 2. & 8. de Articulo 5. Et exhibita declar. Art. 5. pag. 11.*

7. Vere fideles à vera fide, & consequenter à gratia & salute totaliter non solum excidere posse, sed etiam non raro excidere, quotiescunque videlicet opus aliquod carnis committunt; *Thesi exhib. 3. de Artic. 5. Coll. Hag. Bertij pag. 18. 19. de Artic. 5.*

8. Vere fideles à vera fide, gratia & salute etiam finaliter excidere posse, & sæpenumero excidere, adeoque in Apostasia perseverare ac mori, æternumque perire, *Thesi. exhib. 4. Artic. 5. Coll. Bertij pag. 18. 19. de Artic. 5.*

9. Verè fideles in ipsum ad mortem & in Spiritum sanctum peccatum incidere posse. Quod asserit *Episcop. diss. publ. de peccato actuali. Corro. 1. & 2.*

10. Nullum vere fidelem in hac vita, citra specialem revelationem, posse esse certum, se semper in fide perseveraturum, adeoque æternum salvatum iri. *Coll. Bert. p. 150. de Artic. 5.*

11. Doctrinam de Perseverantiæ certitudine securitati carnali fenestram aperire, & natura atque indole sua idoneam esse ad ingenèrandam hominibus securitatem, ut in medio cursu peccatorum ipsis sit loco pulvinaris, quo semeriplos molliter fovere, suaviterque demulcere pollint. *Thes. exhib. 6. de Artic. 5. Coll. Bertij pag. 57. de Artic. 5.*

12. Dubitare, utrumne semper ij futuri simus, qui nunc sumus (scilicet vere fideles, Dei Filij, æternæ vitæ hæreditatem certo adepturi) semperque illum animum servaturi simus, quem nunc habemus, non esse noxium, sed laudabile cumprimis atque utile. *Coll. Bertij pag. 63. 64. de Artic. 5.*

Exposuimus, Dei adjuti gratia, nostram, & nostrarum, quæ in inferiori, & ex parte etiam in superiori Hælia Christo colliguntur, Ecclesiarum, de Prædestinatione, Merito Christi, Gratia Dei, Libero arbitrio, & Perseverantia vere fidelium sententiam: simulque quid de Contrarijs Fratrum Remonstrantium heterodoxis assètionibus, quibus Ecclesiæ Belgicæ, alias florentissimæ, misere aliquot nunc annos afflicta ac turbata fuerunt, ex Verbo Dei statuendum sit, aperuimus.

Vos itaque, Illustrès, Nobilissimi & Amplissimi DD. Delegati, & in vobis Illustris ac Præpotentes DD. Ordd. Generales, quos Deus Ecclesijs hæc Belgicis Reformatis dedit Nutritios, per SS. Domini nostri Iesu Christi nomen, & præciosum ipsius sanguinem, quo care admodum Ecclesiam suam redemit, per tot millium animarum æternam salutem, obtestamur ac precamur, ut, (quod ratione officij vestri & potestis & debetis) sanam hanc doctrinam, quam unanimi consensu innumeræ Ecclesiæ Reformatæ in Germania, Gallia, Anglia, Helvetia, alijsque in locis huc usque, per Dei gratiam, constanter amplectuntur, in florentissimo hoc vestro Belgio tueamini, ne eam maledictis & calumnijs male feriatorum hominum ditius traduci, exagitari & opprimi patiamini. Quin potius in id serio incumbite, & consilia vestra eo dirigite, an qua ratione, qui à via aberrarunt hæcenus, revocari, & iterum lucrifieri, Ecclesiæque Belgicæ misere nunc distractæ, denuo, pulsis errorum nebulis, in unitatem fidei ac doctrinæ coniungi & uniri, adeoque cum veritate sincera pax & tranquillitas ipsis restitui & deinceps in ijs conservari possint.

Sic consensum in Orthodoxia, cum tot Regnorum, Ducatum, Provinciarum, Comitatum, & Rerumpublicarum Ecclesijs Reformatis, quantum in vobis est, ruebimini, & benedictiones Dei immensas, quibus florentissimas Vestras Respublicas hæcenus cumularissime affecit, in posterum quoque abunde persentiscetis, ut, quod per multos hæcenus annos fuistis, deinceps quoque hostibus vestris terrori, vicinis & amicis vestris subsidio & adiumento, nec non subditis vestris solatio esse possitis.

Atque hanc rem vobis, qui Provinciarum harum Confœderatarum Belgarum statum exactissime cognitum habetis ac perspectum, & quid Respublicæ vestræ liberæ ferant vel non ferant, omnium optime nostis, pro vestra eximia sapientia dispiciendum relinquimus; nostro loco precantes, & deinceps etiam precaturi Deum Opt. Max. ut sanctis consilijs vestris cælitus benedicat; Eos, qui à recto veritatis tramite aberrarunt, in viam revocet; Ecclesias vestras Belgicas misere disiectas recolligat, distractas de integro uniat, firmaque ac solida in se & Filio suo unigenito Domino nostro Iesu Christo pace stabiliat, & nos, & nostras, omnesque alias Orthodoxas Ecclesias, per totum Terrarum orbem diffusas, potenti sua dextra contra portarum inferorum potentiam, ac Satanæ, nec non impij mundi fraudes, technas, & insidias tueatur, protegat, defendat; tandemque ad se in cœlestem Paradisum translatas æternum glorificet, per ac propter Filium suum Unigenitum, Dominum ac Servatorem nostrum, Iesum Christum, cui una cum Patre & Spiritu sancto sit laus, honor, & gloria, in secula seculorum. Amen.

D E

SANCTORVM PERSEVERANTIA

Et salutis fidelium Certitudine.

Sententia Helvetiorum:

I.

C Redimus & profitemur omnes vere credentes, qui fide viva & vera Iesu Christo, tanquam palmites viti & membra capiti sunt insiti, Spiritus item sanctificationis ac regenerationis sunt facti participes, in hac vera in Christum redemptorem fide & sancte vivendi proposito ad vitæ finem usque perseveraturos, & ita salutem illam æternam, ad quam ab æterno ex mera gratia electi sunt, & per Christum redempti, certissime assecuturos esse.

II.

Est nempe Patris eligentis voluntas, ut quoscunque dedit Filio, non pereant; sed novissimo die ad vitam æternam resuscitentur. Est Filij Redemptoris voluntas, ut à Patre dati, sint secum, & secum vivant, spectentque gloriam suam in æternum. Spiritus sanctus quoque Paracletus cum electis manet in æternum. Et revera quos Deus Pater pro libera voluntate sua elegit misericorditer, quos Dei Filius sanguine pretioso suo redemit, quos Spiritus sanctus illuminavit & sanctificavit, ij gratiosè certoque servantur & perducuntur ad finem destinatum potenter.

III.

Hanc autem vere fidelium in fide vera & sanctitate perseverantiam non ullis adscribimus voluntatis humanæ, aut liberi arbitrij viribus, sed Dei Patris omnipotentis virtuti, Filij ipsius unigeniti, Pastoris nostri summi & vigilantissimi omnipotentis custodiæ, nec non infallibili Spiritus sancti obsignationi, eam in solidum tutoque tribuimus. Nam quia fideles præsidio divinæ virtutis per fidem ad hæreditatem æternam custodiuntur; quia ex semine incorruptibili renati sunt; quia Spiritus S. ductu reguntur; quia Christi Pastoris fidissimi tenentur manu: totaliter vel finaliter à vera fide deficere, aut salute æterna exidere non possunt. Contra tamen, si fidelium perseverantia viribus humanis & proprijs stare aut caderet; si fideles permitterentur sibi; si virtute propria ipsis esset pugnandum; sane eos ne ad momentum quidem contra Leonis rugientis insultus, mundi & carnis tentationes, quæ ipsorum in carne est imbecillitas, consistere, sed in peccata & apostasiam labi, in lapsu perseverare, & mori, & ita æternum perire posse non diffitemur: propterea quod Sanctorum perseverantia opus est non carnis & sanguinis, non liberi nostri arbitrij, non habitus alicuius per crebros credendi & obediendi actus acquisiti, sed donum Dei mere gratuitum, Spiritus sancti effectum proprium, electionis Dei Patris, & consequutæ Filij redemptionis, nec non intercessionis perpetuæ fructus.

IV.

Esti autem vere fideles & electos neque totaliter neque finaliter à verâ fide deficere, saluteque æterna exidere posse credamus, tamen non negamus vere fideles & electos propter inhabitantem legem peccati & veteris Adam reliquias interdum in gravia & enormia peccata, mundi exemplo & Satanæ, tentationibus deceptos incidere, ita ut conscientiam gravissime lædant, Spiritum sanctum

Sanctum contristent, eiusque charisimata quædam amittant, fides reddatur infirma, & consolatio plane languecat: Si tamen hi cadunt, Deus illorum, ne prosternantur, manus sustentat; nunquam ut tentatio maior sit, quam possunt ferre, permittit; opus bonum, quod cæpit, etiam perficit; lychnum fumigantem afflatu Spiritus Sancti rursus accendit; ad veram resipiscenciam certo revocat, & tandem ad metam beatam perducit.

V.

Atque de hac perseverantia sua vere fideles possunt certi esse non tantum pro tempore præsentis, sed etiam pro futuro, idque tum ad Dei gloriam, qui eos gratiose & potenter contra apostasiam finalem conservat, tum ad eorum in hac miseriorum & tentationum valle, consolationem eximiam. Habent enim fideles de hac sua perseverantia & fideli custodia Dei & Salvatoris nostri non tantum promissiones certissimas, Verbo Dei luculenter expressas, verum etiam Spiritus S. internum testimonium, qui cum Spiritu nostro testatur, quod Filij Dei sumus, quo etiam in diem plenæ redemptionis obfirmamur, quique hæreditatis cælestis est infallibilis arrhabo.

VI.

Non tamen electi, propterea quod perseverantiæ suæ certi sunt, ad omne genus peccata, flagitia, scelera, noxiamque carnis securitatem fenestram sibi aut portam aperiunt, sed per inhabitantem Spiritum Dei in veritatis, pietatis, charitatis & gratitudinis via omni collato studio incedunt; opera carnis & membra terrestria sua mortificant; ad novam vitam subinde resurgunt, student pietati & bonis operibus; Deum timent; à peccatis sibi cavent; denique operantur cum timore & tremore salutem. Dat enim illis Deus cor novum & Spiritum novum, efficitque ut in statutis suis ambulent, & jura sua faciant, fiantque tanquam arbor plantata ad rivos aquarum quæ fructum edit tempore suo. Revera enim, qui ex Deo natus est, peccatum non facit, quoniam semen eius manet in ipso, nec potest peccare, quia ex Deo natus est,

VII.

Neque hinc sequitur, omnes admonitiones, adhortationes, præmonitiones, præceptiones, minas, consilia, obsecrationes, &c. propterea esse inutiles, inanes, aut irritas, sed sunt potius hæc omnia salutaria media, quibus Deus perseverationis consilium donumque expedit, & suos, quibus, ut hortationibus concedant locum, potenter largitur vires, ad finem destinatum perducit.

VIII.

Multo minus certitudo salutis, aut perseverandi spes certa preces fidelium tollit. Caput utique fidelium Redemptor noster Iesus Christus, qui de gloria sua & Patris favore perpetuo non certus esse non potuit, in precibus dies noctesque fuit assiduus; neque beato Paulo mortalium quisquam in precibus fuit ardentior, in commendando sese precibus aliorum frequentior, quo tamen de salute atque corona sua vix alius extiterat certior. Quemadmodum enim nihilo segnius agebant Moyses, Iosua, Gedeon, David, alij, populi sancti Duces, Iudices, Reges, propterea quod divinis oraculis certi fuerunt, traditum iri hostem in manus suas: sic vere fideles de consequenda salute non dubij, alacrius etiam suam salutem operari, & adversus tentationes omnes pugnare non dubitant. Unde hanc de certitudine salutis: doctrinam non solidæ consolationis solum, verum etiam filialis, spontaneæ atque ingenuæ pietatis magistratam esse profitemur & credimus.

IX.

Si qui vero à fide defecisse dicuntur, aut ij fuerunt hypocritæ, fidem professi orę,
quam

quam nunquam habuerunt in corde, qualis fuit Simon Magus. Aut temporarii sunt, qui fidei veræ & salvificæ radices in corde non habuerunt, de quibus in parabola Christus. Aut tales ex charitatis iudicio propter professionem externam ab alijs pro vere fidelibus sunt habiti, cum intus revera sanctificati non essent.

X.

Concludimus ergo verbis Apostoli, neque mortem, neque vitam, neque Angelos, neque principatus, neque potestates, neque præsentia, neque futura: neque sublimitatem, neque profunditatem, neque creatam rem aliam ullam fideles separare posse à charitate Dei quæ est in Christo Iesu, Domino nostro.

Estque hæc nostra fides, nostra spes, nostra de quinque Articulis controversis sententia, quam in Scriptura Sacra revelatam; iustitiæ, misericordiæ, sapientiæ divinæ omnino congruam & honorificam; consolationi & ædificationi apprimè servientem, pietati vero & bonis moribus inimicam nequaquam; à maioribus nostris ex verbo divino haustam, ac religiosissime traditam, totis animis & conscientijs inoffensis amplectimur: In Ecclesijs & Academijs Reformatae Helvetiæ fidei nostræ commissis constanter etiamnum docemus. Hanc doctrinam, atque adeo veritatem salvificam totam, Illustrissimis & Præpotentib. DD. Ordinibus Generalibus, nec non Provinciarum Belgicarum reformatarum Magistratibus, Orthodoxis reliquis omnibus, Ecclesiæ Christianæ nutritijs celebratissimis, commendatissimam esse ex animo cupimus. Academiarum & Ecclesiarum Belgicarum Professoribus & Pastoribus, fratribus in Domino Iesu Christo dilectissimis, in doctrina hac ardua atque sublimi proponenda prudentiam, in propugnanda constantiam, in utroque Dei incrementum benignum, qua possumus animorum sinceritate precamur. Deum quoque Patrem miserationum supplices humilesque oramus, atque ἀγαθέ πατερ orabimur, ut sentientes contrarium, & gregi, quem acquisivit sibi sanguine suo Deus, non parentes, aut gratiose emendet, aut manu potente sua coerceat; denique ut Ecclesias Belgicas, & Rempublicam hanc Illustrissimam universam adversus Tyrannos, adversus hæreses, adversus omnes omnium fraudulentorum insidias clementer custodiat, protegat, conservet, ad sacrosancti nominis sui gloriam, ad Ecclesiæ & Reip. Christianæ totius salutem, per Dominum nostrum Iesum Christum, cui cum Patre & Spiritu Sancto sit laus, honor, & gloria in secula. Amen.

I V D I C I V M

*Nomine Orthodoxarum Ecclesiarum Nassovio-
Vetterarvicarum,*

DE QUINTO ARTICULO.

Qui est,

De Perseverantia Sanctorum & certitudine salutis.

Sententia Remonstrantium.

I.

Perseverantia fidelium in fide non est effectum electionis; nec est donum Dei concessum, sed oblatum, & conditio novi Fœderis, quam Deus inter multas possibiles præscripsit, quamque homo habitu fidei & obedientiæ per crebros credendi & obediendi actus acquirit, facile præstare potest, & accedente inter-
no Spiritus S. auxilio plerumque præstat.

Sententia Orthodoxorum.

I.

Perseverantia, qua usque in finem perseveratur in fide Christi, & sine qua nemo servatur, Matth. 24. 13. Est donum Dei; quod datur omnibus electis, ita ut illi habitu fidei salvificæ præditi, & virtute Dei custoditi, non possint non ad finem usque perseverare.

Confirmatio veræ sententiæ.

Effecta Electionis cum passim in Scriptura Sacra, tum nominatim Rom. 8. Eph. 1. nobis describuntur hac serie. Deus efficaciter vocat, quos elegit ad *gloriam* per Christum: eos fide vera donat: per fidem justificat: justificatos sanctificat, veterem hominem per certos gradus in illis mortificando, novum vivificando: mortificatos caræ, & vivificatos Spiritu exercet tolerantia crucis: in cruce illos erigit ac firmat spe melioris vitæ: in hac spe firmos perseverantia finali donat; denique pugnam ipsorum contra omnes hostes in hac vita continuam gratis remuneratur æterna victoria lætitiæ & gloriæ. Unde patet, perseverantiam esse inter dona Dei, quæ ille gratis confert ijs, quos ab æterno ad hoc elegit, ut decerent præclarum illud cerramen, cursum consumment, fidem servant, & accipiant coronam iustitiæ, quæ illis est reposita. 2. Tim. 4. 7. 8.

Sentent. Orthodoxa.

II.

Positis illis omnibus, quæ ad perseverandum sunt necessaria, voluntas hominis electi à Deo gratis determinatur ad perseverandum. Neque tamen ideo hominis voluntas, sed sola Dei gratia est causa proxima perseverantiæ.

Sentent. Remonstrantium.

II.

Positis illis omnibus, quæ ad perseverandum sunt necessaria, manet in hominis potestate perseverare vel non perseverare: ita ut voluntas hominis secundum nativam suam indolem agens libere, proxima sit perseverationis causa.

Confirmatio veræ sententiæ.

Confirmatio veræ sententiæ in hac Thesi pendet à Tertio & Quarto Articulo, ubi hæc res fusc est disputata. Summa huc redit. Posita operatione Spiritus S. quæ ille efficaciter agit in corda electorum, voluntas invicta illa virtute Dei inclinatur, suaviterque trahitur, ad eliciendum actus illos, qui proficiuntur ab habitibus sive principijs supernaturalibus divinitus infusis. Tametsi ergo homo sit causa proxima, quæ credit & perseverat: sola tamen gratia est proxima causa conferens donum fidei & perseverantiæ. quippe quæ sola instruit hominem his viribus, & eundem excitat, ut actus agat, ita ut bonitas operis soli gratiæ sit accepta ferenda. 1. Cor. 15. 10.

III.

Tametsi vere fideles in atrocia peccata sæpe incidunt, adeoque conscientiam sibi vastant, Spiritum Sanctum perturbant, lætitiæ cordis amittunt, & iram Dei incurrunt, attamen nec timorem Dei, nec fidem omnino excutunt; sed manet in eis semen Dei: ideoque gratia Dei neque totaliter, neque finaliter excidere possunt.

III.

Vere fideles non solum possunt in atrociam & conscientiam directe vastantia scelerata, adeoque in ipsum peccatum in Spiritum Sanctum incidere: sed etiam in ijs perseverare & mori, ac consequenter à fide justificante, gratia & salute totaliter & finaliter excidere: multisque id evenit, ac etiamnum non raro evenit.

Declaratio & confirmatio veræ sententiæ.

Vere credentes sibi relictæ possunt amittere fidem, gratiam & salutem, quoad vires suas. Voluntate siquidem humana nihil mutabilius, viribus humani arbitrij nihil inbecillius, carnis & mundi illecebris nihil potentius, Satana & scandalis mundi nil violentius: atque hanc ob causam dicitur omnibus fidelibus. Qui existimat se statum videat ne cadat. 2. Cor. 10. 12.

Rursus vere credentes non possunt fidem amittere & gratia Dei excidere penitus, quoad electionem & vocationem Dei ἀμετέλητον. Et si enim non raro gravissimis lapsibus Deum offendant, Spiritum S. contristant, plurima eius dona excutiant & amittant, conscientiam polluant, fidem labefactent, & quantum in se est, frangant, ut exemplum Davidis & Petri ostendit: nunquam tamen licet toto corde adversus Deum ruunt, ut fiant hostes Dei, & gratia penitus excidant, Spiritum S. prorsus excutiant, fidem omnino amittant, & in Spiritum S. peccent: quoniam semen Dei manet in eis; 1. Ioh. 3. 9. & virtute Dei custodiuntur in fide, 1. Pet. 1. 5. & perpetua Christi intercessione fulciuntur, ut fides eorum totaliter nunquam deficiat, Iohan. 16. & 17. In quotidianis denique lapsibus Dominus eis supponit manum, ne collidantur, Psal. 37. 24. Et vero fieri non potest ut electi seducantur, Matth. 24. 24. ut oves Christi rapiantur ex manibus eius, Ioh. 10. 28. Ut fideles separentur à dilectione Dei in Christo, Rom. 8. 35. Denique vocatio & dona Dei sunt ἀμετέλητα, Rom. 11. 29. & hæreditas ἀφθαρτος & ἀμίαντος, & ἀμόρατος nobis in cælo servatur, 1. Pet. 1. 4. Et Deus est fidelis, qui non sinit nos tentari supra id, quod possumus, sed una cum tentatione præstat exitum, ut possimus eam sustinere, 1. Cor. 10. 13.

Sentent. Orthodoxa.

Sentent. Remonstr.

IV.

IV.

Vere credentes de sui justificatione vitæque æternæ certi esse possunt ac debent, pro statu præsentis & futuro.

Quilibet vere fidelis pro statu præsentis certus esse potest de fidei suæ integritate, & salutifera Dei erga ipsum benevolentia. Pro statu futuro non potest esse certus se perseveraturum in fide.

Confirmatio veræ sententiæ.

Omnes fideles exemplo Apostoli, Rom. 8. (ubi describitur victoria & triumphus fidei) possunt & debent certo esse persuasi de gratia Dei præsentis & futura. Argumenta persuasionis hæc sunt:

1. Promissiones Dei infallibiles, quarum Epitome est Ioh. 3. 15. 16.
2. Immutabile Dei propositum de electis servandis, quod illi habent cognitum ex vocatione & fide sua, Rom. 8.
3. Immensa Dei charitas diffusa in cordibus ipsorum per Sp. Sanctum, & obfignata traditione Filij, Rom. 5. 5. 6. Et 8. 32. 38.
4. Christi dilectio & intercessio pro nobis, Iohan. 17.
5. Interna Spiritus Sancti testificatio, Rom. 8.

Quibus omnibus adde naturam & indolem fidei justificantis. Tribuitur enim illi ἀνιφοροῦσα, παρρησία, & πεποιθις, & dicitur ἰσχύσας ἡ ἐλπίς. Quæ fidei non competunt, si credens dubitet de favore Dei perenni, nec possit gloriari cum Apostolo sub spe gloriæ Dei, Rom. 5. 2. neque cum eodem dicere: *Novi cui crediderim; & mihi persuasum est, eum posse depositum meum in illum diem servare*, 2. Tim. 1. 12. Cum qua sententia è diametro pugnat, quod Sophistæ nostri docent, certitudinem fidei esse infra scientiæ, sed supra opinionis certitudinem.

Sentent. Orthodoxa.

Sentent. Remonstr.

V.

V.

Dulcissima de finali perseverantia doctrina est aculeus ad studium bonorum operum, ac materia solidæ consolationis: quippe quæ fidem in nobis fovet, amorem accendit, spem sustentat, & spirituales

Tantum abest, ut certitudo perseverantiæ & salutis ad solidam fidelium consolationem & conscientiarum pacem in hac vita sit necessaria, ut è contrario hæc ipsa doctrina ex se, natura, atque in-

securitatem gignit. E^o contrario doctrina, quæ jubentur homines fideles dubitare de salute, ex se, natura, atque indole sua est veræ pietati totique religioni pernitiola.

dole sua veræ pietati & toti religioni sit pernitiola. Contra doctrina de dubitatione in hoc negotio apprime est utilis: eo, quod dubitare de salute non solum sit laudabile militi Christiano, sed etiam ad excitandum veternum & torporem in religionis negotio perquam utile.

Confirmatio veræ sententiæ.

Fructus, quos certitudo salutis in nobis gignit, sunt hi præcipui. Principio, hæc doctrina est maximus aculeus ad studium bonorum operum; dum scimus, nobis esse decurrendum per viam sanctitatis ad salutem æternam. Nam cum certitudine perseverantiæ semper manet propositum vitandi lapsus, & ex lapsibus resurgendi, Rom. 7. à vers. 15. usque ad finem: Deo hæc omnia secundum æternam *ᾠκείαν* suam immutabiliter in eis operante, nec misericordiam suam ab eis penitus abstrahente, Eph. 1. 11. 2. Sam. 7. 14. Psal. 89. 30. & seqq. Deinde, nos gratos erga Deum reddit, quia scimus causam hujus certitudinis non esse in nobis, sed in Christo, ex virtute mortis, resurrectionis & intercessionis ejus, Rom. 8. 34. 35. 38. 39. Ioh. 17. 28. & ex æterno Dei proposito, Ephes. 1. 4. 6. 2. Tim. 2. 19. Rom. 8. 30. Porro hæc doctrina est materia solidæ consolationis: utpote quæ securos nos efficit contra omnes hostium insultus, & in adversis patientes reddit, dum fluctus tentationum superamus hac anchora nixi: *Qui caput, perficiet: Nihil nos separabit à charitate Dei: In his omnibus ὑπομένωμεν*. Hac consolatione David se erigebat in lapsibus, Psal. 37. 24. *Iustus si ceciderit, non collidetur*. Confer cum Psalm. 23. E^o contrario *ἑσχατὴ* Sophistarum nostrorum est pestis conscientiæ, officina desperationis, & vestibulum inferni. Nam sine perseverantia Sanctorum in fide & spe, nulla est certitudo gratiæ Deo Patri dignæ, nulla justificatio fidei, nulla denique efficacia Mortis Christi.

COROLLARIUM.

Sentent. Orthodoxa.

Fides *πίστις* non est fides justificans: sed ab illa differt specie.

Sentent. Remonstrant.

Fides *πίστις* est fides vera, totalis, justificans, & Deo, quamdiu durat, grata: nec differt specie à vera fide ad finem durante.

Confirmatio veræ sententiæ.

Differentia specifica fidei temporariæ & justificantis cum ex aliis multis, tum in primis ex clogiis fidei justificantis colligitur. Tribuitur enim illi *ἀληθεύουσα*, Rom. 4. 21. Col. 2. 2. Hebr. 6. 11. Er 10. 22. *παράλογος*, Ephes. 3. 12. 2. Iohan. 2. 18. Hebr. 3. 6. Et 10. 35. *πρωθις*, Ephes. 3. 12. Phil. 3. 4. & dicitur *ὑπόστασις*, Hebr. 11. 1. 2. Cor. 9. 4. Et 11. 17. Itemque *ἑλεγχος*. Hebr. 11. 1. Porro fides salvifica est donum donorum, anima animæ, ratio rationis, viva radix sanctitatis, character filiorum Dei, clavis Gazophylacij cœlestis, mater solidi gaudij, nutrix bonæ conscientiæ, manus, os & oculus filiorum Dei, pignus æternæ nostræ hæreditatis, pacis cum Deo *ἡσυχία* & arrha, electionis sigillum, scala cœli, scutum fidelis animæ, tessera unionis nostræ cum Christo, victoria nostra, & denique vinculum, quo summo bono per Christum nobis unitum unimur. Quæ omnia fidei temporariæ sine sacrilegio tribui non possunt.

Coronis quinque Articulorum.

Atque hæc est Pentas illa controversiarum cardinalium, quæ Remonstrantium Pandora, & fluctus decumani dici possunt: quibus Satanas, *μεγαλειχνης* ille, Tyria, quod dicitur, maria, concitare est aggressus. Hinc qui tuto & cito enavigare cupiunt, (cupere autem debent omnes) hanc sibi Cynosuram proponant. Illa demum doctrina est probanda, quæ sanitatem & simplicitatem phrasium, sanctitatem vitæ, serenitatem conscientie sibi habet propositam; quæque *καταβολῆς* à Gratia Dei incipiendum, per gratiam Dei pergendum, in gratia Dei conquietandum esse docet.

Quorum nihil competit in doctrinam Remonstrantium: quippe quæ & æternam Dei electionem, & Christi Servatoris pretiosam satisfactionem, & Gratia salvificæ oblationem, & perennem in statu gratiæ conservationem, suspendit ab hominis voluntate. Orthodoxa vero Contra-remonstrantium (quos vocant) doctrina, & Scripturis S. consentit, & Orthodoxæ antiquitati non repugnat, & praxi potius solida, quam meteorologica Theoriæ servit. Deus igitur pacis & concordie, potenter perficiat bonum illud opus, quod in Illustrib. ac Præpotentib. DD. Ordd. Genn. Confederati Belgij clementer cæpit; Et hanc laudis Hecatombam, quam ipsi in ara cordis mei quotidie offerimus, gratiose acceptet:

*Gratia sola Dei certos elegit ab ævo,
Dat certis Christum gratia sola Dei.
Gratia sola Dei fidei dat munera certis,
Certos stare facit gratia sola Dei.
Gratia sola Dei cum nobis omnia donet,
Omnia nostra regat Gloria sola Dei.
Gloria sola Dei regat ô te, Belgica, ocelle,
Orbis, & in-victa Pace coronet agros!*

DE V. ARTICULO,

Qui est,

De Perseverantia Sanctorum,

Sententia & suffragium Genevensium.

T H E S I S I.

QVos ab æterno Deus elegit; pro quibus Christus certo atque destinato consilio mortuus est; pro quibus perpetuo intercedit; quos per efficacissimam in corpus suum mysticum unionem sibi adscivit, & inseruit; quos denique Spiritus sui ductu & regimine virali sustentandos, conservandos, provehendos & consummandos suscepit; illi à gratia Christi, à communione Spiritus, à justificatione sua, nec totaliter, nec finaliter deficere possunt.

Isai. 55. 22. *Electi mei veterascere facient opus manuum suarum.*

Rom. 8. 29 *Quos prenovit, eos etiam predestinavit conformandos imagini Filij sui, ut sit ipse primogenitus inter multos fratres: Et quos predestinavit, eos etiam vocavit, & quos vocavit, eos etiam justificavit, & quos justificavit, eos etiam glorificavit.*

Phil. 1. 16. *Confidens de hoc ipso, quod qui incepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Jesu Christi.*

2. Thess. 2. 17. *Dominus noster Iesus Christus, & Deus & Pater, qui nos dilexit, & dedit aternam consolationem, & bonam spem in gratia, consoletur corda vestra, & confirmet vos in omni bono verbo & opere.*

1. Cor. 1. 7. *Nullum vobis donum deest, expectantibus manifestationem Domini nostri Jesu Christi, qui etiam vos confirmabit in finem usque inculpatos in die Domini nostri Jesu Christi: fidelis est Deus, à quo vocati estis in communionem Filij ipsius Jesu Christi, Domini nostri.*

1. Thessal. 3. 12. *Dominus augeat vos, & abundare faciat in charitate invicem, & erga omnes ad stabilienda corda in sanctitate, inculcata coram Deo, in adventum Christi.*

Ierem. 24. 6. *Ponam oculos meos in ipsos in bonum, & edificabo, nec diruam, plantabo nec evellam, & dabo ipsis cor ad me cognoscendum, me esse Dominum: & erunt mihi populus, & ego ero ipsis Deus.*

Isaia 6. 13. *Sicut robora & quercus, quæ sunt in Saltechet, habent suum robur in semetipsis, ita semen sanctum erit firmitas ipsorum.*

2. Tim. 2. 18. *Fundamentum Dei stat immotum, habens hoc sigillum, Novit Dominus eos, qui sunt sui.*

Luc. 22. 31. *Satan petijt cribare vos ut triticum, sed ego rogavi pro te, ne desiciat fides tua: tu ergo quum conversus fueris, confirma fratres.*

Iohan. 17. 12. *Cum essent cum ipsis in mundo, ego conservabam illos in nomine tuo: custodiri illos, quos dedisti mihi; neque ullus perijt, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleretur: hæc dico in mundo, ut habeant in se gaudium meum plenum: Non rogo ut tollas ipsos de mundo, sed ut custodias ipsos à malo.*

Iohan. 10. 17. *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego novi ipsas, & ipse sequuntur me, & ego de eis vitam aternam, & in aeternum non peribunt, & nullus rapiet eas de manu mea.*

Iohan. 6. 39. *Hæc est voluntas Patris mei qui misit me, ut nihil perdam ex omni eo, quod dedit mihi, sed suscitem in ultima die.*

Rom. 8. 33. *Quis accusabit electos Dei? Deus est, qui justificat: Quis damnabit? Christus est, qui mortuus est, qui etiam resurrexit, qui etiam est ad dextram Dei, qui etiam intercedit pro nobis.*

1. Iohan. 3. 9. *Quisquis natus est ex Deo, peccatum non facit, quia semen ipsius manet in ipso, & non potest peccare, quia natus est ex Deo.*

Iohan. 8. 35. *Servus non manet perpetuo in domo, filius manet perpetuo.*

Iohan. 14. 16. *Ego rogabo Patrem, & ipse dabit vobis alium Paracletum, qui maneat vobiscum in perpetuum.*

Ierem. 31. 33. *Hoc est fœdus quod pangam cum domo Israel, illis diebus, inquit Dominus. Indam legem meam in medio ipsorum, & inscribam cordi ipsorum.*

Et Ierem. 32. 40. *Et pangam cum ipsis fœdus aeternum, me non recessurum ab ipsis, ut benefaciam ipsis: sed indam timorem meum cordi ipsorum, ut non recedant à me, & gaudebo super ipsis ad benefaciendum ipsis, & in veritate plantabo ipsos, in hac terra, ex toto corde, & tota anima mea.*

Heb. 12. 2. *Respicientes ducem, & consummatorem fidei Christum.*

T H E S I S I I.

Perseverantia, quantumvis circumstantiis exigatur à fidelibus omnibus sub specie conditionis cujusdam ad vitæ aternæ adeptionem; quia possideri vel retineri non potest, nisi ab homine voluntatem suam voluntati Dei accommodante, & omnia studia, conatum, atque sollicitudinem adhibente: tamen revera est donum verum Dei, ex mera gratia collatum, de quo singulares & veræ gratiæ Deo debentur.

Hebr. 3. 13. *Facti sumus participes Christi, si modo firmum retinuerimus ad finem usque principium & ὡς ἀρχὴς. Et verſ. 6. Christus est fidelis super domum suam, ut filius: cuius domus sumus nos, modo retineamus firmam usque ad finem libertatem & spei gloriationem.*

Rom. 11. 22. *Vide benignitatem Dei in te, si perseveras in benignitate; alioquin & tu recideris.*

Iohan. 8. 31. *Dixit Iesus Judæis qui in ipsum crediderunt: si perseveraveritis in doctrina mea, vere mei discipuli eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas vos liberabit.*

Col. 1. 22. *Reconciliavit vos in corpore carnis sue per mortem, ut sistat vos coram se inculpato & sanctos, si modo perseveratis fundati & firmi in fide, nec dimovemini à spe Evangelij quod audivistis.*

Ioh. 3. 27. *Homo non potest recipere quicquam, nisi sit ipsi datum calitus.*

Heb. 13. 21. *Deus pacis vos compleat & perfecte instructos reddat in omni bono opere, ad faciendam voluntatem ipsius, faciendo in vobis quod est acceptum coram se, per Iesum Christum.*

Ephes. 5. 10. *Reddite gratias de omnibus Deo & Patri.*

THESIS III.

Perseverantia, ordine naturæ & causarum, ut effectus verus & germinus, sequitur electionem & justificationem: respectu vero notitiæ, sensus, & conscientiæ nostræ fatemur, promodo, incrementis & soliditate perseverantiæ, patescere arcanum Electionis: & ultimum actum perseverantiæ esse ultimam dubitationem carnis, & hæitationum debellationem atque victoriam.

Apoc. 22. 11. *Qui iustus est, justificetur adhuc, qui sanctus est, sanctificetur adhuc. Et Matth. 13. 12. Habenti dabitur, ut abundet.*

2. Pet. 1. 10. *Studete vestram vocationem & electionem firmam efficere: Si enim hoc feceritis, nunquam impingetis.*

1. Ioh. 3. 19. *Ex hoc cognoscimus nos esse ex veritate, & confirmabimus corda nostra coram ipso: quia amamus fratres, scimus nos esse translatos à morte ad vitam. Et verſ. 24. Qui custodit ipsius mandata manet in ipso, & ipse in illo: Et ex hoc novimus ipsum manere in nobis, ex Spiritu, quem dedit nobis.*

THESIS IV.

Quicumque non vult perseverare, scandalizatur, remittit studium, deest gratiæ Dei, diffuit, seipsum subducit, ad posteriora regreditur, admittit denuo Diabolum semel exturbatum, relabitur in statum universalem peccati, Dominum abnegat, Spiritum extinguit, ille ipso facto sese nunquam vere electum ac justificatum fuisse prodit.

Matth. 15. 12. *Tum accedentes Discipuli ad Iesum, dixerunt illi: An scis, Phariseos, audito hoc sermone, fuisse scandalizatos? Et ipse respondit eis, Omnis planta, quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur.*

Hebr. 10. 38. *Iustus ex fide vivet: si vero sese subduxerit, non complacet sibi anima mea in ipso: Nos vero non sumus ὡς ὅτις ad interitum, sed fidei ad salutem animæ.*

1. Iohan. 2. 19. *Egressi sunt ex nobis: sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum: sed egressi sunt ex nobis, ut manifestum fieret non omnes esse ex nobis.*

Ioh. 13. 17. *Si hæc scitis, beati estis, si illa præstatis: non dico de vobis omnibus; scio quos elegerim.*

Ioh. 17. 12. *Servavi eos, quos dedisti mihi, & nullus ex ijs perijt, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleretur.*

Rom. 11.

Rom. 11. 7. *Electio obtinuit, ceteri indurati fuerunt.*

Phil. 3. 12. *Persequor experiens, an ipse quoque apprehendam, cuius etiam rei causa apprehensus fui à Christo Iesu.*

T H E S I S. V.

Tales sunt omnes *αἱρετικοί*, non habentes radicem vivam fidei, Christi corpori Ecclesiastico, & religioso, influxu quodam superficiali, tantum infiti, non vero mystico & arcano: quorum fides nunquam vera & solida, regeneratio nunquam absoluta partibus omnibus suis fuit, neque cor unquam intime & pernitiissime occupatum & renovatum à Christo per Spiritum, neque unquam fructus germanos & durabiles, regni cœlorum, Deo probatos, protulerunt.

Matth. 17. 10. *Id quod super petro factum fuit: Ille est, qui audit sermonem, & confestim cum gaudio excipit illum, at non habet radicem in semetipso, sed temporarius est: accedente autem tribulatione vel persecutione, propter verbum statim scandalizatur.*

Ioh. 15. 2. *Pater aufert omnem palmitem, qui in me non fert fructum.*

Matth. 25. 3. *Fatue virgines non habent oleum in vasis.*

Matth. 21. 19. *Ficus non habens fructus, etiam maledicente Christo folijs ipsis exarescit.*

Iudæ 12. *Nubes aquæ inanes, δένδρα φθινύοντα & ἄκαρπα vocantur.*

T H E S I S VI.

Veri fideles habent donum perseverantiæ à gratia, modo gratiæ efficaci conveniente, non bruto; sed vivo, voluntario, per continuum influxum in cor & voluntatem, quo & ipsa Deo cooperatur in stadio decurrendo, & per sustentationem perpetuam Spiritus sancti adversus infirmitates carnis atque Diaboli machinamenta & insidias: adeo ut causa vera perseverantiæ sit ipse Spiritus sanctus voluntatem hominis regens, non voluntas ipsa, motu indifferente & naturali sua indole agens.

1. Ioh. 5. 18. *Nos scimus quod quisquis natus est ex Deo, non peccat, sed qui natus est ex Deo, custodit seipsum, & malignus ipsum non tangit.*

2. Cor. 7. 1. *Habentes hæc promissiones, purificemus nos ab omni contaminatione carnis & Spiritus, implentes nostram sanctificationem in timore Domini.*

Phil. 2. 12. *Implete vestram salutem cum timore & tremore: Deus enim est, qui efficit in vobis & velle & perficere pro beneplacito.*

1. Pet. 1. 5. *Virtute Dei per fidem custodimur in salutem revelandam ultimo tempore.*

2. Tim. 4. 17. *Dominus mihi adfuit & roboravit me, & liberatus fui à manu leonis, & etiamnum liberabit me Dominus ab omni malo opere, & servabit me, & adducet in regnum suum cœleste.*

Psal. 84. 6. *Beatus ille, cuius robur in te est, & cui cordi sunt itinera: de robore in robur incedens.*

T H E S I S VII.

Perseverantia est imago, imo principium vitæ æternæ, & ista illam consequitur, ut adolescentia infantiam, virilitas adolescentiam, &c. per modum ordinis, non causæ.

Ephes. 4.

Ephes. 4. 15. ἡ ἀγαθὴ οὐκ ἐν χάριτι crescimus per omnia in illo, qui est caput, Christo, in quo totum corpus, &c. donec perveniamus ad unitatem fidei, & cognitionis Filij Dei in hominem perfectum, ad mensuram adultæ ætatis complementi Christi.

T H E S I S VIII.

Vere fideles cum succumbunt tentationibus, & à Diabolo & carne vel seducuntur vel abripiuntur, non propterea totaliter deficiunt à Christo, spiritu, fide, nec dona eius omnia profundunt: quandoquidem peccatum, quantumvis atrox non statim abrumpit vinculū nostri cum Christo: quod sola impœnitentia finalis, delectatio & obduratio intima, & gloriatio in malo, & peccatum in Sp. Sanctum præstarent, si in electos cadere possent.

Luc. 22. 32. *Rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua.*

Matth. 17. 20. *Arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet.*

Zach. 3. 2. *Annon est hic titio ereptus ex igne?*

Matth. 16. 18. *Portæ inferorum non prævalebunt adversus Ecclesiam.*

Psal. 130. 3. *Si attendis ad iniquitates, ô Domine, quis consistet? sed penes te est propitiatio, ut timearis.*

1. Ioh. 2. 1. *Hæc scribo, ne peccetis: quod si quis peccavit, habemus advocatum apud Patrem Iesum Christum: justum.*

Ioh. 17. 13. *Ego sum in eis, & tu es in me, ut ipsi consummentur in unum, & ut mundus cognoscat, te misisse me, & te ipsos amasse, ut amasti me: Non oro, ut tollas de mundo, sed ut custodias ipsos à Maligno.*

Luc. 15. 18. *Filius prodigus, inquit, Redibo ad Patrem meum, & dicam ipsi, Pater mi, peccavi in cælum, & in te. Ergo adhuc Pater.*

Hos. 11. 7. *Redibo ad maritum meum priorem. Ergo adhuc maritus.*

Apoc. 3. 8. *Dedi ostium apertum coram te, quia habes parum virium, & servasti verbum meum, nec abnegasti nomen meum.*

Iohan. 14. 16. *Dabo vobis consolatorem alium, qui vobiscum maneat in perpetuum.*

Psal. 30. 6. *Ira Dei est momentum, sed benevolentia eius est vita.*

1. Isai. 54. 7. 8. *Ad momentum reliqui te, abscondi faciem meam à te, in momento indignationis, sed misertus sum tui benignitate æterna.*

Isai. 59. 21. *Hoc est fœdus meum cum eis. Spiritus meus, & verbum meum nunquam recedent à te, neque à semine tuo.*

Ierem. 32. 40. *Indam timorem meum in cor eorum, ut non recedant à me.*

1. Iohan. 3. 9. *Quicumque natus est ex Deo, non facit peccatum, quia semen Dei manet in ipso, neque potest peccare, quia natus est ex Deo.*

T H E S I S IX.

Imo vinculum cum Christo, integrum virtute gratiæ Dei, conservatum in maximis lapsibus, est unica causa & principium redintegrationis per pœnitentiam: quod vinculum si abrumperetur, nulla daretur restitutio.

Hebr. 6. 6. *Si cadunt (id est omnimodo excidunt à Christo in statum generalem peccati) impossibile est renovari ad pœnitentiam.*

Iohan. 15. 5. *Extra me nihil potestis facere: si quis in me non manet, foras eicitur, ut palmes, & exarescit, & ejusmodi palmites colliguntur in fasces, & projiciuntur in ignem, & comburuntur.*

Marc. 11. 14. *Ficus (cui maledixit Christus) statim exarescit, Sal infatuatus non habet quo salietur, sed eicitur foras, & proculcatur ab hominibus.*

Matth. 25. vers. 30. *Servus inutilis, cui aufertur talentum, projicitur statim in tenebras exteriores*

extiores, ubi est plañtus & stridor dentium. Conscientia cauterio inusta non potest reviviscere. 1. Tim. 4. 3. Bis mortui & eradicati non restituuntur. Iud. 12. & Hof. 9: 12. *Va ipsis cum recessero ab ipsis.*

T H E S I S X.

Sensus vitæ spiritualis reparatio, pacis & gaudij conscientia restitutio, sanatio membri Christi graviter per peccatum sauciati, non nisi per pœnitentiam recuperari potest. Illa vero constare vel dari non potest omni excussa fide, & vita spirituali, quæ per illam à Christo hauritur: cujus vitæ est proprium, dolere, remedium sitire, & quærere, sanitatem à sanitate trahere.

Ephes. 4. 19. *Gentes alienata à vita Dei, etiam dolorem omnem conscientia amiserunt.*

Ioh. 11. 26. *Qui vivit & credit in me, non morietur in æternum.*

1. Cor. 5. 7. *Expurgate vetus fermentum, ut sitis massa nova, sicut estis sine fermento.* Et ver. 5. *Inestuosus detur in manum Satanae, ad destructionem carnis, ut Spiritus salvetur in die Domini.* Ergo manebat Spiritus in eo, illa castigatione expurgandus.

Iohan. 13. 10. *Qui lotus est, eget tantum; ut pedibus abluatur.*

T H E S I S XI.

Vere fidelis per Spiritum Dei intus habitantem, & operantem, novit sese esse verum membrum Christi, & iste Spiritus imprimit illi in corde veritatem promissionum Dei de Perseverantia, quæ in Verbo extant, quibus ille dubitationes & hæitationes carnis exorientes vincit, atque in metu lapsus præsentis fide recogitat se habere repagulum atque obicem objectum, gratiam nempe, custodiam, præsentiam Spiritus Dei; qui etiam infundit in ipsum donum timoris, sollicitudinis, prudentiæ, fidelitatis, quibus caveat à Deo tentando, imo ex mandato Dei, illis tanquam mediis ordinariis, sanctificatis, necessariis utatur ad perseverandum, neque unquam sensus perseverantiæ cum lascivia, audacia, ignavia carnis consistere potest. Labare fatemur & concuti sæpissime in fideli homine hanc certitudinem; ideoque nondum confirmatis gradatim & sensim viis Domini insistendum potius, quam immensa omnia illa perseverantiæ spatia uno fidei intuitu complectenda & antecapienda: At vero jam habentibus sensus exercitatos propter habitum, quos Dominus post multas tentationes solari & munerari vult, illis per spiritum communem corporis Christi dat vim apprehendendæ vitæ æternæ, & de perseverantia sua firmiter statuendi apud sese.

1. Ioh. 3. 24. Et 4. 13. *Ex hoc cognoscimus ipsum manere in nobis, & nos in ipso, ex Spiritu, quem dedit nobis.* Et Rom. 8. 9. *Non estis in carne, sed in Spiritu, si modo Spiritus Dei habitat in vobis; sed si quis non habet Spiritum Christi, ille non est eius.*

1. Cor. 2. 10. *Deus revelavit illa nobis, quæ oculus non vidit, &c. per Spiritum suum: nam Spiritus investigat omnia, etiam profunda Dei: accepimus Spiritum non mundi, sed Spiritum qui est à Deo, ut noscamus illa, quæ nobis donata sunt à Deo.* Paulus loquens Spiritu communis fidei, 2. Corinth. 4. ver. 13. dicit, *Nilil nos potest separare à dilectione Dei, quæ est in Christo Iesu,* Rom. 8. 39. Et Philip. 1. ver. 19. *Hoc mihi cedit in salutem per vestram*

vestram deprecationem & per supplicationem Spiritus Christi: secundam intentam expectationem & spem meam, quod in nulla pudeam, sed cum omni dicendi libertate, ut semper, ita quoque nunc magnificabitur Christus in corpore meo, per vitam aut per mortem.

Ephes. 1. 13. *Obsegnati estis Spiritu Sancto promissionis, qui est arrhabo hereditatis nostræ in redemptionem acquisitionis.*

Ephes. 4. 30. *Ne contristate Spiritum Sanctum Dei, quo obsegnati estis in diem redemptionis.*

1. Tim. 6. 11. *At tu, vir Dei, fuge ista & sectare iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, mansuetudinem, patientiam: Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam ad quam vocatus es. Et vers. 17. Mone divites in seculo præsentis, ne sint animò elato, neque spem ponant in incertitudine divitiarum: sed in Deo vivo, sint benefici, divites operibus bonis, faciles ad impertiendum, & thesaurizantes sibi bonum fundamentum in posterum, ut apprehendant vitam æternam.*

Isai. 33. 15. *Qui ambulat in iustitia, & qui proloquitur iusta, qui respuit avaritiam, injuriam, &c. Ille habitabit in locis excelsis: receptus eius erunt monimenta rupium: panis dabitur ipsi, neque deficient ipsius aque. Videbunt oculi tui Regem in decore suo, & contemplabuntur terram longinquam.*

Psal. 112. 6. *Iustus nunquam commovebitur, nihil timebit: cor ipsius firmum est, confidens in Domino: Cor ipsius suffultum est, nec quicquam timebit.*

T H E S I S X I I .

Doctrina hæc de Perseverantia, quæ est verum peculium animarum piarum, sacrarium penitissimum Dei, in quod introducit suos, à quo arcentur omnes profani & carnæes, κίλυσμα currentium, solatium laborantium & anhelantium & labentium, non convellit Religionis veræ studium, nec pietatis sollicitudinem labefactat: imo contra statumini, perseverantiam absolute negantes, adversari aperto Verbo Dei: illam vero alii fundamento superstruentes, quam Electioni æternæ & gratiæ Dei, & alij causæ perpetuæ attribuentes, quam efficaci Spiritus Sancti operationi, custodiæ, præsentia in corde ipso, esse in Dei maiestatem injurios, perseverantiæ tantam molem luto atque arenæ, quale est voluntatis humanæ arbitrium, imponere, penitus convellere consolationem, sacrilegos homines facere, atque adeo ipsam omnino Perseverantiam è medio tollere.

Jerem. 17. 5. *Maledictus qui ponit carnem brachium suum, erit ut myrica: Benedictus qui confidit in Domino, cuius fiducia est Dominus.*

Psal. 115. 1. *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam propter benignitatem & veritatem tuam.*

Iacob. 1. 17. *Omnis bona donatio & donum perfectum est ex alto descendens à Patre luminum, apud quem non est mutatio, nec obumbratio revolutionis.*

1. Cor. 1. 7. *Nullum donum vobis deest, expectantibus manifestationem Domini nostri Iesu Christi, qui vos etiam confirmabit usque ad finem inculpato, in diem Domini nostri Iesu Christi: fidelis est Deus, à quo estis vocati in communionem Filij sui, &c.*

Heterodoxa hæc rejicimus.

Perseverantia non est proprie donum Dei, nec effectum Electionis, sed habet causam propriam voluntatè hominis, nativa sua indole libere & flexibiliter ad utrumque agentem: imo ordine causarum perseverantia antecedit electionem, nec ullus dici potest electus complete, nisi qui ad finem usque perseveraverit.

Fideles veri in peccatis carnis fidem totaliter amittunt.

Fideles veri pollunt peccare in Spiritum sanctum & mori in æternum, & ita finaliter excidere.

Nulla datur certitudo Perseverantiæ, nisi per revelationem specialem.

Doctrina de Perseverantia, est doctrina pietati & religioni pernitiōsa.

Hæc, atque alia ejusmodi, ex doctrina de Libero Arbitrio promanantia, toto pe-
 ctore rejicimus: atque generatim dogmata nova, quibus Electio aeterna Dei, Mortis
 & Satisfactionis Christi efficacia & applicatio; Spiritus Sancti intra hominem opera-
 tio: Perseverantia ipsa, & totus generatim hominis spiritualis status, a naturali volun-
 tatis indifferente & ad utrumque flexibili motu & inclinatione pendere constituitur;
 damnamus: Et, invocato Dei nomine, in ipsius timore, sententiam rogati, Ecclesię no-
 strę publico, & nostro privato nomine, repudiamus & averſamur: quippe quę con-
 tra Scripturas manifestas, contra consensum antiquitatis purioris, & Ecclesiarum om-
 nium vere Reformatarum, gloriam Dei obscurant, fundamentum salutis reddant
 fluxum & instabile, consolationē omnem tollant, Papatum interiore revehant, Pe-
 lagianam hæresin recoctam & interpolatam denuo obtrudant, nervum & arcum Pa-
 patus, liberi nempe Arbitrij idolum, adversus Gratiam; in altari cordis reponant,
 efficacem influxum & operationem Spiritus Sancti in cor, negent; enervent do-
 ctrinam suavissimam de nostri cum Christo spirituali unionē, vitam, *καὶ ζωὴν*: vetus
 fœdus operum cum Novo Gratia & Fidei confundant, hominem denuo Christo a-
 vullum sibi reddant, & in immensum dubitationum, agitationis, desperationis bara-
 thrum conjiciant, & Ecclesiam tristissimo Schismate conscindant & lacerent, & ina-
 nibus *καὶ ἀνεπιβεβαίωτος* & *ἀνεπαρτήτως* sinceritatem Evangelij adulterent. A Deo Opt.
 Max: veris suspitiis, resipiscentiam aberrantibus, & errorum doctoribus exoptantes,
 & harum Provinciarum Illustriss. Rectoribus cum animum, ut fortiter & sancte ex-
 purgationi istius pestiferi fermenti incumbant, & Ecclesias alias omnes periculo ejus
 contagij liberent.

I. V. D. I. C. I. V. M. B. R. E. M. E. N. S. I. V. M.

De Quinti Articuli

REMONSTRANTIVM

Qui est,

De Perseverantia Sanctorum,

controversa questione:

*An Vere regeniti vniuersali Apostasia Spiritum Gratia penitus queant
excutere, & se bonis omnibus cælestibus spoliare.*

I.

Quum Sanctorum perseverantiam dicimus, per Sanctos quidem intelligimus omnes & solos regenitos, quos, scilicet, Deus per verbum & Spiritum suum salvificæ fidei, spei & charitatis dono affecit; nomine perseverantiæ autem eam constantiam & stabilitatem, ut, qui semel Filij Dei esse ceperunt per regenerationem, etiam Filij maneant, atque ita certo hæredes ejus evadant. etsi in obedientia, quantum ad partes & gradus aliquos, subinde ad tempus deficient; & hætenus perseverationem suam interrumpant. Hi sunt, qui ad illam sententiam; *Qui perseveraverit ad finem, salvus erit*, assumere possunt & debent: Nos per Dei gratiam perseverabimus, & concludere, Itaque salvi erimus.

II.

Ut scilicet creationi annexa est conservatio in natura, ne res conditæ in nihilum relabuntur; ita recreationi seu regenerationi adheret conservatio in gratia; ne illi, qui in Christo facti sunt novæ creaturæ, in statum non-filiorum seu plane extraneorum hominum recidant, & penitus iræ filij evadant.

Irakue

III.

Itaque pronunciamus, vere regenitos non tantum debere perseverare, sed etiam posse & velle per virtutem à Deo datam perseverare. Quod debeant, pater, 1. Quia Deus mandat, 2. Thessl. 2. 15. 1. Cor. 16. 15. 1. Tim. 3. 14. Iohan. 15. 4. 2. Quia Deus perseverantibus præmia promittit, Levit. 26. 3. 2. Cor. 6. 16. Iohan. 5. 11. & 31. Ioh. 15. 7. Matth. 10. 12. Et 24. 13. Quod possint ac velint, colligitur ex eo, 1. Quia Deus ipsis à dexteris est, Rom. 8. 31. 2. Quia Deus ipsis vires subministrat, Philipp. 4. 13. 3. Quia Spiritus Sanctus in ipsis habitat.

IV.

Idque adeo verum est, ut neque possint seduci in interitum, Matth. 24. 24. Ioh. 10. 28. 29.

V.

Hinc est, quod renati certo perseverant, & vitam æternam consequuntur, Rom. 8. 30. 35. Iohan. 10. 27. 28.

VI.

Huius perseverantiæ firmitas pendet ab immutabilitate divini consilii, quo electos suos per & propter Christum, & in eo ac cum eo certo servare constituit, & adversus omnia obfacula in via vitæ ad beatam metam perducere.

VII.

Et hoc ipsum pertinet ad gloriam Dei redemptoris nostri, quem nos electos, non solum merito, sed & efficacia salvos facere credimus, & profitemur.

VIII.

Absque hoc beneficio si sit, nullatenus in secundo Adamo feliciores erimus, quam fuimus in primo: quippe in isto acceperamus iustitiam & salutem mutabilem, & ut possemus, quod vellemus: in illo autem accipimus immutabilem, ut & possimus quod volumus, & velimus quod possumus; quantum tamen labilis huius peregrinationis conditio & *ἀκρίβεια* patitur.

IX.

Cæterum renati, quantumvis alacriter militant adversum peccata, tamen & multa & magna carnis imbecillitate laborant, cui quidem, spiritu divinitus excitato, obstantur, crebro tamen à cupiditatibus carnis se vinci patiuntur, ad Rom. 7. 19. 22. 23. 24. Genes. 8. 20. Genes. 19. 30. 2. Sam. 12. 9. Matth. 26. 30. Gal. 2. 14.

X.

His talibus peccatis Deum gravissime offendent, &, quantum in ipsis, æternæ damnationi se faciunt obnoxios, ex ea nunquam emerguri, nisi remissis peccatis, Christi iustitia eis à Deo imputaretur, ipsique ad serium veræ penitentiae studium converterentur.

XI.

Quando renati hunc in modum peccatis suis Deum offendent, quantum in ipsis est, se gratia Dei excludunt, Spiritum contristant, bonam conscientiam, cordis puritatem, lætitiarum Spiritus, sensum consolationis, ardorem audiendi Verbum Dei, precandi ac Deum religiose colendi, aliaque plura Spiritus Sancti dona amittunt, & iram Dei ex adverso, angores, & pavores conscientiae patiuntur: communis experientia id nos docet.

XII.

Attamen vere renati nunquam eo usque exorbitant, ut universali apostasia à Deo

profus deficiant, hostili eum odio prosequantur, atque affectata malitia, diaboli in morem, peccent, omnibusque cælestibus bonis se expolient. Nullum enim exemplum talis Apostasiæ ex S. Literis afferri potest.

XIII.

Quapropter & nunquam ex gratia ac favore Dei penitus excidere queunt: sed ita Deus eorum peccatis irascitur, ut ipsos tamen ceu filios non oderit, sed castiger, ne fiant rejectanci. 2. Sam. 7. 14. Psalm. 89. 33. 34. 35.

XIV.

Abusus vero huius doctrinæ præcipue cavendus est duplex: unus ne in peccata labamur, alter, ne in eis maneamus: potius vero, quo certiores sumus de Dei benevolentia, eo acrius nos ad omnia nostra officia excitemus.

XV.

Ut lapsus caveamus, semper ob oculos nobis ponemus, quod Deus gratiam suam his mediis & non aliter in nobis velit confirmare, ut attendamus ad divinam iustitiam & sanctitatem, adhibeamus juges preces, Verbi divini meditationem, Baptismi suscepti memoriam, S. Cænæ pium frequentemque usum, sobriam vitam, fugam mundanæ conversationis & similia; adeo ut, qui ista secure usque ad finem negligunt, se ex regenitis & Dei filiis non esse ostendant,

Vide Vrsin. loco de Sp. Sancto, quo modo is accipiat, & amittatur.

XVI.

Ut autem à lapsibus resurgamus, considerabimus divinam misericordiam, mentem convertemus ad immensum precium mortis Christi, lubenti & grato animo piorum hominum admonitiones admitteremus. &c.

XVII.

Hæc doctrina, & sic credita, & sic quoque tractata, gratiæ Dei plenitudinem & constantiam commendat, securitatem carnis comprimit, & in filiis Dei convenientem timorem atque fiduciam fovet & conservat: ut nos regeniti & adoptivi filii Dei, indolem & perfectionem unigeniti Filii Dei pro modulo nostro imitemur, & membra illi capiti assimilemur.

De Quinto Articulo

R E M O N S T R A N T I V M

Παρακλιτικός.

I.

ASSERTIO Quinti Articuli duas principales partes habet. Prior facultates & securitatem salutis fidelium asserit; posterior eandem in dubium vocat.

II.

Prior pars tria docet, 1. Eos, qui Christo vera fide infiti, ac proinde vivificantis ejus Spiritus participes facti sunt, sufficienter instructos esse viribus, quibus adversus Satanam, peccatum, mundum, suamque carnem possint pugnare, arque adeo etiam victoriam ab eis referre. 2. Iesum Christum ipsis per Spiritum suum in omnibus tentationibus adesse, manum porrigere, eosdem fulcire ac confirmare. 3. Nulla fraude aut vi Satanæ seduci, aut ex Christi manibus eripi posse, juxta promissionem Christi, Iohan. 10. 28.

III.

Posterior pars ambigit, an iidem non possint per socordiam, ut loquitur Apostolus, Hebr. 3. vers. 6. 14. *Τὸ δὲ ἐχθρὸν ἡ ὑποταξίως χρεῖς ἡ κατὰλείπειν*, præfens seculum iterum amplecti, à Sancta Doctrina ipsis tradita recedere, bonam conscientiam amittere, gratiam-

gratiamque negligere, Et ait: hoc esse prius accuratiore ex S. Scriptura examine inquirendum, quam nos illud possemus alios cum *πληροφορία* animi nostri docere.

Berr. Coll.
pag. 11. Belg.
296.

IV.

At si ista tria, quæ priori parte Articuli continentur, Remonstrantes vere & ex animo asseruerunt, de hoc ambigere nec possunt, nec debent. Si enim illi, qui Christo inserti sunt, abunde instructi sunt viribus, ad victoriam de Satana, mundo, & carne, & Christus in omnibus tentationibus illis adest & manum porrigit, & ut nulla Satana fraude vel vi possint seduci & ex manibus eius eripi, eos confirmat; quomodo, (obsecro) dubium esse potest, quin illi & facultatibus à Christo sibi datis & eiusdem *ωδυσείας* & confirmatione adjuti ac freti, initium sui esse in Christo nunquam sint deserturi, & à fide defecturi, & à gratia destituendi? quid hoc aliud est, quam secum dissidere?

V.

At dicent, non absolute, sed cum conditione se affirmasse, Christum fide vera sibi initis Spiritu suo adesse, manum porrigere, eosque confirmare, si nempe ad pugnam parati sint, eius auxilium deposcant, sibi que ipsis non desint. Hanc autem conditionem à multis non præstari:

VI.

Hæc exceptio non tribuit omnem debitam laudem Deo, Christo, & Spiritui S. quasi vera fide Christo initis facultatibus gratiæ resistibilis quidem instruat, ad pugnam vero paratos non reddat, sed adeo supinos esse patiatur, ut auxilium eius non petant, sibi que ipsis desint:

VII.

Divinæ promissiones longe aliud ostendunt. Quantumvis enim pugna, preces, vigilantia, similesque conditiones, quas exigunt, omnino necessariae sint ad perseverationem, tamen ea non ponuntur à fidelibus, sed à Spiritu sancto in fidelibus efficiuntur, iuxta hæc testimonia: Deut. 30. 6. *Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum & cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum toto corde.* Ierem. 32. 40. *Timorem meum dabo in corda eorum, ut non recedant à me.* Quod citans B. Augustinus de Bono Persev. cap. 2. pro bono perseverantiæ explicat. His adde Ezech. 36. 27. Esai. 59. 21. Zach. 12. 10. I. Cor. 1. 8. Phil. 1. 6. I. Pet. 1. 6.

VIII.

Neque magni momenti est, quod dicunt, promissiones non esse absolutas, sed conditionales & strictè intellectas, excludere etiam minima sanctorum peccata. Promissiones enim de ipsa conditione fidei, precum, perseverantiæ in fidelibus per Spiritum sanctum efficienda diserte loquuntur.

IX.

Nec sequitur, conditionem non promitti, tanquam à Spiritu sancto in nobis efficiendam, quoniam præcipitur & exigitur à fidelibus. Nam præcipitur etiam, ut Deum timeant, ut ipsi adhæreant, ut in vijs ipsius ambulent, & tamen Deus pollicetur, se id daturum, se effecturum.

X.

Nec tamen promissiones illæ, Sanctorum lapsus & peccata excludunt, sed lapsos à ruina erigunt. Nam etiam adhuc quandoque diserte extenduntur, Psal. 37. 24. Psal. 89. 34.

XI.

Quare si prior Articuli pars est vera & certa, uti verissima ac certissima est: falsa

omnino est pars posterior, quippe quæ priori aperte contradicit: id quod est manifestum malæ causæ argumentum.

XII.

Neque hanc contradictionem effugiunt, negando, se perseverantiam sanctorum in dubium vocare, sed de ea accuratiorem institutionem postulare, quoniam in tota Collatione de Perseverantia Sanctorum ita disputant, ut quod in priori parte huius articuli verum & certum statuerint, non modo dubium & incertum, sed & manifeste falsum & impium esse contendunt: ut jam nihil dicamus de ipsorum Theſibus, & 5. Articuli Declaratione, quam Synodo exhibuerunt.

XIII.

Coll. pag. 354-403-404. Præterea ut plausibilis disparent, sæpe in Collatione dicunt nos docere; qui semel crediderunt, eos nunquam posse labi, neque lapsuros, sed persuasum sibi habere, quicquid peccent, se nunquam posse fidem amittere & gratia excidere, sed inevitabiliter perseveraturos & salvos futuros, atque hunc perseverantiæ modum duntaxat se in dubium vocare & impugnare.

XIV.

Huc septem argumentorum ordines dirigunt:

- pag. 353. 1. Quia ex se veræ pietati & bonis moribus obſit, seu quia eius prædicatio sit scandalum plena.
- pag. 356. 2. Quia media exhortationum, mandatorum, promissionum & comminationum, earumque usum evartet.
- pag. 359. 3. Quia præmonitiones Spiritus sancti de fallacijs & fraudibus Satanæ cavendis enervet.
- pag. 360. 4. Quia multos totaliter & finaliter defecisse exempla doceant.
- pag. 361. 5. Quia multi fideles graviter lapsi in ea peccata, quæ cum fide consistere nequeunt, in Scripturis legantur.
- pag. 362. 6. Quia hoc dogmate posito, omnes baptizati infantes fidelibus parentibus nati servarentur.
- pag. 363. 7. Quia multi ex fidelibus ijs sese flagitijs obstringant, ut excommunicentur & Satanæ tradantur.

XV.

Ad hæc breviter respondemus, & quidem ad 1.

Si doctrina Perseverantiæ offendiculum & licentiam patitur, tum Prophetæ & Apostoli erunt accusandi, qui eam Ecclesiæ commendaverunt, neque illi habuerunt calcar ad pietatis studium. At hoc absurdum est, Ergo & illud.

Ad 2. & 3. His medijs studium & certitudo Perseverantiæ in renatorum animis fovetur & roboratur.

Ad 4. At hi vere renati, & viva Ecclesiæ membra nunquam fuerunt. 1. Ioh. 2. 19.

Ad 5. Nihil Moſis, Aaronis, Davidis, Saulis, Iudæ & aliorum exempla hic faciunt. Nam hi aut non fuerunt vere regeneriti, aut tandem resipuerunt & servati sunt.

Ad 6. Ἀναγλυτον est quanquam id in ijs qui in infantia moriuntur confidimus, sicut ad 1. Articulum dictum est.

Ad 7. Excommunicati non sunt eiusdem census. Alij renati sunt, & hi, etsi peccatum luanit censura Ecclesiastica, tamen manent in interiori communione sanctorum per fidei vinculum, quod externo offendiculo non penitus abruperunt: alij non renati sunt, qui si renascantur, tandem perseverant, si non renascantur, inter profanos cenſeri debent.

XVI.

Cæterum, si qui aliud nihil in hoc capite impugnant, ij rationem nullam idoneam habent, quare Ecclesias inquietaverint. Nam hoc ipsum non solum ut dubium, sed etiam ut falsum & offendiculi plenum rejicimus, improbamus, & ex Ecclesia Dei eliminamus.

Quare.

XVII.

Quare male faciunt, quod nobis dogma affingunt, quod pro nostro neutiquam agnoscimus: & septem rationibus præfatis falsum illud dogma quidem destruunt; sententiam vero nostram nullatenus attingunt; ut in Coll. ostenditur. pag. 36.

XVIII.

Coronidis vice apponimus ac repudiamus præcipuos circa hanc doctrinam quorumcumque.

E R R O R E S.

1. Perseverantia est uniformis ac æquabilis, nulloque peccati actu interrupta constantia in fide & obedientia.
2. Quotiescunque vere fideles opus aliquod carnis committunt, toties veram fidem totaliter amittunt. Lapsi post Baptismum non est spes resipiscentiæ restaurandæ & veniæ consequenda.
3. A solâ hominis voluntate pendet Perseverantia.
4. Perseverandi potentia, non autem ipsa voluntas fidelibus datur.
5. Perseverandi facultas & voluntas, non est effectum electionis ad salutem, sed electionem antecedit.
6. Perseverantia non est donum nobis mortis Christi partum, sed tantum oblatum.
7. Horribilia peccata, quæ aliquando fideles admittunt, sunt tantum infirmitates.
8. Nullus regeneritus in hac vita potest esse certus de Perseverantia absque speciali revelatione.
9. Doctrina de Perseverantiæ certitudine est veræ pietati & toti religioni perniciofa per se.
10. Dubitatio de perseverantia est laudabilis & utilis.
11. De perseverantia possumus esse certi absque vigilijs, precibus, alijsque sanctis exercitijs, officium nostrum negligentes.
12. Fides temporaria non differt specie à salvifica & durat.
13. Nullum est principium unde duratio fidei necessario fluat.
14. Perseverantia potest aliquorum fidelium esse extraordinarium privilegium & donum, non est autem commune omnium.
15. Ex doctrina de perseverantia non nascitur pietatis affectus.
16. Nusquam in Scripturis legitur, Deum vim conservatricem fidei constantiæ inferere velle hominis voluntati.
17. Fidelis de sua salute certus esse non potest.
18. Non est homini necessarium, ut sciat, se perseveraturum esse.

Fugiende loquutiones aliæ ut falsæ, aliæ ut incommode adificationi.

Hominem ne quidem volentem posse amittere fidem.

Fatalem esse perseverandi necessitatem: quum regenerati peccant, id inde esse, quia gratia aliqua eis subtrahatur: desertionem divinam præviam esse causam, cur homines desinant obedire Deo.

Nullis flagitijs renatos fidem perdere: peccata non posse separare à gratia Dei: credentes non magis posse studium perseverandi amittere, quam Æthiops colorem mutare, aut mas aut femina sexum abjicere.

Vere fideles non posse deliberato consilio peccare, sed tantum ex ignorantia & infirmitate:

CONCLUSIO

Iudiciorum Nostrorum

De V. Articulis.

ATque hæc de quinque famosis Articulis, quorum varijs disputationibus non tantum ad receptæ Orthodoxæ Confessionis depravationem, verum etiam charitatis & concordia, olim in his Regionibus merito ad exempli laudem prædicatæ, immutationem & destructionem, cum publico fidelium luctu & dolore itum est. Nostram sententiam quidem breviter diximus. Si uspiam opus sit, quædam à nobis explicari aut probari plenius: non patiemur in nobis fidem, sinceritatem & industriam, prout Deo juratos decet, desiderari.

Quid autem deinceps factu opus sit; & prudentiores rectius dicent, & Illustres ac Præpotentes Magistratus, nobis quoque non monentibus, pro sua pietate & prudentia dispicient. Hoc interim non dubitamus; Deo omnia sapientissime & agenti & permittenti, id propositum esse, ut latior in posterum ædificandi & proferendi regni Christi area pateat, & ex omni parte vitia incuria nostræ emendari possint.

Duo in dicendis sententijs nostris spectare iussi sumus; veritatem divinam, & pacem harum Provinciæ. ad utrumque exigitur in primis simplicitas & sinceritas, ut contenti ea doctrina, quæ nobis fiducia erga Deum & perpetuæ humilitatis ac pietatis sit magistra: speculationes, quæ rixas & contentiones pariunt, effugiamus.

Id Caput rei est, ut nulla nobis doctrina arrideat, quæ Deum parvum & Hominem magnum efficiat, & non semper in illud Apostolicum resolvatur, *Qui gloriatur, in Domino gloriatur*. Multa sunt arcana in terris, quorum cognitionem melius in cœlestem spirituum consummatorum panegyrim differremus, & interim in puritate cordis & constante dilectione Deum coleremus.

Certe providendum est, ne sub libertatis prophetandi titulo licentia modum iustum supergressa, teneram & latam Ecclesiæ segetem inundet & suffocet. Controversiæ de Religione, ipso Verbo nos monente, religiosæ sunt tractandæ, & iusto cum discrimine ac delectu; non ut alij alijs ægre faciamus, sed mutuo nostris laboribus faveamus, necessaria à non necessarijs, probabilia à minus probabilibus distinguamus; qua sine æquitate nunquam vel in Ecclesijs vel in Scholis ulla pax sperari potest.

Ad res præsentis autem quod attinet, merito nos socios asseribimus ijs, qui his altercationibus hæcenus Ecclesias turbatas adeoque convulsas esse graviter indoluerunt. Et non possumus non iudicari, gravi crimine se obstrinxisse eos, qui temere & leviter dederunt atque arripuerunt hæc lites, quas in ipso exordio statim oppressas oportuit, & certa moderatione ad divinas literas exacta, scandalorum extrema prohibita & impedita. Optaremus equidem eo rem deduci posse, ut sublato omni schismate & dissidio, Ecclesiarum doctores & auditores in unitatem revocarentur. at non videmus, quomodo ad salutarium consiliorum effectum hæcenus per fratres citatos perveniri potuisset: nec dissimulamus vereri & nos, quod sub Articulis in Controversiam deductis peius aliquid lateat, quod in suum commodum Satanas vertere cogitaverit: multis quoque & Fratrum & Auditorum ignotum minimeque spectatum. Quid autem de singulis statuendum iudicaverimus, quosque errores excludentes existimemus, scripta nostra ostendunt. Summa huc redit, Deum esse, qui homines in perditione aquali positos mera sua gratia & iudicio discernat, & ad passionum Christi fructum vocet quos vult, eisque merita illius applicet. Fidem in his per Verbum & Spiritum suum, divina ac paterna efficacia ipsorum vitiositatem vincente, ad se inclinatis & tractis generet, eosque ad beatum finem certo ac perpetuo conservet. Ideoque à veritate & gloria Dei & fidelium solatio atque officio alienum esse, opinari, quod gratia electionis ab hominis arbitrio pendeat, quodque ipse gratiam satisfactionis meritorumque Christi, & gratiam regenerationis totiusque spiritualis conservationis, quasi in potestate sua habeat. ut voluntas nostra,

nostra, omni Dei consilio ac decreto alioquin in incertum casuro, colophonem imponat.

Exaudiat omnium nostrum vota Deus; sit in afflictorum conscientijs pax revirescat, & omnibus odiorum atque simularum fibris elisis; amœnissima germinatione, concordia revalescat: muniat etiam Dei clementia adversus præsentia & futura pericula omnia, harum regionum statum, ut in eis oppugnandis Satanas & Anichristus deinceps quoque omnem operam ludant, & omnia sua consilia atque vires cum pudore suo & æterna gloria Dei Servatoris nostri atterant, & apud nos maneat vis atque usus angelici illius hymni, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in homines benevolentia.*

Subscriptum subsignatumque erat,

Deputati Reip. Bremensis;

THESES

Embdanorum,

*Sententiæ Remonstrantium de Apostasia Sanctorum,
& fidelium de sua salute dubitatione, quam in
Articuli V. tractatione profiten-
tur, oppositæ.*

Quibus adjuncta est consideratio eiusdem Articuli.

THESIS I.

GRATIA Dei erga homines, interna, movens (ut in tractatione quarti Articuli diximus) distinguitur in primam & secundam. Prima est, qua è statu peccati efficaciter vocamur, & in statum gratiæ transferimur. Secunda, qua in statu Gratiæ corroboramur, dirigimur, conservamur, ut perseveremus ad finem.

2. Perseverantia hæc in vera fide ad vitæ finem, est *a* donum Dei, quo primam *a* Ro. 11. 29. gratiam electis in regeneratione datam, sic in iisdem *b* conservat, augeat & confirmat, *Phil.* 2. 13. ut *c* finaliter in ea permaneant, ita ut gratiam Dei, fidem qua donati sunt, & Spiritum *b* Ro. 16. 25. sanctum, nunquam in hac vita penitus excutiant, & à Christo prorsus excidant. *c* Mat. 24.

3. Consistit autem electorum perseverantia, *d* tum in perpetua eorum voluntate *24.* perseverandi in bono, qua donantur in regeneratione: *e* tum in actuali quadam boni *Luc.* 22. 32. ad finem usque persecutione, quæ modo remissior est, modo intentior, prout Sp. S. *Ioh.* 10. 28. speciali gratia sua, aut efficacius aut remissius in ijs operatur. *Rom.* 8. 35.

4. Errant hic errorem magnum Remonstrantes, qui 1. negant, Perseverantiam *2. Cor.* 1. 21. esse donum Dei, & effectum unici ac æterni illius decreti, quo Deus singulares per- *Ephe.* 4. 30. sonas, nulla conditione obedientiæ circumscriptas elegit. 2. Sed eam ex secundo illo, *Phil.* 1. 16. quod constituunt, decreto fluere, quo decrevit Deus credentes jam, & medijs ad *1. Pet.* 1. 5. perseverandum institutis rite utentes, non deserere, priusquam deferatur ab ipsis. *1. Ioh.* 2. 19. *Epist. ad VVal. p.* 74. Remonstrant. citati in *Thes. de 5. Art. Thes. 1. Coll. Hag. Belg.* 27. *pag.* 343. circa finem, *Brand. pag.* 407. lin. 4. *d* *Phil.* 1. 6.

5. Quidam vero ipsis sit Perseverantia, his verbis explicant: Imo ne donum Dei *e* *Phil.* 2. 13: est proprie, sed est conditio requisita novi & gratiosi fœderis, quam Deus pro liberissimo suo arbitrio, inter multas possibiles præscripsit, & ante preceptorium electionem ac peccatorum remissionem in homine prærequirit, quamque homo habitu fidei & obedientiæ per crebros credendi & obediendi actus acquisito, facile præstare potest, accedente

accedente autem interno Spiritus sancti auxilio & solatio, etiam præstare vult, & plerumque præstat, *Vide Declar. 5. Articuli Remonstr. Citat. pag. 7. & 8.*

6. Hæc omnia eo spectant, ut gratiæ Dei in nobis efficaciter operanti, quod ipse est, detrahant, humanæ vero voluntati & viribus id tribuant, quod ipsis nequaquam competit.

7. Causam efficientem perseverantiæ in nobis, Scriptura Deum esse docet, *Institis, inquiens, cum ceciderit non prosterneatur, quia Iehova sustentat manum eius, Psal. 37. 24. Isque ad canitiem portabo vos, Isai. 46. 4. Misericordia mea à te non recedet, Isai. 54. 10. Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me, Ierem. 32. 40. Roborabo eos in Iehova, dicit Iehova, Zach. 10. 12. Fieri non potest ut seducantur electi, Matth. 24. 24. Qui venit ad me, nequaquam esuriat, nec sitiet unquam, Ioh. 6. 35. Deus est, qui efficit in vobis & ipsum velle, & ipsum perficere, Phil. 2. 13.*

8. Reimponentes, contra Scripturam, duplicem Perseverantiæ causam statuunt: Supernaturalem unam: Physicam alteram, ad hunc modum ad Wal. pag. 73. 74. scribentes. Profitemur solam Dei gratiam esse perseverantiæ causam supernaturalem, quæ facit ut voluntas nostra perseverare possit & velit. Et paulo post: Nihilominus tamen voluntas proxima & sola est perseverationis causa physica, quia voluntas perseverat in fide & pietate, non Deus, & perseverat libere, secundum voluntatis humanæ in hoc vitæ stadio indolem ac proprietatem.

9. Porro tenendum est, quinam ij sunt, de quorum perseverantia hic agitur. 1. Primum enim non sunt illi, qui simplici quadam notitia præditi, credunt vera esse quæ S. Scriptura continentur; Nam hæc fides tantum est historica, quæ nisi ulterius procedat, fides mortua & Diabolis communis dicitur. Iacob. 2. 9.

10. Secundo, non sunt *περὶ σωζομεν*, Matth. 13. 21. qui cum gaudio excipiunt sermonem, sed radicem non habent, & tempore tentationis abscedunt, Luc. 8. 13. Tertio, neque sunt ij, quorum mentes aliqua cognitione Evangelij sunt illuminatæ, & qui aliquem gustum doni cælestis perceperunt, & deinde prolabuntur, & ad penitentiam non renovantur, Heb. 6. 4. Sed Filium Dei conculcant, & sanguinem pacti profanum ducunt, Heb. 10. 29. Tales enim in Spiritum sanctum peccant. De his omnibus hic non agitur, sed de verè fidelibus.

11. Vere autem fideles sunt, qui vera, viva, justificante, fide; & Spiritu Dei, quod adoptamur in Dei Filios, & sanctificamur, & qui nobis est arrhabo hereditatis futuræ, præditi sunt, Rom. 8. 15. 16. Eph. 1. 5. Quique radicati & superstructi sunt in Christo Iesu Domino nostro, Eph. 1. 13. Col. 2. 7. Hæc fides non exstinguitur, non excidit, non evanescit totaliter neque finaliter.

12. Electi & veri fideles ac sancti, tametsi Deo chari sint, frequenter tamen & graviter subinde peccant, & quidem contra utramque tabulam, ut exempla Aaronis, Davidis & Petri demonstrant. Quæ peccata si quis extenuare conetur, peccabit ipse.

13. Observandum tamen 1. Diversimode electos, & qui electi non sunt, ad peccandum adduci. In eum namque qui electus non est, nec vere regeneratus, princeps huius sæculi semper aliquod jus habet, quo illum ad omnis generis flagitia impellit. 2. Cor. 4. 4. Eph. 2. 2. cuius rei exemplum Iudas exhibet. Ioh. 13. 27.

14. In electo vero regenerito, teste Apostolo, duo quasi homines consistunt. Vetus homo & novus homo. Eph. 4. 22. Col. 3. 9. caro & Spiritus, Rom. 8. 13. Gal. 5. 16. Internus & externus homo, 2. Cor. 4. 16. Rom. 7. 22. Internus, (hoc est, quatenus regeneratus est) Spiritum sanctum habet rectorem, ac delectatur lege Dei. Externus (hoc est quatenus non regeneratus est) habet carnem, ac delectatur lege peccati.

15. Hinc in electo, quando peccatum committit, certamen oritur, & tandem externus eius homo adversus internum quamvis reluctantem prævalet. Unde perspicuum fit, electum hominem, quomodocunque labatur, non tamen peccare toto animo, tota mente ac plena voluntate. Malum enim quod agit, neutiquam probat, sed odit, & consentit interea legi Dei, quod bona sit, Rom. 7. 15. 16.

16. Ergo, si peccata quæ ab electis admittuntur, respicimus, sunt quod ad speciem attinet, peccatis reproborum paria; in modo vero, quo ad peccandum inducuntur, plane imparia.

17. Reprobi enim cum tantum sint caro, animus & curam ijs, quæ carnis sunt, intendunt, Rom. 8. 5. toto animo plenaque voluntate peccant Rom. 6. 12. peccatis delectantur.

delectantur; & etiam cum ijs, qui ea faciunt, consentiunt; Rom. 1. 32. atque hoc modo inimicitiam cum Deo exercent, Rom. 8. 7. 8.

18. Electi vero cum graviter labuntur, nunquam sine ulla lucta peccant: neque tota voluntate in peccata feruntur; neque toto animo ijs consentiunt: non habent affectus eo modo, quo reprobi, peccatis implicitos: non delinquent ut inimicitiam cum Deo exercent: denique etiam si vis peccati inhabitantis in ipsis animadvertatur, peccata tamen regnantia & dominantia, plenum imperium in iisdem non obtinent, Rom. 6. 12. Et 8. 1. 8.

19. Observant lo secundus; quam diversa admissorum peccatorum in electis & reprobis effecta sequantur.

20. Reprobi ob crimina sua, a remota omni exceptione, damnantur. In electos vero, etiam si peccaverint, mors seu damnatio non cadit. Reproborum scelera puniuntur tum in hoc seculo, tum in futuro: Electorum autem peccata tantum punit Deus in presentis vita, quamvis etiam acerbissime, ut in Davidis Historia videre est, 2. Sam. 12. 49.

21. Reproborum peccata Deus frequenter etiam novis peccatis punit, Rom. 1. 24. indurat, & in reprobum sensum tradit. Electorum vero peccata, absit, ut Deus novis peccatis puniat, quin potius tandem eos ad peccati perpetrati agnitionem, ad seriam resipiscenciam, ad veram Dei invocationem, ad petitionem veniæ excitat, atque ita peccata prius ab ipsis transfert, ut 2. Sam. 2. 13. legitur.

22. Reprobi quando peccant, atque peccatum in ipsis dominatur; fidem eam, cuiuscunque sit speciei, quam habent, cito amittunt: siquidem quam ore fuerunt professi, nunquam vera & viva fides fuit, sed tantum temporanea, Luc. 8. 13. infrugifera, Iacob. 2. 14. mortua, Iacob. 2. 17.

23. Quando autem electi peccant, fidem quam consecuti sunt, veram, non prorsus amittunt; quamvis ea quæ relinquitur, exigua subinde sit, debilis & mortuæ similis, quod Petri exemplum manifeste evincit, Matth. 26. 70. 75.

24. Gravissime hic errant Remonstrantes, qui plane contrariam sententiam profitentur, & mordicus tueri conantur. Sic enim scribunt:

25. Fideles qui cunctis possunt prolabi, ut opera carnis & turpia flagitia committant, illi possunt fidem amittere, & amiserunt illam, nempe ad tempus, si se convertant: in æternum vero, nisi se convertant. *Coll. Hag. Belg. p. 304. in fine, Brand. 361. in fin. Item, possunt in iisdem perseverare & mori, & proinde finaliter excidere & perire. Thes. Remonstr. Citat. Artic. 5. Thes. 4. Coll. Hag. Belg. pag. 443. & 445. Brand. 504. & 506.*

26. Huic errori addunt alterum, de perpetua fidelium dubitatione de salute, sic scribentes: Vere fidelis, qui officio suo non deest, pro tempore presenti certus quidem esse potest: sed quomodo certus esse possit, se officio suo in posterum non defuturum, non videmus: nec ut hac de re certus sit fidelis, necessarium esse arbitramur. *Remonstr. Citati in Thesib. exhib. Artic. 5. Thes. 8.* quæ est inter dogmata quæ rejiciunt. Item, dubitare num simus iisdem semper futuri, qui nunc, non obest, sed est laudabile, quippe quæ est causa anxietatis sollicitudinis, ut vitemus peccata. *Coll. Hag. Belg. pag. 346. in med. in respons. ad VVal. pag. 75. ante med.*

27. Ex his duobus erroribus, nimirum 1. Quod vere credentes possunt finaliter perire. 2. Quod vere fidelis de sua salute certus esse non potest, apparet Remonstrantes non tantum in Ubiquitarianorum, verum etiam in Iesurarum castra transisse.

28. Bellarm. enim & Stapletonus, Pontificiorum antesignani, *παρηγορησαν* fidei & certitudinem salutis fidelium, omnis consolationis nostræ basin, modis omnibus destruere: *ἐπαροχῆν* vero seu dubitationem de gratia & salute propugnare ita conantur, ut neminem quoad vivit, absque speciali revelatione, de fide sua, an vere credat, & crediturus sit in posterum, & de vita æterna, an sit salvandus, certum esse posse, affirmant.

29. Hac pestilenti doctrina quid aliud Remonstrantes agunt, nisi quod fidem Christianam aperte abnegant, & pullulantem in ipsis Antichristum produnt: atque turbatis conscientiis barathrum inferni aperiunt?

30. Errori eorum, qui est, quod vere credentes possunt finaliter perire, hæc argumenta, ex solo Dei verbo petita, opponimus.

31. Argumentum 1. Deus in se pro benevolæ affectu suo, prædestinavit & adoptavit electos in filios per Iesum Christum, Ephes. 1. 5. cuique largitus est Spiritum adoptionis,

adoptionis, qui testatur eos esse filios Dei, & hæredes fore, Rom. 8. 15. 16. Gal. 4. 5. 7. Ergo nec fidem nec Spiritum sanctum penitus amittent.

32. Argumentum 2. Deus ex multa sua misericordia regenuit electos in spem vivam & hereditatem, quæ perire non potest, 1. Pet. 1. 3. Iacob. 1. 18. & semen eius manet in ipsis, ut ad mortem peccare non possint, 1. Ioh. 3. 9. Ergo non peribunt finaliter.

33. Argumentum 3. Deus electis suis salutem Spiritu suo promissionis Sancto ob signavit, qui ipsis est arrhabo hereditatis futuræ, Ephes. 1. 13. 2. Cor. 1. 22. Arrhabonem vero nemo qui promissis stare vult, reposcit: Ergo, electi Spiritum sanctum nunquam prorsus amittunt.

34. Argumentum 4. Electi sunt templum Dei, & Spiritus Dei habitat in ipsis, 1. Cor. 3. 16. 1. Cor. 6. 19. vivificat eos, Rom. 8. 11. ducit eos, Rom. 8. 14. & qui eum habent, ij sunt Christi, Rom. 8. 9. Spiritus vero ille Christi, domicilium suum fixamque sedem non relinquit, neque vagatur, ut malus Spiritus, Christo teste facit, Marth. 12. 43. sed manet in illis in æternum. Ioh. 14. 16. unctio quam à Christo acceperunt, manet in ipsis, 1. Ioh. 2. 27. semen Dei manet in ipsis, 1. Ioh. 3. 9. Ergo electi Spiritum sanctum nunquam amittent totaliter.

35. Argumentum 5. Idem constat ex multis promissionibus, cum pijs quibusdam privativam, tum omnibus in Ecclesiæ persona factis. *Iustus cum ceciderit, inquit David, non prosternetur, quia Iehova sustentat manum eius*, Psal. 37. 24. *Calamum quassatum non conteret*, Iesai. 42. 5. Marth. 12. 20. *Usque ad canitiem portabo nos*, Iesai. 46. 4. *Misericordia mea à te non recedet*, Iesai. 54. 10. *Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me*, Ierem. 32. 40. *Roborabo eos in Iehova*, dicit Iehova, Zach. 10. 12. *Portæ inferorum non vincent Ecclesiam*, Marth. 16. 18. *Fieri non potest, ut seducantur electi*, Marth. 24. 24. *Qui venit ad me, nequaquam esuriet, nec sitiet unquam*, Ioh. 6. 35. *Deus est, qui efficit in vobis & ipsum velle, & ipsum perficere*, Phil. 2. 13. Ergo perseverantiam ad finem, quam Deus, qui mentiri nequit, electis promisit, ipsis dabit.

36. Argumentum 6. Electi sunt Christo dati à Patre, & veniunt ad eum, atque illos Christus non ejiciet foras, Ioh. 6. 37. Non perdit ex eis quempiam, Iohan. 6. 39. Pater eos trahit ut ad Christum veniant, & Christus eos suscitavit ultimo die, Ioh. 6. 44. Patris erant, & ille Christo eos dedit, ijque sermonem Patris servant, Iohan. 17. 6. Ergo nunquam peribunt.

37. Argumentum 7. Deus electos justificat, & Christus mortuus est pro ipsis, ne moque eos condemnabit, neque ulla res eos separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu, qui tradidit semetipsum pro ijs, Rom. 8. 33. 34. 39. Gal. 2. 20. Christus rogavit & rogat Patrem pro eisdem, ne fides eorum deficiat, Luc. 22. 32. Ioh. 17. 9. 26. Rom. 8. 34. Et vult, ut ubi ipse est, & illi sint cum ipso, eiusque gloriam conticiant, Iohan. 17. 24. Dat ovis vitam æternam, neque peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam è manu ipsius, Iohan. 10. 28.

38. Argumentum 8. Catena salutis nostræ ex annulis certis mutuo invicem junctis, æterno & immutabili Dei consilio & decreto connexa, nunquam disrumpetur. Catenam illam sic describit Paulus, *Quos præcivit, etiam prædestinavit: quos prædestinavit, eos etiam vocavit: & quos vocavit, eos etiam iustificavit: quos autem iustificavit, eos etiam glorificavit*, Rom. 8. 29. 30. Ergo electi, per hanc catenam, ab æterno in cælis connexam, in tempore vero in terras demissam, è terris certo in cælos attrahuntur, & ibi glorificantur.

39. Argumentum 9. *Dona & vocatio Dei sunt æquequælibet*, hoc est, eiusmodi, ut eorum ipsum pœnitere non possit, Rom. 11. 29. Fides electorum tale est donum Dei. Tit. 1. 1. Act. 13. 48. Ephes. 2. 8. Ergo fides nunquam penitus defecit. Si enim fides deficeret, etiam vocatio cessaret & fieret *µετὰ τὴν ἐλπίδα*, id autem fieri nequit, quoniam Deus qui cepit in electis bonum opus, perficiet illud ad diem Iesu Christi: Phil. 1. 6. Et est is, qui efficit ut velint, & ut efficiant, pro gratuita sua benevolentia. Phil. 1. 13. Hinc fideles de suæ salutis certitudine gloriantur, Rom. 8. 38. 2. Tim. 1. 12. Ergo, &c.

40. Argumentum 10. Quia electi (tamen si in se sint infirmi) *virtute Dei custodiantur per fidem, ad salutem que preparata est patefieri tempore ultimo*, 1. Pet. 1. 5. *Et si ceciderint non prosternentur, quia Iehova sustentat manum eorum*, Psal. 37. 24.

41. Argumentum 11. Scriptura fidelium conditionem, eiusmodi similibus nobis ob oculos ponit. Vnde eorum in fide perseverantia manifeste liquet. Sunt enim
arbor

enim arbor ad rivos plantata, quæ fructum suum dat tempore suo, Psal. 1. 3. Sunt ut mons Sion qui non commovetur, sed in seculum permanet, Psal. 125. 1. Ædificant domum suam super petram, quæ venientibus fluminibus, & ventis flantibus non cadit, fundata enim fuit super petram. Matth. 7. 24. Retinent auditum sermonem in corde bono, & fructum afferunt per patientiam, Luc. 8. 15. Sunt radicati & fundati in charitate. Eph. 3. 18. Sunt radicati & superstructi in Christo Iesu Domino nostro, ac confirmati fide. Coll. 2. 7.

42. Argumentum 12. Ex doctrina contraria, nimirum electos posse totaliter & finaliter fidem salvificam amittere, & salute penitus excidere, multa absurda sequuntur. Nam propositum electionis falleretur: Propositum electionis penderet non ab immutabili voluntate Dei, sed ab hominis voluntate mutabili: Non esset firmum fundamentum Dei, de quo Paulus, *Solidum fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc, Novit Dominus eos, qui sunt sui*, 2. Tim. 2. 19. In hominum potestate & manu esset æterna salus: Nullus fidelis per totam vitam posset de salute sua esse certus: Item, qui hodie est Dei Filius, cras poterit esse filius Diaboli, idque vicibus diversis, quamdiu in hoc mundo versatur: Imo deficientibus omnibus fidelibus, Christus foret sine Ecclesia, & caput sine corpore, contra promissionem, Matth. 16. 18.

43. Argumentum 13. Denique si vis illa Spiritus sancti quæ se exerit in regenerandis ad vitam æternam electis, vel semen illud Dei, cuius meminit Iohannes 1. Epist. 3. 9. semel admissum, postea prorsus amitteretur, planeque interiret, esset de integro induendum homini: videreturque regenerationis Symbolum, quod est Baptismus, omnino esse repetendum, quando id quod Symbolo adumbratur, tertio atque quarto imo sæpe foret donandum, quod Verbo Dei & Ecclesiæ consensui repugnat. Hæc argumenta hoc loco sufficiunt.

44. Non diffitemur quidem fidem, seu fiduciam actualem, ad tempus amitti posse, cum homo fidelis grave peccatum admittit. Actus enim peccati ex quodam consensu perpetrati, cum actuali fiducia de remissione peccatorum consistere nequit.

45. Præterea, homo fidelis in tali casu fidem vehementer labefactat: Spiritum sanctum tristitia afficit, Ephes. 4. imo quoad aliqua dona amittit: & Spiritus sancti energiam non ita plene, ut antea sentit.

46. Fidem vero habitualement, quæ residet in corde, etiam cum homo fidelis alia agens aut dormiens, nihil de Deo cogitat aut loquitur, penitus interire constanter negamus. Hæc enim (actuali fiducia ad tempus amissa) denuo ad novum actualis fiduciam actum, nova verbi Dei prædicatione, lectione, meditatione, Sacramentorum usu, &c. excitatur, ut in Davidis & Petri exemplis videre est, 2. Sam. 12. 13. Psal. 51. Matth. 26. 75. Luc. 22. 61.

47. Quapropter vero renati, non plane à gratia Dei, à fide & communione cum Christo excidunt: hoc est, non deficiunt in universum à Deo, ut fiant hostes agnitæ veritatis: neque in peccatis illis gravioribus perseverant, sed penitentiam agunt, & amissa dona Spiritus sancti recuperant.

48. Quemadmodum enim sol nubibus obducitur, & ignis cineribus obruitur: ita in Sanctis labentibus, opera fidei nulla conspiciuntur, sed tandem se iterum proferunt, & discussis carnis nebulis, lætitia salutis, turbatis fidelium conscientijs instar solis affulgens, redditur, ut Davidis, Petri & aliorum ostendunt exempla. Similiter in lethargicis, phreneticis, ebrijs & infantibus, mentis quidem usus cessat, ipsam tamen mentem non amittunt.

49. Sicut igitur animæ facultatum usus ad tempus, manente ipsa tamen anima, interrumpi potest: sic etiam spirituales Spiritus sancti & fidei motus & actiones, non sublatis tamen nec ipsa Spiritus *donum* neque fide, intercidere possunt. Spiritus enim S. & fides, firmius quiddam sunt in homine spirituali, quam anima & ipsius facultates in homine animali.

50. Porro, quærent nonnulli hic, an non eodem res recidat, si ve doceamus, nunquam penitus excuti in electis & vera fide præditis, sed tantum sopiri ad tempus, quod ad sensum & energiam attinet, Spiritum S. & fidem ac fidei fructus: si ve cum alijs dicamus, excuti quidem penitus fidem ipsam & Sp. sanctum peccatis contra conscientiam admissis, sed qui peccatoribus postea per penitentiam donum restituatur?

51. Respondemus. 1. Plurimum duas istas sententias inter se differre, nisi hoc adjiciatur, tam esse certam illorum resipiscentiam apud Deum, quam certa est & immutabilis electio, quod tamen posterioris sententiæ autores non addunt. 2. Etiam si hoc adderent, tamen prior sententia non tantum ex Dei Verbo certior est, verum etiam percussæ ob peccati magnitudinem menti, consolationem efficaciorē affert: Frigida enim erit consolatio, si quis dicat: Vere excidisti fide, & Sp. sanctum penitus amisisti, sed fortassis Deus te de novo adoptabit & regenerabit, ut penitentiam agens, ipsi reconcilietur.

52. Esto ergo huius materiæ conclusio hæc: Quod fides vera nunquam excidat aut deficiat penitus, sed conjuncta sit cum Perseverantia totali & finali, ita ut licet lapsibus & peccatis sanctorum aliquando foris deficiat fidei actus: intus tamen nunquam penitus deficiat fidei habitus.

53. Porro, qui hanc doctrinam de Perseverantia Sanctorum oppugnant, varia contra eam Scripturæ loca, & graves quorundam piorum lapsus, proferunt. Nos ad unam saltem atque alteram, ex præcipuis eorum objectionibus hic respondebimus. *Vide Coll. Hag. Belg. pag. 318. & alibi.*

54. Obiectio 1. David, inquit, adulterium commisit, & Uriæ innocentis necem procuravit, &c. 2. Sam. 11. 4. 15. Ergo Fidem & Spiritum sanctum prorsus excussit; Respondemus, Gravia flagitia Davidem tum perpetrasse, nemo pius inficiabitur: Fidem vero & Spiritum sanctum penitus eum amisisse, sequentibus rationibus nixi, negamus. 1. Peccavit enim quidem David, at non totus, sed quatenus nondum erat regeneratus, sopito intra illum ad tempus homine illo interno, peccare nolente, de quo Apostolus, Rom. 7. 15. 19. inquit: *Quod enim perpetro, non agnosco: non enim quod volo, hoc facio, sed quod odi, hoc facio:* Item Gal. 5. 17. *Caro concupiscit adversus Spiritum, Spiritus adversus carnem, hæc autem inter se opposita sunt, ut non quæcunque volueritis, eadem faciatis.*

55. 2. Quamprimum à Nathane Propheta esset reprehensus, ad huncmodum Psalm. 51. vers. 3. est precatus: *O Deus secundum amplitudinem misericordiarum tuarum dele defectiones meas.* Unde vero illæ preces, si non Spiritus ille precum, Zach. 12. 10. qui in centro cordis eius adhuc delitescerebat, energiam suam rursus exerens, ad deprecandum culpam eum excitasset?

56. 3. Orat, vers. 13. *Ne abjicias me à facie tua;* Ergo, tamen si adulter & homicida factus, non tamen abjectus erat à facie Domini. 4. Contristat quidem, ut Paulus, Eph. 4. 30. loquitur, Spiritum sanctum sed non penitus eum excusserat. Dicit enim vers. 12. *Spiritum firmum renova in te me:* & 13. *Spiritum sanctum tuum ne auferas à me.* Animi vero seu conscientie suæ munditiam, quam amiserat, creari sibi rursus petit, vers. 12. & gaudium salutis quod imminutum erat in ipso, sibi restitui precatur, vers. 14. 5. Denique non tam facile expergefactus fuisset ad oburgationem Nathanis, nisi occultum timoris Dei sem en, in eius animo latuisset.

57. Obiect. 2. Heb. 6. 4. 5. 6. dicit Apostolus: Impossibile est, eos qui semel fuerunt illustrati, gustaveruntque donum illud caeleste, & participes fuerunt facti Spiritus sancti, si prolabantur, denuo renovari ad resipiscentiam. Ergo totaliter & finaliter gratia Dei excidere possunt fideles.

58. Respondemus: Ut locus hic recte intelligatur, hæc tria observanda sunt. 1. Qualia dona illi, de quibus Apostolus loquitur, accipiant. 2. Quale peccatum admittant. 3. Qua pœna afficiantur.

59. 1. Dona sunt, illuminatio mentis: gustus doni caelestis: participatio Spiritus sancti, verum hæc dona etiam in hypocritas & temporarios cadere possunt. Quare tenendum hic est, amplius & præstantius quid requiri, ut quis vere sit fidelis, quam recitata illa dona. In Dei enim filium adoptari eum oportet, Eph. 1. 5. Spiritum adoptionis ut habeat necesse est, qui Spiritui suo testetur, eum esse Dei Filium, Rom. 8. 15. 16. Spiritum Dei & Christi in se habitantem habere debet. Rom. 8. 9. Regenerari, sanctificari, vivificari eum oportet, &c. Iohan. 3. 1. Cor. 6. 11. Ioh. 6. Deinde, aliud est gustare donum caeleste, quam plena eius perceptione frui. Quemadmodum enim cibum oblatum gustat, sed mox respuit, nec in ventriculum trajicit: sic illi ordinem quandam Evangelij gustat, sed nihil in cordis ventriculum trajiciunt. Tura vero docet, vere fideles non tantum gustare Christum, sed habere Christum habitantem.

habitantem per fidem in suis cordibus, Eph. 3. 17. Item, eos esse radicatos, fundatos & superstructos in Christo Iesu Domino nostro, & confirmatos in fide, Ephes. 3. 18. Coloss. 2. 7.

60. Secundo. Peccatum quod admittunt, est, ut Apostolus inquit, *Si prolapsi sunt*. Hic *prolapsus* non est particularis quidam lapsus hominis Christiani, in hoc vel illud peccatum, contra primam aut secundam Tabulam Legis admissum: sed est universalis & totalis apostasia & defectio, ab agnita Evangelij veritate, qua defectione quis non ex parte Deum offendit, sed totam Dei maiestatem destinato animo contemnit, omnique Dei gratia semetipsum excludit. Deinde, quod Filium Dei Heb. 10. 29. conculcat, & Spiritum Dei contumelia afficit. Unde manifestum est, Apostolum hic de peccato in Spiritum S. loqui, quod Christus Matth. 12. 31. blasphemiam in Spiritum S. vocat; quoniam qui illud committunt, gustum gratiæ & virtutis Spiritus sancti quem perceperunt, probro afficiunt & oppugnant.

61. Tertio. Pœna eorum, teste Apostolo, vers. 6. prima est; Quod non renoventur ad resipiscentiam: secunda, quod pro peccatis eorum non sit reliqua hostia; sed horrenda quædam expectatio iudicii & ignis fervor, Heb. 10. 26. 27. quoniam tale peccatum non remittetur eis, neque in hoc, neque in futuro seculo, inquit Christus Matth. 12. 32. id est, non remittitur in æternum, Marc. 3. 29. Cum itaque hic non de vere fidelibus, sed de hypocritis & temporarijs, qui in Spiritum sanctum peccare possunt (quo periculo exempti sunt electi, Matth. 24. 24.) agatur, nulla ratione inde concluditur, electos & vere fideles fidem & Spiritum sanctum totaliter & finaliter amittere, & æternum, ut Remonstrantes docent, perire posse.

62. Object. 3. Petrus dicit, 2. Pet. 2. 1. Quosdam Dominum qui illos mercatus est, abnegare, & celerem perniciem sibi accersere: Ergo fideles fide excidere & perire posse. Respondemus 1. Petrus de pseudoprophetis & falsis doctoribus, atque de ijs, qui per illos seducuntur, loquitur, non autem de vere fidelibus, vers. 1. & seqq. 2. Quod dicit, Dominum illos mercatum, recte intelligendum est. Quos enim quæso mercatus est Dominus? Respon. Angelus, Mat. 1. 21. Liberavit populum suum a peccatis ipsius. Et Christus ipse, Ioh. 10. 15. Animam meam pono pro ovibus meis. Quis vero novit, quamam sint Christi oves? Respondet Christus Ioan. 10. 14. Ego agnosco oves meas. Novit etiam, ibidem vers. 26. quinam non sint ex ovibus suis. Et Paulus, 2. Tim. 2. 19. *Solidum fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc: Novit Dominus, qui sunt sui.* Sciebat ne & Petrus, quinam essent illi quos revera mereatus erat Dominus? Nequaquam, soli enim Deo illi sunt noti, ut demonstratum est. Curego dicit quosdam abnegare Dominum, qui illos mercatus est? Respondemus: Hoc arcanum illi Deus peculiari quadam revelatione non patefecerat, sed ex causis secundis id probabiliter colligebat, nimirum, quia baptizati erant in Christi nomine: profitebantur Christum: & fidem, qua aiebant se per Christum esse redemptos & liberatos. Ergo Petrus, cordis eorum scrutationem Deo relinquens, ex caritatis regula statuebat, eos vere esse redemptos, donec contrarium ex doctrina & factis eorum appareret. Sic Actor. 8. 13. & ipse Simon Magus Philippo evangelizanti credidit & baptizatus est, & à Philippo pro genuino discipulo fuit habitus; perdurabat enim apud Philippum. Cum vero ambitione & avaritia ductus, Spiritus sancti dona, pecuniam Apostolis offerens, emere vellet, hypocrisin suam patefecit, quam Petrus ex re nata agnoscens, dixit ei, Pecunia tua tecum pereat, cor enim tuum non est rectum in Dei conspectu.

63. Ad plures Remonstrantium objectiones, nimix prolixitatis evitandæ causâ respondere supercedemus: Quare ad secundam Iudicii nostri partem, Considerationem nimirum eiusdem Articuli 5. progredimur.

CONSIDERATIO

Sententia Remonstrantium circa V. Articulum,

De Perseverantia Sanctorum.

Quaestio I. **S**itne perseverantia vere fidelium in fide effectum Electionis ad salutem? *Negant Remonstr. ad V Val. pag. 74. Et Thes exhibita 1. Articuli 5.*

ANTITHESIS.

Perseverantia vere fidelium in fide est effectum electionis ad salutem, Rom. 8. *Quos praedestinavit, eos vocavit.* Loquitur autem de vocatione efficaci, quae completitur ipsam fidei donationem. Deinde, *quos vocavit, eos justificavit & glorificavit:* hæc glorificatio inchoatur in hac vita, quando sanctificamur, perficitur autem & completur in vita futura. Ex initio itaque de complemento certisunt fideles. Unde colligitur perseverantiam in fide & sanctificationem ex praedestinatione oriri, cuiusque effectum esse. Quod cum in considerationibus nostris ad Artic. 1. pluribus probaverimus, nolumus actum agere, eademque cum tædio repetere.

Quaestio II. An perseverantia in fide sit donum Dei morte Christi partum? *Negant Remonstr. expresse Coll. Hag. p. 407. lin. 4.*

ANTITHESIS.

Cum perseverantia in fide sit effectum electionis, necessario sequitur, quod quem. admodum electio gratuita, vocatio, fides, &c: Sic etiam ipsa sit gratuitum Dei donum. Sic enim expresse dicit Apostolus, ad Phil. 2. 13. *Deus is est, qui efficit in vobis & ipsum velle & ipsum perficere pro gratuita sua benevolentia.* Et cap. 1. 29. *Gratis datum est vobis in Christi negotio non solum in eum credere, sed etiam pro eo pati,* hoc est, in cruce etiam & calamitatibus pro Christo sustinendis in fide perseverare, & vitam potius pro Christo fundere, quam fidem abnegare velle. Unde manifeste colligitur, perseverantiam non esse tale Dei donum, quo Deus dat tantum potentiam perseverandi, si homo velit, ut Remonstrantes subinde vocabulo doni Dei ludunt & fallunt; sed tale, quo etiam ipsum actu perseverare datur. Nequaquam igitur voluntati hominis, sed soli Dei gratiae acceptum ferendum est donum perseverantiae.

Quaestio III. An Perseverantia sit conditio N. Fœderis, quam Deus pro liberrimo suo arbitrio, inter multas possibiles præscripsit, & ante peremptoriam Electionem ad peccatorum remissionem in homine prærequirit. Affirmant Remonstr. passim; videatur prima eorum *Thesis in Coll. Hag. & ad V Val. pag. 36.*

ANTITHESIS I.

Perseverantia non est conditio N. Fœderis, quæ ab homine præstanda prærequiritur, ut promissio Novi Fœderis sit firma: sed est ipsissimum Novi Fœderis donum, quod Deus gratis electis suis se daturum promisit. Ierem. 31. & 33. 34. & cap. 32. 38. 39. 40.

ANTITHESIS II.

Cum remissio peccatorum sit primum novi Fœderis promissum. Ierem. 31. 33. non prærequiritur ad eam consequendam perseverantia, sed eam ut aliud priori annexum Novi Fœderis donum subsequitur, quod ex formula novi Fœderis manifestum est. Pangam enim inquit Dominus, cum ipsis fœdus perpetuum, & reverentiam meam indam animo ipsorum, & non recedent amplius à me. Ierem. 32. 40.

ANTITHESIS. III.

Neque prærequiritur perseverantia ante peremptoriam electionem, cum Sacra Scriptura, de ejusmodi ab hominibus novatoribus confecta electione, nihil novit: sed est electionis ejus, cuius Scriptura meminit, quæ facta est in Christo ante mundi jacta fundamenta, effectum, ut supra ostensum.

An homo perseverantiam, habitu fidei & obedientiæ per crebros credendi & obed- Quæstio IV.
diendi actus acquisito, facile præstare possit, & accedente interno Spiritus auxilio, ac solatio præstare velit. *Sic Remonstrantes passim, Episcop. in Thesib. de condit. Novi Fœderis.*

ANTITHESIS.

Fides vera, viva & justificans, de quanos loquimur, non est habitus per crebros credendi actus acquisitus; sed est habitus, per ordinariam Verbi prædicationem & Sacramentorum usu Dei gratia infusus, sive initium, seu incrementum fidei ipse es. Hinc Discipuli fide jam præditi orant, *Domine adauge nobis fidem.* Luc. 17. 5. Possimus equidem nos, Spiritu Dei adjuti, qui aures perforat. Plā. 40. verbum Dei attente audire, Sacramentis uti, preces pro augmento fidei fundere; sed ipsi nostris viribus, & ut loquuntur, crebris credendi actibus fidem augere non possumus, ideoque sicuti ipsa fides, ita etiam ejusdem incrementum & complementum à solo Deo provenit: Cui soli debetur omnis gloria.

Falsum itaque, quod perseverantia in fide, ab homine, accedente interno Spiritus auxilio (quod auxilium ipsis nihil est aliud quam credendi potentia) præstari possit. Paulus enim expresse soli Deo eam tribuit, cum dicit Philipp. 1. 6. *Persuasum habeo hoc ipsum fore, ut qui incepit in vobis bonum opus, perficiat usque ad diem Iesu Christi.* Et 1. Thess. 5. 24. *Qui vocavit nos fidelis est, qui etiam illud efficiet.* Hinc ibidem Paulus Deum orat, ut Thessalonicenses inculpate conservet in adventum Domini nostri Iesu Christi. Et 2. Thess. 1. 3. *Deo gratias agit, quod fides eorum augeat.* Et Hebr. 13. à Deo hoc postulat Apostolus, *ut eos ad omne bonum opus instructos reddat.*

Perseverantia itaque in vera fide non nobis, nostrisque credendi actibus crebris, sed solius Dei benevolentia, potentia, & promissionum veritati innititur.

Falsum etiam, quod Articulo secundo asseritur, stante divini auxilij promptitudine & gratia sufficientis præsentia, (ubi voce gratia more suo ludunt & fallunt) positique omnibus ad perseverandum necessariis, manere tamen in hominis potestate perseverare vel non perseverare, hominemque causam esse physicam perseverationis. Voluntas enim renovata, licet physice velit quod vult, & velle ipsum merito homini tribuatur; tamen, ea quæ Dei sunt, non vult physice sed Spiritu Dei mota hyperphysice, ideoque physica causa perseverantia, quæ donum hyperphysicum est, dici non potest nec debet.

Deinde Dei auxilium in electis suis non tantum est sufficiens, sed etiam efficax, datque non tantum posse, neque tantum velle perseverare in fide, sed etiam simul ipsam actu fidei perseverantiam, quod ex allatis Scripturæ testimoniis luculenter evincitur.

An qui mediocrem diligentiam in hisce duobus adhibet, ut contra clarum naturalis rationis & supernaturalis revelationis dictamen non peccet, & infirmitates suas emendare non negligat, in judicio divino perseverare dicatur? *Sic Remonstr. in Declar. exhibita.* Quæstio V.

ANTITHESIS. I.

Cum ratio humana in rebus divinis cæca sit, ut supra, Artic. 3. & 4. ostensum; dictamen rationis naturalis in iis nullum locum habet. Ideoque passim monemur, ne hoc quod ratio dicat, sed quod Deus in Verbo suo requirit, sectemur: neque faciamus, quod rectum est in oculis nostris, sed in oculis Ichovæ. Deutr. 4. vers. 1. 2. Et 7. & 12, &c.

ANTITHESIS II.

Contra rationis naturalis & revelationis supernaturalis dictamen non peccare, & vitam emendare, non est in ullius hominis animalis potestate, sed solius Dei est beneficium. Quomodo enim homo non renatus naturæ lumine utatur & abutatur, ex 1. Cap. Rom. satis superque liquet. Et quomodo multi supernaturali revelatione, (sive illa sit Verbi prædicatio, sive interna, sed communis tamen, mentis illuminatio) donati, turpiter tandem deficiant, ex 6. cap. ad Hebr. constat.

ANTITHESIS III.

Ut quis in fide perseveret, non sufficit naturalis rationis neque supernaturalis revelationis dictamen: sed eadem vis & potentia divina qua Deus fidem dedit, & cor novum indidit, ad eorundem bonorum spiritualium conservationem requiruntur. Non enim virute hominis, sed Dei custodimur ad salutem. 1. Pet. 1.

ANTITHESIS IV.

Non peccare contra rationis naturalis & supernaturalis revelationis dictamen ac vitam emendare, non sunt ipsa in fide perseverantia, sed fidei perseverantis effectum. Nulli enim nisi vera fide donati, in eaque divina gratia perseverantes; (licet non æque firma semper sit fides, sed cum tentationibus & dubitationibus variis luctetur;) peccata vitare & vitam emendare student. Hinc Iacob. 2. probat veram fidem per bona opera. Et Paulus Gal. 5. per charitatem, per quam efficax, & sine quibus mortua esse dicitur.

Quæstio VI. An illa fides, non peccare & vitam emendare, gratiosæ vitæ æternæ præmio à Deo digna censetur. *Affirm. Remonst. in sua Declaratione.*

ANTITHESIS.

Etiamsi fideles peccata vitare & vitam emendare omnino teneantur, in eoque ipsi omni cura & sollicitudine incumbant, Deus etiam piis promissiones dedit vitæ præsentis & futuræ: minime tamen peccatorum fuga vitæque emendatio, neque ipsa fides etiam vitæ æternæ præmio digna censetur, ac si Deus fugam hanc peccati & vitæ emendationem, tanquam hominis opus vita dignum, vitæ præmio remuneretur. Vita enim æterna est gratuitum Dei donum, morte Christi partum, quam nos fide apprehendimus; atque ita non propter fidem neque propter vitæ emendationem, sed per & propter Christum vitæ æternæ præmio gratiosæ digni censemur. Romanor. 3, 4, 5, 6.

Quæst. VII. An quoties vere fideles opus aliquod carnis committunt, toties veram fidem totaliter amittant, Et, an in Spir. Sanctum peccent, & ad mortem, ac in peccatis perseverare & mori atque ita totaliter ac finaliter à salute excidere possint, multisque illud fidelibus & regenitis evenerit, ac etiamnum non raro eveniat. *Affirm. Remonstrantes Thesibus de 5. Articulo exhib. 3. 4.*

ANTITHESIS I.

Vere fideles fidem totaliter non possunt amittere, etiamsi fides eorum sæpenumero vacillet, & tentationis tempore quasi consopita subinde, & carbonibus in igne absconditis similis esse videatur.

ANTITHESIS II.

Neque iidem vere fideles, etiamsi peccent sæpenumero, & ex infirmitate opera carnis subinde patrent & labantur; tamen non perseverant in peccatis neque in iis moriuntur, nec finaliter ac totaliter à salute excidunt, nullisque unquam vere regenitis illud accidit. A Ichova enim gressus viri statuuntur, cuius

cujus delectatur via. Cum cadit non dejicitur, & Ichova sustentat manum. Psalm. 37. 23. 34. Vere fideles sunt arbores bonæ semper virentes, & fructum ferentes suo tempore. Psalm. 1. Domus eorum supra petram fundata est, ideoque non subvertetur. Mat. 7. Sunt à Patre cælesti plantati, ideoque non eradicabuntur, Matth. 15. Nam ille omnem palmitem qui fert fructum purgat, ut plus fructus adferat, Ioh. 15. 3. &c.

Christus etiam indefinenter pro eis intercedit, ne deficiat fides eorum, Luc. 22. Nam ne quis illud solius Petri privilegium fuisse autemet, Paulus omnibus electis hanc gratiam fieri testatur, quod Christus, qui pro iis mortuus est, etiam pro illis interpellat, sedens ad dextram Patris, Rom. 8. Et Iohannes hoc argumento omnes fideles consolatur, quod si peccent, advocatum habeant apud Deum, 1. Iohan. 2. Christus autem pro suis orans semper exauditur.

Ipsi etiam fideles quotidie pro augmento donorum spiritualium & perseverantia in fide, Deum invocant, clamantes, ô Domine, confirma in nobis, quod operatus es. Habent autem infallibiles promissiones, si quid in nomine Filii petiverint recte, & quod petere licet, illud se accepturos.

Dona etiam & vocatio Dei sunt ἀμετέωρα Roman. 11. Pœnitentiaque abscondita est ab oculis eius, Hof. 13. 14. Ideoque quod cœpit in electis suis, fideliter etiam perficiet.

ANTITHESIS. III.

Unde etiam aliud colligitur, nimirum vere fideles in Spiritum S. nunquam peccare. Qui enim destinato odio veritatem agnitam malitiose oppugnant, eamque persequuntur & è medio sublatam volunt, ij vere fideles nunquam fuerunt. Hinc Iohannes dicit eos, qui ex Deo sunt, non peccare ad mortem, cum semen Dei in eis sit & maneat. 1. Iohan. 3. & 5.

An nullus vere fidelis de perseverantia & salute sua in hac vita possit esse certus, absque speciali revelatione. *Sic sentiunt Remonstrant. locis in Thesib. dictatis, citatis.* Quæst. VIII.

ANTITHESIS.

Omnes vere fideles de sua perseverantia & salute, etiam absque speciali revelatione, certi esse possunt & debent. Spiritus enim S. testificatur Spiritui nostro, quod simus filij Dei, Rom. 8. Est autem hoc testimonium Spiritus Sancti non extraordinarium & speciale, ut Enthusiastæ, Pontificii & Remonstrantes somniant; sed ordinarium & omnibus electis commune. Nam Spiritus S. per ordinariam Verbi prædicationem, fidem in electis operatur, perque eam fidem testificatur Spiritui nostro, quod simus Dei Filij. Exempli gratia: Mandat Deus in Verbo suo ut credamus; promittit tum nos fore salvos: per illud mandatum autem, perque illam promissionem iteratò repetitam est efficax in cordibus electorum, fidemque in eis operatur, ita ut vere dicere possint, se credere in Dominum Iesum. Hinc ita infallibiliter concludunt,

*Qui credit in Dominum Iesum, salvabitur,
Ego vere in Dominum Iesum credo.
Ergo salvabor.*

Non itaque hæc specialis aliqua revelatio est, qua aliqui tantum fideles extraordinaria ratione de sua perseverantia certiores: sed ordinaria, qua in danda fide, eaque in omnibus electis conservanda, ordinarie Spiritus S. utitur.

Cæterum de certitudine nostræ electionis & consequenter perseverantiæ in fide electorum, in considerationibus nostris ad 8. quæstionem Articuli primi testimonia & exempla varia in medium attulimus, quæ repetere nunc supervacaneum putamus.

An certitudo perseverantiæ & salutis ad solidam fidelium consolationem & conscientiarum pacem in hac vita sit necessaria. *Negant Remonstr. Thesi. exhib. 8.*

Quæstio IX.

Tam est

ANTITHESIS.

Tam est necessaria certitudo salutis & perseverantiæ ad solidam consolationem & conscientiarum tranquillitatem, ut qui contrarium statuunt, & Deo suam gloriam, & hominibus verum in vita & morte solatium sacrilege suffundunt. Deum enim fingunt in consiliis suis mutabilem, & ab hominibus nolentibus aut volentibus perseverare absurdissime dependentem, & hominibus stimulos dubitationis de salute sua infingunt, anam ad desperationem præbent, atque ita afflictas conscientias mirum in modum excarnificant. Quomodo autem Paulus semetipsum adeoque omnes electos & fideles hoc argumento solide consoletur, de eo videatur, cap. 5. & 8. ad Roman. Item 2. Tim. 4. *Parata est mihi corona justitiæ, neque mihi solum, &c. Et 1. Thess. 5. 9. Non constituit nos Deus ad iram, sed ad salutem consequendam per Dominum nostrum Iesum Christum.*

Quæstio x. An doctrina de Perseverantia ex se, natura & indole sua veræ pietati & toti religioni sit perniciofa, serviatque ingenerandæ ac molli pulvinari instar carnali securitati fovendæ.

Sic Remonstr. passim.

ANTITHESIS.

Cum omnia ea, quæ ad veram pietatem & studium religionis sincere promovendum pertinent, cum sunt Verbi auditus, Sacramentorum usus, preces ardentes, exhortationes, comminationes, terrores, &c. totidem media sint, per quæ Deus donum perseverantiæ largitur: indubito hinc sequitur, doctrinam de perseverantia pietati & religioni minime esse perniciosam, neque servire carnali securitati fovendæ.

Quin potius hominem excitat, ut in timore & tremore salutem suam operetur, meritisque per quæ perseverantia datur, se studiose accommodet. Deus enim petentibus dat Spiritus sui augmentum. Hoc cum norint fideles, avidè justitiam sitientes, indefinenter Deum precibus, pro incremento donorum spiritualium & perseverantiæ dono sollicitant. In primis quando suam infirmitatem, & ad omne malum (quatenus adhuc caro sunt) pronitatem, Deique adversus peccata indignationem & gravissimas castigationes, etiam filiorum suorum, considerant, non cessant inquam, sicuti ex profundis, Dei auxilium pro sancta in omni bono perseverantia indefinenter implorare. Tantum itaque abest, ut hæc doctrina homines carnaliter securos reddat, ut potius instar stimuli & calcaris sanctis admonitionibus ad vigilantiam & omnia pietatis officia excitet & impellat.

Quæstio xi. An dubitatio laudabilis ac cum primis utilis dicenda sit?

Affirmant Remonstr. ad V Val. pag. 75.

ANTITHESIS.

Cum dubitatio vere fidelis hominis de salute sua, Dei gloriæ adversetur, ac si non esset in suis promissionibus verax & constans, hominemque semper anxium teneat, atque ita Deum sua gloria, homines autem vera consolatione spoliaret, nequaquam laudabilis & utilis, sed potius noxia & vituperio digna censeri debet.

Etsi dubitatio talis laude digna censetur, cur toties Christus illud inculcat, tantummodo crede? &c. Cur dicimus, credo remissionem peccatorum, credo vitam æternam, si dubitandum adhuc est, an unquam ea simus consequuturi? Ægre fert homo integer, verax, fidus, si promittenti fidem habere detrectes: quanto magis Deus, si hac ignominia cum afficiamus, quod promittenti non credimus? ac si verax & constans non esset, neque potens, qui possit & velit quod promisit præstare? *Qui ambigit*, inquit Iacobus, *similis est fluctui maris, qui ventis agitatur & jactatur*, cap. 1. Nequaquam itaque laudabilis dubitatio.

Quæst. xii. An fides *ᾠκισμός* sit vera fides justificans, & Deo grata quamdiu durat, nec differat specie à vera fide ad finem duratura. *Affirm. Remonstr. in Declar. exhib.*

ANTITHESIS.

Fides *πρόκαιρος* non est fides vera, neque justificans, ideoque nec vere nec proprie Deo grata, ac proinde specie differt à fide, ad finem duratura. Nam

1. Definitione differunt. Fides enim justificans est illud quo subsistunt quæ sperantur, & quæ demonstrat ea quæ non cernuntur: sed fides temporaria est historica tantum cognitio, cum qua communis quædam mentis illuminatio, quæ etiam reprobis datur, conjuncta est, Hebr. 6. 4.

2. Subjecto. Nam

1. Fides vera in terra bona reperitur, hoc est, in electis, Matth. 13. temporariæ autem fidei fundamentum est terra petrosa.

2. Fides vera habet radicem firmam & immotam: temporaria minime. Ibidem enim expresse de ea dicitur, quod radicem non habeat.

3. Fides vera in corde locum habet: temporaria in cerebro volitat, & ore sese venditat.

3. Differunt Effectis. Nam 1. justificans tanquam manus apprehendit Christum ejusque beneficia, remissionem peccatorum, justitiam & vitam æternam: *πρόκαιρος* nihil minus.

2. Justificans producit fructus, centesimum, sexagesimum, trigesimalum: *πρόκαιρος* nullos, cum ante maturitatem exarescat.

3. Justificans Deo sese approbat: temporaria hominibus.

4. Objecto. Nam justificantis fidei objectum est promissio gratiæ, in eaque Christus ejusque meritum, & merito ejus partus paternus Dei favor, quæ omnia fides justificans apprehendit. At temporariæ fidei objectum est terrena felicitas, commoda temporaria, honores, opes, &c. Exemplum in Simone Mago, qui credebat, sed cor ejus non erat integrum coram Domino: quærebat honores & magnum nomen. Quæ cum tempore persecutionis *πρόκαιρος* consequi non possunt, deficiunt. Matth. 13.

5. Adjunctis.

1. Certitudine bonorum promissorum, quæ fides secure possidet. Est enim rerum sperandarum *ὑπόστασις*. At temporaria, incerta fluctuat.

2. Perseverantia: Nam justificans perfert & obdurat, Diabolo, carni, mundo resistit, temporaria instar herbe in petrosa crescentis, arefcit orto sole.

3. Lætitia. Nam etiam si, qui in petrosa semen excipit, cum gaudio illud accipiat, gaudium tamen illud tantum est in rebus terrenis, ideoque instabile. At justificans fides, in Domino Deo suo tantum latatur, Psal. 32. 11. Psal. 33. 1. Psal. 144. in fine. Ies. 61. 10. *Omnino gaudeo in Iehova, exultat anima mea, &c.* Quæ itaque hæc hominum dementia est, nullum inter fidem justificantem, quæ est electorum Dei, & temporiam, quæ hypocritarum propria est, discrimen agnoscere?

An Deus quosdam in stadio pietatis diu multumque exercitatos, in varijs adversitatibus veluti in igne probatos extraordinaria ratione, donò indefectibilis perseverantiæ remuneretur.

Sic Remonstr. in Declar. exhibita.

ANTITHESIS I.

Quod liberticas ejusmodi quæstiones, quæ nullum in Scriptura fundamentum habent, merito, cum nihil aliud quam contentiones pariant; ex Ecclesia Dei eliminandos esse censemus.

ANTITHESIS II.

Deus donum perseverantiæ non propter dignitatem aliquam in homine, ut pietatem, ut afflictiones &c. largitur: sed ex mera gratiâ electos suos omnes, non paucos tantum exercitatos & probatos eo dignatur. Quoscumque enim elegit, illos vocavit, nimirum, efficaciter: illos justificavit & denique glorificavit, Rom. 8. Sed de hisce plura in Artic. I. de Prædestinat.

ANTITHESIS III.

Deinde cursus in stadio pietatis, Dei timor, patientia & tolerantia in afflictionibus etiam ipsa Dei dona sunt; sicut Apostolus testatur ad Philip. 1. 29. Cum itaque Deus hæc omnia solus largiatur, colligitur inde, hominem non posse uno Dei dono, aliud ejusdem donum, tanquam præmium & remunerationem mereri. Quis enim prior dedit illi, ut retributionem accipiat? Rom. 11. Quamvis non negemus, Deum sua dona in nobis coronare, verum non ex dignitate vel merito, sed ex gratia.

Quæst. XIV. An, si quis doctrinæ de Perseverantia adhærens pius sit, illud non habeat ex hac doctrina, sed aliunde. Sed ad hoc supra quæstione 10. satis responsum est, neque hanc quæstionem, totidem verbis in Libris Socinianis expressam, responso prolixiore dignam judicamus.

Ideoque hic considerationes nostras super hocse Quinque Articulos controversos finimus, palam coram Deo, sanctis Angelis ejus, & toto mundo profitentes, nos hanc doctrinam, variis in hoc scripto nostro Thesis, Hypothesis & Antithesis comprehendens, Verbo Dei contentancam esse indubitato credere. Contrariam Remonstrantium doctrinam circa hocse Articulos controversos, cum aliis eorum monstris opinionum, quarum in Thesis Episcopij privatis Synopsis habemus brevem, quibus omnibus tristissimos hocse in florentissimis Belgicis Ecclesiis motus excitarent, easque miserrime dissiparunt; ut falsam, Verbo Dei è diametro contrariam, gloriæ Dei inimicam, veræ consolationi adversam, ex variis hæresibus constatam, in Pelagio olim, & nunc in Socinianis, Pontificiis, Anabaptistis, Libertinis, aliisque damnatam, ab omnibus Reformatis Ecclesiis in Germania, Gallia, Anglia, Scotia, Belgio, & ubivis terrarum explosam, refutatam, rejectam & repudiatam, ex animo detestantes.

Et, si harum Provinciarum Proceres, Patriæ Patres, gloriam Dei sartam rectam, pacem ac tranquillitatem Reipubl. & Ecclesiæ, in suis Provinciis & Ditionibus restitui & restabili desiderant; Existimamus omnino, doctrinam hanc novam, heterodoxam & falsam ex Ecclesiis, Rebus publicis & Provinciis ipsorum eliminandam, & tanquam infelix lolium, extirpandam, ut quisquilias everrendam, & ut Pharisaicum fermentum, à quo mandato Christi cavere debemus, Matth. 16. abjiciendam & expurgandam esse. Quod superest, Deum oramus Sancto Zelo, ut Magistratus harum Provinciarum accendat, quo tantam pestem ab Ecclesiis Belgicis avertant & everrunt, ne si principiis, quod nunc opportunum, non obstitet, sero tandem medicina paretur; Concludentes voto Paulino, pro afflictis Ecclesiis Belgicis; Utinam etiam absceendantur, qui vos conturbant! Gal. 5. 12.

Subscriptum erat,

*Sic sentimus Embdana Ecclesiæ Ministri ad
Synodum Nationalem Delegati.*

F I N I S.

I V D I C I A
THEOLOGORVM
PROVINCIALIVM,

DE

Quinque Controversis Remonstran-
tium Articulis;

SYNODO DORDRECHTANÆ

Exhibita.

Anno M D C XIX.

A I D I C I A

THEOLOGORVM

MVLTATIVM

II

... ..

...

...

...

...

DE PRIMO ARTICULO

QUI EST

DE ELECTIONE
ET REPROBATIONE,

Iudicium trium Professorum Belgicorum.

Sententia Remonstrantium

De primi Articuli membro, nimirum de Electione.

Prima Thesis Remonstrantium.

Decretum seu voluntas qua Deus constituit in Christo, per Christum & propter Christum credentes, & in eâ fide fideique obedientia usque ad finem vitæ perseverantes, qua tales, servare; est verum, unicum, & totum Electionis decretum.

Coll. Hag. Belg. 57. Berc. 62. & deinceps.

Sententia Orthodoxa.

Quam in nostris Ecclesiis retinendam esse iudicamus.

Antithesis prima Orthodoxa.

Prædestinatio ad salutem est æternum, liberrimum & immutabile Dei decretum, quo pro gratuito voluntatis suæ beneplacito quosdam homines ex universo genere humano in peccatum prolapsos ac perditos ad salutem in Christo elegit, eosdemque secundum suam electionem per verbum ac spiritum suum efficaciter vocare, per fidem in Christum justificare, sanctificare, in fide ac sanctitate conservare, & tandem glorificare constituit, ad divitiis suæ gratiæ ac misericordiæ demonstrationem. Atque hoc est, de certis quibusdam hominibus in Christo & per Christum salvandis, verum, unicum & totum Electionis decretum.

Antitheseos probatio.

I. Decretum hoc Electionis esse æternum, patet ex Ephes. 1. 4. *Elegit nos in ipso antequam jacerentur mundi fundamenta.*

Matth. 25. 34. *Possidete regnum paratum vobis à jactis mundi fundamentis.*

II. Esse liberrimum ex

Rom. 9. 15. *Miserebor cuius miserebor &c.*

Et 18. *Cuius vult misereatur.*

Ephes. 1. 5. *Qui prædestinavit nos pro benevolæ affectu voluntatis suæ.*

- Et vers. 11. *In Christo in sortem adsciti sumus, cum essemus predestinati secundum propositum eius, qui omnia efficit secundum consilium suae voluntatis.*
- III. Esse immutabile Rom. 9. 11. *Vi propositum Dei, quod est secundum electionem, maneret.*
- Rom. 11. 28. & 29. *Dona illa & vocatio Dei ciusmodi sunt, ut eorum ipsum perire non possit.*
- IV. Decretum hoc esse ex gratuito Dei beneplacito liquet ex locis supra citatis nempe Eph. 1. 5. & 11.
- Item Roman. 11. 5. *Reservatio secundum electionem gratia facta est.*
- V. Idem esse quorundam hominum ex genere humano in peccatum prolapsio ac perditio colligitur ex,
- Rom. 9. 15. 16. *Miserebor cuius miserebor.*
- Et vers. 23. *Vasa misericordiae ad gloriam preparavit.*
- Et vers. 22. *Vbi praeteriti ex eadem massa, vasa irae vocantur. Dei autem in homines ira peccatum illorum praesupponit, ut docet Apostolus Rom. 1. 18. Ira Dei de celo manifestatur adversus omnem hominum impietatem & injustitiam.*
- Item Eph. cap. 1. ubi dicimur electi in Christo, idque ut essemus sancti & inculpati. Item praedestinati in adoptionem filiorum per Iesum Christum. Quae absque peccati respectu considerari nequeunt.
- Nec non Rom. 8. 29. 30. & 9. 23. 24. Et Ephes. 1. 7. 8. 9. Quibus in locis tum redemptio nostri per Iesum Christum, tum vocatio ad fidem & resipiscen-
tiam, decreto Electionis proxime subordinantur, nusquam autem hominis creatio ad Dei imaginem.
- Qualis denique est Vocatio seu Electio in tempore facta, tale eligendi propositum fuit ab aeterno. Atqui ista Vocatio seu Electio in tempore facta est ex corrupto genere humano. Ergo tale quoque fuit eligendi propositum ab aeterno.
- VI. Eodem electionis decreto constituisse electos vocare, justificare, sanctificare, conservare & glorificare probatur ex Rom. 8. 30. *Quos praedestinavit, eos vocavit; quos vocavit, eos justificavit; quos justificavit, eos quoque glorificavit.*
2. Thess. 2. 13. *Elegit vos Deus ab initio ad salutem in sanctificatione Spiritus, & in fide veritatis, quod vocavit vos per Evangelium nostrum, ad obtinendam gloriam Domini nostri Iesu Christi.*
1. Pet. 1. 2. *Electi dicuntur ex praeconitione Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam & asperionem sanguinis Iesu Christi.*
- Iohan. 10. 29. *Pater meus, qui eas mihi dedit, major omnibus est, neque quisquam eas potest rapere de manu Patris mei.*
- Ioh. 17. 11. *Pater sancte serva eos per nomen tuum, quos dedisti mihi.*
- VII. Finem denique huius Electionis esse demonstrationem gratiae ac misericordiae Dei testatur Apostolus, Rom. 9. 29. & Ephes. 1. 5. 6.

2. *Thesis Remonstrantium.*

Electio ad salutem est multiplex, definita scilicet & indefinita, generalior & particularior: haec aut est incompleta, aut completa, peremptoria & non peremptoria, conditionata & absoluta, & haec iterum vel Veteris vel Novi Testamenti.

Remonstr. Geld. p. 44. & 58. Advers. VValach. p. 34. & 35. & 44. Thes. Episc. de crimine Veteris & Novi Test. 6. & 7.

Antithesis 2. Orthodoxa.

Electio illa quorundam hominum ad salutem, tam ratione Veteris, quam Novi Testamenti, est unica, uno eodemque actu divino ab æterno peracta, definita, completa, & absoluta: tamen ex nostro concipiendi modo, ac finis diversorumque mediorum respectu, per quæ electi ad finem illum sunt destinati, ac suo tempore perducuntur, distincti in eo gradus considerari possint, atque in sacris literis proponantur.

Antitheses probatio.

- I. Primum membrum huius Thesis, quod Electio illa sit unica, confirmant loci citati Rom. 8. 29. 30. & 9. 11.
Et versu 12, 13. *Major serviet minori, quemadmodum scriptum est, Iacob dilexi, Esau odio habui.*
Rom. 11. 1. 2. *Num igitur abiecit Deus populum suum? Absit. Nam & ego Israelita sum, tribus Benjamin. Non abiecit Deus populum suum quem præcognovit. An nescitis quid de Eliâ dicat Scriptura? &c.* Unde constat eandem esse electionem Veteris & Novi Testamenti, quoniam eodem electionis genere reliquiæ illæ sub Novo Testamento conservatæ sunt, quo eas tempore Eliæ fuisse conservatas testatur Apostolus.
- II. Alterum membrum, quod nempe distincti in decreto illo unico gradus possint considerari, patet ex eadem gradatione ac salutis catena. Roman. 8. 29. 30.
Item Ephes. 1. 4. 5.

3. *Thesis Remonstrantium.*

Causa sine qua non vel conditio prærequisita Electionis singularium personarum est fides fideique obedientia à Deo in eligendis prævisa, hæcque singularium personarum electio, est quoque ex Dei beneplacito, quoniam scilicet ex multis conditionibus possibiliibus hanc potius, quam alias ipsi eligere placuit ad præmium salutis ac vitæ æternæ huic præ illo destinandum.

In Coll. Hag. Art. primo. Adversus Walach. 4. 21. In thesib. exhibit. Thes. 1. & 7. Grevinch. adversus Amef. pag. 111. &c.

3. *Antithesis Orthodoxa.*

Causa Electionis singularium personarum est liberrimum voluntatis Dei consilium ac beneplacitum, quo solo in semetipso permotus absque ullo fidei, obedientiæ, aut perseverantiæ tanquam causæ, conditionis, aut bonæ qualitatis, dignitatisque ullius in homine præexistentis intuitu, huic præ illo gratiam salutiferam in Christo, per Christum, & propter Christum conferre voluit: ac proinde hæc Electio non ex illis conditionibus est facta, sed ad illas, tanquam ad eius fructus & effecta.

Probatio Antitheseos.

- I. Causam Electionis singularium personarum esse liberrimum voluntatis Dei consilium ac beneplacitum supra probatum est ad Thesin primam ex Rom. 9. 11. 15. 16. Et Ephes. 1. 4. 5. Rom. 11. 5. 6. &c.
- II. Hocque decretum factum esse absque ullo fidei, obedientiæ, aut perseverantiæ præexistentis intuitu; præter locos jam citatos demonstrant sequentes.
- Ioh. 15. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos & constitui vos, ut catis & fructum feratis, & fructus vester maneat.*
- Act. 13. 48. *Crediderunt, quia quot ordinati erant ad vitam æternam.*
- Rom. 9. 11. *Antequam boni aut mali quicquam fecissent, ut propositum Dei, quod est secundum electionem, maneat, non ex operibus, sed ex vocante, dictum est ei. &c.*
- Et vers. 16. *Igitur non est volentis, nec currentis, sed miserationis Dei.*
- Roman. 11. 5. 6. *Ita igitur & hoc tempore reservatio secundum electionem gratiæ facta est.*
- Ephes. 1. 4. *Electi sumus in ipso, &c. ut simus sancti & inculpati coram ipso in charitate: non autem quia sancti & inculpati eramus.*
1. Pet. 1. 2. *Electi ad sanctificationem Spiritus & ad obedientiam & asperersionem sanguinis Christi.* Non ergo, quia jam per fidem sanguinis Christi adpersi aut obediētes erant. Quibus addi possunt loca illa, per quæ demonstratur vocationem esse ex electione, ac proinde ipsam etiā fidem ad quam vocamur, Rom. 8. 29. 30. *Quos predestinavit, eos vocavit.* Rom. 9. 23. 24. ubi vasa misericordiæ primum ad gloriam dicuntur præparata, & deinde vocata.
- Idem indicant loca sequentia. 2. Thess. 2. 13. 14. 2. Timoth. 1. 9. *Qui servavit nos & vocavit nos vocatione sancta, non ex operibus nostris, sed ex suo proposito & gratia, quæ data est nobis in Christo ante tempora secularia.*
- Idem docent loci, in quibus fides purum putum Dei donum esse asseveratur, ut Ephes. 2. 8. & Phil. 1. 29.

4. *Thesis Remonstrantium.*

Electio incompleta, conditionata, & non peremptoria est mutabilis, adeoque interrumpi, revocari, electique in numerum reproborum transire, illorumque numerus augeri & minui potest.

Grevinch. adversus Amef. pag. 137. & 191. Remonstr. Geldr. Thes. 7. ex Articulis exhib. thes. 5. Episc. de Iustificacione, thes. 22. pag. 65.

4. *Antithesis Orthodoxa.*

Electio singularium personarum ad salutem, cum sit, ut supra diximus, æternum & immutabile Dei propositum, nec revocari nec interrumpi potest: ac proinde electorum ita certus & definitus est numerus, ut nec augeri, nec minui possit: qui licet pauci & grex sint pusillus, cum turbâ reproborum comparati, in sacra tamen Scriptura innumerabiles esse dicuntur.

Antitheseos probatio.

1. Decretum Dei non posse revocari nec interrumpi asserit Sacra Scriptura.
 Esai. 14. 27. *Iehova exercituum invit consilium, quis irritum faciet?*
 Rom. 8. 30. Loco aliquoties citato.
 Et Cap. 9. 11. *Vi propositum Dei secundum electionem maneret.*
 Et 11. 7. *Non abiecit Deus populum suum quem pravorit. Quod requirit Israel, hoc non est assequutus, sed electi assequuti sunt.*
2. Timoth. 2. 10. *Solidum stat Dei fundamentum, habens sigillum hoc, Novit Deus eos qui sunt sui.*
- II. Numerum Electorum certum esse ac definitum, ideoque nec augeri nec minui posse, evincitur ex:
 Ioh. 10. 27. *Ego oves meas agnosco.*
 Rom. 9. 27. *Etiam si fuerit numerus filiorum Israel ut arena maris, reliquie servabuntur.*
 Rom. 11. 7. *Quid requirit Israel, hoc non est assequutus, sed electi assequuti sunt, reliqui occalluerunt.*
- I. Ioh. 2. 19. *E nobis egressi sunt sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed egressi sunt ex nobis, ut patefieret non omnes esse ex nobis.*
- III. De paucitate & multitudine electorum, diverso respectu consideratorum, loquitur Sacra Scriptura in locis sequentibus.
 Matth. 20. 16. *Pauci electi, multi vocati.*
 Luc. 12. 32. *Ne time, grex parve.*
 Apoc. 7. 9. *Postea vidi, & ecce turba multa quam numerare nemo possit ex omnibus Gentibus, & Tribubus &c. stabantque ante thronum & in conspectu agni.*

5. *Thesis Remonstrantium.*

Sensus ac certitudo Electionis completæ, peremptoriæ, & absolutæ ante mortem haberi non potest, ideoque nullus illius fructus in hac vita percipitur.

5. *Antithesis Orthodoxa.*

Quamvis in electis, ante vocationem ipsorum efficacem, sensus sit nullus electionis, & post eam vocationem ob varias infirmitates, conscientia angores & conflictationes, quibus in hac vita sæpe iactantur, sit interdum debilior, obscurior & quodammodo interruptus, non minus tamen de sua electione, quam de sua efficaci vocatione & justificatione ex sua fide, fidei suæ fructibus, atque interna Spiritus Sancti obfignatione certiores esse possunt ac debent, idque pro fidei à Deo ipsis donatæ modo ac mensura.

Antitheseos probatio.

- I. In electis ante efficacem ipsorum vocationem sensum nullum esse suæ electionis eruitur ex
 Eph. 2. 3. 12. *Eramus natura filij iræ, ut & reliqui. Mementote vos illo tempore fuisse absque Christo &c. spem non habentes & Dei expertes in mundo.*
 Rom. 3. 9. *Quid igitur? praeclimus? nullo modo: Nam ante criminati sumus & Iudeos & Græcos omnes esse sub peccato.*
 Verf. 23. *Omnes enim peccaverunt ac deficiuntur gloria Dei.*
 Rom. 6. 17. *Fuistis servi peccati, &c.*

- II. In electis post vocationem ipsorum, ob varias in hac vita infirmitates, interdum esse debiliorem, obscuriorem ac quodammodo interruptum, patet ex querimonijs ac lamentationibus Iobi. Cap. 6. 3. &c. Davidis Psalm. 31. 28. Psalm. 51. 12. & seq. Et Sponsæ in Canticis Canonicorum, Cap. 3. & 5. 4.
- III. Electos interim in hac vita certiores esse posse ac debere de salute sua, legitur Luc. 10. 20. *Gaudete, quod nomina vestra scripta sint in cælis.*
- Ioh. 1. 2. *Quotquot cum exceperunt, dedit eis hoc ius, ut Filij Dei sint facti, nempe ijs qui credunt in nomen eius.*
- Ioh. 4. 14. *Quisquis biberit ex aqua illa, quam ego ei dabo, non sitiet in æternum, sed aqua illa quam ego dabo ei, fiet in cõ sours aque salientis in vitam æternam. Cui consimilis locus est Ioh. 6. 35.*
- Ioh. 10. 27. 28. *Oves meæ vocem meam audiunt & sequuntur me; ego do eis vitam æternam, nec peribunt in æternum, nec rapiet eas quisquam è manu mea, &c.*
- Rom. 5. 2. *Per quem, nempe Iesum Christum, adducti fuimus in hanc gratiam, per quam stamus & gloriamur sub spe gloriæ Dei.*
- Verf. 5. *Spes non pudefacit, cõ quod charitas Dei effusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.*
- Verf. 9. *Iustificati igitur nunc eius sanguine, servabimur multo magis per eum ab ira illa Dei.*
- Rom. 8. 14. *Quotquot Spiritu Dei aguntur, ijs sunt Filij Dei.*
- Verf. 35. *Non enim accepistis Spiritum servitutis ad metum, sed Spiritum adoptionis, per quem clamamus, Abba pater. Qui ipse Spiritus testatur una cum Spiritu nostro nos esse Filios Dei; Quod si filij, etiam heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Et*
- Verf. 35. *Quis nos separabit à charitate Christi. Et seq. usque ad finem capitis.*
1. Cor. 2. 9. 10. *Deus ea, quæ ijs paravit qui ipsum diligunt, nobis revelavit per Spiritum suum. &c.*
2. Cor. 1. 21. *Qui nos confirmat vobiscum in Christum & qui unxit nos, Deus est. Qui etiam obsignavit nos, indidit quæ arrhabonem Spiritus cordibus nostris. Cui corresponder locus, Eph. 1. 13. 14.*
2. Pet. 1. 10. *Studete electionem & vocationem vestram firmam efficere, Hac enim si feceritis nunquam impingetis.*
1. Ioh. 3. 2. *Nunc Filij Dei sumus, sed nondum patefactum est quod erimus: scimus autem fore, ut, quum ipse patefactus fuerit similes ei simus. &c.*
- Et verf. 24. *Per hoc novimus eum in nobis habitare, nempe, ex Spiritu quem nobis dedit.*
1. Ioh. 5. 9. *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est. Nam hoc testimonium est Dei, quod testificatus est de Filio suo.*
- Et verf. 10. *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium in se ipso. &c.*
- Et verf. 11. *Est autem hoc testimonium quod vitam æternam dedit nobis. &c.*

Sententiæ Remonstrantium,

De primi Articuli membro secundo, nempe

DE REPROBATIONE.

Thesis prima Remonstrantium.

Decretum seu voluntas, qua Deus constituit infideles in sua inobedientia contumaciter persistentes sub ira relinquere ac condemnare, est totum Reprobationis decretum.

Antithesis prima Orthodoxa.

Reprobatio est liberissimum ac iustissimum Dei decretum, quo statuit quosdam homines ex genere humano in peccatum prolapsos, non eligere

gere in Christo, nec eadem Spiritus sui efficacia, qua electos, ex statu suæ perditionis vocare, ut eos iustificet & glorificet, sed eos in suis ipsorum vijs finit incedere, ac veritatem ipsius in iniustitia detinentes, vel Evangelium ipsis prædicatum diversis modis ac gradibus rejicientes, atque in suis peccatis iuste induratos, post multam suam tolerantiam merito tandem exitio adiudicare.

Antitheseos prima probatio.

- I. Deum quosdam homines statuisse non eligere, nec ex statu perditionis efficaciter evocare, &c. Demonstratur,
- Rom. 9. vers. 6. *Non omnes qui sunt ex Israel, sunt Israel, nec quia sunt semen Abraham, ideo filij, &c. Et vers. 13. Iacob dilexi, Esau odio habui. Vers. 18. Quem vult, indurat.*
- Vers. 21. *An non habet potestatem figulus in lutum, ut ex eadem massa faciat aliud quiddam vas ad decus, aliud ad dedecus?*
- Matth. 11. 25. *Confiteor tibi, pater, &c. quod absconderis hæc à sapientibus, & intelligentibus, & ea detexeris infantibus, &c. Etiam, Pater, quia tibi placuit.*
- Et vers. 27. *Nemo novit Patrem nisi Filius & cuicunque voluerit Filius revelare.*
- Rom. 11. 7. *Electi assequuti sunt, reliqui occalluerunt.*
- Ioh. 6. 43. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater traxerit eum. Et vers. 65. Propterea dixi vobis neminem posse venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.*
- Act. 16. 6. 7. *Peragrata Galatia regione, & Phrygia, prohibiti sunt à Spiritu Sancto loqui sermonem in Asia. Cum vero venissent in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, sed non servit eos ire Spiritus, nempe, ad prædicandum Evangelium.*
- II. Deum finire reprobos, tamen si Dei cognitione non omnino sint destituti, in vijs suis incedere, diserte affirmatur,
- Rom. 1. 24. *Tradidit eos Deus cupiditatibus cordium ipsorum, &c.*
- Et vers. 28. *Et sicut non visum est eis Deum in notitia retinere, ita tradidit eos Deus in mentem omnis iudicii expertem, ut facerent quæ non conveniebant.*
- Act. 14. 16. *Deus præteritis eratibus sit it omnes Gentes suis ipsarum vijs incedere, quamquam non passus est se esse expertem testimonij. &c.*
- Actor. 17. 30. *Temporibus istius ignorantia dissimulatis, Deus nunc denunciat omnibus ubique hominibus ut respiciant. &c.*
- Psal. 147. 19. *Indicat verba sua Iacobo. &c. Non sic fecit ulli Genti, ideoque intra illa non noverunt. Quibus loci sunt paralleli, Ephes. 2. 1. 2. 3. & vers. 12. & cap. 4. 17. 18. 1 Cor. 1. 8.*
- III. Reprobos Evangelium sibi prædicatum diversis modis ac gradibus rejicere, probatur ex parabola seminantis.
- Matth. 13. vers. 19. & seq. ex Actor. 28. 24. & 25. *Quidam vero non credebant, &c. Ideo recte dixit Spiritus Sanctus, vade ad populum istum & dic, Audiu audietis & non intelligetis.*
- Heb. 6. 5. 6. *Nam fieri non potest, ut qui semel fuerint illustrati, gustaverintque bonum Dei verbum, & si prolabantur, ut denuo renouentur ad respiciendam. Cui parallelus est: Heb. 10. 26.*
- IV. Deum denique reprobos in peccatis suis iuste induratos merito tandem exitio adiudicare, colligi potest ex
- Rom. 9. 18. *Quos vult, indurat, & seq.*
- Cap. 11. 7. 8. *Reliqui occalluerunt: Deus enim dedit eis Spiritum soporis, oculos ut non videant. &c.*
2. Thess. 2. 11. 12. *Propterea mittit illis Deus efficaciam deceptionis ut credant mendacio, ut damnentur omnes qui non crediderunt veritati, sed acquirerunt in iniquitate.*
1. Pet. 2. 8. *Christus est petra offensionis, nempe ijs qui offendunt ad sermonem, immorigeri, ad quod etiam positi fuerunt.*
- Iudæ vers. 4. *Iam olim descripti ad hoc iudicium.*
2. Thess. 1. 8. *Insuper ultionem ijs qui Deum non noverunt, neque auscultant Evangelio Domini nostri Iesu Christi.*

2. *Thesis Remonstrantium.*

Causa Reprobationis meritoria est impœnitentia & infidelitas adversus Evangelium & perseverantia in ea.

2. *Antithesis Orthodoxa.*

Quamvis Deus neminem nisi ea sorte dignum, & non nisi iustas ob causas prætereat, tamen cum etiam electi ante electionem suam in eodem miseriæ statu coram eo fuerint, nulla causa, cur hos potius quam illos reprobaverit, à nobis dari potest, quam libera Dei voluntas nemini obstricta, & de suo quod vult, faciendi potestas. Causa vero, cur Deus reprobos certis pœnarum gradibus addicat, recte ipsorum impœnitentia & infidelitas statuitur.

Hæc Thesis locis præcedentibus abunde est probata.

Thesis tertia Remonstrantium.

Infantium nec electio, nec reprobatio est.

Antithesis tertia Orthodoxa.

Longe diversa est conditio eorum infantium, qui ex fœderatis parentibus, & aliorum qui ex non fœderatis nascuntur, quoniam Scriptura hos impuros, atque à Christo & fœdere gratiæ alienos pronunciat.

1. Cor. 7. 14. *Alioqui liberi vestri impuri essent, nunc vero sancti sunt.*

Gal. 2. 15. *Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores.*

Eph. 2. 1. *Vos Gentes eratis absque Christo alieni à Republica Israël, extranei à pæctis promissionis, &c.*

Contra vero ad illos promissionem ac vitam æternam pertinere asseverat.

Gen. 17. 7. *Stabilio fœdus meum inter me & te, ac semen tuum post te, ut fœdus sit perpetuum, me esse tibi Deum, & semini tuo post te.*

Matth. 19. 14. *Sinite pueros, & ne prohibete ad me venire: nam talium est regnum cælorum.*

Act. 2. 39. *Vobis facta est promissio, & liberis vestris.* Ex quibus locis concludimus liberos fidelium in sua infantia morientes electis esse accensendos, cum à Deo ex hac vita gratiose eripiantur, antequam fœderis illius conditiones violaverint. Infidelium vero liberos extra Ecclesiam Dei constitutos, Dei iudicio relinquendos censemus. Nam eos qui extranei sunt, Deus indicabit.

1. Cor. 5. 13.

Atque hoc nostrum est iudicium super primo Articulo,

Iohannes Polyander.

Antonius Thysius.

Antonius VVallens.

Quod approbavit ac manu sua subsignavit,

Sibrandus Lubbertus.

Suffra

Suffragium

SIBRANDI LVBBERTI

De

PRIMO ARTICULO.

OMnes homines in Adamo peccaverunt, & facti sunt rei damnationis, & mortis æternæ.

Deus igitur jure potuit omnes homines propter peccatum ipsorum condemnare: neque cuiquam fecisset iniuriam, si omnes homines propter peccata ipsorum condemnasset, aut condemnare decrevisset.

Sed Deus maluit uti misericordia erga quosdam miseros peccatores, iisque, ex gratuita gratia propter mortem & *δικαιωμα* sui filij, peccata condonare, quam omnes propter rigorem justitiæ suæ æternis pœnis addicere.

Hinc est, quod Deus ab æterno aliquos miseros peccatores in Iesu Christo elegerit, ut essent sancti & inculpati, & eosdem prædestinaverit ad *ὑποτίαν*, juxta beneplacitum voluntatis suæ, ad laudem gloriæ gratiæ suæ.

Ex eodem fonte est, quod Deus aliquos miseros peccatores ab æterno in Christo Iesu non elegerit, neque prædestinaverit eos ad *ὑποτίαν*, sed in æterna electione præterierit, h. e. reprobaverit. Vtrumq; hoc sub Prædestinatione comprehenditur.

Prædestinatio est æternum, liberrimum, & justum consilium sive propositum, quo Deus sibi ab æterno ex corrupto humano genere aliquos ex mera gratia & misericordia in Christo Iesu elegit, & ad vitam æternam prædestinavit, ut eos in tempore efficaciter vocaret ad communionem Filii sui, vera cognitione Iesu Christi, fide & respicientia donaret, justificaret, ac tandem glorificaret ad laudem gloriæ suæ gratiæ; aliquos non elegit in Iesu Christo, neque ad vitam æternam prædestinavit, sed justo suo judicio in æterna electione præterierit, & tanquam vasa iræ in peccatis & miseria relinquit, eosque tandem propter peccata ipsorum iuste condemnabit, ut in illis suam misericordiam, in his suam justitiam declararet.

Esse talem electionem & reprobationem inde constat, quod Deus aliquorum miseretur, aliquorum non miseretur; aliquos illuminat, aliquos non illuminat; aliquos per verbi prædicationem vocat ad respicientiam, aliquos per verbi prædicationem non vocat ad respicientiam; in aliquibus excitat fidem, in aliquibus non excitat fidem: Abel recipitur, Cain rejicitur. Sem accipit benedictionem, Cham non accipit benedictionem. Abraham vocatur ex Vr Chaldæorum, cæteri non vocantur. Isaac factus est hæres, Ismael pellitur foras, Iacobum dilexit Deus, Esavum odit Deus. Petrus intuitu Christi convertitur, Iudas non convertitur. Duo latrones cum Christo crucifiguntur, unus recipitur in paradysum, alter non recipitur in paradysum. Duo erunt in uno lecto, unus accipietur, alter relinquetur. Duo erunt molentes simul, una accipietur, altera relinquetur. Duo erunt in agro, unus accipietur, alter relinquetur. Luc. 17. 34.

Electio, qua Deus nos ad gratiam, & gloriam elegit, est una & eadem, vel quod idem est, una & eadem electione elegit nos Deus ad gratiam & ad gloriam, hoc est, ad media & ad finem. Colligitur hoc ex Ephes. 1. 5, ubi legimus Deum nos prædestinasse ad *ὑποτίαν* pro beneplacito voluntatis suæ, ad laudem gloriæ suæ gratiæ. Idem ex aurea illa catena, de qua est Rom. 8. 29. 30. colligi potest.

Causa quare Deus non omnes elegerit, neque omnes reprobaverit, aut quare Petrum & Paulum elegerit, Iudam & Simonem Magum non elegerit, aut quare illos potius elegerit quam hos, nulla alia ex S. Scriptura afferri potest, quam liberrimum Dei beneplacitum.

Electio facta est ex una & eadem massa, hoc est, ex corrupto & misero humano genere. Hominem igitur in æterna electione consideravit Deus, non ut credentem, nec ut vocatum, nec ut iustificatum, nec ut sanctificatum, nec ut regentem; sed ut miserum peccatorem, & constituit suam misericordiam in illo vocando, fide donando, iustificando, sanctificando, & regnando exercere. Act. 13. 48. *Crediderunt, quotquot erant ordinati ad vitam æternam.* Non ergo, quia crediderunt, ordinati sunt ad vitam: sed quia ordinati erant ad vitam, crediderunt. Rom. 8. 29. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit; quos vocavit, eos etiam iustificavit;* Ergo non, quia vocati & iustificati fuerunt, prædestinantur; sed quia prædestinati fuerunt, vocantur & iustificantur. Eph. 1. 4. *Elegit nos in ipso ut essemus sancti.* Ergo non, quia sancti fuimus, eligimur; sed quia electi fuimus, sanctificamur.

Deus non elegit nos ob prævisam fidem, neq; ob prævisam resipiscentiam. Nullam enim fidem aut resipiscentiam in electis prævidere potuit, nisi quam ille ex misericordia iuxta beneplacitum suum in illis effecturus erat. Ob quam causam fides à Deo in æterna electione, non ut prævia conditio electionis, neq; ut antecedens, sed ut effectum, sive consequens, sive fructus eius considerari potuit.

Quos Deus ab æterno ex liberrimo beneplacito suo ad vitam æternam elegit, eos in tempore ex eodem beneplacito suo vocat ad communionem sui Filij, donat illos fide, regnit illos per Spiritum Sanctum, & iustificat eos, hoc est, deducit eos per media à se constituta ad finem destinatum.

Quos vero Deus ex eodem beneplacito suo in æterna electione præterijt, hoc est, reprobavit: ijs vel non revelat viam salutis, vel non donat eos fide aut cognitione Iesu Christi, non regnit eos per spiritum, vel non iustificat eos: sed relinquit eos in peccato & miseria, in quam se ipsos propria sua culpa præcipitarunt. Neque propterea iniustus est. *Licet enim illi de suo facere quod vult,* Matth. 20. 15. Quin finit eos, postquam adoleverunt, in vijs suis incedere, sæpe etiam ob magna flagitia, quibus se polluunt excæcat, & tandem propter peccata ipsorum iustissime punit.

Beneplacitum Dei est vera causa præteritionis (quam reprobationem negativam vocamus) sed non est vera causa peccati: sui enim operis quod iustum est, non scelèrum nostrorum quæ iniusta sunt, ipse auctor est.

Vnde sequitur fidem esse effectum electionis; sed peccatum non esse effectum reprobationis. Nam ut Deus eligens in electis fidem & resipiscentiam operatur: ita Deus reprobus, in reprobus non operatur malitiam neque peccatum.

Omnes homines tam electi quam reprobi in se considerati fuerunt æquales, neque quisquam eorum melior aut deterior fuit altero, antequam Deus illos ex æterno & immutabili consilio suo discerneret. Proinde nulla qualitas in illis esse potuit, quare Deus illos elegerit, hos non elegerit: aut quare illos potius, quam hos elegerit; neque in iisdem ulla qualitas reperta fuit, quare illos præterierit, hos non præterierit: aut quare illos potius, quam hos præterierit. Quin videmus à Deo in æterna electione præteritos esse qui inter alios externa vitæ honestate excelluerunt, ut Catonem, Scipionem, Aristidem, Fabricium, Phocionem, Pomponium Atticum, &c. Ex adverso etiam videmus electos esse qui alios scelèrum magnitudine superarunt. Equidem Paulus erat iniurius, blasphemus, persecutor Ecclesiæ, iuratus Christi hostis: & tamen ab æterno ad vitam electus fuit. Latro cum Christo crucifixus totam vitam suam scelèribus attriverat, & tamen ab æterno à Deo electus fuit, ut vere dicere possimus cum Apostolo: *O profundas divitias tum sapientia tum cognitionis Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius!* Rom. 11. 33.

Electio Dei est immutabilis. Fieri enim non potest ut mutetur, quod à Deo decretum, definitum, & determinatum est. Quam ob causam qui electus est, nunquam fit reprobus; & vice versa, qui reprobus est, nunquam fit electus.

Hinc sequitur certum esse electorum & reproborum numerum, & neutrum horum vel augeri vel minui posse.

Non debemus in arcana Dei penetrare, neque istic scrutari, an simus electi: sed debemus nos ipsos excutere, an Christus in nobis habitet. Veri enim fructus electionis sunt efficax vocatio, fides à Spiritu Sancto per vocem Evangelij in cordibus

libus nostris excitata, nova obedientia, pax in Deo, testimonium Spiritus sanctus de nostri adoptione. Si hæc vere & re ipsa in nobis sentimus; possumus & nostri electione certi esse; & si ea nondum in nobis sentimus; tamen de nobis desperare non debemus.

Hæc doctrina nemini damus ansam desperandi. Docemus enim Deum mandare omnibus hominibus ut se convertant, & Christum audiunt, & promittere illis qui se ad Deum convertunt, & Christum audiunt, salutem & vitam æternam. Hinc homo, antequam convertitur, non habet quod eum ad desperationem adigat, sed habet causam accusandi suam contumaciam, & ingratitudinem quæ ipsum reddunt inexcusabilem.

Rursus docemus omnes illos, qui veræ fidei & conversionis sensum in cordibus suis sentiunt, debere ex Dei mandato statuere, se ad vitam æternam electos esse. Hoc enim est credere & expectare vitam æternam jam in nobis inchoatam & in æternum conservandam, sicut dictum est Iohan. 10. 28. *Nemo rapit eas de manibus meis.* Et Roman. 11. 29. *Dona Dei eiusmodi sunt, ut illorum ipsam perire non possit.*

Nemo igitur fidelium habet causam desperandi, sed hoc demum est fundamentum Christianæ religionis in ipsa morte, quod sciunt illos, qui ædificati sunt super petram, hoc est, Christum, nunquam perituros esse. Hanc consolationem eripiunt piis, quicunque docent vere credentes finaliter deficere, & in Spiritum S. peccare posse: quod negat Christus, Iohan. 6. 46. & Ioh. 10. 28. 1. Epist. Iohan. cap. 5. com. 18.

Sed neque suppeditamur cuiquam hæc doctrina ansam impietatis. Docemus enim illos sua culpa perire, & sibi pœnas accumulare & exasperare, cum Deum ipsos ad se invitantem audire recusent, ipsique hanc blâsphemiam impingant, quod ipsos quidvis boni facientes damnare decreverit.

Fideles ex hac doctrina ansam securitatis carnalis capere non possunt. Docemus enim non hypocritas, sed vere credentes retinentes studium bonæ conscientix, & in assidua pœnitentia, timore, & invocatione Dei viventis, & habentes serium ac ardens studium & desiderium perseverandi in vera pietate, & studio cavendi peccata, certos esse debere tanquam ex effectu proprio de propria causa, & sui electione ad vitam æternam. Fatemur quidem securitatem Spiritus nasci ex hac doctrina: sed securitas spiritus & carnis se invicem minuunt & pellunt, quod ipsum etiam faciunt timor filialis & servilis.

Non docemus Deum simpliciter nolle, ut omnes homines convertantur & ferventur; neque docemus Deum simulare, aut non velle serio omnium conversionem, aut habere in se voluntates contradicentes.

Sed docemus Deum serio velle omnium hominum conversionem & salutem, quoad approbationem & lætitiâ suam. Non enim vult & approbat peccatum, sed horribiliter irascitur peccato; neque delectatur cuiusquam interitu, & destructione tanquam destructione sui operis, Nihil ergo simulat, sed serio omnes vocat, iisque ostendit in suo verbo, quid sibi placeat, & quid sibi ab hominibus debeatur.

Hæc Dei voluntas ad omnes pertinet. Omnibus enim mandat ut resipiscant: hoc satis arguit Dei iustitiam. Sed ad nostram salutem requirebatur non tantum illa Dei voluntas, hoc est, iussio: sed etiam requirebatur ejus gratia, qua nos fideles & resipiscentes efficeret.

Hanc resipiscentiâ & fidem in omnibus efficere non decrevit ab æterno. Ergo quo ad effectiorem, non vult omnibus hominibus salutem, sed electis tantum, sicut docet Scriptura. Act. 13. 48.

Etiam in pereuntibus peccata & naturæ destructio, quatenus est divini operis destructio, Deo displicent serio: & exigit ab illis Deus iustitiam & vitam, quamvis in solis electis efficiat, ut faciant quo Deus delectatur. Hanc ob causam hi soli perveniunt ad conversionem & salutem, ut inquit Apost. Rom. 11. 7. *Electio apprehendit, ceteri occalluerunt.*

Hæc duo: Deus non vult destructionem creaturæ, quatenus est destructio creaturæ. Et, Deus vult destructionem creaturæ, quatenus est justa pœna; non con-

tradunt. Pius enim & iustus iudex vult necem homicidæ, quatenus est iusta pœna; & non vult eam, quatenus est hominis destructio.

Non docemus Deum sine respectu peccati nuda & absoluta voluntate aut decrero, aliquos ad æternam damnationem ordinasse: sed docemus Deum in damnatione reproborum velle suam iustitiam declarare; ac proinde non velle quemquam damnationi addicere, nisi ob peccatum: ac ne quidem damnationem velle, quatenus est damnatio, sive operis sui destructio, sed quatenus est iusta pœna. Non autem locum habet pœna nisi ubi peccatum antecedit.

In electis voluit Deus suam misericordiam declarare, quia cum propter peccatum in quod sponte erant prolapsi, iustissime potuisset totum humanum genus abjicere (nam omnes eramus natura filii iræ, ut & reliqui) ex sola gratuita misericordia statuit aliquos ex communi interitu eripere, atque suam misericordiam salva iustitia sua exercere & declarare; ut omne os obtureretur, & omnis gloria tribuatur Deo.

Hæc doctrina non est blasphema, neque impia; neque continet horribiles errores, ut aliqui irrequieti homines tragice pronunciant; sed est vera & S. Scripturæ consentanea.

Antitheses

DE PRIMO ARTICULO.

Heterodoxæ.

DEi voluntas servandi credentes per fidem, est totum decretum Prædestinationis.

Orthodoxæ.

DEi voluntas servandi credentes per fidem, non est decretum Prædestinationis, nedum totum decretum Prædestinationis.

Probatio Orthodoxæ sententiæ.

Non est idem decretum. Nam ut iustificare non est idem quod prædestinare: ita decretum iustificandi, non est idem quod decretum prædestinandi. *Non est totum* est enim & decretum cooperandi in filiis, decretum patefaciendi viam salutis, decretum diligendi, decretum mittendi Christum, decretum dandi fidem, decretum exigendi pœnas peccatorum nostrorum à Iesu Christo, decretum vocandi ad communionem filii Dei, decretum convertendi, decretum sanctificandi, & multa alia decreta ad salutem pertinentia, quæ neque conjunctim, neq; divisim sumpta, sunt decretum servandi per fidem. *Decretum servandi credentes* est phrasis ambigua. Potest enim hunc sensum habere, quod illi qui nunc vere credunt, sint à Deo ad vitam æternam electi. Atque hic sensus est verus. Omnes enim vere credentes sunt electi ad vitam æternam. Potest etiam hunc sensum habere; quod eligendi ad vitam æternam ante sui electionem fuerint credentes; aut quod tales fuerint in mente Dei, antequam illos ad vitam æternam eligeret. Atque hic sensus est falsus. Nam, ut inquit Scriptura, Act. 13. 48. *Crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam æternam.* Ergo non quia crediderunt sunt ordinati ad vitam æternam: sed quia ordinati erant ad vitam æternam crediderunt, Rom. 8. 29. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit; quos vocavit, eos etiam iustificavit.* Ergo non quia vocati & iustificati erant, sunt prædestinati: sed quia prædestinati erant, sunt vocati & iustificati.

Decreta justificationis & prædestinationis sunt uniformia & conformia.

Decreta justificationis & prædestinationis non sunt uniformia & conformia.

Probatio

Probatio.

Huius veritas constat ex præcedente.

3

3

Electio alia est definita, alia indefinita; alia generalis, alia singularis: alia completa, alia incompleta: alia peremptoria, alia non peremptoria; alia irrevocabilis, alia revocabilis; alia V.T. alia N. Testamenti: alia eorum qui sunt in Ecclesia N. alia eorum qui sunt extra Ecclesiam.

Electio ad gratiam & gloriam, hoc est, ad media & ad finem, tantum est una & eadem omnium salvandorum in V. & N. Test.

Probatio.

Scriptura docet esse unam & eandem electionem, qua Deus nos ad gratiam & ad gloriam elegit Eph. 1. 4. *Elegit nos in ipso N. antequam jacerentur fundamenta mundi, ut essemus sancti, prædestinavit nos ad gloriam pro beneplacito voluntatis sue, ad laudem gloriosa sue gratia.* Idem ex aurea illa catena quæ est Rom. 8. 29. colligi potest. *Nam quos præcognovit, eos etiam prædestinavit: quos prædestinavit, eos etiam vocavit: quos vocavit, eos etiam justificavit: quos justificavit, eos etiam glorificavit.* Ergo una prædestinatione prædestinavit nos ad vocationem, justificationem, & glorificationem.

4

4

Fides est conditio in objecto eligibili, ante ipsius electionem requisita.

Fides non est conditio in objecto eligibili, ante ipsius electionem requisita.

Probatio.

Deus in electis nullam fidem prævidere potuit, nisi quam in illis in tempore effecturus erat. Ergo fides in æterna electione, non ut antecedens, neque ut conditio præcedens electionem, sed ut consequens, sive fructus sive effectum electionis, à Deo considerari potuit.

5

5

Singulares personæ sunt ratione prævisæ fidei ad vitam æternam prædestinatæ:

Singulares personæ non sunt ratione prævisæ fidei ad vitam æternam prædestinatæ.

Probatio.

Hæc thesis constat ex primæ & quartæ theses probatione.

6

6

Solum beneplacitum Dei non est unica causa, quare Deus hunc præ illo elegerit.

Solum beneplacitum Dei est unica causa, quare Deus hunc præ illo elegerit.

Probatio.

Hoc esse solam & unicam causam prædestinationis docet Scriptura Ephes. 1. 5. *Prædestinavit nos ad gloriam, pro beneplacito voluntatis sue.* Neque ulla alia causa in Scriptura reperitur.

Deus in eligendo homine spectavit aliquam bonam qualitatem, quare illum potius quam hunc ad vitam æternam elegerit.

Deus in homine eligendo non spectavit bonam aliquam qualitatem, quare illum potius quam hunc ad vitam æternam elegerit.

Probatio.

Apostolus scribit Eph. 1.4. *Elegit nos in ipso ut essemus sancti.* Ergo non quia in nobis, antequam eligeremur, aliqua sanctitas fuit, elegit nos; sed quia elegit nos ab æterno, sanctitatem & novam obedientiam in nobis jam electis per Spiritum sanctum efficit, Rom.8.29. *Quos præcognovit eos etiam prædestinavit, ut conformes fiant imagini filii sui.* Ergo non quia in nobis ante nostri electionem aliqua conformitas fuit, elegit nos: sed quia elegit nos ab æterno, facit nos in tempore imagini filii sui conformes.

Christus est meritoria causa nostræ electionis.

Christus non est meritoria causa nostræ electionis.

Probatio.

Scriptura docet nos esse justificatos Christi sanguine, & esse Deo reconciliatos per mortem filii sui; sed nusquam docet nos esse electos sanguine Iesu Christi, neque docet nos esse prædestinatos per mortem Iesu Christi. Addit Iohan.3.16. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum dederit, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Ergo non quia Christus pro nobis mortuus est, dilexit & elegit nos: sed quia dilexit & elegit nos Christus, pro nobis mortuus est. Idem colligi potest ex loco Rom.5.8. *Commendat Deus erga nos charitatem suam, quod cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.*

Quædam electio ad salutem est revocabilis.

Nulla electio ad salutem est revocabilis.

Probatio.

Scriptura hoc clare docet Esa.14.27. *Iehovah exercituum decrevit, quis irritabit, Esa.46.11. consilium meum stabit, & omnem voluntatem meam faciam.* Mal.3.6. *Ego Iehovah, non muto.*

Electi possunt fieri reprobi, & reprobi fieri possunt electi.

Electi non possunt fieri reprobi, neque reprobi possunt fieri electi.

Probatio.

Idem Scriptura docet Iohan.10.27. *Oves meæ vocem meam audiunt, ego cognosco eas, & sequuntur me; & ego vitam æternam do eis; neque peribunt in æternum, neque rapiet eas à manu mea quisquam. Pater meus, qui eas dedit mihi, maior est omnibus, neque quisquam capiet eas à manu Patris mei.* Rom.9.27. *Etiamsi fuerit numerus filiorum Israël ut arenam maris, reliquæ servabuntur.* Rom.11. *Electi assecuti sunt, reliqui occalluerunt.*

I I.

I I.

Nemo citra peculiarem revelationem, de sui electione in hac vita, certus esse potest.

Aliquis de sui electione in hac vita, citra peculiarem revelationem, certus esse potest.

Probatio.

Huius thesios veritas probatur Roman. 8. 15. *Acceperitis spiritum adoptionis, per quem clamamus Abba, id est, Pater.* 2. Cor. 1. 27. *Qui nos confirmat vobiscum in Christum & unxit nos, Deus est, qui etiam obsecravit nos.* Eph. 1. 13. *obsecrati estis spiritu promissionis, qui est arrhabo hereditatis nostræ.*

12

12

Nemo potest gustum aut sensum electionis sui ad gloriam in hac vita percipere.

Aliquis potest sensum & gustum electionis sui ad gloriam in hac vita percipere.

Probatio.

Hujus thesios veritas probata est thesi præcedente. Deinde Apostolus dicit Rom. 8. 16. *Qui ipse spiritus testatur una cum spiritu nostro, nos esse filios Dei.*

DE REPROBATIONE.

I

I

Dei voluntas damnandi peccatores propter peccatum ipsorum, est totum decretum reprobationis.

Dei voluntas damnandi peccatores propter peccatum, non est decretum reprobationis, nedum totum decretum reprobationis.

Probatio.

Vt damnare, non est idem quod reprobare: ita voluntas sive decretum damnandi non est decretum reprobandi. Ad totum decretum reprobationis, pertinet etiam decretum non revelandi viam salutis, decretum relinquendi in ignorantia, decretum indurandi, decretum excæcandi, decretum odio habendi, & multa alia, quæ neque conjunctim neque divisim sumpta, sunt decretum damnandi.

2

2

Decreta damnationis, & reprobationis sunt uniformia, & conformia.

Decreta damnationis, & reprobationis, non sunt uniformia & conformia.

Huius veritas constat ex præcedentis thesios probatione.

3

3

Deus decrevit nullos homines in lapsu Adæ relinquere.

Deus decrevit aliquos homines in lapsu Adæ relinquere.

Probatio.

Huius theséos veritatem docet Scriptura. Quosdam enim *præcognovit* Rom. 8. 29. quosdam nunquam novit Matth. 7. 23. quosdam vocat per vocem Evangelij, quosdam non vocat per vocem Evangelij; quosdam regenerat per S. Sanctum, quosdam non regenerat per Spiritum sanctum. Equidem quos non regenerat per Spiritum sanctum, eos constituit in lapsu Adæ relinquere.

4

4

Deus decrevit omnibus hominibus dare gratiam sufficientem, cuius beneficio salvi fieri possunt.

Deus non decrevit omnibus hominibus dare gratiam sufficientem, cuius beneficio salvi fieri possunt.

Probatio.

Huius theséos veritas constat ex præcedente: deinde Scriptura dicit Matt. 11. 25. *Confiteor tibi Pater Domine celi & terræ, quod hæc absconderis à sapientibus huius mundi, & revelaveris ea parvulis.*

5

5

Deus subministrat omnibus hominibus necessaria & sufficientia media ad salutem, idque cum intentione servandi.

Deus non subministrat omnibus hominibus necessaria & sufficientia media ad salutem, idque cum intentione servandi.

Probatio.

Primum membrum huius theséos probatum est thesi præcedenti. Alterum membrum probat Deus ipse Esa. 6. 9. *Vade & dicas populo huic. Audite audiendo, & ne intelligatis, & videte videndo, & ne cognoscatis: impingua cor populi huius, & aures eius aggravæ, & oculos eius claude, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & convertatur, & sanem eum.*

Nam Deus illis offert sufficientia media ad salutem, quibus in hunc modum verbum suum annunciari jubet?

6

6

Deus vult omnibus hominibus ex æquo salutem.

Deus non vult omnibus hominibus ex æquo salutem.

Probatio.

Id velle Dei aliquando est idem, quod approbare, & efficere simul, ut Psalm. 115. 3. *Deus noster in cælo est, quicquid vult facit.* Aliquando est idem quod approbare tantum, ut 1. Tim. 2. 5. *Deus vult omnes homines salvos fieri.* Omnium enim salutem Deus approbat, sed non efficit. Iam vero electis vult Deus salutem approbatione & effectione simul. Reprobis vero tantum approbatione vult salutem, non effectione; Ergo non vult eam electis & reprobis ex æquo.

7

7

Non-rectus usus mediorum est causa reprobationis.

Non-rectus usus mediorum, non est causa reprobationis.

Proba-

Probatio.

Ratio est manifesta. Reprobatio enim facta est ab æterno; non-rectus usus, sive abusus fit in tempore. sed quod temporale est, æterni causa esse nequit. Deinde Scriptura dicit Rom. 9. 11. *Nondum natis pueris, cum neque boni quicquam fecissent neque mali, ut propositum Dei, non ex operibus, sed ex vocante maneret, scriptum est, Iacob dilexi, Esau odio habui.*

8.

8.

Nemo, qui tantum peccato originali contaminatus est, in æterna electione à Deo præteritus est.

Quidam, qui tantum peccato originali inquinati sunt, in electione æternà à Deo præteriti sunt.

Probatio.

Hanc Thesin probat interitus multorum infantium, qui in infantia extra Ecclesiam & extra Christum moriuntur.

9.

9.

Infantium nulla est electio, nulla reprobatio.

Infantium aliqua est electio, aliqua reprobatio.

Probatio.

Hanc Thesin probat Scriptura Rom. 9. 7. *neque quia sunt semen Abraham, omnes sunt Filij, & vers. 6. Non omnes qui sunt ex patre Israele, sunt Israel.* Deinde ad infantes Ecclesiæ pertinet promissio. Act. 2. 39. *Vobis facta est promissio, & liberis vestris.* Cæteris, qui sunt extra Ecclesiam, nulla facta est promissio.

Sibrandus Lubbertus.

Iudicium hoc de primo Articulo legimus, & approbamus,

Iohannes Polyander.

Antonius Tysius.

Antonius Walaeus.

I V D I C I V M

De Primo Articulo, nempe

De Electione & Reprobatione,

D.D. FRANCISCI GOMARI

Articulus Remonstrantium primus.

DEUS æterno & immutabili decreto, in Iesu Christo, ante iacta mundi fundamenta, ex genere humano, in peccatum prolapsus, statuit illos, in Christo, propter Christum, & per Christum, salvare; qui per gratiam Spiritus Sancti; in eundem eius Filium Iesum, credituri, & in ea fide, fideique obedientia, per eandem gratiam, usque ad finem, essent perseveraturi: contra vero converti nescios & incredulos, sub peccato & ira relinquere, & condemnare, tanquam à Christo alienos, secundum Verbum Evangelij, Ioh. 3. 36. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui vero Filio non assentitur, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum:* Pluraque alia Scripturæ loca.

Articuli huius explicatio.

*Theses.**Antitheses.**De universa hominum prædestinatione.*

1. Prædestinatio (quæ electionem & reprobationem complectitur) non est unica, sed duplex. Remonstrantes citati declarat. Artic. 1. & Epist. ad Walach. 41.

2. Prima est decretum divinum, generale, seu universale; quo constituit credentes servare, incredulos damnare. Ibidem.

3. Hoc est totum & integrum prædestinationis decretum. Coll. Hag. Belg. 57.

4. Decretum de salvandis fidelibus, solum est fundamentum Christianismi, salutis & certitudinis salutis. Collat. Hag. Belg. 61.

1. Prædestinatio (quæ electionem & reprobationem complectitur) non est duplex, sed unica.

Idque ex sequentibus constabit.

2. Decretum divinum generale seu universale, quo constituit credentes servare, incredulos damnare, non est prædestinatio ad salutem & condemnationem.

1. Quia per se, nec salutem, nec condemnationem ullam futuram statuit: sed modum tantum ac conditionem salutis, & condemnationis describit.

2. Quia nullam hominum, sed qualitatum tantum, fidei & infidelitatis electionem & reprobationem designat. Remonstr. citati, Declarat. Vtpote cum generale hoc decretum (ex Remonstrantium sententia) non solum singularem hominum fidelium prævisionem antegrediatur: sed etiam mediorum, ad fidem ingenerandam necessarium, destinationem omnino præcedat. Remonstr. Epist. ad Walach. 35. 36.

3. Hoc non est totum & integrum prædestinationis decretum.

Illius enim constare potest veritas, si aut omnibus credentibus ac servatis, nemo damneretur; aut omnibus incredulis ac damnatis, nemo fieret salvus. Id quod integræ prædestinationi (quæ electione simul & reprobatione constat) è diametro adversatur.

4. Decretum de salvandis fidelibus, non est solum fundamentum Christianismi, salutis & certitudinis salutis: sed fundamentum primum salutis est gratuita Dei dilectio, & electio: quæ causa est & fundamentum non tantum salutis, sed etiam donationis Salvatoris Christi, & fidei in ipsum, Rom. 8. 29. 30. Ioh. 3. 16. & 6. 37. Act. 13. 48. *Ps. 1. 1. 5. 11*

5. Secunda prædestinatio, est decretum divinum speciale seu singulare, quo constituit iuxta præcedens illud decretum, hos salvare, illos perdere: id est, hos consideratos, ut fideles, æternæ vitæ destinare; illos consideratos, ut infideles, sive qui credere nolint, æternæ morti atque exitio addicerè. Remonst. citati Declar. Et Epist. ad Walach. 34. & 41.

5. Specialis quidem est prædestinatio: sed veriore ratione describenda: ut ex sequenti distincta explicatione liquerit.

Theses.

Antitheses.

De prædestinatione, seu electione hominum ad salutem specialem.

1. Prædestinatio hominum ad salutem specialis, duplex est, peremptoria: quæ æternæ salutis communicationem actualem, & realem, sibi coniunctam habet: & non peremptoria, contra. Remonst. citati declar. ad Articul. 1.

1. Sacræ litteræ non aliam, quam unicam prædestinationem hominum ad salutem specialem agnoscunt.

2. Peremptoria est decretum Dei, de salvandis ijs sigillatim, quos per Spiritus sui gratiam, in Christum credituros, atque in hac fide ad finem usque perseveraturos, prævidebat. Remonst. Epist. ad Walach. 36.

2. Prædestinatio hominis ad salutem est decretum Dei, de gloria & gratia ad salutem sufficiente, & efficaciter perficiente, certis, ex universo genere humano, hominibus, pro liberrimo ac mere gratuito beneplacito, conferenda, 2. Thess. 2. 13. Rom. 8. 28. 29. 30. Phil. 2. 13. Ad laudem gloriosæ suæ gratiæ. Ephes. 1. 6.

3. Quæ prædestinatio, solummodo ad salutem & gloriam est; non etiam ad gratiam. Eadem Epist. 38. & 45.

3. Eadem prædestinatio non solum est ad salutem ac gloriam, sed etiam ad gratiam, quæ ad gloriam conferendam necessaria. 2. Thess. 2. 13. Rom. 8. 28. 29. 30.

Qualis est gratia dationis Christi in Servatorem, Ioh. 3. 16. 1. Petri 1. 20. & 1. Ioh. 4. 10. & vocationis. Rom. 8. 28. 30. & Fidei Act. 13. 48. & 2. Thess. 2. 13. Phil. 1. 29. & 2. 13. Iustificacionis Rom. 8. 30. Conformitatis cum Christo Rom. 8. 29. ac sanctificationis Eph. 1. 4. & 2. Thess. 2. 13. Adoptionis Eph. 1. 5. & conservationis in Christo & per Christum Ioh. 6. 29. & 10. 28. 29. donatio. Ad quam gratiam, non minus quam ad salutem, prædestinatio est instituta 1. Pet. 1. 2.

4. Quæ salus in credentibus fidei præmiu est, non autem finis. Remonst. citati Declar.

4. Quæ salus in credentibus & præmiu est fidei 2. Timi. 4. 8. & finis 1. Petr. 1. 8. Quia bonum est summum, cuius causa fides datur: & quo fides tendit 2. Thess. 2. 13. Ioh. 20. 31. Act. 26. 18.

5. Gratia

5. Gratia vero donationis Christi, vocationis, fidei, justificationis, sanctificationis, adoptionis, perseverantiæ, non est medium prædestinationi speciali ad salutem subordinatum : sed ea prædestinationem ipsam naturæ ordine antecedit. Epist. ad Walach. 41. & 44.

6. Fides enim, obedientia illius & perseverantia, ut ab homine præstita, & à Deo prævisa, est conditio in objecto eligendo prærequisita, ac causa sine qua non, cui decretum electionis innititur. Remonst. citati Declar. & Epist. ad Walach. 41. & 44.

7. Quæ fidei gratia, non solis electis ad gloriam & servandis confertur : sed reprobis etiam ac condemnandis. Remonst. citati Declar.

8. Ac fides electorum semel collata, omnino amitti ac restitui potest, adeoque se ipsa interdum amittitur, & amissa restituitur. Ibidem.

9. Ideoque peremptorie electus, in hac vita fieri potest reprobus, & rursus ex reprobo electus.

10. Vnde sequitur electionem peremptoriam aliam esse mutabilem, quæ est electorum viventium: aliam immutabilem, quæ est mortuorum tantum.

11. Electionis huius causa impulsiva est & solum ac liberrimum Dei beneplacitum & Christi meritum. Epist. ad Walach. 35. & 41. & 46. & 36.

12. Fidelium in hac vita de electione sui salvifica, certitudo non est absoluta, sed tantum conditionata, ut quæ ab incertæ perseverantiæ conditione dependet. Grevinch. contra Amel. 138.

5. Gratia vero donationis Christi, vocationis, fidei, justificationis, sanctificationis, adoptionis, perseverantiæ, salutem ipsam antecedit, ut medium eo destinatum, sed ipsam prædestinationem ad salutem ordine consequitur.

Idque ex Antithesi tertia apparet.

6. Fides enim, obedientia illius, & perseverantia in ea, non est objecti eligendi conditio, ante electionem prævisa, nec causa sine qua non : sed electionis effectum proprium, ex ea promanans Act. 13. 48. Rom. 8. 30. & 2. Thess. 2. 13. & 1. Petri 1. 2.

Alioqui dilectio & electio nostra, dilectionem & electionem Dei antecederet contra scripturam. 1. Ioh. 4. 10. Rom. 9. 16. & 5. 8. & 10.

7. Quæ fidei gratia, solis electis ad gloriam, ac servandis confertur: nullis vero reprobis ac condemnandis. Ioh. 10. 26. 27. & 6. 44. 45. Tit. 1. 1. 2. Thess. 3. 2.

8. Ac fides electorum semel collata nunquam omnino amitti potest, ob Dei conservantis veritatem & virtutem; multo minus amissa restitui: etsi partim minui queat, vel augeri. Ioh. 10. 28. 29. & 1. Pet. 1. 5. Matth. 24. 24. Rom. 8. 30. 39.

9. Ideoque peremptorie electus in hac vita fieri non potest reprobus: neque ex reprobo electus. Matth. 24. 24. Rom. 8. 30. 33. 35. 39.

10. Vnde sequitur nullam electionem peremptoriam esse mutabilem; pro veritatis & æterni consilij divini natura immutabili. Ies. 46. 3. Ioh. 1. 17.

11. Electionis huius causa impulsiva est solum liberrimum & gratuitum Dei beneplacitum: ideoque non Christi meritum: nec quidquam extra Deum.

Præsertim, cum Christi donatio sit medium electioni hominum ad salutem subordinatum: ut Antithesi tertia ostensum est. Ideoque salutis est causa; sed electionis consequens effectum.

12. Fideles in hac vita de electione sui salvifica certi sunt; non solum hac conditione si perseveraverint: sed etiã absolute, quia sese perseveraturos esse per Dei & Christi gratiam certi sunt: idque ex Dei

Dei promissione generali de danda omnibus vere fidelibus perseverantia, *b* & ex speciali fidei, electis proprie, *c* sensu, & Spiritus Sancti testimonio, *d* ac tanquam archæ hereditatis nostræ oblatione ad diem redemptionis, *e* & serio denique operum bonorum, *f* fidei & charitatis studio. a *Rom.* 8. 39. b *Ier.* 32. 40. *Iohan.* 4. 14. & 6. 37. 39. 56. 58. & 10. 28. 29. c *Tit.* 1. 1. & 2. *Thess.* 3. 2. d *Rom.* 8. 13. e *Ephes.* 1. 13. 14. & 4. 30. f 2. *Petr.* 1. 10.

13. Absoluta electionis certitudo ad pietatem non conducit. Ibid. 139.

13. Absolutæ electionis certitudo ad pietatem conducit plurimum; ut Deum, pro gratuito & incomprehensibili hoc dilectionis & electionis, ad gratiam & gloriam æternam, beneficio, debita gratitudine, vicissim diligant, adorent, glorificent, & digne se gratia & gloria gerant: *a* & in crucis tolerantia eo se sustentent: *b* fortiter & constanter adversus Satanam, carnem, mundum (tanquam Dei gloriæ & gratiæ ac salutis nostræ hostes perpetuos) militent: *c* solidumque in vitæ & mortis habent solatium, & in hoc favoris Dei sensu, tanquam vitæ æternæ præludio, sancte acquiescant & exultent: *d* a 2. *Thes.* 2. 13. & 14. *Eph.* 1. 4. 5. *Eph.* 4. 1. 1. *Pet.* 2. 9. *Phil.* 3. 14. b *Rom.* 8. 17. 18. 35. 2. *Cor.* 4. 18. c 2. *Tim.* 4. 7. 8. d *Rom.* 8. 33. 38. 39. & 5. 23.

14. Infantibus nullis convenit electio, quod fide prævisa careant. Grevinch. contra Ames. p. 150.

14. Infantes fœderatorum Deo per Christum, ac vere fidelium, etiam electos esse; pie credimus, si ante usum rationis moriatur, ex formula fœderis, Ego sum Deus tuus & seminis tui: *a* sin vero ad usum rationis pertingant, solos eos electos esse agnoscimus, qui credunt in Christum, quippe hi soli secundum Evangelium servantur. a *Gen.* 17. & *Act.* 2. 39.

15. Non peremptoria prædestinatio est, quæ æternæ salutis communicationem actualem & realem sibi conjunctionem non habet.

Thefin primam consequitur.

16. Eaque vel communis est non credentibus & credentibus: vel credentibus propria.

17. Communis est quæ communiter se extendit ad omnes, qui divinæ vocationis gratiosæ participes fiunt, siue vocationi pareant, siue incredulitate eam respuant. Remonst. citat. Decl.

18. Propria est, quæ solis vere credentibus non perseverantibus convenit.

15. Non peremptoria prædestinatio, & scripturæ Sacræ, & naturæ, unicæ atque immutabilis prædestinationis ad salutem, repugnat.

Idque ex antecedentibus liquet.

16. Quum nulla non peremptoria sit prædestinatio, nulla illius potest esse divisio.

17. Quum sacræ literæ vocationem quandam communem ab electione ad salutem secerant: nec omnes communiter vocati salventur: sequitur nullam, communi vocationis decreto, prædestinationem ad salutem, contineri, Marth. 22. 40.

18. Nulla est prædestinatio ad salutem non peremptoria, quæ vere credentibus non perseverantibus conveniat.

Nulli enim vere credentes, qui non perseverent: nullaq; prædestinatio ad salutem, quæ non sit peremptoria.

Theses.

*Theses.**Antitheses.**De reprobatione hominum speciali ad damnationem.*

1. Reprobatio alia est peremptoria quæ actualem & realem damnationem sibi conjunctam habet; Alia non peremptoria, contra.
2. Reprobatio peremptoria est decretum Dei de ijs sigillatim damnandis, quos in infidelitate morituros prævidebat.
3. Reprobi quidam ad tempus viva fide sunt præditi, vivaq; sunt Christi membra, justificantur & regenerantur, sed tandem omnino ac perpetuo à fide deficiunt ac pereunt.
4. Ideoque reprobi fieri possunt ad tempus electi ad salutem; & rursus ex electis fieri reprobi in æternum.
5. Reprobatio non peremptoria, quæ actualem & realem condemnationem conjunctam non habet, est eorum qui Evangelio vocati, initio non credunt, aut si credant, à fide ad tempus deficiunt, sed in fide tandem moriuntur.
6. Causa impulsiva antecedens, non solum damnationis, sed etiam reprobationis à gratia ac gloria ad justam damnationem, est peccatum prævisum, & quidem cum originali actuale conjunctum.
7. Nam propter solum originale peccatum nemo reprobat, nemo damnatur: Ideoque nec infantium reprobatio est. Grevinch. contra Amicum 142. 145. 150. Episc. Thes. p. 28.
1. Nulla in sacris litteris reprobatio non peremptoria reperitur.
2. Reprobatio peremptoria est decretum Dei, quo, pro voluntate sua liberrima, ad declarationem iustitiæ suæ vindicantis, certos ex humanæ universi genere homines, nec gratia nec gloria donare, sed in peccatum libere prolabi permittere & in peccatis relinquere, iusteque tandem propter peccata condemnare constituit. Matth. 11. 26. & 7. 23. Ioh. 6. 44. & 65. & 10. 26. Rom. 11. 7. 8. Apoc. 20. 13. Rom. 9. 18. 20. 21. 22.
3. Reprobi nunquam viva fide sunt præditi, nec viva sunt Christi membra, nec justificantur, nec regenerantur, multo minus à fide deficiunt. Ioh. 10. 26. 27. 2. Thess. 3. 2. Tit. 1. 1. Matth. 7. 23.
4. Ideoque nec reprobi fieri possunt electi, nec electi facti rursus fieri reprobi in æternum.
5. Reprobatio non peremptoria huiusmodi, & reprobationis & electionis naturæ immutabili, & inter se contrariæ, omnino repugnat.
Ita enim eodem tempore, unus idemq; & electus esset ad salutem & reprobatus; filius Dei, & filius Diaboli.
6. Causa impulsiva antecedens reprobationis à gratia ac gloria ad justam damnationem, est solum liberum Dei placitum, etsi executionis ipsius seu justæ damnationis causa sit quodvis peccatum ab homine factum, à Deo permissum ac toleratum. Mar. 11. 25. 26. Roman. 9. 16. 18. 22. Roman. 6. 23. 2. Thess. 1. 8. 9.
7. Nam propter solum etiam originale peccatum damnatio est, quæ omnis peccati stipendium est, etiam non actualis, Rom. 5. 12. 14. 21. Ideoque infantes infidelium à fædere Dei alienorum, non renati, natura sunt filij iræ, sine Christo, sine spe, sine Deo. Eph. 2. 3. 12. ut etiam in diluvio, infantes mundi improborum, & Sodomitarum impiorum, in conflagratione etiam infantes perierunt, iræque Dei cum parentibus iuste subiecti fuerunt, 2. Pet. 2. 5. 6.

Franciscus Gomarus.

IUDICIUM

I V D I C I V M

Deputatorum Synodi Geldricæ,

De Articulo Primo Remonstrantium,

Qui est

D E P R Æ D E S T I N A T I O N E ,

Desumpto ex Collatione Hagienſi.

Articulus Remonstrantium.

DEum æterno & immutabili Decreto in Iesu Christo filio suo, ante iactum mundi fundamentum, statuisse ex lapſo peccatis obnoxio humano genere, illos in Christo & propter Christum, & per Christum ſervare, qui Spir. Sancti gratia in eundem filium eius Iesum credunt, & in ea fide, ac fidei obedientia per eandem gratiam in finem perseverant.

Contra vero eos, qui non convertuntur, & infideles, in peccato & iræ subiectos relinquere, & condemnare, tanquam à Christo alienos, secundum illud Euangelij, Iohan. 3. 36. *Qui credit in filium, habet vitam æternam: qui vero filio non assentitur, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.*

Col.Br. p. 66. l. 21. Hoc Articulo dicunt Remonstrantes, 1. contineri totum Decretum prædestinationis: ipsam doctrinam de Prædestinatione ad salutem: hanc Prædestinationem esse unicam & veram Prædestinationem: nullam se, præter hanc de Prædestinatione ad salutem, Euangelio revelatam doctrinam agnoscere. 11. Illud unicum Decretum, esse fundamentum Christianismi, salutis, & certitudinis de salute.

Nos plane aliter existimamus. Nam 1.

Prædestinatio quæ in Euangelio revelata est, est Decretum practicum.

Prædestinatio Remonstrantium non est Decretum practicum, sed speculativum.

Ergo. Prædestinatio Remonstrantium non est ea quæ in Euangelio revelata est.

Maiores patet. Est enim Prædestinatio Decretum de eo quod facere vult Deus, & faciet. Minor etiam patet. Nam fieri potest ut Deus nihil eius faciat, quod isto Decreto dicitur velle facere, & tamen firmum staret Decretum ipsum. Ante lapsum vita dicebatur homini sub conditione obedientiæ: *Si non comederis vives.* At comedit homo, & à vita excidimus omnes; manet tamen firmum Decretum istud. Ita posset nunc fieri ut nemo vel fieret, vel maneret fidelis, (nam fides à mutabilitate voluntatis humanæ pendet Remonstrantibus) ac sic per consequens, ut nemo salvaretur, & tamen hoc immotum staret, *Ego servabo Credentes.*

11. Si Decretum de servandis personis singularibus, est Prædestinatio ad salutem, tum illud quod continetur superiori Articulo, non est totum Decretum Prædestinationis. At prius est verum. Ergo & posterius.

Consequentia patet. Nam Decretum de servandis singularibus non continetur Articulo: imo omnino diversum est ab eo, & distinctum, ut generale à singulari, definitum ab indefinito: Deinde electio singularium innititur præscientiæ fidei quæ actu inest eligendo, sive ei qui eligitur: Electio quæ in Articulo describitur non innititur præscientiæ fidei; quia huic electionis Decreto succedaneum demum ponitur illud, de administrandis mediis ad finem necessariis.

Antecedens est ipsorum Remonstrantium. Collat. Brand. p. 492. Ergo manet consequens.

Coll. Brand.
p. 104. l. 22. &
pag. 492.
Adversus
Vvalachr.
pag. 47.

III. Electio incompleta, non peremptoria, revocabilis, aut in Evangelio non est revelata, aut non est electio ad salutem, aut illa quæ in Articulo continetur, non est unica electio ad salutem, quæ sola in Evangelio est revelata.

Vide Gre-
vinch. p. 136.
& 137. cont.
Amesium.

Ratio: Nam electio de qua Articulus loquitur, est completa, peremptoria, irrevocabilis.

At electio incompleta, &c. est revelata Evangelio, & est ad salutem, ex sententia Remonstrantium.

Ergo Electio quæ in Articulo continetur, non est unica electio ad salutem.

Atque hæc de primo. Sequitur alterum.

I. Decretum quo Christus à Deo statuitur in Servatorem & caput eorum qui hæreditario salutem accipient est fundamentum Christianismi. Decreto Remonstrantium non statuitur Christus in Servatorum & caput eorum qui hæreditario salutem accipient. Ergo, &c.

Maiores est Remonstrantium, Coll. Brand. pag. 70. l. 26.

Minor probatur: ubi nulli ponuntur esse vel futuri qui salutem accipient, ibi Christus dici non potest statutus esse in Servatorem & caput eorum qui salutem accipient.

In Decreto Remonstrantium nulli ponuntur esse vel futuri qui salutem accipient. Ergo.

vel hoc modo:

Quales in Decreto Remonstrantium statuuntur servandi & fideles, talis statuitur Christus in eodem Decreto Servator & caput.

At in Decreto Remonstrantium statuuntur servandi & fideles, qui nec actu sint tales, nec potentia. Ergo.

Christus in eodem Decreto statuitur Servator & caput, qui nec actu talis sit, nec potentia.

Præclarum sane Christianismi fundamentum!

- II. Decretum quo nulli homini salus in re aut spe decernitur, sed quo manente salvo, fieri adhuc posset, ut nemo omnino fieret salvus, id esse fundamentum salutis non potest.

Tale autem est Decretum Remonstrantium. Ergo, &c.

Nec refert, quod in Decreto hoc mentio fiat Christi, qui salutis fundamentum est. Nam & in Decreto de mittendo filio mentio fit Christi, adeoque ordinatur istic Christus ut salutem & Spirituales omnes benedictiones promereatur: nec tamen esse hoc Decretum fundamentum salutis agnoscunt Remonstrantes, utpote quod præcedaneum faciunt huic quod salutis fundamentum appellant.

III. Ex quo homo quamdiu vivit, certus esse nullo modo potest aut debet de salute sua, id fundamentum esse certitudinis de salute falso asseritur.

Ex Decreto Remonstrantium homo dum vivit, certus esse nullo modo potest aut debet de salute sua. Ergo, &c.

Maiores patet per se.

Minor probatur ex Confessione Remonstrantium. Nam statuunt ut videre est in Articulo, obiectum Electionis peremptoriæ (unde sola dependere potest salutis certitudo) hominem qui ad finem usque perseverarit in fide & fidei obedientia: Neminem autem certum esse posse & debere de sua Perseverantia, passim affirmant. Collat. Brand. pag. 410. lin. 10. *Dubitare num simus iidem semper futuri, laudabile est.* & pag. 504. lin. 2. *Nullus fidelis sine peculiari revelatione potest certus esse se semper in fide perseveraturum.* & pag. 506. *Qui semel vere credit, non est extra omnem metum condemnationis.* His addatur Grevinch. contr. Amesium, pag. 136. 137. & 138. Ac plane à se abeunt Remonstrantes, sui que penitus obliti videntur, dum sic docent argumentari: Fideles servabuntur: Ego sum fidelis: Ergo ego servabor. Quum sic potius ex ipsorum mente dicendum fuisset: Fideles perseverantes, sive qui jam perseverarunt, salvabuntur: Ego quidem fidelis sum, sed nondum ad finem usque perseveravi, ac prorsus incertus sum an sim perseveraturus, imo non sum extra merum condemnationis, fierique potest ut condemner: Ergo ego incertus quoque sum an sim servandus.

Coll. Brand.
p. 70. l. penult.

Ita hæcenus, licet breviter, liquido tamen satis probasse nos credimus, I. Prædestinationem quæ à Remonstrantibus traditur, non esse totam, quæ Evangelio revelata est, prædestinationem. II. Nec eandem esse fundamentum Christianismi, salutis, & certitudinis de salute. Restat ut quam ipsi prædestinationem Evangelio revelatam ac vere fundamentum Christianismi, salutis, & certitudinis de salute esse judicamus, succincte & distincte explicemus. Sic ergo sentimus.

De Electione,

* Deus æterno ² & immutabili consilio juxta ³ beneplacitum suum ⁴ ex lapso genere humano ⁵ certos quosdam, quorum ⁶ misereri voluit ⁷, prædestinavit, quos ⁸ I. Christo daret, ⁹ vocaret efficaciter ad gratiam & gloriam, adoptaret ¹⁰ in filios per Iesum Christum, ¹¹ iustificaret, ¹² sanctificaret, & tandem ¹³ faceret actu hæredes vitæ æternæ, idque ¹⁴ ad laudem gloriosæ gratiæ suæ.

1.] Iohan. 13. 18. *Non de omnibus vobis loquor: ego scio quos elegerim.*

Ephes. 1. 3. 4. *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi qui elegit nos in ipso.*

Non ergo homo se ipsum elegit, sed eligitur à Deo.

Neque Deus Pater tantum, sed & Dei filius, causa, fons, & auctor est electionis nostræ.

2.] Matth. 25. 34. *Possidete regnum paratum vobis à iactis mundi fundamentis.*

Ephes. 1. vers. 4. *Elegit nos antequam iacerentur fundamenta mundi.*

& vers. 11. *In sortem adsciti sumus, quum essemus prædestinati secundum propositum eius qui omnia efficit ex consilio voluntatis suæ.*

2. Timot. 2. 19. *Solidum fundamentum Dei stat, habens hoc sigillum, novit Dominus qui sint sui.*

Hebræor. 6. 17. *Volens Deus ostendere immutabilitatem consilij sui, &c.*

Iacob. 1. 17. *Apud quem (patrem luminum) non est transmutatio, aut conversionis obumbratio.* Coll. Brand. p. 69. 6. pen.

Esaï. 14. 27. *Iehova exercituum ineunte consilium, ecquis irritum faciat.*

& 46. 11. *Voco ab oriente volucrem, & terra longinqua effectorem consilij mei, & locutus sum, & adducam istud: formavi, & faciam istud.*

Hinc docemus, immotam stare electionem, & electorum salutem. Ac proinde licet electorum fides, adoptio, sanctificatio, & salus, quamdiu hic militant, incompleta sit, tamen incompletam, non peremptoriam, interruptam, & revocabilem, electionem nullam esse posse. 1. Corint. 13. 9. Rom. 8. 23. 24. 2. Corint. 7. 1. 1. Iohan. 3. 1.

3.] Matth. 11. 25. *Quod absconderis hæc à sapientibus & intelligentibus, & ea detexeris infantibus.*

vers. 26. *Etiam Pater, quia ita placuit tibi.*

Et 20. vers. 14. *Volo autem huic ultimo dare ut & tibi:*

15. *An non licet mihi, quod facere volo in meis?*

Ergo *ἐκλεκτὴ* electionis ad gratiam & gloriam faciendæ causa nulla est. Neque in homine, cui gratia aut gloria obtingit, cogitari quicquam potest, aut debet, quod Deum moverit, vel quasi moverit, ut gratiam illam & gloriam ipsi decerneret ac conferret. Poterat Deus omnes relinquere in peccato: poterat eligere, quos non elegit; & non eligere, quos elegit; vel pauciores pluresve eligere. Sed elegit quosdam: & quidē hos, non illos: Quare? tantum, quia ita placuit.

4.] Iohan. 15. 19. *Ego elegi vos ex mundo.*

Roman. 9. 21. *An non habet potestatem figulus in lutum, ut ex eadem massa faciat aliud quidem vas ad decus, aliud vero ad dedecus?*

vers. 22. *Quod si vero volens Deus ostendere iram, &c.*

Ira præsupponit peccatum: ut & pœna; qualis certe nobis est, factio vasis ad dedecus.

Prædestinatio igitur non est causa lapsus.

5.] Rom. 9. 13. *Iacob dilexi, Esau vero odio habui.*

2. Tim. 2. 19. *Novit Dominus qui sint sui.*

Iohan. 17. 9. *Non pro mundo rogo, sed pro ijs quos dedisti mihi.*

vers. 20. *Non tantum autem pro istis rogo, sed & pro ijs qui per sermonem eorum credituri sunt in me.*

Ideo non agnoscimus generalem & indefinitam ullam talem electionem, qua posita, fieri adhuc posset ut nemo omnino salvaretur.

Paret & hinc manifeste, Electorum numerum imminui & augeri non posse: eo- que quos pro suis habet Deus, in omni tentatione perstare immotos, ac proinde etiam immotam stare electionem.

6.] Roman. 9. 16. *Electio non est eius qui velit, neque eius qui currat, sed miseren- tis Dei.*

vers. 18. *Cuius vult, miseretur, quem vult, indurat.*

Causa *παρακληση* electionis est misericordia Dei, id est, gratiofus Dei misereri volentis affectus erga quosdam, miseros quidem, sed non ideo, quia miseri erant; omnes enim erant miseri, & aliquorum tantummodo misereri voluit.

Cum autem misericordia præsupponat miseriam, utique miserum considerabat Deus quem eligebat: non ergo fidelem, non sanctum, non qui cursum piederis ab- solverat, is enim talis ab omni omnino miseria, nimirum, non à reatu tantum & dominio peccati, sed à corpore peccati & mortis iam liberatus est.

Iohan. 1. 4. 6.

Act. 4. 12.

Hebr. 11. 5. 6.

Luc. 1. 68, &c.

Quin etiam hinc inferimus, aliam non esse Veteris Testamenti sanctorum electio- nem, aliam Novi: cum eadem utriusque Testamenti populorum miseria, eadem miserendi ratio, eadem à miseria eluctandi via per Christum statui, omnino de- beat.

7.] Ephes. 1. 5. *Qui prædestinavit nos, πρεορίσας.*

Rom. 8. 29. *Quos præscivit, eosdem Prædestinavit. προέλεγε.*

Finem igitur intendit ordine prius, quam media. Et quidem finem suum æque atque finem hominis, ita ut credamus statuisse Deum ad laudem gratiæ suæ (hic Dei finis est) certos quosdam eligere ad vitam æternam (hic ut finis extremus est homi- nis, ita medium est illustrandæ Dei gloriæ) quos Christo daret, &c.

Hæc sunt media deducendi hominem ad finem suum electione ipsi iam præstitu- tum, neque possumus vel cogitatione assequi quomodo nos prædestinaverit, quos adoptaret in filios, nisi de communicanda hæreditate, & quidem nobis commu- nicanda antea certi aliquid apud se statuisset Deus.

8.] Iohan. 17. 6. *Pater feci nomen tuum hominibus quos dedisti mihi selectos è mundo: tui erant, & mihi hos dedisti.*

& 6. vers. 37. *Quicquid dat mihi Pater, ad me venit.*

Hæc datio omnino fidem antegreditur: nam venire est credere: ut liquet ex to- to contextu, Christus itaque ut *παράκλητος* & mediator, est fundamentum & meri- toria causa salutis nostræ, omniumque bonorum quæ ab æterna electione præpara- ta sunt, & in tempore conferuntur à Deo. Imo est etiam fundamentum Ele- ctorum.

9.] Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit.*

1. Thess. 1. 4. *Ut qui sciamus vos esse à Deo electos:*

vers. 5. *Quoniam Evangelium nostrum consistit apud vos, non loquutione dun- taxat, sed etiam virtute.*

2. Thess. 2. 13. *Debemus gratias agere de vobis Deo quod elegerit vos Deus ab initio ad salutem, per sanctificationem Spiritus, & fidem habitam veritati.*

2. Petr. 1. 3. *Divina vis ipsius omnia nobis donavit, quæ ad vitam, & pietatem per- tinent, per agnitionem illius qui vocavit nos ad gloriam & virtutem.*

Rom. 8. 28.

Non destinavit ergo quemquam ad finem Deus nisi per media. Et quos ad glo- riam, id est, salutem destinavit, eos etiam ad media salutaria destinavit; non ut offer- ret ea illis tantum, sed ut conferret etiam. Ideo vocatio hæc secundum propositum dicitur. Et qui finem desiderat, omnino de præordinatis mediis adhibendis serio sollicitus esse debet. Ut stultum & impium sit dicere, si ad salutem & fi- dem salutarem sum prædestinatus, obtinebo utrumque quicquid tandem agam. Imo, si vis salvus esse, crede: si fidem expetis, audi verbum. Nam ex auditu fides.

Collat. 8. p.
489. cap. 8.

Efficax vocatio & fides, omniaque quæ sequuntur fidem, fructus sunt & effecta electionis ad vitam: sive ut cum Remonstrantibus contra ipsosmet Remonstrantes loquamur, præde-

Prædestinatio est vera causa & fons ipse, unde gratia & reliqua sequuntur. Non potest ergo dici, in eligendis fuisse prævisam fidem; multo minus ut ea prævisa sint quæ fidem sequuntur. Qui autem nunquam per prædicatum verbum vocatur, credere non possumus eos (loquimur de adultis) ad vitam æternam esse electos.

Rom. 10. 13.

Non omnes qui vocantur, à Deo vocantur. Sed loquutione, id est, externa hominis prædicatione vocantur omnes quibus verbum annunciat: virtute autem, id est, interna & efficaci operatione Spiritus sancti, soli electi. Sed neque ad gratiam salutarem, & gloriam vocantur omnes; qui à Deo virtute interna Spiritus vocantur. Duo enim omnino sunt prædicanda: lex & Evangelium. Illa peccatum docet & iram operatur: hoc gratiam & gloriam annunciat. Illius prædicationis, quæ antecessanea esse debet, objectum proprium & adæquatum est homo in peccatis mortuus; huius, quæ succedanea est, homo in quo peccatum revixit. Finis illius non semper est, ut ad gratiam salutarem, ipsamque adeo salutem æternam expetendam homo adigatur, sed sæpe tantum; ut ad corporale beneficium recipiendum, præstita pœnitentia, aptus reddatur; huius, tantum ut gratiæ salutaris & gloriæ hominem faciat participem. Quæ cum ita sint, etsi credimus neminem ex se ac virtute sua dolorem de peccato debitum concipere & converti posse, ne quidem si per loquutionem, id est, externam prædicationem legis vocetur, sed necesse est, ut qui hæc faciat, etiam virtute, id est, voce interna Dei vocetur, quin etiam ut dolorem istum & conversionem operetur Deus; tamen, quia sæpe Deus converso peccatori tantum intendit dare bonum aliquod externum, vel auferre pœnas aliquas extraordinarias: concludimus, ne quidem omnes ad gratiam salutarem, & gloriam vocari, qui à Deo, sive virtute Dei interna, vocantur.

Mat. 11. 28.

Luc. 24. 47.

Ioh. 7. 37.

Ioh. 3. 5. & c.

Psalm. 99. 8.

1. Reg. 21. 29.

10.] Ephes. 1. 5. *Qui prædestinavit nos, quos adoptaret in filios per Iesum Christum. Quum ad adoptionem nos elegerit, non elegit sane quos fideles esse jam prævidebat. Nam per fidem adoptamur in filios Dei. Si autem filii sumus, erimus & hæredes. Proinde simulatque adoptionis huius spiritum accepimus, de electione nostra certi esse possumus.*

Ioh. 1. 12.

Gal. 3. 26.

Rom. 8. 15. 16.

17.

Ephes. 1. 13. 14.

11.] Rom. 8. 30. *Quos vocavit, eos etiam iustificavit.*

Ethinc liquet, iustificationem, id est, peccatorum gratuitam & salutarem remissionem esse fructum, consequens, & effectum electionis: id est, iustificatos non eligi, sed electos iustificari. Non quod credamus omnes electos esse iustificatos, qui ne vocati quidem omnes sunt, sed fieri non posse dicimus, quin quos elegit Deus ut vocaret eos, ac fide donaret, ij etiam vocentur, fide donentur, ac per fidem iustificentur.

12.] Ephes. 1. vers. 4. *Elegit nos ut simus sancti & inculpati coram eo per charitatem.*

1. Petr. 1. 2. *Dilecti ex præscripto Dei Patris ad sanctificationem Spiritus.*

Ideo tantopere commendamus sanctitatem vitæ, & pietatis serium studium, omniaque quæ ad pietatem iuvare nos possunt, ut sunt preces, jejunia, vigiliæ, carnis mortificatio, peccati fuga, &c. Hinc etiam illud Apostoli toties inculcamus, *Cum timore ac tremore vestram ipsorum salutem conficite.* Et, *Qui sibi videtur stare, videat ne cadat.* Et, *Studete vocationem & Electionem vestram firmam efficere.* Et, *Discedat ab iniustitia, omnis qui nominat nomen Christi.* Nam omnino credimus, *Quotquot Spiritu Dei ducuntur, eos esse filios Dei.* Et, *Si quis non habet Spiritum Christi, illum non esse eius: omnesque qui Christi sunt, carnem crucifixisse cum affectibus & concupiscentiis.* Unde pro aperte impiis eos omnes habemus, qui quicquid tandem agunt, salvos se indubitato fore dicunt, quia scilicet Electi sint. Imo vero, ex fructu de arbore, ex operibus de fide, ex sanctitate interna pariter & externa, id est, ex Spiritu adoptionis & sanctificationis, operibusque Spiritus istius, de electione judicare quemlibet debere (ac ne posse quidem alia ratione) asserimus. *Sine sanctimonia nemo videbit Deum.* Licet autem nisi sanctificatus nemo salvetur, non tamen ideo etiam Electi sunt ad salutem, quos sanctificatos iam esse in mente sua præcognoscebat Deus. Nam ad sanctitatem æque elegit nos atque ad salutem: & quidem prius ad hanc, quam ad illam, ut supra diximus, etsi ad hanc non nisi per illam.

Phil. 2. 12.

1. Cor. 10. 12.

2. Pet. 1. 10.

2. Tim. 2. 9.

Rom. 8. 14.

Ibid. 9.

Galat. 5. 29.

Hebr. 12. 14.

13.] Matt. 25. 34. *Venite possidete hereditatis iure regnum paratum vobis, &c.*
 & 20. 23. *Sedere ad dextram meam & sinistram meam dabitur quibus paratum est à Patre meo.*

1. Pet. 1. 4. *In hereditatem vobis in caelis servatam.*

Luc. 12. 32. *Visum est Patri vestro dare vobis regnum.*

Ut gratis filii simus, & jus hereditatis acquirimus, ita & in possessionem hereditatis mittimur plane gratis, misericorditer, indebite. Perperam ergo dicitur vitam æternam à Deo cuicumque primum decerni & dari iis qui conditiones, quas ipse præscripsit, impleverit. Nam dare vitam ut primum, præstita iam conditione, sub qua decreta erat vita illa, ut primum, non est omnimode gratis & ex *ὀδυνῶ* dare vitam, sed ex debito.

14.] Ephes. 1. 6. *Ad laudem gloriose sue gratia, qua nos gratis effecit sibi gratos in illo dilecto.*

Idque in solidum: ut nihil omnino operanti, credenti, perseveranti cedat de quo, tanquam de suo, ulla ratione gloriari queat. Hæc enus de electione.

Atque hanc de electione doctrinam, fundamentum recte dici Christianismi, salutis, & certitudinis de salute, hinc probamus:

I. Decretum quo salus infallibiliter decernitur certis personis, simulque media ad salutem necessaria ordinantur, & ex cuius vi primitus & efficaciter fuit participatio tum mediorum istorum ad salutem necessariorum, tum ipsius salutis, id vere dicitur fundamentum salutis.

Tale est illud jam à nobis descriptum. Ergo.

II. Decretum quod docet nos totos à Christo pendere, & ab eo solo universam salutem petere, simulque indicat omnia media quibus solis ad participationem Christi & salutis pervenitur, id continet, sive est, fundamentum Christianismi.

Tale est illud à nobis iam descriptum. Ergo.

III. Decretum quod æternam salutem infallibiliter, & irrevocabiliter paratum esse statuit omnibus & singulis, qui mediorum ad salutem necessariorum semel vere facti sunt participes, id demum certitudinis de salute fundamentum est.

Tale est illud à nobis descriptum. Ergo.

Nam sic omnino docemus argumentari: & primo in thesi:

Quoscumque Deus elegit ab æterno, ij infallibiliter salvabuntur.

Quorumcumque misereri voluit Deus, eos elegit ab æterno. Ergo.

Quorumcumque misereri voluit Deus, ij infallibiliter salvantur.

Syllogismus est apodicticus, & termini omnes convertibiles. Deinde sic assumimus in Hypothesi:

Quorumcumque misereri voluit Deus, ij infallibiliter salvabuntur.

Mei misereri voluit Deus. Ergo.

Ego infallibiliter salvabor.

Minor probatur: Nam,

1. Dedit me Christo. Id colligo ex viva fide mea, juxta Iohan. 6. 37.

2. Vocavit me efficaciter. Et hoc colligo ex fide mea, Rom. 10. 17.

3. Adoptavit me in filium per I. Christum. Id me docet Spiritus Adoptionis quo obsignatus sum. Rom. 8. 16. Galat. 4. 6. & fides mea. Iohan. 1. 12. Gal. 3. 26.

4. Iustificavit me. Id scio ex pace conscientie mee, Rom. 5. 1.

5. Sanctificavit me. Id partim vita mea mihi testatur, in primis autem animi mei & conscientie constitutio. Act. 15. 9. Matth. 12. 34. 35. Colos. 3. 12. 13. 14. 15. 16. 17.

Hic tam in Decreto, quam in executione, id est, tam ubi in Thesi loquor, quam ubi in Hypothesi, omnia non sunt currentis, neque volentis, sed miserentis Dei.

Et hac ratione reddor certissimus de electione mea à posteriori: ac rursus, ex electione mea, id est à priori, reddor certissimus de perseverantia, & per consequens de salute mea.

Quod

Quod maximum sane & certissimum est solatium. Neque timendum etiam est, qui sic agunt ne ad securitatem prolabantur. Res est manifestissima.

Sequitur ut explicemus quid sentiamus.

DE REPROBATIONE.

Credimus vero reliquos ¹ quorum misereri Deus non voluit, præteritos esse ² & in lapsu relictos: qui ³ Christo dati non sunt, quibusque unquam ⁴ salutarem Christum atque eius Evangelij cognitionem & fidem qua ⁵ adoptentur in filios, iustificentur, dare, quia ⁶ ita placuit, ⁷ non proposuit. Sed propter peccata quosdam in hac etiam vita, ⁸ indurando, excæcando, in reprobum sensum eos tradendo, omnes autem post hanc vitam ⁹ æterna damnatione punire, idque ¹⁰ ad ostendendam iram, potentiam, & iustitiam suam.

1.] Rom. 9. 18. *Cuius vult miseretur.*

Quorum in tempore miseretur, eorum misereri vult & voluit ab æterno Deus. Contra quorum non miseretur, eorum non vult, nec voluit ab æterno misereri. Est ergo voluntas & beneplacitum Dei unica causa, ut electionis illorum, ita non electionis horum: & obiectum utriusque, tam electionis, quam non electionis adæquatum, homo miser, peccato & iræ Dei sua culpa obnoxius. Unde sicut misericorditer electus est quisquis est electus, ut gloriari, aut se præ alio efferre nulla ratione possit, ita iuste non eligi potuit, quisquis non electus est, neque habet talis de quo iuste queratur, nisi de sua culpa.

Rom. 9. 14, 15.

2.] Matth. 24. 40. *Vnus assumetur, alter relinquetur.*

Rom. 11. 7. *Electi affecti sunt, reliqui vero occalluerunt.*

Invenit ergo miseros, corruptos, peccato & iræ obnoxios, ad malum propensos, ineptos ad ullum bonum salutare, eos quos non eligeat sive præteribat Deus: ut omnino tantum reliquerit eos, quales sua culpa erant, non autem fecerit tales decreto ulli suo.

3.] Ioh. 17. 6. *Hominibus quos mihi dedisti selectos è mundo.*

Non Ergo dedit Christo totum mundum.

Rom. 9. 3. *Optarim ego ipse anathema esse separatim à Christo.* Ergo reprobi sunt separati à Christo.

Ioh. 6. 37. *Quicquid dat mihi Pater, ad me venit.* Qui itaque ad Christum non veniunt unquam, id est, qui in infidelitate manent, eo ipso noscuntur Christo dati non esse. Sed de hoc fusius Articulo secundo.

4.] Matth. 13. 11. *Vobis datum est nosse mysteria regni celorum, illis autem non est datum.*

Ioh. 10. 26. *Vos non creditis: non enim estis ex ovibus meis.*

2. Thesi. 3. 2. *Fides non est omnium.*

Act. 13. 48. *Crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam æternam.*

Scientiam ergo omnem de Christo & regno celorum, gaudiumque in corde hominum enatum, veram & salutarem esse fidem negamus. Quod ex eo probatur:

Qui dolorem de peccato, qui secundum Deum est, non habuit, is salutarem fidem non habuit.

Qui in impietate & infidelitate moritur (qualiscumque tandem in vita fuerit) is dolorem de peccato, qui secundum Deum est, non habuit. Ratio eius est id quod dicitur 2. Cor. 7. 10.

Ergo is talis quoque salutarem fidem non habuit. Sed de hoc fusius in quinto Articulo.

5.] Eph. 1. 13. *In quo etiam posteaquam credidistis, designati estis Spiritu illo promissionis sancto.*

Verf. 14. *Qui est arrhabo hereditatis nostræ.*

Iohan. 1. 12. *Quotquot eum exceperunt, dedit eis hanc dignitatem, ut filij Dei fierent, nempe, ijs qui credunt in nomen eius.*

Quibus fidem igitur dare non constituit, eosdem adoptare in filios non constituit: atque ita neque iustificare, neque sanctificare. Fide enim iustificamur, & sanctificamur corda nostra. Unde perperam sane nobis etiam objicitur, quasi doceamus,

Rom. 7. 23.

Act. 13. 9.

reprobos servari non posse, etsi faciant omnia opera sanctorum. Nam quamvis non desitcamur, in speciem multa ab hypocritis fieri quæ materialiter sanctorum operibus non ab similia videri possent, nihil tamen quod verè & formaliter bonum sit, ab ipsis fieri, imo quamdiu hypocritæ manent, posse fieri contendimus, ex Matth. 7. 16. 18. Collato cum Matth. 12. 34. Act. 15. 9.

6.] Matth. 11. 25. 26. *Quod absconderis hæc à sapientibus & intelligentibus. Etiam Pater, quia ita placuit tibi.*

Atque ita, ut salutis, sic quoque dispensationis mediorum ad salutem necessariorum causam unicam statuimus Dei beneplacitum ac voluntatem liberrimam simul & iustissimam sapientissimamque. Neque statuitur hoc modo Deus infidelitatis causa positiva, sed negativa tantum: cum homo ipse sit causa positiva suæ infidelitatis, utpote qui suamet culpa cæcus, perversus, impotens ad bonum factus, neque possit credere.

7.] Matth. 13. 11. *Illis autem datum non est.* Ergo non proposuit dare. Nam Deo ab omni ævo nota sunt omnia opera sua.

Atque hætenus negative omnia tantummodo, nihil dum positive ex parte Dei, circa reprobos. Et ut negatio hæc, sive noluntas causa esse positiva ullius peccati non potest, ita neque peccatum, cui obnoxij erant, qui non eligeantur, causam esse negationis vel noluntatis istius posse credimus.

8.] Rom. 1. 28. *Tradidit eos Deus in mentem omnis iudicij expertem, ut facerent quæ minime conveniebat.*

Et cap. 9. 18. *Quem vult, indurat.*

Ioh. 12. 40. *Excavavit oculos eorum, & obduravit corda eorum ne videant oculis & intelligent corde & sese convertant & sanem eos.*

Hi actus sunt iustitiæ punitivæ: ideo peccatum præstiuimus; sine cuius intuitu Deum punire quenquam non credimus: ac propterea ne decrevisse quidem hanc penam nisi peccatoribus Deum existimamus. Posito ergo peccato positive circa reprobos versatur Deus.

9.] Matth. 25. 41. *Execrati abite à me in ignem æternum.*

Iudæ vers. 4. *Prius iam olim descripti ad hanc damnationem.*

2. Thess. 1. 9. *Panam pendent æterni exitij, expulsi à facie Domini & à glorioso ipsius robore.*

Damnat Deus homines propter peccata, & decrevit damnare propter peccata.

10.] Rom. 9. 14. *Num iniustitia est apud Deum? absit.*

Vers. 22. *Quid? si vero volens ostendere iram & notam facere potentiam suam, &c.*

Hic Dei finis extremus fuit reprobatione intentus. Ira autem & iustitia peccatum præsupponunt. Ut omnino iniuria nobis fiat cum dicimur credere, Quod Deus decreverit damnare homines, absque respectu peccati quod admiservunt. Nam sive peccatum consideres quod in Adamo omnes commisimus, sive, quod quotidie dum vivimus, committimus, semper Deum punientem æterna morte hominem ad peccatum attendere credimus: & quidem peccatum non *ἀντίως* tantum, si privative intelligitur, sed etiam *ἀπὸ θείας* omnis. Et hæc quoque breviter de Reprobatione, quia parce de ea in Scripturis legitur.

Neque potest quisquam ex hac doctrina legitime occasionem captare, nedum causam arripere negligendi & contemnendi auditum Verbi Dei ac de sua salute desperandi: Nam si quis ita argumentetur,

Quorum Deus misereri voluit, ij infallibiliter salvabuntur. Mei Deus misereri non voluit. Nam nondum misertus est. Ergo ego non salvabor infallibiliter.

Respondemus: Alijs citius, alijs serius misericordiam contingere. Vocari hos hora sexta, illos hora undecima: & tantundem accepisse latronem qui in fine vitæ ad Christum venit, atque alios qui tota vita Deo servierint: Non enim ex merito dari vitam æternam, sed ex gratia. Cum ergo in rebus alijs quæ vitam præsentem concernunt, quique de se optima speret & media adhibeat quibus spei suæ se competentem posse fieri existimat, monemus singulos ne sibi desint quoque in ijs quæ futuram vitam attingunt, quin potius verbum Dei audiant, *si forte daturus aliquando sit ihs Deus respicientiam ad cognitionem veritatis*, utque sanitate mentis recepta evadant

dant ex Diaboli laqueo. Sic de nullius salute desperamus, dum vivit. neque dubitare quenquam permittimus, nisi manifesta reprobationis indicia, excactionem, puta, & peccatum in Spiritum sanctum, quod ad mortem est, & pro quo orare non licet, in quoquam liquido comperiantur.

*Hæc salvo meliori iudicio nostra
de primo Articulo hoc, est
sententia.*

IVDICIVM

Deputatorum Synodi Zuydt-Hollandicæ;

De Primo Articulo Remonstrantium,

Qui est,

DE PRÆDESTINATIONE DIVINA.

DEputati Synodi Zuydt-Hollandicæ, omnibus, in timore Domini, ad normam verbi divini, diligenter & accurate expensis, statuunt:

De Electione,

1. Electionem seu Prædestinationem ad salutem significare liberrimum Dei decretum, quo apud se ab æterno statuit, certas quasdam singulares personas, nullo actu, qualitate, dispositione, aut Evangelica & gratiosa dignitate, inhærente aut prævisa, discretas, ex toto genere humano seligere, per verbum & Spiritum suum vocare, vera fide donare, in eadem ad finem vitæ conservare, & per fidem in Christum justificare, sanctificare, & glorificare, ad laudem gloriosæ suæ gratiæ.

Consectaria.

Consect. 1. Adeo ut unico hoc decreto, quod à justificatione distinguunt, sentiant Deum singularibus illis personis non tantum gloriam, sed etiam gratiam suam, per quam certo & efficaciter ad gloriam perducantur, destinasse ac præparasse: seu eas non tantum ad finem, qui est vita æterna, sed simul etiam ad omnia media ad hunc finem consequendum necessaria, destinasse, eaque suo tempore certo atque efficaciter ijs administrare. 2. Ac proinde destinationem ad gratiam æque late se extendere atque destinationem ad gloriam, & vice versa. 3. Unam & uniformem electionem omnium salvandorum. 4. Omnesque illos qui horum mediorum per gratiam Dei participes facti sunt, ex ijs certo statuere posse ac debere, se à Deo ab æterno ad vitam æternam esse electos.

Docent id hæc Sacræ Scripturæ loca. Ad Ephes. 1. 4. 5. Matth. 20. vers. 16. & cap. 22. vers. 14. 2. Timoth. 2. vers. 19. Actor. 15. vers. 18. Rom. 9. vers. 11. 12. 13. Rom. 8. vers. 29. 31. & seqq. Ad Galat. 1. vers. 15. Matth. 24. vers. 21. Marci 13. vers. 22. Ephes. 1. vers. 11. 12. 1. Cor. 2. vers. 12. 2. Cor. 13. vers. 5. & similia.

Rejciunt itaque,

I. Electionem seu Prædestinationem ad salutem in S. Scriptura, nihil aliud significare, quam decretum Dei quo in genere statuit fideles & in fidei obedientia perseverantes justificare & vitam æternam donare.

II. Decreta

II. Decreta Electionis & Iustificationis esse uniformia & conformia.

III. Deum velle perseverantes fideles iustificare & vita æterna donare, esse totum atque integrum decretum prædestinationis ad salutem, in Evangelio revelatum.

IV. In hoc Electionis decreto vitam æternam non finis à Deo absolute intenti, sed tantum præmij in genere propositi rationem habere.

V. Aliam esse Electionem in Veteri, aliam in Novo Testamento: & Deum absolute loquendo perpaucos homines quosdam, tanquam aliorum credentium duces, singulari quadam & prorsus extraordinaria ratione ad fidem & salutem eligere potuisse; ita ut absolute hos tales ad Christum sive ad salutem perducere decreverit.

VI. Electionem esse multiplicem, puta aliam ad vitam æternam, aliam ad fidem, hancque latius illa se extendere: aliam absolutam, aliam conditionatam, aliam indefinitam, aliam definitam; aliam generalem, aliam particularem: aliam incompletam & revocabilem, aliam completam & irrevocabilem; aliam non peremptoriam, aliam peremptoriam.

VII. Electionis ad vitam nullum esse certum sensum nullumque fructum in hac vita.

II. De Causis Electionis.

Deum in eligendo omnes homines considerasse in pari statu: Causamque cur Deus aliquos elegerit non esse aliquod bonum (sive id actus, sive qualitas, sive dispositio, sive gratiosa & Evangelica dignitas nominetur) aut in homine iam existens, aut à Deo prævisum, quod Deum moverit ad eligendum, sed solum Dei beneplacitum & gratuitam benevolentiam. Fidem autem & perseverantiam ceterasque benedictiones spirituales media esse salutis subordinata à Deo; & effecta ex æterna electione manantia.

Docent hæc sequentia Sacræ Scripturæ loca, Matth. 11. vers. 26. Luc. 12. vers. 32. Exod. 33. vers. 19. Rom. 9. vers. 15. 16. 18. Deuteronom. 7. vers. 7. 8. & cap. 9. vers. 6. Matth. 20. vers. 15. Rom. 11. vers. 5. Eph. 1. vers. 5. 2. Thess. 2. vers. 13.

Itaque rejiciunt,

1. Fidem, conversionem, obedientiam fidei, sanctitatem, perseverantiam, totumque pietatis cursum consummatum esse condiciones in eligendis prærequiritas, aut causas, quæ sive ex dignitate & merito suo, sive ex gratuita Dei æstimatione, Deum moverint ad eligendum.

2. Eandemque electionem Dei, ulla ratione, sive actu, sive consideratione, in præscientia Dei præcedere.

III. De Immutabilitate Electionis.

Decretum Electionis hujus æternæ esse firmum atque immutabile; ita ut omnes Electi complete, irrevocabiliter & peremptorie sint electi, nullique eorum, licet ex infirmitate graviter peccent, possint fieri reprobis: proinde apud Deum certum ac definitum esse Electorum numerum, qui nec augeri nec minui possit.

Docent loca seqq. Rom. 8. vers. 29. & seqq. Rom. 11. vers. 29. Iacob. 1. vers. 17. Esai. 46. vers. 10. Ioan. 6. vers. 39. 2. Timoth. 2. vers. 12. & 19. Psalm. 23. vers. 1. 2. 6. Heb. 6. vers. 17. Heb. 10. vers. 23.

IV. De Objecto Electionis.

An Deus in eligendo homines consideraverit ut lapsos, an etiam ut nondum lapsos, existimant non esse necessarium ut definiatur, modo statuatur Deum in eligendo

gendo considerasse omnes homines in pari statu, ita ut qui Electus est, non fuerit à Deo consideratus, vel ex se & merito suo, vel per gratiosam æstimationem dignior altero, qui non est electus: quemadmodum viri docti & pij sententias de objecto Prædestinationis, quæ inter se videntur discrepare, reconciliaverunt, & illi non inutiliter reconciliari posse existimant.

DE REPROBATIONE.

I. Quod quorundam sit Reprobatio.

1. Ut Deus ab æterno non omnes homines, sed quosdam tantum ad vitam æternam elegit, ita etiam ab æterno decrevisse ad gratiam & gloriam supradictam quasdam singulares personas non eligere, seu præterire; sibi que ipsis relinquere, & iuste propter peccata damnare ad laudem iustitiæ suæ:

Probant hæc S. Scripturæ loca. Rom. 9. vers. 13. & 21. 22. 2. Timoth. 2. vers. 20. 1. Pet. 2. vers. 7. 8. Iud. vers. 4. & similia.

Ideoque reijciunt,

1. Deum statuisse neminem præterire, aut sibi relinquere, aut vita æterna meritisque ad eam sufficientibus non donare, sed media necessaria & sufficientia omnibus hominibus administrare, ita ut omnibus prodesse possint ad salutem, & revera profint, nisi ea ipsi sibi eorundem abusu in exitium vertant.

2. Integrum Decretum Reprobationis in verbo Dei revelatum hoc esse, quod Deus statuerit infideles & impœnitentes damnare.

II. De Causa Reprobationis.

Causam adæquatam cur Deus aliquos non eligendo præterierit, esse solum divinæ voluntatis beneplacitum: Causam vero cur eosdem damnare decreverit, esse non tantum actualem oblatæ gratiæ divinæ refectionem, sed etiam alia omnia peccata, tam originale, quam actualia:

Docent hæc loca Sacræ Scripturæ, Matth. 11. vers. 26. Rom. 9. vers. 18. & 21. Matth. 13. vers. 11, &c.

Itaque reijciunt,

Causam cur Deus aliquos rejecerit esse infidelitatem & impœnitentiam prævisam.

III. De Immutabilitate Reprobationis.

Decretum hoc Reprobationis esse æternum & immutabile ita ut reprobi non possint fieri electi:

Probatur hoc iisdem locis quibus supra Electionis immutabilitas est probata.

Ideoque reijciunt,

Reprobos ullos aliquando posse fieri electos.

IV. De

IV. De Reprobatione Infantium.

Infantes omnes propter peccatum originale, æternæ damnationi obnoxios esse, & in infantibus etiam fidelium viventibus & adolescentibus reprobationem locum habere, S. Scripturam atque experientiam clare testari. Verum an eadem quoque locum habeat in infantibus fidelium in infantia, sine peccatis actualibus, morientibus, existimant non esse curiose inquirendum: sed quia exstant S. Scripturæ testimonia, quæ fidelibus parentibus omnem de Electione & salute horum infantium dubitandi ansam præcidunt, existimant in ijs esse acquiescendum: qualia sunt, Genes. 17. vers. 7. Matth. 19. vers. 14. Actor. 2. vers. 39. 1. Cor. 7. vers. 14. & similia.

IV DIC I V M

Fratrum Noordt-Hollandorum,

De Primo Articulo Remonstrantium.

Primus Articulus Remonstrantium in Collatione Hagienfi sic habet:

Deum æterno & immutabili decreto in Iesu Christo filio suo, ante iactum mundi fundamentum, statuisset ex lapso peccatis obnoxio humano genere illos in Christo, & propter Christum, & per Christum, servare, qui Spiritus sancti gratia in eundem filium ejus Iesum credunt, & in ea fide ac fidei obedientia per eandem gratiam in finem perseverant.

Contra vero eos, qui non convertuntur & infideles in peccato, & iræ subiectos relinquere, & condemnare, tanquam à Christo alienos; secundum illud Euangelij, Ioan. 3. 36. Qui credit in filium, habet vitam æternam: qui vero Filio non assentitur, non videbit vitam æternam, sed ira Dei manet super eum.

De huius autem Articuli vera & genuina sententia ex ipsa Hagienfi Collatione, alijsque Remonstrantium editis scriptis, & exhibitis huic Synodo Thefibus fideliter eruta, certisque Articulis seu quæstionibus à R. D. Præsidente ad formandum Synodicum iudicium comprehensa & proposita, Fratres Noordt-Hollandi, expensis in timore Domini tam S. Scripturæ locis, quam argumentis ab ipsis Remonstrantibus in iam dicta Collatione & passim alibi ad suæ sententiæ asserctionem adductis, ipsique diligenter ad solam divini verbi normam infallibilem examinatis, sic in conscientia apud se sentiunt, &, seposita omni humana consideratione, iudicant. Et,

Primo quidem falsum esse asserunt; quod statuunt Remonstrantes, hoc Articulo, contineri totum & integrum Electionis decretum quo dicitur: Deum decrevisse æterno & immutabili decreto, in Filio suo Iesu Christo credentes & in fide ac fidei obedientia perseverantes servare.

Plura enim & maiora dicunt decreto Electionis contineri: videlicet:

Deum ab æterno decreto immutabili statuisset & pro mero suo beneplacito, ex toto genere humano in peccatum & perditionem prolapsos certos quosdam & singulares homines conformes reddere imagini Filij sui; eosque in tempore efficaciter vocare, fide & perseverantia donare, iustificare, sanctificare, glorificare, atque ita per Christum servare, ad laudem gloriosæ suæ gratiæ.

Sic enim Scriptura testatur, Rom. 8. vers. 29. *Quos præservavit eosdem & prædestinavit, ut conformes fiant imagini Filij sui.*

Verf.

Verf. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit: & quos vocavit eos etiam iustificavit: quos autem iustificavit, eos etiam glorificavit.*

Et ad Ephes. cap. 1. verf. 4. *Sicut elegit nos in ipso antequam iacerentur fundamenta mundi, ut simus sancti & inculpati coram eo per charitatem.*

Verf. 5. *Qui prædestinavit nos, quos adoptaret in filios per Iesum Christum in sese, pro benevolæ affectu voluntatis suæ.*

Verf. 6. *Ad laudem gloriose suæ gratiæ.*

Item: 2. Thess. 2. 13. *Nos autem debemus gratias agere Deo semper de vobis Fratres dilecti à Domino, quod elegerit vos Deus ab initio ad salutem per sanctificationem spiritus, & fidem habitam veritati.*

Verf. 14. *Ad quod vocavit vos per Evangelium nostrum ad obtinendam gloriam Domini nostri Iesu Christi.*

2. Timoth. 1. 9. *Qui servavit nos, & vocavit vocatione sancta: non ex operibus nostris, sed ex suo proposito, & gratia quæ data quidem est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia.*

1. Petr. 1. 2. *Electis ex prænotione Dei Patris ad sanctificationem spiritus per obedientiam & asperionem sanguinis Iesu Christi.*

Quibus ex locis patet Prædestinationem ad conformitatem imaginis Filij Dei, patefactionem mysterij voluntatis divinæ, vocationem efficacem, fidem, adoptionem in filios Dei, sanctificationem spiritus, redemptionem per sanguinem Christi, & justificationem Decreto Electionis includi; & partim ut eius effecta fructusque, partim ut eius subordinata media supponi, per quæ Deus electos suos ad salutem & gloriam perducat; quæ omnia isto Remonstrantium Articulo non continentur. Quare verum non est, eo totum & integrum Electionis decretum contineri. Imo ne est quidem hic decretum ullum Electionis. Fieri enim posset, ut manente hoc decreto, vel omnes sine exceptione crederent & servarentur; vel ut nemo crederet & omnes perirent: quia sintne futuri qui credant; item, sintne qui credunt in fide & fidei obedientia ad postremum usque vitæ halitum perseveraturi; nec unde credentibus fides & perseverantia sint obventura ullo modo hic decernitur. Denique vel ex ipsorum Remonstrantium scriptis liquido constat isto Articulo totum & integrum Electionis decretum minime contineri. Ipsi enim in Collatione Hagienſi pag. 4. 13. quemadmodum & in scripto nuperime exhibitò, mentionem faciunt; cuiusdam decreti particularis, quo decrevit Deus certas quasdam & singulares personas servare, quas credituras jam videbat, & ad finem usque perseveraturas. Quod si verum est amplius aliquid Deus decrevit, quam credentes & in fide perseverantes servare: quia aliud est, *Decrevi servare credentes*; aliud, *Decrevi hos vel illos homines quos prævideo credituros & non alios homines servare*;

Secundo, statuunt Remonstrantes multiplicem esse Electionem; aliam generaliore, aliam particularem & singularem; aliam indefinitam, aliam definitam; aliam incompletam, aliam completam; aliam non peremptoriam, aliam peremptoriam, aliam conditionatam, aliam absolutam.

Frates Noordt-Holl. contra asserunt: unicam tantum esse electionem eamque particularem, definitam, completam; peremptoriam, absolutam; eam, nimirum, quæ paulo ante ab illis ex Dei verbo descripta est, quæque cum salute certa electorum omnium & singulorum, sine ulla exceptione, etiam media ad salutem præordinata comprehendat.

Quod testantur loca Scripturæ non obscura, nec pauca. Matth. 20. 16. & 22. 14. *Multi vocati pauci electi.* Luc. 10. 20. *Gaudete quod nomina vestra scripta sunt in calis.* Ioh. 10. 14. *Agnosco oves meas, & agnoscor à meis.* Iohan. 13. 18. *Non de omnibus vobis loquor, scio quos elegerim.*

Act. 13. 48. *Crediderunt quotquot erant ad vitam æternam ordinati.* Rom. 8. 29. *Quos præcognovit, eosdem & prædestinavit, &c.* Verf. 30. *Quos prædestinavit eosdem, &c.*

2. Timoth. 2. 19. *Novit Dominus qui sunt sui.*

Nam etsi pro nostro considerandi modo varia videri possent esse decreta, reipsa tamen Decretum unicum & simplicissimum esse ex eo constat, quod Deus actus est simplicissimus, qui uno ac simplicissimo actu omnia intelligit, vult, decernit & agit.

Et quia ex testimonijs Sacrae Scripturae jam allatis manifesto constat, Electionem ad salutem unicam tantum esse, particularem, definitam, completam, & absolutam, quae certa est & infallibilis destinatio antecedanea finis & mediorum; ita ut finem, qui est gloria Dei, & salus Electorum, simul cum medijs ad istum finem certo includat; merito illam multiplicem Remonstrantium falsam & fictam esse iudicant.

Tertio sentiunt Remonstrantes praedestinationem ad salutem esse ex conditionibus Fidei, Obedientiae, Resipiscentiae, & Perseverantiae finalis praerequisitis.

Fratres Noordt-Holl. hanc Remonstrantium sententiam falsam esse iudicant, & contra asserunt:

Electionem esse exmero & gratuito Dei beneplacito, non ex istis, nec ullis praerequisitis in homine eligendo conditionibus.

Quod manifestis Scripturae testimonijs & rationibus probatur. Sic Moses Deuter. 7. vers. 6. 7. *Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris, de cunctis populis, qui sunt super terram; non quod cunctas gentes numero vincebatur, vobis iunctus est Dominus, & elegit vos, cum omnibus sitis populus pauciores; sed quod dilexit vos Dominus, & custodivit in iramentum quod iuravit Patribus vestris.*

Matth. 11. 25. *Confiteor tibi, Pater, Domine Cali & Terra, quod absconderis haec à sapientibus & intelligentibus, & ea detexeris infantibus.* vers. 26. *Etiam, Pater, quia ita placuit tibi.*

Luc. 12. 32. *Ne time, o parve grex, nam visum est Patri vestro dare vobis regnum.*

Rom. 9. 11: *Nondum enim natis pueris, cum nihil fecissent boni vel mali, ut propositum Dei quod est secundum ipsius Electionem, id est, non ex operibus, sed ex vocante, firmum maneret.* vers. 12. *Dictum est ei, maior serviet minori.* vers. 13. *Sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau odio habui.* vers. 15. *Nam Moysi dixit; Miserebor cuius misertus fuero, & commiserabor, quem commiseratus fuero.* vers. 16. *Nempe igitur Electio non est eius qui velit, neque eius qui currat, sed misereantis Dei.* vers. 18. *Itaque cuius vult, miseretur; quem autem vult, indurat.*

Ephes. 1. 5. *Qui praedestinavit nos, quos adoptaret in filios per Iesum Christum in sese, pro benevolento affectu voluntatis suae.*

Ratio quoque id ipsum confirmat. Si enim Electio esset ex praerequisitis istis conditionibus, homines prius elegerent Deum, quam essent à Deo electi. Quod absurdum est, & pugnaret cum dicto Christi, Iohan. 15. 16. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.*

Deinde electio non est ex fide, obedientia, resipiscentia, perseverantia; sed ad fidem, obedientiam, &c. Act. 22. 14. *Deus Patrum nostrorum delegit te, ut cognosceres ipsius voluntatem, &c.* Ephes. 1. 4. *Elegit nos ut essemus sancti & inculpati coram Deo per charitatem.* Iacob. 2. 5. *Nonne Deus elegit pauperes mundi, ut fierent divites in fide & haeredes regni, quod promisit is qui diligunt ipsum.* 1. Petr. 1. 2. *Electi ex praecognitione Dei Patris in sanctificationem Spiritus, ad obedientiam, & asperisionem sanguinis Iesu Christi.*

Præterea, si electio est ex istis conditionibus, nemo vere electus erit, nisi qui iam actu resipiscat, credat, & ad extremum vitae halitum in resipiscentia & fide perseveraverit, imo & in fide iam mortuus sit. Atqui in Sacra Scriptura electi sunt & dicuntur etiam illi, qui nondum actu credunt. Sic Paulus electus erat antequam crederet, vel credens dici posset. Etiam Iudaei sub finem mundi servandi nondum actu credent, sunt tamen & vocantur à Paulo electi, Rom. 11. 25. 26. 28. Quin & ipse Servator Christus vocat oves suas eos, qui nondum credebant, sed adhuc suo tempore vocandi erant & aggregandi ad ovile ipsius. Iohan. 10. 16.

Quarto docent Remonstrantes, Electionem ad fidem similiter esse ex conditionibus prærequiritis; quales sunt, ut homo peccator per legem peccata sua agnoscat, de ijs poeniteat, ad vitam æternam sit dispositus, sit humilis, parvus, probusq; &c.

Id iridem falsum esse iudicant Fratres Noordt-Hollandi, & contra docent:

Prædestinationem ad salutem simul & fidem, esse ex mero gratuitoque Dei prædestinantis beneplacito.

Quia, cum una eademque Electio sit ad salutem quæ ad fidem, fides autem fructus sit electionis ad salutem, ut patet, Act. 13. 48. *Crediderunt, quotquot ad vitam æternam ordinati erant;* & alijs locis Scripturæ supra citatis, necesse est Electionem ad fidem etiam esse ex mero & gratuito Dei beneplacito.

Et, si Electio hæc ex prærequiritis esset conditionibus, alia insuper electione foret opus ad istas conditiones rursus ex conditionibus prærequiritis, & sic daretur progressus in infinitum.

Præterea, cum Deus sit *αὐτῶν*, non potest ab ulla extrinseca conditione determinari.

Quinto asserunt Remonstrantes: Aliquam Electionem ad salutem esse mutabilem.

Quod falsissimum esse iudicant Fratres Noordt-Hollandi, qui contra ut unam tantum Electionem ad salutem supra dixerunt, ita eandem omnino immutabilem esse asserunt, & stare firmissimam ex vi immutabilis consilij divini. Unde fieri non potest ut vel unus Electorum excidat, aut pereat.

Quod verum esse testatur, Psal. 33. 11. *Consilium Domini in æternum persistit, cogitationes cordis eius in generationem & generationem.*

Esaï. 46. 10. *Consilium meum stabit, & omne beneplacitum meum efficiam.*

2. Timoth. 2. 19. *Solidum fundamentum Dei stat.*

Rom. 11. 2. *Non abiecit Deus populum suum quem præcognovit.* vers. 5. *Ita igitur & hoc tempore reservatio secundum Electionem gratuitam facta est.* vers. 29. *Dona & vocatio Dei eiusmodi sunt, ut eorum ipsum panitere non possit.*

Rom. 8. 38. *Mihi persuasum est, neque mortem, neque vitam, neque angelos, neque principatus, &c. posse nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.*

Matth. 24. 24. *Fieri non potest, ut seducantur electi.*

Unde hoc? nisi quod salutis nostræ firmitas non in nobis ipsis sed in arcana & immutabili Electione Dei fundata sit?

Sexto affirmant Remonstrantes, Deum in hac vita Electos suos de sui Electione ad gloriam incertos & suspensos relinquere.

Sed id Fratres Noordt-Hollandi falsum quoque & cum S. Scriptura aperte pugnare iudicant; contraque affirmant: Deum in hac vita suos Electos per Spiritum sanctum de hoc tanto & incomprehensibili suo beneficio certos facere.

Cuius veritas ex Scripturis constat, Psal. 23. 1. *Deus est pastor meus, non egebo.* vers. 4. *Etiamsi ambulavero per valem umbræ lethalis, non timebo, quia tu mecum es.* vers. 6. *Certe bonitas & benignitas persequentur me omnibus diebus vitæ meæ, & manebo in domo Iehovæ in longitudinem dierum.*

Rom. 5. 5. *Spes non pudefacit, quod charitas Dei effusa sit in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.*

Rom. 8. 15. *Non accepistis spiritum servitutis rursus ad metum, sed accepistis spiritum adoptionis, per quem clamamus Abba, id est, Pater.* vers. 16. *Qui ipse spiritus testatur una cum spiritu nostro, nos esse filios Dei, &c.*

2. Corinth. 1. 21. *Qui nos confirmat vobiscum in Christum & qui unxit nos, Deus est.* vers. 22. *Qui etiam obsignavit nos deditque arrhabonem in cordibus nostris.*

Ephes. 1. 13. *Obſignati eſtis ſpiritu iſto promiſſionis S.*

2. Tim. 1. 12. *Novi, cui crediderim, & mihi perſuaſum eſt illum poſſe depoſitum meum in illum diem ſervare.*

Et certe, ſi Electi in hac vita manent Electionis ſuæ incerti, nullus erit ſenſus gratiæ, nulla *πληροφορία* fidei, nulla certitudo ſalutis, nulla conſcientiarum pax. Quæ omnia, ut benedictiones omnes ſpirituales, ex electione tanquam fonte ſcaturiunt, atque promanant.

DE REPROBATIONE.

Quæritur hic primo, An Deus ex ſuo beneplacito ad iuſtitia ſuæ declarationem, quosdam homines decrevit in lapſu & miſeria relinquere, mediaque ad fidem & converſionem neceſſaria ijs non conferre?

Quæſtionis huius ſeu propoſitionis negativam tucntur Remonſtrantes.

Fratres Noort-Hollandi affirmativam. Quam probant ſequentibus ſcripturæ testimonijs.

Sic enim Chriſtus ipſe, Matth. 11. 25. *Confiteor tibi, Pater Domine Cæli & terra, quod abſconderis hæc à ſapientibus & intelligentibus, & ea detexeris infantibus.* 26. *Etiā Pater quia ita complacuit tibi.* Hic videmus Chriſtum tam abſconſionem myſteriorum, quam eorundem revelationem ſoli beneplacito Patris tribuere:

Rom. 9. 11. 12. 13. *Nondum enim natis pueris, quum nihil feciſſent boni vel mali, ut propoſitum Dei, quod eſt ſecundum Electionem, non ex operibus, ſed ex vocante firmum maneret, Dictum eſt ei, Maior ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau vero odio habui.* Item verſ. 18. *Itaque cuius vult miſeretur, quem autem vult, indurat.* Item verſ. 22. *Quod ſi volens Deus oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, pertulit multa lenitate vaſa iræ, coagmentata ad interitum.* Videmus hic Apoſtolum diſerte non tantum Electionem, & Prædeſtinationem ad ſalutem, ſed etiam Reprobationem & deſtinationem ad iuſtum odium, itemque indurationem ſoli voluntati divinæ aſcribere.

Quod idem patet ex hiſce rationibus:

Prima. Deus ſecundum Apoſt. Eph. 1. 11. *Omnia efficit ex conſilio voluntatis ſuæ.* Quod igitur quosdam homines in lapſu & miſeria relinquat, ijsque media ad conſervationem & ſalutem neceſſaria & ſufficientia non conferat, ex eodem plane voluntatis ſuæ conſilio facit.

Secunda. Cum cauſa electionis ſit ſola voluntas & *ἡδονία* Dei, non autem aliquid in homine præviſum, ſequitur ex natura contrariorum, Reprobationis, aut non-Electionis quorundam, ſeu deſertionis in lapſu & miſeria ſimiliter eſſe eandem Dei voluntatem & beneplacitum.

Tertia. Si quæ eſſet in hominibus deſertionis, ſeu non-Electionis cauſa ſtatuen-
da, ea non poſſet eſſe alia quam peccatum & infidelitas. Et hanc ob cauſam eſſent omnes homines abſque exceptione ulla, deſerendi. Omnes enim ſunt natura in ſideles & peccatores. Et eadem cauſa in eodem ſubjecto eundem ſemper effectum producit.

Quod autem huius voluntatis divinæ finis ſit, patefactio gloriæ & iuſtitia Dei, conſtat ex locis ſequentibus. Prov. 16. 4. *Deus fecit omnia propter ſe ipſum, etiam in-
pium ad diem malum.*

Exod. 9. 16. & Rom. 9. 17. *Ad hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te poteſtatem meam, & ut annuncietur nomen meum in tota terra, & verſ. 22. Volens Deus oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam.*

Quod idem probatur ex eo, quod Deus, ut omnium rerum ſummum & primum Ens, omnium etiam ſummus finis eſt; ſecundum illud Apoſtoli, Rom. 11. 36. *Ex eo, per eum, & in ipſum ſunt omnia. Ipſi ſit gloria in ſæcula, Amen.*

Falsum ergo iudicant fratres Noordt-Hollandi, quod Remonstrantes docent, Deum neminem præcise, ex suo beneplacito, ad demonstrationem iustitiæ suæ, potestatis, & dominij absoluti, decrevisse in lapsu Adæ aut miseria relinquere.

Contra verum, & verbo Dei consentaneum esse dicunt; Deum nulla motum causâ extrinsecâ, quæ in homine esset, sed ex sese, & mero suo beneplacito; decrevisse non eligere, id est, præterire, quos ipsi visum fuit: nec ijs media ad conversionem & salutem necessaria & sufficientia conferre.

Causam igitur cur Deus hos per Euangelium vocet, illos non vocet, negant fratres Noordt-Hollandi, aut horum idoneitatem, aut illorum indignitatem, sed solam esse Dei voluntatem affirmant, qui media ad conversionem & salutem necessaria confert quibus vult, & quibus vult non confert, pro suo beneplacito.

Facit enim de suo quod vult, utpote qui nemini quicquam debet: Quis enim prior dedit ei, & *quid dedit ei?* Rom. 11. 35. Et Psal. 147. 19. *Notum facit Iacob verbum suum, iudicia sua Israël. Non fecit sic omni nationi, & iudicia sua non manifestavit eis.* Item; Matth. 13. 11. *Vobis datum est nosse mysteria regni calorum, illis autem non est datum.* Iohann. 6. 64. *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Iohan. 10. 26. *Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.* Esai. 53. 1. & Iohan. 12. 37. *Domine, quis credidit sermoni nostro? & brachium Domini cui rectum est? Propterea non poterant credere, quia Esaias iterum dixit: Excacavit oculos eorum, & obdura vit corda eorum, ne videant oculis, & intelligant corde.* Actor. 14. 16. *Deus fuit præteritis ætatibus omnes gentes suis ipsarum vijs incedere.* Rom. 11. 7. *Quod requirit Israel non est affectus, sed electi affecti sunt, reliqui vero occalluerunt, &c.*

Nec potest hic idoneitas horum, aut indignitas illorum, huius discriminis statui causa. Sunt enim homines omnes natura pares & eiusdem omnino cõditionis, ut Paulus docet, Rom. 3. 9. *Quid igitur præcellimus? nullo modo. Nam ante criminati sumus Iudeos & Græcos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est, non est iustus, ne unus quidem.* Eph. 2. 1. 2. 3. *Et vos una vivificavit quum essetis mortui in offensis & peccatis: In quibus olim versati estis, ut est vita mundi huius, &c.* Inter quos & nos omnes conversati sumus, olim in cupiditatibus carnis nostræ, &c. *eramusque natura filij iræ, ut etiam reliqui.*

Itaque tametsi Fratres Noordt-Hollandi fateantur Deum neminẽ damnare, nisi propter peccatum, ideoque ab æterno non decrevisse aliquem damnare, nisi propter peccatum (quod enim & sicut ab æterno decrevit Deus, id quoque, & sic ut decrevit, in tempore exequitur) negant tamen antecedentem infidelitatem & in ea perseverantiam, aut peccata seu originale, seu actuale, quæ Deus futura prævidit; causam esse, cur eos homines Deus non elegerit quos iuste propter peccata damnat: cum alia sit causâ non electionis, seu præteritionis, alia damnationis. Huius enim unica & sola est peccatum, illius vero sola Dei voluntas seu *Edicta*, uti ex supra citatis S. Scripturæ testimonijs manifestum est.

Falsum igitur sit oportet quod Remonstrantes statuunt, Quod Deus quibusdam hominibus Euangelium annunciari curet, quibusdam non curet; hos per illud vocet ad salutem, illos non vocet; his media ad salutem, necessaria conferat, illis non conferat, causam esse aliquid in hominibus latens, propter quod hi Euangelio sint prorsus indigni, illi gratiosa quadam Dei æstimatione, propter communioris gratiæ meliorem usum, digniores qui ulteriore gratia donentur.

Concludimus itaque primum hunc Articulum Remonstrantium, prout jacet, non continere totam & integram prædestinationis doctrinã: & secundũ Remonstrantium sententiam ex ipsa Hagienſi Collatione, ipsorum passim editis scriptis & exhibitis huic Synodo Thesibus expositum, complecti doctrinam cum SS. Dei verbo pugnantem, id est, falsam, hæreticam, impiam, pietati salutique hominum summe noxiam, Dei vero gloriæ maxime iniuriam: ideoque in Ecclesijs Dei verbo reformatis minime ferendam: contra vero, quam huic opposuimus verbo Dei consentaneam, id est, veram, orthodoxam, piam, in Ecclesijs & Scholis Reformatis omnino retinendam, docendam. Doceri enim debent quæ verbo suo Deus Ecclesiæ revelavit, etſi longè captũ humani ingenij excedant, imo humanæ rationi repugnent. Omnis enim scriptura

divinitus inspirata utilis est, &c. 2. Timoth. 3. 16. Dummodo id fiat sobrie, solide & prudenter. Stultæ enim, curiosæ, & inruditæ quæstiones ad Christianam institutionem ineptæ, cum ab alijs, tum ab hoc præsertim doctrinæ Christianæ capite facessere debent.

Iudiciũ Zeelandorum,

De Primo Remonstrantium Articulo.

Considerata sententia Remonstrantium de Primo Articulo, ex publicis & privatis eorum, quos pro vindicibus suæ sententiæ habent, scriptis, eaque ad sacram Scripturam examinata: hanc judicamus Orthodoxam doctrinam, quæ hætenus in reformatis Ecclesijs fuit tradita, esse, quæ duobus hisce Articulis continetur: Cui ex opposito sententia heterodoxa à nobis rejicitur.

Articulus I. De Electione.

Prædestinatio ad salutem est æternum, gratuitum, & immutabile decretum Dei, quo constituit ex consilio voluntatis suæ, certas & singulares quasdam personas (quarum numerus definitus soli Deo notus est) ex lapsò genere humano, in Iesu Christo eligere, efficaciter vocare, per fidem iustificare, sanctificare, inque ipsædem donis, usque ad finem vitæ conservare, ac tandem glorificare: idque ex mero beneplacito, in se, sine aliquo respectu conditionis, electionem antecedentis, vel prærequiritæ fidei, bonorum operum, seu alicujus dignitatis, qualitatis, & dispositionis Euangelicæ, ad laudem gloriæ ac divitiis suæ gratiæ.

Sententia Orthodoxa.

I.

Prædestinatio ad salutem est decretum æternum.] Probatur: Matth. 25. 34. *Venite benedicti Patris mei: possidete regnum paratum vobis, à jactis mundi fundamentis.* Eph. 1. 4. *Elegit ante jacta mundi fundamenta.* 2. Timoth. 1. 9. *Ante tempora secularia.*

II.

Decretum gratuitum.] Prob. Ephes. 1. 5. *Prædestinavit nos pro benevolò affectu voluntatis suæ.* 2. Tim. 1. 9. *servavit nos ex suo proposito & gratia.* Rom. 11. 5. 6. *Reservatio facta est secundum Electionem gratuitam.*

III.

Immutabile.] Prob. Rom. 9. 6. *Fieri non potest ut exciderit sermo Dei,* vers. 29. cap. 11. *Dona & vocatio Dei, sunt æternæ & immutabiles.* 2. Tim. 2. 19. *Solidum fundamentum Dei stat.* Ratio. Cum Deus sit sapientissimus, & omnipotentissimus, consilium semel caput mutari non potest. Omnis enim mutatio, vel ab errore, vel ab impotentia orta, imperfectionem iudicij significat: quorum neutrum in Deum cadit.

Sententia Heterodoxa.

I. II. III.

Iudicamus itaque, graviter errare Remonstrantes, qui statuunt electionem quandam incompletam, revocabilem, non peremptoriam, adeo ut electus possit fieri reprobus, & contra. Hæc enim & similia ipsum Deum faciunt mutabilem, contra expressam Malachiæ sententiam, capite 3. vers. 6. *Ego Iehova & non mutor: ipsamque decreti dicti æternitatem subvertunt, eiusque executionem à mutabili hominis voluntate suspendunt, contra illud Iesaiæ 46. 10. Consilium meum stabit & voluntas mea fiet.*

IV.

Certas & singulares quasdam personas:] Prob. Matt. 20. 16. *Multi vocati, pauci electi.* Matt. 24. 22. *Propter electos contrahentur dies.* vers. 24. *Ut seducant, si fieri possit, etiam electos.* Rom. 9. 13. *Exemplum Iacobi.* Rom. 11. 7. *Electi assequuti sunt: reliqui vero occalluerunt.* Ratio. Neque aliam quam singularium personarum electionem, scriptura sacra novit.

V.

Numerus definitus Soli Deo notus:] Prob. Ioan. 13. 18. *Scio quos elegerim.* Ioann. 10. 3. *Vocat oves suas nominatim.* 2. Timot. 2. 19. *Novit, qui sint sui.*

VI.

Ex lapsō genere humano:] Prob. Primo, quia propositum eligendi, Rom. 9. 15. 16. vocatur *Miseratio.* & vers. 23. Vocantur electi *vasa Misericordia.* Iam vero miseria, præsupponit miseriam, confirmante Paulo, Rom. 11. 32. *Conclusit Deus omnes in contumacia, ut omnium miseretur.* Deinde 2. Timoth. 1. 9. *Vocavit nos ex suo proposito & gratia, quæ data est nobis in Christo Iesu, &c.* Gratia illa nobis data in Christo, & peccatum præsupponit, & illius remedium simul monstrat. Quinimo, omnia media electioni subtrata, puta Christus Mediator, vocatio efficax, fides, iustificatio, sanctificatio, ad statum hominis corrupti sunt attemperata.

VII.

In Christo Iesu:] Prob. Eph. 1. 4. 2. Tim. 1. 9. *Gratia nobis data in Christo ante tempora secularia.*

VIII.

Efficaciter vocare:] Prob. Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, eos vocavit, &c.* Ex quo loco colligitur eos, quos Deus prædestinavit ad gloriam, etiam ad media ista, quibus ad gloriam pervenitur, prædestinasse, Rom. 8. 28. *Qui ex proposito vocati sunt.* 2. Tim. 1. 9. *Vocavit nos vocatione sancta, secundum propositum.* Ioan. 6. 37. *Quicquid dat mihi Pater, ad me veniet.* Act. 13. 48. *Credebant quotquot ad vitam aternam erant ordinati.*

IV.

Iudicamus igitur errare Remonstrantes cum statuunt, Electionem indefinitam, generalem, eamque totum Decretum Prædestinationis, Evangelio revelatum, continere. Quæ tantum abest, ut totum Prædestinationis Decretum sit, ut ne electionis quidem vere nomen mereatur, utpote qua posita fieri possit, ut nullus servetur.

V.

Iudicamus errare Remonstrantes, qui certum & definitum electorum numerum esse negant. Eumque augeri & minui posse asserunt.

VIII.

Errant Remonstrantes, qui negant Deum (quos ad salutem elegit) etiam decrevisse prædicatione Evangelij vocare, & spiritu suo trahere, ut per veram fidem ad Christum veniant, si hoc ita accipitur, ut illa sint media, quibus Deus, decretum suum de salutē statutum, velit exequi. Colloq. Hag. pag. 19. Brandij. Item Grevinchovius; qui ad gloriam solam dicit prædestinari fideles & non ad fidem,

Per fidem iustificare:] Prob. Rom. 8. 30. Quos vocavit, eos iustificavit.

Sanctificare:] Prob. Ephes. 1. 4. Elegit nos, ut essemus sancti & inculpati. Ephes. 2. 10. Conditum ad bona opera, quæ præparavit Deus.

In iisdem donis ad finem vitæ conservare.] Prob. Ioan. 10. 28. 29. Oves meæ non peribunt in æternum. Matth. 24. 24. Seducent electos, si fieri posset: Rom. 8. 35. 39. Quis nos separabit à caritate Dei.

*Glorificare:] Prob. Rom. 8. 30. in Cate-
na. Rom. 9. 23. Vasa præparata ad gloriam,
2. Thess. 2. 13. Deus elegit nos ab initio ad
salutem.*

IX.

Idque ex mero beneplacito in sese,] Prob. Matth. 11. 26. Etiam Pater! quia ita placuit tibi. Ephes. 1. 5. 9. Per Iesum Christum in sese pro benevolæ affectu voluntatis suæ. Rom. 9. 16. Electio non est eius, qui velit, sed miserationis Dei. Et vers. 18. Cuius vult miseretur.

X.

Sine aliquo respectu conditionis antecedentis:] Prob. Rom. 9. 16. Non est volentis, nec currentis. vers. 11. Nondum natis cum nihil fecissent boni. Non ex operibus. Rom. 11. 6. Quod si per gratiam, iam non ex operibus. Rat. 1. Quia fides & bona opera sunt fructus Electionis. Actor. 13. 48. Ephes. 1. 4. Ephes. 2. 8. Fides donum Dei est. Et latius hoc probatur in Collat. Hag. 11. Si vocatio est effectum prædestinationis, etiam fides quæ est ex vocatione. Roman. 8. 30. Quos prædestinavit, vocavit. Si vocatio non sit facta ex fide prævisa, multo minus electio. Iam vero vocamur ad fidem & non ex fide. 111. Quos Deus ab æterno in eligendo consideravit, ut Christo per fidem inistos, ij non opus habebant eligi in Christo. 1v. Sequeretur nos Deum elegisse & dilexisse priores, contra Christi verba, Ioan. 15. 16. Non vos me elegistis, sed ego vos elegi.

Ad

pag. 132. Similiter Corvinus, qui asserit, fidem donum quidem esse Dei in eligendo prærequisitum, verum non ex electione, sed alia Dei voluntate datum. Adversus Tilen. pag. 52. Item Remonstrantes Citati in Theisibus exhibitis, 3.

Similiter errant cum dicunt, neminem in hac vita de sua electione posse esse certum, contra Apostolum, Rom. 8. 35.

Manifesta quoque calumnia Ecclesiis impingitur à Remonstrantibus, cum absolutum hoc Decretum Dei dicunt excludere vocationem, fidem, & bona opera, & fundamentum Religionis evertere, ut loquitur Corvinus adversus Tilen. pa. 314. Cum ista omnia Dei Decreto includantur & non excludantur ab eo.

IX.

Fallunt Remonstrantes, cum beneplacitum Dei, causam *αἰωνίου* Electionis esse dicunt, & tamen beneplaciti Decreto nihil aliud intelligunt, quam quod Deus abrogato legis exactissimæ obedientiæ rigore, cuiuslibet vere credituri misereri proposuit. Respons. ad Walach. pag. 43. Atque ita beneplacitum causam tantum faciunt, cur Deus conditionem Fidei præ legis obedientia, & non cur hunc præ illo ad salutem elegerit.

X.

Iudicamus, errare Remonstrantes, qui sentiunt, fidem esse conditionem in eligendo prærequisitam. In primis Grevinchovium, qui dicit, Deum moveri fidei conditione ad eligendum, sicut voluntas iudicis moveretur à conditione præstita ad præmium. pag. 24.

Deinde cum dicunt, Deum moveri ad dandum fidem huic magis quam illi, puta magis Paulo quam Caiaphæ: quia Paulus est humilis, parvulus, non resistens gratiæ oblatæ. Cajaphas vero sapiens, superbus, & contumax. Grevinch. contra Ames. pag. 117. Tertio, cum dicunt, sanctitatem, obedientiam & resipiscentiam, ranquam dignitatem & dispositionem Evangelicam, à Deo consideratam esse, cur unum præ altero elegerit. Quæ omnia pugnant cum Apostolo, 1. Cor. 4. 7. Quis te discernit? Et Rom. 11. 35. Quis prior dedit Deo, ut retribatur ei?

Articu-

XI.

Ad laudem gloriosa sue gratia:] Probatur Ephes. 1. vers. 6.

Articulus II. De Reprobatione.

Reprobatio est æternum, justum, & immutabile Dei Decretum, quo constituit certas & singulares quasdam personas in Adamo lapsas & corruptas, in lapsu & corruptione relinquere: ipsque, media ad fidem & conversionem, vel simpliciter non dare, vel non efficaciter applicare, idque ex mero placito & liberrima voluntate, faciente de suo quod vult: ac tandem justissimo judicio, propter peccata damnare: ad ostensionem iræ & potentia suæ in vasa iræ. Ut nomen ipsius annuncietur in universa terra.

Sententia Orthodoxa.

I.

Insum] Probatur Rom. 9. 14. *Esne iniustitia apud Deum? Absit.* Gen. 18. 15. *Qui iudex est totius mundi, an non faceret iudicium?* Rom. 3. 5. *Num iniustus est Deus qui inferat pœnam? Absit. Alioquin, quomodo iudex erit Deus mundi?* Et ratio est manifesta: cum Deus justus sit, omnia ipsius opera esse justissima.

II.

Immutabile:] Probatur Act. 1. 16. *Operuit impleri scripturam hanc de Iuda: vers. 25. A qua aberravit Iudas, ut abiret in locum proprium.* Ioan. 17. 12. *Et nemo ex ijs perijt, nisi filius ille perditionis, ut scriptura impleretur.* Iudæ 4. *Homines prius jam olim descripti ad hanc damnationem,* Rat. Sicut immutabile est Electionis, sic est Reprobationis Decretum.

III.

Certas & singulares personas, in Adamo lapsas:] Prob. Rom. 9. 13. *Esau odio habui.* vers. 17. *Ad hoc ipsum Pharaonem excitavi.* Exemplum Iudæ Iscariotæ ante citatum.

IV.

In lapsu & corruptione relinquere:] Prob. Act. 14. 16. *Servit omnes gentes ambulare in vijs suis.* Psal. 81. 13. *Deus permixit eos in desiderijs cordis ipsorum.*

Sententia Heterodoxa.

Iudicamus, graviter errare eos, qui sentiunt omnes esse Electos, nullos vero Reprobatos: cum, *multi sint vocati, & pauci Electi.* Matt. 20. 16.

Errant Remonstrantes qui dicunt, aliquam reprobationem esse mutabilem & posse interrumpi: ut supra de Electione,

Errant Remonstrantes, cum dicunt reprobationem esse generalem & indefinitam. Item, propositum de damnandis in genere in Infidelibus & impœnitentibus, esse totum Decretum reprobationis.

Errant Remonstrantes cum dicunt Deum neminem præcise decrevisse in lapsu & miseria relinquere, & in eligendo ad vitam æternam præterire, Ioann. Arnold. advers. Tilen. p. 121. & Citati Remonstrantes in traditis thesibus. 2. & 3.

V.

Isque media ad conversionem.] Probatur Psal. 147. 19. 20. *Indicat verba sua Iacobo, & non fecit ita ulli genti, ideoque iura sua non noverunt:* Paulus prohibitus ire in Bythiniam Actor. 16. 7. *Matt. 11. 25. Abscondisti hæc à sapientibus, quia sic tibi placuit Pater.* Ioan. 10. 27. *Non creditis, quia non estis ex ovibus meis.* Ioan. 12. 39. *Non poterant credere, quia Iesaias dixit, Excæcavit oculos eorum.* 2. Cor. 4. 3. 4. *Euangelium est tectum ijs qui percutunt.*

Errant Remonstrantes cum dicunt, neminem à vita æterna, nec à mediis ad eam sufficientibus, absoluto aliquo antecedente Decreto, rejectum esse, in thesib. traditis. 6.

VI.

Ex mero placito & liberrima voluntate.] Prob. Matth. 11. 25. *Quia ita tibi placuit.* Rom. 9. 18. *Indurat quem vult. vers. 22. Deus volens ostendere iram suam.* Matth. 20. 15. *Annon licet mihi de meo facere quod volo?*

Errant Remonstrantes, cum dicunt, causam, cur Deus aliquibus Euangelium offerat, aliquibus non, non esse absolutum aliquod Decretum, sed aliquid in hominibus latens, propter quod hi Euangelio sint indigni, illi gratiosa quadam Dei æstimatione digniores. Puta propter meliorem gratiæ communioris usum, idonei, qui ulteriore gratia donentur. advers. V Valach. pag. 47. 49.

VII.

Injustissimo iudicio propter peccata damnare.] Prob. Matth. 26. 24. *Væ autem homini, per quem filius hominis proditur.* Rom. 11. 20. 22. *Per infidelitatem detracti sunt.* Item, *Vide benignitatem & severitatem Dei.* Rom. 9. 22. *Vasa iræ.* Epist. Iudæ 10. vers. 4. *Impij ante descripti ad hoc iudicium.* 1. Thess. 5. 9. *Constituti ad iram.* Rat. Cum pænæ sint inæquales reprobatorum, inde necessario sequitur, Deum in prædamnatione respicisse ad illorum peccata.

Calumnia est manifesta, Primo, ex hoc Decreto sequi Deum esse injustum. Secundo, infidelitatem & peccata esse effecta Reprobationis: sive, Deum hoc Decreto (ut odiosius loquuntur Remonstrantes) homines ad peccatum necessitare. Tertio, aliquos absoluto Dei Decreto damnari, sine aliquo respectu ad peccata.

VIII.

Ad ostensionem iræ & potentia in vasa iræ:] Rom. 9. 17. & 22. *De Pharaone.*

Corollarium.

Hanc Orthodoxam de Prædestinatione doctrinam, quæ hætenus in Ecclesiis Reformatis obtinuit, censemus esse retinendam: citatos vero errores, Remonstrantium, & similes huic contrarios, nullo modo in iisdem posse doceri.

Iudicium Ultrajectinorum,

De Primo Remonstrantium Articulo.

*Theses Heterodoxæ, ex Articulo Remonstrantium I. eiusdemque
in varijs exhibitis ab ipsis scriptis, editisque in vulgus libris,
explicatione excerptæ, quibus Orthodoxæ cum
S. Scriptura consentientes antitheses,
ex adverso opponuntur.*

*Remonstrantium Heterodoxæ de
Electione ad salutem theses.*

I.

Voluntas Dei, de credentibus, in vera in Christum fide ad vitæ finem perseverantibus, salvandis, est tota atque unica prædestinatio ad salutem in Evangelio patefacta.

II.

Electio singularium ad salutem non absoluta sed conditionalis est, fundata in præscientia Dei secundum quam infallibiliter novit, qui in filium ejus I. Christum credituri, & in fide perseveraturi, Hos autem tales elegit Deus.

III.

Electio ad salutem non unica sed multiplex est, indefinita & definita: generalis, & particularis sive singularis: hæc item incompleta, completa: revocabilis, irrevocabilis: non peremptoria, peremptoria: itē, alia Veteris, alia Novi Testamenti.

IV.

Causa Electionis est beneplacitum Dei, hoc scilicet sensu, cum è variis possibilibus conditionibus aliam posset, nullam tamē conditionem, sub qua salutem conferret, aliam elegerit, quam fidem.

gulis causis; liberrimo voluntatis suæ consilio, horum præ illis misereri in I. Christo, hos præ illis Christo donare, his præ illis fidem veram ac vivam in Christum, rescipientiam, sanctitatem, perseverantiamque conferre, decrevit.

*Antitheses Orthodoxæ de
Electione ad salutem.*

I.

Voluntas Dei, qua pro suo beneplacito statuit quorundam ex humano genere lapsi misereri, eosdemque Christo filio suo servandos dare, fide vera in ipsum donare, atque ita justificare, sanctificare & glorificare, ad laudem gloriosæ suæ gratiæ, est totum decretum prædestinationis ad salutem in S. Scriptura patefactum.

II.

Electio ad salutem absoluta, non autem conditionalis est, nō fundata in præscientia Dei, qua tali. Et si enim infallibiliter novit Deus, qui in filium ejus I. Christum credituri, & in fide perseveraturi sint: non tamen credituros elegit, sed eos, qui nunquam ex se credituri fuissent, ab æterno elegit, ut eos suo tempore credentes perseverantesque efficeret.

III.

Electio ad salutem unica & uniformis; non autem multiplex est; definita, singularis, completa, irrevocabilis, peremptoria, Una tum in Veteri tum N. Testamento est Electio.

IV.

Causa Electionis est solum Dei beneplacitum: hoc sensu, quod cum nemini gratiam deberet Deus, nec ulla in ullis esset hominibus causa, ipsius misericordiam præstandi: secundum vero justitiam ipsius sola superesset iræ ac damnationis in sin-

V.

Ad singularium peremptoriam Electionem, non tantum vera in Christum fides & obedientia fidei; sed etiam perseverantia in utraq; tanquam conditio, aut causa sine qua non, antecederet in mente Dei considerata, seu prerequisite fuit. Proinde fides hæc nec fructus, nec effectus est Electionis.

V.

Fides vera in Christum; obedientia fidei, & in utraque perseverantia, non tantum conditio, aut causa sine qua non, ad Electionem prerequisite, aut antecederet considerata fuit à Deo, sed illæ ex Electione tanquam fructus è radice, aut effectus è causa sua fluunt, & Electorum sunt propria.

VI.

Electio quædam ad salutem mutabilis est, electorumq; quorundam apostasiâ interrupti aut abrupti potest.

VI.

Electio ad salutem immutabilis est. Et si enim electi sæpenumero, & graviter nonnunquã labuntur: electio tamen Dei, nec interruptitur nec abruptitur.

VII.

Electio ad gloriam nec sensus certus, nec fructus ullus est in hac vita.

VI.

Sicut Iustificationis ita & Electionis ad gloriam, in iis qui fide vera insiti sunt Christo, & sensus certus (etsi non semper) & fructus in hac vita est amplissimus.

De Reprobatione ad mortem.

Theses Heterodoxæ Remonstrant.

I.

Voluntas Dei de infidelibus in infidelitate ad finem vitæ perseverantibus sub ira relinquendis ac damnandis, est totum Decretum reprobationis ad mortem.

Antitheses Orthodoxæ.

I.

Voluntas Dei, qua pro beneplacito suo statuit quorundam ex humano genere lapsos non misereri, sed eos in peccatis suis relinquere & propter illa condemnare, ad iustitiæ suæ declarationem, est totum reprobationis ad mortem decretum.

II.

Reprobatio non unica, sed multiplex est, indefinita, definita, generalis, particularis. Hæc item incompleta completa; non peremptoria, peremptoria, revocabilis, irrevocabilis.

II.

Reprobatio ad mortem non multiplex, sed unica, immutabilis, definita, particularis sive singularis; irrevocabilis, peremptoria est.

III.

Causa Reprobationis meritoria est, infidelitas adversus Evangelium & perseverantia in ea.

III.

Causa reprobationis, sive cur, cum gratiose quosdã elegerit Deus, ceteros præterire, eorundemque ad salutem non misereri decrevit, est Dei beneplacitum, seu

liberrima iustissimaque voluntas: Causa vero damnationis est, tum peccatum originale, tum actualia, adversus legem & Evangelium commissa.

IV.

Quod Deus hos Evangelicæ prædicationis face illustret, illos prætereat, gratiam

IV.

Quod hos Evangelicæ prædicationis face illustret, illos prætereat Deus, gratiâ Evangelij

tiam Evangelicæ prædicationis iis non communicando, causa illius præteritionis est indignitas in ipsis hominibus latens.

Euangelij iis non communicando; causa illius præteritionis est beneplacitum Dei, sive eius liberrima iustissimaque voluntas.

Thesis Remonstrantium heterodoxa.

Antithesis Orthodoxa.

Infantium nec Electio, nec Reprobatio est.

Electio & Reprobatio etiam in infantibus locum habent.

Ultrajectinorum Fratrum

DE

SUPRAPOSITIS THESIBVS,

Antithesibusque Iudicium.

THeses hæce tum de Electione, tum de Reprobatione tanquam Scripturæ S. contrarias, Dei gloriæ injurias, ac solidæ vere fidelium, in luctis tempestatibusque conscientiæ gravissimis, consolationi officientes, improbamus ac damnamus. Proinde doctrinam aut sententiam eis contentam, in Ecclesiis Dei reformatis minime ferendam censemus. Antitheses autem, eis Thesis oppositas; sacræ Scripturæ consentaneas, ad Dei gloriam recte promovendam, & ad vere fideles in quibusvis etiam summis tentationibus adversus desperationem firmissime consolandos, denique ad pietatem verè Christianam provehendam, utilissimas ac necessarias esse minime dubitamus. Proinde doctrinam aut sententiam quæ in eis continetur, in Ecclesiis Dei Reformatis porro constanter docendam iudicamus. Rationes autem huius iudicii nostri, scripto deinceps exhibituri sumus.

Rationes Ultrajectinorum fratrum, ob quas de Thesis Remonstrantium, oppositisque antithesibus, ita statuerint.

THesin primam heterodoxam, & à veritate alienam esse asserimus. Etenim Evangelium aut Scriptura S. docet, Deum decrevisse credentibus, qui in fide finaliter perseverant, salutem aut vitam æternam conferre, nec id in Reformatis Ecclesiis unquam à quoquam sit in dubium vocatura (ut necesse minime fuerit id, tanquam novum articulum, Ecclesiæ Reformatae obtrudere, atque ita pacem illius perturbare) non tamen docet illud esse totum atque integrum Dei de prædestinatione ad salutem decretum.

Ratio. Scriptura sacra perspicue tradit hæc sequentia decreto de prædestinatione includi, nempe, *adoptionem in filios*, Ephes. 1. 4. *misericiordiæ collationem*, Rom. 9. 16. *vocationem efficacem*, 2. Tim. 1. 9. *fidei donationem*, Actor. 13. 48. *Iustificationem per fidem*, Rom. 8. 30. *sanctificationem*, Ephes. 1. 4. Summa, Decreto prædestinationis ad salutem, omnem salutarem gratiam, singulaque ad salutem consequendam necessaria dona mediave comprehendendi, abunde Apostolus tradit, Rom. 8. 29. 30. Ephes. 1. vers. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

Concludimus ergo thesin hanc heterodoxam, & Scripturæ Sacræ contrariam esse, nam quod Thesis illa ponit esse totum de prædestinatione Dei decretum, Scriptura docet non esse totum. Plura enim id decretum complectitur: ea autem dissimulari aut silentio præteriri, nec veritas, nec gloria Dei permittit. Antithesin autem, quia ea complectitur, Scripturæ S. consentaneam censemus, & in Ecclesia reformata porro retinendam, atque constanter docendam esse.

Thesin secundam, non modo non in scripturis fundatam, sed etiam illis repugnare, dicimus. Non esse in Scripturis S. fundatam probamus. Nusquam n. Scriptura S. hanc conditionalem ponit: si credideris, eligeris, aut ad salutem prædestinaberis,

Ecc

aut

aut, quicumque crediderit, ad salutem eligetur, nec usquam ponit æquivalens; Scripturæ S. repugnare; patet. Illa enim docet, Decretum de Electione esse absolutum à priori, id est, nullam in homine ullo; qui ad salutem à Deo eligendus aut prædestinandus erat conditionem aut causam antecedenter à Deo esse consideratam. 1. Sic enim Apostolus Rom. 8. 29. 30. *Quos præcognovit, hos & prædestinavit conformes fieri imagini filij sui. Quos prædestinavit, eos vocavit: quos vocavit, eos justificavit: quos justificavit, eos & glorificavit.* De electione aut prædestinatione ad salutem hic agi, indubium est. Incipit autem Apostolus à primo termino, qui est præcognitio, id est, dilectio æterna (ita enim præcognitionis vox aut verbum præcognoscendi pronotitia cum affectu & amore conjuncta Rom. 11. 2. & alibi sumitur) & per gradus sive media subordinata, ad ultimum terminum, glorificationem scilicet, descendit. Si ergo prædestinationis Dei ad conformitatem imaginis filij ipsius, antecedanea est præcognitio, id est, dilectio Dei, & ex ea fluit quod ordinati sumus, ut filio Dei aut imagini illius conformes in tempore fieremus, id est, efficeremur filij Dei, ac proinde ad fidem in illum efficaciter vocaremur, per fidem justificaremur, justificati glorificaremur, sequitur quod electio ad salutem à Deo absolute sit facta; nec ulla in nobis causa aut conditio, ob quam aut secundum quam à Deo eligeremur, ab eo præconsiderata fuerit, aut præconsiderari potuerit. Prædestinationem autem ad conformationem imaginis filij, velle ad crucem, iis qui Deum diligunt, obventuram, restringere, inane Remonstrantium, vim argumenti eludere conantium, effugium est. Ordinavit quidem Deus, ut qui diligunt ipsum, cruce, perpeffionibusque exerceantur, sed ordine prædestinavit seu proposuit, ut cum considerarentur tanquam non populus, vocatione sancta vocarentur efficaciter, ut fierent populus, aut filij Dei, per donationem fidei in Christum, atque ita Deum tanquam Patrem in filio diligerent; eundem vero diligentes, à mundo persecutionem paterentur, pro ut & Christus toto vitæ suæ tempore perpeffiones sustinuit. Quæ quidè perpeffiones eis aut salutem eorum minime essent obfuturæ. Quotquot enim in Christo Filio dilectionis, sunt prædestinationis beneficio & gratia in filios adoptati, atque ita ipsi tum in eo, tum in cruce sunt conformes futuri; eos etiã ordinavit Christo capiti suo, secundum eandem prædestinationem, in gloria conformandos. Nam quos vocavit, eos & justificavit: quos justificavit, eos & glorificavit; inquit Apostolus; docens electionis aut prædestinationis singulariũ ad salutem Decretum, absolutũ esse à priori.

2. Probatur illud verbis Apostoli Rom. 9. 11. *Nondum natis cum nihil fecissent boni nec mali, ut propositum illud Dei, quod est secundum ipsius electionem, id est, non ex operibus, sed ex vocante, firmum maneret.* Hinc ita argumentamur. Si propositum Dei est ex vocante, non autem ex operibus, non est etiam ex fide, nec ex obedientia fidei, ut conditionibus antecedenter in singularibus eligendis consideratis. Ratio. Si enim ex fide aut obedientia fidei, aut secundum eam esset propositum Dei; jam non ex vocante esset, sed ex vocato, aut vocati qualitate sive conditione, aut secundum eam. At est ex vocante solo; non ergo ex vocato, aut qualitate ulla eiusdem, sive conditionibus ullis antecedenter consideratis in ipso. Ac proinde electio est absoluta.

3. Probatur ex verbis Apostoli Rom. 9. 16. *Non est volentis nec currentis, sed misericordie Dei.* Si fidem Deus in eligendo consideravit ut antecedaneam decreto electionis, falsum erit quod Apostolus ait: *non est volentis*; nempe, credere aut bene operari: *nec est currentis*; nempe, in fide & bonis operibus. Falsum etiam erit quod addit Apostolus, *sed misericordie Dei.* Vtrumque absurdum. Si igitur & velle & currere Dei misericordiae & quidem soli acceptum est ferendum, utiq; electionem singularium ad salutem, ex fide, tanquam conditione prævisa, factam esse, falsum est. Electio igitur est absoluta.

Idè ex locis Rom. 11. 5. & Eph. 1. 5. 9. demonstrare possemus, sed brevitati studemus.

Concludimus ergo, Thesin secundam falsam esse, & sacræ Scripturæ contrariam: antithesin autem verissimam ac S. Scripturæ consentaneam esse. Videlicet, electionem ad salutem esse absolutam à priori.

Tertiam Thesin falsam esse hoc modo probamus. 1. Quæ distinctiones nec differtis è Scriptura S. verbis, nec iusta consequentia ex ea probari possunt, eas commentitias & falsas esse necesse est. Has autem non tradit Scriptura S. Nam nec Prophetæ in Veteri, nec Christus, Apostoli, Evangelistæ in N. Testamento, indefinitam & gene-

& generalem electionem docuerunt: non etiam incompletam, revocabilem, non peremptoriam, sed definitam, particularem, completam, irrevocabilem, peremptoriam tantum. Ergo hæ distinctiones sunt falsæ, & unica tantum est Electio.

2. Si hæ distinctiones veræ sunt, sequitur de uno eodemque subjecto aut homine, Dei Decreta esse contradictoria, aut saltem contraria. Hoc autem impossibile est. Ratio, Deus est immutabilis, ut essentia, ita & Decretis. *Consilium meum stabit*, &c.

3. Si fides vera non est omnium, sed electorum tantum, ut dicitur Apostolus restatur, & fides non indefinite datur, sed definite, sequitur electionem non indefinitam, sed definitam esse: verum prius, ergo & posterius.

Scio, inquit Christus, *quos elegerim*. Item, *non vos me elegistis, sed ego vos elegi. Elegit nos ante tempora secularia* &c. Hæ omnia docent Electionem esse definitam & singularem. 4. Omnis actus Dei æternus & internus est completus: Electio est talis actus Dei, ergo Electio est completa. Major patet, quia in Deum non cadit ulla imperfectio. Minor non potest negari. Salus quidem in hac vita est incompleta, gradibusque illa suis perficitur successive: hinc autem non sequitur Electionem aliquam in Deo esse incompletam: nisi dicamus totidem, tamque varias esse de uno eodemque homine Electiones, quot & quam sunt varii salutis gradus: imo in singulas horas momentaque electio mutabitur, quod absurdissimum.

5. Irrevocabilem & peremptoriam esse electionem, ex immutabilitate Dei consiliorumque illius patet. neque enim Deus instar hominum decretum suum revocat, rescindit, aut mutat, sed ratum firmumque habet in æternum, ut jam dictum est.

6. Est & una omnium singulorumque, tum in Veteri, tum Novo Testamento electio, non duæ. Ut enim una in utroque justificatio, Actor. 15. 11. Roman. 4. 23. 24. Sic ut unum gratiæ fœdus, fundamentum salutis unum. 1. Corinth. 3. unus Deus Pater, Ephes. 4. una eademque glorificatio. Matth. 8. 11. tum in Veteri tum in Novo Testamento: ita & una eademque in utroque Electio. Rom. 11. 5. Vbi Paulus, productio eorum septem millium, qui genua coram Baale non flexerant, exemplo, ait. Ita etiam hoc tempore reliquæ secundum electionem gratiæ. Quænam illa Electio? utique non alia, quam de qua ante cap. 9. disseruerat. Vide etiam Rom. 11. 7. & vers. 28. & vers. 32. Si misericordia igitur in omnes una, una & erit, eademque electio, & unum de ea misericordia conferenda decretum.

Concludimus igitur hanc etiam Thesin falsam, & verbo Dei contrariam, antithesin autem veram ac verbo Dei consentaneam esse.

Thesin quartam rejicimus. Scriptura enim sacra beneplacito Dei solam electionis ad salutem causam impellentem adsignat; non hoc sensu, quod illud beneplacitum ad eligendam fidem in salutis conferendæ conditionem (cum Deus alias pro voluntatis suæ libertate conditiones eligere potuisset) restringatur. Nusquam enim id docet Scriptura, sed in hunc modum, cum par omnium & singulorum esset conditio, par miseria, cumque omnes & singuli essent peccatores, rei iræ & maledictionis, natura ex Adam omnes mortui, Rom. 11. 32. Ephes. 2. 3. &c. *omnes destituerentur gloria Dei* Rom. 3. quod Deus horum præ illis misereri in Christo decreverit, nulla tamen in illis causa, qua ad hanc misericordiam præstandam moveretur, inventa. *Miseretur, cuius vult*, Rom. 9. *Prædestinavit nos ad adoptionem in filios per Iesum Christum in se ipso, secundum beneplacitum voluntatis ipsius*. Ephes. 1. 5. sic etiam vers. 9. & 11, & Matth. 11. 26. Præterea, si nec fides, nec bona opera, nec obedientia fidei, nec resipiscentia, nec perseverantia, sunt causa electionis, ut ipsi Remonstrantes fateri videntur, sequitur quod solum Dei beneplacitum illius sit causa.

Imo vero, si beneplacitum Dei, ut testatur Apostolus Colos. 1. 18. 17. causa est, quod Christus nobis mediator sit datus, & quidem sufficientissimus, quidni beneplacitum Dei causa erit electionis nostri? Denique, si electionis ulla in homine causa aut conditio prærequisita est, falsum erit quod ait Apostolus, *Non est volentis nec currentis, sed miserentis Dei*.

Rejecta igitur thesibus hac, antithesin oppositam, tanquam verbo Dei congruentem amplectimur.

Theſin quintam ex eodem plane fundamento damnamus.

Ratio 1. Electio non conditionata, ſed absoluta eſt, Nuſquam dicente Scriptura: Si credideris, obediveris, perfeveraveris, eligeris & ad ſalutem prædeſtinaberis. Vocatio quidem ad gloriam ſive ſalutem conditiones habet: nemo enim ſalvabitur, niſi reſpuerit, crediderit, perfeveraveritque: at Electionis, quæ eſt actus Dei internus ſimpliciſſimuſq; alia eſt ratio. 2. Si hæ conditiones ante electionis ſingularium decretum ſunt antegreſſæ, jam electio non erit omni modo gratuita: ſed aliqua parte meritoria, ſi non ex condigno, ſaltem ex congruo. 3. Fides, obedientia, perfeverantia, ſunt Electionis aut fructus, aut effecta. Act. 13. 48. Eph. 1. 4. Tit. 1. 1. 2. Theſſ. 2. 13. 1. Ioan. 2. 19.

Stat igitur antitheſis ex verbo Dei firma. Nam quod ex electione tanquam effectus è cauſa fluit, id non poteſt tanquam conditio, aut cauſa ſine qua non, antecedenter ante electionem in mente Dei conſiderari. Atqui, &c.

Theſin ſextam non modo tanquam fallam, ſed etiam blaſphemam damnamus. Ponit enim nobis Deum mutabilem in decretis ſuis, contra expreſſum Dei verbum, Pſal. 33. Eſa. 34. & 43. Matth. 24. *Si fieri poſſet etiam electi ſeducerentur.* Ioan. 10. *Nemo rapiet &c. Pater maior &c.* Rom. 9. 11. *ut propoſitum quod eſt ſecundum electionem firmum maneat. Fundamentum Dei ſtat &c.* Antitheſin ergo tanquam orthodoxam probamus.

Theſin VII. verbo Dei contrariam eſſe ſtatuimus, atque eâ omnem verè fidelium in ſpiritualibus certaminibus tentationibuſq; graviſſimis conſolationem funditus ſubverti iudicamus. Electionis enim ad gloriam in fidelibus ſenſum eſſe, ac proinde fructum, hoc argumento probamus. Pro quo beneficio ſancti Deo gratias agunt, cuius ſenſum ac fructum eos percepiffe neceſſe eſt. Ratio. Nam cuius beneficii aut rei nullus eſt ſenſus fructuſque, pro eo gratiæ agi non poſſunt: Atqui ſancti tum in Veteri, tum novo Teſtamento Deo pro Electionis ad gloriam beneficio, gratias quantas potuerunt, egerunt. Pſal. 77. & 144. &c. Eph. 1. 3. 4. 2. Theſſ. 2. 13. &c. Ergo. &c.

*Judicij à nobis de Theſibus antitheſibusque de reprobatione
lati rationes.*

Totum de Dei ad mortem reprobatione decretum, theſi prima comprehendimus. Verum eſt Deum velle perfeverantes in infidelitate ſub ira relinquere & damnare, idque in Euangelio ſeu Scriptura eſſe patefactum. At inde non ſequitur Deum decreto de reprobatione, id tantum ſtatuiffe, & præter hoc nihil in Scriptura aut Euangelio manifeſtaſſe. Docet enim Scriptura Deum ex genere humano (quod univerſum per Adæ lapſum, ſeu tranſgreſſionem, reum eſt factum æternæ damnationis Rom. 5. 18.) majorem hominum partem (Matth. 20. 16.) quam Spiritus ſanctus mundum vocat, Ioan. 17. 6. 9. non dilexiſſe in Chriſto, Matth. 7. 23. decreviſſe non eligere, Matth. 20. 16. Apoc. 17. 8. eius non miſereri, Rom. 9. 18. Chriſto non dare, Ioan. 17. 9. ſed in lapſu illo, corruptione & peccatis relinquere, Ioan. 3. 36. eos ſoris verbo, aut omnino non vocare, Pſalm. 147. 20. aut ſi vocet, fide tamen in Chriſtum non donare, Matth. 13. 11. 2. Theſſ. 3. 2. Ioan. 10. 26. proinde neque à peccatis juſtificare, eis Spiritum ſanctificationis non conferre, Ioan. 14. 17. ſed in peccatis relictos, contumaciterq; perfeverantes, æterna morte punire. Matth. 25. ad juſtitiæ, potentiæ, libertatiſque ſuæ declarationem. Hoc illud eſt quod Scriptura de Reprobatione tradit. Falfâ igitur eſt Theſis. Accedit quod ſtante illo decreto Reprobationis fieri potuerit, ut nemo actu reprobus fuiffet, ac nemo damnaretur. Antitheſin ergo tanquam Scripturæ ſacræ ſententiam, ac totum de Reprobatione decretum complectentem, approbamus.

De ſecunda Theſi idem pronunciamus, quod de I. Non enim multiplex, ſed unica eſt reprobatio. Reprobatio eſt actus Dei internus abſolute ſimplex. Si multiplex & mutabilis eſſet reprobatio, id fieret inde quod præſcientia Dei poſſet falli, aut Deus quædam ignoraret, aut de novo quicquam cognosceret, aut præter voluntatem ei quicquam accidere poſſet. At nihil horum eſt. Eſt enim

omniſciſcus,

omniscius, perfectissimus, omnipotentissimus, ab æterno novit & potest omnia, & facit quicquid vult. Voluntas eius mutari, consiliumque illius impediri non potest. Iehova dixit quis impediet? Non.

Tertia Thesis falsa est. Si reprobationis vox pro damnatione sumatur, fatemur meritariam causam eius perseverantem esse adversus Evangelium infidelitatem. ut docet Christus, Ioan. 3. 36. At non est sola causa. Nam & qui adversus Legem peccaverunt, sine Lege peribunt. Esavus, cum nihil mali fecisset, imo ne natus esset, reprobatus fuit, Rom. 9. At reprobatio sumta pro decreto non eligendi, sive non miserendi, causam non habet infidelitatem aut peccatum; sed Dei voluntatem liberrimam, iustissimamque: Voluntati eius quis resistit? quem vult indurat. omnia agit ex consilio voluntatis suæ. Pa ter ita placuit tibi. Vera igitur est antithesis & Scripturæ consentiens.

Thesis IV. itidem sese habet. Falsitas eius patet. Si indignitas in hominibus latens causa est, quod nonnullis Deus gratiam Evangelii non confert, omnes & singulos homines præteriturus esset Deus. Omnes enim æque indigni natura. Aut necesse esset natura alios aliis esse digniores. Hoc autem falsum. Omnes ex eadem sunt massa corrupta, Omnes in & per peccata mortui, omnes natura filii iræ. Si indignitas est causa non-manifestationis Evangelii, cur latroni se patefacit Christus non autem Socrati, non Platoni? Hi enim si vitæ foris actæ ratio habeatur, illo digniores videntur fuisse. Scriptura contra testatur. Sicut quod è vocatis aliis datum est intelligere mysteria regni cælorum, aliis non item; idque solo Dei beneplacito. Matth. 11. 26. Itæ quod alii foris vocantur, alii non, causa est Dei beneplacitum, Ephes. 1. 9. *Notum fecit nobis mysterium, pro sua Odexia. Omnia fuit ex consilio voluntatis suæ.* Psalm. 147. 20. Antithesis ergo vera est, & in sacra Scriptura fundatur.

Corollarium heterodoxis Thesis subjectum adversari S. Scripturæ ex eo patet, quod Apostolus ait, *Nondum natis pueris, antequam boni vel mali quicquam fecissent &c. ut propositum Dei, quod est secundum Electionem, firmum maneret.* Si infantium non est electio. Ergo neque salutis promissio, nec salus. Salus enim & promissio illius non nisi ex Electione ad salutem. Atqui infantium est promissio, *Ego sum Deus tuus & seminis tui. Vobis & liberis vestris facta est promissio. Liberi vestri sunt sancti.* Et salus ipsorum est. *Sinite eos ad me venire, quoniam eorum est regnum cælorum.* Ergo.

Si electio est infantium: erit & infantium reprobatio, demonstrat id Esavi infantis, imo nondum nati reprobatio. Quod exemplum Apostolus ad generalem de Dei reprobatione doctrinam demonstrandam (prout & doctrinam de Electione Dei Iacobi infantis & nondum nati exemplo ostendit) infert ab hypothese ad thesin progrediendo.

Gloriæ Dei theses hæc de Electione officere iudicamus. Nam si fides & perseverantia non est ex Electione, sed conditio in eligendo prærequisita, gloria non in solidum gratiæ, sed ex parte saltem libero hominis arbitrio tribuenda erit, cuius beneficio aut usu se homo ipse discreverit. Contra illud Apostoli, *Quis te discernis quid habes quod non accepisti? &c.*

Judicium

Deputatorum Ecclesiarum Frisicarum,

DE

SENTENTIA REMONSTRANTIVM

circa primum Articulum Hagiensem.

Sententiam & doctrinam Remonstrantium, circa primum de Electione & Reprobatione Articulum, ex libris ipsorum, in lucem editis, publicisque & authenticis eorundem Remonstrantium declarationibus & scriptis in hac Synodo exhibitis ac subsignatis, sincere & fideliter excerptam, argumentaq; quibus illam in

Collatione Hagienſi, aliſque ſcriptis confirmare conati ſunt, in timore Domini expendimus, & ſecundum tenorem juramenti ab Ill. Ord. Gen. præſcripti, & à nobis præſtiti, ſola divini verbi ſtatera examinavimus, deque iis ſentimus in conſcientia & judicamus, ut ſequitur.

I.

De Electione.

Primum Articulum Remonſtrantium Ill. Hollandiæ Ord. exhibitum, & ab ipſis in Collatione Hagienſi declaratum, ac pro viribus deſenſum, cuius ſummam ipſimet (qua electionem ſive prædeſtinationem ad ſalutem concernit) ſic exprimunt: *Deum decreviſſe credentes, & in fidei obedientia perſeverantes ſervare, ſi ſimpliciter & ſane intelligatur*, judicamus indubitata apud omnes veros Chriſtianos ſemper fuiſſe veritatis, ideoq; Remonſtrantes nulla juſta neceſſitatis ſpecie, hunc Articulum formaſſe, ejuſque tolerantiam petiſſe, ac ſi in Eccleſiis Reformatis Belgicis eſſent, qui de hujus aſſertionis veritate dubitarent, eive contradicerent, aut peculiaris quædam eſſet Remonſtrantium hæc doctrina ac ſententia. Cumque id ipſos, ut rerum ſatis peritos, latere non potuerit, dubitare non poſſumus, quin alium ſibi in Articuli huius efformatione ſcopum propoſitum habuerint, nimirum, ut imperitis cauſæ æquitatem perſuaderent, & ſub ſpecioſo huius Articuli prætextu, tanquam clypeo, errores tutius diſſeminarent; quod ex ſequentibus planum fore exiſtimamus.

Si vero reſpiciatur ad Articuli huius explicationem & declarationem, quam in Coll. Hagienſi propoſuerunt, manuſcriptum eſt, illos hunc Articulum Eccleſiis voluiſſe obtrudere, ut continentem integrum & totum electionis ad ſalutem Decretum, præter quod nulla alia ad ſalutem Prædeſtinatio, in Euangelio ſit patefacta. quod ipſum variis argumentis conati ſunt evincere in eadem Collat. Hagienſi. Hoc autem Remonſtrantium ſenſu Articulum hunc acceptum reiſcimus: Judicamus enim, illum neutiſquam continere doctrinam divinæ Electionis in Scripturis ſacris traditam, imo ne quidem continere ipſam Remonſtrantium ſententiam totam & integram de Electione; ut ſibi ipſis aperte contradicant; dum contendunt hunc Articulum continere integram prædeſtinationem ad ſalutem, nullamque præter hanc in Euangelio eſſe revelatam; & è contrario ipſi aliam præter hanc electionem diſerte tradunt. Vtrumque breviter probabimus.

Primum probatur ſequentibus.

Articulus hic, ex ſententia Remonſtrantium, continet totam doctrinam prædeſtinationis & electionis ad ſalutem: Scriptura autem ſacra hanc doctrinam ſic tradit, ut aperte inter alia declaret eſſe decretum prædeſtinandi & eligendi *hos* vel *illos* ſive ſingulares quosdā homines ad ſalutem, Rom. 8. 30. *quos* prædeſtinavit Deus, *hos* vocavit. Ioh. 13. 18. Scio *quos* elegerim. Marc. 13. 18. Electi *quos* elegit. Matth. 22. 14. Multi vocati, *pauca* electi. Act. 13. 48. Credebant *quotquot* erant ordinati ad vitam æternam. Eph. 1. 4. Elegit *nos*. 2. Theſ. 2. 13. quod elegerit *vos*. Rom. 9. 15. *Quorum* vult miſeretur. Iohan. 17. 6. Maniſteſtavi nomen tuum *his* hominibus, *quos* dediſti mihi: & verſu 12; *quos* dediſti mihi, *eos* cuſtodi vi &c. In hoc autem Remonſtrantium de Prædeſtinatione & Electione Articulo, nullibi comparet *horum* vel *illorum* hominum mentio. Hac phraſi (*his* vel *illis*) cum Scriptura eo libentius utimur, quod vix aliās occurrant voces, quibus ſententiam veram, ab ipſorum ſententia diſcriminemus. Si dixerimus certos particulares quosdā homines, idem quidem nobis eſſet, quod *hos* vel *illos*: verum illi iſta voce utentes, intelligunt per *certos*, certa & particulari, fidei ſcilicet, qualitate veſtitos; ſive certum genus hominum, puta fidelium, qua talium. Ipſi Remonſtrantes cardinem controverſiæ, rotunde ſatis in eo verſari fatentur; quod ipſorum doctrina de Electione ſtatuat, *quales* Deus voluerit eligere: adverſariorum,

quos voluerit eligere. Hoc autem Decretum eligendi, *hos vel illos*, est Scripturæ, ut supra ostensum; Remonstrantium autem de eligendo *tales*, fidei, obedientiæ, perseverantique qualitatibus vestitos, pugnat cum Scriptura. Quumque ipsi, de eligendis *talibus* decretum sit duplex, unum generale & absolutum, quod nullum contineat respectum ad has vel illas personas singulares, qualitate ista vestitas, sed duntaxat statuat in genere, si qui tales fuerint, eos eligendos: sive, Decretum salvandi quoslibet credituros: Alterum conditionatum, de singularibus istas conditiones præstantibus, eligendis: quorum prius illud *secundum* inter ipsorum decreta locum obtinet, posterius *quartum & ultimum*: apparet vel ex ipsorum sententia in decreto huius Articuli, quod ipsismet explicantibus, est prius illud generale, nullam mentionem, nullum respectum singularium *harum* vel illarum personarum, ne quidem *istis qualitatibus vestitiarum*, locum ullum habere posse; Decretumque huius Articuli, ex ipsorum confessione, potius appellandum est Decretum de *conditionibus* salutis, quas Deus è multis possibilibus elegit. Quale ergo discrimen est inter *electionem conditionis huius vel illius è multis*, & *electionem hominum horum vel illorum è communi hominum multitudine*, tantum est inter hunc Articulum & doctrinam electionis, quam Scriptura tradit, discrimen.

II.

Hic Articulus nihil ponit aliud, quam; posse homines salvari, & *qua conditione*, fide scilicet, possint salvari. Non autem ponit *originem*, *fontem & fundamentum* certæ & infallibilis quorundam hominum *definitorum* fidei & salutis, quod tamen Scriptura passim facit, ubi agit de divina ad salutem electione, quæ illum fontem aperit & continet. *Sive brevius*: Hic Articulus tradit Deum tales servare velle, si existant. At Decretum electionis in Scriptura traditum, ponit Deum certos quosdam homines servare velle, & *efficere*, ut illi *tales sint*, quales servare vult. Quos enim *prædestinavit*, *hos vocavit*, *justificavit*, *glorificavit*, Rom. 8. *Oves alias habeo*, & *illos me oportet adducere*, Ioh. 10. 16. *Manifestavi nomen tuum hominibus*, quos *dedisti mihi*, & *verbum tuum servarunt*. *Credebant*, quotquot erant *ordinati ad vitam æternam*, Actorum 13. 48.

III.

Hoc Decreto salvo, potuissent tamen omnes homines damnari, aut etiam omnes salvari; si scilicet omnes vel non credidissent vel credidissent, quod fieri potuisset Remonstrantes non dissentent. Quale autem hoc esset Decretum electionis ad salutem, quo posito vel nemini vel omnibus salus obtingere potuisset? Omnibus siquidem vel damnatis vel servatis, nullus esset electioni ad salutem locus. Contra Scripturam, Rom. 11. 7. *Electi assecuti sunt*. Rom. 8. 30. Quos prædestinavit, *hos glorificavit*. Matth. 24. 30. Mitter Angelos suos & *congregabunt electos*. Rom. 8. 34. *Quis condemnabit electos*? Apocal. 17. 14, & *qui cum ipso* (Christo) *erant electi*: Luc. 18. 7. *annon vindicabit electos*? vindicabit eos cito. Ioh. 17. 12. Quos dedisti mihi eos custodivi.

IV.

Articulus hic nihil aliud continet, quam pronunciatum & promissum hoc Evangelium: *Si credideris, & perseveraveris, salvaberis*: Vel, *Qui credit & perseveraverit, salvabitur*. Huius Evangelici effati fundamentum est in Decreto Electionis, quo Deus statuit quosdam ad vitam æternam eligere, eosque fide in Christum donare, & per eam ad salutem perducere. Cum igitur ex fonte electionis ad gloriam, emanet hoc donum fidei in electos & salvandos, illorumque sit proprium, hinc promulgatur in Evangelio: *Qui credit salvabitur*. Quare absurdum est, huius generis promissa, totum Prædestinationis ad salutem Decretum appellare, cum horum annuntiatio, *medium duntaxat unicum externum sit*, Quo deus Decretum ele-

tionis in electis suis exsequitur, per verbum hoc promissionis extrinsecus & Spiritum suum intrinsecus, fidem in cordibus electorum accendendo, conservando & augendo.

V.

Hoc primi Articuli decretum posset consistere cum defectu & negatione *Præscientiæ* in Deo. Potest enim statui conditio salutis, licet ignoretur, num quis *eam* sit præstiturus nec ne, & consequenter hic Articulus admitti etiam posset ab illis, qui omnem futurorum contingentium (qualia omnia esse existimant, in quibus actio voluntaris humanæ intervenit,) præscientiam Deo derogant.

Alterum probatur ex ipsa Coll. Hagienſi, plurimisque alijs Remonstrantium scriptis editis, arque etiam in hac Synodo exhibitis, in quibus omnes statuunt, electionem singularium personarum, quam vocant conditionatam, innitentem prævisioni prædictæ fidei conditionis: cui prævisioni, in decreto hujus Articuli primi de servandis fidelibus, locum nullum esse, ipsi expresse fateantur. Quare aut in confirmatione hujus Articuli male contenderunt, eum complecti totum electionis ad salutem decretum: aut, electionem singularium ex prævisa fide, extra Scripturam excogitarunt, aut denique luserunt, intelligentes per *TOTVM* Prædestinationis decretum, totum illud generale Decretum, quod secundum ipsos est inter quatuor, præter quod tamen scirent aliud esse decretum, de singularibus ex prædicta fide servandis, quod quarto loco reponunt, & similiter *TOTVM* dicere possent in suo genere decretum, electionis scilicet singularis, conjunctæ cum præscientia.

Atque hæc sufficiant de Articulo primo ex Remonstrantium sensu, nec Scripturæ, nec ipsorummet sententiæ consentaneo, cujus in locum nos hunc Orthodoxum & S. Scripturæ consentaneum substituiimus.

Electio ad salutem, est Decretum Dei æternum, liberrimum & immutabile, quo statuit certam hominum multitudinem (quam ut alijs nec meliorem, nec digniorem, sed per peccatum pariter morti & maledictioni obnoxiam, iuste in sponte attracta communi miseria relinquere, & propter peccata damnare potuisset) ex mero beneplacito, misericordia & gratia ad vitam æternam eligere, ijs Filium suum Redemptorem & Salvatorem, eosque Filio suo redimendos ac servandos dare, ad Filij sui eiusque beneficiorum communionem, per Verbum & Spiritum Sanctum efficaciter perducere, & in eadem communionem per media ab ipso ordinata, gratioſe & potenter custoditos tandem glorificare: idque in hunc finem, ut totus Electorum chorus ipsi constanter adhæreat, ipsum fervide diligat, ipsi benedicat & gloriosam atque incomprehensibilem hanc ipsius gratiam in æternum prædicet.

In explicatione Articuli de Electione, sequentes erroneas assertiones, in varijs Remonstrantium scriptis observavimus, quarum prima hæc est.

I.

De Electione ad Fidem.

Electio ad fidem, prior est electione ad gloriam: nec omnes qui ad fidem sunt electi, preëmptorie quoque ad gloriam sunt electi: in homine autem ad fidem eligendo, prærequiritur hæc conditio, ut homo peccator peccata sua per legem agnoscat, de ijs pœniteat, sit humilis, parvus, probus & ad vitam æternam dispositus.

Hanc Remonstrantium sententiam, S. Scripturæ dissentaneam esse judicamus. Nam S. Scriptura testatur;

1. Deum nos simul ad gloriam & fidem, aliaq; media electioni ad gloriam subordinata, elegisse ac prædestinasse. Videantur loca, Rom. 8. 30. Eph. 1. à vers. 4. ad 13. 2. Theſſ. 2. 13. 1. Pet. 1. 1. 2.

2. Omnes

2. Omnes in Filium vere credentes, habere vitam æternam in Filio, Ioh. 3. 36. 1. Ioh. 5. 12. esse immunes à condemnatione, Rom. 8. 1. 34. esse hæredes Dei & co-hæredes Christi, Rom. 8. 17. & credere quotquot ad vitam æternam sunt ordinati, Act. 13. 48. Eisdem esse Electorum Dei, Tit. 1. 1. Unde liquido constat, omnes vere credentes ad vitam æternam immutabiliter electos esse, secundum illud Rom. 11. Electi assequuti sunt, & Matth. 25. Seducerent electos, si fieri posset.

3. Nos, animales, carnales, in peccatis mortuos, & ad vitam æternam ineptissimos & maxime indispositos, ex mera gratia efficaciter illuminari, regenerari, vivificari, respicientiaque simul & fide donari. Ioh. 3. 3. 5. 6. 1. Cor. 2. 14. Ephes. 3. à vers. 1. ad 11. Act. 5. 31. & 11. 18.

Quare huic sententiæ, Pelagianæ non absimili, opponimus hanc Orthodoxam.

Deus nos simul ad gloriam & gratiam huius vitæ, ipsamque fidem elegit : & quotquot ad veram fidem perducuntur, indubie electi sunt ad gloriam. Ad fidem vero, non ex ulla prærequisita & præstita à nobis conditione vel dispositione, sed ex mera & gratuita gratia, nos omnibus modis ineptos, incapaces, indispositos Deus elegit, & potenti ac gratiosa Spiritus operatione perducit.

II.

De Beneplacito Dei, quod causa est Electionis ad gloriam.

Merum & gratiosum Dei beneplacitum, mera gratia, liberrimum arbitrium, quæ causa est Electionis, in hoc consistit, quod Deus actum fidei in se ipso ignobilem, nullo eius merito, è multis possibilibus in conditionem communicandæ salutis elegerit, tantique illam gratiosè æstimare voluerit, ut eam reputarit pro perfecta legis obedientia, cum liberum ipsi fuerit alias conditiones, puta opera legis &c. eligere.

Hoc commentum Remonstrantium è Socino haustum, explodendum, eiusque loco veritatem hanc substituendam esse iudicamus.

Beneplacitum Dei, quod Electionis nostræ causa est, non in eo consistit, quod Deus fidem è multis conditionibus possibilibus, elegerit, sed nos miseros & indignos nullo nostro merito, pulla fidei & alia bona qualitate vestitos, ex gratuita gratia & misericordia, præ alijs æque ac nos indignis, ad vitam æternam elegerit. Videantur, Rom. 9. 11. 15. Ephes. 1. 5. 9. 11. Ephes. 2. à vers. 1. ad 11. Deut. 7. 6. &c. & Cap. 9. 4. 5. 6.

III.

Electio ad salutem multiplex est, alia generalis fidelium, alia particularis sive singularis horum vel illorum fidelium, illa sine prævisione seu præscientia fidei; hæc innitens præscientiæ fidei: item alia indefinita, alia definita: rursus definita sive singularis, alia incompleta, non peremptoria, revocabilis, vel conditionata, alia completa, peremptoria, irrevocabilis vel absoluta, cuius adæquatum objectum est homo fidelis in fide moriens vel iam mortuus; alia item Vet. alia Nov. Testamenti: alia illorum, quibus Evangelium annuntiatur: alia illorum, quibus non annuntiatur.

Hanc Electionem multiplicem, ut cerebri humani figmentum, Deo ignominiosum, veræ pietati noxium, solidumque fidelium in vita & morte solatium subvertens, maximopere improbamus; cum Scriptura testetur unicum esse beneplacitum, propositum & consilium electionis, eiusque singularis, definitæ, ab æterno in Deo perfectæ & completæ; irrevocabilis, peremptoriæ (si quidem hoc ipsum

rum

tum termino ἀπεφωτισι liceat) horum vel illorum miserorum mortalium : eademque est uniformis in Vet. & Nov. Testamento, Ephes. 1. 4. 5. 6. 7. 9. 11. Roman. 9. 11. 8. 28. 1. Thess. 1. 4. 1. Petri 1. 2. Roman. 11. 7. 8. 30. Iohan. 10. 28. 17. 12. Matth. 24. 24. Roman. 4. per totum : 1. Corinth. 10. 1. 2. 3. 4. Hebr. 11. per totum &c.

1. Deo ignominiosæ sunt hæc Electionis divisiones. Nam reipsa Deum suspensum, incompletum, in momenta mutabilem, id est, idolum cerebri, loco omnipotentis, æterni, omniscij & immutabilis Dei substituunt.

2. Pietati sunt noxiæ; quia carnis dubitationes atque dissidentiam iuvant ac stabiliunt, fiduciamque ac spem vivam fidelium subvertunt. Vera autem & germana pietas non ex dubitatione, sed ex Spiritu adoptionis, fide & sensu dilectionis Dei constantissimæ, velut radice pullulat.

3. Consolationem fidelium subvertunt; quia Electionem in momenta pro ratione nostræ mutabilitatis mutabilem inducunt. Sed Scriptura testatur, Spiritum adoptionis testari Spiritui nostro, nos hæredes esse Dei, cohæredes Christi; nos habere vitam æternam; nos in Christo in supercælestibus esse constitutos; nos in Deo esse, & ipsum in nobis; nos sive viventes sive morientes, Christi Domini nostri esse. Idem Spiritus facit nos *exultare* & gloriari in Deo nostro pastore, similiaque sentire & loqui, qualia extant, ad Rom. 8. sub finem; 2. Cor. 5. ab initio usque ad 9. & Psal. 23. passimque alibi; confer 2. Cor. 4. 13.

Quare nos, ignitis hisce Satanicis telis, scuto fidei reтусis, opponimus hanc fidei loquelam.

Unica est ad salutem & media salutis, Electio, in Veteri & Novo Testamento: eaque singularis, definita, irrevocabilis, immutabilis: ut numerus electorum augeri aut minui, Electio interrumpi, electusque reprobis fieri nequeat.

IV.

Electio singularium personarum, facta est ex prærequisitis ac prævisis, ut præstitis, conditionibus fidei, obedientiæ, relapscentiæ, sanctitatis, pietatis, vel inchoatæ & aliquo usque continuatæ, vel etiam consummatæ & ad extremum vitæ terminum perductæ, pro diversa non peremptoriæ & peremptoriæ Electionis ratione. Adferuntque hæ conditiones dignitatem & dispositionem gratiosam Evangelicam, propter quam, qui eligitur, dignior est eo, qui non eligitur. Quare fides, obedientia fidei, sanctitas, pietas, perseverantia, item vocatio, justificatio, sanctificatio huius vitæ, non sunt fructus ex immutabili Dei electione manantes, eiusve effecta & consequentia, sed eius conditiones prærequisitæ & antecedentæ.

Et hanc Thesin, ut Pelagianam & Sacræ Scripturæ ex diametro repugnantem, eiusque, ut & salutis, seriem atque ordinem pervertentem, quam maxime improbamus.

1. Scriptura enim docet nos, non à Deo *ex his* tanquam conditionibus prærequisitis, sed *ad hæc omnia* electos & prædestinatos esse, & effecta, fructusque, hæc esse, ex electione gratuita Dei manantes. Videatur Rom. 8. 30. Ephes. 1. 4. 5. 9. 11. 1. Petri 1. 2. Iohan. 6. 37. 39. 44. 10. 16. Matth. 11. 25. 26. 27. 1. Timoth. 1. 9.

2. Deinde absurdum & ἀθεολόγον est, hominem iam per fidem in Christo existentem, vocatum, justificatum, à condemnatione immunem, in supercælestibus in Christo constitutum, vitæque æternæ hæredem, ad vitam æternam eligi, id est, non *præ* sed *post* destinari. Ista autem omnia, fidelibus in Christo existentibus, passim in Scriptura tribuuntur.

3. Præterea hæc doctrina Electionem, quæ omnis promissionis, fœderatis, fons est, vertit in promissum, in hanc scilicet formam, *Si credideris, eligeris*, sed nondum peremptorie; *Si perseveraveris, eligeris peremptorie*. Quæ peregrina sunt.

4. Denique dignitatem aliquam prærequisitam & præviam in eligendo ponere, sive naturalem, sive legalem, sive Evangelicam, propter quam qui eligitur, dignior sit illo qui non eligitur, est Scripturæ, adeoque ipsi Deo, velut in os contradicere: Videatur Deuter. 7. 6. & seq. 9. 4. & seqq. Rom. 11. 9. 21. Ephess. 2. 2. Tit. 3. 5. Rom. 11. 5. 6.

Nec excusar eos, quod has condiciones, negent causam proprie dictam Electionis esse. Eo enim nihil aliud sibi volunt, quam hanc fidem, fideique obedientiam, resipiscenciam, sanctitatem & pietatem, non mereri quidem sua ipsa dignitate Electionem; Sed vere tamen movere Deum ad eligendum, quando quidem statuto prævio, ea jam in conditionem elegerit, & benigne tanti æstimare voluerit. Quæ omnia quomodo non longius abeant à veritate, quam sententia Pontificiorum de meritis condigni, equidem profitemur nos non videre. Pontificij siquidem operum merita, ex merito Christi student derivare: Remonstrantes autem statuunt, Deum obedientiam Evangelicam bonorum operum, liberrimo suo arbitrio tanti facere: cum liberum ei esset, alias condiciones eius loco eligere, credentesque (quod Socinus explicationis causa addit) ut cæteros perdere.

Huic igitur Remonstrantium Sententiæ, opponimus Contrariam Orthodoxam hanc.

Deus nos elegit ac prædestinavit ad fidem, obedientiam, resipiscenciam, sanctitatem, pietatem & perseverantiam in illis; item ut nos vocaret, justificaret, sanctificaret, suntque hæc omnia fructus, effecta & consequentia Electionis & Prædestinationis.

V.

Vniiformia & conformia sunt Electionis & justificationis decreta: Sive, quales Deus homines consideravit in justificando, tales etiam consideravit in eligendo: Sive; iisdem qualitatibus vestiti obijciuntur homines Deo eligenti & justificare volenti.

Et hæc peregrina pronunciata, sive Pontificiæ, sive Socinianæ Sententiæ consentanea, vehementer improbamus, utpote adversus Scripturam statuentia, Electionem & justificationem ex fide & bonis operibus, sive ex obedientia vitæ Evangelica.

VI.

Electionis immutabilis ad gloriam, nec sensus certus, nec fructus ullus est in hac vita: nullaque eius certitudo, nisi conditionata & contingens.

Hoc impium dictum, Sententiæ quidem Remonstrantium, consentaneum & conforme est; sed omnium, quotquot in Scripturis commendantur, Sanctorum sensui ac sententiæ dissentaneum, adeoque deforme & Scripturæ Sacræ adversissimum.

Nec iudicii nostri alias hic probationes afferimus, quam ipsa viva sensus Sanctorum documenta & fructus amplissimi vestigia, quæ nobis Sanctorum praxis in S. Biblijs exhibet copiosissime.

1. Considerentur Sanctorum, in Deo, constantissimaque eius dilectione, electione ac salute, gaudia, gloriationes, exultationes, tripudia, quæ totidem sunt celestis gaudij, vera initialiaque præludia, nil nisi sensum Electionis vivum, spem lætam & vivam gloriæ in Patria possidendæ, Satanæque & inferorum contemtum spirantia.

2. Denique quot dilectionis paternæ effecta, in pectoribus suis electi in dies persentiscunt, tot electionis æternæ vestigia ac sigilla sentiunt, palpant, contrectant, eaque ex gratissimo illo omnis benedictionis fonte, ad se profluere gratissime agnoscunt.

Tantum

Tantum vèro abest, ut hic suavissimus Electionis sensus & certitudo, Electos degeneres, carnales aut in cursu pietatis segniores, tardioresve reddat, ut è contrario hic demum fervidæ ac sinceræ Dei ac proximi dilectionis, sanctique in omni bono opere zeli, non tantum incentivum & calcar efficacissimum, sed & radicem ac quasi sedem cum Scriptura collochemus; quod vel ipsa Sanctorum experientia testatissimum est. Et licuti, Hic æterni Dei favoris sensus, paradisi electorum est in terris, ita nihil ipsi tristicius & durius accidit, quam carnis dubitationum aut gravium tentationum nebulis, eam lætitiæ obicuri aut interrumpi, quo, sanctis & iustis de causis, sapiens pater, nonnunquam suos electos in hac vita exercet & humiliat, uti ex Scripturis patet.

De Reprobatione.

DE Reprobationis decreto, licet parcè ac sobriè (pro ut Spiritus Sanctus prævit in Scripturis) in Ecclesiâ loquendum esse arbitremur; hæc tamen sequentia Remonstrantium dogmata, ut à Scripturis Sacris aliena, non possumus non improbare; eaque, posita electionis doctrina, sponte sua concidere existimamus, ut opere ijs immorari non sit necesse.

I.

Deus neminem decrevit in lapsu Adæ & miseria relinquere, sed omnium salutem desiderat, omnibus salutem intendit, omnibus mediatorem dedit, mediaque ad fidem & conversionem necessaria, sufficientia & efficacia administrat.

1. Contrarium patet, ex veritate doctrinæ Orthodoxæ de Electione. 2, longe aliud docet Paulus, Rom. 9. 11. 12. 13. 15. 18. 21. Christus, Matth. 11. 25. 26. 28. 13. 11. Act. 14. 16. Deut. 7. 6. & seq. Psal. 147. 19. 20. Ioh. 17. 6.

II.

Decretum de damnandis infidelibus perseverantibus, est totum Reprobationis decretum.

Huius falsitas, ex opposita Electionis doctrina, in primo Remonstrantium Articulo expressa, percipitur. Est siquidem hoc decretum generale, indefinitum de qualitatibus damnandorum, non concernens definitas has vel illas personas, quas Deus in eligendo præterijt & propter peccata iuste damnare decrevit, qualem Reprobationem Scriptura tradit. Et ut Electorum, ita reproborum certus & definitus numerus Deo constat. Exempla quædam singularium personarum, Rom. 9. extant.

III.

Reprobatio dividitur, ut Electio, in generalem, singularem, indefinitam, non peremptoriam, peremptoriam, &c.

Et hæ divisiones, eiusdem sunt genij cum illis Electionis supra positis divisionibus, quas ut naturæ Divinæ & Scripturæ dissentaneas rejicimus, & Reprobationem interrumpi, reprobosque Electos fieri posse, pernegamus. *Consilium enim Dei stat, omnem suam voluntatem facit &c. Ego Iehova, non mutor.* Item: *nulla est mutationis umbra in Deo.*

IV.

Reprobatio singularium peremptoria, facta est propter prævisam antecedentem adversus Evangelium infidelitatem, inobedientiam, perseverantiamq; in ea:
adco

adeo ut nemo propter peccatum Originis reprobetur, sed qui reprobantur, tantum reprobentur, propter propria peccata ipsorum actualia, quæ omittere potuerunt.

Contrarium docet Paulus, Rom. 9. 11. 18. 21. Christus, Matth. 11. vers. 25. 26, 27. Ex quibus constat beneplacitum Dei causam esse, cur Deus quosdam, aliis (electis) non indigniores praterierit, & non elegerit ad vitam æternam: causam vero cur Deus prateritos damnare voluerit esse peccata omnia, tum originale tum actualia, universa testatur S. Scriptura.

V.

Causa cur Deus ad hos Evangelium mittat, ad alios non mittat, est hominum illorum gratiosæ æstimata idoneitas, vel indignitas.

Hoc si verum esset, nemini unquam in terris Evangelium fuisset annunciatum, cum ad unum omnes eo sint indignissimi. Sola igitur hujus discriminis causa est iustissimum ac liberrimum Dei beneplacitum, secundum illa: Matth. 11. 25. 26. 27. Psalm. 147. 19. 20. Actor. 14. 16. Rom. 10. 20.

Quare nos his Heterodoxis assertionibus, has duas Orthodoxas opponimus.

I.

Deus unico, eoque sanctissimo, irreprehensibili atque immutabili beneplacito, decrevit quosdam in peccatum prolapsos, iræque & maledictioni, sua culpa obnoxios, in miseria & peccatis relinquere, eos ad vitam æternam non eligere, eorum ad salutem non misereri, eos ad Filij sui communionem efficaciter non vocare, non justificare, non sanctificare, & tandem propter peccata, tum originale, tum actualia omnia, eosdem iuste damnare.

II.

Causa cur Deus Evangelium à nonnullis aufert, procul dubio est ipsorum detestanda ingratitude; cur vero ad hos illud mittat, ad alios non mittat, non est idoneitas vel indignitas hominum, sed solum liberrimum Dei beneplacitum, quo de suo facit quod vult, neminique habet retribuere, cum nemo prior ipsi dederit.

Ad Argumenta Remonstrantium quod attinet, quibus hanc suam Heterodoxam sententiam, in Collat. Hagienſi aliisque scriptis stabilire conati sunt, nos ea partim ex male intellectis & detortis Scripturæ testimoniis, partim ex depravato humanæ rationis judicio desumpta & forinata esse judicamus, pridemque solide confutata, tum à priscæ, tum etiam modernæ Orthodoxæ Ecclesiæ doctoribus; etiam à Clariss. Theologis in hac ipsa Synodo, in quorum laboribus, nos certa scientia & bona conscientia, acquiescere profitemur. Atque hæc de Sententia Remonstrantium circa. 1. Articulum de Electione & Reprobatione sufficiant. Ex quibus cum liquido appareat, illorum de Electione & Reprobatione doctrinam, esse in his Ecclesiis Orthodoxis novam, Heterodoxam, S. Scripturæ dissentaneam; iudicamus illam in Ecclesiis Belgicis Reformatis non debere doceri, sed è contrario sententiam Orthodoxam, ut Verbo Dei consentaneam in iisdem porro constanter, ut in omnibus aliis Reformatis Ecclesiis sit, esse retinendam & docendam, ut Deo per eam sua constet gloria, vera humilitatis & sinceræ pietatis radix stabilietur, conficientisque fidelium solidum in vita & morte solatium administretur. Ita faxit clementissimus misericordiarum Pater, propter filium suum unigenitum. A M E N.

IUDICIUM

Deputatorum Transilvaniae,

De Primo Articulo.

*Theses Heterodoxæ Remonstrantium
De Electione.*

*Antitheses Orthodoxæ
De Electione.*

I.

Voluntas Dei de servandis fidelibus in fide eiusque obedientia perseverantibus, est totum Decretum prædeterminationis ad vitam.

Hanc thesin falsam esse asserimus, ob sequentes rationes.

1. Quia hoc potest consistere cum negatione præscientiæ Dei, & omnium hominum damnatione. Cum negatione præscientiæ; quia articulus hanc non præsupponit: adeoque Deus potuisset simpliciter apud se statuere, velle se credentes salvos facere, quamvis non præsciret, qui credituri essent. Quemadmodum & ipsi Remonstrantes luce veritatis convicti, haud obscure indicant, cum aliud Decretum electionis ad salutem de singularibus, his vel illis hominibus servandis, quod præscientiæ divinæ de ipsorum fide, & obedientiæ in fide perseverantia, imitatur, statuunt. Cum omnium hominum damnatione; Nam si Deus ex gratuita misericordia fidem nemini daret, nemo servaretur: ideo ipsi interponunt, Decretum tertium de medijs ad fidem necessariis suppeditandis.

11. Quia non statuit veram & unicam causam impulsivam Prædeterminationis, nimirum liberum beneplacitum Dei; non finalem; illustrationem scilicet gratiosæ suæ misericordiæ in Electis: non certum & totum numerum electorum; non omnia voluntatis misericordis effecta; non fructum nec sensum Electionis.

f Roman. 9. vers. 18. Cuius vult miseretur. & vers. 23. Vasa misericordiæ.

g Iohann. 6. vers. 39. Hæc est autem voluntas eius, qui misit me, id est, Patris, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitem illud in ultimo die. Ephes. 1. vers. 5. Prædestinavit nos quos adoptavit in filios per Iesum Christum.

I.

Voluntas Dei, qua *a* pro beneplacito suo statuit, *b* quorundam (quos *c* æterno suo *d* consilio & Decreto ad vitam æternam *e* immutabiliter elegit) ex *f* genere humano lapso misereri *g* eisdem Christo Filio suo servandos dare *h* efficaciter vocare, *i* fide in Christum donare, atque ita *k* iustificare, *l* sanctificare, & *m* glorificare, ad *n* laudem gloriosæ suæ gratiæ, est *o* totum Decretum Prædeterminationis ad gratiam & gloriam.

Dicta Scripturæ, ex quibus veritas huius thesæos liquet.

a Ephes. 1. vers. 5. Prædestinavit nos quos adoptaret in filios per Iesum Christum in sese, pro benevolento affectu voluntatis suæ. & vers. 11. Prædestinati secundum præstitutum eius qui agit omnia ex consilio voluntatis suæ.

b Iohan. 13. vers. 18. Non de omnibus vobis loquor: ego scio quos elegerim.

2. Timoth. 2. vers. 19. Solidum tamen fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc: Novit Deus eos qui sunt sui.

c Ephes. 1. vers. 4. Elegit nos in ipso ante jactum mundi fundamentum. 2. Thessal. 2. vers. 13. Elegit vos Deus ab initio ad salutem.

d Ephes. 1. vers. 11. Vide supra litteram *a*.
e Esai. 46. vers. 10. Consilium meum stabit & omnem delectationem meam facturus sum. 1. Sam. 15. vers. 29. Quin etiam qui est æternitas Israel, non committit mendaciter, neque pœnitebit eum: non enim homo est, ut pœniteat eum. Romanor. 11. vers. 29. Dona illa & illa vocatio Dei eiusmodi sunt, ut eorum ipsam pœnitere non possit.

h Rom.

h Rom. 8. vers. 30. *Quos Prædestinavit eos etiam vocavit.* 2. Timoth. 1. vers. 9. *Qui servavit nos, & vocavit vocatione sancta, non ex operibus nostris, sed ex suo proposito, & gratia, quæ data est quidem nobis in Christo Iesu, ante tempora seculorum.*

i Act. 13. vers. 48. *Crediderunt, quotquot erant ordinati ad vitam æternam.* Tit. 1. vers. 1. *Fides Electorum Dei.*

k Roman. 8. vers. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit: & quos vocavit eos etiam iustificavit.*

l 1. Petr. 1. vers. 2. *Flectis ex præcognitione Dei Patris ad sanctificationem Spiritus, per obedientiam & asperisionem sanguinis Iesu Christi; gratia vobis & pax multiplicetur.* Ephes. 1. vers. 4. *Elegit nos ut simus sancti & inculpati in conspectu eius cum charitate.*

m Rom. 8. vers. 30. *Quos iustificavit eos etiam glorificavit.*

n Rom. 9. vers. 23. *Ut notas faceret divitias gloriæ suæ erga vasa misericordiæ, quæ præparavit ad gloriam.* Ephes. 1. vers. 6. *Ad laudem gloriosæ suæ gratiæ, qua nos gratis sibi acceptos effecit in illo dilecto.*

o Rom. 8. vers. 29. 30. *Nam quos præcivit, etiam prædestinavit conformandos imagini filij sui; ut is sit primogenitus inter multos fratres: Quos vero prædestinavit, eos etiam vocavit; & quos vocavit, eos etiam iustificavit: quos autem iustificavit, eos etiam glorificavit.*

Thesis Heterodoxa II.

Antithesis Orthodoxa II.

Electio ad salutem non unica, sed multiplex est: indefinita & definita: generalis & particularis sive singularis: & hæc iterum incompleta & completa; non peremptoria & peremptoria.

Thesis hæc falsa est.

I. Quia Deus est ens simplicissimum, omnis compositionis expertus, ac sapientissimum, adeoque uno & simplicissimo actu omnia scit, vult, & decernit.

II. Quia Electio æternus est Dei actus, ideoque unus & simplex.

III. Quia Deus est æternus ac immutabilis adeoque Decreta nova, eaque inter se realiter diversa facere non potest.

IV. Cuius Decreti causa impulsiva est unica: objectum idem: finis unicus: ac media executionis eadem, illud non potest esse multiplex.

At Decreti Electionis causa impulsiva est unica, objectum ejus, finis & executionis media sunt una atque eadem: ut ex primæ antitheseas Orthodoxæ probatione manifestum est.

Ergo Decretum illud non potest esse multiplex.

Thesis Heterodoxa III.

Causa Electionis est beneplacitum Dei, quo ex multis conditionibus possibilibus placuit ipsi fidem eligere in conditionem communicandæ salutis.

1. Hanc

Electio ad salutem non multiplex, sed unica tantum est, omnium electorum in Veteri & Novo Testamento.

Huc pertinet totum nonum & undecimum caput Epistolæ ad Romanos.

Psal. 33. vers. 12. *Beata gens illa, cuius Iehova Deus est: populus quem elegit in possessionem sibi.*

Luc. 2. vers. 30. 31. 32. *Viderunt oculi mei salutem tuam, quam parasti in oculis omnium populorum, lumen detegendum gentibus, & gloriam populi tui Israelis.*

Act. 15. vers. 11. *Imo per Gratiâ Domini I. Christi, credimus nos servatum iri, quem admodum & illos.* Ephes. 1. vers. 9. 10. *Postquam notum fecit nobis mysterium voluntatis suæ, secundum gratiam suam benevolentiam, quam præstituerat in sese. Nempe ut, in plena temporum illorum præstitutorum dispensatione summam recolligeret omnia illa in Christo, tum quæ in cælis sunt, tum quæ in terra.*

Ephes. 3. vers. 6. *Gentes sunt cohæredes & concorporales, consortesque promissionis ejus in Christo per Evangelium.* Hebr. 13. vers. 8. *Iesus Christus heri & hodie idem est & in secula.*

Antithesis Orthodoxa III.

Causa electionis est a beneplacitum Dei, quo b nemini quicquam debens c liberrima voluntate ac gratia d hujus præ illo misereri in Christo,

Fff 2

hunc

1. Hanc thesin S. Scriptura ubique falsitatis arguit, quippe tale beneplacitum, quod humani cerebri figmentum est, nusquam agnoscit.

11. Quia Scriptura statuit beneplacitum Dei actum esse æternum & absolutum, à nullis conditionibus pendentem.

alioquin opus iam non est opus. & vers. 35. *Quis prior dedit ei, & reddetur ei?*

c Rom. 9. vers. 18. *Cuius vult, miseretur, quem autem vult, indurat. Et vers. 21. An non habet potestatem figulus in lutum, ut ex eadem massa faciat aliud quidem vas ad decus, aliud vero ad dedecus? Matth. 20. vers. 15. An non licet mihi quod volo facere in meis rebus? an oculus tuus malus est, quia ego bonus sum?*

d Roman. 9. vers. 13. *Iacobum dilexi, Esavum autem odio habui, vers. 16. Nempe igitur (electio) non est eius qui velit, neque eius qui currat, sed eius, qui miseretur, nempe Dei. vers. 18. Itaque cuius vult miseretur, quem autem vult indurat.*

e Matth. 11. vers. 25, 26. *Gloriam tibi tribuo, Pater Domine cali & terra, quod hac occultaveris à sapientibus & intelligentibus, & ea re texeris infantibus. Etiam Pater, quia ita placuit tibi. Matth. 13. vers. 11. Vobis datum est nosse mysteria regni celorum, illis autem non est datum.*

Thesis Heterodoxa IV.

Causa sine qua non, Electionis, five prærequisita ejus conditio est fides, nec non fidei obedientia, & in utraque perseverantia.

Falsa hæc Thesis.

1. Quia nullis Scripturæ testimoniis nititur, adeoque eadem facilitate rejicitur, qua asseritur, quod ipsum Remonstrantes non obscure fatentur in Collatione Hagienſi pag. 42. Lat. Ed. Brand. dicentes: *Quoad modum, quo fidem in eligendo (Deus) respexit, nempe, an ut causam, an ut conditionem, respondemus considerasse nullo modo, ut causam, neque ut quippiam, quod gratiæ Dei salutifera aliqua ratione adversari possit: quo posito non putamus, nos ulterius debere esse sollicitos, sed rationem ejus Deo Electori commendandam esse.* Vide vers. 110. ejusdem Ed: *In sacra Scriptura nusquam hæc phrasis invenitur, Deum nos qua fideles elegisse.*

11. Quia Electio est ad fidem tantum medium, adeoque non antecedaneum & prærequisitum quid, sed consequens Electionis. Hinc Ephes. 1. vers. 4. dicit Paulus nos esse Electos, non quia futuri eramus sancti, sed ut simus sancti. Ad hæc subijcit v. 5. *prædestinatos nos esse in adoptionem filiorum:* At fide in Iesum Christum in filios Dei adoptamur, Iohan. 1. vers. 12. *Quotquot eum exceperunt, dedit eis hoc jus, ut filij Dei sint facti, nempe ijs, qui credent in nomen ejus.*

hunc præ illo e fide & sanctitate ad salutem donare decrevit.

a Vide in Antithesi prima litteram a.

b Roman. 11. vers. 5. 6. *Ita igitur & hoc tempore reservatio secundum electionem gratuitam facta est. Quod si per gratiam, non jam ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia: sin ex operibus, iam non est gratia:*

Antithesis Orthodoxa IV.

Fides a in Christum b obedientia fidei & in utraque perseverantia c, fructus & effectus sunt Electionis d Electorum proprij.

a Actor. 13. vers. 48. *Crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam æternam.*

b Ephes. 2. vers. 10. *Nam ipsius sumus opus, conditi in Christo Iesu ad opera bona, quæ præparavit Deus, ut in eis ambulemus.*

1. Pet. 1. vers. 2. *Vide supra litteram l. in Antitheseos probatione.*

c 1. Pet. 1. vers. 3, 4, 5. *Benedictus esto Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui ex multa sua misericordia regnuit nos in spem vivam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, id est, ad hereditatem, quæ nec corrumpi potest, nec contaminari, nec marcescere, vobis in calservatam. Qui virtutis Dei præsidio custodimini per fidem, ad salutem paratam revelari præstituto tempore ultimo.*

Matt. 24. vers. 24. *Excitabuntur Pseudo-Christi & Pseudopropheta, & edent signa magna & miracula, ita ut seducant (si fieri possit) etiam Electos.*

d Tit. 1. vers. 1. *Fides Electorum Dei.* Roman. 11. vers. 7. *Quid igitur? Quod requirit Israel, hoc non est adeptus, sed Electi assecuti sunt, reliqui vero occalluerunt.*

Thesis Heterodoxa. V.

Electio omnis immutabilis non est; ut quæ ipsorum Electorum Apostasia interrumpi & abrumpi potest.

Hanc Thesis falsitatis convincunt argumenta evidentissima sumpta.

I. *A natura Dei.* Quicquid simplex est, nec in potentia ad aliquid est, id immutabile est. Divina essentia est simplex, nec in potentia ad aliquid est. Divina igitur essentia immutabilis est. Hinc vero quicquid in Deo est, id immutabile est. Prædestinatio in Deo est, utpote actus Dei æternus. Prædestinatio igitur immutabilis est.

II. *A Præscientia Dei.* Quicquid Deus ab æterno prævidet ac cognoscit, id necessario atque immutabiliter fit. Non enim aliter res sese habere possunt, quam cognoscuntur; quia unumquodque quatenus est, dum est, necessario est. Atqui res omnes ab æterno à Deo prævidentur ac cognoscuntur. Omnia enim vere proprie uno & immutabili actu, simul perfectissime, certo, evidenter, distincte scit & intelligit, nihil unquam ignorans, nihil successively discens, & cognoscens, nihil obliviscens. Hebr. 4. vers. 13. Res igitur omnes, prout à Deo sunt prævisæ, tandem fiant necesse est, & per consequens immutabilis est prædestinatio, cum præscientiam comprehendat.

III. *A Voluntate Dei absoluta.* Quicquid Deus secundum consilium optimum & beneplacitum voluntatis ad finem sibi gloriosissimum, statuit, illud immutabile est. Atqui Deus secundum optimum consilium & beneplacitum voluntatis suæ ad finem sibi gloriosissimum, statuit aliquos eligere, reliquos præterire. Ergo Decretum illud est immutabile. Major est manifesta; nihil enim nunc incipit velle novi, quod non voluerit ab æterno: si enim inciperet aliquid nunc velle, hoc esset vel quia, quod antea ignorabat bonum, nunc judicaret bonum, aut vere cognosceret: (est enim bonum cognitum voluntatis objectum) vel quod bonum & utile ipsi non erat, postmodum inciperet esse bonum. Neutrum vero in Deo locum habet, quum jam ab æterno omnia apprime noverit, nihilque in Deo sui causa sit bonum aut utile, utpote semper idem existens.

IV. *Ab omnipotentia Dei.* Si divina prædestinatio esset mutabilis, ita ut aut Electus possit fieri reprobus, aut contra, hoc erit, quia prius suum consilium non potest exequi. Quando enim non possumus, quod volumus, volumus quod possumus. Atqui hoc est absurdum de Deo dicere. Est enim omnipotens, ita ut quicquid velit, possit, atque ita possit, ut etiam re ipsa quæcunque velit fieri, in cælo & in terra faciat. Psal. 115. vers. 3.

Antithesis Orthodoxa. V.

Electio ad salutem a immutabilis est; nec b defectibus aut lapsibus Electorum etiam c gravioribus interrumpitur aut abrumpitur.

a Rom. 9. vers. 11. *Nondum enim natis pueris, quum nihil fecissent boni aut mali, ut præstitutum Dei, quod est secundum Electionem, id est; non ex operibus, sed ex vocante, firmum maneret.* 2. Timoth. 2. vers. 19. *Solidum fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc; Novit Dominus eos, qui sunt sui.* Iohan. 10. vers. 28. *Ego vitam æternam do eis; nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam è manu mea.* Psalm. 33. vers. 11. *Consilium Iehovæ in seculum consistit, cogitationes animi eius in ætates singulas.* Elai. 54. vers. 10. *Quamvis hi montes recederent, & hi colles dimoverentur, attamen benignitas mea à te non recedet, & sædus pacis meæ non dimovebitur, ait miserator tuus Iehova.*

b Psalm. 37. vers. 24. *Cum cadit non dejicitur, quia Iehova sustentat manum eius.*

c Luc. 22. vers. 32. *Ego deprecatus sum pro te, ne deficiat fides tua. Confer cum hoc loco. Iohan. 17. vers. 20. Non tantum autem pro istis rogo, sed & pro ijs, qui per sermonem eorum credituri sunt in me.* Et vers. 12. *Quum essem cum eis in mundo, ego custodiebam eos per nomen tuum, quos dedisti mihi, ego custodivi, & nemo ex eis perijt.*

Thesis Heterodoxa VI.

Electio ad gloriam nec sensus certus, nec fructus ullus est in hac vita.

Hæc Thesis est bipartita. In primo membro agitur de certitudine & sensu Electionis, in altero, de fructu ejus in hac vita. Sed utrumque membrum Scriptura falsitatis convincit. Prius: Si enim nullus esset certus sensus Electionis in hac vita: nullum quoque ex ea fluere gaudium, nulla pax conscientia, nullum reconciliationis nostri per Christum factæ testimonium, nulla gratiarum ad Deum actio, nullum pietatis studium, nullum æternæ vitæ desiderium. At falsum posterius. Etenim ex Electionis ad gloriam certo sensu fluit gaudium. Luc. 10. vers. 20. *Gaudete quod nomina vestra scripta sint in cælis.* Psalm. 47. vers. 2. *Omnes populi plaudite manu; clangite Deo voce canora.* Causam inter alias adfert & hanc vers. 5. *Seligit nobis possessionem nostram, excellentiam Iahhacobi, quem diligit maxime.*

Psalm. 100. vers. 1. 2. 3. *Clangite Iehova omnes incole terræ: Colite Iehovam cum letitia, venite in conspectum ejus cum cantu. Agnoscite Iehovam esse Deum, ipsum effecisse nos (non autem nos ipsos) populum suum & gregem pastus sui.*

Pax conscientia; Luca 2. vers. 14. *Gloria in cælis altissimis Deo, & in terra pax; in homines benevolentia.* Rom. 5. vers. 1. *Iustificati ex fide, pacem habemus erga Deum apud Dominum nostrum Iesum Christum.*

Reconciliationis nostræ per Christum factæ testimonium; Roman. 8. vers. 33. 34. *Quis intentabit crimina adversus electos Dei? Deus is est, qui justificat. Quis est qui condemnnet? Christus is est, qui mortuus est, imo vero qui etiam suscitatus est: qui etiam est ad dextram Dei: qui etiam interpellat pro nobis.*

Gratiarum actio ad Deum; Ephes. 1. vers. 3. 4. *Benedictus esto Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nobis omni benedictione spiritali in cælis in Christo, sicut elegit nos in ipso ante jactum mundi fundamentum.* 2. Thessal. 2. vers. 13. *Nos autem debemus gratias agere Deo semper de vobis, fratres dilecti à Domino, quod elegerit vos Deus ab initio ad salutem per sanctificationem spiritus & fidem habitam veritati.*

Pietatis studium. 2. Petr. 1. vers. 10. *Studete vocationem & electionem vestram firmam efficere.* 2. Timoth. 2. vers. 19. postquam dixisset: *Solidum tamen fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc: novit Dominus eos qui sunt sui:* subjungit statim: & abscedat ab injustia, quisquis nominat nomen Christi. vers. 21. *Si quis igitur se ab his expurgarit, erit vas ad decus, sanctificatum, & accommodum usibus Domini: & ad omne opus bonum comparatum.*

Vitæ æternæ desiderium: Apoc. 22. vers. 17. *Et spiritus & sponsa dicunt Veni, & qui audit dicat veni.* Et vers. 20. *Dicit qui testatur ista: etiam veni cito. Amen. Veni igitur Domine Iesu.*

Ergo & posterius falsum.

Alterum membrum quoque falsum est, scilicet, nullum esse fructum electionis ad gloriam in hac vita. Patet hoc ex præcedentibus, sed illustrationis gratia hos quatuor sequentes præcipuos fructus electionis addimus.

Primus est, ut fiducia de nostra salute in cordibus nostris confirmetur. Cum enim una ex parte credimus salutem electorum firmam esse idque ab æterno in Christo: ex altera vero parte ex verbi regula credimus, nos esse per gratiam Dei ex Electorum numero, quomodo amplius dubitare possumus de nostra salute? Confer Rom. 8. vers. 30. & deinceps; item 2. Timoth. 2. vers. 19.

Secundus est, ut humili adoratione agnoscamus, quam sumus obstricti Deo, qui nos indignos è turba perditorum eligere & ad gloriam cœlestem instaurare dignatus est, inflammentur ergo corda nostra, vicissim ad Deum reclamandum, & modis

Antithesis Orthodoxa VI.

Sensus ac certitudo Electionis ad gloriam non minus, quam vocatōnis, aut justificationis Electis etiam in hac vita constat.

Huc referantur, quæ in Refutatione Theseos Heterodoxæ dicta sunt, ex quibus veritas Antitheseos satis patet.

modis omnibus glorificandum. Huc respiciens Iohannes ait: Epist. 1. cap. 4. vers. 19. *Nos diligimus eum, quoniam ipse prior dilexit nos.*

Tertius est, ut ad ipsum quoque proximum, præsertim fratres in Christo, de quibus speramus, eos ad eandem vitam electos esse, amore complectendos, & beneficijs, quibuscunque possimus prosequendos accendamus, 1. Ioh. 4. vers. 11. *Dilecti si Deus nos ita dilexit, debemus & nos alij alios diligere.*

Quartus est, ut in omnibus afflictionibus nos ea sustentemus fortiter & constanter adversus Satanam, carnem & mundum militemus, solidumque in vita & in morte habeamus solatium; in hoc favoris Dei sensu, tanquam vitæ æternæ præsidio sancte exultemus. Huc pertinet tota posterior cap. 8. ad Rom. pars: sic Christus Luc. 12. vers. 32. *Ne metue, parve grex iste, nam libuit Patri vestro, dare vobis regnum istud.*

Thesis Heterodoxa VII.

Antithesis Orthodoxa.

Decreta Electionis & Iustificationis uniformia & conformia sunt.

Decreta Electionis & Iustificationis non sunt uniformia & conformia.

Falsa hæc Thesis.

Rom. 8. vers. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit, & quos vocavit, eos etiam iustificavit.*

Quia hoc modo Electio & Iustificatio, quæ sacra Scriptura accurate distinguit, imprudenter confunduntur. Etenim 1. Electi sumus ab æterno, sed iustificamur in tempore. 2. Per fidem iustificamur, sed non per fidem electi sumus. 3. Omnes vere iustificati actu electi sunt, sed non omnes vere electi, actu iam iustificati, sed suo tempore iustificandi sunt.

Theses Heterodoxæ Remonstrantium

DE REPROBATIONE.

DE REPROBATIONE.

Thesis Heterodoxa I.

Antithesis Orthodoxa I.

Voluntas Dei de infidelibus perseverantibus sub ira relinquendis & condemnandis, est totum decretum Reprobationis ad mortem.

Voluntas Dei, qua pro a beneplacito suo statuit b quorundam c quos æterno suo consilio & decreto ad vitam æternam non elegit, d ex genere humano lapsi non misereri, sed e eos, tanquam vasa iræ relinquere, & tandem f propter peccata damnare ad declarationem iustitiæ suæ, est totum decretum reprobationis & damnationis ad mortem.

Thesin hanc falsam iudicamus.

Quia differunt Decretum Reprobationis & Condemnationis. Reprobare nihil aliud est, quam præterire, aut non eligere, quod pender à solo beneplacito divino. Damnare est actio iudicis, pœnam peccatis promeritam decernentis, & infipientis. Reprobatio seu non-Electio facta est ab æterno, sed Damnatio fit in tempore.

a Rom. 9. 18. *Cuius vult misceatur: quem autem vult, indurat.* Matth. 11. vers. 25. 26. Vide Antithesin Orthodoxam quartam lit. e.

b Rom. 9. vers. 11. 12. 13. *Nondum enim natis pueris, quum nihil fecissent boni vel mali, ut præstitutum Dei, quod est secundum ipsius Electionem, id est, non ex operibus, sed*

ex vocante firmum maneret, dictum est ei, maior serviet minori; sicut scriptum est: Iacobum dilexi, Esavum autem odio habui.

c Rom. 11. vers. 2. *Non abiicit Deus populum illum suum, quem præcognovit.* Apoc. 17. vers. 8. *Mirabuntur incole terræ (quorum nomina scripta non sunt in libro vitæ à factio mundi fundamento) cernentes bestiam.* Matth. 7. vers. 23. *Certe nunquam novi vos.*

d Rom. 9. vers. 22. *Quod si vero volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, pertulit multa cum ira cohibitione vasa iræ, compacta ad interitum.*

1. Theſſ. 5. verſ. 9. *Non conſtituit nos Deus ad iram.*

e Iudæ verſ. 4. *Subreperunt quidam homines iam olim præſcripti ad hanc damnationem, impij, qui Domini noſtri gratiam transferunt ad laſciviam, & ſolum illum verum Deum, ac Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negant;*

f Rom. 9. verſ. 22. *Vide ſupra lit. d.*

Prov. 16. verſ. 4. *Omnes operatus eſt Ichova propter ſe, etiamque improbum ad diem mali.*

Theſis Heterodoxa II.

Reprobatio non unica, ſed multiplex eſt, indefinita & definita, generalis & particularis, five ſingularis: Et hæc iterum incompleta & completa: non peremptoria & peremptoria.

Falſitas Theſeos huius Heterodoxæ, & veritas Antitheſeos Orthodoxæ, liquet ex ſecunda Theſi & Antitheſi de Electione, idque ex natura contrariorum.

Theſis Heterodoxa III.

Cauſa Reprobationis meritoria eſt In fidelitas adverſus Euangelium & perfeverantia in ea.

Hanc Theſin, utpote ſcripturis diſſentaneam rejicimus: quia Reprobatio eſt actus Dei internus, æterni & abſoluti beneplaciti, quæ ſingulas antecedencas omnes conditiones excludunt. Quod innuens Paulus ait, Rom. 9. 15. *Miſerebor cuius miſertus fuero, & commiſerabor, quem commiſeratus fuero.* Et verſ. 18. *Quem vult, indurat.* Adhæc, ſi hoc ira eſſet, ut volunt Remonſtrantes, tum nulum neceſſitatis colorem haberet obſectio illa apud Paulum cuiusque Refutatio Rom. 9. verſ. 14. *Quid igitur dicemus? Num iniuſtitia eſt apud Deum? Abſit.*

d Rom. 9. verſ. 14. *Num iniuſtitia eſt apud Deum? Abſit.*

e Hoſ. 13. verſ. 9. *Perditio tua ex te, Iſrael.*

f Rom. 5. verſ. 12. *Per unum hominem peccatum introiit in mundum ac per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pervasi, in quo omnes peccaverunt.* & verſ. 18. *Per unam offenſam reatus venit in omnes homines ad condemnationem.* Pſal. 51. verſ. 7. *En, in iniquitate formatus ſum, & in peccato ſovit me mater mea.* At ſtipendium peccati mors Rom. 6. verſ. 23.

g Apoc. 22. verſ. 15. *Foris autem erunt canes, & venefici & ſcortatores, & homicidæ, & idololatræ, & quiſquis amat & committit mendacium.* Apoc. 21. verſ. 27. *Non intrabit in eam quicquam, quod inquinat, aut abominandum quippiam patrat, vel mendacium loquitur, ſed qui ſcripti ſunt in libro vitæ agui.*

h Rom. 2. verſ. 12. *Qui in lege peccaverunt, ex lege iudicabuntur.* Gal. 3. verſ. 10. *Quotquot ex operibus legis ſunt, ſub execratione ſunt. Scriptum eſt enim, execrabilis eſt, quiſquis non manſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro Legis, ut faciat ea.*

i Iohan. 3. verſ. 36. *Qui non aſſentitur Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.*

Antitheſis Orthodoxa II.

Reprobatio unica eſt omnium Reprobatorum in Veteri & Novo Teſtamento.

Antitheſis Orthodoxa III.

Cauſa Reprobationis, cur quibuſdam gratioſe electis cæteros *a* præterierit, eſt *b* beneplacitum Dei, five *c* liberrima ac diuſtiſſima eius voluntas. Cauſa autem damnationis eſt *e* peccatum, tum *f* originale, tum *g* actualia adverſus *h* legem & *i* Euangelium admiſſa.

a Apoc. 20. verſ. 15. *Qui non inventus eſt in libro vitæ ſcriptus, coniectus eſt in ſtagnum ignis.*

b Vide ſupra allegata ad Antitheſin primam de Reprobatione.

c Matth. 20. verſ. 15. *An non licet mihi quod volo facere in meis rebus?*

Rom. 9. verſ. 21. *An non habet poteſtatem figulus in lutum, ut ex eadem maſſa faciat, aliud quidem vas ad decus, aliud vero ad dedecus?*

*Thesis Heterodoxa IV.**Antithesis Orthodoxa IV.*

Quod Deus nonnullos præterit gratia prædicationis Euangelij, eius causa est in ipsis hominibus latens.

Quod Deus nonnullos præterit gratia prædicationis Euangelij, eius causa est idem beneplacitum, sive eadem liberissima ac iustissima eius voluntas.

Falsitas Thesew & Veritas Antithesew liquet ex sequentibus Scripturæ Testimonijs; Act. 16. vers. 6. 7. 9. *Phrygia autem peregrata & Galatica regione, prohibiti sunt à Spiritu S. loqui sermonem Dei in Asia. Quum venissent in Mysiam, tentabant in Bithyniam: sed non sivit eos ire Spiritus Iesu. Et visum per noctem conspectum est Paulo. Vir Macedo quidam astabat precans eum, & dicens. Transiens in Macedoniam succurre nobis. Sic Act. 18. vers. 10. iubetur prædicare Corinthi, adfert rationem Deus, quoniam populus est mihi multus in hac urbe. Quam vero Corinthij præ alijs digni fuerint hac gratia, colligere licet, ex 1. Cor. 6. vers. 9. 10. 11. Sic Matth. 11. vers. 25. 26. En beneplacitum Dei, illudque æternum, aliquibus revelandi Euangelium, eoque veram sui & Christi cognitionem donandi, alijs autem abscondendi. Matth. 13. vers. 11. *Vobis est datum nosse mysterium regni calorum, illis autem non est datum.* Matth. 20. vers. 15. *An non licet mihi, quod volo facere in meis rebus?* Psalm 147. vers. 19. 20. *Indicat verba sua Iahacobo, statuta sua & iura Israeli. Non fecit ita ulli genti; ideoque iura ista non noverunt.* An vero Iudæos dignatus est hac gratia, quia digniores illa essent alijs? Neutiquam Confer Deut. 7. vers. 8. & cap. 8. vers. 17. Vide etiam totum 16. caput Prophetæ Ezechielis.*

*Corollarium.**Thesis Heterodoxa.**Antithesis Orthodoxa.*

Infantium nec Electio, nec Reprobatio est.

Electio & Reprobatio etiam in infantibus locum habet.

Falsitas Thesew & veritas Antithesew hinc liquet. Rom. 9. vers. 11. *Nondum natis pueris, quum nihil fecissent boni vel mali, ut præstitutum Dei, quod est secundum eius Electionem, firum maneret.* Genes. 17. vers. 7. *Ero tibi Deus & semini tuo post te.* Gal. 1. vers. 15. *Deus me separaverat ab utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam.* Jerem. 1. vers. 5. *Quum nondum formavissem te in utero, agnovi te, & quum nondum prodixisses ex vulva, sanctificavi te.*

Sententiam Remonstrantium his Thesisibus expressam, ut verbo Dei dissentaneam, & Heterodoxam rejicimus, & in Ecclesia Dei Belgica Reformata non esse docendam, iudicamus, ideoque liberandam esse Ecclesiam ab illis, qui huius *heterodoxias* introductione & professione hætenus eam turbarunt, & etiamnum turbant, censemus.

Hanc Orthodoxam hisce Antithesibus expressam sententiam, ut verbo Dei consentaneam, porro in Ecclesia Reformata Belgica constanter retinendam & docendam esse iudicamus.

De Primo Remonstrantium Articulo,

*Qui est,*DE PRAEDESTINATIONE;
Deputatorum Synodi Civitatis Groningæ
& Omlandia

I V D I C I V M.

I.

I.

CRedimus, *a* Electionem aut *b* Prædestinationem ad vitam, esse *c* æternum ac *d* immotum Dei Decretum: quo *f* ex mera voluntatis suæ *Edicta*, *g* ante jacta mundi fundamenta, constituit; *h* ex corrupto genere humano, *i* certos quosdam homines, *k* quorum numerum definitum ipse novit, *l* absq; prævisæ fidei aut ullius qualitatis bonæ respectu, *m* in Christo ad salutem eligere, eumque in finem *n* illis electis Christum in mediatorem dare, & per certa ac à se definita media, id est per *o* vocationem efficacem atque ita per *p* fidem in Iesum Christum, per *q* iustificationem & *r* sanctificationem, ad *s* laudem gloriæ suæ gratiæ *t* salvos facere & glorificare, atque hoc totum prædestinationis divinæ ad salutem esse Decretum.

a Mat. 20. 16. Ioan. 13. vers. 18. Rom. 8. 33. Eph. 1. 4. 1. Pet. 1. vers. 10. *b* Rom. 8. 29. 30. Eph. 1. 5. *c* Eph. 1. 4. 2. Tim. 1. vers. 9. *d* Esai. 14. 27. & 46. 10. Rom. 9. 6. & 11. vers. 29. *e* Rom. 8. 28. & 9. 11. Eph. 1. 11. 2. Tim. 1. 9. *f* Mat. 11. 26. Luc. 12. 32. Eph. 1. 5. 9. 11. Rom. 9. 15. 18. & 11. 5. *g* Ephes. 1. 4. 2. Tim. 1. 9. *h* Rom. 9. 18. & vers. 23. *i* Mat. 20. 16. Rom. 9. 18. Mat. 25. 34. Rom. 11. 7. *k* Luc. 10. vers. 20. Apo. 21. 27. Ioan. 10. 3. 14. 2. Tim. 2. 19. *l* Matth. 11. 26. Luc. 12. 32. Ephes. 1. 5. 9. 11. 2. Tim. 1. 9. Ezech. 16. 6. Eph. 2. 3. 5. Tit. 3. 3. 4. 5. *m* Eph. 1. 4. 2. Tim. 1. 9. *n* Esai. 42. 7. & 49. 6. & 61. 1. 2. 3. Ioan. 3. 16. Coloss. 1. 19. Ioan. 17. vers. 6. 12. 13. *o* Ioan. 6. 44. Rom. 1. 16. & 8. 29. 2. Tim. 1. 9. 1. Cor. 1. 21. *p* Ioan. 3. 16. 36. Act. 13. 39. Rom. 1. 16. & 10. 9. 10. 11. & 4. 2. 3. & 5. 1. 2. Ephes. 2. 8. Phil. 3. 9. 1. Ioan. 5. 1. 4. 5. *q* 1. Cor. 6. 11. Rom. 8. 28. & 5. 1. 2. Cor. 5. 21. Rom.

Contra iudicamus, voluntatem Dei de salvandis fidelibus, & in fide eiusque obedientia perseverantibus, non esse totum prædestinationis, ad vitam, Decretum, sed voluntatem saltem de executione Decreti illius, quæ voluntas actio Dei immanens dicitur.

Ratio est manifesta :

In prædestinationis doctrina, consideranda, ipsum Decretum & Decreti executione.

Decretum est ipsa voluntas Dei æterna, quæ ex mero beneplacito constituit, certos quosdam homines in eadem cum cæteris miseria, & indignitate consistentes Eph. 2. 3. 5. non tantum, suo tempore per Christum salvare, verum etiam vocare, fide donare, iustificare & per Spiritum sanctum renovare: quæ in hoc Articulo, cum sint omissa, totum certe non continent prædestinationis Decretum.

Executione Decreti fit per certa & à Deo definita aut præordinata media. Rom. 8. 18. scilicet per vocationem efficacem, 2. Tim. 1. 9. 1. Cor. 1. 21. Atque ita per fidem in Iesum Christum Ioan. 3. 16. 36. Act. 13. 39. per iustificationem Rom. 3. 22. 23. 24. 2. Cor. 5. 21. & per sanctificationem, Ephes. 1. 4. & 2. 10. 1. Pet. 1. 2. & 3. Cum itaque Remonstrantes, primo hoc articulo agant de hominibus salvandis per fidem, satis constat, non ad ipsum Decretum proprie hoc, (salvare per fidem) esse referendum, sed ad ipsam Decreti executionem, aut ad media executionis per vocationem & iustificationem, id est ad illa media, in quibus fides proprie locum obtinet. Fides respicit promissiones in Christo gra-

3. 24. 1. Cor. 1. 30. & 6. 11. Ephes. 2. 10. 1. Pet. 1. 2. 3. / Ephes. 1. 6. 1. Cor. 1. 31. 1. Ioan. 6. 39. 40. & 3. 16. & 5. 24. & 10. 28. Röm. 8. 28. Iohan. 17. 24. Phil. 3. 21. 1. Iohan. 3. vers. 3. 1. Thef. 4. 17.

tuitas aut Euangelij; sunt enim teste Apostolo fides & promissiones relata: Rom. 4. 20. 21. Gal. 3. vers. 14. 22. Cum autem promissiones electionem non præcedant, est enim illa ab æterno ex solo Dei beneplacito, sed in tempore aut in hac vita, ubi per media executionis decretum Dei executioni mandatur, factæ sint, & in Christo sint etiam & amen. 2. Corinth. 1. vers. 20. sequitur illud, salvare per fidem, ad executionem per vocationem & iustificationem pertinere, ac proinde hanc voluntatem de salvandis credentibus, totum non esse, aut continere prædestinationis Decretum.

II.

Credimus electionem esse unicam omnium Electorum in Veteri & Novo Testamento; qua Deus ab æterno uno & simplicissimo actu & ad salutem & ad media saluti subordinata, certos reliquos homines destinavit, qui in se quidem multi sunt, Matth. 8. 11. Rom. 5. 14. Apoc. 7. 9. at comparate ad reprobos, pauci. Matth. 20. 16. Luc. 12. 32. Rom. 9. 27. qui soli & non alij Deo, ut sui sunt noti. Ioan. 10. 3. 14. Luc. 10. 20.

Soli à Christo redempti: Apoc. 5. 9. Soli fide salvifica donantur. Iohan. 6. 37. 45. Actor. 13. 48. Tit. 1. 1.

Soli efficaciter vocantur, iustificantur, glorificantur, Rom. 8. 30.

Soli denique & certo ac infallibiliter salutem consequuntur Rom. 11. vers. 7.

III.

Credimus causam Electionis esse merum beneplacitum Dei; atque fidem, resipiscenciam, totiusque Euangelij cursum, ac perseverantiam, ut & vocationem, iustificationem & sanctificationem, fructus & effecta esse electionis ad salutem, & media saluti subordinata.

II.

Contra negamus Electionem ad salutem esse multiplicem, indefinitam, nempe, & finitam, generalem & particularem sive singularem: & hanc iterum incompletam & completam; non peremptoriam, & peremptoriam, &c. & iudicamus multipliciter hanc consiliorum & decretorum à Dei natura & verbo esse alienissimam; unus enim est Iehova, hoc est, simplicissima & perfectissima essentia; & uno æternoque eius decreto omnia, quæ vult comprehenduntur; quare etiam Spiritus sanctus illud singulari numero nobis in verbo suo proponit. Psal. 33. 11. Esai. 46. 10. Iohan. 6. 39. 40. Eph. 1. vers. 5. & 11. *ex consilio voluntatis suæ.*

III.

Contra, iudicamus Remonstrantes contra sacram Scripturam docere, fidem, & resipiscenciam esse causam sine qua non, sive conditionem in eligendo prærequisitam & à Deo postulatam, qua præstita consequatur non solum salus, sed & ipsa salutis volitio & destinatio.

Rationes.

Nam nusquam in sacris litteris traditur, ullum unquam vel hominem vel populum fuisse à Deo propter fidem electum, vel per fidem fieri electum; contrarium vero habetur, Deuteron. 7. 8. 9. Ezech. 16. doceturque in verbo Dei; 1. solam electionis causam, esse unicum illud voluntatis Dei beneplacitum, Ephes.

Ephes. 1. 5. 9. Matth. 11. 26. Luc. 12. 32. Propositum Dei, Rom. 8. 28. & 9. 11. 2. Tim. 1. 9. Consilium voluntatis, Ephes. 1. 11. Gratiam & misericordiam, Deuteron. 10. 15. Rom. 9. 15. 18. 2. Tim. 1. 9. Unde etiam Apostolus hoc Dei consilium aut Decretum, gratuitam appellat Electionem: Rom. 11. 5. & Electos, vasa misericordiae; Rom. 9. 23. & nos dicit electos esse ad laudem gloriae suae gratiae, Ephes. 1. 6. 2. Electionem non esse nec ex fide, nec ex operibus Evangelij praevisis.

Non ex fide praevisa. 1. Summus enim electi ut credamus, non autem credimus ut eligamur: vocatio enim & fides non praecedunt, sed sequuntur Electionem, Rom. 8. 29. Ephes. 1. 4. Act. 13. 48. 2. Fides non est aeterna, sed semper est in suo subiecto, nempe in fideli, idque in tempore & ut electionis effectum. Actor. 13. 48. Non potest ergo esse causa Decreti aeterni. Temporarium, rei aeternae non potest esse causa. 3. Fides est donum Dei, Phil. 1. 29. Rom. 12. 3. Ephes. 2. 8. Non est ergo causa, quae Deum movet ad eligendum.

Non ex operibus Evangelij praevisis. 1. Paulus omnia opera à causis salutis & electionis excludit, Rom. 9. 11. 12. Nondum enim natis pueris, quum nihil fecissent boni vel mali, ut propositum Dei, quod est secundum ipsius electionem, non ex operibus, sed ex vocante, firmum maneret, dictum est ei, &c. Sic etiam 2. Tim. 1. vers. 9. Tit. 3. 5. 2. Opera nostra sunt finis & effectum electionis. Electi enim sumus ut simus sancti, Ephes. 1. vers. 4. Sunt preparata, ut in ijs ambulemus. Ephes. 2. 10.

Causa autem efficiens, non potest esse tempore posterior suo effectui: At opera sunt tempore posteriora electione, quia opera sunt in tempore, electio vero est aeterna: nulla ergo potest esse electionis causa, quam aeterna, quae est in Deo, nempe beneplacitum voluntatis suae. 3. Opera non sunt causa vocationis, 2. Tim. 1. 9. nec justificationis, &c. Rom. 3. 20. Gal. 2. 16. Tit. 3. 15. imo eum in finem Christus semetipsum pro nobis dedit, ut purificaret sibi ipsi populum peculiarem, studiosum bonorum operum, Tit. 2. 14. multo minus sunt causa electionis. Itaque in genere certum est, fidem fideique fructus promanare ex electione, Actor. 13. 48. Iohan. 6. 37. Rom. 8. vers. 29. 30. Ephes. 1. 4. 5. 13. 2. Timoth. 1. 9. & gratiam electionis nobis esse factam ut fideles simus, non contra. 1. Cor. 7. 25.

Fides igitur & fidei obedientia, electionis beneficium est, non eligentis motivum: alias Deus non primum nostrae salutis esset principium: electio non esset gratuita, Rom. 11. 6. imo nullus esset electus, quia in nullo fides & fidei obedientia natura est, neque quisquam credere nec fidei fructus proferre potest, nisi ei datum fuerit. Ioh. 6. 44. 45. Iohan. 15. 5. Phil. 1. 29. Ezech. 36. 27.

Et quia Remonstrantes per illam fidem, quam dicunt esse conditionem aut requisitum electionem antecedens, proprie intelligunt ipsam obedientiam Evangelicam consummatam, id est, fidem, poenitentiam, obedientiam novi foederis & perseverantiam usque ad extremum vitae terminum, sequeretur, neminem electum esse actu, dum est in vivis. Et, electos dicendos non qui fideles sunt, sed qui tales fuerunt. Imo fieri posse, ut nullus eorum qui nunc vivunt, electus sit & salvetur.

IV.

Credimus causam electionis & ad salutem & ad fidem, esse merum Dei beneplacitum, quo nemini quicquam debens, libera, simplici, ac gratuita voluntate, hujus prae illo miseri, in Christo hunc prae illo fide & sanctitate ad salutem donare, decrevit.

IV.

Contra magnum errorem errare Remonstrantes iudicamus, dum sentiunt in eligendo ad fidem praerquiri alias conditiones. Videlicet, ut homo peccata sua ex lege agnoscat, & de iisdem poeniteat. Iohannes Arnold. adversus Tilenum pag. 56. lin. 20. sit probus, humilis, & ad aeternam vitam dispositus. Episcopus in Thes. privatis, disp. 15. Thes. 7. 8. pag. 45. Grevinchovius adversus Amesium pag. 117. &c.

Rationes.

Nam talem qualitatem, dispositionem vel habitudinem, qua dignior sit qui fide donatur, eo, quem Deus hac gratia non dignatur, sacra Scriptura in homine lapsō ante efficacem vocationem non agnoscit, sed innumeris pene locis testatur, in homine post lapsum, nullam omnino vim relictam esse, qua Deo ad se vocanti respondere, vel salutem proponenti annuere possit; quippe qui non percipit, quæ sunt Spiritus Dei. 1. Corinth. 2. 14. Et si more naturali intellexerit, non potest assentiri, quia stulta judicat. 1. Corinth. 1. 23. & 2. 14. ineptus ad bonum quodcumque cogitandum 2. Corinth. 3. cuius intelligentia inimicitia est adversus Deum Rom. 8. quique opera tantum carnis & malos fructus mortis profert. Rom. 7. 5. Matth. 7. & neque ipse, neque opera eius Deo placere possunt. Rom. an. 14. 23. Hebr. 11. 6. E contra Scriptura docet, omne bonum quod in nobis est, esse ex electione, Rom. 8. 29. 30. Ephes. 2. 8. 9. 10. & gratiæ Dei ascribendum; 1. Corinth. 15. 10. qui efficit velle & perficere in nobis, Phil. 2. 13. sine quo nihil possumus; Iohan. 15. 5. nec habemus quicquam boni quod ab ipso non accepimus. 1. Corinth. 4. 7. adeoque omnia electis ad salutem consequendam necessaria, ab hoc gratiæ fonte perenni, minimeque ex turbidis arbitrij nostri lacunis profluere, nullamque in nobis dispositionem vel aptitudinem esse ad vitam æternam, quæ non sit effectum eius & consequens, ac proinde conditio ad fidem prærequisita esse non possit. Prævisio enim earum, voluntate eius qui ea efficere decrevit, posterior est ordine. Neque enim prævideret nisi efficere decrevisset. Alias fides esset, ex parte saltem, ex nobis, contra illud Pauli Ephes. 2. 8. Phil. 1. 29. Rom. 12. 3. initium salutis esset ab eo qui servatur, non autem a Deo, qui servat.

§.

Credimus electionem ad salutem immutabilem esse, & defectibus aut lapsibus etiam gravioribus non interrumpi aut abrumpi.

§.

Contra verbo Dei dissentaneum esse judicamus, quod dicitur, Decretum electionis ad salutem esse mutabile, electorumque *δοξα* interrumpi, revocari, & electos in numerum reprobatorum nonnunquam transire posse.

Rationes.

Theos nostræ veritas, & antithesos falsitas, patet ex clavis S. Scripturæ dictis, tum de decreto electionis, tum de ipsis electis.

De decreto; illud dicitur æternum & immutabile.

Æternum, non tantum quia est ab æterno, Ephes. 1. vers. 4. 2. Timoth. 1. 9. 2. Thess. 2. 13. verum etiam in æternum duraturum, Hos. 2. 18. Ierem. 32. 39. 40. Iohan. 10. 28.

Est immutabile, quia est æternum, uti probavimus, & quia est absolutum. nihil enim extra Deum fuit, quo ipse moveretur, aut moveri posset; nullus enim respectus hic est ad dignitatem, opus aut qualitatem aliquam in hominibus: sed cum omnes æque sint peccatores, & natura parēs, atque adeo indigni vita æterna, contra digni pœna æterna, Ephes. 2. 3. Deus secundum propositum & beneplacitum suum, ex communi hominum genere corrupto hos elegit, illos reprobavit, horum miseretur, illorum non miseretur, Roman. 9. 15. 18. omniaque efficit ex consilio voluntatis suæ, Ephes. 1. vers. 11. Absolutum

G g g

ergo,

ergo, quia sine ulla alicuius qualitatis conditione: atque est absque conditione aliqua, quia est gratuitum. Ephes. 1. 6. 2. Timoth. 1. 9. gratia autem & conditio qualitatis praevalere aut operum, simul consistere non possunt, Roman. 11. vers. 6.

Immutabilitas porro decreti Dei in sacra Scriptura & in genere, & in specie quoad electionem asseritur:

In genere, Num. 23. vers. 19. 1. Sam. 15. 29. *Triumphator Israel non mentitur, & paenitudine non fluctitur: neque enim homo est ut agat paenitentiam.*

Esaï. 14. 27. *Deus exercituum decrevit, & quis potest dissolvere.*

Esaï. 46. 10. *Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.*

In specie: Rom. 9. vers. 6. *fieri non potest, ut exciderit sermo Dei.*

Et vers. 11. *ut propositum Dei, quod est secundum electionem, non ex operibus, sed ex vocante firmum maneret.*

Rom. 11. vers. 29. *Dona & vocatio Dei sunt ἀμετάμεντα:* ergo etiam immutabilis electio.

De electis ita Deus in verbo suo loquitur: Psal. 37. v. 28. *non derelinquet sanctos suos: in aeternum conservabuntur.*

Esaï. 41. vers. 10. 13. 17. Esaï. 45. 17. *Israel servatus est in Domino salute aeterna: non confundemini, & non erubescetis usque in seculum seculi.*

Esaï. 46. 3. 4. *Audite me domus Iacob, qui portamini à meo utero, usque ad senectutem ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci & ego feram, ego portabo & salvabo.*

Esaï. 49. 15. *nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filii uteri sui? cuncta oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui, ecce in manibus meis descripsisti te, muri tui coram oculis meis semper: sic Esaï. 51. 6. & 56. 5.*

Ierem. 32. vers. 40. *Et feriam eis pactum sempiternum, & non desinam eis benefacere, & timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me.*

Matth. 7. 25. *non cecidit (domus) fundata enim erat supra petram.*

Matth. 16. 18. *portae inferorum non superabunt eam.*

Ioh. 8. vers. 35. *Filius manet in aeternum (in domo.)*

Ioh. 10. 28. *Ego vitam aeternam do eis, nec peribunt in aeternum, neque rapiet eas quispiam ex manu mea.*

Rom. 8. vers. 39. *nulla creatura nos potest separare à charitate Dei, quae est in Iesu Christo Domino nostro.*

1. Corinth. 1. v. 8. *Deus etiam confirmabit vos usque ad finem inculpato, in diem Domini nostri Iesu Christi: & Psal. 1. vers. 6.*

1. Petr. 1. vers. 5. *virtute Dei custodimur per fidem ad salutem, quae parata est patefieri tempore ultimo.*

Immutabilem itaque esse electionem ad salutem, ex istis Scripturae dictis jam satis constat: Graviter quidem peccant electi, aut ex ignorantia. Psalm. 19. aut ex infirmitate carnis ut David, aut ex metu periculorum, ut Abraham, ut Petrus: attamen istis lapsibus gravioribus non interrumpitur electio; *Semen enim Dei manet in ipsis*, 1. Iohan. 3. v. 9. *Dominus supponit manuum suam.* Psalm. 37. vers. 24. *emendantur & resurgunt uti videre est in Davide, Petro, &c.* Constat ergo electionem esse immutabilem.

6.

6.

Credimus electos in hac vita à Deo de hoc gratuito & incomparabili beneficio certos fieri.

Contra iudicamus, Remonstrantes contra sacram Scripturam docere, quod Deus in hac vita electos de electione sua suspensos ac incertos relinquit.

Rationes.

Rationes.

Euangelium enim affirmat, vere fideles certam electionis suæ fiduciam & ἀληγοφοφία habere; idque ex Spiritus sancti, tum testimonio interno, tum effectis in nobis.

Ex Spiritus sancti testimonio, quo obsignati sunt in diem redemptionis; & sciunt quæ Deus electis suis est gratificatus. 1. Corinth. 2. 12. De hoc testimonio ita Paulus testatur, Rom. 8. 15. *Accepistis spiritum adoptionis, per quem clamamus Abba, id est, Pater.* 2. Corinth. 1. 21. 22. *Qui nos confirmat vobiscum in Christum, & qui unxit nos, Deus est. qui etiam obsignavit nos, deditque arrhabonem spiritus in cordibus nostris.* Ephes. 1. 13. 14. *obsignati estis spiritu illo promissionis sancto, qui est arrhabo hereditatis nostræ.* Et tandem Rom. 8. 16. *Qui ipse spiritus testatur, una cum spiritu nostro, nos esse filios Dei:* idque non ad certum aliquod tempus, sed inquit Paulus, Ephes. 1. 14. *dum in libertatem vindicemur ad laudem gloriæ ipsius:* Et Ioannes, unctio, quam accepistis ab eo, manet in vobis, 1. Ioh. 2. 27.

Ex effectis, hic enim spiritus quoad gradus ad salutem omnia in nobis operatur.

Quoad vocationem: hic qui spiritus est sapientiæ, intellectus, consilii. Esai. 11. 2. illuminat oculos mentis nostræ, ut sciamus quæ sit spes illa vocationis, Ephes. 1. 17. 18. qui est spiritus fidei. 2. Corinth. 4. vers. 13. operatur in nobis veram fidem in Iesum Christum; *nemo enim potest dicere Iesum Dominum, nisi per Spiritum sanctum.* 1. Corinth. 12. 3. Hinc certi de Christi in nobis inhabitatione; sigillum certum habemus, quo agnoscimus nos in eodem Domino nostro Iesū Christo fuisse ad æternam vitam electos, & in adoptionem filiorum Dei prædestinatos, Ephes. 1. 5. eamque adoptionem accepisse. Ex hac ergo nota agnoscunt fideles, se ad vitam æternam esse electos: unde Paulus 2. Corinth. 13. 5. *Vosipsos tentate, annon sitis in fide, vosipsos probate, annon agnoscitis vosmetipsos, videlicet, Iesum Christum in vobis esse? nisi reprobi estis:* Et 1. Iohan. 5. vers. 10. *Qui credit in filium Dei, habet testimonium in seipso: qui non credit Deo mendacem eum fecit, quia non credidit testimonio, quod testificatus est Deus de filio suo: est autem hoc testimonium; nempe, quod vitam æternam dedit nobis Deus, & hæc vita in filio eius est.*

Quoad iustificationem: Per Spiritum Dei nostri abluti sumus & iustificati; 1. Corinth. 6. 11. hic Spiritus gratiæ, Zachar. 12. 10. effundit in cordibus nostris charitatem Dei, Roman. 5. 5. hoc est, obsignat in cordibus nostris, nos à Deo diligere: quare hic spiritus adoptionis, vere & infallibiliter testatur nos esse filios Dei, Roman. 8. 15. 16. & ipse Spiritus & oleum exultationis, Hebr. 1. 9. replet nos omni gaudio & pace, ut spe abundemus, per ipsius virtutem: Roman. 15. 13. unde ad Roman. 5. vers. 1. 2. *iustificati ex fide &c.* tandem hic verus consolator, Iohan. 15. 16. & 16. 26. subleuat infirmitates nostras, & interpellat pro nobis suspiriis inenarrabilibus. Rom. 8. 26. efficitque ut in oppressiōibus consolatione repleamur, Actor. 9. 31. & gloritemur. Rom. 5. 3.

Quoad sanctificationem: ipse Spiritus sanctificationis, Romanor. 1. 4. regenerat & sanctificat nos, Iohan. 3. 5. 8. 1. Corinth. 6. 11. mortificat corporis actiones. Rom. 8. 13. facitque ut in præceptis Dei ambulemus, Ezech. 36. 27. unde ex istis fructibus cognoscunt fideles se filios Dei aut electos esse; *Quotquot enim spiritu Dei ducuntur, ij sunt filij Dei,* Roman. 8. 14. atque hinc monet Petrus, 2. Epist. 1. 10. *ut studeamus, per sanctificationem scilicet aut opera bona, vocationem & electionem nostram firmam efficere.* item, Paulus, 2. Timoth. 2. 10.

Et tandem *quoad glorificationem*: Spiritus hic gloriæ, 1. Petr. 4. 14. non tantum facit, ut gloritemur sub spe gloriæ Dei Roman. 5. 2. verum etiam ita operatur, ut ipse Spiritus roboris. 2. Timoth. 1. 7. & fortitudinis, Esai. 11. 2. nos ad finem confirmet, & in ipso habeamus efficacem sustentationem & conser-

vationem. Esai. 41. 10. Hinc Paulus Deum pro fidelibus precatur, ut det illis pro divite sua gloria, ut fortiter corroborentur per Spiritum suum in interiore homine &c. Ephes. 3. 16. 17. 18. 19. *Confirmavit enim nos usque ad finem inculpato in diem Domini nostri Iesu Christi.* 1. Corinth. 1. 8. *persuasum habentes fore, ut qui cepit in nobis opus bonum, etiam perficiat usque ad diem Iesu Christi.* Phil. 1. 6. *vera ergo Electionis certitudo:* Ita, ut electionis nostræ in Christo consideratio, suavis, dulcis & ineffabilis consolationis plena sit, vere piis; in iisque efficiat, ut Deum diligant, adorent, glorificent, digneque se tanto beneficio gerant, in cruce se ea sustentent, fortiter & constanter adversus Sathanam, carnem & mundum militent, & quicquid hic dubitationis obrepit, gladio Spiritus enecent, & fidei secuto extinguant: Ephes. 6. solidumque in hac vita & morte habeant solatium, & in hoc favoris Dei sensu, tanquam vitæ æternæ præludio, sancte exultent. Rom. 8. 2. Tim. 4.

Huius certitudinis sensum & fructum pii in hac vita perceperunt: Iob. 19. vers. 25. 26. 27. *Scio quod Redemptor meus vivit, &c.* David Psalm. 4. v. 9. 10. *In pace dormiam & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me:* Psalm. 23. vers. 6. *Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ, & habitabo in domo Domini in longitudine dierum aut in æternum.* Esai. 12. 2. *Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam & non timebo, quia fortitudo & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem.* Paulus Apostolus, Galat. 2. 20. *Christus dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* 1. Tim. 1. 16. *Christus misertus est mei &c.* 2. Tim. 1. 12. *Non erubescio; novi enim cui crediderim, & mihi persuasum est, eum posse depositum meum in illum diem servare.* 2. Timoth. 4. 7. 8. & Rom. 8. 38. 39. *de se & cæteris fidelibus: Persuasum mihi est, neque mortem, neque vitam &c. nos posse separare a caritate Dei, quæ est in Iesu Christo Domino nostro.*

Ex hac de certitudine Electionis doctrina, Spiritus sanctus, multis in locis, suos ut consolaretur, & adversus dissidentia scopulos in certitudine electionis & salutis confirmaret, certissima deducit argumenta, & rationes firmissimas proponit, contra metum æterni pudoris & ignominia, Esai. 45. v. 17. *Israel salvatus est in Domino salute æterna, non confundemini & non erubescetis usque in seculum seculi.* Cum dicunt fideles, dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei; respondet Deus, *nunquid oblivisci potest mulier infantem suum &c. ecce in manibus meis descripsi te, muri tui coram oculis meis semper.* Adversus peccatorum pœnas, Psalm. 89. 33. 34. *Visitabo in virga iniquitates eorum: Misericordiam autem meam non dispergam ab eo &c.* Cum loquitur populus Dei, Ierem. 31. vers. 3. *longe Dominus apparuit mihi, & respondet Deus, in caritate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserum:* contra metum seductionis, dicit Christus Matth. 24. 24. *Seducerent, si fieri posset, etiam electos:* Sic etiam Paul. 2. Tim. 2. vers. 19. *Subvertunt quorundam fidem: solidum tamen fundamentum Dei stat: &c. sic Iohannes 1. Epist. 2. 19. 20. è nobis egressi sunt &c. sed vos unionem habetis a sancto illo: & cap. 4. vers. 4. adversus antichristos, vos ex Deo estis & viciistis eos, quoniam potentior est, qui est in vobis, quam qui in mundo est: adversus omnem sollicitudinem rerum, temporalium, dicit Christus, Luc. 12. 32. *ne time, o parve grex, nam visum est patri vestro dare vobis regnum.* Sic & Paulus adversus non modo corporales, sed & spirituales tentationes Rom. 8. 1. 2. 3. 4. *Nulla condemnatio iis, qui sunt in Christo: & v. 28. 29. 30. & 32. 33.**

Certissima ergo & suavis electionis doctrina, eiusque sensus & fructus in hac vita percipitur. estque longe certissimus & indissolubilis nexus ille, quo æternæ illa, quæ Deus in electos suos confert, beneficia coherent; Rom. 8. 29. 30. ac proinde ex illis prædictis, ceu effectis, de antegressa ab æterno causa, certi esse possunt fideles; In æternum non peribunt, neque rapiet eos quisquam è manu Christi. Ioan. 10. 28. 29.

DE REPROBATIONE.

I.
Credimus Deum ex beneplacito voluntatis suæ, ad suæ justitiæ demonstrationem; quosdam decrevisse in lapsu & miseria relinquere, mediaque ad fidem & conversionem iis necessaria, illis non conferre, ac tandem propter peccata damnare: atque hoc totum esse decretum reprobationis, seu prædestinationis ad mortem.

I.
Contra judicamus, voluntatem Dei, de Infidelibus & in infidelitate perseverantibus damnandis, non esse totum Decretum Reprobationis ad mortem: nec etiam verum esse, quod Deus neminem ad demonstrationem justitiæ suæ decreverit in lapsu Adæ aut miseria relinquere, sed affectu & voluntate generali omnium salutem desideret ac intendat, omnibus media necessaria & sufficientia administret, sic ut omnibus ad salutem prodesse possint, & revera possint, nisi ipsi sibi ea in exitium, eorundem abusu vertant.

Rationes.

Si enim aliqui electi sunt, necessario reliqui sunt reprobati. Etenim sine reprobatione ne cogitari quidem potest electio: nec solum electionis, sed & reprobationis mentionem facit Scriptura; Esai. 30. 33. Jerem. 6. 30. Proverb. 16. 4. Roman. 9. 18. 21. 22. 23. 2. Corinth. 13. 5. Iudæ v. 4. Multi currunt in via, quæ ducit ad interitum, qui ultimo die relinquentur, & in exitium aut supplicium æternum abibunt. Matth. 7. 13. 14. Matth. 25. 30. 46. Luc. 17. 34. Apocalypf. 19. 20. & 20. 14. 15. quod non fieret, nisi ab æterno reprobati essent. Nam prout Deus ab æterno decrevit, sic omnia in tempore eveniunt: & si tanta est sapientia, potentia & voluntas eius, ut invito vel inscio ipso ne passerculus quidem pereat, nec capillus de capite nostro defluat, multo minus tot præstantissimæ creaturæ, absque eius consilio ac decreto perducuntur ad finem.

Voluntas verò illa generalis, omnium salutem, conversionem, &c. desiderans, intendensque, commentum est cerebri humani, ac Deum in impotentem hominem transformat, qui cuperet omnes homines salvare, sed non possit hoc efficere. Non omnibus etiam sufficientia media ad salutem subministrat, Psalm. 147. 20. Externe enim non omnes vocantur, quod Paulus de omnibus illis gentibus, quas Deus ante primum adventum Christi sivit ambulare in viis suis Act. 14. 16. affirmat; & etiamnum vel tertia pars hominum adeo non prædita est notitia Christi, ut ne famam quidem Christi vel tenui rumore audiverint. Interne illi soli vocantur, qui ad gloriam prædestinati sunt, Roman. 8. 29. 30. sine qua efficaci vocatione nemo ad Christum pervenit, Ioan. 6. adeo nec ad salutem, quia extra Christum nulla est salus. Nempe ita: Deus ab æterno agere decrevit, qui sine injustitia de universis & singulis hominibus statuere potuit, quidquid ipsi placuerit in alterutram partem, ut docet Apostolus exemplo figuli Rom. 9.

2.
Credimus unicam esse reprobationem omnium reproborum Veteri, & Novi Testamenti, eamque immutabilem.

2.
Contra, multiplices illas Remonstrantium reprobationes, ut falsas & Dei naturæ ac verbo eius contrarias rejicimus.

Rationes.

Decretum enim, quod Deus ab æterno fecit, in tempore non mutat, non retractat, ut, quod cum infallibili eius Præscientia & Omnipotentia est conjunctum: quarum illa non falli, hæc impediri non potest. Reprobi etiam non possunt fieri electi, sed manent in morte æterna, in quam sese ipsos præcipitarunt: Deo, qui miseretur quorum vult, Roman. 9. gratia sua salvifica eos non donante.

3.

3.

Causam cur hos, non illos, per Evangelium vocet Deus, merum Dei beneplacitum, sive liberrimam & justissimam eius voluntatem esse credimus.

Contra, non esse horum idoneitatem, illorum indignitatem in hominibus ipsius latentem judicamus.

Rationes.

Nulla enim in homine est dignitas, vel idoneitas, quæ hunc præ illo discernat coram Deo, quæ non indatur ab eo, qui aufert cor lapideum, & dat carneum; nec ulla caro aures habet ad audiendum vocantem, aut oculos ad videndum, nisi quos ille fecerit, & aperuerit; nulla etiam indignitas, & inhabitudo esse potest, quam Deus non emendare ac tollere possit, ut in electis eam tollat, fidem sanctimoniamque ingenerans: Cur non faciat hoc in omnibus, quod fecit in quibusdam? Respondet Christus, Matth. 11. vers. 21. 25. 26. *Etiā Pater, quia placuit tibi.*

4.

4.

Causam reprobationis cur quibusdam gratiose electis, cæteros præterit Deus: relictos in communi exitio in quod omnes se ipsos præcipitaturi erant, eandem justissimam ac liberrimam Dei voluntatem esse credimus.

Contra verbo Dei dissentaneum esse judicamus, quod dicunt Remonstrantes, reprobationem factam secundum considerationem antecedentis infidelitatis, & perseverantiæ in ea, sive peccatorum tantum actualium, quæ omittere potuerit homo.

Rationes.

Veram quidem causam damnationis, peccatum quodlibet, tum originale, tum actualia adversus Legem & Evangelium admissa, asserimus: sed causam impellentem, sive meritoriam decreti reprobationis, nec prævisam infidelitatem, nec ullum aliud peccatum esse, docet Apostolus, Roman. 9. vers. 18. ubi electionem & reprobationem pares facit in causa impellente, quam non statuit in eligendo aut reprobande, sed in ipso eligente & reprobande tantum; & si peccatum causa esset reprobationis, non minus Iacobus, quam Esauus, imo nos omnes essemus reprobati, quia omnes peccatores sumus, Roman. 5. & natura filii iræ, Ephes. 2. vers. 3. & si figulus non alia ratione, quam sola voluntate sua motus, ex una massa facit vas unum ad decus, aliud ad dedecus, tum multo magis Deus, non ob aliam causam, alios elegit, alios reprobavit, quana
quia

quia voluit. Jerem. 18. vers. 4. Rom. 9. vers. 21. quam tamen voluntatem Dei non *λογον* statuimus, sed rationem hanc ipsi dicimus constare: etsi nobis non red-
datur, ac proinde eam ultra verbi patefacti metas non scrutandam, sed adorandam esse statuimus, cum *ὁ δὲ* illius ne Angeli quidem percipere queant.

IVDICIVM DRENTANORVM, De Sententia Remonstrantium

Circa Articulum Primum Hagiensem.

I.

Prædestinatio, est æternum Dei decretum, quo Deus homines certos, è lapso genere humano decrevit denuo erigere, reliquos autem justè in miseria relinquere. Roman. 9. 11. 12. 13. nondum natis, &c. Cadunt ergo Antitheses sequentes:

1. Deus præcisa voluntate, neminem in Adæ lapsu voluit relinquere: quia scilicet hoc ipsum Scripturis, & constanti affectui, quo Deus omnium salutem, & conversionem, se desiderare testatur, planissime adversatur. *Ioh. Arnold. Contra Tilen. pag. 121.*

2. Decreta Dei quædam non sunt æterna: & Generalia decreta possunt consistere, etiam si specialia eiusdem decreta nondum existant.

3. Quædam opera primum, & ante omnia alia à Deo instituuntur ac decernantur necesse est, antequam de ullo homine nominatim salvando, quippiam certi apud se statuerit. *Episcop. diss. 6. Thes. 12.*

II.

Prædestinationis partes sunt: Electio & Reprobatio. Electio est æternum, immutabile Dei decretum, quo Deus è lapso genere humano, perditæque massa, certos quosdam homines ex mero suo beneplacito, in Christo, ad nominis sui gloriam, & ipsorum electorum salutem, statuit erigere. Ephef. 1. 4. 5. 6. Cadit ergo Antithesis sequens:

Decretum Electionis, non est decretum tale absolutum, quo Deus pro suo beneplacito, ad demonstrationem suæ misericordiæ, salutem tanquam finem homini præcise intendere, eique media talia subordinare, quibus electos ad istum finem efficaciter, & infallibiliter perducere voluerit. neque etiam beneplacitum, causa unica est, cur hunc præ illo, ex genere humano lapso ad gloriam simul & gratiam elegerit. *Thes. 5. De Electione.*

III.

Huius definitionis singula membra separatim declaranda, & demonstranda erunt. Primum membrum est, quod electio sit decretum æternum. Eph. 1. 4. Rom. 9. 11. Act. 15. 18. Cadunt ergo Antitheses sequentes:

1. Nemo in hac vita dici potest peremptorie electus. *Thes. 10.*

2. Electio particularis sive singularis horum vel illorum fidelium, est alia incompleta, non peremptoria, alia completa, peremptoria, & irrevocabilis. *Thes. 2.*

3. Dei præscientia futurorum contingentium, non est ad salutem. *Episcop. diss. 4. Thes. 10.*

IV.

Secundum membrum hoc est, quod electio sit decretum Dei immutabile: 2. Tim. 2. 19. Rom. 9. 6. 11. Rom. 8. 29. & 38. Mal. 3. 6. Matth. 24. vers. 24. Cadunt ergo Antitheses sequentes:

1. Consilium Deo de salvando hoc vel illo homine, non est certum, nec immutabile.

*Thef. 9.
De Elect.*

2. Electio incompleta & non peremptoria, potest interrumpi, atque interdum interruptitur, suntque incomplete electi vere quidem electi, ut & iustificati, ac possunt fieri reprobi, atque perire, numerusque illorum potest augeri & minui.

3. Deus aliquando non vult, quod antea voluit.

V.

Tertium membrum hoc est: quod Deus in eligendo, intuitus sit genus humanum tanquam lapsum in peccata & mortem æternam, ira ut electio sit consilium miserendi quorum vult, ex massa perditâ. Rom. 9. 21. Est enim genus humanum corrupta Adami natura propagatum, & massa damnata est proprie obiectum electionis & reprobationis, misericordiæ & iræ. Rom. 9. 22. Psalm. 51. 5. Eph. 2. 2. Cor. 3. 5. Tit. 3. 3. Cadunt ergo Antitheses sequentes;

Thef. 6.

1. In eligendo hoc vel illo individuo prærequiritur conditio, quamvis ea novi fœderis non sit. Hæc scilicet, ut homo peccator, peccata per legem agnoscat, de ijs pœniteat, ad vitam æternam sit dispositus, humilis, parvus, probus, &c.

Thef. 2.

De Reprob.

2. Quod Deus quibusdam Evangelium annuntiari curat, quibusdam non, eius rei causa non est, absolutum aliquid decretum; sed aliquid in hominibus latens, propter quod hi Evangelio sunt indigni, illi propter gratiosam, &c.

3. Peccatum Originis non est sufficiens, ad universi generis humani condemnationem.

VI.

Quartum membrum est hoc: quod electio, sit decretum speciale de certis & singularibus personis, quarum numerus Deo est notus. Rom. 9. *nondum natis*, &c. Ioh. 13. 18. Ioh. 15. 19. Ioh. 17. 9. Cadunt ergo Antitheses.

Thef. 1.

1. Decretum generale servandi credentes, est integrum Electionis decretum, nullaque alia prædestinatio revelata, &c.

Thef. 1.

De Reprob.

2. Deus neminem præcise elegit; sed affectu & voluntate generali, ex æquo omnium salutem desiderat, omnibus Mediatorem dedit, & salutem indiscriminatam, ex fide obtinendam ordinat, &c.

VII.

Quintum definitionis membrum hoc est: Quoscunque Deus elegit è solo beneplacito, amore, & misericordia elegit; Rom. 9. 11. 18. Ephes. 1. 4. 11. Quia, quod nihil potuerit, in nobis prævidere, probatum iam est Thef. 5. Neque adversarios juvat, quod dicimur electi κατὰ ἐλεῶσιν, Rom. 8. 29. 1. Pet. 1. 2. Quasi electio sit fundata in præscientia cuiusquam boni; in nobis latentis, non autem in absoluta *didoxia*. Significat enim hic ἐλεῶσιν nihil aliud, quam specialem illam notitiam, de qua 2. Tim. 2. 19. conjunctam cum approbatione, favore, & amore quo Deus eligendos complectitur. Psalm. 1. 6. Quo sensu magis ad voluntatem, quam ad intellectum pertinet: uti Christus dicitur præscitus, ante facta mundi fundamenta. 1. Pet. 1. 20. quæ ἐλεῶσιν ab electione, & ab *didoxia*, ut causa ab effectu discernitur. Cadunt ergo Antitheses:

Thef. 1.

1. Deus, ex sapientiæ suæ præscripto, abrogato primo fœdere, decrevit actu ipso, in gratiam recipere & servare respicientes, &c.

Thef. 3.

2. Electio singularium personarum facta est ex consideratione prævisâ, antecedente illarum fidei obedientiæ & respicientiæ, &c.

Thef. 5.

3. Decretum hoc electionis, non est decretum tale absolutum, &c.

VIII.

Sextum membrum definitionis est, de fundamento electionis: quod est Christus, non quia Deus, neque quia homo, sed quatenus est *Dei Filius*, caput & Mediator

diator noster æternus, per quem servamur : quippe, qui nobis suo merito conciliat Dei gratiam, & suo Spiritu fidem in nobis efficit : Ephes. 1. 4. 5. 6. Cadunt Antitheses sequentes :

1. Christus non est fundamentum simpliciter, sed qua fide apprehensus : accedente insuper ad fidem, obedientia & pietate vel inchoata, & aliquandiu continuata, vel consummata, continuata & ad finem vitæ perducta, prout aliquis complete vel incomplete eligitur.

2. Sancti Veteris Testamenti, imo Ethnici servantur sine fide in cognitione Christi, &c.

IX.

Septimum & ultimum definitionis membrum, est de causâ finali : quod finis electionis sit gloria Dei, & salus electorum. Rom. 9. 23. Cadunt ergo impiæ Antitheses :

1. Si electio est absoluta; Deus est injustus, immisericors, Tyrannus.

2. Si electio absoluta doceatur, homines ad inanem fiduciam, carnisque securitatem, à studio bonorum operum avocabuntur.

X.

Finem alterum diximus esse salutem electorum : quippe quos Deus elegit, 1. ad Gratiam. 2. ad Gloriam. Rom. 8. 29. &c.

Gratia, qua per electionem, in Iesu Christo fruimur, est donorum spiritualium,

1. Collatio, 2. Conservatio.

Conferuntur electis sine ipsorum viribus aut cooperatione ; 1. Vocatio efficax :

2. Iustificatio : 3. Sanctificatio. Rom. 8. vers. 29.

Ad vocationem istam efficacem quod attinet; sit prædicatione Evangelij & Verbi Dei intus in corde per Spiritum Sanctum, Rom. 8. 30. Ioh. 6. 37. Ergo æternæ electionis arbitrio sit, quod his Evangelium prædicatur, illis non, apud hos locum invenit, apud illos non. Ergo cadunt Antitheses sequentes :

1. Quod Deus quibusdam Evangelium annunciari curat, quibusdam non, ejus rei, &c. Thes. 2.
De Reprob.

2. Electio est & illorum incredulorum, quibus Evangelium non est annuntiatum, quique gratia communiori corriguntur, &c. Thes. 12.

XI.

E vocatione ista exoritur fides salvifica, ex operatione Spiritus Sancti, sine nostra cooperatione. Act. 13. Ioh. 6. 29. & 36. Ioh. 10. 26. Ephes. 2. 8. Cadunt ergo Antitheses sequentes :

1. Christus est fundamentum salutis, & electionis, &c. non simpliciter, sed qua fide apprehensus, accedente insuper ad fidem, &c. Thes. 7.

2. Fides non est novi fœderis promissum, nec datur ex electione ad gloriam, sed alia quadam Dei voluntate. Thes. 6.

3. Fides non consideratur tanquam promissio novi fœderis, sed ut conditio, & actio à nobis præstita. Episcopius.

4. Electio singularum personarum est facta, ex considerata & prævisa antecedente illarum fide, fidei obedientia, & resipiscentia, tanquam conditione novi fœderis, à Deo postulata, & ab homine eligendo libere præstita, &c. Thes. 3.

5. Electio est & illorum incredulorum, quibus Evangelium non est annuntiatum : &c. qui fidem aliquam in Deum, sine Christi & meriti eius notitia, concipiunt. Thes. 12.

XII.

Secundo diximus, quod electis conferatur iustificatio, qua credentes iusti coram Deo, per obedientiam Christi acceptantur : ita ut ipsis peccata remittat, & iustitiam Christi imputet ; Roman. 8. 29. &c. 2. Corinth. 5. 21. Rom. 5. 17. 18. 19.

1. Petri

1. Pet. 2. 2. Rom. 4. &, Psalm. 32. Cui justificationi annexa est adoptio; Ephes. 1.

5. Cadunt ergo Antitheses:

Thef. 2.

1. Vniformia & conformia sunt electionis & justificationis decreta: ut justificationis alia similiter sit incompleta, non peremptoria, revocabilis: alia completa, peremptoria, irrevocabilis.

Thef. 6.

2. In eligendo hoc præ illo ad fidem, prærequiritur etiam conditio, quamvis ea novi fœderis non sit, hæc scilicet, ut homo peccator peccata per legem agnoscat, de ijs pœniteat, ad vitam æternam sit dispositus, humilis, parvus, probus denique.

3. Conditiones novi fœderis sicut sunt in pœnitentia, obedientia, observatione præceptorum Evangelicorum & fide, non considerata tanquam instrumento, quo apprehendimus promissionem remissionis peccatorum, propter sanguinem Christi.

4. Cadunt etiam iuxta hanc Thesim, Antitheses Thesi præcedenti subiectæ.

XIII.

Tertio diximus quod electi sanctificentur: Rom. 8. Spiritus enim sanctus, divina quadam & supernaturali ratione, carnem mortificat, vivificatque ad resipiscen-
tiam, obedientiam, &c. quæ definitio diversa continet membra seorsim probanda. Primum est, quod hæc regeneratio & sanctificatio pertineat ad solos electos, tanquam fructus electionis. Rom. 8. Eph. 1. Cadit ergo Antithesis.

Thef. 2.

De Reprob.

Deus omnium fidem & conversionem desiderat, omniumque salutem intendit, omnibus illam offert, omnibus pœnitentiam & fidem mandat, mediaque ad ea necessaria & sufficientia administrat, ita ut omnibus ad salutem professe possint, & revera profint, nisi ipsi sibi ea in exitium, eorumdem abusu vertant.

Secundum membrum est, quod operatio hæc Spiritus Sancti, resistibilitate nostra nunquam impediatur. Phil. 2. 13. Eph. 1. 18. 19. Eph. 2. 5. Cadit ergo Antithesis præcedens, & sequentes:

1. Deus plures convertere intendit, quam convertit.

2. Quædam præparatio conversionis in nobis est, &c.

Tertium membrum est, quod pœnitentia & obedientia sint gratuitus fructus electionis, à Spiritu Sancto productus. Ierem. 31. vers. 18. 19. & vers. 33. & 2. 36. 27. 28. Eph. 1. Cadunt ergo Antitheses:

Thef. 1.

Thef. 4.

1. Deus decrevit in gratiam recipere resipiscentes, &c.

2. Fides, Obedientiæ Evangelicæ totus cursus, Perseverantia, Vocatio, Iustificatio, Sanctificatio, &c. non sunt fructus electionis.

XIV.

Porro hæc fides, justificatio & sanctificatio, non tantum à Spiritu Sancto generantur, sed etiam semel generata ad finem vitæ conservantur: ita ut fructus electionis sit Perseverantia. Ierem. 32. 28. 29. 30. Esai. 59. 21. Ioh. 14. 16. Phil. 1. 6. & salutis Certitudo, Roman. 8. 29. 30. 31. 2. Corinth. 1. 2. 21. Cadunt ergo Antitheses sequentes:

1. Antithesis quæ proxime precessit; nimirum Thesis 4.

Thef. 10.

2. Nemo in hac vita dici potest peremptorie electus, sed ille demum peremptorie eligitur, qui moritur & mortuus est, in fide & obedientia, ideoque nec sensus huius electionis certus, nec fructus ullus est in hac vita.

Thef. 11.

3. Nulla certitudo salutis, nisi in decreto salvandi credentes.

XV.

Præter hanc certitudinem salutis, sunt & alij fructus ex electione, eiusque donis commemoratis manantes, nimirum, humiliatio nostri; 1. Cor. 1. 30. 31. 1. Cor. 4. 7. Amor Dei & spontanea obedientia, Eph. 1. 4. Eph. 2. *Condiri in Christo ad bona opera*, &c. Cadunt ergo Antitheses sequentes:

1. Gratiōsa & Evangelica dignitas Deum ad electionis præmium, huic præ alijs destinandum, movit.

2. Electio absoluta facit homines salvos, &c.

XVI. Dictum

XVI.

Dictum de electione ad Gratiā: sequitur electio ad Gloriam. Hæc enim duplex electio, in Dei Decreto nunquam separatur, Rom. 8. 29. ita ut illam semper ista tandem sequatur: habeatque suum initium statim post mortem: nam tunc anima nostra fertur in sinum Abrahamæ, percipitque gaudia ineffabilia: Luc. 16. Act. 7. 60. Luc. 23. 42. Apoc. 14. 13. Phil. 1. 23. 2. Cor. 12. 2. 3. 4. Cadit ergo abominanda Episcopij Antithesis:

Superstitem tamen manere, cum dicimus, non audentes confidenter asserere, *Episc. in Col. leg. disp. 23. thes. 7.* quod extra se quippiam agat, sentiat, aut percipiat spiritus corpore exutus, etiam si non improbabilem eorum sententiam esse credamus, qui statuunt cum in se ipsum conversum speculari & intelligere posse ea quæ antea percepit, ac proinde neutiquam dormire: ad ea vero, quæ extra sunt indigere organo atque instrumento corporis.

De Reprobatione.

XVII.

Reprobatio est Decretum Dei æternum & immutabile: quo Deus è lapso genere humano, certos quosdam homines in suo lapsu & perditione, ad nominis sui gloriam, & salutem electorum, ex beneplacito suo, iuste statuit relinquere. In hac definitione membra singula seorsim probanda sunt.

1. Reprobatio est Decretum æternum; Rom. 9. 6. 11. Act. 15. 18. Ergo cadit Antithesis: Deus futura infallibiliter non novit. item nemo peremptorie reprobatus in vita.

2. Reprobatio est Decretum immutabile; Mal. 3. 6. quia antea probatum fuit electionem esse immutabilem, quippe quæ mutabilitas pugnaret cum Dei Voluntate & Sapientia. Cadunt ergo Antitheses, subjunctæ thesi quintæ, & hæc sequens:

Reprobatio aliā est indefinita, alia definita & singularis; & hæc rursus alia incompleta nec peremptoria: possuntque incomplete reprobandi fieri electi, ac servari, numerusque illorum potest augeri & minui. *Thef. 3. De Reprob.*

3. Quod Deus in prædestinatione, adeoque in Reprobatione sua, genus humanum tanquam lapsum in miseriam sit intuitus, ea de re superius, thesi 5. actum est.

XVIII.

Quartum membrum definitionis est quod Dei Decretum reprobandi, non sit generale tantum, sed vel cum primis speciale, de certis & singularibus personis: quarum numerus Deo notus est, Rom. 9. Cadit ergo Antithesis præcedens. Reprobatio alia, &c. *Thef. 3. De Reprob.*

Hic quædam de infantibus (sub quibus & adultos mente ab exordio vitæ alienatos comprehendimus) dicenda sunt, de ijs nimirum infantibus, qui moriuntur in infantia.

1. Infantes infidelium morientes in infantia, reprobatos esse statuimus, 1. Cor. 7. Rom. 11. Ergo cadit Antithesis.

1. Ethnici servabuntur bono rationis Lumine utentes.

2. Nemo ob Peccatum Originale condemnatur.

XIX.

At aliter sese res habet, cum infantibus fidelium, morientibus in infantia: de quibus duo asserimus.

1. Infantes fidelium, ut ut in infantia moriantur, iuste tamen à Deo reprobandi, & in sua miseria, relinqui possint, si Deus suo iure veller uti. probationes extant *Thef.*

Thef. 5. quippe qui totum genus humanum potuisset in lapsu relinquere, si ita visum fuisset, Rom. 9.

2. Interim parentes fideles, de infantulorum talium salute certam spem possunt concipere: non enim in Scriptura legitur tales fuisse unquam reprobos: contra vero de bono Dei erga tales affectu testatur eadem Scriptura: Genes. 17. 7. Matth. 19. 14. Act. 2. 39. ex his, quæ hac de re dicta sunt, apparet falsitas Antitheses sequentis:

Infantes, neque sunt reprobat, neque electi.

XX.

Sextum definitionis membrum, hoc est: Reprobatio est à solo Dei beneplacito, bonæ & libera voluntate. Matth. 11. 25. 26. Luc. 10. 21: quidquid Deus vult, bene vult: quidquid ei placitum est, bene placitum est. Rom. 9. 18. *quem vult indurat*, id est, non miseretur. Porro hoc quod dicimus de absoluta Voluntate, id est intelligendum, non tantum de reprobatione à Gratia, sed etiam à Gloria. In illa quidem agit tantum secundum ius absolutum; ut testatur Paulus. Rom. 9. ad vers. 22. usque: at in ista, agit partim ex iure absoluto, partim ordinato: Rom. 9. 22. &c. unde apparet, quod utrumque recte dicatur; 1. Reprobationem esse absolutam. 2. in ea Deum aliquem respectum habuisse ad peccata & pravitatem reprobatorum: neutriquam tamen, eo modo, quo Remonstrantes volunt. Cadunt igitur eorum Antitheses:

Thef. 1.
De Reprob.

1. Deus ne nimis præcise ex suo beneplacito ad demonstrationem iustitiæ suæ, potestatis, & Dominij absoluti, decrevit in lapsu Adæ ac miseria relinquere, & in eligendò ad vitam æternam præterire, &c.

Thef. 4.
De Reprob.

2. Reprobatio facta est secundum considerationes antecedentæ infidelitatis.

XXI.

Septimum & ultimum definitionis membrum est, de fine reprobationis: primarius eius finis est Gloria Dei, quæ apparet ex liberrimo agendi iure & potestate, sapientia, iustitia, &c. Rom. 9. 17. & vers. 22. Proverb. 16. 4. Imo hæc reprobatio facit ad commendandam misericordiam suam erga electos; Cadit ergo Antithesis proxime antecedens: & quæ sequitur:

Si Deus sine peccato præcedente reprobavit; est iniustus, crudelis, &c.

2. Secundarius reprobationis finis est, salus electorum: quia 1. consideratione reprobationis aliorum, excitantur ad metum & reverentiam potentie Dei, quæ in reprobatis demonstratur. 2. admiratione gratiæ indebitæ, excitantur ad ardentem Dei amorem. 3. Per reprobatorum impiorum illatas injurias, tribulationes & persecutiones, paternæ tanquam Dei virga castigantur; Es. 10. 5. qui omnia novit ad salutem ipsorum convertere. Rom. 8. 28. Cadit ergo Antithesis:

Doctrina Reprobationis facit ad desperationem & carnis securitatem. Obstat studio bonorum operum.

Hæc Theses, tanquam è puro Israelis fonte haustas, tota mente & corde approbamus & amplexamur; easque cum ædificatione Ecclesiæ Christi publice proponi posse, persuasissimum habemus. Contra vero Antitheses Remonstrantium, hæc thesibus oppositas, tanquam falsas, Verbo Dei contrarias, ex humani cerebri figmentis profectas, blasphemis fundamentis innixas, & multis alijs erroribus, (brevitatis gratia in hoc scripto non commemoratis,) individuo nexu coniunctas, Socinumque olentes, in totum rejicimus, easque in Ecclesijs Belgicis sine magno sanæ doctrinæ detrimento & labe factatione, non posse tolerari arbitramur.

IV DICIVM

Deputatorum Synodi Gallo-Belgicæ.

De Primo Remonstrantium Articulo,

SIVE DE

DECRETO PRÆDESTINATIONIS.

Sententia Remonstrantium.

I.

IN Prædestinationis definitione quatuor distincta sunt, ex ordine consequentia decreta. Epist. ad Wal. pag. 32. 33. &c.

eligere. Ephes. 1. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 2. Thess. 2. 13. 14.

Proinde varia illa decretorum genera, & ordinem, quem Remonstrantes in Decretis divinis ponunt, non agnoscimus; ut quæ humanis tantum imaginationibus, non certis Scripturæ testimonijs innitantur.

Nobis quidem satis est, quo ordine, modo, & tempore Deus consilium suum perficere voluerit, ab executione præsertim colligere. Sed quæ in mente divina antecesserint, quæ subsequenta sint, periculosum judicamus extra Scripturam consequentijs humanis definire.

II.

Deum velle perseverantes in fide servare; iram vero super incredulis & impenitentibus velle relinquere; est totum & integrum Decretum Prædestinationis.

III.

Electio ad salutem, alia est peremptoria, completa, irrevocabilis: alia non peremptoria, incompleta, revocabilis.

^a Rom. 8. 30. 33: Ephes. 1. 4.

^b Mal. 3. 6. Rom. 9. 6. Et 11. 29.

^c Iohan. 6. 37. Et 10. 27. 28.

^d Ephes. 1. 6. Rom. 9. 11. 2. Tim. 1. 9.

Sententia Orthodoxa.

I.

DEcretum Electionis, suis quidem membris distinctum, numero tamen unicum est; complectens totum ordinem gratiæ & gloriæ: adeoque ipsas personas singulares, quas Deo visum fuit

II.

Deum velle perseverantes in fide servare, est quidem concio Evangelica & Thesis universalis, quam quisque sibi debet applicare: sed non est totum & integrum Decretum Prædestinationis, quod, præter alia, etiam singulares personas includit. Ephes. 1. 4. 5. 2. Thess. 2. 13. Iohan. 13. 18. Et 15. 16. Et 17. 2. 6.

III.

Electio ad salutem unica tantum est, æque certa & immutabilis, *b* à qua vere credentes dimoveri non possunt: & non variabilis, vel ab hominis actione suspensa, sed firma, & quæ sola Dei gratuita *Edonix d* in Christo nititur.

IV.

Electio peremptoria est eorum credentium, qui totam consummatam fidei obedientiam præstiterunt, cursum absolverunt, & ad finem usque perseverarunt.

IV.

Electi peremptorie sunt omnes vere credentes, quos Deus gratiose & efficaciter vocavit, justificavit, & per Spiritum suum in diem redemptionis obsignavit, quosque seduci non permittit. *a* Unde etiamnum viventes & ante peractum vitæ cursum absolute & simpliciter Electi vocantur. *a* Rom. 8. 30. 2. Thess. 2. 13. 14. Ephes. 4. 30. Matth. 24. 24. *b* Luc. 18. 7. Ephes. 1. 4. Col. 3. 12. 2. Tim. 2. 10.

V.

Electorum numerus augeri & minui potest.

V.

Cum Electio ad salutem cerra sit & invariabilis, sequitur, ex electo neminem fieri posse reprobum, nec ex reprobo electum. *a* Ac proinde certum esse Electorum numerum, Deo notum, qui nec augeri, nec minui potest. Unde etiam de

cerritudine Electorum satis constat.

a 2. Tim. 2. 19. Et 4. 18. Iohan. 6. 37. Et 10. 27. 28. Rom. 8. 35.

VI.

Sensus, electionis ad salutem & peremptoriæ, nullus est, nec fructus ad salutem.

VI.

Fideles in hac vita de æterno Dei amore, sui que electione, & de vita æterna, *a* ex fide fideique fructibus, atque interno Spiritus Sancti testimonio certi sunt.

b Et ex huius rei scientia atque πληροφορίæ tum in vita, tum in morte, solidam & immotam consolationem animo percipiunt. *c*

a Gal. 2. 20. Rom. 8. 33. 1. Pet. 5. 1.

b 2. Tim. 1. 12. 2. Pet. 1. 10. Rom. 8. 16. Ephes. 4. 30. 2. Cor. 1. 22.

c Iob. 19. 25. 26. 2. Tim. 1. 12. & 4. 18. Rom. 8. 28. 33.

VII.

Electio singularium personarum est peremptoria, ex consideratione & præscientia fidei in Iesum Christum & perseverantiæ fidei: non autem citra considerationem fidei & perseverantiæ in vera fide, tanquam conditionis in eligendo prærequisitæ.

Ideo, quod alij efficaciter vocantur, iustificantur, in fide perseverant, glorificantur; causa non est, quod absolute ad vitam æternam sunt electi.

VII.

Causa electionis singularium personarum est sola misericordia, & amor, atque *Edokia* voluntatis Dei, gratiaque, qua nos sibi acceptos facere voluit in dilecto Filio suo. Unde etiam Electio gratiæ vocatur; *a* eoque nomine absolutum decrerum dici potest, quod ipsum tamen sine medijs perficere Deus nunquam voluit. *b*

a Rom. 9. 16. Ephes. 1. 5. 11. 2. Thess. 2. 13. Rom. 11. 5.

b Rom. 8. 30. Eph. 1. 8. 9. 2. Thess. 2. 14.

Porro Electiones Dei gratiosæ, nec ex vi ipsius vocis, nec ex usu Scripturæ, quidquam in eligendo prærequirunt; sed à sola Dei gratuita benevolentia fiunt. *a* Atque hoc eo magis in electione ad salutem valet, quia ipsa fides donum Dei est, *b* & gratiosæ vocationis effectum, quam non antecedere ipsam Electionem, sed consequi ex Scriptura constat.

a 1. Par. 28. 4. 5. 6. Deut. 18. 5. Gal. 1. 15. Act. 9. 15. Deut. 7. 7. Et 9. 4. 5. 6. 7. Rom.

11. 5.

b Phil. 1. 24.

c Eph. 1. 4. 8. 9. 13. 18. 19. 2. Thess. 2. 13. 14. 2. Tim. 1. 9. 10.

Hinc sequitur nec fidem, nec fidei perseverantiam, nec sanctitatem prærequisitam esse conditionem in eligendo, sed fructum potius & consequens æternæ electionis. *a*

a Act. 13. 48. Eph. 1. 4. 2. Thess. 2. 13.

Quod ergo Deus Pater Iesu Christi aliquos selectos ex corrupto genere humano efficaciter vocet, gratis justificet, dono perseverantiæ ornet, tandemque glorificet; solius *Œdoniæ* & misericordiæ Dei circa personas singulares est beneficium *a* non tamen sine medijs sapienter & gratiose perficiendum.

a Rom. 9. 18. Eph. 1. 5. 2. Tim. 1. 9.

DE REPROBATIONE.

I.

I.

Reprobatio facta est, secundum considerationem antecedentem infidelitatis & perseverantiæ in ea.

Reprobatio, prout Electioni ad salutem opponitur, est Decretum Dei æternum, quo statuit ex genere humano lapsō non eligere, sed in ruina & perditione, in quam se homines præcipitarunt, relinquare omnes illos, quos & quia sic ipsi visum fuit; *a* iustissimo tamen judicio propter peccata & incredulitatem indurandos & damnandos, *b* ad demonstrationem potentix & iustitiæ Dei. *c*

linquare omnes illos, quos & quia sic ipsi visum fuit; *a* iustissimo tamen judicio propter peccata & incredulitatem indurandos & damnandos, *b* ad demonstrationem potentix & iustitiæ Dei. *c*

II.

II.

Reprobatio alia est definita, alia indefinita: alia completa, peremptoria; alia incompleta, non peremptoria.

Atque hinc pater Reprobationis Decretum non esse multiplex; sed unicum, idemque immutabile.

III.

III.

Quod alij in lapsu deferantur, aut non efficaciter vocentur, indurentur, dammentur; causa non est quod à salute æterna absolute sint reprobati.

Nemo à gloria & salute æterna reiectus est, aut ad pœnam & damnationem ordinatus, nisi propter peccata: adeo, ut quicunque pereunt, propria sua culpa pereant. Itaque mera est calumnia & depravatio nostræ doctrinæ; quando fingitur nos docere, Deum sine respectu peccati, nudo & absoluto decreto, aliquos ad damnationem ordinasse.

Professorum Belgicorum

IVDICIVM.

De Secundo Remonstrantium Articulo:

N E M P E,

Utrum Christus pro omnibus & singulis hominibus sit mortuus.

I. **F** Atemur, meritum & valorem mortis & satisfactionis Christi, tantum, tantique pretij esse, tum propter eius perfectionem tum propter personæ ipsius infinitam dignitatem *a* ut non tantum sufficiat ad omnia hominum peccata, etiam maxima, *b* expianda, sed etiam ad omnes Adami posteros, quamvis multo plures essent, servandos modo id vera fide amplecterentur. *c*.

a Act. 20. 28. *Deus Ecclesiam acquisivit proprio suo sanguine.*

Heb. 9. 14. Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum æternum se ipsum obtulit inculpatum Deo, purgabit conscientiam nostram ab operibus mortuis?

1. Pet. 1. 18. Scientes quod non corruptilibus rebus auro & argento liberati estis, à vana conversatione vestra, à patribus vobis tradita, sed pretioso sanguine, tanquam agni inculpati & immaculati, nempe Christi.

b 1. Ioh. 1. 7. *Sanguis Christi purgat nos ab omni peccato.*

c Ioh. 3. 16. *Ita Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum dederit, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*

Rom. 3. 22. Iustitia Dei revelata est in omnes & super omnes qui credunt. Non enim est distinctio, &c.

1. Cor. 6. 11. Et hæc quidem fuistis (nempe idololatæ, adulteri, fures, avari) sed loti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Iesu Christi, & per Spiritum Dei nostri.

2. Non est etiam dubitandum, quin hæc fuerit Dei Patris, Filium suum tradentis, & Christi se ipsum offerentis, intentio; ut tale ac tantum *λύτρον* persolveret. Nam quidquid Christus per mortem suam egit, hoc ex intentione Patris & sua egit. *a*

a *Non quero voluntatem meam, sed voluntatem Patris qui misit me, Ioh. 5. 30.*

Sicut precepit mihi Pater, ita facio, Iohan. 14. 31.

3. Nec hoc ab Orthodoxis negatum est, quin populo Christiano & quibuscunque Evangelium prædicatur, *λύτρον* illud Christi, tanquam tale indiscriminatum sit annunciandum, & in nomine Christi offerendum, idque serio & ex consilio patris, a relictis interim Deo occultis suis iudicijs, gratiam hanc dispensanti, & quousque ac quibuscunque vult, applicanti *b*.

a Act. 13. 38. 39. *Notum igitur sit vobis, viri fratres, (Iudæis loquitur maxima ex parte postea incredulis) quod per hunc, (nempe Christum) vobis annuntiatur remissio peccatorum & ab omnibus à quibus non potuistis iustificari in lege Moysi, quicumque in illo crediderit, iustificabitur.*

2. Cor. 5. 20. *Pro Christo igitur legatione fungimur, tanquam Deo per nos adhortante, rogamus in Christi nomine, Reconciliamini Deo.*

b Act. 11. 20. 21. *Et erant quidam ex ipsis viri Cypri, & Evangelizantes Dominum Iesum. Et manus Domini erat cum ipsis, & magnus numerus credens, conversus est ad Dominum.*

1. Cor. 3. 6. Ego plantavi, Apollos rigavit, sed Deus dedit incrementum.

Iohan. 3. 8. Spiritus ubi vult, spirat.

1. Cor. 12. Nemo potest dicere Dominum Iesum, nisi per Spiritum Sanctum.

4. Si vero finem proprium ac singularem & vim salvificam mortis Christi spectes, asserimus Iesum Christum ex consilio Patris & suo, non pro reprobis & perituris, sed tantum pro electis & credituris efficaciter esse mortuum, ut, nempe, Remissionem peccatorum, reconciliationem cum Deo, non solum merito suo ijs acquireret, sed etiam gratiam efficacem, per quam nobis, ea, reipsa conferret.

Quod

Quod multis argumentis perspicuis demonstrari potest, è quibus hac pauca sufficient.

Argumentum 1. Ex locis, in quibus mors Christi hoc pacto diserte restringitur.

Math. 1. Vocabit nomen eius Iesum; ipse enim servabit populum suum à peccatis suis.

Ioh. 10. Ego pono animam meam pro ovibus, nempe proprijs & meis, quemadmodum liquet ex comparatione, vers. 11. 12. & 14.

Act. 20, 28. ubi pastoribus Ephesinis commendat peculiariter curam Ecclesiæ, quam Deus proprio suo sanguine acquilivit.

Ephes. 5. 25. Mariti diligite uxores proprias, quemadmodum Christus dilexit Ecclesiam; & tradidit semetipsum pro ea ut ipsam sanctificaret.

Apocalyps. 5. 8. 9. Tu mactatus es & emisisti nos Deo per propriam sanguinem tuum, ex omni familia & lingua & populo & gente, & fecisti nos Deo reges, &c.

In quibus omnibus locis, etsi vox solus non exstat, tamen rebus per verba significatis inclusa est, aut omnem efficaciam & argumentandi vim ex verbis illis tolli erit necesse.

Nam si Christus est salvator omnium populorum ex æquo, frustra addidit Angelus populum suum. Si Christus posuit animam suam equaliter pro omnibus; frustra dixit Christus pro ovibus proprijs. Si Christus emit suo sanguine omnes & singulos homines, nullam vim argumenti habet, quod Paulus addit, quam suo sanguine acquilivit; quemadmodum nec mariti magis suas quam alienas uxores diligere debebunt, si Christus ex equali amore se tradidit pro omnibus in mortem, nec emptus dici potest ex omni populo; si reliqui non minus quam ipsi sint empti, &c.

Argumentum 2. Pro quibus Christus efficaciter est mortuus, eorum loco tanquam sponsor est mortuus, id est, sic pro ijs est mortuus, ut eos à reatu mortis liberet: At reproborum loco tanquam sponsor non est mortuus, id est, pro his sic non est mortuus, ut eos à reatu mortis liberet. Ergo, &c.

Minor certa est. Alias enim à Deo puniri illi iuste non possent, cum Deus unum peccatum punire bis non possit, semel in Christo, semel in ipsis percurrentibus, à quibus ad ultimum usque quadrantem debitum suum exigit. Matth. 5. 26. Et 18. 34.

Maior probatur ex vi vocis àvri ut Rom. 5. vers. 6. 7. 8. & usitatissima significatione vocis ὑπὲρ, quibus in hoc negotio Scriptura utitur. Deinde ex locis sequentibus.

Esai. 53. 5. Vbi dicitur, morbos nostros pertulisse, dolores nostros bajulasse, castigationem pacis nostræ ei fuisse impositam; iniquitatem omnium nostrum in ipsum commisisse, & se ipsum exposuisse sacrificium pro reatu nostrorum peccatorum, &c.

Gal. 3. Dicitur pro nobis factus esse maledictio.

2. Cor. 5. 21. Dicitur, pro nobis factus peccatum. vers. 15. Si unus pro omnibus mortuus est, sane & omnes illi mortui sunt.

Quod etiam sacrificiorum typi demonstrant, & vox λύτρον & ἀντίλυτρον, quibus Scriptura in hoc negotio utitur.

Argumentum 3. Quibus promissiones Veteris Testamenti de Christo in mortem tradendo, & fructu ac beneficijs salutaribus per eum ad Ecclesiam reipsa redituris, sunt facta, pro ijs solis efficaciter est mortuus. At solis electis hæc promissiones sunt facta. Ergo &c.

Minor ex professo probatur à Paulo Rom. 9. 7. 8. nam soli filij promissiones censentur in semine, ad quos scilicet verbum illud de æterna hereditatis possessione pertinet. Et cap. 11. Electi affecti sunt (quod querit Israel) reliqui occalluerunt.

Argumentum 4. Ex locis sequentibus, in quibus manifesto ad Electos & credentes mors Christi proprie restringitur.

Iohan. 11. 51. Prophetavit, quod Christus esset moriturus pro populo illo. Et non tantum pro populo illo, sed ut filios Dei dispersos in unum congregaret.

Rom. 8. 32. Qui proprio filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum, quomodo non cum illo omnia nobis gratificabitur? Non gratificatur omnia cum illo omnibus & singulis. Ergo nec pro ijs dedit filium suum.

Item vers. 34. Quis est qui condemnet? Christus est qui mortuus est, imo, & resurrexit. Ergo proprie pro non condemnandis est mortuus.

Item Heb. 2. 10. Decebat eum per quem sunt hæc omnia, &c. ut multos filios in gloriam adducendo, principem salutis isorum per afflictiones consecraret. Nam qui sanctificat & qui sanctificantur, ex uno sunt omnes. Quamobrem non pudet ipsum eos fratres appellare.

Et vers. 13. Ecce ego & pueri quos dedit mihi Deus.

Quoniam igitur pueri illi sunt participes carnis & sanguinis, ipse etiam similiter eorum est

particeps factus, ut per mortem aboleret eum qui mortis habet imperium.

Ex quibus patet, singularem finem mortis Christi morientis fuisse, ut filios Dei & pueros ipsi à patre datos, morte sua liberaret.

Sic & Hebr. 9. 12. Christus per proprium sanguinem semel in sancta est ingressus, aeternam redemptionem nactus: In reprobis autem aeterna esse non potest.

Item vers. 15. Propterea Novi Testamenti mediator est, ut morte facta ad expiationem eorum, quae sub priore fœdere erant, peccatorum, illi, qui vocati sunt, possessionem aeternae hereditatis acciperent. Ergo finis proprius mortis Christi fuit, ut vocati (scilicet efficaciter) eius fierent participes.

5. Argumentum. Ex locis multis, in quibus mors Christi cum ipsa redemptione necessario nexu coniungitur.

Heb. 9. 26. Manifestatus est per oblationem suam ad abolendum peccatum. Et vers. 28. Oblatus est ad tollenda multorum peccata. Item cap. 10. 10. Sanctificati sumus per oblationem corporis Christi. Et vers. 14. Una oblatione consummarvit eos in perpetuum qui sanctificantur.

6. Argumentum. Ex locis, in quibus mors Christi & eius efficacia ad solos Novi Testamenti heredes pertinere dicitur, quorum cordibus nova lex inscribitur, & quorum peccata remittuntur, ita ut non amplius in recordationem veniant.

Heb. 9. 15. Vocatur Mediator & sanctificator novi fœderis: hocque morte sua confirmasse dicitur vers. 17. 18. Idem prolixè asserit cap. 10. vers. 15. & seqq. atque ideo poculum eucharisticum vocatur sanguis Novi Testamenti. Et Gal. 3. vers. 15. & 17. Promissiones fœderis Abrahami factas, & semini eius, dicit esse per Christum confirmatas.

Argumentum 7. Ex locis, ubi Christus dicitur pro solis electis & credentibus intercedere.

Iohan. 17. Non oro pro mundo.

Heb. 9. 24. Christus in ipsum caelum intravit, ut compareat in conspectu Dei pro nobis.

1. Iohan. 2. Filioli mei, &c. habemus advocatum apud Patrem, & ipse est propitiatio pro nostris peccatis.

Argumentum 8. Denique quia reprobos nunquam novit, Matth. 7. & 25. eorum non miseretur, sed eos odio habet, Rom. 9. Omnes occalescunt. Rom. 11. Quae omnia, ut quam molissimè fieri potest explicantur, tamen demonstrant Christum proprie & ex amore summo, ac cum proposito certo salvandi, pro solis electis esse mortuum.

His ergo affirmatis & probatis, rejicimus sequentia Remonstrantium dogmata.

I.

Quod Christus ex æquo omnibus hominibus salutem impetravit, cum tamen multis hominum myriadibus mors Christi nec prædicetur nec innotescat.

II.

Quod Christus moriens nullam certas personas salvandi intentionem habuerit, sed fieri potuerit, ut peracta morte Christi, vel nullus servaretur vel omnes servarentur.

III.

Quod Christus non sit loco vel vice electorum mortuus, sed tantum in eorum bonum.

IV.

Quod Christus non resurrexerit pro omnibus, pro quibus est mortuus: cum mors Christi nemini salutaris esse posset, nisi resurrectio eam esset secuta. Vide Rom. 4. 25. Rom. 8. 28. & 10. 9. Si confessus fueris ore tuo Dominum Iesum, & credideris in corde tuo, quod Deus cum ex morte suscitaverit, servaberis. 1. Cor. 15. 14. & 17. si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc estis in peccatis vestris. Vide quoque Phil. 3. 18. & Col. 3. 1.

Rejicimus

Coll. Belg. p. 158. Bran. 186
Resp. ad
VVal. p. 50.
& 51.
Gre. adverb.
Amef. p. 8. &
9. & 15.
Coll. B. 118.
Br. 139.
Coll. B. 157.
Br. 185.
In Resp. ad
Thef. & An-
rithefes
Delph.

Coll. p. 160.
Br. 189.
Resp. ad
VVal. 50. 51.

V.

Rejicimus & hanc ipsorum sententiam, tanquam in Christi meritum, consolationem ac salutem fidelium, omnino injuriam, quod Christus non sit mortuus, quoad salutis impetrationem, pro peccatoribus insigni flagitio circumscriptis, aut pro fidelibus, aut fidelibus qua talibus, sed tantum, qua in communi lapsus & peccati forte considerantur. quia flagitia insignia, & ipsa infidelitas, qua quidam etiam vere fideles ad tempus fuerunt circumscripti, non nisi morte Christi est expiata. 1. Corinth. 6.⁴⁶ Quidam tales eratis, sed loti estis in nomine Iesu Christi. Item exemplo Pauli antea infidelis & persecutoris Euangelij. 1. Tim. 1. Et non tantum peccata fidem antecedentia, sed & subsequencia morte Christi sunt expiata: ipsæque fidei infirmitates & defectus non nisi morte Christi remittuntur, atque ipsa adeo fidelium bona opera non nisi in Christo placent: Hebr. 13. 1. Pet. 2. Denique fides in nobis per intercessionem Christi conservatur, quæ intercessio morti ipsius omnino nitiatur. Hebr. 9. & ipsa salus per obedientiam mortis ejus fidelibus est acquisita, ut scriptura sæpissime testatur.

Temerarium etiam judicamus & profanum, quod asserunt, quod Deus decreta jam morte Christi Mediatoris, potuerit etiam aliam quamvis conditionem præscribere (etiam ipsa opera legis) per quæ meriti mortis ejus fieremus participes, quam fidem in ipsum: cum alia nulla conditio, aut nullum aliud medium ex immutabili & æterno Dei consilio nobis sit revelatum: & Euangelium, tanquam contraria in negotio justificationis, perpetuo inter se opponat fidem & opera, seu gratiam Christi & opera legis, omnisque gloriandi materia à novo fœdere abesse debeat. Ephes. 2. quæ à lege operum abesse non potest. Rom. 3. 27. & 4. 21.

Postremo hoc ipsorum dogma rejicimus, quod Christus cum morte sua & satisfactione non sit promissum Novi Testamenti, sed quod omnem N. Test. promissionem ac pactionem antecedit, & Patri tantum impetraverit potestatem seu voluntatem Novi fœderis condendi. Nam Christus vocatur sponzor & obsignator Novi Testamenti. Quod omnino novi fœderis antecedentis propositum, & pactionem arguit.

Quin promissiones illæ de semine mulieris, contrituro caput serpentis, de semine Abrahami, de Silo, de filio Davidis, de puero nobis nascituro, filio nobis dando, vel ad nullum, vel ad novum fœdus pertinere dicendæ sunt.

Hoc est judicium S S. Theologiæ Professorum
in Belgio fœderato, exhibitum D. Præsidi
13. Februarij, Anno 1619.

Franciscus Gomarus.

Iohan. Polyander.

Antonius Thysius.

Antonius VValeus.

Ego hoc Collegarum meorum Iudicium legi
& approbo.

Lubbertus.

IUDICIUM

Deputatorum Synodi Geldricæ.

Articulus secundus Remonstrantium.

PRoinde I. Christum Servatorem mundi, pro omnibus & singulis hominibus mortuum esse, atque id ita quidem, ut omnibus per mortem crucis reconciliationem & remissionem peccatorum impetrarit: ea tamen conditione, ut nemo remissionis peccatorum re ipsa particeps fiat, nisi fidelis, & hoc quoque secundum illud Evangelij. Iohan. 3. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut dederit filium suum unigenitum, ut quicumque in eum credit, non pereat, sed habeat vitam æternam.* & 1. Ioann. 2. vers. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & non solum pro nostris, sed pro totius mundi peccatis.*

Quod hic dicitur, *Christum mortuum esse pro omnibus: & Neminem remissionis peccatorum re ipsa participem fieri nisi fideles;* (si de adultis sermo est) id toto corde credimus: toties enim, & tam disertis verbis Scriptura hoc inculcat, ut negare, vel in dubium vocare nemo, nisi aperte impius, possit.

Addimus & hoc: 1. *Christum pro omni ordine, conditione, & genere hominum mortuum esse.* 11. *Vim & dignitatem Passionis Christi sufficientem fuisse, in se, ad tollenda omnium & singulorum hominum peccata.*

Illud autem, *Christum pro singulis hominibus mortuum esse, & singulis impetrasse & obtinuisse crucis suæ morte reconciliationem & peccatorum remissionem,* admittere non possumus, ut quod falsum esse, iustitiæque divinæ contrarium, & ædificationi ac consolationi laborantium Christianorum non modo non utile, sed & noxium iudicamus.

Rationes hæ sunt:

1. Sacræ literæ tale nihil usquam asserunt.

Quod attinet *Mundum, & Omnes,* pro quibus Christus dicitur mortuus, & se redemptionis pretium dedisse; Constat voces illas nunc communiter tantum, nunc generaliter sumi; aliquando singula generum, sæpe etiam singulorum genera duntaxat suo amplecti ambitu.

Iohann. 12. 31. Nunc damnatio huius mundi adest & vers. 32. Omnes traham ad me ipsum.

Roman. 4. 13. Abraham promissio cessit ut esset hæres mundi. & cap. 11. 12. [Judæorum] ruina est opulencia mundi.

2. Petr. 5. *Mundus improborum.*

1. Iohan. 5. 19. Scimus mundum totum in malo jacere.

Apoc. 12. 9. Satan seducit totum terrarum orbem. & cap. 13. vers. 3. universa terra secuta est bestiam.

* Sic alibi passim. Quis vero hæc de omnibus & singulis interpretetur? Habet, inquit, Prosper, *populus Dei plenitudinem suam: & quamvis magna pars hominum salvantis gratiam aut repellat aut negligat, in electis tamen & præcitis, atque ab omni generalitate discretis, specialis quadam censetur universitas: ut de toto mundo totus mundus liberatus, & de omnibus hominibus omnes homines videantur assumpti.* & rursus. *Cum de impijs sermo est, ita locutionem suam divinus stilus ordinat, ut ea, quæ de quadam parte dicuntur, ad omnes homines pertinere videantur.*

† Nequidē dicitur mortuus pro omnibus hominibus, sed tantum, *Pro omnibus.* At qui sunt illi omnes? sunt omnes oves, omnes filij Dei, omnes credentes, omnes Christo obedientes, omnes sanctificati. Ita quidem nos interpretamur. Sed de hoc postea. Et ut vel maxime diceretur in Scripturis, *Christus pro omnibus hominibus mortuus est,* non ideo tamen necessario quoque diceretur

Coll. Brand.
p. 138. l. 28.
Nusquam
Christus dicitur mortuus pro singulis.

* De vocat.
Gentium l. 1.
c. 3. ubi hæc
etiam Scri-
pturæ loca,
inter cate-
ra, producit
Psalm. 14. 2, 3.
& 145. 14.
Esai. 40. 4. &
43. 19, 20, 21.
& 45. 23. &
66. 23.
Ioel 2. 28.
Ioan. 3. 31. &
12. 32.
Corinth. 5. 17.
Philip. 2. 21.
Coloss. 1. 20.
Hebr. 1. 2. &c.

diceretur *mortuus pro omnibus & singulis*. 2. Corinth. 3. 2. Epistola nostra vos estis, inscripta in cordibus nostris, quæ intelligitur & legitur ab omnibus hominibus. Ergone ab omnibus & singulis? 1. Timoth. 2. 1. fiant preces pro omnibus hominibus. Etiamne pro iis qui ad mortem peccant? ibid. v. c. 4. Deus vult omnes homines servari, & ad agnitionem veritatis venire. Nunquid & illos quibus Spiritus prohibet veritatis verbum annuntiari? Res est manifesta.

1. Iohan. 5. 16.
Act. 16. 6. 7.

I. Quoscumque Deus ad salutem vocat morte Christi partam, pro ijs Christus mortuus est. At Deus non vocat singulos homines ad salutem morte Christi partam. Ergo Christus pro singulis non est mortuus.

Major est Remonstrantium.

Coll. Brand.

Minorem probat experientia. Nam Deus multis nunquam finit prædicari verbum salutis. Quod eos attinet ad quos verbum salutis pervenit, vocari illi quidem dicuntur omnes, sed non omnes ad salutem vocantur. Nam Scriptura meminit vocationis ad lucem, id est, agnitionem veritatis; ad communionem Christi, id est fidem; & quibus dicitur Resipiscite, ij ad resipiscentiam vocantur. Quin & Christus, (à cuius tamen ceu Sacerdotis intercessione, & ceu Regis applicatione colationeque, tota pendet salutis ac mediolorum ad salutem consequendam necessarium dispensatio) nec intercedit pro omnibus vocatis cum intentione salvandi (ut dicunt adversi. VValach. pag. 51. l. 1.) nec actu ipsis confert salutem, (ut res ipsa loquitur) ac proinde nec conferre vult, aut proposuit unquam.

P. 140. l. 20.

1. Petr. 9.
1. Corinth. 1. 9.
Marc. 1. 4.
Luc. 24. 47.
Act. 2. 38.
Arm. contra
Peik. p. 70.
l. 8. Rem.
in explicat.
primi sui articuli p. 9. l. 1.

Quomodo autem ad salutem dici possint vocari, quibus filius Dei, id est ipse vocans, non intendit salutem, nos quidem non capimus. Et vero si hic, quod alias plus minus operose faciunt, distincte considerarent omnia Remonstrantes, ordinem scilicet quo salutem operatur Deus, objectorum juxta hunc ordinem & gratiæ incrementum diversitatem, terminum etiam à quo & ad quem singuli pro sui diversitate vocantur, nulli dubitamus, faterentur nobiscum ultro, finem proximum saltem vocationis cuiuslibet non esse salutem. Imo, cum nullus definite, sive, singulariter ad salutem vocetur ut finem, sed tantummodo ut præmium, quemadmodum & salutem nemini dare decrevit Deus nisi sub ratione præmij, illud autem præmium solis fidelibus & in fide fideique obedientia perseverantibus propositum & promissum est, (nam hæc Remonstrant. est sententia) dicendum erit, vel solos fideles vocari hæctenus, quod absurdum est, vel non omnes & singulos qui vocantur, ad salutem promiscue vocari. Sed de his ad primum Articulum nonnulla etiam monuimus.

Vid. Explic.
Artic. primi
p. 6. initio.

III. Quibuscumque Deus jubet in Christum crucifixum credere, pro iis Christus mortuus est.

Singulis hominibus non jubet Deus credere in Christum crucifixum:

Ergo.

Major est Collat. Brand. pag. 140. l. 29. Explicat Artic. primi. pag. 4. Remonstrantium.

Minorem quod attinet, sic scribunt Remonstrantes, *Lex non lata aut non intellecta, cum intelligi non possit, non obligat: quomodo enim credent ei de quo non audiverunt*. Atque hinc probant, nomine *Infidelium*, quos objectum Reprobationis esse dicunt, non venire Indos, & alios iis similes. Legatur locus, & patebit cuius, etiam ex Remonstrantium sententia non iuberi singulis ut in Christum credant. Sed nos & hoc addimus ad maiorem lucem:

Quos solos ad se vocat Christus, ij soli ad Christum venire, id est in

Iohan. 7. 37.

Christum credere jubentur.

Matth. 11. 28.

Solos sitientes, laborantes, oneratos, cæcitatem, inopiam & nuditatem suam agnoscentes, ad se vocat Christus.

Apocal. 3. 18.

Ergo.

Cum autem singuli non sint nec fiant sitientes, laborantes, &c. neque singuli

gulis juberi dicendum est, ut ad Christum veniant, id est in Christum credant.

1 v. Pro peccatis, quæ Deus non prævidit, cum decerneret Filium suum dare in mortem, Christus dici non potest ex intentione Patris mortem obiisse.

Peccatum crucifixionis Christi, item infidelitatem positivam sive inobedientiam, quæ ad tempus præstatur Euangelio, adde & peccatum in Sp. Sanctum, non prævidit Deus, cum decerneret filium suum dare in mortem.

Ergo, Pro iis peccatis Christus dici non potest ex intentione Patris mortem obiisse: & per consequens, Non est pro omnibus mortuus, nec impetravit reconciliationem & remissionem peccatorum omnibus & singulis hominibus.

Maiores parer se, & confirmatur ex ordine Decretorum quæ à Remonstrantibus ponuntur.

Contr. Perk.
p. 258. l. 12.

Minor probatur, primo ex confessione D. Arminij, Deus prævidit ab æterno hominum naturas & peccata. Hæc prævisio præcedit Decretum, quo statuit Christum dare Salvatorem mundo, Prævisio peccatorum, inquam, plerorumque Peccatum enim crucifixionis Christi non prævidit, nisi post Decretum illud iam factum. Deinde quod peccatum infidelitatis & in Sp. Sanctum attinet, non potuit illud existere. Ergo nec prævideri, nisi post tertium quod statuunt Remonstrantes Decretum, cum tamen iam ante alio decreto statuisset Deus filium suum tradere in mortem. Hæc notissima sunt.

Disquiri potest, an ex sententia Remonstrantium Christus pro alio peccato se Patri obtulerit, atque pro peccato primo, quod Adam admisit & omnes homines in eo? Nos quidem hoc eos sentire arbitramur.

Cont. VVal.
p. 49. l. 12.

Hæc ipsorum verba sunt: *Christus pro Caino & Iuda qua talibus, (2. Qua ille fratricida, hic proditor fuit; ut ex antecedentibus liquet) aut, qua perituris, mortem non sustinuit, uti nec pro Abele & Petro qua fidelibus, quoad salutis impetrationem, sed indiscriminatim pro HIS ILLIS IN COMMUNI LAPSVS ET PECCATI SORTE consideratis.* Similiter D. Arminius: Christus obtulit carnem pro causa & culpa communi, nempe pro peccato mundi: cuius respectu nulla est inter homines differentia. Vide & Grevinch. cont. Amel. pag. 46. 47.

Contr. Perk.
pag. 74. l. 15.

Nos ergo sic argumentamur:

Qui pro solo peccato primo mortem sustinuit, utique non pro omnibus peccatis sustinuit mortem.

Christus pro solo peccato primo mortem sustinuit. Ergo, &c.

Et per consequens, Impetratio remissionis peccatorum non est universalis, saltem respectu reatum. Unde plane concidit fundamentum solatii eius, quod afflictis suggerunt Remonstrantes ex sua sententia. Sic enim jubent concludere:

Coll. Brand.
p. 211. l. 8.

Christus est propitiatio omnibus peccatoribus.

Ego sum peccator, Ergo est & mihi propitiatio.

Imo vero, inquiet peccator, ut ut Christus propitiatio est omnibus peccatoribus, non tamen est propitiatio pro omnibus peccatis. Et quomodo peccati illius sperem à Dei misericordia remissionem, pro quo iustitiæ eius non est per mortem Christi persolutum?

Coll. Brand.
p. 172. l. 16.

Liquet hoc ex ordine decretorum quæ ponit, ad ver. VVal. pag. 32. Grevinch. p. 8. l. antepenult. & p. 9. l. 6.

Ac sane, si rem penitus introspicimus, tantum abest ut omnium peccatorum remissionem impetrarit. Hoc enim tantum effecit, *ut Deus sine iustitia sua læsione homini peccatori gratia sua januam aperuerit.* Quid vero hoc est? ut janua gratiæ divinæ nobis peccatoribus jam aperiat? Prorsus non. Nam cum decerneret filium suum Deus in mortē tradere, nihil quicquā statuerat de salvandis per eum hominibus ullis, in genere, aut in specie, absolute, aut conditionate: & peracta jam impetratione, liberrimū adhuc erat Deo gratiæ applicationem velle vel non velle, & quidē sub conditione quacumque vellet. quid ergo? homini nihil Deo hoc impetravit, ut velle nunc & efficere

efficere possit, quod ante ne velle quidem poterat. Præclara Redemptio! Sed hæc mittamus.

Si quidquam hominibus impetravit Christus sua morte, id erit restitutio universalis omnium & singulorum hominum in statum gratiæ & salutis. Negant se id sentire Remonstrantes. At viderint quam vere? Omnes & singulos enim tales nasci, ut si recens nati, vel etiam ante annos discretionis, id est, priusquam nova aliqua contumacia se æterna vita indignos reddant, moriantur, indubitato salventur, non negabunt. & quis salutem ulli unquam mortalium, qui in statu iræ esset, polliceri ausus fuit? huc spectant etiam illa: *Videtur statuendum, eum (Adamum) totius generis humani personam non minus in secundo, quam in primo pacto gessisse, utpote qui utrobique stirps generis humani fuerit. Et, Peccatum originis non facere reum mortis æternæ: neque esse damnationis causam, nisi nova contumacia accesserit. Et, Deum fædus gratiæ ad salutem cum omnibus & singulis hominibus post lapsum pepigisse.*

Coll. Br. p. 4.
170. & 171.
& 200.

Armin. resp.
ad 31. Artic.
pag. 117.
Ioh. Corvin.
contr. Til. p.
232. l. 25.
ibid. pag. 388.
l. 21.

Cont. V Val.
pag. 36. l. 22;
& c. Geldri
Remonstr.
in Synodo
Arnhemien;

v. Si Christus meriendo promeritus est hominibus gratiam & gloriam, tum aut fides, ipsumque posse & velle credere, non est gratia, aut est eam omnibus & singulis meritus, aut non est pro omnibus & singulis mortuus.

Atqui moriendo promeritus est Christus hominibus gratiam & gloriam; & fides, ipsumque & velle credere, est gratia; & omnibus singulisque eam non est meritus; (nam omnes non credunt; neque possunt aut volunt credere: quod tamen tam deberet fieri, atque illud, quod fideles salutem obtinent; quia fidelibus salutem promeritus est Christus.) Ergo omnibus & singulis non est mortuus.

vi. Pro quorum peccatis semel iustitiæ Dei plenissime à Mediatore satisfactum est, iidem ob eadem peccata à Dei iustitia conveniri, & ad ulteriorem satisfactionem constringi non possunt.

Multi homines à iustitia Dei conveniuntur, & ad satisfactionem constringuntur, dum in ignem & pœnas æternas præcipitantur.

Ergo, pro multorum hominum peccatis iustitiæ Dei à Mediatore non est plenissime satisfactum.

Maior per se vera est & à Remonstrantibus Geldris admittitur. Minorem confirmat tota Scriptura.

Neque hic quicquam iuvat distinctio illa inter impetrationem & applicationem: nam ut verum est, non applicari nisi fidelibus satisfactionem Christi; ita quoque & hoc verissimum ex Sententia Remonstrantium est, persoluisse & satisfecisse Christum Patri pro omnibus & Singulis; quam solutionem si accepit Pater, exigere novam iure nullo potest, sive applicetur, sive non applicetur: Nam non-applicatio facit quidem ut homini non profit impetratio, sed non facit ut Deo non sit facta solutio.

vii. Pro quibuscumque Christus est mortuus, eorundem est quoque Mediator.

Sed singulorum Mediator non est.

Ergo, Pro singulis mortuus non est.

Major est manifesta.

Minor probatur. *Christus enim dicitur Mediator merito & efficacia applicationis: meritum acquisivit sacrificio; pro applicatione intercedit: utrumque facit ut Sacerdos. At eandem applicationem actu peragit ut Rex & caput Ecclesie sue.* Atqui Christus non intercedit, ut applicetur singulis suum meritum, ut supra probavimus; multo minus, ut applicationem in omnibus actu peragat; quod quidem experientia testatur. Unde non nisi dimidius Mediator, ac ne dimidius quidem omnium erit Christus.

Armin. contr.
Perk. pa. 70.
l. 2.

Idem Decl.
sent. pag. 47.
l. i. Rursus, *Primum & absolutum Dei Decretum de homine peccatore servando, est, quo decrevit solum suum Iesum Christum ponere in Mediatorem, Redemptorem, Salvatorem, Sacerdotem, & Regem; qui peccatum morte sua aboleat, amissam salutem obedientia sua impetret, & virtute sua communicet.* Certe omnibus & singulis bona hæc non communicat Christus; quod notius est quam ut probari debeat. Quomodo ergo, si Mediatoris fuit ista communicare, omnium & singulorum hominum Mediator erit Christus? Scimus quidem qua ratione dispartiantur Mediatoris officia: Sed & improbamus hoc factum eorum. Cum primum conderet Decretum Deus, nulla erat fidelis, credituri vel non credituri, facta discretio: ne quidem constituta ad huc fides erat conditio, sub qua vel per quam salvare vellent homines Deus: qui potuit igitur Christus eodem illo Decreto ordinari Mediator, diversimode juxta diversitatem hominum, quum tunc eadem & plane uni formis omnium omnino esset ratio, nec de futura & possibili uila diversitate quicquam statutum Deo? An dicent Remonstrantes, positum esse Christum Mediatorem & Sacerdotem omnibus & singulis redimendis, morte sua, solis autem fidelibus actu & per communicationem meritorum suorum servandis, idque eo Decreto, quod cum conderetur non tantum non erant fideles, quia scilicet aliam conditionem eligere potuisset Deus quam fidem? Nugæ.

Aut ad omnia Mediatoris Officia ordinatus est Christus primo illo Decreto, atque ita æqualiter sive adæquate omnium & singulorum erit Mediator, sine ullo Discrimine fidelium vel infidelium: aut si hoc negant Remonstrantes, doceant quo succedaneo Decreto isthæc, quam prætendunt, facta sit discretio. Nullum proferent. Ideoque singulorum esse Mediatorem Christum negamus.

Contr. VVal.
p. 51. l. i. Denique, *Christus non est suscitatus pro omnibus & singulis.* Et tamen resurrectione sua ostendit se Christus verum esse Mediatorem; ut qui non luere tantum, subeundo mortem, sed & solvere pro nobis potuerit, ex carcere & imperio mortis, quæ peccati stipendium est, gloriose eluctando.

Propter quorum offensas mortuus est Christus, propter eorundem justificationem excitatus est.

Hoc liquet ex Apostolo, Rom. 4. 15.

Propter singulorum justificationem non est excitatus Christus.

Ergo, Propter singulorum offensas, mortuus non est Christus; & per consequens, Christus non est Mediator singulorum: ne quidem quo ad imperatorum reconciliationis: ea enim obtineri non potuit nisi prius justitiæ Dei esset satisfactum per mortem Mediatoris; Neque prius illi satisfactum fuit, quam è morte emerisset ipse.

Armin. cont.
Perk. p. 184. l. ult. Huc accedit, *Quod, electi sumus in Christo mortuo, suscitato, gratiamque & gloriam promerito. Et quod fidei, qua eligitur, objectum est Christus Sacerdos ac Rex.*

Ut ergo (secundum Remonstrantes) Christus mortuus & suscitatus fundamentum est Electionis, & fidei, cujus in Electione habetur ratio, objectum; ita sane subiectum prædicationis esse Christus mortuus & suscitatus debet: Et quidem ideo magis, quod secundo Decreto jam fides in Christum (utique mortuum & suscitatum) constituta erat conditio, per quam salus obtineri possit: ut hunc omnino putemus esse debere ordinem; Primo Decreto, subternitur Christus ceu fundamentum Electionis & salutis: Secundo ordinatur fides in Christum, medium & conditio Electionis & salutis. Tercio Media discernuntur ad generandam fidem; quæ utique sunt verbum & Spiritus; & quidem verbum reconciliationis; quo Christus mortuus, suscitatus, glorificatus, omnibus & singulis credendus proponitur. Quarto demum salus fidelibus assignatur.

Primum Decretum fundamentum est cæterorum: & Christus primo Decreto ordinatus,

ordinatus, eadem ratione & respectu, id est, *propterea talis*, objectum fidei constitui-
tur & fit, quin etiam *talis propterea* per prædicationem offertur credendus, *qualis*
eo decreto primo ordinatus est. Si ergo Christus non est suscitatus pro omni-
bus, uti quidem Remonstrantes dicunt, tum fieri non potest, ut omnibus per Ver-
bum talis proponatur, id est, ut jubeantur omnes credere in Christum suscita-
tum: (alioquin jubeantur credere quod falsum est) & quod credere non jube-
mur, id objectum fidei nostræ esse non debet, aut potest: neque etiam constitu-
tum à Deo esse, ut actu ipso in gratiam recipiat & salute donet, quorquor in Ie-
sum Christum suscitatum à mortuis essent credituri, dici jam amplius potest.
Breviter: *Quantum decretum præsuppositæ fidei & infidelitatis præscientia, sub secundo tan-*

Vide Actor.
2.36. & c.17.
3.

quam singulare sub suo universali subsumitur, & ex eodem consequentiæ necessitate infal-
libili deducitur. Hoc nimirum modo: Quicumque in Iesum Christum mortuum
& suscitatum Sacerdotem & Regem credent & toti recumbent, eos servabo.
Hi & illi credunt in Christum mortuum suscitatum &c. Ergo. *Secundum autem*
decretum exigebat præcedens illud, quod est primum. Itaque primo decreto Chri-
stus positus est in Mediatorem, qui moreretur, resurgeret, Sacerdos & Rex
esset: & quidem indiscriminatim omnibus & singulis hominibus. Nam nondum
discretio facta erat Remonstrantibus. Addunt de secundo Decreto, *quod sequen-*
ti, id est, tertio, necessitatem dederit. Est autem tertium de collatione medio-
rum ad fidem & resipiscenciam necessariorum: inter quæ media verbum Recon-
ciliationis venit imprimis. Ergo necesse jam fuit, ut Deus sineret omnibus & sin-
gulis hominibus annunciari, Iesum Christum pro ipsis esse mortuum, resuscita-
tum, datum & positum in Sacerdotem; & Regem, ut hoc credentes, & in Regem
istum ac Sacerdotem toti recumbentes, salvi fiant. Si hæc vera esse Remonstran-
tes agnoscunt, falsum igitur illud, quod Christus pro solis fidelibus resurrexit. Si
pro solis fidelibus resurrexisset Christum pergunt dicere, (& sane pergunt, quam-
diu secundo suo Articulo non renuntiant) falsum igitur, quicquid de Electionis or-
dine statuunt: & sic primum ac potissimum, imo vero & unicum, quod habent &
ponunt sententiæ suæ de II. hoc Artic. corruer fundamentum: Quin & Argumen-
tum illud, quod ex 2. Cor. 5. 15. deducunt, sponte sua concider. Sic ratiocinantur:

Cōtra VVa-
lach. p.33.
l.17.

Cōtra VVa-
lach. p.33. l.3.

Ibidem.

Collat. Br.
p.139. l.14.
Ibid. p.140.
l.14.

Qui debent Christo vivere, pro iis ille mortuus est.

At non soli debent Christo vivere. Ergo

Ille non est pro illis solis mortuus.

Cum sic potius dicere debuissent: Pro quibus Christus mortuus & excitatus
est, illi debent Christo vivere.

Pro solis fidelibus Christus mortuus & excitatus est.

Ergo soli fideles debent Christo vivere.

Deinde & sic:

Quicumque debent Christo vivere, pro iis ille mortuus & excitatus est.

Soli fideles debent Christo vivere: Ergo

Pro solis fidelibus Christus mortuus & excitatus est.

Atque hæc hætenus. Ex quibus omnibus liquere posse credimus, sententiam
Remonstrantium de secundo Articulo esse falsam, pietati noxiam, Dei justitiæ in-
juriā, ac talem quæ paradoxis salutis nostræ, mediorumq; salutarium dispen-
sationem penitus subvertentibus, ideoque ex Ecclesia Christiana exterminandis,
quanta quanta est, superstruitur simul & subternitur. Nostram de eodem articulo,
quam verbo Dei consentaneam, Deo minime injuriā, solandis conscientiis af-
fectis utilissimam esse judicamus, sententiam ita paucis explicamus.

Deus 1) filium suum unigenitum Iesum Christum, juxta æternū & immutabile
suum 2) consilium in mortem 3) crucis ignominiosissimā tradidit, ut vice & loco 4)
omnium & singulorum hominū, quorum ex mera gratia misereri voluit Deus, Patris
sui 5) justitiæ plenissime satisfaceret, iisque impetraret, & mox etiam applicaret 6)
reconciliationem cum Deo, remissionem peccatorum, & vitam æternam: Adeo ut
Deus propter perfectissimā Christi satisfactionem, à 7) nemine eorum, pro quibus
Christus semel perfectè satisfecit, ullam satisfactionem pro peccatis ipsorum depo-
scere queat: unde verè 8) resipiscētes, cujuscumq; sint ordinis aut nationis, peccati
onere defatigati, & gratiā Dei sitientes, certo possunt, & debent credere Christum

pro se esse mortuum; cum super 9) impenitentes ira Dei maneat quousque ipsi tales manserint.

1.) Ioan. 3. 16. *Ita Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum dederit.* Deus dedit nobis hunc Mediatorem & sponsorem, non ipsi cum nobis delegimus. Atque ideo remissio peccatorum gratuita, quæ nobis fit, constare potest cum plenaria satisfactione iustitiæ divinæ

2) Act. 2. 23. *Hunc [Christum] definito consilio & providentia Dei deditum quum accepissetis, manibus sceleratis cruci affixum interemistis:*

Eph. 2. 3.

Ioh. 3. 36.

Ex consilio itaque Patris mortuus est Christus: quod cum sit semper sapientissimum, fieri non posse credimus ut fallatur: Ac proinde cum omnes nascamur filii iræ, multi etiam moriantur qui in gratiam cum Deo non redeunt, utpote super quos ira Dei manet, non fuit sane consilium Dei, tradere Filium in mortem, ut omnes homines reconciliarentur, & in gratiam recipiantur.

3) Philip. 2. 8. *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.*

Galar. 3. 13. *Christus nos redemit ab execratione legis, dum pro nobis factus est execratio: scriptum enim est, execrabilis quisquis pendet in ligno.*

Ergo pœnas temporales & æternas, debitas peccato non tantum primo, sed & omnibus quæ quotidie admittimus, tulit & sustulit Christus.

4) Matth. 20. 28. *Filius hominis venit, ut dei animam suam in redemptionis pretium pro multis.*

& c. 26. 28. *Hoc est sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.* Sic Hebræo. 9. 28.

Iohan. 10. 15. *Animam meam depono pro ovibus.*

& c. 11. 51. *Propheta in fore, ut Iesus pro gente moveretur.*

52. *Nec tantum pro ea gente, sed ut etiam filios Dei dispersos cogeret in unum.*

Act. 20. 28. *Ecclesiam proprio illo sanguine acquisitit.*

Ephes. 5. 25. *Christus dilexit ecclesiam, & semetipsum exposuit pro ea.*

Apoc. 5. 9. *Ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione.*

& c. 14. 3. *Neque quisquam poterat discere canticum illud, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, id est videlicet, qui emi sunt de terra.*

& versu 4. *Hi emi sunt ex hominibus, primitia Deo & Agno.*

Non est ergo mortuus Christus pro omnibus & singulis hominibus, sed pro multis hominibus, id est, pro omnibus & singulis electis, pro iis quorum misereri voluit Deus, (nam gratiosus miserendi in Deo affectus mediatorum Christum ordinavit) pro omnibus & singulis ovibus, filiis Dei; pro ecclesia sua, quam dilexit prius, quam se pro ea exposuit; quam & fuisse prius dicimus, quam diligere potuit; non quidem vocata fuit, vel considerata ut vocata, jam tum cum eam diligeret prius, & ipse ordinaretur redemptor eius, sed fuit electa ut daretur Christo redimenda, colligenda, conservanda, & salvanda tandem:

[Non credimus Christum mortuum esse pro iis, quorum Deus misereri noluit, pro hircis, pro filiis diaboli, pro synagoga mundi, pro iis qui non veniunt ad Filium, nam illi tales, non sunt ipsi à Patre dati.]

Iohan. 6. 37.

Matth. 20. 28.

no. 12 & loco ipsorum sit mortuus. Nam emi eos, redemit, & se pretium redemptionis dedit: Pertulit mores nostros, & dolores ipsos nostros bajulavit: dolore afficitur ex defectibus nostris, atteritur ex iniquitatibus nostris, castigatio pacis nostræ ipsi imponitur, & livore eius fit curatio nostra, omnes nos ut oves erravimus, quisque in viam suam nos convertimus, & Iehova facit, ut incurrat in eum pœna omnium nostrum.

Iohan. 10. 15.

τοῦτο τῶν

παιδῶν.

1. Corin. 8. 11.

δι' ἁδελφόν.

Rom. 5. 6. 7.

idē ergo est,

pro aliquo, pro-

pter aliquem,

con- de persona

fermo sit.

Eph. 5. 3. 4. 5. 6

Et hæc putamus satis esse manifesta. obijciunt tamen Remonstrantes, per multos nonnunquam intelligi omnes & singulos. ut Daniel. 12. 2. Rom. 5. 19. Respondeo: Multitudinem etiam esse universalitatem quandam, nunquam tamen per Multos intelligi posse aut debere, omnes & singulos, nisi quod nunc de multis dicitur, aliis de omnibus & singulis dicatur. Neque dabitur vel una *erga omnes* in contrarium. Itaque Daniel. 12. 2. *Multi resurgent*, id est, omnes & singuli, quia hoc Scriptura alibi testatur. Ioh. 5. 28. 2. Corin. 5. 10. & passim quanquam eo loco vox Multi, ad subiectum non videatur referenda, sed ad prædicatum: ut verum quidem sit omnes

se omnes qui in pulvere dormiunt, resurrecturos, attamen non omnes homines resurrecturos, quia non omnes in pulvere dormiunt. 1. Corinth. 15. 51. Similiter Roman. 5. 19. *Multi peccatores*, id est, omnes & singuli, quia hoc alibi dicitur, Roman. 3. 9, 10. & cum eod. versu 19. additur, *Multi justificabuntur*: an *multi*, id est, omnes & singuli? Quod autem rem præsentem attingit, nullibi Scriptura dicit, *Christum mortuum esse pro omnibus hominibus*: tantum abest ut dicat *mortuum esse pro singulis hominibus*. Obijciunt secundo:

Collat. Br.
P. 139. l. 26.

Quoddam emptos esse à Domino qui tamen pereunt, vel perdi possunt. 2. Petr. 2. 1. Roman. 14. 15. 1. Corinth. 8. 12. Respondeo: Apud Petrum mentio non fit Christi, nec sanguinis eius, aut cuiusdam pretij, nec dicitur unde emi sint. & certum est voce *emere*, sive *tada* significari quamlibet *liberationem*: vid. Deuteronom. 7. 8. & c. 15. 15. Jerem. 15. 21. 1. Samuel. 15. 46. 2. Samuel. 4. 9. & c. 7. 23. ac passim alibi. Liberati ergo erant ab idolatria, &c. vers. 20. 21. 22. non liberati erant à potestate diaboli, non reconciliati Deo per sanguinem Christi.

Apud Paulum locis citatis *perire*, vel *perdere*, non significat exitium æternum, sed scandalum, derivationem à recto, contristationem, &c. Vide Matth. 10. 6. Luc. 15. 4. 6. & 19. 10. & alibi passim. Sed neque dicitur à Paulo, *quempiam perijisse*, imo ne quidem monetur quisquam *ne pereat*, sed monentur alij, *ne perdant fratrem*. id est, ne causam vel occasionem dent, unde quis pereat, id est, offendatur. Sunt offendicula causæ peccatorum nonnunquam, & per consequens exitij; sed non tamen peccant omnes ideo: multo minus ut pereant, quibus offendicula ponuntur. vide 2. Timoth. 2. 18. 19. 1. Corinth. 11. 19. Matth. 24. 24.

5) Roman. 8. 3. *Quæ legis erat impotentia, Deus suo ipsius Filio misso pro peccato, condemnavit peccatum in carne:*

4. ut jus illud legis compleatur in nobis.

& c. 3. 25. *Quem [Christum] proposuit Deus, ut esset placamentum per fidem in sanguine eius, ad declarandam justitiam suam.*

& c. 8. 32. *Qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum.*

Tradidit Filium suum Deus ex amore justitiæ; tradidit pro nobis ex amore misericordiæ.

6) 2. Corinth. 5. 19. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non imputando eis peccata ipsorum.*

Hebræ. 2. 14. *ut aboleret per mortem eum quæ mortis imperium habet, hoc est, diabolum.*

15. *Et liberos redderet quotquot metu mortis per omnem vitam obnoxij erant servituti.*

Iohan. 10. 28. *Ego vitam æternam do ijs.*

1. Corinth. 1. 30. *Christus factus est nobis à Deo sapientiæ, justitiæque & sanctificatio & redemptio.*

Hebræor. 9. 26. *Ad abolendum peccatum per immolationem sui ipsius patefactus est Christus.*

2. Corinth. 5. 21. *Fecit ut qui non novit peccatum, pro nobis peccatum esset, ut nos efficermur justitia Dei in eo.*

Nusquam legimus aliud Christum nobis sua morte commeritum quam redemptionem; peccatorum remissionem, & vitam æternam. Cætera omnia bona salutaria, non tam (proprie loquendo) ex morte Christi, quam ex benevolo Patris affectu credimus prodire: nisi quod nullis ea conferri possint aut conferantur quam quibus Pater reconciliatus est. Vnde etiam statuimus, iis, quorum misereri noluit Pater, quos Christo non dedit, id est, non electis sive reprobis, nulla prorsus contingere, quæ quidem ipsis salutaria sint, & qualia filiis suis abunde largitur beneficia. Quin imo, & omnibus ea beneficia conferri, qui reconciliati sunt: ut omnino nobis applicatio & impetratio (quas vocant) æque late sese extendant.

- 7) Roman. 8. 33. *Quis intentabit crimina adversus electos Dei? Deus is est, qui iustificat.*
 34. *Quis est qui condemnet? Christus is est qui mortuus est, imo vero qui etiam exaltatus est.*
 38, 39. *Mihi persuasum est, neque mortem &c. posse nos separare à charitate Dei, qui est in Christo Iesu.*

Docet idipsum natura & ratio iustitiæ. Atque hic vellemus se explicare Remonstrantes, an puerent Christum morte sua reconciliasse Patri & satisfecisse eiisdem iustitiæ, eos, & pro iis, qui æterni ignis pœnam sustinebant, atque ita ipsi satisfaciebant Dei iustitiæ tum, cum Christus moreretur.

- 8) Actor. 3. 19. *Respiciscite & convertimini, ut deleantur peccata vestra, postquam venerint tempora reformationis à conspectu Domini:*

20. *Et miserit prænuntiatum vobis Iesum Christum.*

1. Timoth. 2. 6. *Qui semetipsum dedit redemptionis pretium pro quibuscunque.*

Matth. 11. 28. *Venite ad me omnes qui fatigati estis & onerati, & ego faciam ut requiescatis.*

Ioh. 7. 37. *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.*

Galat. 2. 10. *Vitam quam nunc vivo in carne, vivo per fidem filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.*

Vide etiam Luc. 24. 47. Apoc. 3. 18. Actor. 19. 4.

Hinc non omnibus promiscue hominibus mandamus, ut in Christum credant: etsi tamen & hoc omnibus inculcamus ipsos ad vitam æternam non posse ingredi, neque à peccatis, ira Dei, & damnatione liberari, nisi per Christum.

Non permittimus interea quenkum dubitare, an in Christum debeat & possit credere, an Christus pro se mortuus sit. omnibus enim & singulis vere pœnitentibus mandatum dicimus ut ad Christum veniant, id est, in eum credant, ac promittimus ipsis certam quietem, levamen, peccatorum remissionem, omnemque cœlestis Patris benivolentiam. Non dicimus Christum reconciliabilitatem quandam morte sua imperasse, sed reconciliationem: Non possibilitatem remittendi peccata, sed remissionem peccatorum: non omnibus hominibus adæquate è quorum numero multi pereunt, etiam [iuxta Remonstrantes] postquam semel crediderunt, sed iis, quorum misereri voluit [ut sane jam miserus est omnium illorum quibus dedit, ut resipiscerent veritatem agnoscant] quos, postquam ad Christum venerunt, non tantum non ejicit foras, sed custodit etiam, ne ex manu ejus rapiantur, imo dat iis vitam æternam.

2. Tim. 2. 25.

Ioh. 6. 37, 39.

& c. 10. 28.

9) Ioh. 3. 36. *Qui non obtemperat filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.* Obtemperare filio, non est, credere tantum in filium, sed etiam resipiscere: Vtrumque enim mandat filius. Et hoc prius quam illud. Hoc omnibus & singulis. (nam omnes & singuli sunt rei violatæ legis) illud nō nisi iis qui prius præstiterint. Et hætenus quidem Evangelium dici potest omnibus & singulis iis annunciari quibus verbum prædicatur. Nam lex non jubet pœnitentiam; etsi legis prædicatio horum faciat, ut de peccatis suis & ira Dei contra se convictus homo, possit & velit resipiscere. Inproprie tamen doctrina de resipiscencia vocatur Evangelium: cum neque totum illa sit Evangelium, neque & pars etiam eorum quæ fidei obijciuntur, quæ proprie Evangelio continentur. Nihilominus gratiæ alicuius est, vocari ad resipiscenciam: sed non est gratia Evangelica. Nam hæc in solo Christo, & propter solum Christum offertur, cum intentione semper salutis æternæ: illa autem, cum intentione salutis æternæ non præscribitur semper (ut Articulo primo probavimus) ideoque nec absolute pro fundamento habet Christum. Hinc perpetram dicitur, gratiam Evangelij esse universalem, id est, beneficia morte Christi parata, omnibus & singulis quibus prædicatur, offerri.

Hæc fratrum Geldrorum de hoc Articulo est sententia, salvis aliorum melius sentientium iudicijs.

Iudiciums

DEPVTATORVM SYNODI AVSTRALIS

HOLLANDIÆ,

De Secundo Articulo,

Qui est,

DE REDEMPTIONE.

Quam Remonstrantes vocant universalitatem acquisitæ reconciliationis, per mortem Christi.

Deputati Synodi Australis Hollandiæ omnibus in timore Domini, ad normam Verbi Divini, diligenter & accurate expensis, statuant.

I.

DEum, uti ab æterno decrevit, non omnes hominēs, sed certos quosdam ex genere humano selectos, ad laudem gloriolæ suæ gratiæ servare, ita etiam simul statuisse, ut satisfactio, & meritum obedientiæ & mortis Christi, quod in se quidem sufficeret omnibus & singulis hominibus redimendis, sit medium subordinatum & proprium, quo expiatis peccatis *a* illorum, qui sibi à Patre *b* dati sunt, efficaciter & infallibiliter *c*, Electi ad salutem æternam, tanquam ad finem absolute à Deo intentum perducerentur.

a. Esai. 53. 11. *In scientia sua, justificabit ipse justus servus meus multos, & iniquitates illorum ipse portabit.*

Dan. 9. 27. *Confirmabit pactum multis.*

Iohan. 10. 15. *Vitam pono pro ovibus meis.*

Marth. 1. 21. *Salvum faciet populum suum à peccatis eorum.*

Acto. 28. Marth. 20. 28. & 26. 28.

Ebr. 9. 28. Rom. 8. 32. Ephes. 5. 25. 2. Corinth. 5. 14. & 21.

b. Ioh. 1. 6. *Patefecit nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi è mundo, tui erant & mihi eos dedisti.*

Et versu 9. *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi.*

Et versu 19. *Pro eis sanctifico me ipsum ego, ut sint & ipsi sanctificati in veritate.*

c. Ioh. 10. 28. *Et ego vitam æternam do eis, neque rapiet eas quisquam è manu mea. Pater meus, qui eas dedit mihi, maior omnibus est. neque quisquam potest illas rapere è manu Patris mei.*

Ioh. 17. 24. *Pater, quos dedisti mihi, velim, ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut conspiciant gloriam illam, quam dedisti mihi.*

Eph. 5. 23. *Vir caput est uxoris, ut & Christus caput est Ecclesia, & is est, qui salutem dat corpori.*

II.

Et quia media sapienter destinata, finem adæquatum non excedunt. Statuant:

Satisfactionem & meritum Christi, seu pretium redemptionis, quod Christus passione & morte sua Deo Patri persolvit, non esse efficacem, sive ad impetrandum, sive ad applicandum finem illum adæquatum, nisi in solis Electiis.

STATUTUM

III.

STATVUNT PRÆTEREA.

Sapientem Deum, Filium suum, ea intentione in mortem non tradidisse, ut per eam, remissionem peccatorum & reconciliationem acquireret etiam iis, quos æterno consilio suo non elegit, sed præteritis, sibi quæ reliquit, ac iuste propter peccata damnare decrevit.

Proinde reſciunt ſequentia:

I.

Omnes & singulos homines, credentes & incredulos in gratiam receptos, salutemque re ipsa in Christo consecutos esse, sed alios in salute accepta manere credendo, alios ea denuo non credendo privari.

Huberus in compendio Theſum ſuarum & paſſim.

II.

Omnes & singulos homines, beneficio & gratia universali summi Patris, per Christum servatos esse, nullumque in æternum perire, nisi qui sua perpetua ingratitude malitiaque, in hac vita pœnas æternas sibi parat; sed communi ratione singulos collustrari, fidemque in Deum, naturalem, & omnibus inditam ac innatam esse.

*Franciscus Puccius Fedelinus, libro de Christi Servatoris
efficacitate, Goudæ excuſo.*

III.

Pretium Redemptionis, quod Christus Deo Patri suo obtulit, non tantum in se & per se, toti generi humano redimendo sufficiens esse, sed etiam pro omnibus & singulis hominibus, ex decreto, voluntate & gratia Patris persolutum esse.

Remonstrant. in Theſib. ſuis Synodo exhibitis, theſ. 2. de 2. Article.

IV.

Christum indiscriminatim, quoad salutis impetrationem, pro omnibus individuís, in communi lapsus & peccati sorte consideraris, tam percuntium, quam servandorum: tam pro Caino, quam pro Abele: tam pro Iuda, quam pro Petro mortem obisse.

Idem in Reſponſ. ad VValachr. pag. 49.

V.

Deum universum genus humanum in reconciliationis gratiam assumiſſe, & cum Adamo omnibusque eius posteris, in eo fœdus gratiæ iniviſſe, in quo remissionem peccatorum omnium pollicetur, quotquot in illo fœdere perſtabunt, & adversus hoc non prævaricabuntur.

Hadrian. Borrius in Reſp. D. Iacobi Arminij, ad Artic. 31. pag. 117. & 118.

VI. In

VI.

In Adamo, in gratiam recepto, totum genus humanum in gratiam receptum esse: cum videatur statuendum esse, cum, totius Generis Humani personam, non minus in secundo, quam in primo pacto gessisse, utpote qui utrobique stirps fuerit generis humani.

Corvinus contra Tilenum. pag. 332.

VII.

Omnes & singulos homines à Patre, Christo traditos, jure salvationis in omnes, & bono salutis pro singulis acquisitæ.

Nicol. Grevinckh. contra Ames. pag. 49.

VIII.

In Deo esse affectum constantem ac perpetuum, bonum impetratum, omnibus ac singulis applicandi.

Idem ibidem. pag. 9.

ITEM.

Christum pro omnibus esse mortuum, quandoquidem intentio & scopus eius fuit, omnes salvare, tamen si res multo aliter in plerisque eveniat, proptia ipsorum culpa.

Remonstr. Collat. Hagienf. Belg. pag. 158. Bertiana. pag. 176.

ITEM.

Intentionem & propositum Christi fuisse, omnes homines re ipsa salvare.

Ibid. pag. 174. & 175. Belg. Bert. 196.

IX.

Impetrationi suam dignitatem, necessitatem atque utilitatem abunde constare potuisse, etiam si impetrata Redemptio, nulli individuo unquam applicata fuisset.

Nicol. Grevinckh. advers. Ames. pag. 9.

ITEM.

Quæcunque impetrationis sit ad applicationem ordinatio, solam tamen per sese, sine applicatione completam atque integram constare potuisse, & potuisse omnibus impetratam esse Redemptionem, & tamen nullis eam applicari, propter intervenientem omnium incredulitatem.

Idem ibidem. pag. 14.

X.

Christum, intercessorem esse pro omnibus, & sicut omnes reconciliat, ita etiam orare, ut Pater illis condonet peccata.

In Collat. Hag. pag. 168. Belg. Bert. 188.

ITEM.

Et si Christus non oret pro Mundo, eo modo, quo orat pro credentibus, neque eandem pro illis preces fundat, quas fundit pro istis, ramen eum orare etiam ali-

quo modo pro Mundo, & esse Reconciliationem pro utrisque, pro incredulis ad solam impetrationem, pro credentibus vero etiam ad applicationem.

Ibidem pag. sequente.

XI.

Deum, summo quo fieri poterat gradu, secundum Voluntatem & Iustitiam suam, præstitisse singulis hominibus dilectionem suam.

In Collat. Hag. Belg. 166. Bert. 186.

XII

Sacerdotij Christi actus atque functiones, ita distinctas esse, & subordinatas, ut etiam sint divulsæ, adeo ut cui una earum competat, ei non semper aut statim convenient reliquæ.

Oblationem Voluntariam in terra peractam, per mactationem corporis, & effusionem sanguinis, quam mors insequuta est, absolutam esse bono omnium & singulorum hominum, etiam pro Pharaone: intercessionem autem in cælis, non esse absolutam, neque pro omnibus, sed tantum pro credentibus.

Nicolaus Grevinkb. contr. Amef. pag. 45. 46. & seqq.

Vel ut Remonstr. loquuntur conjunctim, seu omnes simul.

Mortuum esse Christum adæquate pro omnibus peccatoribus: resurrexisse autem & intercedere, cum salvandi intentione adæquate, pro fidelibus.

Respons. ad Epistolam VValachyorum pag. 50. & 52.

XIII.

Servari nos quidem morte Christi, sed non sola: subalternas causas esse, mortem Christi, & Fidem nostram.

Contr. Vorst. in Amica duplic. pag. 450.

Omnes hos errores, statuimus, ex duobus fontibus promanasse, nimirum

I. Ex mala & perversa interpretatione, illius Phræseos, *Mori pro aliquo.*

II. Ex distinctionibus quibusdam monstruosis, & nullum in Dei Verbo fundamentum habentibus, ideoque extinctionis potius Titulo, quam aliquo alio appellandis.

De Primo, seu De Phrasi, Mori pro Aliquo.

Mori pro aliquo, in hoc Argumento, non significat tantum *bono alicuius mori*, ut cum Apostolus ad Coloss. cap. 1. 24. dicit: se explere in carne sua reliquias afflictionum Christi, pro corpore ipsius, id est, Ecclesia: sed idem significat, quod vice & loco alicuius mori: idque cum intentione, ut ille vivat. Quomodo accipitur, 2. Samuelis 18. 33. cum David dicit:

Fili mi Absolon, Absolon fili mi, quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te?

Votum enim Davidis fuit, licuisse sibi mori, ut viveret Absolon. Hunc esse sensum particulæ *pro*, cum de morte Christi agitur, liquet ex Esaïæ cap. 53. 4: cum dicitur Messias vere languores nostros tulisse, & dolores nostros ipse portasse, & quidem sic, ut quemadmodum versu 5. dicitur, *vulneratus sit propter iniquitates nostras, & attritus sit propter scelera nostra. Disciplina pacis nostra super eum fuerit, & livore eius non facrimus sanati.* Item ex locis alijs Novi Testamenti. huic genuinis 2. Cor. 5. 21. Coloss. 1. 22. 1. Petri 2. 24. & cap. 3. 18. Apoc. 1. 5. Eb. 9. 14.

Quare contristamur magnopere, ob hoc, quod Remonstrantes Collat. Hagiens. p. 158. edit. Belg. & 176. edit. Bertiana. pressi phræseos huius (*mori pro aliquo*) vi, cum Socino, cuius in hac re sunt Discipuli, dicere non verentur: particulam *pro*, posse tantum valere, atque nostro bono, vel nostra causa. quod quale tyrma errorum secum trahat, expendendum omnibus relinquimus.

*De Secundo, id est, De Distinctionibus Remonstrantium, quibus nostra
Argumenta conantur (sed frustra) eludere.*

Distingunt inter impetrationem & applicationem, & hac distinctione freti, modo dicunt: *Christum pro omnibus & singulis mortuum esse, & omnibus per mortem Crucis peperisse reconciliationem & Remissionem peccatorum.*

Collat. Hag. pag. 416. Belg. Bertian. secunda Sect. pag. 143.

Modo negant: *Incredulos, qui in incredulitate sua manent, reconciliationis cum Deo, & remissionis peccatorum, unquam participasse.*

Ibidem pag. sequenti.

Nos hanc distinctionem, ut à Remonstrantibus explicatur, negamus: nam *impetratio* (ut Iurisperiti, optimi significationis verborum Interpretes fatentur) concessionem rei petite includit & præsupponit. Sic impetratum rescriptum illis est, cum Princeps concessit, supplicansque obtinuit. Et vulgari sermone nostro, cum alicui officium aut munus impetratum dicimus, non ius tantum ad munus illud, sed realem illius possessionem & concessionem ei impetratam esse, significamus.

Sed ad fontem mali veniamus. is est *Intentio*, quam Remonstrantes Christum in passione sua habuisse, putant.

Dicunt confidenter, *Christum applicationem Reconciliationis omnibus & singulis pro quibus mortuus est, absolute nec voluisse nec noluisse, sed hoc intendisse, ut Deus non obstante iustitia sua, peccatorem salvare posset, & peccator, non obstante peccato, salvari.*

Repugnare hoc iudicamus verbis Christi. Iohannis 17. 2. *Sicut dedisti ei auctoritatem in omnem carnem, ut quotquot dedisti ei, det eis vitam æternam.* & vers. 11. *Serva eos per nomen tuum quos dedisti mihi, ut sint unum, prout & nos,* vers. 12. *Quos dedisti mihi custodiri.* vers. 15. *Serva eos à malo.* vers. 17. *Sanctifica illos in veritate.* vers. 24. *Volo, ut ubi ego sum, etiam illi mecum sint, ut conspiciant gloriam illam, quam dedisti mihi.*

Repugnare itidem verbis Apostoli, ad Hebr. 9. 26. ubi dicitur, *Christum ad abolendum peccatum, per immolationem sui ipsius patefactum esse:* vers. 28. *Oblatum esse, ut multorum peccata tolleretur.* Et cap. 10. 14. *Quod unica oblatione Christus consecraverit in perpetuum eos, qui sanctificantur.* Quæ omnia aliam intentionem, aliumque effectum mortis Christi nobis depingunt, quam à Remonstrantibus, loco citato, proponitur.

Ex his etiam Scripturæ locis patet, quod intercessione Christi in tectis, & oblatione, quæ facta est in mundo, non ianua tantum salutis sit aperta, ut Remonstrantes loquuntur in explicatione secundi sui Articuli; quanquam quomodo sine actuali remissione peccatorum, quam illi morti Christi non adscribunt, hoc fieri poterit ignoramus? sed quod vi illius introducatur in cælum ipsum.

Item: Non ita distingui posse actus Sacerdotij Christi, ut pro quibus Christus mortuus est, pro omnibus ijs etiam non resurrexerit: nam Apostolus Paulus, Rom. 4. 25. Christum traditum dicit propter offensas nostras, & excitatum esse propter iustificationem nostram. Non dicit, traditum esse pro *omnium* offensa, & excitatum esse, pro *quorundam tantum* iustificatione, ut sentiunt Remonstrantes. Idem Apostolus capite eiusdem Epistolæ 8. versu 34. Coniungit Mortem, Resurrectionem & Sessionem ad dextram, eamque omnibus ijs inservire indicat, pro quibus Filium suum tradidit Pater.

Vnde concludimus, quod nihil per mortem Christi solam, separatam à Resurrectione, impetrari possit. Quo Apostolus respicit cum dicit, 1. ad Corinth. 15. 17. *Si Christus non resurrexit, adhuc estis in peccatis vestris.* Adde quod intercessio Christi in cælis, nihil aliud est, quam continuata oblatio, ideoque hæc duo ita separari non possint, ut quorum vicem Christus obivit in Cruce, pro illis etiam omnibus non intercedat in cælis, cum sit Mediator eorundem, merito & efficacia simul. Quod si postremum non accedat, inutile est beneficium prius. Quare non parum errarunt Remonstrantes, cum in Collatione Hagienfi pag. 418. editionis Belgicæ & Bertianæ

rianæ pag. 145. Sectionis poster. Christum omnibus & singulis promeritum esse dicunt medicinam ad salutem necessariam, cum tamen statuant, Christum multis non esse mortē suā promeritum applicationem.

Quomodo quæsumus tale meritum, ipsis pereuntibus dici poterit fuisse ad salutem sufficiens, ut Remonstrantes sentiunt? Si Pater omnia dat cum Christo, ut dicitur Rom. 8. 32. dat quoque applicationem: & vice versâ, quibus Filij mortem non applicat, ijs nunquam Filium suum dedit. Nam, ut ignis non participatur, nisi cum toto suo calore: ita qui Christi participes sunt in morte, eius quoque participes sunt in resurrectione, ut docet Apostolus Rom. 6. 5.

Vt autem absurditates præcipuas huius sententiæ proponamus & refutemus, dicimus: Primo, Fieri non potuisse, ut pro quibus Christus mortuus est, ijs actu non condonarit omnia peccata, dicente Apostolo ad Colossenses 1. 21. & 22. quod reconciliati simus in corpore carnis per mortem. Fons igitur applicationis, non quærendus est in sola Resurrectione Christi, sed in Decreto Patris tradentis Filium, & in Obedientia Filij, quæ obediuit patri, usque ad mortem crucis.

Secundo, dicimus absurdum esse, Christum pro ijs mortuum esse, pro quibus mortem non superavit, cum tamen in Passione sua, mortis mortem se ostenderit. Ebr. 2. 14. 1. Cor. 15. 54. Vnde rursum inferimus, in ipsâ morte summam fuisse applicationem mortis Christi, pro omnibus ijs, quorum vicem ipse moriens sustinuit, cum intentione ipsos salvandi, & illius mortis virtutē, sensum huius beneficii, in ipsis quoque suo tempore extitutum, quando nimirum Evangelio, quod ipsis prædicatur, operatione potentiæ Dei credent.

Tertio, Absurde dici putamus, Christum in terris se obtulisse pro ijs, pro quibus non intercedat in cælis.

Merito itaque diffusio illa Sacerdotij Christi, exploditur, utpote qua inter alia, quæ ex ea nascuntur incommoda, consolatio piorum magna ex parte minuitur. Nam secundum Apostolum, quilibet pro quo Christus mortuus est, dicere potest: *Quis intentabit crimina adversus me? Deus est qui iustificat. Quis est, qui condemnet? Christus is est, qui mortuus est, imo vero, qui etiam excitatus est, qui est ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Mibi persuasum est, neque mortem, neque vitam, neque Angelos, neque Principatus, neque Potestates, neque instantia, neque futura, neque sublimitatem, neque profunditatem, neque ullam rem aliam creatam, posse nos separare à charitate, quæ est in Christo Iesu.*

Quæ consolatio longe melior est, quam illa quæ resultat ex doctrina Remonstrantium, & cuius vi adiguntur, ut in Collatione Hagienſi, editionis Belgicæ pag. 158. dicunt: Bonum Pastorem sic ponere vitam pro ovibus, ut intendat eas conservare, etiam si non omnes conserventur. Quod de summo animarum Pastore, cuius voluntati nihil potest resistere, & cum quo nobis dantur omnia, Roman. 8. 32. non sine blasphemia dici posse, iure meritoque omnes pij credunt.

IVDICIVM

Fratrū Northollandorū,

De Secundo Remonstrantium Articulo.

Articulus hic Remonstrantium, sic ad verbum habet:

Proinde Iesus Christus pro omnibus ac singulis mortuus est: atq; id ita quidem, ut omnibus per mortem crucis reconciliationem & peccatorum remissionem impetrarit: ea tamen conditione, ut nemo illa peccatorum remissione fruatur, præter hominem fidelem. Iohan. 3. 16. 1. Iohan. 2. 2. Duo autem sunt quæ hoc Articulo asseruntur; quæ singula distincte veniunt consideranda.

Primum est, Christum pro omnibus & singulis hominibus mortuum esse, ijsq; per mortem crucis, reconciliationem Deo & remissionem peccatorum impetrasse.

Alterum

Alerum, reconciliationem tamen istam, & remissionem peccatorum non omnibus ac singulis applicari, sed tantum fidelibus.

Vtrumque ἐπεὶ ὁδοῦ, & S. literis contrarium Fratres Northollandi iudicant.

De Primo.

Nam primum quod attinet, nunquam Scriptura sic loquitur; Christum mortuum pro omnibus & singulis hominibus: pro omnibus mortuum esse alicubi dicit; pro singulis nusquam: Nec ex eo, quod pro omnibus mortuum affirmat, concludendum est, pro singulis mortuum esse. Aliud enim est, pro omnibus mori, aliud pro singulis. Pro singulis qui moritur, pro omnibus moriatur necesse est: sed non contra. Sanarunt Apostoli omnem morbum, sed non singulos. Scribæ & Pharisei decimabant omne olus, sed non singula olera; &c. quivis morbi, seu omnia morborum genera; quodvis olus, seu omne genus olerum, non singula generum significantur: hoc sensu Scriptura dicit Christum pro omnibus mortuum, id est, pro quibuscumque, sine discrimine Iudæorum, gentium, huius vel illius linguæ, populi, nationis, &c. Mortuum igitur dicit Christum pro omnibus, nempe, pro electis omnibus, ex omnium hominum genere, ut liquet ex Apoc. 5. vers. 9. ubi senes canticum novum dicuntur cecinisse agno, dicentes, *dignus es qui accipias librum, & aperias sigilla eius, quoniam mactatus es, & redemisti nos Deo per sanguinem tuum, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione.*

Hinc est, quod eadem Scriptura, sine ulla sui contradictione, alibi passim dicat; Christum mortuum esse pro multis, Esa. 53. 12. Matth. 20. 28. Marc. 9. 45. *Filius hominis venit, ut daret animam suam redemptionis pretium pro multis.* Matth. 26. 28. *Hoc est sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.* Heb. 9. 28. *Christus semel oblat, ut multorum peccata tolleretur.* Manifeste indicans per omnes non singulos intelligi. Quinam. verò illi multi sint, declaratur sequentibus Scripturæ locis, Matth. 1. 21. Ipse enim servabit *populum suum* ex peccatis ipsius, Iohan. 10. 15. animam meam pono pro *ovibus*. Iohan. 17. 2. dedisti ei autoritatem in omnem carnem, ut *quotquot ei dediti*, det ipsis vitam æternam. Iohan. 11. 51. & 52. Fore ut Iesus moreretur non tantum pro ea gente, sed ut *Filios Dei* dispersos cogeret in unum. Act. 20. 28. *Ecclesiam Dei*, quam proprio illo sanguine acquisivit. Rom. 8. 33. 34. quis intentabit crimina adversus *electos Dei*? Deus est is, qui iustificat; quis est qui condemnet; Christus is est, qui mortuus est. Eph. 5. 23. Christus est qui salutem dat *Corpori*. vers. 25. Christus dilexit *Ecclesiam*, & tradidit semetipsum *pro ea*. Heb. 10. 14. unica oblatione consecravit in perpetuum *eos, qui sanctificantur*. Tit. 2. 14. qui dedit semetipsum *pro nobis*, ut redimeret *nos*, ab omni iniquitate, & purificaret sibi ipsi *populum peculiarem*. Pro ijs igitur, quos dedit ei Pater, pro ovibus, populo suo, & quidem peculiari, pro Ecclesia sua, Corpore suo, Filijs Dei, pro ijs qui sanctificantur, mortuus est Christus. Ii autem sunt electi: pro quibus omnibus, solis, singulis, sive ante mortem, in ipsa morte, post mortem Christi in cruce peractam vixerunt olim, nunc vivunt, & victuri sunt ad usque finem mundi, mortuus est.

Pro *omnibus*; ut Iohan. 17. 2. sicut dedisti illi potestatem in omnem carnem, ut *quotquot* dedisti ei, det eis vitam æternam. Iohan. 6. 39. Hæc est voluntas eius, qui misit me, Patris, ut *quidquid* mihi dederit non perdam ex eo, sed suscitem illud novissimo die. Ioh. 17. 12. *quos* dedisti mihi, ego custodivi; & nemo ex ijs periit.

Pro *solis*. Ioh. 17. 6. Patefeci hominibus nomen tuum, *quos dedisti mihi à mundo*. vers. 9. Ego pro ijs rogo, non pro mundo rogo.

Pro *singulis*: Rom. 10. 9. si confessus fueris Dominum Iesum, & credideris in corde tuo, quod Deus eum excitavit à mortuis, servaberis. Gal. 2. 20. qui dilexit me, & tradidit semetipsum *pro me*.

Pro *ijs, qui fuerunt, sunt, & erunt*. Act. 15. 11. per gratiam Domini Iesu Christi credimus nos servatum iri; quemadmodum & illos. Hebr. 13. 8. Iesus Christus *heri, & hodie* idem est; & in secula. Apoc. 13. 8. & adorabunt eum omnes incolæ terræ, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ, à *iactis mundiis fundamentis*. Quantumvis igitur mors Christi in se considerata eius sit dignitatis & pretij,

pretij, ut sufficiens esse possit *λύτρον* redimendis omnibus & singulis hominibus, ex ijs tamen testimonijs, quæ adduximus, constare potest, Christum, non pro alijs, quam electis mortuum esse. Estque hoc certissimum: pro quibus Christus non oravit, pro ijs quoque mortuus non est: oblatio enim & intercessio individuo nexu cohererent. Non oravit autem pro omnibus & singulis. Non enim oravit pro mundo. Non igitur pro omnibus & singulis mortuus est. Vnde sequitur:

Falsissimum esse, Christum, non pro electis tantum, sed pro omnibus & singulis hominibus, id est, etiam pro reprobis, & ijs qui pereunt, mortuum esse.

Contra verissimum: Iesum Christum mortuum esse, pro omnibus & solis electis, quos ei Pater redimendos dedit.

Æque falsum est, quod Remonstrantes de intentione tradunt, videlicet: intentionem Patris, Filium suum in mortem tradentis, & Filij mortem obeuntis fuisse; omnes & singulos homines per eandem ex æquo servare etsi res per multorum culpam aliter eveniret.

Nam si hæc fuisset Patris & Filij intentio, pro omnibus & singulis mori Christum opportuisset, atqui jam plurimis S. Scripturæ testimonijs probatum est, Christum esse mortuum, non pro singulis; sed pro multis, pro populo suo, ovibus suis, filijs, Dei, Electis, Ecclesia sua, &c. Ex quo sequitur, hanc quoque fuisse Patris, Filium suum tradentis, & Filij mortem obeuntis intentionem; ut eosdem, non alios servaret; & hanc solam fuisse Patris simul & filij intentionem expresse testatur Scriptura, Ioan. 11. 51. 52. Prophetavit Caiphas, non ex sese, sed ex afflatu Spiritus S. loquens, fore, ut Iesus moreretur, non tantum pro ea gente, sed ut *filios Dei disperfos* cogeret in unum. Gal. 1. 4. Dedit semetipsum pro peccatis nostris *ut eximeret nos ex præsentis sæculo malo, secundum voluntatem Dei & Patris nostri*. Eph. 1. 26. Exposuit seipsum pro Ecclesia, *ut eam sanctificaret, ut sifteret eam sibi gloriosam*. Ioan. 3. 16. Dedit Filium suum unigenitum, *ut omnis qui credit &c.* Ioan. 17. 19. & pro ijs ego sanctifico meipsum, *ut sint & ipsi sanctificati per veritatem*. Tit. 2. 14. Qui dedit semetipsum pro nobis, *ut redimeret nos &c.* 1. Petr. 1. 20. 21. *præordinati* quidem ante iacta mundi fundamenta, *perfecti* vero ultimis temporibus, *propter nos*, qui per eum creditis Deo.

Deinde, si intentio Dei Patris Filium in mortem tradentis, & Filij mortem obeuntis fuerit, omnes & singulos per mortem Crucis servare, necesse est ut omnes ferventur: quia consilium Dei non potest irritum fieri, prout patet ex Esa. 46. 10. & fusius probatum est ad Articulum primum. Atqui non omnes servantur. Ergo &c.

Quinimo contradicunt hic sibi Remonstrantes, quoties asserunt, Deum destinasse Christum in Mediatorem, ante certam voluntatem & intentionem quemquam salvandi, & cum nihil adhuc statuisset de conditione, sub qua homines servare vellet, *adeo ut impetrationi iam præstita, ac peractæ, sua dignitas, necessitas, atque utilitas abunde constare potuerit, etiamsi impetrata redemptio nulli individuo unquam applicata fuisset*: hoc est, etiamsi nullus unquam actus, sive ipsa servaretur. simul enim hæc duo stare non possunt: intentionem Dei Patris Filium suum in mortem tradentis fuisse; omnibus & singulis salutem conferre propter mortis Filij sui pretium; & Deum destinasse Christum in Mediatorem, ante certam voluntatem & intentionem quemquam salvandi.

Utrumque igitur falsum est, & se mutuo destruens.

Hanc fuisse intentionem Dei Patris, Filium suum in mortem tradentis, & Filij mortem obeuntis; ut omnes & singulos homines servaret. Et,

Deum destinasse Christum in Mediatorem ante certam voluntatem, ac intentionem quemquam salvandi.

Contra vero verissimum esse ex sacris literis ostensum est, intentionem Dei Patris & Filij fuisse solos electos servare.

Deum destinasse Christum in Mediatorem, cum certa voluntate ac intentione servandi electos suos; quem finem quoque est assecutus & Pater & Filius.

Neque enim irritum fieri potuit Dei consilium (Esa. 46. 10.) aut falli ipsa sapientia. Neque sapientiæ Dei summæ consentaneum, permittere, ut in re præsertim tanta, qualis est traditio Filij sui in mortem, & redemptionis opus, aliquid fiat temere, & absque certa intentione ac consilio.

Neque

Neque hic iuvât Remonstrantes, quod asserunt per Christi mortem quandam possibilitatem & velleitatem impetratam Deo Patri, qua potuit velle cum hominibus novum aliquod fœdus inire, sub quacumque ipsi visum est conditione. Nam tantum abest, ut hoc suo invento doctrina suæ absurditatem pallient aut regant; ut contra eo magis eius falsitatem & fœditatem prodant, & palam faciant. Etenim, ut Scriptura passim testatur, longe alia & præstantiora beneficia Christus morte sua acquisivit, nimirum veram & realem cum Deo reconciliationem, remissionem peccatorum, adoptionem in filios Dei, jus hæreditatis vitæ æternæ, adeoque omnes illas benedictiones spirituales, quarum author & fons nobis à Patre constitutus est, ut Apostolus docet. Ephes. i. & passim ex tota Scriptura constat, ac in secunda parte latius demonstrabitur.

Quinimo hoc suo falsissimo commento libimet non constant, recedentes ab hoc ipso Articulo, quo asserunt Christum ipsam reconciliationem & remissionem peccatorum, per mortem crucis acquisivisse; non autem jus aliquod possibilitatis, aut velleitatis, quo possit Deus velle cum hominibus fœdus inire, idque sub quacumq; conditione vel fidei, vel operum.

Quæ omnia ut figmenta cerebri humani, cum à Dei Verbo longissime recedant, imo directe cum eo pugnent, fratres Noort-Hollandi ut falsissima rejiciunt & detestantur.

De Secundo.

In secundo membro asserunt Remonstrantes, omnibus quidem & singulis hominibus reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum impetratam: verum non omnibus ac singulis, sed tantum fidelibus applicari.

De quo sic judicant fratres Noort-Hollandi.

Verum esse & sacris literis consentaneum:

Non nisi fideles, id est, solos fideles, reconciliationis cum Deo per mortem Christi impetratæ, & remissionis peccatorum fieri participes; & impetrationis proprii fructum esse applicationem.

Contra vero falsum esse & S. Literis dissentaneum:

Non omnes fieri reconciliationis cum Deo, per mortem Christi impetratæ, & remissionis peccatorum participes, quibus Christus eam impetravit: & applicationem non fuisse impetrationis proprii finem, aut finem à Deo proprie intentum.

Docet enim Scriptura aperte, impetrationem & applicationem aequaliter patere, pari passu incedere, & omnibus ac singulis applicari reconciliationem, quibus Christus eam impetravit, id est, solis fidelibus: & hunc finem à Deo proprie fuisse intentum. Esa. 53. 10. *Quum posuerit pro delicto animam suam, videbit semen, prolongabit dies, & voluntas Domini per manum eius prosperabitur.* vers. 11. *Propter laborem animæ suæ saturabitur, & in scientia sui justificabit servus meus iustus multos, quia iniquitates ipsorum ipse bannabit, &c.* Matth. 18. 11. *Venit filius hominis ut servet, quod perierat.* Ioann. 6. vers. 33. *Panis ille Dei, est qui de cælo descendit, & dat vitam mundo; Et panis quem ego dabo, caro mea est, quam dabo pro mundi vita.* Rom. 3. 24. *Per redemptionem factam in Iesu Christo.* 25. *Quem proposuit Deus, ut esset placamentum per fidem in sanguine ipsius,* Rom. 8. 34.

Quis est qui condemnet? Christus is est, qui mortuus est. 1. Corinth. 1. 30. *Christus factus est nobis à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio.* 2. Cor. 5. vers. 15. *Si unus pro omnibus mortuus fuit, nempe omnes fuerunt mortui, & ille pro omnibus mortuus est, ut qui vivunt post hac non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.* vers. 18. *Hæc omnia sunt ex Deo; qui reconciliavit nos sibi per Iesum Christum.* vers. 19. *Nempe quia Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non imputando eis peccata ipsorum.* vers. 21. *Fecit enim ut qui non novit peccatum, pro nobis peccatum esset, ut nos efficeremur iustitia Dei in eo.* Galat. 3. 13. *Christus nos redemit ab execratione legis, dum pro nobis factus est execratio.* vers. 14. *Ut in gentibus benedictio Abraham existet in Christo Iesu.* Gal. 4. vers. 4. *Factus ex muliere, factus legi obnoxius.* vers. 5. *Ut eos, qui legi erant obnoxii, redimeret, ut adoptionem acciperemus.* Eph. 1. 7. *In quo habemus redemptionem*

per sanguinem ipsius. vers. 9. &c. Ephes. 2. 13. *At nunc in Christo Iesu vos, qui olim eratis procul, propinqui facti estis, per sanguinem Christi.* vers. 14. *Ipsē enim est pax nostra, &c.* Coloss. 1. 13. *Liberavit nos à potestate tenebrarum, ac transtulit in regnum filij sibi dilecti.* vers. 14. *In quo habemus redemptionem, &c.* vers. 19. *Quoniam in eo placuit Patri, ut omnis plenitudo inhabitaret.* vers. 20. *Et pax per sanguinem Crucis eius facta, per eum reconciliare omnia sibi, tum quæ in terra, tum quæ in calis.* vers. 21. *Itaque vos quondam ab alienatis & hostes, mente operibus malis intenti, nunc reconciliavit, &c.* Hebræor. 2. vers. 18. *Decebat enim, ut ipse, propter quem hæc omnia, & per quem hæc omnia, multos filios in gloriam adducendo, principem salutis ipsorum per afflictiones consecraret.* vers. 14. *Ut per mortem aboleret eum, qui mortis imperium habet, hoc est, Diabolum.* vers. 15. *Et liberos redderet, quotquot metu mortis per omnem vitam obnoxijerant servituti.* Hebr. 5. vers. 12. *Per proprium sanguinem ingressus est semel in sacrarium, eternam redemptionem nactus.* vers. 14. *Quanto magis sanguis Christi, qui per spiritum eternum se ipsum obulit inculpatum Deo, purgabit conscientiam vestram à mortuis operibus, ut servietis Deo vivo.* vers. 15. *Itaque ob id novi fæderis Mediator est, ut morte intercedente, ad redemptionem earum prævaricationum quæ fuerant sub priori testamento, vocati, promissionem accipiant eternæ hereditatis.* Hebr. 10. vers. 10. *Qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel factam.* vers. 14. *Unica enim oblatione consecravit in perpetuum eos qui sanctificantur.*

Imo pertinet huc totum argumentum, & integer scopus eorum, quæ ab Apostolo duobus illis Cap. Epistolæ ad Hebr. tractantur.

1. Petr. 1. vers. 18. *Redempti ex vana vestra conversatione.* vers. 19. *Preioso sanguine agni immaculati & incontaminati Christi.*

Quæ Scripturæ loca, cum non de impetratione salutis tantum, sed de salute ipsa; vel actu salvandi agant, sequitur, non impetrationem nudam, sed applicationem salutis & salutem ipsam, scopum & finem fuisse, quem Deus propositum habuit, tam in missione, quam in traditione Christi: aperteque designatur, ipsam remissionem peccatorum, liberationem ab execratione legis, & potestate tenebrarum, justificationem, sanctificationem, translationem in regnum Filij Dei, adductionem in gloriam, denique vitam æternam, esse proprium finem impetrationis, & fructum ab eadem individuo & indissolubili nexu dependentem. Ita ut quibuscumque hæc morte sua Christus Mediator impetravit, eisdem omnibus & solis ea Pater applicet. Nec potest ulla rationis specie, vel probilitatis colore, applicatio hæc ab impetratione separari: ex jure enim impetrationis, res aliqua fit eius propria, cui impetrata est; cum largitio, vel concessio rei impetratæ, impetrationem non comitetur solum; sed eam quoque constituat & perficiat. Alias certe impetratio dici aut esse non posset.

Vnde & hoc sequitur, merum esse humani ingenij & otiosi cerebri figmentum, quod Remonstrantes de voluntate impetrandi absoluta & applicandi conditionata solent nugari. Etenim statuta absoluta voluntate impetrandi, necesse est voluntatem applicandi absolutam quoque esse. Nec iuvate eos, ut hoc solum commentum de separatione applicationis ab impetratione magis confirmet pallientque, mortem & oblationem Christi, à resurrectione ipsius & intercessione divellere: quod solent, dicentes Christum sese obtulisse & mortuū esse pro omnibus in universum hominibus, surrexisset autem, & intercedere, pro solis fidelibus. Nam id quoque falsum judicant Fratres Noort-Hollandi.

Qui contra statuunt: Christi mortem & oblationem, à resurrectione & intercessione, nullo unquam modo & tempore separari posse; tamque mortis, quam resurrectionis & intercessionis Christi beneficia æque late patere, atque ad solos Electos & fideles pertinere.

Quod liquet ex iis Sacræ Scripturæ testimoniis, quæ mortem & resurrectionem Christi conjungunt: ut Ioan. 17. vers. 9. *Ego pro ijs rogo: non pro mundo rogo, sed pro ijs quos dedisti mihi.* vers. 19. *Et pro ijs ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati per veritatem.* Rom. 4. 24. *Excitavit Iesum Dominum nostrum à mortuis.* vers. 25. *Traditum in mortem propter offensas nostras, & excitatum propter justificationem nostri.* Rom. 8. 34. *Quis est qui condemnet? Christus is est qui mortuus est, imo vero qui etiam excitatus est, qui etiam est ad dextram Dei, qui etiam postulat pro nobis.* Rom. 14. vers. 9. *Ad hoc*

hoc enim Christus & mortuus est, & resurrexit, & revixit, ut & mortuis & viventibus dominetur. Heb. 9. 12. Per proprium sanguinem semel est ingressus in sacrarium, aeternam redemptionem nactus. vers. 24. Non enim in manufactum sacrarium ingressus est Christus, sed in ipsum celum, ut appareat nunc in conspectu Dei pro nobis. vers. 26. Sed nunc semel in consummatione seculorum, ad abolendum peccatum patefactus est, per immolationem sui ipsius.

Sed & hiclibi contrarij sunt Remonstrantes. Quod enim hic statuunt remissionem peccatorum non omnibus applicari quibus ea impetrata est, non videtur posse consistere cum eo, quod alibi docent, nimirum, Deum universum genus humanum in reconciliationis gratiam assumpsisse, & cum Adamo eiusque posteris fœdus gratiæ inivisse, in quo peccatorum omnium remissionem pollicetur, quotquot in illo fœdere perstant; ita ut neminem sine intervenientibus peccatis actualibus à spe salutis seclusum in lapsu relinquere decreverit; & proinde nemo à Deo reiectus sit, & ad infernum destinatus, nisi ob proprium suum peccatum, quod omittere potuit. Etenim novum fœdus gratiæ à Deo cum hominibus peccatoribus iniri, & peccatum originale eorumque, ut neminem condemnaret, remitti non potuit, absque reali applicatione satisfactionis & meriti Christi, nisi aliam statuunt causam & fontem præter meritum Christi, unde gratia novi fœderis & peccati originalis remissio procedant ac profluant. Quod absurdissimum & sacræ Scripturæ contrarium esse, ex plurimis supra allegatis testimoniis constare potest.

Ex quibus omnibus liquere arbitrantur Fratres Noort-Hollandi, hunc secundum Articulum Remonstrantium, sive is simpliciter consideretur prout iacet, seu prout Remonstrantes in Collatione Hagienſi, Exhibitis thesibus, aliisque publicè editis scriptis eum exponunt, continere multa Heterodoxa, aperte falsa, inter se & cum sacris literis ex diametro pugnancia dogmata, Dei gloriæ adversa, pietati, salutique hominum noxia. Quæ in Ecclesiis reformatis, & iis præsertim, qui Ecclesiastico aliquo munere funguntur, tolerari nullo modo debent. Ut Deo sua gloria, Dei Verbo sua veritas, fidei & pietati sua integritas intemerata servetur & maneat.

Loco Corollarij adijciunt Fratres Noort-Hollandi.

Hunc Articulum, non suo loco positum, si ordinem Decretorum consideres quem Arminius excogitavit, & quem ipsi Remonstrantes sequuntur. Collocandus enim erat primo loco, urpote qui primum ipsorum Decretum continet: Contra vero primus Articulus, vel secundus, vel postremo. Sed, an non id astute & certo consilio factum sit, dubitari merito potest; ne videlicet videantur ordinem salutis in Scriptura traditum, & in Ecclesiis Reformatis hætenus recte utiliterque observatum, invertisse.

EXAMEN ET IUDICIUM

Fratrum Zelandorum,

De Secundo Articulo Remonstrantium:

Qui agit de Redemptione generis humani per mortem Christi facta.

Sententia Orthodoxa.

I.

Et si fateamur λόγρον mortis Christi sufficiens esse in sese, ad expiandum peccata omnium & singulorum hominum: absoluta tamen voluntas & intentio Patris,

Filium unigenitum in mortem tradentis, & Filij eam subeuntis fuit, perfolvere redemptionis pretium pro omnibus & solis Electis.

II.

Proinde reconciliatio & salus, omnibus & solis electis, per mortem Christi est impetrata, iisque solis certo & infallibiliter applicatur.

Priorem Articulum sic demonstramus ex Dei Verbo. Ioan. 10. vers. 14. 15. *Ego sum pastor illis bonus, & animam meam pono pro ovibus.* & vers. 18. *Hoc mandatum accepi à Patre meo.* Hinc evincitur, Christum ex mandato Patris animam suam posuisse pro ovibus & non pro aliis. Ioann. 11. vers. 51. 52. *Caiaphas prophetavit fore ut Iesus pro gente moreretur. Nec tantum pro ea gente, sed ut etiam filios Dei dispersos cogeret in unum.*

Unde patet, Christum sua morte hoc intendisse, ut cogeret in unum filios Dei dispersos, qui sunt soli Electi.

Rom. 5. vers. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis,* & vers. 8. *Commendat autem suam charitatem erga nos Deus, quod cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus est.* Inde sequitur, Christum pro iis esse mortuum, quos Pater summo & salvifico amore complexus est, qui sunt soli Electi. Confer Ioan. 15. vers. 13. *Maiorem hac charitatem nemo habet, ut quis animam suam ponat pro amicis suis.*

Ephes. 5. vers. 25. *Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum exposuit pro ea.*

Hinc evidenter liquet, Christum tantum esse mortuum pro sua Ecclesia, ut dilecta sua sponsa, quam sibi desponsavit in sæculum in iustitia, iudicio, benignitate, ac misericordia, Hozæ 2. vers. 19. Confer Actor. 20. vers. 28. *Deus acquisivit Ecclesiam proprio suo sanguine.*

Apocal. 5. vers. 9. *Quoniam mactatus es, & redemisti nos Deo per sanguinem tuum, ex omnibus tribu, & populo, & natione.* Hinc evidens est, non omnes & singulos per mortem Christi esse redemptos, sed tantum aliquos, ex omnibus nationibus qui sunt soli Electi.

Sequuntur Rationes è S. Scriptura petita.

I.

Si redemptio per Christum facta fuit ex Electione, pertinet ergo ad solos Electos: sed verum prius, ex Ephes. 1. 7. *In quo habemus Redemptionem per sanguinem ipsius.*

Vbi Apostolus aperte redemptionem derivat ab electione Dei. Confer vers. 4. 5. 6. & 9. Ergo & posterius.

II.

Si Christus perfolvit Redemptionis pretium pro omnibus & singulis, tum omnes & singuli debent salvari & nemo perire. Atqui non omnes & singuli servantur, quin imo multi pereunt. Ergo, &c. Maior est verissima, ex iustitia Dei, qui alias damnatos iniuste puniret, pro quibus Christus, ex sententia Remonstrantium, perfolvit Redemptionis pretium.

III.

Si omnibus & singulis hominibus reconciliatio cum Deo, & remissio peccatorum impetrata est, sermo reconciliationis quoque omnibus & singulis est annunciandus. Sed falsum consequens. Ergo & antecedens. Maior probatur, ex 2. Corinth. 5. vers. 19. 20. Ubi reconciliatio mundi, & annunciatio sermonis reconciliationis ab Apostolo conjunguntur. Minor probatur ex Actor. 16. vers. 7. Ubi Spiritus sanctus non sinit Apostolum ire in Bithyniam ad annunciandum Evangelium. Confer Psal. 147. vers. ultimo. & Actor. 14. vers. 16.

Posteriorem

Posteriorem Articulum ita probamus:

Isaia. 53. vers. 10. *Beneplacitum Jehovah per eum prosperabitur.* & vers. 11. *Propter quod laboravit anima ipsius, videbit, & satiabitur, & cognitione sui iustificabit servus meus iustum multos, quorum iniquitates ipse baiulavit.* Ex hoc loco colligitur Patrem hoc affectum esse, quod intendit; & filium etiam id, pro quo anima ipsius laboravit, nempe salutem electorum, quam ille esurivit & sitivit. Sequitur etiam manifeste, ex potestem verbis, illos, quorum iniquitates Christus baiulavit, etiam revera iustificari.

Ioan. 6. vers. 33. *Christus est panis ille Dei, qui de calo descendit, & dat vitam mundo.* Hinc apparet, Christum non tantum sua morte vitam impetrare, sed etiam reipsa dare quibus impetrat.

Rom. 8. 32. *Is qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, qui non etiam cum eo omnia nobis gratificabitur?* Hinc liquet applicationem meriti mortis Christi cum omnibus eius beneficiis, ab impetratione salutis, nullo modo posse divelli; sed individuo nexu coherere, & ad solos electos pertinere.

2. Corint. 5. vers. 19. *Deus erat in Christo mundum sibi reconcilians, non imputando ipsis peccata ipsorum.* Hinc sequitur irrefragabiliter, omnes eos, quos Pater sibi reconciliavit per mortem filij sui, accipere etiam reipsa remissionem peccatorum.

In Epistola ad Hebræos passim docet Apostolus, iis quibus Christus sanguine suo salutem impetravit, etiam meritum suum reipsa applicare, & eosdem per Spiritum suum sanctificare. Exempli gratia:

Heb. 2. 14. 15. *Ut per mortem aboleret eum, qui mortis imperium habet (hoc est Diabolum) & liberos redderet, quotquot metu mortis, per omnem vitam, obnoxij erant servituti.*

Item Heb. 9. 14. *Quanto magis sanguis Christi purgabit conscientiam vestram à mortuis operibus, ad serviendum Deo vivo.* & vers. 15. *Christus ob id est Mediator novi fœderis, ut vocati accipiant promissionem æternæ hereditatis.* & vers. 26. *Christus est patefactus per immolationem sui ipsius ad abolendum peccatum.*

Et Heb. 10. vers. 14. *Unica oblatione consecravit in perpetuum eos, qui sanctificantur.*

Sequuntur aliquot argumenta idem probantia.

I.

Redemptio continet remissionem peccatorum.

Ephes. 1. vers. 7. *In quo habemus redemptionem, per sanguinem ipsius, remissionem, inquam, peccatorum.* Confer Colossi. 1. vers. 14. Ergo quotquot sunt per mortem Christi redempti, simul habent remissionem peccatorum.

II.

Christus est Salvator sui corporis, id est, Ecclesiæ Eph. 5. vers. 23. Ergo Ecclesiæ suæ salutem, non tantum impetravit, sed etiam actu confert.

III.

Christus est Mediator novi Fœderis, cuius fit mentio, Jerem. 31. vers. 31. Quod etiam morte sua ratum fecit. Atqui illo Fœdere promittuntur fœderatis, remissio peccatorum, & sanctificatio Spiritus, quæ revera nihil aliud sunt, quam applicatio salutis impetratæ.

IV.

Pro quibus Christus mortuus est, illi sentiunt revera vim mortis Christi ad mortificandum peccatum, & fiunt Reges & Sacerdotes Deo Patri.

Roman. 6. vers. 5. 6. *Vetus homo, qui in nobis est, cum eo est crucifixus, ut enervetur corpus peccati, ne posthac serviamus peccato,* & 2. Corint. 5. 15. *Si unus pro omnibus fuit mortuus, nempe omnes cum eo fuerunt mortui. Ut qui vivunt, posthac non sibi vivant,*

Kkk;

sed

sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Apoc. 5. vers. 10. Quoniam mactatus es & redemisti nos Deo per sanguinem tuum, & fecisti nos Deo nostro Reges & Sacerdotes.

V.

Pro quibus Christus mortuus est salutem impetrando, pro iis etiam resurrexit, partam salutem applicando. Probat. Rom. 6. vers. 5. 6. *Si cum eo plantati coaluimus conformatione mortis eius, nimirum etiam resurrectionis conformatione coalescemus. & vers. 8. Quid si mortui sumus cum Christo, credimus fore ut etiam vivamus cum eo. & Rom. 8. vers. 34. Quis est qui condemnet? Christus est qui mortuus est, imo vero qui etiam excitatus est. & Corinth. 5. vers. 15. Ut qui vivunt posthac, non sibi vivant sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.*

VI.

Quorum Christus est advocatus apud Patrem, illorum duntaxat est *ἱλασμός* seu propitiatio. Ratio est, quia unius eiusdemque Pontificis est, pro populo orare, & sacrificare. Sed Christus tantum est advocatus pro iis quos Pater ipsi dedit, & non pro mundo: Ergo. Minor probatur ex Ioan. 17. vers. 9. *Ego rogo pro ijs quos dedisti mihi, non pro mundo rogo, Roman. 8. vers. 34. Quis est qui condemnet? Christus is est qui mortuus est, imo etiam qui excitatus, qui est ad dextram Dei, qui etiam postulat pro nobis. Item, 1. Iohan. 2. vers. 1. 2. Advocatum habemus Iesum Christum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.*

Sententia Ἐρεγδὸς Rejectio.

I.

Iudicamus errare Remonstrantes, qui dicunt, Christum pro omnibus & singulis hominibus, ex Decreto, voluntate, & gratia Dei Patris, perfolvisse redemptionis pretium. In Thesis exhibitis de Articulo secundo, Thesi prima.

II.

Cum dicunt Christum sanguine suo Patri impetrasse tantum jus potestatemque æternæ redemptionis, iisque, quibus ipsi visum esset conditionibus, salutem conferendi. Respons. ad VValach. pag. 47. Grevinch. contra Amel. pag. 9. lin. 9. Aut ut Episcopus asserit, *Haftenus homines per mortem Christi Deo reconciliatos, ut non obstante amplius iustitia, salutis spem ijs facere, ostiumque vite aperire, sive novum fœdus sancire voluerit, in quo fœdere vita spem facere decreverit, sub hac conditione, si iustitiam amarent, & odio haberent peccatum. Thef. excus. pag. 19. thef. 7.8.*

III.

Cum asserunt, Deum omnibus & singulis hominibus salutem indiscriminatim conferre voluisse, puta tam Pharaoni, quam Abrahamo, tam Iudæ, quam Petro; etli res per multorum culpam aliter eveniat: & proinde Christum esse sacerdotem omnium hominum, etiam Pharaonis, quoad actum oblationis. Respons. ad VValach. p. 49. Grevinch. cont. Amel. p. 48.

IV.

Cum dicunt, Christum adæquate pro omnibus peccatoribus esse mortuum: resurrexisse autem & intercedere, cum salvandi intentione, adæquate tantum pro fidelibus. ad Walach. pag. 50. 51.

Rejicimus

V.

Rejicimus etiam sententiam Adriani Borrei, qui dicit, Deum, universum genus humanum in reconciliationis gratiam assumpsisse, & cum Adamo, omnibusque eius posteris, fœdus gratiæ inisse, in quo remissionem peccatorum pollicetur, quotquot in illo fœdere perstabant, & non prævaricabuntur. Cui sententiæ etiam non obscure subscribit Arminius, in Respons. ad quæst. 31. pag. 117. & Ioan. Arnold. qui statuit Adamum totius generis humani personam, non minus in secundo fœdere, quod est gratiæ, quam in primo, nempe legis & operum, gessisse, utpote qui utrobique stirps generis humani fuerit, contra Tilen. pag. 232. Nec ab hoc errore alieni sunt reliqui Remonstrantes, qui communiter sentiunt, Christum expiassè peccatum originis pro toto genere humano. Et Thesi. 6. exhibita de primo Articulo, expresse dicunt, neminem à vita æterna, vel à medijs ad eam sufficientibus rejectum esse absoluto aliquo antecedaneo Decreto, sed meritum Christi, Vocationes, omniaque dona Spiritus, prodesse ad salutem omnibus posse, & revera prodesse, nisi eipsum in exitium sibi eorundem abusu vertant.

VI.

Iudicamus etiam errare Remonstrantes cum statuunt, Deum Patrem destinasse Christum in Mediatorem, ante voluntatem ac intentionem certam, de aliquo homine nominatim salvando, ut patet ex ordine decretorum quem communiter statuunt, & Thesibus Episcopij de Redemptione, Thesi. 12. pag. 20. Adeo ut etiam ausing dicere, Impetrationi iam præstitæ ac peractæ, dignitatem, necessitatem, atque utilitatem suam abunde constare potuisse, etiamsi impetrata Redemptio nulli individuo unquam fuisset applicata, potueritque omnibus impetrata esse, & tamen nulli applicari. Grevinch. contra Amef. pag. 8. 9. lin. 11. & pag. 14. lin. 7.

VII.

Denique cum statuunt, Deum Patrem Christum in Mediatorem destinasse, cum nihil adhuc statuisset de conditione sub qua homines vellet servare. Adeo ut opere oblationis jam præstito ac peracto, integrum ipsi fuerit, quamcumque vellet conditionem, tam operum quam fidei, ad salutem consequendam præscribere. Armin. contra Perkins. pag. 76. lin. 18. Grevinch. pag. 9. lin. 7. & 15. lin. 7. & pag. 415. lin. 11. & hæc directe contra Apost. Galat. 2. vers. 21. *Si iustitia per legem, Christus frustra mortuus est.*

Augustin. contra Iulianum lib. 3. cap. 3.

Redimuntur, sed non liberantur: lavantur, sed non abluuntur. Hæ sunt sententiarum portenta vestrarum, hæc paradoxa Pelagianorum hereticorum, &c.

Caterum, rogo te, quomodo potest intelligi ista redemptio nisi à malo redimente illo qui redimit Israel ab omnibus iniquitatibus suis? Ubi enim redemptio sonat, intelligitur & pretium. & quid est hoc nisi pretiosus sanguis agni immaculati Iesu Christi? De hoc autem pretio quare sit fufum, quid interrogamus alium? Respondeat ipse Redemptor, dicat ipse mercator: *hic est inquit sanguis meus qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.* Pergite adhuc pergite, & sicut dicitis in sacramento Salvatoris baptizantur, sed non salvantur; redimuntur, sed non liberantur; sic etiam dicite, funditur pro ijs sanguis in remissionem peccatorum, sed nullius peccati remissione mundantur. Mira sunt quæ dicitis, nova sunt quæ dicitis, falsa sunt quæ dicitis.

Iudicium Ultrajectensium,

De Articulo Secundo Remonstrantium :

*Theses Heterodoxæ, ex Articulo Remonstrantium 2. eiusdemque
in varijs ab ipsis exhibitis scriptis, editisque in vulgus libris,
explicatione excerptæ, quibus Orthodoxæ cum
S. Scriptura consentientes Antitheses,
ex adverso opponuntur.*

*Theses Heterodoxæ.**Antitheses Orthodoxæ.*

I.

I.

D Ei Patris, in tradendo in mortem filio, voluntas & intentio fuit, *a* omnibus & singulis hominibus, *b* tam perituris quam salvandis, *c* salutem aut vitam æternam conferre *d*.

D Ei Patris, in tradendo in mortem filio, voluntas & intentio non fuit, omnibus & singulis hominibus, tam perituris quam salvandis, salutem aut vitam æternam conferre.

a Collat. Belg. pag. 118. in medio. The-
sibus exh. de secundo Art. Thes. 1.

b Advers. Walachr. pag. 51. lin. ultima.

c Ibidem lin. 2.

d Ibidem lin. ultima.

II.

II.

Hæc Dei voluntas conditionata, non autem absoluta fuit. *a*

Si Dei voluntas & intentio, in tradendo filio in mortem, hæc non fuit, utique ea nec absoluta, nec conditionata fuit. Cuius enim rei negat *esse*, eius & modum tolli necesse est.

a Contra Wal. pag. 52. lin. 2.

Ultraject. Remonst. in Notis suis ad
Theses de secundo Artic. *d* *sub finem* ad
§ 2.

III.

III.

Christi in subeunda morte intentio fuit, *a* homines omnes aut singula individua *b* servare, tam eos qui pereunt quam qui servantur *c* seu, Christus pro Caino & Abele, pro Iuda & Petro, indiscriminatum in communi lapsus & peccati forte consideratis, mortem sustinuit. *d*

Christi in subeunda morte intentio non fuit, omnes homines, aut singula hominum individua servare, tam eos qui pereunt quam qui servantur. Christus pro Caino & Abele, pro Iuda & Petro, indiscriminatum mortem non sustinuit.

a Collat. Belg. pag. 158. lin. 17. in Bertij Versione. pag. 176. lin. 23. 24.

b Contra Walach. pag. 51. lin. 2. 3.

c Ibidem.

d Ibidem lin. 11. & seqq.

IV.

Christus pro omnibus & singulis hominibus mortuus est: *a* reconciliatorem cum Deo & remissionem peccatorum singulis promeruit, *b* impetravit, *c* & iustitiæ Dei pro peccatis singulorum satisfecit; *d* etsi non omnibus & singulis, quibus impetrata sunt, applicentur. *e*

a Artic. 11.

b Ibidem, & exhibit. Thesib. Thesi. 3.

Ultraject. Rem. in notis de Articulo 2. fol. 2. b. lin. 3. 4.

c Contra Walachr. pag. 51. lin. 2.

d Ultraject. Remon. ibidem fol. 2. a lin. 11. à fine.

e Artic. 11. Ultraject. Rem. ibidem fol. 2. b. lin. 8. 9.

IV.

Christus pro omnibus & singulis hominibus non est mortuus, reconciliatorem cum Deo & remissionem peccatorum singulis non promeruit nec impetravit, iustitiæ Dei pro singulorum peccatis non satisfecit, sed quibus reconciliatorem cum Deo & remissionem peccatorum promeruit, satisfactione sua plenissime, ipsi etiam omnibus & singulis applicat.

V.

Proinde Deus Pater, qui merito mortis Christi universo generi humano est reconciliatus, *a* novum gratiæ Fœdus cum omnibus & singulis peccatoribus damnationiq; obnoxijis hominibus inire potuit, voluitque. *b* cum pretium redemptionis, quod Christus Deo Patri obtulit, in se toti humano generi redimendo sit sufficiens. *c*

a Thesibus exhi. Thesis 2.

b Ibidem.

c Ibidem Thesis. 1. & scripto ingenti heri exhibitio.

V.

Proinde Deus Pater, qui merito mortis Christi universo generi humano non est reconciliatus, novum gratiæ Fœdus cum singulis peccatoribus damnationique obnoxijis hominibus inire non voluit. Et si enim pretium redemptionis, quod Christus Deo Patri obtulit, in se propter dignitatem personæ (est enim verus & æternus Deus, verus perfectissimeque iustus homo) toti humano generi redimendo sit sufficientissimum, efficacia tamen & fructus illius pretij ad solos redundat electos.

VI.

Quia Deus universum genus humanum in reconciliationis gratiam assumpsit, & cum Adamo, omnibusque, ac singulis eius posteris gratiæ Fœdus iniit, nemo, nec infans nec adultus, propter originale peccatū damnationi est obnoxius. *a*

a Arim. & Borrh. ad Articul. 31. pag. 117. 118.. Ultraj. Remonst. in notis sup. Thesib. de Prædestinatione ad Thesin 4. sub. finem.

VI.

Deus universum genus humanum in reconciliationis gratiam non assumpsit, nec cum omnibus & singulis Adami posteris gratiæ Fœdus iniit. Propter peccatum autem originale omnes & singuli infantes damnationi sunt obnoxij.

Ultrajectinorum fratrum de antescriptis

Thesibus Antithesibusque Iudicium.

HAs de Christi morte, deq; Patris & Christi in ea intentione, &c. Remonstrantium Theses, Sacræ Scripturæ contrarias, gloriæ Christi & gratiæ Dei salutiferæ inimicas,

inimicas, denique ad veram solidamque vere fidelium consolationem ineptas, & minime accommodatas esse iudicamus, ac proinde in reformatis Dei Ecclesijs minime tolerandas.

Antitheses autem eis oppositas, Sacra Scriptura consentaneas, ad gloriam Christi & gratiam Dei salutiferam prædicandam atque extollendam necessarias, & vere fideles firmiter consolandos, utilissimas accommodatissimasque statuimus: ac proinde doctrinam eis comprehensam in Ecclesijs Dei reformatis, publice porro privatimque tradendam.

*Rationes Iudicij nostri ex compluribus
has adferimus.*

I.

Ut à postremo exordiamur, Theses has consolandis vere fidelibus ineptas esse, hoc argumento practico probamus: Esto aliquis vere fidelis animo ob peccatum anxio, vehementerque perculso, ad eum erigendum, & adversus desperationis telum muniendum, hoc modo ex Remonstrantium doctrina erit argumentandum:

Qui pro omnibus & singulis hominibus est mortuus, etiam pro te. N. est mortuus.

Atqui Christus pro omnibus & singulis hominibus est mortuus. Ergo.

Hocce firmum erit adversus desperationem munimentum?

Fac Christum pro omnibus & singulis mortuum, quid me id scire juvabit, nisi sciam salutem, quæ mihi impetrata est, etiam applicari. Est ergo doctrina de impetrationis universalitate, ad vere fideles consolandos, inepta; imo vero hoc argumento, Iudas se consolari potuisset, qui tamen damnatus est. Contra vero Antitheses hæ firmissimam vere fidelibus suppeditant consolationem. Hunc enim in modum argumentabitur vere fidelis:

Illi omnes & singuli pro quibus Christus mortuus est, habent remissionem peccatorum, & cum Deo sunt reconciliati; hæc enim est vox totius Evangelij.

Atqui Christus est pro me mortuus. Et unde autem id constat? Inde quia vere in Christum credo. est enim inter fidem veram & Christi mortem mutua relatio.

Promissiones Evangelicæ quidem universales sunt, non autem simpliciter, ut ad singula generum pertineant, sed ad omnes & singulos credentes & electos. Pro his enim omnibus & singulis & solis, ut post dicturi & probaturi sumus, Christus est mortuus.

II.

Theses hæ in Christum & gloriam Dei injuriæ sunt. Si enim Christus non intendit reconciliationem cum Deo ijs omnibus applicare, quibus intendit impetrare, si etiam salutem ijs omnibus, quibus eam impetravit, non applicat, sane Christus non erit perfectus, sed imperfectus salvator. Id autem falsum & blasphemum est, toti Sacra Scriptura reclamans, Hebr. 7. 23. Matth. 1. 27. ratio consequentis patet. Ad salutis perfectionem non sufficit impetratio sola, sed & necessaria est applicatio illius. Gloriæ Dei hac Remonstrantium doctrina discedit plurimum. Ratio, si non applicatio tota, aliqua saltem impetratæ salutis applicationis pars, homini tribuenda erit, eique erit materies de seipso gloriandi.

III. Scriptura Sacra contrarias esse Theses has dicimus. Non docet usquam Sacra Scriptura, Dei Patris, in dando in mortem filio, intentionem fuisse singulis salutem conferre, sed docet fuisse hanc; salutem dare electis, ijs, quos filio suo dedit.

Iohan. 17. 2. *Dedisti illi [filio] potestatem in omnem carnem, ut ijs quos dedisti illi det vitam æternam.*

Patris igitur intentio non alia fuit, quam, vitam æternam conferre electis: manifeste enim Christus eos, quos Pater ipsi dedit, ab omni carne discriminat. Voluit quidem Pater, ut filius potestatem haberet universæ in omnem carnem, imo in cælo & in terra, Matth. 28. At voluit idem Pater quoque ut particulariter daret filius vitam ijs, quos ipsi dedit, non autem omni carni universæ.

Iohan. 6. 40. *Hæc est voluntas eius qui misit me, ut quisquis videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* sic Iohan. 3. 16. Voluntas ergo & intentio Patris fuit in filij missione, non singulis sed credentibus salutem conferre.

Rom. 8. 31. 32. *Qui proprio filio non pepercit, sed tradidit eum pro nobis, quis accusabit electos Dei, quis est qui condemnet?* Patris igitur intentio fuit, non ut singuli homines, sed electi tantum à condemnatione liberati servarentur.

Accedit ratio, Si Patris in filio tradendo intentio fuit, omnibus & singulis salutem conferre, etiam singulis media ad eam consequendam necessaria conferret.

Ratio. Salutem Pater sine medijs nemini vult conferre. 1. Timoth. 2. 5. at singulis ea media non confert. Singulis enim Evangelium non annunciat, neque singulis quibus annuntiatur confertur fides. *Vobis datum est, alijs non est datum. Crediderunt quotquot ordinaati erant, &c.* Ergo nec intentio Patris in filij morte fuit singulis vitam conferre.

Thesis igitur prima falsa est, & S. Scripturæ adverfatur.

Antithesis autem cum eadem consentit maxime.

Eversâ Thesi prima, secunda per se ruit.

III.

Theses falsitas, etsi manifeste ex antecedentibus colligi potest, tamen alijs insuper perspicuis eam S. Scripturæ testimonijs probamus, atque demonstramus.

Matth. 1. 21. *Salvum faciet populum suum.*

Matth. 20. 28. *Venit dare animam redemptionem pro multis.*

Iohan. 11. 52. *Iesum moriturum pro populo, nec solum pro illo populo, sed ut disperjos Dei filios in unum colligeret.*

Heb. 5. 9. *Consecratus est, causa salutis æternæ factus omnibus qui ipsi obediunt, &c.* Hinc argumentamur,

Quibus Christus causa salutis est factus, his solis Christus salutem intendit.

Atqui solis & omnibus obedientibus est factus causa salutis æternæ.

Ergo, solis obedientibus & omnibus, salutem intendit.

Major probatur. Nam, sine intentione salutem conferendi, causa ipsis salutis esse non potest.

Minor est Apostoli Heb. 5. 9. & Christi. Ioan. 3. 36.

Stat ergo conclusio, Proinde singulis hominibus Pater salutem non intendit.

Qui venit moriturus ut filios Dei dispersos colligeret & populum suum salvum faceret, is non intendit salvos facere reprobos. Reprobi enim, nec populus, nec filij Dei sunt, sed filij diaboli. Iohan. 8.

Atqui Christus venit ut filios Dei colligeret, & salvum faceret populum suum. Iohan. 11. & Matth. 1.

Ergo Christus non intendit reprobos colligere nec servare. Proinde, neque singulos homines, tam perituros quam salvandos.

Qui intendit omnes & singulos homines morte sua servare, eum omnes & singulos novisse ac dilexisse necesse est.

Ratio. Intentio eos per mortem servandi, eorundem notitiam ac dilectionem necessario importat. Ephes. 5. 25. *Christus dilexit & tradidit seipsum pro ea.* Ioh. 10. 15. *Ego cognosco oves meas, & pono animam pro ovibus.*

Atque

Atqui Christus non omnes & singulos novit Matth. 7. 23. non omnes & singulos dilexit Rom. 9. Malach. 1.

Ergo omnes & singulos morte sua servare non intendit.

Si Christus intendit omnes & singulos morte sua servare, etiam intendit omnes & singulos verbo & Spiritu suo vocare.

Ratio. Salus sine evocatione non obtingit. Rom. 8. 29.

Atqui omnes & singulos verbo & spiritu non vocat: testis est experientia: nec vocare intendit. Matth. 9. 13.

Ergo neque singulos morte sua servare intendit.

Hæc igitur Thesis sacrae Scripturae contraria est: Antithesis autem est verissima.

I V.

Thesis eodem sese modo habet, & falsitas illius ex ante citatis tum testimonijs tum argumentis evincitur.

Si Christus non intendit omnes & singulos morte sua servare, utique non omnibus & singulis reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum promeruit aut impetravit; nec Dei, pro omnium & singulorum peccatis iustitiæ satisfecit. Consequentia patet: Salus enim in reconciliatione cum Deo & remissione peccatorum consistit [Rom. 4. & Psal. 22. 1.] parta, obedientia, sanguine, & satisfactione Christi Rom. 5. 19. Ephes. 1. 7. Coloss. 1. 14. Heb. 9. 12. 1. Iohan. 1. 7.

Atqui Christus omnes & singulos morte sua servare non intendit, ut ante est probatum.

Ergo singulis reconciliationem, &c. non promeruit.

Si Christus singulis morte sua reconciliationem promeruit, etiam pro singulis intercedit.

Ratio. Intercessio Christi cum eiusdem oblatione inseparabiliter conjuncta.

Ioan. 17. 19. 20. Rom. 8. 34. 1. Iohan. 22. Esai. 53.

Atqui pro singulis hominibus Christus non intercedit. Iohan. 17. 9. *non oro pro mundo.*

Ergo pro singulis reconciliationem, &c. non promeruit.

Christus ponit omnia pro ovibus suis. Iohan. 10. 15. Atqui singuli homines non sunt oves Christi.

Ergo animam suam pro singulis hominibus non ponit

Major est Christi.

Minor est indubitata. Stat ergo Conclusio.

Quod Remonstrantes, Collat. Belg. pag. 155. § ultimo, respondent, Hic non agi de ovibus quæ ad gloriam primum absolute; deinde vero ad fidem sunt electæ; item hic agi, de eiusmodi ovibus, quæ Christi vocem audiunt, noverunt, & sequuntur, ac proinde ab hominibus cognosci possunt, id non evertit argumenti robur. Nam quod ad prius, sive electio absoluta, sive conditionalis sit, nihil facit ad rem, illud certum est, singulos homines non esse Christi oves. quod ad posterius, oves etiam à Christo appellantur eæ, quæ vocem eius nondum audiunt, nec dum sequuntur, sed tempore à Deo definito, audituræ sint, atque secuturæ, Iohan. 10. 16. ita Saulus, cum esset persecutor, blasphemus, non erat actu ovis Christi, erat tamen ovis Christi, decreto electionis.

Acto. 20. 28. *Attendite ad pascendam Ecclesiam Dei, quam sanguine suo acquisivit.* Ephes. 5. 25. *Ecclesiam dilexit & tradidit semetipsum pro ea, &c.* Hinc ita argumentatur:

Christus Ecclesiam suam sanguine suo acquisivit, proque ea sese tradidit.

Atqui non omnes & singuli sunt Ecclesia Christi, est enim & quædam Ecclesia Diaboli.

Ergo singulos sanguine non acquisivit, neque pro singulis se tradidit.

Exceptio.

*Exceptiones Remonstrantium eludendis his locis adhibitæ, pag. 156.
collat. Belg. sunt duæ. Ad priorem locum sic respondent.*

Si Ecclesiæ vox notat solos electos, tum præcipit Apostolus Ephesinis Episcopis, ut solos electos pascant, id autem absurdum est I. quia Ecclesiæ illa visibilis erat, in qua & hypocritæ. II. Episcopi illi electos dignoscere non potuerunt, non ergo de electis agitur.

Resp. Ecclesiæ nomine, electos denotari verum est, sive autem de visibili, sive de electorum Ecclesiæ agat Apostolus, id nihil ad quæstionem, firmum enim certumque manet illud, singulos homines Ecclesiæ Christi non esse, proinde neque omnes sanguine Christi sunt redempti, aut necesse esset dici Episcopis Ephesinīs; non modo pascendos curandosque fuisse datos fideles, Christum, profitentes, sed etiam infideles, hostes, adversariosque Christi; quod falsum est. In Ecclesijs quidem visibilibus hypocritæ locum obtinent, at Ecclesiæ nomen toti cætui communiter tribuitur, ob meliorem eius partem, ea autem sunt electi, sanguine Christi acquisitum esse, de Ecclesiæ prædicatur & quidem sola. Si enim beneficium id universale & singulorum esset; quanam obsecro esset vis illius exhortationis, Attendite Ecclesiæ vos Episcopi & pascite eam. Ratio est, Deus singulos homines sanguine suo acquisivit. Absurdum; ex beneficio soli Ecclesiæ à Christo collato argumentatur Apostolus, presbyterorumque erga eam officium infert.

Ad alterum locum ex Ephes. 5. 25. sic excipiunt

Remonstrantes: non haberi in ea particulam tantum.

Proinde non sequi, Christum non se etiam pro alijs tradidisse.

Respondemus effugium illud esse. Nam I. Christus, cum ait, se viam, resurrectionem, vitam &c. non addit particulam *tantum*, an ergo præter Christum alia est vita, alia resurrectio, alia via? Paulus ait placuisse Patri, ut in Christo habitaret omnis plenitudo, non addita particula *tantum*, an ergo est alia usquam plenitudo, præterquam in Christo? omnia sustineo, inquit Apostolus, propter electos: an igitur, quia exclusivam diserte non apponit, etiam propter reprobos omnia sustinuisse dicendus erit? II. dicimus locum de Ecclesiæ tantum aut sola intelligendum necessario esse; si enim dilectio, de qua hic, ad omnes univérse pertinet, cur eam ad Ecclesiæ Apostolus particulatiter restringit? dicendo: Christus dilexit ecclesiæ & exposuit semet ipsum pro ea. III. scopus & argumentatio

Apostoli exceptionem illam refellit, scopus est, maturos fideles ad uxores diligendas exhortari; argumentum adfertur, ab amore Christi erga ecclesiæ, & illius amoris testimonio, seu affectu certissimo, non autem ab amore communi in omnes & singulos homines: sed singulari in corpus suum mysticum; in eos qui sunt cum ipso una caro, &c. versu 30. non autem homines omnes & singuli sunt corpus Christi, sed Ecclesiæ; pro ea sola ergo se tradidit in mortem, ut eam redderet sibi gloriosam, sanctam, inculpata. Si ab universali in singulos amore argumentaretur Apostolus, parum stringeret argumentum.

Falsa igitur est Thesis quarta, contraria Scripturæ sacræ. Antithesis autem verissima solidissimis testimonijs illius subnixa. Testatur quidem Scriptura, Christum pro omnibus mortuum, nusquam autem pro singulis, nec disertis nec æquivalentibus verbis. Quamobrem omnes in hac propositione, aut notat gentes pariter, & Iudæos, Rom. 3. vers. 9. aut notat varia hominum genera, ut 1. Tim. 2. 5. aut denique omnes & singulos fideles, ut 2. Cor. 5. 14. 15. Nam hunc locum de singulis hominibus univérse non posse accipi, sed de credentibus & regentis his rationibus evidenter probamus.

I. Apostolus ait, *ut qui vivunt, non sibi vivant posthac, sed ei qui pro ijs mortuus est*, vers. 15. Atque non omnes universi homines vivunt Christo, sed vere fideles; neque enim hic de naturali, sed spiritali vita agitur. Quod cum negent Remonstrantes, nos probamus; si vita hæc Apostolo notat vitam naturalem, & mors, quam huic vitæ opponit (dicendo ergo omnes mortui vers. 14.) naturalem mortem notabit. Qualis enim ea mors, talis ex oppositorum natura etiam & vita est intelligenda. Atque mors illa, de qua loquitur, non naturalis est, neque enim ij pro quibus Christus mortuus est, naturaliter erant mortui. Ergo vitæ nomine

non naturalis, sed spiritualis vita significat, II. Apostolus morti Christi addit resurrectionem illius; eam autem restringunt ad solos fideles ipsi Remonstrantes, Collat. belg. pag. 160. linea 13. & 14: in refutatione argumenti quarti in fine. Ergo voce *omnes* soli hic fideles designantur: III Apostolus subdit, *si quis in Christo est, est nova creatura*, versu 17. non autem omnes & singuli sunt novæ creaturæ, nec omnes & singuli sunt in Christo, quia multi Antichristi & multi extra Christum. Soli vere fideles sunt in Christo, & novæ creaturæ, ergo pro his solis Christus mortuus: IV addit Apostolus, *vetera præterierunt, nova facta sunt omnia. hac autem omnia ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Iesum Christum*: quid clarius, quam Apostolum loqui de omnibus & singulis fidelibus, aut Ecclesia tota; de ea siquidem sola verum est, *vetera præterisse & nova facta esse omnia*, de singulis hominibus falsum. Quod igitur Apostolus hic nota universaliter designat, id & ante intellexit eadem nota, atqui hic designat Ecclesiam & vere fideles, ergo & ante. Consequentia maioris patet. agit enim de una eademque charitate Christi, de qua versu 14. postremo concludit Apostolus, ex hac charitate, *neminem se novisse secundum carnem*, id est secundum externam speciem, nequidem ipsum Christum versu 16. Christus enim se ab omnibus carnis infirmitatibus, ac morte, resurrectionis virtute vindicaverat, omnes ergo & singulos, innuit Apostolus, novisse, id est, considerasse secundum spirituale eorum constitutionem in Christo, tanquam membra capitis, hoc autem de singulis hominibus nequaquam, sed solis fidelibus regentisque per spiritum sanctificationis, accipi debet, hi enim soli spiritualement constitutionem habent in Christo, reliqui ab Apostolo tantum secundum carnem, tanquam Adami filij cogniti, & considerati fuerunt, unde luce meridiana clarius est, voce *omnes*, hoc loco non singulos homines universæ, sed solos fideles designari.

Asserit etiam Scriptura, Christum propitiationem esse pro peccatis totius mundi 1. Ioa. 2. 2. sed neque vocibus *totius mundi*, notantur singuli homines in hac propositione: alibi nonnunquam, pro singulis hominibus universæ, licet sumantur, hoc tamen loco eo sensu accipi negamus. Ratio est quia hic non de impetratione sola reconciliationis, & remissionis peccatorum agitur, sed etiam de illius applicatione; nam cum propitiatione Christi eiusdem intercessio conjungitur, quæ non est universalis pro singulis, sed pro electis, sive actu credant, sive credituri sint. *Non oro*, inquit Christus, *pro mundo*. Nam quod intercessionem Christi duplicem faciunt Remonstrantes, aliam generalem pro omnibus & singulis, aliam particularem pro fidelibus tantum, illud purum putum est eorundem commentum, cuius nullam ex scripturis probationem adferre possunt.

Hæc de Thesi quarta.

De V. Thesi ita statuimus, postremo illius membro nos subscribere, sanguis enim Christi in se, ad universum humanum genus redimendum, sufficientissimus est: causa illius sufficientiæ est dignitas personæ Christi, est enim Christus verus æternusque Iehova, ex ea autem hypothesi non sequitur, Deum patrem singulis hominibus reconciliatum esse, neque sequitur, Deum patrem novum gratiæ fœdus cum singulis universæ inire voluisse.

Nam quod prius attinet, S. Scriptura contrarium testatur. Iohan. 3. 36. ait Christus, *qui non obtemperat filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super ipsum*. unde inferimus. Super quos manet ira Dei, ijs Deus pater non est reconciliatus.

Atqui super incredulos manet ira Dei. Ergo &c. Proinde neque universo generi humano reconciliatus. Maior patet. quid enim est reconciliatum esse, nisi iram antegressam deposuisse; eum, cui offensus fueras, in gratiam recepisse. Reconciliatum enim alicui esse, & ira in eum ardere sunt ἀνίσταται.

Minor est Christi, stat ergo Conclusio.

Duo in Collatione pag. 158. Belg. lin. 30. & seqq. regeruntur: 1. fatentur Rem. manere quidem iram Dei super infideles, cum non sint in statu gratiæ restituti, nihilo tamen minus morte Christi, ianuam ipsis ad gratiam esse apertam. 2. dicunt *manere* non semper significare, locum, in quo es, tenere, ab eoque nunquam recedere.

In statum

Respondemus ad 1. si ira Dei manet super incredulos, & statum gratiæ non sunt restituti, sequitur, non esse reconciliatos Deo. Qui enim reconciliatus est Deo, in statum gratiæ iam est restitutus, neque enim est tertius aliquis aut medius status inter reconciliationem & statum gratiæ, aut si esse putant, demonstrent è scripturis. 2. esto sit ianua Christi morte ad reconciliationem patefacta incredulis; (quod tamen falsum est) non possunt tamen propterea dici, Deo esse reconciliari. Absoloni per feminam Tekoensem ianua, ad reconciliationem cum patre Davide aperiebatur, nondum tamen patri Absolon reconciliatus erat.

Respondemus ad 2. Quod manet, dum manet, certe non recedit. Atqui Christus inquit, super incredulos manet ira Dei: Cæterum illud ex Remonstrantibus scire desideramus, cum, qui increduli existunt, aliquando ab incredulitate ad fidem & Christum convertantur, quando ira Dei, quæ super incredulos, manere à Christo dicitur, incipiat venire? cumque dicant Remonstrantes, vere fideles rursus infideles omnino fieri posse, quo pacto ira Dei super eos, superquos nunquam fuit, manere dici potest?

Quod attinet posterius de novo fœdere cum singulis hominibus inito. Respondemus, an Deus id potuerit, nolle nos contendere: voluisse autem aut inivisse negamus. Nusquam enim id scriptura docet.

I. Cum quibus Deus novum gratiæ fœdus inire voluit, ijs etiam fœderis illius & gratiæ verbum annunciari voluit.

Atqui gratiæ & fœderis verbum singulis non voluit annnnciari.

Ergo nec cum singulis gratiæ fœdus inire voluit.

Maior patet, cum Adamo novum gratiæ fœdus initurus, cum Abrahamo illud fœdus pacturus, cum gentibus idurus verbum fœderis, aut ipse annunciavit, aut annuntiandum curavit. Gen. 3. & 12. & Matth. 28. Marc. 16. Ephes. 2.

Minorem docet experientia, tum Veteris. Psal. 147. tum Novi testamenti Act. 14. Stat ergo conclusio.

Si cum singulis hominibus novum gratiæ fœdus inivit Deus, sequitur, nullum inter semen serpentis & semen Christi esse discrimen, aut omnino nullum esse semen serpentis.

Falsum consequens. etgo &c.

Si cum singulis gratiæ fœdus inire voluit Deus Pater, tum verum est, Deum etiam singulorum misereri voluisse. Rat. quod misericordiam præstat Deus, ex gratiæ fœdere est.

Atqui non miseretur singulorum Rom. 9. 15. 18. Ergo &c.

Si Deus cum singulis gratiæ fœdus inivit, sequitur quod singuli pacem habeant cum Deo, & nemo sit filius iræ natura.

Atqui multi pacem cum Deo non habent.

Sunt filii iræ natura omnes. Ergo &c.

Major per se patet: Minor probatur ex initijs Apostolicarum epistolarum, ubi pax, gratiæ comes individua, aut effectus causæ adiungitur.

Falsa est igitur hæc Thesis quinta. Antithesis autem illius verissima in Scriptura Sacra fundata.

VI. Thesis tria complectitur membra. Priora duo iam ante falsitatis convicimus: postremum est eiusmodi, Propter originale peccatum neminem nec adultum nec infantem, damnationi obnoxium esse.

Contrarium testatur Apostolus de infantibus Ephes. 12. 3. de adultis David Psal. 51. 7. de utrisque Apostolus Rom. 5. 18. Falsa igitur est hæc postrema Thesis. Antithesis autem verissima.

Concludimus igitur, omnes hæc Theses falsas esse, & scripturæ sacræ contrarias, gratiæ Dei & gloriæ Christi inimicas, ac proinde eas damnamus, neque in Ecclesia Dei Reformata ferendas iudicamus.

Antitheses autem, quia S. Scripturæ sunt consentaneæ, gratiam Dei & Christi gloriam, secundum Scripturæ canonem extollunt, consolationisque veræ materiam suppeditant amplissimam, in Ecclesia prædicta retinendas, ac porro docendas esse.

Sententia Remonstrantium

Circa Articulum Secundum.

Iudicium deputatorum Ecclesiarum Frisicarum.

IN secundo hoc articulo similiter agunt Remonstrantes, atque in primo. Partim enim de non controversis novum formant articulum, partim speciose loquuntur: ut eo tutius, quos sovent errores, incautis obrudant. Si pax Ecclesiæ ipsis cordi fuisset, nihilque aliud in pectore gestassent, quam quod verbis simpliciter & sane intellectus præ se ferre videntur, potuissent etiam ab hoc articulo efformando abstinere, & in recepta doctrina acquiescere. Neque enim ipsos fugit doctrinam de *sufficientia meriti mortis Christi*, ad expianda omnium & singulorum hominum peccata, si omnes & singuli crederent, constanter in Ecclesijs Belgicis, omnibus hæcenus, nemine contradicente, retentam & doctam esse. Non ignorant propterea à compluribus Orthodoxis sano sensu usurpatam esse hanc distinctionem: *Christum pro omnibus & singulis mortuum esse, quoad lōq̃s sufficientiam*, pro electis vero & credentibus, *quoad efficaciam*. Denique cum Remonstrantes dicunt, Christum pro omnibus & singulis mortuum esse, non hoc simpliciter accipi volunt: sed certo quodam sensu, ita nimirum ut omnibus & singulis impetraverit reconciliationem & remissionem peccatorum. Hanc Christi impetrationem, cum in declaratione huic Synodo exhibita, negent esse *absolutam aut simpliciter factam*, quandoquidem (vbi aiunt, absoluta remissionis pro aliquo impetratio, non possit consistere cum *conditionibus remissionis postea præscribendis*) satis indicant eam *conditionatam* esse, id est, Christum impetrasse remissionem peccatorum pro omnibus & singulis, si *conditiones fæderis & salutis à patre præscribendas præstent*, id est, credant, & in fide, fideique obedientia perseverent, absque qua etiam perseverantia, ipsa jam aliquamdiu vere credentibus facta remissio revocetur: ijs vero qui conditiones istas non præstant, Christum revera remissionem non impetrasse, quin etiam *nemini*, si neminem (quæ fieri secundum ipsos poterat) contingeret eas præstare. Cumque oblatio mortis & imperatio ipsis æque pateant, quid aliud inde consequi potest, quam Christum non simpliciter, sed *conditionate* mortuum esse pro omnibus & singulis, si nimirum credant. Si jam his addatur alterum ipsorum axioma, *Christus non est mortuus pro fidelibus quatalibus*. Item, Christus ad mortem crucis destinatus est, antequam Deus quidquam apud se de quoquam mortalium nominatim salvando statuisset, imo ne de conditionibus quidem salutis, quidquam decrevisset, sequetur Christū *nec pro omnibus, nec pro fidelibus revera, imo ne pro ullo quidem mortalium nominatim, sed tantum mortuum esse in genere, in bonum hominum*; hoc sensu, ut mors eius sit causa *sine, qua non voluerit* Pater misericordiæ fores hominibus aperire conditionesque de novo præscribere, quas præstando, homines consequi possent remissionem peccatorum, & vitam æternam. Nisi his & alijs (de quibus postea) horrendis opinionum portentis fuissent gravidæque sub plausibili quodam Articulo disseminare studuissent equidem nulla necessitatis species ipsos ad novum hunc Articulum eudendum adigere potuisset. Totum autem hoc, quod sub huius Articuli simbria occultare, & invadere conati sunt, in eo latet, quod non contenti recepta de sufficientia mortis Christi doctrina, talem impetrationem remissionis peccatorum pro omnibus & singulis, invenerint:

invenerint; quæ ab omni remissionis *participatione* sit seiuncta. Vbi inprimis notandum nobis videtur, quod cum illis propositum sit agere de morte & satisfactione Christi, eiusque fructibus & efficacia, bonisque per eam impetratis; nec rationem satisfactionis exponant, nec ullam spiritus sancti donorum, puta fidei, perseverantiæ, imaginisque divinæ in nobis instaurationis, seu naturæ nostræ renovationis, mentionem faciant. Quo subindicarunt, id quod alibi clare aperiunt, Christum salutem impetrasse ut *peccata possent remitti*, seu peccatorum remissibilitatem, & hominum Deo reconciliabilitatem: sed eius boni participationem omnem à libera præstatione *prescriptarum conditionum*, id est, ab homine eiusque libero arbitrio suspensam esse.

Verum nos primo hunc Articulum considerabimus simpliciter, prout iacet, deinde ad errores sub eo occultatos, & in scriptis Remonstrantium proditos, deveniemus.

{ In Articulo hoc quatuor consideranda iudicamus.

1. quod dicunt; Christum pro omnibus mortuum esse.
2. pro singulis mortuum esse.
3. Mortuum esse pro omnibus & singulis, *ita ut ijs remissionem peccatorum & reconciliationem impetraverit.*
4. Neminem eius participem fieri præter credentes.

De primo.

Ad primum membrum quod attinet, cum scriptura id expresse dicat, quis Christianus contradicet?

Legimus Christum pro *omnibus* mortuum esse 2. Cor. 5. 15.

Christum se ipsum dedisse *ἀνὰ πάντων* pro *omnibus* 1. Timoth. 26.

Christum mortem gustasse pro *omnibus* Heb. 2. 19.

Christum propitiationem esse non tantum pro nostris peccatis, sed & pro *totius mundi* scil. peccatis 1. Ioh. 2. 2.

Per Christum *omnes* vivificandos. 1. Cor. 15. 22.

Christum esse agnum, qui tollit peccata *mundi* Ioh. 1. 29.

Carnem Christi esse datam pro *mundi* vita Ioh. 6. 51. 33.

Verum & in eadem scriptura Evangelica legimus, Christum dedisse animam in *ἀντὶ πάντων*, pro *multis*. Matth. 20. 28.

Sanguinem Christi fusi esse pro *multis* in remissionem peccatorum. Matth. 26. 28. Marc. 14. 24.

Christum animam suam posuisse pro ovibus suis. Ioh. 10. 15.

Christum mortuum esse pro gente, scilicet, Iudaica, & non pro illa gente solum; sed & ut *filios Dei dispersos in unum congregaret*. Ioh. 11. 51. 52.

Christum se dedisse pro *Ecclesia*. Eph. 5. 25.

Christum *Ecclesiam suam* acquisivisse sanguine suo Act. 20. 28.

Christum pro *electis* mortuum esse Rom. 8. 34.

Christum oblatum esse ut *multorum* peccata tolleret Heb. 9. 28.

Iesum, ut per proprium sanguinem *populum* sanctificaret, extra portas passum esse Heb. 13. 12.

Christum moriturum rogasse non pro mundo, sed pro *ijs quos pater ipsi dederat ex mundo* Ioh. 17. 9.

Christum mortuum esse pro *nobis*, pro peccatis, propter peccata *nostra*, passim Apostoli nomine *Ecclesia* ingeminant.

Similiter in veteri Testamento.

Christum

Christum portasse, baiulasse peccata *multorum* Esa. 53.

Christum septimana illa corroboraturum *foedus multis* Dan. 9. 27.

Ex quibus, alijsque similibus Sacrae scripturae locis, liquet, commoda explicatione hæc esse concilianda. Ad nos autem quod attinet, persistimus in hac Orthodoxis, tam priscis quam recentioribus vltatissima explicatione, quod scriptura in hoc argumento *omnium & mundi* mentionem faciens, vel intelligat *omnes credentes*, vti manifestum est in locis citatis. 2. Cor. 5. 15. & 1. Cor. 15. 22. Hebr. 9. 10. & alibi reperitur Ephes. 4. 10: 1. Cor. 15. 28: vel *quosvis seu cuiuscunque ordinis homines*, vti 1. Timoth. 2. 6; Sicuti vocem *omnes & omnia* hoc sensu in scriptura vltatissimam esse, à plurimis antehac solide est demonstratum: vel denique (quod Spiritui Sancto familiare est) omnes non tantum populi Iudaici; sed & Græcorum, sive gentium electos & credentes; quod vel ex sola collatione locorum, quæ ex beato & dilecto Christi discipulo Iohanne prolata sunt, constare potest. Is præ alijs videtur esse delectatus hac voce *mundi*, vt sanctam in mysterio vocationis gentium exultationem, & quidem in nostrum solatium, exprimeret. Quid ille sibi voluerit celeberrima ista sententia: *est propitiatio non solum pro nostris peccatis, sed & totius mundi*: & hac Baptista: *Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi*: & his ipsius Christi: *carnem meam dabo pro vita mundi*: & *panis Dei est, qui è cælo descendit, & vitam dat mundo*. An non satis idem Apostolus declarat Iohan. 11. dicens, oportuit vt moreretur, *non pro gente solum* (Iudaica scilicet) sed vt filios Dei dispersos (scilicet in gentibus, sive in mundo) colligeret in vnum. An non & ipsa connexio in loco 1. Iohan. 2. 2. id evidenter ostendit, cum eadem ratione Christum propitiationem esse asserit pro peccatis *totius mundi*, qua pro nostris, id est fidelium, ad quos scribebat; nisi quis velit Iohannem hic voluisse dicere, Christum esse propitiationem pro peccatis fidelium perseverantium *absolute*, partim absolute partim conditionate, prout nimirum vel credituri essent homines, & perseveraturi; vel non: quod ipse contextus Apostoli respuit, & sententiæ Remonstrantium (qua Christum pro fidelibus qua talibus mortuum esse negant) contradicit. Neque enim dicit Apostolus pro nostris peccatis *est*; pro aliorum etiam omnium & singulorum hominum *esse posset*: sed *est* propitiatio, non tantum pro nostris, sed *etiam* totius mundi peccatis. Deinde *intercessionem Christi in cælis* (quam ad fideles, Remonstrantes ipsi restringunt, connectit ibi Apostolus cum *propitiatione*, vt illam ex hac deducat ostendens Christum vt advocatum in cælis intercedere pro peccatis illorum, pro quorum peccatis factus erat propitiatio in terra. Idem pater ex collatione loci eiusdem Apostoli, qui exstat in Apocalypsi cap. 5. 9. *Mactatus es & emisisti nos Deo per sanguinem, ex omni tribu & lingua & populo & gente*. Prædictæ auxelii, qua Iohannes vsus est, non absimilia sunt illa Christi; sanguis meus effunditur *pro vobis*, quod Lucas habet: & *pro multis*, quod Matthæus & Marcus habent. Item illa Angelis gaudium magnum erit *vobis, & toti populo*; item illud Christi; habeo *alias oves* (pro quibus scilicet etiam animam pono, quas me oportet adducere: & Petri illa; *vobis vestrisque liberis* facta est promissio, & *omnibus* qui longe sunt. quoscunque scilicet advocaverit Dominus Deus noster.

Præterea gentium Apostolus aperte docet, quid in hac materia per *Mundum* sacra scriptura intelligat, cum divitias *gentium* & divitias *mundi* pro vno & eodem sumit, Rom. 11. 12. & per *mundum* designat eos quibus Deus non imputat peccata, id est electos & credentes in mundo vniuerso 2. Cor. 5. 19. Vno verbo multi & omnes illi, nulli alij sunt quam *Ecclesia Catholica*.

Hæc Novi Testamenti phrasibus consentanea sunt ea, quibus in Veteri Testamento (vbi de gratia Testamenti, fructuque adventus & mortis servatoris nostri agitur) nunc (indefinite) populos & gentes, nuncomnes totius terrarum orbis gentes, & nationes, *non remissibilitatem aut reconciliabilitatem* quandam consecuturas esse, sed Christi eiusque beneficiorum salutarium *re ipsa participes fore* prædicitur. Vt extra dubium sit talia dicta non de omnibus & singulis hominibus, sed de electa ex quibuscvis genti-

gentibus Ecclesia intelligi oportere, plane in eundem modum, ut Apostolus ad Rom. 5. tradit, ad omnes non iustificabilitatem, sed *iustificationem* vitæ per Christum pervenisse; quod de omnibus fidelibus, sive de ijs qui Christi sunt (vt idem Apostolus loquitur. 1. Cor. 15.) accipiendum esse, res ipsa clamat. Non tædebit nos pauca, quæ amplitudinem istam fructus meritorum Christi declarant, ex vet. Test. in medium adferre. Celebratissimum est illud Patriarchis factum promissum, in semine tuo (non benedici poterunt) sed *benedicentur omnes gentes*. sive omnes familiæ & nationes. Item illud ex cantico Moysis ab Apostolo ad Rom. 15. descriptum: *gaudeat gentes cum populo eius*. In quo loco & similibus, Apostolo interprete, sacra Scriptura prædixit, gentes cum populo Iudaico Deum, propter misericordiam ipsis factam, celebraturas esse, quod fidei-
Gen. 12. 3. 18. c. 18. 22. 18. Aët. 3. 15. Gal. 3. 8. 14. Deut. 32. 43. Rom. 15. 10. Psal. 2. 8. Psal. 2. 2. 28. 29 Psal. 117. 1. Rom. 15. 11. Esa. 2. 2. & sequen. Esa. 11. 9. 10. Esa. 42. 6. Esa. 25. 6. & sequen.
 lium & converforum propriissimum est. Item, dabo *gentes* in hæreditatem, & in possessionem tuam *sines terra*. Item, convertentur ad Iehovam *omnes sines terra* & incurvabunt se coram te *omnes familiæ* gentium, quoniam Iehova est Regnum, & dominabitur in gentibus. Et, laudate Deum *omnes gentes*, & celebrate cum *omnes* populi; &, extremis temporibus mons Iehovæ erit constitutus in vertice montium, & elatus supra colles, & confluent ad eum *omnes* gentes, & plena erit terra cognitionis Iehovæ, & radix Isai stabit in vexillū *populorum*, & gentes cum consulent, sive in ipsum sperabunt. Et, dedi te in fœdus *populi*, & lucem *gentium*. Et, faciet Iehova in monte hoc convivium *omnibus* populis, ex pinguibus, ex vino defecato, ex m. edullatis, ex vino à facibus expurgato; &, absorbebit in monte hoc velum faciei, velum illud quod operit *omnes* gentes, & operimentum, quod est obductum *omnibus* gentibus. Absorbebit mortem in æternum, & absterget lachrymas ab *omnibus* facibus, & opprobrium populi sui amovebitur à *totâ terra*, & in me *insula* expectationem habebunt. Et, canta sterilis, quæ non parit, dilata locum tentorii tui, aula hæbitaculorum tuorum extendantur: ne prohibete, prolonga funes tuos, & clavos tuos confirma, nam *dextrosum, & sinistrosum* prorumpes, & semen tuū hæreditario *gentes* possidebit, & civitates desolatæ habitabiles efficiet; &, testem *nationum* constitui te; constitui eum principem, & præceptorem *nationum*: *gentes* quæ non noverant te, ad te accurrent, & ambulabunt *gentes* ad lucem tuam, & reges ad splendorem exortum tibi. Attolle *circumquaque* oculos tuos, & vide, *omnes isti* congregant se, & veniunt ad te filij tui, è longinquo venient, & filiæ tuæ ad latus educabuntur, tunc videbis, & instar fluvij erumpes, & expavesceat a' que dilatabitur cor tuum, cum mutabitur, atque ad te veniet *gentium multitudo*, quia *copiæ gentium* ad te venient, apertas tenebunt portas tuas jugiter, interdiu & noctu non claudentur, vt introducant ad te *copias gentium*, etiam regibus eorum adductis, efficiam te excellentiam perpetuam, gaudium *omnium* generationum. Et fuges lac *gentium* & mammas regum fuges. Et: effundam de spiritu meo super *omnem carnem*, & temporibus ultimis populi ad montem Domini confluent, ibuntque *gentes multæ* dicentes, venite ascenda-
Esa. 54. 1. Esa. 60. 3. & sequen. Esa. 60. 16. Joel. 2. 28. Mich. 4. 1. & sequen. Zach. 8. 22. 23.
 mus &c. Et, venient *populi multi, & gentes numerose*, ad quærendum Iehovam exercituum Ierosolymæ, & ad deprecandam faciem Iehovæ, critique diebus illis prehendent decem homines, ex *omnibus linguis gentium*, prehendent, inquam, clam viri Iudei, dicentes, ituri sumus vobiscum, quia audivimus Deum esse vobiscum. In his citandis fuimus operosiores, vt phrasin S. Scripturæ, tum in Vet. tum in Novo Testamento vsurpatam, conferremus, eiusque sensum, sua evidentiâ se in hoc argumento offerentem, ostenderemus. Nos equidem hisce omnibus consideratis, nulli dubitamus, quin meridiano sole clarius sit, S. Scripturam, in istis & similibus, vniuersaliter insinuantibus promissis, respicere ad exercitum Sancti populi, vniuersamque Ecclesiam electorū & credentium, ex omnibus angulis orbis terrarum, omni tribu, omni lingua, populo, & gente, primo ad Christū hic evocandam, dein ad nuptias Agni congregandam, & cum Abrahamo *Mundi* (idest gentium fidelium) illo patre & hærede, in cœlis accubituram.

Et vero sicuti optimo misericordiarum Patri placuit, Mysterium *istius vniuersalitatis* in nostrum, qui gentes sumus, solatium, in scripturis revelare, parietemque intergenum è medio tollere, ita cum sancto cordis gratissimi gaudio nobis ea inde in nostrum solatium desumimus, Deumque secundum Apostoli doctrinam, & fidelium gentium, quæ in Actis passim extant, exempla, pro misericordia celebramus. Quod utique, qui non faciunt, ad eos istud salutaris illius, & non & generali quodam omnium

hominum tanquam creaturarum, miserendi affectu, sed speciali Dei erga electos gentium misericordia (doctore Apostolo) procurata vniuersalitis beneficium, (quod grati cordis sacrificium infer) non pertinere cum Scriptura iudicamus, & hæc de membro Articuli primo.

De secundo.

Secundo dicunt Christum non tantum mortuum esse pro omnibus, sed etiam *pro singulis hominibus*. Quæ vox *singulis* cum vocem, *omnibus*, ad certam significationem (quæ nec semper, nec in hoc argumento, phrasi & menti S. Scripturæ vt supra visum, est consentaneæ) restringat, nec uspiam Scripturarum reperiatur, nulla nos vrget necessitas, vt eam admittamus, quum potius phrasi Scripturæ in hoc argumento religiose inhaerendum esse existimemus. Favores ampliandos esse sententia est politica & charitatem omnia (quæ, scilicet, Deus iubet) sperare restatur Apostolus; sed in divinis actionibus contra, aut præter verbum ipsius Dei, ampliare, sive dispensare, non est in potestate hominis, nec si facere præsumamus, quicquam eo effectum dabimus, qui ne cubitum quidem nostra cura ad staturam nostram addere valemus; tantum abest vt mortis servatoris (benedicti in sæcula) fructus, vltra terminos à Patre præscriptos, si vel maxime discupiamus, humana commiseratione extendere possimus. Carnis vero maledictæ infaniam ac perversitatem, quialio quam spiritus malleo retundere laborat, frustra est. nec quisquam cum ea in gratiam redire potest, nisi qui cum ea insaniendi nec modum nec finem statuere velit. Cuius vtinam non vivum nobis præberent Remonstrantes documentum, quibus frustra meriti mortis Christi prædicatur vniuersalitas, nisi simul electionis divinæ negetur veritas, fideique & conversionis homini transcribatur plenaria potestas, id est, nisi miseris nobis omnibus præsciri datur salutis possibilitas.

De tertio.

Pergimus ad tertium membrum, quo explicant, qua ratione Christus, ex ipsorum sententia, pro omnibus & singulis sit mortuus, hoc nimirum, *ita vt illis impetraverit remissionem peccatorum & reconciliationem*. Hic 1. notamus S. Scripturam voce impetrationis, cum de morte Christi loquitur nuspiam vti, saltem nos hætenus in scripturis non reperimus. Est autem impetrare proprie per preces aliquid obtinere, vti notum est; verum cum promiscue vtantur vocibus *impetrandi, acquirendi, obrinendi*, equidem videre non possumus, quomodo Christus simpliciter obtinuerit acquisiveritque omnibus & singulis reconciliationem & remissionem peccatorum, ea ratione, vt omnibus & singulis non sint remissa peccata, omnesque & singuli Deo non sint reconciliati. Nec dubitamus, quin omnes ratione præditi & hæc attente considerantes, sint iudicaturi, nihil aliud hæc verba sonare, quam omnibus & singulis per Christi mortem remissa esse peccata, omnesque & singulos Deo esse reconciliatos. Si enim apud principem quisquam intercedat pro reo, aut rebeli, omnibusque medijs studeat impetrare remissionem & reconciliationem, tandemque eam simpliciter impetret & obtineat, quis vnquam hoc aliter accepit, quam eum impetrasse & obtinuisse, vt reo delictum sit condonatum, & rebelis principi sit reconciliatus. Et hac in parte (sicuti & in alijs plurimis) discipuli à præceptore suo Arminio discedunt. Ille siquidem simpliciter, & phrasi convenienter, aperte professus est cum Borrio, omnes & singulos homines in statum reconciliationis esse assumptos, foedusque gratiæ cum omnibus & singulis à Deo initum esse. Cuius etiam vestigijs insistit Iohannes Arnoldi adversus Tilenum! Item Arminius similiter asseruit, Decretum de imperatione remissionis & reconciliationis, esse absolutum, non conditionatum, quod nunc statuunt Remonstrantes.

Nos ergo hoc Articuli membrum sumemus, prout jacet, & simpliciter atque secundum communem sensum accipi debet, addito autem, Christum omnibus & singulis hæc bona impetrasse acquisivisse, obtinuisse, *ex voluntate, decreto, & intentione Patris ac sua* (quod Remonstrantes expresse asserunt) hæc erit ipsorum thesis,

Christus ex voluntate, decreto, atque intentione Patris, & sua ita pro omnibus & singulis hominibus est mortuus, ut ipsi impetrarit, acquisierit, & obtinuerit, remissionem peccatorum, & reconciliationem.

Hanc sententiam nos S. Scripturæ dissertaneam esse judicamus, propter rationes sequentes:

Quos Deus in electione ad vitam æternam, consilio æterno & immutabili, præterijt: quorum non voluit misereri: quos non dilexit, sed odio immutabili odit: qui vasa iræ sunt, ad interitum præparata, quos Deus nunquam novit, qui eius nunquam fuerunt, quos filio nunquam dedit, super quos ira Dei manet, illis Deus nec decrevit, nec voluit, nec intendit, impetrationem, acquisitionem, obtentionem reconciliationis, & remissionis peccatorum; Atqui tales multi sunt in mundo.

Ergo illis, &c.

Major patet, quia Decretum, voluntas, & intentio acquirendi & obtinendi remissionem peccatorum, & reconciliationem, item impetrata, acquisita, & obtenta ex voluntate Dei remissio, & voluntas ac Decretum non miserendi, simul in Deo poni non possunt, absque aliqua *προσῆς* seu conversionis & mutabilitatis in Deo umbra, quæ absit ab omniscio omnipotente, & sapientissimo Deo, Iac. 1.

Minor est S. Scripturæ, æterna Electio ponit præteritionem, sive non Electionem: reliqua extant Rom. 9. Matth. 7. Ioh. 17. Ioh. 3.

Omnes ij, quibus ex decreto, voluntate, & intentione Patris, & Filij impetrata, acquisita & obtenta sunt, remissio peccatorum & reconciliatio, sunt beati, & à condemnatione immunes: secundum dicta; Psal. 32. Rom. 4. beati, quorum remissa sunt *ἀνομιαι* & quorum tecta sunt peccata. Item, Rom. 8: 34. quis est, qui condemnet, eos scilicet, pro quibus Christus est mortuus? omnia dabit qui Filium dedit. ibid. vers. 31, 32.

At quidam homines non sunt beati, nec immunes à condemnatione, nec cum filio omnium participes: sed damnandi, & in ignem æternum cum Sathana abijciendi.

Ergo quibusdam non sunt per Christum impetrata, acquisita, obtenta remissio peccatorum, & reconciliatio.

Quibus Deus peccata non vult remittere, sed ea illis retinere, & imputare, ipsi remissionem peccatorum ex Patris & sua intentione non obtinuit Christus.

At impenitentibus & incredulis non vult Deus peccata remittere, uti tota Scriptura docet.

Ergo illis non est ex Patris & Filij intentione acquisita & obtenta peccatorum remissio.

Instant. 1. At vellet eis remittere, si poenitentiam agerent, & crederent.

Resp. At præscit Deus eos nec poenitentiam acturos, nec credituros esse; præscit se illis peccata non remissurum esse, sed se eos propter incredulitatem damnaturum esse. unde sequitur eum quoque ab æterno decrevisse, illis peccata non remittere; nisi Vorstianam velleitatem, seu famosam istam conditionatam, & suspensam voluntatem, id est, mutabilitatem Deo velimus adfingere; promissa quidē & minas conditionatas agnoscimus in Scripturis, & Evangelij annuntiatione, sed voluntatem proprie sic dictam, qui suspendat ille, qui omnium futurorum est præsciens & immutabilis?

Instant. 2. Cur ergo invitat, & vocat Deus omnes ad conversionem, & fidem, promittitque remissionem peccatorum, si credant, & convertantur? Resp. 1. Non omnes invitantur & vocantur. 2. constans, uniformis, & seria est Dei invitatio, & vocatio: venire ad me *omnes onerati & fatigati*: venite ad me *sitientes*, &c: qui *credidit* habebit remissionem peccatorum & vitam æternam, qua ipsa invitandi & vocandi

vocandi forma satis indicatur, Deum nemini nisi credenti (de adultis loquimur) remissionem peccatorum decrevisse.

Inst. 3. Cur vero Deus illos invitat sero, & vocat ad fidem, quos præscit non esse credituros & contumacia sua graviolem sibi damnationem attracturos? Resp. ad hanc instantiam responsio non magis nobis quam Remonstrantibus incumbit, qui fatentur Deum omnia contingentia ab æterno præscivisse, & quæcumque in tempore facit, ab æterno facere decrevisse. Quare non necesse est in eo considerando hoc in loco immorari.

Cum superiore Remonstrantium assertionem simpliciter sumpta coincidit hæc altera,

Deus propter Christum univèrsam gentem humanam, in reconciliationis gratiam assumpsit, & in Adamo ejusque posteris cum eo fœdus gratiæ inivit.

Hanc thesin cum veritate verbi & perpetua praxi Dei, quam in fœdere suo sanciendo communicandoque observavit, & nobis revelavit, pugnare asserimus. Quod probatur ex illis, quæ ad primam Remonstrantium thesin dicta sunt. Si enim Iesus Christus non est ita pro omnibus & singulis humani generis individuis mortuus, ex decreto, intentione, & voluntate Patris, ut ijs omnibus & singulis reconciliationem & peccatorum remissionem impetraret, acquisierit, & obtinuerit, jam totum genus humanum, hoc est, omnia & singula eius individua, non sunt à Deo per Christum in reconciliationis gratiam assumpta, nec fœdus gratiæ cum ijs initum est. Ratio consequentiæ est: Nam pro quibus Christus ex decreto, intentione & voluntate Patris, sic non est mortuus, ut re ipsa eis reconciliationem & remissionem peccatorum impetraret, acquisierit, & obtinuerit, cum ijs Deus nec potuit nec voluit fœdus gratiæ inire, & in gratiam reconciliationis eos assumere.

Atqui jam in responsione ad primam Thesin demonstravimus, Christum non esse ita pro omnibus & singulis, ex decreto, intentione & voluntate Patris mortuum. Vnde conclusio sequitur contra hanc secundam Thesin, Deum, per Christum, univèrsam gentem humanam, hoc est omnia & singula eius individua, non assumpsisse in reconciliationis gratiam, nec fœdus gratiæ cum in ijs inijsse.

2. Theseos huius falsitas hoc argumento probatur:

Quoscumque Deus in reconciliationis gratiam assumpsit, & cum quibus fœdus gratiæ iniit, illis omnibus & singulis hæc gratia, & hoc fœdus gratiæ fuerunt manifestanda: communicandaque ijs fuerunt omnia illa, quæ ad hanc gratiam & ad hoc fœdus pertinerent.

Atqui hanc gratiam reconciliationis, & hoc fœdus gratiæ, omniaque ad illud pertinentia, omnibus & singulis humani generis individuis non manifestavit, nec communicavit Deus. Ergo, &c.

Consequentia majoris est manifesta. Nam assumptio in gratiam reconciliationis, & fœderis gratiæ ictio, non potuit (quod vel ipsi non ausint diffiteri Remonstrantes) ijs ad salutem cedere, nisi acciperent & crederent (loquimur hic semper de adultis) Hoc vero siue manifestatione, annuntiatione, & communicatione eius fieri non potest. Nam quomodo invocabunt eum in quem non crediderunt. quomodo autem credent, de quo non audierint, quomodo audient sine prædicante, Rom. 10.

Minorem verissimam quoque esse, ex univèrsa Scriptura, Deique praxi in fœdere suo pangendo & communicando, in Scriptura revelata abunde constat. Adamum quidem Deus post lapsum recepit in gratiam, & fœdus cum eo iniit, promittens semen mulieris. Sed fœdus Deum cum semine serpentis inijsse, quis ausit affirmare? Deinde hoc fœdus non cum omnibus & singulis Adami posteris inivit, & apud eos eorumque familias continuatum esse & permanisse, Caini ab hoc fœdere alienatio, ex Ecclesia, & à facie Dei eictio, ac discessus, expressa discretio eius, & posterorum eius, à Setho & Enocho, eorumque posteris, penes quos, & cum quibus hoc fœdus gratiæ remansit, aperte testantur, & ipse Moyses explicatissime indicat. Gen. 4. 26. deinde liquidissime hoc constat

constat ex fœdere hoc gratiæ inito cum solo Abrahamo & solis posteris, sive semine, non cum reliquis gentibus omnibus, de quo fœdere Deus ipse ad Abrahamum & Moïsem sapius ad populum Israelis, inter alia loca, Deut. 7. 6. Te selegit Iehova Deus tuus, ut sis populus peculiaris præ omnibus populis, qui sunt sub universo cœlo: & Psal. 147. 19. 20. indicat verba sua Iahacobo, statuta sua & iura sua Israeli: non facit ita ulli genti, ideoque iura ista non noverunt: Act. 14. 16. quique (Deus) præteritis ætatibus fivit omnes gentes suis ipsarum vijs incedere: Eph. 2. 11. 12. propterea meminitote vos quondam in carne, qui dicebamini praputium, ab ea, quæ vocatur circumcisio manibus in carne facta: vos, inquam, illo tempore fuisse absque Christo, ab alienatos à civili statu Israelis, & extraneos quodam pactorum promissiones attinet, spem non habentes, & absque Deo in mundo. His perspicuis scripturæ testimonijs, qualia plura possunt proferri, Minor Syllogismi satis superque confirmatur, Deum nempe non omnibus & singulis humani generis in dividijs fœdus suum gratiæ prædicari & communicari fecisse, unde sequitur, eum omnia & singula humani generis individua in reconciliationem non assumisse, fœdusque gratiæ cum eis non inivisse.

Similis farinæ est & illa, quam ut tertiam liber opponere.

Christus, inquit, est mortuus adæquate pro omnibus peccatoribus, resurrexit autem & apud patrem in cœlis intercedit: cum salvandi intentione adæquate, pro solis fidelibus.

Ad hanc alienam, & verbo Dei incognitam positionem, præter præcedentia, nihil aliud respondemus; quam quod Spiritus Sanctus per Apostolum in verbo Dei longe aliter sit loquutus; non utique divellens mortem, resurrectionem, & intercessionem Domini nostri Iesu Christi, sed hæc omnia arctissimo nexu copulans. Rom. 8. 34. quis est qui condemnet, (nempe electos Dei) Christus est qui mortuus est, imò vero qui etiam excitatus est, qui etiam est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Hoc in loco, ut etiam cap. 4. versu ultimo & cap. 14. vers. 9. & passim alibi, Apostolus Remonstrantium istud, inter mortem & resurrectionem Christi, divortium ignoravit, doctrinamque ei plane contrariam tradidit, in qua & nos ut indubitato vera acquiescimus.

De quarto.

Quarto dicitur: *neminem tamen reipsa remissionis participem fieri præter credentes.*

Hæc sane & simpliciter intellecta extra controversiam sunt, verum cum præcedentibus simpliciter acceptis consistere nullo modo possunt, nam quibus acquisita & obrenta sunt remissio peccatorum, & reconciliatio, ij non possunt non eam habere sive participes eius fieri: ijs remissa sunt peccata; ijque Deo vere sunt reconciliati. Cum vero Remonstrantes istam impetrationem, acquisitionem, & obtentionem ab applicatione & participatione sciungant, illamque omnibus & singulis, hæc credentibus attribuant, reipsa per remissionem & reconciliationem, nil nisi quandam remissibilitatem & reconciliabilitatem intelligunt. Hic ergo videndum est quænam impietatis fibræ sub hac novitate lateant: eas in scriptis (in scripto adversus VValach. in declarat. & defens. communi 1. 2. & 3. art. Grevinch. adversus Amef. in Episc. Thesis: ex parte etiam in Collat. Hagensi; in Thesis Citatorum Synodo exhibitis; Arm. in Antiperkinsio; scripto adversus Walach. & in Antithesis. Delfenb.) alijs aperte postea prodiderunt, in quibus hanc peregrinorum dogmatum, ad hunc Articulum pertinentium, seriem ac systema observavimus.

1. Deus omnes & singulos homines propter primi fœderis violationem, æternæ damnationis reatu pressos, ut creaturas tamen suas dilexit, atque ex hac dilectione seu charitate fuit in ipso affectus, & voluntas eorundem miserendi, beneficiaque sua de novo illis communicandi.

2. Verum non voluit (licet aliter facere potuisset) de novo cum hominibus agere, sine vlla prævia odij adversus peccatum declaratione, vel absque habita læsæ iustitiæ ratione.

3. Propterea ex prædicto omnium illo miserendi affectu, Filium suum in maledictam crucis mortem voluit tradere, quo suæ iustitiæ hæcenus satis fieret, genusque humanum hæcenus sibi reconciliaretur, ut & ipse jam libere & plene posset & vellet de novo cum hominibus agere, de ratione salutis præscribenda, & Filius potestatem acius acquireret peccata remittendi, salutem conferendi ijs conditionibus, quas Pater præscriberet.

4. Desti-

4. Destinavit autem Pater Filium in mortem, cum nihil ad huc apud se statuisset, de quoquam homine nominatim salvando. Si enim: *alicui certo salutem ex dilectione destinavit, jam Christi mors, fuisset irrita ac frustranea, nullaque conditiones salutis potuissent præscribi*, in quo tamen toto religionis ratio consistit: Vnde porro & hoc consequitur, Christum pro nullis ad vitam æternam jam electis esse mortuum, talibusque nihil impetrasse, promeruisse, imo ne imperare quidem aut promereri quidemquam potuisset.

5. Potuisset autem Pater, Christi morte jam peracta, & præstita legale fœdus reintegrare, rigidamque legis observationem rursus exigere, sive opera legis in salutis conditionem præscribere, sed ex mero & liberrimo beneplacito ex omnibus possibili-
libus conditionibus fidem fideique præstabilem, possibilem, & mediocrem quandam obedientiam voluit eligere, eamque non imputatis defectibus, pro exacta & rigida legis observatione habere, & præmio vitæ æternæ gratiose dignam censere.

6. Præterea etiam ex liberrimo suo arbitrio voluit, innoxias & tenellas infantium animas à pœna peccati Adami immunes præstari: neminem etiam adultum propter peccata actualia æternum punire, nisi nova adversus novi fœderis annuntiatio-
nem contumacia accederet.

7. Fieri autem potuisset, ut, nemine ex adultis conditiones præscribas præstante omnes perirent vel omnibus eas præstantibus servarentur omnes, morti vero & oblationi Christi sua utilitas dignitas & necessitas omnibus numeris sèrta testata constare potuisset, etiam si nemo credidisset, aut salvatus fuisset, cum Christus in hunc finem proprie sit mortuus ut Pater de novo posset & vellet conditiones salutis præscribere, sive ianuam salutis aperire.

8. Unde porro constat, Christum nec pro fidelibus, nec pro infidelibus aut etiam insigni flagitio circumscriptis. quæ talibus, mortuum esse: cum fidelibus defectus & imperfectiones revera non propter Christi satisfactionem, condonentur; sed ex tenore novi fœderis, quod Pater iniit, cum peccatoribus, *ex liberrimo arbitrio*: infidelibus autem & flagitiosis, id est, contumacibus adversus Evangelium peccata ex eodem fœdere retineantur, nisi se postmodum convertant quod si fecerint, jam ex fœderis prædicti ratione remissionem consequantur.

9. Præterea ex dictis apparet, Christum cum sua morte & merito, non esse donum & promissum, novi fœderis, sed hoc effecisse, ut Pater fœdus illud novum, de possibili quadam obedientia voluerit ire cum hominibus.

10. Similiter hinc liquet, fidem & fidei obedientiam, non esse donum & promissum novi fœderis, morte Christi nobis partum, sed conditionem novi fœderis libere ab homine præstendam.

Ex his jam apparet, quid sibi Remonstrantes voluerint, sua ista impetratione sciunda à participatione boni impetrati: Quid ipsis sit Christi satisfactio, & *Λύτρωσις* quid Patri secundum ipsos per ipsam accesserit, quid ipsi Christo, quid omnibus & singulis hominibus. Patri scilicet hoc accessit, quod cum antea affectum tantum haberet miserendi, jam propter filij mortem, plene velle potuerit, & voluerit de novo agere cum hominibus. Filio hoc accessit, quod ius acceperit salvandi eos quæ conditiones ac Patri præscriptas observarent. Hominibus hoc accessit, quod de novo Pater cum iis agere, & ianuam cœli aperire voluerit. Porro quod lex sit abrogata & eius loco possibilis quadam & imperfecta obedientia præscripta, eique iustificatio & vita æterna gratiose promissa, illud deberi liberrimo Patris beneplacito, quicunque huiusmodi licet mortuo potuisset tamen legem rursus perfecte servandam præscribere, cum satis jam in gratiam peccatorum factum esse videri posset, quod Christum in mortem dare, & per illum viam de novo agendi cum homine (quæ omnia omittere potuerat) sibi aperire voluerit.

Hanc peregrinam & portentosam Remonstrantium Theologiam ex Socini & Pelagij fœcibus hausam, Christianis fidelium auribus & peccatoribus intolerandam toto pectore detestamur, quia

1. Omnem salutis rationem in Scriptura traditam, detestandum in modum, corrumpit & depravat.
2. Suavissimam & sapientissimam illam, in indivulsa Christi & nostri electione, misericordiæ & iustitiæ consociationem disrumpit, & ex unius positione alterius subversionem inducit.

3. Doctrinam de peccato originis & miseria hominis, itemque Dei vindicatrice iustitia obscurat & depravat.

4. Pretiosissimum Filii Dei sanguinem, & veram satisfactionis eius rationem, atque efficaciam, penitus enervat ac proculcat.

5. Omnem nexum inter Christi servatoris nostri mortem & eius spiritum, nostræque naturæ depravatæ instaurationem, fidem ac salutem dissolvit.

6. Filium Dei reverè in titularèm & occasionalem Servatorem transformat, constituens Servatorem sine salute, redemptorem sine redemptione, sacerdotem sine populo, Regem sine regno, caput sine corpore.

7. Novi fœderis, fidei, justificationisque naturam in Scriptura traditam, & hætenus in Christiano orbe creditam, horrendis modis conspurcat.

8. Omnem mortis Christi fructum ad salvabilitatem & reconciliabilitatem quandam revocando, omne Dei decretum de nobis servandis, omnem mortis Christi efficaciam, adeoque salutem omnium nostrum, putri voluntatis nostræ filo suspendit, ideoque omnibus salutem reipsa reddit impossibilem, cœlique januam, quam omnibus & singulis una manu videbatur aperire, altera omnibus & singulis ocludit.

9. Omne nostrum in Christi Salvatoris nostri morte solatium, in quo corda nostra, tum in vita tum in morte, exultant, penitus profligat.

10. Denique hoc impium huius Theologiæ mysterium dissimulare non possumus, quod ex ea necessario sequatur, nulli peccatori revera peccatum propterea remitti, aut quenquam justificari eo quod Christus ipsius loco penas peccatorum tulerit, sed quod peccator ipse conditiones N. fœderis gratiose præscriptas præstiterit, quarum conditionum præscriptioni Christus per suam mortem viam duntaxat straverit, sive id intervèntu mortis suæ effecerit, ut conditiones de novo quædam præscribi potuerint.

Hiscæ omnibus sanæ doctrinæ corruptelis & male sanorum commentis, nos simplicem hanc & Scripturæ consentaneam veritatem opponimus.

Mors Filii Dei & hominis, immaculati istius Dei Agni, Domini nostri Iesu Christi, est quidem maledicta & acerbissima in sese abunde sufficiens & unicum remedium ad expianda peccata omnium & singulorum hominum; quorū peccata omnia per illam reipsa expiaretur, si omnes & singuli eam verā fide amplecterentur. Quare etiam omnibus, qui per Evangelium vocantur, promiscue ea offertur, fide apprehendenda. Patris autē (ut & ipsius Christi) sancta, misericors & irreprehensibilis voluntas, beneplacitum & intentio fuit, ut per mortem hanc preciosissimam universæ electorum in toto mundo multitudinī reipsa acquireretur, nō tantum peccatorum omnium, tam originalis quā actualium, remissio, sed etiam salvificorum Spiritus S. donorum, quibus natura nostra renovatur, nosq; ad communionem & conformitatem Filii deducimur, & in ea custodimur, collatio: Adeoque hæc salvifica fœderis dona reipsa per ministerium Evangelii, & Spiritus S. virtutem toti & soli electo populo, certo conferuntur, ut Ecclesia semper sit in mundo, quæ pro hoc beneficio Servatorem suum corde, ore & opere celebret, eiq; fervida & constanti dilectione adhæreat, & in eo adversus mundum, satanam & carnem pacem habeat, ac solatium in vita & morte. Quotquot autem pereunt, non aliqua Dei culpa, aut meriti Christi defectu, sed sua propria culpa pereunt, & iuste propter peccata, tum originale, tum actualia damnantur; cuius iudicii iustitiæ, ipsamet pereuntium conscientia testimonium perhibebit.

Deum misericordiarum Patrem, per preciosissimam Servatoris nostri pro nobis præstitam satisfactionem, ardentissime precamur, ut opinionum ista monstra, eo, unde in nostrā ingratiitudinis penam eructata sunt, retrudat, & hanc satanicam non prophetandi libertatem, sed in propriam & aliorum perniciem insaniendi libidinem, sua dextera compescat: Ecclesiam suam in verā & virā fide & fervida dilectione Servatoris, qui se pro illa in mortem crucis maledictam exposuit, custodiat, errantes seductos & seducientes pro immensa misericordia in viam veritatis tandem deducat, omnibusque & singulis nobis hanc gratiam faciat, ut eodem, quo Apostolus, spiritu fidei dicamus;

Virō non amplius ego, sed vivit in me Christus: & vitam, quam nunc virō in carne, virō per fidem Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

Iudicium

DEPVTATORVM TRANSISVLANIÆ,

De Secundo Articulo.

QVI EST

DE REDEMPTIONE

PER CHRISTVM FACTA.

*Theses Heterodoxæ Remonstr.**Antitheses Orthodoxæ.*

I.

I.

Absoluta voluntas, & intentio Dei Patris, Filium unigenitum in mortem tradentis, & Filij eam subeuntis, fuit, ut omnibus, & singulis hominibus, tam pereuntibus, quam servandis, impetraretur reconciliatio cum Deo, & peccatorum remissio.

Absoluta voluntas & intentio Patris *b)* Filium unigenitum in mortem tradentis, & filii *c)* eam subeuntis fuit, ut *d)* omnibus, *e)* solis & *f)* singulis ad vitam *g)* æternam, ab æterno electis impetraretur *h)* reconciliatio cum Deo, remissio peccatorum, & vita æterna.

Hanc Thesin falsitatis arguit tota Scriptura.

Etenim non fuisse hanc absolutam voluntatem Dei Patris tradentis Filium in mortem, hinc liquet.

I. Quibus Deus Pater ab æterno absoluta voluntate intendit impetrationem remissionis peccatorum & reconciliationis per Filij sui mortem, eos etiam in tempore eius facit participes.

Psal. 115. vers. 3. Deus noster in ipsis cælis est, quicquid placet, facit. Esai. 46. 10. Consilium meum stabit, & omnem delectationem meam facturus sum. Rom. 9. v. 19. Eius voluntati quis obstitet?

At Deus pater non omnes & singulos homines impetrationis remissionis peccatorum & reconciliationis per Filij mortem in tempore facit participes.

a) Iohan. 6. vers. 39. hæc est voluntas eius qui misit me, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitarem illud in ultimo illo die. Rom. 9. vers. 18. Cuius vult, miseretur.

b) Roman. 8. vers. 32. proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum. Galat. 4. vers. 4. Postquam venit plenum tempus, emisit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum legi subiectum: ut eos, qui legi erant subiecti, redimeret, ut ad optionem acciperemus.

c) Philip. 2. vers. 8. habitu inventus ut homo, ipse se submisit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.

d) Iohan. 12. vers. 32. Ego si sublatus fuero è terra, omnes traham ad me ipsum. Omnes, id est, omnes prædestinatos ad salutem, ex quibus nullus peribit.

Ergo

Confer

Ergo non omnibus ab æterno absoluta voluntate intendit impetrationem remissionis peccatorum & reconciliationis, per Filij sui mortem. Minor probatur.

1. Qui impetrationis peccatorum remissionis sunt participes, seu qui habent remissionem peccatorum, illi beati sunt. Plal. 32. v. 1.

At non omnes & singuli homines beati sunt. Ergo non omnes & singuli homines impetrationis peccatorum remissionis sunt participes.

2. Super quos manet ira Dei, illis nec reconciliatio cum Deo, nec peccatorum remissio, unquam fuit impetrata. Nam verbum Manendi notat actum continuum, nec unquam interruptum.

At super reprobos, infideles, & in-pœnitentes manet ira Dei. Iohan. 3. vers. 36. Qui non assentitur Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

Ergo illis nunquam impetrata fuit reconciliatio cum Deo, & peccatorum remissio.

3. Quicumque semper fuerunt, & adhuc sunt, & in æternum manent inimici Dei, illis nec peccatorum remissio, nec cum Deo reconciliatio unquam impetrata est.

At reprobi, infideles, & in-pœnitentes semper fuerunt, sunt & in æternum manebunt inimici Dei. Matth. 7. v. 23. Certe nunquam novi vos.

Ergo reprobis, infidelibus, & in-pœnitentibus, nunquam peccatorum remissio & reconciliatio cum Deo impetrata est.

II. Quibus Deus pater tradens Filium in mortem, intendit impetrationem reconciliationis & peccatorum remissionis, seu jus & potestatem salvandi, illis etiam media sufficientia, & ad salutem percipiendam necessaria subministrat.

At non omnibus & singulis hominibus subministrat media sufficientia, & ad salutem percipiendam necessaria.

I. Quia fidem non dat omnibus. 2. Thess. 3. vers. 2. non omnium est fides, sed electorum tantum. Tit. 1. vers. 1. Ovis Christi hæc tantum datur. Ioh. 10. vers. 26. Quare Paulus ait Phil. 1. v. 29. Gratis datum est vobis in Christi negotio, non solum in eum credere, sed etiam pro eo pati. Contra de reprobis dicitur. Iohan. 12. vers. 39. Non poterant credere.

II. Quia præteritis ætatibus sicut omnes gentes suis ipsarum viis incedere. Act. 14. vers. 16.

Confer etiam Esai. 54. v. 13. & Ioh. 6. vers. 45. Erunt omnes docti à Deo. Sic 2. Corinth. 5. vers. 17. Ecce facta sunt omnia nova.

e) Rom. 11. vers. 7. Electi assequuti sunt, reliqui vero occalluerunt. Iohan. 10. vers. 15. Animam meam depono pro ovibus. Confer cum vers. 26. Vos non creditis, non enim estis ex ovibus illis meis, Actor. 13. vers. 48. Crediderunt, quotquot erant ordinati ad vitam æternam.

f) Iohan. 13. vers. 18. Nequaquam de vobis omnibus loquor, novi enim eos quos elegerim. Luc. 22. vers. 32. Ego deprecatus sum pro te, ne deficiat fides tua. Gal. 2. vers. 20. Filius Dei dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

g) Ephes. 1. vers. 45. Eliguit nos in ipso (Christo) ante factum mundi fundamentum, ut simus sancti & inculpati in conspectu eius cum charitate, qui prædestinavit nos, quos adoptaret in Filios, per Iesum Christum in sese, pro benevolo affectu voluntatis suæ. Vide etiam Rom. 8. v. 32. 33. 34.

h) 2. Corinth. 5. vers. 19. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non imputando eis offensas, eorum: posuitque in nobis sermonem illum reconciliationis. Iohan. 3. vers. 16. Ita Deus dilexit mundum, ut Filium suum illum unigenitum dederit, ut quisquis credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

III. Quia ipsi placuit, Euangelium occultare à sapientibus & intelligentibus. Matth. 11. v. 25. 26.

IV. Quia Christus ait Matth. 13. v. 11. Vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum, illis autem non est datum.

Ergo non omnibus & singulis hominibus intendit impetrationem reconciliationis, remissionis peccatorum &c. Nec Christi mortem subeuntis, hanc voluntatem & intentionem fuisse, ut omnibus & singulis impetraretur remissio peccatorum, & reconciliatio cum Deo. hinc liquet.

I. Quia pater & filius unum sunt. Ioh. 17. v. 23. Quicquid ergo vult pater, illud vult & Filius, unde servus dicitur, per cuius manum decretum Patris prosperatur, Esai. 53. v. 11. Hinc ipse Filius ait, Ioh. 4. v. 34. Esca mea est, exequi voluntatem eius qui misit me, & consummare ipsius opus. Ioh. 5. v. 19. Quæcunque pater facit, hæc etiam Filius pariter facit. Ioh. 6. v. 38. Descendi è cœlo, ut exequar non voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Ioh. 8. v. 29. Ego, quæ placent Patri, facio semper. At quæ fuerit voluntas & intentio Patris liquet ex præcedentibus.

II. Qui hoc fine in mundum venit, & mortem subiit, ut pro suis quos pater ipsi ab æterno dederat, rogaret, & eorum causa seipsum sanctificaret, ut peccata multorum perferret, ut animam suam in redemptionis pretium daret pro multis, ut funderet sanguinem pro multis in remissionem peccatorum, ut semetipsum exponeret pro Ecclesia, ille non intendit omnibus & singulis remissionem peccatorum & reconciliationem cum Deo impetrare. At Christus hoc fine in mundum venit & mortem subiit, ut pro suis, quos Pater ipsi ab æterno dederat, rogaret. Iohan. 17. v. 9. & illorum causa seipsum sanctificaret. ibid. v. 19. ut peccata multorum perferret. Esai. 53. v. 11. 12. ut animam suam daret in redemptionis pretium pro multis. Matth. 20. v. 28. ut funderet sanguinem pro multis in remissionem peccatorum, Matth. 26. v. 28, ut exponeret semetipsum pro Ecclesia. Eph. 5. v. 25. Ergo non intendit omnibus & singulis remissionem peccatorum, & reconciliationem cum Deo impetrare.

Theses Heterodoxæ Remonstr.

II.

Iuxta hanc absolutam voluntatem & intentionem Patris, & Filij, Christus mediator, remissionem peccatorum, & reconciliationem cum Deo, omnibus & singulis hominibus, tam pereuntibus, quam servandis per mortem crucis impetravit.

Hæc Thesis non tantum non est fundata in sacris literis, sed iis etiam manifeste repugnat.

I. Quorum Christus est advocatus, illorum duntaxat, est *ἰλασμός*. Quia unius & eiusdem Pontificis est orare & sacrificare pro populo. Quare hæc duæ officij Sacerdotalis partes conjunguntur à Iohan. 1. Epist. cap. 2. vers. 12. Quod si quis peccaverit, advocatum apud Patrem habemus, Iesum Christum, justum; & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et à Paulo Roman. 8. v. 24. Christus is est, qui

Antitheses Orthodoxæ.

II.

Iuxta hanc absolutam voluntatem & intentionem Patris & Filij, Christus mediator remissionem peccatorum, reconciliationem cum Deo, & vitam æternam omnibus, solis & singulis electis & servandis per mortem crucis impetravit.

Huius antitheseos veritas patet ex allegatis ad primam Antithesin orthodoxam. Huc etiam faciunt sequentia.

Hebr. 9. v. 28. Christus semel oblat, ut in seipso attolleret multorum peccata.

Rom. 3. v. 26. Iustitia, inquam, Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt: non enim est distinctio: Omnes enim peccaverunt, ac deficiunt gloria Dei, ut qui iustificentur gratis, id est, eius gratia per redemptionem factam in Iesu Christo. Quem præstituit Deus, ut esset placamen-

mortuus est, imo vero qui etiam suscitatus est: qui etiam est ad dextram Dei: qui etiam interpellat pro nobis.

Sed advocatus non est infidelium & reproborum pereuntium, verum fidelium & electorum salvandorum. Hinc ait Iohannes 17. v. 9. Ego pro eis rogo, (quos scilicet mihi dedisti è mundo vers. 6.) non pro mundo rogo (qui totus in improbo jacet, 1. Iohan. 5. vers. 19. & condemnatur, 1. Corin. 11. vers. 32.) sed pro iis, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Hebr. 7. v. 24. 25. At iste, propterea, quod in æternum manet, perpetuum habet sacerdotium: unde & servare perfecte potest, eos qui per ipsum accedunt ad Deum, semper vivens, ut interpellat pro eis.

Ergo non reproborum, pereuntium & infidelium, sed electorum & fidelium servandorum *ἰλασμός* est.

II. Ex Matth. 1. vers. 21. Ipse servabit populum suum à peccatis eorum. unde sic argumentamur.

Qui tantum populum suum servavit à peccatis eorum, is non omnibus & singulis hominibus impetravit reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum. Populus enim Christi est Ecclesia ipsius omnium locorum & ætatum: quæ est certus cætus, à quo agnoscitur & invocatur Deus, quem ipse pro suo peculiis vicissim agnoscit, & cuius sunt pacta & promissiones. Confer 2. Cor. 6: v. 18. ex Ierem. 31. v. 1. Levit. 26. v. 12. Hof. 1. v. 10. & cap. 2. v. 23.

At Christus tantum populum suum servavit à peccatis eorum, quare Paulus. Tit. 2. vers. 14. ait, Christus tradidit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate; & purificaret sibi ipsi populum peculiarem accensum studio bonorum operum. Sic 1. Pet. 2. v. 9.

Ergo Christus non omnibus & singulis hominibus impetravit reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum.

Ac proinde, qui comminiscuntur omnes homines esse populum Dei, illi fideles cum infidelibus, iustitiam cum iniustitia, lucem cum tenebris, Christum cum Belial, templum Dei cum simulachris conjungunt, & miscent sacra profanis.

Theses Heterodoxæ Remonstr.

III.

Hæc impetratio remissionis peccatorum, & reconciliationis cum Deo, eiusque applicatio non æque late patent.

Falsitas Theſeos Heterodoxæ, & veritas Antithæſeos Orthodoxæ, patet ex sequentibus.

Si omnibus, quibus per sanguinem Christi remissio peccatorum, & reconciliatio cum Deo impetrata est, etiam liberatio à servitute peccati, fides, adoptio, & spiritus regenerationis, sanctificationis & conversionis ad novam vitam impetrata sunt, & conferuntur ac applicantur, tum impetratio remissionis peccatorum, & reconciliationis cum Deo, ac eiusdem applicatio æque late patent.

Antitheses Orthodoxæ.

III.

Hæc impetratio remissionis peccatorum, & reconciliationis cum Deo, ac applicatio eiusdem æque late patent.

At verum est prius. Ergo & posterius.

Prius probatur. Rom. 6. v. 5. 6. Nam si cum eo plantati coaluimus assimilatione mortis eius: nimirum etiam resurrectionis assimilatione cum eo coalescimus: Illud scientes veterem illum nostrum hominem cum eo crucifixum esse, ut aboleatur corpus peccati ne nos amplius serviamus peccato. Luc. 1. vers. 71. 74. 75. Servavit nos ex inimicis nostris, & è manu omnium, qui oderunt nos, ut sine metu è manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus ipsi, cum sanctitate & iustitia in ipsius conspectu, cunctis vitæ nostræ diebus. Hebr. 1. vers. 14. 15. Vt per mortem aboleret eum penes quem est mortis robur, hoc est, diabolus: Et liberos redderet, quotquot metu mortis per omnem vitam damnari erant servituri. Hebr. 9. v. 14. 15. Quanto magis sanguine Christi, qui per spiritum æternum seipsum obtulit inculpatum Deo, emundabit conscientiam vestram à mortuis operibus ad colendum Deum vivam? Itaque ob id novi pæcti mediator est, ut morte ad redemptionem earum transgressionum intercedente, quæ fuerant sub priore pæcto, qui vocati erant, promissam æternam hæreditatem acciperent: 1. Corinth. 1. v. 30. Christus factus est nobis sapientia à Deo, iustitia & sanctificatio & redemptio. Act. 5. v. 31. Hunc (scilicet Jesum) Deus dextera sua sursum sublatum constituit principem ac servatorem, ut det resipiscentiam Israeli, & remissionem peccatorum. hic coniunguntur individuo nexu resipiscencia, & remissione peccatorum, quemadmodum & utroque fœdere gratiæ coniunctum promissum est. Jerem. 31. v. 33. 34. Sic Ephes. 5. v. 25. 26. 27. Christus dilexit ecclesiam suam, & se ipsum tradidit pro ea, ut sanctificaret eam, & mundaret eam lavacro aquarum & verbo. Vt constitueret eam Ecclesiam sibi gloriosam, & in qua non esset labes neque ruga, neque quicquam quod illis simile esset, sed esset sancta absque macula. Colos. 1. v. 12. 13. 14. Gratias agentes patri, qui idoneos nos fecit ad participandam sortem sanctorum in luce. Qui, inquam, eripuit nos ex potestate tenebrarum, ac transtulit in regnum filij sui dilecti. In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, id est, remissionem peccatorum. Ecce qui redempti, & quibus peccatorum remissione acquiescit, illi etiam participant sorti sanctorum in luce, erepti sunt ex potestate tenebrarum, ac translati in regnum dilecti Dei filii. Confer etiam Galat. 4. v. 4. Philip. 1. vers. 29.

Sententiam Remonstrantium hisce Thesis expressam, ut verbo Dei dissentaneam & heterodoxam, Rejiciamus, & in Ecclesia Dei reformata Belgica non esse docendam judicamus. Ideoque liberandam esse Ecclesiam ab illis, qui huius *ἐπιποδοξίας* introductione, & profensione hactenus eam turbaverunt, & etiamnum turbant, censemus.

Hanc Orthodoxam hisce Antithesibus expressam sententiam, ut verbo Dei consentaneam, porro in Ecclesia reformata Belgica constanter retinendam, & docendam esse judicamus.

Deputatorum Synodi

GRONINGANÆ & OMLANDIÆ

I V D I C I V M,

De Secundo Articulo.

CRedimus ex intentione Dei Patris Filium suum in mortem tradentis, & Filii eam subeuntis, reconciliationem cum Deo, & remissionem peccatorum impetratam esse electis & servandis tantum, iisq; vere efficaciterque applicari, huiusq; applicationis fontem & causam in absoluto Dei decreto & voluntate Mediatoris Christi,

Christi, non vero in hominum voluntate aut qualitate consistere, ac proinde æque late patere impetrationem & applicationem.

Contra rejicimus opinionem Remonstrantium docentium, Ex voluntate & intentione Patris Filium in mortem tradentis, & Filij eam subeuntis omnibus & singulis tam pereuntibus, quam salvandis, actu impetratam esse reconciliationem cum Deo & remissionem peccatorum, voluntatem autem ea applicandi & salutem propter mortis Filij pretium conferendi, esse conditionatam, ac proinde non æque late patere impetrationem & applicationem.

Tria in hac Thesi nostra tanquam Orthodoxa & verbo Dei consentanea asserimus, & quæ habet antithesis Remonstrantium iis contraria, ut heterodoxa & verbo Dei dissentanea rejicimus.

I.

Primum est, in intentione hac Patris & Filij spectari tantum electos, illisque solis morte Christi reconciliationem & remissionem peccatorum impetratam esse.

Hic notandum est, quæstionem non esse de sufficientia mortis Christi; indubitanter enim affirmamus, sacrificium Christi tantam habere vim & valorem ut abunde sufficiat ad omnium hominum peccata, tam actualia quam originale expianda, nec reproborum quemquam perire ob defectum aut insufficientiam mortis Christi: sed quæritur an ex intentione Dei Patris & Filij, non tantum electis, actu impetrata sit remissio peccatorum & reconciliatio cum Deo.

Hanc nec Patris neque Filij intentionem fuisse liquet ex sequentibus.

I. Non Patris: Ratio.

1. Quia scriptura asserit, Christum tantum pro electis fuisse in mortem traditum. Sic Matth. 1. dicitur, salvabit populum suum, id est, quem Deus ante præcognovit Rom. 11. 2. Ioh. 11. dicitur, Christum debere mori ut dispersi Dei Filij, id est, electi, qui tunc quidem paganismo & judaismo immergi, sed ratione electionis Dei Filij erant, congregarentur. Et aliquoties fit mentio eorum qui Christo à Patre dati sunt salvandi, Ioh. 17. at soli electi Christo sunt dati, quod hinc patet, quia omnes qui Christo dati sunt salvantur, Ioh. 6. 17. ad Christum veniunt, id est, in ipsum credunt, Ioh. 6. at soli electi salvantur; soli electi vera fide Christum amplectuntur: Fides enim electorum est Tit. 1. Mat. 13. 11. Actor. 13. 48.

Hinc sequitur 1. mortem Christi ex intentione Dei Patris non in omnibus, sed in solis electis hunc habere effectum. 2. intentionem hanc Dei Patris filium in mortem tradentis, esse posteriorem ipsa electione quorundam ad salutem: quæ ratio nostra.

2. Est: nam qui aliquid facit propter finem, prius finem intendit propter quem facit; & nullum medium adhiberi potest sine respectu ad finem. Cum ergo salus hominum finis sit, Mors Christi medium conferendæ salutis subordinatum, necesse est ut prius salus aliquibus decreta sit, quam ordinavit Deus medium de conferenda illis salute. Sic prius oves dicuntur datæ Christo, quam fuerunt in manibus Christi, Ioh. 10. 17. imo salus omnis quæ in Christo illis paratur, fontem & originem primam habet in illa donatione Patris, Ioh. 6. quam donationem Apostolus vocat prædestinationem, Ephes. 1. 5. & redemptionem ex eadem pendere declarat vers. 7.

3. Supposita generali reconciliatione omnium hominum, verbum reconciliationis etiam omnibus & singulis annunciari debuit, quia fides est ex auditu Evangelij, Rom. 10. sine qua nemo (loquimur de adultis) Christi eiusque beneficiorum particeps fit: at quomodo audient illi ad quorum aures Evangelij sonus nunquam pervenit? Multas enim gentes esse, quibus nomen Iesu Christi nunquam innotuit, neque occasio etiamnum est Evangelium audiendi, tam manifestum est, ut qui

inficias ire velit amens & insanus haberi possit. Nec solvunt nodum hunc Remonstrantes quin potius semet ipsos confodiunt hac sua exceptione, videlicet, nolle Deum posteris eorum qui Euangelium annuntiarum repudiarunt olim, & à fœdere per infidelitatem exciderunt, Euangelium inpræsentiarum revelare. Quaritur enim an Deus salutem eorum intenderit, quos ob parentum ingratitude, ut placet Remonstrantibus, hac gratia salvifica dignari noluit? Concludimus igitur: quibus Christum non revelat eorum salutem non intendit Deus tradens Filium suum in morrem. Absurdum enim est, Deum salutem eorum intendisse sub ratione finis, & medium tamen sine quo salus frustra expectatur illis non concedere: At posteris eorum qui Euangelium olim repudiarunt, Christum non revelat. Ergo posterorum horum salutem Deus Filium in morrem tradens non intendit. Nisi dicant extra Christi cognitionem & communionem ijs sufficiens auxilium ad salutem dari, quod absque sacrilegio, & ignominia Christi dici non potest, Act. 4. Ioh. 15. Rom. 8. &c.

II.

Eandem Christi morientis intentionem fuisse, cum ex iam dictis, tum ex sequentibus patet. Nam licet Christus qua homo nullam discretionem aut partitionem hominum instituerit, tamen qua Mediator pro imposito sibi munere orans & se offerens, palam secernit eos à mundo pro quibus intercedit, Ioh. 17. & vitam se dare dicit pro ouibus, Iohan. 10. pro illis quos ipsi Pater dedit, Iohan. 6. Pro amicis suis, Iohan. 15. qui quidem (ut Bernhardus ait) secundum tempus impij & inimici erant, sed secundum prædestinationem fratres & amici.

2. Si mundus intercessionis Christi non sit particeps, neque etiam in illum aliquod beneficium morte Christi acquisitum redundat, coniunctæ enim sunt individuo nexu hæ partēs officij Christi sacerdotales.

3. A ratione omni alienum esse videtur, quod Christus voluerit pro ijs mori, quos nullo modo agnoscit pro suis: Nam Iohan. 10. agnitionem ovium & animæ depositionem pro ipsis coniungit, & hanc arguere illam, ut effectus causam ostendit.

4. Sic dicitur Ephes. 5. Christum se pro Ecclesia tradidisse, ut eam sanctificaret, purificaret, glorificaret: at soli Prædestinati ad vitam iustificantur, glorificantur, Rom. 8. ergo pro solis electis se tradidit Christus.

5. Hoc beneficium sibi præ alijs præstitum celebrat Ecclesia triumphans in cælis, Apoc. 5. 9.

6. Et nusquam Scripturarum reperire est, omnes & singulos per Christi mortem à peccato Originali liberatos Deo reapse reconciliatos esse.

II.

Secundum membrum Theseos nostræ est: nudam impetrationem reconciliationis & remissionis peccatorum non fuisse integrum Dei Patris Filium in morrem tradentis, & Filij morientis propositum, sed quod coniunctam habuit intentionem ea omnibus applicandi, quibus impetranda fuere, ac proinde æque late patere impetrationem & applicationem.

1. Nam nuda impetratio extra respectum applicationis nulla est.

1. Quia nullus Scripturæ locus dari potest, ubi agatur de tali impetratione.

2. Quia ab omni ratione alienum est, Deum intendisse medium sine ullo respectu ad finem. Nam intendere, est proprie per aliquid ad aliud velle pervenire.

3. Quia absque applicatione nullo usui inservit impetratio.

4. Quia universale nihil est quod non in particularibus omnibus eiusdem generis, aut aliter alibive quam in ipsis existit: si ergo universalis omnium sit reconciliatio, particulariter his & illis non potest non applicari.

5. Quia

5. Quia paradoxum hoc remonstrantium Christo ignominiosum est. Nam i. spoliatur meritum Christi sua efficacia.

2. Honorem, qui Christo debetur, ad hominem transfert: si enim impetratio ab applicatione secernatur & nuda impetratio Christo tribuatur, applicatio autem & eius effecta ex voluntate hominis dependeant, sequitur hominem maximam ex parte salutis suæ causam esse.

II. Sacra Scriptura impetrationem & applicationem coniungit & hanc pendere ab illa, ut effectum à sua causa testatur, 1. Iohan. 17. ait Christus, ego eorum causa sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate; idem affirmat Paulus Ephes. 5. 25. Pro quibus ergo Christus semetipsum sanctificavit & in mortem tradidit, eorum sanctificationem ut scopum & fructum mortis suæ intendit.

2. Roman. 5. Apostolus alterum ex altero concludit; argumentando à maiore ad minus: si Christus fecit quod maius est reconciliando nos Deo, cum peccatores essemus, &c. multo magis faciet quod minus est servando reconciliatos.

3. Eadem ratione argumentatur Roman. 8. Si Deus Filium suum pro nobis tradidit, qui non simul omnia nobis cum eo donaret: videlicet, Fidem, Pœnitentiam, Spiritum Sanctum, & per illum omnia quibus nobis ad salutem opus est.

4. Sic in federe gratiæ remissio peccatorum & sanctificatio coniunguntur, & alterum sine altero esse non potest, Ier. 31.

5. Christus quorum est Salvator, eorum Salvator est merito & efficacia.

6. Tandem pro quibuscunque Christus oravit in terris, & apud Patrem intercedit in cœlis, illis hoc impetrat, ut ipsis satisfactio, & beneficia mortis suæ imputentur & applicentur, Hebr. 5. 1. Iohan. 2. At pro omnibus ijs pro quibus se obtulit in terris, etiam oravit & etiamnum intercedit apud Patrem: Ergo omnibus illis imputantur & efficaciter applicantur beneficia Mortis Christi.

Quod remonstrantes hic excipiunt Christum, pro omnibus quidem mortuum esse, at cum salvandi intentione resurrexisse & intercedere adæquate pro fidelibus tantum, fundamento caret. Nam,

1. Nullo Scripturæ dicto hoc probare poterunt.

2. Absurdum est Christum pro omnibus voluisse impetrare idem, & tamen pro omnibus idem non rogare. Sacerdotes V. T. pro omnibus orabant pro quibus sacrificaverant.

3. Et Paulus hæc omnia coniungit, & ad eosdem extendit, Rom. 8.

4. Tandem sequeretur eos, pro quibus ex Remonstrantium sententia Christus non resurrexit nec intercedit, penitus & omni modo adhuc esse in peccatis suis, 1. Corinth. 15. Item, peccatorum remissionem ipsis per mortem Christi non esse impetratam, siquidem redemptio, id est, remissio peccatorum complere obtineri non potuit, nisi per ingressum Pontificis nostri summi in Sanctuarium cœleste cum sanguine suo, Hebr. 9. 12. & 10.

III.

Tertium membrum thesæos nostræ est: voluntatem, bona morte Christi impetrata, applicandi, & salutem propter mortis Filij pretium conferendi non esse conditionatam, à conditione in homine latente dependentem: Nam,

1. Decretum electionis absolutum, non conditionale esse, nuper in iudicio nostro de 1. Articulo ostendimus, & confessi sumus.

2. Quorsum suspenderet Deus suam voluntatem, cum præviderit, quod certo facturus esset. Nam dum Deus intendit finem, intendit & ordinavit ea quoque quæ ad finem perducunt. Gratificari voluit Deus nobis vitam æternam in Christo, constituit ergo ea simul dare per quæ ad salutem pervenitur. Fidem videlicet vocationem, justificationem, glorificationem. Rôm. 8. Operatur enim omnia secundum consilium voluntatis suæ. Ephes. 1. Voluntas igitur beneficia mortis Christi nobis applicandi absoluta est, non pendens à conditione in homine prævisa, sed solo eius beneplacito.

3. Si voluntas hæc Dei conditionata est, sequitur in hominis potestate esse conditionem illam præstare, hoc est, credere si velit, at posterius hoc falsum est, ergo & prius: Nam credendi potestas solum electis conceditur, Ioh. 10. Non creditis, quia non estis ex ovibus meis, id est, non estis electi. Sic fides dicitur Dei donum, Ephes. 2. Dei opus, Ioh. 6. 29. Electorum, Tit. 1. cuius, ut & omnis Dei doni principium, progressus, finis à Deo solum promanat, Rom. 9. 1. Phil. 2. 13. Iohan. 15. 5. nec tale donum quod æqualiter omnibus offeratur, quod aliqui accipiant, alij respiciant, sed quod electis tantum offertur, & efficaciter confertur: Vobis datum est, inquit Christus, reliquis non item, Matth. 13. Misericordia mihi facta est, ut fideles essem, 2. Corinth. 7.

Præter hæc etiam sequentia Remonstrantium placita, rejicimus,

1. est, Christum per mortem suam Patri acquisivisse possibilitatem & velleitatem fœderis novi cum peccatoribus ineundi, quasi non potuerit peccatorum misereri Deus, aut velle fœdus gratiæ cum iisdem inire, nisi prævia destinatione satisfactionis Christi.

Contrarium enim verum est:

1. Quia intentio de dando & mittendo sequitur ipsam electionem ad salutem, adeoque decretum de ineundo fœdere gratiæ cum peccatoribus.

2. Nusquam Scripturatum extat, Christum morte sua Patri talem velleitatem, possibilitatemque acquisivisse. Vnde sequeretur, Christum justitiæ Dei nostro loco non satisfecisse, reconciliationem cum Deo, remissionem peccatorum, & vitam æternam nobis non acquisivisse, sed hoc tantum effecisse, ut Deus posset & vellet nostrum misereri, fœdus gratiæ inire.

Sed Scriptura hos fines, & fructus Mortis Christi recenset.

1. est, satisfactio pro peccatis nostris, Ephes. 5. 3. Matth. 20. 26. Rom. 3. 2. Cor. 5. 1. Tim. 2. Tit. 2. 1. Petr. 1.

2. Reconciliatio nostri cum Deo, Rom. 5. 2. Cor. 5. 18. 1. Petr. 3. 18.

3. Destructio Sathanæ & nostri sanctificatio, Roman. 6. 1. Corinth. 6. Hebr. 2. Phil. 3. 1. Corinth. 1.

4. Æterna salus, Ioh. 3. Iohan. 14. Act. 4. 10. Hebr. 5. 9. 7. 44.

Quod dicunt Remonstrantes, Deum per justitiam non potuisse alicui salutem decernere absque intuitu satisfactionis Christi, adeoque satisfactionem Christi causam esse *αὐτοαπρὸς αὐτοῦ* qua prævia Deus permotus sit ad salutem nostram volendam, falsum est. Nam,

1. Scriptura decreti hujus causam in sola Dei, ipsum nobis Christum largientis, bonitate & *ἐκ δυνάμεως* quarendam esse docet, Ephes. 1. 3.

2. Ioh. 3. Dicitur Deum prius mundum dilexisse, hoc est, ad salutem bene voluisse, quam Filium suum pro eo tradidit.

3. Nusquam sancta Scriptura dicit nos electos esse quia Christus mortuus est pro nobis, sed contrarium affirmat.

4. Redemptio electionis effectus est, non ergo potest esse eius causa, Eph. 1.

5. Tandem justitiæ Dei non læditur hoc decreto; nam etiam si Deus aliquibus salutem decrevit, eam tamen nullis reapsa largitur nec largiri decrevit, nisi perfectissimæ justitiæ Christi interventu, quæ in ipso decreto comprehensa, ejusque executione patefacta, ab omni injustitiæ crimine Deum vindicat.

II est,

Christum cum morte sua non esse donum sive promissum novi fœderis. Contrarium Verbo Dei consentaneum esse judicamus, 1. videlicet Christum sponso-rem, mediatorem, fundamentum; & simul donum ac præcipuum promissum esse novi fœderis, per quem, in quo, propter quem, & cum quo Deus omnia reliqua dona salutaria nobis promisit & confert. Ut patet Gen. 17. Esa. 9. Rom. 8. 1. Cor. 1. Porro unicum fœdus gratiæ esse agnoscimus quoad substantiam, quod Deus cum
fide-
li-

fidelibus & semine eorum statim à lapsu Adami iniit, quo peccator in se perditus in gratiam recipitur per Christum, licet à circumstantijs & externis ritibus quasi vestibus varias formas & quasi facies habet, ob variam mysteriorum Christi Oeconomiam. Sub hoc fœdere eandem vim iam inde ab initio habuit & exeruit meritum Christi. Hebr. 13. Apoc. 13. & fides in Christum semper eiusdem fœderis conditio fuit principalis; ad quam altera conditio perfectæ obedientiæ instar gradus fuit aut *ἀπὸ προόδου*, Gal. 3. Quare Scriptura restatur fideles in Veteri Testamento etiam fide in Christum iustificatos & salvatos fuisse, Act. 10. vers. 15. & Paulus justificationem ex Davide definit, affirmatque non aliter nobis remitti peccata, quam remissa fuerunt patri credentium Abrahamo.

III.

Posita morte & satisfactione Christi Deo liberum fuisse ex multis possibilibus, inter quæ & opera Legis sunt, eligendi & præscribendi quas vellet novi fœderis conditiones, quas qui præstarent, illi demum promissa fœderis consequerentur.

Contrarium affirmamus, Ratio 1. Quia Deus per Christum nos salvare decrevit. Christi autem non sumus participes nisi per fidem, Iohan. 3. Ephes. 3. Posito ergo hoc decreto Dei, necessario fides à Deo in conditionem salutis ordinata & præscripta est.

2. Cum dicitur, Deum nos velle iustificare, salvare per fidem, fides non consideratur ut qualitas aut opus, sed ut instrumentum quo Christum apprehendimus, nobisque applicamus.

Fides enim per se neminem salvat, ut & nec actus fidei, sed Christus fide apprehensus, huius satisfactio pro nobis præstita, est illa iustitia qua coram Deo iustificamur, & à reatu absolvimur.

Non ergo potest dici, Deo, posita satisfactione & morte Christi, liberum fuisse quancumque vellet novi fœderis conditionem præscribere, nisi simul dicatur:

1. Decretum electionis mutabile, imo plane nullum esse.
2. Homines extra communionem cum Christo potuisse & posse salvari. Ioh. 15. Act. 3. Rom. 8. &c.
3. Tandem Orthodoxa doctrina de Iustificatione hac ratione funditus everritur. Hæc, ut & alia Remonstrantium dogmata, ut cum dicunt, fidem in negotio justificationis se non habere ut instrumentum; Christum sua morte nobis acquisivisse facultatem faciendi bona Opera quibus iustificamur; fidem gratiosa Dei æstimatione à Deo haberi pro tota iustitia legali; Christum, quod videntur velle, pro originali saltem peccato satisfecisse, &c. firmiter nobis persuadent eos Socianissimum in animis suis fovere.

IV.

Fieri potuisse, posita morte & satisfactione Christi, ut nemine N. T. conditiones præstante, nemo servaretur & impium hoc & blasphemum Remonstrantium placitum quod prædestinationem, præscientiâ, iustitiam, ut & misericordiam Dei erga suos è medio tollit, Deumque in impotentem hominem transformat, qui cuperet omnes homines salvari, sed non posset hoc efficere.

2. Salurem maxima ex parte voluntati & viribus humanis ascribit, & ita quidem, ut totum Redemptionis mysterium, per hominis contumaciam & Diaboli astutiam potuerit fieri irritum, nec ratum iam esse, nisi vi receptionis humanæ, reiicimus non solum, sed & refutatione indignum iudicamus.

Examen & Iudicium

DRENTANORVM

DE

Articulo Remonstrantium secundo.

THESIS I.

*Ad primum membrum primæ Theseos
quod sic habet :*

Deus destinavit Christum in Mediatorem ante omnem voluntatem arque intentionem quenquam servandi. Respondemus:

1. Ne homo quidem in rebus vel minutoribus, prius de medijs, quam de fine cogitat; neque quicquam sine causa & ratione destinat: quanto minus Deus sapientissimus & iustissimus, Filium innocentem, ad mortis genus usque adeo acerbum & maledictum destinavit, nisi prius de fine istius decreti cogitasset, aut aliquid certi de usu tantæ rei decrevisset. Ipsa vocabula hoc evincunt, quod nimirum Deus prius cogitaret de *servandis*, quam de *servatore*, de *reconciliandis*, quam de *mediatore reconciliante*, de *redimendis*, quam de *Redemptore*: prius inquam de illa, quam de isto quod ad ordinem decretorum attinet, cogitavit Deus.

2. Erronea sunt illa omnia, quibus hunc effectum decretorum Divinorum ordinem, pro fundamento substernunt: ut nimirum inde eliciant, quod per fidem eligamur: quod electio singularium plenaria non sit æterna, quod denique gratia Dei sit universalis, Deique voluntas fuerit, omnes & singulos servare. Errorem igitur errore fulciunt, & ad rationis humanæ deliramenta confugiunt, cum è Verbo Dei id non possint probare, quod in primo hoc Theseos membro continetur: Scriptura enim contra testatur quod Infans *nobis* natus, Filius *nobis* datus, Esa. 9. 5. quod elegerit *nos* servandos per Christum, Ephes. 1. 5. quapropter etiam Christus *servus* Dei dicitur, Esa. 53. 10. 11. ex quibus omnibus efficitur Christum esse causam administram, electis servandis constitutum: adeoque Decretum divinum de Mediatore, esse in ordine posterius decreto electionis.

*Ad secundum membrum primæ Theseos,
quod sic habet :*

Ad eo etiam, ut mediationi iam præstitæ ac peractæ, dignitas, necessitas, atque utilitas sua, abunde constare potuerit, etiam si impetrata redemptio, nulli unquam individuo applicata fuisset, potueritque omnibus impetrata esse, tamen nullis applicari, propter intervenientem omnium incredulitatem: cum finis mortis Christi proprius non fuerit eius applicatio. Respondemus:

1. Falsa esse hæc omnia: nam quod de dignitate mediationis dicunt, etiam si non applicetur; eam ipsam dignitatem esse vel in sufficientia, vel in efficacia-
τη λύτρα. illa potuit constare sine applicatione, ista non: quemadmodum præstantia medicamenti non tantum in se, sed etiam in efficacia cernitur si cui utiliter adhibeatur, sanitatemque reducat.

2. Simi-

2. Similiter & utilitas dupliciter consideratur: prior utilitas quam mediator percipit, est, quod Dominus ipsum in summam extulit sublimitatem, ac donavit, &c. Philip. 2. 9. hæc utilitas potuit esse sine applicatione: at est & alia utilitas quæ sine applicatione nullo modo esse potuit, nimirum hæc: ut omnis lingua confiteatur, quod Dominus sit Iesus Christus, ad gloriam Dei Patris vers. 11. hæc glorificatione electorum hominum nec in hac, nec in altera vita, sine applicatione, fruitur.

3. Denique vehementer pugnant, impetrare redemptionem & impetratam non applicare. Nam cum impetratio sit ex summo Dei amore, Iohan. 3. 16. quid ni idem amor effectum dedit, ut applicatio sequeretur: sine qua amor iste plane frustraneus fuisset, utut redemptio esset impetrata. Deus, inquam, sapientissimus, potentissimus, immutabilis, ex amore nihil incipit, quod ex eodem, ad finem propositum non possit, aut non velit perducere, Phil. 2. 13. Iohan. 15. 16. non vos me elegistis, &c. Iohan. 16. 7. Rom. 8. 5. conjunguntur individuo nexu impetratio & applicatio: quemadmodum & Ephes. 5. 15, 16. & multis alijs in locis. Constituit igitur Deus ab æterno utrumque Decreto immutabili, adeoque falsissimum est, quod dicunt unum sine altero potuisse esse: quemadmodum & in sequentibus aiunt.

Redemptio potuit omnibus impetrata esse, & tamen nulli applicari. Pugnat enim hoc cum omnibus Dei proprietatibus. 1. Cum immutabilitate: hæc non patitur, ut quem semel voluit & cepit liberare, postea nolit. Malach. 3. 6. Esai. 46. 10. 2. Cum misericordia, quæ non patitur perire dilectum filium, redemptum tanto pretio. Esai. 49. 15. paternus amor filijs hæreditatem non tantum acquirit, & emit, verum etiam largitur & tradit possidendam. 3. Cum iustitia Dei, quæ suum cuique tribuit, 2. Timoth. 4. 8. 4. Cum sapientia, juxta quam omnia perfectissime præcitat Deus. Si igitur prævidisset, per resistibilitatem & resistantiam Remonstrantium, neminem unum redimi potuisse, filium suum unigenitum, dilectum, in quo acquiescit. Matth. 3. 17. in tam horrendos cruciatus nunquam tradidisset. Nam Deus & natura nihil faciunt frustra. Ergo falsissimum est, quod redemptio potuerit esse sine applicatione.

4. Quod denique aiunt: istam applicationem potuisse impediri, propter interyenientem omnium incredulitatem: respiciunt ad figmenta sua, de resistibili regeneratione, & similia: de quibus in Articulo quarto agitur. Cum igitur hoc falsum sit, corrumpunt & reliqua, quæ præcessere, & hisce fundamentis falsis inniuntur.

Ad ultimum primæ Theſeos membrum quod sic habet:

Finis mortis Christi proprius, non fuit eius applicatio. Respondemus. 1. Cum dicunt *proprius* vel ipsi fatentur, quod applicatio fuerit aliquomodo finis mortis Christi. 2. Applicatio est causa finalis, quamobrem jus applicandi sibi Christus acquisivit: si ergo jus applicationis est finis mortis Christi, multo magis & applicatio erit finis eiusdem mortis. Ephes. 5. 25. 26.

Rejicimus ergo totam hanc Theſin, eique contrariam & Orthodoxam, ad finem sequentis secundæ Theſeos, substituimus.

II. THESIS.

Ad membrum prius secundæ Theſeos, quod sic habet:

Destinavit Deus, Christum in mediatorem, cum nihil adhuc statuisset de conditione, sub qua homines vellet servare; Responsum ad hæc fuit iam antea, & in sequentibus de re eadem agitur. Opponimus igitur tribus tantum verbis, hunc syllogismum: Ordinatio finis, prior est ordinatione mediorum, & causa administra, quibus ad finem pervenitur. Atqui conditiones salutis sunt finis, propter quem

acquirendum Christus tanquam medium & causa administra, constitutus est: ut nimirum conditiones istas, & media ad salutem acquirat & procuret: qualia sunt, fides, pœnitentia, obedientia, sanctimonia, perseverantia, nominis Divini invocatio, celebratio, &c. Ephes. 1. 5. 11. Iohan. 6. 40. & 57. & 58.

• Ergo ex ordine Deus prius ordinavit salutem, & salutis conditiones, quam mediatorem Christum: quippe qui constitutus est, ut istam voluntatem Patris sui faciat, unde & angelus fœderis, & servus Dei dicitur. Iohan. 17. 22. 23. Ioh. 6. 37. 38. 39. Nam quod ultimum est in executione, primum fuit in intentione.

*Ad posterius membrum secunda Theſeos,
quod sic habet:*

Adeo, ut opere mediationis jam præstito ac peracto, integrum ipsi fuerit, quamcumque vellet conditionem, tam operum, quam fidei, ad salutem consequendam præscribere.

Respondemus, falsissimum hoc esse, quod hic dicunt, in quacumque tandem significatione, vocabulum *fidei*, & *operum* accipiant. Quæ falsitas ut appareat; ijs quæ dicturi sumus, pro fundamento & argumento solido substerneinus, indubitatum hoc dogma de Dei natura & operatione: nimirum quod ex effectu Dei infallibiliter semper judicatur de voluntate & Decreto Dei antegresso: adeo ut, cum primum istud effectum appareat, statim infallibiliter judicare possimus, Deo integrum non fuisse aliter agere. Ratio est, quia Deus sapientissimus, perfectissimus, optimus, non potest non optime semper agere, aut præscribere aliud, quam quod est optimum: adeoque non potest alia præscribere, quam quæ præscribit. Unum enim semper est optimum, saltem in rebus è diametro pugnantibus, uti fides & opera pugnant: simul ac itaque unum videmus præscripsisse; statim dicimus hoc optimum esse: Non fuisse integrum Deo, pro summa sua bonitate & perfectione vel hoc omittere, vel contrarium velle, aut facere, vel utrumque præscribere. Hoc fundamento posito, iam porro consideramus varias significationes vocabuli fidei & operum, ut falsitas Theſeos appareat.

1. Si itaque fidem cum Orthodoxis accipiant pro instrumento quo apprehendimus merita Christi, &c. Deo integrum non fuit vel talem fidem vel opera præscribere. Quia fidem solam non opera nostra præscripsit.

Iohan. 3. 16.
Iohan. 20.

2. Si fidem in eadem ut dictum est significatione accipiant & tanquam fontem bonorum operum & efficacem per charitatem Gal. 5. vers. 6. Deo integrum non fuit vel talem fidem vel opera talia præscribere, quia utrumque præscripsit, idque ob hanc evidentissimam rationem, quod nec merita Christi aliter apprehendi, nec Deo redemptori aliter gratitudo debita præstari à nobis, quam per talem fidem, possit.

3. Si fidem accipiant pro conditione novi & Evangelici Fœderis tradita in Novo Testamento: Opera vero pro conditione legali utriusque fœderis, præscripta in Veteri Testamento, quibus sancti illius temporis etiam sine cognitione Christi servati sunt; Deo integrum non fuit; talia opera præscribere, quia nec in Veteri nec in Novo Testamento talia opera præscripsit, neque Sancti Veteris Testamenti aliter quam Sancti Novi Testamenti servantur, nimirum fide, Actor, 15. 10. 11. hac igitur Remonstrantium doctrina abominanda, Christi merita non parum evertuntur, Orthodoxa de justificatione sententia evertitur, & dogmata Papatus imo Pelagiana & Sociniana astruuntur.

*Antithesis Orthodoxa, opponenda primis
duabus Theſibus.*

Deus, è lapso genere humano, certos quosdam homines, pro benevola sua voluntate, ab æterno elegit è lapsu erigendos & servandos. Cum autem, eos sine mediatore,

diatore, servare per iustitiam suam non posset; ad Decretum præcedens addidit conjunxitque & hoc sequens, nimirum de dando in mortem filio suo, ut pro electis & salvandis omnibus, tam Veteris quam Novi Testamenti hominibus, satisfaceret, ipsique mortem suam applicaret, &c. ut ab istis electis in æternum celebraretur. Testimonia Scripturæ quibus hæc Antithesis nititur, & in primo & in hoc Articulo satis multa præcellerunt.

T H E S I S III.

*Ad membrum primum Theses tertie,
quod sic habet:*

Deus omnes & singulos homines tradidit Christo redimendos, fuitque intentio Dei Patris, filium suum in mortem tradentis, omnibus peccatoribus salutem conferre, propter mortis filii sui pretium. Pernegamus hoc propter sequentes rationes.

1. Quia è sacris litteris probari non poterit, quod Deus Christo omnes traderet redimendos. Quippe quæ contrarium testantur: Iohan. 17. 9. 11. oravit Christus pro sibi à Patre datis. At non pro mundo: ergo mundus non fuit datus aut traditus Christo, ut redimeretur.

2. Qui Christo traduntur, tanquam possessio ipsi traduntur, ita, ut non amplius sint possessio Diaboli, quippe qui per istam donationem & traditionem, in statum reconciliationis sunt restituti: atqui hoc de omnibus dicere non possumus; neque ipsi Remonstrantes volunt videri quod hoc sentiant. 3. Cum Deus sit immutabilis & omni sapiens, neminem tradit Christo servandum nisi revera sevetur: quos præscit conversum non iri, hos non tradit: adeo ut Scriptura passim testetur servari istos omnes, qui Christo dati sunt, Ioh. 6. 37. 39. 44. Ioh. 10. 29. Ioh. 17. 2. 6. 12. neque aliter vox *redimendi & emendi* (cuius hic fit mentio) in sacris usurpatur: testatur, inquam, Scriptura, eos omnes servari, qui semel à Christo empti & redempti sunt. 1. Petr. 1. 15. 18. 19. Gal. 3. 13. 14. Gal. 4. 5. Tit. 2. 14. Apoc. 5. 9, & 14. 3.

2. Responso: quod dicunt intentionem Dei fuisse, omnibus salutem conferre: dicimus intentionem Dei, esse Dei voluntatem: voluntatem Dei esse unicam, certam, sapientissimam, immutabilem, quæ semper fiat: quicquid non fit, nunquam fuit in intentione Dei ut fieret.

3. Responso: ad exemplum Pharaonis quod attinet; impudenter & temerario oggannunt manifesto Dei verbo, Rom. 9. si excipiant, Pharaonem habuisse externam vocationem, adeoque Dei intentionem fuisse, ipsum servare; Respondemus, quod voluntas signi non possit proprie dici voluntas beneplaciti: quod vel ex historia Pharaonis passim apparet: mandat enim Deus subinde ut dimittat populum Israeliticum: hæc erat voluntas signi: Interim dicit se nolle ut Pharaon dimittat istum populum, hæc erat voluntas beneplaciti, quæ semper fit, & causas habet æquissimas, ut nobis incognitæ sint. Nunquam igitur probabunt, tam Pharaonem, quam Abrahamum, ex intentione Dei servandum fuisse.

*Ad membrum Theses tertie postremum,
quod sic habet:*

Etsi res per multorum culpam aliter eveniat.

Verissimum est reprobos sua culpa perire, nec solo Dei jure absoluto, sed simul iure ordinato à gloria æterna reprobari: interim tamen non recte dicitur, quod hic eventus sit alius, quam, quem Christus sibi propositum habuit: perinde ac si voluntas ipsius esset conditionata, præscientia fallax, amor mutabilis, Rom. 11. 2c. perinde ac si homo regenerandus, resistibilitate sua ingressurum Spiritum impediret, salutem

oblatam invito Deo excuteret, & è numero electorum ad reproborum transfret. cum Deus è plurimis idololatriis, eximeret Abrahamum itidem idololatram (faciunt enim hic mentionem Abrahami) si Deo placuisset eadem dona conferre reliquis, quæ Abrahamo ex mera sua gratia contulit, non minus reliqui idololatræ, quam hic idololatra servati fuissent, Iohan. 24. 2. Matth. 11. 21. Tyrii plus præstitissent quam Iudæi, si placuisset Deo eos sua gratia dignari. Quid multis? nemo venit ad Christum, nisi pater traxerit eum Iohan. 6. Deliria igitur mera sunt, quæ in hac Thesi extra Dei verbum coacervarunt: quibus opponitur hæc sequens.

Antithesis Orthodoxa.

Deus electos suos Christo dedit redimendos, Iohan. 17. 2. 9. 10. 11. fuitque intentio Dei Patris, filium suum in mortem tradentis, omnibus & solis electis salutem conferre, propter mortis filij sui pretium. Iohan. 3. 16. & 17. 12. 2. Cor. 5. 21. & intentio filij fuit, non omnes homines ex æquo, non tam Pharaonem, quam Abrahamum servare. Rom. 9. Malach. 3. Rom. 11. 2. 7. Iohan. 10. Utque hoc non aliter eveniret, omnem resistantiam Spiritu suo tollit, novas vires instillat, instillatas ad finem vitæ conservat. Ierem. 32. 38. 39. 40. Philip. 2. Rom. 8. 29. &c.

THESIS IV.

Cuius prius membrum sic habet:

Pretium redemptionis quod Christus per mortem & passionem suam Deo Patri obtulit, eiusque iustitiæ satisfecit, fuit secundum Decretum, voluntatem arque intentionem Dei, efficaciam habuit ad reconciliationem in omnibus & singulis hominibus, non solum in electis & fidelibus, sed etiam in omnibus reprobis infidelibus & impœnitentibus, qui in infidelitate & in impœnitentia moriuntur ac pereunt in æternum. Adeo ut Christus, qui ad oblationem illorum quoque sacerdos & propitiator fuit, licet adæquate pro fidelibus, tantum cum salvandi intentione resurrexerit & intercedat: Respondemus 1. pretium mortis Christi satisfecit iustitiæ Divinæ. Fatemur, si intelligatur de solis electis, non autem de reprobis, quia non sunt reconciliati, nec in statum gratiæ restituti. Nam ira Dei manet super ipsos, Iohan. 3. 36. neque unquam Deus novit ipsos. Matth. 7. 23.

2. Quod Christi pretium efficaciam habuit ad reconciliationem in singulis. Concedimus si per hæc verba nihil aliud quam sufficientiam intelligant: at si volunt efficax fuisse in singulis, id pernegamus: quia reprobi, eius nulla emolumenta percipiant (temporalia enim beneficia, & impunitas, qua propter electos interdum fruuntur, Genes. 18. huc non pertinent) neque in hac neque in altera vita. In hac vita: quia plurimi, ne externa quidem vocatione vocantur. Alij vocati, nec iustificantur, nec sanctificantur: sed (ut Remonstrantium verbis utamur) in impœnitentia & infidelitate moriuntur. Neque post hanc vitam, inde quicquam emolumenti percipiunt, quia hoc ipsi Remonstrantes fatentur, quod pereant in æternum: nisi forte extra Scripturam existiment cum Vorstio, sublevari aliquatenus inde pœnas infernales, ipsorumque peccata etiam aliquomodo in Christo punita esse. Quod falsum, quia pro reprobis Christus nec spondit, nec oravit, sacrificium suum expiatorium oblaturus: Iohan. 17. 9. quin imo Scriptura dicit omne id in gehenna solvendum ipsis esse quod debent, Matt. 5. 25. 26. Matt. 18. 34. Ergo intentio Dei nunquam fuit, ut istud Christi pretium ullo modo esset efficax aut efficaciam haberet pro reprobis, quia ipsius inrenio & voluntas semper fit. Malach. 3. 6.

Sequitur

Sequitur posterius membrum 4. Thesis.

Adco ut Christus, quoad oblationem illorum quoque sacerdos & propitiator fuerit, licet adæquate pro fidelibus tantum, cum salvandi intentione resurrexerit & intercedat.

Dicunt quidem Remonstrantes in suis scriptis: Christum esse reprobis quoque sacerdotem & propitiatorium, ijs reconciliationem obtinuissc, remissionem peccatorum impetrassc, & intercedere pro ijs. Quod si verum est, reprobi in statum reconciliationis sunt re ipsa restituti: Nain quibus peccata sunt remissa, hos Scriptura beatos pronunciat. Rom. 4. Psal. 32. quia ubi partes reconciliatæ sunt, ibi tollitur odium, ira, inimicitia: repõnitur vero amor, benevolentia, beneficentia: imo tantus est Dei amor erga tales, ut vel paternus vel maternus amor, ad eum nihil sit. Esa. 49. Luc. 11.

Atqui reprobi non sunt in statum gratiæ restituti: quia hoc ipsi Remonstrantes, rotunde dicere tæpidant, & recte sanè: quia reprobi non possunt dici à Deo ita restituti, neque quoad affectum, neque quoad effectum, cum maximam partem ne vocati quidem sint.

2. Falsitas etiam hinc apparet, quod ipsi Remonstrantes dicunt Christum adæquate pro fidelibus tantum, cum intentione salvandi resurrexisse, atque intercedere: nam pro quibus non resurrexit, pro ijs etiam mortuus non est, nec peccatorum remissionem impetravit: pertinent hæc omnia beneficia ad solos electos, ita ut qui unus, etiam alterius beneficij sint participes. Rom. 8. 29. ad 35. &c.

3. Quorum sacerdos est Christus, de ijs Scriptura talia testatur, quæ de reprobis nullo modo dici queunt: ut, quod pro eorum peccatis satisfecerit, Heb. 7. 24. peccata tollat, Hebr. 9. 28. peccata aboleat, Hebr. 9. 28. sanet nos, Esa. 53. 11. regeneret nos, Hebr. 9. 14. morte ijs testamentum confirmet. Heb. 9. 17. pontifex eorumdem maneat post Ascensionem, Hebr. 8. 1. intercedat, Hebr. 7. 25. Heb. 9. 24. 1. Iohan. 2. 2. Iohan. 17. perfecte eosdem servet. Heb. 7. 25. æternam ijsdem redemptionem nactus sit morte sua: Hebr. 7. 12. hæreditatem æternam conferat ijsdem. Hebr. 7. 15.

4. Nec juvat adversarios, quod quærunť omnia hæc & similia S. Scripturæ testimonia eludere similitudine medici, qui præparat medicamentum, salutare quidem omnibus, non tamen utile ijs, qui id respuunt: est enim simile dissimile, quia medicus si præsciret quanam effusuri essent & conculcaturi suum medicamentum, pro ijs medicamentum non præpararet. 1. Si medicus posset mutare animos eorum, qui medicinam respuunt, quo minus respuerent; nunquam male cederet medicamenti administratio, id autem Deus facit & facere potest, ex nolentibus facit volentes, ut ex volentibus faciat perficientes, Phil. 2. pro fundamento itaque huic simili substernunt absurdissimum resistibilitatis & resistentiæ dogma, de quo in Articulis sequentibus.

Antithesis Orthodoxa.

Pretium redemptionis, quod Christus per passionem & mortem suam Patri obtulit, cuiusque iustitiæ satisfecit, fuit secundum voluntatem, Decretum atque intentionem Dei efficax, ad reconciliationem pro electis suis solis; quorum Christus sacerdos est & propitiator, pro quibus etiam solis adæquate, cum intentione salvandi resurrexit, atque intercedit: Iohan. 17. Rom. 8. 29. &c. testimonia multa alia sunt in præcedentibus, & in colloquio Hagienfi: quibus calculum subiungimus.

T H E S I S V.

quæ sic habet.

Proprius & integer mortis Christi finis fuit, &c.

De hoc fine Deus nunquam cogitavit, cum nunquam voluit, intendit, decrevit, aut optavit. Ratio est, 1. quia cum finem non est assecutus. 2. quia ne quæsitur quidem assequi: quippe qui non vocat omnes Psal. 147. vers. ult. Cum tamen fides sit ex auditu Rom. 10. cumque fœdus Dei in Evangelio explicetur.

Ex effectis Dei semper & infallibiliter, & ipsius vera voluntate & Decretis, judicare possunt. Et nititur hæc Thesis falsis fundamentis opinionibusque erroneis, tum ex parte Dei, tum ex parte hominum. Ex parte Dei: quasi scilicet habeat voluntatem suspensam, conditionalem, inefficacem, mutabilem, neque certam & infallibilem futurorum præscientiam. Ex parte hominis: ac si is non sit usque adeo depravatus peccato Originali, uti depravatus est, haberetque tale arbitrium, cujus viribus, invitare ad se Deum Deique invitati gratiam vel recipere vel rejicere possit. Quæ de re antea dictum est, & in sequentibus Articulis dicitur. Verbulum itaque non addimus.

Antithesis Orthodoxa.

Fœdus gratiæ est, quo Deus Christum ipsum, eiusque beneficia, gratis promittens, ab homine vicissim exigit, ut fide Christum recipiat ac respiciat. Hos. 2. 16. 19. 20. Ezech. 36. 26. &c. Mal. 3. 1. Finis igitur mortis Christi est, ut beneficia in fœdere promissa mereretur & applicaret, non omnibus, sed omnibus electis. Matth. 26. 28. Dan. 9. 27. Marc. 10. 45. nam ne omnes quidem ad Evangelij sui fœdus invitat, Ephes. 2. 12. Rom. 9. 4. Et hæc causa est, quamobrem Christus passim dicatur mortuus pro multis, pro Ecclesia, &c. Actor. 20. 28. Rom. 8. 33. 34. Ephes. 5. 25. Esai. 53. 12.

Ad questionem Thesis subjunctam.

Quod Remonstrantes in ea sint opinione, ut existiment Christum non nostra vice aut loco, sed tantum pro nobis & nostro bono sit mortuus, dubitare non possumus: quia in locis citatis hoc non tantum dicunt, sed etiam argumento confirmant. quibus & sequentia subjungimus:

1. Quia dicunt Dei justitiam non esse talem, ut per eam, ad omnia & singula peccata puniendi adigatur.

Ergo Christo non imposuit omnia & singula peccata nostra quibus nos æternas pœnas commeriti eramus. Huc pertinet quod dicunt, remittere peccata, & pro ijs plenariam satisfactionem accipere, talem proprietatem in Deo non esse. Unde etiam negant, Christi satisfactionem, qua mundum reconciliavit, fuisse plenam. Ergo non est (secundum ipsorum mentem) mortuus nostro loco, quia nos debebamus Deo plenam satisfactionem. Dubitant enim, an electus in Christo pœnam luisse recte dicatur reipsa, an vero divina æstinatione tantum.

2. Quia, quæ docent de justificatione nostri, idem probant: ut, quando dicunt Christum non esse obiectum justificationis & imputationis divinæ. Fidem in negotio justificationis, non esse considerandam tanquam instrumentum: fidem justificantem, non esse, qua, qui credat, sibi remissa esse peccata, &c. quæ ipsorum hæretica justificationis doctrina, ad hunc secundum Articulum omnino pertinere videtur: rationemque eius habendam esse omnino arbitramur. Ut videant tandem plebei misere hæcenus decepti, quam turpiter etiam errent Remonstrantes, cum dicunt, se nobiscum facere & statuere, quod Christus pro peccatis nostris mortuus sit, & ipsi omnia esse ascribenda.

3. Quia

3. Quia dicunt peccatum originale reum mortis non facere, nec proprie peccatum dici debere: necesse est, omnes salvos fore, quia actualia peccata nulla ipsi pererrarunt, quales sunt infantes omnes sine discrimine, &c. Ergo Christus loco & vice infantulorum, saltem in infantia morientium, non est mortuus.

Videmus ergo, quod lethales errores, sub hisce Quinque Articulis lateant, à Socino profecti, Christi que merita & iustitiam demolientes, quibus hunc Syllogismum opponimus, ad doctrinam sanam & Orthodoxam tuendam, eroresque diluendos, qui & in hac quaestione thesibus subjecta, & in thesibus ipsis continentur:

Quorum vice & loco Christus est mortuus, hi omnes servantur; at pro quibuscumque Christus mortuus est; horum vice & loco mortuus est. Ergo pro quibuscumque mortuus est hi omnes servantur, & per consequens. non est pro omnibus mortuus.

Propositio est Remonstrantium, & exrat in Colloquio Hagienfi Belgico. pag. 158. Assumptio est omnium Orthodoxorum Theologorum, & in Colloquio Hagienfi satis probata: imo vel ex solo Apostolorum Symbolo satis probari potest: juxta quod credimus remissionem peccatorum. At gratis per iustitiam suam Deus nulla peccata potest remittere impunita, alias filium in mortem nullo modo dedisset, ex quibus efficitur, quod Christus nostra vice & loco sit mortuus, id quod Scriptura passim, cum primis Esa. 53. diserte testatur.

Concludimus ergo hasce Remonstrantium theses, opinionemque in iis comprehensas, falsas, Verbo Dei contrarias, ex humani cerebri figmentis profectas esse, & Socinum olere, adeoque in totum reiiciendas, nec in Ecclesiis Belgicis tolerandas esse.

Contra vero Antitheses iisdem thesibus oppositas, tanquam è puro Israelis fonte hausas, rota mente & corde approbamus, easque cum Ecclesiæ Christi ædificatione, publice proponi posse, persuasissimum habemus.

IV DIC I V M

Deputatorum Synodi Gallo-Belgicæ,

De Articulo Secundo Remonstrantium:

Qui est,

DE VNIVERSITATE MORTIS CHRISTI.

THESIS. I.

PRetium redemptionis, quod Christus Patri suo obrulit, in se & per se dignissimum est & sufficientissimum, ita ut omnes, valore & dignitate mortis Christi, redimi possent, si omnes & singuli crederent.

II.

Christus re ipsa pro nullis aliis secundum Scripturam mortuus est, quam pro credentibus. Nec alia fuit voluntas Patris mittentis Filium, nec Filij ipsius morientis. Iohan. 3. 16. Hebr. 5. 9. Iohan. 11. 51. 52. & 10. 15. Ephes. 5. 23. 25. 2. Cor. 5. 15. Gal. 1. 4.

III.

Christus novi Fœderis Mediator & sponsor est, idque tum merito tum efficacia; non tantum ad promerendam reconciliationem atque remissionem peccatorum, sed etiam simul ad dandam & applicandam eandem omnibus credentibus in ipsum. Quam applicationem eodem actu nobis impetravit, quo reconciliationem & remissionem nobis promeritus est. Hebr. 9. 14. 15. & 7. 22. Act. 5. 31. Apocal. 1. 6. 1. Cor. 1. 30. Gal. 1. 4. Ephes. 5. 26. 27. 28. Coloss. 1. 21. 22. Hebr. 10. 14.

IV.

Mors, resurrectio, & intercessio Christi, itemque beneficia, quæ inde fluunt, reconciliatio, justificatio & peccatorum remissio, sanctificatio, redemptio & vita æterna, sic indivulso nexu cohærent, ut disjungi nec possint nec debeant. Rom. 4. 25. & 5. 9. 10. & 6. 4. 5. 6. 2. Cor. 5. 14. 15. Roman. 8. 34. Hebræor. 10. 14. 16. 17. Apoc. 1. vers. 6. 1. Iohan. 1. 2.

V.

Deus posuit Christum propitiationem sive placamentum, non sine fide, sed per fidem in sanguine eius. Nec ullus mortis Christi effectus in Scriptura aliis quam solis credentibus & communionem cum Christo habentibus tribuitur. Roman. 3. vers. 25. Ephes. 2. 9. Rom. 5. 1. & 8. 9. Hebr. 11. 6.

VI.

Idèoque hæc Remonstrantium placita tanquam mera ingenij humani figmenta rejicimus.

I.

Deum fecisse antecedaneum Decretum, quo de Filio in mundum mittendo absolute cogitavit, cum sola intentione impetrandæ redemptionis, sine ulla determinatione eiusdem applicandæ, utpote quæ demum postea per sequentia Decreta sit ordinata.

II.

Eoque nomine potuisse Christi redemptionem esse perfectam, omnibusque impetratam, etiam si nulli forte essent, qui fructum hujus impetrationis ob incredulitatem perciperent.

III.

Christum morte sua omnes & singulos homines Deo reconciliasse, sine ulla consideratione fidei.

IV.

Eadem morte promeritum esse, ut Deus posset & vellet novum aliquod gratiæ fædus cum peccatoribus inire, & beneficia sua communicare, nondum constituto fædere, nec lege, secundum quam fædus illud cum hominibus esset ineundum.

V.

Ex multis possibilibus medijs, inter quæ & opera legis esse poterant, liberum fuisse Deo, post destinatum Mediatorem, etiam aliam novi fæderis conditionem eligere & præscribere, quam fidem.

VI.

Omnibus & singulis, etiam pereuntibus, reconciliationem & remissionem peccatorum esse impetratam, nec tamen datam aut concessam.

VII.

Cum reconciliasse nos dicitur Christus, & remissionem peccatorum acquisivisse, hoc tantumdem esse, atque impetrasse jus vel potestatem atque voluntatem reconciliandi & remittendi peccata.

Christum

VIII.

Christum pro multis mortuum esse, pro quibus non resurrexit: adeoque fructum mortis Christi à fructu & efficacia resurrectionis in quibusdam hominibus posse disungi.

IX.

Reconciliationem & remissionem peccatorum ab intercessione Christi, nostrique iustificatione, sanctificatione & glorificatione posse separari.

Quorum omnium nihil veritati secundum Scripturas convenienter dicitur.

IV DICIVM Professorum Belgicorum,

D E

Tertio & Quarto Articulo.

Articuli Tertij & Quarti explicatio.

Thesis. 1.

Antithesis. 1.

EAdem voluntatis humanæ actio (licet diversa ratione considerata) dici non potest, & contingens, & necessaria: contingens quidem natura sua; necessaria vero respectu Decreti divini. (Remonstrantes adversus VValach. pag. 58. & Arminius passim.) Ea enim ratione, ex vi & efficacia Decreti divini, omnia etiam mala necessario fierent. In Thesis exhibitis. Artic. 3. & 4. Thesis. 11. & 12.

EAdem voluntatis humanæ actio vere edici potest & contingens, & necessaria, seu non contingens: sed diversa ratione. Contingens quidem per se, seu natura sua, & absolute in se considerata; quatenus à voluntate, tanquam causa libere ac contingentemente agente, promanat: necessaria vero, relate ad Dei præscientiam, Decretum, Prophetiam: unde actio illa per se contingens, consequentiæ tamen ratione, necessaria est.

Quia, nec Dei præscientia falli *a*: nec Decretum mutari *b*; nec Prophetia ac Scriptura solvi potest *c*.

a Actor. 15. 18. Hebr. 4. 13. *b* Proverb. 19. 21. Ies. 46. 9. 10. *c* Iohan. 10. ver. 35. Num. 23. 23.

Ideoque nulla peccata, ex vi, & efficacia Decreti divini, sed ex solius creaturæ libere deficientis vitio, perpetrantur: quæ, ut Deus non efficit, sed volens sapienter ac iuste permittit ac regit; sic ea non efficere, sed permittere ac regere decrevit. Iac. 1. 13. 14. & 1. Iohan. 1. 5. Actor. 15. 18. & Ephes. 1. 11.

II.

II.

Cum ab Adamo, ante lapsum, Deus obedientiam exegerit libera voluntate præstandam, habituum seu virtutum, in voluntatem infusio, locum habere non potuit; in intellectum & affectus potuit. Adversus VValach. 56. & 57. Coll. Hag. Belg. 250.

Quamvis Deus ab Adamo ante lapsum, obedientiam exegerit libera voluntate præstandam, habituum tamen, seu virtutum, in voluntatem infusio locum habere potuit: imo ea ipsa de causa debuit, ad voluntatis perfectionem: ut ad obedientiam & virtutum actiones libere exercendas, redderetur idonea.

Idque

Idque ex imaginis Dei, per creationem hominis perfecte conformata *a*; & per lapsum deformata *b*, perque regenerationem, tandem reformata *c*, descriptione perspicue elucet.

a Gen. 1. 31. Ephes. 4. 24. *b* Ephes. 4. 18. *c* Ephes. 4. 24. & 5. 8. 9.

Deinde; si (ut Remonstrantes adversus VValach. 57. non dissimulantur) voluntas hominis in regenerationis statu, habitibus virtutum, per gratiam comparatis, informetur, iisque perficiatur, & ad suas operationes expeditior reddatur: quid vetat, quominus habitus infusi, ante lapsum, ad imperatam obedientiam expedite præstent, extiterint.

III.

III.

Ideo voluntas hominis, cum virtutes illas admittere nequiverit, easdem per lapsum amittere non potuit. Collat. Hag. Belg. 250.

Et voluntatis vivificatio, in mentis & affectuum reformatione consistit. Ibidem 252.

ingratitudinis excusationem præcidendam; nullæ tamen supersunt vires idoneæ ad supernaturale Fidei, Spei, Charitatis, veræque resipiscentiæ bonum. Nec voluntatis vivificatio in mentis, & affectuum reformatione consistit proprie.

Quod, ut ex antecedentibus constat, ita ex divinæ legis mandatis & condemnatione comprobatur. Quoniam universam totius hominis, cordis, animæ, & cogitationis (seu voluntatis affectuum & intellectus) rectitudinem, & actiones ei consentaneas, præcipit: & contrariam naturæ & actionum pravitatem evincit ac condemnat. Deut. 6. 5. Luc. 10. 27. Gen. 8. 21. Romanor. 3. 19. 20. & 7. 7. 9. Ephes. 2. vers. 1. 2. & 3.

IV.

IV.

Deus autem ante statum regenerationis, gratiam salvificam, certis gradibus iis largitur, qui reliquis imaginis Dei scintillis, recte sunt usi: quemadmodum Scriptum est, *habenti dabitur*. Armin. contra Perkinsum 218. & Respons. ad Articul. ad 9. quæst. Ioh. Corvinus contra Tilenum pag. 158.

Quoniam *habenti*, seu donis recte utenti dabitur eorum incrementum: non propterea tamen Deus post lapsum iis, qui naturalibus imaginis Dei reliquiis, recte fuerint usi, supernaturalem ac salvificam gratiam largietur; quia gratia hæc non secundum opera, sed secundum merum ac liberum Dei beneplacitum confertur. Rom. 9. 18. 1. Iohan. 4. 10. & 2. Tim. 1. 9.

V.

V.

Post lapsum vero in statu peragendæ regenerationis, infusiones habituum seu virtutum, cum in voluntatem, tum in intellectum, & affectus (si ordinariam conversionem spectes) repugnant mediis, quibus Deus in homine novam vitam operari vult, administrationi. Adversus VValach. 56.

Post lapsum vero, in statu peragendæ regenerationis, infusiones habituum, seu virtutum cum in voluntatem, tum in intellectum, & affectus, nullo modo repugnant, mediis quibus Deus in homine novam vitam operari vult, administrationi: sed ei ad amissum, congruunt & inseriunt.

Deus enim in novo Fœdere, hoc discrete asseruit: quum cordis circumcisionem *a*, & legum suarum in mente & in cordibus inscriptionem *b*: noviq; cordis dationem & Spiritus novi donationem, amotionem cordis lapidei, & carnei cordis insertionem *c*, ad obedientiam ipsi præstandam pollicetur.

Deinde,

Deinde, cum re ipsa hoc sese præstare testatur, dum mentes cæcas illuminat, d: corda circumcidit *e*: mortuos vivificat *f*, & regenerat *g*: novam creaturam novumque hominem efficit *h*, ut verbo ipsius pareamus.

a Deut. 30. 6. *b* Jerem. 31. 33. Hebr. 8. 10. *c* Ezech. 36. 27. *d* Ephes. 5. vers. 8. *e* Colos. 2. 11. *f* Colos. 2. 5. *g* Ioan. 1. 13. Tit. 3. 5. *h* 2. Cor. 5. 17. 18. Ephes. 2. 1. 2. & 4. 24.

Quæ omnia non actum brevi transeuntem, sed habitum gratiæ permanentem exprimunt: & Spiritus voce denotantur; qui à suis operibus, ut arbor à fructibus, distinguitur. Gal. 5. 22. Ephes. 5. 8. 9.

VI.

VI.

Itaque fides, qua primum convertimur, & à qua fideles nominamur, actus est, non habitus à Deo infusus, ex quo actus fidei oriatur, alioqui voluntas hominis (cum habitus infusus sit irresistibilis) haberet sese mere passive, pateretur, non ageret. Greuinch. contra Amel. 325.

Itaque fides, qua primum convertimur, & à qua fideles nominamur, non est actus, sed habitus, à Deo infusus: eoq; tam potens, ut voluntas hominis ei resistere atque impedire nequeat: ex quo, ceu fonte fidei actus certo promanat.

Idque ex utriusque distinctis attributis liquebit.

1. Fides enim est virtus inhærens: qua Christus habitat in cordibus nostris, Ephes. 3. vers. 7. Sed actus fidei, seu credere, est virtutis illius vim suam exerentis, actio profluens.

2. Fides perseverare potest & servatur. 2. Tim. 4. 7. Actio vero fidei non servatur, sed præterit, aliaque ei indies, imo in horas diversis intervallis succedere potest, pro ut magna varietate & vicissitudine, aut Evangelium (necessarium actionis fidei obiectum) aut aliud quippiam animo obversatur: Ideoque ab ea nec fideles proprie, nec perseverantes denominantur. Alioqui singuli, crebris vicibus uno eodemque die, fideles, ac filij Dei essent ac fierent: & vicissim, defectu à fide illa, infideles filijque Sathanæ evaderent: quo nihil absurdius.

3. Sine fide nemo fidelis, nullaque Christi Ecclesia (utpote quæ fidelium cætus) potest superesse: sed sine actione fidei, & fidelis & Christi Ecclesia sæpissime comperitur. Quippe Noacho in arca somno cum suis crebrius (ad necessariam quietem) consopito, tota Ecclesia in terris, licet fidei actu destituta, cætus tamen fidelium esse non desiit.

4. Denique sine fide nemo placere potest Deo, Hebr. 11. 6. sed iræ Dei est obnoxius, Ioan. 3. 36. Atqui sine actu fidei Deo nihilominus placere dormientes, aut aliud quam Evangelium meditantes, fideles universi, ut Noachus in Arca. 2. Pet. 2. vers. 5. Petrus in carcere, Actor. 12. 7. eademque Apostolorum reliquorum (quos ad finem dilexit Iesus, Ioan. 13. vers. 1.) aliorumque fidelium estratio: & eorum etiam qui Lethargo immoriuntur: qui sine fide & gratia Dei alias perirent.

VII.

VII.

Huius actus fidei causa est, Dei gratia, non omnipotens (quasi ita fidem in homine operaretur: ut voluntas libertate sua, ei resistere, atque omnino fidei actum impedire nequireret) sed ea tantum ratione potens, ut suavitur in consensum alliciens suavisu suo, à voluntate resistente perpetuo rejici possit, ne ullus unquam fidei actus consequatur.

Grevinch. 320. & 321.

Quamvis enim Evangelij auditus, lectio, meditatio, &c. (sine quibus fidei actio esse nequit) voluntatis libere agentis arbitrio foveri queant, aut aliis actionibus, & meditationibus negligi & rejici possint, atque eo modo actus fidei impediri, hoc tamen perpetuum esse non potest. Quia actionis fidei causa princeps est gratia Dei, omnibus potentior, quæ fidei habitum, seu virtutem dedit: eumque Evangelii prædicatione & Spiritus Sancti efficacia excitat, & vi sua (carnis,

nus, mundi, Sathanæ tentatione refrenata) ad actum fidei, suo tempore producendum, pro suo beneplacito dirigit ac permovet: ut ex ante recitatis fœderis novi promissionibus constet & ex variis Scripturæ locis, Iohan. 6.37. & 45. Philip. 2. 13. Actor. 13. 48. & 16. 14.

Johannes Polyander.

Franciscus Gomarus.

Antonius Thysius.

Antonius VValens.

Hoc Collegarum meorum Judicium
legi & approbo,

Lubbertus.

D E

Tertio & Quarto Articulo.

Suffragium

S I B R A N D I L V B B E R T I.

HOMO irreginitus habet liberum arbitrium. Sponte enim & proprio motu eligigit aut repudiat, quod intellectus eligendum & repudiandum censet. Neque de hac re controversia est.

Sed omnis controversia est: An liberum arbitrium sit solummodo debilitatum, & tantas adhuc vires retinuerit, ut possit bonum Spirituale (quod salvandorum proprium est) eligere, & gratiam primam admittere, vel rejicere, prout ipsi libuerit.

Primagratia, quæ operans, præveniens, excitans vocatur, est actio divinæ misericordiæ, quæ mentem hominis vera & salutari cognitione Iesû Christi illuminat, voluntatem à Deo aversam mutat, & ad Deum convertit, cor novum in homine creat, & novas inclinationes in eo excitat, eumque (ut verbo dicam) regnignit, & à statu peccati transfert in statum gratiæ.

Hæc actio est Dei propria, neque admittit *ovvegejav*. Solus enim Deus mentem nostram salutari cognitione Iesû Christi illuminare, voluntatem nostram immutare & ad se convertere, inclinationes bonas in nobis excitare, & nos regignere, atque è statu peccati in statum gratiæ transferre potest.

Impingunt, qui dicunt Deum per primam gratiam excitare & adjuvare, sive movere voluntatem infirmam; ut possit velle, si libeat. Scriptura enim dicit, Deum in nobis creare cor novum, & efficere in nobis ipsum velle; ut non tantum possimus velle, sed etiam reipsa velimus, quæ Deo accepta & grata sunt.

Impingunt etiam qui dicunt, hominem irreginitum posse primam gratiam recipere aut rejicere, atque adeo in ipsius potestate esse illa bene aut male uti, eique cooperari, aut resistere, prout ipsi visum fuerit.

Animalis enim homo, teste Scriptura, non est capax eorum quæ sunt Spiritus Dei, neque potest ea cognoscere, nec est idoneus ad cogitandum quicquam, sed est mortuus in peccatis suis, cuiusque intelligentia est inimicitia adversus Deum & legi Dei subijci nequit. Qui vero huiusmodi est, quamdiu talis manet, neque bonum spirituale salutari cognitione cognoscere, neque eligere aut sibi applicare potest.

Quoniam

Quoniam hæc gratia in homine novum cor creat, eius voluntatem immutat, inclinationes corrigit, eamque regignit, & à statu peccati ad statum gratiæ transfert, sequitur hominem in huius primæ gratiæ receptione se habere inere passive, neque huic primæ gratiæ cooperari posse.

Quibusunque Deus hanc primam gratiam largitur, illi revera regnuntur, atque etiam secunda gratia donantur; unde apparet utramque hanc gratiam solis salvandis dari. Secunda gratia, quæ subsequens, concomitans & cooperans dicitur, est actio divinæ misericordiæ, qua Deus hominem jam regnitum dirigit, conservat & gubernat, ut in vera fide & resipiscentia ad finem usque perseveret.

Hæc gratia admittit *συνεργειαν*, Etsi enim Spiritus Sanctus hominem efficaciter movet: tamen homo à Spiritu Sancto vivificatus & motus, etiam seipsum movet & sponte ac libere facit, ad quæ faciendâ à Deo efficaciter movetur.

Vtraque hæc gratia habet tantam virtutem, ut nulla creatura eam impedire, nedum vincere aut superare, possit.

Veruntamen homo reginitus, quamdiu in hoc mundo peregrinatur, non perfecte regignitur, sed semper aliquid carnis, cum qua ei tota vita pugnandum est, secum circumfert; & ob eam causam non solum habet, (quatenus scilicet adhuc irreginitus est) potentiam resistendi; sed etiam subinde ex infirmitate peccat, hoc est, actu & re ipsa Deo resistit.

Neutrâ harum gratiarum minuit hominis libertatem. Etsi enim efficaciter à Spiritu Sancto movetur; vni tamen nullam patitur, neque invitus aut coactus, sed sponte & libera electione facit ea, ad quæ à Spiritu Sancto efficaciter movetur.

Quin utraque auget arbitrij libertatem. Nam qui ante regenerationem non erat capax eorum quæ sunt Spiritus Dei, neque ea cognoscere poterat, ille jam reginitus factus, est eorum capax, & potest ea cognoscere: cuiusque intelligentia ante regenerationem erat inimicitia adversus Deum & legi Dei subijci nequibat, ille jam reginitus ponit inimicitia adversus Deum, cuiusque legi se non solum subijcere potest, sed etiam revera subijcit.

Vtraque gratia tam prima quam secunda est prorsus Divina, non ab ullâ Physicâ aut naturali virtute, sed ex gratuita Dei misericordiâ, & efficaci Spiritus Sancti virtute profecta.

Rejicimus igitur illorum opinionem, qui dicunt,

1. Primam gratiam esse omnibus hominibus communem, Corv. contra. Tilen. 154. 404.

2. In hominis irreginiti potestate esse, primam gratiam accipere vel rejicere. Collat. Belg. 252. 253. Corvin. 403.

3. In hominis irreginiti potestate esse, primam gratiam bene vel male uti. Corv. Til. 154. 256.

4. Hominem propter bonum usum primæ gratiæ, donari à Deo secunda gratia. Corvin. Til. 156. 157. 154. 163. 403.

5. Deum esse causam physicam aut moralem regenerationis & justificationis nostri.

6. Hominem cooperari primæ gratiæ. Corvin. Tilen. 164.

Lubbertus.

Hoc Collegæ nostri iudicium legimus & approbamus

Johannes Polyander.

Franciscus Gomarus.

Antonius Thysius.

Antonius VValens.

SENTENTIA

Deputatorum Synodi Geldricæ,

Articulus Tertius,

DE

Libero Arbitrio.

Credimus hominem irregnitum, Spiritualiter esse mortuum : id est, mentem habere ² cæcam & obtenebratam voluntatem, ³ peccato mancipatam, affectus penitus ⁴ corruptos & inordinatos : ut non tantum nihil quod spirituale & salutare est, actu ⁵ intelligat, ⁶ velit, ⁷ faciat, sed ne possit quidem ⁸ intelligere, velle, ⁹ facere, antequam Deus per ¹⁰ Spiritum suum in ipso & potentiam illam & actum, tam ¹¹ quoad initium, quam quoad progressum & complementum gratiose operatur.

Explicatio & confirmatio.

1] Ephes. 2. 1. *Quum essetis mortui in offensis.*

& vers. 5. *Etiā quum per offensas mortui essemus.*

Iohan. 5. 25. *Mortui audient vocem Filij Dei, & qui audiverint, vivent.*

Math. 8. 22. *Sinite ut mortui sepeliam mortuos suos.*

Itaque mortuus est homo, & manet in morte, quoad audit vocem Filij Dei; quoad audita, vivit jam; coque & regenitus est: Non quod totum hominis jam tum vivat & regenitum sit, (initium enim, progressus, & complementum vitæ illius, & regenerationis non fiunt simul & semel in instanti: Sed quod semen vitæ & regenerationis, Spiritum inquam, & verbum Dei vivum & efficax in sese habens homo, non minus vivere & regenitus esse dicendus nobis videatur, quam fidelis qui libet vitam dicitur habere æternam, cuius tamen tenuissima tantum sentit & habet initia; vel mortuus esse is, in quo tamen omnia nondum emortua sunt.

2] Ephes. 5. 8. *Eratis olim tenebræ.*

Luc. 4. 18. *Vt prædicem &c. cæcis visus recuperationem.*

Rom. 3. 11. *Non est qui intelligat, non est qui exquirat Deum.*

2. Tim. 2. 25. 26. *Ecquando det eis Deus, ut &c. sanitatem mentis recipiant.*

Non negamus hominem animale intellectu præditum esse: sic enim homo non esset; sed *sic* intellectu præditum. Idque simpliciter in rebus omnibus quæ æternam vitam concernunt, ut postea videbitur.

3] Luc. 4. 18. *Vt prædicem captivis dimissionem.*

2 Tim. 2. 26. *Et elapsi è Diaboli laqueo, à quo captivi tenentur.*

Iohan. 8. 34. *Quisquis committit peccatum, servus est peccati.*

Rem. 6. 16. *An nescitis, quod cui sistitis vos ipsos servos ad obediendum, cuius servi estis cui obeditis, vel peccati ad mortem, &c.*

Et vers. 20. *Quum enim servi essetis peccati.*

Voluntas per peccatum amissa non est: nec voluntatis libertas: libere enim vult homo quicquid vult; sed quamdiu captivus diaboli & servus peccati est homo, nihil vult nisi malum, (sub ratione licet boni) sive materialiter id malum sit, sive formaliter tantum.

Bernardus: *Aliud est velle, aliud velle bonum: velle siquidem inest nobis ex libero arbitrio, non etiam posse quæ*

Iacob. 1. 18.

1. Pet. 1. 23.

Math. 13. 23.

Heb. 4. 12.

Ioan. 3. 36.

Apoc. 3. 12.

De grat &
lib. arbit.

quæ velimus. Non dico velle bonum aut velle malum, sed tantum velle: velle etenim bonum, profectus est; velle malum defectus. Velle vero simpliciter, ipsum est quod vel proficit vel deficit. Porro ipsum velle ut esset, gratia creans fecit; ut proficiat gratia salvans facit;

4] Genes. 6. 5. *Cum videret Iehova --- omne sumentum, id est, cogitationes cordis ejus (hominis) tantummodo malum esse omni tempore. Sic Genes. 8. 21.*

Ephes. 2. 3. *Nos omnes conversati sumus olim in cupiditatibus carnis nostræ, facientes quæ carni ac cogitationibus libebant.*

Rom. 7. 5. *Quum essemus in carne, affectiones peccatorum per legem existentes vigeabant in membris nostris.*

Ioan. 3. 6. *Quod genitum est ex carne, caro est. Sic Tit. 3. 3.*

5] Iohan. 1. 5. *Lux ista in tenebris lucet, sed tenebræ eam non comprehendunt.*

& cap. 4. 10. *Si scires donum illud Dei, & quis sit qui dicit tibi, da mihi potum &c.*

1. Cor. 2. 14. *Animalis homo non est capax eorum quæ sunt Spiritus Dei, sunt enim illi stultitia.*

Actor. 8. 30. *Intelligis quæ legis?*

31. *At ille ait, qui enim possim, nisi quis mihi præverit?*

Summa, Homo animalis, sive non regeneritus, Scripturæ non intelligit, id est; Rom. 7. 14. Nec legem (qua & ipsa Spiritualis est) nec Evangelium percipit, etiam cum ipse illa legit vel audit, nisi mentem ejus aperiat Deus, ut intelligat. Luc. 24. 45. 2: Rom. 11. 9. Tim. 2. 25. 26. Actor. 16. 14. Non negamus ramen aliquam superesse in natura etiam corruptam, cognitionem Dei & operis legis: Sed habetur illa non ex libro Scripturæ, sed naturæ; neque per potentiam vel lucem naturæ, sed per revelationem Dei: nec est salutaris: dicuntur enim qui eam habent, ignorantes, tenebræ, si-
Rom. 1. 19.
Actor. 17. 30.
Ephes. 5. 8.
& c. 2. 12.

6] Ierem. 6. 16. *Interrogate de semitis antiquis, quanam sit via boni, & ambulate per eam, dixerunt, Non ambulabimus.*

17. *Attendite ad sonum tubæ, dixerunt non attendemus.*

Iohan. 5. 40. *Nec vultis venire ad me, ut vitam habeatis.*

Irregeneritus ergo non vult se convertere: non vult credere, quæ voluntas, impenitentia & infidelitatis, ac quæ eam sequitur, damnationis causa est.

7] Rom. 3. 12. *Omnes deflexerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat quod bonum est, non est usque ad unum.*

Iohan. 5. 42. *Novi vos Charitatem Dei non habere in vobis.*

Quid ni igitur omnia irregeneratorum opera vocemus mala & peccata, quæcumque tandem illa sint & qualiacumque.

8] Rom. 8. 7. *intelligentia carnis legi Dei non subjicitur: nam ne potest quidem.*

1. Cor. 2. 14. *nec potest ea cognoscere.*

Non est ea impotentia ad intelligendum in homine, quæ in lapide est: neque enim per regenerationem, intellectus confertur homini, sed intellectui lumen; Possibile est ergo ut homo Spiritualia intelligat, cum mens ipsius aperitur, intelligit actum; quandiu aperta non est, nec actum intelligit, nec potentia ulla innata aut reliqua sibi, eo assurgere potest, ut intelligat.

Eadem est omnino ratio voluntatis. Possibile est ut homo bene velit; cum dat Deus illud bene velle, bene vult actum; si non detur illi illud bene velle, nec bene vult actum, nec potentia ulla ipsi super est, quæ possit voluntatem determinare ad bonum, quod quidem vere & Theologice bonum sit. Regeneratio voluntatem

homini non confert, sed voluntati rectitudinem. Sed de eo jam dictum est superius.

9] Rom. 7. 18. *Velle adest mihi, sed ut quod bonum est perficiam, non assequor.*

Argument.
est a minori
ad maius.

Jerem. 13. 23. *An mutare potest Aethyops cutem suam, aut pardus liventes maculas suas? etiam vos possetis benefacere.*

Jerem. 5. 44. *Quomodo non potestis credere &c.*

& cap. 6. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.*
Vide Matth. 7. 18. & c. 12. 34.

10] Iohan. 3. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare in regnum Dei:*

1. Cor. 12. 3. *Neminem posse dicere Iesum Dominum, nisi per Sp. Sanctum.*

2. Pet. 1. 3. *Prout divina vis ipsius omnia nobis donavit, qua ad vitam & pietatem pertinent.*

Act. 11. 18. *Deus etiam gentibus respicientiam dedit ad vitam.*

Philip. 2. 13. *Deus enim is est, qui efficit in vobis & ut velitis, & ut efficiatis, pro gratuita sua benevolentia.*

Ezech. 36. 26. *Dabo vobis cor novum, & Spiritum novum ponam in medio vestri, & amovens cor lapideum de carne vestra, indam vobis cor carneum.*

27. *Et Spiritum meum ponam in medio vestri, quo faciam ut in statutis meis ambuletis, & iura mea observetis, facientes ea.*

Vide & Ephes. 4. 22. 23. 24. 2. Tim. 2. 25. Tit. 3. 5.

11] 1. Cor. 4. 7. *Quid habes quod non acceperis?*

& cap. 15. 10. *Gratia Dei sum id quod sum; & gratia ejus qua in me collata est non fuit inanis, sed amplius quam illi omnes laboravi: non ego tamen, sed Gratia Dei qua mecum est.*

Iohan. 3. 17. *Homo non potest recipere quicquam nisi ei fuerit datum de caelo.*

Philip. 1. 6. *Persuasum habens hoc ipsum, fore, ut qui cepit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Iesu Christi.*

Jerem. 31. 19. *Postquam conversus fuero penitebit me.*

Luc. 17. 5. *Adde nobis fidem.*

Vide & 2. Cor. 3. 5. Matth. 16. 17. 2. Thess. 1. 3. 11. Rom. 8. 14. Iacob. 1. 17.

*Qua cum ita sint, rejicimus sequentia haec
Remonstrantium effata.*

I.

Collat. Br. *Hominem irrogenitum non plane esse mortuum in Spiritualibus, sed aegrum, morbidum;*
p. 298. ad *sauciatum.*
305.

II.

Ibid. p. 302. *Regenerationem non fieri infusione Spiritus in instanti.* Non perficitur quidem in
l. 16. *instanti, fieri tamen in instanti credimus. Nam Spiritus & semen regenerationis in instanti omnino infunduntur, a quo etiam instanti Regeneratio incipit & homo irrogenitus ac mortuus dici desinit.*

III. Volum.

III.

Voluntatem hominis irrogeniti, libertatem vel bene vel male agendi, habere in se; lo- Collat. Br. p.
quimur de bono Theologico. 298 & p. 307.

IV.

Hominem irrogenitum non totum esse carnem, licet Spiritum Sanctum non ha- Antiperkiñ.
beat. P. 237. b. in

V.

Hominem irrogenitum esurire, sitire, querere vitam, agnoscere mortem suam, deplora-
re, velle & rogare ut ex ea liberetur. Hæc enim non naturæ sed gratiæ, non carnis
 sed Spiritus, non mortui, sed vivificati sunt.

VI.

Cum Evangelium attente à quoquam legitur vel auditur; posse tum absque ullo super- Episcop. di-
naturali lumine percipi sensum omnium, quæ scitu, creditu, factu, speratu necessaria in E- sp. de perspic
vangelio proponuntur. Scrip. S.
 Thes. 2. 3. 4.

VII.

Hominem nec respiscere posse, nec credere, nec boni aliquid facere, ante gratiam, Armini.
 & tamen posse eundem recte uti naturæ Lumine, & recto isto usu consequi majorem cont. per-
 gratiam, adcoque & Evangelij annunciationem: αὐσαλὴ nobis & ἐξῆδοξα kinf. p. 259.
 sunt. 260.

Articulus quartus de operatione gratiæ Dei.

Crédimus ¹ Deum ordinarie per externam ² verbi prædicationem & internam
³ Spiritus Sancti operationem ad ⁴ salutem vocare, quoscumque ipsi ⁵ complacitum
 est: neque fieri ⁶ posse, ut ipse non efficiat & perficiat in vocatis omnibus, quicquid
 efficere in ijs & perficere intendit.

1] 1. Thess. 2. 12. *Vt ambuletis sicut dignum est Deo vocante vos.*

1. Pet. 5. 10. *Deus omnis gratiæ author, qui vocavit nos &c.*

Ioan. 10. 16. *Alias etiam oves habeo, illas quoque oportet me adducere, nam vo-*
cem meam audient.

Et. c. 12. 32. *Ego si sublatuſ fuero à terra, omnes traham ad me ipsum.*

Vide Ephes. 4. 11. 12. Ador. 20. 28.

Deus Pater, in Filio, per Sp. Sanctum auctor est vocationis; Sed in Filio, tanquam
 Mediarore, Rege, & capite Ecclesiæ suæ; & per Spiritum illum, qui Christi Regis &
 capitis Ecclesiæ Spiritus dicitur.

Galat. 4. 6.

Hinc manifestum est, προσηγμένην vocationis causam esse εὐδοκίαν, προῳσιον, καὶ
 χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χρίστῳ πρὸς χρόνον αἰώνιον, ut loquitur Apostolus.

Ephes. 1. 9. 10.

Perperam ergo προσηγμένην causā statuitur φιλανθρωπία generatim ita vocatā. Ac sic
 corrueſt fundamentum universalis ad salutem vocationis. Singulari enim affectu
 hoc, non singulos, sed singulares homines prosequitur Deus: neque latius vel ad plu-
 res sese excriit affectus iste, quam ad quos se extendit.

2. Tim. 1. 9.

Arm. disp.

privat. 42.

Thes. 3.

2] Rom. 10. 17. *Fides ex auditu est, auditus autem per verbum Dei.*

Iohan. 17. 20. *Rogo & pro ijs qui per sermonem eorum credituri sunt in me.*

2. Thes. 2. 14. *Qui vocavit vos per Evangelium nostrum.*

Ooo 3

Dicimus

Arm. cont.
perkins. p.
259. 260.

Dicimus ordinarie ita fieri; nam Deus medijs alligatus non est: non autem obligamur ad audiendum verbum, siquidem salvi esse volumus: & quidem æque ad verbum legis atque Euangelij, quum vero constet, non ubivis locorum prædicari verbum, perperam dicitur, *Deum omnes dignari vocatione aliqua ad salutem*. Nam vocationis quæ per librum naturæ fit, non est ad salutem.

3] Iohan. 5. 25. *Mortui audient vocem Filij Dei.*

Iohan. 6. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.*

2. Pet. 1. 3. *Divina vis eius nobis omnia donavit quæ ad vitam & pietatem pertinent.*

Hebr. 4. 22. *Firvus est sermo Dei, & efficax & penetrantior quovis gladio acipiti, & pertingit usque ad divisionem animæ simul ac Spiritus, &c.*

Matth. 12. 29. *Quomodo potest aliquis ingredi domum potentis, & vasa eius diripere, nisi primo vinxerit potentem illum, &c.*

Vide Coloss. 2. 12. 2. Cor. 10. 4. 5.

Non *ducimur* à Deo ad Christum, tanquam sponte nostra volentes & assentientes simulatque vocamur: Sed *trahimur* dum adhuc nolumus & reluctamur: & trahimur potenter, vi divina, quæ penetrat in intima usque, omnemque sublimitatem, quæ extollitur adversus cognitionem Dei, everit, & in captivitatem resdgit, omnem cogitationem ad obediendum Christo: atque ita ex cæcis facit videntes, ex nolentibus volentes, ex refractarijs obedientes: facit, inquam, omnia hæc Spiritus Christi Regis, in nobis, sed sine nobis hæcenus.

Collat. Br.
p. 273. &
274.
Grevinch. p.
214. & 297.
Ibid. p. 311.
l. 2.

Falsum est, Deum non æque potenter operari in hominis voluntate, atque intellectu & affectibus, neque prius in voluntate operari, quam voluntas seipsam determinaverit. Stultum est, Deum neminem convertere virtute omnipotentis.

Videntur enim qui hoc dicunt,

potentiam Dei gradibus quibusdam velle metiri, secundum quos nunc remissius, nunc intensius agat, ita quidem, ut hinc omnipotenter agere dicatur, cum omnes quasi nervos & vires intendit: quod de creaturis dici solet & potest, de Deo ne cogitari quidem potest sine impietate. Nos potentiam Dei, voluntate ipsius metimur, & ideo omnipotentem esse & vocari Deum dicimus, quia quicquid effectum dare vult, efficere potest: adeo ut posset quidem omnes homines convertere, si vellet; posset ex lapidibus filios Abrahami facere, si vellet; non facere autem, quia non vult: sed dum vult, sane non posse tantum facere, sed & facere, id quod vult: non quod fieri vult, inquam, sed quod facere vult.

Psal. 115. 3.

Collat. Br. p.
229. lin. 13.
& pag. 273.
l. 18.

Non abest à blasphemia qui dicit,
Possumus Deo resistere, quum vult nos gratia sua convertere, idque tam efficienter, ut opus conversionis nostræ impediamus.

Dil. priv.
42. Thef. 10.

Contr. Perkins. p. 57.
circatim.
& p. 245. c.
25.

Caterum cum ex concursu vocationis externæ, quæ per ministerium hominum fit, & internæ, quæ fit per operationem Sp. Sancti; existat vocationis efficacitas: teste ipso Arminio; & illa efficax sit Sp. Sancti suasio, qua vult, credit, & convertitur, cui accommodatur: sive illa sit efficax gratia, quæ efficit re ipsa effectum, ut idem Arminius definit: Concludimus, ubicumque vocatus non credit & convertitur, ibi efficacem non esse vocationem, ac proinde Sp. Sanctum ibi non concurrere cum vocatione externa: Multos ergo vocari per ministerium hominum, quos non vocat Deus, sive Sp. Sanctus. Quod de sufficienti gratia & suasionem Sp. Sancti dicitur, qua potest velle, credere, converti, cui adhibetur, nugæ sunt. Nam ut quid actu perficias, non sufficit posse, nisi & velis: velle autem bene, tam est gratiæ, quam ipsum posse.

4] 1. Thess. 2. 12. *Deo nos vocante ad suum regnum ac gloriam.*

1. Pet. 5. 10. *Deus, qui vocavit nos ad æternam suam gloriam.*

Pugnancia sunt, Deum alicui velle communicare salutem, nolle tamen interea ei dare, quod necessarium est, ut quis se convertat & credat, inquit Remonstrantes. Neque minus & hæc nobis videntur pugnancia, Deum vocare aliquem ad salutem, & nolle tamen ei communicare salutem. Vnde concludimus, cum Deus omnibus vocatis non det quod Necessarium ipsis est, ut se convertant & credant, (daret autem si dare veller) non velle ergo ipsum omnibus vocatis communicare salutem, ideoque nec ad salutem vocare omnes, qui vocantur externe: imo cum ad salutem omnes vocet Deus, quos quidem vocat ipse, non vocari à Deo Ergo, quotquot non vocantur ad salutem; id est, illos, quibus dare non vult, quod necessarium est ipsis, ut se convertant & credant: *Esse autem posse & velle necessarium, ut se quis convertat, & neminem nisi ex gratuito Dei dono habere utrumque, non credimus quenkam iturum inficias.* At quam multis utrumque non dat Deus? Dicant jam igitur Remonstrantes, Deum simulare agere, aut videant qua ratione se expediant. Nos simulate agere Deum negabimus, ut qui ad salutem non vocet quenkam, nisi & cui communicare eam proposuit. & simul dare quod ipsi necessarium est, ut se convertat & credat. Atque hoc modo sua vocationi dignitas, suus locus asseritur; *Quos enim prædestinavit, eos etiam vocavit.* Rom. 8. 30. Collat. Br. p. 234. l. 1.

Quid igitur? Minister fidelis, missus ad fœderatos Dei, prædicet sermonem, instet tempestive, intempestive, arguat, objurget, exhortetur, idque promiscue, sine discrimine personarum: Dominus enim quidem novit qui sint sui, non novit Minister, Fœderati audiant vocem Dei sui, sine intermissione, (nam id sane tenentur) ecquando det eis Deus, ut resipiscentes agnoscant veritatem, & clapsi ex Diaboli laqueo, mentis sanitatem recipiant, ad præstandam illius voluntatem. Atque ita singuli, dum faciunt quod suum est, expectent Dei benedictionem: Sed de his ad primum Articulum nonnulla quoque diximus. 2. Timoth. 4. 2.
2. Tim. 2. 10.
Act. 10. 18.
2. Tim. 2. 25. 26.

An non igitur spiritus prædicato verbo assistit semper? Omnino. Sed non horum, ut in omnibus quibus illud proponitur, operetur posse, velle, & perficere; Patebit exsequentibus.

5] Act. 14. 16. *Præteritis ætatibus fuit omnes Gentes suis ipsarum vijs incedere.*

& cap. 17. 30. *Temporibus ignorantie dissimulatis, Deus nunc denunciat omnibus ubique hominibus ut resipiscant.*

Vide 2. Chronic. 36. 15. Ephes. 3. 5. Matth. 11. 12. & Ezech. 2. 16. Iohan. 3. 8. 2. Tim. 1. 19. 1. Pet. 2. 10. Rom. 8. 30.

Hinc liquet 1. Deum non misisse verbum salutis omni tempore ad omnes.

Falsum igitur; *Omnes homines vocatione aliqua vocari ad salutem.* qui enim absque verbo salutis ad salutem vocentur? 2. Quotquot vocantur; non merito id suo, sive quod alijs sint aptiores & magis idonei, qui ulteriore gratia donentur, sed puro puto Dei beneplacito gratioso, consequi ut vocentur. Cont. Wal. p. 44. in fine.

Falsum igitur. *Vocare Deum quosdam, quia illos per naturalem legis sue noticiam, & meliorem gratia communioris usum, nonnihil correctos, idoneos indicat, quos ulteriori gratia donet.*

6] Iohan. 3. 8. *Ventus quo vult spirat.*

Esaï. 55. 10. *Cum descendit pluvia aut nix de cælo, rursus illuc non revertitur sed inebriat terram ipsam, facitque ut pariat ipsa & producat:*

vers. 11. *Sic esto verbum meum quod egressum fuerit ex ore meo, non revertatur ad me vacuum, sed faciat id quo delector, & prosperetur id quod emisero.*

Vide 2. Chronic. 20. 6. Roman. 9. 19. Matth. 28. 20.

Sapient. 3.1.

Nunquam non operatur Spiritus, ubi prædicatur verbum: Nunquam non efficit Spiritus, quod operando efficere vult & intendit. quid efficere velit in quovis qui verbum audit, neque novimus, neque curiosius inquirimus: sufficit nobis, quod nemo verbum audiat, in quo non aliquid efficere velit Spiritus; Et quod is tam sit sapiens & potens, ut impediri nulla ratione possit, quin agat, cum vult agere, & efficiat, quod vult efficere: pertingit à fine uno ad alterum fortiter, & disponit omnia utiliter. Conversionis igitur & fidei causa efficiens est, non verbum prædicatum (hoc est enim medium & instrumentum est *per quod*, non homo, (nam in homine, non per hominem aut ab homine ista producantur) sed efficacia Spiritus Sancti.

Coll. Br. p.

314. l. 15.

Ibid. p. 301.

l. 19. & pag.

318. l. 22. &

p. 278. l. 27.

Ibid. p. 310.

Sub finem.

Falsum est, *efficacitatem roboris Dei non esse causam efficientem Fidei.*

Blasphemum est. *Hominem posse regenerationem suam impedire, ac impedire etiam sepe numero, quum Dei Spiritus eum vult regenerare.*

Istud vero intolerandum est: *Satanam ubi cum Dei Spiritu certat de homine ad se alligando, fortius interdum agere quam Spiritum, ita quidem ut Spiritum etiam superet.*

Quid cogitatu magis horribile? Quid dictu scelestius? Apage blasphemias ejusmodi ex Ecclesia Dei.

COROLLARIUM.

Quaritur, *An regegnitus non possit plus boni facere quam facit, & plus mali omittere, quam omittit? Loquimur autem de bono & malo Theologico.*

Respond. Per gratiam Dei potest: potest enim omnia per eum, qui illum corroborat, nempe Christum, Phillip. 4. vers. 13. Sine autem gratia Dei, tale quid nihil potest. Johan. 15. vers. 50. qui vero contrarium asserit, ab una parte injuriosus est in gratiam Dei, ab altera parte in apertum Pelagianismum incidat necesse est.

SENTENTIA

Deputatorum Synodi Zuydt-Hollandicæ,

DE

tertio & quarto Articulo Remonstrantium.

De statu hominis in lapsu.

I.

De hominis
Corruptione
in gene-
re.

Statuimus, hominem ad Dei imaginem creatum, & sapientia, iustitia, ac rectitudine donatum, omnia illa præclara dona, per inobedientiam primorum parentum, in quibus omnes peccavimus, perdidisse; Retinuisse autem intellectum, cuius est intelligere & dijudicare obiectum: & voluntatem, cuius est obiectum ab intellectu monstratum eligere & amplecti, vel non eligere & nolle; & affectus, qui præeunte voluntate, scilicet

sensus, & niembra corporis ad objectum volitum consequendum vel nolitum fugiendum excitant.

Reijcimus ergo:

1. Hominem in hoc statu, habere adhuc reliquias vitæ spiritualis.
2. Possë hominem facere ea quæ legis sunt, & Deo placent, sic ut Deus ijs moveatur, ad maiorem gratiam illi conferendam.
3. Hominem non esse proprie nec totaliter morte spirituali mortuum in peccatis, ita ut nullas habeat vires, quibus servari, aut gradatim ad salutem pervenire possit.

I I.

Hominis intellectum usque adeo esse excæcatum, ut nec disciplinas atque artes ad discere & in ijs excellere, nec in civilibus, Oeconomicis, Scholasticis, & Ecclesiasticis externis recte versari, inque ijs verum à falso, bonum à malo, iustum ab iniusto, honestum à turpi, exacte discernere, sine speciali Dei auxilio, possit. In ijs vero quæ Deum Deique voluntatem in lege & Evangelio revelatam, & spiritualia beneficia per Christum nobis parata, proprie spectant, solida & salutari cognitione nihil omnino assequi & intelligere possit; ideoque

Exiguas illas scintillas, quæ alijs *καίτοι εἴρωται* dicuntur, ad veram & salutarem cognitionem Dei, & voluntatis eius, homines deducere non possit; sed etiam per librum naturæ, externamque disciplinam promotas, tantum sufficere ad cultum aliquem numinis & metum servilem, inter homines ad bonum & conservationem universi, & ad *ἀντιλογίαν* producendam.

Prior pars thecos prob. ex Psal. 33. 9. & 49. 13. Rom. 1. 21. 2. Cor. 3. 5.

Posterior pars probatur. I. quia vocantur tenebræ, Eph. 5. 8. Matth. 5. 6. 23. Et stultitia est ipsis sapientia Dei, nec possunt spiritualia cognoscere: 1. Cor. 2. 14. Vide etiam Rom. 8. 7. 1. Cor. 1. 20. II. Quia eget intellectus spirituali regeneratione & illuminatione, sine qua spiritualia cognoscere non potest. Deut. 29. 4. Matth. 11. 27. & 13. 11. Luc. 24. 25.

Reijcimus ergo:

1. Hominem non esse intellectu plane excæcatum, qui verum bonum non possit intelligere.
2. Hominem in omni statu possë sensus ad salutem necessarios percipere.
3. Ad hanc intelligentiam, non opus esse ullo supernaturali lumine aut immediata Spiritus S. operatione, sed tantum vi apprehendendi naturali & omnibus hominibus communi:

I I I.

Voluntatem hominis per peccatum tantam sibi attraxisse perversitatem, contumaciam, corruptionem, & peccati servitutem, ut in ipsis moralibus, alijsque externis actionibus & operibus nihil boni aut præclari eligere & efficere possit, sine speciali Dei auxilio: Spirituale vero & cæleste bonum nullum, ante regenerationem suam, proprie & vere eligere aut velle, multo minus efficere possit.

ἀδδὸναιμία
voluntatis,

Prior pars thecos probatur, ex Ierem. 10. 23. Ierem. 17. v. 9. 1. Reg. 3. v. 9. & 12.

Posterior pars probatur, I. ex varijs titulis, quibus describitur voluntas hominis, Ezech. 36. 26. Ioh. 3. 6. Genes. 6. 5. Eph. 2. v. 1. Coll. 2. 13. Psal. 14. 23. Eph. 1. 12. Ro. 1. 30. 11. ex necessitate spiritualis regenerationis, seu vivificationis atque immutationis. Deut. 30. 6. Ezech. 11. 19. & 36. 26. Eph. 2. 1. Col. 2. 13, Ioh. 1. 13, & 3. v. 3. & 5.

Ideoque.

1. Liberum arbitrium si sumatur pro facultate ad bonum, esse amissum; ac potius esse dicendum servum, Ioh. 8. 34. Rom. 6. 20.

2. omnes

2. Omnes virtutes & opera externa, in non regenitis, quatenus bona sunt, esse singularia Dei dona, Iac. 1. 17. Matth. 7. 18. & 12. 34.

3. Quatenus tamen ab ipsis & in ipsis impuris, & per fidem non sanctificatis sine radice fidei proferuntur, nec ad Dei gloriam, sed ad aliud quodcumque, quod non est Deus, referuntur: esse tum ortu, seu subjective, tum intentione, mala, & splendida peccata. Rom. 14. 23. Heb. 11. 6. 1. Cor. 10. vers. 31. 32. 33. Mat. 5. 16.

Rejicimus ergo:

1. In morte spirituali, non seperari proprie dona spiritualia ab humana voluntate.

2. Facultatem voluntatis ad salutare bonum, tantum esse impeditam, ligatam, sopitam, læsam, aut infirmatam propter intellectus tenebras & affectuum *ἀταξία*; non vero plane extinctam & mortuam seu perditam.

IV.

De *ἀταξία*
affectuum.

Affectus hominis lapsi ita esse inordinatos & depravatos, ut nihil veri & salutaris boni ex petere, desiderare, & amare valent; sepiusque tanto impetu dictamen rationis prosternant, ut hominem meliora videntem, deteriora sequi faciant.

Prob. 1. ex Genes. 8. 21. Iohan. 15. 16. imprimis ex Tit. 3. 3. Rom. 7. 5. Eph. 2. 3. Rom. 1. 29. 30. 2. ex necessitate regenerationis & vivificationis: Ioh. 1. 13. & 3. 5. 6. Phil. 2. 13. 2. Pet. 1. 3. Itaque:

Homini affectus, nullo bono motu præparatorio, ad vivificationem se disponere, aut Spiritum Sanctum, ut vivificentur, invitare posse.

Rejicimus ergo:

Hominem irregenitum, serio pœnitere & dolere propter peccata, idque magis ex meru offensionis divinæ, quam pœnæ: desiderare liberationem, cum conamine & tentamine, vitam in melius commutandi.

*De Gratia Regenerationis
eiusque operandi modo.*

I.

De necessi-
tate gratiæ.

Hanc naturæ humanæ corruptionem non posse corrigi aut auferri, nisi per gratiam regenerationis, sine qua impossibile est ut homo regnum Dei ingrediatur. Ioh. 3. 5. Eph. 2. 5. 1. Pet. 1. 3. Eph. 2. 10. Col. 2. 12. 13. 2. Cor. 5. 17.

II.

De gratia
externa.

Ad hominis regenerationem, duplicem requiri gratiam; externam, & internam. Externam esse beneficium Dei quo tum per librum naturæ, tum maxime per librum Scripturæ, id est, externa verbi, Sacramentorum, & aliquando etiam miraculorum media, Deus homines vocat ad sui cognitionem. Rom. 1. 19. 20. & 10. 14. Act. 10. 14. & 16. 14. 1. Pet. 1. 23. Ioh. 15. 3. & 17. v. 17. 1. Cor. 4. 14. Tit. 3. 5. Ioh. 20. 31.

Itaque.

I. Gratiam externam, quæ fit per librum naturæ, esse communem omnibus hominibus: Rom. 1. 19. Act. 14. & 17. Psal. 19. v. 1. 2.

II. Eam vero quæ fit per librum Scripturæ, non omnibus gentibus, nedum singulis hominibus communicari. Ps. 147. 19. 20. Act. 14. 16. Eph. 2. 12.

III. Causam, quare Deus hisce gentibus præ alijs, verbum suum donet, & prædicari faciat, esse solum Dei beneplacitum & gratuitam benevolentiam, sine ulla dignitatis præ alijs, aut præparationis, probitatis, docilitatis, prævisione.

Rejici-

Rejicimus ergo:

1. Deum omnibus & singulis hominibus administrare, aut paratum esse administrare, media sufficientia ad sui conversionem.
2. Deum omnibus & singulis hominibus offerre reconciliationem per Christum, & ab ijs petere obedientiam fidei.
3. Deum omnibus & singulis etiam in illis gentibus, ubi nihil unquam, de Evangelio auditur, ulteriorem gratiam & salutarem vocationem donare, quocumque modo id tandem fiat, illis, inquam, qui probi sunt, & naturalibus aut alijs donis acceptis bene utuntur.

III.

Gratiam hanc externam quocumque gradu aut mensura detur, non sufficere; sed necessario præter hanc ad conversionem requiri, internam, efficacem & invincibilem Spiritus S. gratiam, per quam homo ex morte spirituali, ad novam vitam spirituales excitetur, renovetur, & vivificetur; quæ propterea specialiter & proprie gratia Spirituales, regenerationis & salutaris dicitur.

De gratia interna regnante in genere.

Itaque.

1. Distinctam esse hanc gratiam ab externa, etiam actu separatam, in ijs qui reipsa & actu non convertuntur.
2. Non esse communem omnibus hominibus, ne quidem illis, quibus verbum prædicatur, & mens ex parte ad veritatis cognitionem illuminatur, sed propriam esse electis. Deut. 29. 4. Mat. 11. 25. 26. Matth. 13. 11. Ioh. 5. 21. Ioh. 14. 17. & 12. 39. 2. Thes. 3. 2. Tit. 1. 1. Ioh. 17. 6. 9. Rom. 11. 7. Phil. 2. 29. 2. Timoth. 2. 25. 26.

Rejicimus ergo:

1. Gratiam regenerationis non conferri & dispensari, ex præcedaneo decreto electionis ad salutem.
2. Gratiam hanc nihil aliud esse quam propositionem verbi, quod à Spiritu S. dictatum vivum est & efficax & potentia Dei ad salutem; adeo ut nulla actio immediata Spiritus S. in mentem aut voluntatem requiratur, ad hoc ut quis credat verbo extrinsecus proposito.
3. Verbum Evangelij, semper sibi habere adstantem Spiritum S. ita ut nulli offeratur externa verbi prædicatio, cui non adsit interna Spiritus operatio.
4. Vocationem externam & internam non distingui, sed esse duas unius vocationis partes & gradus ad unum apotelesma concurrentes.
5. Omnibus, quibus verbum prædicatur, dari gratiam sufficientem ad conversionem.

IV.

Gratiam hanc, necessariam esse ad omnes animæ facultates. Ac primo mentem De gratia re-illustrari nova luce supernaturali, ac sapientia, seu prudentia spirituali infusa: Quæ non generante tantum consistit in cognitione theoretica seu historica promissionum Evangelij, sed circa intellectu. practica seu experimentalis, (quam alij vocant intuitivam & per propriam speciem,) qua vera sapientia illuminari, actu & infallibiliter incipiunt sapientiam Dei (quæ antea ipsis stultitia erat) apprehendere, ut talem, & spiritualia spiritualiter discernere.

Itaque.

1. Priorem luminis supernaturalis gradum, communicari etiam per internam Spiritus S. illuminationem, illis, qui non convertuntur. 2. Pet. 2. 20. 21. Heb. 6. 4. quorum voluntatem & affectus etiam leviter & exterius sæpe quasi stringit & afficit, sed eos non penetrat, immutat, aut perficit. Mat. 13. 20. Ioh. 5. 35.

II. Posteriorem autem cum priore simul, id est, veram sapientiam seu prudentiam spirituales, nemini conferri; nisi electis qui actu convertuntur, idque per Spiritum regenera-

regenerationis. Hanc sapientiam Paulus, Phil. 1. 9. constituit in *ἡγνότητι & ἀσθονίᾳ*, & hanc solis fidelibus adscribit, 1. Cor. 2. 10. 12. 13. 14. Eph. 1. 18. Apoc. 2. 17. 2. Petr. 1. 9. 1. Ioh. 2. 27. Ioh. 14. v. 17. Quorum voluntatem & affectus penetrat, urit, accendit, & immutat, Ioh. 6. 63. 2. Cor. 3. 18. Iac. 3. 17. Vnde & peculiariter *ἡ ἀναθεν σοφία* dicitur, quod per *τὴν ἀναθεν* regenerationem proprie in nobis producat.

III. Illuminationem hanc Spiritus S. per infusionem luminis & sapientiæ spiritualis fieri modo irresistibili & inimpedibili.

IV. Sapientiam hanc infusam, non habere se ad modum actus transcuntis, sed facultatis seu dispositionis permanentis.

Rejicimus ergo.

1. Nullum lumen supernaturale, potentiae superinfusum, eamque elevans, requiri ad intelligentiam eorum, quæ in Scripturis creditu, factu, speratu sunt necessaria.

2. Infusionem hanc luminis seu sapientiæ spiritualis, repugnare administrationi mediorum, quibus Deus in homine novam vitam operari vult.

V.

De gratia
regenerante
circa volun-
tatem.

Voluntatem etiam non tantum per gratiam hanc excitari & affici, sed re ipsa & efficaciter infusione & impressione novæ sanctitatis seu facultatis ad bonum spirituale permoveri, immutari, inclinari ac converti, ita ut ex nolente volens facta, ipsa actu & infallibiliter bonum spirituale ab intellectu spirituali monstratum, velit atque eligat, Ioh. 6. 44. Rom. 9. 16. Phil. 2. 13.

Itaque.

I. Modum huius operationis in voluntatem, non esse per Spiritus S. influxum indifferentem, aut motionem metaphoricam, aut efficientiam objectivam, aut suasionem moralem; sed per realiter efficacem motionem, mutationem unius in aliud, ac prædeterminationem ad modum causæ vere & proprie efficientis & perficientis. Quæ operatione posita, re ipsa inclinatio non assentiendi quiescit, & resistentia à voluntate tollitur, ut ex nolentibus fiant volentes, & non possint non converti.

II. Posse hoc respectu operationem hanc appellari irresistibilem; quamvis propter ambiguitatem, malimus dicere *efficacem & invincibilem*.

III. Per istam operationem Spiritus S. in ipsam voluntatem infundi ac imprimi facultatem seu dispositionem & aptitudinem spirituales permanentem, per quam voluntas informatur atque apta redditur, ad operationes spirituales exercendas & producendas. Quæ dispositio, vocibus *seminis, novæ creaturæ, vitæ, novi hominis*, passim notatur.

IV. Spiritum S. per gratiam, in primo conversionis momento, in ordine ad infusionem facultatis, esse solam & unicam conversionis causam, hominemque sic habere pure passive. 1. Cor. 3. 7. Rom. 6. 23. Eph. 2. 8.

V. In secundo vero momento, quod ad actus secundos, esse causam primam & principalem causalitate, & voluntatem vi facultatis jam acceptæ, ut causam secundam & instrumentalem, agere & cooperari, ac determinare se, sub prædeterminatione Spiritus S. Adeo ut Spiritus S. tanquam causa subordinans, & voluntas tanquam subordinata, concurrant ad eundem actum.

VI. Nihil tamen per hunc operationis modum discedere libertati voluntatis, sed congruenter & conformiter ipsius naturæ fieri. In primo enim momento voluntariū & involuntarium proprie locum non habet, non magis quam in prima creatione voluntatis. Facultas enim illa quæ infunditur, non est actus liber & à voluntate productus. In secundo momento, ipsa voluntas secundum deliberans iudicii consilium, libere se movet, & actum suum voluntario producit imperio.

Rejicimus ergo,

1. Regenerationem inchoari ab opere, quod præstat homo.

2. Per regenerationem in voluntatem nihil sanctitatis infundi, aut posse infundi. Et infusionem istam repugnare administrationi mediorum, per quæ Deus novam vitam in nobis operari vult.

3. Gratia

3. Gratia regenerationis determinante, non esse opus: immo Deum non posse; voluntatem ad actus suos producendum, irresistibiliter determinare.

4. Gratia moralem operationem, per modum objecti suadentem & inveni-entem, solum homines animales reddere posse spirituales.

5. Huiusmodi operationem esse nobilissimam, nec convenire Deo; ut alia circa hominis voluntatem utatur.

6. Cum eodem operationis modo in sese æque efficaci, circa hominis voluntatem, agant Deus & Satan, nihil tamen absurdi hinc sequi, eo quod Satanæ sit resistibilis, Dei autem efficax, quod circa tale tempus, tales homines, in tali statu, ex Dei infinita sapientia administretur.

7. Voluntatem Dei, qua vult homines per gratiam convertere, nihil aliud esse, quam quod velit ut homo seipsum convertat.

8. Deum, conversionem & salutem nostram, non aliter velle aut operari, quam voto & desiderio; neque etiam posse constantiori & majori voluntate versari in hoc rerum genere. Sic Deutron. 5. dicit: ego quidem opto ut sint pii & salvi, immo facio ad eam rem quicquid salvo meo Decreto facere possum. Sed quia ipsi sibi desunt, optarem alios ipsis hic posse aliquid prodesse, &c. Vorstius pag. 441. in notis ad librum de Deo.

9. Gratiam & liberum arbitrium simul concurrere; nec illam ordine causalitatis efficientiam voluntatis antecedere. Neutrum esse in via ad alterum.

10. Gratiam eiusque efficaciam, atque adeo Deum ipsum, dependere aut determinari aliquo modo à libero arbitrio, aut actu aliquo eius.

11. Positis omnibus operationibus gratiæ, manere tamen conversionem ita in potestate libera hominis, ut possit eis uti vel non uti, converti vel non converti.

12. Pari posita sufficiente gratia, imparitatem effectus esse ab Arbitrio Libero & præter hoc aliam communem causam dari non posse.

13. Virtutes in homine regenito, ut fidem, spem, &c. non esse habitus infusos, sed comparatos & acquisitos.

14. Immo fidem ne habitum quidem esse, sed actum.

15. Eandem non appellari donum Dei, respectu actualis infusionis in corda nostra; sed respectu potestatis perveniendi ad ipsum.

VI.

Affectus denique per gratiam hanc sanctificari, idque infusione rectitudinis, qua De gratia
à mundanis & caducis averfi, & ad spiritualia & cœlestia incitati ac directi, ipsi, regenerante
tanquam executrices potentia, cum intellectu & voluntate ferycant in opere su- circa affe-
pernaturali. Itaque. ctus.

I. Per gratiam regenerationis, non tolli affectus humanos, qua tales; sed corri-gi, & in girum rectæ ac regenitæ rationis revocari, id est, tolli & aboleri ipsorum
atazian, non ipsos.

II. Corrigi autem duplici ratione. I. vel aversione illorum ab objecto pecca-minoso, cui ante regenerationem inhærebant, & simul conversione ac directione ad obiectum salutare. II. Vel inhibitione & temperatione excessus erga obiectum per se non malum, sed naturaliter aut civiliter bonum, seu quodcumque non est Deus.

Iudicium Fratrum Noort-Hollandorum,

De Articulis Remonstrantium Tertio & Quarto,

*In quibus de Libero hominis Arbitrio, & Gratia
divina efficacia agitur.*

Articulus tertius ad verbum sic habet. *Hominem, fidem salutarem à seipso non habere, nec vi liberi sui arbitrij, quandoquidem in statu defectionis & peccati, nihil boni, quod quidem vere sit bonum (quale quid, est Fides salutaris) ex se possit cogitare, velle, aut facere: sed necessarium esse, eum à Deo in Christo per Spiritum eius Sanctum, regigni, ac renovari, mente, affectibus, seu voluntate, & omnibus facultatibus, ut aliquid boni possit intelligere, cogitare, velle, & perficere: secundum illud Iohannis 15. vers. 5. Sine me nihil potestis facere.*

Videntur Remonstrantes in hoc Tertio Articulo, si verba ipsa spectes, nullas omnino vires Liberi Arbitrij ad bonum salutare in homine lapsò & non regenito, agnoscere. Adeo, ut si ex animo sincero hæc scripsissent, eos crederes, idem prorsus cum Orthodoxis sentire. Sed latent hic insidiæ. Fide enim agunt non bona, & speciosis verbis astute sententiam suam & errores tegunt. Quod ex aliis ipsorum passim editis scriptis liquido constat. Docent enim alibi.

Primo, De Intellectu humano,

Hominem, modo usu rationis & iudicij polleat, in quovis statu sine ulla peculiari immediata vel interna lucis collustatione, sua vi naturali facile posse intelligere & percipere omnes Scripturæ sensus, qui ad salutem necessarij sunt scitu, creditu, speratu, vel factu. Et, intelligentiam hominis non esse inimicitiam adversus Deum.

Quod falsum esse judicant Noort-Hollandi.

Contra autem verum esse asserunt, Hominem non regenitum, quamvis naturalis rationis & iudicii usu polleat, ita tamen occæcatum esse, ut absque supernaturali lumine, & interna collustatione mentis, ea, quæ sunt Spiritus Dei, non possit percipere; imo pro stultitia habeat, & intelligentia eius inimicitia sit adversus Deum.

Docet id S. Scriptura. 1. Quoties mentem & intellectum hominis non regeniti, cæcum, & meras esse tenebras testatur. Sic enim Christus ipse, Matth. 6. 23.

Si lumen, quod est in te, tenebræ sunt, ipse tenebræ quante? Ioan. 1. 5. Lux ipsa in tenebris lucet, sed tenebræ eam non comprehenderunt. Rom. 3. 11. Non est, qui intelligat, non est, qui exquirat Deum. Roman. 8. 7. Intelligentia carnis, inimicitia est adversus Deum. 1. Corinth. 2. 14. Animalis homo non est capax eorum, quæ sunt spiritus Dei, sunt enim ei stultitia, nec potest ea cognoscere, quia spiritualiter dijudicantur. Ephes. 4. 17. Sicuti reliquæ gentes versantur in vanitate mentis suæ, v. 18. Cogitatione habentes obscuratam, & abalienatam à vita Dei, propter ignorantiam, quæ est in ipsis. Ephes. 5. 8. Eratis olim tenebræ. 2. Pet. 1. 9. Nam cui hæc non adfuerint, & excus est, nihil procul cernens, Apoc. 3. 17. Neque nosse te esse arumnosum, & miserabilem, & pauperem, & cæcum, &c.

2. Quoties expresse dicunt, cognitionem rerum spiritualium à Deo & Spiritu S. in mentibus nostris accendi. Matth. 16. 17. Respondens Iesus dixit ei: *Beatus es, Simon Bar Iona, quia caro & sanguis hæc non rexit tibi, sed Pater meus qui est in cælis. Luc. 24. 45.*

Tunc aperuit eorum mentem, ut intelligerent Scripturas. Iohan. 3. 3. Nisi quis fuerit genitus de novo, non potest videre regnum Dei. Iohan. 14. vers. 26. Consolator autem ille, Spiritus Sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæ dixi vobis. 1. Corinth. 2. vers. 9. & 10. Sed prædicamus, ut scriptum

Scriptum est, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in mentem hominis venerunt, quæ paravit Deus ijs, qui ipsum diligunt. Nobis autem Deus ea revelavit per Spiritum suum. 2. Cor. 4. 6. Deus, qui dixit ut in tenebris lux splenderet, is est, qui splenduit in cordibus nostris, ad præbendum lumen cognitionis in facie Iesu Christi. Ephes. 1. 17. Deus Domini nostri I. Christi, Pater ille gloriæ, det vobis Spiritum sapientiæ & revelationis, per agnitionem ipsius. vers. 18. Illuminatis oculis mentis vestræ, ut sciatis, &c.

3. Quoties inducit sanctos petentes tum pro se, tum pro alijs, à Deo, spiritum revelationis, & sapientiæ.

Psal. 119. 18. Revela oculos meos, ut aspiciam mirabilia legis tuæ. vers. 27. & 73. Fiam præceptorum tuorum intelligere fac me. Ephes. 1. 16. Mentionem vestri facio in precibus meis. vers. 17. Ut Deus Domini nostri Iesu Christi det vobis Spiritum sapientiæ, &c. Coloss. 1. 9. Ex quo die id audivimus, non desinimus pro vobis orare, & petere, ut impleamini omni agnitione voluntatis eius, cum omni sapientia & intelligentia spirituali.

Secundo de voluntate hominis, in statu defectionis, & peccati.

Docent Remonstrantes hominem irregnitum non prorsus spiritualiter esse mortuum. In morte enim spirituali dona spiritualiæ proprie non separari ab hominis voluntate, quippe quæ ex se libera est ad volendum vel bonum vel malum; & ab actione sua tantum vel bona vel mala dicenda est. Quam libertatem, ut partem creatæ naturæ, etiam post lapsum in homine peccatore remansisse asserunt.

Quod itidem falsum, & S. Literis contrarium judicant Noort-hollandi.

Qui contra,

lum omni die. Gen. 8. 21. Quia cogitatio cordis hominis, mala à pueritia sua. Psal. 14. 2. 3. 4: Et Rom. 3. 10. 11. 12. Non est iustus, ne unus quidem, non est qui intelligat, non est qui exquirat Deum. Omnes deflexerunt, simul inutiles facti sunt. Non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum, &c. Ier. 17. 9. Fraudulentum cor præ omnibus rebus & perversum. Mat. 15. 9. Ex corde egrediuntur cogitationes malæ, cædes, adulteria, scortationes, furta, falsa testimonia, obprobria, &c. Rom. 8. 7. Intelligentia carnis inimicitia est adversus Deum. Legi enim Dei non subijcitur, nam ne potest quidem. Ephes. 2. 1. Quam esetis mortui in offensis & peccatis. v. 2. In quibus olim versati estis, ut est vita Mundi huius, secundum Principem, cui potestas est aeris, & Spiritus nunc agentis in hominibus contumacibus. vers. 3. Inter quos & nos omnes conversati sumus olim in cupiditatibus carnis nostræ, facientes quæ carni ac cogitationibus libebant: eramusque natura filij ire, ut & reliqui. Tit. 3. 3. Nam eramus quondam & nos, amentes, rebelles, errantes, servientes cupiditatibus ac voluptatibus varijs, in malitia & invidia degentes, odiosi, alij alios odio prosequentes.

Quibus in locis, quom cor hominis non regniti, aperte condemnatur ut fraudulentum & perversum, eiusque imaginationes & cogitationes, ut tantum malæ, imo ex corde, omnis generis mala dicantur provenire, totusque homo dicatur in peccatis mortuus, in iis ambulare, Deoque rebellis, & inimicus esse, satis patet voluntatem hominis irregniti (quæ cordis voce designatur) ad spirituale bonum non esse liberam, sed tantum ad malum naturam suam inclinare & ferri.

Pertinent huc ea etiam Scripturæ loca, quæ Circumcisionem cordis, & conversionem hominis, Deo soli adscribunt: ut Deut. 10. 6. *Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum & cor seminis tui, ad diligendum Dominum Deum tuum, &c. Ezech. 11. 10. Dabo eis cor unum, & Spiritum novum dabo in interiori eorum. Ioh. 6. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum. Coloss. 2. 11. In quo etiam circumcisis, circumcissione quæ fit sine manibus, dum corpus carnis peccato obnoxia exuistis per circumcisionem Christi.*

Verum esse, & S. Literis consentaneum omnino affirmant. Hominem non regnitum, in peccatis plane esse mortuum, & donis spiritualibus, ipsi in creatione datis; per lapsum tam in voluntate, quam reliquis animæ facultatibus omnino destitutum. Sic ut voluntas ipsius libera non sit ad spirituale bonum: sed tantum, & prorsus, feratur ad malum. Unde non solum ab actione, sed etiam natura sua, mala dicenda sit.

Sic enim docet evidenter & passim S. Scriptura. Gen. 6. 5. *Et vidit Dominus, quod multa malitia hominis in terra, & omnis imaginatio cogitationum cordis eius tantum malum*

Idem quoq; probatur ex eo quod sancti renovationem cordis, inclinationem animi ad divinam legem, & ductum Spiritus, &c. à Deo petant. Psal. 45. 4. *Fac me ambulare in veritate tua.* Psal. 51. 11. *Cor mundū crea mihi, Deus, & Spiritum rectū innova interiori meo.* Jer. 31. 18. *Converti fac me, & convertar.* Mat. 6. 10. *Veniat regnum tuum; fiat voluntas tua.* Ne autem Remonstrantes videri possint omnem humanæ Naturæ corruptionem negare, gratiæque Dei nullas omnino in conversione hominis partes relinquere, sic nonnunquam loqui solent, quasi hominis mentem tenebris obscuratam, affectusque depravatos ultro agnoscerent: atque inde voluntati impedimentum adferri, quo minus vires, vel libertatem suam naturalem exercere possent.

Scribunt enim, libertatem voluntatis, licet post lapsum in homine remanserit, ut pars creatæ naturæ, vires tamen suas, propter tenebras mentis, & affectuum depravationem exercere non possit. Verū hic, & sibi, & S. Literis, contradicunt.

Sibi, tum in eo, quod alibi intellectum hominis sua vi naturali, & sine ulla peculiari immediata, vel interna lucis collustratione, posse intelligere & percipere omnes Scripturæ sensus, ad salutem scitu, creditu, speratu, vel factu necessarios, asserant: tum in eo, quod hoc tertio articulo ponunt, necessarium esse, ut homo per Spiritum S. regeneretur, & renovetur, mente, affectibus, seu voluntate, & omnibus facultatibus.

Sacris Literis. Nam ex aperte testantur, quod & nos credimus. Videlicet,

Iam vero, quod illam, quam agnoscunt qualemcunque pravitatem, universali quadam gratia, in omnibus & singulis hominibus corrigi ac aliquatenus tolli asscunt, quando scribunt.

Deum omnes homines aliqua vocatione vocare ad salutem, mediaq; ad fidem & conversionem necessaria omnibus sufficienter & efficaciter subministrare, iisq; potestatem conferre, administratis mediis recte utendi, ac recto eorum usu, maiorem gratiam, etiam Evangelij annunciationem consequendi: Utenb. in Apol. p. 58. & 65. Ita ut unicuique homini usum rationis adepto, sufficiens aliqua donata sit gratia, tanquam principium aliquod quo cursus humanæ corruptionis admodū sistitur, & homo si bene uratur, nec ipse sibi obstat, maiorem gratiam possit adipisci.

Id quoq; Noort-Hollandi iudicant esse *ερεγόδοζον*. Qui contra verum esse asserunt.

Corruptionem hominis non regeniti, non tantum in intellectu, & affectibus, qui voluntatem impediunt, sed etiam in ipsa voluntate sitam esse: ita, ut ea etiam in sese, & sua natura, corrupta & prava dici debeat.

Quod ante ex Scripturis evidenter probatum est.

Quod etiam si in homine post lapsum super sint scintille quædam quibus bonum aliquod naturale, civile, morale, cognoscere & facere possit, itemque perspicere Deum esse, eumque amandum, & colendum; non tamen ullum in homine non regenito supersit principium ad bonum spirituale vel cognoscendum vel faciendum, nullisq; aliis à Deo media ad salutem sufficientia efficaciter administrantur, quam electis solis, seu iis, qui re ipsa regenerantur.

Sic enim describit Apostolus Paulus homines irregenitos. Rom. 3. 10. 11. &c. ex Psal. 14. & 53. aliisque locis veteris Testamenti: *Non est iustus, ne vnus quidem. Non est qui intelligat: non est qui exquirat Deum: Omnes deflexerunt: Simul inutiles facti sunt. Non est qui faciat quod bonum est: non est usq; ad unum. Sepulchrum apertum guttur eorum, linguis suis ad dolum usi sunt: Venenum aspidū sub labijs eorum, quorum os diris & amarulentia plenus est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem; contritio & calamitas in vijs eorum, & viam pacis non cognoverunt. Non est timor Dei coram oculis eorum.* Quam descriptionem universalem esse omnium omnino hominum prout sunt à natura, patet ex verbis sequentibus. vers. 19. *Scimus quæcunque lex dicit, ijs qui in lege sunt dicere, ut omne os obtureretur, & obnoxius fiat totus Mundus condemnationi Dei.* & Christus dicit. Iohan. 3. 6. *Quod genitum est ex carne, caro est. Quid autem caro hæc significet, docet Apostolus. Rom. 8. 6. 7. 8. cum inquit, Intelligentiæ carnis inimicitiam esse adversus Deum, esse mortem, & non posse Deo placere qui in carne sunt.* Cum quo consonat Christi dictum Ioh. 3. 3. *Hominem non posse videre regnum Dei, nisi fuerit denuo vel superne genitus.* Et sane si se res haberet v Remonstrantes volunt, non regeneratione homini opus esset, sed tantum bono usu communioris gratiæ.

Præterea assimilatur Propheta Esaias homines irrogenitos noxiis quibusdam & venenatis bestiis, *Lupo, Pardo, Leoni, Vrsō, Aspidi, Basilisco.* cap. 11. vers. 5. 6. &c. Quibus similitudinis corruptionem & statum hominis ante regenerationis gratiam ad vivum exprimit. Etiam ante ostensum est, hominem, ut qui mente est excæcatus, & voluntate depravatus, totusque in peccatis mortuus, revera malam esse arborem. Malam autem arborem non posse bonos fructus ferre testatur ipse noster Servator Christus, Matt. 7. 18. Luc. 6. 43.

Denique, quia nihil agit, nec agere potest, ultra suum genus; certum est hominem naturalem, nullam idoneam proportionem habere ad objectum spirituale.

*Sequitur Articulus Quartus; qui ad
verbum sic habet:*

Hanc Dei gratiam esse initium, progressum, & perfectionem omnis boni, atque id adeo quidem, ut ipse homo regeneritus, absque hac præcedanea, seu adventitia, excitante, consequente, & cooperante gratia, neque boni quid cogitare, velle, aut facere possit, neque etiam ulli male tentationi resistere. Adeo quidem, ut omnia bona opera quæ excogitare possumus, Dei gratia in Christo tribuenda sint. Quo ad vero modum operationis illius gratia illa non est irresistibilis. De multis enim dicitur, eos S. Sancto resistisse, Actor. 7. & alibi multis locis.

Agit hic Articulus de efficacia gratiæ Dei in hominis conversione. Et videntur quidem Remonstrantes initio peregre de gratia divina loqui, eique amplam in conversione hominis efficaciam tribuere. Dicunt enim, gratiam Dei esse initium, progressum, & perfectionem, omnis boni, &c. Sed revera quod una manu largiuntur, altera auferunt. Torum enim illud quod in priore parte huius Articuli tam speciosis verbis videntur posuisse, altera parte, & sub finem prorsus tollunt. Hac adiecta clausula: *Quod vero modum operationis illius gratia, illa non est irresistibilis.* His enim verbis doctrinam de gratia Dei ante positam depravant, vires liberi arbitrij stabiliunt, quod ex ipso declarationibus manifestum fit.

Sic enim se ipsi passim explicant.

Hominem nimirum irrogenitum, gratiæ Dei in eum agentis, ad conversionem, non modo simpliciter resistere, aut resistere posse: sed eius etiam operationem impedire, & superare posse: imo sæpenumero, actu ipso impedire, & superare. Sic ut homo Deo in ipso operante cum voluntate & intentione ipsum convertendi, per suam resistantiam non convertatur.

Noort-Hollandi id non modo falsum, sed & in Deum blasphemum esse iudicant. Et contra, ex S. Scriptura statuunt: hominem irrogenitum, tametsi ex se, & natura sua, corrupta, rebellis Deo, nihil aut possit aut velit, quæ gratiæ Dei resistere, Deo tamen per suam gratiam operante in ipso, cum voluntate & intentione ipsum convertendi, operationem eius nec posse nec velle impedire. Ea enim est gratiæ efficacia in flectendo, & subigendo cor & voluntatem hominis convertendi, ut necessario & infallibiliter, convertatur.

Gratia autem hic nobis significat non externam quandam suasionem moralem quæ extrinsecus tantum invitat, sed vim quandam divinam & motum misericordiæ Dei, secundum eius propositum æternum in electorum mente, voluntate, corde efficacem, quæ eadem est cum vocatione illa interna & efficaci, quam electionis æternæ & gratiæ, & effectum & fructum esse ad Artic. primum demonstratum est. Illi externæ suasioni resisti posse, non negatur; huic vero internæ gratiæ, etsi corrupta hominis natura per se prona est ut resistat, minime tamen ab homine convertendo resistitur aut resisti potest: secundum dicta Scripturæ. Ephes. 1. 19. *Ut sciatis quæ sit excellens illa magnitudo potentie ipsius in nobis, qui credimus, pro efficacia fortis roboris ipsius.* v. 20. *Quam exeruit in Christo, cum excitavit eum ex mortuis.* 2. Thes. 1. 11. *Preccamus semper pro vobis, ut vos dignetur ista vocatione Deus noster, & compleat omnem suæ bonitatis gratuitam benevolentiam & opus Fidei potenter.* 2. Pet. 1. 3. *Cum divina ipsius vis omnia nobis donavit quæ ad vitam, & pietatem pertinent, per agnitionem illius, qui vocavit nos ad gloriâ & virtutem.*

Quæ loca, cum conversionem & Fidem nostram ascribant potentiæ Dei, illa au-

rem sit insuperabilis, aperte satis significatur gratiam Dei, quæ illa in nobis efficit, impediri aut superari non posse.

Idem Probatum iis Scripturæ locis, quæ tradunt, veram ac realem efficientiam Dei in conversione hominis, ut Deuter. 30. vers. 6. *Circumcidet Dominus Deus cor tuum, & cor seminis tui ad diligendum Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua ut vivas.* Ier. 31. 33. *Hoc est fœdus meum. Dabo legem meam in interiori eorum & in corde eorum inscribam eam.* vers. 34. *& non docebit ultra, &c.*

Ierem. 32. vers. 39. *Dabo ijs cor unum & viam unam ut timeant me omnibus diebus, &c.* vers. 44. *Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me.* Ezech. 36. 26. *Dabo vobis cor novum & spiritum novum dabo in interiori vestro, & amovebo cor lapideum, & carne vestra, & dabo vobis cor carneum.* vers. 27. *Spiritum meum dabo in interiori vestro, ut in statutis meis ambuletis, & iudicia mea custodiat & faciat.* Act. 16. vers. 14. *Cor Lydiæ aperuit Dominus, ut attenderet ea quæ dicebantur à Paulo.*

Quibus in locis videre est non tantum potentiam quandam adhibere Deum, quæ homo converti & Deo obedire posset, si velit, sed simul etiam in mentibus, & cordibus suorum operari & efficere ipsam sui cognitionem, ipsam conversionem, fidem, & obedientiam suorum mandatorum. Quod & Paulus expresse docet. Philipp. 1. vers. 29. *Vobis, inquit, gratis datum est, in causa Christi non solum in eum credere, sed etiam pro eo pati.* Hic non tantum possibilitatem credendi, sed & ipsum ad credere, gratia Dei ascribit. Et cap. 2. vers. 13. *Deus, inquit, est qui efficit in vobis, & velle & perficere pro beneplacito.* Hic ipsum velle & perficere à Deo effici docet.

Ubi autem ipsa Fides, ipsa conversio, ipsum velle & perficere, à Deo efficitur, fieri non potest, ut hæc ipsius actio, ab hominis voluntate aut resistantia impediat. Quod ipsum etiam necessarium ex ipsa priore parte Articuli Quarti Remonstrantium concluditur. Nam si gratia Dei est initium progressus, & complementum omnis boni, resistantia certe eam superans & impediens, locum habere non potest. Unde manifestum est, Remonstrantes sibi esse contrarios, non minus hic, quam in præcedentibus Articulis. Eandem enim gratiam statuunt, & efficacem & resistibilem. Fieri autem non potest ut gratia efficax sit resistibilis: & contra, resistibilis gratia sit efficax.

Huc etiam faciunt ea loca Scripturæ, ubi conversio hominis vocatur, *Novacreatio.* Psal. 51. vers. 12. *Cor mundum crea in me Deus.* 2. Corinth. 5. vers. 17. *Qui in Christo est, est nova creatura.* Ephes. 2. vers. 10. *Ipsius sumus factura, &c.* & 4. cap. vers. 24. *Induite novum hominem qui secundum Deum creatus est &c.*

Item *Regeneratio.* Iohann. 3. vers. 3. & 5. *Nisi quis denuo genitus fuerit ex aqua & spiritu, &c.* Iacob. 1. vers. 18. *Is quia voluit, progenit non sermone veritatis, &c.* 1. Pet. 1. vers. 23. *Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili.*

Item, *Resuscitatio* sive *vivificatio*, Iohan. 5. vers. 21. *Sicut Pater excitat mortuos, & vivificat, ita & filius quos vult, vivificat,* Ephes. 2. 5. *Cum per offensas mortui essemus, una vivificavit nos per Christum.* Coloss. 2. vers. 12. *Cum eo resurrexistis per fidem Dei, efficaciter agentis, qui excitavit eum ex mortuis.* vers. 13. *Vosque mortuos in peccatis, & præputio carnis vestre cum eo vivificavit.*

Quemadmodum enim homo sui *Creationem*, *generationem*, & ex mortuis *Resuscitationem* impedire non potest, ita etiam hanc sui novam *Creationem*, *regenerationem*, *resuscitationem* ex morte peccati, & *vivificationem*, id est, *conversionem*, non potest impedire.

Et sane, si Dei consilium & voluntas spectetur, non potest non irresistibilis esse illa gratiæ divinæ vis, quæ secundum beneplacitum suum & voluntatem Deus conversionem hominis operatur. *Consilium enim ipsius non potest fieri irritum.* Psalm. 33. 11. & voluntati eius non potest resisti. Rom. 9. 19.

Contrarium autem statuere, nimirum, homines sine efficacia gratiæ Dei posse sese convertere, vel, Deum omnia foris & intus efficaciter faciendo & eius conversionem intendendo, nihil tamē proficere, si homo non velit, quid aliud quæso est quam consilium Dei reddere irritum, & omnipotentiam Dei hominum malitiæ subijcere, ut hæc illam superet, & sic Deus omnipotens non sit?

Huc accedit quod ea sit humanæ naturæ corruptio (quemadmodum ex iis quæ in tertio Articulo à nobis è Sacris Litteris allegata sunt, manifesto liquet) ut non nisi viribus

viribus humanis longe majori vi, & efficacia, id est, irresistibili divinæ gratiæ operatione tolli aut corrigi possit. Est enim in rebus divinis cæca prorsus & adeo averſa, legi Dei inimica, quæ nil nisi carnale & terrenum sapit, ut omnino vi quadam supernaturali & quæ ipsam longe superat, opus sit, qua ad cælestia & supernaturalia cognoscenda, & querenda evehatur atque eleveur: alias nunquam corrigenda aut convertenda.

Quapropter falsum est quod Remonstrantes docent, ad stabiliendam illam suam resistibilem gratiam:

Hominem quamvis ex se, suo ingenio, naturalibusque viribus bonum quod in Evangelio revelatur invenire, vel excogitare non possit; tamen cum Evangelium ipsi revelatur, & attente ab ipso auditur, vel legitur, sine ulla interna lucis collustratione omnes Scripturæ sensus ad salutem scitu, creditu, speratu, vel factu necessarios, intelligere posse, adeo ut sola externa Evangelij prædicatio ad fidem ingenerandam sufficiat.

Cum contra verum sit:

solis lumen oculis ipsius circumfulgeat, nisi interna qua destituitur videndi facultas ipsi reddatur: Sic nec homo irreginitus, quem Scriptura sacra cæcum appellat, percipere potest illa quæ ad salutem requiruntur, etiam si prædicatio Evangelij externe ipsius aures feriat, nisi Spiritus Sanctus sua quadam efficacia mentem ipsius intus collustret.

Unde & illud falsum esse convincitur, quod iidem asserunt:

Nobilissimum agendi modum in conversione hominis & humanæ naturæ convenientissimum, cum esse, qui fit suasionibus: nihilque obſtare, quo minus sola moralis gratia hominem animale reddat spirituale: inque eo consistere operationis divinæ efficaciam, qua Sathanæ operationem superat, quod Deus æterna bona, Satan autem temporaria promittat.

Similiter & illud: quod tamenſi interdum mentis quandam internam illuminationem, affectumque purgationem videantur concedere, negent tamen aliquam voluntati bonam qualitatem à Deo infundi, qua ex mala, bona redditur, asserantque, non prius ad actualement hominis conversionem concurrere gratiam, quam ipsa se voluntas movet, aut determinat.

Cum contra ex Scripturis verum esse constet:

Solam moralem gratiam non sufficere ad conversionem hominis, sed aliam longe nobiliorem vim agendi requiri, qua cognitionem, amorem, sensum, gustumque æternorum bonorum, quæ in Evangelio promittuntur, Deus in cordibus electorum accendat.

Eaque non mentem tantum illuminari, affectusque purgari, sed voluntati quoque per eam novas qualitates infundi, quibus ex mala redditur bona, efficaciterque ad Deo fidendum, & obediendum flectitur.

Probationibus hic superſedemus cum hæc omnia & singula S. Scripturæ testimonijs & rationibus supra abunde confirmata sint.

Sed & hoc hic non prætereundum, quod gratiam, quam primam & præcipuam causam conversionis statuunt, eius tamen solam & unicam negent esse, cui liberi arbitrij concursus ut *συμπόρευσις* vel causam partialem adiungunt, atque ita conversionis duas causas partiales, gratiam scilicet & liberum arbitrium faciunt.

Quod iidem ut *εμπόδοξος* & falsum Noordt-Hollandi repudiant.

Qui contra

Ex Sacra Scriptura didicere; Quamvis arbitrium regeneratum à gratia Dei, actum

actum agat, gratiam tamen Dei ipsius conversionis non primariam, sed solam; non summam sed unicam, non præcipuam, sed totam causam esse.

Solus enim Deus est, qui cor nostrum circumcidit. Deuter. 30. vers. 6. Solus Deus est, qui legem suam cordibus nostris inscribit. Ierem. 31. vers. 33.

Solus Deus est, qui cor mundum in nobis creat. Psalm. 51. vers. 11. Unius Dei est cor lapideum auferre, & dare cor carneum. Ezech. 36. vers. 26. Dei unius est cor aperire. Actor. 16. vers. 14. Solus & unicus Deus est, qui trahit suos ad filium. Ioan. 6. vers. 44. Totum velle & perficere solus & unus Deus operatur in nobis. Philip. 2. vers. 13. Idem est qui operatur omnia in omnibus. 1. Cor. 12. vers. 6. Omnisque donatio bona & perfecta desuper descendit à Patre luminum. Iac. 1. vers. 17.

Si ergo homo intelligat quæ Dei sunt, Deus is est qui mentem illuminavit. Si spiritualia & cælestia appetat & desideret, soli Deo ascribendum, qui desiderium illud in eius corde excitavit. Si Deo credat & obtemperet, Deo hoc in solidum tribuendum; unus voluntatem ipsius ad fidem & obedientiam efficaci gratia sui Spiritus inclinavit.

Eiusmodi igitur, cum sit sententia Remonstrantium, de hoc Tertio & Quarto Articulis, quantumvis in speciem, si verba spectes, quam proxime ad *εξοδοζίαν* possint videri; accedere, judicant Noordt-Hollandi, omnibus, quæ huc facere videntur ad divini verbi Normam in Dei timore examinatis, esse *επιρροζα*. falsa, & cum Sacris literis ex diametro pugnancia dogmata, quæ sub horum Articulorum titulo à Remonstrantibus asseruntur: ideoque hæc ut Pelagiana, & Hæretica in Ecclesijs nostris Reformatis minime ferenda, sed ex ijs ut gratiæ & gloriæ Dei summe inimica, fidemque veram subvertentia, omni conatu studioque arcenda, & procul eliminanda.

Examen & Judicium

Zeelandorum,

De Tertio & Quarto Remonstrantium Articulo.

Sententia Orthodoxa.

I.

Etiam si homo *ψυχικός* & non *γεννητός*, tantum retinuerit luminis, quod sufficit ad eundem reddendum *αἰσχρολόγητον*: tamen adeo corruptus & depravatus est in mente, voluntate & affectibus, ut ea quæ sunt Spiritus Dei, ne proposita quidem, eo quo ad salutem necesse est modo, intelligere nedum desiderare, velle, & perficere possit, donec per Spiritum Sanctum regeneretur.

II.

Ad hanc vero regenerationem, requiritur non tantum mentis illuminatio & affectuum correctio: verum etiam ipsius voluntatis, omniumque animæ facultatum per externum verbi ministerium, & per Spiritum in ijs intrinsecus & potenter operantem, immutatio & innovatio.

III.

Quum vero Deus intendit hominis regenerationem & conversionem per Spiritum sanctum operari, etiam si voluntas ex innata sua pravitate Deo operanti resistat, gratia

gratia tamen regenerans, hanc resistenciam tandem superat, & facit hominem ex nolente volentem. Adeo ut illius arbitrium conversionem à Deo intentam impedire non possit, idque non tantum in illuminanda mente & corrigendis affectibus verum etiam in renovanda voluntate.

Primum nostrum Articulum sic probamus:

Homo *ψυχὴς* retinuit tantum luminis quod sufficit ad eundem reddendum ἀναπολόγητον.] Probatur. Rom. 1. vers. 18. *Palam est ira Dei à cælo adversus omnem impietatem & injustitiam hominum, ut qui veritatem injuste detineant, & vers. 19. Quoniam id quod de Deo cognosci potest, manifestum est in ipsis: Deus enim ipsis manifestum fecit. & vers. 20. Ipsius enim invisibilia dum ex rebus conditis intelliguntur, ex creatione mundi perspiciuntur. Æterna videlicet eius tum potentia, tum divinitas, ad hoc, ut ipsi sint inexcusabiles. Hinc liquet hominem non renatum, tantum retinuisse luminis, ut ex operibus creationis possit acquirere aliquam cognitionem Dei & veritatis. Quæ licet ad salutem non sit sufficiens, ipsum tamen reddit ἀναπολόγητον.*

Rom. 2. vers. 14. 15. *Nam cum gentes que legem non habent, natura qua legis sunt faciant, ipsi legem non habentes sibi ipsi sunt lex, ut qui ostendant opus legis scriptum in cordibus suis, una testimonium reddente ipsorum conscientia, & cogitationibus sese mutuo accusantibus aut etiam excusantibus. Ex hoc loco sequitur, homines non renatos, per legem naturæ & propriam conscientiam ita esse instructos, ut retinuerint aliquod discrimen boni & mali, quod etsi lege scripta clarius sit expressum, tamen sufficiat ad illos reddendos inexcusabiles. Ut qui dictamen conscientiæ non sequantur, & (teste Apostolo Rom. 1. vers. 32.) post Dei iura cognita (nempe eos qui talia faciunt dignos esse morte) non solum ea faciunt, sed etiam facientibus patrocinantur. Confer. Rom. 2. vers. 12.*

Videatur quoque Act. 14. vers. 17. & Act. 17. vers. 27, ubi expresse dicitur, Gentes quas Deus non reliquit absque testimonio suæ providentiæ & benignitatis, ambulasse tamen in vijs suis.

Homo *ψυχὴς* corruptus est in mente adeo, ut non possit intelligere ad salutem ea quæ sunt Spiritus Dei, &c.] Probatur. 1. Cor. 2. vers. 14. *Animalis homo non est capax eorum quæ sunt Spiritus Dei: sunt enim ei stultitia, nec potest ea cognoscere quæ spiritualiter judicantur. Rom. 8. vers. 7. Intelligentia carnis inimicitia est adversus Deum. Legi enim Dei non subjicitur, nam ne potest quidem. Ephes. 4. vers. 18. Cogitationem habentes obscuratam & abalienatam à vita Dei propter ignorantiam quæ est in ipsis, & obdurationem cordis eorum. & cap. 5. vers. 8. Fratrises olim tenebræ.*

Ne proposita quidem.] Probatur. Ies. 53. vers. 1. *Quis credidit predicationi nostræ, & brachium Iehovæ cui revelatur?* Confer Ioh. 12. vers. 37. & 1. Cor. 1. vers. 23. *Nos predicamus Christum, crucifixum, Indæis quidem offendiculum, Græcis vero stultitiam, & 1. Cor. 3. vers. 15. Sed ad hunc usque diem cum legitur Moses, velamen cordi eorum impositum est. & 4. vers. 3. Si tectum est Evangelium nostrum, ijs qui pereunt tectum est, in quibus Deus huius sæculi excæcavit mentes, nec irradiet eos lumen Evangelij gloriæ Christi. Ex hisce omnibus patet, ita esse obtenebratam mentem hominis irrogeniti, ut ne propositum quidem Dei verbum, eo quoad salutem necesse est modo, intelligere possit.*

Corruptus est in voluntate.] Probatur. Gen. 6. vers. 5. *Figmentum cordis hominis, tantummodo malum omnitempore. Et 8. vers. 21. Figmentum cordis hominis malum est ab adolescentia eius. Ierem. 17. vers. 9. Fraudulentum cor ipsum supra omnia & mortiferum est. Quis cognoscat ipsum? Matth. 15. vers. 19. Ex corde egrediuntur cogitationes male, cædes, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, obreptiones. Matth. 17. vers. 8. Non potest arbor putris fructus bonos ferre. Ephes. 2. vers. 3. Facientes voluntatem carnis. Hæc cordis malitia & impuritas, nec non hominis ad bonos fructus ferendos ineptitudo, arguit irrefragabiliter voluntatem hominis *ψυχὴς* penitus esse corruptam & depravatam.*

Corruptus in affectibus, ut spiritualia desiderare non possit, eo quoad salutem necesse est modo.] Probatur. Ioan. 3. 19. *Hæc est condemnatio, quod lux venit in mundum, sed dilexerunt homines tenebras magis quam lucem: quia ipsorum opera mala sunt. Rom. 3. vers. 11. Non est qui exquirat Deum. Tit. 3. vers. 3. Eramus quondam & nos amentes, re-*
belles,

belles, errantes, servientes cupiditatibus ac voluptatibus varijs, in malitia & invidia degentes, odiosi, alij alios odio prosequentes.

Denique hæc totius hominis corruptio, & omnium ipsius facultatum depravatio probatur, ex insigni isto loco. Rom. 3. vers. 10. usque ad 19. inter ceteros vers. 12. *Omnes deflexerunt, simul inutiles facti sunt. Non est qui faciat quod bonum est: non est usque ad unum.* Confer. Iohan. 15. vers. 14. 15. 16.

Probatur etiam eadem corruptio sequentibus rationibus.

I.

Quia homo *ψυχικός*, mortuus est in peccatis. Ephes. 2. vers. 1. Coloss. 2. vers. 13.

II.

Quia dicitur servus peccati donec liberatur à Filio. Iohan. 8. vers. 34. 35. 36. Confer. Rom. 6. vers. 5.

III.

Quia est captivus Diaboli. Act. 26. vers. 18. 2. Tim. 2. vers. 26. Coloss. 1. vers. 13.

IV.

Quia cor debet circumcidi, Deut. 30. vers. 6. & cor lapideum auferri. Ezech. 36. vers. 26.

V.

Quia Deus est, qui in nobis efficit velle & perficere pro sua benevolentia. Phil. 2. vers. 13. Unde patet voluntatem hominis in se esse corruptam, eumque omnibus ad bene agendum viribus prorsus esse destitutum.

Donec per Spiritum sanctum regeneretur.] Probatur. Ioh. 3. vers. 3. 5. *Nisi quis fuerit genitus ex aqua & Spiritu, non potest videre regnum Dei nec introire in illud.* Tit. 3. vers. 5. *Servavit nos per lavacrum regenerationis & renovationem Spiritus Sancti.*

Secundum Articulum nostrum ita probamus:

Ad regenerationem hominis requiritur mentis illuminatio.] Probatur. Matth. 11. vers. 25. *Confiteor tibi Pater, quod detexeris ea infantibus, & vers. 27. Nemo novit filium nisi Pater, neque Patrem quisquam novit nisi filius, & cuicumque voluerit filius retinere.* Marth. 16. vers. 17. *Quia caro & sanguis hac non rexit tibi, sed Pater meus qui est in cælis.* Act. 26. vers. 18. *Ut aperias oculos eorum, ut se convertant à tenebris ad lucem.* Eph. 1. vers. 17. 18. *Ut Deus Domini nostri Iesu Christi Pater ille gloria det vobis spiritum sapientia & revelationis, per agnitionem ipsius, illuminatis oculis mentis vestre, ut sciatis quæ sit spes illa vocationis ipsius.*

Correctio affectuum.] Probatur. Rom. 8. vers. 5. *Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt. Qui vero secundum spiritum, quæ sunt spiritus.* Eph. 4. vers. 22. *Deponere quod ad præstintam conversationem attinet, veterem illum hominem qui deceptricibus cupiditatibus corrumpitur.* Gal. 5. 24. *Qui sunt Christi, carnem crucifixerunt cum affectibus & concupiscentijs.*

Voluntatis immutatio.] Probat. Phil. 2. vers. 13. *Est Deus qui in vobis operatur & velle & perficere pro sua benevolentia.* Ezech. 36. vers. 26. *Et dabo vobis cor novum & spiritum novum ponam in medio vestri.* Ioh. 6. vers. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.*

Renovatio omnium animæ facultatum.] Probat. 2. Cor. 5. vers. 17. *Si quis igitur in Christo, nova creatura est. Vetera praterierunt, ecce nova facta sunt omnia.* Huc pertinent illa loca quæ regenerationem vocant novam creationem, & regnitum, novum hominem.

Per æternum verbi ministerium & per spiritum.] Probatur. Esai. 59. vers. 21. *Hoc erit fœdus meum cum istis ait Iehovah, spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent ex ore tuo, nec ex ore seminis tui, ex hoc tempore usque in sæculum,* Confer. 2. Cor. 3. vers. 3. 6. 1. Pet. 1. vers. 23. Iacob. 1. vers. 18.

Per Spiritum in ijs intrinsecus & potenter operantem.] Probatur. Ezech. 36. vers. 21. *Ponam spiritum meum in medio vestri.* Ierem. 31. vers. 33. *Indam legem meam menti eorum,*

eorum, & cordi eorum inscribam eam. Ioh. 6. vers. 45. *Est scriptum in Prophetis, & erunt omnes docti à Deo. Quisquis audit à Patre & didicit, venit ad me.* Act. 16. vers. 14. dicitur de Lydia, quod Dominus adaperuit cor eius, ut attenderet ijs quæ dicebantur à Paulo. 1. Cor. 3. vers. 7. *Itaque neque is qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed Deus qui dat incrementum.* 2. Cor. 3. vers. 3. *Estis Epistola Christi sub ministrata à nobis, inscripta, non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in carneis tabulis cordis.*

Tertium Articulum nostrum sic probamus,

Gratia regenerans resistantiam tandem superat.] Probat. Isai. 55. vers. 11. *Sic est verbum meum quod egressum fuerit ex ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet, id quo delector, & prosperabitur id quod emisero:* Hinc sequitur id quod Deus intendit operari per verbum, effectum suum sortiri. Atqui intendit conversionem eorum qui ex proposito vocantur. Ergo, &c. Ierem. 31. vers. 8. *Converte me & convertar.* Deuteronom. 30. vers. 6. *Circumcidet Iehova Deus tuus cor tuum, & cor seminis tui ad diligendum, Iehovam Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, ut vivas.* Ezech. 36. vers. 27. *Spiritum meum ponam in medio vestri: quo faciam ut in statutis meis ambuletis, & iura mea observetis, facientes ea.* Ioh. 6. vers. 45. *Quisquis audit à Patre & didicit, venit ad me.* Eph. 1. vers. 29. *Et quæ sit excellens illa magnitudo potentie ipsius in nobis qui credimus pro efficacia fortis roboris ipsius.* Coloss. 2. vers. 12. *Conscripti per baptismum cum eo per quem etiam cum eo resurrexistis, per fidem Dei efficaciter agentis, qui excitavit eum à mortuis.* 2. Thes. 1. vers. 11. *Ut compleat omnem suæ bonitatis gratiam benevolentiam, & opus fidei potenter.* Phil. 2. vers. 13. *Nam Deus est qui in vobis operatur, & perficere & velle, pro bona sua voluntate.* 2. Pet. 1. vers. 13. *Vtpote cum divina vis ipsius omnia nobis donarit, quæ ad vitam & pietatem pertinent per agnitionem illius qui nos vocavit ad gloriam ac virtutem,* Confer. 1. vers. 16. & 1. Cor. 1. vers. 18. & 24.

Hæc potens & irresistibilis Dei operatio, etiam probatur ex hisce sacræ Scripturæ phrasibus, quando hominis conversio vocatur nova creatio, vivificatio, & excitatio à mortuis.

Denique probatur hoc argumento:

Si vis gratiæ generantis, ab hominis arbitrio possit reddi irrita, ergo eiusdem gratiæ efficacia pendet ab hominis recto usu. Sed falsum est consequens. Ergo, & antecedens. Minor probatur. Ioh. 1. vers. 13. *Qui non ex sanguine nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo geniti sunt.* Et cap. 3. vers. 6. *Quod genitum est ex carne, caro est: & quod genitum est ex spiritu, spiritus est.* Rom. 2. vers. 29. *Circumcisio cordis est in spiritu non in litera: cuius laus non est ex hominibus, sed ex Deo.* 1. Cor. 4. vers. 7. *Quis te decernit? quid habes quod non acceperis? Quod si acceperis, quid gloriaris ac si non acceperis?* Idem sequitur in corruptione hominis supra probata.

Sententia Hæterodoxa.

Iudicamus igitur errare Remonstrantes, cum dicunt, Deum interdum hanc vel illam gentem, civitatem, personam, Evangelij revelatione præ alijs dignari quam ipse dignam pronuntiat; non quidem ex propriæ sanctitatis dignitate aliqua sed ex gratiorum sua assignatione, quæ per naturalem legis suæ notitiam, & meliorem gratiæ communis usum correctos non in nihil, idcirco iudicat, quos ulteriore gratia, idque ex beneplacito suo donet, ijsque anteferat, quos vel gratiæ semel oblata contemptores fuisse improbos, vel horrendis alioquin sceleribus mancipatos deditosque comperit. *Respons. ad Valach. pag. 44. & 45. Primæ editionis.* Et quæ huc referunt exempla Apostolorum, qui propter bonum usum luminis naturæ acceperunt cognitionem mysteriorum regni celorum, juxta illud Evangelij (quod huc trahunt) *habenti dabitur:* etiam exempla Cornelij, Lydiæ, Iusti, & aliorum, quos propterea putant fide donatos quia ante fidem erant religiosi & Deum timentes. Ideoque etiam aperte profitentur *Resp. ad Valach. pag. 61. Edit. primæ.* Verisimilius sibi videri fore, ut ijs, qui veritatem in injustitia non derinent, sed Deum uti cognoscunt, glorificent, Evangelij doctrinam extraordinaria ratione revelet Deus, quam ut citra Christi cognitionem illos salutem adipisci, aut secundum donorum quæ accipere modulum agentes, condemnare credant.

Errant item Remonstrantes, cum dicunt *Coll. Hag. Belg. p. 250.* Dona spiritualia à voluntate hominis per mortem spirituales non esse separata, quippe quæ nunquam fuerint in ea: statuunt enim (ut videre est *Resp. ad VValach. pag. 25.*) in statu hominis ante lapsum, infusionem habituum in intellectum & affectus locum habere potuisse, in voluntatem minime.

Similiter, cum homini ante fidem & regenerationem tribuunt dolorem de peccato commissio, expetitionem gratiæ salutaris, & spiritus renovationis, Thefib. exhib. 3. Item mortem spirituales agnoscere, deplorare, postulare & petere liberationem ex ea, esurire, sitire, & quarere vitam. Quæ omnia & amplius à Christo requiruntur in vivificandis & regenerandis. *Collat. Hag. Brand. p. 302.* Quibus evidenter astipulatur Episcopus Thefib. publicis de penitentia | 1. cum dicit penitentiam quæ fidem antecedit, esse actionem peccatoris, quæ ita mutatur ac convertitur, ut pigeat ipsum errati sui, & propterea dolore ac tristitia affectus, liberatore desideret, propositum & tentamen vitæ in melius commutandæ concipiat atque elaboret.

Iudicamus itaque, turpiter errare Remonstrantes, qui infusiones habituum, cum in voluntatem, tum in intellectum & affectus, repugnare dicunt administrationi mediorum, quibus Deus in homine novam vitam vult operari, si species ordinariam conversionem, *Resp. ad VValschr. pag. 55.* Item cum dicunt, vivificationem voluntatis; proprie sitam esse in illuminatione mentis & correctione affectuum, cuius vi voluntas potens redditur ad innatam nolendi & volendi facultatem in actum producendum *Coll. Hag. Belg. 253.* Et *Brand. 300.* velut explicant *Resp. ad VValachros pag. 55.* voluntatem habitibus virtutum, sed per gratiam comparatis informari, ipsæque perfici & ad operationes suas expeditiorem reddi.

Item cum dicunt, nullo modo cum ratione fœderis posse consistere, si Deus in eo promittat, se effecturum in fœderatis, id quod fœdere veteri postulat, & simul in novo præscribit atque exigit. In quo tamen nos iudicamus fœderis novi essentiam positam esse, juxta *Jerem. 31. Ezech. 11. & 38.* Vide Episcopij Theses privatas *Disp. 12. Thef. 2. pag. 34.*

Errant quoque Remonstrantes, cum gratiam, qua dicunt spiritum assistere verbi prædicationi, opponunt gratiæ habituali & infusæ, quam expresse negant, & nos imaginari dicunt. *Iohan. Arnold. contra Tilenum, pag. 437. & 438.*

Errant similiter Remonstrantes, cum dicunt, Deum nullius conversionem absolute vel præcise intendere. *Ioh. Arnold. contra Bogerm. pag. 263.* cui sententiæ errorem suum de resistibilitate gratiæ regenerantis superstruunt, *Collat. Belg. p. 191. & Brand. 226. & 227.*

Item cum per gratiam regenerantem proprie intelligunt gratiam moralem, quæ operatur mandando, exhortando, suadendo, promittendo, comminando, in eaque putant modum nobilissimum in homine operandi consistere, nec conveniens videri humanæ naturæ (salvis eius proprietatibus) alio modo operari. *Coll. Belg. 260. & Brand. 311.* quod *Grevinch. clarius explicat adversus Amezium pag. 297.* hisce verbis. Quid enim obstat quo minus vel sola gratia moralis istos *ψυχικὰς* spirituales reddat?

Item, cum negant Deum eas omnipotentis suæ vires in conversione hominis ordinariæ per verbum explicare, quibus voluntatem ad actionem necessario & irresistibiliter determinet, ut non possit illa actum suspendere aut contrarium producere, *Resp. ad Walach. p. 68. Grevinch. contra Amel. pag. 294. & in Coll. Hag. passim.* Denique adversus Dei gratiam injuriæ sunt, cum conversionem hominis à potestate liberi arbitrii ipsius suspendunt. Ut liquet ex *Corvino contra Bogerman. p. 263.* cum asserit: positis omnibus operationibus, quibus ad conversionem in nobis efficiendam Deus utitur, manere tamen ipsam ita in nostra potestate, ut possimus non converti. Et contra *Tilen. pag. 337.* hanc affirmat esse Arminij sententiam: gratiam non ita instruere hominem novis viribus, quin semper maneat in hominis voluntate, ipsi uti vel non uti.

Item *Grevinch. contra Amel. pag. 211.* Qui statuit gratiam & liberum arbitrium, ut causas partiales ad conversionem hominis concurrere, adeo ut arbitrio hominis tanquam causæ partiali hæc duo sint propria. 1. Quod agat & actum suum effective producat. 2. Quod seipsum determinet ad agendum. Quod quid aliud est, quam

quam præcipuas conversionis partes hominis arbitrio tribuere. Idem alibi sic se declarat : auxilium efficax esse concomitans seu cooperans arbitrio nostro simul operanti, quæ autem simul operantur, eorum alterum non influit altero prius pag. 264. Quod Remonstrantes in Coll. Hag. aperte etiam profitentur, cum ad cordis apertionem, hominis cooperationem potissimum dicunt requiri. Belg. pag. 265. & Brand. 292.

IVDICIVM VLTRAIECTENSIVM,

De tertio & quarto Artic. Remonstrantium.

Theses Heterodoxæ ex III. & IV. Remonstr. Articulo, & explicatione super utroque Articulo in eorundem scriptis librisq; editis expressa decerptæ, quibus Orthodoxæ cum S. Scriptura consentientes antitheses ex adverso opponuntur.

Theses Heterodoxæ.

Antitheses Orthodoxæ.

I.

DEus vult omnibus hominibus Evangelii præconio gratiam offerri: a] imo eis nationibus quæ ordinatio Evangelii præconio destituuntur bona illa, quæ Evangelio offeruntur, æque manent exposita, atque illis, quæ Evangelicæ prædicationis privilegio fruuntur. b]

a] Joh. Arnold. contra Til. pag. 105. lin. 4 & sequ.

b] Idem ibidem pag. 105. in fine, & pag. 106.

Tentabant ire in Bithyniam, sed non permisit spiritus.

b] Eph. 2. 12. *Mementote vos olim fuisse absque Christo: abalienatos à Republ. Israelis: extraneos à pactis promissionis: spem non habentes; Dei expertes in mundo.*

II.

Et si Deus non dat omnibus hominibus omni tempore, omnia ad fidem necessaria media a]: nec ea quæ dat ex æquo, & pari mensura dat b]: tamen omnibus & singulis universe, c] sufficienter & efficaciter media illa administrat d.] Imo vero plura e:] adeoque omnia, modo ipsi sibi non obtinent, administrare & conferre paratus est. f]

a] Joh. Arm. contr. Til. p. 370. lin. 10.

b] Idem ibidem lin. 2. & 3.

c] Idem ibidem pag. 366. lin. 5. & seq.

d] Ibidem pag. 366. lin. 2. & 7. & pag. 372. lin. 28.

e] Ibidem pag. 367. lin. 7.

f] Ibidem pag. 372. lin. 13. & 31. & sequ.

I.

DEus non omnibus hominibus Evangelii præconio gratiâ vult offerri, a] quæque ordinario Evangelii præconio destituuntur nationes, illis bona, quæ Evangelio offeruntur, non æque sunt exposita atq; illis quæ Evangelicæ prædicationis privilegio fruuntur. b]

a] Psalm. 147. 19. 20. *Annuntiat verbum suum Iacobo, & statua sua Israeli. Non sic fecit ulli genti.*

Act. 17. 30. *Temporibus ignorantie dimulatis nunc annuntiat omnibus ut resipiscant.*

Act. 16. 6. 7. *Prohibiti sunt à Spiritu S. loqui sermonem in Asia.*

II.

Deus universe omnibus & singulis sufficienter & efficaciter media ad fidem necessaria non administrat, nec omnibus & singulis ea, multo minus omnia, administrare paratus est. a]

a] *Vide loca allegata* Psal. 147. Psal. 19. 20. & Act. 17. 30.

Rom. 10. 14. *Quomodo credent ei de quo non? &c.*

Esa. 53. i. *Quis credit auditui nostro? cui brachium Domini relevatum est?*

Quibuscunq; sufficienter & efficaciter media ad fidem necessaria administrantur, iis etiam administratur verbū Evangelii. Atqui non omnibus universe administratū est, nec administratur etiam nūm verbum Evangelii, Ergo. Maior pater ex dict. Rom. 10. 14. Minorem probat experiētiā & locus Plaltis. Ps. 147. 19. 20.

III.

Quilibet homo ratione præditus a] Scripturam S. ubi eam attente, & cum iudicio legit b] naturali intellectus sui vi c] etiam non accedente ullo supernaturali lumine superinfuso d] quæ sit Scripturæ S. verborum (quibus quæ ad salutem creditu necessaria sunt enuntiantur) sententia, itemque quod sint necessaria e] in omni statu, non modo facile f] apprehendere intellectu & percipere g] sed etiam ea intellectu approbare, sive bene de iis judicare potest.

a] Episcop. thes. pub. de persp. sacrae Scripturæ thesi I. & thesib. priv. de perspic. S. Scripturæ, thesi I. & III.

b] Ibidem thesi. priv. thesi. 7.

c] Ibidem thesi 3.

d] Ibidem thesi. 3.

e] Ibidem thesi 1. & 3.

f] Ibidem thesi 3.

g] Ibidem thesi 3.

f] Idem Episc. thesib. publicis supra citatis.

Nam non agi ibidem de simplici tantum terminorum intellectu, sed & approbatione, & quidem præcipue, manifestum est. Præiudicium enim, malitia, & cetera quibus tanquam obstaculis intellectum impediri Episcopus affirmat, eiusmodi sunt, ut approbationem intellectus, non autem simplicem terminorum perceptionem remorētur. Legat enim pessimus improbissimusque aliquis homo propositiones has in sacra Scriptura: Iesus Christus est verus Deus, & Dei Filius: item Iesus est natus de Virgine, etsi præiudicio, affectibusque vehementer sit abreptus, id tamen non efficiet, quo minus rectum illorum terminorum sensum intelligat: sed hoc efficient isti affectus, ut sensum istum terminis illis & propositionibus contentum, intellectu non approbet.

IV.

Homo in statu defectionis & peccati necesse habet, ut in intellectu suo, à Deo in Christo per Spiritum sanctum regeneretur ad salutare bonum recte intelligendum a). Ut autem in intellectu suo regeneretur, sive illuminetur, sufficit ei revelatio per Scripturam

III.

Quilibet homo ratione præditus, attente & cum iudicio S. Scripturam legens, in omni statu naturali, intellectus sui vi, non accedente ullo supernaturali lumine superinfuso, quæ sit S. Scripturæ verborum (quibus quæ ad salutem creditu sunt necessaria enuntiantur) sententia, itemque quod sint necessaria apprehendere, a) aut jam perceptam sententiam iudicio, intellectus approbare, sive bene de eis judicare, non potest. b)

a) Manifestum est exemplo Nicodemus, Ioh. 3. Discipulorum Christi. Luc. 24. quibus Christus dicitur aperuisse mentem, ut intelligerent Scripturas. Et Eunuchi Act. 8. qui rogatus an intelligeret quod legebat, se non posse affirmabat, &c.

Matth. 16. 17. *Caro & sanguis non revelavit tibi.*

2. Cor. 3. 5. *Non sumus idonei ex nobis ipsis, ad cogitandum quicquam boni, &c. sed quod idonei sumus ex Deo est.*

b) 1. Cor. 1. 21. *Prædicamus vobis Christum, gentibus stultitiam, Iudeis offendiculum.*

1. Cor. 2. 14. *Animalis homo non percipit quæ sunt Spiritus S. sunt enim ei stultitia. Nec potest quidem, quia spiritualiter &c.*

1. Cor. 12. 3. *Nemo potest Iesum dicere Dominum, nisi per Spiritum.*

Iohan. 1. 5. *Lux lucet in tenebris: at tenebræ eam non apprehenderunt.*

IV.

Homo in statu corruptionis naturæ, per Adæ & Evæ lapsum contractæ, necesse habet, ad salutare bonum recte intelligendum, ut à Deo per Spiritum sanctum spiritualiter illuminetur. Ut autem sic illuminetur aut regeneretur, non sufficit externa illa revelatio per S. Scriptu-

aut prædicatum. verbum. Nam necesse non est, ut ad illam revelationem peculiaris aliqua Spiritus S. operatio, aut lumen supernaturale accedat aut superinfundatur *b)*. Ante revelationem hanc intellectus erat cæcus, spirituale bonum in S. Scriptura monstratum non poterat invenire aut excogitare *c)*. At posita illa revelatione, intellectus omnium quibus ea contingit, puta, in quibus rationis dictamen non omnino est obliteratum *d)* irresistibiliter illuminatur: quando quidem intellectus simplicem notitiam evitare non potest *e)*.

a) Articulo Remonstr. 3. & thesib. exhib. 1.

b) Episc. thesib. de perspic. S. Script. priv. thesi 3. & disp. priv. 46. Corol.

c) Idem thesib. priv. de perspic. Scripturæ thesi 2.

d) Idem thesib. pub. de persp. Script. thesi 3.

e) Collat. Belg. pag. 230. sub finem. Bertii pag. 256.

Rejctio.

Nos vero quomodo primum huius thesicos membrum cum thesi antecedente possit conciliari, minime videmus. Si enim homo ratione præditus, in omni statu naturali, intellectus vi, sine ullo lumine supernaturali superfuso, verum S. Scripturæ sensum percipere potest, poterit etiam in statu defectuonis. Quorum igitur necessaria est regeneratio intellectus. Finis eius non potest esse, ut homini conferatur potentia percipiendi recte sensus Scripturæ S. Eam enim jam ante intellectus naturali sua vi habet. Aut ergo antecedens thesis aut hæc falsa est. Aut aliud quid Remonstrantibus est regeneratio.

Præterea in fine thesicos huius dicitur, quod posita illa revelatione, intellectus irresistibiliter illuminetur, simplicem enim notitiam non posse evitare. Certe si hæc est irresistibilis illuminatio, erit etiam irresistibilis obscuratio, quando intellectui proponitur falsum, quod absurdum est. Si vere fideli proponatur hæc falsa propositio: Christus non est verus Deus, aut Christus non est natus de Virgine, etsi intellectus eius sensum horum terminorum recte percipiat, notitiamque eam non possit vitare, hinc tamen non efficitur intellectum irresistibiliter obscurari. Intellectus ergo illuminatio, est aliud quid quam perceptio, aut apprehensio terminorum in Scriptura S. propositorum.

Hanc autem irresistibilitatem illuminationis intellectus, videntur nobis alibi negare. Collat. Belg. 268. Bertii, pag. 300.

V.

Homo qui est in statu peccati, antequam à Deo per Spiritum S. in suo intellectu regeneretur, mortem suam spirituales & impotentiam cognoscere potest *a)*. Intelligentia hominis non regniti nec est *b)* nec esse potest *c)* inimicitia adversus Deum.

a) Collat.

sacram Scripturam aut prædicatum verbum *a)* sed necesse est, ut ad eam peculiaris Spiritus S. operatio *b)* ab ipsa verbi operatione distincta accedat, sive lumen supernaturale superinfundatur *c)*. Nisi enim ad eam, quæ verbo propria est, operationē, Spiritus operatio à Deo adjungatur, hominis non renati intellectus, etsi litteralem sacræ Scripturæ, aut prædicati verbi sensum apprehendat, non illuminabitur, sed cæcus, imo tenebræ, manebit.

a) Exemplo sunt Iudæi, Pharisei, &c. & qui Scripturam legebant, Christum audiebant, nec tamen intelligebant.

Iohan. 6. & alibi. *Lux lucebat quidem in tenebris, at tenebræ eam non apprehendunt.* Ioh. 1. 5.

b) Esa. 59. 21. verbo cōjungitur spiritus.

Ioan. 3. 3. 5. *Nisi quis genitus sit ex aqua & spiritu.* &c.

c) Nec qui plantat nec qui rigat est aliquid, sed Deus qui dat incrementum.

d) Evincent id preces sanctorum, lectioni S. Scripturæ, & auditioni prædicationis studiose incumbētium. Psal. 119. *Illumina oculos* &c. Ephes. 1. 17. 18. Si sanctis ipsis, ad intelligendum recte verbum, spiritus illuminatione opus est, qui jam lux sunt in domino, quanto magis præter verbi revelationem, non regnitis, illuminatione mentis opus est, qui sunt nil nisi tenebræ. Ioh. 1.

V.

Homo non regnitus aut mortuus in peccato, antequam à Deo per Spiritum S. in suo intellectu regeneretur, impotentiam suam, mortemque spirituales cognoscere non potest *a)* estq; intelligentia hominis carnalis aut non regniti inimicitia adversus Deum. *b)*

Qq q 2

a) Luc.

a) Collat. Belg. pag. 254. Bertii pag. 283. Ioh. Arnold. contra Til. pag. 406. in fine.

b) Propriore Declarat. Belg. pag. 84. in medio.

c) Ibidem.

a) Luc. 19. 42. *O si tu noffes, quæ ad pacem tuam pertinent.* Iohan. 9. 40. *Si cæci effetis non haberetis peccatum: nunc vero dicis videmus. Ideo manet peccatum.*

Eph. 4. 18. *Habentes mentem tenebris obfcuratam, & abalienati à vita Dei propter ignorantiam, &c.*

Tit. 3. 3. *Eramus & nos quondam amentes.*

b) Rom. 8. 7. *Intelligentia aut prudentia carnis, inimicitia est aduersus Deum. Legi enim Dei non subiicitur, ac ne potest quidem.*

VI.

Cor & affectus hominis in statu defectionis & peccati, non adeo sunt corrupti, quin priusquam homo vivificetur, gratiam Dei salutarem esurire, novam vitam scire, desiderare liberationem è peccato, & Spiritus S. assistentiam, sive spiritum renovationis, expectere possit.

Collat. Belg. pag. 254. Bert. 283.

Iohan. Arnold. contra Til. pag. 406. in fine.

Thesibus exhibit. de tertio & quarto Articulo thesi 3.

VI.

Cor & affectus hominis non regenti, plane sunt corrupti. a) Ita ut ante regenerationem, Dei salutarem gratiam novamque vitam esurire b) liberationem è peccato desiderare c) & spiritum renovationis expectere non possit. d)

a) Ezech. 11. 19. & 36. 26.

Ieremias 17. 9. *Pravum est cor hominis.*

Matth. 15. 19. *De corde exeunt prava cogitationes, &c.*

Deut. 29. 3. 4. *Deus non dedit tibi cor ad intelligendum, &c.*

b) Luc. 19. 42. Ioh. 9. 40. ante citatus.

c) Matth. 9. *Sani non opus habent &c.* Non veni vocare iustos.

d) Ioh. 14. 17. *Mundus non potest spiritum accipere, quia non novit eum.*

VII.

Voluntas hominis in statu peccati per tenebras intellectus, & affectuum inordinationem est mortua, ineptaque ad supernaturale bonum eligendum; aut volendum: nec habet ante vocationem, potentiam aut vires, libertatemque, illud bonum volendi. a) At ubi vocatione intellectus illuminatur, & cor pulsatur (id autem fit in omnibus qui per verbum vocantur) tum voluntati vires à Deo conferuntur bonum supernaturale volendi atque eligendi. b) Atque in eo propriæ vivificatio voluntatis consistit, c)

a) Thesi 4. exhibita.

b) Ibidem. Et collat. Belg. 252. Bertii 281.

c) Collat. Belg. 252. Bertii 281.

VII.

Voluntas hominis in statu corruptio- nis, non modo per tenebras intellectus & affectuum ataxiam, sed etiam per in- harctem sibi perversitatem mortua est, ineptaque ad supernaturale bonum volendum aut eligendum. a) In isto autem statu non modo ante externam vocationem, sed etiam ea posita, nec potentiam nec libertatem habet supernaturale bonum volendi. b) Imo vero voluntas in eo statu est mancipium sathanæ, peccati, & carnis: nec nisi malum in eo eligere atque velle potest. c)

a) Genes. 6. 3. *Non disceptabis spiritus meus cum homine, eo quod caro est.*

Genes. 6. 5. & 8. 21. *omne figmentum &c.*

Psal. 81. 14. *Utinam populus obtemperaret.*

Proverb. 1. 24. *Vocavi & renuistis.*

Iohan. 10. 26. *Vos non creditis, quia non estis de ovibus meis.*

Ioh. 5. 24. Eph. 2. 1. 5. Colos. 2. 13.

Ioh. 12. 39. *Non poterant credere. &c.*

Ioh. 6.

Iohan.6. 44. *Nemo potest ad me venire, nisi Pater traxerit eum.*

Matth.7.8. *Non potest arbor mala, bonos fructus ferre.*

Matth.12.34. Jerem.13. 4. *Si potest Æthiops pellem mutare, &c.*

Philip. 2. 13. *Deus efficit in vobis velle & perficere.*

b) Esa. 53. 1. *Quis credit auditui nostro?*

Ioh.12.37. 38. 39.

Iohan.6.64.65. *Sunt quidam de vobis, qui non credunt, propterea dixi vobis, nemo potest ad me venire.*

c) Eph.2. 2. *Ambulastis, aut versati estis, in peccatis secundum principem aeris, &c.*

Ioh.8. *Qui facit peccatum, servus est peccati.*

Rom.6.20. *Cum servi essetis peccati, eratis liberi iustitiæ.*

Eph.2.3. *Facientis voluntatem carnis.*

VIII.

VIII.

Vt homo vere ad Deum convertatur, & in Christum vere credat, necesse est, ut etiam voluntate regeneretur & vivificetur a) ad illam autem voluntatis vivificationem, non est necesse, ut voluntati spiritualia ulla dona restituantur. b) Illa enim voluntati in prima creatione non sunt collata; nec per lapsum amissa c) proinde non est necesse ea voluntati restitui d).

a) Act.3. & thesib. exhib.1.

b) Contra Walach. pag. 56.

c) Collat. Belg. pag.250.

d) Ibidem.

Vt homo ad Deum convertatur, & vere in Christum credat, necesse est, ut etiam voluntate regeneretur & vivificetur. Ad vivificationem autem voluntatis; necesse est, ut voluntati à Deo spiritualia dona restituantur, utq; Deus sublata pervertitate a) duritia, & rebellionem ipsi inhærente, in eam indat aut infundat sanctitatem, b) efficiatque, ut bonum actu velit, credat, & convertatur c). Sicut enim Deus spiritualia dona in creatione prima in voluntatem hominis contulit: d) eaque per lapsum amisit e) ita etiam per regenerationem ea instaurari necesse est f)

a) Ezech.11.19. & 36.26. *Auferam cor lapideum, &c.*

b) Ibidem, *Dabo eis cor carneum, Spiritum meum dabo in medio vestri, efficiamque ut in præceptis meis ambuletis.*

Jerem.31.33. *Inscribam legem meam in corde eorum.*

c) Ibidem Ezech.36. 26.

Philip. 2. 13. *Deus efficit in vobis velle & perficere.*

d) Genes.1.26. 27. *Creavit Deus hominem ad imaginem Dei.*

Ephes.4. 24. *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est ad iustitiam & sanctimoniam veritatis.*

e) Genes.5.3. *Gemit Adam filium (filios & filias vers. 4.) ad imaginem suam. Gen.6. & 8. omne figmentum &c. Pl.51.7. Eph.2.3.*

f) Ephes.4.24. supra Psal.51.12. *Cor mundum crea in me Domine.*

IX.

Quando Deus voluntatem hominis in statu defectionis per spiritum regenerare vult, voluntas eam regenerationem impedire potest, & sæpe numero impedit a) Deus enim conversionem & fidem omnipotente sua virtute non operatur, nec vult operari: b) sed regeneratio inchoatur ab opere cuiusmodi quod Deus homini præcipit facere. Quod cum facit homo paulatim regeneratur c)

a) Collat. Hag. pag. 252. & 191. & 266. & 231.

Bertii pag. 282. lin. 10. & 215. lin. 6. & 298. lin. 9. & 257. lin. 4. & 300.

b) Collat. Belg. 260. Bertii. 291. lin. 7.

c) Collat. Belg. pag. 253. circa finem. Bertii 283. lin. 7.

præcipiat, non tamen illa in homine ab opere quod homo facit, sed à Dei in homine opere inchoatur d)

a) Iohan. 3. *Spiritus ubi vult, spirat.*

Psal. 115. 1. *Quidquid voluit Deus, fecit.*

Ephes. 1. 19. Confer Act. 2. 24. *Dolores mortis non poterant Christum tenere, cum eum à morte excitaret Pater. Ita nec voluntas vivificationem impedire, eadem enim est Dei potentia, in Christo è corporati, & nobis è spirituali morte vivificandis.*

b) Ibidem, & Coloss. 2. 12. *Quæ sit supereminens magnitudo potentia eius in nobis qui credimus pro efficacia roboris virtutis ipsius quam exeruit in Christo, &c.*

Et 2. Thess. 1. 11. *Impleat opus fidei potenter.*

c) Philip. 2. 13. *Deus efficit in vobis velle, &c.*

d) Philip. 1. 6. *Qui cepit in vobis bonum opus, perficiet.*

X.

Positis omnibus operationibus quibus ad efficiendam conversionem, & fidem Deus utitur, manet tamen in humanæ voluntatis potestate, credere vel non credere, converti vel non converti.

Ioh. Arnold. contra Bogerm. pag. 363.

& contra Til. pag. 337.

XI.

Ad fidem & conversionem efficiendam, non sola agit Dei gratia: sed & voluntas humana, gratia ut causa cooperatur, etsi non ex se, sed vi gratia.

Collat. Belg. pag. 229. ab initio.

Bert. pag. 254. post medium,

IX.

Quando Deus voluntatem hominis non renati, aut in peccatis mortui vult regenerare per verbum & Spiritum S. voluntas illam Dei regenerantis operationem impedire non potest. a) Deus enim illam regenerationem omnipotente sua virtute operatur, quæ resistentiæ rebellionemque, quæ ab hominis corruptione naturali profectura erat, longe exsuperat. b) non quod voluntatem Deus ad regenerationem, conversionem & fidem cogat invitam (id enim non conversio, sed everfio esset voluntatis.) sed ex nolente, potenti & gratiosa sua operatione, volentem reddit, ut non modo possit convertere se & credere, sed & actu se convertat & credat: c) Etsi autem Deus fidem conversionemque

X.

Positis omnibus operationibus quibus ad efficiendam conversionem & fidem Deus utitur, non manet in hominis potestate credere vel non credere, sed conversio & fides infallibiliter & necessario subsequuntur.

Esa. 55. 11. *Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertitur ad me vacuum, sed facit quod volo.*

Ezech. 36. 27. *Spiritum meum dabo, efficiamq, ut in præceptis meis ambulent.*

Iohan. 6. *Omnis qui audit à Patre & didicit, venit ad me.*

XI.

Ad fidem & conversionem efficiendam, sola agit gratia. Voluntas hominis ad eam non cooperatur. In regenerationis enim principio, ut subjectum sese habet voluntas, in quod agit gratia, non ut causa.

Rom. 9.

Rom. 9. 16. *Non est volentis nec currentis, sed miserentis Dei.*

1. Corinth. 4. 7. *Quis est qui te discernit?*

Ephes. 2. 4. 5. 8. *Deus qui dives est, misericordia, propter multam charitatem qua dilexit nos, etiam cum mortui essemus in offensis, et os una vivificavit cum Christo, cuius gratia servati estis fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum est.*

Ultrajectinorum fratrum de Thesibus antegressis, eisdemque oppositis Antithesibus iudicium.

Theses has S. Scripturæ contrarias, gloriøsæ Dei gratiæ inimicas, & ad vires liberi arbitrij aut naturæ extollendas, gloriationem denique hominis in se ipso stabilendam, natas ac factas esse iudicamus; ac proinde doctrinam aut sententiam eis contentam, minime in Ecclesia Dei tolerandam. Antitheses autem eis oppositas, veras, Scripturæ S. consentaneas, ad vires hominis deprimendas, gratiamque Dei extollendam accommodatissimas esse: ac proinde, doctrinam eis comprehensam in Ecclesijs porro constanter retinendam, statuimus.

Judicium Deputatorum

ECCLESIARVM FRISICARVM

De Tertio & Quarto Articulo.

S Equuntur iam Tertius & Quartus Articulus: qui quidem in Collatione Hagiensi conjunguntur. Videntur tamen non incommode sic etiam distinguui posse: ut *tertius* dicatur agere de hominis corrupti ineptitudine vel impotentia ad verum bonum; hoc est, de corruptione hominis, quæ & quanta illa sit: *quartus* vero de conversione hominis corrupti, vel ut Remonstrantes volunt, de modo conversionis, sitne resistibilis an irresistibilis.

Verba tertij Articuli, prout externe sonant & jacent, bona & Orthodoxa esse videntur. Sed quoniam, (ut olim dixit Chrysostomus,) in sensu verborum solet esse hæresis, etiam horum verborum sensus, isque ex ipso Remonstrantium scriptis & libris, est eruendus. Sic autem de hac re scribunt & sentiunt.

1. Homo corruptus gratia communi, quam habet, (hoc est, lumine naturæ) potest recte uti. Quod cum facit, Deus plura & majora dona ipsi largitur usque adeo, ut per usum hunc rectum communis gratiæ, donaque propter hunc illi data, homo gradatim ad gratiam salutarem & cognitionem Evangelij, pervenire possit.

2. Homo animalis sive corruptus, non potest quidem mente sua absque revelatione invenire & excogitare mysteria in Evangelio & S. Scriptura revelata: sed tamen, si Scripturam attente legat vel audiat, facile potest absque ullo supernaturali lumine & immediata Spiritus Sancti operatione in mente, intelligere sensus omnium eorum, quæ in Scripturis scitu, creditu, factu & speratu, necessaria proponuntur.

3. Homo non regeneritus, non adeo in peccatis mortuus est, quin possit mortem suam spiritualem agnoscere, eam spiritu humili & contrito deplorare, liberationem vitamque novam desiderare, esurire & sitire: aliaque plura facere, quæ Christus desiderat in eo quem vult regenerare.

4. Sicut in voluntate hominis nunquam ulla dona Spiritualia fuerunt, nec proprie in ea locum habent, ita nec per lapsum ista dona à voluntate ablata sunt; sed remanent in ea post lapsum potestas & insita facultas ac libertas bene & male agendi, bonumque spirituale volendi. Quam tamen libertatem & facultatem exercere voluntas non potest, antequam intellectus & affectus sint vivificati. Quo facto voluntas hanc libertatem exercere potest. Hæc & similia quæ passim in scriptis Remonstrantium inveniuntur, longe aliter sonant quam speciosa illa verba tertij Articuli. *Homo*, inquit, *in statu deflectionis & peccati*, nihil boni, quod quidem vere bonum sit, ex se potest cogitare, velle, aut perficere. Et Artic. IV. Adco quidem ut omnia bona opera quæ excogitare possumus, Dei gratiæ in Christo tribuenda sint. De Pelagio refert Augustinus, quod anathema dixerit ei, qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, qua venit Christus in mundum, peccatores salvos facere, non solum per singulas horas & momenta, sed etiam per singulos actus nostros non esse necessariam. His auditis, inquit August. Catholici Dei antistites, nullam aliam Dei gratiam intelligere potuerunt, nisi quam in libris Dei legere, & populis Dei prædicare consueverant: sed longe aliam ille gratiam intellexit, nempe, ut idem August. Epist. 106. inquit, quæ Paganis & Christianis, impijs & pijs, fidelibus & infidelibus, communis est: hoc est, gratiam illam intellexit communem & universalem, id est, lumen naturæ. Quam procul abeant ab hac doctrina & hac vocabuli gratiæ acceptione Remonstrantes, judicandum relinquimus. Hoc affirmare non veremur, ipsos potius à Pelagio ejusque asseclis quam à Spiritu Sancto in Scriptura loquente didicisse, quod lumen naturæ, nomine gratiæ insigniant. Nam Spiritus Sanctus per *χάρις*, perpetuo intelligit aut ipsius omnium salutarium donorum fontem, Deive misericordiam, aut gratiosas & supernaturales operationes; & supernaturalia ac spiritualia dona, quæ ex mera gratuita illa Dei dilectione & misericordia in Christo & per Iesum Christum, mediatorem, nobis conferuntur.

Apparet ergo ex superioribus Remonstrantium assertionibus eos. 1. Mutilare & magna ex parte negare corruptionem illam hominis, quæ in Verbo Dei traditur & docetur: 2. Tribuere recto *usui luminis naturæ*, hoc est, viribus mentis, & operibus hominis irrogeniti & corrupti, id quod soli & uni Dei gratiæ, veræ, quæ per Iesum Christum est, tribuendum erat:

Primum probamus: Nam Verbum Dei longe alia & plura de corruptione hominis docet quam supra audivimus Remonstrantes facere; Videlicet;

1. Hominem irrogenitum, totum esse corruptum, peccati servum, imo in peccatis mortuum: Gen. 6. 5. Ier. 13. 23. Matth. 8. 22. Matth. 7. 18. Matth. 12. 34. Ioh. 7. 25. Ioh. 8. 38. Rom. 6. 17. 20. Eph. 2. 5. &c.

2. Eadem Scriptura de mente irrogeniti docet; eam ignorantia esse excecata, tenebras esse, nihil videre, intelligere, eorum quæ Dei & regni cælorum sunt. Imo ne hoc posse quidem, sed hæc omnia ipsi stultitiam esse, ut docent sequentia, Roman. 1. 11. 22. Ioh. 1. 5. Eph. 5. 8. Act. 26. 18. Eph. 4. 17. 18. 10. 8. & 1. Cor. 2. 14. 2. Cor. 3. 5. & similia loca.

3. De corde hominis irrogeniti pronunciat: Gen. 6. 5. *figmentum cogitationum cordis humani, tantummodo malum est omni tempore*. Ierem. 17. 9. *Fraudulentum est cor, ipsum super omnia*. Ephes. 4. 18. *Ex obduratione cordis eorum*. Ezech. 11. 19. *Lapidem cor auferam*. Rom. 1. 21. *Obtenebratum est desipiens cor eorum*, &c.

4. De voluntate similiter affirmat & docet, Rebellem & refractariam eam esse contra voluntatem Dei. Matth. 23. *Ierusalem quoties volui congregare liberos tuos*, &c. & *tu noluisti*. Idem docetur, quoties de rebellionem & contumacia cordis humani Verbum Dei testatur & conqueritur: nam sub corde voluntatem comprehendendi certissimum est. Neque enim Spiritus Sanctus curiose hic discernit & disputat, ut in Scholis Philosophorum fit, de potentijs & facultatibus animæ, deque libertate voluntatis in utramque partem, sed simpliciter totum hominem, eiusque cor, omnesque vires internas & externas, corruptas esse docet & asserit. Cognoscere autem hanc corruptionem & miseriam, dolere propter eam, suspirare, flere, esurire salutem, & similia, non docet esse hominis corrupti opera, ut Remonstrantes, sed dona ejus, qui cor & Spiritum attritum in nobis generat &c

rat & creat; hoc est, ipsius Dei. Item ejus qui suspirijs ineffabilibus interpellat pro nobis, hoc est, Spiritus Sancti, Rom. 8. 26.

Secundum caput doctrinæ Remonstrantium Thesis superioribus comprehensum; quod nempe homo irreginitus per rectum usum luminis naturæ majora dona, atque adeo cognitionem salutarem Evangelij consequatur, non modo refutatur supradictis testimonijs Scripturæ, quibus docetur, hominem corruptum, lumine naturæ non nisi ad majorem excæcationem, obdurationem, & condemnationem uti, sed & repugnat & contradicit ijs locis Verbi Dei, quæ vocationem & communicationem Evangelij & salutaris cognitionis Dei & Christi, tribuit uni & soli gratiæ & misericordiæ Dei, 1. Tim. 1. 9. *Vocavit nos vocatione sua sancta, non ex operibus nostris, sed ex proposito & gratia, quæ data nobis est in Christo ante tempora secularia.* Tit. 3. 3. 4. 5. *Nam eramus quondam & nos amentes, rebelles, errantes, &c. (en rectum usum luminis naturæ) sed postquam bonitas & erga homines amor apparuit Servatoris nostri Dei, non ex operibus iustis, quæ fecerimus nos, sed ex sua misericordia servavit nos, &c.* Idem docetur & Ephes. 2. 4. 5. 1. Corinth. 6. Matth. 4. 16. Colloss. 2. 13. Deuter. 9. 4. 5. 6. &c.

Sicut autem hæc doctrina Remonstrantium ab una parte verbo Dei repugnat, ita ab altera convenit cum vereri Pelagianorum errore, & reponit illud iam olim tam serio ab Ecclesijs Dei explosum dogma: gratiam dari ex meritis: Scimus quidem Remonstrantes à nomine meriti abstinere: Sed quid hoc juvat, cum res & doctrina ea voce contenta fervetur & reponatur. Bellarminus ex Patribus definit meritum esse bonum, cujus ratione gratia homini datur. Cum vero Remonstrantes doceant, hominem lumine naturæ recte uti posse, & per rectum ejus usum, ulteriorem à Deo gratiam, etiam tandem salutarem consequi, quomodo non statuunt meritum, & gratiam ex merito dari?

Bell. lib. 2.
De gratia &
lib. arb. c. 12.

Quam vero hæc doctrina Remonstrantium imo & ipsa verba Articuli hujus, totaque ejus explicatio, cum doctrina Pontificia & Iesuitica congruant ex Lectione Canonum Concilij Tridentini de hac materia, & inter alia scriptis Andradij Lusitani qui ei Concilio interfuit, & mentem ejus explicuit; manifestum est. Quare sicut illam, ita hanc Remonstrant. doctrinam, ut Dei Verbo repugnantem, & ab Orthodox. Eccles. semper reprobata, etiamnum rejicimus & reprobamus.

Vide Chem-
ni. Concil.
Tridentin.
loco de lib.;
arbitrio.

Quarto Articulo agitur rursus de gratia Dei, &, ut Remonstrantes volunt; præcipue de modo operationis ejus gratiæ in homine convertendo, quem modum, illi vocant *resistibilem*, hoc est, ut explicant, cui, etiam volente Deo hominem per gratiam convertere, hominis voluntas, *obniti*, eam impedire, & avellere potest. Et sæpe impedit & avertit.

Quandoquidem vero hic rursus Remonstrantes largiter admodum gratiam Dei proponunt & commendant verbotenus, ex alijs eorum scriptis & libris inquirendum & cognoscendum quomodo hoc intelligant & explicant: Hæc autem eorum sunt theoremata.

1. Positis omnibus gratiæ operationibus, quibus Deus ad conversionem & regenerationem utitur, manet tamen conversio sic in hominis potestate libera, & voluntatis arbitrio, ut se possit convertere vel non convertere, regenerari vel non regenerari.

2. Homo potest Spiritui Sancto & Deo resistere, quum in homine operatur cum voluntate & proposito ipsum convertendi.

3. Negamus fidem appellari donum Dei, respectu actualis infusionis in corda nostra: sed ita appellatur, respectu potestatis veniendi ad illam.

4. Fides & conversio talia dona Dei sunt, quibus nos donare non vult, nisi interveniente voluntate nostra. Nam voluntas Dei, qua nos vult convertere, nihil aliud est, quam quod Deus velit ut homo se ipsum convertat.

5. Posset quoque hic disputari, An non nobilissima sit actio ea circa hominem (intellige convertendum) quæ fit per suasionem, an conveniens sit alia aliqua circa hominem uti: servatis humanæ naturæ proprietatibus. Ac proinde, an non satis vehementer foret operatio, si talis esset quali utitur Satan. Quid enim obstat quo minus vel sola gratia moralis, hoc est, quæ per solam externam Verbi prædicationem & suasionem fit, homines *ψυχαις* spirituales reddat?

6. Etenim,

6. Etenim, quid si esset quædam suasio, cujus ratio & argumentum ab ejusmodi rebus sumerentur, quas nemo potest excogitare, neque in manu sua habet præter solum Deum, illa superaret omnem humanam & creatam virtutem. Ad resipiscentiam autem requiritur talis virtus, quæ omnem creatam virtutem superet. Etenim, ut natura vertatur, necesse est aliquid sit ipsa fortius, ut superetur, idque supernaturale. Sitne illud vitæ æternæ, quam oculus non vidit, auris non audit, neque in mentem hominis venit promissio, judicare possunt, qui aliquando bonum Dei Verbum, & virtutes vitæ futuræ gustarunt. Eius tamen actio sive operatio, non est irresistibilis.

7. Effectus gratiæ, ordinaria lege pendet ab actu aliquo arbitrij, ut prævia conditione sine qua non.

8. Negamus ad conversionem hominis ex parte Dei præter gratiam prævenientem, excitantem, & adjuvantem, opus esse gratia determinante.

9. Negamus concursum arbitrij in Paulo, esse effectum necessario gratiam consequentem, vi solius gratiæ prædeterminantis, ut causæ adæquatæ conversionis.

10. Ego (inquiunt Remonstrantes) me ipsum discerno. Quum enim Deo ac prædeterminationi Divinæ resistere possem, non resisti tamen, atque in eo, quid ni liceat mihi tanquam de meo gloriari? quod enim potui, Dei quidem miserentis est, quod autem volui cum possem non velle, meæ voluntatis est.

11. Iniquissimum est ab eo exigere obedientiam, in quo actus ipse obedientiæ per potentiam efficitur.

Hæc & similia quæ ubique in scriptis Remonstrantium inveniuntur, aperte docent, quomodo ipsi Quartum Articulum intelligant, & quid sibi velint, cum modum operationis gratiæ Divinæ in homine convertendo & regenerando, resistibilem esse affirmant. Nempe, non volunt, ut Vni, Soli Potenti & efficaci voluntati, intentioni, operationique Dei, per internam Spiritus Sancti gratiam (verbi prædicationem includimus) tanquam causæ conversionis determinanti & adæquatæ (ut ipsorum verbis utamur) fides, conversio, & regeneratio hominis tribuatur, sed positis omnibus efficacis gratiæ Dei operationibus, manere tamen adhuc in arbitrio & voluntate hominis se convertere, vel non convertere, fidem concipere, vel non concipere, regenerari, vel non regenerari: sic ut posse sit à Deo, velle autem & effectum dare revera sit ab ipso homine. Vnde homo conversus & credens habeat quod de suo glorietur: imo, ut ex toto de suo gloriatur. Cum juxta hanc doctrinam, totum opus Dei, omnis intentio & voluntas ejus de nihilo sit, & nullum effectum producere queant, nisi homo ipse velit & efficiat.

Hanc vero doctrinam ut impiam, in Deum, ejus voluntatem, potentiam, & gratiam injuriam, verboque Dei repugnantem rejicimus, & toto animo reprobamus. Eique hanc ut Orthodoxam opponimus.

1. Fides, conversio, & regeneratio nostra, à Deo, ejus voluntate, arbitrio & efficaci intentione, & gratiosa ejus externa per verbum, interna per Spiritum Sanctum operatione, tanquam unica, sola, & proxima causa determinante, pendent, dantur, & efficiuntur.

2. Sic ut omnes, quoscunque; sic convertere, regenerare, & credentes facere vult Deus, infallibiliter, certo, & necessario, convertantur & credant: nec velint aut possint, huic suæ *conversioni & regenerationi* resistere, eam impedire, aut avertere.

Hanc doctrinam ex Verbo Dei, sequentibus testimonijs & argumentis probamus.

1. Deo tribuitur quod cor nostrum circumcidat ut eum diligamus. Deuter. 30. Quod indat legem menti nostræ & cordi inscribat, sic ut eum revereamur omnibus diebus nostris: Ier. 31. & 32. Quod cor carneum nobis det & cor lapideum auferat, Spiritum novum ponat in nobis, ut in statutis ejus ambulemus, & jura ejus observemus. Ezech. 11. & 36. 2. Chron. 30. 22. dicitur. *Etiam in Judeis erat manus Dei, indens eis animum unum, ad faciendum præceptum Regis & Principum ex verbo Iehovæ.* Ies. 50. 4. 5. *Excitat Dominus Iehova unoquoque mane mihi aurem ad audiendum: Dominus Iehova aperit mihi aurem, & ego non rebello: retrorsum non averti me.*

2. Probatur eadem doctrina omnibus ijs Scripturæ locis, quibus gratia conversionis vocatur, *Regeneratio, Vivificatio, Creatio nova*: & Deus dicitur nos, *Regenerare, Vivificare, Suscitare à mortuis, & denuo Creare*. Vt Psal. 51. 12. 2. Cor. 5. 17. Iacobi 1. 18. Ioh. 3. 3. & 5. 25. Eph. 2. 5. Colof. 2. &c.

Quibus docetur, nos in hoc opere gratiæ, viribus & potentia voluntatis & arbitrij nostri non magis quidquam agere aut efficere, quam in operibus istis naturalibus, creandi nos, &c. egimus, aut agere potuimus.

3. Confirmatur eadem supra posita doctrina illis locis, quæ mentionem faciunt in hac materia *τῆς δυναμὸς*, potentia & roboris Dei: Ephes. 1. 19. 20. Colof. 2. 13. 1. Thess. 1. 5. 2. Thess. 1. 11. 2. Pet. 1. 3. Ex quibus recte concluditur: Si Deus in conversione hominis agit, operatur potenter, cum robore; ergo & sic, ut illi potentia & robori nequeat resistere aut avertere ille, in quo sic agit.

Hic autem omnino operæ pretium est, meminisse quod supra in Thesis Remonstrantium ex Collatione Hagienſi attulimus, quo illi explicant, quid per potentiam, & robur, & virtutem hanc Dei intelligant. Videlicet, vim istam argumentorum quæ à promissione vitæ & felicitatis æternæ sumuntur. Quod quid est aliud, quam omnem internam realem & actualem operationem & motionem Dei Spiritualem & immediatam, negare & rejicere? & illam moralem, solam substituere?

4. Doctrinam Orthodoxam supra positam probamus hisce testimonijs Scripturæ. Ioh. 6. 37. *Quidquid dat mihi Pater ad me veniet*; hoc est, qui dantur & convertuntur à Deo ad Christum, non resistunt nec possunt resistere isti dationi. Et vers. 5. 45. *Quisquis ergo audivit à Patre & didicit, veniet ad me*. Et vers. 44. præcedente. *Nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me, traxerit illum*: Colof. 1. 13. *Qui nos eripuit à potestate tenebrarum, & transfudit in regnum dei cæti Filij sui*. Phil. 1. 20. *Vobis est datum in negotio Christi, non solum in eum credere, sed & pro eo affligi*. Cap. 2. 13. *Deus enim est qui efficit in vobis ut velitis & efficiatis, pro beneficentia voluntatis sue*. Hæc & similia loca docent, gratiam illam qua Deus nos convertit & credentes facit, non esse illam, qua tantum prædicat, monet, vocat, pulsât, suadet, jubet; sed qua intus persuadet qua aperit, qua nos esse facit quod jubet ut simus: qua sic trahit ut curramus. Non qua expectat nostrum velle sed qua operatur in nobis velle; Qua futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, sed etiam redditur & speratur: non solum sapientia revelatur, sed & amatur, qua sunt qui convertuntur ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes, ex oppugnantibus amantes. Vtpote per quam (gratiam) charitas Dei non ostensa, prædicata tantum nobis, sed & diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum.

Hic vero notandum est, vanum & ineptum effugium, quod ad hæc verissima testimonia eludenda à Remonstr. affertur: Deus est (inquiunt) qui operatur in nobis velle. Sed hinc non sequitur, illum in quo operatur Deus velle, non posse non velle. Mira hominum pervicacia. Certè non potest non velle qui vult; & velle illum necesse est, in quo Deus operatur velle. Et ubi homo non vult, dici non potest, quod Deus operatus est velle. Operari velle utique nihil aliud est quam ex nolente facere volentem. Non potest autem non esse volens, qui est volens, quia omne quod est, quando est, necesse est esse. Ergo implicat contradictionem si dicas hominem posse non velle, ubi Deus operatur velle. Simplex autem & manifesta est Apostoli sententia, velle proprium effectum esse operationis Dei. Idque non propter voluntatem nostram, sed quod Apostolus addit, *pro bona voluntate*, nempe Dei. Simile est huic & aliud effugium, vel potius depravatio & corruptio verborum & phrasis Sacræ Scripturæ, à Remonstr. commissa. Fidem fatentur donum Dei esse, sed excipiunt, sic dici non respectu infusionis in corda nostra aut realis collationis, sed respectu potestatis veniendi ad eam, hoc est, qua possumus habere fidem si velimus: Atque hoc ipsum simili à medico & dono ipsi oblato explicat. sed hoc clarissime menti & phrasi S. Scripturæ, non modo contrarium est, verum & in se ineptum & falsum. Nam *non ens* Dei donum dici non potest: fides Dei donum dicitur, non *ubi non est, sed ubi est*. Neque enim dari aut datum recte dicitur quidquam quod non habet ille cui datur, aut, datum esse dicitur. Dantis enim & accipientis mutua semper complicatio & complexus est. Vbi ergo fides est Dei donum, ibi dat Deus habere fidem. Neque donum datum dicitur, ubi Deus non facit ut credatur: ubi vero facit ut credatur, ibi facit ne resistatur.

5. Conversionem totamque adeo salutem nostram non esse voluntatis nostræ, sed Dei, idque efficacia, docent hæc loca Sacræ Scripturæ. Eph. 1.5. *Qui Deus prædestinat it nos, &c. secundum benevolum propositum voluntatis suæ.* Et vers. 5. 11. *secundum propositum eius, qui omnia operatur vel efficit ex consilio voluntatis suæ.* Loquitur ibi Apostolus de donis spiritualibus & opere salutis nostræ. Iacob. 1. 18. *Is Deus quia voluit progenit nos sermone veritatis :* Rom. 9. 16. *Non est currentis neque volentis (hominis) sed misentis Dei.* Matth. 11. *Confitetur tibi pater, Domine cæli & terræ, quod absconderis hæc à sapientibus & intelligentibus, &c.* Etiam Pater, quia ita placuit tibi. Ad quem locum, contra Remonstrantium corruptelam obiter notemus Fulgentij verba, quæ sic habent lib. 1. ad Mon. *Neque enim, inquit, humiles quibus dat gratiam, ante datam gratiam humiles invenit, sed dando gratiam humiles facit.* Si vero sententia & doctrina Remonstrantium vera sit, omnia illa dicta Scripturæ inveri debent & dici oportet: secundum propositum & voluntatem hominis. Item, est currentis & volentis hominis. Et: quia homini placuit. Quoniam ergo ex præcedentibus liquet, conversionem & regenerationem, totamque salutem hominis esse opus efficacia, operantis, potentis, & gratiosæ voluntatis, propositi & gratiæ Dei; firmissime & verissime inde concludimus, esse tale opus Dei, cui resistere, quod impossibile, & avertere, non potest is, nec voluntas ejus, in quo & circa quem, hoc opus suum efficere & agere Deo placet: Ratio consequentiæ est, Quod nulla creatura ejus potentia aut voluntati resistere queat: Iesai. 14. 27. 46. 10. 11. Deo enim volenti saluum facere, nullum hominum resistit arbitrium: sic enim velle & nolle in volentis & nolentis est potestate, ut Divinam voluntatem non impediatur, nec potestatem superet. Atque hoc est, quod fidelis & benedictus ille Dei & Iesu Christi servus, beata ac piæ memoriæ, Iohan. Calvinus lib. 2. Institut. cap. 13. §. 10. his paucis asserit: *Voluntatem, inquit, movet Deus, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare aut resistere, sed efficaciter efficiendo.* Ita nimirum, ut motum sequatur & credat.

6. Denique præcedentem doctrinam adhuc confirmamus evidentissimis & irrefutabilibus hisce locis Scripturæ, 1. Cor. 4. 7. *Quid autem habes quod non acceperis?* Roman. 11. 35. *Quis prior dedit ei & retribuetur ipsi?* Ioh. 3. 27. *Pomo non potest accipere quicquam, nisi ei datum fuerit de cælo.* Ioh. 15. 5. *Si me nihil potest facere, Roman. 11. 6. Si vero ex gratia, iam non ex operibus. Alioquin gratia, iam non esset gratia. Si vero ex operibus, iam non ex gratia. Alioquin opus, iam non esset opus.* Hoc est, gratia non erit gratia ullo modo, nisi sit gratuita omni modo. Itaque nihil hic paritendum aut dividendum inter Deum & hominis arbitrium, aut assensum voluntatis liberum: sed in solidum omnia Deo sunt tribuenda. Non debet dici, vel illum nobis cooperari vel nos illi: sed ille dicendus omnia operari in omnibus. Atque hoc verè & pie expressit Lactantius lib. 1. cap. 11. De falsa Religione, mutato nomine Iovis, hoc est, falsi Dei, in Iehova, hoc est, veri Dei. *Iovem, inquit, Iovemque à iuvando esse dictos Cicero interpretatur, & Iupiter quasi iuvans pater dictus, quod nomen in Deum minime congruit: quia iuvare, hominis est opus aliquid conferentis in eum qui sit egens alicuius beneficii. Nemo sic Deum precatur, ut se adiuvet, sed ut servet: ut vitam salutemque tribuat. Quod multis pius & maius est quam adjuvare. Et quoniam de Patre loquimur, inquit Lactantius, nullus Pater dicitur filios iuvare cum eos generat aut educat, illud enim levius est, quam ut eo verbo magnitudo paterni beneficii exprimitur. Quanto id magis inconveniens est Deo, qui verus est pater, per quem sumus: & cuius iori sumus. A quo fingimur, animamur & illuminamur. Qui nobis vitam impertit, salutem tribuit, &c.* Tandem sic concludit, *Non intelligit beneficia Divina, qui se iuvare modo à Deo putat.* Nos addimus. Contumelia afficit Deum, & negat eius beneficia, qui Deum à se iuvare putat. Atqui hoc est illud cooperari nostri arbitrij, potentia illa voluntatis nostræ, qua Deo resistere possumus: quaque non resistente Dei actio & opus perficitur; frustraneum alias futurum, nisi voluntas nostra annuerit, iuxta Remonstrantium doctrinam.

Cum igitur hæc sic se habeant, iudicamus hanc doctrinam Remonstrantium, ex Iacunis Pelagij, Scholasticorum, & Iesuitarum haustam, alienam esse à doctrina pietatis in Dei Verbo revelata, & hætenus in Catholica & Orthodoxa Dei Ecclesia docta & tradita. Imo, ut & hoc addamus, dicimus hanc eorum doctrinam non esse alienam ab Ethnicæ Ciceronis sententia: hic enim (testibus autoribus fide dignis).

dignis) existimans præscientiam divinam cum casibus fortunæ & libero arbitrio hominis non posse convenire, ut rebus humanis melius confuleret, arripiunt liberum arbitrium, negata præscientia. *Nam, aiebat Cicero, si ita sese res haberent, humana vita subvertitur, frustra leges dantur, frustra laudes, oburgationes (nonne hæc Remonstrantium sunt verba?) exhortationes adhibentur, neque ulla justitia, bonis præmia, malis supplicia constituta sunt.* Hæc Cicero: Sed audiamus Augustini de illo iudicium: *Qui, Cicero, inquit Augustinus, dum voluit facere liberos (homines) fecit Sacrilegos.* An hoc sacrilegium hodie committatur ab ijs Remonstrantibus, quos non pudet sic liberos facere homines, ut scribant in medio Christianismo eoque reformato: *Voluntas hominis ad actus suos motione irresistibili determinari non potest, ne ab ipso Deo quidem*, pijs ac doctis mentibus, imprimis vero venerandæ huic Synodo, iudicandum relinquimus. Nos finientes cum Davide Propheta & Rege, toto & imo animo exclamamus, de Spiritualibus bonis dicentes, quod ille de corporalibus: 1. Paralip. 29. 14. *Quis ego sum, aut quis populus meus, ô Iehovah, ut obtineamus vires ad sponte offerendum sicut hoc. A te enim sunt omnia, & de manu tua dedimus tibi.* A Deo igitur dona, à Deo potestas, & voluntas dandi. Omnia ex ipso, per ipsum & in ipsum. Ipsi sit gloria & benedictio in sæcula, Amen.

Iudicium

DEPUTATORVM TRANSISVLANIÆ,

DE

Articulo Tertio & Quarto.

Theses Heterodoxæ Remonstrantium, de causa & modo conversionis.

Antitheses Orthodoxæ de causa & modo conversionis.

Thesis I.

Antithesis I.

IN omnibus hominibus post lapsum, reliqua mansit aliqua Dei notitia in intellectu, in corde inscripta lex, & imaginis Dei reliquiæ ac scintillæ 1. Quæ gratia generalis est, ad regenerationem tendens, & ad salutem omnibus sufficiens. Qua si homo recte utatur, uti viribus naturalibus potest, 2 Deus ipsi gratiam confert: 3 maiorem nimirum Euangelij, quæ regenerationem & salutem perficit.

Rationes contra hanc Thesin.

1. Nullæ remanserunt in homine scintillæ imaginis Dei, quæ vel ad regenerationem tendant, vel ad salutem sufficiant.

IN nullo homine post lapsum, vel in intellectu, vel in voluntate, vel in corde, ante regenerationem aliqua Dei cognitio reliqua mansit, aliqua in corde inscripta lex, aliquæque imaginis Dei reliquiæ ac scintillæ, quæ ceu gratia generalis ad regenerationem tenderent, & ad salutem sufficerent, nec potest ille homo, quippe totus & secundum omnes animæ partes, corruptus & in peccatis mortuus b ijs, quæ ipsi reliquæ, imaginis Dei scintillis, viribus naturalibus recte uti, ut Deus ipsi gratiam conferret, maiorem nimirum Euangelij, quæ regenerationem ac salutem perficeret, cum ista ex mera gratia fiant propter Christum.

Nam,

Rrr

Proba-

Nam quorum mens ita est tenebris obscurata, & cor obduratum ac perversum, ut, quod dicitur, lumen sint ipsæ tenebræ, & qui homines sunt abalienati à vita Dei propter ignorantiam, quæ est in ipsis per indurationem cordis ipsorum; in illis non sunt ejusmodi reliquæ ante regenerationem, quæ ad eam tendant & ad salutem sufficient.

Atqui ita se habet in omnibus hominibus non regenitis, ut dicit argumentum propositionis. Ergo in illis non remanserunt ejusmodi reliquæ quæ ad regenerationem tendant & ad salutem sufficient.

Major propositio est verissima. Obscuritas enim, quæ involvit ipsas tenebras, nihil lucis reliquum facit. Ignorantia quæ homines à vita Dei abalienantur, quæ cor obdurat, non tendit ad regenerationem; non sufficit ad salutem: imo tendit (si ita loqui liceat) ad majorem degenerationem & mortem.

Minor probatur ex Ephes. 4. 18. Ioh.

1. 5.

2. Qui amentes sunt, in illis non est notitia in intellectu reliqua, quæ tendat ad regenerationem. Atqui omnes nos quondam eramus amenes Tit. 3. 3.

Ergo.

3. Qui caro sunt, non habent in sese quæ tendant ad regenerationem & vitam. Nam quod sapit caro, mors est. Rom. 8. 6. Est inimicitia adversus Deum, versu 7. & , Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. vers. 8.

Atqui tales nos omnes sumus ante regenerationem. Ergo.

Minor probatur Iohan. 3. 6. Quod genitum est ex carne, caro est.

4. Qui non intelligit, non habet reliquam Dei notitiam, tendentem ad regenerationem.

Atqui nemo est qui intelligat Rom. 3. 11. Ergo nemo habet reliquam Dei notitiam, tendentem ad regenerationem.

5. Quæ ad desperationem & condemnationem tantum facere possunt & faciunt, ea non possunt ad regenerationem & salutem tendere.

Atqui ea quæ homini irrogenito reliqua, tantum facere possunt ad desperationem & condemnationem. Lex enim tam inscripta cordi quam descripta in codice, hominem accusat, condemnat, occidit. Rom. 2. 15, 2. Cor. 3, vers. 9. 6, Rom. 7. 10.

6. Cui Deus tantum facit promissionem gratiæ salutiferæ, illi etiam soli confert.

Atqui nulli ante fidem, præparatione gratiæ salutiferæ facta est promissio. Sine fide enim Deo placere nemo potest. Sine fide enim quicquid fit, peccatum est.

Probatione.

a Ephes. 4. *Tenebris obscuratam mentem habentes, abalienati à vita Dei propter ignorantiam quæ est in ipsis, per obdurationem cordis ipsorum Ioh. 1. 5. Et, lux ista in tenebris lucet, sed tenebræ eam non comprehenderunt. Tit. 3. 3. Nameramus & nos quondam amentes Rom. 3. 11. Non est qui intelligat.*

b Ephes. 2. 1. *Et vos una vivificavit cum essetis mortui in peccatis & lapsibus. Item, etiam nos, cum in offensis mortui essemus. Rom. 7. 18. Novi enim non habitare in me, id est, in carne mea, bonum.*

c Ephes. 2. 5. *Etiam nos, cum in offensis mortui essemus, una vivificavit cum Christo, cuius gratia estis salvati. vers. 7. Ut ostenderet in seculis supervenientibus supereminentes illas opes suæ gratiæ, pro sua erga nos benignitate in Christo Iesu. vers. 8. Gratia enim estis salvati per fidem. etiam hoc non est ex vobis, sed donum Dei est. vers. 9. Non ex operibus, ne quis gloriatur. vers. 10. Nam ipse sumus opus, conditi in Christo Iesu ad opera bona, quæ præparavit Deus, ut in ijs ambulemus. vers. 17. Et veniens euangelizavit pacem vobis, tum qui longe, tum qui prope eratis, & 1. c. vers. 8. quæ exundavit in nos omni sapientia & prudentia. vers. 9. Postquam notum fecit nobis mysterium voluntatis suæ, secundum gratuitam benevolentiam suam, quam præstituerat in sese.*

Ergo de præparatione alicui ante fidem non est facta gratiæ salutiferæ promissio.

7. Qui ante regenerationem natura sunt filij iræ, super quos ira Dei manet; illis non est gratia ad salutem sufficiens.

Atqui omnes nos natura sumus filij iræ &c. Eph. 2. 3. Ioh. 3. 36.

Ergo nulli gratia ad salutem, ante regenerationem sufficiens. Vide etiam. 2. Cor. 4. 3. 4.

II. Homo viribus suis naturalibus gratia illa generali recte uti non potest.

1. *Mala arbor non potest ferre bonos fructus*, Matth. 12. 7. Caro non potest subici legi Dei. Ergo nec recte secundum legem Dei lumine reliquo uti.

Atqui omnes natura sumus Caro. Rom. 8. 5. vide etiam Gen. 8. 21. Jerem. 13. 23.

2. Quibus nullæ sunt vires, illi non possunt per eas naturalibus recte uti.

Atqui ante regenerationem & beneficium mortis Christi, nullæ nobis vires. Rom. 5. 6.

Ergo.

III. Deus homini propter bonum usum gratiæ generalis, maiorem gratiam Evangelij non confert.

1. Qui non vocantur ex operibus suis, illis Deus regenerationis gratiam non confert, propter rectum aliquem scintillarum imaginis Dei usum.

Atqui qui servantur & vocantur vocatione sancta, non vocantur ex operibus, 2. Tim. 1.

Ergo.

2. Qui ex potestate tenebrarum eripiuntur, & transferuntur in regnum filii Dei dilecti, illi non ob rectum usum donorum Dei in regnum Christi transferuntur.

Atqui, qui idonei à Deo fiunt, ad participandam sortem sanctorum in luce, ex potestate tenebrarum eripiuntur, Col. 1. 12. 13.

Ergo.

Item ex **Luce. 1. 78. 79.** Quorum enim pedes diriguntur per liberationem, à tenebris ad pacem, illi non recte utuntur ad gratiam regenerationis lumine aliquo naturali, ante illam liberationem.

Thesis Heterodoxa II.

Antithesis Orthodoxa II.

Evangelij vero gratiam, etsi ante eius revelationē, homo excogitare suo ingenio & naturalibus viribus non possit, tamen postquam ipsi per eius prædicationem revelata est, sua vi [1] absque ullo alio aliquo lumine [2] supernaturali, comprehendere facile potest. In voluntate autem spiritualia dona nunquam fuerunt, eoque in morte spirituali ea non [3] separantur: & libertas bene [4] vel male agendi, quæ in ea mansit, etsi vires suas reipsa exercere propter tenebras intellectus & depravationem affectuum non potest, tamen per illuminationem affectuum voluntas vivificatur, & libertas potens redditur vires suas exercendi, ad bonum Evangelij amplectendum, vel [5] rejiciendum.

Nec intellectus, utpote cæcus, vi sua naturali absque alio aliquo lumine, & quidem supernaturali seu spirituali [a] bonum, per Evangelium ipsi revelatum, comprehendere ullo modo potest, nec voluntas spiritualibus bonis orbata [b] nisi à Christo per S. sanctum regenerata & vivificata, id ipsum bonum velle [c] potest.

a 2. Cor. 3. 3. vide & Antithesin primam, b Ephes. 4. 22. *Deponere quod ad pristinum illum hominem attinet, veterem illum hominem, qui seductricibus cupiditatibus se torripit.* vers. 23. *renovari vero spiritu mentis vestre* vers. 24. &c. *induerè novum illum hominem, qui secundum Deum conditus est, ad iustitiam & sanctimoniam veram.* c Ioh. 8. 36. *Itaque si vos filii in libertatem vindicavit, vere liberi eritis.* v. 32. &c. *cognoscetis veritatem.*

Rationes contra hanc Thesin.

I. Homo viribus suis proprijs Evangelium ibi predicatum non potest comprehendere.

Nam qui seorsim à Christo nihil possumus facere, illi vim nullam habent propriam.

Atqui, ut est Ioh. 15. 5. nemo seorsim à Christo quicquam potest facere.

Ergo.

2. Qui per se ipsos idonei non sunt ad cogitandum quicquam, velut ex se ipsis, illi vim propriam non habent &c.

Atqui 2. Cor. 3. 5.

Ergo.

II. Lumen spirituale requiritur ad gratia Evangelij intelligentiam.

1. Quorum oculi, utpote cæci, retigendi ut intueantur mirabilia ex lege Dei, illuminandi à Spiritu sapientiæ & revelationis per agnitionem illius, ad sciendum quæ sit spes vocationis Christi, & aperiendi, ut convertantur à tenebris ad lucem, à potestate Satanæ ad Deum; illi certe opus habent alio lumine supernaturali vel spirituali, ut gratiam intelligere queant. Atqui omnium mentis oculi, utpote cæci, retigendi, illuminandi, aperiendi. Psal. 119. 18. Eph. 1. 17. 18. Act. 26, 18.

Ergo opus habent alio lumine spirituali:

2. Si Deus debet facere ut intelligamus, & quidem inditione cordis novi ad agnoscendum Deum, inscriptione legum menti & cordi nostro, apertione cordis, ut attendamus ad Dei verbum, & divina ac cælesti patris revelatione & institutione, tum absque alio lumine spirituali gratiam Evangelicam comprehendere nequimus. At verum prius Psal. 119. 34. Ier. 24. 7. Heb. 8. 10. Act. 16. 14. Matth. 16. 17. Ioh. 6. 45.

Ergo.

3. Qui iterum regenerandi sunt spiritu, ut possint regnum Dei videre & illud introire, non possunt sine spirituali lumine gratiam Evangelij videre. Atqui omnes &c. Ioh. 3. 3, 5.

4. Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in mentem hominis venerunt, quæ animalis homo non potest capere, utpote ei stultitia, & per spiritum omnia scrutantem sunt retagenda, illa non possunt sine lumine alio quam quod homo animalis habet, id est, spirituali, comprehendendi. Atqui talis est gratia Evangelij 1. Cor. 2, 9, 14, 10.

Ergo.

III. In lapsu dona spiritualia à voluntate sunt separata.

1. Quod spiritualiter mortuum est, id orbatum spirituali vita spiritualibusque donis. Item, quod vivificandum, ab eo vita separata. Atqui, totus homo eoque voluntas mortua est vivificanda. Eph. 2, vers. 2.

Ergo.

2. In quibus efficitur velle & perficere, in illis non est voluntas extra illam effectiorem. Atqui Deus in nobis efficit velle. &c.

Philip. 2. 13.

Ergo.

3. A quo omnis donatio bona, & omne integrum bonum superne descendit, ab eo superne descendit & datur voluntas ad bonum.

Atqui &c. Iac. 1. 17.

Ergo.

veritatem, & veritas vos in libertatem vindicabit. 2. Cor. 3. 17. Vbi autem spiritus ille Domini, ibi libertas, 1. Cor. 12. 3. Neminem posse dicere Iesum Dominum nisi per Spiritum Sanctum Rom. 6. 17. Gratia autem habetur Deo, quod fuistis quidem servi peccati, sed ex corde auscultastis ei formæ doctrinæ, in quam estis traditi. vers. 18. & liberati à peccato, servi facti estis iustitiæ. vers. 22. Nunc vero liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificatione.

4. Si à voluntate hominis per Adami primi inobedientiam, vita Dei & dona Spiritualia; non sunt separata, ergo neque ei per obedientiam secundi Adami, Christi salvatoris, recuperata & reddita sunt. Atque sic esset aliquid vitæ Dei extra Christum, quod impium est.

*IV. In hominis voluntate post lapsum, non remansit
libertas bene agendi.*

1. Quorum cordis omne figmentum & cogitationes, tantummodo malæ sunt ab ipsorum pueritia, illis non est libertas ad bonum.

Atqui omnium hominum cordis figmentum tale Gen. 6. 5. & 8. 21.

Ergo.

2. Qui servi sunt peccati & captivi Satana, cujus laqueis tenentur, illis non est libertas ad bonum.

Atqui, qui nondum conversi, tales sunt. Rom. 6. 17. 2. Tim. 2. 26. 25.

Ergo illis non est libertas ad bonum.

3. Qui semper vult malum, & per seductrices cupiditates sese corrumpit, le-
gique Dei subijci non potest, illi non est libertas ad bonum.

Atqui talis est totus homo, qui caro. Rom. 6. 21. Eph. 4. 22. Rom. 8. 7.

Ergo.

4. In quibus est peccatum belligerans adversus legem mentis, & captivum red-
dens hominem lege peccati ac semper concupiscens adversus spiritum, in illis
non est libertas ad bonum. Atqui &c. Rom. 7. 23. Gal. 5. 17.

Ergo.

5. Ad postremam partem thesæus, in qua dicitur, per illuminationem intelle-
ctus, & affectuum vivificationem, voluntas vivificatur & libertas potens redditur
ad bonum Evangelij rejiciendum vel amplectendum.

1. Potentia ad malum non datur à Spiritu Christi. Potentia etiam ad rejicien-
dam Evangelii gratiam est ad malum. Ergo, talis non datur per spiritus vivifica-
tionem, sà Spiritu Christi.

2. Quod est à natura corrupta, non est à virtute Spiritus vivificantis.

At talis est potentia reiiciendi Evangelium, seu eius gratiam,

Ergo.

3. Quæ potestas, seu potentia, est à principio mere bono, illa etiam est ad
bonum tantum.

Atqui potentia in vivificatione hominis est à principio mere bono. Iac. 1. 17.

Ergo.

Thesis Heterodoxa III.

Antithesis Orthodoxa III.

Regeneratio & vivificatio, initium
habet ab opere, quod Deus homini ipsi
præcepit [1] quodque agendo homo
paullatim vivificatur, primum legis [2]
ministerio, postea etiam Evangelij. Per-
ficitur vero regeneratio hominis per suf-
ficientem illam gratiam excitati [3] co-
operatione [4.] Nulla autem gratia ita
novis hominem instruit, viribus, quin
semper maneat in eius potestate, ijs uti
vel non uti. Potestas enim consentiendi,
sic à gratia confertur, ut eadem non au-
ferat

Regenerationis & vivificationis, uti
initium, ita etiam perfectio [a] est ab
eodem Spiritu Christi, hominem virtute
sua divina efficaci & irresistibili, seu
invincibili, vivificante & regeneran-
te. 1. Pet. 1. 22. Auscultando veritati
per spiritum Rom. 8. 10. Spiritus au-
tem est vita propter iustitiam. vers. 11.
*Sed si Spiritus eius, qui suscitavit Iesum
ex mortuis, habitat in vobis, is qui
excitavit Christum ex mortuis, vivi-
ficavit etiam mortalia corpora vestra per*
inhabi-

ferat potestatem [5] dissentiendi, eoque gratia semper manet resistibilis [6].

Falsitas singulorum huius Theſcos membrorum hinc liquet.

I. Regeneratio non incipit ab opere homini à Deo præcepto.

1. Quod opus merè est divinum & cœleſte, illud non ſumit initium ab opere aliquo homini à Deo præcepto. Deus enim homini non præcipit quod Dei est proprium. Eſai 42. 8.

Atqui regeneratio & vivificatio hominis in peccatis mortui, est opus merè divinum & cœleſte. Vbiq̃ue enim S. ſcriptura id Deo attribuit, Eph. 2. 5. Iac. 1. 18. Est cœleſte opus, Ioh. 3. 3. 5.

Ergo non incipit ab opere homini præcepto.

2. A quo est perfectio regenerationis, ab eo initium.

At ab opere divino & cœleſti, id est Spiritus S. ineffabili operatione, est regenerationis & vivificationis perfectio. Ephes. 5. 9.

Ergo.

3. Opus quod incipit ab illuminatione mentis, non ab opere, quod Deus homini præcipit, incipit.

Illuminatio enim mentis non est opus homini præceptum, sed Dei proprium, per S. sanctum, Eph. 1. 17. 18. Matth. 11. 27. & 16. 17. 6. 2. Cor. 4.

Atqui regeneratio & vivificatio incipit ab illuminatione mentis. Matth. 11. 25. 27. Luc. 1. 79. & cap. 2. 32. Act. 16. 14. Apoc. 3. 17. 18. 2. Cor. 3. 16.

II. Homo legis ministerio non vivificatur.

1. Quod mortis est ministerium, non est vivificationis ministerium: mors enim & vita, opposita sunt. Atqui lex est ministerium mortis, 2. Cor. 3. 6. 7.

2. Per quod non accipitur Spiritus vitæ, per id non est vivificatio. Spiritus enim autor est vivificationis.

Atqui per legem non accipitur Spiritus vitæ Gal. 3. 2.

III. Gratia illa sufficiens, de qua Remonſtrantes, non excitat hominem.

Quod hominem ſpiritualiter non vivificat, id ex morte ſpirituali hominem non excitat. Est enim ſpiritualis vivificatio, ſpiritualis mortis abolitio.

Atqui gratia illa ſufficiens hominem non vivificat, fatentibus remonſtrantibus, gratiam eam tendere ad regenerationem & vivificationem. Ergo.

IV. Homo nec cooperatur, nec operatur regenerationem ſuam.

Cui nulla est ſpiritualis vita, id ſpirituali modo non poteſt etiam operari. Vbi enim non est cauſa, ibi nullus effectus.

Atqui voluntati ante regenerationem nulla est ſpiritualis vita. voluntas enim non est ſpiritualiter revivificata ante gratiam regenerationis & vivificationis acceſſum.

Ergo voluntas ante regenerationem non poteſt ſpirituali modo cooperari.

V. Gra-

inhabitantem ipſus ſpiritus in vobis, vide verſ. 15. 16. 26. Vbi eidem Spiritui (cuius tantum primitias fideles accipiunt verſ. 23.) attribuitur adoptio, confeſſificatio ejus de adoptione noſtri, actio infirmitatum noſtrarum ſublevatur, precum noſtrarum dictatio, ſeu pro nobis, ſuſpirijs inenarrabilibus interceſſio. 1. Ioan. 2. 20. At vos unctiorem habetis à ſpiritu illo Sancto profectam, & noſtis omnia, v. 27. Sed unctio quam vos accepisti ab eo, manet in vobis, nec neceſſe habetis, ut quiſquam doceat vos, verum ſicut eadem unctio docet vos de omnibus, quæ eſt verax & non mendax, & ſicut docuit vos, manebitis in eo. Et 4. verſ. 4. Vos ex Deo eſtis, filioli, & viciſtis eos: quoniam potentior eſt qui eſt in vobis, quam qui in mundo eſt. Gal. 5. 22. At fructus ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, manſuetudo, temperantia. Et 3. 16. Vt det vobis pro divite ſua gloria, ut fortiter corroboremini per ſpiritus ejus in interiore homine. 2. Cor. 3. 18. Nos autem omnes reſpectu facie gloriam Domini ut in ſpeculo intuentes, in eandem imaginem transformamur ex gloria in gloriam ſicut à Domini ſpiritu.

V. *Gratia regenerans tollit in homine potestatem dissentiendi.*

1. Si regeneratio non auferret potestatem gratiæ dissentiendi, tum illa non auferret potestatem mortis. Possē enim dissentire gratiæ, est posse mori. Rom. 6. 23. peccare est mortis reum fieri; posse peccare est posse fieri mortis reum.

Atqui regeneratio auferet potestatem mortis. Apoc. 20. 6.

2. Posse gratiæ vivificationis & regenerationis dissentire, est Spiritus sancti, gratiam illam reddere inefficacem, omni omnino viā & virtute spoliare posse, eoque hominem Deo omnipotente fortiolem esse posse statuere.

Atqui ista necessario ex positis, consequentia sunt falsa, absurda, impia, blasphemata.

Ergo falsum est gratiæ vivificationis posse resistere aut dissentire hominem.

3. Cui eximitur cor lapideum, Deique voluntati resistens, & ē contrario datur cornovum, inditurque Spiritus novus, eoque fit, ut ambulet homo in praeceptis Domini, omnibus diebus, &c. Illi auferitur potestas Deo eiusque regeneranti & vivificanti gratiæ dissentiendi. Consequentia est manifesta; ablata enim causa tollitur effectus.

Atqui in regeneratione & vivificatione eximitur cor lapideum, &c. Probatur Ezech. 36. 25. 26. 27.

Ergo auferitur potestas dissentiendi.

VI. *Gratia regenerationis est irresistibilis.*

1. Si gratia vivificationis manet semper resistibilis, tum totius gratiæ ipsius à voluntate dependet efficientia seu efficacia:

Hoc autem absurdum est & falsum.

Ergo falsum etiam prius.

Probatur.

Qualis enim operatio causæ, talis dependentia effectus à causā est. Voluntas autem sola, id est, tantum, consentit aut dissentit. In consensu vel assensu est gratiæ efficientia, non in potentia assentiendi.

Ergo à voluntate gratiæ tota pendet efficientia.

2. Gratiæ quæ efficit ex absoluto Dei beneplacito, ex consilio voluntatis infallibili, & potentia seu virtute divina insuperabili, illa efficit modo irresistibili.

Atqui gratia regenerationis & vivificationis efficit ex Dei beneplacito, &c.

Ergo.

Major est verissima, ex 2. Chro. 20. 6. Psal. 33. 9. & 115. 3.

Minor ex Ephes. 1. 11. 2. Pet. 1. 3. 4. Ephes. 1. 19.

3. Gratiæ vivificationis posse resistere, & Deum in ea agere, omnipotenter, sunt contradictoria, & se mutuo evertentia.

Atqui in gratia vivificationis, Deus agit omnipotenter. Eph. 1. 18. 19. 20.

Ergo gratiæ vivificationis homo non potest resistere.

4. Virtuti dexterę ac robusti Dei brachij, efficacitatisque roboris virium ipsius, nemo potest resistere.

Atqui gratia vivificationis & regenerationis est talis Dei virtus. Esa. 52. 10. Psal. 118. 10. Luc. 1. 51. Esa. 53. 1. Eph. 1. 19. Col. 2. 12. 1. Thes. 1. 15.

Ergo ei gratiæ nemo potest resistere.

Sententiam Remonstrantiū hisce thesibus expressam, ut verbo Dei dissensionem & heterodoxam rejicimus: & in Ecclesia Dei Reformata Belgica non esse docendam iudicamus: ideoque liberandam esse Ecclesiam ab ijs, qui huius *irreprehensibilis* introductione & professione, hactenus eam turbaverunt, & etiamnum turbant, censensus.

Hanc orthodoxam hisce antithesibus expressam sententiam, ut verbo Dei consentaneam, porro in Ecclesia Reformata Belgica constanter retinendam & docendam esse, iudicamus.

DECLARATIO SENTENTIÆ

Et iudicij

Deputatorum Synodi Civitatis Groningæ,

ET

Omnia et singula de doctrina in Remonstrantium Articulis
tertio & quarto, comprehensa.

*Confitemur convenienter cum Sacris
Scripturis;*

IN homine lapso & nondum regenito, nullam prorsus vel minimam, in rebus spiritualibus, aut ad salutē pertinentibus, nec in intellectu, nec in voluntate, vim relictam esse, quæ, ut oportet, vel Deum, aut ea quæ Dei sunt, cuiusque ad salutem, voluntatem & spiritualia beneficia, intelligere aut percipere: vel ullū vere bonum opus eligere aut efficere: vel ex libertate voluntatis propriæ, ipsi Deo sive ad se vocanti respondere, sive pulsanti ostium, aperire, sive salutem proponenti annuere Deique voluntati assentiri, vel denique in se operanti cooperari ullo modo possit: sed, cum in se totus sit caro; ipsissima in intellectu cæcitas & tenebræ, atque in voluntate omnibusque animæ facultatibus corruptio ac depravatio, ita ad sui conversionem aut regenerationē se mere passivè habere, ut quicquid in ipso regenerationis principio aut percipere aut incipere videatur, id totum esse à sola efficacia gratiæ Dei, pro sua bona voluntate eum regenerantis.

Contra iudicamus Remonstrantes, contra verbum Dei aperte docere, cum statuunt: Deum in hominibus, scintillas, reliquias, aut dona sive lumen naturæ, quæ illis est prima grātia, hoc sine reliquisse, ut promensura istorum donorum Deum glorificarent, ut illis disponi possent ad desiderandam & experendam gratiam quæ in Euangelio offertur; & ut iidem qui lumine naturali aut prima gratia recte utuntur, super naturali gratiæ illuminatione, aut ulteriori gratia donarentur, donec tandem ad Christum ipsiusque cognitionem ducerentur. Arminius contra Perkinsum. p. 218. l. 30. Iohan. Arnoldi contr. Tilen. p. 107. l. 3. & p. 118. l. 18. 19. & p. 119. l. 21. 22. & 154. l. 22. & 156. l. 15. & 394. l. 28. & 407. l. 19. & 413. l. 11. 12. Et in secunda gratia, quæ illis est, per prædicationem Euangelij, moralis suasio: Deum illam (scilicet moralem gratiam) adhibere, ad consensum voluntatis eliciendum. Nicol. contr. Amesium p. 243. l. 11. dicunt enim in spirituali morte propriè dona spiritualia, ab hominis voluntate non fuisse separata quia illa nunquam ei fuerunt insita; atque ita libertatem, ut partem naturæ creatæ, in illo reliquam esse factam, esseque

voluntatem ex se liberam ad volendum vel bonum vel malum: Coll. Hag. Brand. p. 248. l. 23. 27. 16. Item Deum hominem peccatorem naturā non privasse cuius pars est voluntas, cuius proprium est libertas, ad rem propositam vel recipiendam vel rejiciendam. Coll. Hag. Brand. p. 301. l. 13. ac proinde fidem seu credere & conversionem à voluntatis libertate dependere. Negant id quidem Arnol. con. Til. p. 446. l. 5. à fine, & de effectu gratiæ ibidem. p. 447. l. 2. 3. & Nicol. con. Ames. p. 206. l. 10. nihilominus ex ipsorum & aliorum verbis satis demonstrari potest: dicunt enim Grevinc. con. Ames. p. 206. l. 11. 12. eo quo diximus sensu, arbitrium determinare gratiam, nihil aliud

est

est quam arbitrium libere præstare, concursum suum gratiæ cooperantibus, vel arbitrium ita cooperari, ut possit non cooperari, adeoque non cooperando impedire cooperationem gratiæ: ut Arriold. cont. Til. p. 447. l. 6. hominem non instrui viribus novis, nisi salva manente libertate voluntatis, idèoque usum gratiæ voluntati subijci, ut homo eadem uti possit, vel non uti pro naturali sua libertate: item. p. 448. l. 8. & p. 74. in fine. etiam Arm. cont. pers. inf. p. 243. l. 26. manet semper in potestate liberi arbitrii, gratiam datam rejicere & subsequenter repudiare, quia gratia non est omnipotens Dei actio, cui resisti à libero hominis arbitrio non possit. & Arnold. illam Arminij sententiam explicans. con. Til. p. 127. l. 20. dicit (scilicet Arminius) gratiam cui totam efficacitatem lubens tribuit, non tam potenter hominem movere, quin semper sit in potestate hominis, in tantum resistere gratiæ, ut cessare possit ab actione cum gratia tamen ut agat, intendit. Sic etiam p. 337. in fine, & 381. l. 2. Item Remonstrantes Coll. Hag. Brand. p. 301. l. 19. hominem (libertate manente) posse regenerationem suam impedire, etiam cum Dei Spiritus eum vult regenerare, quoniam potest sermonem predicationis & reconciliationis, qui est semen regenerationis. 1. Petr. 1. 27. contemnere, & aures suas ad illum obturare: sic etiam. p. 329. l. 21. & 227. l. 15. & 229. l. 6. 13. Nic. Grev. con. Amef. p. 198. l. 12. &c. Et tandem l. 19. inio ut confidentius agam, dico effectum gratiæ ordinaria lege pendere ab actu aliquo arbitrii, ut pravia conditione sine qua non. Item. p. 204. l. 1. 2. &c. Totius simul complexi causam communem dari non posse aliam, præter libertatem voluntatis, &c. Et p. 206. l. 3. arbitrium ex se solo, pravia quadam motione determinat gratiam, &c.

Atque hic ordo, hic finis, novæ huius & heterodoxæ Remonstrantium Theologiæ, quem enim alium, in omnibus articulis, sibi finem præstunt, quam ut illud ab hæreticis alijs constatum, nunc erigant & stabiliant, liberum humanæ voluntatis, in rebus spiritualibus aut ad salurem pertinentibus, arbitrium: huc faciunt dogmata; 1. electio- nis ex prævisa fide. 2. mortis Christi communicandæ, ex conditione novi fœderis, id est fidei & respiciendæ. 3. de principio concipiendæ fidei ex bono usu primæ gratiæ, id est luminis naturæ, aut ex hominis recta dispositione, seu ex probitate, vel ut probus sit. Episc. in privat. Thes. Disp. 15. Thes. 7. 8. p. 45. 4. Operationis spiritus sancti ex actu liberi arbitrii. 5. perseverantiæ, sub eadem conditione pergentis, & perpetuæ fidei ex cooperatione voluntatis, quam causam vocant concomitantem. Coll. Hag. Brand. p. 403. l. 14. p. 406. in fine, & pag. 407. l. 21. 28.

Rationes ex Scripturæ Sacræ testimonijs.

Pugnat illud cerebri humani figmentum & dogma cum manifestissimis S. Scripturæ testimonijs.

1. Quæ tradunt, omnes & singulos homines peccato originali infectos & corruptos esse, non tantum quoad reatum, qui in omnes homines migravit, sed & culpam seu totius naturæ depravationem, per generationem, quæ ad omnes pervasit; quia mens, voluntas, omnesq; facultates hominis ita sunt depravata, ut mens excecata Deum recte cognoscere, voluntas à Deo aversa, Dei voluntati obtemperare non possit. de hoc peccato loquutus Deus, Gen. 5. 3. Adam genuit Filium ad imaginem & similitudinem suam. Vnde Paulus. 1. Cor. 15. 49. *sicut gestavimus imaginem terreni*, Item. Gen. 6. 5. & 8. v. 21. Job. 14. 4. Psal. 51. 7. Ioan. 3. 6. Rom. 5. 12. 14. & 7. 17. Ephes. 2. 3. (hoc peccatum Paulus appellat inhabitans. Rom. 7. 17. & legem peccati, v. 23.

2. Quæ in specie docent, hominis intellectum obsecratum, & voluntatem cum omnibus affectibus pravam & Deo adversam & aversam esse factam. de intellectu. Rom. 8. 7. *intelligentia carnis est inimicitia adversus Deum*. 1. Cor. 1. vers. 19. 20. & 2. v. 14. *Animalis homo non est capax eorum quæ sunt Spiritus Dei, sunt enim ei stultitia; nec potest ea cognoscere aut intelligere, quæ spiritualiter dijudicantur*.

Ephes. 4. 18. *Cogitationem habentes obscuratam à vita Dei, propter ignorantiam quæ est in ipsis ex obduratione cordis eorum*.

De voluntate, Ier. 17. 9. 10. *Pravum esse cor hominis & in scrutabile, quis cognosceret illud; ego Dominus scrutans cor, & probans renes*.

Rom. 7.

Rom. 7. v. 5. *Quum essemus in carne, affectiones peccatorum, per legem vigeant in membris nostris ad fructum ferendum morti.*

Ephes. 2. v. 3. *Nos omnes conversati sumus olim in cupiditatibus carnis nostræ, facientes quæ carni ac cogitationibus libebant, & cap. 4. v. 22. deponere &c. Vterem hominem qui decepticibus cupiditatibus corrumpitur.*

De omnibus affectibus; Matth. 7. 17. 18. Matth. 15. 19. *ex corde egrediuntur cogitationes malæ, cædes, adulteria, fornicationes, &c.*

Ephes. 2. v. 3. *Facientes &c.* Et cap. 4. v. 17. *sicut reliquæ gentes versantur in vanitate mentis suæ.*

3. Quum itaque expresse declarant hominem non renatum, suis se viribus ad Deum non posse convertere, aut abicere ignorantiam Dei & pravas inclinationes: Et veram cognitionem recipere, & novos seu spirituales motus inchoare: hæc enim omnia Deus hominibus adimit, & sibi soli tribuit: Hominibus adimit. Ier. 13. 23. *si mutare potest & athiops pellem suam &c.* Matth. 12. 39. *quomodo potestis bona loqui, cum sitis malis* Ioan. 3. 3. *nisi quis renatus fuerit &c.* Item Rom. 8. 7. 1. 1. Cor. 2. 14. *Sibi soli tribuit.* Deut. 29. 4. *Non dedit vobis Deus cor intelligens &c.* Et cap. 30. 6. *Circumcidat Dominus Deus tuus, cor tuum &c.* Ezech. 11. v. 19. 20. & 36. 26. *dabo vobis cor novum &c.* Matth. 11. 27. & 16. 17. *caro & sanguis &c: Sed pater meus qui est in cælis.* Ioan. 3. v. 27. *homo non potest recipere quicquam nisi fuerit ei datum è cælo.* Ioan. 6. 44. 48. & dein v. 65. *propterea dixi vobis, neminem posse venire ad me, nisi fuerit ei datum à patre meo.* sic. Ioan. 15. 5. & 16. 1. Cor. 2. v. 10. *Deus autem nobis revelavit per spiritum suum.*

4. Quæ testantur, hominem non renatū Deo non posse cooperari. Ioan. 1. v. 12. *Dedit Deus hæc iis qui credunt in nomen eius, ut filij Dei fierent, qui credunt in nomen eius, qui non ex sanguine neque ex libidine carnis, neque ex libidine aut voluntate viri, sed ex Deo geniti sunt:* excludit itaque omnia, quæ ab homine proferri possent, quasi vel tantillum ex se conferrent ad sui regenerationem; & soli Dei gratiæ ascribit: ut enim homo ad sui formationem in utero matris nihil è suo confert, sed subiectum est mere passivum, sic etiam ad sui regenerationem nihil è suo omnino affert, nec cogitationis, nec desiderij, nec voluntatis, aut assensus, sed subiectum est mere passivum in manu Dei regenerantis. Gal. 3. 17. *caro pugnat, adversus spiritum.* Rom. 8. 7. *intelligentia carnis est inimicitia adversus Deum.* Quod itaque pugnat & inimicitia est adversus Deum seu spiritum regenerationis, certe nihil confert regeneranti, nec cooperatur gratiæ. Esa. 45. 9 & 64. 8. comparantur luto in manu figuli; quod Paulus Rom. 9. 20. etiam ad nostri recreationem accommodat: Vas autem quando fingitur à figulo, nihil confert ad sui figmentum; nec homo ad sui recreationem.

Idem confirmatur istis testimonijs, in quibus homines non regeniti dicuntur habere cor lapideum. Ezech. 11. 19. & 36. 26. mortui in peccatis, Ephes. 2. *Lapis, nullam ad mollitiem in se aptitudinem habet, & mortuus nihil ad vitæ humanæ actiones, nec ad sui suscitationem quicquam potest: ita nec homo irrogenitus &c: etiam nova creatura,* Gal. 6. 15. 2. Cor. 5. 17. & Ephes. 2. v. 10. itaque nihilo hic homo ex se ad sui recreationem potest plus, quam ad sui creationem, quoad substantiam.

Ergo cum certo certius constet, non modo hominē tam esse corruptum, omnesque vires annihilatas, verum etiam, initium, progressum, finem conversionis, adeoque totam conversionē & salutem à sola Dei gratia esse, merito rejicimus quicquid Remonstrantes ex suo sensu dicunt de lumine naturæ deque præveniente, excitante, & cooperante gratia.

II.

Itaque confitemur, fidem salvificam & quoad initium, & quoad progressum, non esse ex hominibus aut ex ulla hominis dispositione, sed merum esse Dei donum, quo electi solummodo ex gratia donantur.

Contra rejicimus Remonstrantium opinionem, qui quidem ore aut verbis fatentur, hominem fidem salutarem, non ex seipso habere nec, vi liberi arbitrij, sed à Christo per Spiritum sancti renovationem accipere, propterea que in quarto articulo gratiam appellant, se tamen ipsa negant; quod quam sit verum liquido patet, primo ex ipsorum Remonstrantiū scriptis. Plurimis enim locis per gratiam intelligunt,

dona

dona illa, quæ homini à Deo in media corruptione sunt relicta, adeo ut jam illis, gratia esse videatur ipsa natura, aut lumen naturale in hominibus à Deo relictum. Sic enim Arminius advers. Perk. p. 118. l. 30. Sponder Deus, se gratia supernaturali illuminaturum, qui lumine naturali recte utitur, aut saltem uretur, quantum poterit, minus male. Et Ioh. Arnold. Arminij mentem explicans cont. Tile. p. 154. l. 22. dicit. Notat autem in super, nullum esse, qui omnis omnino gratiæ sit expers, sed omnes homines habere aliquas Divinæ gratiæ reliquias & scintillas luminis, cognitionisque Divinæ, hoc sine à Deo ipsis relictas, ut pro mensura, suorum donorum Deum glorificarent. Item p. 156. l. 15. Mavult D. Arminius statuere, Deum ulteriore gratia donare, primâ recte utentem. & pag. eadem. 29. & p. 157. l. 1. 4. & p. 158. l. 4. Iam vero hoc peccato gratia sua utente, quodque per eandem potest, facienti, Deum plura & majora dona largitum sentit Arminius. Item p. 394. l. 28.

Remonstrantes Coll. Hag. Brand. p. 329. l. 14. aut, Belg. p. 275. Negamus fidem esse donum Dei respectu efficacis (Belgicum habet, *een datelycke*, actualis) infusionis. Eadem pag. Brand. l. 21. Qualiacunque dona sint, seu corporalia seu spiritualia, modo talia sint, quibus nos Deus non vult nisi voluntate interveniente, donare, qualia sunt fides & conversio: catamen fiunt talia, quæ possunt à nobis reijci &c. Et pag. Brand. 333. l. 11. Recipia ergo negant fidem vere aut proprie Dei speciale donum esse: Nameam ob causam ipsis est donum quia Deus gratiæ reliquias & scintillas luminis naturalis, hominibus reliquias fecit, suntque illis prima gratia: Arnol. con. Til. pag. 156. l. 15. Imo fidem & conversionem inter illa donanumerant, quæ eodem loco habent, quo corporalia, quæ Deus non dat nisi voluntate interveniente. Coll. Hag. p. 329. l. 21. Secundo, fidem vere Dei donum non esse, etiam patet ex ipsorum doctrina. 1. De electione scil. ex fide prævisa. Si enim electio ex fide prævisa, annon videntur intelligere non fidem, quam Deus nolens dat, (alioquin Deus eligeret propter aliquid, quod ipse est daturus) sed quam nos prima gratia, aut lumine naturæ bene utentes, Deo habituri sumus. 2. de fide ipsâ. cum enim fides, ut fatentur, actus sit voluntatis, voluntas autem non regeneretur nec renovetur, sed ex se libera manserit: Coll. Hag. Brand. p. 298. l. 16. Quid? annon inde sequitur fidem proprie non esse donum Dei gratuitum, sed à voluntate procedere, quæ semper libera mansit, & in quæ talis infusio fieri non poterat?

Rationes.

Theses nostræ veritatem & Antitheses falsitatem probamus.

1. Vocabulum gratiæ in materia electionis, justificationis & salutis, nusquam in Dei verbo sumitur pro donis gratuitis à Deo in homine relictis, aut quibus homines donantur: In causis enim salutis opponuntur gratia Dei & opera, sive sint legis sive Evangelij, aut quadam hominum dignitates, uti legere est, Rom. 11. v. 5. 6. *conservatio aut reliquæ secundum electionem gratuitam factæ sunt. Quod si per gratiam, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia &c.* 2. Timoth. 1. v. 9 *Qui servavit nos & vocavit vocatione sancta, non ex operibus nostris, sed ex proposito & gratia quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempore secularia.* Tit. 3. 4. 5. *Postquam bonitas & erga homines amor apparuit servatoris nostri Dei, non ex operibus iustis &c: sed ex misericordia servavit nos,* sed tantum pro illo favore Dei immerito, quo proprie electis faver, atque ex sua benevolentia, charitate & misericordia salvos facit. Genes. 6. 8. Exod. 33. 11. 17. Act. 7. v. 46. Rom. 3. v. 24. & 11. v. 5. 6. Ephes. 1. v. 6. 7. & 2. v. 8. atque hanc gratiam Deus in verbo suo asserit unicam esse causam electionis, Ephes. 1. 4. 6. 9. Rom. 11. 5 & 9. v. 11. vocationis, Ephes. 1. v. 9. 2. Timoth. 1. 9. Iustificationis, Rom. 3. 23. & 4. v. 6. Sanctificationis, Tit. 3. v. 5. 7. 1. Petr. 1. v. 2. Glorificationis, Rom. 6. 23. Tit. 3. 5. 6. 7. Concludimus ergo gratiam de qua loquimur, nullum habere ortum nisi à bonitate & voluntate Dei, eoque nullo modo à nobis esse, nec ab illis pendere quæ sunt in nobis relicta, aut quibus à Deo donamur.

2. Spiritus Sanctus apertissime negat, fidem esse ex hominibus aut ullis qualitatibus in homine relictis. Alioquin ex carne (quod Spiritus Sanctus reijcit) Filij Dei
aut

aut fideles nascerentur : dicit enim Ioan. 1.13. Filij Dei fiunt, *qui non ex sanguinibus neque ex libidine carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo geniti sunt.* Non tantum ergo sanguinis propagatio à nativitate Filiorum Dei excluditur, sed etiam vis hominis summa, ac ipsius liberi arbitrij pars præcipua, nempe voluntas carnis & viri, id est hominis spiritu Dei destituti, aut cuiuscunque dignitatis hominis consideratio. Item Rom. 9.v.6.7.8. 1.Petr.1.23. Sicetiam Christus D. N. Matth. 16.v.17. *Caro & sanguis hæc non rexit vobis.* Matth. 11.v.25. *Hæc sunt abscondita à sapientibus & intelligentibus,* Iohan. 6.v.44. *Nemo potest venire ad me.* Ioh. 10.26. *Vos non creditis, non enim estis ex ovibus meis.* Rom. 8.5. *Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt,* & v.8. *qui in carne sunt, Deo placere non possunt, nec ergo fidem habent,* Rom. 9.16. *Non est currentis, nec volentis, sed miserentis Dei.* 1. Cor. 1.21. *In Dei sapientia, mundus non cognovit Deum ex sapientia. est enim sapientia latens in mysterio & occulta,* Item. 1. Cor. 2.v.6.8. & v.14. *Animalis homo non est capax eorum, quæ sunt spiritus Dei.* 2. Cor. 3.5. *Non sumus idonei ex nobis ipsis ad cogitandum quicquam, &c.* 2. Thes. 3. v.2. *non omnium est fides.*

3. Manifestissimis verbis, fidem, donum Dei gratuitum esse Spiritus sanctus docet: Non tantum cum in genere dicit, Ioan. 6.v.44. *Nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me, traxerit eum.* 1. Cor. 4.7. *quid habes quod non acceperis?* 2. Cor. 3.5. *quod idonei sumus, ex Deo est.* Iac. 1.v.17. *Omne munus bonum, & omne donum perfectum superne est, descendens à Patre luminum, ergo & fides.* Verum in primis cum in specie pronunciat. Matth. 16.17. *Pater meus, qui in cælis, revelavit tibi.* Ioh. 6.45. *quisquis audivit à Patre & didicit, veniet ad me.* Rom. 12.3. *Prout cuique Deus partitus est mensuram fidei.* 1. Cor. 12.9. *alij datur fides per eundem spiritum.* & v.30. dicit Paulus neminem posse dicere Iesum Dominum nisi per Spiritum sanctum, quod perinde valet, ac si diceret, neminem in Christum posse credere nisi per Spiritum sanctum; confessio enim oris, est effectus spiritus fidei, sic enim Paulus. 2. Cor. 4.13. *Quia habemus eundem Spiritum fidei, &c: Nos quoque credimus, quamobrem etiam loquimur:* Gal. 5.22. *Fructus Spiritus est, &c.* Fides, Ephes. 2.8. *Gratia estis servati per fidem idque non ex vobis, Dei donum est.* Philip. 1.29. *Vobis datum est in Christi negotio, non solum in eum credere, sed etiam pro eo affligi.* 2. Petr. 1.1. *Qui æque pretiosam fidem nobiscum sortiti sunt, per iustitiam Dei nostri & Servatoris Iesu Christi:* Et tandem Hebr. 12.2. dicit, Christum ducem aut auctorem & perfectorem seu consummatorem fidei.

3.

Medium quo Deus electionis Decretum exequitur, & in electis fidem efficit, esse efficacem aut salutarem vocationem, qua per prædicationem Evangelij & internam Spiritus Sancti operationem, sine qua non sufficeret prædicatione, electi vocantur, ut vera fide & fiducia prædicatum verbum accipiant, & Christo adhæreant.

Contra à veritate discedere Remonstrantes iudicamus, dum sentiunt.

1. Deum omnes homines aliqua vocatione, (late sumpta pro quacunque ad poenitentiam vocatione, Arnol. con. Til. p. 90. l. 9.) vocare, id est, per communem illam vocationem, qua se Deus non sine testimonio relinquens, hominibus aliquā veritatē de potentia & bonitate sua patefecit, & legem mentibus insculptam conservaverit: qua testificatione, etiam illa veritate, quam in iniustitia detinent, hoc est, cuius in se effectum impediunt, & illa, legis in mentes inscriptione, secundum quam cogitationes habent ipsos accusantes, adduci possunt ut palpando Deum inventiant. Arn. con. Perkin. p. 259. l. 4.5. 6.7. & l. 33. 34.35. & Arnold. cont. Tilen. p. 99. l. 27. & p. 417. l. 22. & p. 415. l. 4. idem patet ex verbis Arminij & Arnoldi, supra ad primam Thesin allegatis. 2. Media ad fidem & resipiscentiam necessaria, omnibus sufficienter & efficaciter administrare, Arn. cont. Til. p. 369. l. 6. & p. 154. l. 15. & p. 362. l. 25. & p. 399. l. 2. à fine. mediaque illa esse diversa scilicet sive mediate per legem, sive immediate per Evangelium, Arn. con. Til. p. 98. l. 17.18. Per legem) quæ ideo prædicatur, ut animos peccatorum disponat ad desilendam & expectandam gratiam, quæ in Evangelio offertur, &c. Arn. cont. Til. p. 107. l. 3.4. & p. 413. l. 8. verum (inquit) antequam Pater ad Christum trahat per Evangelium, trahit nos primo ad nostri ipsorum cognitionē per legem, ut scilicet idoneos nos reddat, quos deinde per Evangelium ad Christum trahat: illi enim idonei sunt & dispositi, qui

siti, qui ex lege peccata, & de iisdem dolere didicerunt. & pag. 107. lin. 2. 3.

Quid autem per legem intelligunt Remonstrantes? Arnoldus dicit contra Tilen. pag. 107. lin. 12. Hanc legem omnes habent insculptam cordibus; & pag. 304. lin. 28: aliquas homini scintillas luminis & cognitionem aliquam legis cordi insculptam reliquam fecit, (scilicet Deus) quæ excitata, suæ miseriæ, imbecillitatis & impotentiae convinci posset: convictus & ob peccata dolere & ex dolore gratiam remissionis peccatorum, & spiritus novi, implorare disceret: & pag. 407. lin. 19. alibi illam legem appellat aliquod lumen reliquum à Deo in natura relictum, quod naturæ tamen sit superioris, pag. 116. lin. 10. quale autem illud sit lumen ibidem exponit, lin. 12. &c. Has scintillas aut reliquias luminis, fatetur esse aut naturæ superioris, pag. 116. lin. 11: & pag. 418. lin. 9. & pag. 421. lin. 4. aut gratiam spiritualem: dicit enim pag. 418. l. 27: est alia etiam gratia spiritualis nondum regenerans, sed ad regenerationem disponēs, scilicet qua homo ad sui & peccatorum suorum agnitionem, deque iisdem dolorem ducitur, & ad desiderandum liberatorem.

Aut etiam omnibus communem gratiam pag. 424. lin. 15. vel communio rem & præcedaneam gratiæ regenerationis. pag. 421. lin. 1. 2. aut etiam primam gratiam pag. 156. lin. 15. & pag. 430. lin. 2. atque ait pag. 107. lin. 15. 16. hinc omnes aliqua ratione vocari dico.

Hanc quidam gratiam primā pro salutari non videntur agnoscere; (quamvis dicat Arm. pag. 9. lin. 1. 2. 3. eos qui externo verbi præconio ad gratiam non vocantur. non tamen plane à gratiæ aditu excludi) attamen fatentur illi salutari esse præcedaneam, Armin. contra Perkins, pag. 260. lin. 3. 4. 5. 6. 7. & Arnold. contra Til. pag. 113. lin. 3. 4. & pag. 399. lin. 2. à fine.

Et quamvis ex se suo ingenio, naturalibusque viribus, id est, per primam gratiam vere bonum homines invenire vel excogitare non possint, (dicit enim Arnold. pag. 419. lin. 1. hominem prima gratia ad monstratum liberatorem quærendum excitari:) multis tamen in locis expresse profitentur, peccatorum animos, prima, per legem scilicet menti insculptam, gratia, disponi ad desiderandam & expectandam gratiam, quæ in Evangelio offertur, Arnol. cont. Til. pag. 107. lin. 3. & pag. 413. l. 11. 12.

Item, Deum bona hominibus reliquisse, ut si sisti donis uterentur, hoc est, ad ipsum, obsequij præstatione pro mensura suæ cognitionis, glorificandum, ampliorem Dei benignitatem experirentur, & ampliore gratia, clariore scilicet revelatione donarentur, donec tandem ad Christum ipsiusque cognitionem ducerentur: Arnold. contra Tilen. pag. 118. lin. 17. 18. & pag. 407. lin. 19. vel ad eorum omnium mysteriorum cognitionem, quæ ad salutem cognitu sunt necessaria. pag. 119. lin. 21. 22. id est Deum secunda gratia (ut loquuntur,) eos donare, qui prima recte utuntur.

Secundam gratiam, quæ est per Evangelium aut Evangelij prædicationem, statuunt isti universalem fuisse in Adamo, item temporibus Noachi, Abrahami, &c. Arnold. contr. Tilen. pag. 101. & 102. &c. Itaque & illud medium quod est immediate per Evangelium omnibus hominibus esse commune.

2. Sufficiens & efficacem, uti in genere de omnibus mediis eloquuntur, Arm. Decl. sent. pag. 201. in Tertio Decreto, & in Artic. perpen. pag. 21. Arnol. con. Til. p. 369. lin. 6. dicit etiam Arnold. Prædicationem Evangelij, Spiritus sancti operationem habere coniunctam, contra Til. pag. 433. lin. 19. & ex sententia Arminij pag. 125. lin. 8. & pag. 432. lin. 4. à fine: sententia Arminij est, internum spiritus auxilium communiter & ordinarie ijs contingere, qui per verbum Evangelij vocantur, & omnibus quidem illis hoc contingere, qui primo vocantur, donec se sua rebellione & contumacia, isto auxilio non reddunt indignos, aut non merentur, ut spiritus in illis operari desinat: Remon. in Thes. exh. Thes. 6. & Coll. Hag. Brand. p. 308. lin. 4. à fine.

Quid? cum sentiunt quod Spiritus sanctus, quicquam ex se aut immediate in homine ad conversionem efficiat aut operetur? credimus (inquiunt) Remonstrantes, Coll. Hag. Brand. pag. 308. lin. 6. Dei Spiritum nullum in nobis robur ad conversionem ordinarie efficere, nisi per verbum. Nam quod ipse Spiritus efficaciter operetur? absit. Vult enim Arminius, ut Arnoldus refert, quicquid de sufficientia dicitur, assistentiæ Spiritus ascribi, qua ille verbi prædicationi per quam efficax est assistit, quaque ita in hominum animis operatur, ut menti sensum

verbi imprimat, eodem cor afficiat, & assensum porro eliciat, & contra Tilen. pag. 437. lin. 14. qua autem ratione Spiritus assistentiæ mentis sensum imprimat, cor afficiat & assensum alliciat, satis superque declarant, cum gratiæ efficaciam nequaquam admittunt, sed in morali suasionem totum illud collocant: neque (inquit Nicolaus contra Amef. pag. 243. lin. 5. à fine:) ad conversionem peccatoris concurrere motionem Dei præviā, qua voluntas sic præ determinatur ad consensum, ut non possit dissentire: & pag. 206. lin. 3. fatetur arbitrium ex se solo prævia quadam motione determinare gratiam: sed ut arbitrium posita jam gratia præveniente libere se determinat ad cooperandum, ita nec gratia coope- retur, nisi arbitrio cooperante. Et de suasionem dicunt Remonstrantes: Coll. Hag. Brand. pag. 314. lin. 23. fidem in nobis operari, per modum objecti. Facultas enim (ut dicit Nicolaus) eligendi vel repudiandi obiectum ab intellectu monstratum, voluntati naturalis est, contra Amef. pag. 299. lin. 25. Quid autem illud obiectum aliud quam gratia aut suasio moralis? Hanc se intelligere faterur Nicolaus pag. 317. lin. 1. & pag. 302. lin. 9. & pag. 318. lin. 10. & pag. 342. lin. 11. dicit Deum moralem Gratiam adhibere ad consensum voluntatis elicendum. & pag. 297. lin. 3. à fine. Quid obstat quo minus vel sola gratia moralis istos ψυχῆς spirituales reddat: in Coll. Hag. Brand. pag. 311. lin. 4. & alijs nonnullis verbis Nicolaus contra Amef. pag. 320. lin. 20. an non ut nobilior ita & Deo hominique convenientior sit ista conversionis efficacia, qua suaviter alliciendo in consensum, pellicitur is, qui dissentire poterat? idem volunt cum per tractionem Patris, illicinium Patris: Collat. Hag. Brand. pag. 322. lin. 22. 29. aut suavem sed vehementem moralem motionem, puta invitationem intelligunt: Arnold. contra Tilen. pag. 412. lin. 2.

Imo illos omnes ita sentire clarissime ex eo liquet, quod dicant homines sic gratiæ obniti posse, ut illam impedire & evertere possint. Remon. Coll. Hag. Brand. pag. 274. lin. 3. item illam non ita instruere hominem novis viribus, quia semper maneat in hominis potestate, ijs uti vel non uti. Arnold. contra Tilen. pag. 337. lin. 3. à fine. ex Arminij sententia: & pag. 381. lin. 3. ita hæc Deum facere, ut semper maneat homini libertas, ijsdem medijs non utendi, & gratiæ excitanti proprio arbitrio reluctandi: & lin. 6. à fine: & pag. 385. lin. 22. Adeo ut possint resistere cum Spiritus Sanctus in homine operatur cum voluntate & proposito ipsum convertendi, Collat. Hag. Brand. pag. 227. lin. 25. Belg. 191. in fine eius paginæ: Brand. 229. lin. 13. Belg. pag. 193. lin. 9. Arnold. contra Tilen. pag. 75. lin. 1. & pag. 127. lin. 20. & pag. 381. lin. 2. Nicol. pag. 198. lin. 10. Summatim ex Remonstrantium sententia ad fidem concipiendam aut habendam duo requiri. 1. recta dispositio eius qui crediturus est. 2. argumenta vel adscita vel insita, quibus moveatur ut credat. Episcôp. Theol. privat. Dis. 15. Theol. 7. pag. 45.

Rationes:

Theskos nostræ Veritatem S. Scriptura docet, contrariam & Heterodoxam Remonstrantium, clarissimis verbis, rejicit.

I.

Cum homo irrogenitus, id est in lapsu consideratus, nihil in se habeat, quo se ad bonum supernaturale posset disponere; Spiritus Sanctus aperte negat hominem ullum ex lumine & donis naturæ in illo relictis, ad Deum vere cognoscendum, posse moveri: dicit quidem David Psalm. 19. vers. 1. 2. ex rebus creatis Dei gloriam & omnipotentiam cognosci, Celi (inquit) enarrant gloriam Dei; & opera manuum eius annunciant firmamentum: attamen illud ad salutis gratiam consequendam nihil efficere testatur, cum vers. 8. dicit, Lex Domini (de Evangelio loquitur Rom. 10. vers. 18.) immaculata, convertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis; iustitiæ Domini recta letificantis corda, &c.

Paulus

Paulus asserit, Ethnicos ductum naturalis luminis sequentes, etiam cum se profiterentur sapientes, stultos esse factos, Rom. 1. 23. Rom. 8. vers. 6. 7. *Φενημα*, id est intelligentiam carnis mortem esse & inimicitiam adversus Deum, nec legi Dei subijci posse. Quomodo se ergo disponet homo ad secundam gratiam? 1. Cor. 1. vers. 19. 20. sapientiam sapientum scilicet mundi, ut intelligentiam intelligentium, è medio Deum sustulisse & infatuasse: & vers. 21. *Postquam in Dei sapientia*, id est, ex rebus creatis, *mundus*, id est, homines non regeniti *non cognovit Deum ex sapientia*, id est, ex seipso aut lumine naturæ; *placuit Deo per stultam predicationem servare credentes*. Et cap. 2. vers. 6. 7. 8. dicit sapientiam veram in mysterio latuisse aut occultam fuisse, quam nemo principum huius sæculi cognovit; imo *predicamus* (inquit) *quæ oculis non vidit, nec auris auditit, nec in mentem hominis venerunt, quæ paravit Deus ijs qui diligunt ipsum*. Quod non tantum verum est respectu remedij inventionis sed etiam quoad remedij aut mysterij patefactionem, per Evangelij prædicationem: nam dicit cap. 1. vers. 18. sermo ille de cruce, ijs qui pereunt stultitia est, & cap. 2. vers. 14. *animalis homo*, id est, homo à Spiritu Sancto non illuminatus, non alia quam sola naturali animæ luce præditus, & qui propterea ex sermonibus, quos docet humana sapientia iudicat, *non est capax eorum quæ sunt spiritus Dei, sunt enim ei stultitia*, id est cum in suis naturalibus non sit præditus ea facultate, quæ res spirituales dignoscuntur, ipsam sapientiam spirituales pro stultitia habet, eamque ut stultam imò insanam deridet & rejicit: deinde addit, *nec potest ea cognoscere, quia spiritualiter dijudicantur*. Docet ergo Apostolus homini non regenerato impossibile esse, doctrinam Evangelij aut salutis per Iesum Christum intelligere & percipere. Dominus noster Iesus Christus, prædicavit Evangelium maximaque edidit miracula ad confirmandam Evangelij doctrinam, homines tamen animales monstratum remedium non sunt amplexi, sed rejecerunt, in Iesum Christum non credentes, uti dicitur. Iohan. 12. 37. quæ autem fuit ratio? num quia arbitrio suo, aut gratiæ vel utendi vel non utendi libertate, illis reliqua facta, abusi fuerint? aliam Spiritus sanctus iudicat; dicit enim Iohan. 12. vers. 38. ut sermo Esaiæ Prophetæ impleretur, quem dixit: *Domine quis credidit sermoni nostro? & brachium Domini*, id est Evangelium *cui reiectum est?* Non intelligunt itaque Evangelij doctrinam, quorum Dominus cor non aperit: addit propterea Spiritus Sanctus. vers. 39. 40. *propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: Excæcavit oculis eorum, & obduravit corda eorum ne videant oculis & intelligant corde & convertantur*: sic etiam Iohan. 10. 26. *Sed vos non creditis, non enim estis ex ovibus meis*: homines ergo credere non possunt, nisi eos Deus in oves commutaverit: & Matth. 13. 11. *Vobis datum est nosse arcana regni cælorum, illis autem non est datum*: & vers. 13. 14. *Propterea per parabolas loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt nec intelligunt, itaque completur in ipsis Prophetia Esaiæ, &c.* eandem Christus causam incredulitatis exprimit, Matth. 11. 25. *Confiteor tibi Pater Domine Cæli & Terræ, quod absconderis hæc à sapientibus & intelligentibus, scilicet huius mundi, & ea detexeris parvulis: etiam Pater quia ita placuit tibi*: & tandem, Iohan. 3. 19. *hæc est condemnatio, quod lux venit in mundum, sed dilexerunt homines potius tenebras quam lucem*. Homines itaque quibus non est datum à Deo, aut quibus non est, speciali gratia Spiritus Sancti revelatum, nec remedium invenire, nec patefactum agnoscere, admittere aut apprehendere possunt.

II.

Cum Deus electionis suæ Decretum per certa media exequatur, ut illis, quos elegit, ad finem perduceret: est istorum primum, ipsa vocatio per Evangelij prædicationem; qua Christus electos ex communi caterorum turba evocat, eosque à mundo secernit aut separat, & ad finem electionis incipit perducere: est enim in manu ipsius ventilabrum & perpurgabit aream suam: cogetque triticum in horreum suum, paleam autem exuret igni inextinguibili. Luc. 3. 17. Item positus est Christus in casum & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicatur: ut detegantur ex multis cordibus cogitationes, Luc. 2. vers. 34. 35. sic etiam Christus, *alias oves habeo, quæ non sunt ex hac caula, illis oportet me quoque adducere nam*

vocem meam audient, fietque unum ovile, & unus erit Pastor, Ioh. 10. 16. & Petrus, vocavit nos à tenebris in admirabilem suam lucem, 1. Petr. 2. 9. Hanc etiam ob causam Paulum Dominus admonuit, ut Corinthi absque timore verbum Dei prædicaret: dicit enim Act. 18. 10. *populus est mihi multus in hac urbe.* Sono quidem promiscuo, aures omnium prædicationem audientium ferit, sed effectu nonnisi eos vocat, quos Deus ad vitam æternam elegit. Illis enim ex Dei ordinatione, propria est vocatio. *Quos enim præcivit, &c. illos & vocavit.* Rom. 8. vers. 29. 30.

Hæc fit externe & interne: externe per prædicationem Euangelij, quæ omnibus illis est communis quibus verbum annunciat, de qua Christus, Matth. 28. vers. 19. Marc. 16. 15. Qua vocati, qui noluerunt venire, & etiam quodammodo veniunt, sed absque veste nuptiali, Matth. 22. 12. Unde tandem addit Christus, *multi vocati, pauci electi.* vers. 14. quæ quidem in nuptijs effectum salutarem non habet, non quidem ob effectum gratiæ, sed propter humanæ naturæ pravitatem & perversitatem, quam Deus aufert & sanat in aliquibus, scilicet suis, in reliquis non item, quos iusto iudicio in cōdis sui duritie persistere permittit; non tamen omni fructu caret, uti nec pluvia, quæ non tantum in terram fertilem cadit, sed etiam in petras, auralia loca petrosa. Illa enim cum evocantur electi & à malis discernuntur; impiorum cæcitas & depravatio manifestatur, omnis ignorantia excusatio præripitur, Iohan. 15. 22. atque in Dei iudicio, proprio conscientia testimonio, de cæcitate & depravatione propria convicti, redduntur *αἰσχρολογία*.

Hæc Gratia communis resistibilis est omnino, hoc est, huic revera resistunt homines duri cervicæ & incircumcisi corde & auribus, Act. 7. 51. Matth. 23. 37. Actor. 13. 46. neque non possunt non resistere, *carnalis enim homo non percipit, &c. imo ne potest quidem.* Voluntas etiam non vult, & ne quidem potest ea velle, quæ sunt spiritualia, 1. Cor. 2. 14. non enim Deus eis dat mentem ad cognoscendum, oculos ad videndum, aures ad audiendum. Deut. 29. 4. Ioan. 12. 38. Interne per efficacem Spiritus sancti operationem, qua in nobis facit, quæ vocando jubet fieri; diciturque efficax propter Spiritus Sancti operationem: regenerat enim & illuminat mentes, renovat voluntatem, efficitque ut verbum prædicatum, cordibus electorum vere ad salutem inseat. Actor. 13. vers. 18. & 16. 14. Rom. 1. vers. 16. Hæc in Dei verbo appellatur tractio Patris. Iohann. 6. vers. 44. Baptismus Spiritus & ignis. Luc. 3. vers. 19. Apertio cordis, Actor. 16. vers. 14. Sancta vocatio. 2. Timoth. 1. vers. 9. de hac vocatione intelligenda verba Domini nostri Iesu Christi, Iohan. 6. vers. 45. *Omnis qui audit & didicit à Patre, venit ad me,* & Apostoli Pauli 1. Corinth. 1. cum enim dixisset vers. 18. Prædicatio crucis ijs quidem qui pereunt stultitia est, nobis autem qui servamur potentia Dei est; addit postea vers. 23. 24. *Nos prædicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem offendiculum, Græcis vero stultitiam, ipsis autem vocatis, tum Iudeis tum Græcis, Christum Dei potentiam & Dei sapientiam.*

Prædicatio itaque Euangelij est ordinarium medium, quo Spiritus Sanctus fidem fideique effecta in nobis operatur & producit, Rom. 1. 16. & 10. vers. 14. & vers. 17. *Fides est ex auditu, auditus per verbum Dei.* 1. Cor. 1. vers. 21. *Placuit Deo per stultam prædicationem salvare credentes.* Marc. 16. vers. 15. Item 1. Petr. 1. vers. 23. 25. & Iacobi 1. vers. 2.

Non quod ex sese sufficiens & efficax sit instrumentum ad hominis conversionem, absque Spiritus Sancti operatione; quod enim sufficiens est & efficax, tantum est (testantibus Dei Sancti servis fidelibus) à Spiritus Sancti operatione. Profitetur enim Iohannes Baptista Luc. 3. vers. 16. *Ego quidem vos baptizo aqua, sed venit qui validior me est: ipse vos baptizabit Spiritu Sancto, & igni:* & Apostolus Paulus. 1. Cor. 3. vers. 5. 6. *Quis est Paulus, quis Apollos, nisi ministri per quos credidistis, & ut cuique Dominus dedit. Ego plantavi, Apollos rigavit, sed Deus dedit incrementum. Itaque neque is qui plantat est aliquid neque qui rigat; sed Deus, qui dat incrementum.* 1. Corinth. 5. vers. 10. *Amplius quam illi omnes laboravi, non ego tamen sed Gratia Dei qua mecum est.* Ijdem omnia etiam illa, quæ in ministerio obeundo fecerunt, ad Dei Christi mediatoris honorem referebant, neque unquam passi sunt ut quicquam Dei honori aut gloriæ homines detraherent. uti videre est in Petro & Iohanne Act. 3. 12. 13. 16. in Paulo & Barnaba, Actor. 14. vers. 14. 15. imo & Deus verbum externe prædicatum atque auditum & Spiritus sancti operationem, plurimis in locis cum

eum in finem coniungit; ut significet prædicationem Euangelij salutarem non esse nisi ex gratia Spiritus Sancti illuminantis, docentis & persuadentis; Sic enim Deus, Esai. 59. vers. 21. *Spiritus meus qui est in te & verba quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, &c. dicit Dominus à modo usque sempiternum.* Item Iohan. 15. vers. 26. Galat. 3. vers. 5. Ephes. 1. vers. 13. Hinc dicitur Marci 16. vers. 20. illi egressi prædicarunt ubique, Domino una operante; quod quam verum multis exemplis comprobatur, ut in genere; Actor. 8. vers. 16. 17. & cap. 10. vers. 44. & 11. vers. 15. ita & in specie; Actor. 16. vers. 14. Nos (Lydia) audivit cuius Dominus adaperuit cor ut attenderet ea quæ dicebantur à Paulo; Dicuntur ergo fideles opus esse, non ministrorum Christi, sed ipsius Dei & Christi, 1. Cor. vers. 9. *Dei sumus administri, Dei arvom, Dei edificium estis.*

Docet præterea sacra Scriptura hominis conversionem fieri non suasionem vel allicio morali, quæ posita est mirum in suadendo, hortando, alliciendo, sed operatione Dei aut Spiritus sancti longe excellentiore; nec omnino inferiore quanti fuit creatio primi hominis; qua homo ex natura ad gratiam, è tenebris ad lucem, ex morte ad vitam; potenter trahitur; ita ut denuo creetur, regeneretur; renascatur, illuminetur; cor ei aperiatur, lapideum auferatur & carneum detur; à morte peccati suscitetur, vivificetur, ut in præcedentibus demonstravimus. Sine hac gratia, moralis suasio plane futura est frustranea. Non enim magis potest suadenti obtemperare, quam cæcus suadenti obtemperare potest ut videat, Ethiops ut mutet pellem, & mortuus ut resurgat. Merito ergo negamus & rejicimus has Remonstrantium opiniones.

Primo, gratiam primam esse lumen naturæ, omnibusque hominibus communem:

Secundo, In hominis irrogeniti potestate esse primam gratiam vel accipere vel rejicere, bene vel male uri, illumque hominem propter bonum usum primæ gratiæ secunda donari.

Tertio; Fidem non esse novi fœderis promissum, nec donum morte Christi partum;

Quarto; Fidem non esse speciale Spiritus sancti donum, quo Electi tantum donantur per efficacem eiusdem Spiritus Christi infusionem.

Quinto; Fidem esse actum ex argumentis moventibus acquisitum:

Sexta; Hominem cooperari primæ gratiæ, &c.

I V.

I V:

Tandem quamvis homo irrogenitus Spiritui sancto aut sapientiæ Dei de hominis salute ex gratia, quæ ipsi stultitia, non possit non resistere, ut est dictum, Et in regenito, quatenus non est in totum regenitus, quædam sit resistibilitas, (caro enim concupiscit adversus spiritum. Gal. 5. vers. 17. lex quæ est in membris rebellat legi mentis, Rom. 7. vers. 23. illisque adhuc insunt carnis cupiditates quæ militat adversus animam, 1. Pet. vers. 11.) confitemur tamen talem tamque efficacem esse Spiritus S. operationem, quæ mentem illuminat, voluntatem mutat, affectus corrigit, & mutato pravo habitu, novum, viresque novas confert ut homo Spiritui conversionem intendenti nec velit, ideoque nec possit resistere.

Contra judicamus Remonstrante contra Scripturam sacram docere, gravissimeque errare; cum dicunt gratiam non tam potenter hominem movere, quin semper sit in potestate hominis, in tantum resistere gratiæ ut cessare possit ab actione; cum tamen, ut agat, intendit.

Iohan. Arnold. contra Tit. pag. 127. lin. 20. Remonst. Collat. Hag. Brand. pag. 227. lin. 25. & 229. lin. 13. Belgic. pa. 191. in fine & pag. 193. lin. 9. Remonst. Geldri in Artic. dissens. Art. 2. pag. 61. In Thesibus exhibitis de 3. & 4. Artic. Thesib. 5. Grevinch. contra Amel. pag. 271. lin. 3. à fine, & alijs in locis; quæ ad Thesin præcedentem sunt adnotata.

Rationes.

Docet enim verbum Dei, Spiritum S. omnem repugnantiam impedire & tollere. Illuminat enim mentem, & voluntatem cum omnibus affectibus corrigit & flectit.

Ab intellectu, mentis illuminatione efficaci, tollit ignorantiam, efficitque ut per prædicationem Euangelij intelligamus & apprehendamus nos ex gratia tantum per meritum Iesu Christi salvari.

De Ethnicis & Iudæis irrogenitis, cum Paulus dixisset, sapientiam illis fuisse occultam, aut principes sæculi huius non cognovisse, addit vers. 10. nobis autem revelavit per S. Spiritum: quidni? *Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunditates Dei: nemo etiam novit quæ sunt Dei nisi Spiritus Dei, & vers. 12. Nos non Spiritum mundi accepimus: id est, sapientiam huius mundi, vel sermones quos docet humana sapientia, ut vers. 13. loquitur: sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ Deus est nobis gratificatus.* 1. Cor. 2. vers. 10. & 12. & tandem, *Spiritualis* aut homo regenitus aut illuminatus, *dijudicat omnia & habet mentem Christi.* vers. 15. 16. item Ephes. 1. vers. 17. 18. 19. voluntatem mutat, facitque ut præcedenti inclinationi malæ, succedat alia eaque bona inclinatio, quæ illuminato intellectui respondere possit. Aperte hoc indicat Deus cum Ezech. 11. vers. 19. & 36. vers. 26. dicit *auferam cor lapideum de carne vestra & dabo vobis cor carneum*, quid aliud est cor lapideum, quam cor aut voluntas, quæ voluntati Dei adversatur, aut cum illa pugnat? cum ergo Deus cor novum & carneum promittit, an non docet, se voluntatem captivam ducere, imo flectere ad obediendum Christo, ut ait Paulus 2. Cor. 10. vers. 5. ? idem innuitur, Deut. 30. vers. 6. *circumcidet* (inquit Dominus) *Deus cor tuum*: Cor incircumcisum est cor inobediens & induratum; Deuteronom. 10. 16. Per circumcisum ergo intelligitur cor obediens & in voluntate Dei acquiescens; unde addit, Deuteronom. 30. vers. 6. *Vt diligas Dominum Deum tuum.* Hoc David à Deo ardentem petit. Psalm. 119. vers. 36. *Inclina inquit cor meum in testimonia tuas* Sic & Salomon pro se & populo suo. 1. Regum 8. vers. 58. *Inclinet corda nostra ad se ut ambulemus in universis vijs ejus.* Et Apostolus Paulus qui dum uno loco dicit: *Deum in nobis operari & velle & perficere.* Philip. 2. 13. alio in loco orat pro pijs, aut illis comprecatur, 2. Thesal. 3. vers. 5. *Vt Deus istorum corda dirigat ad charitatem Dei & Christi expectationem.*

Ista autem cum operatur & efficit Spiritus Sanctus, quid? an non inde certissime constat, hominem isti gratiæ efficaciter operanti resistere non posse? non quod conversionem violenter efficiat & cogendo; absit: Violenta enim actio ea demum dicitur, qua quis ad agendum cogitur. At Deus cum hominem convertit, conversionem eius non necessitat cogendo, sed flectendo eius voluntatem & ex nolente volentem reddendo: nam Deus non mentem seu animam aliquam novam & cor, in substantia novum, hominibus indit cum regenerat, sed immutat solum, corrigit & illustrat: quare juxta propriam inclinationem, jam sibi à Deo datam, parat & obsequitur sciens, ac volens Deo, resistereque illi non potest, quia id velle non potest: Cum corpori hominis jam creato Deus insufflaret & inspiraret spiraculum vitæ seu Spiritum viventem; Lazaro mortuo vitam restitueret; cæco visum daret, ossaque arida vivificaret, Ezech. 37. omnipotenti sua operatione certe homo aut Lazarus, aut cæcus, aut ossa non potuerunt non velle vivere, videre & resurgere, cum in ipsis jam esset aut visus aut vita ipsis quam gratissima; neque vitæ aut visui resistere potuerunt, quia non voluerunt, nec velle poterant. Nec equidem homo in peccato mortuus, plane cæcus, tenebræ, & in morte jacens: quum non minori potentia, à Spiritu Dei recreatur, dicitur enim Esai. 40. vers. 10. *Ecce Dominus Deus in fortitudine venit & brachium eius dominabitur*; excitatur, Ephes. 2. vers. 5. illuminatur, Ephes. 1. vers. 18. *Deus enim qui dixit ut de tenebris lux splenderet, splenduit in cordibus nostris ad prebendum lumen cognitionis in facie Iesu Christi.* 2. Cor. 4. vers. 6. Et è sepulchro ducitur & vivificatur, dabo (dicit Deus Ezech. 37.) *Spiritum meum in vobis & vivetis*: non potest non velle vivere, & videre, nec illis resistere: in se enim habet ex Dei operatione, ipsam vitam spiritualem & visum & ad ea inclinationem & insusam qualitatem ipsi inditam.

Quamvis enim ἀπλῶς & in se consideratus habeat aptitudinem ad repugnandum huic gratiæ, tamen si gratiæ divinæ efficacitas spectetur, ei resistere non potest, quin gratia malitiam superante, conversio & vita, quam Deus intendit, inevitabiliter sequatur, agens enim infirmius, potentiori resistere non potest, (quis enim inquit Paulus Roman. 9. 19. *Voluntati illius resistet?*) Quare S. Scriptura gratiam hanc ita describit, ut non tantum Omnipotentia Dei mentionem faciat: dicit enim Ephes.

1.19. *Ut sciatis: quæ sit excellens illa magnitudo, potentia ipsius in nobis qui credimus, pro efficacia fortis roboris ipsius.* 1. Theil. 1. vers. 11. *compleat omnem suæ bonitatis gratuitam benevolentiam & opus fidei potenter,* Item 1. Epist. Petr. 1. vers. 5. *Virtute Dei custodimur per fidem ad salutem.* At cum de ministerio Euangelij, respectu operationis Spiritus Sancti efficacis, loquitur, dicit Paulus 2. Corinth. 10. vers. 4. *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed divinitus valida, &c.* Ephes. 3. vers. 7. *Quod datum est mihi secundum efficacitatem potentia ipsius,* & Coloss. 1. vers. 29. *Decertans secundum efficacitatem ipsius, agentem in me potenter:* Verum etiam, ut semper actualem conversionem & fidem cum ea jungat. Ezech. 36. vers. 26. 27. usque 45. 17. Ier. 32. vers. 39. 40. Ioan. 6. vers. 37. 45. 54. 57. Roman. 8. 10. 29. 30. &c. Si enim ille aperit, qui clavem habet Davidis, nemo potest claudere, Apocal. 3. vers. 7. Liqueat hoc in exemplo Pauli, que in ipso rebellionis cursu convertitur. Act. 9.

Ab absurdum igitur est, tribuere huic operationi resistibilitatem, cuius proprium opus est resistentiam removere; neque enim resistere potest, cui posse & velle resistere sublatum est: imo & absurdum, violentiam illic & coactionem comminisci, ubi ad libertatem voluntati restituendam, naturam eius Deus conservans, adventitiam pravitatem tollit & perfectionem quandam in ipsam indit, qua secundum naturam suam liberius agat.

Est itaque hæc gratia irresistibilis, quæ, ut concludamus, ita dicitur, quatenus certam & inseparabilem efficaciam hæc vox designat, non quatenus denotat vim aliquam cum libertate pugnantem.

Merito igitur rejicimus illam Remonstrantium resistibilitatem, etiam cum Deus vult, aut intendit conversionem, utpote blasphemiam & in Dei potentiam quam maxime iniuriosam.

EXAMEN

E T

Indicium

DRENTANORVM,

D E

Tertio & Quarto Remonstrantium Articulo.

Thesibus duodecim breviter comprehensum.

I. THESIS.

HOMO lapsus, quicquid præstat, id vel per lumen naturæ, vel per divinam gratiam denuo instillatam, præstat. Per naturam, quantumlibet corruptam, potest Verbum Dei audire, utcunque intelligere, credere quod verum sit, & inde aliquatenus affici. Qua de re agit Paulus ad Romanos. 1. & 2. cap. Id quod etiam vel hinc apparet, quod ipsi Diaboli gravius homine lapsi, & gratia divina in totum destituti, hæc eadem tamen possunt. Lucæ 4. vers. 13. Act. 16. vers. 17. 18. Iacob. 2. vers. 19. Concludimus itaque in sano sensu, quod Remonstrantes dicunt, in Thesi dictata secunda, homines ex viribus liberi arbitrij posse Euangelium revelatum attente audire & legere.

II.

Quidquid autem id sit, quod homo per liberum arbitrium præstat; perparum id est, peccatis inquinatum semper est; neque tam ad salutem, quam ad excusationem coram Deo tollendam, facit: propterea dicuntur hi tales esse nullis viribus, Romanor. 5. vers. 6. In malo jacere, 1. Iohann. 5. vers. 19. Carnales esse, Iohan. 3. vers. 6. inepti esse ad cogitandum quicquam boni, 2. Corinth. 3. vers. 5. mortui, & filij iræ esse, Ephes. cap. 2. ita ut lumen naturæ in meras tenebras abierit; & carnalibus hominibus Scriptura sacra obscura sit, 2. Epist. Petr. 3. vers. 16. Denique nihil est in eis, quod Dominum non offendat. Hebr. cap. 11. Roman. cap. 14. Exempla eorum hoc testantur, qui inter Ethnicos facile præstantissimi fuere: qualis Democritus, Epicurus, Protagoras & alij; Socrates ipse idololatra fuit, & Abraham nondum vocatus. Neque enim habitat in carne nostra bonum. Roman. 7. in iniquitate concepti sumus. Psalm. 51. Immundi ex immundis sumus. Iob. 14. vers. 4. Etiam infantes, cum primum veniunt ad scintillas aliquas rationis, perversitatem statim produnt: Unde Augustinus. *Imbecillitas membrorum infantilium innocens est, non animus.* Quid multis? ante gratiam sic servimus peccato, ut iustitiæ liberi simus. Romanor. 6. vers. 20. Caro non subjicitur legi Dei: nec potest quidem. Roman. 8. vers. 8. Filij Diaboli vocantur hi tales, 1. Iohann. 3. vers. 16. 2. Timoth. 2. vers. 26. Iohan. 12. vers. 31. Ephes. 2. vers. 3. Romanor. 6. vers. 12. 14. 2. Petr. 2. vers. 19. Concludamus ergo cum Augustino. *Nemo se palpet: de suo Satanas est; de Deo beatus est.* Est itaque abominabilis Remonstrantium error; dicentium, quod homo per lumen naturæ multum possit, imo quod per eius rectum usum majora assequatur.* Thesi dictata prima. Unde luce meridiana clarius patet quod initium, originemque primam Decreti electionis, ponant, in homine corruptissimo. Nam juxta ipsos Decretum Electionis est à fide, fides est è verbo audito, Decretum dandi verbum est à recto luminis naturæ usu. Deus hoc lolium è sua Ecclesia averruncet.

III.

Hæc de homine extra Dei gratiam posito. Restat ut nunc deinceps de hac ipsa Dei gratia paucis agamus, per quam homo novis viribus instruitur. Est autem ea vel communis, vel propria Electorum.

Communis, consistens videlicet in donis, quæ tam improbis nonnullis, quam Electis conceduntur, & interdum per vocationem externam adhibitam, interdum sine ea divinitus instillantur. Falsum enim est, quod thesi dictata, dicunt, omnes aliqua vocatione vocari ad salutem, omnibusque media ad salutem dari, Actorum cap. 16. vers. 14. Romanor. cap. 9. vers. 18. Psalm. 147. vers. ultimo.

IV.

Per hanc igitur communem gratiam homines carnales necdum regeniti (loquimur præcipue de vocatis) sive sint reprobi, sive electi, participes dicuntur fieri Spiritus Sancti, mente illuminari, & corde affici: unde fructus varios percipiunt, lucem & intelligentiam in mente, cognitionem Dei, cognitionem viæ iustitiæ. 2. Petr. cap. 2. vers. 20. 21. cognitionem salutis. Fidei etiam participes sunt per operationem Spiritus Sancti, & credunt hæcenus, ut assentiantur Verbo Dei, quod verum sit; percipiunt etiam hinc gustum favoris Dei & vitæ æternæ, levem tamen & tenuem, ita ut aliquam lætitiā sentiant. Breviter inquinamenta mundi effugiunt, hoc est, externas mundi turpitudines ad tempus relinquunt, & externos mores emendant.

Hæc dona sunt communia electis & reprobis; Nam de reprobis testantur loca sequentia & similia. 2. Pet. 2. 20. Luc. 8. 13. Hebr. 6. 4. 5. 6. Ubi Paulus loquitur de ijs,

de iis, qui gratia excidere possunt; id quod Electi nequeunt: neque enim vel syl-
laba unica ibidem justificationis meminit; quippe quæ Electorum est propria.
Roman. 8. vers. 30. Differunt autem hæc dona plurimum ab illis, quæ regeneratio-
nem comitantur: neque enim reprobi habent adjunctam immutationem volunta-
tis, ad diligendum Deum pro tanto beneficio. Lucæ 8. 13. Imo fidem salvificam
nunquam habuerunt: nec de misericordia Dei erga se, aut de remissione pecca-
torum, firmissime & indubitate persuasi sunt. Interim quidquid donorum rege-
nerationem antecedentium habent, à Dei operatione ea sunt omnia, non à mora-
li suasionem tantum: quia ne regenerati quidem, sine Christo quidquam possunt:
Iohan. 15. Et petunt; *Domine auge nobis fidem; Cor mundum crea in me:*

V.

Finis horum generalium donorum non est, ut eorum recto usu majora & plu-
ramereamur aut assequamur, & tandem Reprobi fiant Electi: sed ut societas huma-
na & politia conserventur, Electisque, variis modis inserviat, utq; ad vocationem
internam præparentur.

VI.

Hæc de communi Gratia. Sequitur de ea, quæ est Electorum propria; nimi-
rum de Gratia regenerationis; cujus Electi fiunt participes, per modum operandi
vel ordinarium vel extraordinarium: idque intellectu, affectibus, voluntate, omni-
busque viribus.

VII.

Intellectus igitur, non solo Verbo, sed divina quadam & interna operatione illu-
minante, opus habet, si debeat capere sensum eorum, quæscitu, creditu, factu,
speratu necessaria sunt. Lucæ 24. vers. 45. Christus discipulis & Verbum annun-
ciabat, & , ut annunciatum explicatumque intelligerent, mentem aperiebat.
Sic David passim petit. Psal. 119. Oculos sibi aperiri: & Paulus petit, ut Colos-
senses omni cognitione impleantur. Colossens. 1. vers. 9. Errant itaque Remon-
strantes, dum thesi dictata secunda, soli Verbo hanc regenerationem tri-
buunt.

VIII.

Ad regenerationem cordis quod attinet; statuimus, quod affectus, à libera vo-
luntate distingui non possint: quia enim Deus circumcidit cor, ut homo diligit
Deum & proximum; hoc fieri nequit, sine voluntate diligendi, sine volun-
tatis libero actu. Pugnat enim cum recta ratione, vivificari quosdam in intel-
lectu & affectibus tantum, voluntate sine vita manente. Neque Scriptura Sacra
novit, aut restatur, affectus regeneratione sanari, reformari, aut accendi, an-
te vel sine voluntatis restauratione; nedum ut solo verbo fiat hæc regeneratio,
ut Remonstrantes existimant thesi dictata tertia.

IX.

Porto voluntas se ipsam non vivificat, neque innatam habet facultatem bene
volendi, vel nolendi, nedum ut eam in actum producere queat, vel sponte
sua, vel adminiculo mentis & affectuum regeneratorem, seu quod juxta ipsos
fere idem est, per moralem suasionem. Nam præter mentis illuminationem
& affectuum excitationem, & externam voluntatis invitationem, amplius ali-
quid agit Spiritus Sanctus intrinsecus, modo supernaturali, ad conversionem
producendam, idque antecedenter, non concomitanter duntaxat, ut ne res
incerta,

incerta, vel in humanæ voluntatis indifferenti potestate, relinquatur. Deus enim dat velle & perficere. Philipp. 2. Sine tali operatione voluntas mere carnalis erit. Iohan. cap. 3. vers. 6. imo mortua, Ephes. cap. 2. Iohan. 5. vers. 25. Rom. cap. 5. vers. 6. Genesi cap. 8. vers. 21. Dei imaginem amisimus, Diaboli imago successit. Iohan. vers. 8. Nova itaque omnino creatione opus est. Psal. 51. vers. 12. Romanor. cap. 8. vers. 11. 2. Corinth. 3. vers. 6. Galat. cap. 3. vers. 21. Philipp. cap. 1. vers. 6. 1. Corinth. cap. 3. vers. 6. Errant igitur turpiter Remonstrantes in thesi dictata quarta, hæc Dei beneficia impudenter & imprudenter negantes.

X.

Porro cum hostiliter huic doctrinæ resistent dogmate suo de resistibilitate; duo ea de re dicimus. I. Fatemur nos posse resistere, & quam sæpissime Spiritui sancto resistere, cum is operari vult. Dicitur enim Deus operari velle duobus modis: improprie, vel proprie: Improprie, cum id intelligimus de voluntate signi: nam hæc improprie dicitur Dei voluntas: Et hoc respectu possumus dici, Deo resistere operari volenti; si nimirum verbum eius potius opprimere quam audire velimus: si contra, voluptatibus indulgendo, eam gratiam lætitiæque, quam antea ex auditu perceperamus, iterum obscuramus, sepelimus, fidemque nostram tantum non extinguimus: nam hi tales dicuntur spiritum sanctum contristare. Ephes. 4. vers. 3. & extinguere. 1. Thessal. 5. vers. 19. Propterea quod lucem eius, in mente per verbum accensam, multi negligant, & paulatim perire sinant. Resistere itaque recte dicuntur, hitales, quia voluntatem signi sibi manifestatam fideliter exequi tenebantur. Sed quando Deus vult operari secundum voluntatem beneplaciti, quæ proprie Dei vera voluntas dicitur, huic nemo unquam resistet, quo minus ea voluntas fiat. Esa. cap. 46. vers. 10. Errant itaque Remonstrantes in thesi dictata quinta, dum statuunt, quod Deo, vere operari volenti & intendenti, resistere possimus, &c. Contra Sacram Scripturam: in qua, etsi vocabulum irresistibilis, non occurrit, tamen de re ipsa, multis in locis satis manifeste Spiritus Sanctus testatur: ut Philipp. 1. vers. 29. Et 2. vers. 3. Deutron. 29. vers. 4. & 30. vers. 6. Ierem. cap. 24. vers. 7. & cap. 31. vers. 18. Sed solide satis in Collatione Hagiensi hoc confirmatur & evincitur. Imo ipsi Remonstrantes totam regenerationem fieri irresistibiliter dicunt, dum dicunt, omnes eius partes esse irresistibiles, quales regeneratio mentis & affectuum: plures enim regenerationis partes non agnoscunt.

XI.

Per eandem gratiam homini fides datur, ita ut ea donum Dei sit. Iohan. 6. 44. Iohann. 10. 26. Ioh. 12. 39. 1. Cor. 1. 30. 31. Errant itaque Remonstrantes, dum in corollario primo hoc negant: datur enim à Deo non tantum potentia credendi, sed & fides ipsa, & habitus fidei, ante opera fidei, ita ut ea non tantum sit actus, ex argumentis acquisitus, qualis dormienti (ut corollario secundo statuunt) non adfit. Neque enim à dormientibus separatur fides, non tantum quatenus habitus est, sed etiam quatenus bonos fructus producit; qualis est tranquillitas conscientie, quam tranquillus somnus & insomnia plerumque comitantur. Proverb. cap. 3. vers. 24. 25. 26. Contrarium apparet in infidelibus.

XII.

Præter ordinatiam regenerationem, de qua hæcenus egimus, est & alia extraordinaria; de qua nonnihil agitur in Corollario tertio. Remonstrantes hanc regenerationis rationem vix audent concedere, ne videlicet ad hunc scopulum totam suam navem erroribus onustam penitus frangant. Vident enim ipsi, si possit probari, extraordinaria hæc conversio & regeneratio, inde sequi id, quod ipsorum opinioni quam maxime adversatur: nimirum, quod quædam saltem electio sit absoluta;

absoluta; quod quorundam saltem regeneratio sit irresistibilis; quod denique pro absoluto suo jure Deus æquales interdum tractat inæqualiter: Quippe qui Iudam, cum sequeretur & profiteretur Christum, tamen non elegerit, neque quotidianis dehortationibus, cum interna renovatione conjunctis, converterit. Paulum vero, qui Christi verbum & Apostolos non tantum non sequebatur, sed etiam pro virili sua persequabatur, elegit & convertit, imo modo extraordinario convertit: In momento scilicet conversus fuit; in momento mens est illustrata luce Euangelij; quod exosum incognitumque ipsi antea erat, id à Deo neque ab ullo homine didicit Galat. cap. 1. vers. 12. Si quis objiciat edoctum eum ab Anania fuisse, Actor. cap. 3. vers. 17, nihil obstat, quo minus & per se illum oraculis Deus docuerit & ornandi ministerij causa hominis opera in eo docendo usus fuerit. Quare non tam Anania institutione, quam Christi revelatione Euangelium didicit Paulus. In voluntate & affectibus regenerandis eadem fuit ratio; statim obedivit, dicens, quid vis ut faciam? Cur ipsi tanta gratia facta est? Num quod fidelis fuerat? nihil minus; sed fidelis ut esset. Quod, si Remonstrantes hisce rationibus cedere & à suo resistibilitatis dogmate per hoc exemplum recederent, luerint, arctius alijs exemplis constringi possunt: cum primis exemplo Christi hominis: fuit enim is nobis quo ad ortum æqualis. Hebræor. cap. 2. vers. 17. Fuit massa corruptæ Adamicæ particula, quippe semen mulieris, Genes. 3. semen Abraham, Genes. cap. 22. vers. 18. Nihil in ipso Deus potuit prævidere, nisi quod per meram suam gratiam in vas illud effundere pro bene placito suo voluit: non minus tamen Decreto æterno istam partem à reliqua perdita massa discevit, inde à prima conceptione sanctificavit, Lucæ 1. vers. 35. Voluntatemque, quæ tantum ad bonum erat libera, largitus est; ita ut per omnem vitam ne minima peccati labe impuratus unquam fuerit. Iohann. 8. Quid hic jam Remonstrantes dicant? Christum truncum esse? trahi, cogi, rapi ad bonum? moveri, sicut puellæ, pupas suas movere solent? apage. Audiant Augustinum, qui hoc exemplo fundamenta dogmatum Remonstrantium penitus evertit & Christi exemplum ad nos omnes applicat, Tom. 7. lib. 1. de Prædestinatione cap. 15. inquit, *Gratia illa tua, (puta Christi) talis actantus est. Cur diversa est gratia, ubi natura communis est? &c. Neque enim Christo retributa est illa generatio, sed tributa, ut alienus ab omni obligatione peccati de Spiritu & Virgine nasceretur, &c.* Ex hoc fundamento porro vult probare idem Augustinus, plane eandem & nostræ electionis, & quicquid inde fructus, in nos manat, esse rationem: inquit ibidem loci: *Ea gratia fit ab initio fidei sua homo quicumque Christianus: qua gratia homo ille, ab initio suo factus est Christus: de ipso Spiritu & hic renatus, de quo est ille natus: eodem Spiritu fit in nobis remissio peccatorum, quo Spiritu factum est, ut ille nullum haberet peccatum.* Hec se esse facturum Deus profecto, præscivit. Ipsa igitur est Prædestinatio sanctorum qua in Sancto Sanctorum maxime claudit, &c. Humana merita hic conticescant, qua periere per Adam. Quisquis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis invenerit, ipse in nobis membris ejus præcedentia merita multiplicata regenerationis inquirat. Hæc Augustinus de Remonstrantibus nostris.

Cum itaque resistibilitatis dogma, doctrinæ & Patrum & Dei ipsius resistat, æquum est, ut eidem tanquam novo, vano & Pellagiano commento Ecclesia Belgica vicissim resistat, ab eoque in totum desistat.

IVDICIVM

Deputatorum Synodi Gallo-Belgicæ,

D E

Tertio & Quarto Articulo Remonstrantium.

DOlemus ex animo, in tanta Euangelij luce, & post tam multas, circa hanc materiam, cum Pontificiis aliisque felicititer exantlatas concertationes, tandem ex medio nostri surrexisse, qui rancidas Scholasticorum distinctiones & tricas, novis augmentis interpolatas, non veriti sunt invehere in Ecclesias Belgicas: cum ipsis factis notum esse potuerit, quam parum istiusmodi disceptationes ad ædificationem faciant, quantumque ad animorum exacerbationem & Ecclesiarum dissipationes valeant.

Cæterum cum nostri officij sit veritatem tueri, & falsa redarguere; illis quidem Novatoribus mentem optamus meliorem; de sententia vero ipsorum, ex mente Sacrarum Literarum & doctrina Reformatarum Ecclesiarum sic judicamus: Hæc videlicet, quæ ex ipsorum libris & scriptis selecta exhibemus, nec Scriptura contineri & maximam partem cum eadem pugnare, ac quam-proxime ad Pelagianas hæreses accedere.

Qualia sunt quæ sequuntur.

I.

Hominem corruptum recte posse uti lumine naturæ, ad Deum glorificandum & colendum, etiam sine alia supernaturali gratia: Et quantum homo corruptus faciat, jam gratia, quam habet, recte uti.

II.

Homini, hoc pacto lumine naturæ recte utenti, quodque per eandem potest, facienti, Deum plura ac majora dona largiri, etiam ipsam Euangelij annuntiationem.

III.

Dociles & dignos esse, sive idoneos, quos ulteriore gratia Deus donet, in quibus rectæ rationis semina & opus legis scriptum adhuc superest.

IV.

Cur quibusdam gentibus & personis, nullo vite sue tempore, Euangelica doctrina copiam faciat, esse talis placiti divini, quo improbos legis naturæ violatores, non nisi ob insignem culpam & novam ac actuale inobedientiam, Deo notam, Euangelij sui annuntiatione privare vult: nullos autem absoluto Dei Decreto, citra ullam causam meritoriam considerationem, meritis gratia prorsus destitui.

V.

Omnem hominem, qui modo usu rationis & iudicio polleat, in omni statu sua vi naturali, absque supernaturali lumine potentia super infuso, posse apprehendere & percipere sensum illorum omnium, quæ ad salutem consequendam scitu, creditu, speratu & factu necessaria, in Scriptura clare satis proponuntur, non tantum quæ necessaria sunt, sed etiam sub ipsa necessitatis ratione.

VI. Volun-

6.

Voluntas ex actione sua tantum potest vocari bona vel mala, prout ipsi monstrat intellectus, & affectus impellunt.

7.

Dona spiritualia non sunt separata ab humana voluntate, in morte spirituali: Cum in ea nunquam fuerint, sed libertas tantum bene aut male agendi; quæ vires suas in statu peccati exercere non potest, propter tenebras intellectus & depravationem affectuum.

8.

Sola negatio illuminationis sufficit, ut homo non possit bonum salutare velle.

9.

Agnitio peccatorum, dolor, desiderium & cura obtinendæ salutis, ante omnem fidem, conversionem & spiritum renovationis, non solum non sunt peccata & noxia, sed etiam utilia & actus congruentes, Deoque grati, ad ulteriorem homini gratiam communicandam.

10.

Per Legis prædicationem, sociâ operatione Spiritus sancti Lege utentis, homo peccator adducitur ad peccatorum suorum agnitionem, & serium dolorem, ut desperans de sui justificatione & renovatione, propter carnis impotentiam, avide desideret & expectet & anhelet liberationem. Quæ dispositio præcedit vivificationem & fidem in Christum.

11.

Proposium & tentamen vitæ in melius commutandæ, eiusque conceptus & elaboratio præcedit fidem & obedientiam propriæ dictam.

12.

Quando veritas clare & perspicue à Spiritu sancto præsentatur menti, & discussis dubitationum causis, mentem Spiritus sanctus illuminare vult, fieri non potest, ut intellectus non assentiatur, aut iudicium suspendat, sed ab obiecto proposito, & à Spiritu sancto insinuatò determinatur ad assentendum.

13.

Intellectus boni salutaris cognitione donato, voluntas habens residuam mali cognitionem, accedente etiam naturalis potentie collatione, libertatem accipit volendi bonum & malum ex se volendi.

14.

Item, Peracta, quantum satis est, mentis & affectuum repurgatione, etiam voluntas excitatur, uti innatam facultatem volendi vel nolendi circa boni electionem exerceat.

15.

Possit hoc disputari; Annon nobilissima sit actio ea circa hominem, quæ sit per inductionem & monelas: Et, an expediens sit aliqua alia circa hominem uti: Et, annon satis vehemens foret operatio, si talis esset, quali satan utitur.

16.

Ad conversionem requiritur aliquid ipsa natura potentius, quo seipsum vincat, &c. An autem vis illa sit promissio vitæ æternæ, possunt illi iudicare, qui gustarunt bonum Dei verbum.

17.

In statu regenerationis peragende, infusio habituum in voluntatem atque intellectum & affectus, in ordinaria conversione, repugnat administrationi mediorum, quibus Deus novam vitam vult in homine operari: Certe in voluntate locum habere non potest, ut quæ sua natura libera est ad volendum bonum vel malum.

18.

In hoc statu, habitibus virtutum acquisitis, informatur voluntas, iisque perficitur, & ad operationes suas expeditior redditur.

19.

Post illuminationem mentis, & voluntati concessam supernaturalem potentiam, credimus Deum affectus nostros & partem sensitivam corrigere & bonis desideriis, quorum objecta monstrat intellectus, actus vero imperat voluntas, afficere.

20.

Deus omnibus hominibus media ad fidem & resipiscentiam necessaria sufficienter & efficaciter administrat: Itemque, ex parte sua paratus est omnibus Christum revelare.

21.

Spiritus sanctus tantum gratia omnibus & singulis, quibus verbum fidei predicatur, confert aut conferre paratus est, quantum ad promovendam suis gradibus hominum conversionem sufficit: Et hæc iis etiam obtingit qui actu ipso non convertuntur.

22.

Externa & interna vocatio non nisi gradibus differunt, nec disparatae sunt ex Dei intentione.

23.

Neminem externe vocat Deus, qui non interne per Verbi auditum converti possit.

24.

Efficaciam gratiæ non ponimus in irresistibilitate gratiæ & omnipotente agendi vi, voluntatisque ad bonum determinatione inevitabili; sed in tali gratiæ operatione, quæ effectum suum sortitur: Quod fit, quando homo non opponit contumaciam & rebellionem suam, quam oppondere potuisset.

25.

Tractio fit audiendo & discendo; & est amica invitatio: Nec quidquam obstat, quo minus sola moralis gratia homines animales reddat spirituales.

26.

Homo potest libera sua voluntate ita sese gerere & tales actus producere, ut iis positis Dei gratia ipsum actu non convertiat, etiam tum, quando conversum ipsum serio vult, & convertere aggressus fuit.

27.

Quinimo positis omnibus gratiæ operationibus, quibus Deus ad conversionem utitur, manet tamen ista conversio ita in hominis potestate, ut seipsum possit convertere, adeoque Deo atque spiritui regenerationem intendenti, & operari volenti, actu ipso sæpe resistat.

28.

Denique auxilium efficax non antecedit voluntatem ordine causalitatis, sed quando voluntas se movet ad conversionem, tum efficaciter Deus eam juvat: Vnde etiam gratiæ efficacia non male ducitur pendere ab arbitrio hominis, ab eoque determinari &c.

His &

His & similibus falsitatibus hæc paucula opponimus.

1.

In statu peccati homo animalis cæcus est, nec percipit ea quæ sunt Spiritus Dei: neque id tantum, quia non potest excogitare ea ante revelationem; sed etiam quia, postquam ei revelata sunt, non potest ea salutariter intelligere, aut assensum præbere, sine interna Spiritus S. illuminatione & peculiari gratia. 1. Corinth. 2. 14. Rom. 3. 11. Et 1. 21. Gen. 6. 5. Ier. 17. 9. Rom. 3. 12. Matth. 16. 17. Act. 16. 14.

2.

In eodem statu tota hominis natura sic est depravata, ut π φρόνημα carnis nihil sit, nisi inimicitia adversus Deum, & mera rebellio adversus Legem Dei, cui non subicitur, adeoque ne potest quidem: neque id tantum ratione affectuum, sed ipsa quoque voluntas captiva est, & constricta peccati vinculis, summaque inordinatione & contumacia laborat: totus denique homo servus est peccati, & moruus in peccatis. Vnde sequitur hominem in sui conversione aut suscitatione vel vivificatione, non posse ex se vel viribus veteris hominis se ad gratiam præparare, vel disponere, aut verum bonum monstratum desiderare, aut expetere, aut vocanti Deo respondere, aut salutem offerenti ex vi liberi arbitrii sui assentiri, aut denique operanti Deo cooperari vel ullum vere bonum opus facere, non magis quam arbor mala bonos fructus ferre potest. Rom. 8. 7. Et 7. 5. Phil. 2. 13. 2. Cor. 3. 5. Iohan. 8. 34, 36. Rom. 6. 20. Eph. 2. 1. Colos. 2. 13. Iohan. 3. 6. Eph. 4. 18. 19. Ezech. 36. 26. Ierem. 13. 23. Matth. 7. 17. 18.

3.

Gratia Dei præveniens, non est tantum externa prædicatio Verbi, aut interna moralis suasio, vel motio spiritus vivifici secundum efficacissimas rationes, quæ Verbo Dei continentur; sed est donum supernaturale divinitus infusum, quod voluntatem hominis præveniens efficaciter immutat, novas vires & facultates bonosque motus in ea operatur. Phil. 1. 29. Rom. 5. 5. Ier. 31. 18. Deut. 30. 6. Ezech. 36. 26. Iohan. 6. 44. 45.

4.

Hæc gratia Dei cor lapideum auferens, & dans cor carneum, non est indifferens motio, pendens, quoad eventum, à libertate voluntatis humanæ; sed est efficax tractio, quæ voluntas efficaciter mota, non cogitur agere, sed liberrime bonum monstratum & impressum vult atque eligit: quaque infallibiliter & certissime liberantur, quicumque à Spiritu S. interna & efficaci operatione trahuntur. Ezech. 36. 26. Ioh. 6. 44. 45. Ioh. 15. 5. Ps. 51. 12. Ier. 32. 40. Phil. 2. 13. Psal. 110. 3. Act. 16. 14.

5.

Non omnes illa ineffabili & potente vocatione interna Spiritus S. vocantur, quicumque externe per Verbi prædicationem vocantur. Nec externa vocatio, sive per librum naturæ, sive per verbum, sufficiens gratia ad conversionem recte dicitur, nisi quoad externa conversionis media, quatenus præter illa, nulla alia ordinatur à Deo ad conversionem adhibentur. Es. 6. 10. Deut. 2. 30. Matth. 11. 25. Deuter. 29. 4. Matth. 13. 11. Psal. 147. 20.

6.

In statu gratiæ, postquam nos convertit Deus, ipsi jam conversi bonos actus edimus: sed non nisi cooperante ad singulas actiones, & dirigente atque roborante gratia & auxilio Spiritus sancti: à quo, sicuti est principium, ita & progressus ac perfectio boni operis existit. Ier. 31. 19. Psal. 119. 111, 112. Psal. 119. 32, 34, 35, 36. 1. Reg. 8. 58. Psal. 86. 11. 1. Thess. 5. 23. 2. Thess. 5. 23. & 2. 17. & 3. 5. Phil. 2. 13.

Iudicium Professorum Belgicorum

DE QUINTO ARTICULO,

QUI EST

DE PERSEVERANTIA
VERE FIDELIVM.

Thesis Remonstrantium prima Heterodoxa.

Perseverantia vere fidelium in fide non est effectum electionis, qua Deus singulares personas nulla obedientia conditione circumscriptas ad salutem elegisse dicitur.

Thesium exhibitatum prima de quinto Articulo.

Antithesis prima Orthodoxa.

Perseverantia vere fidelium in fide, est effectum electionis, qua Deus singulares personas, nulla motus antecedentis ipsorum obedientia consideratione, ad salutem & media salutis elegisse dicitur.

Antitheseos Probatio.

1. Id ipsum ex Apostoli gradatione, Rom. 8. 29. evidentissime demonstratur, qua ostendit eodem ordine prædestinationem antecedere glorificationem (quæ perseverantiam usq; ad finem, qua fidelis salvus erit, præsupponit atque in se complectitur) quo ordine prædestinatio vocationem ad fidem, & justificationem ex fide antegreditur, nimirum, ordine causæ & naturæ.

2. In eodem capite, versu 32. & sequentibus idem docet Apostolus, cum ait, *Quis intentabit crimina adversus electos Dei? Deus est qui justificat. Quis est qui condemnet? Christus est qui mortuus est, imo vero qui resurrexit, qui etiam est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Quis nos separabit à charitate Christi? &c. Quibus verbis ostendit fideles salutare illud perseverantiæ bonum non ex se habere, nec ex ulla fidei obedientia à Deo prævisa, sed ex gratuita Dei electione atq; in Christo dilectione, cum asserit eos, nempe, electos, nec ullis criminationibus posse condemnari; nec ullis angustiiis aut oppressionibus à charitate Dei separari, sed in omnibus plus quam victores esse per eum qui ipsos in Christo dilexit.

3. Idem Apostolus 2. ad Tim. 2. 19. ut scandalo à quibusdam Apostolis dato occurrat, affirmat solidum Dei stare fundamentum, quo vere fidelium perseverantia è contrario stabilitur: hocque duplici ostendit sigillo consignari, nimirum, respectu Dei, gratiosa ipsius cognitione qua illos tanquam suos novit ab æterno: respectu vere fidelium, scilicet ad Deum conversione, qua nomen ipsius invocantes abscedunt ab omni injustitia, qua à charitate Dei possent separari.

4. Quibus hæc etiam loca adjungi possunt:

Ioh. 6. 37. *Quidquid dat mihi Pater, ad me venit, & eum qui venit ad me, non ejiciam foras.*

Rom. 11. 7. *Electi assequeuti sunt, reliqui occalluerunt.*

Et,

Et, 2. Thess. 2. 13. ubi Apostolus monet Deo gratias hoc nomine esse agendas, quod Thessalonicenses ab initio elegerit in sanctificatione Spiritus, & fide veritatis, ut, nimirum, per hæc duo electionis media, sub quibus cætera omnia comprehenduntur, ac proinde ipsa quoque in fide perseverantia, eos faciat salutis participes, ad quam eos elegit.

2. Thesis Remonstrantium Heterodoxa.

Perseverantia non est donum Dei proprie dictum a) fidelibus, scilicet, infusum & morte Dei partum, sed præceptum, & conditio moralis novi fœderis, quam Deus inter multas possibiles præscripsit, & ante peremptoriam electionem ad peccatorum remissionem in homine requirit: quamque homo habitu fidei & obedientia per crebros credendi & obediendi actus acquisito, facile præstare potest: accedente autem interno Spiritus sancti solatio, etiam præstare vult, ac plerumque præstat.

a) Coll. Hag. Belg. 348. Brand. 407. l. m. 4. Bert. p. 6. 1. 8. Bertius de apostasia sanctorum, pag. 1. Grevinch. contra Amesium, p. 137. Remonstr. citati in declaratione §. articuli. pag. 7. 8.

2. Antithesis Orthodoxa.

Perseverantia non est tantum præceptum, aut nuda conditio ex multis conditionibus à Deo præscripta & ante electionem peremptoriam (ut verbis Remonstrantium utamur) postulata, quam habitum fidei & obedientia per crebros credendi & obediendi actus acquisito, facile potest præstare, sed est donum Dei proprie dictum & supernaturale per Spiritum sanctum ac verbi ministerium in nobis effusum, ac gratiose continuatum: quo homo fidelis Spiritu sancto exornatus, & obedientiam perseverantia semper præstare potest, & re ipsa præstat.

Antitheseos probatio.

Perseverantiam esse donum supernaturale divinitus infusum, liquet:

1. Ex his Dei promissionibus.

Deut. 30. 6. Circumcidet Iehova Deus cor tuum, & cor seminis tui, ad diligendum Iehovam Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, ut vivas.

Ezech. 36. 26. 27. Dabo vobis cor novum, &c. Et Spiritum meum ponam in medio vestri, que faciam ut statutis meis ambuletis, & iura mea observetis, facientes ea.

Ierem. 32. 40. Indum reverentiam mei cordi ipsorum, ut non recedant à me.

2. Ex perseverantiæ causa & scaturigine, ex qua illa emanat, teste Apostolo, Phil. 2. 13. Deus efficit in vobis, ut & velitis, & perficiatis pro gratia sua benevolentia.

3. Ex infusione sensus interni charitatis divinæ per quem spes certa perseverantiæ, ac proinde ipsa quoque perseverantia in fidelibus alitur & conservatur: ut Apostolus attestatur his verbis, Rom. 5. 5. Spes, nempe, gratiæ ac gloriæ Dei, in qua gloriamur etiam in mediis tribulationibus, non pudefacti, eo quod charitas Dei effusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

4. Ex Petri precatione, 1. Petr. 5. 10. Deus gratiæ qui vos vocavit ad æternam suam gloriam in Iesu Christo, roboret, fundet, stabiliat, ac perficiat vos. Atqui ex postrema orationis dominicæ petitione, Ne nos inducas in tentationē, sed libera nos à malo. Nullum autem donum supernaturale Spiritus S. afflatu inspiratum, est nuda conditio, aut virtus moralis crebris tantum actionibus acquisita:

2. Hanc perseverantiam donum quoque esse morte Christi partum, colligi potest.

1. Ex fine *οικονομίας* seu dispensationis divinæ qua Christus nobis factus est sanctificatio & redemptio, 1. Cor. 1. 30. per spiritum, scilicet, sanctificationis ac roboris quo nos sanctificat in veritate & servat ab omni malo usque ad diē redemptionis.

2. Ex Christi precatione, Ioh. 17. 19. 20. Nisi enim Christus hoc donum perseverantiæ merito suæ mortis à Patre suo impetrasset, nunquam illud ab ipso efflagitasset, dicens, Non rogo, ut tollas eos à mundo, sed ut serves eos à malo. Nec tantum pro istis rogo, sed etiam pro iis qui per sermonem eorum in me sunt credituri.

Thesis Tertia Remonstrantium Heterodoxa.

Stante auxilij divini a) promptitudine & gratie sufficientis presentia, positi que illis omnibus que ad perseverandum necessaria & sufficientia sunt, quæque Deus ad fidem conservandam vult adhibere, imo etiam, positi in ipsa voluntate fidei habui, manet tamen in libera b) hominis potestate, vel perseverare, vel non perseverare.

a) in Declar. 5. art. pag. 11. b) adversus VValach. p. 74. Collat. Hag. Belg. pag. 370. Bert. 90.

Tertia Antithesis Orthodoxa.

Stante auxilij Dei promptitudine & gratia sufficientis presentia, positiq; illis omnibus, que ad perseverandum necessaria & sufficientia sunt, quæq; Deus ad fidem conservandam vult adhibere: positoque in ipsa voluntate habui fidei divinitus infuso, hominis voluntas sic ad perseverandum inflectitur & determinatur, ut ad utrumque oppositum non sit equali momento flexibilis, nempe, & ad perseverandum, & ad non perseverandum, sed ad unum oppositorum ductu Spiritus sancti, nempe ad perseverandum, libere summaque cum voluntate feratur.

Probatio Antitheseos.

Quamvis enim fideles ob peccati sui in carne reliquias ad declinationem à lege Dei propendeant, hi tamen continua Spiritus S. gratia sic reguntur, excitantur ac sustentantur, ut pravam carnis libidinem fræno pietatis coerceant, atque in sancto proposito in viis Iehovæ ambulandi perseverent. Hi enim sunt *γνήσιοι* seu genuini Dei fœderati, qui juxta Dei promissionem, Jer. 32. 40. in Dei reverentia, quam Spiritus S. ipsorum cordibus indidit, constanter permanent. Hi sunt ex Deo nati, qui, ut pronuntiat Apostolus Iohannes, 1. Ioh. 3. 9. ob semen Dei, quod in ipsis manet, non possunt peccare, nempe, peccato ad mortem.

Thesis quarta Remonstrantium Heterodoxa.

Quotiescumque vere fideles opera a) carnis enormia committunt, toties veram fidem totaliter amittunt. Non solum autem possunt in atrociam & conscientiam directe vastantia scelera atque adeo in ipsum peccatum admereri, & in Spiritum S. incidere, sed etiam in eis perseverare ac mori: ac consequenter c) à fide justificante gratia & salute totaliter & finaliter excidere: multisque id vere fidelibus ac regenis evenit, & etiamnum non raro evenit.

a) Collat. Hag. Belg. 304. Bertius 18. & 19.

b) Exhib. Thes. 4. de 5. art. Armin. de Art. perpendendis pag. 31. Episc. disp. publ. de peccato actuali. Coroll. 1. & 2.

c) Coll. Hag. Belg. 304. 305. Bert 18. 19.

d) Ibidem & decl. artic. 5. Thes. 3. & 4.

Quarta Antithesis Orthodoxa.

Quamvis fideles ex infirmitate humana socordia ac neglectu exercitiorum pietatis in gravissima aliquando peccata prolabantur, non tamen ea committentes, atque in eis effecij sui immemores obtorpescetes, fidem suam totaliter amittunt. Neque ii possunt ob Dei conservantis gratiam, in peccata incidere, ipsorum conscientiam directe atque omnino vastantia, quale est peccatum ad mortem & in Spiritum sanctum, necum in eis perseverare ac mori. unde sequitur, nec eos posse à fide justificante, gratia & salute totaliter & finaliter excidere. Neque hoc vere fidelibus evenisse demonstrari potest.

Antitheseos probatio.

In vere enim credentibus radix fidei ac semen regenerationis manere dicitur, in loco jam citato, nimirum 1. Ioh. 3. 9. Manere autem & excui, vel excidere sunt prorsus contraria. Hinc de iis asserit Apostolus, Heb. 10. 30. quod tales non sint qui se subducant

subducant ad exitium, sed qui credant ad animæ salutem. Et, 1. Pet. 2. 6. Quod in Christum credentes, nequaquam pudefient. Quod ipsis accideret si prolabi possent in peccatum ad mortem cum finali impenitentia conjunctum, vel, in peccatum in Spiritum Sanctum, quod neque in hoc seculo remittitur, neque in altero remitteretur. Item, quod per fidem virtutis Dei præsidio custodiantur, ne scilicet, à fide deficiant, vel ea excidant, 1. Pet. 1. 5. E contrario Iohannes loquens de sui seculi Apostatis negat eos fuisse vera electorum fide præditos, cum inquit, *E nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis. Nam, si fuissent ex nobis permansissent utique nobiscum, sed egressi sunt ex nobis, ut paterebant non omnes esse ex nobis*, 1. Ioh. 2. 19.

Thesis Quinta Remonstrantium.

Nullus vere fidelis ac regentus a in hac vita de perseverantia ac proinde de sua salute certus esse potest absque speciali revelatione.

a Coll. Hag. Belg. p. 413. Bert. 150. l. 2. & seq.

Antithesis Orthodoxa.

Quamvis homo vere fidelis ac regentus multis de causis in hac vita varijs dubitationibus atque animi perturbationibus sit obnoxius, de sua tamen perseverantia ac salute ex Verbo Dei revelato certus esse potest.

Antitheseos Probatio.

Hominem verè fidelem ac regentum in hac vita certum esse posse de sua perseverantia, ac proinde de sua salute, evinci potest:

1. Ex his Dei promissionibus & assertionibus,

Ioh. 1. 5. & Hebr. 13. 5. *Nequaquam te deseram, nec unquam te derelinquam.*

Psal. 37. 23. *A Iehova gressus viri statuuntur, cuius via delectatur: cum cadit non deijcitur, quia Iehova manum eius sustentat.*

Et vers. 28. *Non derelinquit Iehova quos benevolentia prosequitur, ideoque in æternum conservabuntur.*

Esaia 54. 10. *Quamvis hi montes recederent & hi colles dimoverentur, attamen benignitas mea à te non recedet; & fœdus pacis mea non dimovebitur, ait, miserator tuus Iehova.*

Osea 2. 19. *Desponsabo te mihi in æternum; iustitia, fide iudicio, benignitate & misericordia.*

Matth. 16. 18. *Ecclesiam meam supra hanc petram, fide, scilicet ædificatam, portæ inferorum non superabunt.*

Ioh. 4. 14. *Qui biberit ex aqua illa quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed aqua illa quam dabo ei, fiet in eo fons aque salientis in vitam æternam. Cui consimilis est. Ioh. 6. 35. & aliæ quas brevitatis gratia omittimus.*

2. A rutissima, tum Christi, tum Patris ipsius omnipotentis custodia & confirmatione locis sequentibus descripta,

Ioh. 10. 28. *Nemo rapiet oves meas ex manu mea, Pater meus qui eas dedit mihi, maior omnibus est. Neque quisquam eas potest rapere è manu Patris mei.*

1. Petri 1. 5. *Virtutis Dei præsidio custodimini per fidem paratam patesceri tempore ultimo.*

2. Cor. 1. 21. *Qui nos confirmat vobiscum in Christum, & unxit nos, Deus est.*

3. A fidelium *παραφορέα* quæ nobis in sacris literis ob oculos ponitur, ut:

Psal. 23. 4. *Etiamsi ambularem per vallem lathalis mortis, non timerem, quia tu mecum es, &c.*

Iob. 13. 15. *Etiamsi me occideret, in ipso tamen sperarem.*

Quibus subiungendus est locus illustrissimus, Rom. 8. 31. *Si Deus est pro nobis, quis contra nos? & quis nos separabit à charitate Christi? &c.*

Et Phil. 1. 6. *Persuasum habeo hoc ipsum fore, ut qui cepit in vobis bonum opus, perficiat usque ad diem Iesu Christi.*

4. A certissima fidelium adversus quoslibet hostes victoria.

Rom. 8. 37. *In his omnibus plus quam victores sumus, per eum qui nos dilexit.*

1. Ioh. 5. 4. *Quidquid natum est ex Deo, vincit mundum, & hæc est victoria quæ vicit mundum, nempe, fides vestra.*

5. Ex primario justificationis fructu & effectu.

Rom. 5. 1. & sequentibus, *Iustificati fide pacem habemus apud Deum per Iesum Christum; per quem etiam fide adducti sumus ad gratiam hanc in qua stamus & gloriamur in spe gloriæ Dei.*

6. A glorioso spei qua fides fideique perseveratio fovetur, complemento.

Rom. 5. 5. *Spes non pudescit.*

7. Ab assidua & efficaci Iesu Christi non tantum pro Petro & ipsius coapostolis, sed etiam pro omnibus verè fidelibus intercessione. Christus enim qui novit se à Patre suo semper exaudiri, Ioh. 13. 41. Non minus pro omnibus credentibus, quàm pro Petro & alijs Apostolis oravit, Ioh. 17. Luc. 22. ne fides ipsorum deficeret: atque orando, sicut à Patre suo quondam impetravit, sic etiamnum impetrat, ut quemadmodum olim Petro & ipsius coapostolis, sic alijs quoque fidelibus largiatur liberrimam, fortissimam, invictissimam & perseverantissimam in fide voluntatem.

8. Ex aureo Apostoli sorte, Roman. 8. 30. ex quo sequitur eadem consequentiæ necessitate credentes fide iustificatos glorificari, qua electi vocantur & iustificantur.

9. Ex interna Spiritus Sancti testis omni exceptione majoris in nostris cordibus testificatione atque oblatione.

1. Ioh. 4. 13. *Per hoc cognoscimus nos in Deo habitare & ipsum in nobis, quod de Spiritu suo dedit nobis.*

Ephes. 1. 13. *Posteaquam credidistis, obsignati estis Spiritu promissionis sancto, qui est in cordibus nostris arrhabo hereditatis nostræ, dum vindicemur in libertatem.* Idem dicitur 2. Cor. 1. 22. & Eph. 4. 30. &c.

Si qui vero in Sacra Scriptura à fide dicuntur defecisse, aut illi fuerunt hypocritæ qui mera veræ fidei simulatione se & alios ad tempus fecellerunt: aut temporarij, qui veritatis Evangelicæ tanquam rei suavis ac jucundæ cognitione lætati, *πὸς ὡς* seu ad momentum in ejus luce exaltarunt, sicut illi de quibus Christus, Iohan. 5. 35. & Matth. 13. ubi hos veræ fidei radicem in se habuisse inficiatur.

Thesis Remonstrantium Heterodoxa.

Tantum abest ut doctrina de certitudine perseverantiæ ac salutis ad solidam fidelium consolationem & conscientiarum pacem in hac vita sit necessaria, ut è contrario natura atque indole sua veræ pietati ac toti Religioni sit perniciosi, serviatque ingenerandæ ac fovendæ carnali securitati.

De Art. 5. Thef. exhibit. Thef. 8. Armin. in Art. perpend. p. 31. 32. Coll. Hag. Boet. p. 64. 865. Belg. 340. & 346.

Antithesis Orthodoxa.

Tantum abest ut doctrina de certitudine perseverantiæ ac salutis natura atque indole sua pietati & toti religioni sit perniciosi, serviatque ingenerandæ ac fovendæ carnali securitati: ut ea è contrario ad solidam fidelium consolationem & conscientiarum pacem in hac vita sit necessaria.

Probatio

Probatio Antitheseos 6.

Hæc etiam doctrina non minus utilis est, quam necessaria.

1. Ad exhortationem, ut stadium fidei nobis in hoc vitæ curriculo propositum constanter decurramus, donec τὸ βεβαῖον comprehendamus, 1. Cor. 9. 24. Hebr. 12. 1.

2. Ad consolationem & pacem conscientiarum, cum ex ea intelligimus Deum opus bonum quod in nobis inchoavit, etiam ad diem usque Iesu Christi perfecturum, Phil. 1. 6. nec permitturum ut supra vires nostras tentemur, sed effecturum ut una cum tentatione etiam exitum sufferre possimus, 1. Cor. 10. 13.

3. Ad institutionem, quod, nimirum, electionem nostram & vocationem perseverantia in bonis operibus firmam efficiamus, in sensu, nimirum nostro atque in conscientia, ad animæ nostræ tranquillitatem. 2. Pet. 1. 10.

Septima Thesis Remonstrantium Heterodoxa.

Fides προσωρίων, id est, temporariorum, est fides vera, totalis, & iustificans, nec differt specie à vera fide ad finem durante.

In Declaratione §. Art. p. 4. &c.

Antithesis Orthodoxa.

Fides προσωρίων, id est, temporariorum, non est fides vera sic proprie dicta, nec totalis, nec iustificans, sed talis est sola fides electorum, quam specie ab illa differre, ob causas sequentes asseveramus.

Antitheseos Probatio.

1. Causa est, quia fidei Electorum semen cadit in terram bonam, fidei vero temporariorum semen cadit in terram petrosam, Matth. 13.

2. Illa est in Christo vere ac solide radicata, hæc non item. Ibidem.

3. Fides electorum prædita est παρρησία & πληροφροσύνη (quæ interdum πεποίθις etiam appellatur) id est, certa plenaque cordis fiducia generales Dei promissiones sibi intus singulariter applicante: qua caret fides temporariorum.

4. Fides electorum ac vere credentium vitali Spiritus adoptionis succo vegetata, in medijs durat persecutionibus ac fructus profert multos Deo acceptos: Fides autem temporariorum Spiritu tantum revelationis ac commonefactionis illustrata ac leviter mota, æstu oppressionum exarescit ac sterilis excidit.

5. Fide electorum præditi sunt mundi corde, temporaria vero fide præditi, sunt corde immundi. Illi enim fide purificati dicuntur, Act. 15. 9. Hi mente quidem illuminari ac gustu aliquo boni Dei verbi recreari dicuntur, Heb. 6. 4. sed cordis sui respectu, cum canibus & porcis immundis ad vomitum suum & volutabrum cœni revertentibus comparantur, 2. Petri 2. 22.

6. Illi vera fide ac iustificante à Deo exornati, ab initio electi esse dicuntur in Spiritus sanctificatione ac fide veritatis, 2. Thes. 2. 13. itemque glorificati, Rom. 8. 30. Temporaria vero ac deficiente fide præditi, iam olim dicuntur descripti ad damnationem, Iudæ v. 4. seque à Deo subducere ad exitum, Hebr. 10. 38.

Atque hoc nostrum est iudicium de Remonstrantium ac Contraremonstrantium sententijs adversarijs super hoc quinto Article & quatuor præcedentibus, quarum illam heterodoxam ac Verbo Dei repugnantem, ideoque reiiciendam, hanc orthodoxam Verbo Dei consentaneam ac proinde in nostris Ecclesijs reformatis constanter esse retinendam censemus. In quem finem Dominos nostros Illustrissimos ac Clementissimos, necnon Generosos ac Nobilissimos ipsorum Deputatos rogamus, ut hanc doctrinam, qua fide, pietate, cura ac fortitudine

corpe-

cæperunt, eadem ipsam ab hostium veritatis machinis & cuniculis fartam, te&tam pergant conservare. Te vero, Patrem misericordiarum Deum Ter-Opt-Maximum, supplices comprecamur, ut quemadmodum hætenus sanctis Demitorum nostrorum conatibus, sub quorum patrocinio hanc tuam doctrinam publice in his oris professi sumus abunde benedixisti, sic ipsæ veritatis tuæ propugnatoribus Spiritu tuo semper adsis, ad Nominis tui gloriam, animarum nostrarum tranquillitatem & regni tui in his provincijs incrementum. Amen.

Johannes Polyander.

Franciscus Gomarus.

Antonius Thyssius.

Antonius VValcus.

Hoc meorum collegarum judicium legi, & approbo.

Lubbertus.

Suffragium

S I B R A N D I L V B B E R T I

De Quinto Articulo.

Quod ipsum ceteri professores Belge approbarunt.

Perseverantia qua usque ad finem perseveratur in Christo, differt à perseveratione. Hæc enim est actio, illa est habitus, vel instar habitus.

Perseverantia est gratuitum Dei donum. Tota enim Ecclesia in omnibus membris suis eam quotidie à Deo petit, idque ex Christi institutione. Quoties enim petit. Marth. 6. 9. Sanctificetur nomen tuum, veniat regnum tuum, fiat voluntas tua, ut in celo, ita & in terra. Et Marth. 6. 13. Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo; roties postulat à Deo perseverantiam, ut recte ex Cypriano docet Augustinus, de bono perseverantiæ, lib. 2. Apostolus etiam orat, 1. Thes. 5. 23. ut integer Thesalonicensium spiritus & animus & corpus inculpati serventur in adventum Domini nostri Jesu Christi. Sed sancti irriderent Deum, si perseverantiam ab eo peterent, & scirent eam à Deo non dari; aut si illa, Deo non dante, esset in hominis potestate.

Vt autem à Deo poscitur, ita etiam à Deo datur, Ierem. 32. 40. Timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me. Iohan. 6. 40. Hæc est voluntas eius qui misit me, ut omnis qui credit in Filium habeat vitam æternam; Ego vero suscitabo illum in ultimo illo die. Iohan. 10. 28. Ego vitam æternam do eis, nec peribunt in æternum, nec rapiet eas quisquam è manu mea.

Hoc donum non est partim à Deo, partim ab homine; sed à solo Deo proficitur. 1. Petri 1. 5. Virtute Dei custodimur per fidem ad salutem. Philip. 2. 13. Deus efficit in vobis, ut velitis, & ut efficiatis pro gratuita sua benevolentia. August. de bono perseverantiæ cap. 7. Non nisi ad gratiam suam pertinere voluit Deus, ut homo ad eum accederet; neque nisi ad gratiam suam pertinere voluit, ut homo non recedat ab eo.

Deus solis electis dat perseverantiam. Roman. 8. 29. Quos præcognovit, eos etiam prædestinavit, conformes fieri imagini Filij sui; quos vero prædestinavit, eos etiam vocavit; quos vocavit, eos etiam iustificavit; quos iustificavit, eos etiam glorificavit. Ergo à primo ad ultimum, quos prædestinavit ad conformitatem Filij sui, eos etiam glorificavit.

Quos Deus efficaci sua gratia conservat, ut non prolabantur, illi non patiuntur vim, neque violenter rapiuntur, sed sponte & libera voluntate Deo adhærent, & in fide perseverant. Ac licet non possint efficacem Dei gratiam prorsus impedire

dire aut evertere, tamen quamdiu hac carne circumdati sunt, non solum retinent aliquam facultatem resistendi, sive resistibilitatem; sed etiam ex infirmitate nonnunquam peccant, hoc est, actu & re ipsa Deo resistunt.

Etsi regeniti aliquando ex infirmitate labuntur, & fides illorum deliquium patitur; tamen nec totaliter, nec finaliter gratia Dei excidunt, Psal. 37. 24. *Quum ceciderit justus, non prosternetur, quia Jehovah sustentat manum eius.* 2. Cor. 4. 9. *Rejicimur, at non perimus.* Prov. 24. 16. *Septies in die cadit justus, & resurgit; impij autem corruunt in malum.*

Non finaliter. Ioh. 10. 28. *Ego dabo eis vitam æternam, neque peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam de manu mea.* 1. Petri 1. 5. *Virtute Dei custodimur per fidem ad salutem.* Verum qui vitam æternam accipiunt, & ad salutem perveniunt, illi non excidunt finaliter.

Non totaliter. 1. Ioh. 2. 19. *E nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* Deinde in gravissimo Petri lapsu fides non fuit totaliter abrupta, Luc. 22. 32. *Ego rogavi pro te, ne tua fides deficiat.* Defecisset autem, si totaliter fuisset abrupta. Verum enimvero ut Christus pro Petro oravit, ita oravit pro omnibus electis. Ioh. 17. 20. *Non autem pro ijs tantum rogo; sed pro ijs etiam qui per sermonem eorum credituri sunt in me.*

Hæc est vera causa, quare vere credentes & electi in illud peccatum quod est in Spiritum Sanctum & ad mortem, non incidunt. 1. Ioh. 3. 9. *Quisquis ex Deo natus est, non peccat, quoniam semen ipsius in eo manet, nec potest peccare eo quod ex Deo natus est.* Ioh. 5. 16. *Si quis viderit peccare fratrem suum peccato, quod non est ad mortem; petet & dabit ei vitam: peccantibus duo non ad mortem; est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roges. Omnis iniquitas peccatum est, sed est peccatum quod non est ad mortem. Scimus quod quisquis natus est ex Deo non peccat.*

Homo regenitus ratione suæ infirmitatis potest totaliter & finaliter excidere, & revera excideret, nisi potentiore & altiore virtute conservaretur.

Hæc doctrina affert consolationem, & excitat in nobis studium pietatis: bono enim animo sunt, qui sciunt se à Deo ad salutem custodiri, & ad gratitudinem exstimulantur, qui hoc Dei beneficium serio meditantur.

Rejicimus illorum opinionem qui dicunt :

1. Perseverantiam non esse Dei donum.
Thesi exhib. 1. de Quinto Artic.
2. Perseverantiam esse conditionem ante electionem in objecto eligibili prærequisitam.
Declar. exh. Artic. Quinto sol. 7. 8.
3. In hominis potestate esse hanc efficacem Dei gratiam impedire & evertere.
Declar. exhib. pag. 11.
4. Voluntatem hominis esse solam & Physicam causam perseverationis.
Epist. Valachr. 74. 4.
5. Vere fideles per quælibet opera carnis totaliter excidere. *Coll. Bert. 18.*
6. Eisdem posse incidere in peccatum, quod est in Spiritum Sanctum.
7. Eisdem posse totaliter & finaliter excidere.
Coll. Bert. 18. & Thesi exhib. 3. 4. de Art. 5.
8. Doctrinam de perseverantia esse noxiam. *Coll. Bert. 57. & pag. 12.*

Lubbertus.

Hoc judicium nostri Collegæ legimus, & approbamus:

*Iohannes Polyander.
Franciscus Gomarus.
Antonius Thysius.
Antonius Valeus.*

Judicium

Judicium

SYNODI GELDRICÆ

De Quinto Articulo,

qui est

DE PERSEVERANTIA
S A N C T O R V M.

Credimus vere fideles à gratia Dei, fide, & salute aeterna nunquam totaliter aut finaliter excidere, vel etiam posse excidere: idque non tam ratione virtutis aliquius ipsis infusa & inhærentis, quam quia Deus propter promissionem suam, & Christi perpetuam intercessionem, per Spiritum Sanctum ita eos conservat & munit contra omnem vim & fraudes hostium suorum, ut in peccatum nullum incidant aut possint incidere, quod vitam ipsis auferat, vel spiritualem, vel aeternam, ad quam utramque gratiose prædestinati sunt.

Explicatio & Confirmatio.

a 1ob. 3. 31.
Rom. 2. 28. 29.
Iohan. 1. 47.
Coloss. 1. 6.
b Iacob. 2. 19.
c 1 Tim. 1. 5.
Hebr. 10. 22.
Coloss. 2. 7.
Rom. 6. 5.
1. Iohan. 2. 5.
d Declarat.
Artic. primi,
pag. 8.
e Collat.
Brand. pag.
362. l. 8.
f De Aposto-
lia p. 45. l. 18.
& 22.

1. **N**ON dicimus quoslibet fideles perseverare, sed tantū eos qui *vere* tales sunt. Esse enim, & Esse vere, plurimum *a* differunt. Sunt autem vere fideles, non qui simpliciter credunt ijs quæ vera sunt, (ita enim *b* & Diabolus vere fidelis esset:) sed qui fide *c* non ficta, & plena animi fiducia Christo Iesu, soli servatori, advocato, & Regi suo adhærent, in ipso radicati sunt, coaluerunt cum eo, & servant sermonem ejus. Nam per hoc scimus nos in Christo esse. Ac farentur ipsi Remonstrantes *d*, veram & salutarem fidem, qualis nimirum ea est quam fingunt Deo eligenti obijci, esse non notitiam solum atque assensum, sed & fiduciam: & quidem fiduciam ejusmodi, quæ necessario secum involvit & importat vitæ sanctimoniam & integritatem, quam de se sua sæcunditate gignit & emanare facit. Et alibi: *e* *Fides*, inquit, *aliquæ operis est merita, ac proinde nec potest ea hominis animo ingenerare fiduciam se esse Filium Dei, sibi quæ peccata esse remissa.* Bertius etiam disertis verbis. *f* *Fidelis*, ait, *est proprie is, qui usque ad finem stat promissis.* Et, *Qui credunt sunt discipuli, & tamen si perseverant, dicuntur vere futuri discipuli Christi.*

Ephes. 1. 6.
& 2. 4.
Rom. 8. 39.
2. Thess. 2. 16.

Psal. 51. 10. 14.

2. Per gratiam Dei, intelligimus benevolum illum Patris affectum quo nos gratis effecit sibi gratos in illo dilecto. Charitatem Dei, vocat passim Scriptura. Quum autem dicimus, Fideles non excidere à gratia Dei, nō hoc volumus, (quod nonnulli calumniantur) Fideles nihil unquam admittere quod non sit Deo gratum; (scimus enim quod peccent in multis; & quod nulla peccata Deo grata sint:) neque, hoc Fideles pari modo semper peritescere hanc Dei charitatem; (precatum enim propheta, *Facit ut audiam gaudium & lætitiā. Redde mihi gaudium salutis tue, & spiritu ingenuitatis sustentans me*;) sed hoc tantum volumus, nunquam fieri, aut posse fieri ut filijs suis tantopere indignetur Deus, ut Patrem se ipsorum in Christo esse, ac talem re ipsa demonstrare se penitus obliviscatur.

3. Fides aut habitum notat, aut actum. Negamus habitum, semen, radicem, spiritum fidei posse deperdi, & unctionem quam accepimus à Deo, posse non manere in nobis. Concedimus autem, Actum, fiduciam, consolationē, posse intercidere, & intercidere etiam non raro, non tantum secundum plus & minus, sed & totaliter, non finaliter tamen. Ac cum fidelis à fide, non à fidei usu & actu nomen habeat, fideles, & quidem vere fideles appellamus quotquot spiritum illum fidei vel semel acceperunt.

4. Perseve-

4. Perseverantiæ fidelium in gratia & fide causas & fundamenta ponimus, 1. Electionis æternæ decretum immutabile. Fieri enim nulla ratione potest, ut fide non donec, (loquimur de adultis) vel donata excidat, cui salutem, quæ non nisi per fidem obtineatur, conferre æterno & prorsus immutabili decreto Deus constituit: Quin etiam, sicuti ex fide fideique fructibus cognoscere quilibet certo potest se electum esse ad salutem, ita vicissim, cum electum se esse certo quicumque cognoscit, potest & de perseverantia sua in fide certissimus esse. Nam quisquis perseveraverit, hic salvus erit: Sed de eo plura diximus ad Articulum primum.

II. Promissionem Dei, quam videre est Ierem. 32. 38. 39. 40. & cap. 31. 33. 34. & alibi. Est vero impossibile ut non faciat Deus quod facturum se promittit: absolute quidem, quod se absolute facturum promittit; conditionate, quod sub conditione. Hic autem nulla vel exprimitur, vel intelligi etiam & excogitari potest conditio, sub qua illud velit facere quod se facturum dicit: nam media per quæ facit quæ vult facere, conditio non sunt; & non habentur ea eorumque rectus usus nisi dono etiam Dei. Remonstrantes cum simpliciter negant, Certum esse quidquid verbo suo promittit Deus, Atheismi fundamentum ponunt.

III. Intercessionem Christi. Nam certum est sedere Christum ad dexteram Patris sui, & interpellare pro nobis. Quid autem orat pro fidelibus & sanctificatis? An, ut in gratia maneant quamdiu in fide manent? Id frustra esset, secundum Remonstrantes. Nam, *Sanctos & fideles, quæ tales, in gratia & benevolentia Dei persistere semper, necessarium omnis religionis, maxime Christianæ fundamentum est, quod nititur promissionibus Dei & Iesu Christi, neque unquam à nobis in dubiū vocatum est*, inquit Remonstrantes. An ergo orat, ut fideles possint perseverare? Atqui *virtute gratiæ, & Sp. Sancti, efficacisq. charitatis & desiderij quod in regeneratione acceperunt fideles, satis jam firmi sunt ad conculcandum peccatum, & illi dominandum*, inquit Remonstrantes. Fideles ergo quæ tales, possunt perseverare. Quid orat igitur Christus pro fidelibus? quid, nisi ut in fide & sanctitate confirmentur quotidie, & perficiantur ad finem usque: nisi ut servantur ab improbo; nisi ne deficiat fides eorum? Manifesta hæc sunt, neq. negari possunt, *Quando vero Christus pro fidelibus orat, & quidem nominatim cum orat ut à peccato conserventur, auditur semper*, inquit Remonstrantes. Et, *Petrus temeritate sua meritis erat à diabolo trituri & ventilari, imo & ventilatus fuisset, nisi Christus intercessione sua eius tentationem minuisse, & eius memoriam refrenasset aspectu suo, ut conversus confirmaret fratres suos*. Quid igitur? An ita pro petro intercessit Christus ut non velit aut possit pro alijs idem facere? Messiti sane sumus ut trituremur; meritis erat & Petrus, inquit, fuerit ille Christo dilectus, dilecti sunt omnes etiam fideles, inquit: & æque dilecti atque Petrus, quod salutem attinet: debuerit ille confirmare fratres suos; debent, possunt, & volunt, idem hoc facere omnes fideles, ut notum est: fuerit ille Apostolus; sed & Iudas Apostolus fuit, pro quo si intercessisset Christus cum meritis erat trituri à diabolo propter avaritiam suam, an non fuisset minuta eius tentatio, & ipse in fide conservatus? An potius veram fidem non habuit Iudas? Id nos ex Scriptura asserimus: ac proinde, cum Apostolus esse potuerit Iudas, etiam fidem non habens, ratio, cur Petrus in fide quam habebat confirmaretur, esse non potuit illa, quod fuerit Apostolus. Promiscue ergo pro omnibus fidelibus intercedit Christus cum salvandi intentione, ut loquuntur, & semper ex auditur: Vnde non potest non esse certissimum, eos in fide perseveraturos & salutem consecuturos. Imo si fieri non potest ut non exaudiat Christus, neque fieri posse statuimus ut non perseverent & salventur.

Sed multo adhuc clarius confirmant hoc Remonstrantes, cum sic scribunt, *Pseudoprophetae seducunt multos per efficaciam suam in signis & prodigijs, quæ tanta erit, ut non tantum infirmos & mediocres in fide, sed & si fieri posset præclarissimos & excellentissimos in seducendo, nisi dies in eorum gratiam abbreviarentur: quare & Marcus addit, Electos quos elegit, quod tantumde valet, ac Quos Peculiariter Eo Tempore Vult Custodire, & contra seductionis vim conservare & eligere: quod scimus Scripturam crebro Deo tribuere, ut evidenter ex multis videre est. Apoc. 3. 10. Quoniam observasti sermonem tolerantiam meam, ego quoque te servabo ex tempore tentationis*. Hactenus illi. Fieri ergo non potest, iuxta Remonstrantes, ut seducantur & à tentatione superentur illi quos peculiariter custodire vult Christus. Atqui omnes vere fideles, omnes qui observarunt sermonem tolerantiam,

Coll. Brand.
pag. 4. 41.
penult.

Roman. 8. 34.

Coll. Brand.
p. 402. 1. 9.

Coll. Brand.
p. 448. 1. 14.

& p. 451. 1. 2.

Joan. 17. 15. 20.

Luc. 22. 3. 2.

Joan. 11. 4. 1. 4. 2.

Coll. Brand.
p. 437. 1. 2.

Ibid. p. 435.

1. 22.

Ibid. p. 437.

1. 24.

Joan. 6. 34.

Contra Wala-

lach. 5. 1. 2.

Coll. Brand.
p. 431. 1. 2.

vult Christus peculiariter custodire, dicimus nos; neque contrarium evincunt unquam Remonstrantes. Nunquam igitur seducentur, & per consequens, nunquam à gratia & fide excident vere fideles.

IV. Spiritum sanctum; quo cum arrhabone hereditatis suæ obsegnati sunt fideles omnes in diem redemptionis, sive dum in libertatem vindicentur: qui datus illis est, non ut ipsi illum custodiant, sed ut ipse eos custodiat, & in aeternum cum ipsis maneat.

Atque ita nobis Deus Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, causa sunt non prima, suprema, & primaria tantum, sed unica etiam nostræ perseverantiæ; omnique curæ de salute & perseverantia certitudinem concipimus, ex eo dependet, quod Deus possit & velit, adeoque ne possit quidem nolle in fide & pietate conservare quos iuxta aeternum gratiosæ electionis decretum fide vera & viva semel efficaciter donavit; quibus conservationem porro perpetuam in eadem fide promisit; pro quibus ut perseverarent, assiduo precatur & deprecatur Iesus Christus; denique quos Spiritus Sanctus in aeternum custodit. Voluntatem & potentiam regnitorum quod attinet, fatemur quidem, (quod nec ipsi Remonstrantes dissentiant) *Difficulus fieri posse ut renati ad peccata revertantur, propter efficaciam vitæ Dei, quæ resistit peccato, & illud compescit; naturamque & proprietatem eorum qui ex Deo nati sunt, eam esse, ut eos flectat & inclinet ad bonum, & avertat à malo; & quando agitur de actionibus (quemadmodum sane perseveratio, actio est:) voluntatem dici posse causam concomitantem, unde actio prodit, ac proinde & opus inde nascens:* Negamus tamen ipsam perseverantiam à voluntate & potentia regnitorum ulla ratione dependere: id est, perseverare regénitos in fide & sanctitate ideo, quod iam acceperunt posse & velle perseverare. Voluntas enim hominis mutabilis est in singulas horas, neque agit, imò nec potest agere quicquam quod Deo acceptum est, nisi acta à Deo. Potentia etiam Diaboli tanta, & tam variæ artes sunt, ut regénitus, quisquis tandem sit, nisi speciali Sp. Sancti virtute indefinenter sustentetur, tentationem ullam superare, & fidem gratiamque Dei retinere nullis suis viribus possit, iuxta illud Christi: *Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, ita nec vos, nisi in me manseritis. nam scorsum à me nihil potestis facere.* Et alibi, *Simon Simon, ecce satanas appetit vos quos ventilaret sicut triticum, sed ego rogavi pro te ne desiciat fides tua, quasi dicat, nisi orassem pro te, defecisset fides tua. Fieri non potest, in quiunt Remonstrantes, ut vel ad momentum persistere voluntas possit, nisi moveatur, moveatur, flectatur, excitetur, insigetur (& sane mille modis insigatur) agitur à gratia Dei, à qua, cum actione sua, ipsa dependet, & sine qua neque vellet neque posset velle perseverare: inde enim est quod perseverat, quum perseverat, non quod velit temere perseverare, sed quia gratia cum causa præcedente & concomitante, ex qua pendet, movetur.*

Hinc etiam est quod dicimus, Hominem respectu diverso perseverare posse; & non posse perseverare: posse, si Deus eum conservet, excitet, moveat, flectat, & perpetuo assistat ei gratia Spiritus sui: Non posse, si secus. Remonstrantes sic efferunt; Fideles in fide perseverabunt, si orent, vigilent, &c. non perseverabunt, si non orent, vigilent, &c. Quum ergo alibi dicunt, *Quoscunque licet respectus producimus, fieri tamen non posse, ut homo simul gratia excidere possit, & non possit, veritati & sibi ipsis aperte contradicunt.*

5. Hæc de perseverantiæ nostræ causæ & fundamentis. Cæterum varijs medijs utitur Deus ut perseverare nos faciat: qualia sunt.

I. Verbum Dei. Nam omnes istæ adhortationes, præmonitiones, præcepta, promissiones, comminationes, obsecrationes, &c. quæ quotidie, cum prædicatur aut legitur verbum, nobis proponuntur, horum faciunt, ut de officio nostro erudiamur, in eo contineamur, & volentes ac potentes ad illud singularibus actibus præstandum reddamur.

II. Castigationes paternæ: tum nobis infligunt; (nam, *Dum indicamur à domino, erudimur, ne cum mundo condemnemur.* Et, *Castigatio fructum tranquillæ iustitiæ reddit ijs qui per eam fuerint exercitati.* Huc pertinet illud, *Datus est mihi furculus infixus carni, nempe Angelus Satan ut me colaphis cadat, ne supra modum efferar:* tum alijs) nam quod dicitur de pænis populo Israelitico olim immisiss, *Hæc omnia typice eveniunt eis, scripta vero sunt ad nostri admonitionem:* idem de ijs quæ etiam nunc hodie populo Dei immittuntur, intelligimus. Huc referri potest illud Apostoli,

Ecce istud ipsum, quod secundum Deum tristitia affecti fuistis, quantum in vobis effectus sit? 2. Corinth. dium? &c. Loquitur enim de fructu quem consecuti sunt ex eo quod incautosum 2. 11. •
quendam Satanæ traderat. 1. Corinth.

III. Preces, tum Pastorum, tum Ecclesiæ totius. Sic precatur Paulus, 1. Thess. 5. 5.
3. 12. & 2. Thess. 1. 11. & tota Ecclesiæ, Ne Nos inducas in tentationem.

Huc pertinent quoque Sacramenta; Dei longanimitas; omniaque tum animi tum corporis bona quæ fidelibus largitur quotidie Deus quamplurima & si quæ his sunt similia, quæ omnia nunc non referimus: sufficiunt hæc probando, Decretum Dei de danda electis fidelibus perseverantia, etsi antecederet sive à priori absolutum est, consequenter tamen & à posteriori nobis absolutum non esse: ac proinde per calumniam nobis affingi quod doceamus vel credamus, hominem electum & fidelem, quidquid tandem agat, imo velit nolit, non posse non inevitabiliter servari.

§. 6. His medijs confirmati, & virtute insuper ac potentia Dei custoditi contra omnem vim omnesque fraudes hostium suorum fideles id consequuntur, non ut nunquam labantur, (nam in multis sane omnes labimur) sed ut nunquam prolabantur, id est ut nunquam sub dominium Satanæ & peccati, à quo liberati semel sunt redigantur, utque gratia Dei, vita Spiritualis quam vivunt, & æterna quam habent, nunquam totaliter aut finaliter priventur: solliciti eos curante, & pro ijs excubante fidelissimo Pastore animarum ipsorum Christo, qui ægrotos confirmat, fractos obligat, depulsos reducit, pereuntes requirit, & ut maxime in peccatum unum, & item alterum incidere eos permittit nonnunquam, ex quo etiam non continuo eos erigit, nunquam tamen non tandem ad eos gratiosè convertat oculos suos, quo peccata agnoscant, amare desinant, & se ad ea postmodum fugienda magis magisque componant. Ipsi Remonstrantes fateantur peccato veniali, id est, non regnante non excuti Spiritum sanctum. Et Bertius particulari Apostasia, qualis fuit defectio Davidis, Petri, aliorum, non plane excuti Sp. Sanctum in regenis. Non dicimus autem peccata quæ fideles admittunt, mortem Spiritualem & æternam non mereri simpliciter & natura sua, sed non auferri vitam illam à fidelibus per & propter peccata, quæ admittunt; quia nimirum Christus eos conservat dum cadunt, ne occidant; & dum sub onere pressi iacent, ne ab eo opprimantur.

Hæc nostra est de hoc articulo sententia, cuius veritas manifeste patet ex locis S. Scripturæ sequentibus.

Psal. 1. 1. 2. 3. & 23. 1. 2. 3. & 37. 23. 24. 2. Samuel. 7. 14. Ierem. 32. 39. 40. Hof. 2. 18. 19. Matth. 7. 24. & 24. 24. Ioh. 4. 13. 14. & 6. 35. 37. 39. 54. &c. & 10. 28. 29: & 14. 16. & 15. 2. & 17. 15. 20. Rom. 5. 1. 2. 3. 4. 5. 9. & 6. 14. & 8. 30. 35. &c. 1. Cor. 1. 8. 9. Eph. 1. 13. 14. & 4. 30. Phil. 1. 6. & 2. 12. 13. 1. Thess. 5. 23. 2. Thimot. 2. 19. Ebræ. 7. 24. 25. 1. Petr. 1. 3. 4. 5. Ioann. 3. 9. (quem locum Arminius fatetur argumentum suppeditare omnium quæ horum adferri possunt, firmissimum.) 1. Ioan. 5. 18, Coll. brand. p. 364. l. 3. de Apostasia. p. 13. l. 3. &c. Matth. 26. 70. & seqq. Luc. 22. 61, Cont. Perks p. 228. l. 1,

Damnamus ergo & rejicimus sequentes errores.

1. Christus non orat pro perseverantia fidelium. Collat. Brand. p. 437. l. 17. &c.
2. Conservatio fidelium in fide, non pendet tantum ex certa & fidei Iesu Christi conservatione. Ibidem p. 439. l. 14.

3. Vere fideles abunde facultatum habere quibus contra Satanam, peccatum, mundum, & propriam suam carnem pugnent, & victoriam obtineant modo velint pugnare. Collat. Brand. p. 352. l. 14. & p. 407. l. 15. & 21.

4. Vere fideles posse committere peccatum ad mortem, & illud quod in Sp. sanctum dicitur. Episcopius. Corol. 1. ad Theses de peccatis actualibus.

5. Vere fideles posse totaliter & finaliter amittere fidem, excidere salutem, & æternum perire: multosque vere fideles consueque actu ipso pervenisse. Collat. brand. p. 360. l. 8. & 358. l. 21.

6. Perseverantiam non esse effectum electionis peremptoriæ, neque donum novi fœderis gratuiti, sed conditionem prærequisitam in eligendis. Thes. 1. exhibita de 5. artic.

7. Neminem sanctorum in hac vita de perseverantia sua & salute certum esse posse absque speciali revelatione. Collat. brand. p. 504. l. 2. [desunt] hoc est ex Conc. Trid. Sess. 6. Can. 16.]

8. Certitudinem de perseverantia, ad solidam fidelium consolationem & conscientiarum pacem in hac vita non esse necessariā imo laudabile esse dubitare num simus iidem semper futuri qui nunc. *Collat. Brand. p. 410. l. 10. Thes. 8. exhib. de 5. artic. Arminius artic. perpend. p. 31. 32.*

9. Vere fideles custodiri quidem contra vim hostium suorum, sed non contra fraudes & dolos, propriamque suam proterviam. *Collat. brand. p. 424. l. 1. & 6.* [cum tamen in fraudibus & seductionibus vim esse agnoscit Scriptura, 2. Thes. 2. 9. 11. & ipsimet Remonstrantes, *Collat. Brand. p. 431. l. 4. à fine.*]

10. Non esse absurdum, iterato renasci. *Collat. brand. p. 457. l. 9.*

11. Fidem non posse consistere cum operibus carnis. Qualia sunt, adulterium, fornicatio &c. *Collat. Brand. p. 362. l. 8.*

[cui disertis verbis contradicit Bertius, p. 15. l. 7.]

12. Temporarios esse vere fideles; posseque dici, Electos ipsos esse & iustificatos. *Declar. artic. 5. p. 4. 5. & Declarat. art. 1. p. 5.*

13. Deum non simpliciter efficere per homines ut perseverent ipsi: secus non esset unde gloriarentur perseverantes. *Bertius de Apostas. p. 63. l. 16. Collat. Brand. p. 358. l. antepen.*

14. Non perstare hominem quia Deus perstat, sed perstare Deum quia perstat homo: neque deserui hominem à Deo in actu aliquo singulari, nisi homo ipse prior Deum deseruerit. *Bert. de Apost. p. 63. l. 1. Collat. Br. p. 406. l. 11.*

15. Certitudinem perseverantiæ, noxiam esse pietati & toti Religioni. *Collat. Brand. p. 354. l. 3. & p. 410. l. 16. Thes. 8. exhibit. de 5. Artic. Armin. artic. perpend. p. 31. & 32.*

Hæc & similia, uti falsa, erronea, Deo iniuria, & solidam piorum ac vere fidelium consolationem subvertentia, ex reformatis Ecclesijs eliminanda censemus. Quod idem omnino de reliquis quatuor Remonstrantium Articulis iudicamus, ut suo supra loco exposuimus. Ac persuasissimi sumus, nisi universi illi & singuli Articuli, una cum doctoribus suis, ex Ecclesijs Belgicis in perpetuum exulare iubeantur, fieri non posse ut aut Christiana pax ulla reddatur nobis, aut reddita, diu conservetur. Paulum fermenti totam massam fermentat. Atque utinam etiam abscindantur, qui nos inquietant & inquietarunt hætenus! imprimis vero dissidiorum & scandalorum contra doctrinam quam ex verbo Dei didicimus & docuimus, autores; quo declinare ab eis possint homines alias quidem minime mali; sed per blandiloquentiam & assentationem tamen Doctorum eiusmodi misere seducti, & ab unitate Ecclesiæ volentes nolentes avulsi.

Faxit autem Dominus noster Iesus Christus, ut ij qui contrario animo affecti sunt, qui errarunt hucusque, & errare alios fecerunt, tandem aliquando respicientes veritatem agnoscant, ut idem loquamur omnes, neque sint inter nos dissidia, sed simus coagmentati eadem mente & sententia. Tu vero Iehova, misereberis Sionis, quia tempus est facienda gratiam ei, quia advenit statum tempus; quo delecentur servi tui lapidibus eius, & pulveri eius gratiam faciant: ut revercantur gentes nomen Iehovæ, & omnes reges terræ honorem tuum, cum adificans Sionem Iehova, apparuerit in honore suo, respexerit ad orationem humilium, & non spreverit orationem eorum. Amen.

Iudicium

Gal. 5. 9.

Rom. 16. 17.

Psal. 102.
14. &c.

SENTENTIA.

ET

Iudicium

Deputatorum Synodi Zuydt-Hollandiæ,

QUI EST

De Perseverantia sanctorum, de Quinto Remonstrantium
Articulo.

I.

Quemadmodum Deus certas quasdam singulares personas ab æterno sibi elegit, ijs Filium suum dedit, & Filius iisdem morte sua reconciliationem cum Deo, & peccatorum remissionem impetravit, & per verbum, & per Spiritum suum potenter è morte in vitam spiritualem restituit, & fide in Christum, per quam justificentur & Spiritu suo, per quem sanctificentur, donat: ita Deus eosdem per eandem suam gratiam in vita Spirituali in finem usque conservat, & Salvator noster Deus & homo ita eosdem pascit, gubernat accustodit, ut non patiatur quemquam eorum è manibus suis eripi, rursusque mori, aut totaliter & finaliter per infidelitatem aut impœnitentiam à fide deficere: quam gratiosam Dei custodiam, cum omnibus benedictionibus Spiritualibus eo pertinentibus, vocamus donum perseverantiæ.

Docent hoc nos quamplurima Sacræ Scripturæ loca; inprimis, Iohan. 6. vers. 37. & 39. & cap. 17. vers. 12. & 24. 1. Petr. 1. 5. Rom. 8. 29. & seqq. Rom. 11. 29. Ioan. 13. vers. 1. 1. Cor. 1. vers. 8. Iudæ. 1.

Reijcimus Itaque.

1.

Perseverantiam male donum dici, quasi & ipsa infunderetur. Remonstr. in Coll. Hag. Brand. 407.

2.

Perseverantiam nihil aliud esse quam eandem continuatam & perpetuam fidem. ibid. p. 403.

3.

Deum illa Spiritus Sancti virtute, qua primum fideles conversi sunt, sinè ulla sua cooperatione, eosdem custodire, & conservare in fide, absurdissimum esse. ibidem. pag. 405.

4.

Custodiam Dei esse conditionalem, nam si nos Deum abnegemus, Deum nos non custoditurum, sed longe à se repulsum. Bertius.

II.

Vere fideles itaque, id est per vivam & justificantem fidem Christo insitos, semper in Christo manere & in dilectione ipsius perseverare; perseverationem autem hanc nequaquam pendere à libera hominis voluntate, sed à gratiosa Dei custodia; ac proinde licet fideles hi, sæpe ex infirmitate etiam in gravia peccata prolabantur, tamen non totaliter ex gratia & fide excidere, neque in peccato permanere aut finaliter deficere: quia habitus fidei, ut semen Dei incorruptibile, in ipsis perpetuo manet, Deus ipsos conservat, rursus erigit, & quos secundum propositum suum vocavit, justificavit, sanctificavit, etiam glorificat.

Docent hæc nos Sacræ Scripturæ loca, Philip. 2. 13. 1. Ioan. 3. 9. Ioan. 5. 18. Rom. 6. 2. & seq. Rom. 8. 29. & seq. & alia quam plurima.

Itaque Reijcimus.

1.

Voluntatem proximam & solam esse perseverationis causam physicam. [Rem. Resp. advers. VValach. 75.

2.

Custodiam fidelium in fide, non solum pendere à certa & fidei conservatione Iesu Christi, sed ad eam etiam requiri debitam obedientiam ipsorum fidelium, ne officio suo ipsi defint. Rem. in Coll. Brand. 438.

3.

Vere fideles possunt à vera fide excidere & in eiusmodi prolabi peccata, quæ cum vera & iustificante fide consistere non possunt: nec potest hoc tantum fieri, sed & non raro fit. In thesib. exhib. thes. 3.

4.

Vere fideles possunt sua culpa in flagitia atrocia incidere, in eisdem perseverare & mori, ac proinde finaliter excidere & perire. ibid. Thef. 4.

III.

Porro huius gratiosæ custodiæ divinæ in gratia & fide, vere fideles & iustificatos, habere in hac vita sensum & certitudinem; qui sensus licet interdum veluti obstupecat, tamen semen & radix illius nunquam penitus ab ipsis auferitur, Deo non permittente, ut supra vires tententur, sed una cum tentatione præstante exitum, & opus quod in ipsis inchœavit, perficiende in finem usque.

Docent nos hæc Sacræ Scripturæ loca. 1. Cor. 10. 13. 2. Thess. 3. vers. 3. Phil. 1. 6. 2. Timoth. 1. 12. 2. Cor. 1. 21. Ephes. 1. 13. 14. Ephes. 4. 30. 2. Cor. 4. 13. Hebr. 6. 17. & seqq.

Itaque Reijcimus.

1. Nullum vere fidelem ac regnitum, in hac vita de Perseverantia ac salute posse esse certum, absque speciali revelatione. Rem. Coll. Brand. 504.

2. Laudabile & utile esse, de sua perseveratione dubitare. ibid. 410.

IV.

Hæc doctrina uti verissima & divino Verbo conformis est, ita vtilissima est ad humilitatem & veram pietatem in fidelibus promovendam, & excludendam omnem gloriationem, & maxime necessaria ad lapsos erigendos & consolandos, & in viam reducendos, & à desperationis præcipitio liberandos, modo cum prudentia secundum verbi divini normam & exemplum applicetur.

Huc faciunt loca Sacræ Scripturæ Luc. 22. vers. 29. & seqq. 1. Iohan. 3. vers. 2. 3. Philip. 2. vers. 12. 13. Rom. 6. vers. 11. 12. Rom. 8. vers. 35. & seqq. aliaque complura.

Itaque

Itaque Reijcimus.

I.

Doctrinam de perseverantiæ certitudine, ex se & natura sua, idoneam esse ad securitatem generandam, & in medio peccatorum & transgressionum, homini servire instar pulvinaris, cui molliter incubet, sibi blandiatur & seipsum consoletur. Rem. in Coll. Brand. 403.

II.

Non paucos esse, è quorum animis Satan, sola huius doctrinæ persuasione, fidem omnem, spem, religionem ac timorem Dei radicitus evulsit, his ad desperationem reductis, illis in desperata salute, bis misere securis. Nic. Grevinch. in Epistola præfixa disertat: contra Amesium.

III.

Nisi defendatur Sanctorum Apostasia, tolli omnem gloriationem hominis. Bert.

COROLLARIUM.

Licet autem statuamus, Deum solos electos suos ea fide donare quæ non deficiet, tamen agnoscimus eundem beneficentissimum Dominum, multa beneficia conferre etiam reprobis, qualia sunt illuminatio ad cognitionem quandam spiritualem, & assensus ad fidem quandam historicam & superficialiam, & gaudium quoddam ex gustu illorum donorum: quæ quia non sunt durabilia in ipsis, nec ad ipsam regenerationem pertingunt, sed tempore tentationis ab ipsismet suffocantur, Sacra Scriptura eos qui ea habuerunt, temporarios vocat: Non enim radices egerat in animis eorum vera fides, quæ justificat, sed talis fides leviter animos eorum affecerat, qualis est eorum, qui à Domino sensim ad plenam & perfectam fidem præparantur; Quare & specie differre arbitramur à viva & iustificante fide regeneratorum, quam in antecedentibus, non posse deficere ostendimus. Ad quæ etiam faciunt loca Sacræ Scripturæ: *Math. 13. vers. 19. 20. 21. 22. ad Hebr. 6. vers. 4. 5. 6. 1. Ioan. 2. vers. 19. 20. & alia.*

Itaque Reijcimus.

Fidem temporariorum esse fidem veram, totalem & iustificantem, nec differre specie, à vera fide ad finem usque durante.

CONCLUSIO.

Atque ita absolvimus iudicia nostra de quinque notis Remonstrantium Articulis; in quibus consulto usi sumus brevitate, acque necessarium arbitrati sumus, longius examen argumentorum, quæ pro contraria sententia producuntur, subnectere,

licet illud pene paratum haberemus ; tum quod tempori consuleremus , tum quod in Collatione Hagienſi & pluribus alijs ſcriptis, id abunde à noſtris præſtitum eſſet, maxime vero quod malleſſem, & Reverendos D. exteros Theologos de ijs audire, & ijs quibus provincia ſcripti elenchctici conficiendi eſt demandata , operam hanc intactam relinquere : Satis itaque nobis viſum indicare tantum Sacræ Scripturæ teſtimonia, quæ nos hæcenus in ſententia confirmarunt, & adhuc confirmant : parati tamen prolixè rationem reddere iudiciorum noſtrorum, ſi neceſſitas aut utilitas id requirat: Nequaquam enim dubitamus, quin ex poſitionibus noſtris, quibus explicavimus eam doctrinam , quam hæcenus in Eccleſijs noſtris pro virili noſtro docuimus & ut ab alijs quoque doceretur, contendimus , luce meridiana clarius ſit-futurum, nos in veritate in ſacris literis tradita , & ab Eccleſia Dei, inde ab Apoſtolorum temporibus, ſedulo & intemerate conſervata, per Dei gratiam conſtanter permanere, & cum omnibus vere Reformatis Eccleſijs vnanimiter conſpirare: Remonſtrantes vero in quinque ſuis Articulis, (quos ſane plus in reſeſſu habere, quam primo intuitu videatur, ex ſcriptis eorum declarationibus & deſenſionibus, manifeſte apparuit) nihil aliud propoſitum habuiſſe , quam novam & peregrinam doctrinam receptæ veritati ſenſim ſuperinducere & Semipelagianiſmum nonnihil recoctum (ſi non peiora, quod horreſcimus dicere) pro vero Chriſtianismo ſupponere : Quare non putamus cuiquam poſt hæc mirū videri poſſe, quod animi noſtri, cæterorumque Provincialium, tantopere hiſce Remonſtrantium molitionibus fuerint commoti , & tam acriter ſe pro veritate, adverſus ſerpentem falſitatem oppoſuerint: præſertim cum contempto Eccleſiæ iudicio, à Magiſtratu impunitas & licentia quidvis docendi , ſub ſpecioſo prætextu tolerantia in quinque hiſce Articulis, haud difficulter eſſet impetrata: illudentibus Remonſtrantibus nonnullorum Procerum credulitati ; aliorum facilitate abutentibus, & quod rei caput eſt , ijs qui novi aliquid in Republica moliebantur, operam ſuam accommodantibus, & horum viciffim operam avidè accipientibus: Quæ cum ſummo Dei beneficio in apertum ſint producta, ad vos converſi Illuſtres, Nobiliſſimi, Ampliſſimique Præpotentū Dominorum Ordinum Generalium Delegati, per pretioſum D. N. Ieſu Chriſti nomen obteſtamur , tum noſtro, tum Deputantium noſtrorum nomine, ut apud Dominos veſtros, & noſtros fortiter inſiſtatis veritatem, in qua cum cæteris Eccleſijs vere Reformatis plenarie conſentimus, in Eccleſijs hiſce Belgicis deinceps ſartam rectam conſervari : & ſemipelagianum fermentum amoveri, & ſiquidem dicendum eſt, Socinianum lolium ex agro Dominico evelli & procul amandari : Eoſque qui Zizania hæc, tam confidenter bono ſemini admiscuerunt, tanquam inidoneos agricolas, imo noxios mercenarios, cenſuris Eccleſiaſticis conſtringi, & pro peccati cuiuſque meſſura, levius aut gravius in eos animadverti: Ita enim fiet ut pacem , horum tribunicijs concionibus & venenatis ſcriptis , ex hiſce provincijs pene exulantem , feliciter reducatis, reducem ſtabiliatis & conſervetis, & benediſtiones omnimodas à ſupremo veritatis ſuæ vindice & pacis largitore, in vos ipſos & cives veſtros derivetis : quæ uti ſponte facere feliciter inſtituiſtis , ita Deum opt. Max. venerantes rogamus , ut bene inchoata, divina ſua gratia porro promoveat & perficiat, ad nominis ſui gloriam & omnium noſtrum ſalutem. Amen.

Indicium

IUDICIUM

Fratrum Noort-Hollandorum,

De Quinto Remonstrantium Articulo.

*In quo agitur de perseverantia vere fidelium in fide, &
de certitudine salutis.*

Articulus Quintus.

QVI Iesu Christo, per veram fidem sunt insiti, ac proinde Spiritus eius vivificans, eis participes, eos abunde habere facultatum, quibus contra Satanam, peccatum, mundum, & propriam suam carnem pugnent, & victoriam obtineant; verumtamen semper per auxilium gratiæ eiusdem Spiritus. Iesum Christum vero illis suo Spiritu in omnibus tentationibus adesse, manum porrigere, & modo sint ad pugnam parati, & eius auxilium petant, neque sibi desint, eos confirmare, atque id adeo quidem, ut nulla Sathanæ fraude aut vi seduci, vel è manibus Christi eripi possint, secundum illud Christi Iohan. 10. *Nemo illos ex manu mea eripiet.* Sedan illi negligentia sua principium substantiæ suæ in Christo non possint deserere, presenti mundo iterum applicari, à Sancta doctrina, ipsis semel tradita deficere, bonæ conscientiæ naufragium facere, gra iam negligere, esset prius ex Sacra Scriptura exactius disquirendum, quam illud piena, certa que animi nostri persuasione possemus docere.

In hoc Articulo Remonstrantes videri volunt, quam proxime accedere ad sententiam orthodoxam Ecclesiarum Reformatarum, de perseverantia vere fidelium in fide; tantum de eo dubitare, annon illi ipsi sua negligentia deficere, & à gratia exciderè possint, quod penitus ex Sacra Scriptura expendendum censent, antequam de eo certi aliquid asserere audeant. Si quis tamen ad eorum in hoc Articulo verba & phrasès diligenter attendat, nec non ad ea, quæ pro eius explicatione & defensione, tam in Coll. Hag. quam alijs editis passim exhibitisque eorum scriptis adferunt, facile intelliget eos de *ἀληθείᾳ* ab eorum sententia dissentire, dum perseverantiam vere fidelium quam à conditione præcedanea, præstanda ab hominibus, & sic, ab humano arbitrio, suspendunt, in dubio relinquunt, imo omnium plane perseverantiam & salutis certitudinem tollunt.

Statuunt enim passim, vere fideles, in flagitia & atrocias scelera, quæ conscientiam directe vastant, & cum vera ac iustificante fide consistere nequeunt, non incidere tantum, sed & in ipsam perseverare, & mori posse. Ideoque à fide vera, gratia Dei, & salute æterna totaliter & finaliter excidere posse: idque multis vere fidelibus & regnitis antehac evenisse, ac etiamnum non raro evenire.

Atqui Northollandi contra statuunt ex Dei verbo, vere fideles, etsi ex imbecillitate carnis nonnumquam labantur & in peccata conscientiam graviter lædenda incidant, non tamen posse ad mortem peccare, aut ita se totos dedere peccatis & sceleribus, quibus conscientia vastatur, ut in ipsam finaliter perseverent & moriantur, ac proinde à vera fide, gratia Dei, & salute, excidere totaliter finaliterque non posse: ut qui virtute Dei ad salutem custodiuntur. Per cuius gratiam vel gravissi-

me lapsi rursus eriguntur & certo ad respiscen iam adducuntur. Adcoût ex vero fidelibus ne quidem unus perierit, aut periturus sit unquam.

Quæ singula *aristoteli* Remonstrantium sententiæ opposita, partim Sacræ Scripturæ testimonijs, partim manifestis rationibus probari possunt. Nam primo vere fideles, et si & saepe & graviter peccant, non tamen se totos peccatis dedere, in Spiritum Sanctum, aut ad mortem peccare, testatur Scriptura. 1. Ioan. 2.9. *Quisquis natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, nec potest peccare, eo quod ex Deo natus est.* 1. Ioan. 5. 18. *Scimus quod quisquis natus est ex Deo, non peccat, sed qui genitus est ex Deo conservat semetipsum, & malus ille non tangit eum,* Rom. 6. 2. *Qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in eo?* & vers. 5. *Si cum eo plantati coaluimus, conformatione mortis eius, nimirum etiam conformatione resurrectionis coalestemus.* vers. 6. *Illud scientes, veterem nostrum hominem cum eo crucifixum esse, ut enervetur corpus peccati, ne posthac nos serviamus peccato.* vers. 8. *Quod si mortui sumus cum Christo, credimus fore ut etiam vivamus cum eo.* vers. 14. *peccatum vobis non dominabitur, non enim estis sub lege, sed sub gratia.*

Secundo. Eosdem proinde à fide iustificante, gratia Dei, & salute aeterna, nec totaliter nec finaliter excidere posse docent inter alia sequentia loca S. Scripturæ, Matth. 16. 18. *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam & porta inferorum non superabunt eam. Quod enim hic de tota Ecclesia dicitur, de singulis eius membris verum sit, necesse est.* Matth. 24. 24. *Ita ut (si fieri possit) seducant etiam electos.* Ioh. 4. 14. *Quisquis ex aqua biberit, quam ego ei dabo, non sitiet in aeternum. Sed aqua illa, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aque salientis in vitam aeternam.* Iohan. 6. 37. *Eum qui ad me venit, non ejiciam foras.* Ioh. 10. 28. *Ego vitam aeternam do ovibus meis, nec peribunt in aeternum.* Rom. 8. 35. *Quis non separabit à charitate Christi? Num afflictio? Num angustia? &c.* vers. 37. *Imo in his omnibus, plusquam victores sumus, per eum qui dilexit nos,* vers. 38. *Neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque presentia, neque futura.* vers. 39. *Neque sublimitas, neque profunditas, neque ulla res alia condita, potest non separare à charitate Dei, quæ est in Domino nostro Iesu Christo.* Hinc dicuntur fideles esse instar arboris plantatæ ad rivus aquarum, quæ fructum suum edit tempore suo, & cuius solum non decidit. Psal. 1. 8. Et Psal. 125. 1. *Assimilantur monti Sionis, qui non dimoveretur, sed in seculum permanet.* Sic, Matth. 7. 25. comparantur viro prudenti, qui edificavit domum suam super petram, quæ nec nimborum, nec fluminum, nec ventorum impulsu cadit.

Tertio, testatur eos, non tantum semel in gratiam recipi, & fide donari, sed in ea etiam ad salutem custodiri. 1. Petr. 1. 5. *Qui virtutis Dei presidio custodimini per fidem, ad salutem.* Psal. 29. 1. *Iehova Pastor meus, non egebo.* vers. 6. *certe bonum & benignitas prosequuntur me omnibus diebus vite meæ, & quietus ero in domo Iehovæ, quando longa erunt tempora,* 1. Cor. 1. 8. *Qui Deus etiam confirmabit vos usque ad finem inculpato, in diem Domini nostri Iesu Christi.* 1. Cor. 10. 17. *Fidelis est Deus, qui non sinet vos tentari, supra id quod potestis, sed præstabit una cum tentatione evasione, ut possitis sufficere,* Phil. 1. 6. *per suam habens hoc ipsum fore, ut qui cepit in vobis opus bonum, perficiat usque in diem Iesu Christi.* Et posteriore ad Thess. 3. 3. *Fidelis est Dominus qui stabiliet vos & tuebitur à malo.*

Quarto, eadem testatur etiam per carnis imbecillitatem lapsos rursus erigi, nec omni fide excidere, quantumvis gravissime labantur. Psal. 37. 24. *Cum ceciderit istus, non collidetur, quia Iehova supponit manum,* Et Luc. 20. v. 31. 32. *Dicit Christus Petro. Simon, Simon, ecce Satanas appetit vos, quos ventilaret sicut triticum, sed ego deprecatus sum pro te, ne deficiat fides tua. Tu igitur conversus, confirma fratres tuos.*

*Rationes autem, quibus hæc eadem confirmantur,
hæc sunt.*

I.

Quia Deus pro suo beneplacito, cum Ecclesijs foedus iniens, aeternam gratiam & in ea perseverantiam suis promisit, Genes. 17. 7. *Abrahamo omnium tam ex præputio, quam*

quam ex circumfisione credentium Patri, dixit, *stabilio fœdus meum inter me, & te, ac semen tuum post te, per atates suas, ut fœdus sit perpetuum, me tibi esse Deum, & semini tuo post te.* Psal. 89.31. *Si dereliquerint Filij eius legem meam, &c.* vers. 34. *Sed benignitatem meam non irritam faciam ab eo, neque mentiar contra fidem meam.* Isa. 54.8. *Benignitate sempiterna miseror tui, ait vindex tuus Iehova.* vers. 10. *Quamvis hi montes recederent, & hi colles dimoverentur, attamen benignitas mea à te non recedet, & fœdus pacis meae non dimovebitur, ait miserator tuus Iehova.* Ier. 32.39. *Indam illis cor unum, & viam unam, ad revertendum me omnibus diebus ad bonum ipsorum & Filiorum ipsorum post ipsos.* vers. 40. *& pangam ipsis fœdus perpetuum, fore ut non avertam me à prosequendis ipsis, benefaciamus ipsis, & reverentiam mei indam animo ipsorum, ut non recedant à me.*

Ab hac gratia in fœdere vere fidelibus promissa fieri non potest, ut unquam penitus excidant. Deus enim est verax, imo ipsa veritas ideoque promissa præstat, & neque vult, neque potest quemquam fallere, tum quia fidelis est, tum etiam quia omnipotens, qui seipsum abnegare non potest, & cuius omnipotentia à nemine infirmari potest. Num. 23. 37. *Deus fortis non est homo qui mentitur, aut Filius hominis quem peniteat, an ipse dixerit & non faciet, an loquutus fuerit & non præstabit illud?* Cui consimilis est locus, 1. Sam. 15. 29. *Quin etiam qui est aternitas Israël, non committet mendacium, neque penitebit eum:* Et ad Tit. 1. 2 ad spem vitæ æternæ, quam promissi Deus ille mentiri nescius &c. 1. Sam. 12. 24. *Non deferet Iehova populum suum, &c.* Es. 46. 3. 4. *auscultate mihi domus Iacobi, qui bajulamini inde ab utero, qui gestamini inde à vulva, usque ad senium, ego idem, & usque ad canitatem ego portaturus sum, ego feci, & ego gestabo, ego inquam portaturus sum, & erepturus.* 1. Cor. 1. 8. *Qui Deus etiam confirmabit vos ad finem usque inculpato, in diem Domini nostri Iesu Christi.* vers. 9. *Fidelis Deus, per quem vocati estis in communionem Filij ipsius.* 1. Thess. 5. 23. *Deus pacis sanctificet vos totos, & integre vester Spiritus & anima & corpus inculpate, in adventum Domini nostri Iesu Christi serventur.* vers. 24. *Fidelis est qui vocavit nos, qui etiam id efficiet.* Es. 41. 10. *Ne timeto quia tecum sum, ne supeto, quia ego sum Deus tuus, fortifico te, etiam auxilior tibi, etiam sustentato te, dextra iusta mea.* Iohan. 10. 28. *Nemo rapiet oves meas manu mea.* vers. 29. *Pater meus, qui eas dedit mihi major omnibus est, neque quisquam eas potest rapere à manu Patris mei, &c.* Rom. 8. 31. *Si Deus pro nobis, quis contra nos.* 1. Petr. 1. 5. *Qui virtute Dei custodimur per fidem ad salutem.* Quibus in locis, Deus mentiri nescius, & ille omnipotens pollicetur fœdere firmissimo, se non salutaria tantum singula abunde suis largiturum, verum etiam perpetua illa præstiterum constanti fœdere, & perenni Spiritus Sancti influxu & auxilio, quo fiet, ut neque à Deo deferantur fideles, neque ipsum deferere unquam velint. Est igitur certa vere fidelium perseverantia in fide nixa certis Dei promissionibus, & fallere nescijs. Servat enim Deus quicquid promittit, idque iure naturæ suæ, seu veritatis, constantis & potentia, quæ utraque ipsi naturalis est: Nec ullum exemplum adferri potest, ubi quicquam promississe dicatur, quod non impleverit.

II.

Ratio est: Quia Filius Dei Christus Iesus æternam redemptionem & reconciliationem cum Deo Patre suis fidelibus, morte sua & sacrificij merito acquisivit. Heb. 9. 12. *Per proprium sanguinem ingressus est semel in sacrarium æternam redemptionem nactus.* 10. vers. 14. *Unica oblatione consecravit in perpetuum eos qui sanctificantur, idque secundum prophetiam Dan. 9. 24. Cohibebitur defectio illa, obsignabuntur peccata, expiabitur iniquitas, & adaugetur iustitia perpetua.* Ier. 31. 34. *condonabo iniquitatem eorum, & peccata eorum non recordabor amplius.*

Si æterna est redemptio, iustitia perpetua, quam acquisivit & adduxit Christus: Si peccatorum promittitur æterna oblitio; sequatur necesse est eos qui horum beneficiorum semel facti sunt participes, excidere penitus à fide & gratia Dei, & perire non posse. Atqui horum omnes & singulos fideles participes esse, extra dubium est: fideles igitur à gratia & salute totaliter & finaliter excidere non possunt: Et proinde falsum, eorum multos excidisse, & etiamnum non raro excidere.

III. Ratio

III.

Ratio est: Quia idem Christus ex mandato & voluntate Patris, reconciliationem semel gratioſe acquiſitam, potenter conſervat ijs quos redemit: Et quos ſemel dilexit, eos ad finem uſque perpetuo diligit. Ioan. 13. 1. Ioan. 6. 39. *Hac eſt voluntas eius, qui miſit me Patris, ut qui quid mihi dederit non perdam ex eo, ſed ſuſcitem illud in ultimo die.* Ioan. 17. 12. *Quos dedidiſti mihi, ego cuſtodivi, & nemo ex ijs periit.* Si conſervantur & cuſtodiantur à Chriſto vere fideles, idque ex Dei Patris voluntate, & quidē ita ut nemo ex ijs peccat, utique perſeverant in fide.

IV.

Ratio, Sumitur ab interceſſione Chriſti. Pro quibus Chriſtus ſeipſum ut ſacerdos obtulit, pro ijs etiam apud Patrem intercedit, ut beneficijs omnibus ſacrificio mortis ſuæ partis fruantur: Ioan. 17. 24. *Pater quos dedidiſti mihi, velim ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum, ut conſpiciant gloriam illam, quam dedidiſti mihi.* Item. verſ. 20. 21. *Pro ijs rogo, ut omnes unum ſint, tu Pater in me, & ego in te.* Rom. 8. 34. *Quis eſt qui condemnet? Chriſtus eſt iſ qui mortuus eſt &c.* Qui etiam poſtulat pro nobis. Hæc autem interceſſio Chriſti ſacerdotis, ſemper accepta eſt Deo Patri. Impetrat igitur. Ioan. 11. 41. 42. *Pater gratias ago tibi, quod me audieris: ego vero ſciebam me ſemper à te andiri.* 1. Ioan. 2. 1. 2. *Filioli mei, hæc ſcribo vobis, ut ne peccetis. Quod ſi peccaverimus, Advocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum, iuſtum illum, qui eſt propitiatio pro peccatis noſtris.*

V.

Ratio: quia veram fidem prorſus extingui & è cordibus electorum deleri non poſſe, probant elogia illa, quibus Scriptura S. cam paſſim ſolet inſignire. Nam vocant illam noſtram victoriam, qua mundum, & mundi principem diabolum, vincimus. 1. Ioan. 5. 4. & 1. Petr. 5. 9. Iacob. 4. 7. Eph. 6. 15. *assume ſcutum fidei quo poſſis omnia iacula mali illius ignita extingueri.* Si vincit fides, non vincitur. Si extinguit ignita tela diaboli, non igitur ipſa extinguitur. dicitur etenim ſemel dari electis, quo perpetua eius & continua duratio notatur: quia nunquam interrumpi, multo minus penitus abrumpi poteſt. Iud. verſ. 3. *Ut decertetis pro fide, quæ ſemel data eſt ſanctis.*

VI.

Ratio: Quia Spiritus Sanctus qui datur vere fidelibus, ipſis eſt Arrhabo hæreditatis cœleſtis, quo obſignantur in diem redemptionis, & qui dicitur ab ipſis nunquam reſeſſurus, ſed in æternum cum illis manſurus, Eſa. 59. 21. *Hoc ſædus eſt mecum cum iſtis, ait Iehova: Spiritus meus, qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent ex ore tuo, aut ex ore ſeminiſ tui, ait Iehova, ex hoc tempore uſque in ſeculum.* Ioan. 14. 16. *ego rogabo Patrem & alium conſolatorem dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, nempe Spiritum illum veritatis, &c.* 2. Cor. 1. 21. *Qui nos confirmat vobiſcum in Chriſtum, & qui unxit nos, Deus eſt, qui etiam obſignavit nos, deditque arrhabonem Spiritus in cordibus noſtris.* Eph. 1. 13. *In quo etiam, poſteaquam credidiſtis, obſignati eſtis Spiritu iſto promiſſionis ſancto.* verſ. 14. *Qui eſt arrhabo hæreditatis noſtræ, &c.* Eph. 4. 30. *Ne triſtitia afficite Spiritum illum S. per quem obſignati eſtis in diem illum redemptionis.*

VII.

Ratio: Quia fideles per fidem arcana Spiritus Sancti operatione Chriſto inferuntur, & ut membra cum ſuo capite ita artiſſime & inſeparabiliter uniuntur, ut ab eo nullo unquam tempore & modo ſeparari poſſint. Iohan. 6. 56. 57. *Qui edit meam*
carnem

Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo; sicut misit me vivens ille Pater, & ego vivo per Patrem, ita etiam qui ededit me, vivet quoque per me, Ergo non penitus excidet, nec peribit, &c. Eph. 3. 17. Ut inhabitet Christus per fidem in cordibus vestris, ut in charitate radicati & fundati valeatis assequi, &c. Eph. 5. 23. Christus est caput Ecclesie, & is est, qui salutem dat corpori. vers. 25. Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum exposuit pro ea. v. 16. Ut eam sanctificaret. vers. 27. Ut sisteret eam sibi gloriosam. vers. 29. 30. Dominus fovet Ecclesiam, quoniam membra sumus corporis eius, & ex carne eius, & ex ossibus eius.

VIII.

Ratio: quia per fidem credimus & obtinemus vitam æternam. Ioan. 3. 36. *Qui credit in filium habet vitam æternam.* Ioan. 5. 28. *Qui sermonem meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam & in condemnationem non venit, sed transivit à morte in vitam.* Ioh. 6. 35. *Qui venit ad me, nequaquam esuriat, & qui credit in me, non sitiet unquam.*

IX.

Quia vere fideles regeneriti sunt in spem vitæ æternæ, ex semine immortalis & incorruptibili. 1. Pet. 1. 3. 4. & 13. *Regennit nos in spem vivam, per resurrectionem I. Christi ex mortuis, in hereditatem quæ perire non potest. Renati non ex semine mortali, sed ex immortalis per sermonem Dei vivi, & manentis in æternum. Quod semen in fidelibus manet, etsi interdum ad certum tempus suos fructus externe non proferat.* 1. Ioh. 3. 9. *Quisquis natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet: Si, quia semen in ipsis manet, peccatum non faciunt verè fideles; sequitur, illos principium illud, quo sustentantur in Christo, deferere nec posse, nec velle. Quicquid enim natum est ex Deo vincit mundum.* 1. Ioan. 5. 4.

X.

Ratio: quia sanctorum preces quotidie ex fide orantium, non possint esse irritæ: secundum illud Christi. Ioh. 16. 23. *Amen, Amen dico vobis, quæcumque petieritis à Patre meo, in nomine meo, dabit vobis.* vers. 24. *Petite & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.* Matt. 7. 7. *Petite & dabitur vobis.* Petunt autem in precibus ut custodiantur in fide, & ut perseverare usque ad finem sibi detur. Ergo, &c.

XI.

Ratio: quia perseverantia est donum Dei, quod non omnibus hominibus, sed solum electis datur; non ex meritis, aut ullis liberi arbitrij viribus, sed ex Dei voluntate simpliciter pendens. sunt enim perseverantia & prædestinatio invicem subordinata: Sicut igitur electio certo & infallibiliter, salutem infert: sic fides perseverantiam finalem præsupponit, sine qua nemo potest servari: Matt. 10. 22. *Qui sustinuerit ad finem usque is servabitur.* Apocal. 3. 11. *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam: si quis vicerit, dabo ei, &c.* Confert itaque Deus certo suis electis & fidelibus, donum perseverantiæ, fortificat eos, & dextra sua sustentat; ut quod in ijs cepit ad gloriam suam & ipsorum salutem perficiat. Testatur id Esaias 41. 8. *Tu Israel, serve mi, tu Iacob, quem elegi, semen Abrahami, amici mei,* vers. 9. *Tu quem prehendi ab extremis latibus terre, & à selectis eius evocavi te, dicens tibi, servus meus es, elegi te, neque sperno te.* vers. 10. *Ne timeto, quia tecum sum; neque stupeto, quia ego sum Deus tuus: fortifico te, etiam sustento te dextera iustitiae meae.* Idem liquet ex aurca illa salutis catena, quam describit Apostolus, Roman. 8. 29. *Nam quos præcivit, eos, &c.* Rom. 11. 1. *Num igitur abiicit Deus populum suum?* vers. 2. *Abiit; non abiicit Deus populum suum quem præcognovit.* vers. 5. *Ita igitur & hoc tempore reservatio secundum electionem gratuitam facta est.* Ephes. 1. Postquam dixisset Apostolus, Deum suis benedixisse omni spirituali benedictione &c. ijs benedictionibus etiam accenset, perseverantiam in fide; & certitudinem salutis. vers. 13. 14. *Obsecrati (inquit) estis Spiritu illo promissionis S. qui est arrhabo hereditatis nostræ.* Sic ad Phil. 1. 6. *Persuasam habens hoc ipsum, fore, ut qui capit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Iesu Christi.* & vers. 29. *Vobis datum est in negotio Christi non solum in cum credere, sed etiam pro eo pati.* & 2. 13. *Deus est, qui efficit in vobis, & ut veretis & ut efficiatis, pro benevolentia.*

Quæ omnia, & Scripturæ testimonia, & rationes, evidenter docent, perseverantiam esse Dei donum vere fidelibus in gratuito fœdere promissum, esse effectum maxime proprium electionis æternæ ad salutem, causam eius non esse liberam hominis voluntatem, sed solam Dei gratiam & virtutem, Christi Servatoris fidem custodiam, & Spiritus S. æternam in electis manentis efficaciam: ita ut etsi vere fideles, respectu sui, & in sese considerati, fidem amittere, & à salute penitus deficere possent, tamen, quantum ad consilium, promissiones, ad virtutem Dei, Christi que intercessionem & custodiam, non possint non perseverare. Quia consilium, & voluntas Dei Christi que intercessio, &c. irrita fieri non possunt, & eius dona & vocatio sunt ἀμετάλητα.

Quare ἀντίθετος, ἐπεὶ πόζα & falsa sint necesse est, effata illa Remonstrantium, perseverantiam donum Dei, saltem novi fœderis, non esse; nec effectum electionis ad salutem, esse conditionem, novi seu gratuiti fœderis, à Deo in eligendo prærequisitam, ideoque libere ab homine præstandam: voluntatem hominis esse proximam causam physicam perseverantionis, quæ etiam stante auxilij divini promptitudine, & gratiâ sufficientis præsentia, omnibusque illis positis, quæ ad perseverandum necessaria, sufficientia sunt, motui tamen & operationi Spiritus S. vel assentiri vel resistere, adeoque vel perseverare vel non perseverare potest.

Omnia breviter hoc Syllogismo concludimus,

Quibus Deus promisit se daturum perseverantiam, & quos virtute sua custodit ad salutem: quibus Christus æternam redemptionem acquisivit, & pro quibus perpetuo intercedit: qui etiam fœderis Dei promissionibus donum perseverantiæ precibus suis obtinent, &c. ij non possunt non perseverare in vera fide. Vere fidelibus eam Deus certo promisit, eos virtute sua custodit, ijs Christus æternam redemptionem acquisivit, pro ijs perpetuo intercedit, &c: ut ante probatum est. Ergo.

Quod autem alicubi in Scriptura aliqui dicuntur defecisse, & fidei naufragium fecisse, &c. id non de vera & iustificante fide, sed de doctrina aut externa professione fidei, aut etiam de fide Hypocritica & temporaria, quæ in corde radices non egit, intelligendum esse, constans est Ecclesiarum reformatarum sententia, & non de iis, qui per veram fidem Christo insiti, vera erant Ecclesiæ membra. Sic 1. Ioh. 2. 29. *E nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis, si fuissent ex nobis permansissent utique nobiscum.* Sicut isti perire dicuntur apud Ezech. 3. & 18. Qui apparenter iusti erant coram hominibus, quales erant de quibus Christus, Mat. 9. 13. *Non veni vocare iustos, nam de vere iusto coram Deo dicitur. Psal. 92. 13. Iustus ut palma germinabit, ut Cedrus in Libano crescat. v. 14. Plantati in domo Iehovæ, in atrijs Dei nostri germina profundunt. v. 15. Adhuc abundabunt in canitie, pingues & virentes erunt.* Psal. 125. 1. *Qui confidunt Iehovæ similes sunt monti Tzionis, qui non dimoretur, in sæculum permanet.* Psal. 37. 24. *Iustus, cum ceciderit, non deijcitur, quia Iehovah supponit manum.*

De certitudine salutis.

De certitudine salutis docent Remonstrantes: I. Nullum vere fidelem & regnitum in hac vita certum esse posse de sua salute, absque speciali revelatione.

Scriptura contra docet: omnes & singulos vere fideles de sua salute certos esse posse & debere, etiam absque speciali revelatione.

Aperte enim testatur; omnes & singulos vere fideles, scire quod in Christo sint. 1. Ioan. 2. 5. *Scimus nos in ipso esse.* Quod habeant, & possideant Christum, servatorē sui corporis, cuius ipsi viva membra sunt. Eph. 5. 23. *Christus est caput ecclesiæ, & is qui salutem dat corpori.* v. 30. *Membra sumus corporis eius, ex carne eius, & ex ossibus eius.* Testatur eos intueri in fidei ducē & perfectorem Iesum. Heb. 12. 2. *Habere eos Christum pastorem, & curatorem animarū suarum.* 1. Pet. 1. 15. *Testatur itē scire fideles, se esse filios Dei, & hæredes gloriæ cœlestis.* Rom. 8. 15. *Non accepistis spiritum servitutis rursus ad metum; sed accepistis spiritum adoptionis, per quem clamamus, abba, id est, Pater.* v. 16. *Qui ipse spiritus testatur una cum Spiritu nostro nos esse filios Dei.* vers. 17. *Quod si filij; etiam hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* 1. Iohan. 3. 2. *Charissimi, nunc filij Dei sumus, sed nondum patefactum est, quod erimus: sci-*

mus autem fore, ut cum ipse patefactus fuerit, similes ei simus; quoniam videbimus eum sicuti est. Testatur etiam habere eos Spiritum arrhabonem hereditatis celestis, & sigillum promissionis, quo obsignati sunt in diem redemptionis. 2. Cor. 1. 22. Ephes. 1. 3. 14. & 4. 30. Habere spem certam ac infallibilem salutis. Rom. 8. 24. Spe servati sumus Roman. 5. 2. Gloriamur sub spe gloriæ Dei. vers. 5. Porro spes non pudefacit, quod charitas Dei effusa sit in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.

Habent præterea fideles innumeras & eximias promissiones, Dei mentiri nescii, de vita æterna, quæ in Christo rata sunt. Tit. 1. 2. Ad spem vitæ æternæ, quam promissit Deus ille mentiri nescius. 2. Corinth. 1. 20. Quotquot sunt promissiones Dei, in ipso sunt etiam, & in ipso sunt Amen, ad Dei gloriam.

Sciunt denique & credunt se translatos esse ex morte ad vitam. 1. Iohan. 3. vers. 14: Et vitam æternam habere. 2. Corin. 5. 1. Scimus nos ædificium ex Deo habere, domicilium non manufactum, æternum in caelis. 2. Timoth. 1. vers. 12. Novi cui crediderim, & mihi persuasum est eum posse depositum meum in illum diem servare.

Hæc si sciant, si sentiant, si credant, & indubitate sperent omnes & singuli fideles, si scire, sentire, credere, sperare teneantur; consequitur eos nec posse de sua perseverantia & salute incertos esse.

Nec obstat, quod eos aliquando etiam in gravissimas tentationes incidere, & cum dubitationibus confligere contingat; in hoc enim certamine concutitur quidem eorum fides, sed non excutitur. Matt. 7. 25. Decidit autem nimbus, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & inciderunt domui illi & non cecidit: fundata enim fuerat super petram. Tentatur, non autem superatur, imo tandem superat & vincit. 1. Cor. 10. 13. Tentatio vos non capit nisi humana: fidelis autem est Deus, qui non sinet vos tentari, supra id quod potestis, sed præstabit una cum tentatione etiam evasione, ut possitis sufferre. Roman. 8. 37. Imo in his omnibus plus quam victores sumus, per eum qui dilexit nos. 1. Iohan. 4. 14. Vos ex Deo estis, & vicistis eos, quoniam potentior est, qui in vobis est, quam qui in mundo est. 1. Iohan. 5. 4. Quicquid natum est ex Deo vicit mundum: & hæc est victoria, quæ vicit mundum, nempe fides nostra. Hinc exurgunt piorum illa, fiducia, gloriatio, triumphus, & quasi tripudia. Iob. 19. 15. 16. Equidem ego novi redemptionem meam vivere, & posteriorem super pulverem resurrectionum, & carne mea me visurum esse Deum. Davidis. Psal. 23. 1. Iehova pastor meus non egebo. vers. 3. Animam meam quietam efficit. vers. 4. etiamsi ambulavero per vallem lethalis umbra, non timebo, quia tu mecum es. Pauli Roman. 8. 38. Persuasum est mihi neque mortem neque vitam, &c. posse nos separare à Charitate Dei, quæ est in Iesu Christo Domino nostro. 2. Timoth. 1. 12. Novi cui crediderim, &c. Quæ plerophoria & quod gaudium in iis esse non potest, qui de gratia Dei erga se, & salute sua dubij hærent.

II.

Docent iidem Remonstrantes certitudinem hanc non requiri, aut necessariam esse ad solidam vere fidelium in hac vita consolationem: quin potius ex se, natura atque indole sua pietati veræ & religionis studio officere.

Docent id ex eo quod legitur. 2. Timoth. 1. vers. 19. Solidum fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc, novit Dominus qui sunt sui: & discedat ab iniustitia omnis qui nominat nomen Christi, & Eph. 4. 20. Vos autem non ita didicistis Christum. v. 21. Si modo eum audistis, & per eum edocti fuistis, sicut est veritas in Iesu, nempe deponere, quod ad pristinam conversationem attinet, veterem illum hominem, &c. Et jam ante probatum est, eam esse veram fidei naturam, ut per charitatem sit efficax. Gal. 5. 6. 1. Iohan. 3. 5. Qui hanc spem habent, purificant seipsos, sicut & ille purus est, scilicet qui illis hanc spem fecit. unde & Apostoli ex hac salutis certitudine varias deducunt exhortationes ad pietatem, & sanctitatem vitæ. Sic Paul. Rom. 6. 1. Postquam docuisset præcedenti capite, fideles cum Deo per Christum reconciliatos, gloriari sub spe gloriæ Dei, & hanc spem eos minime fallere, aut pudefacere, concludit, Quid igitur dicemus? permanebimus in peccato, ut gratia auctior fiat? absit: qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in eo? & exinde. vers. 11. 12. 17. Subjicit exhortationem ad vitæ sanctitatem, Ita etiam vos colligite, vosipsos tum mortuos esse peccato, tum vero vivere

Contra vero nos ex scriptura statuimus:

Certitudinem hanc ad solidam fidelium consolationem apprimè necessariam esse, & maxime ad actuum pietatis religionisque studium, ac commodum est, & utilem.

Constat id ex supra citatis Scripturæ testimoniis, & ex eo quod legitur. 2. Timoth. 1. vers. 19. Solidum fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc, novit Dominus qui sunt sui: & discedat ab iniustitia omnis qui nominat nomen Christi, & Eph. 4. 20. Vos autem non ita didicistis Christum. v. 21. Si modo eum audistis, & per eum edocti fuistis, sicut est veritas in Iesu, nempe deponere, quod ad pristinam conversationem attinet, veterem illum hominem, &c. Et jam ante probatum est, eam esse veram fidei naturam, ut per charitatem sit efficax. Gal. 5. 6. 1. Iohan. 3. 5. Qui hanc spem habent, purificant seipsos, sicut & ille purus est, scilicet qui illis hanc spem fecit. unde & Apostoli ex hac salutis certitudine varias deducunt exhortationes ad pietatem, & sanctitatem vitæ. Sic Paul. Rom. 6. 1. Postquam docuisset præcedenti capite, fideles cum Deo per Christum reconciliatos, gloriari sub spe gloriæ Dei, & hanc spem eos minime fallere, aut pudefacere, concludit, Quid igitur dicemus? permanebimus in peccato, ut gratia auctior fiat? absit: qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in eo? & exinde. vers. 11. 12. 17. Subjicit exhortationem ad vitæ sanctitatem, Ita etiam vos colligite, vosipsos tum mortuos esse peccato, tum vero vivere

Deo per Iesum Christum Dominum nostrum, ne regnet igitur peccatum in mortali corpore vestro, ut obediat peccato in cupiditatibus corporis, neque sistite membra vestra arma iniustitiae peccato, sed sistite vos Deo, ut ex mortuis vivos, & membra vestra arma iniustitiae Deo. & postea. cap. 2. vers. 1. 2. Absoluta doctrina de justificatione per fidem, sanctificatione, praedestinatione. item, & quae ex iis fluit, certitudine salutis, hanc inde deducit exhortationem: precor igitur vos fratres per miserationes Dei, ut sistatis corpora vestra, hostiam vivam, sanctam, placentem Deo, &c. Idem passim alibi videre est: ut, Ephes. 4. & 5. & 1. Petr. 1. 13. & sequent. Unde falsum esse constat, doctrinam de certitudine salutis, verae pietati obstar, seu noxiam esse, & homines securos & profanos reddere. Cum fieri non possit, quin ij, qui Christo vera fide infici sunt, fructus profertant justitiae & gratitudinis.

Eandem hanc doctrinam solidam consolationem piorum conscientis, in omnibus adversitatibus & tentationibus adferre, eadem Scriptura testatur. Psal. 119. 92. Inquit David, nisi lex tua esset omnis oblectatio mea, iamdiu perissem in afflictione mea: & vers. 193. Quam suaves sunt palato meo sermones tui! suaviore melle ori meo. & v. 111. Possideo testimonia tua in saeculum, quia gaudium animi mei sunt. & vers. 162. Gaudeo de sermone tuo, ut qui invenit predam amplam. & 174. Lex tua est omnis oblectatio mea, Hinc Christus spe mercedis vitae caelestis, suos consolatur. Matth. 5. 11. Beati estis cum probra iecerint in vos, & persecuti fuerint vos, &c. Gaudete & exultate quoniam merces vestra multa est in caelis. Item, Luc. 10. 20. Gaudete quod nomina vestra scripta sunt in caelis, Roman. 5. 2. 3. Accessum habemus fide in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur sub spe gloriae Dei, nec hoc solum, sed & gloriamur in afflictionibus. 1. Petr. 1. 5. 6. Custodimini per fidem in salutem, in quo etiam exultat modicum nunc (si opus est) tristitia in varijs afflictionibus, vers. 8. 9. Credentes exultatis letitia inenarrabili & glorificata, reportantes finem fidei vestrae, salutem animarum. Hinc dicitur Dynastes ille, Candaces, reginae Aethiopum jam Baptizatus, & de remissione peccatorum suorum, & vita aeterna per Christum obtinenda certus, perrexisse in via sua gaudens. Certum igitur & solidum conscientiarum solatium ex certitudine salutis & gratiae Dei, haurire solent vere fideles.

I II.

Asserunt Remonstrantes: dubitationem de salute laudabilem esse atque utilem.

Quod falsum est, & mere pontificium.

Scriptura enim contra testatur: dubitationem contrariam esse fidei, & summenoxiam seu perniciosa homini. Iac. cap. 1. vers. 6. Postulet cum fide nihil ambigens. Roman. 14. vers. 13. Qui dubitat, si cederit, jam condemnatus est, quoniam non

edit ex fide. Vnde constat fidem cum dubitatione seu hesitatione stare non posse, quapropter vitam aeternam credere, seu de ea certum esse, & de ea dubitare, sese mutuo destruant. Vere fidelis credit se vitam aeternam habere, hac incredulus dubitat an sit habiturus. Iubemur credere. Mar. 1. 15. Convertimini & credite Evangelio, & 9. v. 19. Coarguit Christus incredulitatem dicens, O natio incredula quousque, &c. & Luc. 24. 18. O amentes & tardo corde ad credendum omnibus, quae loquuti sunt Prophetae. Apostolus certe Iacobus dubitationem: c. 1. v. 6. 7. Non laudet tanquam utilem, sed contra damnat, ut exitialem & noxiam. Qui ambigit similis est fluctui maris, qui ventis agitur & iactatur: non enim, existimet homo ille se quicquam accepturum a Domino. vers. 8. Vir animo duplici & inquietus, in omnibus visis suis. Contra commendatur summa fides Abraham ab eo, quod omnem dubitationem excludens, certa animi αληθοφροσυνα recumberet & acquiesceret in Dei promissionibus, Roman. 4. 20. Contra promissionem Dei non hesitavit tanquam desitutus fide, sed corroboratus est in fide & dedit gloriam Deo, vers. 21. Et firmiter credidit, quod quicquid promisit ei Deus patens esset perficere. vers. 12. Propter hoc imputatum est illi ad iustitiam.

Ex omnibus, quae haecenus allegata sunt, constare arbitramur, quid de ceteris Remonstrantium Articulis sentiendum sit & statuendum. videlicet. Eos omnes continere non pauca nova, ερεπιδεξα, aperte falsa, cum S. S. Dei Verbo, receptoque jam olim communi sensu, passim in Christiani orbis reformatis Ecclesijs, & huc usque in

ijs constantissime tradita doctrina ex diametro pugnantiæ, & ex Pelagianorum, Socinianorum, Pontificiorum, Anabaptistarum, aliorumque Hæreticorum fœtidis lacunis hausta dogmata, quæ cum maxima sui parte Christianæ religionis fundamenta summe lædant, gratiæ simul & gloriæ Dei maxime sint inimica, utpote conversionem & salutem hominis, à naturalis luminis bono usu, liberique arbitrij viribus suspendentia, studio sinceræ pietatis & solidæ afflictarum conscientiarum consolationi haud parum adversa, judicamus ea in nostris Ecclesiis, nulla ratione toleranda, sed ex iis omni studio eliminanda. Contra vero Doctrinam hæc dogmatibus oppositam, ut orthodoxam, S. Scripturæ consentaneam, & modis omnibus salutarem, uti hæcenus, ita deinceps, constanter retinendam docendamque ad solius Dei, & Christi Servatoris nostri gloriam, puri cultus divini, & veritatis in hæc Belgij Provinciis conservationem, propagationemque, piorum denique omnium salutem, & Patriæ nostræ bonum, pacemque exoptatissimam. Deum autem Opt. Max. ardentissime, & quantis possumus votis invocamus, ut Illustrissimos Ordines Generales Patriæ nostræ Procures, Dominos nostros Clementissimos, eorumque ad hanc Synodum Illustriss. Delegatos, reliquosque singularum Provinciarum Ordines, & urbium Magistratus, ardenti gloria, & pio domus sue zelo accendat, quo bene ceptam & maximis sumptibus inchoatam, Ecclesiarum & Reipublicæ restaurationem, magno animo & feliciter persequantur, perficiantque. Ut ita apud pios omnes, tam externos quam domesticos, cum immortalis suæ laude prædicentur, Patres Patriæ, & Ecclesiæ Christi nutrij. Id summis votis optamus, & ita faxit Deus ille, Opt. Max. & Pater miserationum per Iesum Christum unicum Servatorem nostrum. Votum hoc nostrum cum Psalmista claudimus, *Quis dabit ex Sione salutem Israeli, in reducendo Iehovah captivitatem populi sui, exultabit Jacob, letabitur Israel.* Psal. 114. 7.

E X A M E N

E T

Indicium

Zeelandorum,

De Quinto Articulo Remonstrantium.

Sententia Orthodoxa.

I.

Qui vera fide Christo insiti sunt, & Spiritu vivificante præditi, etiam si ipsi propriis suis viribus, ne momento quidem contra tentationes Diaboli, mundi & carnis subsistere queant, imo etiam in dubitationes, perplexitates, sensus gratiæ divinæ veluti deliquium, aliaque gravia peccata incidere possint, atque interdum incidant, tamen fidem justificantem, & gratiam regenerationis, nec totaliter, ac proinde nec finaliter, possunt amittere, idque propter Decretum Electionis immutabile, & Gratiaæ fœdus æternum, quod Deus secundum illud Decretum, cum illis in Christo pepigit, ideoque de sua perseverantia & salute certi esse possunt.

II.

Hæc Perseverantia fidelium, non excludit commonefactiones, promissiones, comminationes, per verbum, vigilias, preces, & serium sanctitatis studium, sed contra, hæc omnia tanquam media ad eam promovendam, divinitus ordinata, necessario includit. adeo ut vera fide præditi, per hæc & similia, cum timore & tremore salutem suam operentur: & si interdum labantur, non tamen in lapsu permanent, sed per Christi gratiam & Spiritum Sanctum, ad Deum revertuntur,

& alacrius ad novam obedientiam excitantur: atque ita virtute Dei, ad salutem quæ ipsis in cælis est reposita, ad finem usque conservantur.

Primum Articulum nostrum sic probamus:

Qui vera fide Christo insiti sunt.] Attendatur hic in primis ad subiectum, de quo perseverantia prædicatur: Non agi scilicet de iis, qui habent fidem historicam, aut temporariam, vel externam aliquam pietatis larvam, vel etiam communia quædam Spiritus Sancti dona, quales in sacris Literis nonnunquam per homonymiam iusti, & credentes appellantur: verum de iis qui vera & iustificante fide sunt præditi, quæ per charitatem est efficax: quod unum sufficit ad diluendas varias adversariorum exceptiones & calumnias.

Vere fideles proprijs suis viribus ne momento quidem subsistere queunt contra &c.] Probatur, Matth. 26. vers. 41. *Spiritus promptus, sed caro infirma.* Ioan. 15. vers. 5. *Absque me nihil potestis facere.* 1. Corinth. 10. vers. 12. *Qui sibi videtur stare, videat ne cadat.* & vers. 13. *Vna cum tentatione, evasionem præstabit, ut possitis sustinere.* unde patet fideles per se & proprijs suis viribus, in tentatione subsistere non posse.

Imo etiam, in dubitationes & perplexitates incidere.] Probatur exemplo Moïsi, Exod. 4. vers. 10. & 11. Numer. 20. vers. 10. & 24. & exemplo Iobi passim: Item Ionæ in ventre cæti; Ionæ cap. 2. vers. 4. Hiskia, Iesai. cap. 38. Zachariæ. Luca 1. vers. 20.

In sensus gratiæ divinæ veluti deliquimus.] Probatur exemplo Davidis, Psal. 22. vers. 2. *Deus mi, Deus mi, quare me dereliquisti.* Psal. 31. 23. *Ego dixeram in festinatione mea, excisus sum à conspectu oculorum tuorum.* Psal. 77. vers. 8. 9. *An in sæcula repellet Dominus? An perget bene velle amplius?*

Aliaque in gravia peccata incidere possint atque interdum incidant.] Probatur exemplo Davidis, adulterium & homicidium committentis: & Petri, Dominum & Servatorem suum abnegantis.

Tamen fidem iustificantem & gratiam regenerationis nec totaliter nec finaliter possunt amittere.] Probatur Psal. 37. vers. 24. *Cum cadit, non deicitur, quia Iehova sustentat manum eius.* Ierem. 32. vers. 40. *Reverentiam meam indam animo ipsorum, ut non recedant à me.* Matth. 7. vers. 24. *Qui edificavit domum suam super petram, descendit autem pluvia & flaverunt venti & inciderunt domui illi, & non cecidit, fundata enim fuerat super petram.* Psal. 1. vers. 3. *Erit sicut arbor plantata ad rivus aquarum, quæ fructum suum edit tempore suo, foliumque eius non decedit.* Psal. 92. vers. 13. *Iustus ut palma germinabit, ut Cedrus in Libano crescat: Plantati in domo Iehovæ, in atrijs Domini nostri, germina profundent, adhuc abundabunt in canicie, pingues & virentes erunt.* Roman. 8. vers. 35. *Quis nos separabit à charitate Christi, &c.* & vers. 38. *Neque mors neque vita, &c. Neque ulla res creata nos potest separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* 1. Corinth. 1. vers. 8. *Qui Deus etiam confirmabit vos usque in finem inculpatos in diem Domini nostri Iesu Christi.* Phil. 1. vers. 6. *Per suum habens hoc ipsum, fore ut, qui cepit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Iesu Christi.* Confer. 1. Cor. 10. vers. 13. 1. Thessal. 5. 23. 24. Hæc vere fidelium perseverantia probatur, etiam sequentibus rationibus.

I.

Quia Decretum Electionis est infallibile & immutabile.] Matth. cap. 24. vers. 24. *Ita ut seducant, si fieri posset, etiam electos.* Romanor. cap. 8. vers. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit, quos vocavit, eos iustificavit, & quos iustificavit eos etiam glorificavit.* Rom. 9. vers. 11. *Et propositum Dei, quod est secundum electionem, non*

ex operibus sed ex vocante firmum maneat. Rom. 11. vers. 2. Non abiecit Deus populum suum quem præcognavit: & vers. 29. *Donna & vocatio Dei sunt ἀμεταμέλητα*, & 2. Tim. 2. vers. 19. *Solidum fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc, Norvit Dominus qui sunt sui.*

II.

Quia fœdus gratiæ quod cum fidelibus pepigit Deus, est æternum & inviolabile.] Iesai. 54. vers. 10. *Quamvis hi montes recederent & hi colles dimoverentur, attamen benignitas mea à te non recedet & fœdus pacis meæ, non dimovebitur, ait, miserator tuus Iehova Ier. 32. vers. 32. Et pangam ipsis fœdus perpetuum, fore ut non avertam me à prosequendis ipsis, benefaciendo ipsis, & reverentiam mei in eam animo ipsorum, ut non recedant à me. Hofex. 2. vers. 19. 20. & desponsabo te mihi in sæculum, desponsabo, inquam, te mihi in iustitia, iudicio, benignitate ac misericordia; Confer. Psalm. 89. vers. 34. Iesai. 59. vers. 21.*

III.

Quia Christus indefinenter intercedit pro fidelibus suis.] Luc. 22. vers. 32. *Ego rogavi pro te ne deficiat fides tua; Iohan. 17. vers. 20. Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro ijs qui per sermonem eorum credituri sunt in me.* Heb. 7. vers. 25. *Vnde & servare prorsus potest eos, qui per ipsum accedunt ad Deum, semper viventes, ut, interpellent pro eis: Christus autem semper exauditur à Patre. Iohan. 11. vers. 42.*

IV.

Quia Christus sua potentia oves suas conservat ab exitio.] Ioh. 6. vers. 39. *Hæc est voluntas Patris mei qui misit me, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitem illud, ultimo illo die, & cap. 10. vers. 27. 28. 29. Oves meæ vocem meam audiunt: Et ego vitam æternam do eis, nec peribunt in æternum, nec rapiet eas quisquam è manu mea, Pater meus qui eas dedit mihi, maior omnibus est, neque quisquam potest eas rapere è manu, Patris mei: Iohan. 1. 7 vers. 12. Quos dedisti mihi, ego custodivi & nemo ex eis perijt, nisi filius ille perditionis. Iudæ. 1. Vocatis à Deo Patre, sanctificatis & Iesu Christo servatis.*

V.

Quia Spiritus S. qui renatis datus est, manet apud eos in æternum: Ioh. 4. vers. 14. *Quisquis autem biberit ex aqua illa quam ego illi dabo, non sitiet in æternum, sed aqua illa quam ego illi dabo, fiet in eosons aqua salientis in vitam æternam. Ioan. 14. vers. 16. Rogabo Patrem & alium consolatorem dabit vobis ut maneat vobiscum in æternum. Eph. 1. vers. 13. In quo postquam credidistis, ob signati estis, Spiritu illo promissionis sancto, qui est arrhabo hereditatis vestræ, dum ad libertatem vindicemur ad laudem gloriæ ipsius; Confer. 2. Cor. 1. vers. 21. Eph. 4. vers. 30. Rom. 8. vers. 15. Gal. 4. vers. 7. Hic autem Spiritus sua potentia, ita nos instruit, & confirmat, ut possimus contra Sathanam, mundum & carnem, subsistere, & tandem victoriam reportemus. 1. Iohan. 5. v. 4. Quoniam quicquid natum est ex Deo vincit mundum. 1. Iohan. 3. v. 9. Quisquis natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, nec potest peccare, eo quod ex Deo natus est: & cap. 4. vers. 4. Vos ex Deo estis filii & vicistis eos, quoniam potentior est qui est in vobis, quam qui est in mundo.*

VI.

Quia vera fides, spes & charitas nunquam deficiunt.] Luc. 8. vers. 15. *Quod autem in bonam terram cecidit, ij sunt qui in corde honesto ac bono auditum sermonem retinent, & fructum adferunt per patientiam. Heb. 11. vers. 1. Est autem fides substantia rerum sperandarum & demonstratio eorum que non videntur. 1. Ioh. 5. vers. 5. Hæc est victoria que vincit mundum, nempe fides nostra. Rom. 5. 5. Spes non pudefacit. Heb. 6. 18. Ut spem propositam obtineamus, quam velut animæ anchoram habemus tutam ac firmam & ingredientem usque in ea que sunt intra velum. Rom. 8. 24. Nam spe salvati sumus. 1. Cor. 13. 8. Charitas nunquam excidit. 1. Iohan. 4. 17. Per hoc expleta est, in nobis charitas, ut fiduciam habeamus in die iu-*

dicij, & vers. 18. *metus non est in charitate, expleta charitas foras eiecit metum, quoniam metus cruciatum habet. Qui autem metuit, non est perfectus in charitate.*

VII.

Quia vera Ecclesia, quæ est corpus Christi, & singula eius membra perire non possunt. Matth. 16. 18. *Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferorum non superabunt eam.* Hebr. 12. vers. 23. *Conventum & Ecclesiam primogenitorum, qui sunt conscripti in cælis.* Imo hæc Ecclesia & verorum eius membrorum stabilitas, adeo constans est & certa, ut Apost. Ioannes diserte pronuntiet, eos qui deficiunt, nunquam de Ecclesia fuisse, 1. Ioan. 2. 19. *Ex nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Sed hoc factum est, ut patere feret non omnes esse ex nobis.*

Ideoque de sua perseverantia & salute certi esse possunt. Probat. Rom. 8. vers. 16. *Qui ipse Spiritus testatur una cum Spiritu nostro, Nos esse filios Dei.* & 17. *quod si filij, etiam heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi.* & 38. *Nam mihi persuasum est neque mortem, neque vitam, &c. posse nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Domino nostro.* 2. Cor. 1. vers. 21. *Qui etiam obsignavit nos deditque arrhabonem Spiritus in cordibus nostris.* Ephes. 4. vers. 30. *Ne tristitia afficiat spiritum illum sanctum Dei, per quem obsignati estis in diem redemptionis.* 2. Timoth. 1. vers. 12. *Novi enim cui crediderim, & mihi persuasum est, cum posse depositum meum in illum diem servare.* 2. Cor. 5. vers. 1. *Scimus enim nos si terrestris huius domus nostræ tabernaculum dissolutum fuerit, adificium ex Deo habituros, domicilium videlicet non manu factum, æternum in cælis.* Liqueat etiam hæc certitudo, ex natura veræ fidei, quæ est subsistentia rerum sperandarum, & demonstratio eorum quæ non videntur. Fatemur interea, omnes fideles non pari gradu hanc certitudinem perfentiscere, imo in tentationis conflictu, vix scintillam eius sentire, uti in ipso Articulo nostro expressimus.

Secundum Articulum nostrum ita probamus :

Perseverantia fidelium hæc omnia tanquam media divinitus ad eam ordinata non excludit sed includit. 1. Liqueat hoc primo ex perpetua methodo, qua Christus & Apostoli in docendo usi sunt. Quippe qui ex decreto electionis & dono perseverantiæ, quod ex eo redundat, solidas admonitiones ad preces, ad vigilias & omnem sanctitatem in genere, deducunt: Mat. 24. 26. Monet Christus Apostolos & reliquos Electos ne credant pseudoprophetis, sed sibi ab ijs caveant; quos tamen dixerat impossibile esse, ut ab ijs seducantur. vers. 24. Sic etiam Apostolus Paulus in omnibus suis Epistolis, ex misericordia Dei erga fideles immutabili, & perseverantiæ dono, quod per Dei fidelitatem illis promittit, deducit adhortationes efficacissimas, ut patet ex Collatione cap. 8. 9. 10. 11. ad Rom. cum cap. 12. & 13. &c. Idem 1. Cor. 1. 8. Corinthijs promiserat, Deum per gratiam suam illos confirmaturum usque ad finem iuculpatos, in diem Domini nostri Iesu Christi. Et tamen mox subiungit, ut sibi a dissidijs schismaticis & similibus carnis operibus caveant, & contra veræ sanctitati studeant. Sic Phil. 1. 6. postquam eandem promissionem Philippenribus fecisset, in hæc verba: *persuasum habens hoc ipsum, fore ut qui capit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Iesu Christi;* non cessat tamen eosdem adhortari, ad bonorum operum studium; & nominatim cap. 2. v. 12. 13. postquam monuisset eos serio, ut salutem suam in timore ac tremore operarentur, subiungit mox hanc promissionem, tanquam fundamentum, *Nam Deus is est qui efficit in vobis & velle & perficere pro bona sua voluntate.* Similiter, 1. Thess. 5. post factas varias & serias ad sanctitatem adhortationes, tandem subnectit vers. 24. hanc consolationem, *fidelis est qui vocavit vos, qui etiam id efficiet.* Sic quoque. 2. Timoth. 2. vers. 19. postquam probasset perseverantiæ fidelium certitudinem, ut quæ Dei sigillo esset obsignata, addit præclaram hanc admonitionem, *Discedat ab injustitia omnis qui nominat nomen Christi.* Ipsæ vestigijs etiam insistent reliqui Apostoli, imprimis Petrus & Iohannes. Prior enim de Decreto Electionis, & perseverantiæ dono, quod probaverat cap. 1. Epistolæ prioris vers. 1. 2. 3. 4. 5. tanquam è suavissimo fonte deducit varias admonitiones, ad patientiā, sanctitatem, & fraternam charitatē; neque

qui per fidem ac patientiam obtinent promissam hereditatem. & vers. 4. *Nam fieri non potest, ut qui semel fuerunt illustrati, gustaveruntque donum caeleste & participes facti fuerunt Spiritus S. gustaveruntque bonum Dei verbum, ac virtutes futuri seculi, si prolabantur ut denovo renoveantur, per respicientiam, ut qui rursum crucifigant sibi metipsi filium Dei, & ad ignominiam exponant.* Confer. cap. 10. vers. 26. & 27. Galat. 3. vers. 3. & 5. vers. 7.

III.

Propter remissionem in pietatis cursu, promissionibus interdum fideles ad officium gnave & strenue faciendum sunt excitandi; Matth. 24. 13. *Qui sustinuerit ad finem usque, salvus erit.* 1. Cor. 9. 24. *Sic currite ut comprehendatis, certantes, ut incorruptam coronam accipiat.* Heb. 12. 12. *Quapropter manus remissas & genua soluta furrigite.* Apo. 2. vers. 4. 5. Et passim in istis Epistolis ad Ecclesias Asiaticas.

Et si interdum labantur, non tamen in lapsu permanent.] Probatur ex exemplo Davidis, Petri & Thomæ; & Psalm. 37. vers. 24. *Cum cadit, non deicitur, quia Iehova sustentat manum eius:* huc pertinet insignis illa promissio, Zachar. 12. vers. 9. & 10. *qua Deus promittit domui Davidis & habitatoribus Ierusalem, spiritum gratiæ & deprecationum, quo respiciant ad eum, quem transfixerunt, &c.* Confer. Psalm. 89. vers. 31. 32. 33. 34. Item, 1. Cor. 10. vers. 13.

Revertuntur alacrius ad novam obedientiam.] Probatur. Psalm. 51. vers. 15. *Docebo defectorem vias tuas, ut peccatores ad te convertantur.* Psalm. 119. vers. 67. *Præquam humiliarer, ego deliqui, nunc autem sermones tuos observo.*

Atque ita ad salutem conservantur.] Prob. 1. Petr. 1. vers. 5. *Qui virtute Dei custodimur per fidem, ad salutem quæ parata est patefieri tempore ultimo.*

Sententia Heterodoxa.

Iudicamus ergo gravissime errare Remonstrantes, cum dicunt Thesibus exhibit. 3. vere fideles posse a vera fide excidere & in eiusmodi prolabi peccata, quæ cum vera & justificante fide consistere non possunt, neque posse hoc tantum fieri, sed & non raro accidere; videatur etiam hic respons. advers. Walach. pag. 75.

Item, negantes perseverantiam fidelium, fluere ex Decreto Dei absoluto & peremptorio, quo decrevit salvare singulares personas; Thes. exhibitis 1. & advers. Walach. pag. 75.

Tertio, cum dicunt voluntatem nostram proximam & solam esse perseverantiæ causam Physicam; advers. Walach. pag. 75. & Collat. Belg. Hag. pag. 370. Ubi partiuntur perseverantiam inter Deum & homines, dicentes conservationem credentium in fide, non pendere tantum, ex certa & fida Christi custodia, sed requiri quoque ad eam debitam credentium obedientiam, ne qua parte sibi in noxa sint: quod ipsum de ea obedientia intelligere se negant, quæ sit vi irresistibili. Collat. Hag. Bert. part. 2. pag. 90.

Rejicimus quoque ut absurdum & Atheologum, quod Remonstrantes dicunt, Collat. Brand. pag. 457. mirum non esse pios secundo renasci.

Similiter rejicimus Remonstrantes, cum negant perseverantiam esse donum Dei, fidelibus infusum; Collat. Belg. pag. 343.

Item cum dicunt, vere fidelem non posse esse certum, se in fide perseveraturum, quin imo de hoc dubitare & laudabile militi Christiano & ad excitandum verum & torporem animæ, in religionis negotio, per quam utile arbitrantur. Resp. ad Walach. pag. 76. & Thesibus exhibitis 8. Ubi dicunt, hanc certitudinem non esse necessariam.

Manifesta quoque est calumnia, cum dicunt Remonstrantes, doctrinam nostram de perseverantia, ex se veræ pietati & bonis operibus obesse; Collat. Brand. pag. 353. 354. 355. & seqq. passim; peccandi comitum fidelibus facere, sollicitudinem & tremorem salutarem elidere, adeoque ad subdendos carni pulvillos comparatam esse;

esse; præcipue, cum fideles nullis peccatis aut flagitijs, salutis suæ jacturam pati possent, aut passuros unquam, docetur; nec mori posse, in peccatum aliquod horrendum prolapsos, sed necessario ante vitæ finem conversum iri; adversus VValach. pag. 76.

Et hæcenus quidem Iudicium & sententiam nostram de Quinque Controversis Articulis diximus; judicamusque doctrinam Orthodoxam quam non ex lacunis inanis Philosophiæ, non ex corrupto rationis iudicio, neque ex humanæ sapientiæ verbis, sed ex puro Dei verbo, ut limpidissimo Israelis fonte, hausimus; in Ecclesia esse retinendam & publice, ad ædificationem, docendam, quemadmodum ea hæcenus in omnibus reformatis Ecclesijs obtinuit; Heterodoxæ vero (quam Antithesibus expressimus) ut putrido cerebri & corruptæ rationis humanæ figmento, locum nullum in Ecclesijs esse debere, sed omnino rejiciendam esse; utpote verbo Dei contrariam; gloriæ & gratiæ Dei, inimicam; fidei, pietati, & vere consolationi fidelium noxiam; Deumque rogamus ut quemadmodum eius beneficio, in Ecclesijs nostris Zelandicis, summo cum omnium consensu hæc doctrina hæcenus vixit. Ita nos porro in illa veritate, pace & concordia conservet: reliquisque fœderati Belgij Ecclesijs, hanc pacem & concordiam (ubi turbata est) cum veritate restituat, ut tandem credentium omnium sit cor unum, & anima una: & singuli ambulantes, ita ut dignum est vocatione nostra, cum omni modestia & mansuetudine, cum animi lenitate, tolerantes alij alios per charitatem, studeamus servare unitatem spiritus, per vinculum pacis: sicut unum est corpus & unus spiritus, unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, & vocati sumus in unam spem vocationis nostræ. Amen.

VLTRAIECTINORVM FRATRVM

DE

Quinto Remonstrantium

Articulo,

IVDICIVM.

Theses Heterodoxæ de Quinto Remonstrantium Articulo, quo de Perseverantia vere fidelium agitur: ex eorum editis libris & scriptis excerptæ: quibus Orthodoxæ cum Sacra Scriptura consentientes Antitheses opponuntur.

Theses Heterodoxæ.

Antitheses Orthodoxæ.

I.

I.

Perseverantia vere fidelium in fide, non est effectum electionis absolute à Deo factæ, sive Decreti talis, quo Deus certas personas sine ulla conditione obedientiæ circumscriptas, ad salutem elegit: a (neque enim est ullum eiusmodi Decretum aut Electio absoluta) sed fuit ex Decreto, quo statuit Deus credentibus jam, & medijs talibus quæ ad perseverandum sunt instituta, rite utentibus abunde

Quemadmodum vera in Christum fides, ita & perseverantia electorum in fide, est effectum electionis absolute à Deo factæ, sive talis Decreti, quo Deus certos homines non consideratos ut jam obedientiæ conditione circumscriptos, sed ut lapsos corruptosque in Adamo, ac proinde inobedientes ad salutem elegit. a Quoscumque enim Deus ex adultis, ratione utentibus, ad salutem æternam

abunde eorundem mediorum copiam facere, gratiam Spiritus sancti nunquam denegare, aut eos deferere priusquam ab ipsis deferatur. *b* Interdum etiam ex eo Decreto fluit perseverantia donum, quo Deus deferentes se pravenire pro multitudine misericordiarum suarum, in viam revocare, & convertere proposuit. *c*

a Contra Walach. pag. 74. lin. 10. & seqq.

b Contra Walach. p. 74. l. 13. & seqq.

c Contra Wal. ibidem. l. 16. & seqq.

eternam elegit, eos etiam ad veram fidem in Christum & perseverantiam in ea, tanquam media Decreto illi subordinata, elegit. *b*

a Rom. 8. 29. 30. *Quos præcognovit eos prædestinavit, quos prædestinavit, eos vocavit, quos vocavit, iustificavit, quos iustificavit, glorificavit.*

Si quos prædestinavit Deus, eos & glorificavit, nemo autem adultus glorificatur, nisi perseverans in fide, sequitur perseverantiam effectum esse electionis, si prædestinationis ad salutem absolutæ.

Matth. 24. 24. Collato cum vers. 13. *Si*

fieri posset etiam electi seducerentur: qui perseveraverit ad finem, salvus erit.

Rom. 11. 7. *Electio assecuta est.* Electionis igitur absolutæ effectum est perseverantia.

1. Pet. 1. 2. 3. 4. 5. *Electio secundum prænotionem Dei Patris, in sanctificatione spiritus, ad obedientiam & asperionem sanguinis Christi. Benedictus sit Deus Pater Domini nostri Iesu Christi, qui nos secundum magnam suam misericordiam regnavit in spem vivam, ad incorruptibilem & incontaminatam hereditatem, que in caelis custoditur pro vobis, qui virtute Dei custodimini per fidem ad salutem, que parata est novissimo die patesceri.*

Si electi sumus, ut virtute Dei custodiremur per fidem ad salutem, electionis igitur absolutæ effectum est perseverantia.

b Rom. 8. 29. 30. Locis ante citatis. Si glorificationem adultorum antecedit necessario perseverantia, perseverantia igitur est medium prædestinationis ad salutem, Decreto subordinatum.

Iohan. 15. 16. *Ad hoc elegi vos ut fructum ferretis & fructus vester maneat:* Ergo fructum permanentem ferre, est medium electionis Decreto substitutum.

2. Thess. 2. 13. *Deus vos ab initio elegit ad salutem in sanctificatione spiritus & fide veritatis.* Si ad salutem elegit in sanctificatione & fide, id est per fidem & sanctificationem tanquam per medium, aut viam ducentem ad salutem: ergo & ad perseverantiam elegit in fide & sanctificatione: sine perseverantia enim non est salus. Perseverantia igitur est medium, electionis Decreto subordinatum.

Thesis Heterodoxa II.

Sicut fides, ita & perseverantia est conditio novi fœderis, à Deo, liberrimo arbitrio, homini præscripta: Proinde nec est, nec esse potest, donum Dei proprie dictum.

Collat. Belg. pag. 343. Bertij, pag. 61.

Ratio, circumcisio cordis, conversio, resipiscencia, fides sunt à Deo in novo fœdere præscriptæ conditiones, Deut. 10. 16. Ier. 41. Ioel. 2. 3. Marc. 1. 15. Act. 2. 38. non tamen desinunt esse Dei dona proprie dicta. Circumcisionem enim promittit Deus, Deut. 30. 6. se procuraturum aut donaturum. Et Apost. Coloss. 2. 11. docet Dei opus esse. Conversionem à Deo postulat Ieremias cap. 31. 18. Et David Psal. 51. 12. Est ergo conversio donum Dei proprie dictum. Idem de resipiscencia & fide docet Scriptura. 2. Timoth. 2. 25. Philip. 1. 29.

Ita etiam perseverantia & conditio est in novo fœdere præscripta, & donum Dei proprie dictum, in eo fœdere promissum: Ier. 32. 40. *Feriam cum eis pactum æternum, & timorem meum dabo in cor eorum, ut non recedant à me.* Luc. 22. 32. Christus se perseverantiam Petro à Patre precibus impetrasse testatur. Est ergo donum Dei proprie sic dictum.

Addantur loca, Rom. 11. 29. Eph. 6. 23. 2. Thess. 2. 2. 3. Heb. 13. 20. 21. Philip. 2. 13.

Antithesis Orthodoxa II.

Etsi perseverantia sicut & fides, à Deo in novo fœdere sit præscripta: id tamen non prohibet perseverantiam, esse donum Dei proprie sic dictum.

Argumentum Remonstrantium ab eo desumtum, quod perseverantia sit conditio in novo fœdere præscripta, non sequitur.

*Thesis Heterodoxa III.**Antithesis Orthodoxa III.*

Vere fideles opera carnis perpetrantes, non modo à vera fide totaliter & finaliter excidere possunt: a) sed & non raro excidunt. b) imo vero, etsi se ab iis operibus ad Deum convertant, fidem tamen pro eo tempore, quo opera illa committunt, totaliter amittunt. c) Fides vera igitur semper non est perseverans.

a) Thefib. de 5. Arric. exhib. Thes. 6.

b) Thefib. iisdem. Thesi 3. & 4.

c) Collat. Belg pag. 304. post mediū. Bert. pag. 18. in fine, & 19. ab initio.

piscunt, ad Deum convertuntur & gratiæ Dei sensum recuperant. c) Fides igitur vera perpetuam & finalem perseverantiam semper comitem habet, d) unde efficitur temporariam fidem, non esse unam eandemque essentia, cum vera seu iustificante fide. e)

a) Testantur de istis lapsibus sanctorum exempla: Noachi, Lothi, Davidis, Petri, &c.

b) Vere fideles, habitum, radicem aut semen fidei suæ, nec totaliter amittere nec finaliter, hoc syllogismo probamus.

Quibus Deus daturus est ut à se non recedant, adversus quos portæ inferorum non prævalerunt, qui in æternum non esurient nec sitient, quos nemo rapiet de manu Christi nec de manu Patris Christi, apud quos Spiritus S. in æternum manebit, qui sunt spiritu promissionis sancto obsignati in diem perfectæ redemptionis, quos Deus ita corroborabit ut sint inculpati in die Domini Iesu Christi, in quibus Deus bonum opus quod incepit perficiet, qui virtute Dei custodiuntur per fidem ad salutem, qui denique ad mortem peccare non possunt, propterea quod semen Dei in illis manet; illi nec totaliter nec finaliter fidei radicem aut semen perdituri sunt, aut hoc respectu perdere possunt. Atqui Deus vere fidelibus promittit fore, ut ab ipso non recedant, portæ inferorum adversus eos non prævalerunt, in æternum non esurient nec sitient &c. Ergo, nec totaliter nec finaliter fidei radicem sive semen sunt perdituri, nec eo respectu perdere possunt.

Maior sua luce manifesta est.

Minor sequentibus sacre Scripturæ locis probatur:

Ierem. 32. 40. *Dabo timorem meum in corda eorum, ut à me non recedant.* Matth. 16. 18. Iohan. 4. 14. Et 6. 35. 39. & vers. 28. 29. 30. & 14. vers. 16. Ephes. 1. 13. 14. & 4. vers. 30. Phil. 1. vers. 6. 1. Petr. 1. 4. 5. 1. Ioh. 3. vers. 9. Stat ergo conclusio. Totaliter non deficere vere fideles demonstratur iis S. Scripturæ locis, quibus Spiritus S. aut unctio, aut semen Dei in ipsis manere dicitur, ut Iohan. 14. 16. 17. 1. Iohan. 2. 24. 1. Iohan. 3. 9. aut quibus fideles dicuntur in Christo manere, & Christus in ipsis. Iohan. 6. 56. & 14. 23. 1. Iohan. 3. 23. 24.

Finaliter non deficere vere fideles, demonstratur iis locis, quibus Christus dicitur fideles non perditurus sed excitaturus ac daturus vitam æternam: Ioan. 6. 40. & vers. 57. 58. Ioh. 3. 16. 17. Item iis locis quibus dicuntur obsignati Spiritu S. usque ad diem redemptionis, spiritu, inquam illo, qui est arthabo aut pignus hereditatis illius cælestis; ut Eph. 1. 13. 14. & 4. 30. item iis, quibus Deus dicitur bonum opus, quod cepit perfecturus esse: Philip. 1. 6. Philip. 2. vers. 13. item iis quibus Christus nos dicitur servare, interpellatione sua, ne deficiamus. Luc. 22. 32. Iohan. 17. 20. Rom. 8. 34. Quibus deniq; dicimur virtute Dei custodiri ad salutem per fidem.

c) Quod misericordia Dei vere fideles servantur, ne in peccatis pereant, inter infinita Scripturæ testimonia, hæc etiam probant. Thren. Ierem. 3. 22. *Misericordie Iehovæ sunt, quod non consumiti sumus, quia non defecerunt misericordie eius.* Psal. 89. 31. & sequentib. *Si dereliquerim filii eius legem meam, tunc visitabo virga prævaricationem eorum, & plagis iniquitatem eorum. misericordiam autem meam non auferam ab iis.* Psal. 118. 14. 29. Psal. 23. 6, &c.

Y y y

d) Fidei

d) Fidei veræ, perseverantiam comitem semper esse, locis iis demonstratur, quibus ante probatum est, vere fideles nec totaliter nec finaliter deficere. His addimus hæc, Iohan. 6. 47. & simil. quibus vere credentes vitam æternam jam habere prædicantur. Si enim fides vel in medio cursu vel in fine deficit, jam falsum erit, credentes vere in Christum, habere vitam æternam. Adde Iohan. 15. 16. *Flegi vos, constitui vos ut fructum feratis, & fructus vestri maneat.* Rom. 8. 29. 30. *Quos præcognovit & prædestinavit, hos & glorificavit.* Si individuus est inter prædestinationem justificationem, & glorificationem, nexus sequitur fidem à perseverantia & perseverantiam à fide separari aut divelli non posse.

e) Iustificantem sive veram fidem, qua Christum eiusdemq; iustitiam apprehendimus, non esse eandem cum temporaria, manifeste Christus parabola ista seminis, diversam in terram inter serendum lapsi, ostendit: Docet enim differre tribus modis; 1. subiecti qualitate; 11. principio; 111. effectu. Subiecti qualitate: Temporaria enim locum habet in corde non bono: vera autem fides, sive iustificans, tantum in corde bono obtinet locum: Matth. 13. vers. 8. & 23. item Luc. 8. 15. quò loco Christus, bonam terram, aliis tribus speciebus terræ, viæ scilicet, lapidosæ, & spinosæ terræ opponens, has non bonas esse, sed ineptas & malas ostendit. Bonitas autem illa, quam postremæ speciei terræ tribuit, à sola regenerationis est gratia efficacique, non autem à natura. Principio differre, docet Christus, cum ait, temporariam fidem non habere radicem; Matt. 13. 6. & 21. imò nec consequi posse. Sicut enim semen delapsum in eiusmodi fundum, qui terræ perparum, lapidum autem habet plurimum, radicem accipere non potest. Matth. 13. 5. Ità in fide temporaria res se habet. nam etsi semen verbi cum gaudio susceptum, mature exsurgat, & amplam quandam fructificationis spem promittere videatur: Matt. 13. 5. & 20. tamen lapidositas illa, quæ longe maximam fundi sive cordis partem occupat, in causâ est, cur solidas semen illud verbi radices agere non possit. Hinc fit ut temporaria fides inardesciente persecutionis sole, & afflictionum æstu fervente, exarescat: offensionibus superata deficiat: Matth. 13. 6. & 21. Vera autem & viva fides radices cõsequitur & agit in Christo: Eph. 3. 17. Ioh. 15. 4. 5. Christo superstructa, Matt. 16. 18. manet in Christo: Ioh. 6. 56. nunquam à Christo separatur: Rom. 8. 35. vereq; fideles unum efficit cum Christo: Ioh. 17. 26. Non deficit igitur vera fides in Christum; quia Christus, qui fons vitæ est, & spiritus Christi, qui spiritus vitæ est, nunquam deficit neque exarescit. Denique veram fidem à temporaria differre effectu, ibidem patet. Temporaria quidem mox exurgens, fructum promittit: Matt. 13. 5. & 20. præstare autem sive reddere non potest. Causa duplex est: altera interna, defectus scilicet radicis: altera externa, eaque varia: afflictionu fervor, offensiones gignens, immoderatus mundi amor & rerum temporalium, ut sunt opes, honores & curæ, desideriumq; voluptatum. His enim, tanquam noxiis spinis vepribusque, fides illa temporaria suffocatur; Matt. 13. 7. & 22. Vera autem fides, virtute potentiaque Dei, in omnibus persecutionum fluctibus infracta persistens, calcans mundum, omniaque quæ in mundo sunt pro stercorebus ducens; Philip. 3. 7. 8. suo tandem tempore, convenientem, secundum vocationem, trigenum, sexagenum, imò centuplum, promensura donationis Christi fert fructum: Matt. 13. 8. & 23. Hinc igitur manifestum evadit, & grande admodum inter temporariam & veram fidem esse discrimen; huius enim subiectum est cor à spiritu Christi vere regnitum: illius subiectum est cor veræ regenerationis experts: hæc radicem habet, & in Christo fundata est: illa radice caret: hæc denique fructum fert amplissimum; illa fructum nec fert, nec ferre potest. Quoscumque igitur à fide deficere videmus, eos non à vera, (eam enim nunquam habuerunt, cum electorum sit propria) sed à temporaria fide, deficere, statuendum est.

Thesis Heterodoxa IV.

Antithesis Orthodoxa IV.

Vere fideles, etsi de fidei suæ integritate & benevolentia erga se Dei, pro
te mpore

Vere fideles, qui Christo sunt irradiati, non modo de fide sua in præsens
certi

tempore præsentis certi esse possunt ac debent: *a)* tamen se in fide & pietate in hac vita militia, perseveraturos, certi esse non possunt; *b)* talis etiam certitudo nec utilis, nec necessaria: *c)* imo vero noxia & perniciofa est. Hæc enim certitudo natura atque indole sua, securitatem carnis generat, & nervos incidit pietatis: *d)* adeo ut dubitare, an in fide perseveraturi simus, perquam utile sit. *e)*

a) Thesibus exhibitis de 5. articulo thesi 7.

Contra Walach. pag. 75. ante med.

b) Thesibus exhibitis thesi. 8. & contra Walach. pag. 75. ibidem.

c) Thesibus exhibitis, thesi. 8.

d) Collat. Hag. 340. Bertii, pag. 57. circa medium.

Contra Walach. pag. 75. post med.

eum Christum habitare in nobis, nempe ex spiritu quem nobis dedit. 1. Ioh. 4. 13. per hoc cognoscimus nos in ipso habitare, & ipsum in nobis, quod de suo spiritu d. dicit nobis.

Qui habent unctionem illam à Spiritu S. & norunt Christum in se, & se in Christo habitare; ac se vitam, quam in carne vivunt, vivere per fidem filii Dei, illi de fide sua in præsens non modo certi esse possunt, ac debent: sed etiam sunt certi.

Atqui vere fideles habent unctionem illam, norunt habitare in se Christum, &c.

Ergo vere fideles, de fide sua, non modo certi esse possunt & debent, sed etiam sunt certi.

Consequentia maioris patet; quia unctio illa sive spiritus, est spiritus fidei, sive fidei causa efficiens, & cognitio illa de inhabitatione Christi in nobis, est ex fide, quæ nos Christo tanquam capiti congelutinat. Minoris veritas ex allegatis locis: Stat igitur conclusio.

b) Fideles certos esse, se ad finem usque perseveraturos in fide, hoc argumentum probamus:

Qui sciunt, Deum, bonum opus quod cepit, esse consummatum, ac Dei dona & vocationem esse ἀμετάλητα, seque virtute Dei custodiendos per fidem ad salutem, Spiritum S. sibi in infirmitatibus succursurum, habere se Christum perpetuum apud Patrem interpellatorem, illi certi sunt se in fide ad finem usque perseveraturos.

Atqui vere fideles sciunt Deum, bonum quod in iis cæpit, opus perfecturum, sciunt dona Dei esse ἀμετάλητα, se virtute Dei ad salutem per fidem esse custodiendos, spiritum illis in infirmitatibus succursurum, habere se Christum apud Patrem interpellatorem:

Ergo vere fideles certi sunt, se in fide perseveraturos. Maior certa est; causam enim continet certitudinis illius, nempe fidelitatem, immutabilitatem, virtutem Dei, auxilium Spiritus sancti, interpellationem Christi pro fidelibus.

Minor his Scripturæ sacræ testimoniis confirmatur. Philip. 1. 6: Rom. 11. 29. 1. Petr. 1. 5. Rom. 8. 26. & 34. 1. Iohan. 2. 2. Rom. 8. 38. Qui in omnibus victores evadunt, per Christum, qui dilexit ipsos, & cerri sunt fore, ut nulla creatura eos separet à charitate illa Dei, qua dilecti sunt in Christo, illi certi sunt se in fide ad finem perseveraturos esse. Atqui vere fideles in omnibus evadunt victores, & sunt cerri, fore, ut nec præsentia, nec futura, nec ulla creatura, eos separet à charitate illa Dei: Ergo.

Consequentia maioris patet, quia hæc est nostra victoria, fides, & si contingeret eos separari à charitate Dei, id fieret per defectionem à fide: non sunt autem defecturi à fide, ut ante probatum est: Minor est Apostoli ad Rom. 8. 37. 38. & sequ.

certi esse possunt, debent, & sunt, *a)* et si ea certitudo pro gradu varietate, nunc augeat, gratia Dei vires suas explicante; nunc vero (fide per carnis insidias, sathanæ, mundique tentationes multiplices, languescere, atque anhelante,) minuatur ac decrescat; sed etiam se ad finem usque, in fide & pietate perseveraturos esse persuasi sunt; *b)* estque illa certitudo non modo nativa sua indole minime perniciofa, sed salutaris: *c)* nec carnis securitatem generat; sed reprimat *d)* pietatis fervorem non exstinguit, sed accendit: *e)* denique solida est in adversis omnibus consolationis fundamentum. *f)*

a) Gal. 2. 20. *Vivo autem non amplius ego, sed vivo in me Christus, & quod iam vivo in carne, vivo per fidem filii Dei.* 1. Ioh. 2. 20. *Vos unctionem illam habetis à sancto illo, & nostis omnia.* 1. Iohan. 3. 24. *per hoc novimus*

per hoc cognoscimus

c. d. e.) Certitudinem hanc, non esse perniciosam, sed salutarem, eaque securitatem carnis reprimi pietatemque accendi, patet: nihil non salutare docet Spiritus S. nihil perniciosum docere potest. Docet autem Spiritus S. eam certitudinem, non jubet de perseverantia sua tanquam incertos fluctuare fideles, sed esse persuasos, nec obstat quod timorem imperat fidelibus Spiritus S. Ille enim timor, non servilis, sed filialis est, qui cum certitudine fidei optime conspirat: Apostolus enim eodem capite Rom. 8. 17. ait, *Non accepistis, spiritum servitutis rursus admetum, sed spiritum adoptionis per quem clamamus Abba, id est, Pater. Et idem ille spiritus testatur una cum spiritu nostro nos esse filios Dei.*

Facere certitudinem hanc ad carnis securitatem reprimendam & accendendam pietatem, liquet ex eodem capite, quo utrumque facit Apostolus Paulus: Hortatur enim fideles, ut non ambulent secundum carnem, vers. 12. 13. 14. *Nempe igitur fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus, sed spiritui &c.* Et certitudinem non minus inculcat perseverantiam in fide, vers. 35. & seqq. Idem Apostolus docet fideles obsignatos spiritu promissionis sancto, ac certos de hereditate cœlesti obtinenda esse; Eph. 1. 13. 14. & 4. 30. monetque simul, ut Spiritum S. non contristent, & ut sint imitatores Dei, ambulentq; cum charitate: Eph. 4. 30. & 5. 1. 2. Apostolus Iohannes Christianos ad sanctitatis studium accensurus, doctrinam de certa fidelium glorificatione, exhortationi illi præmittit. 1. Iohan. 3. 2. 3. *Dilecti nunc filii Dei sumus, scimus autem fore, ut cum manifestus factus fuerit, similes ei simus, & quisquis hanc spem habet purum se conservat.* & vers. 9. *quisquis natus est de Deo, non dat operam peccato, quoniam semen ipsius in eo manet.* Ergo qui de fide sua & perseverantia certi sunt, non dant operam peccato, sed pietati.

f) Certitudinem hanc fundamentum esse solidæ consolationis firmissimum, patet. Hanc enim certitudinem, opponit Apostolus Paulus tanquam scutum, omnibus afflictionibus, & præsentibus, & futuris, inde à vers. 18. cap. 8. ad Rom. usque ad finem illius. Hac certitudine se crexit Iob in præsentibus ærumnis longe acerbissimis, cap. 19. adversus futuras hæc arma explicavit David, Psal. 23. *Etiamsi ambulavero per vallem umbræ mortis, non timebo tamen malum; bonum, & Dei misericordia prosequenter me omnis diebus vitæ & habitabo in domo Iehovæ in seculum.*

Concludimus igitur eos qui perseverantiam certitudinem vere fidelibus noxiam esse contendunt, non solum veræ consolationi fidelium nervos incidere: sed etiam in Spiritum S. esse contumeliosos: ac si ineptis aut incommodis argumentis, aut eiusmodi quæ pietatem convellunt, eandem fovere atque accendere moliantur.

Thesis Heterodoxa V.

Si vere fidelis certus est, se fidem nunquam amissurum: sed in ea perseveraturum esse, eam certitudinem non nisi ex speciali revelatione habere potest.

Collat. Belg. pag. 423. ab initio. Berlij pag. 150. post medium.

Antithesis Orthodoxa V.

Quod verè fidelis fidem nunquam sit amissurus, sed in ea usque ad finem perseveraturus, de eo certus est, non ex revelatione quadam speciali, aut extraordinaria: sed ex Dei promissionibus, a) earundem firmitatē b) fidei naturā, c) testimonio Spiritus S. d) & immutabilitate electionis. e)

a) Certitudinem fidei & salutis, ab Apostolo ad Rom. 8. doceri, negari nō potest. non deducit autē illam Apostolus ex speciali aliqua revelatione, sed ex fundamentis eiusmodi, quæ omnibus fidelibus sunt communia; ex insitione in Christum, v. 1. ex sublato per Christum reatu, ver. 3. 4. ex Spiritus S. inhabitatione; v. 9. 10. 11. Spiritus S. testificatione, v. 16. firmitate spei; v. 23. subsidio Spiritus S. v. 26. certitudine & immutabilitate decreti Dei de Predestinatione. v. 29. 30. Dei cura & amore summo, v. 31. 32. justificatione, v. 33. merito & satisfactione Christi; v. 34. eiusdemque intercessionem in cœlis; ibidem. Vnde sequitur certitudinem illam, aliunde, quam ex speciali revelatione, haberi.

Promissiones de perseverantia, extant Psalm. 125. 1. Esa. 54. 10. Ierem. 32. Iob. 6. 56. Ioh. 17. 24. 2. Timoth. 4. 7. 8.

b) Firmitas promissionum istarum docetur; Esa. 54. 10. 2. Cor. 20. Matth. 5. 18. Ierem. 31. Hebr. 6. 13.

c) Fidei natura certitudinem istam importat, pugnat enim fides cum dubitatione; Rom. 4. 20. Iacob. 1. 6. Rom. 8. 30. Heb. 11. 1.

d) Spiritus

- d) Spiritum, eam certitudinem, fidelibus testari & obsignare docet Spiritus S. Rom. 8. 16. 2. Cor. 1. 21. 22. 2. Cor. 5. 5. Ephes. 1. 13. 14. & 4. 30. 1. Iohan. 2. 20. & 4. 13.
- e) Electionis decretum esse immutabile; Rom. 8. 30. & 9. 11. Psal. 138. 8. 2. Tim. 2. 17. & aliis locis testatur Scriptura sacra.

*Thesis Heterodoxa VI.**Antithesis Orthodoxa VI.*

Perseverantia in fide, etsi à sola Dei gratia hætenus pendet, quatenus illa sola hominem paratum reddit, & viribus instruit ad perseverandum: tamen hominis voluntas est proxima, & sola causa physica perseverationis. Voluntàs enim perseverat in fide, non Deus.

Collat. Belg. pag. 344.

Bertij. 61.

Contra Walach. pag. 74. post med.

Perseverantia in fide, non hætenus tantum, à sola Dei gratia, tanquam causa pendet; quatenus sola hominem paratum reddit & viribus instruit ad perseverandum, sed etiam, quod actu hominem perseverare faciat; a) Etsi enim voluntas hominis in fide perseveret, non Deus: tamen nec perseveraret voluntas, nec vellet nec posset perseverare, nisi Deus sua gratia faceret, ut & posset & vellet perseverare, & actu perseveraret. b)

a. b.) Ierem. 32. 40. & 31. 33. 34. Ioh. 15. 5. Philip. 1. 6. & 2. 13.

Ex quibus locis efficitur, Deum non tantum verè fideles viribus ad perseverandum instruere, paratosque eos reddere, media item ad perseverandum necessaria subministrare: sed etiam efficere ut actu perseverent. quid enim est non recedere à Ichova, nisi perseverare? Efficere ut velimus non modo bonum, sed & perficiamus, pro voluntate bona Dei, Deo tribuit Apostolus. Causa igitur cur perseveret voluntas nostra, sola est Dei gratia, principium, progressum & complementum regenerationis operantis. Ei soli gloria in æternum. Amen.

Concludimus igitur, doctrinam de perseverantia, Thesis hisce comprehensam, falsam esse, sacro Dei verbo aut Scripturæ contrariam, gratiæ, & gloriæ Dei inimicam, ad veram; & solidam fidelium consolationem tollendam, natam, factam esse: eam vero doctrinam quæ Antithesibus oppositis continetur, sacra Scripturæ maxime consensuam, ad gratiam, & gloriam Dei recte commendandam utilissimam, necessariamque, denique ad solidam fidelium in adversis consolationem statuminandam, accommodatissimam esse. Proinde illam è finibus Ecclesiarum Reformatarum exterminandam: istam vero porro constanter retinendam, atque docendam esse iudicamus. Cum ergo ex sacro sancto Dei verbo persuasimus doctrinam Remonstrantium, de Dei, electorum ad salutem, & reprobis ad mortem, Prædestinatione: de salutis per Christi mortem universali pro omnibus & singulis impetratione: de viribus intellectus, cordis & voluntatis in homine in lapsu Adæ seu corruptionis statu considerato: de illius gratiæ, qua conversionem & fidem in homine operatur Deus, resistibilitate: Denique de vere fidelium à fide, totali & finali apostasia, &c. qua permulti, pro dolor, miserrime seducti, atque inescati fuerunt, talem esse, qualem eam, in nostris de singulis articulis iudiciis exhibitis, declaravimus: Illustrissimos & præpotentes Dominos Ordines Generales, earumque dominationum Illustres, nobilissimos, amplissimosque Dominos Delegatos, per sacrosanctum Domini nostri Iesu Christi nomen oramus, atque obtestamur, ut infœlix illud lolum heterodoxæ doctrinæ, sathanæ astu in agro Domini enatum, ac jam in lucem protractum, extra Ecclesiæ Belgicæ fines exterminare velint, jubeant. Fieri enim non potest, ut quamdiu isti doctrinæ locus est, Ecclesiæ tam misere laceratæ distractæque coalescere, atque in unum corpus redire queant. Ecclesiæ est columna & stabilimentum veritatis, 1. Timoth. 3. 15. Veritatem igitur & solam quidem, Deus in ecclesiæ sua vult sonare. Ea autem cum ante exortam hanc tempestatem, unanimi consensu in his ecclesiis tradita fuerit, etiam atque etiam earum Dominationes in Domino obsecramus, ut illam adversus

sus maledicas audacissimorum hominum linguas, calamosque constanter fortiterque adferere dignentur: Ita futurum est ut Deus veritatis, solium ipsarum dominationum, veritatis fulcro statuminatum, remque publicam Belgicam adversus hostium omnium fraudes, potentiamque, atque furorem, factam testamque conservet: Deus Pacis conterat sathanam sub pedes nostros cito, per Dominum nostrum Iesum Christum: cui cum Patre, & Spiritu sancto sit laus honor, & gloria in secula. Amen.

De Quinto Remonstr. Articulo

DEPUTATORVM ECCLESIARVM FRISICARVM IUDICIUM.

Quintus & ultimus Collat. Hagienfis Articulus, agit de sanctorum sive vere fidelium in fide perseverantia, & consequenter de salutis eorum certitudine. De qua ita Remonstrantes suam proponunt sententiam, ut non tantum in dubium eam vocent, verum reipsa perseverantiam ipsam, omnemque eius certitudinem evertant. Nos hanc illorum sententiam, prout eam in Collatione Hagienfi, thesibus exhibitis, earumque declaratione, ac aliis suis scriptis explicarunt, paucis perpendemus, & in bona conscientia ad trutinam verbi divini in S. literis revelati examinabimus.

*Articulus Collat. Hagienfis Remonstr. pag. 352. Brandiana
positus sic habet.*

Qui Iesu Christo per veram fidem sunt infici, ac proinde Spiritus eius vivificantis participes, eos abunde habere facultatum, quibus contra satanam, peccatum, mundum & propriam suam carnem pugnent, & victoriam obtineant; veruntamen semper per auxilium gratiæ eiusdem spiritus: Iesum Christum vero illis suo spiritu in omnibus tentationibus adesse, manum porrigere, & modo sint ad pugnam parati, & eius auxilium petant, neque sibi defint, eos confirmare, atque id adeo quidem, ut nulla satanæ fraude aut vi seduci, vel è manibus Christi eripi possint, secundum illud Christi. Ioh. 10. *Nemo illos ex manu mea eripiet.* Sed an illi negligentia sua principium substantiæ suæ in Christo, non possint deserere, præfenti mundo iterum implicari, à sancta doctrina ipsis semel tradita deficere, bonæ conscientiæ naufragium facere, gratiam negligere, esset prius ex S. Scriptura exactius disquirendum, quam illud plena certa que animi nostri persuasione possemus docere.

Iudicium.

Articulus hic in membra duo secari potest: quorum prius excellentiam conditionis vere fidelium verbis satis magnifice deprædicat: alterum fragilitatem & incertitudinem eiusdem conditionis subiungit. Prius membrum, si per se consideretur & sane intelligatur, omnia quæ ad veram perseverantiam necessaria sunt, sufficienter ponit. Alterum autem sic eandem evertit, ut nulla hic cohærentia vel connexio; sed pura, puta contradictio appareat. Quomodo enim cohærere possunt, Christo esse insitum, eiusque vivifici spiritus participem, eiusque patrocinio & custodiæ subiectum esse, & tamen à satana superari carnisque & mundi violentia è manibus Christi eripi ac perire posse? Licet enim hypothetice posterius hoc membrum adjiciatur: ea tamen, quæ absolute in membro priori fidelibus tribuuntur, talia sunt, ut eiusmodi hypothesin nulla ratione admittant. Cæterum quo plenius de eorum sententia constare possit, eam ex aliis huius Collationis locis, scriptis editis & exhibitis, in certas theses contrahemus, ordineque examinabimus.

Thesis Prima Remonstrantium.

Perseverantia vere fidelium in fide, non est effectum Electionis, ac donum, quod ex ea ad obtinendam salutem, solis electis à Deo communicatur: sed Novi & gratiosi Fœderis conditio, homini à Deo præscripta, cujus præstatio à libera hominis voluntate, tanquam proxima & sola physica causa, dependet.

Judicium.

Quam dissona hæc divinis sint eloquijs, satis superque in Primo de Electione Articulo, à nobis est demonstratum, sic ut operose ijs refutandis inhærere non sit necessum.

I.

Quod fides ipsa, ejus incrementum, & continuatio gratuitum Dei sit donum, ex sequentibus Scripturæ testimonijs manifestum est.

1. De fide ipsa Ephes. 2. 8. *Gratia enim estis servati per fidem, & hoc non est ex vobis: Dei donum est:* Phil. 1. 29. *Quia gratis datum est vobis in Christi negotio, non solum in eum credere, sed etiam pro eo pati.*

2. De augmento fidei. Luc. 17. 5. *Tunc dixerunt Apostoli Domino, adde nobis fidem:* Marc. 9. 24. *Credo Domine, succurre incredulitati meae:* Matth. 25. 29. *Omni enim, qui habet, dabitur, & is exuberabit.*

3. De continuatione fidei, ejusque ad finem perseverantia, Jerem. 32. 39. 40. *Indam ijs cor unum ad reverendum me: & reverentiam mei indam animis ipsorum, ut non recedant à me:* Ioh. 14. 16. *Ego rogabo Patrem, & alium advocatum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum:* 1. Cor. 1. 8. *Qui etiam confirmabit vos usque ad finem inculpatores, in diem Domini nostri Iesu Christi:* 2. Thess. 3. 3. *Non omnium est fides: fidelis autem est Deus, qui stabiliet vos & custodiet ab illo improbo:* Phil. 1. 6. *Persuasum habens hoc ipsum fore, ut qui incepit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Iesu Christi.* Hebr. 12. 2. *Invenientes in fidei ducem ac consummatorem Iesum.*

II.

Hanc fidem ejusque perseverantiam, ex æterna ad salutem electione, profluere, sive ejus consequens & effectum esse, apparet. Ioh. 6. 37. *Quidquid dat mihi Pater, ad me veniet, & qui venit ad me, cum nequaquam eiecerim foras:* Iohan. 10. 27. 28. *Oves meæ vocem meam audiunt: Et nemo eas rapiet de manu mea:* Rom. 8. 30. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit, iustificavit, glorificavit.* Act. 13. 48. *Et crediderunt, quotquot erant ordinati ad vitam æternam.*

III.

Eandem morte Christi nobis partam, ac ejus intercessione impetratam esse & conservari: Heb. 9. 12. *Christus per proprium sanguinem ingressus est semel in sacrarium, æternam redemptionem nactus:* Hebr. 10. 14. *Verita enim oblatione consecravit in perpetuum eos, qui sancti fiuntur:* Luc. 22. 32. *Sed ego rogavi pro te ne deficiat fides tua; quod non tantum de Petri persona, sed & omnibus vere fidelibus intelligendum esse patet.* Ioh. 17. 20. *Non tantum autem pro istis rogo, sed & pro ijs, qui per sermonem eorum credituri sunt in me.* Item vers. 15. *Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo illo.*

Falsum igitur, quod fides ejusque perseverantia, à voluntate nostra tanquam sola & physica ejus causa dependeat, cum utrumque opus sit Dei. Iohan. 6. 29. 2. Thess. 3. 3. *Qui per Spiritum suum non tantum credendi potentiam, verum ipsam etiam fidem ejusque perseverantiam in nobis operatur.* Jerem. 32. 39. 40. Philip. 1. 29. Item. 2. 13. *Voluntas quidem hominis regenerati, perseverantiæ*

causa dici potest, quatenus per Spiritum Christi renovata, in fide perseverare, & Deo suo libere adhærere vult: imo & proxima ejus causa, quatenus ipsa perseveratio, immediate ab illa procedit. Verum quod voluntas nostra & possit & velit perseverare, imo reipsa in fide salvifica perseveret, id omne non à seipsa, sed ex mera Dei gratia habet, qui id per Spiritum suum in solis electis efficaciter operatur: Act. 13. 48. Phil. 2. 13. Sic ut quidem eam Deus in conditionem populo suo præscripserit; & ab omnibus salvandis requirat, sed ita tamen, ut simul eandem per Spiritum suum, tanquam fructum Electionis, per quem illam exequitur, efficaciter in ijs secundum eminentiam suæ potentiae producat. Hisce igitur primæ Theos erroribus rejectis, hanc illis Antithesin ex Sacra Scripturæ dictis allegatis subijcimus.

Perseverantia vere fidelium in fide effectum est electionis, & donum quod ex ea ad obtinendam salutem solis electis à Deo confertur.

Thesis Secunda Remonstrantium.

Qui contra clarum atque apertum, tum naturalis rationis, tum supernaturalis rationis dictamen non peccat, & infirmitates suas, quibus omnes & singuli pro ratione temperamenti, ætatis, locorum, aliarumque circumstantiarum, plus minusve obnoxij sumus, emendare non negligit, qui, inquam in his duobus vel mediocrem saltem diligentiam adhibet ille judicio Divino in fide perseverare dicitur.

Judicium.

Hanc Remonstrantium assertionem, ut impiam & mere Socinianam repudiamus. Fidei enim naturam pervertit, & peccatum originale omnibus inhabitans in temperamenti, ætatis, locorum, circumstantiarumque aliarum quiquilias convertit. Abstinencia à peccatis & vitæ emendatio, quæ duo hic ponuntur, non perseverantiæ in vera fide, sed resipiscentiæ veræ essentiam constituunt. Atque hæc duo multis modis inter sese differunt: cum illa, Christum apprehendat, firmiterque ei adhæreat: hæc, circa præceptorum divinatorum observationem occupetur: illa, bonorum operum causa sit instrumentalis: hæc, fructus sit ex illa resultans. Act. 15. 9. *Fide purgatis cordibus eorum.* Deinde perseverantia in vera fide tale proprie est donum, quo vivifica Christi gratia, id est, habitus fidei, seu vis illa & virtus, per Spiritum S. in corda electorum infusa, per eundem Spiritum Sanctum ad finem usque sine interruptione, in illis continuatur. Atque ex hac omnes actus fidei, prout in renatis caro vel spiritus prædominatur, firmiores vel imbecilliores, vivaciores vel remissiores producuntur. Pravitas vero inhærens, & originalis illa omnis mali scaturigo, sive corpus peccati & caro, est illud, cum quo fideles per omnem vitam, in omni temperamento, loco, ætate, &c. per gratiam spiritus & arma spiritualia conflictantur; ac tandem dono perseverantiæ suffulti victores evadunt, & in cælis ab omni macula & labe immunes, ut Sponsa viro adornata, coram Christo sistuntur & corona victoriæ donantur. Huic igitur illorum thesi hanc orthodoxam opponimus.

Qui salvificam Christi gratiam & virtutem à Spiritu Sancto cordi suo infusam, qua Christum apprehendit, ejusque *λύτρω* adversus legis maledictionem & Dei judicium innititur, Christoque ut capiti suo inseritur & adhæret, ad finem usque constanter conservat, carnisque dubitationibus, diffidentia & *ἀπιστία* sic per ejusdem Spiritus gratiam resistit ut fidem retineat, is judicio Divino in fide perseverare dicitur.

Thesis Tertia Remonstrantium.

Quotiescunque vere fideles opera carnis committunt, toties veram fidem totaliter amittunt.

Judicium.

Fides vera & justificans bifariam (uti supra ostensum est) capitur: aliquando, pro ipso habitu fidei, à Spiritu Sancto cordi infuso: aliquando pro actibus, qui ex hoc habitu gignuntur sive producuntur, quibus actualiter, ut ita loquamur, in Christum credimus. Si hoc modo, id est de actu intelligatur, facile concedimus, utpote qui subinde ad tempus per Satanæ fraudes, mundi illecebras & malignam carnis potentiam reprimi, interrumpi, ac quasi suffocari potest. Verum de fidei habitu pernegamus, qui non est actus transiens, sed immanens & à Spiritu Sancto infusus, quo corda nostra purificantur, nos tanquam membra Christo capiti unimur, ac Spiritu ejus vivificamur. Sic ut per lapsus & peccata vere fidelium fides quidem concutitur, sed non excutitur: Spiritus Sanctus contristetur, sed non eiiciatur: regenerationis progressus ad tempus impediatur, sed non annihiletur. Cum semen ipsius in eis maneat. 1. Iohan. 3. 9. Quod ex ardentissimis Davidis precibus post commissum peccatum Psalm. 51. & Christi ad Petrum promissione Luc. 22. 31. manifestum est. Thesis igitur Orthodoxa hæc esto.

Vere fideles lapsibus & peccatis suis Deum quidem gravissime offendunt, Spiritum Sanctum tristitia afficiunt, multaque sæpe ex bonis donis Dei perdunt, ipsum tamen fidei habitum, seu vivificum illud Spiritus Sancti semen, quod semel illorum cordibus infusum est, nunquam etiam per gravissima sua peccata totaliter amittunt.

Thesis quarta Remonstrantium.

Vere fideles, non solum possunt in atrociam & conscientiam directe vastantia scelera, adeoque in ipsum ad mortem & in Spiritum Sanctum peccatum, incidere, sed etiam non raro incidunt.

Judicium.

Vere fideles dum in hac sua peregrinatione versantur, ex parte tantum jugum peccati excusserunt, sic ut carnem spiritui adhuc annexam habeant, quæ duo instar bellatorum *ἀσπίδας* perpetuis sese conflictibus impetunt; atque hinc subinde contingit, ut dum in hac lucta caro siue externus homo adversus spiritum, sive hominem internum prævalet; fideles quidem (quæ est ipsorum imbecillitas) gravia accipiant vulnera, & in peccata etiam atrociam incidunt, ut in Davide, & Petro manifestum est; nunquam tamen toto animo & plena voluntate ijs consentiant. Quandoquidem (uti Paulus diserte ait Rom. 7.) quod agunt malum, neutiquam probant. Nec enim quod volunt hoc faciunt; sed quod oderunt hoc agunt, sic ut non ipsi hoc perpetrent, sed inhabitans in ipsis peccatum. accedit etiam quod teste eodem Apostolo, Rom. 6. 14. peccatum nobis, id est, vere fidelibus, non sit dominaturum; quod in eiusmodi peccatis, quæ directe & omnino conscientiam vastant, fieri necesse est. Multo minus horrendum illud in Spiritum Sanctum peccatum, locum in illis habere potest: quum hoc, finalis impenitentia atque ita certum exitum comitetur: illi autem ex æterno Dei proposito vocati, certo tandem æternæ vitæ hereditatem sint consequuturi. Hanc igitur Orthodoxam Antithesin opponimus.

Gal. 5. 17.

Vere fideles ex pertinacia peccati inhabitantis in transversum abripi possunt, abripiunturque aliquando in peccata etiam valde gravia, ita
tamen

tamen ut nunquam plena voluntate in peccati regimen consentiant, aut in horrendum illud in Spiritum Sanctum peccatum incidere possint.

Thesis Quinta Remonstrantium.

Vere fideles non tantum finaliter à fide justificante, gratia Dei, & æterna salute excidere possunt, verum etiam non raro excidunt, æternumque pereunt.

Judicium.

Hoc membrum præcipue in quinto hoc Articulo est attendendum; cum omnis certitudo de credentium salute, non tantum eo in dubium vocetur, sed penitus enervetur & evertatur. Cujus dogmatis falsitas ut rectius intelligatur observandum hic est, dupliciter fideles considerari posse: 1. In se ipsis, sive respectu sui tantum: 2. Respectu Dei, ejus propositi promissionis & custodiæ. Si in se ipsis fideles considerentur, sibi suisque viribus relictæ, non tantum fidem amittere atque ita salute excidere possunt, verum etiam tot tantisque hostium copiis obsessi, fidem suam & salutem conservare non valebunt; quod quotidie (remissius in ijs agente Spiritu Sancto) cum magno suo dolore fideles experiuntur. Si vero respectu Dei, fidelisque ejus custodiæ eos consideres, idem evenire est impossibile. Atque hoc posteriore sensu, id est, non absolute, sed limitate, ab Orthodoxis assertitur; vere credentes fidem justificantem finaliter amittere, atque ita à gratia Dei & æterna salute excidere non posse. veritas hujus assertionis manifestissime patet.

1. Ex constantissimis & paternis Dei promissionibus quibus hoc perseverantiæ donum vere fidelibus est pollicitus. Ier. 32. 39. 40. *Et pangam ipsis fœdus perpetuum, &c. & reverentiam mei indam animo ipsorum ut non recedant à me.* Ies. 59. 21. *Hoc erit fœdus meum cum ipsis ait Iehovah: spiritus meus qui est in te & verba mea quæ posui in ore tuo non recedent ab ore tuo:* Item Matth. 16. 18. Ioh. 14. 16. 1. Cor. 1. 8. 2. Thess. 3. 3. Phil. 1. 6. &c.

2. Ex potetia & virtute Dei insuperabili, qua suis hæc promissiones confirmavit. Ies. 41. 10. 13. 14. *Ne timeto quia tecum sum: ne stupeto quia ego sum Deus tuus: fortifico te, etiam auxilior tibi, etiam sustentio te dextera mea iusta.* Cum ego Iehovah Deus tuus prehendam dexteram tuam; edicens tibi, *ne timeto ego auxilior tibi, &c.* Rom. 8. 31. 38. Ioh. 10. 29. 1. Pet. 1. 5.

3. Ex Servatoris nostri Iesu Christi perfectissima reconciliatione, potenti conservatione & efficaci intercessione. De reconciliatione: Hebr. 9. 12. *Christus per proprium sanguinem ingressus est semel in sacrarium, æternam redemptionem nactus:* Heb. 10. 14. *Unica enim oblatione consecravit in perpetuum eos qui sanctificantur.* Rom. 8. 33. 34. De conservatione: Ioh. 6. 39. *Hæc est autem voluntas ejus qui misit me id est Patris, ut quicquid mihi dederit non perdam ex eo, sed suscitem illud in ultimo illo die.* Ioh. 10. 29. *& ego vitam æternam do eis, nec peribunt in æternum neque rapiet eas quisquam è manu mea.* Ioh. 17. 12. De intercessione: Ioh. 11. 42. 17. 11. 15. 24.

4. Ex infallibili testimonio Spiritus Sancti, qui tanquam pignus & sigillum cœlestis hæreditatis, credentibus confertur, Ies. 59. 12. Ioh. 19. 16. Rom. 8. 15. 16. 17. 2. Cor. 1. 21. 22. Ephes. 1. 13. 14. Ephes. 4. 30.

5. Ex natura veræ fidei, quæ primo solis datur electis. Tit. 1. 1. secundo perpetua est. Matth. 13. 6. 21. qua proprietate etiam à temporaria distinguitur. 1. Ioh. 2. 19. Ioh. 8. 31. Hinc fideles comparantur arbori fructiferæ ad rivos aquarum plantatæ, cujus folia non decidunt. Psalm. 1. 3. Domui super petram ædificatæ; Matth. 7. 24. 25. Monti Sionis. Psalm. 12. 1. 5. cui portæ inferorum non prævalebunt. Matth. 16. 18.

6. Ex firmâ electionis & salutis connexionem: Sic ut omnes qui sunt electi certo sint salvandi. Matth. 24. 24. Rom. 8. 29. 30. Roman. 11. 12. 7. 29. nemo autem fervatur, nisi per fidem, quod ex toto Evangelio patet & expresse. 1. Petri 1. 5. declaratur.

Ex quibus omnibus sic concludimus.

Quibus Deus perseverantiam in fide ad salutem promisit & potenter conservat: Christus eam promeruit & sua intercessione ratam facit: Spiritus S. in ejus arrhabonem ac sigillum datus est: quibus talis fides datur quæ perpetua & solis electis propria est ac cui certo salus annectitur: illi eam finaliter amittere, atque ita salute excidere non possunt. At hæc omnia promissa & præstita sunt, præstanturque & conferuntur à Deo & Servatore nostro vere fidelibus, ut ex superioribus testimonijs patet. Ergo, &c.

Hinc Augustinus de perseverantia Sanctorum cap. 7. *in fide qua per dilectionem operatur (electi) usque in finem perseverant. Horum si quisquam perit, fallitur Deus. Sed quia non fallitur Deus, nemo eorum perit: item. Horum si quisquam perit vitio humano vincitur Deus. Quia autem nulla re vincitur Deus, nemo eorum perit.*

Hac itaque Thesis Orthodoxa esto,

Vere fideles, non possunt finaliter fide justificante & salvifica Dei gratia, atque ita æterna salute excidere & perire.

Hinc etiam apparet, falsum esse, quod nemo in hac vita, de perseverantia ac salute possit esse certus, absque speciali revelatione. Cum quisque fidelis ex sua fide, qua Christum ejusque beneficia apprehendit, quam in corde suo sentit, & qua vivit, etiam omnium promissionum & bonorum fidelibus à Deo factorum & per Christum impetratorum, sibi communionem applicare possit & debeat: ut in exemplis Abrahami, Iobi, Davidis, Pauli, aliorumque apparet. Quod omnibus fidelibus tecum commune esse ardentissimo isto epiphonemate Apostolus. Rom. 8. 38. 39. ostendit.

Falsum etiam quod hæc, de perseverantia vere fidelium in fide, doctrina, noxia sit pietati, ac securitatem carnalem animis fidelium ingeneret: cum è contra, indissolubili nexu, ipsa fides pietasque inter sese cohæreant, nec fides vera à bonis operibus, aut justificatio à sanctificatione sepatari possint. Imo hæc veræ pietatis, dilectionis, filialis fiduciæ & timoris ipsissima sic radix, unde efficacissimas Apostoli ad pietatem adhortationes sumunt. Rom. 12. 1. 2. 3. &c. item Eph. 4. 1. 22. 23. 24. 1. Ioh. 3. 3. & *quisquis habet hanc spem in se purificat seipsum.*

Thesis Sexta Remonstrantium.

Fides *πρόκαιρος*, temporariorum, est fides vera, totalis, justificans, & Deo quamdiu durat grata: nec differt specie à vera fide ad finem durante.

Judicium.

Fidem *πρόκαιρον*, veram quidem aliquo modo dici posse in suo genere concedimus, sic tamen ut semper sic maneatque fidei salvificæ seu justificanti contra distincta. Quod clarissime Christus ipse Matth. 13. ostendit cum eam à fide salvifica, 1. terra. 2. radice. 3. fructibus distinguat. Habet quidem illa dona quædam cum fide salvifica ex parte communia, ut sunt illuminatio & agnitio veritatis in mente: compulsio & convictio de veritate in corde: imo sensus subinde aliquis & gustus bonorum Dei donorum; sic tamen ut nec omnia, nec eadem ratione hæc ipsa cum vera & salvifica fide participet. Nunquam enim ad ipsam vitæ spiritualis communionem, quæ à Christo capite per Spiritum *υποθεσίας*, in sola illi vere unita membra defluit, pertingunt. Nunquam cordis illorum penetralia purificantur, & sensus quem habent misericordiæ Dei, tantum est confusus, gustusque bonorum ejus externus, eoque temporarius: sic ut nunquam, ipso Christo teste ad maturitatem fructus hæc fides perveniat, *albescat quidem, ut ait Bernardus, verum non ad messem, sed ad ignem.*

COROLLARIUM.

In doctrina hac de perseverantia populo Christiano proponenda, consolationibusque ex ea manantibus administrandis, judicamus omnibus pijs ministris & Ecclesiarum doctoribus, ad hæc duo diligentissime attendendum, eaque populo inculcanda esse.

1. Hanc doctrinam non pertinere ad hypocritas vel carnaliter securos, mundo & carni servientes, sed ad veros & genuinos Dei filios, qui mundum abnegant, carnem cum concupiscentijs crucifigunt, salutemque suam in timore & tremore operantur, quique si in peccata ex infirmitate prolabantur aut in tentationes incidunt, semen Spiritus Sancti in se esse indicio genuino, suo tempore produunt.

2. Non negari, vere fideles non pati aliquam aut ullam omnino fidei & gratiæ interruptionem, aut obscuracionem, qualem sane nonnunquam patiuntur & sentiunt, sed ralem tantum qua prorsus, totaliter & finaliter omnem veram fidem amittunt & omni gratia Dei & servatoris sui Iesu Christi excidunt.

Atque hoc nostrum est de Remonstrantium circa quinque articulos sententia, judicium: in quo nullo nos præjudicio, nullo partium studio, sed sincera conscientia coram Deo versatos esse profiteamur, idque secundum mensuram gratiæ & doni Christi. Summa sententiæ ipsorum, nostro judicio, huc redit, ut misericordiam Patris, mortis filij Dei fructum & efficaciam, & Spiritus Sancti operationes, humanæ potestati seu libero hominis arbitrio subjiciant, seu totum redemptionis opus, quoad fructum salutarem seu effectum, ab homine suspendant. Quæ sententia quantopere veritati sit adversa, quantamq; universæ religionis depravationem inferat, in singulis Articulis à nobis fuit demonstratum. Concludimus ergo, ab hisce pestiferis fidei orthodoxæ corruptelis Ecclesias Belgicas quam primum esse liberandas, & pristinam concordiam, in doctrina veritatis, ijs esse restituendam: idque ad gloriam Dei, Religionis veræ conservationem ac propagationem, Ecclesiarum Belgicarum pacem ac tranquillitatem, earumque in unione cum omnibus alijs Reformatis Ecclesijs conservationem. Quam gratiam afflictæ suæ Ecclesiæ Belgicæ Deus Opt. Max. sancto hujus Synodi ministerio ac judicio, Illustriumque Ordinum Generalium auctoritate, pro sua immensa misericordia largiatur. Amen. Amen.

Judicium

DEPV TATORVM TRANSISV LANIÆ.

De Quinto Articulo,

QVI EST

DE PERSEVERANTIA

SANCTORVM.

Theses Heterodoxæ.

I.

Perseverantia vere fidelium in fide, non est effectum electionis singularium personarum ad salutem, nec donum novi fœderis morte Christi cuiquam partum, imo ne donum quidem Dei pro-

Antitheses Orthodoxæ.

I.

Perseverantia vere fidelium in fide, est effectum electionis singularium personarum. est donum novi fœderis à Deo electis gratiose promissum, morte Christi illis partum, ac per Spiritus Chri-

proprie ; sed est conditio novi fœderis, Christi efficacem virtutem concessum, à Deo liberrime inter multas illas possibiles præscripta , ac ante peremptoriam electionem, ac peccatorum remissionem, in homine prærequisita : proxima vero & sola causa physica perseverationis est voluntas hominis, quæ secundum suam nativam indolem libere agens, hanc conditionem libere præstare, vel non præstare perseverare, vel non perseverare potest.

Theses huius Remonstrantium falsitatem & Antitheses Orthodoxæ veritatem sequentibus probamus.

I. Perseverantiam vere fidelium esse effectum electionis singularium personarum, hinc liquet.

1. Quod est effectum gratiosæ æternæ Dei dilectionis , illud est effectum electionis : At perseverantia vere fidelium est effectum gratiosæ & æternæ Dei dilectionis. Ergo est effectum electionis.

Majoris consequentia hinc evidens sit. Quia omnis electio, ad vitam æternam facta, secundum consilium voluntatis Dei, fuit ex æterna & gratiosa Dei dilectione. Deut. 7. 6. 8. *Selegit vos Iehova, eo quod diligit vos.* Rom. 9. 11. *Ut præstitutum Dei , quod est secundum ipsius electionem, id est, non ex operibus, sed ex vocante firmum maneret.* vers. 13. *Sicut scriptum est, Iacobum dilexi, Esauum autem odio habui :* Imo si electio non esset gratuita & æternæ dilectionis effectum, tum gratia non esset gratia ; contra, Rom. 11. 6. 2. Tim. 1. 9. *Servavit nos, & vocavit vocatione sancta, non ex operibus nostris, sed ex suo proposito, & gratia, quæ data quidem est nobis ante tempora seculorum.*

Minoris veritas, perseverantiam, scilicet esse effectum gratiosæ Dei dilectionis , hinc patet. Ioan. 13. 1. *Sciens Iesus venisse horam illam , discedendi ex hoc mundo ad Patrem, quum dilexisset suos illos, qui erant in mundo, usque ad finem dilexit eos.* 1. Petr. 1. v. 3. 4. 5. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui ex multa sua misericordia regnavit nos in spem vitam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, id est, ad hereditatem , quæ nec corrupti potest, nec contaminari, nec marcescere , vobis in cælo paratam. Qui virtutis Dei præstatio custodimini per fidem ad salutem.* Matth. 24. 24. *Ut seducant (si fieri posset) etiam electos.* Huic charitate, & dilectione Dei perpetuo innixus Paulus, ait Rom. 8. vers. 38. 39. *Persuasum mihi est, neque mortem, neque vitam , neque Angelos , neque principatus, neque potestates, neque præsentia, neque futura, neque sublimitatem, neque profunditatem, neque ullam rem aliam conditam posse nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.*

II. Quod est pars glorificationis, illud est effectum Electionis. Quia glorificatio inchoata in hac vita, & consummanda in altera, fuit ex Electione: Rom. 8. vers. 29. 30.

At perseverantia in fide est pars glorificationis , 2. Cor. 3. 18. *Nos autem omnes relecta facie gloriam Domini, quasi in speculo intuentes , in eandem imaginem transformamur, ex gloria in gloriam, sicut à Domini Spiritu.* 2. Thes. 2. vers. 13. 14. *Nos autem debemus gratias agere semper de vobis , quod elegerit vos Deus ab initio ad salutem per sanctificationem spiritus, & fidem habitam veritati. Quo vos vocavit per Evangelium nostrum, ad acquirendam gloriam Domini nostri Iesu Christi.* Ergo perseverantia in fide est effectum electionis.

2. Perseverantiam vere fidelium esse, donum novi fœderis à Deo gratiose electis promissum, morteque Christi, illis partum, ac per Spiritus Christi efficacem virtutem collatum, hinc liquet.

1. Quod fuit ex gratioso Dei fœdere cum electis inito, quodque à solo Deo propter Christum, per Christum , & in Christo, nobis gratiose confertur, illud & donum novi fœderis morte Christi partum ; & proprie quidem Dei donum. At perseverantia fidelium in fide fuit ex gratioso Dei fœdere, iuxta promissum. Ierem. 32. vers. 39. 40. *Indam illis cor unum, & viam unam, ad reverendum me omnibus diebus , ad bonum in futurum, & filiorum ipsorum post ipsos, & pangam ipsis sædus perpetuum , fore ut non avertam*

me à prosequendis ipsis, benefaciendo ipsis, & reverentiam mei indam animo ipsorum, ut non recedant à me.

Perseverantia confertur, à solo Deo, cuius virtutis presidio custodimur per fidem ad salutem. 1. Pet. 1. 5. *Qui perficit usque ad diem Iesu Christi opus bonum, quod in nobis incepit.* Phil. 1. 6. Idque propter Christum, per Christum, & in Christo, in quo omnis plenitudo ex beneplacito Patris inhabitat. Col. 1. 19. *Ex cuius plenitudine omnes accepimus gratiam pro gratia.* Iohan. 1. 16. *In quo benedixit nobis omni benedictione Spirituali.* Ephes. 1. 3. *Qui factus est nobis sapientia à Deo, iustitiaeque & sanctificatio & redemptio.* 1. Corinth. 1. 30. *Summatim, omnis donatio bona, & omne integrum donum est superne descendens à Patre luminum.* Iacob. 1. 17. *Donum Dei est vita aeterna in Christo Iesu Domino nostro.* Rom. 6. 23. Ergo perseverantia fidelium in fide, est donum novi & aeterni mortis Christi partum, & proprie quidem Dei donum.

II.

Ira argumentamur ex Hypothesi Remonstrantium: Si perseverantia in fide est novi foederis conditio, à Deo liberissime inter multas alias praescripta, tum hac conditio non impletur nostris viribus (nisi idolum liberi arbitrij eligere in locum veri Dei velimus, à quo solo nostra salus. Apoc. 12. 10. Et qui nostra salus est. Psalm. 68. 20.) Sed praestatur hac conditio solius Dei gratia, ex foedere gratuito, in nos emanans. Hinc in formula foederis dicit Deus: *Eago reverentiam mei indam animo ipsorum, ut non recedant à me.* Ierem. 32. 40. Unde liquet omnes foederis conditiones non ab homine, sed à Deo per Spiritus Christi virtutem impleri. Confer. Ioan. 15. 6. *Scorsim à me nihil potestis facere.* Sic fides est non tantum conditio, sed & promissum novi foederis; confertur tamen à solo Deo Eph. 2. 8. Sicut & resipiscencia Iere. 31. 18. *Converte me ut convertar, quia tu es Iehova Deus meus.*

At juxta confessionem Remonstrantium, perseverantia in fide est conditio novi foederis. Ergo impletur in nobis solius Dei gratia, adeoque donum Dei est. Ac per consequens, hoc membrum Theſeos Remonstrantium contradicit membro priori, in quo negant perseverantiam esse donum Dei.

Ceterum quod asserunt Remonstrantes, esse hanc conditionem perseverantiae in fide, ante peremptoriam electionem ac peccatorum remissionem, in homine praerequisitam; illius falsitas abunde constare potest ex refutatione sententiae Heterodoxae circa primum de praedestinatione articulum. Imo hinc & aliud blasphemum absurdum sequeretur, neminem in hac vita de peccatorum suorum remissione certum esse posse, ac ne credere quidem illam debere: alioquin falsum crederet: quandoquidem nondum perseveraverit ad finem usque: contra quam docemur in Symbolo Apostolico, & in Euang. Matth. 9. 2. *Confide Fili, remissa sunt tibi peccata tua.* Gal. 2. 20. *Filius Dei dilexit me, & tradidit semet ipsum pro me.*

III.

Proximam & solam causam physicam perseverationis non esse voluntatem hominis, sic probamus: Si voluntas humana, secundum nativam suam indolem, perseveraret, tum seorsim à Christo ageret, & seorsim à Christo totum hoc opus, quod salutis pramio coronatur, efficeret.

At falsum posterius. Iohan. 15. 5. *Seorsim à me nihil potestis facere* Philip. 2. 13. *Deus is est, qui efficit in vobis, & ipsum velle & ipsum agere pro gratuita sua benevolentia. Quin imo hoc simul ac semel omnem Dei gratiam everteret: contra. 1. Cor. 4. 7. Quis te ab alijs discernit? Quid autem habes quod non receperis? Quod si etiam accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Ergo & prius falsum.

2. Quod secundum suam nativam indolem omni tempore tantummodo malum est, quodque legi Dei subijci non potest, illud non potest esse causa proxima & unica perseverationis in fide.

At voluntas hominis secundum nativam suam indolem tantummodo mala est omni tempore. Genes. 6. 5. & cap. 8. 21. legique Dei subijci non potest Rom. 8. 7. Confer. Ierem. 13. 23. *An mutare potest Aethiops cutem suam, aut pardus liventes maculas suas? Etiam vos possitis benefacere, edocti male facere.* Ergo voluntas hominis non potest esse causa proxima & unica perseverationis in fide.

Thesis Heterodoxa Remonstrantium

II.

Vere fideles non solum possunt in atrociam & conscientiam directe vastantia scelera, adeoque in peccatum ad mortem & in Spiritum sanctum incidere; sed etiam in ijs perseverare, & mori, ac consequenter à fide iustificante, gratia, & salute totaliter ac finaliter excidere, multisque id vere fidelibus ac regenitis evenit, & etiamnum non raro evenit.

Thesis Orthodoxa.

II.

Vere fideles, ex ignorantia, negligentia, & carnis infirmitate atrociter peccare possunt, ac conscientiam suam lædere, in peccatum vero ad mortem & in Spiritum sanctum nec incidunt nec incidere possunt. Quotiescumque vero peccarunt, manu Dei sustentantur, ac eriguntur, ac per Spiritum Christi inhabitantem ad resipiscentiam ducuntur; adeoque nunquam à fide iustificante, gratia, & salute totaliter & finaliter excidere possunt, nec excidunt.

Thesin hanc Heterodoxam rejicimus: Antithesin Orthodoxam retinendam judicamus.

In homine regenito duo sunt quasi principia, sibi invicem contraria, contrarioque actus producentia, videlicet, caro & spiritus. *Nam caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem: hæc autem inter se opposita sunt,* Gal. 5. 17. Proinde potest fieri, ac sapissime fit, ut regeniti, non quæcunque voluerint, eadem faciant. Gal. 5. 17. ut captivi reddantur legi peccati, quæ est in membris ipsorum, & volentes facere bonum, faciant malum. Rom. 7. 21. 23. idque vel ex negligentia: Sicut Apostoli, quibus Christus dicit, Luc. 22. 46. *quid dormitis surgite? & orate ne introcatis in tentationem:* Vel ex ignorantia, de qua David Psal. 19. 13. *Errores quis intelligat? me ab occultis absolve.* Huc refer. Rom. 14. 1. 2. 3. 4. Vel ex carnis infirmitate: Gal. 6. 1. Iacob. 3. 2. Cor. 12. 9. Rom. 7. 13. &c. Vel in metu periculorum, Gal. 2. 12. Matth. 26. 69. 75. Licet autem vere fideles hoc pacto graviter peccare possint & sæpius peccent, tamen non peccant, nec peccare possunt ad mortem & in Spiritum Sanctum 1. Ioh. 3. 9. *Quisquis natus est ex Deo, peccato non dat operam, quoniam emen ipsius in eo manet, nec potest peccare, eo quod ex Deo natus est.* 1. Ioh. 5. 18. *Scimus quod quisquis natus est ex Deo, non peccat, sed quod qui genitus est ex Deo, conservat seipsum, & improbus ille non attingit eum.*

Quotiescumque vero vere fideles vel ex ignorantia aut negligentia, vel ex infirmitate aut metu in gravia peccata prolapsi sunt, manu Dei eriguntur. Psalm. 37. 24. *Quum cadit, non deficitur, quia Iehova sustentat manum eius.* Esai. 42. 3. *Arundinem quassatam non franget, & Ellychnium ipsum fumigans non extinguet.* His ita præmissis pergitur ad primariæ Antitheseos partis probationem. sci. vere fideles nunquam à vera fide iustificante, gratia, & salute totaliter & finaliter excidere posse, nec ulli fidelium hoc unquam evenisse. Illud vero hæc demonstratione firmum facimus.

Quibus Deus, decreto electionis immutabili, ab æterno perseverantiam in fide destinavit: quos perpetua & constanti charitate prosequitur: quibus perseverantiam in Euangelio, & fœdere gratuito cum illis inito, promisit: quibus Christus eandem precibus suis expetivit & impetravit: qui vinculo indissolubili per veram fidem Christo, ut capiti membra, uniti sunt, ac spiritum regenerationis ab ipso acceperunt: qui precibus pijs perseverantiam à Deo petunt: quorum denique spes non fallit, nec confundit: illi ad finem usque in fide perseverant, ac proinde nunquam à fide iustificante, gratia, & salute totaliter & finaliter excidere possunt, aut excidunt.

Majoris consequentiam per singula membra probamus.

I.

Decretum enim electionis est immutabile. 2. Tim. 2. 19. *Solidum fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc: Novit Dominus eos, qui sunt sui* Esai. 46. 10. *Consilium meum stabit & omnem delectationem meam facturum sum,* Psalm. 33. 11. *Consilium Iehova in sæculum consistit.*

II.

In dilectione quoque & amore, sicut & in essentia, Deus est immutabilis. Ioan. 13. 1. *Dilexit suos ad finem usque.* Et certe, si illos amavit gratis, cum essent inimici, quanto magis jam, cum sint reconciliati per Christum, Rom. 5. 10.

III.

Verax quoque & constans est in promissis, cum sit veritas ipsa. 1. Reg. 8. 24. *Vt elo-
cutus fueras ore tuo, ita manu tua implevisi.* 1. Sam. 15. 24. Quin etiam, qui est æternitas
Israelis, non committit mendaciter, neque pœnitebit eum: Non enim homo est,
ut pœniteat eum. 2. Cor. 1. 20. *Quotquot enim sunt promissiones Dei, in ipso sunt etiam
& in ipso sunt Amen.*

IV.

Fœderis sui nunquam erit immemor, cum semper sibi constet, & constabit, iux-
ta illud Psal. 89. 35. *Non prophanabo fœdus meum, & pronunciatum labiorum meorum
non mutabo.*

V.

Adhæc, quicquid Christus pro electis in se credentibus & credituris Patrem ro-
gavit, illud etiam eis impetravit. Heb. 5. 7. *Exauditus est in precibus;* Ioh. 11. 41. 42.
Pater gratias ago tibi, quod me audieris; Ego vero sciebam me semper à te audiri.

VI.

Cæterum unio fidelium cum Christo nunquam dissolvitur: Omnes enim & sin-
guli fideles sunt Christi membra, & ad πληρωμα Christi pertinent. Eph. 3. 19. 1.
Cor. 12. 13. Christus autem nunquam vult suis carere membris & mutilum ha-
bere corpus Eph. 4. 16.

VII.

Spiritus etiam regenerans, ut & cætera Dei dona, sunt sine pœnitudine. Rom.
11. 29. ita ut fieri non possit, quin Spiritus suam gratiam in ipsis ad extremum us-
que vitæ prosequatur, ut ad vitæ novitatem infallibilis perseverantia accedat. Ioh.
4. 14. Phil. 1. 6. & cap. 2. 13. Adde quod perpetuo ab hoc Spiritu agantur. Rom. 8.
14. in ipsis maneat. 1. Ioh. 2. 27. & cap. 3. 9. 1. Pet. 1. 23. Ioh. 14. 17. & in diem usque
redemptionis obfignentur. 2. Cor. 1. 22.

VIII.

Item, quicquid petunt vere fideles ex Dei voluntate, illud impetrant Matth. 21.
22. *Quæcunque precando petieritis, si credideritis, accipietis.* Mar. 11. 24.

IX.

Spes denique facultas est, à S. Sancto afflata, qua certo & æquo animo expectant
fideles, ut salus inchoata per Christum, & per fidem percepta, in illis aliquando per-
ficiatur ex Dei misericordia: Ideo regeneriti dicuntur in spem vivam. 1. Pet. 1. 3. *spe-
servati sunt* Rom. 8, 24.

Probata majoris consequentia ad minorem pergitur,

At Deus electis omnibus & singulis, decreto electionis immutabili, ab æterno
perseverantiam in fide destinavit; eosque perpetua & constanti charitate prosequi-
tur; in Evangelico, & fœdere gratuito cum illis inito, perseverantiam promissit; ean-
dem Christus precibus suis expetivit & impetravit; suntque vere fideles vinculo in-
dissolubili per veram fidem Christo, ut capiti membra, uniti, ac Spiritum regene-
rationis ab ipso acceperunt; unde & precibus suis perseverantiam à Deo petunt,
nec spes illos unquam fallat aut confundet.

Huius minoris singula membra probamus.

I.

Ex æterno & immutabili electionis decreto, perseverantiam vere fidelium in fi-
de fluere colligit Christus. Matth. 24. 24. *Seducunt (si fieri possit) etiam electos.* Ioh.
10, 26. *Vos non creditis; non enim estis ex ovibus illis meis.* Oves autem sunt istæ, ad
quas

quas dicit, Mat. 25. 34. *Adeste benedicti Patris mei, possidete regnum paratum vobis à iactō mundi fundamento.* Quam collectionem & Paulus instituit in catena illa aurea, Rom. 8. 30. Iustificatio autem præsupponat fidem, necesse est, ut qui iustificati sunt, glorificentur. Rom. 11. 2. *Non abiecit Deus populum illum suum, quem præcognovit;* & vers. 5. *Igitur & hoc tempore reservatio secundum electionem gratitiam facta est.* Et certe, quos Deus ad finem, scil. vitam æternam, elegit, illos etiam ad media, sine quibus hunc non possunt consequi, elegit. Medium vero est perseverantia in fide. Matth. 10. 22. *Qui sustinuerit ad finem usque, is servabitur.*

I I.

Deus etiam credentes perpetua charitate prosequitur. Ier. 3. 13. *Di'lectione perpetuā diligo te.* Cui dilectioni innixus Paulus, ait. Rom. 8. 38. 39. *Mihi persuasum est, neque mortem, neque vitam, &c. posse nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.*

III.

Vere fidelibus perseverantiam promissit in Evangelio Ioa. 6. 37. *Quicquid dat mihi Pater, ad me venit, & eum qui venit ad me, nequaquam eiecerim foras.* Iohan. 10. 28. *Ego vitam æternam do omnibus, nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam à manibus meis,* Esai. 46. 3. 4. *Auscultate mihi domus Iacobi, totumque residuum domus Israelis, qui batiulamini ab utero, qui gestamini inde à vulva, & usque ad senium; Ego idem & usque ad canitiem ego portaturus sum, ego feci & ego gestabo, ego, inquam, portaturus sum & erepturus, Plal. 89. 34. Ego benignitatem meam non irritam faciam ab eo, neque mentiar contra fidem meam.* Sic. 2. Sam. 7. 14. 15. Cui promissioni innitens Paulus, in persona omnium, ait, 2. Tim. 1. 12. *Novi cui crediderim, & mihi persuasum est, cum posse depositum meum in illum diem custodire.* 2. Cor. 4. 9. *Dejicimur, at non perimus.* Sic Pet. 1. Epist. c. 1. 3. 4. 5.

IV.

Fœdus etiam complectitur perseverantiam, ut liquet ex Ier. 32. 40. *Et pangsam ipsis fœdus perpetuum, fore ut non avertam me à prosequendis ipsis, benefaciendo ipsis, & reverentiam meam indam animo ipsorum, ut non recedant à me.* Hos. 2. 19. 20. *Desponsabo te mihi in seculum, desponsabo te, inquam, mihi, iustitia, iudicioque & benignitate ac misericordia, & desponsabo te mihi fide, ut agnoscas Iehovam.* Esa. 59. 21. *Hoc erit fœdus meum cum ipsis, ait Iehova, Spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent ex ore tuo, aut ex ore seminis tui, aut ex ore seminis seminis tui, ait Iehova, ex hoc tempore usque in seculum.* Esa. 54. 10. *Quamvis hi montes recederent, & hi colles dimoverentur, attamen benignitas mea à te non recedet, & fœdus pacis meæ non dimovebitur, miserator tuus Iehova.*

V.

Christus oravit pro electis, ne eorum fides deficeret, ut Petro postea est testificatus. Luc. 22. 32. *1^{go} deprecatus sum pro te, ne deficiat fides tua.* Ioh. 17. 20. 21. *Non tantum pro istis rogo, sed & pro ijs, qui per sermonem eorum credituri sunt in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.* vers. 24. *Pater, quos dedisti mihi, velim ut ubi ego sum, & illi sint mecum.* v. 15. *Rogo, ut eos ab impio illo conserves.* Confer. 1. Iohan. 2. 2. Rom. 8. 34.

VI.

Fideles sunt vinculo indissolubili per veram fidem Christo, ut capiti membra, uniti. Eph. 3. 17. Ioa. 6. 56. Eph. 5. 30.

VII.

Fideles acceperunt Spiritum regenerationis. Eph. 1. 13. Gal. 4. 6. Ioa. 14. 16.

VIII.

Petunt verè fideles, ne Deus eos inducat in tentationem, sed liberet à malo. Math. 6. 13. *ne ultra vires eos tentet.* 1. Cor. 10. *Ut corda ipsorum inculcata stabiliat in san-*

Æmionio. 1. Theſſ. 3. 13. ne abjiciat eos à facie ſua, & Spiritum S. ne recipiat ab illis. Pſal. 51. 13. ſed ut poſſint crefcere in templum ſanctum Domino, & corroborari in interiore homine per Spiritum ſanctum.

I X.

Spes denique illos non fallit nec confundit. Rom. 5. 5. ſpes non pudefacit: hanc velut animæ anchoram habent tutam ac firmam. Heb. 6, 19. Ex his omnibus & ſingulis Minoris veritas abunde liquet.

Ergo electi ad finem uſque in fide perfeverant; ac proinde à fide juſtificante, gratia, & ſalute, totaliter ac finaliter excidere nec poſſunt, nec excidunt, ſed ſunt inſtar arboris plantatæ ad rivos aquarum, cuius folium non decidit. Pſal. 1. 3. inſtar montis Sionis, qui non dimouetur, ſed in ſeculum permanet. Pſal. 125. 1. inſtar domus ædificatæ ſuper petram, quæ nec nimborum, nec fluminum, nec ventorum impulſu corruit. Matth. 7. 24. inſtar palmæ perpetuo florentis. Pſal. 92.

Theſis Heterodoxa Remonſtrantium

Antitheſis Orthodoxa.

III.

III.

Nullus vere fidelis ac regeneritus, in hac vita, de perfeverantia ac ſalute poteſt eſſe certus, abſque ſpeciali revelatione.

Omnis vere fidelis ac regeneritus, in hac vita, de perfeverantia ac ſalute ſua, ſine tali extraordinaria revelatione, certus eſſe poteſt ac debet.

*Falſitas Theſeos & veritas Antitheſeos
patet ex ſequentibus.*

Quod fideles ſciunt, & per cauſas cognoscunt, de eo non incerti, imo non certi non eſſe poſſunt, teſtante Paulo. 2. Tim. 1. 12. Novi, cui crediderim, & mihi perſuaſum eſt, cum poſſe depositum meum in illum diem cuſtodire. Atqui, fideles ſciunt, ſe ex Deo eſſe. 1. Ioh. 5. 19. ſciunt, ſe in Deo habitare, & Deum in iſtis, quod de Spiritu ſuo dedit iſtis. 1. Ioh. 4. 13. cognoscunt Deum, imo potius cogniti ſunt à Deo. Gal. 4. 9. ſciunt ſe Chriſtum ſervatorem tuum noviſſe. 1. Ioh. 2. 3. ſciunt filium Dei veniſſe, & dediſſe iſtis mentem, ut cognoscant verum illum Deum 1. Ioh. 5. 20. ſciunt ſe tranſlatos eſſe ex morte ad vitam. 1. Ioh. 3. 14. ſciunt ex Spiritus teſtimonio, ſe eſſe filios Dei. Rom. 8. 16. ſciunt hunc Spiritum in æternum ſecum permanſurum. Ioh. 14. ſciunt ſe Spiritu ſancto obſignatos eſſe. 2. Cor. 1. 20. Eph. 1. 13, 14. certi ſunt de ſalutifera Dei gratia, miſericordia, veracitate & conſtantia in promiſſis. 1. Cor. 10. 13. ſciunt per ſacramenta, communionem cum Chriſto cuiusque beneficijs perpetuam, ſibi obſignari. Rom. 6. 3. Gal. 3. 27. 1. Cor. 10. 16. perſuaſum iſtis eſt, nihil eos poſſe ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro, Rom. 8. 38. 39. norunt redemptorem ſuum vivere, ſeque carne ſua viſuros eſſe Deum. Ioh. 19. 25. 26. cognoscunt ſe ex veritate eſſe, & coram ipſo ſecura reddituros corda ſua. 1. Ioh. 3. 19. ſciunt Patrem audire ſe, quicquid petierint, ſeque habituros petitiones, quas ab eo petunt. 1. Ioh. 5. 14. 15. ſciunt, quod quicquid natus eſt ex Deo, non peccat, ſed. quod qui genitus eſt ex Deo, conſervat ſeipſum, & improbus ille non attingit eum. 1. Ioh. 5. 18. ſciunt fore, ut quum ipſe fuerit manifeſtus, ſimiles ei ſint. 1. Ioh. 3. 2. ſciunt quod Dominus ipſos eripiet ab omni opere malo, & ſervabit in regnum ſuum, quod eſt in cælis. 2. Tim. 4. 18. ſciunt ſe vitam æternam habituros 1. Ioh. 5. 11. 13. Summatim perſuaſum habent, fore, ut qui incepit in iſtis, opus bonum, perficiat uſque ad diem Ieſu Chriſti. Phil. 1. 6.

Ergo fideles de ſalute & perfeverantia ſua certi eſſe poſſunt. Sin minus, ut volunt Remonſtrantes, uno ictu convelleretur piorum fides & ſpes, Deique in promiſſis conſtantia, præcipuumque veræ religionis noſtræ fundamentum.

COROLLARIUM.

Thesis Heterodoxa Remonstrantium.

Fides temporariorum est fides vera, totalis, justificans, & Deo, quamdiu durat, grata: nec differt revera à vera fide justificante.

Antithesis Orthodoxa.

Fides temporariorum non est fides vera, nec totalis, nec justificans, nec unquam plenarie Deo grata; differtque revera à vera justificante fide.

Iudicium.

Quale discrimen est inter hypocritam, & verum Christianum, tale quoque est inter fidem temporariam, & salvificam. Discrimen vero est,

I.

In subiecto cui; Fidei salvificæ subiectum sunt soli electi, Tit. 1. 1. Act. 13. 48. in quibus Spiritus adoptionis eandem accendit: Vnde Spiritus fidei dicitur. 2. Cor. 4. vers. 13. Fidei temporariæ subiectum sunt reprobi, in quibus Spiritus sanctus inferiori quadam ratione cam operatur. Confer. Matth. 7. vers. 22. 23. Discrimen hoc Christus optime omnium indicat, Luc. 8. 17. in parabola seminantis, docens electos esse terram bonam, vers. 15. præparatam sc. ab æterno: Quo sensu Paulus ait Eph. 2. 10. *Ipsius sumus opus, conditi in Christo Iesu ad opera bona, quæ preparavit Deus, ut in ijs ambulemus.* Temporarij contra sunt terra lapidosa. ibid. v. 13. in quorum cordibus semen radices non agit, ideoque vitali destituti humore tempore tentationis abscedunt.

II.

Discrimen est in applicatione. Vere fideles Christum induerunt Gal. 3. 27. fides ipsorum est *πίστις* Hebr. 11. 1. Nam facit revera actu subsistere gratiam Dei, remissionemque peccatorum pro nobis. Est *ἐλεγχος* seu demonstratio corda electorum convincens, nec ullam dubitationem ferens. Vnde & *περίσπυς* vocatur. Eph. 3. 12. *πληροφώρα* certo persuasa intelligentia Coloss. 2. 2. Quare Christus dicitur habitare in cordibus ipsorum per fidem Eph. 3. 17. & dicunt cum Paulo ad Gal. 2. 20. *Vivo, non amplius ego, sed vivit in me Christus, & vitam, quam nunc vivo in carnes vivo per fidem illam filij Dei, qui dilexit me & tradidit semetipsum pro me.* Contra de temporarijs dicitur, quod tantum gustaverint donum illud cæleste, & bonum Dei verbum. Heb. 6. 4. 5. ore quidem gustarunt, sed in cor non descendit, eoquæ non saturati sunt.

III.

Discrimen in adjuncto. Vera fides nunquam deficit, ut supra thesi 2. probatum. Causa est, quod semen illud incorruptibile, de quo 1. Pet. 1. altas radices egerit in fidelium cordibus. Eph. 3. 18. fides vero temporariæ deficit, quia radices non habet. Luc. 8. 13. adeoque hac donati sunt, instar herbæ terreforum; satis virium non habent, quibus in adversis subsistere, & tentationes carni duras superare possint. Deficiunt ergo; tum quia ad honores non promoventur, ut sibi imaginati erant: tales, Demas. 2. Tim. 4. 10. Scriba ille. Matth. 8. 19. 20. tales illi, de quibus Ioh. 8. 30. & seqq. & Simon Magus, Act. 8. tum quia persecutionem ingruentem perferre detrectant, sicut prædictum à Simeone Luc. 2. 34. 35.

IV.

Discrimen in fructibus. Vera fides est per charitatem efficax. Gal. 5. fructus cuius sanctimonia. Rom. 6. 22. per illam placemus Deo. Heb. 11. 6. finis eius vita æterna. Rom. 6. 22. Ioh. 3. 16. salus animarum. 2. Pet. 1. 9. vere fideles fructum adferunt per tolerantiam. Luc. 8. 15. petiti enim injurijs & afflictionibus, Deo se submittunt cum Davide. Psal. 119, 71. animas in patientia possident. Luc. 21. Eventum ipsi soli committentes. 2. Pet. 2, 9, quin imo gloriantur in tribulationibus

Rom. 5. Contra temporarii, ingruentibus afflictionibus, sunt instar pluviae, quam dispellit ventus. Psal. 1. 4. ideoque vel murmurant contra Deum & desperant, ut Saul: vel sibi ipsis manus violentas inferunt, ut Iudas. Ad tempus quidem exultant & gaudent, quod tamen oris, non cordis est gaudium. Matth. 13. Ioan. 3. 35. Sed tandem regrediuntur à sancto praecepto sibi tradito, & accidit illis, quod vero proverbio dici solet, canis reversus est ad suum ipsius vomitum, & sus lota ad volutabrum coeni. 2. Petr. 2. 21. 22. adeoque Deo placuerunt nunquam, nec placent. Matth. 7. 22. 23. Esai. 29. 13. 14. Tit. 1. 16. Haecenus igitur vidimus Remonstrantes, pede eo, quo ceperunt, & progressi sunt, etiam cursum suum sistere, nimirum in vestigijs Pelagianis & Socinianis. Vt enim electionem nostram ad vitam aeternam, in Articulo primo; salutaris meritorum Christi efficaciam in secundo, & veram ac efficacem gratiae, conversionis, & regenerationis operationem, in Terrio & Quarto Articulo, ab humanis operibus & liberi arbitrii viribus suspenderunt; Ita & gratiae illius continuationem, & consummationem ab eiusdem liberi arbitrii viribus in Quinto hoc Articulo suspendant; Adeoque, quemadmodum in prioribus Articulis iniurij fuerunt in salutis nostrae fontem, Patris scil. misericordiam & beneplacitum; in ejusdem salutis medium, Filij sci. Dei obedientiam ac perfectissimum *αὐτοῦ*; ac in fluentia Spiritus Sancti, eius scil. sanctificationem: Ita etiam in hoc postremo Articulo in perennitatem huius salutaris gratiae aequae sunt iniurij, eamque tollunt. Quare, ut in cæteris Articulis factum, ita & in hoc Quinto, sententiam Remonstrantium supradictis thesibus expressam, ut verbo Dei dissentaneam, & Heterodoxam rejicimus, & in Ecclesia Dei reformata Belgica non esse docendam iudicamus. Ideoque liberandam esse ab ijs Ecclesiam, qui huius *ἑτεροδοξίας* introductione & professione haecenus eam turbarunt, & etiamnum turbant, censemus. Contra sententiam Orthodoxam Antithesibus expressam, ut verbo Dei consentaneam porro in Ecclesia Reformata constanter retinendam & docendam esse iudicamus. Quod ut fiat ad nominis divini gloriam, Ecclesiae imprimis Belgicae aedificationem, veritatis ac pacis in ea restitutionem & conservationem, verorum fidelium consolationem & institutionem, totiusque abunde à Deo benedicti Belgij sub Selectissimis, & fidelissimis Illust. ac Praepotent. D. D. Ordinum Generalium auspicijs, bonum & emolumentum summum: utque eo, eorundem, ac Illustrium, Nobilissimorum, Amplissimorumque, Delegatorum, & totius venerandae huius Synodi corda ac studia, inclinentur, diriganturque: faxit hoc veritatis, pacis, omnisque boni auctor, Deus Opt. Max. Cui, Patri, Filio & Spiritui Sancto, sit in Ecclesia, aeterna laus & gloria. Amen. Amen.

EX A M E N

E T

Iudicium Drentanorum super quinto Articulo Remonstrantium.

DE PERSEVERANTIA.

Ad Thesim I. responsiones.

I.

QUod dicunt Remonstrantes, perseverantiam non esse effectum electionis; falsum est: Quia, 1. glorificatio est effectum electionis. Rom. 8. 29. 2. Quia fides est effectum electionis. Act. 13. credebant, &c. Tit. 1. 1. Atqui fidem comitatur perseverantia. Ioan. 5. 24. Qui credit, &c. transivit à morte in vitam. Bona Dei sunt *ἀμείψιμα*. Rom. 1. 1.

II.

Quod dicunt perseverantiam non esse donum novi foederis: respondemus, perseverantiam non incommode posse donum dici, quia & res ipsa data, & rei datae usus & fructus, dona recte appellantur. Filius nobis datus est Esai. 9. propter Filium dantur nobis fides, obedientia, & vires in istis perseverandi & proficiendi.

Quod

III.

Quod dicunt perseverantiam non esse donum morte Christi partum, id pugnat cum sexcentis scripturæ dictis. Rom. 8. vers. 32. *Qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, qui non etiam omnia nobis cum eo dabit?* Omnia dantur propter Christum. Ergo & perseverantia. Rom. 8. vers. 39. *Persuasum mihi est, &c. nullam rem creatam posse nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu.* A Christo hic esse dicitur, quod Dominus charos nos habet, quodque ab istius Charitatis sensu non separamur.

IV.

Quod dicunt; perseverantiam potius esse conditionem fœderis, quam donum: Id spectat ad doctrinam suam de electione fulciendam, quemadmodum & illud, quod postea in eadem hac Thesi dicunt, Deum requirere perseverantiam ante peremptoriam electionem. At cum falsum sit quo fulciunt, falsum etiam erit id, quod fulciunt. Nam donum Dei esse perseverantiam, jam ante probatum est. Si donum est, quomodo Deus in electione ad id respicere potuit? Illi tamen obijciunt in Thesi, quod perseverantia sit conditio, & idcirco donum esse nequeat: Quasi vero conditio salutis esse non possit id, quod donum Dei est. Amica, inquam, hæc sunt consentanea: quod vel ex ipsis Remonstrantibus extorquere poterimus. Quod enim ad fidem attinet, hanc vel millies dicunt esse conditionem ad salutem: Eandem etiam in Thesibus de Articulo Tertio & Quarto. Donum Dei gratuitum esse fatentur. Invocatio & glorificatio sunt conditio exauditionis. Psal. 50. Luc. 11. Interim non minus, sunt donum Dei gratuitum, invocatio & gratiarum actio. Psal. 51. Petit David, ut sibi os aperiatur. Rom. 8. Gal. 4. Spiritui sancto hoc tribuitur. Medicus ægroto militi dat vires militandi, cum conditione, ut pro se militet.

Antithesis Orthodoxa, in antecedentibus satis probata.

Perseverantia vere fidelium in fide, est effectum electionis ad salutem, & donum morte Christi, omnibus, & solis confœderatis electis Dei partum. Ea recte potest appellari & donum Dei & conditio, quæ Deus nobis, in termultas alias, divina gratia possibiles, præscripsit, requirit, & in electis suis operatur, accedente semper interno Spiritus sancti auxilio & solatio; quæ efficiunt, ut electi, in fide & obedientia se graviter exercendo, hanc ipsam perseverantiam præstare velint, & infallibiliter præstent.

Examen Theseos secundæ.

Hæc Thesis resistibilem perseverantiæ producendæ modum exponit, consistentem videlicet in Dei voluntate conditionata, inefficaci, & mutabili; deinde etiam in nostra voluntatis innata ad utrumque libertate. De quibus rebus cum in tertio & quarto Articulo pro nostro modulo dictum sit, verbum hic addere, operæ pretium non putamus. Opponimus tantum hanc Orthodoxam sequentem Antithesin.

Sicntæ auxilij divini promptitudine, & gratiæ sufficientis presentia, positisque illis omnibus, quæ ad perseverandum necessaria ac sufficientia sunt, quæque Deus ad fidem conservandam adhibere vult; infallibile signum est, quod Deus perseverantiam producere velit, & revera producat. Nihil ille molitur, nihil incipit, quod non perficiat. Prov. 19. 21. Esai. 46. 10. Ipse enim per suam potentem operationem, fidei habitum in voluntate ponit, ita, ut hoc respectu non maneat in hominis potestate excidere, & non perseverare. Phil. 1. 6. Nec minus tamen propterea ab homine libere hæc conditio præstatur; quia nativa & prava voluntatis indole emendata, eique libertate ad bonum, per Hyperphysicam Dei operationem, restituta, ipsa voluntas causa sociæ, minus tamen principalis est perseverationis.

Examen Theſeos Tertiæ.

I.

Quid valeamus & poſt & ante regenerationem, in examine Tertij & Quarti Articuli declaratum & probatum eſt, adeo ut hic non opus ſit, ad ea quæ in initio & fine huius Theſeos proponuntur, è Sôcino decerpta, & cum Papatu congruentia, reſpondere.

II.

Quod agnoſcant temperamentum hominis, infirmitates varias varijsque modis inferre; id veriſſimum eſt. Galenus enim dicit, quod mores temperamentum ſequantur. Porro illud ipſum temperamentum, eſt maximam partem à ſemine, ſanguine & lacte. Vnde homo concipitur, coaleſcit, & nutritur. Hinc ſic, ut impia matris prægnantis, vel imaginatio vel actio, in cauſa ſit interdum, quamobrem hic ad furta, ille ad homicidia, aut libidinem, impendio ſit proclivior. Hinc, inquam, gravidarum vitia, in ſobolis animum non minus pravitatis imprimunt, quam alias maculæ naturales, & variæ monſtroſitates, eorundem tenellis corpusculis, per has vel illas imaginationes imprimuntur: quemadmodum & morbi varij parentum, in ſobolem tranſfunduntur, curatu difficilioreſ, quam ulli alij morbi. Quin imo Plurarchus & alij teſtantur, quod alumni, è nutricibus, quæ duntaxat ubera præbent, non modo purum lac pro alimento corporis, verum etiam impuritatem animi, pro alimento vitiorum hauriant, ita ut earundem mores & indolem, accedentibus annis, iſtiusmodi alumni, quandoque ſatis maniſeſte referant. Ex quibus omnibus efficitur id, quod Remonſtrantium nonnulli valde invite fateri volunt, nimirum, revera eſſe peccatum originale, neque id ipſum rationem poenæ graviſſimæ tantum habere, verum etiam eſſe omnimodam totius humanæ naturæ depravationem, & pollutionem, inde à prima conceptione homini miſero inſitam. Pſal. 51. Vnde merito filij iræ, & mortui in peccato dici & poſſimus, & debeamus, Eph. 2. Sacrilegium itaque turpiſſimum eſt, perſeverantiam, fidem & quicquid in nobis boni eſt, non Deo, ſed ſibi ſuiſque viribus velle tribuere.

Antitheſis Orthodoxa.

Nemo hominum eſt, qui contra naturalis rationis, & ſupernaturalis revelationis dictamen, ſubinde non peccet: uſque adeo multis infirmitatibus obnoxij ſumus. Quæ infirmitates varijs modis, pro ratione temperamenti, ætatis, locorum, aliarumque circumſtantiarum, non tantum in non renatis ſeſe exerunt. In quibus infirmitatibus emendandis, ut & ſummam diligentiam, homo adhibeat, & hac ratione per Dei gratiam in fide perſeveret; iudicio tamen divino abſolvi non poterit. Neque hæc fidei duratio, ullo modo facit, ut fides illa vitæ æternæ præmio, gratioſe à Deo digna cenſeatur. Eſſi enim iſta vitæ merces eſt, indigni tamen ſunt, neque vel tantillum meriti ſunt, quibus iſta merces, gratis, propter ſolius Chriſti merita, detur. Sed hæc omnia in antecedentibus Articulis probata fuere.

Examen Theſeos quartæ.

I.

Quoddicunt, vere fideles totaliter fidem veram ſemper amittere, quoties opus aliquod carnis committunt; falſum eſt; ſive de fidei actu, ſive de habitu intelligatur. Ad actum fidei quodattinet, ille ſepe manet, etiam dum homo peccat: quia nequidem ipſe actus eſt purus à peccato, neque in hac vita eſt in debito gradu. Vbi autem eſt defectus, ibi eſt peccatum, Mar. 9. Quid verat, quo minus Sancti, dum ipſa actualia peccata, & quidem craſſiora, committunt, ſimul actum fidei ſentiant? quia ex infirmitate tantum, ſine deſperatione peccant. Quid abſurdi eſt, ſi dicamus Petrum, inter ipſos abnegationis actus, fidei quoque aliquem actum percepſiſſe, aliquamque adhuc & fidei & amoris Chriſti ſcintillam deprehendiſſe & in miſericordia ipſius ſperaviſſe? Alia etiam ratione, actus fidei, in ipſis fidelium peccatis deprehendi poſſe, recte dicitur. Quatenus nimirum & tunc fides ſuos fructus exerit. quales ſunt, luſta, dolor, metus, tremor, nauſea, propoſitum deſiſtendi, ad Chriſtum revertendi. Vbi huiusmodi boni fructus ſunt, ibi & bona arbor adhuc eſt reliqua, puta, fides ſalutifica. Denique ſi fidem conſiderent ut habitum, falſum itidem erit, quod dicunt, fidem totaliter amitti per opus carnis: quia Petri fides non deſijt. Luc. 22. Ceſſante actu, & incidente actu contrario, non ſtatim amittitur habitus. Homo ſobrius, ſemel atque iterum ſe ingurgitans, habitum ſobrietatis non amittit. Cambyſes, actu uno iuſtitia non amittit habitum iniuſtitia. Quid ſi dicamus, Cambyſen in actu iuſtitia, ſenſiſſe amorem iniuſtitia?

II.

Quod dicunt, regeneratos, vereque credentes, poſſe in atrocia ſcelera, imo in peccata ad mortem incidere, in iſſique perſeverare; Libenter hoc fatemur, & plena manu largimur, reſpectu ad ipſos, ipſorumque vires habito. At reſpectu Dei, ipſos ſuſtentantis & conſervantis, etiam poſſe excidere, id vero pernegamus. 1. Ioha. 3. 9. *Non poſſunt peccare, quia ex Deo nati ſunt.* Oramus pro fidelibus. Ioh. 17. At pro peccantibus ad mortem prohibemur orare. 1. Ioh. 5. 16. Mat. 12. 31. 32.

III.

Quoddicunt, vere fideles à fide iuſtificante, gratia, & ſalute totaliter excidere, multisque hoc evenire; id evertunt vel mille Scripturæ teſtimonia. Promiſit enim Deus, etiam ſi tententur, in tentatione ſuccumbant, & ſuccumbentes gravius caſtigentur, ſuam tamen ab ipſis gratiam auferendam non eſſe; ita ut eventus ſemper debeat eſſe bonus & ſalutaris. 1. Cor. 10. 13. 2. Sam. 7. 13. Pſal. 89. 34. 1. Ioha. 2. 19. Vnum teſtimonium adhuc addemus. Dicitur enim Rom. 8. 28. Quod ijs, qui diligunt Deum, omnia ſimul adiumento ſint ad bonum. Si omnia mala, quibus caſtigantur; ergo & peccata ipſa; quæ peccata, quemadmodum in impijs, interdum habent rationem peccatæ. Sic etiam ipſiſſima peccata, etiam in fidelibus habent rationem paternæ caſtigationis. Ut pater manum ſubtrahens, non vult filium ita labi, ut non reſurgat, ſed ut poſtea patris manum firmius apprehendat, ſibi que magis ſerio à lapſu careat. Sic revera Deus in Sanctis ſuis; peccatum mortificat per peccatum. Experiuntur enim ſe per peccatum commiſſum, multo magis humiliari cum Petro, & maiore nauſea affici, & in poenitentia ſtadium eo diligentius incumbere. Quod fatebuntur omnes, qui in ſchola Spiritus Sancti exercitati fuere. Cum igitur omnia, etiam ipſa peccata, adiumento ad bonum ſint fidelibus, quid excogitabimus; per quod è gratia, in totum excidere poſſint?

Antithesis in antecedentibus satis probata.

Vere fideles, etiamsi opera carnis committant, veram tamen fidem nunquam in totum amittunt. Possunt quidem in atrociam & conscientiam directe vastantia scelera, (1. Sam. 11.) incidere; non tamen in peccata ad mortem, hoc est, quæ committuntur in Spiritum sanctum, per Deigratiam incidunt; nedum ut in eis perseverent & moriantur, & consequenter à fide iustificante, gratia, & salute, totaliter, & finaliter excidant.

Examen Theſeos Quintæ.

I.

Quod dicunt, nullum fidelem ac regnitum, in hac vita, de perseverantia ac salute, posse esse certum; id verum erit, si electio sit conditionalis, & regenerationis initium, arque progressus resistibilis. Nam talibus fundamentis, hanc opinionem de incertitudine salutis superstruunt, ut videre est in colloquio Hagienſi Belgico. Pap. 423. Ipsi scilicet fatentur, si nos electionem absolutam, & regenerationem, cui non resistatur, probare possimus, perseverantiam, quoque talem esse, qualem docemus. At perseverantiam, ejusque certitudinem, probat vel unicus iste locus, Rom. 8. 29. &c. Et multa alia ejusdem capituli. Rom. 8. 1. duplex testis perseverantiæ nostræ ponitur. 1. Quod salvificati fide sumus præditi, 2. quod non secundum carnem incedimus. 1. Ioh. 3. 19. *Per hoc cognoscunt nos esse ex veritate, & coram ei secuta redimus corda nostra.* Rom. 8. 15. Tres probationes sunt, quod de salute possimus esse certi, 1. quia non habent Spiritum timoris fideles. 2. quia acceperunt Spiritum adoptionis. 3. quia clamant cum plena fiducia Abba pater, ita ut semper audiantur, & impetrent, quod petunt. Jac. 1. 6. Luc. 11.

Rom. 8. 16. iterum duo testes perseverantiæ proponuntur. 1. Spiritus Dei. 2. Spiritus noster. In ore autem duorum aut trium testium stabit omne testimonium. Alia infinita omitimus.

II.

E responsione hac prima præmissa, sponte jam sequitur falsum esse, quod existimant, paucis quibusdam fidelibus, speciali aliqua revelatione, certitudinem salutis, & perseverantiæ, confirmari. Nam Paulus passim hac de re agens, loquitur in plurali, non in singulari numero. Rom. 8. 1. 28. 30. 38. Rom. 5. 1. 2.

III.

Quod dicunt certitudinem perseverantiæ ac salutis, ad solidam fidelium consolationem, & conscientiarum pacem in hac vita, non esse necessariam, falsum est: Quia in Symbolo Apostolico nobis præscribitur, ut indubitanter credamus remissionem peccatorum, & vitam æternam. Ergo necessarium est, &c.

IV.

Quod dicunt, doctrinam nostram de perseverantiæ certitudine, ex se, natura atque indole sua, vere pietati esse perniciosam; id negamus. Cum Paulus Rom. 5. 2. dicit; *Gloriamur sub spe gloriæ Dei.* primum dicit fideles certam spem gloriæ æternæ concipere. Deinde dicit, quod ipsa spes non modo non securitatem carnalem, sed gloriationem spiritualem gignat; Quod nimirum gestu, & verbis exaltent, Deumque propter tantum bonum celebrent; celebrare autem Deum, est bonum opus ex bono affectu amoris & lætitiæ: Qui affectus, ut in homine sunt fortissimi, ita bona opera producant plurima, vers. 11. Amplius aliquid addit, dicens, gloriamur in Deo; quod est confidere & latari. quod summum bonum propitium habeamus. Unde sane non possunt, non viva gratitudinis opera proficisci.

Quod

V.

Quod denique dicere non erubescunt, dubitationem esse laudabilem, ac cum primis utilem, id non modo falsum, sed Socinianum & Papisticum est. Socinianum, quia nititur falso hoc fundamento & plane ridiculo, ac si Deo non sit naturalis iustitia retribuens, puniens peccata aut in nobis aut in Christo: eaque semel punita nobis non amplius imputari; contra Scripturam, Romanor. cap. 2. Scimus, iudicium Dei esse secundum veritatem. Secundo diximus, Papisticum hoc quoque esse, inducens ἐπεχὴν Pontificiorum, tradentium non nisi fallacem coniecturam de gratia Dei, fidem coniecturalem, imo vagam potius opinionem & ludibrium, quam fidem. Quo absurdo dogmate fidelibus gaudium eripiunt, anxietatem perpetuam conscientijs inducunt, desperationemque afferunt quæ miserum peccatorem absorbet. Pestilens ergo potius dogma est, & conscientiarum tortura, imo Antichristianum, expugnans scilicet fidem solidam in Iesum Christum, quæ est non tantum notitia, & assensus, sed & πληροφροῦσα, & certa persuasio cordis & mentis de voluntate Dei, &c. Rom. 14. 5. Rom. 4. 21. Fundata est nostra perseverantia, non in nostris viribus, lubricis & fragilibus, sed in amore & robore Pastoris nostri, Iohan. 10. Psalm. 37. 23. Psalm. 125. 1. Breviter, qui dubitat an sit è salvandis, ille non credit remissionem peccatorum, neque vitam æternam, adeoque nec fide salvifica præditus est. Ubi autem non est fides, ibi bona opera non sunt. Ubi fluctuat & nutat fides, ibi & charitas refrigescit; tantum abest, ut huiusmodi dubitatio, salutaris & utilis esse queat.

Antithesis in antecedentibus satis probata.

Omnes vere fideles ac regeniti, in hac vita, de perseverantia & salute, possunt esse certi. Quæ πιστῆσις, ex gradibus quidem variat, & est in alijs & alijs firmior & languidior; tanta tamen omnibus datur, quantum ad salutem finaliter sufficit. Tantum abest, ut hæc doctrina de perseverantiæ certitudine, ex se, natura atque indole suæ, veræ pietati, & toti religioni sit pernitiola, serviatque ingenerandæ ac mollis pulvinaris instar, carnali securitati fovendæ: & è contrario, dubitatio laudabilis, ac cum primis utilis dicenda sit.

Examen primi Corollarij.

I.

Fides μετάνοια, non potest esse fides iustificans: quia omnes qui iustificantur; fuerunt antea electi, & postea glorificabuntur. Rom. 8. 29. Ubi Apostolus loquitur de fide temporaria, Heb. 6. 4. 5. 6. nullam mentionem iustificationis facit.

II.

Fides salvifica vincit mundum, 1. Iohan. 5. radicata est in Christo, Iohan. 15. fructum fert, Matth. 13. At temporaria fides non vincit mundum, radices non habet, spinas fert, non fructus. Matth. 13. 6. Ergo fides salvifica est tantum Electorum Dei. Tit. 1. specieque differt à temporaria.

Examen Corollarij secundi.

I.

Quod dicunt, se in medio relinquere, an Deus quosdam absoluto iure, indefectibilis perseverantiæ dono remuneretur: saltem fatentur, se non invenire in Sacris Litteris rationes id ipsum negantes & evertentes. Cur ergo sustinent Remonstrantes negare, quod Deus absoluto iure agat, & æquales inæqualiter tractet?

III.

Quod dicunt, Si Deus ita agat, uti dictum est, extra ordinem id esse, hoc nunquam poterunt probare è verbo Dei. Quod verbum cum clarius sit, quam ut in totum contra venire audeant, saltem arrodunt, detorquent & restringunt, cum dicunt, extraordinarium hoc Dei donum esse. Esse enim ordinarium jam antea probatum est.

Examen Corollarij ultimi.

Quod dicunt, si quis doctrinæ de perseverantiæ certitudine adhærens pius sit, id non ex doctrina ista sed aliunde ipsum habere; nihil est: Contrarium enim antea probatum jam est: quod nimirum certa perseverantiæ fiducia bonos gratitudinis fructus producat. Dubitatio vero eadem opera & fructus maximopere impediat.

Concludimus igitur, Theses hæc, cum corollarijs, continere quidem veram Remonstrantium sententiam: esse autem non veras sed falsissimas, verbo Dei plane contrarias, adeoque inutiles & indignas, quæ in Reformatis Ecclesijs doceri debeant: quippe quæ sunt fons & scaturigo, quemadmodum & reliqui Hagienſes Articuli, unde innumeri, monſtroſi, & fædi errores, imo nova Theologia, (Deus meliora) profluat.

S E N T E N T I A

E T

Judicium

DEPUTATORVM SYNODI GRONINGÆ
ET OMLANDIARUM,

De Remonstrantium Quinto Articulo.

QVI EST,

DE ELECTORVM PER-
SEVERANTIA.

Perseverantia, id est, progressus & continuatio in Fide & Regeneratione, uti est Electionis gratuitæ effectum; sic etiam tum novi Fœderis promissum, tum vere & proprie Dei donum, quo ex mera gratia propter Iesum Christum, per Spiritus Sancti operationem, ij donantur, qui ab æterno secundum gratuitum & immutabile Dei Decretum Electi sunt & efficaciter Vocati, adeo ut gratiam Dei, fidem qua semel sunt donati, & Spiritum Sanctum totaliter ac finaliter amittere, penitus excidere & perire non possint.

Duo imprimis hac Thesi exprimimus: 1. Unde sit Perseverantia. 2. Quod sit certa & non interitura.

I.

Unde sit; dicimus convenienter cum Scripturis Sacris, esse, 1. Effectum Electionis, Elegit enim nos Deus, non tantum ut suo tempore vocaret, iustificaret, sanctificaret, sed etiam glorificaret. Rom. 8. 29. 30. 2. Promissum Novi fœderis. De novo fœdere, id est gratuito, loquitur Deus, Jer. 31. vers. 31. & 32. vers. 40. ijsdem enim in locis novum dicitur & sempiternum: idem testatur Apostolus. Hebr. 8. vers. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & cap.

& cap. 9. vers. 15. & cap. 10. vers. 16. istius autem fœderis promissum est Perseverantia: *Ero eis* (dicit Deus Ierem. 31. vers. 13. 34.) *in Deum, & ipsi erunt mihi in populum, propitiabor iniquitati eorum & peccati eorum non memorabor amplius:* & cap. 32. vers. 39. 40. *Indam iis cor unicum & viam unam ad reverendum me omnibus diebus ad bonum i'srum & filiorum is'orum post ipsos & pangam ipsis fœdus perpetuum, fore ut non avertam me à prosequendis ipsis, benefaciendo ipsis, & reverentiam mei indam animo is'orum ut non recedant à me.* Quibus verbis, non modo iustificatio aut remissio peccatorum, & regeneratio, verum etiam perseverantia evidenter promittitur: atque iisdem explicantur verba primæ promissionis Adamo & omnibus Electis factæ: cum enim Deus victoriam seminis mulieris, id est Christi promittens, Gen. 3. 15. dicat, *ipsum conteret caput tuum*, non tantum, quamvis imprimis Christi victoriam describit, qua abolevit Satanam qui mortis imperium habet, Heb. 2. 14: sed etiam Electorum victoriam per Iesum Christum: dicit enim Paulus Rom. 8. 37. *In his omnibus plusquam victores sumus per eum qui dilexit nos:* Et Iohan. 1. Epist. 2. vers. 13. 14. *Scribo vobis Adolescentes, quia fortes estis & verbum Dei habitat in vobis, & nunc malum vicistis:* Et cap. 5. vers. 4. 5. *Hec est victoria qua vincit mundum, fides nostra. Quis est qui vincit mundum nisi qui credit Iesum esse filium Dei.* Eandem fœderis promissionem alijs in locis ad Electorum consolationem à Deo repetitam legimus, ut Psal. 89. vers. 19. *in æternum servabo illi misericordiam meam & testamentum fidei ipsi:* & vers. 33. 34. 35. *Ustabo in virga iniquitates eorum, &c. misericordia autem mea non dispergam ab eo neque decipiam in veritate mea; neque prophano Testamento meum & que procedunt de labijs meis non faciam irrita.*

Esaï. 51. vers. 6. *Salus mea in sempiternum erit: & iustitia mea non deficiet:* & cap. 54. vers. 10. *Montes recedent & colles dimovebuntur, atiamen benignitas mea à te non recedet & fœdus pacis meæ non demovebitur, ait miserator tuus Iehova.* Et vers. 14. *In iustitia fundaberis, procul eris à vi & calumnia, non timebis & à pavore quia non appropinquabit tibi.* Esaï. 56. vers. 5. *Nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Hos. 2. vers. 18. *Desponsabo, te mihi in seculum & desponsabo mihi in iustitia & iudicio & in misericordia & in miserationibus.* Eædem promissiones passim in Evangelijs & Apostolorum scriptis proponuntur & inculcantur, Matth. 7. vers. 25. & 16. vers. 18. Ioh. 4. vers. 14. & 5. 25. & 6. 35. 37. Iohan. 8. vers. 35. *Filius manet in domo, in æternum.* Item Iohan. 10. vers. 28. Rom. 8. vers. 39. Phil. 1. vers. 6. 2. Thes. 3. vers. 13. 1. Pet. 1. vers. 3. 4. 5. Proprie donum Dei præstantis fideliter quod promissum: in genere dicitur, Iohan. 3. 27. *Homo non potest recipere quicquam nisi fuerit ei datum è cælo.* Iohan. 15. vers. 5. *Abique me nihil potestis facere.* 1. Cor. 4. vers. 7. *Quid habes quod non acceperis:* Iacob. 1. vers. 17. *Omne donum perfectum, &c. In specie: Ierem. 32. 40. Dabo timorem meum in corda eorum, ut non recedant à me.* Ezech. 36. 26. *Dabo vobis cor novum: & spiritum meum ponam in medio vestri & faciam ut in præceptis meis ambuletis.* Rom. 6. 13. *Donum Dei vita æterna.* Phil. 2. 13. *Deus est qui efficit in vobis & ut velitis & ut efficiatis.* 1. Thes. 5. 24. *Fidelis est qui vocavit vos, qui etiam id efficit.*

Unde Deo perseverantiam donanti, illud passim, non tantum tribuitur ut 1. Cor. vers. 8. *Qui scilicet Christus etiam confirmabit vos usque ad finem:* Phil. 1. 6. *Perfusus habeo hoc ipsum fore ut qui cepit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Iesu Christi.* Item 1. Thessal. 3. vers. 3. 1. Pet. 1. vers. 10. *Deus omnis gratiæ, &c. absolutos vos reddat, stabiliat, roboret, fundet:* Verum etiam ut perseverarent, pro Electis Deum rogarunt, ut Christus pro Petro Luc. 22. vers. 32. pro Discipulis: Ioh. 17. 15. pro omnibus fidelibus: Ioh. 17. 20. 21. 24: sic & Apostolus Paulus, Eph. 3. 13. 16. *Quapropter peto, &c. Ut det vobis pro divite sua gloria ut fortiter corroboremini per Spiritum suum in interiore homine, &c. Philip. 1. vers. 9. 10. Hoc precor ut charitas vestra adhuc magis ac magis redundet in cognitione & omni sensu, &c. ut sitis sinceri & inoffenso cursu pergatis ad diem usque Christi:* 2. Thessal. 1. 11. *Precamur semper pro vobis, ut vos dignetur ista vocatione Deus nosse, & compleat omnem suæ bonitatis gratuitam benevolentiam & opus fidei potenter.*

2. Thess. 2. 16. 17. *Ipse Dominus noster Iesus Christus & Deus ac Pater noster qui dilexit nos, &c. consoletur vestra corda & stabiliat vos in omni sermone & opere bono:* Item Heb. 13. vers. 21.

II.

Quod sit certa & nunquam interitura. Dicimus enim in Theſi, Adeo ut gratiam Dei, fidem qua ſemel, &c: quod quam ſit verum, certis ex Sacra Scriptura deductis rationibus probamus.

1. Ex ipſa doctrina Electionis: eſt enim æterna & immutabilis, uti in primo Articulo Theſ. 5. oſtendimus.

Si itaque Electio non tantum eſt ab æterno, Ephes. 1. 4. 2. Tim. 1. 9. ſed & in æternum duratura, Hoſ. 2. 18. Ier. 32. 36. 40. Iohan. 10. 18. Si quos diligit, perpetuo & ad finem diligit, Ier. 31. 3. Ioh. 13. 1. Si non derelinquet ſed in æternum conſervabit, Pſal. 37. 28. Eſai. 45. 17. Dona Dei & vocatio ſint ἀμεταμελήτα, Rom. 11. 29. tum non poſſunt Electi prorsus deficere. At prius conſtat ex locis citatis: Ergo.

2. à Cauſis ſalutis noſtræ: ſalus eſt ex mera gratia, per unicum Chriſti meritum, & per efficacem Spiritus Sancti operationem, abſque ullo dignitatis hominum reſpectu, non tantum quoad ſalutis initium & acquiſitionem, verum & quoad eiſdem progreſſum, continuationem & conſervationem: quæ enim eſſet certitudo & conſolatio, ſiquidem initium ex gratia, at conſervatio & perfeverantia eſſet ex hominibus gratia Dei bene utentibus? Contra verbum Dei, docet, totam ſalutem, Dei opus eſſe, qui illud continuo promover, ſuſtentat & perficit.

Ex Dei gratia eſt initium; ex illa enim Electi, Ephes. 1. 4. 6. 9. vocati, 2. Tim. 1. 9. iuſtificati, Roman. 3. 24. Regenerati, Tit. 3. 5. 1. Petr. 3. Ex eadem eſt progreſſus, Pſal. 138. 8. Ezech. 36. 17. item conſervatio & conſummatio aut perfectio, Ier. 32. 39. 40. Eſai. 46. 3. 4. 1. Cor. 1. 8. Phil. 1. 6.

In Jeſu Chriſto in quo unica eſt ſalutis noſtræ cauſa meritoria, eiſdem ſalutis, meritis eiſus partæ, certitudo conſiſtit: perfecte enim nos ſalvat & pro nobis fideliter intercedit.

Perfekte nos ſalvat; nam non tantum pretium ſufficiens pro culpa & pœna peccatorum noſtrorum Patri perſolvit, juſticiam & vitam amiſſam promeritus eſt, pro nobis pleniffime rum legis impletionem tum pœnarum perſolutione ſatiſfecit, atque ita ab omnibus ſalutis noſtræ hoſtibus liberavit: Luc. 1. 71. 72. Coloſſ. 2. 13. 14. 15. Rom. 8. 1. 33. 34. Tit. 1. 14. 1. Iohan. 1. 7. Sed etiam ex conſilio Patris acquiſitam liberationem conſervat & ad finem perducit: Eſai. 45. 17. *Israel ſalvatus eſt in Domino ſalute æterna*, &c. Iohan. 6. 39. 40. *Hæc eſt voluntas eiſus qui miſit me Patris, ut quicquid mihi dederit non perdam, ſed ſuſcitem illud in ultimo die*, &c. Et cap. 10. verſ. 28. *Ego vitam æternam do iſis: nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quiſquam è manu mea*: Unde Paulus Heb. 7. 25. *Servare prorsus aut perfecte poteſt eos qui per ipſum accedunt ad Deum*.

Fideliter pro nobis intercedit: in terris pro ſuis oravit ut ſervarentur. Luc. 22. verſ. 31. 32. non quidem pro ſolo Petro, verum etiam (nam periculum quod Petro imminabat & Satanas intendebat, alijs omnibus erat commune. Dicit enim Chriſtus, Luc. 22. verſ. 31. *Ecce Satanas appetijt vñs, vos, ut cribaret ſicut triticum*) pro omnibus Apoſtoliſ, Iohan. 17. verſ. 11. 15. imo & pro omnibus fidelibus, verſ. 20. 24.

Nunc autem in cælis pro omnibus Electis: apparet enim in cælis in conſpectu Dei pro nobis, Heb. 9. verſ. 24. & in perpetuum ſedet ad dextram Dei, Hebr. 10. verſ. 12. Beneficium aut vitam meritis ſuis partam, nobis externe & interne virtute ſua divina applicat, ad orandum idoneos reddit, & eorundem beneficiorum participes facit, Rom. 8. 34. Rom. 5. 9. 10. Gal. 4. 6. Rom. 8: 26. 27. Hebr. 7. 24. 25. 1. Iohan. 2. 1. 2.

Et quoad efficacem Spiritus ſancti operationem, ſine qua nemo dicere poteſt Jeſum eſſe Chriſtum, 1. Cor. 12. 3.

Sic enim Spiritus non modo in nobis efficit & promovet Electionem, 2. Theſ. 2. 13. 1. Petr. 1. 2. illuminationem, Eph. 1. 17. 18. 1. Cor. 2. 10. 13. Fidem, Gal. 5. 22. 1. Cor. 12. 9. Ablutionem, Eſai. 4. 4. 1. Cor. 6. 11. Dilectionis Dei erga nos certitudinem, Rom. 5. 5. Adoptionem in filios Dei, Rom. 8. 15. Communionem cum Deo & Jeſu Chriſto, ſeu immanſionem & inhabitationem Chriſti in nobis, 1. Iohan. 3. 24. Ephes. 3. verſ. 16. 17.

Latitiam

Latitiam veram & pacem, Roman. 14. 17. & 15. 13. Libertatem & aditum ad Patrem cum fiducia, Ephel. 2. 12. Rom. 8. 15. 16. 17. & in omnibus veram consolationem, Ioh. 15. 16. & 16. 26. denique respectu Sanctificationis, Regenerationem, Ioh. 3. 5. 8. 1. Cor. 6. 11. Mortificationem actionum corporis & vivificationem, Rom. 8. 13. & 2. 10. 11. facitque ut in præceptis Dei ambulemus, Ezech. 36. 16. illaque omnia operatur abundanter & efficaciter per virtutem suam, Rom. 15. 13.

Verum etiam eadem in nobis, quantum ratione huius vitæ utile & necessarium est, conservat, sustentat, confirmat, & tandem, qui Spiritus est gloriæ, ad ipsam glorificationem nos perducit. *Germinabunt, dicit Deus, inter herbas quasi salices iuxta prætersuentes aquas.* Esai. 44. 4.

Flumina aquæ vivæ fluent ex ventre eius: Iohan. 7. 38. fortiter corroborantur in interiore homine. Ephel. 3. 16. *In Christum confirmantur & junguntur à Deo qui nos obsequavit in diem redemptionis, & dedit Arrhabonem Spiritus in cordibus nostris, &c.* 2. Cor. 1. 22. Ephel. 1. 13. 14. & 4. vers. 30.

Cum itaque liquido ex Dei verbo constet, omnem nostram salutem quoad initium, progressum & consummationem tantum esse ex Dei gratia, Christi redemptione & Spiritus Sancti confirmatione, sequitur manifeste eiusdem certitudinem, conservationem & in ea perseverantiam in Deo, in Iesu Christo & Spiritu S. consistere, nec Electos à gratia excidere aut perire posse.

3. Ex ijs probamus, quæ in Trino Deo nos eligente, ex gratiâ per meritum mediatoris & efficacem Spiritus sancti operationem, salvos faciente, sunt considerata, quibus fides nostra innititur, credunt enim Electi & certi sunt illa se omnia consequuturos, quoniam ex Verbo Dei certo sciunt, Deum illa præstare velle & Deum præstare posse.

Deum velle, liquido patet, non tantum ex æterna & immutabili eius dilectione & Decreto, de quo in præcedentibus est dictum; verum etiam ex manifestissimis promissionibus à Deo in tempore factis, quæ in Iesu Christo sunt etiam atque in ipso amen. 2. Cor. 1. 20.

Plurimæ certe passim apud Prophetas & Apostolos occurrunt, quarum nonnullas jam supra adnotavimus. De istis autem & si quæ sunt aliæ, ita Deus loquitur. Psalm. 89. vers. 35. *Non prophanabo Testamentum meum & quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita:* 1. Sam. 15. vers. 29. *Triumphator Israel non mentitur & penitentie non flectitur, neque enim homo est ut agat penitentiam.* Rom. 9. vers. 6. *Fieri non potest ut exciderit sermo Dei.* 1. Thessal. 5. vers. 24. *Fidelis est qui vocavit nos, qui etiam id efficit.* Tit. 1. 2. *Ad spem vitæ æternæ, quam promisit Deus ille mentiri nescius, &c.* Et ad Hebr. 10. 25. *Teneamus confessionem spei non vacillantem; fidelis enim est qui promisit.*

Deum etiam illa præstare posse quæ promisit, quis dubitabit? est enim omnipotens; facere potest quicquid vult, Psalm. 115. 3. & 137. 6. Rom. 4. 20. & executioni mandare quicquid decrevit, & promisit, Esai. 14. 27. *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare?* est enim maior omnibus, Iohan. 10. vers. 29. & *potentior est* (dicit Iohannes) *qui est in vobis, quam qui est in mundo.* 1. Iohan. 4. vers. 4.

Annon ergo fiet quicquid vult? *Consilium meum* (inquit Deus) *stabit & voluntas mea fiet:* Esai. 46. 10. Imo præ multitudinem fortitudinis & roboris virtutisque eius, neque unum reliquum fuit. Unde David Psalm. 89. 9. 14. *Domine Deus virtutum, quis similis tibi, potens es Domine & veritas tua in circuitu tuo, tuum brachium cum potentia, &c.*

Hanc omnipotentiam, Deus populo ad certitudinem & consolationem, multis in locis proponit, Esai. 41. 10. 13. 14. & cap. 49. 16. Sic & Dominus noster Iesus Christus, Mar. 13. 22. Matth. 16. 18. Iohann. 10. 28. 29. unde & Paulus ad Rom. 8. 39. *neque ulla alia creatura nos potest separare à charitate Dei, &c.* & 1. Timoth. 1. 12. *Novi cui crediderim & mihi persuasum est eum posse depositum meum in illum diem servare;* & Petrus in prima Epist. cap. 1. vers. 5.

Certum itaque est, ea quæ divinæ voluntati & Omnipotentie nituntur, summam quoque in Electis gignere certitudinem fidei, illosque nec totaliter nec finaliter, etiamsi à multis & varijs hostibus, periculis & tentationibus infestantur

& oppugnantur, à gratia posse excidere aut perire: *in omnibus*, inquit Paulus, *premiur, at non coarctamur; hesitamus, at non prorsus haeremus; persecutionem patimur, sed in ea non deferimur; deijcitur, at non perimus.* 2. Corinth. 4. 8. 9. *Cum enim cadunt, dicit David Psalm. 37. 27. non deijciuntur, quia Iehova sustentat manum suam.*

Hinc & electi, in Sacra Scriptura comparantur Arboribus plantatis juxta ripas aquarum, quæ in tempore siccitatis non exsiccantur, sed folia emittunt & fructus suos dant in tempore suo; Psalm. 1. 3. Ierem. 17. 8. Ezech. 47. 12. Domui ædificatæ super Petram, quæ nullis ventis aut procellis subvertitur, Matth. 7. 24. 25.

Ex his ergo omnibus satis superque probatur, vere fideles aut Electos gratiam Dei, veram Fidem & Spiritum sanctum nunquam totaliter, neque finaliter amittere posse, sequiturque necessario Perseverantiam vere fidelium certam esse & nunquam interituram.

Quod autem Remonstrantes identidem regerunt, omne illud quod de promissionibus & Dei potentia profertur, intelligendum esse sub conditione fidei & resipiscentiæ, &c. pugnat manifeste cum ipsâ gratuitæ redemptionis aut salutis doctrina: conditiones enim propriæ sumptæ, etsi in fœdere naturæ, aut operum, non tamen locum habent in fœdere gratuito, in quo omnia, initium, progressus & finis, sunt ex mera Dei gratia, aut in laudem gloriosæ gratiæ. Verum quidem est Deum fidem & fidei effecta requirere, sed ut media, quibus Electi, ex eius voluntate ad salutem perducuntur, non itaque propriæ ut conditiones; nam quas appellant conditiones, sunt dona quæ à Deo, ut Sacra Scriptura docet, ex gratia dantur Electis.

Merito ergo damnamus & rejicimus opiniones Remonstrantium, utpote manifeste cum Dei verbo pugnantibus cum negant Perseverantiam esse effectum Decreti absoluti; Remonst. citati in Thesib. exhibitis de Quinto Artic. Thesi. 1. esse donum Dei propriè acceptum, sed tantum tale cum qua voluntas, ut causâ partialis cooperatur & in fide & in pietate perseverat: Collat. Hagienf. Brand. pag. 407. lin. 4. & pag. 412. & pag. 439. lin. 14. Armin. Artic. perpend. pag. 31. 32. item advers. Walach. pag. 74. lin. 24.

Atque cum dicunt, Electos totaliter & finaliter posse à gratia excidere: Collat. Hag. Brand. pag. 359. lin. 12. & 362. lin. 7. pag. 402. lin. 19. & pag. 506. lin. 14. 15. & alijs in locis: Armin. in Artic. perpen. pag. 31. Thesi. 1. 2. 3. Remonst. Geld. in Artic. dissent. Art. 1. 2. pag. 62. Rem. citati de Quinto Artic. Thesi. 3. 4. Bertius passim: Episcop. disput. public. de peccat. actual. Corol. 2.

II.

Verum quidem est Electos graviter peccare, sæpissime labi, & peccatis suis mereri, ut, quoad se, penitus à Spiritu Sancto deferantur & in æternum rejiciantur & pereant; attamen certum est, ipsos irâ à Deo custodiri ut penitus dona Spiritus Sancti non amittant, sed tandem gratia ipsius excitati in rectam viam redeant & destinatam ipsis salutem certo consequantur.

Nullum certe est peccatum contra & primam & secundam legis divinæ tabulam, excepto unico in Spiritum sanctum peccato, in quod non possint Electi incidere, & sæpissime quidam in hoc, quidam in istud, incidunt & labuntur: magnum tamen est discrimen inter regeneratos & non regeneratos; quamvis enim eadem committant peccata, ratio tamen aut modus & exitus plane est diversus.

Peccatum in Spiritum Sanctum merito excipimus: ex semine enim incorruptibili sunt regeneriti, 1. Pet. 1. 23. Semen ergo, teste Iohanne, in ipsis manet, unde de quolibet regenito concludit: *non potest peccare* (scilicet ad mortem, ut se ipse interpretatur 1. Epist. cap. 5. 15.) *eo quod ex Deo natus est.* 1. Iohan. 3. 9. Et apertissimis verbis, cap. 5. 18. *Scimus quod quisquis natus est ex Deo, non peccat, sed qui genitus est ex Deo, conservat se ipsum, & Malus seu Satanas non tangit eum.*

Obambulat quidem tanquam leo rugiens, quærens quem devoret. 1. Petr. 5. 8. & appetijt ut ventilaret illos sicut triticum; Luc. 22. 31. Non tamen lethaliter vulnerantur: Spiritus Sancti sunt Templum & in eis habitat. 1. Cor. 3. 16. & 6. 19. Roman. 8. 9. Christus inhabitat per fidem in cordibus ipsorum; Ephes. 3. 17. ducuntur à Spiritu S. & habent Spiritum adoptionis, per quem clamant Abba, id est, Pater. Roman. 8. 14. 15. & in cordibus obsignantur per arrhabonem Spiritus, 1. Cor. 1. 22, &c.

Omnibus interim peccandi modis aliis labuntur pij quidam, ut dictum est, hoc quidam alio modo: Quamdiu enim Electi in hoc mundo peregrinantur, non perfecte regenerantur, neque ad perfectionem regenerationis pervenire possunt, priusquam ex hoc mundo discedant, quamdiu enim hic sunt, circumferunt corpus mortis & carnem repugnantem Spiritui; Rom. 7. 14. 24. Gal. 5. 17. Vnde Paulus exclamat, *Miser ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius?* Rom. 7. 14. 24. Perfecta enim regeneratio futura glorificationis pars est; Ephes. 5. 17. Apocal. 14. 5. Non ergo in hac, sed in cælesti vita perficietur; 1. Corint. 13. 10. Ephes. 4. 13. Phil. 3. 14. 2. Timoth. 4. 8. Manent Electi quamdiu hic sunt peccatores, 1. Reg. 8. 46. Proverb. 20. 9. Eccl. 7. 31. 1. Iohan. 1. 8. Idem liquet ex constanti Sanctorum confessione Iob. 9. 2. Psal. 130. 3. & 143. 2. Esa. 64. 6. Dan. 9. Rom. 7. 1. Ioan. 1. 8. imo & ex Sanctorum omnium exemplis, quos Spiritus Sanctus, etiam posteaquam præclaros titulos essent consequuti, graviter peccasse testatur.

Magnum tamen esse discrimen, inter Sanctos & improbos peccantes, diximus & dicimus.

Impij enim cum peccant & frena concupiscentiæ laxant, peccata ipsis dominantur, Eph. 4. 19. Rom. 6. peccant enim cum voluptate, absque ullo certamine aut lucta interna, anima enim cum corpore consentit, unde etiam dicuntur secundum concupiscentias vivere, 1. Pet. 1. 14. & 4. 2. 3. 4. In iis laborant nec defatigantur. Esa. 57. 10. Prov. 4. 16. In iis perseverant absque resipiscencia, etiam si graviter affligantur Esa. 1. 5. & 9. 12. Ier. 2. 30. & 5. 2. atque in iis tandem moriuntur & pereunt, ut mundus antiquus, Genes. 7. 17. 21. Sodomitæ, Gen. 19. 24. Pharao & Aegyptij Exod. 9. & cap. 10. & 11. & cap. 14. 27. 28. Core, Dathan & Abiron; Num. 16. 31. 32. Saul; 1. Sam. 31. 4. Achab. 1. Reg. 22. 34. Iudas, Mat. 27. 5. Achor. 1. 18. Vnde Psal. 34. 22. dicitur, *mors impiorum pessima.*

Pij autem cum peccant, fit non tantum, idque sæpe, ex ignorantia. Psal. 19. vers. 13. 1. Tim. 1. 13. sed etiam, idque inprimis, ex infirmitate aut interna, aut externa.

Interna, propter carnem & concupiscentiam adherentem ex peccato originali, quæ sæpe sollicitat ad peccandum, *Caro enim concupiscit adversus Spiritum*, Galat. 5. 17. *Lex quæ est in membris rebellat legi mentis*, Rom. 7. 23. Cupiditates quæ illis insunt, militant adversus animam, 1. Petr. 2. 11. Quo fit ut non quæcunque volunt ea faciant, Gal. 5. 17. Et bonum quod volunt non faciant, sed malum quod nolunt, id agant, Rom. 7. 19. Ut David & alij.

Externa, cum peccatum quidem intus & in corde detestantur, attamen aut à carne & objectis victi, aut propter hostium minas & similia impedimēta, committunt, Sic David adulterium commisit, & Petrus jurando & execrando, Christum abnegavit: sic Nicodemus metuit de die venire ad Christum, Ioan. 3.

Non tamen manent in peccatis, sed aut externe per castigationes Dei & admonitiones, aut interne per Spiritus S. gratiam excitati & moti resipiscunt & resurgunt. Psal. 119. 71. & 67. *Bonum mihi quia humiliasti me ut discam iustificationes tuas; priusquam humiliares, ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi.* 1. Cor. 11. 32. *Quum punimur à Domino erudimur, ne cum mundo condemnemur.*

David admonitus à Nathane & Gado, & à Deo humiliatus, confitetur peccata & poenitentiam agit; 2. Sam. 12. 7. 8. 13. & 15. 25. 30. 2. Sam. 24. 10. 14. Psal. 32. 12. 13. 14. & 51. 3. 4. 5. sic Ezechias. Esa. 38. 2. 3. Manasses 2. Paral. 33. 12. 13. 14. Petrus, Luc. 22. 61. 62. Vere itaque dicit Salomō. Proverb. 24. vers. 16. septies in die cadet iustus & resurget.

Cum ergo pij peccant & labuntur, non quidem faciunt quod Dei filios decet, manent nihilominus filii Dei, semen enim Dei, ut dictum est, manet in ipsis & ad vitam resurgunt, &c.

Ex animo itaque rejicimus has Remonstrantium Heterodoxas opiniones, 1. Electos

lectos posse incidere in peccatum, quod est in Spiritum S. Episc. disput. Public. de peccat. actual. Corol. 1.

II. Vere fideles per quævis opera carnis fidem amittere, aliqui ad tempus, aliqui in æternum, Collat. Hag. Brand. pag. 362. lin. 7. & 363. lin. 5. & 358. & 359. lin. 12. & pag. 456. lin. 18. & 404. lin. 11. 12. & 441. lin. 15. & 439. lin. 18. & pag. 506. Remonstrant. Delphens. ad artic. quint. Thes. 1. Si conferantur cum verbis, Collat. Brand. pag. 404. & 410. lin. 9. adverb. VValach. pag. 75. lin. 20. 23. Remonstrant. Citati circa 5. Artic. Thes. 3. 4. 6.

III. Electos bis regenerari, &c. Collat. Hag. Brand. pag. 457. lin. 22. 27. & Belgic. 384. lin. 18.

IV. Distinctionem hanc temere esse fictam, quod scilicet fideles quidem excidere possunt sui respectu, minime vero respectu æterni Decreti Dei, Collat. Hag. Brand. pag. 509. lin. 8. à fine: & Belg. pag. 427. lin. 9. à fine.

III.

Etiamsi gravissimos conscientia pavoris ac morsus, interdum patiantur, & cum dubitationibus multis consistantur Electi, attamen de Perseverantia in fide certi esse possunt, & certi sunt in hac vita.

Certitudo hæc iisdem rationibus & Scripturarum testimoniis certo evincitur, quibus in primo Articulo ad sextam Thesin, & in prima huius iudicii Thesi, electionis & Perseverantia certitudinem probavimus.

Rejicimus ergo Remonstrantes, statuentes; Perseverantiam conditionatam & incertam; Collat. Hag. Brand. pag. 403. lin. 8. & 412. 413. & 410. lin. 10. & 415. & alij in locis supra adnotatis. Remonstrant. Geld. in Artic. dissen. de quint. Artic. Thesi 8.

IV.

Hæc de Perseverantia doctrina, non est veræ pietati, & religioni noxia, nec servit carnali securitati; sed ad pietatem & verum Dei timorem, Electum magis, magisque excitat & calcar ipsi addit.

Veritatem satis liquere arbitramur ex Electionis nostræ & causa & fine subalterno.

Causa unica est Dei dilectio, gratia aut misericordia. Rom. 9. 13. Eph. 1. 4. 5. & cap. 2. vers. 4.

Consideratio autem amoris & misericordia Dei Electos non segnes reddit, sed magis magisque ad humilitatem, & propriæ indignitatis & indigentia cognitionem excitat (sciunt enim se ex filiis iræ factos esse Filios Dei. Ephes. cap. 2. vers. 3. & 1. vers. 5. Epistol. 1. Pet. 2. 9. 10.) & ad Dei amorem, aut redamandum Deum calcar est efficacissimum, Psal. 116. 1. 1. Iohan. 4. 9. Quod tamen fieri non potest nisi & illa amemus quæ ipsi placent, & illa vitemus quæ ille odit, nec cum eius amore consistere possunt: cum autem dilectio mundi & carnis nostræ intelligentia, cum Dei amore pugnent; Iac. 4. 4. 1. Iohan. 2. 16. 17. Rom. 8. 7. Annon Electi Deo amorem retribuere, gratitudinem præstare, à malo declinare & bonum facere, operam dabunt? Psal. 118. 2. & 116. 12. 1. Pet. 3. 11. Charitas enim illa Christi (ut & Dei) illos constringit. 2. Cor. 5. 14.

Finis subalternus minime est, ut secure carni & mundo inserviant, sed ut mediis, per quæ ad finem ex Dei decreto perducuntur, bene & fideliter utantur; Qui enim Electi & ex Deo sunt geniti, audiunt Verbum Dei, Ioh. 8. 47. Perdurant in doctrina Apostolorum & communicatione & fractione panis, & precibus; Act. 2. 42. Pie & sancte vivunt: Electi enim sunt & redempti, non tantum ad vitam æternam, sed etiam ut sint Sancti & inculpati coram eo per Charitatem. Ephes. 1. 4. *Conditi in Christo Iesu ad opera bona quæ preparavit Deus ut in ijs versarentur*: Ephes. 2. vers. 10.

Vt servirent Deo cum sanctitate & iustitia in ipsius conspectu cunctos dies vitæ; Luc. 1. 74. 75. Tit. 2. 14. & cap. 3. 8. Voluntas enim Dei est Electorum Sanctificatio, 1. Thesl. 4. 3.

Hanc ob causam ab eodem Spiritu per quem regenerantur, & adoptionem in filios accipiunt, Dei timore donantur, ut timeant Deum universis diebus, & ab eo non recedant, Ierem. 32. vers. 19. 40. in præceptis eius ambulent, iudicia eius custodiant, & operentur: Ezech. 36. vers. 27. Ab eodem etiam Spiritu, qui est spiritus precum, Zachar. 12. vers. 10. consequuntur, ut habeant aditum ad patrem; Ephes. 2. vers. 18 & ut clament Abba, id est, Pater: & inenarrabilibus suspiriis Deum Patrem invocent; Rom. 8. vers. 15. 26.

Injuri ergo & contumeliosi in Deum, qui variis absurditatibus ex cerebro suo excogitatis, hanc doctrinam gravant, & illa sciungunt, quæ Deus Decreto suo coniunxit: minime enim hæc doctrina admonitiones, correptiones, minas, preces, &c. tollit aut ineffaces reddit. Sunt enim ex Dei voluntate necessaria; nam sunt partes doctrinæ Christianæ, in qua pars una, alterius usum non tollit, nec illa quæ ad perficiendam salutem sunt instituta, inter se pugnant, etiam si omnia eundem usum non habeant. Doctrina de Sanctorum Electione, & salutis certitudine suum habet usum, habent & admonitiones, correptiones, minas, preces, &c. suum usum peculiarem.

Doctrina Electionis & certitudinis docet, unde sit omnis nostra idoneitas, studium, poenitentia, fides, certitudo, &c. nempe à sola gratia Dei nos eligentis & omnia dantis.

Admonitiones autem, correptiones, minas, preces &c. sunt & sunt necessariae, ut sciamus tum quibus mediis nos Deus ad salutem perducatur, tum quid nostri sit officij, aut facere debeamus. Cum ergo quæque pars suum habeat proprium usum, unaquæque est necessaria, nec una impedit alteram.

Ex certitudine itaque Electionis & salutis Spiritus Sanctus Electos ad pie & sancte vivendum multis in locis exhortatur: Vti ex certitudine miserationum Dei; Rom. cap. 12. 1. 2. Electionis, Eph. 1. 4. Vocationis, Eph. 4. 1. 1. Thesl. 4. 7. 1. Petr. 1. 15. Iustificationis, Roman. 6. vers. 1. Tit. 3. vers. 6. 7. 8. Ob signationis per Spiritum Sanctum, Ephes. 4. 30. Sanctificationis; 2. Corinth. 7. vers. 1. Glorificationis, 2. Petr. 3. 11. 12. 1. Ioan. 3. 3.

Neque propter illam Electionis aut salutis certitudinem admonitiones omittit, neque correptiones, & ad precandum exhortationes. Dicit autem D. N. Iesus Christus, Nemo venit ad me nisi Pater traxerit eum, Iohan. cap. 6. vers. 44. Nilominus omnes laborantes ad se invitat, Matth. cap. 11. vers. 28. Dat Deus ut homines respicientes agnoscant veritatem, 2. Timoth. 2. vers. 25. Esai. cap. 52. vers. 8. Ierem. 31. vers. 18. 19. Quamplurimis tamen in locis ad poenitentiam illos exhortatur, Esai. 1. vers. 16. 17. dicitque cap. 45. 22. *Convertimini ad me*, item Ierem. 3. 7. 12. 22. Marc. 1. 15. Act. 2. 38. Paulus docet salutem esse ex gratia, Rom. 3. 24. Non tamen omisit propterea ad pie vivendum admonitiones, præcepta, & exhortationes, Rom. 12. vers. 1. 2. 3. 1. Corinth. 5. & 10. 2. Corinth. 7. vers. 1. Ephes. 4. & passim. Paulus dicit Roman. 9. vers. 16. non esse volentis nec currentis, sed misentis Dei, tamen hortatur ut currant, Epist. 1. Corinth. 9. vers. 24. nec voluit conformari huic sæculo.

Christus Phariseis reprobis diserte dicit, illos non credere quod non sint ex ovibus suis, Ioann. 10. 26. neque audire Verbum Dei, quia ex Deo non sunt; Ioann. cap. 8. vers. 47. eisdem nihilominus arguit & acriter reprehendit, Matth. cap. 23. vers. 13.

Petrus ait Iudæos, qui se audiebant, definito consilio & providentia Dei Christum interemisse. Act. 2. 23. Interim eos de tanto scelere acriter reprehendit & ad respicientiam hortatur, vers. 38.

Christus dicit Matth. 6. vers. 8. Pater scit quibus opus habeatis antequam oratis, addit tamen vers. 9. *Vos igitur ita præcāmini, &c.* Paulus ait Roman. 8. vers. 26. *Nescimus quid petamus sed Spiritus pro nobis interpellat, &c.* Et Iacob. cap. 1. vers. 17. *Omne bonum & donum perfectum est à Patre luminum*; tamen monent & iubent

ut Deum pij orent, & sapientiam à Deo petant. 1. Theſſal. cap. 5. verſ. 17. Iacob. 1. verſ. 5.

Licet ergo tota ſalus & quicquid ad ſalutem pertinet, eiufdem certitudo & in eadem perfeverantia, à Dei gratia & æterna electione & conſervatione pendeat, non ſequitur tamen admonitiones, minas, preces, &c. Inanes reddi, & ab iis abſtinendum eſſe: mediſſimum etiam uſus non adverſatur Dei Decreto, qui enim decrevit nos ſervare, media etiam ordinavit, quibus Electos ad Chriſtum trahit & in vitam æternam ducit.

Iudicamus ergo meram eſſe Remonſtrantium Calumniam, cum dicunt & inaniter in vulgus ſpargunt, doctrinam hanc de perfeverantia & cæritudine ſalutis, veræ pietati & bonis operibus noxiam eſſe, item præmonitiones irritas & inefficaces reddi. Cellat. Hag. Brand. pag. 354. lin. 4. 5. & 355. & 359. lin. 2. à fine. pag. 404. lin. 14. & 409. lin. 8. item facere ad gignendam incuriam, ut ſit in mediis peccatis homini pulvillus, cui poſſit commode indormiendo, ſibi blandiri & ſe conſolari. Collat. Hag. Brand. pag. 403. lin. 3. & 405. lin. 22. & pag. 507. lin. 3. à fine, adverſus VValach. pag. 75. lin. 20.

Ad Corollarium Primum.

Fides juſtificans, quoad eſſentialia, diſſert à fide temporaria.

Fides enim juſtificans, proprie instrumentum eſt, quo Chriſtum omniaque eius beneficia apprehendimus & nobis applicamus; ut in vocatione, Heb. cap. 4. verſ. 2. In juſtificatione, Aſtor. 13. verſ. 38. 39. Roman. 3. 14. & 10. 4. Aſtor. cap. 10. verſ. 43. In juſtificationis effectis; fide enim accipimus adoptionem in Dei filios; Ioann. 1. verſ. 12. Conſcientiarum pace fruimur, Roman. 5. 1. Aditum ad Deum habemus cum fiducia, Ephel. 3. verſ. 12. In promiſſionibus Dei acquieſcimus Luc. 1. verſ. 45. Mundum ſuperamus & victoriam obtinemus, 1. Ioan. 5. verſ. 4. Hac ad ſalutem cuſtodimur. 1. Petr. 1. verſ. 5. & ſalutem conſequimur, Ephel. 2. 8. Ioann. 3. verſ. 14. 16. & 6.

Itaque ut externe homo viſu & guſtu diſcernit viſus obiecta & cibum; & pedibus ad optatum locum progreditur, ita Electi, fide cernunt. 1. Corinth. 13. 12. non tantum guſtant, quam benignus ſit Dominus, Pſalm. 34. verſ. 9. 1. Petr. cap. 2. verſ. 3. Sed Chriſti carnem edunt & eius ſanguinem bibunt; Ioann. cap. 6. verſ. 54. Ad Chriſtum veniunt, Iohan. cap. 6. verſ. 35. & per fidem incedunt, 2. Corinth. 5. verſ. 7.

Hac non tantum agnoſcimus & intelligimus, unde dicitur agnitio voluntatis Dei & ſapientia, Colloſſ. 1. 9. 10. Verum etiam promiſſionibus gratiæ aſſentimur & cum fiducia nobis applicamus, certo ſtatuentes, non tantum alios, ſed nos quoque habere Deum propitium, propter Chriſtum, huic itaque in Chriſto & per Chriſtum in Deo acquieſcimus & lætamur, Roman. 4. 18. 19. & 8. 38. Galat. 2. 20. 1. Tim. 1. 16. Ioan. 8. verſ. 56. Aſtor. 8. 39. in fide hac *πληροφορία* id eſt vera, certa & plena animi de ſalute noſtra perſuaſio, Colloſſ. 2. verſ. 2. Hebr. 10. verſ. 22. Roman. 4. 21. Hebr. 6. verſ. 11. & 11. verſ. 1. Imperfecta quidem eſt in hac vita; manet enim in mente ſemper ignorantia aliqua & in corde concupiſcentia; ex parte enim cognoviſcimus, 1. Corinth. 13. verſ. 12. & caro concupiſcit adverſus Spiritum, Galat. 5. 17. Atque ſapiſſime admodum infirma & exigua, Eſai. 42. verſ. 3. Matth. 17. 20. Roman. cap. 14. verſ. 2. Nihilominus vera eſt & certa, apprehendit enim quamvis infirmus, Ieſum Chriſtum unicum ipſius fidei obiectum; neque unquam totaliter aut penitus extinguitur aut amittitur; Dona enim Dei ſunt *ἀμεταμέλητα*, Roman. cap. 11. verſ. 29. Spiritu Dei obſignantur Electi; Ephel. 1. verſ. 13. Epiſt. 2. Corinth. 1. verſ. 22. Fieri non poteſt ut ſeducantur & pereant, Matth. cap. 24. verſ. 34. non poſſunt peccare ad mortem, 1. Ioan. 3. verſ. 9. Malus non tangit illos; 1. Ioan. cap. 5. verſ. 18. Semen & radix fidei nunquam interitura, in ipſis manet, 1. Ioan. cap. 3. verſ. 9. & vir-

& virtute Dei custodiuntur per fidem ad salutem, 1. Petr. cap. 1. vers. 5. ut supra diximus.

Ab hac fide iustificante, omnino, quoad essentialia, differt fides Temporaria.

Hac quidem fide, temporarii, verum credunt Euangelium Christi, illud accipiunt & cum quadam suavitate & gaudio saepe etiam degustant: estq; in illa quædam mentis cognitio & voluntatis sive cordis apprehensio, dicit enim Christus, Matth. cap. 13. vers. 20. *Sermonem audiant & cum statim cum gaudio accipiunt*: Item Hebr. 6. 4. 5. *Gustant bonum Dei verbum ac virtutes futuri sæculi*: & Ioan. 5. 35. *Iohannes erat lucerna ardens & lucens, vos autem voluistis ad tempus exultare in eius luce*; atque ita ad tempus, eodem modo quo veri fideles, affecti esse videntur.

Attamen fides illa, 1. non est ex Spiritu Adoptionis sancto, nam de temporariam fidem habentibus, dicit Christus, quod non sint ex Deo; Ioann. 8. vers. 47. imo quod sint terra petrosa, Matth. 13. vers. 20. 2. Non est sincera; causæ enim illæ quibus innititur, solida non sunt: non sunt enim propter Christum in verbo Euangelij oblarum, non sunt propter Deum & eius gloriam, non propter celestia illa Christi beneficia, iustitiam ipsius & vitam æternam, quæ vera fides, tantum querit & in iis acquiescit, etiam ante experientiam; Ioann. 20. 29. Hebr. 11. vers. 1. etiam ubi nil nisi ærumnæ & mors oculis observantur, Iob. 13. 15. & 19. 25. Psalm 23. 4. Prov. 14. 32. Roman. 8. 35. 36. 37. 38. 39.

Fides autem temporaria est propter alias causas: aut propter novitatem Euangelij, Ioann. 5. vers. 38. & mirabilia & suavia quæ cum Euangelio, ex Dei dispensatione, nonnunquam sunt conjuncta; Ioan. 6. 14. Actor. cap. 8. vers. 13. aut propter licentiam peccandi, quam audita Euangelii doctrina de gratuita iustitia & salute in Christo & libertate Christiana, statim sibi arripiunt, & Dei nostri gratiam ad lasciviam transferunt, Iudæ. cap. 4. de quibus etiam Paulus, Romanor. cap. 6. vers. 1.

Aut tandem & imprimis propter corporalia beneficia, divitias, honores, cibum, & alias huius vitæ commoditates; ut videre est in Scriba illo, qui Christo dicebat, Magister sequar te quocumque abieris, quid autem quæsierit ille patet ex Christi responsione, dicit enim *Vulpes lustra habent & volucres cali nidos; filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet*. Item in Iudæis de quibus Christus, Ioann. 6. vers. 26. *Queritis me quia comedisti panes illos & saturati estis*: & Matth. 13. vers. 21. *Ora oppressione vel persecutione propter sermonem, statim offenduntur*.

3. Non est solida neque firma: quod enim non est sincerum, solidum esse non potest, & quod non est solidum, non potest esse firmum, durabile aut perpetuum: causæ enim quibus innititur, ut divitiæ, honores, cibus, &c. non sunt solidæ ac diuturnæ, sed interituræ; quibus cessantibus cessat etiam fides illa, vere ergo à Christo dicuntur, Temporarii, Matth. 13. 21. Cum enim radices non habent, offenduntur, in Christi sermone non manent, & recedunt. Matth. 13. 21. Luc. 8. vers. 13. Unde etiam dicitur, Ioan. 6. vers. 66. ex eo multi discipulorum eius pedem retulerunt, nec amplius cum eo versabantur?

Liquido ergo patet, temporarios nunquam habuisse veram in mente salutis cognitionem, nec in voluntate aut corde proprium assensum, & apprehensionem, atque ita nec verum gaudium aut delectationem; leviter tantum afficiuntur & oblectantur, credunt, sed non constanter, tanguntur, sed non vivaciter, afficiuntur gaudio, sed non ad medullas usque animæ pertingit nec penetrat: non est ergo vera fides, sed plane diversa seu alia à fide iustificante.

Grauter itaque errant Remonstrantes, dum statuunt fidem iificantem non aliam esse à temporaria: imo fidem in veram & temporalem distinguere, tantum eorum esse qui Electionem & Reprobationem statuunt absolutam: Bert. Hymen. deservit: latine, pag. 42. & lin. 3. à fine: & pag. 43. & 44. Grevinch. advers. Amef. pag. 141. lin. 12.

Atque hoc nostrum iudicium, uti nunc de hoc Quinto sic & de præcedentibus, 1. 2. 3. & 4. Remonstrantium Articulis: quod Verbo Dei consentaneum esse, nobis, secundum tenorem præstiti iuramenti, dicat conscientia.

Quare

Quare Remonstrantium doctrinam, qua cum in his Quinque Articulis tum in aliis doctrinæ capitibus longissime ab Orthodoxa veritate abeunt, ac sub objectamento Quinque Articulorum venenum Pelagianum, imo Pelagiano nocentius, Socinianum, Ecclesiis propinare conantur, talesque errores defendunt, qui ipsam fundamentalem fidei doctrinam non modo notabiliter inquinant, sed penitus everunt; nullo modo in Ecclesiis jam Belgicis tolerandam, sed repullulantes hosce Pelagii errores mature refecandos, Ecclesias à veneno Sociniano repurgandas, ac omnes huius doctrinæ authores, & qui eandem Remonstrantium doctrinam amplectuntur, defendunt ac docent, ministerio submovendos esse judicamus. Æquum enim est, ut ij in Reformatis Ecclesijs docere desinant, qui earundem doctrinam improbant, calumniantur, damnantque, ac publica protestatione restatum faciunt, iudicium omnium Reformatarum Ecclesiarum, nullum apud se & Ecclesias suas habiturum esse pondus.

Nec bona conscientia cum illis pax coli aut Syncretismus iniri sancirive potest, qui contra fundamentalem fidei doctrinam insurgunt ac errores amplectuntur.

Tandem putamus Remonstrantibus omnibus & singulis graviter quantum fieri potest injungendum esse, ne quid scribant, ne quid viva voce spargant & hominibus suggerant, quod ad alenda dissidia & fovendam *επιδόξιν* quoquo modo pertineat. Faxit Deus, ut qui nolunt pacem, reædificari ac restaurari feliciter, cum cordolio suo, piorum autem gaudio, eam videant: concedatque idem Deus & miserationum Pater Clementissimus, ut tandem nos omnesque pii, consequamur felicem omnium harum turbarum ac molestiarum exitum & optatum finem; ad Ecclesiarum Reformatarum ædificationem, Reipublicæ huius Belgij prosperitatem, maxime ad nominis sui gloriam & animarum salutem, per Dominum Nostrium Iesum Christum. AMEN.

DE

Quinto Articulo Remonstrantium,

QUI EST

DE

PERSEVERANTIA SANCTORVM, ET SALVTIS CERTITVDINE,

Iudicium

DE PVTATORVM SYNODI GALLO-BELGICÆ.

REMONSTRANTIUM circa istum Articulum, hæc præcipua videntur esse placita:

Perseverantia nihil est aliud quam eadem pergens & perpetua fides. Vel est perpetuitas in credendo & obediendo. Collat. Hag. Belgic. pag. 341. Et in Declaratione exhibita.

In

In iudicio Dei perseverare dicitur, qui se non facit reum eorum criminum, quæ sunt contra naturalis rationis aut supernaturalis revelationis dictamen, & qui porro mediocrem diligentiam ad infirmitates suas corrigendas. In declar.

Perseverantia non est donum Dei, quasi & ipsa infunderetur. Coll. Hagienf. pag. 343.

Nec est effectum Electionis ad salutem. thes. exh. 1.

Non agnoscimus illum vel intrinsecum vel externum principium, aut efficacitatem, aut vim conservatricem, qua voluntatis potentia impediatur, quo minus contrario habitu informari possit. In Declar.

Deus vere fideles viribus supernaturalibus instruit & sufficientibus ad perseverandum, si velint. Thes. exhib. 2. & passim.

Non tantum potentia deficiendi semper manet in vere credente, sed etiam positus omnibus illis quæ ad perseverandum in fide necessaria sunt & sufficientia, & stante divini auxilii promittuntur & gratiæ sufficientis præsentia, imo posito in ipsa voluntate habitu fidei, fieri tamen potest, ut homo nolit perseverare. In Declar.

Si tamen ad pugnam ipsi parati sint, sibi que ipsis non desint, Deus quoque paratus est eos confirmare, adeoque fulcit & confirmat. Coll. p. 256.

Non veremur regeneratam voluntatem causam perseverantiæ vocare. Coll. pag. 343.

Vere fideles possunt à vera fide excidere & totaliter & finaliter: possunt in atrocibus flagitiis perseverare & mori, ac proinde finaliter excidere & perire. Thes. exh. 3. 4.

Deus vere credentes tandem sibi suisque desideriis relinquit, in potestatem mali vel in manus satanæ tradit, & iusto iudicio obdurat. In Declar.

Fides per crebros actus gignitur & corrumpitur. In declar.

Sicut habitus alii potentiam ad agendum faciunt, & indifferentem relinquunt ad actus oppositos, naturaliterque inclinatam ad contrarium habitum suscipiendum: Ita habitus credendi paulatim excutitur per contrarios actus, ut etiam exercitissimus, credere & obedire paulatim desinat, & ex fideli atque probò infidelis & improbus fiat.

Qui vero habitum credendi longa consuetudine sibi comparavit, non tantum potest, sed etiam libenter vult perseverare, nec nisi cum difficultate potest deficere. In declar.

Fides *περσικω* de qua Matth. 13. 21. est vera & totalis fides, Deoque grata, nec specie à fide, quæ ad finem durat, diversa: eoque differt, quod cum promissa præmii adeptione non sit conjuncta. In declar.

Mirum non est, si quis secundo renascatur. Censemus enim sola mutatione qualitarum sine nova ulla infusione hic fieri regenerationem. Et hanc sæpius fieri non est absurdum. Collat. p. 384.

Qui à fide deficit, non protinus delabatur in veterem peccati statum, nec opus habet totali ac universali regeneratione aut rebaptizatione, sed tantum collocatur extra statum gratiæ. In declar.

Fidei certitudo est infra scientiæ certitudinem & oritur ex rerum ipsarum tam clara propositione & solida confirmatione, ut omnibus bene expensis nulla iusta aut solida ratio in contrarium opponi possit, cur quis de iis certus esse non possit nec debeat. In declar.

Hac certitudine vere fidelis de sua salute certus esse potest. Et primum quidem pro tempore præsentis de salute sua & Dei benevolentia certus esse potest & debet: pro futuro autem tempore, se servatis mediis posse perseverare in fide: Et vero permansurum nisi sibi obicem ponat vel directa vel interpretativa voluntate, &c. In declar.

Hoc enim solum voluit Deus homini relinquere, ut negligentiam & contumaciam posset divinæ voluntati opponere, & Deo aliquid exigente posset hoc velle, vel contrarium velle. Ibid.

Absolute autem & simpliciter nemo certus esse potest de eo quod in fidei aut pietatis actionibus sit perseveraturus: quia tale nihil promissum est, nec ut promitteretur utile aut necessarium fuit. In Declar.

Quin imo doctrina Contra-Remonstrantium de totali & finali perseverantia & salutis certitudine tam aperte falsa est tamque inimica & noxia religioni, omnique pietati & bonis moribus, ut in Ecclesia Christi minime ferenda, sed omnibus viribus eradicanda & evellenda sit. In Declar.

Atque hæc quidem & similia multa in libris & scriptis Remonstrantium reperiuntur, quæ nec scripturæ consentaneæ dicuntur & ex ipsis Philosophiæ lacunis hausta, vires liberi arbitrij extollunt, perseverantiam ab hominis voluntate suspendunt, gratiam Dei obscurant, conscientias incertas & fluctuantes reddunt, *περὶ* & dubitationem stabiliunt, Ecclesiam denique vera sua consolatione privant.

Quibus hanc Ecclesiarum Reform. Orthodoxam sententiam paucis nos opponimus.

Theses. 1.

Perseverantia, qua vere credentes ad finem usque perseverant, est merum & gratuitum Dei donum, qui eos quos vocavit in communionem Filij sui ad gloriæ participationem in Christo, sanctificat, stabilis, roborat, adeoque Spiritu S. in diem redemptionis obsignat, denique quod cepit opus bonum, in electis suis perficit ad diem usque Christi. Phil. 2. 13. 1. Cor. 1. 8. 9. 1. Thess. 3. 13. & 5. 23. 24. 2. Thess. 2. 16. 17. 1. Pet. 5. 10. Ephes. 1. 13. 14. Phil. 1. 6.

2.

Hoc donum perseverantiæ fuit ex gratioso Electionis decreto, quo placuit Deo per gratiam electos suos misericorditer & infallibiliter adducere ad gloriam. Ephes. 1. 4. 11. 12. 13. 2. Thess. 2. 13. 14. Rom. 8. 30. 33. 34. Ioh. 15. 16. Matth. 24. 24. Proinde non pender à dubia conditione aut ab incertitudine & indifferentia voluntatis humanæ: non etiam à crebris fidei artribus, quos varie interrumpi, turbari & minui posse vel sola experientia satis comprobatur.

3.

Et si vere credentes & Christo penitus per fidem insiti non sint immunes, dum vivunt, à lapsibus etiam gravioribus, quibus nonnunquam vel ex ignorantia, vel ex infirmitate & vehementiore tentationis impetu, secundum carnem abripiuntur: quibus etiam Deum graviter offendunt, Spiritum S. contristant, sensum lætitiæ & bonæ conscientiæ interrumpunt, multisque Dei donis sese merito privant, adeoque iram Dei super se accerunt, eamque cum pavoribus conscientiæ aliquando horribiliter persentiscunt: nunquam tamen ita deseruntur à Deo; ut in peccatis malitiose perseverent, aut à fide omnique Dei gratia totaliter & finaliter excident, sed benignitate Dei denuo resurgunt & virtute Dei custodiuntur per fidem ad salutem suo tempore præstandam post finitum certamen & adeptam victoriam. 2. Sam. 7. 14. Psal. 125. 3. Psal. 6. 1. 1. Cor. 10. 13. Matth. 9. 14. 1. Ioh. 3. 9. & 5. 17. 18. Rom. 8. 30. & 11. 29. Ioh. 10. 27. 28. 29. & Matth. 24. 24. Luc. 23. 31. 32. Psal. 103. 3. 9. 10. 13. 1. Pet. 15. Ioh. 17. 15. Adde exempla omnium fidelium quorum lapsus recitantur in sacris literis.

4.

Fides Electorum Dei nunquam est *πρὸς καιρὸν*. Nam illa radicata est & fructus adfert per tolerantiam, quod *τῷ καιρῷ* non competit. Luc. 8. 13. 14. 15.

5.

Vera & justificans fides non tantum omnem dubitationem excludit, quoad præterita aut præsentia Dei bona, sed etiam quoad futura, præsertim salutis & vitæ æternæ. Credo vitam æternam &c. In symbolo. Rom. 8. 38. 39. 1. Iohan. 3. 2. Marc. 11. 24. Iac. 1. 6. Heb. 11. 1. Psal. 138. 8.

6.

Etsi bonorum futurorum promissiones certissimæ sint, non sine mediis fidei, respicientiæ, invocationis, studii & conatus pij, timoris Dei, bonæ conscientiæ caventis lapsus, obtinendæ: firmitatem tamen & certitudinem eorum non virtuti aut infirmitati fidelium inter tam multa certamina & pericula concedidit Deus, sed in parenti manu sua tanquam depositum aliquod infallibiliter per eadem media suis largiendum gratiose reservavit. Ef. 46. 3. 4. 1. Pet. 1. 5. Ioh. 10. 28. 29. Matth. 16. 18. 2. Tim. 1. 12. & 4. 18. 1. Thess. 5. 24. 2. Corinth. 1. 21.

7.

Certitudo fidei non tantum est de possibilitate perseverandi, sed de ipsa indubia & infallibili perseverantia. 2. Tim. 1. 12. & 4. 18. Rom. 8. 38. & 4. 20. 21. Rom. 5. 1, 2. &c. Psal. 23. Iohan. 5. 24. Apocal. 20. 6. Hebr. 11. 1. 1. Cor. 1. 8. 9. 1. Iohan. 5. 10, 11, 13.

8.

Certitudo fidei de salute & vita æterna omni demonstratione & scientia superior pro fundamento habet,

1. Promissiones divinas factas credentibus, qua credentes sunt. Jerem. 32. 40. Ioh. 3. 16. Ioh. 5. 24. Rom. 9. 33. & 10. 11.

2. Efficacissimam Christi mortem & intercessionem, Iohan. 17. 11. 15. 17. 20. Luc. 22. 32. Rom. 8. 34.

3. Fœderis divini æternitatem & stabilitatem. Jerem. 31. 35. 36. Esai. 54. 10. Osee 2. 19.

4. Spiritus Sancti testimonium & oblationem. Rom. 8. 16. 17. 2. Corinth. 1. 21. 22. Eph. 1. 13. 14.

5. Potentissimam Dei custodiam. 1. Pet. 1. 5. Ioh. 17. 11. 15. Ioh. 10. 29.

6. Eiusdem fidelitatem & iustitiam. 1. Corinth. 1. 9. & 10. 13. 1. Thess. 5. 24. Hebr. 6. 10.

7. Misericordiam Dei & amorem durantem in æternum. Psal. 138. 8. Ioh. 13. 1.

8. Efficacem Dei vocationem & æternam electionem. Eph. 1. 4. 5. 6. 1. Cor. 1. 9. Roman. 8. 30.

Arque hanc vocationem & electionem non parum confirmant ipsa fidei & respicientiæ opera, bonæque conscientiæ testimonium. 2. Petr. 1. 10. 1. Ioh. 3. 14. &c.

9.

Hæc doctrina de totali & finali perseverantia filiorum Dei vere credentium, deque certitudine salutis ac vitæ æternæ, tam non est noxia pietati vel bonis moribus, aut securitatis magistra, ut contra potius fideles per omnem vitam cautiores reddat, & vehementer acuat ad timorem Dei, ardentem invocationem, veramque pietatem. Philip. 2. 13. 14. 1. Thess. 5. 22. 23. &c. 2. Petr. 1. 10. 11. Hebr. 6. 10. 11. In tentationibus vero & angoribus conscientia lapsos erigit, nuntans stabilis, adversus desperationem munit, & in fiducia ac certa spe divinæ gratiæ confirmat. 1. Iohan. 2. 2. 1. Sam. 12. 20. 22. 2. Reg. 13. 23. Jerem. 14. 7. 9. Esai. 48. 9, 11. Ioel. 2, 13. Psal. 103. 9, 10. & Psal. 25. 11. Rom. 7. 24, 25.

Duplicem usum huius doctrinæ nemo pius confundit aut intervertit, sed pro conditione sui status recte sibi distinguendum, & suo tempore applicandum novit.

Haftenus sententiam Remonstrantium de quinque articulis excussimus. In quibus nihil præsertim deprehendimus, nisi fallaces verborum cothurnos, meas humani cerebri confictas imaginationes, multorum noxiorum errorum latibula, ad liberi arbitrij parrocinium excogitata, quæ non solum in Scriptura non continentur, sed & maximam partem cum Scriptura diserte pugnant, & à doctrina Ecclesiarum Reformatarum quam longissime recedunt. Quæ omnia quo synodico iudicio notari debeant, in posterum serio dispendiendum erit.

Oramus autem Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi, Deum veritatis & pacis, ut velit huic venerandæ Synodo divinam suam largiri gratiam, qua in timore Domini concorditer ea statuatur, quæ ad divini nominis gloriam, veritatis defensionem & conservationem, pacem & tranquillitatem Ecclesiarum Belgicarum quam maxime necessaria sunt: iisque omnibus clementer benedicat.

A M E N.

F I N I S.

*Reliqua Iudicij Zuyt-Holland. de Tertio & Quarto
Articulis pag. 169. omissa.*

Rejicimus ergo.

1. Post lapsum infusionem nullam sanctitatis fieri in affectus.
2. Dolorem secundum Deum, metum salutarem, non tam poenæ quam offensionis divinæ, verum iustitiæ desiderium, & plures eiusmodi bonos affectuum motus, non esse effecta regenerationis.

VII.

De gratia Eundem Dei Spiritum opus hoc regenerationis in omnibus animæ facultatibus subsequente jam productum, conservare, gubernare, excitare, ad actiones exercendas præmove-
circa homi- re & applicare per gratiam seu auxilium subsequens: ut ab ipso sit omne initium, pro-
nem regeni- gressus, complementum efficaciter & infallibiliter. Itaque.
tum.

1. Novas facultates seu dispositiones non superaddere aut infundere, sed mentem, voluntatem, & affectus jam facultatibus instructos promovere, applicare, & determinare ad actum; ut ex non agentibus fiant agentes, & actu utantur potentia & facultate sua per regenerationem accepta.

2. Applicationem & determinationem non tantum esse ad exercitium actus; sed etiam ad singularitatem, id est, determinare Spir. S. non tantum simpliciter ut agamus, sed etiam ut hoc loco, hoc tempore, tali modo agamus quod ipsi placet. Ut ita in solidum laus omnis boni, sive potentie, sive actus & usus, sive horum omnium modi, illi tribuatur; qui operatur in nobis & perficere, & coronat in nobis sua opera.

Considerentur loca, Iohan. 15. 5. Cantic. 1. 4. Jerem. 31. 18. 2. Cor. 3. 5. Philip. 1. 6. Philip. 2. 13. Ephes. 2. 10. & 3. 20. Psal. 68. 26. Psal. 119. 35. 36. 37. & 40.

Huc respexit Augustinus Epist. 107. *Ad fidem rectam & Catholicam pertinere scimus, gratiam Dei ad singulos actus dari.*

De Natura & gratia cap. 26. *Sicut oculus corporis etiam plenissime sanus nisi candore lucis adjutus non potest cernere: sic homo etiam perfectissime iustificatus, nisi aterna luce iustitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere.*

Errata sic corrigenda.

IN Parte prima. in *Præfat.* ad *Ecll.* pag. 8. l. 25. *leg.* ut aut utramque. pag. 21. l. 12. *leg.* rogantque ut Legatus à ser.
 † † † 2. l. 36. militis quibuscumque deput. pag. 25. *versa* l. 21. *leg.* ad Iud. Synodi Nation. appell. p. 11. l. 8. *leg.* Ipsum
 quoque Confessionem & Cate. &c. p. 43. l. 22. *leg.* in manu. Licet. p. 45. l. 15. a que plene. p. 65. l. 7. *leg.* omnes Pro-
 fessores. Pass. p. 8. l. 7. simul pro semel. p. 109. l. 13. *leg.* quod ead. hora illis. p. 125. l. 4. *a fin. dele* prout. & *lin.*
seq. leg. proponendi prout ipsis. p. 140. l. ult. Maor, Aleander, p. 160. l. ult. vestram fidem. p. 162. l. 16. Frederici
 Teiti. p. 169. l. 20. pro delugisse, defuisse. p. 192. l. 41. Cellitudinib. p. 197. l. 4. *a fin. fuit* ex. p. 204. l. 23.
 & in ead. hedeque: p. 213. l. ult. *leg.* negent omnipotentiam. p. 284. l. 18. presentissimum. *ibid.* l. 28. eorum
leg. errorum. p. 321. l. 28. morum *leg.* tuorum. p. 328. l. 10. *leg.* & Reip. p. 341. l. 18. *leg.* nulla. p. 345. l. 4. *leg.*
 Reip. non esse vid. *ibid.* l. 23. *leg.* Nos enim ij. p. 358. l. 27. tam *lege* tum.
In Secunda parte: p. 3. l. ult. Ephes. l. 4. p. 15. l. antep. Scriptura. p. 39. *columna sunt transposita, sententia vera in-*
cepit. Electionis &c. p. 41. *Similis column. transpositio.* p. 52. l. 1. 2. 3. *ita sunt coniungenda & corrigenda filii pro-*
misionis, (id est, ex gratia &c. Rom. 4. 12.) reputantur in progeniem. p. 54. l. 22. de Prædeterminatione Theolog.
 Brement. sententia. p. 81. l. 43. *leg.* pag. 111. p. 71. l. 9. *leg.* futuris & incerto electis. *Ibid.* 30. conditione in certa.
 p. 72. l. 7. *leg.* Greunich. p. 85. l. 36. Rom. 8. 3. p. 98. l. 32. eisubordin. p. 120. l. antep. meditationi. p. 122. l. 40. *leg.* 2. 8.
 p. 122. l. 41. *de e* id est pro nobis. p. 130. l. 31. eut *leg.* cui. p. 187. l. 21. *leg.* superaddi non potest
In Tertia parte: p. 29. l. 38. *leg.* ex præfeto. p. 38. l. 9. *leg.* Rem. election. falsam. p. 41. l. 6. præterire; & in peccato
 & miseria relinquere, quos. *ibid.* l. 4. *a fin.* Ecll. ex Dei verbo. p. 42. l. 9. post exam. *dele* hanc. p. 143. l. 3.
a fin. leg. p. 79. p. 53. l. 3. *leg.* Non est Deus ut homo. Consilium meum stabit &c. falsa igitur thesis: antithesis
 autem vera & Scripturæ constantia. *ibid.* l. 7. peccaverunt, per legem damnabuntur & qui sine lege peccaverunt.
 p. 60. l. 10. *a fin.* indefin. definitam. p. 67. l. 10. *leg.* preludio sanct. *ibid.* l. 30. Reprob. proprie nihil. p. 70. l. 13. *leg.*
 euanas pro immanes. p. 74. l. 36. Plal. *leg.* Phil. p. 76. l. 36. miserans. p. 77. l. 15. *leg.* proline. p. 82. l. ult. salvos
leg. securus. p. 84. l. 24. *adde* & perseverant in e. p. 86. col. 1. l. 15. ad saltem *leg.* in hac vita. p. 94. l. 7. *a fin.*
 Impetra. *adde.* hominibus Christus ut ne quidem communis illius culpe seu primi peccati remissionem impe-
 travit. p. 93. l. 18. ipsumque & posse & velle. p. 96. l. 17. id. *adde.* & credituri, sed fieri etiam potuisset ut nulli
 unquam fuissent indeles. p. 97. l. 32. At non soli electi. p. 116. l. 4. negatur esse. p. 124. l. 31. a que late pateant.
 p. 126. l. 35. absol. *adde* sed pro peccatis totius mundi. part. p. 127. l. 40. alam viri. p. 128. l. 23. præfcindatur. p. 130.
 l. 3. in l. 30. serio. *ibid.* l. 5. quam illis Rem. p. 132. l. 14. omnium infant. p. 133. l. 30. Christi, maledicta & acerbis-
 sima, est quidem in se. p. 145. l. 11. ad reprobos. *ibid.* l. 20. *dele* fuit. p. 162. l. 11. nos autem obl. p. 178. l. 6. *a fin.*
leg. externum. p. 185. l. 30. *leg.* Artic. p. 189. l. 35. *leg.* avertere. p. 198. l. 6. sublevatio. p. 203. l. 10. peccato *leg.*
 pacto. *ibid.* l. 25. nolens *leg.* nobis. p. 205. l. 7. *a fin.* Quid? an sent. l. 4. *a fin.* Numquid. p. 208. l. 3. defectum
 gratia. p. 211. l. antep. Concedimus itaque. p. 215. l. 10. A. c. 9. p. 218. l. 6. *a fin.* conv. vel non convertere, adeoq;
 p. 227. l. 8. Dei. *leg.* Christi. p. 229. l. antep. *leg.* Fieri p. 239. l. 18. ad eum; non enim homo est ut peniteat eum,
ibid. l. 34. præstitutum consil. favore, pag. 253. ad Deum, *leg.* denique. p. 256. l. 4. *a fin.* 2. Cor. 1. 20.

*Reliqua errata typographica, si qua præter hæc obrepserunt, benignus
 & sedulus Lector facile emendabit.*

LVGDVNI BATAVORVM,
Typis ISAACI ELSEVIRI

Academiae Typographi,

Societatis DORDRECHTANÆ sumptibus.

clō lō c xx.

... say in an ... of ... for ... if ... not ...
... give itself ...

already examined worthy of attention.
opinion of the Represent. of Ender 2^d hist p. 60-73 conclusions
at free will 180 - Ender on 20x path conversion 171-187 of 1
ions of B.B. of Gurneo on perfect. 22 & o/Ender on 2^d 239
thus has own. & sing. most. opin. of 4 B.B. 1st. P. last part of 33^x 220
ness sentiments of the 5 indiv. part 2^d p. 237-297. very good.

Agie Creed 36 art. 299.
18. in opinion

which Divines opinion of the 1st Ann. art. p. 3. (over)
 of Hesse d. of d. 24 of Witteravia d. of d. 38
 of Geneva d. of d. 46 of Emden d. of d. 100 of Emden 116 of art. 2.

4 5 6 exploded 2.11. 2.11.

Indg^t of the whole signed respecting the 4 Art. of the Armenians 241-275

pp. 43 45.

